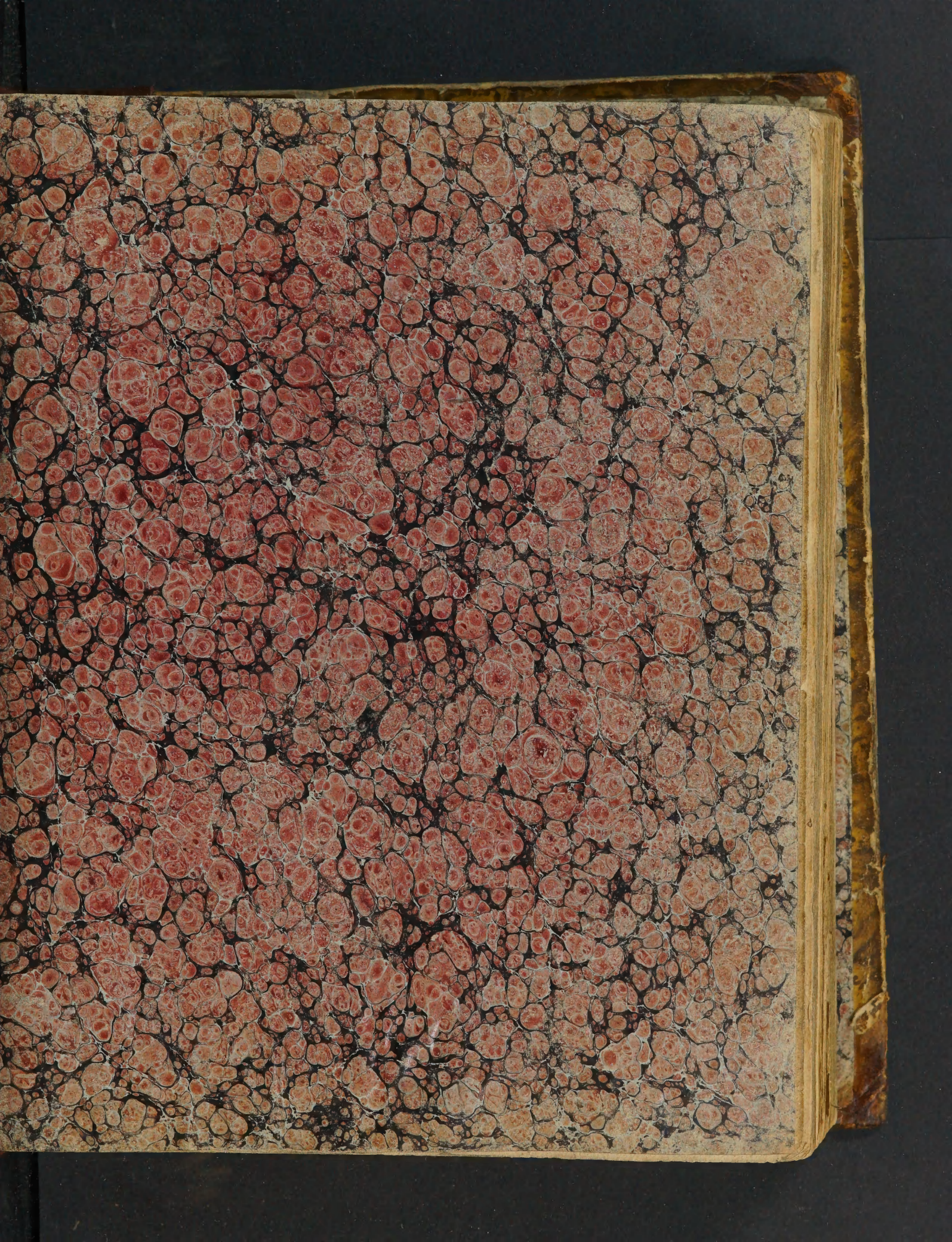

TREUR-TOONEEL der DOORLUCHTIGE VROUWEN.

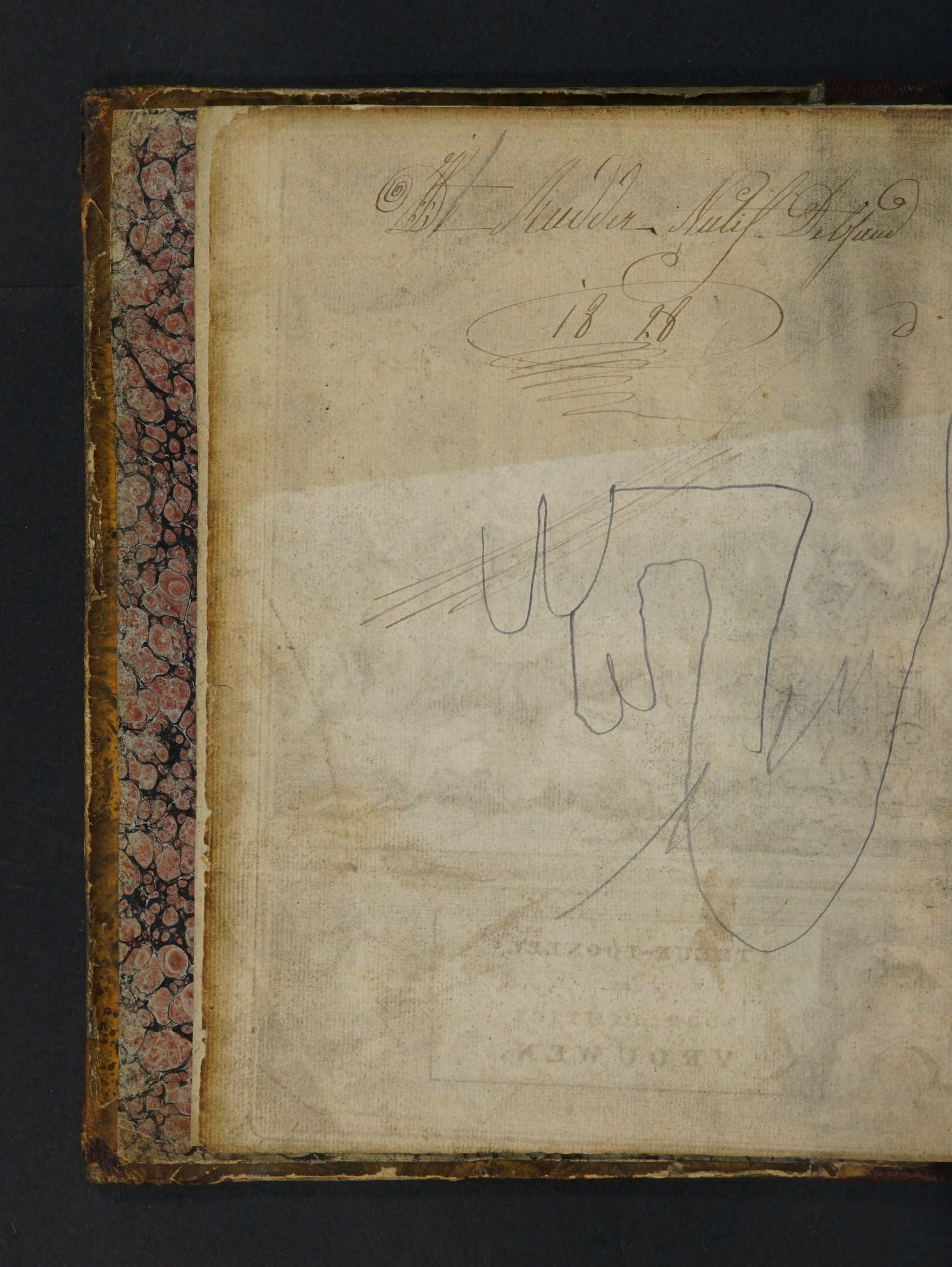

TREUR-TOONEEL
DER
DOORLUCHTIGE
VROUWEN,
OF
OP en ONDERGANG
DER
VORSTINNEN,
En andere
Beruchte Vrouwelijke Perſonagien:

Behelzende een kort en bondig verhaal, van 't jammerlijk en Ellendig Eynde der voornaamſte, en

TREFFELYKSTE VROUWEN.

Beginnende met de Aſſyriſche Monarchie, en vervolgende tot aan het Eynde deſer Eeuwe.

Uit veele geloofwaardige Schrijvers, en verſcheidene Taalen, met groote moeite by een verſameld,

DOOR

LAURENS van ZANTEN.

Met curieuſe Figuuren, (door J. Luyken gemaakt) verciert.

t'AMSTERDAM,

By JAN ten HOORN, Boekverkooper, over 't Oude Heeren Logement, in de Hiſtory-ſchryver, 1699.

OPDRAGT

Aan de Welwijze en Voortreffelijke

MEVROUW,

Mevrouw **CATHARINA HOCHEPIED,**

Gemalinne van den Wel-Edelen en Groot-Achtbaaren Heere,

Den HEERE en

Mr. **NICOLAAS WITSEN,**

Regeerend Burgermeester en Raad der Stad Amsterdam:

Verscheidene maalen Gevolmagtigde Raad der Ed. Groot-Mogende Heeren Staaten van Holland en West-Vriesland: Eertydts Gedeputeerde ter Vergadering der Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal:

Voormaals Extraordinaris Ambassadeur der Vereenigde Nederlanden aan zyne tegenwoordige Majesteit van Groot Britanje: Bewindhebber der Oostindische Maatschappij, enz.

DE wisselvalligheden der wereldsche zaaken zyn zo verwonderlijk, dat ze onzen geest gestadig opgetoogen, en in een geduurige beweeging van bespiegelingen houden. De Historien van alle Eeuwen beschikken 'er ons menigvuldige voorbeelden af: doch gelijk de zelve doorgaans met

vee-

veele andere zaaken vermengd zijn, heeft het den geenen, die een reeks van eenpaarige diergelijke ſtoffe aan de wereld wilden mededeelen, goed gedacht de zelve uit de geloofwaardigſte oude en nieuwe Schrijvers in eenen bondel by malkander te verzamelen; op dat men ze alzo, door het oog en den geeſt met geene andere dingen af te wenden, te beter der geheugeniſſe zoude konnen aanbeveelen. Onder de geenen, die zich hier loffelijk in hebben gekweeten, is niet de minſte geweeſt *Lambert van den Boſch*, bekend (behalven veele andere Werken) door het ſchrijven van zijne roemwaardige *Treurtooneelen der Doorluchtige Mannen*, waar aan het heeft mogen gebeuren den wijdberoemden naam van UWER EDELHEIDTS Echtgenoot op het voorhoofd te draagen. Mijn zalige Vader, een man van onvermoeijelijke naarſtigheid, en die zich in zyne uuren van uitſpanning geſtadig met het leezen van goede Schrijvers bezig hield, en reedts proeven van zijne beleezen

zenheid had gegeeven, kreeg luſt om dien braaven Voorganger op dat ſpoor te volgen, en, daar deze de rampzaligheden der beruchte Mannen had beſchreeven, het zelfde omtrent de Vrouwen, die hun ongelukkig lot met een jammerlijke dood hebben bezegeld, t'onderneemen. Veele jaaren wierden aan dien arbeid te koſt gelegt; en het Werk door het afſterven van den Schrijver in mijne handen gevallen, en, op dat zo veele moeite niet te vergeefs gedaan mocht weezen, ter drukperſſe overgegeeven zijnde, neem ik de vrymoedigheid van het, gelijk UWE EDELHEID een voorbeeld van alle Vrouwelijke volmaaktheid is, met d'uiterſte eerbiedigheid aan haare voeten te komen nederleggen; op dat, even als het *Treurtooneel der Doorluchtige Mannen* met den Naam van den zo waardigen Burgervader gaat praalen, het *Treurtooneel der Doorluchtige Vrouwen* met dien van zyne Voortreffelijke Gemalinne moge pronken. Deze

eer, groot genoeg om mijne begeerte te vernoegen, hoop ik dat my toegestaan zal weezen, en met eenen die van my met schuldige eerbiedigheid voor altijd te mogen noemen,

Groot-Achtbaare Mevrouw,

Uwer Edelheidts

Onderdaanigste en gehoorzaamste Dienaar

ABRAHAM van ZANTEN.

DE

DE DRUKKER
aan den
LEEZER.

NA voor omtrent twee jaaren de *Treurtooneelen der Doorluchtige Mannen* (in drie Quarteinen herdrukt; merkelijk door den Autheur, die kort daar na den gang van alle vleesch is gegaan, vermeerderd; in een veel beter order geschikt; en met cierlijke konstplaaten verrijkt) aan de nieuwsgierige wereld medegedeeld te hebben, is ons voor eenige maanden gelegentheid voorgekomen om 'er het tegenwoordig Werk, als een vierde Stuk, op te laaten volgen. 't Is nagelaaten door eenen LAURENS van ZANTEN, een Man door zijne prijswaardige naarstigheid genoegsaam bekend; ons door deszelfs Zoon ter hand gesteld; en behelst de beruchtste Geschiedenissen der Doorluchtigste Vrouwen van alle Eeuwen, die door een rampzalige moorddood, of ander deerlyk eind, zyn omgekomen. Indien elders, zo straalt ons ook hier niet dan bloed in de oogen. Het krielt van wisselvalligheden, en wonderlijke omkeeringen van zaaken, die onze gedachten in een gestadige ontroering houden, en, om de rampen door anderen geleeden, ons de traanen uit de oogen persſen. Dan verkrijgt 'er eene wegens haare wreedheid, dan wegens haare godloosheid, dan wegens haare geilheid, een rechtvaardige straffe. Aan d'andere kant weder ontbreeken 'er geene, welke hun rampzalig lot geensins verdiend hebben, en het zelve alleenlyk aan d'onrechtvaardigheid,

en de averechtſche hertstochten van anderen moeten toeſchrijven. Om van geringer te ſwijgen, men zal 'er Gekroonde Hoofden van dit laatſte ſlag vinden, daar ook zelfs de Vorſten van onze Nabuuren hunne geheugenis mee geſchandvlekt hebben. Dan ziet men de deugd hier zegenpraalen, dan kwijnen: een Godinne, die door het triumfeeren der Ondeugden ten hemel gevaaren ſchijnt te weezen. Om kort te gaan, men vind 'er niets gemeens, maar in tegendeel de vreemdſte en ſchrikkelijkſte gevallen, die zich van den aanvang der Tijdrekeningen hebben toegedraagen. Ziet daar 't geen wy voor af te zeggen hadden; waar by noch eindelijk gevoegd moet worden, dat, om het Werk in alle deelen cierlijk te maaken, en het tot een gevoegelijk Vervolg van de gemelde Treurtooneelen der Doorluchtige Mannen te doen verſtrekken, wy het insgelijks, behalven alle andere aangewende moeite, met treffelijke Konſtplaaten, door den zelven Meeſter vervaardigd, hebben doen vercieren. Ook heeft de bekende Nederderduitſche Dichter, *Abraham Bógaert*, op ons verzoek, boven elke Hiſtorie den inhoud in vier Vaerzen vervangen, en het gantſche Werk met noodige Kanttekeningen, die 'er den Auteur, mogelijk te ſchielijk uit de wereld gerukt om 'er de laatſte hand aan te ſtaan, niet bygevoegd had, verrijkt, om met eenen opſlag het merg der zaaken te konnen vinden, en het des te ſmaakelijker by den Leezer te maaken; aan wien wy het gedienſtiglijk opofferen, en, gelijk omtrent alle andere Werken door ons ter drukperſſe bevolen, een onzydig oordeel verzoeken.

JAN ten HOORN.

Uit onze Boekwinkel,
den 1. *November* 1699.

Op het

TREUR-TOONEEL

Der

DOORLUCHTIGE

VROUWEN,

Van

LAURENS van ZANTEN.

Guntherus Lib. 5. v. 119.

Mutavit fortuna fidem, dextramque retraxit,
Atque novâ longum compenſat clade favorem.

Staa Leezer, die wel eer het keurig oog liet weien
Op 't ak'lig treur-tooneel van weifel-Monarchyen,
En mannen door Fortuin te hooger opgebeurd,
Om des te laager neergeploft, vertreên, geſleurd
Den brooſen waereldling met wankelende ſchreeden
Te tonen haar beſtand, in onbeſtendigheeden;
Hier word geen minder ſtof op 't vrouw'lijk treur-toneel
Verſchaft, s'ontroert den geeſt, is ſeldzaam, keurig, eel;

Hier

Hier ſpeeld de bloem, en praal der grootſte Keiſerinnen
Princeſſen, alles ſtaats, ontthroonde Koninginnen,
Van dat d'Aſſyriër d'aloudſte Kroon bezat,
Tot dat Wilhelm de Groot een trits van throonen trad;
Hier ſpeelen weduwen, getrouwden, minnareſſen;
Al die 't maar luſt kan hier zijn heetſte weetdorſt leſſchen:
Heur togten, driften, aart, verbeelt in dit taf'reel,
Doen ſiddren 't kloekſt gemoet, en verwen't moort-tooneel
Van d'een' kant met het bloed gevloeid uit 's moeders aders
Door godvergeete zoons, bloeddorſtige verraders,
Onmenſchelijk geplengt; van d'and're dorſt ontzind
Een wreede moeder 't bloed van haar gemaal, en kind,
Verfoeijend' hoopeloos haar ſcepter, kroon, en leeven,
Dees' doetſe door een hals, dees' door een hert wond ſneeven:
Een ander heilloos zaad pletz' op een rots, of ſtrand,
En klitſt het rookend brein, en bekkeneel in 't zand:
Daar ziet men dogters voor ontaarde vaders bukken,
De ſuſter voor den broêr, en hakt de romp in ſtukken,
Dees' door een ted're min vervoert, of harte-wee,
Ploft van een ſteilten af, en ſtort het rif in zee,
Of bied haar borſt de punt, ja gaat 'er ſelf in vallen;
De deftige, die 't kloekſt' en heerlijkſt' lot van allen
Verkieſen, off'ren zig voor 't lieve Vaderland,
Of ſneuv'len in den ſtrijd; een derde kuſt de hand
Des vadets, die door 't ſtaal den val haars kuisheids ſchraagde:
Ook ſietmen mannelijke, en onvertzaagde maagden,
Die d'afgeknaagde tong in 't weezen der Tiran
Uitſpouwen, tot geheim van 't lof'lijk eed-geſpan:

Gints daagen geeſten op van waarde gemalinnen,
Toets-ſteenen van de trouw, als rotſen in het minnen
Onwrikbaar, die de ziel heurs liefſte bed-genoots
Trots volgen op het ſpoor in 't alderfelſt des doods;
Men ſiet zieltoogende door reine liefde blaaken,
En 't pijn'lik overſchot heurs flauwen adems braaken
Op 't afgemartelt lijk van heur gemaal, en Heer;
Een andre kieſt een pook, een ponjard, kling, of ſpeer,
Om door haar dood, kon 't zijn, uit 's doods geſperde kaaken
Haar man te rukken, en zoo 's vyands haat te wraaken:
Men vint 'er, die genoopt door kuisheid, geen gevaar
Ontzien, geen ſpitſe punt van lemmer, barre baar,
Of golven, die verwoed door wielingen, en wellen,
Met lijk op lijk gepropt, de baare kil doen zwellen;
Weer andre door 't geluid der ſchorre krijgsklaroen
Geport tot helde-daan, die geen de minſte ſoen
Bewilgen integaan met ſchend'ge dwingelanden,
Om levendig t'ontvliên het woeden hunner handen,
Verkwikken onderling den geeſt met giftig nat,
En laten tot hun prooi een onbezielde ſtad.
't Is al vol ſchrik, en moord: dees trotſt langs ſlinkſe paden
Zig in haar Egaas bloed rampzaliglijk te baden;
Dees' praalt, en treed haar throon, als blijde Koningin,
Maar ſwaait geen ſcepter meer reets ſtervende in 't begin:
Dus zietmen wanhoop, wraak, haat, nijd, een vierſchaar ſpannen
Daar opperrechters zijn ontmenſchte bloed-tyrannen,
De beuls baljuwen, die hun eiſch in aller yl
Grondveſten op den ſlag van 't vinnig ſwaart, of bijl;

d'Aan-

d'Aanlegſters moeder, vrouw, en bloem van tedre maagden,
Die als verweerſters vaak heur bloote halſen waagden
Met beurtelingſe keer, braveerend' in den ſtrijd
Fortuins trouwlooſen aard, en wiſſelvalligheid;
Waar door de ſterveling, gelijk een rups gedreven,
Die door de wind gekaatſt, nu laag, nu weêr verheven,
Van 't eene blad op 't aâr omſwind'lend, voor de lucht
Een ſpeeltuig ſtrekt, en ſtaag van 't een op 't ander vlucht.
d'Een lijd onnoſel, ſchijnt door bidden, traanen, ſmeeken
Een diamante hert te morſelen, en breeken,
Omgort met wapen-tuig van gods-dienſt, en geduld,
Verwijt ſtilſwijgende Fortuin haar grove ſchuld:
Een aâr ſmaakt bitt're ſtraf voor 't tal der gruweldaaden,
Schen-ſtukken, geilheid, moord, waar meede zy beladen
Het vadzig lich'chaam in een kolk van rampen drukt,
Wanneer zy hopeloos voor dolk, of zabel bukt.
Kort om, het treur-tooneel krielt van geweld'naryen,
Herts-tochten goed, en kwaad, het geen d'aloude tyen,
En later eeuw te zaam door wijd-verſpreide reên
Opdiſchten, vind gy hier in deeſe blaân alleen.

J. Verwey.

TREUR-TOONNEEL

Der

DOORLUCHTIGE VROUWEN,

OF

OP- en ONDERGANG DER VORSTINNEN.

EERSTE AFDEELING.

BLAD-WYZER.

VAN 'T

TREUR-TOONNEEL

DER

DOORLUCHTIGE VROUWEN.

EERSTE AFDEELING.

Semiramis Koninginne van Assyrien. Fol. 1
Proclus, Gemalinne van Cefalus. 3
Jokasta Koninginne van Theben. 4
Hekuba, Gemalinne van Priamus Koning van Troyen. 5
Klytemneſtra, Gemalinne van Agamemnon Koning van Mycenen. 8
Helena, Gemalinne van Menelaus, Koning van Lacedemonien. 9
Kamilla, Koninginne der Volcen. 12
Vrouwen van Menien en Cimbren. 13
Camma Gemalinne van Sinatus, vier Vorſt van Galatie. 15
Ariſtotimes, Tyran der Eluſienen en zyne Gemalinne en Dochteren. 16
Androchia en Alcida. 20
Macharia Dochter van Herkules. ibid
Dianira Gemalinne van Herkules. 21
Tisbe Minnareſſe van Pyramus. 22
Stheno, Euryale en Meduſa, Dochteren van Phorcyon. 24
Niobe, Gemalinne van Amphion, Koning van Thebe. 26
Penteſilea, Koninginne der Amajonen. 28
Ino, Gemalinne van Athamas, Koning van Theben. 29
Hippo een Griekſe Vrouwe. 30
Leëna, Boelinne van Armodius en Ariſtotigon. ibid
Admete Gemalinne van Othe, Koning van Theſſalien. 31
Damocrita, Gemalinne van Alcippus. 33
Hero en Leander. 34
Verwoeſting van Numantia. 35
Phantea Gemalinne van Abradata. 37
Dido, Koninginne van Cartago. 38
Lucretia, Gemalinne van Kollatinus. 39
Gemalinne van Feron, Koning van Egipten. 41
Gemalinne van Maziſtes, ſchoon Dochter des Perſiſchen Koning Darius. 42
Cyrcilus, en zyne Gemalinne. 44
Krateziklea, Moeder van Kleomenes. 45
Agezilſtrata en Archidamia, Moeder en Grootmoeder van Agis Koning van Lacedemonien. 50
Horatia, Bruid van Kuratiuis. 53
Virginia, Dochter van Lucius Virginius. 55
Atoſſa, Zuſter en Gemalinne van Cambyſes, Koning van Perſien. 59
Axiothea, Gemalinne van Nikokles Koning van Cyprus 61
Dochters van Scedazus. ibid
Dochter van P. Aufidiamis, Roomſch Ridder. 63
Rhea Silvia, Sextilia, Kapparonia ete Nonnen van Veſta. 64
Sulpitia Gemalinne van Sentulus Cruſellio. 65
Kleonice, een Edele Juffer. 66
Arſtoklea, en Strato. 67
Arthemiſia Gemalinne van Mauzolus Koning van Karyen. 70
Glaphira, Gemalinne van Cajus Lucius Fauſtus. 71
Jezabel, Gemalinne van Aehab, Koning van Iſrael. 72
Athalia Koninginne van Juda. 73
Salomonia, een Hebreeuwſche Vrouwe. 74
Phile, Gemalinne van Demetrius Koning

van Macedonien. 76
Theoxena Princesse van Thessalien. 77
Tarpeja, Dochter van Tarpejus, Slotvoogt van Romen. 78
Polycrita, een Hydense Nonne. 80
Thessalonice, Koninginne van Macedonie. 81
Wedue en Zoon van Hyrkanus Koning der Joden. 82
Olympias Koninginne van Macedonie. 84
Lais, Snelle van Corinthen. 85
Gemalinne en Dochter van Dionisius Koning van Sicilien. 87
Arsinoë, Koninginne van Macedonien. 89
Sofonisba, Koninginne van Numedien. 90
Gemalinne van Asdrubal, overste van Karthago. 93
Julia Gemalinne van Pompejus de Groten. 94
Harmonia Koninginne van Sicilien. 95
Hiprikratea Koninginne van Pontus. 96
Monima en Berenice Gemalinnen van Metridates. 97
Metridate en Nissa Dochter van Mitridates. 98
Gunilda, Koninginne van Zweden. 99
Kleopatra, Gemalinne van Ptolomeus Physcon, Koning van Egypten. 100
Sardanapalus, Koning van Assyrien en zyn Gemalinnen en Bysitten. 101
Porcia Gemalinne van Marcus Brutus. 103
Euridice Koninginne van Egypten 104
Moeder van Joannes Hyrkanus Koning der Joden. 105
Kleopatra, Gemalinne en Suster van Ptolomeus Lathurus Koning van Egypten. 106
Kleopatra Koninginne van Syrien. 107
Berenice Koninginne van Egypten. 108
Gruwelijke daad, der Inwoonders van Xanten. 110
Kleopatra, Koninginne van Egypten. 112
Mariamne, Gemalinne van Herodes Koning der Joden. 117
Apicata, en Sejane, Gemalinne en Dochter van Elius Sejanus. 129
Agrippina Gemalinne van Germanikus. 130
Apronia Gemalinne van Plautius Silvanus Schout van Romen. 131
Julius, Dochter van Augustus, Keiser van Romen. 132
Lepida Gemalinne van Publius Quirinius. 134
Arria, Gemalinne van Cesuna Petus Roomsch Burgermeester. 135
Publia Prisca, Gemalinne van Cajus Gemius Rufus. 137
Mallonia, een Edele Roomsche Juffer. 138
Paulina en Mundus. 139
Ennia Gemalinne van Marco Sectorius Hooftman van Tiberius Lyfwacht. 142
Cesonia, en Drusilla, Gemalinne van Cajus Caligula. 143
Domitia Lepida, Moeije van Nero. 144
Messalina, Gemalinne van Keizer Claudius. 145
Mithradates, Koning van Armenien en Rhadamistus, Prince van Hiberien en hunne Gemalinnen. 147
Julia, Dochter van Germanicus. 150
Poppea Gemalinne van Scipio. 151
Lollia Paulina, Calsurnia en andere. ibid
Voada, Koninginne van Britanje. 152
Vonda, Koninginne van Britanje. 153
Aceronia en Epicharis. 154
Agrippina Gemalinne van Keizer Claudius. 155
Pontia Postumia. 158
Servillia Gemalinne van Annius Pollio 159
Octavia, Gemalinne van Nero. 161
Poppea Sabina Gemalinne van Nero. 163
Boudicea, Koninginne der Iceniers. 165
Epponina, Gemalinne van Julius Sabinus. 168
Eleasar Hoofdman der Joden. 169
Maria Adelijke Juffer binnen Jerusalem 170
Julia, Dochter van Keyzer Titus. 172
Lucilla, Gemalinne van Keyzer Lucius Verus. ibid
Pompeja Paulina Gemalinne van Seneka. 175
Marcia, Boelinne van Keyzer Commodus. 180
Plautilla, Gemalinne van Keyzer Carcalla. 181
Julia, Gemalinne van Keyzer Severus. 184
Julia Soemia, Moeder van Heliogabalus 186
Julia Mammea, Moeder van Alexander Severus Keyzer van Romen. 190

TREUR-

TREUR-TOONEEL
DER
DOORLUCHTIGE
VROUWEN.

Eerſte afdeeling.

SEMIRAMIS,
Gemalinne van
NINUS.
Koning der Aſſyrieren.

Semiramis, vermaard door dapperheid en moed,
Breid haare glorie uit met ſtrijd op ſtrijd te winnen,
Maar ſmet haar groote ziel door haren zoon te minnen,
Die om dat gruwelſtuk zich baad in's moeders bloed.

A. BOGAERT.

SEmiramis, dochter van Belus, eerſte Monarch van Aſſyrie, aan Ninus, Koning der Aſſyrieren, getrouwt, maakte zich berucht door edelmoedige bedrijven, doorluchtige overwinningen, en verwonderenswaardige gebouwen. Want na de dood van Ninus weduwe geworden, en niet dervende de heerſchappye, reeds tot de landpaalen van 't geheel Ooſten en de Baktrianen uitgebreid, aan Ninya, een aankomend jongeling, uit haar en Ninus gebooren, overleveren, noch zelf openlijk voeren, gemerkt zo veele en zo groote volkeren ſchier niet geduldig eenen man, laat ſtaan vrouwe, zouden gehoorzamen, geeft

Semiramis vaart na haar mans dood het gebied aan.

geeft haar voor Ninus zoon, in ſtede van gemalinne, en voor een jongeling uit in ſtede van vrouperſoon; want zoon en moeder waren beide middelmatig van geſtalte, en van gelijken beide fijn van ſtem, en zy zweemden in de trekken des aangezichts ſterk na malkander. Zy kleed derhalve armen en beenen naar mannelijke wyze, en dekt het hooft met eenen tulbant: en zy doet, om geen achterdenken te geven, dat zy onder 't nieuw gewaad iets verbergde, ook het volk op gelijke wijze gekleed gaan: en is deze manier van kleedinge ſedert altyd by de landzaten gebleven. Aldus wierd zy, in d'eerſte beginzelen haren vrouwen aard gelochent hebbende, voor eenen jongeling gehouden. Zy heeft daar na groote en doorluchtige daden bedreven: maar toen zy door de voortreffelijkheid der zelver de nyd meende te boven te wezen, ontdekte zy, wie zy was, en wat zy voor een perſonaadje geſpeelt hadde. En zeker, dit heeft haar ook de waardigheid des rijks niet benoomen; maar de verwonderinge doen aanwaſſen, dat zy een vrouwe niet alleen vrouperſoonen, maar ook mannen in dapperheid overtrefde. Daar na, in den ſchoot der vreede gezeten, heeft zy Babylon geſticht, en de Stad met eenen muur van gebakke tichelſteenen omvangen, onder 't opmetſelen, in ſtede van kalk en zand, gebruiken latende het Jodenlijm; welke ſtoffe in die geweſten doorgaans uit d'aarde komt op te wellen. De muur, thans een der zeeven wereltwonderen, begreep twalef duitſche mylen in zijnen omgang, rees tot eene hoogte van hondert twintig ellen, en deeg tot eene dikte van dertig uit. d'Oppervlakte was van eenen weg voorzien, en bekwaam om zes paarden nevens malkanderen te doen ryden; bemantelt aan wederzyden met zwaare boomen, en oogſtreelende wyngaarden. Noch veele andere deftige daden heeft deze Koninginne bedreven: want zy haar niet te vreden houdende met de rijkspalen, by haren man gewonnen, te beſchermen, heeft ook Ethiopie aan haren ſcepter geregen, ja zy heeft ook Indië beoorloogt, daar, behalve zy, en Alexander de Groote, niemand is in getoogen. Deze heerſchappye, zo door behendigheid als eenen reeks van gevaaren bekomen, maakte haar zo ſtaatzuchtig, dat zy niet beſluiten konde eenen man te neemen, om dat men haar den ſcepter niet kwame t'ontwringen. Zy wierd echter door eene ritsheid bereeden, en voldeed haare geilheid door 't genot der ſchoonſte jongelingen, welke zy, op dat de ſchande niet ruchtbaar wierde, van den lijve beroofde. Ten leſte verſlingert zy op haren zoon, in 't prilſte zynes ouderdoms, en bied hem met veele ſtreelingen haren ſchoot aan; doch hy, wars der bloedſchande, en reeds de heerſchappye machtig, dood haar met eigene hand, hebbende na Ninus twee en veertig jaren den ſcepter gevoert.

Bedekt haar kunne onder mannelyk gewaad.

Bouwt Babylon en haren muur.

Wind Ethiopie.

Haar geilheid.

En dood.

PRO-

PROCRIS,

Gemalinne van

CEFALUS.

De trouwe, doch verleide, en kuiſche Procris blaaſt
In d'armen haars gemaals den geeſt uit onder't bloeden,
Haar dwaaling ſmart haar, hem haar ongegrond vermoeden,
Dewijl haar dood, door hem veroorzaakt, hem verbaaſt.

Procris liefde tegens Cefalus.

PRocris, dochter van Pandron, Koning van Athene, en Gemalinne van Cephalus, dochters zoon van Eolus, is een ongelukkig lot ten deele gevallen. Zy leefden eenige jaren in blijdſchap en eendracht, en hadden elkander uitnemende lief. Hy ging gemeenlik, zo haaſt de dag aankwam, ter jacht, zonder ander geweer dan zyn ſchicht. Hy riep, als hy vermoeid was, Aura, de verkoelende wind, om hem, in zyn vermoeidheid, te laven. *Geneuglijke Aura*, riep hy dikwils, *koom, volgens uw gewoonte, my verkoelen.* Hy voegd'er, maar tot zyn ongeluk, nog deze woorden by: *Koom in mijn boezem, en verkoel mijn hitte. Om u alleen bemin ik de boſſchen. Gy zijt mijn vreugd, mijn welluſt. O zoet omhelzen, daar meê gy mijn borſt, en mond laaft.* Een, daar verborgen leggende, en deze woorden hoorende, beelde zich in, dat hy tot een Nimf, die hy beminde, ſprak, en dat- ze Aura, welke naam hy dikwils herhaalde, genoemd was. Hy, de zaak niet verſtaande, liep terſtond by zyn Vrouw, haar zeggende *dat hy een Nimf in het Boſch beminde.* O hoe lichtgelovig is de liefde! zy viel, dit hoorende, in onmacht, *ach! rampſpoedige!* riep zy, weêr bekomen zijnde, en klaagde over d'ontrouw, die haar niet gedaan was; en echter een jammerlijke dood veroorzaakte. Want zy, aan de waarheid twijffelende, wilde de zaak onderzoeken. Hy ſtond des morgens, naar zijn gewoonte op, en ging ter jacht in't boſch, daar zy by na zo dra als hy was. Toen hy van de hitte, en jacht vermoeid was, ſtrekte hy hem op 't groen neêr, roepende: *Koom, Aura, laaf my in mijn hitte.* Hy hoorde, dat zeggende, een diepe zucht, zo hem docht. *Koom, mijn beminde*, zei hy andermaal. Toen zag hy de boomen ſchudden, en hoorde gedruis. Hy, denkende dat 'er eenig wild was, wierp zijn ſchicht uit, en treffe zijn lieve Procis in 't harte. *Wee my*, zeide zy, droevelijk zugtende. Hy hoorde aan de ſtem, dat 'et Procris was, en liep derwaarts, daar zy, in 't bloed badende, op haar uitterſte lagh. Hy trok de ſchicht uit de wonde, nam haar in zyne armen, ontbond haare kleederen, en verbond de wonde om 't bloed te ſtempen, en bad haar, datze ſtervende, hem niet met de moord beſmetten zou. Haare krachten verminderden allengs, en zy antwoorde hem met een flaauwe ſtem: *Lieve Cefalus, mijn tong zal u mijn dood niet verwijten. Maar ik bidde u by de Hemelſche en Helſche Goden, en by de liefde, die ik tot u draag, dat gy ons Huwlijxbed niet van Aura laat beſmetten.* Toen bevond hy dat ze in den naam Aura doolde, en onderrechte haar. Maar 't onderrechten was onnut:

Cefalus gewoonte ter jacht.

Word by zyn vrouw van ontrouw bedragen.

Die de zaak onderſoekt.

't Geen haar dood veroorzaakt.

Zy ſterft. want haar leven verdween met haare krachten. Zy had, zo lang zy haar verſtand behield, haar gezicht op hem geveſt; en ſcheen van haar dooling verlicht, met minder droefheid te ſterven.

JOKASTA,

Koninginne van Theben.

Geen droever moeder dan Jokaſta zag het licht:
Zy baarde by haar' zoon twee zoonen ſchelms verſlagen,
En zo veel dochters, die de ſtraf des hemels dragen,
Des ſmaakte zy de dood uit wanhoop, ſmarte, en plicht.

Edipus door den vader ter moord-dood overgegeven.

Word ten vondeling gelegt.

Van Phorbas opgenomen.

En van Polybius opgevoed.

Verſlaat onwetende zynen Vader.

Trouwt onwetende zyne Moeder,

Draagt zyn zoonen by voorwaarde 't Ryk op.

Eteokles wil zynen broeder niet wyken.

LAjus, Koning der Thebanen, had van zyne gemalinne Jokaſta, dochter van Kreon, die ook te Theben heerſchte, een zoon, Edipus genaamd, maar dewyl Lajus van het orakel een antwoord bekomen had, dat deze zoon hem nog eens om 't leven brengen zou, zo wilde hy hem niet opvoeden, maar beval hem te verworgen. De knechten meêlyden met het jongske hebbende, 't niet willende dooden, wierpen het in de wildernis, en keerden weer te rug. Phorbas, een koeharder, dit kind daar vindende, brachtet zynen Heere Polybius, Koning van Corinthen, welke dat, mits hy zelf geen kinderen had, met alle neerſtigheid liet opbrengen, ja hem voor zynen zoon aannam. Toen nu Edipus groot geworden was, quam hy in 't landſchap der Phocenſen, en verſloeg in een oproer, onwetende zynen vader Lajus. Daar na gewaar wordende, dat hy niet de zoon van Polybius, maar zyn vondeling was, begaf hy zich, om zynen vader, reeds door hem verſlagen, te zoeken, en kwam te Theben, alwaar 't zich toedroeg, dat hy de weduwe van den Koning Lajus, Jokaſta, zyn eigen moeder, doch buiten zyn kennis ten Huwlik nam, met welke hy ook het Koningryk, en 't hoogſte gezag by de Thebanen bekwam. By deze zyne moeder gewan hy twee zoonen, Eteocles en Polinices. Daar na, als Edipus te weten quam, dat hy onwetende vadermoord, en bloedſchande begaan had, nam hy 't zelve zo zeer ter herte, dat hy zich zelfs van 't gezicht beroofde, invoegen dat zyn dochter Antigone hem leide moſte, en is daar na, oud en blind zynde, van hartzeer geſtorven, nalatende zyn beide zoonen het Thebaanſche Koningryk, op deze voorwaarde, dat yder een jaar gereegeerd hebbende, zynen broeder weer een jaar plaats maken zou. Eteocles, als d'oudſte zynde, trad in de Heerſchappye, zyn broeder Polinices quam ondertuſſchen in de ſtadt Argos, en nam de dochter van Adraſtus der Argiten Koning, Argia geheeten, ten Huwelik. Het eerſte jaar verſtreken zijnde, trok Polinices naar Theben, om, volgens d'uitterſte wille zyns vaders, de regeeringe t'ontfangen. Doch zyn oudſte broeder Eteocles, die alreê op den Throon zat, wilde daar af niet treden. Derhalven klaagde Polinices 't zelve aan zynen ſchoonvader Adraſtus, die by de naburige Griekſche vorſten hulpe verzocht om zyn dochters man met geweld in zyn vaderlijk erf en ryk te zetten. Hier op trekken zeven vorſten

met

met hun heirkrachten voor de ſtadt, waar uit een zeer bloedige kryg ontſtond, waar in al de vorſten op een na omkwamen, meeſtendeel uit het landſchap Peloponneſus nu Morea genaamd, geboortig. De uitgang deſes krygs was, dat de zo twee gebroeders, als zy in den ſlag malkander aantroffen, elkander zodanig bejegend hebben, datze van hun eigene handen dood bleven. Kreon, vader van Jokaſta, meê te Thebe regeerende, verbood op lyfſtraffe, dat men Polinices niet begraven, nog, naar 't gebruik der Grieken, zyn dood lichaam verbranden zoude; derhalven als Argia, Polinices Gemalinne, en Antigone zyne zuſter, hetzelve onderſtaan hadden te doen, zynze beide door 't bevel van Kreon omgebragt. Dus wierd het Thebaanſche Ryk verſtoord, het aloud geſlacht van Cadmus uitgeroeid, en de heerlyke ſtad Theben tot een puinhoop gemaakt. Jokaſta, ongelukkige moeder van deze ellendige jongelingen, nam de ramp, haar overgekomen, zo hoog op, datze den dege rukte uit de wond van een der verſlagenen, en opende met de punt haar borſt, en blies op 't lyk van Polinices, haaren liefſten zoon, den geeſt uit.

Waar uit een oorlog ſpruit, waar in zy beide om 't leven komen.

Ramp de gemalinne en ſuſter overgekomen.

Dood van Jokaſta.

HEKUBA,

Gemalinne van

PRIAMUS,

Koning van Troje.

In Hekuba toont zich de liefde in volle kracht:
Zy zag haar bedgenoot en kinderen deerlyk ſneven,
En liet door wanhoop en verdriet het kwÿnent leven,
Wanneer zy Polydoor zo ſchelms zag omgebracht.

HEkuba, gemalinne van Priamus, Koning van Troye, is een helder licht der gener, die 't geval verdrukt, en een klaar voorbeeld van hartzeer en verdried. Naar 't gemeen gevoelen, is deze ongelukkige Koninginne een dochter geweeſt van Cipzes, Koning van Tracie. Zy heeft by den Koning Priaam, haaren man, vele kinderderen gehad, zo zonen als dochteren. De zonen worden wel negentien in 't getal geteld. Waar van Hektor, die een hoog-geacht Krygsman was, en van wegens zyns vaders hoogen ouderdom, het bewind des Ryks, en den gantſchen laſt des oorlogs op den hals had, d'oudſte was. Toen Troye, een wonder der ſteden, werd ingenomen, zagze die groote ſtad, op den Hellespont gebouwd, aan brand ſteken, door 't vuur vergaan, en Jupiters Autaars met haars mans, dien ouden Priamus, bloed beſmetten, en haare dochter Caſſandra, by 't hair, uit Apollos Tempel trekken, terwylſe de handen naar den Hemel, die doof voor haar klagten was, ſtrekte. De Troyaanſche vrouwen waren der Grie-

Rampzaligheden van Hekuba.

Is kinderzalig.

Ziet Troejen verbranden.

Haar dochter Caſſandra wegſlepen.

Astianax van den toorn werpen.

ken roof. De jonge Astyanax, Hektors eenige zoon, wierd door Ulysses van een tooren geworpen, daar uit hy zyn vaders dappere daden menigmaal gezien hadde. De Grieken, goede wind hebbende, gingen te scheep om naar huis te varen, de Troyaansche vrouwen, die deerlik kermden, met zich nemende: *vaar wel*, zeiden zy, d'aarde kussende, *ô edel land, dat nu zo deerlik verwoest is; vaar wel, wy worden met geweld weggevoerd.* Daar na wierd Hekuba (ô droevig schouspel!) de leste te scheep geleept, men scheurde haar van Hektors graf, nevens Troilus van Achilles verslagen) daar zy een hand vol van haar zoons Asse uitgreep, die zy in haaren boezem strooide, en hem niet dan eenige gryze haaren van haar hoofd tot een leste geschenk liet. Tegen over, daar de hooge muren van Troye waren, op d'ander zyde van de zee, was Polymnestors Ryk, daar Priamus, 't gevaar des oorlogs vrezende, zynen jongsten zoon, Polydorus gezonden had, op dat, zo Troye verdelgd wierd, hy 't eens weer op mocht bouwen. Hy zond hem by dezen Koning, daar hy wyslik aan deê, zo hy met zynen zoon geene schatten had gezonden. Deze geldzugtige Polymnestor, Trojes verwoesting verstaande, doode Polydorus, om de schatten, die hy in bewaring had, zich eigen te maken, en wierp 't lichaam, om 't gedenken van de misdaad uit te wisschen, in zee. Dit was nog niet het einde van hare ellenden; daar moest nog meer by, om 't zelve te voltoijen. Haar dochter Polyxena, wierd door 't Krijgsvolk, uit haare handen gescheurd, naar 't Graf van Achillis gebragt, en aldaar onthoofd. Polixena, uit haar moeders handen gescheurd zynde, ging heel onverzaagd ter Plaatze daarze geofferd zou werden. De vrees der dood maakte haar niet wemoedig. *Wat vertoeft gy?* zeide die edele ziel, ziende Pyrrhus, Achilles zoon, met een zwaard in de vuist, op 't Graf zyns vaders, om haar 't leven te benemen. *Stort vry het overige van 't edel bloed der Troijaansche Koningen. Ik wensch de dood, die my zo zwaar niet als 't vertoeven zal vallen.* Zy opende, dit zeggende, haaren boezem en hals: en stak met een wonderlyke stantvastigheid des gemoeds, zonder verandering van verf, den blanken hals uit, om den slag t'ontfangen. *Zie daar, Pyrrhus*, zeide zy, *sla toe. Ik wil niet dienstbaar leven. Ik weet, dat de Goden mijn bloed niet begeeren, maar vaar echter voort met 't geen, dat gy begonnen hebt. O hoe gerust zoude ik zyn, zo myn moeder, die om myn verlies bedroeft is, my niet bedroefde. Doch zy behoord eer haar leven, dan myn dood te beweenen. Want wat zal voortaan haar leven dan een gestadig zuchten zyn? wyk, ik bidde u: verre van my, op dat myn dood zonder dienstbaarheid, en bedwang zy. Houw uwe handen van my af, op dat ik onbesmet sterve, en den geene, aan wien gy my offerd, t'aangenamer mag wezen. Geef ook myn lichaam, als 't hier ten offer gediend heeft, zonder eenig losgeld myne moeder. Verwoeg u met haare tranen; Want zy nu niet anders heeft.* Zy deê, dit zeggende, d'omstanders schreien, zonder zelve eene traan te storten. Pyrrhus zelf kon zich niet van weenen onthouden. Hy opende, doch flaauwelyk, haar de boezem, en deê haar dood ter aarde vallen. Haar val betuigde noch haare maagdelijke schaamte; want d'eerbare hant droeg noch zorge zo als zy gereed stond om te sterven, datze niet onbeschaamd zou nedervallen. De Troyaansche vrouwen namen haar lichaam op, en haar ongeluk beklagende, gedachten met een aan haarer vaders, en broederen dood. Zy beklaagden haar lang, en ook haar moeder Hekuba, die wel eer moeder van zo veele helden, en Koningen van Asie, nu in alle ellende leefde.

Werd met de gevangene Trojanimnen weggevoerd.

De dood hares zoons Polydorus

d'Onthoofding haarer dochter Polyxena.

Polixenaas redenen op den oever der dood.

Word slavinne van Ulysses.

Ulysses nam haar tot slavinne, maar niet, dan om datze Hektors moeder was. Zy kuste haare dochter, en omhelsde haar met geen minder droefheid, dan zy te vooren haaren verslagen gemaal en zoonen omhelst had. Zy scheurde haar hair, en

en wrong haare handen. *o Dochter*, zeide zy, *leſte ſtoffe van mijne droefheid, die zo wel, als mijne mannelijke kinderen, ook door 't ſtaal gedood zyt. Ach! ik hoopte dat gy alleen de dood ontkomen zoud, om dat een vrouw gemeenlik vry van 't ſtaal is. Maar hoe! dit kon u niet beſchermen. Achilles, dè geeſſel van Troyen, en moordenaar van uwe broeders, heeft u doen ſterven. Toen ik hoorde dat Achilles van Paris, door Apollos hulpe gedood was, zeide ik, o nu behoeven wy hem niet te vreezen! maar ach! hoe verre van daar. Zyn aſch neemt wraak van myne kinderen. Heb ik, om hem, zoo vruchtbaar geweeſt? was Troyen gebouwd om van hem verdelgd te worden? d'algemeene ellenden zyn geëindigd, maar Hekuba leeft noch in alle droefheid. Hekuba, te vooren zo geacht, zal nu by Penelope haar beſtelt werk moeten doen: by Penelope, die my den vrouwen van Ithaka zal wijzen, zeggende, ziet daar, dat 's Hektors moeder, en Priamus gemalinne. Doch zo 'k u had behouden, mijn ellende was eenigzins verzacht. Maar neen, gy moeſt uw bloed ſtorten, om eener Griekſchen vorſt te zoenen. ô ramp! moeſt ik de doodelike offerhand van onze vyands verzoening baren? ô ouderdom, waarom laat gy my dus lang in ellend? tot welke rampen bewaard gy my noch? wie zou Priamus, na de verwoeſting van zijn magtige ſtadt, ooit gelukkig geoordeeld hebben? hy is het nogtans, om dat hy aan u, mijn dochter, en aan my deze ellenden niet ziet. Ach! welk een uitvaard zalmen met u houden? zalmen u, ô Konings dochter, in uw voorvaders graf begraven? neen! gy zult, tot uw begraving, niet dan mijne tranen, en een hand vol zand in een vreemd land hebben. Ik heb alles verloren. Ik begeer niet langer te leven, ten waar om Polidorus, mynen leſten zoon, die by den Koning van dit land opgevoed werd. Mach ik hem bezoeken? neen! men zal't my niet toeſtaan. Maar waar toe zo lang getoeft? wat belet my mijn dochters lichaam te waſſchen. Komt, Troyaanſche vrouwen, die noch overig zijt, laat ons water uyt de Zee ſcheppen.* Haar jammer over Polexena.

Zy ging, dus jammerende, met haar vrouwen, naar de Zee, daar zy, toen zy water zou ſcheppen, 't lichaam van haaren vermoorden Zoon Polidorus aan zag komen dryven. De vrouwen kreten yſſelyk; maar Hekuba, van droefheid verwonnen, kon ſpreken, nog weenen. Zy ſtond onbeweeglik gelyk een Rotz. Nu zag zy naar haar land, dan naar den Hemel, en dan naar haaren dooden Zoon, wiens wonden zy naarſtig bezag. In 't kort, d'ongelukkige Hekuba gaf haare droefheid zo veel toe, datze als razende wierd, loopende eenen langen tyd door de velden van Trauer al huilende gelyk de honden, en in dien jammerliken ſtaat is zy eindelik geſtorven, en aan den oever van de Zee begraven. Doch eenigen, en daar onder Seneka, willen, dat zy gedwongen is geweeſt, na de vernieling van Troyen, te dienen, en daar in haar leven te voleindigen.

Ziet haren vermoorden zoon Polidorus in zee dryven.

Haar dood.

KLY-

KLYTEMNESTRA,

Gemalinne van

AGAMEMNON.

Koning van Myceenen.

De geile Klytemneſtre, in gruwlen opgevoed,
Braakt door de hand haars zoons haar bloed uit met haar leven,
Terwyl het ſtaal des helds, haar door de borſt gedreven,
Op 't hart van haren boel, den ſchelm Egiſtus, woed.

Klytemneſtra boeleert met Egiſtus.

KLytemneſtra, Gemalinne van Agamemnon, Koning van Mycenen, en Veldoverſte der Grieken tegen de Troyanen, en Zuſter van Exteda, Caſtor, Pollux en Helena, heeft door haar eigen miſdryf haar zelfs ten val gebracht. Want, als zy alreê by haar man verſcheide zoonen gewonnen hadde, zo is zy, terwyl Agamemnon voor Troyen lagh, op Egistus verliefd geworden, en heeftmet den zelven zo lang geboeleerd, tot dat Agamemnon weder van den Troyaanſchen krijg te rug keerde: doch als zy vreeſde, dat Agamemnon daar wraak afnemen zoude, beſloot zy met Egiſtus haren Overſpeelder zulx te beletten, en hem zelfs van kant te helpen, gelyk ook geſcheide. En dus, wierd dien beroemden Held, welke van zijne vyanden niet kon t'ondergebragt worden, van zyn eigen vrouw, na dat hy veel gevaar had uitgeſtaan, t'huis komende, omgebragt. Doch zy heeft daar na ook haar loon gekregen, nevens haar boel. Doch om den leezer te voldoen, zullen wy de moord, aan Agamemnon begaan, desgelyx de welverdiende ſtraffe, Klytemneſtra ten deele gevallen, wat breder ontvouwen.

Zy brengt door toedoen hares boels haar gemaal om.

Agamemnon wierd, toe hy t'huis quam, van Klytemneſtra, met een geveinsde vriendſchap gewellekomt. Daar wierden offerhanden gedaan, en een heerlijke maaltijd bereid. Agamemnon ging in 't bad, des hem zyn vrouw, toen hy daar weer uit quam, een hemd dat aan den hals en de handen was toegenaaid, heeft gegeven. Ten waar men het met andere een Tabbaard, of kleed wilde noemen, dat zo verſtopt was, en dat zy hem dit, toen hy zich ten bankette zou leggen, om aan te trekken gaf, invoegen dat hy van haar en Egiſtus, toen hy in dit kleed, als een viſch in 't net, was verward, met een bijl, daarmen de boomen mee pleeg om te houwen, wierd om 't leven gebracht.

Egiſtus tracht Agamemnons kinderen van kant te helpen.

Egiſtus zocht, toen hy Agamemnon had vermoord, Oreſtes, Agamemnons zoon, ook van kant te helpen: maar Fleora heeft haren broeder, wyl hy nog jong was, verſchuild, en in Phociden, by zijnen Oom, den Koning Strophius, die aan Aſtyoche, Agamemnons dochter, was gehouwd, gezonden. Oreſtes was, toen hy twaalf Jaren by zynen Oom had gewoond, zeer belust om zyn vaders dood aan Egiſtus te wreeken, des heeft hy, om dit te volbrengen, Pylades zyn Ooms zoon, naar Argos, of Mycenen, by zyn moeder Klytemneſtra, gezonden: maar Pylades moet zich gelaten of hy een voorbyganger

of

of bode van Eolien was. Dit was met bewilliging en weten van Electra, die, door Egistus, op dat hy verzekerd waare, dat'er niemand meer naar 't ryk zou trachten, aan een boer, was gehuwd, dus besteken. Derhalven is Pylades, gants verkleed, en in zo een schijn, by Klytemnestra gekomen, en brogt haar, zo hy veinsde, tyding van Orestes dood, en met een lijkbusse, zyne assche, hoewel hy daar in een vreemde gedaante zelf tegenwoordig was. Egistus was van deze tyding, die hem de Phosische bode brogt, zo verblyd, dat hy terstond met al zyn geselschap in een Kapel aan Pallas toegewyd, om de Goden voor deze weldaad te danken ging, en offerde den verlossende Jupiter een offerhande. Deze gelegentheid heeft Orestes waargenomen, en quam, na dat hy de deur van de Kapel, door zyn zusters man, en eenige van zyne vrienden had verzekerd, met weinig hulp binnen, daar heeft hy zyne moeder en haaren boel, met eigen hand vermoord. Hier over t'Atheene, door d'Erymen, ter vierschaare gedaagt, was Erigone, Egistus en Klytemnestras dochter, zyn tegenspreekster. Daar wierd gelykelik bestemd, dat de zodanige, die zyne vader of moeder vermoord hadde, niet waardig was te leven. Maar daar tegen was een wet van zo een inhoud: dat het een zoon vry stond iemand, die zynen vader had vermoord, te dooden, zo dat hy zyn vaders dood aan zyne moordadige moeder met recht gewroken hadde.

Vermoord zyn moeder en haar boel.

HELENA,

Gemalinne van

MENELAUS.

Koning van Lacedemonien.

De wispelturige en doorgeile Helena
Veroorzaakt haar gemaal een doodelyke smarte,
En wringt heel Priaams huis de moordpriem door het harte,
Doch sterft rampzalig, en beweent haar lot te spa.

DEwyl aan de Historie van Helena 't leven en bedryf van Paris gehecht is, zullen wy voor af, in 't kort verhalen, wat voor een deze Paris geweest is, vermits, hy niet alleen d'ontschaker van Helena, maar ook d'oorzaak des ondergangs van Troye was.

Als Hebuca, gemalin van Priamus, van Paris zwanger was, droomde deze datze een fakkel baarde, die heel Troyen verbrande. Priamus hier over ontsteld, ondervraagd daar op het Orakel van Apollo; vande welke, als hy verstond dat hem een zoon zoude gebaard worden, die zyn vaderland tot ondergang zoude strekken, heeft hy geboden, datmen die vrucht, zo ras alsze geboren mocht zyn, zou dooden: maar Hecuba, als zy het kind, het welke naderhand Paris, by zommige ook Ale-

Droom van Hekuba wegens Paris.

Alexander genaamd is, gebaard hadde, heeft door moederlijke medogentheid bewogen; het zelve aan de Koninglijke harders gegeven, om op tevoeden, als Paris nu tot zyn jaren gekomen was, en op de velden daagliks het veê hoede, heeft hy tot zyn lief en Herderinne gekozen Enone, een Nimph, dewelke hy ook getrouwd heeft, ende by dezelve twee kinderen gewonnen. Als hy daar na van zyn vader gekend, en wederom in gunſt aangenomen was, verliet hy zyn getrouwe Enone daar hy altyd veel werks van gemaakt had. Want zy duwt hem in zekere brief, om zyne trouwloosheid aan hem geſchreven, deze woorden toe: *daar is een popelier (dat hy lang leve!) die tot getuige van onze min kan ſtrekken, een popelier, geplant, aan een beekje, waar in gy eertyds deze letteren ſneed: zo ooit Paris Enone begeven, of zonder haar in 't leven kan blyven, zal de Xanthus zynen loop veranderen. Loop, o Xanthus te rugge en naar uwen oorſpronk; want Enone vind haar alleen, en Paris leeft noch die haar tegen eer en eed verlaten heeft.*

Paris liefkooſt Enone.

Die hy daar na verlaat.

Wat de reden of oorzaak is geweeſt van Paris reis naar Griekenland, daar in verſchillen de ſchryvers. Eenigen willen dat de Kretenzen, in Phenicien aangekomen, Europe, de dochter vanden Koning Agenor, geroofd ſouden hebben, ingedachten houdende het ongelyk dat de Phenicen Iö, de dochter vanden Koning Jaachus ontſchaakt hadden; dat de Grieken nu, dewylze deze ſmaad met ſmaad vergolden, de bedryvers van een tweede ſpyt zyn geweeſt, en naer Kolchos varende, Medea, tegen wil en dank van haare vader Eta, Koning van Kolchos, naer Grieken ontvoerd hebben, dat na de tweede Eeuw daar aan, Alexander zoon van Priamus, Koning van Troyen, die men Paris noemd, voorgenomen heeft, ook met roof een vrouw uit Grieken te ſchaaken, meenende, dat, gelyk het de voorverhaalden in de naaſte eeuwen zonder ſtraf vergaan was, het hem op gelykerwyze ſlagen zou.

Reden daar van.

Anderen daarentegen dryven, dat d'oorzaak van deze reis zou geweeſt zyn, Hezione, de zuſter van Laomedon, welke Herkules, aan Joamon, tot vergeldinge van zyne dapperheid, geſchonken had, om welke wederom te halen dat Paris naar Grieken vertrok.

Andere reden.

Het gemeen gerucht luid dat Venus, in de valeyen van Ida, Helena aan Paris zoude beloofd hebben. Paris dan een aanzienlike vloot toegeruſt hebbende, is met de zelve naar Sparten vertrokken, en te Lacedemon komende, van Menelaus heerlik ontfangen, en onthaald. Maar als omtrent die tyd al de voorneven van Minos, Koning van Kreten, om Atreus goed te deelen, na Kreten moeſten vertrekken, en Menelaus meê een van deze zynde, zyne gemalinne belaſte, in zyn afwezen, den Troyaanſchen Prins wel t'onthalen; zo heeft Paris, de gegeven gelegentheid waarnemende, Helena, zo veel hy kon, getracht tot zyn liefde te verlokken, het welke hy eerſt met allerley bevallyke reden, lonken, en krachtige, doch niet al te openbare teikenen in 't werk ſtelde. Daar na heeft hy haar door een deurſlepen brief zyn gantſche hart geopenbaard; te kennen gevende, met wat een gloed van minne hy om haar brande, zich van alle kanten fraay voor doende, daar de minnaars gewend zyn hen ſmakelik te maken; en om dat hem bekend was d'aard der vrouwen broos te wezen, en zeer verrukkelik, door ſchoonheid, Edeldom glorie en diergelyke, zo bracht hy al by, dat hem, om Helena's liefde te vervullen, eenigzins te bate komen, en in tegendeel, haar tot haat jegens haren man ontſteken kan: haar radende met hem weg te vlieden, onder verzekering, dat hy haar met de Troyaanſche macht wel beſchermen zou. Helena, Paris briefgelezen hebbende, heeft daar op een anderen ten antwoorde geſchreven; in welke zy hem eerſt toegraauwt, en bekyft, als ofze heftig verſtoord was: daar na, op datze haar eer-

Derde en naaſte reden.

Tracht Helena tot zyn liefde te lokken.

baar-

baarheid moet beſchermen, zyne aanradingen, met tegenwerpingen, tracht t'ontzenuwen; gevende nochtans eenige vonkjes van haar, op datze niet ſchynen mocht zyn liefde heel en al in den wind te ſlaan; zo datze opentlyk toont dat d'aard der vrouwen ontſtantvaſtig en veranderlyk is. Want haar neen is veeltyds haar ja, en haar ja haar neen; dewyl zy haar niet ontziet op deze wyze te uiten: *miſchien zult gy in den beginne een droeven brief bekomen, die zal bidden, dat gy haar niet meer van liefde aanſpreekt. 't Geen zy bid is haare vreeſe, 't geen zy niet verzoekt haar verlangen. Hou aan, gy zult haaſt met uw wenſch verblyd zyn.* Helena, eyndelyk genegen zynde Paris wil te volgen, dacht haar eerliker en veiliger te wezen, indien zy malkanderen ietwes willen zeggen, of in 't werk ſtellen, het zelve niet meer te ſchryven, maar door Ethra en Clymené, haar twee trouwe Staat-Jufferen te verrichten; het welke, als zy naderhand meermalen deden, is Helena ten laatſte van Paris, met deze geſpelen naar Trooyen gevoerd, mede nemende al de Koninglike ſchatten. Paris wierd toen hy van Sparte weer naar Troyen trok, op de Zee van een harden ſtorm, die hem tegen zyn dank op d'Egiptiſche kuſten dreef, overvallen, zo dat hy in een vande monden des Nyls, daar een kapelle van Herkules was, die deze vrydom had dat de ſlaven daar binnen getreden, en eenige heilige tekenen van den God ontfangen hebbende, terſtond, zonder dat iemand hen weer mocht vangen, vry waren, moeſt ankeren. Paris ſlaven namen, hier van verſtendigt, den Tempel in, en hebben hunnen Meeſter aan den Prieſter en des Stadts overſte, Thonis genaamt, met trouloosheid en verraad beſchuldichd, verhalende al wat hy aan Menelaus had gedaan: Thonis heeft dit terſtond aan Proteus, die toen over Egipten heerſchte, laten weten. Proteus gebood datmen hem gebonden, op dat hy zyn verontſchuldiging mocht hooren, voor hem zou brengen. Terſtond wierden de ſchepen beſlagen, Paris, Helena, en de ſlaven die hem hadden beſchuldichd, binnen Memphis gebracht: doch hy heeft voor den Koning, zynen naam, geſlachte en land, vrymoedig beleden: maar als hy de zaak van Helena zocht te verdrayen, hebben de ſlaven den gantſchen handel, voor den Koning verhaald: maar Proteus hield het voor onbehoorlyk dat men een reizend man, die tegen dank, door ſtorm aan zyn land was gekomen, zou dooden, des liet hy hem, na dat hy hem met woorden had beſtraft, met zyn ſchepen en wat hem eigen toebehoorde, varen: maar Helena, met al den geroofden ſchat, heeft hy ſo lang tot dat haar man daar quam na vernemen, by zich gehouden. Anderen dryven, dat Paris van daar, zonder dat hem iets wierd ontnomen, in Phrygien is gekomen; doch 't gemeen gerucht wil dat hy recht toe van Sparten met zyn nieuwe vrouw, binnen Troyen is gekomen. Menelaus, dit ſchendig bedryf ter ooren komende, geloofde in hem zelf dat 't met 'er wil was, en beklaagde zich op dit geloof van haar en Paris ontrouw. Hy keerde, toen hy de tyding had ontfangen, weer in Grieken, dat alreê, tot zynen dienſt, heel in wapenen was. Hy bereide zich tot den oorlog tegen de Troyanen, en zwoer hun verderf. Aan d'ander zyde 't gerucht van de komſte onzer gelieven in Troyen komende, quam Priamis, met al de Heeren van zyn Hof, hen tegen, alles was heerlik toegeruſt. Hy ontmoeten hen op de Haven. Helena, Priamus, aan zyn Majeſteit, onder al d'ander kennende, zette datelik haar voet op d'aarde, wierp zich met eene vaardigheid aan zyn voeten, en ſprak met een achtbare ſtem: *Heer, zie een gevange Koningin, die, onder uw gehoorzaamheid, u haar plicht bewyſt.* Priamus haar opheffende, zei: *Mevrouwe, zyt gy gevangen, 't is om te zegevieren. Ik ſtel myn macht, onder uwe, om de plicht, die gy aan my bewyſt, aan uw te bewyzen.*

Helenaas wiſpelturig antwoord.

En Paris vervoert.

Verſchil der Schryvers wegens Paris te rugreize naar Troyen.

Komt met Helena te Troje.

zen. Daar op naderde Paris om zyne vader t'omhelzen, en ieder steeg, toen hy 't gedaan had, weêr te paarde, en rende met een moye draf weêr naer de Stadt, daar zy met een algemeene vreugd ingehaaldt wierden. Maar als de Grieken, Helena, nevens al de geroofde schat wederom eischten, en de Troyanen 't zelve weigerden, ontstond hier uit dien schrikkeliken en langdurigen oorlog, welke, na een tienjarig beleg, Troyen t' eenemaal verdelgde en in d'assche leide, behalven dat nogh vyftienhondert duizend en vierhonderd zo Grieken als Troyanen in dien oorlog omgebragt wierden, daar onder veel treffelijke Helden en groote personagien, van beide zyden waren, onder andere ook d'overspeelder Paris, zyn Vader Priamus, en meest alle zyn broeders en zusters. Aangaande Helena, in haar bleek hoe groot de kracht der schoonheid is, als na het innemen der stad, Menelaus, door dulle gramschap aangeprikkeld, met zyn getogen zwaard toeliep, met dat opzet, om haar het leven te beroven; als wee nde d'eenigste oorzaak van dien langdurigen oorlog, zo ontzeeg hem, als hy haar uitmuntend wezen aanzag, gelyk een verliefde, op haar Goddelike schoonheid, zyn wapen uit de handen, en in plaats van dooden, omarmde hy haar minnelik, daar was geen kracht zo schoonen schepsel te verzeeren. Doch hoe wel haar Menelaus om haar schoonheid en bevalligheid spaarde, en in eeren hield, zo lang als hy leefde, zo is zy naderhand niet vry geweest van verdriet en ellende: want als Menelaus gestorven was, wierdze verjaagd, en uit het Koningryk verstoten, hoe oud datze ook was: waarom zy gedwongen was na Rhodes te vertrekken, verlaten zynde van alle hulpe en bystand, en ontbloot van vrinden en magen, alwaarze nog eindelik wierd verworgd en aan een boom gehangen. Want Polyxena, Gemalinne van Ileplemus, liet d'ongelukkige Helena, op hare vlucht naar Rhodes van Orestes zonen na gezoght aan een boom ophangen, op dat haar man, door haar bevallige schoonheid, geen nieuwe lusten mocht inlaten.

Waar uit een tienjaarige oorlog spruit en Trojes ondergang.

Paris komt in 't oorlog om.

Helena werd van haar gemaal weer aangenomen.

Werd na Menelaus dood ten ryke uit gejaagt.

Word verworgt en opgehangen.

KAMILLA,

Koninginne der Volscen.

De dappere Kamille, in armoede opgevoed,
Trekt, op den troon herstelt, door Turnus bee bewoogen,
Eneas benden met haar krygsmacht onder d'oogen,
Doch blaast door eene schicht de ziel uit met haar bloed.

Kamilla was dochter van Methabus, Koning der Volscen, en Kasmilla zyne Gemalin, welke van haar in 't baren storf, waarom haar Methabus, om dat zy een eenige dochter was, den naam van haar moeder gaf, uitlatende de letrer S. Deze edele Camilla is zeer ongelukkig geweest, en heeft weinig vreugds gehad, van den dag harer geboorte tot dien van haar dood; want een weinig tyd na haar moeders dood, wierd haar vader in een oploop der voornaamste burgeren ten ryke uitgeschopt en verdreven; zo dat hy genoodzaakt was, als een arme balling met zyne dochter te vluchten, achterlaatende zyn Koningryk, en alles dat hy hadde. En komende dus geladen met zyn kind, aan de reviere van

Kamilla van haar jeugd af ongelukkig.

van Damaſcus, welke overliep deur den grooten regen, die'er gevallen was, en geen bequamen middel ziende, om over de riviere te komen, wond hy 't arme wicht in ſchorſſen van boomen, en bond 'et toen aan een langen ſtok, die hy droeg, en ſmeet 'et toen met al zyn kragt over 't water, en ſwom zo voort over, en haar onverzeerd uit 'et water krygende, was nog vrolyk in zyn armoê en ellende, en begaf zich voorts in de heimelykſte plaatſen der wilderniſſen, alwaar hy met grooten arbeid haar opvoede, met melk van wilde beeſten. En eindelyk, komende na veel zukkelen en ongemak tot haar jaaren, oeffende zy haar in 't jagen en ſchieten der wilde beeſten, met wiens vellen en huiden zy haar kleedde, verachtende alle de werken en oeffeningen der vrouwen, voor al zorg dragende om haar maagdom, die haar vader, in 't overſwemmen der riviere aan Diana had opgedragen, wel te bewaren. Daarna wederom in 't Ryk haars vaders geroepen, heeft zy 't zelve met groote kloekmoedigheid geregeerd. Maar ten laatſten als Æneas, komende van Trojen, Lavinia had getrouwd, waar door een fellen ſtryd, tuſſchen hem en Turnus ontſtond, heeft zy een groot Heir vergaderd, en is Turnus te hulp gekomen, en na dat zy veel van haar vyanden had verſlagen, is zy eindelyk door een ongelukkige ſchoot, onder de tepel van een harer borſten, zodanig gekwetſt, dat zy dood ter aarde viel.

Werd van haar vader ten ryke uitgedreven, in boſſchen opgevoed.

En na veel zukkelens ten troone herroepen.

Sterft door eene wonde in den ſtryd.

VROUWEN van MENIEN en CIMBREN.

Veel brave Vrouwen, vol van moed en groot beleid,
Verloſſen haar gemaals uit kerker, band, en boejen,
Waar op het woedend ſtaal haar edel bloed doet vloejen,
En zy de ſtraf voldoen, haare egemaals bereid.

VAn hoe groote kracht de Echte liefde is, kan men klaarlyk bemerken uit de volgende Hiſtorien der vrouwen van Menien. Twee Edele jonge mannen, gezellen van Jaſon, en van de Argonauten, na de voleindinge der reize van Colchos, in Grieken wederkeerende, quamen te Lacedemonien, en beſloten aldaar hun woonplaats te nemen by de Lacedemoniers, die hun zeer beleefdelyk ontfingen, en hun ook burgers maakten, en in 't getal der Raads-Heeren en Regeerders der gemeente ſtelden. Deze twee huwelyken aldaar, namen vrouwen van de voornaamſte geſlachten der Stad, in zulker voegen, dat hun geſlachten zo vermeerderden, dat zy eindelyk de voornaamſte van Lacedemonien wierden.

Twee edele mannen zetten zich te Lacedemonien neer.

Het gebeurde daar na, door langheid van tyd, dat zommige jonge lieden uit de voornoemde Huisgezinnen, zeer ryk, machtig en aanzienlyk geworden zynde, tegen het Vaderland eene zamenſweeringe maakten, willende het Koningryk voor hun zelven innemen: maar de voorzeide zamenſweeringe ontdekt wezende,

Hunne kinderen ſtaan door zamenſweering na 't gebied.

de, zoo wierden zy gevangen en ter dood veroordeeld. Nu terwyl men hun alle den aanstaanden nacht (na de gewoonte der Lacedemoniers) zou onthoofden, hielden hunne Vrouwen, die heel beschreid en vol droefheid waren, met malkanderen raad, om hun mannen te verlossen, noch verzuimden het zelve in 't werk te stellen. En haar met swarte rokken, in maniere van rouw bekleed hebbende, zynde heel vervuld met tranen, quamen alzo in 't beginsel van de nacht in de gevangenisse, veinzende dat zy haare mannen noch eenmaal wilden zien voor hun dood, en hen het alderlaatste vaarwel zeggen. Zy kregen zeer lichtelyk verlof van de wachters, om 't zelve te mogen doen, om den staat en weerdigheid daar in zy waren. Zy wisten haar rol zo wel te spelen, dat zy daar alleen inkomende, het weenen aan een kant stellende, terstond aan haare mannen verhaalden, wat zy met malkanderen beslooten en voorgenomen hadden. Toen heeft een iegelyk zyne kleederen verwisseld: de vrouwen trokken haar mans kleederen aan, en de mannen die van hunne vrouwen, en hun aangezichten met haar sluyers bedekkende, gingenze al klagende, gelyk of zy de zelve vrouwen waren, uit de gevangenis, zonder dat hen iemand van de wachters kenden, of voor anderen hield als de vrouwen, die daar in gegaan waren: waar toe dat haar ook de duisterheid des nachts zeer dienstig was, als mede d'eerbiedigheid die de voornoemde wachters tot zodanige Edele vrouwen droegen, welke hen door dit middel bedroogen, zy blyvende in de plaatzen van haare mannen. Dit bedrog wierd niet eer ontdekt, voor dat de scherprechters des morgens vroeg in de gevangenis traden, om het vonnis uit te voeren, en d'arme gevangenen in de kerker te doen sterven, op dat zy daar door voor openbare schande zouden bevryd mogen wezen, alwaar deze Edele en ongelukkige vrouwen, eens anders misdaad en straffe onschuldiglyk dragende, zouder eenige genade onthoofd wierden, stervende met een groote stantvastigheid. Voorwaar zeer groot was de trouwe en volmaakte liefde van deze vrouwen, haar getal nog hun namen en vind men niet beschreeven.

Werden ter straffe gedoemt.

List der vrouwen om haare mannen te verlossen.

Die ten voordeele der mannen gelukt.

Maar ten haaren nadeele.

Sterven met een standvastig gemoed.

Diergelyke Historie leest men ook van de vrouwen der Cimbren, of Duitschen, dewelke in grooten getale waren. Deze kloekmoedige vrouwen, hebben (na de neêrlaag van haare mannen, welke door C. Marius by de wateren Sestjes genaamd, overwonnen waren) haar met wagenen rontom beschanst en besloten; toen namen zy brandende houten, steenen en swaarden in de hand, om alzo hare vryheid en kuisheid te beschermen. Als zy op deze wyze een tyd lang gestreden hadden, en bemerkten, dat zy 't geweld des Krygsvolks niet langer konden tegenstaan, begeerden zy vreede, en dat zy te Romen mochten gebracht worden, om de Vestaler maagden te dienen: 't welk zy niet kunnende verkrygen, en met razernye ontsteken zynde, smeeten eerst haar kleine kinderen tegen d'aarde, en brachtenze alzo om 't leven, daar na haare moeders, op dat zy haar van de dienstbaarheid mochten bevryden. Ten laatsten hebben zy in den zelven nacht, in 't midden van haren beschantsten wagenborg, die zy zelfs gemaakt hadden, al harc have en goederen in brand gesteeken, dat gedaan zynde, verhingen zy al t'zamen hun zelven, op dat zy niet gevangen, nog geboeid zouden weg geleid worden, tot verachtinge harer kuisheid, nog tot spot en schouspel der overwinners in 't leven blyven, en lieten alzo geen anderen buyt, nog roof den vyanden over, dan haare opgehangen doode lichamen.

Dapperheid der vrouwen der Cimbren.

Haare woede uit wanhoop.

Verhangen zich zelve.

CAM-

CAMMA,

Gemalinne van

SINATUS,

Viervorſt van Galatien.

Godvruchte Camma wreekt de moord van haar gemaal,
Door Sinorix zo ſnood, zo wreed berooft van 't leven:
De Huwelyks drank, den ſchelm voor 't hooge altaar gegeven,
Strekt hem een moordpriem, haar het doodelykſte ſtaal.

ONder de Viervorſten van Galatien waren Sinatus en Sinorik, de machtigſte, en malkander ook in maagſchap beſtaande. Cammas deugden en ſchoonheid.

Sinatus had eene Gemalinne, die hy jonge dochter getrouwd had, met name Camma, niet alleen om haare uitnemende ſchoonheid, en fleur van haare jaren, aanzienlyk, maar noch veel meerder, om haare deugd in verwondering gehouden; want niet alleen was zy eerlyk, en haaren man lief hebbende, maar ook verſtandig en kloekmoedig, en om haare goedaardigheid by d'onderdanen wonderbaarlyk aangenaam. Die luiſter wierd ook vermeerderd, dat zy, zynde Prieſtereſſe van Diana, welke Godinne by de Galaten meeſt geëerd wierd, altyd in den dienſt, en by d'offerhande, haar cieraad liet blinken. Als Sinorix op dit puik-ſchepſel gants verzot wierd, en haar, nog door vriendſchap, nog door geweld kon bekomen by het leven van haaren man; zo heeft hy zich tot een ſchrikkelyke daad begeven, en Sinatus met bedrog omgebragt. Waar op Sinorix verſtigt.

Niet lang daar na verzocht hy Camma ten huwelik, die meeſten tyd in de Kerk was, en het ongeluk van haaren man, niet verworpelik of ellendig, maar met een kloek herte verdroeg, voorzichtig toeleggende op alle gelegentheid, om haar over Sinorix te wreeken. Die haar gemaal vermoord, en haar om wederliefde bid.

Maar hy ging de vrouw geſtadig met ſmeeken en bidden aan; en het ſcheen dat zyn reden al wat ſlot wilde hebben, dat hy in andere dingen beter was als Sinatus, en dat hy hem omgebragt hadde, maar door haar liefde gedwongen zynde. Camma veinſt hem te beminnen.

Zy en hiel haar in 't eerſte zo heel qualyk niet, en daar na ſcheen zy allengskens wat meer gehoor te geven. Want de vrienden rieden 't dapper aan, om de gunſt van Sinorix, die groote macht haddde, te verkrygen, zo dat Camma het ten laatſten toeſtond, ende liet hem weten, dat hy by haar zou komen, op dat zy voor de Godinne het Huwelyk aan weerzyden zouden beveſtigen. Die hem in Dianes tempel ontbied.

Zy ontfing hem zeer vriendelyk, en leide hem aan den Autaar, alwaar een weinig uit de kop tot offerhande voor de Godinne gegoten hebbende, dronk zy van 't overige een deel, ende gaf het ander hem te drinken. En dit was zoete wyn, met vergif toegemaakt. Alwaar zy hem en haar met een vergifte huwelyks drank vergeeft.

Als zy zag, dat hy gedronken had, biddende met luider ſtemme de Godinne aan, *U*, zeide zy, *eerweerdigſte Godinne, roep ik aan tot getuige, dat ik om dezen dag myn leven, na de dood van Sinatus, ver-*

verlengt hebbe, noch in al dien tijd vreugd gezogt, als in de hope van wraak, daar ik aangekomen zynde, nu by myn man ga. Maar gy, grootste schelm van al de menschen, laat u volk, in plaats van een bruilofs bed, voor u een graf bereiden. Het welk als Sinorix gehoord had, en al voelde dat het vergif begon te werken, is hy op zyn koets getreden, om door dat schudden en hossen eenige baat te krygen, doch zulx niet konnende verdragen, begaf hy hem in een Rosbaar, en is tegen den avond gestorven. Maar Camma, die 't nog tot 's nagts toe harde, verstaande dat hy dood was, gaf met een vrolik herte den geest.

ARISTOTIMES,

Tyran der Eleusienen.

En zyne Gemalinne en Dochteren.

Aristotimes, door zyn woede alom gevreest,
Stort heele beeken bloeds, en groeit in gruwelstukken,
Maar ziet het leven, en den rykstroom hem ontrukken,
Waar op zyn ganssche huis rampzalig geeft den geest.

Aristominus komt door gunste van Antigonis aan 't gebied.

ARistotimus, door gunst en macht des Konings Antigonus, had tiranniglik de Heerschappye der Eleusinen ondergaan, in de welke hy zyn macht onmatelik gebruikte, dat hy generhande wreedheid na liet, door de welke hy zyne ellendige burgeren plaagde. Want hy was van nature d'onbeleefste en wreedste mensch zynes tyds. By zyne wreedheid voegde hy den raad van wreede en beestachtige menschen, de welke hy niet alleenlik de bestieringh van 't ryk had gegeven, maar ook tot lyfschutten van zyn persoon gebruikte. Onder andere groote wreedheden, die hy bedreef, is weerdig tot een voorbeeld verhaald, de wreedheden die hy pleegde tegen Philodimus, een treffelik burger. Deze Philodimus had een zeer schoone en deugdsame dochter van, ongemene bevalligheid, geheten Micea, op de welke een Hopman, Lucius genaamd, des Tirans gunsteling, vierighlik verliefd was, de welke den vader vande Dochter gebood, dat hy ze hem zou zenden. Philodimus, ontsteld van zulk een onbeleefd verzoek, en wetende 't vermogen, dat hy by den Tiran hadde, vreezende voor meerder quaad, vermaande nevens zyn gemalinne, de dochter na hem toe te gaan. Maar dit edel en kuis herte, dat haar zuiverheid meer dan haar leven beminde, haar zelfs voor de voeten haars vaders werpende, en hem vastelik omhelzende, bad hem, niet te willen toelaten, datze haar zelfs tot zulk een oneere zou overgeven, en dat hy eer begeeren wilde haar dood voor zyne voeten te zien storten, dan zo schandelik onteerd te zyn. Den vader, door de tranen van zyn arme dochter tot medelyden beweegd zynde, begost zeer bitterlyk te weenen, gelyk ook de moeder dede. Ende dus eenigen tyd onberaden blyvende, komt Lucius, onverduldig van zyne onmatelyke hoererye en dronkenschap, haar niet ziende komen, heel verstoord in haar huis: aldaar hy ze ter aarde vond gestrekt, haar vaders voeten omhelzende, des beval hy haar by groote dreigementen op te staan, en hem terstond te

Zyn wreedheid aan Philodinus gepleegt en zyn dochter Micea.

vol-

volgen. Toen begon zy wederom te klagen, vertoevende, en weigerende op te ſtaan. Deze wreede beul, haar kleederen ſcheurende, ontkleedeze heel naakt, en ſloegze zeer wreedelik: maar zy verdroeg de ſlagen met zo volſtandigen moede, dat ze niet eens en zuchte, maar haar nog betoonde bereid te zyn om nog meer t'ontfangen. De vader en moeder, geheel ontſteld van zo gruwelik een ſchouſpel, wierpen haar zelven, met groot geroep en weenen voor de voeten van dien woeſten Krygsman, hem biddende, dat hy met haar medelyde wilde hebben, en ook met henlieden: maar ziende, datze niet konden verwerven van dien wreeden barbaar, begonden de hulpe der Goden en menſchen t'aanroepen, waar van dit Monſter nog meer verſtoord, zyn ſwaard ten ſchede uyttrok, en d'onnozele maagd, haars Vaders beenen omhelzende, doorſtak. Van welke gruweldaad hy zich alleen niet en beweegde, maar dêe noch daar en boven de borgers, die dit feit verfoeiden, den eenen ſterven, en den anderen bannen: alzo dat 'er meer dan acht honderd in Etolien de vlucht namen: dewelke zedert aan den Tiran ſchreven, en baden, hen te willen begenadigen met hunne kinderen en vrouwen te henwaarts te laten vertrekken: 't welk zy geenzins konden verkrygen: zommige dagen daar na, dêe hy looſlyk door een Trompetter verkondigen, vernoegt te zyn, dat de vrouwen van de gebannenen vryelyk met hare goederen en kinderen tot haare mannen mogten vertrekken: waar over de vrouwen, zeer verblyd zynde, begoſten haare goederen te pakken, en naar wagens om te zien, andere naar paarden, om alzo haare goederen en kleine kinderen weg te voeren: maar op den gezetten dag, al t'zamen aan de Poorte zynde, door welke zy moeſten uitgaan, met haare wagenen, goederen, en kleine kinderen, quamen des Tirans dienaars, en riepen met gruwelyke dreigementen van verre, *dat ze ſtil houden zouden*, en by hen komende, dwingen haar te rug te keeren: en toen wierpenze met geweld haar wagenen ter aarde, met haare goederen en kinderen. d'Ellendigen, vermits het groot gedrang, en konden niet achterwaarts keeren, nog verzekerd in dezen oploop blyven, en het geene, dat haare ſmarten verdubbelden, was, datze haar kleine kinderen, verpletterd onder de wagens, zagen ſterven, zonder de zelve eenige hulpe te konnen doen. Daar na, deze Soldaten, de vrouwen vergaderd hebbende, met de kinderen die ontvlugt waren, dedenze de zelve voortgaan, gelyk een kudde ſchapen, met ſtokken naar 't Hof van den Tiran: dewelke, na dar hyze van al haar goed beroofd had, haar altemaal met de kinderen deed gevangen zetten. Deze groote wreedheid mishaagde grooteliks den burgers, de welke niet wetende, hoeze beſt den Tiran zouden mogen bewegen om deerniſſe te hebben met deze arme vrouwen, namen zy de zeſtiene geheyligde Veſtales Denyſen, en dedenze met Prieſterlyke kleederen doſſen, en de gewyde dingen van de Tempels nemen, en in maniere van ommegang na den Tiran gaan, die toen op de plaatſe was, om van hem barmhertigheid voor deze vrouwen en kinderen te verwerven. De Soldaten, onder de lyfſchutten van den Tiran behorende, beweegd zynde met eerbiedigheid van deze kerkelingen, vergezelſchaptenze met eene bende Soldaten, tot dat ze mochten komen in zyne tegenwoordigheid. Ariſtotimes ſtond toen ſtil om te hooren, 't gene dat hem deze vrouwen zeggen wilden, maar begrepen hebbende door het beginſel van de uitſprake, 't gene datze begeerden, keerde hem gantſch verontwaardigd tot zyne Soldaten, ende beriſpteze wreedelyk, dat zy ze hadden laten tot hem komen. Hierom, de Soldaten geen opzicht van geſlacht of godsdienſt hebbende, ſloegenze afgryzelyk met hunne helbaarden: en door dat middel wierdenze van hem verjaagd, en elk, om 't gene datze gedaan hadden, in twee talenten boeten veroordeelt. Daar was zeker Edelman, burger der Stad,

Miceaas ſtantvaſtigheid.

En dood.

Verzoek der weggevluchte burgeren.

Des Tirans wreedheid tegens de vrouwen der zelven.

't Geen den burgeren miſhaagt.

Trachten hem door de Veſtales tot barmhartigheid te bewegen

Doch te vergeefs.

Elanikus tracht zyn vaderland te wreeken

geheten Elanicus, van wien de Tyran twee kindren had doen dooden, zonder vermits zyn ouderdom, eenig vermoeden op hem te hebben. Deze man en konde niet langer den overlaſt en wreedheid verdragen diemen zyn Vaderland aandeed. Derhalven beſloot zich zelven en zyn Vaderland te wreeken door den dood van den Tiran. Ondertuſſchen de burgers, die gevlugt waren in Etolien, een vergaderinge van eenige volken gemaakt hebbende, quamen met wapenen in het land van Eleuſinen, en beſloegen eenige vaſtigheden, die zy verſterkten, en onthielden hen aldaar, voornemende oorlog te voeren tegen den Tiran: Ende met hen vergaderden meer andere burgers, die uit de Stad geweken waren, alzo dat zy alrêe de gedaante van een leger hadden Deze dingen ontſtelden den Tiran zo zeer, dat hy tot de vrouwen van de burgers ging, die hy gevangen hield, en om dat hy van een wreeden en ſtraffen aard was, dacht veel eer van haar door dreigementen te verwerven, dan met zoete woorden, het gene hy van haar eiſchen zoude. Hierom beval hy haar door ſtraffe woorden, datze tot haar mannen door afgezondenen berichten zouden, dat zy van hun voornemen op te houden hadden, of dat hy anderzins hunne kinderen zou doen dooden, en hunne vrouwen door de geheele ſtadt geeſſelen. Hier op en antwoorden de vrouwen niet: waar over hy met groote gramſchap riep, datze hem haar beleid zouden geven van 't gene ze daar in doen wilden. Toen en was 'er niemand van haarlieden zo ſtout een woord te antwoorden, maar zagen zonder een woord te ſpreken, op malkanderen, betonende niet veel werks van zyne dreigementen te maken. Dus onder d'andren was 'er eene Megeſtine, gemalin van Timoleon, de welke zo wel om d'Edelheid hares mans, als om haar eigen deugd, als de voornaamſte van alle d'anderen geëert wierd: deze wilde, in 't aankomen des Tirans, niet opſtaan, nog toelaten, dat iemand van d'andere opſtaan zouden; maar toen zy des Tirans voorſtel gehoord hadde, zonder op te ſtaan, en zonder andere tekenen van eerbied, antwoordeze hem aldus: *waar 't zake, Ariſtotimes, dat in ■ eenige wysheid waar, gy zoud ■ tot de vrouwen niet keeren, om haar aan haar mans te doen ſchryven, het gene datze doen moeten: maar gy behoordeze wel tot de mans te zenden, beter voorſtellen gebruikende, en met beter aanmerkingen dan gy gedaan hebt, als gy met ons gekkende aldus ons bedrogen hebt: en nu gy ziet, dat gy anders nict kond doen, waand gy door ons toedoen onze mannen met woorden te bedriegen, gelyk gy ons bedrogen hebt: maar hier in bedriegt gy ■ zelfs, want wy zullen ons van ■ niet wederom laten bedriegen. Neen, denkt niet datze zo dwaas zyn, dat ze, om de dood hunner kinderen te herſtellen, en de ſchade van hunne wyven, nalaten zullen te doen, 't gene daar ze in gehouden zyn, voor de vryheid huns vaderlands: want het verlies van ons, en van hunne kinderen is hen niet zo verdrietelyk, als de blyſchap die zy hebben zullen, indien zy hun vaderland, en hun burgers van de dwinglandy konnen verloſſen.* Meſeſtine wilde nog meer zeggen, maar de Tiran, zyn gramſchap niet langer konnende bedwingen, beval dat men hem 't kind van deze vrouwe brengen zoude, en dat hy 't in haar tegenwoordigheid wilde dooden: maar terwyl de dienaars 't kind onder d'andere gevangene kinderen zochten, riep zy met groote ſtantvaſtigheid, 't zelve by zynen naam, en zeide tot hem: *kom hier tot my myn zoone, op dat gy eer door myne handen ſterft, dan door des Tirans wreedheid.* Deze woorden verwekten Ariſtotimes tot grooter woede, zo dat hy de hand aan 't rapier ſloeg, om haar te dooden: maar een van zijn grootſte vrienden by hem zijnde, geheten Chilan, omhelſde hem, ende verhinderde zo wreedelik zijn gramſchap te koelen. Deze Chilon was een van de gene, die met Elanicus de dood van den Tiran belaagde, zyn boosheden niet langer konnende verdragen. Dit

Zamenrottingen der burgeren tegen de Tiran.

Dreigt de gevangene vrouwen haarer mannen opzet af te raden.

Megeſtine weigert voor den Tiran op te ſtaan.

Haar fiere reden tegen den Tyran.

Die haar zoon tracht te dooden.

En haar aan zyn woede op t'offeren.

gedaan

gedaan zijnde, beweegde hy Ariſtotimes alzo, dat hy hem zijn rapier in de ſchee deê ſteken, hem betonende, dat'et oneerlik en onbetamelik van een Prince gedaan zijn zoude, zijn handen met vrouwen bloed te beſmetten. In't kort, om een einde te maken, Elanikus beſloten hebbende den Tiran te verdelgen, ging op den beſtemden dag tot zijne eedverwanten, dewelke hy vermaande het beſlote feit te volbrengen. Ten zelven tijd kreeg Ariſtotimes tijdinge, dat Oratures tot zyn hulpe met veel volks naderde; en dat zy alreê tot Olympia gelegert waren, waar van hy zo zeer verblijd was, dat hy, zich inbeeldende geen oorzaak van vreeze meer te hebben, uit het Paleis ging, alleenlik met Chilon vergezelſchapt zijnde, en d'andere niet verwachtende, die al met een t'effens kwamen: 't welk Elanicus ziende, en meenende doen goede gelegentheid te hebben om zyn voornemen in't werk te ſtellen, zonder het teken te geven, 't welk hy zijn geſworenen verordent hadde, hief de handen ten Hemel, roepende met luider ſtemme: *Wat vertoefd gy, vroome mannen, waarom maakt gylieden niet een ſchoon ſpektakel in 't midden van uw Stad?* Daar op Chilon eerſt de hand aan't rapier ſlaande, doodde een van den geenen die alreê uit't Paleis gekomen was, om den Tiran te vergezelſchappen: Ten anderen, Ariſtotimes ziende Iraſibulus en Lampidus tegen hem komen, hun woede meenende t'ontgaan, vlugte in Jupiters Tempel, alwaar hy van zijn vervolgers gedood wierd, en zijn ligchaam openbaarlik uitgetrokken zijnde, wierd onder het volk vryheid geroepen: aldaar vergaderdenze altezamen, maar weinig volk liet zich daar zien, eer dat'er de vrouwen kwamen, dewelke ten eerſten, den geenen blydelijk wellekom heeten, die, door des Tirans dood, het land vrygemaakt hadden. Terwyl al het volk naar 't Paleis liep, had Ariſtotimes gemalinne haars mans dood vernomen, en vreezende, dat zy niet beter zoude onthaald worden, als haar man, floot haar zelf in haar kamer, alwaar zy haar zelfs verworgde. Deze Tiran hadde twee ſchoone huwbare Dochters, d'oudſte, geheten Myro, welke haars vaders dood verſtaan hebbende, ſlooten haar zelven beiden in een kamer, uit de welke zy van't volk met geweld getrokken wierden, waar van ſommige hen wilden dooden: maar Megeſtine, daar hier van voor verhaald is, en andere van de verloſte vrouwen, ſtelden haar daar tegen, zeggende, *dat'et zeer kwalik zal zijn gedaan, ja verachtens waardig, aangezien dat de wreede Tirannen haar lieden 't zelve niet hadden gedaan.* Daar op hiel zich een ieder ſtil, ter begeerte van deze Vrouwen, en daar wierd beſlooten, dat ze haar zelf zouden dooden met eigen handen, alzulken dood, als elk van haar beide zoude begeeren. Daar op wierden beide deze rampzalige Princeſſen in een kamer gelaten, en de oudſte, Myro genaamd, geen gelaat toonende, noch eenig teken van voor de dood vervaard te zyn, deede haar gordel af, en hechte die aan een ſtuk houts, om haar daar aan te verhangen, haar zuſter groetende, en met kloeken moede vermanende haar na te volgen: *op dat wy* (zeide zy) *niet verachtelik tegen onzen ſtaat het leven eindigen.* De jongſte biddende, dat ze doch mocht eerſt ſterven, vatte haar zuſter by den gordel; waar op Myro zeide: *Ik heb, ô zuſter, u verzoek nooit geweigerd, ik zal u ook hier in toegeven; en hoewel 't my ſwaarder valt als de dood, zal ik echter geduld nemen, om u, mijn lieve zuſter, voor my te zien ſterven.* Daar na, als zy haar gewezen hadde hoe zy haar met den gordel zou verworgen, leide zy haar, dood zijnde, wel bedekt aan een kant. En haar naar Megeſtine keerende, bad haar, *dat zy na haar dood niet toelaten zoude, haar ligchaam onbegraven te laten*; 't welk gezegt hebbende, verhing zy haar zelfs ook met den zelven ſtrik. Zo dat'er niemand was, die den grootſten haat tegens haar vaders Tyranny gehad hadde, of hy moeſt zich erbarmen, en beſchreijen het kloekende geduldig gemoed van die twee treffelyke Princeſſen.

Word van Chilon tegen gehouden.

Men zet de zamenſweering voort.

Die den tyran opkoomen.

En den tyran vermooden.

Des tyrans gemalinne verworgt haar zelf.

't Volk tracht des Tyrans dochteren te dooden.

't Geen Megeſtine belet.

Haar word keur van dood gegeven.

Verhangen zich zelf.

ANDROCHIA en ALCIDA,

Gezusters.

't Belegerd Thebe zuchte uit barensnood en smarte,
Eer dat Androchia en Alcida, vol moed,
Ten besten gaven voor de zegen 't waardste goed,
En stieten 't gladde staal manmoedelijk door 't harte.

Thebe door Enginus belegert.

SOphocles maakt gewach in een zyner treurspeelen, hoe dat te Theben in den tempel van Diana Eukleam begraven zyn twee Maagden, beide dochters van Entipenes, een Thebaans burger, d'eene Androchia geheeten, en d'andere Alcida genoemd. Het gebeurde dat Erginus, Koning der Ochomenianen, de Stad Theben belegerd hebbende, van meening zijnde dezelve t'eenemaal te verwoesten, om de dood van zijn vader Klimon te wreeken. Hier over vraagden de Thebanen 't Orakel om raad. En als deze twee jonge dochters verstaan hadden, dat de Godspraak tot antwoord gegeven had, *dat de gene, welke van edelen huize zijnde, hen zelfs goedwilliglijk ombrachten, een oorzaak zouden zijn, dat de vyanden overwonnen zouden worden*: zo hebben zy, om haar Vaderland van 't aanstaande gevaar en verderf te verlossen, haar zelfs gedood: waar na ook d'overwinninge der Thebanen gevolgt is, tot grooten lof van deze twee edele en doorluchtige Maagden.

Door de zelfsmoord van Androchia en Alcide verlost.

MACHARIA,

Dochter van Hercules.

Macharia, geëischt door Ceïx, stort haar bloed,
Om den Atheneren van 't oorlog te bevryen:
Zy mind de godspraak, en vervloekt het bloedig stryen,
En toont al stervende haars vaders heldenmoed.

Macharia door Ceïx geeischt, werd naar Athenen gezonden.

HErkules, vliedende uit de handen van Euristheus, kwam in Thracien, alwaar hy woonde tot zijn dood toe: na de welke Euristheus zijne kinderen eischte van Ceïx, Heer van Thracien. Deze, vrezende dat men dezelve zou doen dooden, heeft ze aan Theseus te Athenen gezonden, en hem de zelve bevolen. Euristheus dit verstaande, verklaarde den oorlog den Atheners, dewelke tot bescherming van hem en de kinderen van Herkules, tegen Euristheus gestreden hebben: en aan 't orakel gevraagd hebbende, aan wien d'overwinninge zou blijven, zo heeft 't et orakel geantwoord, *dat zy d'overwining zouden bekomen, indien een van de kinderen van Herkules wilde sterven.* Het welk Macharia, een dochter van Herkules, verstaande, heeft zy haar zelf gedood; en alzo verkregen d'Atheners d'overwinninge.

Brengt zich tot heil der Stede om.

DIA-

DIANIRA,

Gemalinne van

HERKULES.

De ſchoone Dianire, Alcides Gemalin,
Braakt door een ſtrop de ziel, door Neſſus liſt bedroogen.
Als zy haar' egemaal ziet kwijnen voor haar oogen,
Door een geſchenk, 't geen hem zou boeijen aan haar min.

DE Heidenſche ſchrijvers verhalen veel groote en wonderlijke daden van Herkules, die een zoon van Amphitrio en Alcmene geweeſt is, geboren te Theba, en eigenen hem by na gelijke, of nog grooter daden toe, als de H. Schrift van Simſon getuigd. Ons voornemen is alleenlik, na te verhalen, op wat maniere hy, en zyne Gemalinne, hun leven geëindigd hebben, waar van de Hiſtorie in 't kort dus luid: Als Herkules de dochter van Encus, Koning der Cadiloniers, in Etolien ten wijve kreeg, heeft het zich op een tijd toegedragen, dat hy by zyn ſchoonvader op een gaſtmaal den jongen Eurynomus, om dat hy een misſlag beging in het opwachten, met zijn vuiſt tegen zijn wille zo hard ſloeg, dat hy 'er van ſtorf: derhalven ging hy met zyne Gemalin Dianira en haar klein zoontje Hillo, vrywillig in ballingſchap: maar als het op deze reis gebeurde, dat het Menſchpaard Neſſus aan Dianira, dewelke hy aldereerſt door de riviere Evenum gedragen hadde, geweld dede, heeft hem Herkules met een pijl deurſchooten. Neſſus ſtervende, ried aan Dianira bedrieglyk, dat zy het bloed, dat van de pijl kwam te druipen, met oly mengen, en Herkules hembd daar meê beſtrijken zou, het welk een zeker middel zou wezen, dat Herkules geen andere Vrouw als haar zou lief hebben. Ondertuſſchen heeft Herkules de Dryopes en Lapitas, als ook Hermenium, der Pelasger Koning, dewyl hy hem zijn dochter Aſtidamia ontzeide, desgelijks Exitus zoonen in Echalie overwonnen, en haar zuſter Iöle, die zy hem te vooren weigerden, met geweld gevangen. Maar als hy by het voorgebergte Eubea een heerlik Feeſt houden wilde, zond hy zijnen dienaer Lichas tot zyne Gemalinnen te Trachinem, dat hy hem een hembd en langen rok, die Hercules by den Godsdienſt pleeg te gebruiken, halen zou. Dianira van Lichas hoorende dat Herkules Iöle lief gekreegen hadde, beſmeerde zijn hembd met het gene dat het Menſchpaard haar geraden hadde, maar als Herkules het zelve aantoog, is hy door de kracht des vergifs in een ongeneeſlijke krankheid gevallen, en heeft hem na 't gebod van 't orakel, op den berg Eta zelfs levendig verbrand, en Philoctetes, na dat hy alleen den houthoop op 't bevel van Herkules aanſtak, zyn boog en pylen ter vergeldinge geſchonken. Maar Dianira, dewelke van 't bedrog onwetende was, heeft haar zelfs met een ſtrik verworgd.

Herkules dadén.

Trouwt Dianira.

Dood het Menſchpaard Neſſus.

Die ſtervende Dianira misleid.

Verſtaaft zich aan Eöle.

Werd van Dianiere door een vergiftigt hemt vergeven.

Waar op zy haar verworgt.

TISBE,

Minnareſſe van

PYRAMUS.

De trouwe Tisbe ſterft vol liefde op haar' Pyraam,
Haar lieven minnaar, door de waan berooft van't leven,
En ſtort kloekmoedig in den roodgeverfden degen,
't Geen haar bewierookt met een' onvergankbren naam.

Onderlinge liefde van Tisbe en Pyramis.

OVidius verhaald een droevige Hiſtorie van twee verliefde perſonen, te weten, van een jongeling Pyramus geheeten, en eene jonkvrouwe Tisbe genaamt, wiens ouders in de Stad Bybilon woonden, en nageburen waren. De liefde van deze twee is eerſt geſproten uit buurlik gezelſchap, en heeft daar na zo toegenomen, dat zy 't beide met haar leven hebben moeten bezuren.

Werden van d'Ouders kort gehouden.

D'Ouders, aan weêrzijden, hielden deze hare kinderen ſtreng en hard, waar door zy zelden konden by malkanderen komen, noch d'een den ander 't hart openbaren. Deze twee gelieven bemerkten daar na, dat tuſſchen de ſcheidmuur een klein ſcheurtje was, waar door zy t'ſamenſpraak hielden, en ten laatſten met malkander beſlooten, den naaſtkomenden nacht heimelik, en buiten weten van d'ouders uit te gaan, na een zekere plaats buiten de Stad, daar des machtigen Konings Ninus begraafplaats was, onder een Moerbezienboom. Zy ſtelden dezen haren aanſlag ook in 't werk, met groote vlyt en neerſtigheid. Tisbe geraakte eerſt daar ter plaatſe, maar onderweeg zijnde, wierd zy by geval een groote en gruuwzame Leeuwinne gewaar, welke van haren roof kwam, met een bebloeden muil, zonder twijffel, om uit de naaſte Fonteinè te willen drinken. Nauliks hadde Tisbe de Leeuwin vermerkt, of begeeft haar op de vlucht, verbergt haar, latende haar ſluijer onder weg vallen. De Leeuwin grypt de ſluijer in haar muil, bemorſt ze met bloed, en verlaatze eindelik, haar weg vervorderende. Kort daar na komt Pyramus daar ook ter plaatſe, en na dat hy door 't toedoen van de heldere Maan, (want dit geſchiede by nacht) des Leeuwins voetſtappen beſpeurd, verſchrikt hy boven maten; gaat doch evenwel voort, daar hy Tisbes ſluijer vind met bloed bezoedeld; geloofde derhalven niet anders, of zy was van het wild gediert verſlonden; vangt daar toen een jammerlijk geſchrey en geklag aan; en na veel vergotene tranen, trekt zijn eigen rapier uit, zet het geweſt op d'aarde, de punt aan de borſt, ende werpt zich zo daar in. Dit geſchied zijnde, komt Tisbe (van vrees nu meeſt bedaard zijnde) weder ten voorſchijn, vervoegd haar naar den beſtemden Moerbezien boom; maar, wat vond zy daar? haaren beminden en aangenamen Pyramus, in zyn eigen bloed gewenteld, en nu by na van de dood overweldigd. Wat ontſtond daar toen een geklag? wat gekerm? wat zuchten? wat tranen? wat al hertenleed? in 't kort, zo veel onheils rees hier door op, als een verliefde minnaar, of verzotte Jonkvrouw zoude konnen maken en aanſtellen. In 't kort, d'ellendige Tisbé merkte en vermoede toen wel, dat haar bloedige ſluijers, en haar on-

Beſluiten by 't Graf van Ninus zamen te komen.

Tisbe vlugt door 't aankomen eener Leeuwinne, en laat haar ſluijer vallen.

Pyramus den bebloeden ſluijer vindende, valt in 't tyzer.

Tisbe wedergekeert vind Pyramus zielsoogen.

ontijdige vlucht, d'oorzaak van dit ongeluk geweest was. Na dat zy dan nu bitterlik geweend, en haar ongeluk met duizend zuchten beklaagd had, en noch daar en boven den geenen voor haar oogen dood zag leggen, den welken zy meer liefde toedroeg als haar zelfs, heeft zy niet langer begeert onder de sterffelyke menschen te verkeeren, maar trok Pyramus swaard uit het lighaam, vervloekte den moerbezienboom, beweende haar beider ellendige Ouders, en wenschte dat die boom nimmermeer witte (gelyk zy gewoon was) maar swarte vruchten dragen mochte, tot een teken van dit jammerlyk en droevige treurspel. Bad ook nog verder, dat na haar afscheiden harer beide lighamen in een graf mochten geleid worden, en om dat zy in 't leven niet mochten versamelen, dat zy doch in den dood mochten vereenigd worden. Daar op zy haar van stonden aan in de scherpte des swaards wierp, en van de bleeke dood verslonden wierd. De Goden, zegt Ovidius, hebben haare bede daar in verhoord, dat de Moerbezie-boom naderhand altyd swarte vruchten zou dragen, het welk hedendaags nog alzo geschied. Maar d'ouders nu ondertusschen hebben deze twee liefkozende, en (in haar leven) malkander beminnende personen, volgens haar gewoonte verbrand, en d'assche by malkanderen verzameld, en ten grave weggezet. De welsprekende Nederlandsche Dichter, A. Bógaart, doet de droeve Tisbe, op het beschouwen van haren zieltogenden Pyramus, dus teêr en zielroerend spreeken.

Haar wanhoop.

Stort haar in den degen van Pyramus.

O naare nacht, ontrooft gy my myn lief, Pyraam!
Moet Tisbe dan het lyk haars bruidegoms beöogen?
Hy leeft! my dunkt ik hoor het hygen van zyn aâm!
Spreek Pyramus, maar ach! de ziel is al vervloogen.
O graf van Ninus, daar myn minnaar zich doorstiet!
O boomen, die zyn bloed zaagt gudzen uit zyn wonden!
En gy, Rampzalige en verwoede watervliet,
Vergunt me een pook, nu gy myn minnaar hebt verslonden.
Helpt goôn! wat zie ik daar by 't scheemren van de maan!
Ellendig staal, gy hebt myn Pyraams borst doorstooten,
Gy tapte van zyn hart dat godlyk bloed; wel aan
Vergiet myn bloed ook, nu gy 't zyne hebt vergooten.
Dus sprak die droevige, vol wanhoop, als haar hand
Den moordpriem stiet in haar angstvallig ingewand.

STHENO, EURYALE en MEDUSA.

Dochteren van

PHORCYN,

Koning over de drie Colommen van Herkules.

De dappre Perſeus ſtreeft naar Libiën voor wind,
Om Gorgon, Ryk van gout en ſchatten, t'overwinnen,
En dood Meduſa, d'eer der ſchoonſte Koninginnen,
De pronk der zuſteren, en Phorcyns waardſte kind.

Fabel van Stheno, Euryale, en Meduſa.

VAn deze (zegt Palæphatus, een oud Grieks ſchryver) word een zeer belacchelyke fabel vertelt: te weten, dat Phorcyn drie dochters heeft gehadt, die met haar drien maar een oog hadden, 't welk zy onder malkanderen beurt om beurt gebruikten. Die het nu haar beurt was het zelve te bezigen, zette dat dan in haar hooft, en zag in dier voegen; en zo doende konden zy alle zien, nademaal de eene het oog gebruikt hebbende, dat dan aan den andere, en die het wederom aan den derde overgaf. Maar Perſeus, als hy haar ſtilletjes van achteren op de hielen was gekomen, hebbende die gene, die van haar het ooge toen hadde aangegrepen, gebiedt hy, zyn ſwaardt hebbende, dat men hem Gorgon zal aanwyzen, ofte anders dat hy haar alle drie wilde het leven benemen. Sy dan door vreeze vervaart geworden zynde, hebben hem gezeid waar hy was; hy Gorgon het hooft afgehakt hebbende, is het door de lucht ontvloden, en dat hooft Polyctetes latende zien, heeft hy hem in een ſteen verandert.

Belachlykheid der zelve.

Maar het is om te belacchen, dat een levendig menſch, door het aanzien van een doodshooft in een ſteen zal verandert worden. Want wat kragt en werkinge is'er doch in een dood lichaam? doch met de zaak heeft het zich dus toegedragen.

Rechte Hiſtorie.

Phorcyn was een Lyrenes: de Lyreners nu ryk van afkomſt uit Ethiopien, en woonen op het Eiland Cyrenen, gelegen buiten de Colommen van Hercules, en bebouwen Lybien by de riviere Aunone, ontrent Carthago, zynde overvloedig ryk van goud. Deze Phorcyn was toen ter tydt Koning over de drie Colommen van Hercules, en maakte aldaar een goud beeld ter eeren van Pallas, dat vier ellebogen hoog was. De Cyreners nu, noemen Pallas Gorgon, gelyk als die van Tracien, de Godinne Diana Bendia, de Cretenſers Dictymna, en die van Lacedemonien haar Upes noemen. Doch Phorcyn ſtorf eer hy dat beeld in den Tempel kon innewyden; achterlatende drie dochters, Stheno, Euryale en Meduſa, die, alzo zy aan niemand wilden trouwen, het naagelaten erfgoed onder malkanderen hebben gedeelt, en zyn elk, over een van die drie eylanden, Princeſſe geworden. Doch 't en heeft haar niet goedt gedacht Gorgon te voltoyen, en een Tempel daar voor te timmeren, nochte ook niet dat beeldt onder malkanderen te deelen; maar dat het tot een gemeenen ſchat

Pallas van de Cyreners Gorgon genoemt.

voor

voor haar alle drien zoude blyven en weg geleydt worden. Phorcyn nu hadde eenen makker, den naaſte aan hem in het Ryk, een goed en vroom man. Deze gebruiken die drie Vorſtinnen, als haar oog in alle zaaken. Ondertuſſchen is Perſeus, een banneling, uit Argos met een Vloot Schepen, wel voorzien van alles, en een groote macht van rap Bootsvolk en wakkere Krygsluiden, die met hem op vrybuit voeren, op die Zeekuſten komen rooven.

Perſeus tracht Gorgon te overweldigen.

En hy verſtaan hebbende dat deze Gorgon een Koninginne was over Vrouwen, wel ryk van Goud, maar arm en onverzien van Manvolk, is hy eerſt met zyne Schepen op de ree ten Anker gekomen, en daar zyn bergplaats makende, heeft hy tuſſchen Cyrenen, en Sardos kruiſſende, en nu met zyn volk aan het eene, en dan wederom aan het andere van die Eilanden landende, ten laatſten dien man gevangen gekregen, die voor deze Koninginnen als haar oog was. Een van haar heeft haar gezeid, dat hy van haar niet anders nemen moſt, dan Gorgon alleen, en heeft hem met eenen bekend gemaakt den grooten hoop gouds. Maar die Dochter zelve, nademaal zy haar oog nu niet langer meer in haare macht hadden, gelyk boven gezeid is, by malkander komende, hebben zy elk den anderen beginnen te beſchuldigen. Doch merkende dat het oog by geen van haar alleen was te vinden, zyn in verwonderinge gebracht, wat 'er doch gebeurt mogt wezen. Perſeus op dien zelven tyd daar aan komende, heeft bekendt dat hy haar lieden oog hadde, zeggende dat hy 't haar niet zoude wederom geven, 't en ware zy hem aanwezen, waar Gorgon was; doende daar dit dreigement by, zo zy hem dat niet wilden aanwyzen, dat hy haar terſtond zoude vermoorden. Meduza antwoordde, dat zy hem dat niet wilde zeggen; maar Stheno en Eurialehebben 't hem ſtrax bekent gemaakt; en daarom heeft hy, Meduſa onthalſt hebbende, de andere twee haar lieden oog wederom behandigt. Als hy nu Gorgon hadde ontfangen, zo heeft hy ze aan ſtukken geſlagen, en van andere een Galeye eiſchende, het hooft der zelve daar in doen werken, en dat ſchip Gorgon genoemt: waar mede hy rondom ſwervende, de inwoonders van alle de ontrent gelegene eilanden heeft gebrand ſchat, en die hem geld weigerden op te brengen, het leven benomen. En als hy op dien zelven voet aan het Eiland Scriphos gekomen zynde, van des zelfs inwoonders een ſomme geldts hadde geëiſcht, en zy dat geldt hadden opgebragt, zo is Perſeus daar na, om de zelve reden, wederom op haere markt aangekomen, maar zy het Eilandt Scriphos verlatende, hebben de wyk genomen. Perſeus ten andermalen op de Markt komende om geldt te halen, heeft daar niet een eenig menſch meer gevonden, maar wel ettelyke ſteenen, zo groot als geheele menſchen. Daarom zeide hy tot de inwoonders van de overige Eilanden, ziet toe dat het u niet en gaat, gelyk het met de Scriphiers is gegaan, die, om dat zy geen geld wilden geven, door het aanſchouwen van Gorgons hooft in ſteenen zyn verandert.

Onthalſt Meduſa.

Perſt het eiland Seriphos eenen ſchat af.

Perſeus reden tegen d'Eylanders

NIOBE,

Gemalinne van

AMPHION,

Koning van Thebe.

Latona, bits gehoont, noopt Febus met geweên,
Om Niobe, zo trots op dochteren en zoonen,
Het alvermogen van het Godendom te toonen,
Des sterft ze al schreiende, verkeert in duurzaam steen.

Niobes hoogmoed wegens hare zoonen en dochteren.

NIobe, dochter van Tantalus, Koning van Phrygien, en zuster van Pelops, hebbende by haare man Amphion, Koning van Theben, zeven Zonen, en zeven dochteren gewonnen, heeft zich daar in zo zeer verhoovaardigd, te meer, wylze daar en boven een Konings dochter was, en zelfs eenen Koning ten gemaal had, datze boven de Godin Latona, Moeder van Apollo en Diana, wilde geëerd en aangebeden wezen. Dog't geen haar meest op blies in hovaardy, was't groot getal harer kinderen. Maar haar hoogmoed, in haar geluk, was oorzaak van haar ellenden. Manto, dochter van den ouden Tyresias, riep, op zekeren tyd, met den geest der voorzegginge vervuld: *Thebaansche vrouwen! kroont uwe hoofden met laurieren, neemt uwe wierook palen, en offerd de Godinne Latona, met haar twee kinderen, gelyk zy is*, en u door myn mond geboden werd. Dit gebod wierd terstond volbragt. Ider bereide zich ten offer, en kroonde 't hooft met lauwerbladen, gelyk Manto gebood. Terwyl zy met het offer bezig waren, quam Niobe, prachtig gekleed, met een grooten stoet, het offer storen. *Thebaansche vrouwen*, zeizy, met een toornig gelaat, dat haar schoonheid eenigzins bedwelmde, *wat raserny drijft u tot't aanbidden eener Godinne, die gy niet, dan door hooren zeggen, kent? wat zotheid is't uwe oogen min, dan uwe ooren te geloven? wat blindheid, dat gy voor Latona Autaars oprecht; en dat gy mijn macht, die altijd t'uwer hulpe vaardig is, niet erkent? dat gy een onbekender als Godin, eerdt; en my uw wierook, tot myner eere, niet laat rieken? Gy geeft een ander 't geen my toebehoord; my zeg ik, diens grootheid u bekend is; my, die dochter van Tantalus ben? die, onder de menschen, de spys der Goden mag smaaken; my, die, van een plejaden gebaard, Atlas, die de heele wereld draagt, tot groot vader heb, Jupiter is myn grootvader en schoonvader. Heel Phrygien is my onderdanig. Ik ben, met myn gemaal, oppervoogd in Cadinus Hoff; en heersch met hem in de machtige stadt Theben. Ik zie, waar in ik t'huis myne oogen keer, ontellyke schatten. Men kan op myn aangezicht, al de trekken van een ware Godin, diens schoonheid, wezen, en moed ik heb, bemerken. Ik heb zeven dochters, de schoonste van't land: zeven Zonen, zeven schoonzonen, en zeven schoondochters.*

Manto gebied Latona t'offeren.

Waar tegen zich Niobe kant.

Haar verwaande redenen.

ters. Wat dunkt u? is dit een zwakke steun? heb ik geen oorzaak om my te verheffen? dewyl't geluk my zelf verheft? heb ik geen stoffe om my van u te beklagen, dien myn macht minder acht dan die van eene Latone, dochter van den reus Cælus, en die wel eer de heele wereld deurliep, en niet een hoek geruste aarde kon vinden, om daar van de kinderen die zy droeg, te verlossen? zy kon geen vertrek, in hemel, op aarde, of op zee vinden; en wierd uit de heele wereld verbannen, tot dat Delos, een ongeacht Eiland, toen op zee, gelyk zy op 't land dolende haar ontfing, daar zij Apollo en Diana baarde. Zij wierd'er moeder van twee kinderen, en ik ben'er van veertien. Is haar geluk by 't myne te gelyken? ik ben gelukkig, niemand kan 't lochenen. Myn geluk zal eeuwig duren. D'overvloed myner goederen, maakt my tegen alle wereldsche tegenheden zeker. 't Geval kan my niet hinderen. Ik ben te hoog, om met haar raad neergedrukt te worden. Ik zal schoon de dood my iemand van myne kinderen beroofde; nooit tot zo een ellend gebrocht worden, dat ik'er twaalf af verlies, om niet dan twee, gelyk Latone, te behouden. Verlaat dan deze offerhanden, die gy tot haar eere doet, en werpt deze laurierkranssen van uw hoofd; my komt d'eer, die gy haar doet, toe. De Thebaansche vrouwen, door d'achtbaarheid van haar Koninginne bedwongen lieten 't offer onvolbracht; maar verachten nochtans niet de Godheid van Latone. Dus sprak de verwaande en hoovaardige Niobe. dewyl haar zeven zonen, alle op eenen dag, door de pest wierden weg gerukt. Doch de dood van haare Zonen, was nog 't ende van haare ellenden niet: want Amphion, deze tyding verstaande, doorstak zich met een mes, om in een zelve ogenblik zyn droefheid, en leven t'eindigen. O wat een groot verschil tusschen d'opgeblazene en mistroostige Niobe! wat zyt gy nu, die te voren de Thebaansche vrouwen van Latones offer dreeft; en die u voor een Godin woud laten aanbidden. Zy quam, als krytende, by haar doode kinderen, en omhelsde hen d'een na d'ander. Daar na, hief zy haar handen na de Hemel, zeggende: *wreede Godin! verzâ nu met 't bloed, dat gy gestort hebt. Verheug u in myn droefheid. Verzâ wreedheid met myn tranen, en heroem u van dat gy my van myn zeven zonen beroofd, en de zege op my behaald hebt. Hoe! zege? neen! ik ben ellendig, maar noch gelukkiger, dan gy. 't Getal myner kinderen, die noch overig zyn, is nog grooter dan 't uwe.* Kort na dat ze dit gesproken had, wierden ook haar zeven dochters van de Pest verslonden, waar door haar hart zo overstelpt wierd van droefheid, dat ze haar spraak verloor en zo stil wierd, dat ze meer scheen te wezen een onbeweeglyke steen, dan een mensch. Daarom hebben namaals de Poëten vercierd, dat zy by Syphiles (daar de kinderen begraaven waren) veranderd is geweest in de gedaante van een steen.

Haare zoonen werden door de pest weggerukt.

Haar man doorstoot zich.

Haar bittere redenen tegen de Godin.

Haar dochters werden ook van de pest weggerukt.

Schynt door rouwe overstelpt, in een steen te veranderen.

PENTESILEA,

Koninginne der Amazoonen.

In Pentesilea herleeft d'aloude moed,
En dapperheid, berucht door mirte- en lauwerkroonen;
Een Koninginne der manmoedige Amazoonen,
Die Troye bystand bood ten koste van haar bloed.

Aard en oeffening der Amazoonen.

IN Azie na d'opgang der zonne, is een land, geheeten Amazonia, welk landschap alleen vrouws- en geen mans-persoonen bewoond hebben. De voornaamste oeffening der zelver bestond in den krygshandel, en in geweer en wapenen wel te gebruiken. Op dat ze nu deze wapenen zo veel te bequamer en gemakkelyker dragen mochten, lieten zy haar in haar jongheid d'eene borst afsnyden, weshalven zy Amazones genoemd wierden, dat is, zonder borst. Niet verre van dit landschap Amazonia was een ander Eiland, zeer vruchtbaar, alwaar geen vrouwen, maar alleenlyk mannen woonden. d'Amazones hadden voor haar gebruik en gewoonte, dat zy alle jaren tegen de somer naar dit Eiland zeilden, daar deze mannen waren, alwaar zy dan ook een tyd lang vertoefden, met hen omsprongen, en zich met hen vermengden, en dan wederom naar haar land keerden. Als zy nu swanger wierden, en kindren baarden, dan brachtenze de zelve op tot haar derde jaar: wanneer 't nu knechjes waren, schikten zy die in 't voornoemde Eiland, by hunne vaders, en andere manspersoonen: maar indien 't meisjes waren, hielden zy die by haar; en wanneer zy nu tot haar jaren gekomen waren, snedense haar, gelyk gezegt is, d'eene borst af, en onderwezenze in Krygszaken, en gebruiktenze eindelyk tot den kryg. Door deze dagelykse oeffeningen zyn d'Amazonen zulke dappere Krygsheldinnen geworden, dat ook zelfs de faam haaren lof en naam door de geheele wereld verspreid heeft. Toen Troyen belegerd was, hebben d'Amazonen een Koningin gehad, met namen Pentezilea (want zy verkoren uit hun vrouwen een Koningin, die over d'andere heerschen ende gebieden zoude). Deze Pentezilea heeft voor de Trojanen eenige duizend Juffrouwen, zynde al t'zamen wel ervarene Soldatinnen, uitgerust, en met dit Heir de Trojanen te hulp gekomen, ja heeft ook de Grieken, die de stad belegerd hielden, groote afbreuk gedaan, veel duizenden van hun ter neder geveld, en uit den weg geruimd. Doch ten laatsten is deze vermaarde Heldinne, in den zelven oorlog omgekomen, en de Grieken hebben na haar dood Troyen ingenomen, beroofd, en in d'asche geleid.

Pentesilea trekt de Trojanen te hulpe.

Sneuvelt na veel dapperheid bedreven te hebben.

INO;

I N O,

Gemalinne van

A T H A M A S,

Koning van Theben.

De wrevlige Ino haat haar aangehuwde kindren,
En ſchakelt gruwelen aan gruwelen vol wee;
Maar ſtort, wanhoopig door 's mans woede, in barre zee,
En plet het bekkeneel om haare ſmart te mindren.

TOt Theben in Griekenland heeft zeker Koning geregeerd, geheten Athamas, de welke by zyne Gemalinne Nephelo, twee kinderen Phryxus en Helle gewonnen heeft. Maar na der zelver dood heeft Athamas, tot een Huisvrouw genomen, Ino, dochter van Cadmus, die een zoon was van Agenor, Koning van Phenicien, doch deze Ino heeft als een quaadaardige ſtiefmoeder, de voornoemde kinderen van haar man, alle leed aangedaan die zy kon bedenken, en op dat zy geheel van de zelve mocht ontſlagen worden, overrede zy d'Akkerlieden, dat zy quaad zaad op het land zaaiden, waar door dat zelve jaar geen kooren gewaſſen, en alzo groote dierte daar door gekomen is? als nu de Koning na Delfos tot het orakel van Apollo ſchikte, om te vragen wat d'oorzaak zodaniger duurte ware, en waar mêe men dezelze afweeren mochte? Gaf Ino de boden in dat zy zeiden: *de Goden mochten niet anders, dan door d'opoffering der twee ſtiefkinderen van Ino verzoend worden.* Als dit geruchte onder 't volk quam, wilde het met geweld dat men zulk een goddelik bevel zoude volgen, op dat men van de duurte mochte verloſt worden: alzo moeſte het de vader bewilligen, waarſchoude nogtans de kinderen, dat zy de vlucht namen. Helle, die de zeelucht niet verdragen konde, is onderweeg geſtorven, of gelyk andere meenen, in de naauwe zee, tuſſchen Azia en Europa, in zee gevallen, dewelke van haar Helleſpontus is genaamd geworden: Phryxus daarentegen quam met zyn ſchip, het welk een weer tot een teken hadde, tot den Koning Ætes te Colchos, en leide zyn medegenomen ſchat by hem neder, den welken Jaſon eindelyk verovert heeft: waar uit de fabel ontſtaan is: dat Phryxus en Helle op een gouden Weer over zee gevaren, en dat Helle haar als een ſwak maagdeken, niet konnende vaſt houden, in de zee gevallen is, maar dat Phryxus den zelven Weer in Colchos geſlacht, en zyn goude vacht by den Koning Ætes nedergeleid heeft. Ondertuſſchen is Athamas met onzinnigheid geſtraft geworden, ende als Ino, vrolyk zynde over de verdryvinge harer ſtiefkinderen, met haar twee eigene, en by Athamas getuigde kinderen tot den Koning in de kamer kwam, is haar de zelve woedende te gemoet gelopen, heeft haar dat eene kind Learchus genaamd, uit den arm geſcheurd, en tegen de muur verpletterd: waar op de boosaardige en onrechtveerdige Ino, met het andere, Milicerte geheten, uit vertwyfelinge op een hooge ſteenrotze gelopen is, en heeft haar zelven met het kind in de Zee geworpen.

Inoos kwaadaardigheid tegen haar ſtiefkinderen.

Is oorzaak der dierte.

Rooit de vragers van 't orakel op.

De ſtiefkinderen vluchten op 's vaders raad.

Haar gemaal werd uitzinnig

Verplet haren zoon tegen de muur.

Waar op zy zich met haar andere kind in zee ſtort.

HIPPO,

Een Griekſche Vrouwe.

De Griekſche Hippo, door een zeeplaag overheert,
Springt, om haar kuisheid voor zyn woede te bewaaren,
Geruſt en moedig in d'onſtuime waterbaaren,
Waarom haar Grieken noch in marmre tempels eert.

Hippo werd van de zeerovers gevangen.

Springt, om haar kuisheid te bewaren, in zee.

ALs zy van de Zeerovers gevangen was, en bemerkte, dat zy onder malkanderen beraadſlaagden, om haar t'onteeren, hield zy d'eere van haar kuisheid in zo grooten waarde, dat zy, om de zelve te behouden, met een groote vrymoedigheid uit 'et ſchip, in de baren van de zee ſprong, en alzo verdronk; liever hebbende eerlyk te ſterven, dan ſchandelyk te leven. En als haar doode lichaam, aan d'Ahiſche ſtrand quam dryven, zo wierd het zelve aldaar heerlyk begraven, en haar geeſt van de Griekſche Wysgeeren en Poëten zeer grotelyks geprezen. Haar graf, getuigd Valerius Maximus nog op zyn tyd in wezen geweeſt te zyn. Maar aan d'eere van heiligheid, zeid hy, d'eeuwige gedachtenis overgegeven, heeft Griekenland door het verheffen van haaren lof, alle daag meerder luiſter aangebracht. Van Pelagia leeſt men ook, datze haar zelfs met haar moeder en zuſters in de reviere wierp, om van den Krygsknecht, die haar vervolgde, niet geſchend te worden. En deze is evenwel, ſchryft den H. Oudvader Ambroſius, van de Kerke in 't getal der Martelaren geſteld.

Werd van de Grieken een eergraf gebouwt.

LEËNA,

Boelinne van

ARMODIUS en ARISTOTIGON.

Hipparchus woede kan Leëna niet verſchrikken;
Zy byt, ter redding van het moedig eedgeſpan,
De tong af, daar zy ſtaat in 't oog van den tyran,
En ſpuwtze in zyn gezicht met opgeſpalkte blikken.

Leëna heeft kennis van de zamenſweering tegen Hiſpar.

HOewel Leëna beſmet geweeſt is met hoererye en onkuisheid, zo is nochtans de daad, die zy bedreven heeft zeer loffelyk, en verwonderens waardig, ten aanzien van haar vrouwelyke natuur. Deze Leëna gevangen zynde, om dat zy kenniſſe had van 't ombrengen des Tirans van Macedonien, Hiſpar genaamd, zo dêe haar de Tiran Hipparchus, Hiſpars navolger, zeer wree-

de-

delyk pynigen, om de t'zamengeſworenen door haar t'ontdekken, maar zy bleef ſtantvaſtig, en nam voor niets van hen te reppen, wat tormenten men haar ook mochte aandoen: maar als het pynigen zeer verſwaard en grootelyks vermeerderd wierd, en zy gevoelde, dat de krachten haars lighaams beſweken, en zeer verſlapten: en derhalven vreesde, dat zy als machteloos door d'overgroote pyn, iets mochte melden, zo heeft deze mannelyke en edelmoedige vrouw haar tong afgebeten, en die in 't aanzicht van den Tiran geſpogen; waarom die van Athenen, tot harer gedachtenis, een koper beeld hebben opgerecht, te weten, een leeuwin (na haar naam) zonder tong. Wie zal zeggen (zeid Bocatius) dat Leëna gewoond heeft in 't bordeel, dan alleen door de ſchuld der fortune en 't wankelbaar geval.

Beſluit, door Hipparchus daar over gepynigt, niets te melden. Byt haar uit vreeze voor machteloosheid de tong af. Werd een gedenkbeeld opgerecht.

Plutarchas in zyn zedige werken, in't Tractaat van 't geklap, gedenkt van Leëna in dezer voegen. De ſtantvaſtigheid, en 't geduld van Leëna, boelin van Armodius en Ariſtotegon, is met een treffelyk loon vergolden. Zy was aan een zo groote hoope, als eene vrouwe hebben kon, in de ſamenſweering dezer twee minnaars, tegen d'Atheenſche dwingelanden deelachtig; want zy had zo veel uit de beker der min gedronken, dat zy zich verbonden had deze verborgentheid te ſwygen. Deze twee minnaars, in hun aanſlag gemiſt hebbende, wierden ter dood gebracht; en zy wierd gepynigt en gerekt, op dat zy d'andere deelgenooten van de ſamenſweering, die nog verborgen waren, ontdekken zou. Maar zy was zo ſtantvaſtig, dat zy nimmer iemand van hen melde, en bewees dat deze twee jonge mannen hier in niets onbetamelyk voor zich gedaan hadden, dat zy op haar verlieft waren geworden. d'Atheners maakten zedert, tot een gedenkteken van deze daad, een kopere leeuwin zonder tong, en zetten die by d'ingang van de Burcht, om door d'onverzaagtheid van 't beeſt haar onwinnelyk hart, en door de tongeloosheid, haar volharding in't ſwygen uit te beelden.

Haar Hiſtorie volgens Plutarchus.

ADMETE,

Gemalinne van

OTHE,

Koning van Theſſalien.

Admete, een voorbeeld van oprechte liefde en trou,
Berooft zich zelf van't licht, door minne en zucht gedreven,
Om haren bedgenoot te houden by het leven,
En toont al ſtervende dat zy is Othes vrou.

Niemand wil voor Otho, om hem by den lyve te behouden, ſterven.

TOen Othe, Koning van Theſſalien, ziek zynde, van 't orakel, of den Afgod Apollo verſtond, dat hy in korten tyd ſterven zoude, by aldien hy niet een menſche en konde vinden, die in zyn plaats voor hem wilde ſterven. En, als

in

in zyn geheel Koningryk niemand te bekomen was, om deze laatste pelgrimagie voor hem te aanvaarden, zo heeft Admete, zyn lieve en getrouwe Gemalinne, uit een weergadeloze liefde, deze reis voor hem aangenomen, en alzo, met haar zelfs te dooden, haar zieke gemaal, die zy meer beminde als haar eigen zelf, by 't leven behouden.

Waar toe Admete besluit.

Alceste sterft om haar gemaal in 't leven te behouden.

Palefatus verhaalt by na diergelyke historie, of misschien de zelve van ALCESTES, Gemalinne van Admetus, en zegt, dat zy, als haar man Admetus na by zyn dood was gekomen, gekoozen heeft voor hem te stetven, en dat Hercules door de groote liefde, welke zy haren man toe droeg, bewogen zynde, haar wederom uit de Helle gehaald, en haare Admetus wederom gegeven heeft. Doch de zaak droeg zich dus toe. Na dat Pelias van zyn eigen dogters was om het leven gebragt, en als zyn zoon Acastus haar najaagde, kunnende echter nochtans geen van haar allen bekomen; zo is Alceste, die (alleen een schrik hadde gehadt, van haren Vader te dooden) na de stadt Pheras gevlucht tot Admetus, die haaren neef was; hy hieldt haar binnen zyn huis verborgen, en als Acastus begeerde dat zy hem zoude overgelevert worden, zo heeft hy hem dat afgeslagen. Om die oorzake is Acastus met een groot leger voor zyne stadt gekomen, en heeft alle het veldt en landt daarom gelegen afgebrandt, en verwoest: En Admetus met zyne Overstens by nacht uit de stadt uitvallende, is levendig in de handen van zynen vyand gevallen; toen dreigde Acastus dat hy hem dooden wilde. Alceste verstaande, dar Admetus om haren 't wille zyn leven zoude moeten verliezen, is vrywillig uit de stadt gekomen, en heeft haar zelve uit eigene bewegen haaren broeder aangeboden, Acastus haar gevangen houdende, heeft Admetus vry gelaten. Hierom is Alceste van de menschen zeer geroemt geworden van wegen hare mannelyke grootmoedigheidt, om dat zy vrywillig zelve begeerd hadde de dood voor Admetus te smaaken. Zo en is dat dan op die wyze niet geschiedt, als de fabel zeid. Maar ontrent dien tydt is Hercules, als of het wezen wilde, juist daar gekomen, mede brengende de paarden van Diomedes; en heeft Admetus hem, die zyn reize derwaarts aanzocht te vorderen, ter herberge ontfangen. Hy het droevig ongeval van Alceste met tranen beklagende, zo is Hercules, daar over vergramt zynde, los op Acastus aangegaan, heeft hem slag gelevert, en zyn legerter nedermaakende, verdelgt, den buit onder de troupen van Admetus uitgedeelt, en hem Alceste wederom gegeven. Hier uit is onder de menschen dit zeggen ontstaan, dat Hercules by geval overslag komende, Alceste uit des doods kaaken heeft gerukt. Dit dus gebeurt zynde, is de fabel verdicht geworden.

Rechte Historie van Alcestes.

DAMO-

DAMOCRITA,

Gemalinne van

ALCIPPUS,

Den Lacedemonier.

Damocrita, belet in 't volgen van haar man,
Uit Lacedemon door 's lands oppermacht verbannen,
Wreekt zich kloekmoedig van zieldwingende tyrannen,
En toont al ſtervende hoe zy zich redden kan.

Alcippus wierd uit Lacedemonien verbannen.

ALcippus van Lacedemonien had by zyn gemalin Damocrita twee dochters, en hoewel hy, alles ten beſten van de gemeene zake aanleide, wierd hy evenwel, uit nyd van vyanden, by d'opzienders beſchuldigd, als of hy voor had, 's landts wetten te verbreken. Hier over wierd hem de ſtad ontzeid. En als zyn waarde Gemalin met de twee dochters haar man wilde volgen, zo heeft de Magiſtraat zulks belet, aanſlaande noch daar en boven al haar goederen, op dat de Dochters geen huuwlyks goed zouden hebben. Als 'er evenwel nochtans eenige waren, welke, om de vromigheid van Alcippus hun vader, de zelvige verzochten, zo verkregen de vyanden een verbodt, dat niemand haar en vermocht te trouwen, voorgevende, dikwils by Damocrita gewenſcht te zyn, dat haar Dochters haaſt mochten zoonen voortbrengen, om huns vaders ongelyk te wreeken. Damocrita, dus van alle kanten bekommerd wordende, wacht na d'algemeene feeſte: in de welke alle de vrouwen en jonge dochters met malkanderen in de kerk vergaderden, en terwyl de dienſt gedaan werde, bracht zy veel hout, het welk om dien dag te vieren daar gebragt was, aan de deuren, 't zelve aan brand ſtekende. En als de mannen om 't zelve te bluſſen, daar na toeliepen, zo heeft Damocrita eerſt haar dochters, en daar na haar zelven, een einde gemaakt van haar ellendig leven. De Lacedemoniers, toen niemand hebbende, waar op zy hun gramſchap zouden uitſtorten, deeden de lichamen van Damocrita en haar twee dochters, buiten de landpalen werpen. Om welke daad, God verſtoord zynde, men geloofde, dat die groote aardbevinge de Lacedemoniers toegezonden wierd, welke, kort daar aan geſchiede, gelyk dit mede van Plutarchus verhaald word.

Men belet zyn vrou en dochters hem te volgen.

Reden daar van

Damocrita brengt zig en haar dogters om.

HERO en LEANDER.

De ſchoone Hero ſtort zich zelf in barre zee,
Om met Leander, haar zo aangenaam, te ſneeven,
De wyl d'aanlokzelen van't allerzoetſte leeven
Haar niets voorſpellen, na zyn dood, dan ramp en wee.

TUſſchen Europa en Azia is een naeuwe uitgang des Meirs, dicht by Conſtantinopolen, welke de Grieken Bosphorus Tracicus, dat is, een effen weg, genoemd hebben, om dat'er naulijks een Os kon doorſwemmen, gelegen by't land van Tracien. Op d'eene zyde des waters Helleſpontus was een Stad, Seſtus genaamd; op d'ander zyde daar tegen over lag de Stad Abydos. Te Abydos woonde een edel en ſchoon jongeling, geheten Leander: en te Seſtus was een Jongvrouw, ongemeen ſchoon, en vercierd met uitmuntende deugden, genaamd Hero. Deſe twee hebben malkanderen met zulk een brandende liefde vervolgd, dat zy, wanneer d'een d'ander niet zien noch ſpreeken konde, tot'er dood toe krank wierden; d'openlijke byeenkoming was haar afgeſneden, aangezien de zee elkander ſcheidde; maar de liefde vond hier noch evenwel raad. Want Leander, een moedig en ſterk jongeling, begaf zich meeſt altijd des avonds aan den oever des Meirs, trok zijn kleederen uit, en, door Venus en Cupido gedwongen, ſwom over de zee, na zyn lieffte Hero, dewelke, om haar lief den weg te wijzen, eenige Lantaarnen aan een tooren hong, daar by Leander weten konde waar hy na toe ſwemmen moeſt. Dit hebben zy een lange tyd te zamen gepleegt. Nu gebeurde het op een zekeren nacht, dat'er toen, juiſt als Leander in de zee zwom, om zich by zijn lieffte Hero te vervoegen, een groot onweer, van wind, ſtorm, regen, donder en blixem, op de zee ontſtond, daar door Leander zo afgemat wierd, dat hy zijn zwemmende reis niet heeft konnen volbrengen, maar van Neptunis en Triton, en van Jupiter en Eolus onderdrukt wierd. Hero wachte nu al weder op haren Leander met groote ſmert en verlangen; maar niemand naderde. Des anderen daags had Neptunis Leanders verſtorven ligchaam op den oever geſmeeten en uitgeſpogen. Dit bleef niet lang voor Hero verborgen, maar wierd haar terſtond bekend gemaakt, die haar toen daar na toe begaf. Hem nu gezien hebbende, viel zy op hem met zuchten en klagen, weenen en ſchreijen; klom ook terſtond op een hoogen Toorn, en wierp haar zelfs van boven neer, in de bruiſchende en razende zee, Leander in zyn dood gezelſchap houdende.

Woonplaatſen van Hero en Leander.

Hun vierige liefde tot den ander.

Leander zwemt door zee na Hero.

Verdrinkt door een onweer.

En ſpoelt aan land.

Waar op zich Hero in zee werpt.

VERWOESTING van NUMANTIA.

Numantia, de ſchrik van Rome, alom beknelt
Van Scipio, vervalt in wanhoop na veel plaagen,
Haar Burgers zwelgen, door rampzalige onweervlaagen
En honger, helſch venyn, zich zelf ter hand geſtelt.

DE Stad Numantia, van Cicero den ſchrik des Roomſchen Rijx geheten, is zo veel zy in rijkdom minder geweeſt is als de drie wijdvermaarde Steden, Carthago, Capua, en Corinthus, alle deze in glorie en vromigheid gelijk geweeſt; en zo men op hare krachten ziet, de hoogſte eere van Hiſpanien, als de welke zonder muuren, zonder torens, op 't hangen van een heuvel, aan de riviere Duero gebouwt, alleenlik met een graft omgraven, en van vier duizend Burgers bewoond zijnde, haar zelven veertien jaren lang tegen 't geweld der Romeinen heeft beſchermd, maar ook zo dapperlijk verweerd, dat het meeſtendeel der Roomſche Veldoverſten daar voor, in plaatſe van eere, groote ſchande hebben behaald. Ja Romen deê nooit zo veel koſten, noch leed ooit meerder ſpijt als in 't belegeren van Numantia, en dat, vermits haar andere oorlogen meeſt waren gegrond op eenig onrecht, maar deze ſproot uit enkele nijdigheid. Eindelijk, als deze Stad in aller menſchen oogen onwinbaar ſcheen te wezen, was daar ook die Held toe van noode, welke die machtige Stad Carthago in Africa hadde verwonnen en t'ondergebracht, zo hebben dan de Romeinen in 't dertiende jaar des belegs, den kloekmoedigen Scipio met een nieuw Heirleger gezonden voor Numantia, welke de Stad zo nauw dede bezetten, dat haar geen ontzet noch eenige nooddruft toegevoerd kon worden. De Numantijnen daarentegen, kwamen veeltijds uitvallen, ſtormende tegen de nieuwe Romeinen. Ten laatſten geviel het dat de Numantijnen, na groote bloedſtortinge van weêrzyden, tegen aller menſchen hoope, al vluchtig na de Stadt gedreven wierden, 't welk nooit iemand had gedacht te zien: want zy waren zo onverzaagt en moedig in 't ſtrijden, dat men nooit daar te vooren iemand van hun zag den rugge keeren, ofte van achteren gewond werden, zo dat zy veel liever hadden met eere te ſterven, als met ſchande voor te loopen. Zo nu de Oudſten der Stad de vluchtige Burgers tegen gingen, hen hun vertzaagdheid ſmadelik verwijtende, en vragende waarom zy nu de vlucht namen voor de genen, welke zy te vooren zo menigmaal op de vlucht gedreven hadden, gaf een van hen ten antwoord: *het zijn wel deſelve ſchapen, maar zy hebben nu een anderen harder.* Te verſtaan gevende, dat die groote Scipio d'oorzaak was van de veranderde Fortuine. Eindelijk als den Numantijnen allerhande nooddruft begon t'ontbreeken, en zy ook veele van hen miſten, beſloten zy te zamen, en deden hunne Goden een belofte, dat zy voortaan niet en zouden ontbijten, dan van der Romeinen vleeſch, noch ook eenig water of wijn proeven, voor dat zy eenig bloed der vyanden gedronken hadden. Het was een yſſelik ding om zien, hoe dat de Numantijnen alle dagen ter jacht liepen op de Romeinen, gelijk als Jagers, en aten en zopen zo yverig zonder ſchroom van 't vleeſch en bloed der vyanden, of 't van een wildbraad was geweeſt. Zeer groot was de ſchade, die de Numantijnen, dagelijks in 't leger van Scipio deden, want zy waren op de Romeinen verbitterd, gelijk woedende beeſten, vechtende langer niet als vyanden, maar als heel vertwijfelde menſchen. Ook had-

Numantia overtreft Carthago in glorie.

Rome voert uit ſpyt tegen haar den oorlog.

Scipio belegerd de Stad.

De Numantynen vluchten.

Hun yſſelik beſluit.

't Geen zy uitvoeren.

hadden zy nu alles verteerd dat den honger eenigsins mochte lijden. Derhalven was het al te vergeefs, dat een Numantijner, een Romein zoude vangen om in't leven te laten, veel minder gedogen begraven te werden, want zo haast daar een ter aarden viel, die namen zy, scheurden [en ontkleeden hem, en brachten hem alzo in't vleesch-huis om gewogen te worden, zo dat zy veel liever hadden een dooden Romein om te eten, dan een levenden, die men mochte afloffen. Doch de Numantijnen eindelik door't langdurig beleg, meenigvuldig strijden, gestadig waken, en gebrek van alle nooddruft vermocid zynde, zochten met Scipio op redelyke voorwaarden in verdrach te treden. Doch als hy wilde een volkomen overwinning op hen behalen, en begeerde, dat zy hen op genade en ongenade in zyn handen zouden overleveren, gaven zy tot antwoord, *dat zy, gewoon altoos in vryheid te leven, liever manlijk vechtende voor't vaderland wilden sterven, als daar na, overgeleverd zynde, in slaverny, als schapen gedood werden.* Daar op zy dan met een vast voorneemen, om te sterven, hen zelven tot den laatsten stryd gereed makende, en gelyk op haar eigen rouw-maaltyd halfrauw vlees en zekeren drank van mout, die sy Celie noemden, met 'er haast ingeswolgen hebbende, een vreesselyken uitval deeden. Scipio, die strax gevoelde, dat die aanval eer uit een vertwyffelt als strydbaar opzet, voortquam, wederhield de zynen, achtende beter te wezen, dat zy den vyand, met eenen wal omcingeld hebbende, door honger als door't zweerd zouden ombrengen. Zo liet hy dan rondom de stadt een zeer diepe ende breede gracht maken, binnen de welke hy de Numantynen zo vast besloten hield, dat zy geen onderhoudinge meer krygen, nog by den Romeinen raken konden om met hen te vechten. Derhalven zy luidkeels toeriepen, *dat ze hen doch als vroome mannen vechtende zoude laten sterven, en niet als snoode menschen, van honger smachtende, doen vergaan.* Doch als de bedroefde Numantynen hier door wel niet verworven, en alle hope van uitkomste benomen zynde, tot een uiterste furie ende verwoedheid gebracht waren, zo verzaamden zich alle de onverzaagste mannen, en dooden alle de oude vrouwen, en onnozele kinderen; dit gedaan zynde, namen zy alle de rykdommen der stad; en maakten daar af een groote hoop op de markt, de welke zy, nevens alle hoeken der stad in brand gestoken hebbende, dronken zy vergift, en dooden alzo hen zelven. Zulx dat in't 14 jaar na de verwoesting van Carthago, 't welk was het 119 jaar na d'opbouwing van Romen, op eenen dag, de rykdommen, de huizen, de tempelen en alle de menschen van Numantia, haar einde namen, en Scipio, die nog schatten vond om te roven, nog menschen om weg te voeren, niet anders over bleef dan den ydelen naam, om daar over te triumpheren.

Trachten met Scipio in verdrag te treden.

Hun antwoord op Scipioos voorslag.

Hun uiterste poging.

Scipio besluit hen uit te hongeren.

Dat hen knelt.

Hun wanhoop.

Zy drinken na hunne schatten in brand gestoken te hebben, vergift in.

PAN-

PANTHEA,

Gemalinne van

ABRADATA.

Geen ſchat is Panthea meer waardig dan haar man,
Haar Abradata, door het noodlot haar onttoogen,
Des ſluit ze welgemoed op zyne borſt haar oogen,
Dewyl ze zonder hem onmooglyk leven kan.

Pantheas ongemene liefde tegen haar gemaal.

DEze roemwaardige Princeſſe heeft haar man wonderbaarlijk geëerd ende lief gehad. Tot een ware proef daar van, diend, als zy van haare Juweelen, en koſtelijkheid, voor haaren man, die ten ſtryde moeſt gaan, wapens dee maken, en zy hem die aan helpende, vraagde hy met verwondering, *Wel Panthea, Wel, Panthea, gaat gy al uwe Juweelen te niet doen voor myne wapenen? voorwaar*, antwoorde Panthea, *die hebbe ik zo hoog niet geacht: want gy zult voor my en voor anderen, als gy u zo draagt, gelijk gy ſchijnd te wezen, het koſtelijkſte Juweel zyn.* Dit zeggende, trokze hem zelfs de wapenen aan. Deze groote liefde, toonde zy hem niet alleen in voorſpoed, maar ook zelfs in tegenſpoed. Want als hy gevangen wierd, bleef zy hem alleen niet getrouw, maar bragt ook zo veel te weeg, dat de Koning Cyrus, diens gevangen hy was, van vyand vriend wierd. Eindelyk Abradata (zo was zyn naam) tegen die van Egypten vromelyk ſtrydende, om hem dankbaar tegen Cyrus te toonen, en dat hy waardig was zo een Gemalin als Panthea, betreffende het Ampt van een wys Veldoverſte, en goed Krygsman, bleef vromelijk in den ſlag. Panthea om hem een eerlyke uitvaard te doen, gebood dat al haar volk uit zoude gaan, en leggende haar hooft op de borſt van Abradata, haar waarde man, maakte mee een einde van haar leven, en is alzo geſtorven.

Brengt ſijn verloſſing by Cyrus te weeg.

Kort zyn omkomen hare dagen.

DIDO,

Koninginne van Karthago.

Sichons gemalin, Karthagoos Koninginne,
De schrandre Dido, wringt de moordpriem haar door't hart:
Hiarbas liefde alleen was oorzaak van haar smart,
Van 't volk bewierookt als een hemelsche godinne.

Virgilius aangande Dido wederlegt.

DE beroemste onder de Latynsche Poëten, Virgilius verhaald onder anderen in zyne boeken van Eneas, dat de zelve by Dido in Africa geweest, en een tyd lang van haar geherbergd zy. Maar wanneer wy de zake wat nauwer onderzoeken, zo word bevonden, dat Virgilius hier in by na 300 jaren misrekend heeft. Want Æneas heeft geleefd ten tyde Abdonis des 12 Rechters in Israel, ontrent het jaar der wereld 2790. maar Dido is geweest een achterkind van Ethbaal, Koning van Tirus en Sidon, dewelke Achab, der Israëliten Koning, zyn dochter Jezabel ten wyve gegeven heeft, 1 Reg. 16. Dido was van haar vader ten huwelik gegeven aan een voornaam man, Sicheus geheten: maar het gebeurde even omtrent deze tyd, dat het Pyreneische gebergte in Hispanien ontsteken wierd, en dat alzo door het smelten der Metalen, ryke Goud en Zilver aderen ontstonden, uit welke oorzake, nevens andere volkeren, ook de Pheniciers in Spanjen voeren, en zulken grooten meenigte silver voor olie, die zy daar gebragt hadden, verruilden, dat zy ook hare ankers van silver maken lieten: als nu onder anderen ook Sicheus van soodanige schatten zeer ryk wierd, is hy van Pygmalion, de broeder van Dido, om zyn schatten en rykdommen arglistiger wyze vermoord geworden. Daar op nam Dido met eenige schepen de vlugt, en op dat haar broeder haar van wegen de groote schat niet en zoude vervolgen, wierp zy eenige kisten met steenen gevuld, voor yders oogen in de Zee, het zelve werk met veele klachten en tranen vermengende, gelyk als of het haars mans schatten geweest waren. Als nu zulx Pygmalion verstaan hadde, is hy daar door bedrogen geworden, dat hy Dido niet vervolgde. Alzo quam dezelve eerstelyk in 't Eiland Cypren, en dewyle zy van Tyrus niet als mansperssoonen mêe genomen hadde, voerde zy uit dit Eiland 80 jonge maagden met haar weg, voer in Africa, maakte vriendschap met d'inwoonders aldaar, en kochte van de zelve zo veel land, als zy met een Ossehuid begrypen konde. Zy zulks verkregen hebbende, liet de huid in smalle riemen snyden, ende begreep daar mêe een veel groter stuk lands als de Afrikanen gemeind hadden, ende bouwde aldaar een stadt Birza, dewelke daar na Carthago is genaamd geworden, en niet alleen aan grootte, maar ook aan macht zodanig toegenomen heeft, dat zy al d'omleggende volkeren een vreeze aangejaagd, ja ook de dappere Romeinen veele jaren lang veel te doen gegeven heeft, en de zelve dikwils in d'uitterste nood heeft gebracht, tot dat zy ten laatsten, door den vermaarden Veldheer Scipio Africanus tot den grond toe verstoord en verbrand geworden is, 744 jaren na dat zy gebouwd was., gelyk de beroemde Joodsche History-schryver Josephus uitrekend. Dido is daar na van Hiarbas, Koning der Gelutiren in Africa ten Huwelyk verzocht, het welk

Dido werd Sicheus ten wyve gegeven.

Die door haar broeder vermoord werd.

Haar vlucht en loosheid in 't verbergen der schatten.

Bouwt Carthago.

zy

zy afgeslagen heeft, en op dat zy niet met geweld van hem gedwongen nog beoorlogt mochte worden, heeft zy eenen houthoop gemaakt, en haar zelfs verbrand. Na haar dood is zy lange jaren van die van Carthago als een Godinne geëerd geworden. Dood zich om niet met Hiarbas te trouwen.

LUKRETIA,

Gemalinne van

KOLLATINUS.

Lukretia, zo schelms door Sextus overheert.
Ontzielt haar, na hy had haare eerbaarheid geschonden,
In d'armen haars gemaals met doodelijke wonden:
Een daad gelastert van den naneef, en geëert.

IN Welschland heeft eertyds volk gewoond van zeer oud geslagt, Rutulen genoemd, welke in voortyden met Turnus tegen Æneas kryg gevoerd hebben. Deze Rutulen hadden onder hun heerschappye een stad, Ardea genaamd, zeer ryk van goederen en kostelyke gebouwen. Als nu Tarquinius Superbus toen ter tyd tot Romen regeerde, en byna alle middelen van 't Roomsche Ryk onnuttelyk deurgebragt hadde, heeft hy bedacht en besloten, dat men de stad Ardea uitplunderen zoude, op dat zyne onderdanen wederom met eenige goederen mochten verrykt worden. Deze raad en aanslag is wel in 't werk gesteld, maar niet na wensch uitgevallen: daarom heeft men verder besloten de stad Ardea te belegeren. Ondertusschen geraakten zommige van d'Edele Romeinen by maskander in 't Heir, vrolyk zynde, te spreken van hunne Huysvrouwen, en van andere vrouwen van Romen, d'een prees deze, d'ander geene. Ten laatsten overquamenze, dat drie van hen, te weten Sextus, des Konings sone, Collatinus de tweede, en Tarquinius de derde, Egerius sone, des eerste Tarquinius broeder, te Romen ryden zouden, en wie zy van hunne vrouwen in 't eerlikste werk vonden, die zou de prys boven d'andre hebben. Als zy tot Romen quamen, zo vondenze Sextus vrou, met meer andere, die by haar waren, dansende en in weelde levende. Toenze nu in Collatinus huis quamen, vondenze zyn huisvrouw, Lukretia genoemd, (die nochtans jong en schon was) slechtelik gekleed, by hare dienstmaagden zitten weven en arbeiden, en deze wierd den prys toegeschreven: dat verdroot Sextus, des Koninks sone zo zeer, dat hy list zocht hoe hyze schenden zou, op datze den prys verlooren. Hy quam daar na, als Collatinus niet t'huis was, by nacht in haar huis als een geest gereden. Toen ontfing hem Lukretia wel en eerlyk, als een Konings Sone toebehoorde, en bewees hem alle eere na 't beste zy vermocht, niet wetende wat Sextus in de sin had. Als de tyd van te slapen quam, namze oorlof van hem, en ging in haar kamer rusten. Toen kocht Sextus een dienstmaagd met giften om, datze hem onderwees hoe hy heimelik in Lukretia's kamer komen zou. Toen quam Sextus

Tarquinius besluit Ardea uit te plonderen.

Wedspel der Romeinen aangaande hunne vrouwen.

Lukretia draagt den prys weg.

Hextus tracht dat op haar te wreeken.

Houd by haar om overſpel aan.

tus heimelyk tot 'et bed daar op Lukretia ſliep. Hy wekteze op, en gafhaar te kennen, biddende datze ſwygen, en zyn wil doen wilde, hy zou haar groote giften geven. Maar toen Lukretia zulx weigerde, toonde hyze een ſwaard dat hy in zyn hand had, en dreigde haar, zo zy zyn wil niet dêe, haar daar meete

't Geen zy afſlaat.

dooden. Lukretia wierd zeer verſchrikt, en wiſt niet watze doen zou, doch bleef daar by, datze liezer ſterven, dan haar eer verliezen wilde. Als Sextus haar met bidden nog ſmeeken winnen, nog met liefde of leet daar toe brengen kon om zyn wille te volbrengen, bedacht hy een andere middel, dewyl zy haar eer zo groot achte, en bereid was liever eerlyk te ſterven, dan in ſchande te le-

Zyn dreigende reden.

ven. Hy dreigde haar, en zeide: *zo gy myn wil niet doet, zal ik ■ en uw huisknecht doden, en die naakt by ■ in 't bedde leggen, en van ■ zeggen, dat ik u beide by malkander heb gevonden, en om Collatino uw man die wrake gedaan, en ■ beide 't leven genomen hebbe. Dan zult gy evenwel na uw dood deze oneer, en dit ſchandelik gerucht moeten dragen, dat men ■ als een overſpeelderſſe gevonden en gedood heeft.* Toen Lukretia hoorde, datze beide de dood en de ſchand lyden moeſt, wiſtze niet, watze doen zou, want de dood vreesdeze niet zo zeer, als de ſchand en

Werd van hem tegen haar wille geſchonden.

oneer. Zy, het ſchandelyk gerucht, datmen eeuwig van haar zeggen zou, datze met den huisknecht haar Echt had gebroken, en om die zaak gedood waar, vreezende, werd van vrouwelyke ſlaphertigheid overwonnen, en liet Sextus zyn wil volbrengen. Doe dat geſchied, en Sextus van haargeſcheiden was, bedreefze een boven mate groote jammer en misbaar, en zond terſtond om haaren man Collatinus, en om haren vader Lukretius, hen ontbiedende datze in d'uitterſte nood was. Als die nu quamen, brachten ze elk een goed vriend met hen. De vader brocht Publius Valerius, haar man, Junius Brutus, twee van de treffelikſte Burge-

Ontrekt haare oneeren haaren vader en gemaal.

ren van Romen, die Lucretia zuchtende en bitterlik weenende vonden. Toen verhaalde zy hen de ſchand, die haar van Sextus, des Konings Soon geſchied was, en zy betuigde met de Goden, hoewel het lichaam geſchend was, dat nochtans haar hert en gedachten altoos rein bleven, en in het feit nooit verwilligt hadde; maar de ſchande, die haar Sextus na haar dood gedreigd had aan te doen, en de quade naam, was haar meer ter harte gegaan dan de dood zelf: om de zelve, en niet de dood te vlieden, had hy zyn wil verkregen; zy wiſt wel, datmen haar niet geloven zou, en

Begeert haar zelf te dooden,

kon dat met geen getuigen bewyzen, maar zy wilde met haar eige dood en bloed betoonen, datze de ſchand en oneer meer dan de dood gevreeſt had, dies zy haar zelf wilde dooden. Als haar vader en man haar jammerlyke klachten hoorden, wierden tot ontferming beweegd, en trooſten haar, zeggende: *dat zy getuigenis genoeg van haar onſchuld hadden, om datze deze dingen zelfs openbaarde, klagende*

Werd tegen geſproken.

over de vrouwen-ſchender, en hem openbaar makende. Zyn ontrou en booſheyd was hen ook niet onbekend, zy merkten wel, waarom hy deze dingen gedaan had, te weten, om dat hy haar, die eer niet gunde, die haar boven d'andere Roomſche vrouwen toegeſchreven was. Daarom wildenze haare woorden vaſtelik geloven, en haar vande daad onſchuldig houden, zeggende datze daarom nimmermeer t'oneerliker zou

Haare dringredenen.

zyn. Daarom behoefdeze haar zelfs niet te miſdoen of te quellen. Maar Lukretia bleef op haar voornemen en ſprak: *hoe kond, gy, Collatinus, lieve man nimmer liefde tot my hebben, als gy denkt dat uw bet, met een ander mans voeten beſmet, en onteerd is, en gy myn lieffte vader, hoe kond gy my ooit vrolik aanzien, als gy, aande laſter gedenkt, die ik, u kind, gedaan heb? of gy myn woorden geloofde; wie zal my ontſchuldigen tegen de andere Romeinen en Roomſche vrouwen? ik merk dat gy my niet 't leeven behouden, maar in nog meer ſchande brengen wild. Geen overſpelerſſe zal ooit Luikretia tot een voorbeeld hebben. Ik wil met myn dood bewyzen,*

zen, *wat my tot deze dingen gedwongen heeft,* Daar mede ſtakze een mes (datze heimelik by haar had) in haar borſt, dat 'et bloed 'er uit liep, en zy krachteloos ter aarde zonk en ſtorf. O onwaardige en beklagelyke dood! de geheugenis van dit eerbaar gemoed leeft noch in de harten der menſchen, en na zo veel eeuwen ſchynt de naam van Lukretia de eerbaarheid zelver uit te beelden. Door deze ſchandelyke daad, door Sextus aan d'onvergelykelyke Lukretia gedaan, nam de Koninglyke regeeringe over 't Roomſche volk een einde: want Tarquinius, en zijn eerloze zoon Sextus, wierden ter ſtadt uitgedreven. De vrouwen van Romen toonden ook na haar overlyden, hoe aangenaam haar de eerbaarheid was. Want zy hebben over Junius Brutus, den wreker van Lukretia, na dat hy in den ſlag tegen de Koningſchen, die hy uit de ſtad gedreven hadde, gebleven was, een jaar lang, als over een voorſtander van d'Eerbaarheid, rouw gedragen. Tarquinius vloot tot de Koning van Etrurien, Porzema genoemd, en zyn zone Sextus week in de Stad Gabia, die hy met verradery en boosheid gewonnen had, die daar van de Burgers der ſtad gedood wierd, als zy hoorden hoe hy en zyn vader uit Romen verdreven waren. Als Tarquinius niet min dan 24 jaren in zyn boosheid geregeerd had, nam de Koninglyke ſtaat met hem een einde, want de Romeinen na deze tyd een vry beſtier aannamen.

Doorſteek zich met een mes.

Haar dood is oorzaak dat de Koninglyke regeering verdreven word.

Sextus werd in Gabia gedood.

Dusdanigen einde heeft gehad, de Edele, Eerbare en ſchoone Lukretia, wiens gedenkteken in het bisdom van Vitorbem (in Italien) nog te zien is, met deze woorden:

Collatinus Tarquinius ter gedachtenis van zyn alderzoetſte huisvrouwe, en onvergelykelyke Lukretia, de Eere der beſchaamdheid, de roem der Vrouwen. Heeft geleeft 22 Jaren, 3 maanden, en 7 dagen, die my (och lacy) uittermaten lief geweeſt is.

Graffchrift van Lukretia.

GEMALINNE van FERON,

Koning van Egypten.

Vorſt Feron, van de goôn om zyn vermeetelheid
Aan zyn gezicht geſtraft, werd ziende na tien jaren,
En ſtraft zyn gemalin, vervreemt in t'zaamvergaren,
Dewyl haar water hem haar geile minne zeid.

ALs Seſoſtris Koning van Egipten geſtorven was, liet de zelve een zoon na, genaamt Feron, welke in zyn vaders plaatſe Koning wierd. Maar dit ongeluk quam hem over, dat hy heel blind wierd, en tien jaren blind bleef, en dat uit deze oorzaak: als de revier de Nyl ten dien tyde door den wind zo hoog opgejaagd wierd, datze achtien ellen boven het land ſtond, had, naar men zeid, deze Koning uit dertelheid een ſpeer genomen, en dien in 't midden van den ſtroom geworpen; waar door hy terſtond gebrek aan zyne oogen

Oorzaak van Ferons blindheid.

gekregen, en zyn gezicht verloren had, en tien jaren blind gebleven was. In het eerste jaar ontfing hy uit de stadt Butis, de Godspraak; te weten, dat nu de tyd der straffe die hy droeg vervuld was, en hy zyn gezicht zou wederkrygen, indien hy zyne oogen met water van een vrouw afwiesch, die alleen haar eigen man bekend, en nooit met andere mannen te doen had gehad. Weshalven ging Fero voor eerst het water van zyn eigen Gemalin beproeven: dan als hy niet meerder daar af ziende wierd, ging hy dat vervolgens met het water van al d'andere vrouwen beproeven, en wierd eindelyk ziende. Toen deed hy alle de vrouwen, met welker water hy zulx beproeft had (uitgezeid de gene, door welks water hy ziende was geworden) in eene stad, Erytrobulum genoemd, vergaderen, en haar alle met stadt met al verbranden; maar nam de vrouw, door welks water hy ziende was geworden, ten wyve. Als hy nu van zyn blindheid ontslagen was, vereerde hy onder al d'andere verhaalwaardige Tempelgiften, d'allerbezienwaardigste werken in den Tempel der Zonne; te weten, twee steene Obelissen, die beide uit eenen heelen steen gehouwen, en honderd ellen lang, en tachtig breed waren.

Het orakel belooft hem zyn gezicht weder.
Het middel daar toe.
Werd ziende.
Verbrand zyne en andere vrouwen.

GEMALINNE van MAZISTES,

Schoondogter des Persischen Konings Darius.

Maziſtes overkuiſche en edele gemalinne,
Het deerlyk voorwerp van Ameſtris woede en haat,
Verlieſt, daar Xerxes liefde is oorſaak van al 't kwaad,
't Behaaglyk leven, vry van goddeloſe minne.

WAnneer Xerxes, Koning van Persen, verslingerde op de vrouw van zyn broeder Mazistes, en hy haar, met het zenden van geschenken, nog met geweld, dat hy haar, ten aanzien van zyn broeder, haar man niet wilde doen, ('t welk de vrouw ook te rug hield, wel wetende datze met geweld niet zoude konnen gedwongen worden) tot zyn wille niet konde krygen, zo quam Xerxes eindelyk zo verre, dat hy, ziende zich van het ander versteken, zynen zoon Darius de dochter van deze vrouw en Mazistes ten wyve gaf; meinende, indien hy zulks deed, haar des te bequamer te verkrygen. Na 't voltrekken des Huwlyks, en het vieren van andere plechtelikheden, trok Xerxes na Susa. Wanneer hy daar gekomen was, bragt hy de vrouw voor Darius t'huis, en hield alzo eindelyk op, Mazistes vrouw langer te beminnen; maar hy veranderde zyn minneliefde, en wierd verslingerd op Darius vrou, Mazistes dochter, die hy ook bekoorde, en Artaguta geheten was. Dan na verloop van tyd quam deze boelaadje in dezer wyze aan den dag. Amestris, Xerxes vrouw, schonk haren man een rok, die zy zelf geweven had, en zeer groot, met menigerley koleuren geschakeerd, en beziens waardig was. Xerxes, die met de rok vermaakt was, trok die aan, en quam daar mêe by Artaguta. Hy, die mêe met haar vermaakt was, beval haar tot vergeldinge van haar gedienstigheid van hem t'eisschen, wat zy begeerde, dewyl zy alles zou verkrygen wat zy eischte. Waar op zy tot Xerxes zeide,

Xerxes verslingerd op zyn broeders gemalinne.
Huwelykt zyn zoon aan haar dochter.
Op welke hy ook verslingert.
Op wat wyze de boelaadje uit kwam.

I. L.

Mishandeling van de Gemalinne van MAZISTES,
Schoondogter des Persischen Konings DARIUS.

de, (want den gantſchen huize was onheil beſchoren) *zult gy my geven al wat ik van u zal eiſchen*? Xerxes in 't minſte niet denkende, dat zy den rok zoude eiſchen, beloofde zulks met eede. Waar op Artaynta, na dat hy geſwooren had, ſtoutelyk de rok eiſchte. Maar Xerxes ſloeg haar zulks geheel af, hoewel uit geen andre oorzaak, dan dat hy vreesde, dat Ameſtris zyne boelaadje, die zy al lang in de neus had gehad, mochte gewaar worden. Maar hy bood haar aan te geven ſteden, een ontelbare menigte gouds, en een krygsheir, daar over niemand dan zy heerſchen zou. En het word by de Perſianen voor een uitſtekend geſchenk gerekend, met een krygsheir beſchonken te worden. Maar als hy de vrouw niet zag te verzetten, zo gaf hy haar den rok, met welk geſchenk zy zeer verblyd was, en droeg den zelven met blydſchap. Toen nu Ameſtris zag, dat Artaynta den rok aan had, en vernam 't geen 'er omgegaan was, wierdze niet op Artaynta vertoornd, maar zy ſtond haar moeder, dewylze voor vaſt hield, dat by haar de ſchuld lag, en zy de bedryf al van het werk was, na't leven. Ameſtris, nemende derhalven de tyd waar, wanneer haar man Xerxes een Koninglyk gaſtmaal zou aanrechten, dat eenmaal 'sjaars, op den dag van zyne hulding aangerecht wierd (op Perſiaanſch heet dit Avondmaal Tykte, 't welk op Grieks Telaion, dat is, volmaakt gezeid is: op welk de Koning alleen zyn hoofd verciert, en de Perſianen beſchenkt) zy dezen dag waarnemende, verzocht op Xerxes dat hy haar met de vrouw van Maziſtes wilde beſchenken. Dan Xerzes hield zulks voor een onbehoorlijk en laſterlijk werk zyn broeders vrouw weg te ſchenken, dewylze onſchuldig aan het werk was, daarom zyn vrouw haar eiſchte. Verwonnen evenwel eindelijk door bidden, en uit kracht der gewoonte, waar by den verzoeker op het Koninglijk Avondmaal, zyn verzoek niet mag geweigerd worden, zo bewilligde hy, hoewel zeer ongeerne, in haar verzoek. Wanneer hy nu Maziſtes vrouw aan haar overgaf, en haar beval te doen, wat zy wilde, ontbood hy zynen broeder, en ſprak aldus: *O Maziſtes, gy ſijt Darius zoon, en mijn broeder, en daar en boven een vroom man: wilt evenwel met deze vrouw, by wie gy u houd, geen gemeenſchap houden: maar ik zal u in ſtede van haar mijne dochter geven, de welke gy kunt bekennen. Maar de gene, die gy nu ten wyve hebt, verlaat die: want het behaagd my niet, dat gy haar ten wyve hebt.* Over dit zeggen, verwonderde Maziſtes zich tot ſteunnens toe, en ſprak daar op: *Heere, welk een onnutte reden ſpreekt gy, die my beveeld myn vrouw, waar by ik drie kleine zonen en dochters heb, (waar van gy d'eene uwen zone ten wijve hebt gegeven) en die zeer na mijnen zin is, te verlaten en uwe dochter te trouwen. Waarachtig, o Koning, ſchoon ik het groot achte, dat ik waardig gekend werde uwe dochter te trouwen, zo zal ik evenwel geen van beide doen. Maar doet gy, die zulks op my verzoekt, my geen geweld aan. Daar zal voor uwe dochter wel een ander man te vinden ſijn, die niet minder zal ſijn dan ik.* Wanneer Maziſtes dit geantwoord had, wierd Xerxes daar over vertoornd en ſprak aldus: *O Maziſtes, dusdanig ſtaat het met u geſchapen, ik zal nu mijne dochter u niet ten wijve geven, nochte gy zult ook niet langer het gezelſchap van uw vrouw genieten; op dat gy moogt leeren aan te nemen, 't geen u aangeboden word.* Maziſtes, dit hoorende, trad buiten, en ſprak alleen dit: *O Heere, gy hebt my tot nog toe niet gedood.* Ondertuſſchen Xerxes met zynen broeder ſprak, ontbood Ameſtris Xerxes hellebardieren, en mishandelde Maziſtes vrouw; want zy ſneed haar de borſten af, en wierpze voor de honden: daar na ſneed zy haar neus, ooren, lippen, en tong af, en zondze dus mishandeld naar huis. Wanneer Maziſtes van deze dingen niets gehoord had, en evenwel voor quaad beducht was, begaf hy zich ter loop ten huize uit; maar ziende zyn Gemalin dus verleemd, beraadſlaagde hy zich aanſtonds met zyne kinderen, en trok met deze en eenige anderen na Baktren, als of hy het geweſt van Baktre aan het muiten

Ameſtris woede daar over.

Eiſcht van haar gemaal de vrou zyner broeder ter geſchenk.

Die haar na lang weigeren overgeeft.

Xerxes geſprek daar over met zynen broeder.

Zyn antwoord.

Xerxes beantwoord.

De Gemalin van Maziſtes werd deerlyk van Ameſtris mishandelt.

Maziſtes vlucht na Baktren.

muiten woude helpen, en den Koning veel quaads brouwen. 't Welk, myns bedunkens, ook zou geschied zyn, indien hy tot de Baktrianen en zaken had kunnen komen, en den Koning van zynen aanslag niet verwittigd was geworden: want hy was overste der Baktrianen, en wierd van d'ingezetenen bemind. Maar Xerxes, hoorende dat hy dezen aanslag op handen had, zond een heir tegen hem, en deed hem met zyn kinderen en geheel heyr dooden.

Werd met zyn kinderen gedood.

CYRCILUS,

En zyne Gemalinne.

De raad van Cyrcilus berokkent hem de dood;
d'Atheners willen van geen Persiaanen hooren,
Noch van verbond, dewyl hun krygsmacht is verlooren,
Des stort zyn huis, en met zyn huys zyn bedgenoot.

Mardonis tracht d'Atheners op Xerxes zyde te brengen.

TEn tyde als Mardonius, Veldoverste van Xerxes, Koning van Persen, zeer schandelyk met zynen Koning, de vlucht had moeten nemen (in de groote scheeps-stryd tegen de Grieken) wende hy uit verdriet des tegenstrevenden geluks alle vlyt aan, om de Griekssche steden, ten deele door geschenken, ten deele door schoone beloften aan Xerxes zyde te brengen. Onder anderen schikte hy ook zyn gezanten tot Athenen, belovende, wanneer zy hen by de Perzianen voegen wilden, wilde hy hen niet alleen het beste deel in Griekenland ingeven, maar ook hunne muuren, huizen en Tempelen (door den oorlog meest vernield) weder opbouwen, en de stad naar hun eigen wetten leven laten.

Cyrcilus raad hen het verbond met Xerxes aan.

Nu was 'er een voornaam en treffelik Raadsheer binnen Athenen, Cyrcilus genaamd, de welke als hy zag dat d'Atheners te swak waren, zulken machtigen vyand te wederstaan, en dat de zake zo gelegen was, of datze hen aan den vyand zouden moeten overgeven, of de stad verlaten, gaf hy zyn medeburgeren den raad, dat zy haar liever met de Persianen zouden verdragen, als het geheele vaderland in 't uitterste verderf brengen. Dit gevoelen uitte hy, 't zy dat hy geld van Mardonius ontfangen, of dat hem dit best aanstond. Wanneer d'Atheners zo wel die in, als die buiten den raad waren, dit hoorden, en dat zeer qualik opnamen, gingenze rondom Cyrcilus staan en steenigden hem dood; Toen nu 't gerucht aangaande Cyrcilus te Salamis aanquam, en d'Atheensche vrouwen vernamen wat 'er geschied was, namen zy elkandere op onderling aanmoedigen by de hand, en trokken van zelfs naar Cyrcilus huis, en brachten zyne vrouw en kinderen om 't leven. Daar na gaven zy Mardonius ten antwoord: *dat hen geen land, nog geld zo waard was, dat zy om desselfs wille het gezelschap der Grieken verlaten zouden.* Welke volstandigheid haar stad in d'assche heeft doen leggen, dewyl zy niet machtig genoeg waren, om den vyand tegen te staan.

Waarom hy gesteenigt.

En zyn vrouw en kinderen omgebracht werden.

KRA-

KRATEZIKLEA,

Moeder van

KLEOMENES,

Koning van Sparten.

Het onverſchrokt gemoed van Krateziklea
Braveert het noodlot, en de beulen, hoe aan 't woeden;
Zy bied den hals, en lacht met ſweep en geeſſelroeden,
Verſelt van vrouwen, die haar volgen voor en na.

GRotelijks word gepreezen de ſtantvaſtigheid van Pphocion, Socrates, Cato en andere wyze en doorluchtige mannen, welke hun eigen leven hebben ten beſten gegeven, voor 't gemeene welvaren van hun vaderland, maar 't is meer te verwonderen, en het pryzens waardig, dat vrouwen haar leven voor 't gemeene beſte gewaagd hebben, dit zal in plaats van vele, die wy zouden kunnen te berde brengen, beveſtigen Krateziklea, de moeder van Kleomenes, die, Koning van Sparten zynde, de ſtand der dingen daar weêr vernieuwde, of eer de vervalle zaken in hun oude plaats poogde te ſtellen. Hy, in een laſtige oorlog tegen d'Achajer belemmerd, vreesde Antigonus, en de Macedoniers, en, van zich zelf te zwak zynde, verzocht hulp en byſtand van Ptolomeus, Koning van Egypten, die hem zulks beloofde, op voorwaarde dat hy Krateziklea zyn moeder, en ook zyn zoons tot Gyzelaars van zyn getrouwheid in Egypten zenden zou. Kleomenes, dien dit ſtreng en ongewoon ſcheen, darde dit zyn moeder niet voorhouden, ſchoon de nood hem parſte. Want hy, zomtyds van deze zaak ſprekende, brak ſchielyk af, en ging weg. Deze vrouw, ſcherpzinnig zynde, beſpeurde dat 'er iets was, en ondervraagde zyne vrienden, of Kleomenes iets wilde zeggen, en niet darde? en vermaande hen, dat zy hem aanprikkelen en aanmanen zouden. Kleomenes ontdekte derhalven eindelyk 't verzoek van den Koning. Maar zy, in lachen uitbarſtende, zeide: *was dit het geen, dat gy begond te zeggen, en echter verzweegt? zend liever dit lichaam ter plaats, daar gy begeerd, en daar 't tot voordeel van Sparten is, dan dat 't hier door ouderdom en traagheid vergaan zou. Maar betoon gy u een man en Koning.* Zy hield terſtond aan, om gezonden te worden, en te ſcheep te gaan. Kleomenes geleide haar dieshalven, met zyn heel heir, tot aan Tenarus, een zeeberg van Laconia, daar een ſchip bereid was. Zy traden daar, eer de moeder te ſcheep ging, in Neptunes Tempel, daar zy malkander omhelsden, en veel tranen ſtorten. Maar de moeder uit den Tempel gaande, zeide: *wakker Koning der Spartaners, bedwing uw aangezicht, en zie toe, dat niemand van de genen, die buiten ſtaan, ons weenen, of iets, dat onbetamelijk voor Sparten is, bedrijven ziet; want dit is in ons, maar de Goden zullen d'uitkomſt beſtieren.* Zy trad dus met een bly gelaat uit den Tempel, en had het kind aan haar handen gevat, en trok niet alleen de vrouwelijk, maar ook de moederlijk heid uit. Dat meer is, zy ziende, dat

De ſtandvaſtigheid der vrouwen is meer dan die der mannen.

Cleomenes verzoekt byſtand van Ptolomeus.

Die zijn moeder en zoon tot gyzelaars eiſcht.

Waar toe hy beſluit en aanhoud.

Haar moedige reden in 't ſchelden.

Haar grootmoedigheid.

Ptolomeus niet getrouwelik handelde, en verstaande dat Kleomenes gelegentheid om met d'Achajers te verdragen had, maar echter om zijn moeder marde, schreef stoutelik aan hem, dat hy 't geen, 't welk tot dienst en achtbaarheid van Sparten strekte, doen zou, en dat hy om een oude vrouw en kind, over dewelken hy te gebieden had, dezen Ptolomeus niet zou vrezen. O grootmoedige vrouw, niet een beter zoon, maar een beter lot waardig! want gy en hy wierden zedert beide onder deze blode en ongetrouwe Koning verdelgd, en dat in dezer voegen: Kleomenes hebbende den slag verlooren tegen Antigonus, Koning van Macedonien, zulks dat hy uit zijn Rijk en Vaderland moeste vluchten, begaf zich tot Ptolomeus, Koning van Egipten, die hem t'Alexandrien, na de gemeene wijze onthaalde: maar als hy daar na een weinig betoond had zijn verstand, en doen blijken, dat onder zijn slechte Lakonische wijze van leven, een aardige bevalligheid was, en een grootmoedigheid, die de hoogheid van zijn afkomst geen schande aandeê, noch door tegenspoed buigde, toen begost de Koning meer smaak en behagen in zijn gezelschap te krijgen, als in de geene die hem alle dingen zeiden, en deden, om hem na de mond na te sprken en te gelieven: en toen was hem van herten leed, dat hy te voren zo weinig werks daar van gemaakt had: eer dat hy hem Antigones ten besten hadde gegeven, welke door zijn nederlage zijn mogentheid en lof zeer vermeerderd hadde. Daarom begost hy hem toen te vertroosten, door alle manieren van vriendschap en onthalinge, die hy kon bedenken, hem beloveude, dat hy hem met schepen en geld weder in Grœcien zoude zenden, ende hem weder in zijn Koningrijk zoude stellen, gevende hem ondertusschen tot onderhoud een pensioen van 14000 Kroonen 's jaars, waar van hy zich zelf en zijn volk slecht en sober onderhield, en 't overige besteede in 't onthalen en onderhouden van de gene, die uit Grœcien in Egipten wecken. Maar deze oude Ptolomeus, eer hy volbrengen konde 't geen hy Cleomenes beloofd had, storf, tot zijn ongeluk; want zijnde, na zijn dood, het Hof vervallen in alle onmatigheid, dronkenschap, en regiment van vrouwen, wierde Cleomenes zaak ook te rug gesteld: want de jonge Koning was zo verzot van vrouwen liefde, en van den wijn, en andere ongebonde vermakelijkheden, dat de treffelijkste zaken des Koningrijks, door zijn boelin Agatoclea, en haar moeder, en noch een koppelaar, Oenanthus genaamd, geregeerd wierden. Cleomenes eindelik moede wordende langer Schepen en een heirkracht te verzoeken, keerde zijn gedachten elders: want, verstaan hebbende dat Antigonus dood was, en dat d'Achajers doende waren met een Oorlog tegen d'Etoliers, zulks dat de zaken na hem wenschten en hem riepen, zijnde geheel Peloponnezen in oproer en oorlog; toen begeerde hy, dat men hem en zijn vrienden alleen zoude laten vertrekken: maar niemand woude daar in bewilligen: en wat Ptolomeus belangde, die en quam zulks niet te ooren, om dat hy gedurig was onder de vrouwen, dansende, dronken drinkende, spelende, en minneryen bedrijvende. En aangaande Sosibius, die 't geheele bewind van al de zaken hadde, liet zich aan d'eene zyde voorstaan, datze Kleomenes qualik tegen zijn dank aldaar zouden konnen houden, en dat ook daar nevens geen klein gevaar daar in gelegen was: en van d'ander zyde, hem ook te laten vertrekken, dat docht hem niet zeker te zijn, om dat hy hem hield voor een man, die lichtelijk een ding waagde, en groote aanslagen voor de hand nam, en die daarenboven doorzien hadde al de feilen en gebreeken die in de regeeringe van het Koningrijk waren: want daar waren geen geschenken noch giften zo groot die men hem zoude willen doen hebben, die hem konden verzoeten. Zijnde daarom Kleomenes en de zaken in dusdanigen staat, quam binnen Alexandrien een Messenier, Nicagoras geheeten, die hem een byzondere

Kleomenes vlucht na 't verliesen van den slag by Ptolomeus.

Werd eerst slecht, daar na beter onthaalt.

Ptolomeus belooft hem met schepen en geld t'ondersteunen.

Zijn zaak verachterd door de dood van Ptolomeus

Kleomenes verzoekt te vertrekken.

't Geen hem geweigerd werd.

haat

haat in zijn harte toedroeg; maar geliet hem van buiten, dat hy hem zeer beminde; want hy had hem voor dezen een schoone Lusthof verkoft, en geen geld daar voor ontfangen, het zy of dat Kleomenes geen middel had om hem te betalen, of dat hy de tijd niet had om d'oorlogen die hem bezig hielden. Zo gebeurd' et dan, zo als Kleomenes aan de strand op de Haven ging wandelen, dat hy Nicagoras gewaar wierd, komende uit een Schip dat even aangekomen was, en zijnde hem kennende geworden, groete hy hem minnelijk, en vraagde hem wat oorzaak hem op dien tijd in Egipten gebracht had. Nicagoras hem wederom minlik gegroet hebbende, antwoorde, dat hy bequame paarden tot dienst van den oorlog voor den Koning overgebracht had. Kleomenes begon daarom te lachen, en zeide tot hem: *Het waar beter dat gy hem schoone hoeren en harpslaagsters gebracht had, want de Koning heeft tegenwoordig daar't grootste behagen in.* Nicagoras veinsde dat hy daar op die tijd om lachte; maar weinig dagen daar na maakte hy hem indachtig van de gemelde Lusthof, die hy hem verkocht had, en bad hem nu het geld daar voor wilde geven, hem verzekerende, dat hy hem daarom niet moeijelijk zou gevallen hebben, ten hadde geweest dat hy aan zijn koopmanschap niet had verloren. Kleomenes antwoorde hem, dat hy niet overgehouden had van't jaargeld dat men hem gaf; maar van Nicagoras verstoord zijnde, vertelde Sosibius de schampsigheid, die hy hem tegen den Koning had horen spreken. Sosibius was blyde zulks verstaan te hebben; en, begeerende noch meerder gelegentheid te hebben om den jongen Koning tegen Kleomenes te verbitteren, ried hy Nicagoras een brief te schrijven aan de Koning tegen hem, als besloten hebbende, indien hem de Koning Schepen, geld en krijgsvolk beschikt hadde de Stad van Cyrene in te nemen. 'T welk Nicagoras dede, en de brief geschreven hebbende, ging hy t'zeil. Vier dagen na dat hy verreist was, bracht Sosibius den brief aan den Koning, gelijk of hy die op staande voet ontfangen hadde. Dit vergramde de jonge Koning alzo, dat van die tijd af besloten wierd, dat men Kleomenes zou besluiten in een huis, daar men hem zijn dagelijks onderhoud in zoude geven, als men plach, uitgenomen dat men hem verbieden zoude niet uit 'et huis te gaan. Dit verdroot Kleomenes zeer; maar noch kreeg hy quader hoop tot zyn zaak door dit navolgende toeval. Daar was een van des Konings gunstelingen, ook Ptolomeus genaamd, die altijd te vooren groote gemeenschap met Kleomenes gehad hadde. Kleomenes liet hem op zeker tijd bidden dat hy hem wilde komen aanspreeken. Ptolomeus ging derwaarts, alwaar hy in't praten hem zocht uit 't hoofd te slaan al't quaad vermoeden dat hy hadde, en voor hem te verontschuldigen alles wat de Koning by hem gedaan hadde. Als zy daar na genoeg gepraat hadden, ging hy wederom uit ten huize, niet daar op lettende dat Kleomenes hem volgde, en achter hem was tot aan de Poort, aan de welke Ptolomeus de wacht wel bitterlik bekeef van dat zy zo sloffelik en onachtzaamlik bewaarden een zo wild razend beest, dat niet lichtelijk weder te vangen was, indien het eenmaal ontquam. Kleomenès hoorende deze woorden, ging wederom binnen in't huis, zonder dat Ptolomeus gewaar was geworden dat hy achter hem was; en weder binnen gekomen zijnde, vertelde hy zijn vrienden wat hy verstaan en gehoord had. Waar door zy als doen uit gramschap uit hun zin stellende al de goede hoop die zy noch hadden, voor hen namen het ongelijk te wreken, dat Ptolomeus aen dede, stervende gelijk het geboren Spartanen betaamde, zonder te verwachten tot dat men ze quame als schapen in stukken houwen, na dat men ze langen tijd gemest zoude hebben. Dit opzet onder maikanderen genomen hebbende, reisde de Koning Ptolomeus by geval na de Stad van Canobis, en zy lieten eerst een geruchte door Alexandrien lopen, dat de Koning van meeninge was hem van de ge-

Werd van Nicagoras misleid.

De jonge Koning doet hem besluiten.

Raakt in een ander onheil.

Hy en zyn vrienden besluiten zich te wreeken.

gevangenis t'ontslaan; en volgende het gebruik, dat de Koningen van Egipten hadden, als zy een gevangen wouden ontslaan, ende op zijn vrye voeten stellen, datze hem 's avonds te voren eeren zouden met geschenken. Kleomenes vrienden veel zulke geschenken gereed gemaakt hebbende, zonden zy hem die, bedriegende de wacht, en die te verstaan gevende, dat men hem die van des Konings wegen zond: want Kleomenes zelfs offerde de Goden, en zond zijn wacht een goed deel van de spijze die hem van buiten gezonden was, en dede 's avonds een banket met zijn vrienden, hebbende bloemkranssen op hun hoofden. Als 't nu omtrent middag was, en hy zag dat de wacht dronken zynde, sliep, nam hy zijn rok om zijn schouderen, en opsnijdende de naad omtrent de schouder, wierp hy zich buitens huis met een bloot swaard in de hand, met zijn vrinden, ook alzo toegemaakt, welke dertien in alles sterk waren, onder de welke een was genaamd Hippotas, die kreupel was, dewelke wel gemoed met hen uitviel: maar als hy zag dat zy om hem te verwachten al te zacht gingen, bad hy hen, datze hem wilden doodslaan, en niet laten hun voorneemen in 't werk te stellen om een onnut mensch. Maar by geval ontmoetenze een man van de Stad, die op een paard reed, die deden zy daar af gaan, en hielpen Hippotas daar op, en gingen daar na roepende door de straten, *vryheid*, *vryheid*: maar dit gemeene volk had geen vromigheid over hem, als dat het Kleomenes prees, en van zijn stoutmoedigheid verwonderd was, want voort dorst hem niemand volgen of gunstig zijn: en loopende aldus door de Stad, ontmoeten ze den voornoemden Ptolomeus, komende uit het Hof, welke terstond, door drie van hen dood geslagen wierd. Daar was noch een ander Ptolomeus, welk bevolen was de Stad Alexandrien te bewaren, die, het gerucht gehoord hebbende, na hem toe quam gereden op een Koetswagen. Zy gingen hem tegen, en hebbende eerst zijn trauwanten en schutten doen verloopen, die voor hem gingen, trekkende hem uit den wagen, en sloegen hem dood: daar na gingense na 't Kasteel, van meeninge om al de gevangens los te laten, die daar op waren, en de zelve te gebruiken: maar de Chepiers, die ze bewaarden, hadden de kerkers wel gesloten en bewaard; invoegen dat Kleomenes dit voornemen miste, waar door hy heen en weêr door de Stad ging dolen, zonder dat iemand tot hem quam, of dat hem iemand tegenstand dede, om dat een iegelijk uit vreeze van hem voorliep: waar door hy eindelijk, na dat hy lang gelopen hadde, zich tot zijn vrienden omkeerende, tot hen zeide: *'t En is geen wonder dat over zo bloodhartig volk vrouwen gebieden, aangezien dat het alzo voor zijn vryheid weg loopt?* daarom bad hy ze, dat zy al t'zamen zo hooghartig wilden sterven, als den genen die met hem opgevoed waren betaamde, en paste op de waardigheid der schoone dingen die hy uitgericht hadde. En 't was Hippotas d'eerste, die hem liet dood slaan, stervende van een slag van een zwaard, die hem de jongste van 't gezelschap gaf als hy begeerde; daar na doorstak zich een iegelik van henlieden vervolgens lichtelik en zonder iets te vreezen, uitgenomen Pantheus, een dapper en schoon jongman van aangezicht, en die zeer wel opgetrokken was in de Laconische tucht, beter als iemand van zijn ouderdom: ook had hem Kleomenes lief gehad, die hem beval als hy hem dood zoude zien nedervallen, hy zich zelfs dan de leste zoude dooden: waar door als nu al d'andere tegen d'aarde lagen, hy de zelve al t'zamen ging bezoeken na malkanderen met het punt van zyn zwaard, of daar iemand was, die noch niet heel dood en ware: en gelijk hy onder anderen Kleomenes in de hakken gesteken hebbende, gemerkt had dat hy zyn aangezicht noch optrok, kuste hy hem, en zat by hem neder. Als hy daar na zag dat hy den geest gegeven had, omhelsde hy hem alsdoen zo dood zijnde, en doorstaak zich zelven op hem. Dit was het droevig

Hun onderstaan.

Dooden des Konings gunstelingen.

Rukken naar 't kasteel.

Hun voornemen mist.

Kleomenes vertoog tegen zijne vrienden.

Dooden manmoedig d'een den ander.

einde

einde van Kleomenes, Koning van Sparten, waar van het gerucht terſtond door de geheele Stad verſpreid zijnde, vergat zijn Moeder Krateziklea, hoewel zy anders een hooghartige vrouw was, haar zelfs op die tijd een weinig, om de groote droefheid die zy gevoelden van dit groot ongeval, ende Kleomenes kinderen omhelzende, begoſt zy te weenen: maar d'oudſte van de kinderen, zonder dat iemand daar op dacht, vond middel om uit haar handen te ontkomen, en klimmende op 't dak van 't huis, wierp zich zelf van boven af met 'et hoofd nederwaarts, daar hy heel van gequetſt was, maar ſtorf echter daar niet van; maar wierde t'huis gebracht, roepende, en hem ſtoorende, om dat men hem niet hadde willen laten ſterven. De Koning Ptolomeus, dit alles verſtaan hebbende, beval dat men Kleomenes lichaam zou ophangen, hebbende dat eerſt laten villen, en dat men zoude ombrengen zijn kinderen, zijn moeder, en al de vrouwen die by haar waren; onder welke was de huisvrouwe van Pantheus, een van de ſchoonſte en edelmoedigſte vrouwen van haar tijd. Zy waren niet lang met elkander gehuwt geweeſt als hen dit ongeluk overquam, en hun liefde was noch op 't heetſte. Haar ouders hadden haar niet willen laten gaan, om met haar man over te varen, maar hadden haar opgeſloten, om haar met geweld te houden: maar zy, weinig tijds daar na middel gevonden hebbende, om een paard te krijgen, en een weinig geld, ontliep zy op een nacht, met een vollen ren na de Haven van Tænarien loopende, alwaar te ſcheep ging op een Schip dar gereed lag om na Egypten te zeylen, en ging alzo haar man bezoeken, met de welke zy minnelik en blijdelik leed in een vreemd land te leven.

's Moeders droefhaid over Kleomenes.

Een van zijne zoonen ſtort zich van een huis af.

De Koning beveelt den gevilden Kleomenes op te hangen, en zijn moeder en kinderen te dooden.

En op dezelve tijd, als de Heeren dienaars Krateziklea quamen vangen om haar ter dood te brengen, leide zy die onder haar armen, haar helpende de rok dragen, en haar vertrooſtende; hoewel zy anders niet verſlagen was om de overdenkinge des doods, en dat zy alleen deze genade begeerde dat men haar zoude dooden voor haar kleine kinderen. Als zy nu ter plaatſe waren daar men zodanige doodſtraffen gewoon was te doen, doodden de beulen eerſt de kinderen voor haar oogen, en haar daar na; waar op zy in zo ſware benaudheid van droeffenis niet anders zeide, als eilaas, *mijn kinderen, waar zijt gy gegaan?* En Pantheus Gemalinne, zijnde ſterk en groot, haar rok opſchortende, bewond en vercierde de lichamen van d'andere, d'een na d'ander, zo zy omgebracht wierden, met het geen dat zy konde krijgen, zonder een woord te ſpreeken, noch eenig teken van verbaaſtheid te toonen: en hebbende haar zelfs op 't beſte toegemaakt, en haar kleederen rondom haar toegebonden, zonder te willen lijden dat haar iemand genaakte of aanzag, als de Scherprechter, die bevolen was haar 't hoofd af te houwen, ſtierf zy alzo ſtandvaſtelijk als de kloekſte man van de wereld zoude konnen doen, zonder iemand van doen te hebben, die na haar dood haar lichaam mocht bewinden of bedekken, zo zorgvuldig was zy, ten einde toe bewarende d'eerbaarheid die zy altijd in haar leven onderhouden hadde, en in haar ſterven behoudende de zorge der eeren daar zy haar lichaam altyd mede beveſtigt hadde zo lang als zy leefde: hebbende alzo deze Lacedemoniſche Vrouwen in dit erbarmelijk treurſpel haare perſoonen om ſtrijd tegen de mannen geſpeeld in haar laatſte dagen, wie hoog harteliker zoude ſterven, ſtrekten zy tot een volkomen bewijs dat de deugd door het ongeval niet beſchadigt noch verkort kan worden.

De vrou van Pantheus vertrooſt Krateziklea in haar uiterſte.

Werd door beulen gedood.

De ſtandvaſtigheid van Pantheus vrou in de dood.

AGEZISTRATA en ARCHIDAMIA,

Moeder en Grootmoeder van

A G I S,

Koning van Lacedemonien.

De tuchtige Agis walgt van d'overdaad van Sparte,
En toont in al zyn doen een koninglyk gemoed;
Maar werd gedraaiboomt, en getreeden met den voet,
Die ook zyn grootmoer en zyn moeder treed op 't harte.

Sparten neigt door haar geldzucht ten ondergang.

ZEdert dat eens de begeerlikheid van goud en zilver te vergaderen, binnen de Stad Sparten gekroopen was, en dat met de bezittinge der rijkdommen, ook volgde de gierigheid en karigheid, en met gebruik der overvloedigheid en onlusten, vond Sparten haar zelfs verlaten van veel groote en eerlijke voordeelen, en bleef langen tyd onweerdiglijk vernederd, tot dat Agis en Leonidas quamen te regeeren, zijnde Agis van het geslachte der Eurition iden, een zoon van Eudamidas, de zeste in rechter linie na Agesilaus: die de grootste en machtigste van geheel Græcien in zyn tyd was geweest. Leonidas was ook van Koninglijken geslachte,

Zeden van Agis en Leonides.

maar zijn manieren waren nooit Burgeren aangenaam noch betaamlik. Want hoewel dat door de gemeene verdorventheid van de gantsche gemeene zaaken, alle de Burgeren te gelijk verdwaald waren, nochtans was in dezen Leonides merkelijker ongeregeldheid, en blijkelijker afkeeringe van de oude maniere van leven der Lacedemoniers, als in iemand anders, als in de gene die langen tyd verkeerd had in de Hoven der Vorsten en groote Huizen, en die Seleukus Hof gevolgt had, van waar hy t'onpas mee gebracht had de pracht en hoovaardy die men in die Hoven gebruikte, in Græcien, daar de wetten en redenen regeeren. Maar Agis overtrefte daar en tegen in waardigheid van geest, en in grootmoedigheid niet alleen dezen Leonidas, maar ook by na alle d'anderen die binnen Sparten geregeerd hadden zedert Agezilaus de groote: invoegen dat hy noch geen twintig jaren oud, en rijkelijk opgetrokken geweest zijnde onder de welluften en weeldige overvloedigheden van

Agis zedigheid.

twee Vrouwen, te weten Agezistrate zijn moeder, en Archidamia zijn Grootmoeder, die meer gereed gelds hadden als iemand van de Lacedemoniers, niettemin begost straf te worden tegen de welluften, en zinnelikheid, van hem in zonderheid aangenaam te maken door de bevalligheid van zijn schoonheid, weg neemende en afleggende alle cieraad van zijn persoon, schouwende alle welluften, en achterlatende alle overvloedigheid, invoegen dat hy noch een eer maakte van zo slechtelik gekleed te gaan met een slimme mantel, en te wenschen na het eten, wasschen, en

Wenscht d'aloude tucht weer ter baan te brengen.

alle andere manieren van leven van den ouden Lacedemonischen tucht, opentlijk zeggende, *dat hy geen Koning zoude willen zijn, ten ware om de hoop van eerlange weder op te rechten deze manier van leven, door middel van de Koninglijke macht.*

Maar

Maar zeker, als hy dat zou beginnen in 't werk te ſtellen, en alle de lieden tot een evengelijkheid te brengen, wierd hem 't zelve belet van d'ouders en rijke lieden, die niet en wilden gebracht werden tot d'oude zeden en wetten van Likurgus. Hy, die zyn begonnen zake des niet te min wilde volbrengen, raad genomen hebbende met Lyzander, Mandroclidas, en met Agezilaus zyn moeders broeder, heeft hy Ageziſtrata zijn moeder, en Archidamia zyn Grootmoeder, en veele van zijn maagſchap die zeer machtig waren, tot zijn meeninge getrokken. Leonidas van de rijken daar toe gedrongen zijnde, heeft zich niet openbaarlik tegen Agis geſteld, maar by de Regenten van de Stadt heeft hy hem gelaſterd, gelijk of Agis wilde door de deelinge van de Velden, en quijtſcheldinge van ſchulden, de goederen van de rijken, den armen uitdeelen tot een loon van Tyrannie, en hem zeer veel lijfknechten verkrijgen. Agis daarom geenzins verbaaſt zijnde, maakte dat Lyzander toeziender gemaakt werd, 't welk gedaan zynde, heeft hy terſtond tegen de Regenten een wet gegeven, dat de ſchuldenaars zouden de ſchulden quyt geſcholden worden, en dat men een deelinge van de Velden zoude maken: maar alzo deze wet van den Raad niet wierd voor goed gehouden, heeft Lyzander 't volk, by een geroepen zijnde, geraden datze deze wet zouden voorſtaan. Dit zelfde heeft Mandroclidas, en ook Agezilas vermaand. Inſgelijks de Koning Agis ook voortkomende, heeft veele zaken verklaard tot onderhoudinge vande wet: te kennen gevende, dat hy d'eerſte van allen zou zyn, die zyn goed in 't gemeen zou ſtellen; waar door dat hy van den volke de vriendſchap verkreeg; want zy zeiden, dat binnen drie honderd jaren herwaarts niemand dan hy, met reden, mocht Koning geheten zyn. En daar om heeft de geheele gemeente hem toegevallen. Leonidas, vreezende dat hy ook zou gedwongen worden zyn goederen in 't gemeen te brengen, begon hem openbaarlik te ſtellen tegen Agis, en heeft met jonſte van de regenten en ryke lieden, die zaak zo verre gebracht, dat 't meeſtedeel de wet te niet deeden. Lyzander zulx qualik nemende, heeft Leonidas veel ſpytige woorden gegeven, en voor 't gerecht gedaagd. Maar hy en is daar niet verſcheenen, waar door hy hem het ryke heeft afgenomen, en in zyn plaatze geſteld, Kleombrotus, die getroud had de dochter van Leonidas, en hem de Koninglyke ſtaat gegeven, daar na als 't Overheids ampt van Lezander ten einde was, hebben de Toezienders, medelijden hebbende met 't ongeluk van Leonides, Lyzander en Mandroclidas gedaagt, om dat zy tegen de wetten geboden hadden de quijtſcheldinge van de ſchulden, en de deelinge van de akkers. Deze daar door verbitterd zijnde, hebben de gemeente vergaderd, en de toezienders uit'er Stad gedreven, in welker plaatſe zy Agezilaus en andere geſtelt hebben. Maar Agezilaus, om dat hy zeer veel ſchuldig was, en nochtans zeer ſchoone akkers bezat, heeft de Koningen geraden, dat zy eerſt de ſchulden zouden quijtſchelden, eer men d'akkers zonde deelen, om dat 'et volk niet zoude te gelijk met twee roeden geſlagen worden. Waarom dat de tafelen, daar in de namen van de ſchuldenaars ſtonden, op de Markt verbrand wierden. Ende als 't volk verzocht de deelinge van de velden, en Agezilaus zulks niet en behaagde, heeft hy zo lang zulks tegen gehouden, tot dat Agis moeſt ten oorlog trekken. De welke na eenige maanden wedergekeerd zijnde, bevond dat 'et land van Macedonien vol oproer was: eensdeels om dat d'uitdeelinge van d'akkers tot geen effect en was gekomen; en ten anderen, om dat Agezilaus naar zijn ſtaat ten einde zynde, wilde dat men hem wederom zoude Toeziender maken. Door welke woelinge en oneenigheid ten laatſten de herten van d'ouderlingen en rijke lieden razende werden, en t'zamengeſworen hebbende, hebben zy Leonides uit zijn ban weder

Stelt zijn voornemen in 't werk.

Werd van Leonidas gelaſterd.

Daar zich Agis niet aan kreunt.

Wind 's volks genegentheid.

Leonidsa ſtelt zich tegen Agis.

Werd voor 't recht gedaagt. En afgezet.

De toezienders werden ter Stede uit gedreven.

De tafelen der ſchuldenaars werden verbrand.

d'Ouderlingen herroepen Leonidus.

der ontboden. De welke zo haaſt als hy het Rijk aangenomen hadde, en d'andere Koningen de vlucht namen, heeft hy voor eerſt zijn ſchoonzoon Cleombrotus gebannen. Maar Agis die in een vrye plaatſe, te weten in den Tempel van Juno gevlucht was, verraden zijnde door bedrog ende liſtige lagen van Demochares, Amphares en Archelaus, wierd door bevel van Leonides in den kerker geworpen. Tot wien de toezienders onder een geveinſde maniere van gerichte gekomen zijnde, hebben zy gedwongen Agis rekeninge te geven van de zaken die hy binnen zijn regeeringe gedaan hadde. En hoewel dat hy hem zeer wel verantwoorde, hebben zy hem echter ter dood verwezen, en bevolen tot dien einde de dienaars, dat ze hem zouden brengen in de Decade, 't welk een zekere plaats is in de gevangenis, daar men de gene die door het recht veroordeeld zijn om te ſterven, verworgd. En Demochares ziende dat de Dienaars de handen niet op hem dorſten leggen, en dat inſgelijks de vreemde ſoldaten aarſſelden, en een afkeer hadden van alzulken zaak, als zijnde tegen alle Goddelijke en weereldlijke rechten, de hand te leggen op de hand eens Konings, ſleepte hy, henlieden dreigende en ſcheldende, Agis zelfs in den Kerker: want veel lieden hadden alree verſtaan dat hy gevangen was, en daar was alreê een groot gerucht aan de deure des Kerkers, en daar waren veel lantaarnen en toortſen voor, en quamen ook alzo haaſt derwaarts gelopen. De Moeder en Grootmoeder van Agis, de welke riepen en verzochten dat de Koning van Sparten ten minſten mocht recht geſchieden, en hem zijn proces van zijn Burgeren gemaakt worden: 't welk een oorzaak was, dat men zijn dood verhaaſte, om dat zijn vyanden vreeſden, dat men hem by nacht wederom met geweld uit hun handen zou neemen, indien daar noch meer volks by kwam. Zijnde alzo Agis na de Galg gebracht, zag hy in 't gaan een van de Heeren dienaars, welke ſchreide en groot misbaar maakte, tot den welken hy zeide: *Vriend, queld u zelfs niet, door meelijden dat gy met my hebt; want ik ben vroomer als de geene die my zo ſchelmachtig laten ombrengen.* En ſpreekende deze woorden gaf hy zijnen hals goedwilliglijk tot de ſtrop, en is alzo geſtorven.

Agis in den kerker geworpen.

En ter dood verwezen.

De ſoldaren hebben een afkeer daar van.

Oproer.

Werd ter Galge gebracht.

Zijn dood.

Daar na ging Amphares uit aan de deure des Kerkers, voor de welke hy vond Ageziſtrata, de moeder van Agis, die hem te voet viel, en hy haar weder opheffende, als om de vriendſchap en kenniſſe die hy met haar gehad hadde, zeide tot haar, dat men Agis geen kracht noch geweld in 't minſte niet doen en zoude, en dat zy hem mocht gaan bezoeken, indien 't haar goed dacht: zy bad daar op, dat men dan haar moeder ook wilde laten ingaan met haar. Amphares antwoorde, datze dat wel mochte doen, en liet ze alzo beide daar binnen, latende de deuren des kerkers na haar toeſluiten. Maar als zy binnen waren gekomen, gaf hy aan de dienaars Archidamia over, om eerſt te dooden, welke zeer oud was, en tot in haar uitterſte ouderdom in grooter eeren en waardigheid geleefd hadde als eenige andere vrouwe van de Stad. Deze omgebracht zijnde, beval hy Ageziſtrata dat zy daar zoude binnen gaan; en zy ziende haar zoons lichaam dood ter aarde leggen, en haar moeder noch aan de galge hangende, hielp de beulen zelve haar afhangen, en leide haar neêr by haar zoons lichaam: en na dat zy haar toegemaakt en gedekt hadde, wierp zy haar tegen d'aarde by haar zoons lichaam, en hem in 't aanzicht kuſſende, zeide zy: *Helaas! mijn zoon, u al te groote goedertierentheid en zachtmoedigheid zijn oorzaak van uw en onze dood.* Amphares alsdoen, die aan de Poort ſtond om te zien wat men binnen dede, hoorende wat zy zeide, quam daar over binnen, en ſprak met een gram gemoed tot haar: *Aangezien dat gy bewilligt hebt in uw zoons misdaad, zoo zult gy ook 't zelfde loon met hem ontfangen.* Agezeſtrata als toen opſtaande om gewurgd te worden, zeide: *Dat dit ten minſten mag zijn tot voordeel!*

Archidamia werd omgebracht.

Ageziſtrates kloekmoedige dood.

voordeel van Sparten. Dit is geweest het droevig en beklaaglik einde van deze drie doorluchtige persoonen. Leonidas, hebbende Agis alzo van kant geholpen, heeft zijn Gemalinne, Agiatis geheten, gedwongen, dat zy zoude Huwen met Kleomenis zijn zoone: eensdeels om dat zy schoonder was dan iemand van alle maagden van haar ouderdom: en ook ten anderen, om dat zy was de dochter van Gilippus, van wien zy zeer grooten rijkdom geërft had. Deze heeft Cleomenes in zeer groote waarde gehouden, en grooteliks bemind; maar niet zonder reden: want zy droeg tot hem een wederzydige en zeer wonderlijke liefde, gelijk als men in de Historie van Cleomenes by Plutarchus kan lezen.

HORATIA,

Bruid van

KURATIUS.

Horatia, vervoert door liefde en echten brand,
Kloekt Rome, door de hand haars broeders opgeheven,
En wenscht voor Alba, dat zy Rome mag doen beven,
Waarom haar broeder haar ontzielt met eigen hand.

Romes stichters uit Alba gesprooten.

DE Steden Alba en Romen, zo, overmits zy niet verre van malkander gelegen waren, als ook voornamelik door dien d'eerste stichters van Romen uit Alba geboortig waren, hebben lange jaren groote vriendschap en nabuurschap onderhouden, en in goede eendracht t'zamen geleefd, welken volgende ook de burgers en inwoonders dikmaals van d'eene stadt in d'andere quamen, zommige om hunne vrienden en bekenden te verzoeken, andere om hun koopmanschappen te verrichten. Onder anderen is 't gebeurd, dat een Albaans Jongeling Curiatius geheten, te Romen gekomen is, en aldaar in 't ooge gekregen hebbende zekere jonge dochter van goeden huize, Horatia genaamd, heeft zyn liefde op haar gesteld, en 't zelve zo verre gebragt, dat hy haar weerliefde gewonnen, en ten laatsten de belofte van ondertrouwinge van haar verworven heeft, tot welken einde zy hem ook met een Krygsrok begiftigde, die zy met haar eigen handen geborduurd had. Hier na ontstont'er tusschen deze twee steden Alba en Romen een swaren oorlog, om welken ter neder te leggen, vereenigdeze ten laatsten in dezer voegen: dat de Romeinen drie uit hen zouden verkiezen, en die van Alba ook drie. Deze zes zouden tegen malkanderen stryden, en wat partye d'overhand hiel, dien zou den ander onderworpen zyn. Daar waren by geluk in de twee Heiren, drie gebroeders t'eener dracht geboren; te weten, de Horatien en Curiatien; de Horatien waren van de Romeinsche partye, de Curiatien van d'Albaansche. Deze waren alle vroom en onvervaard, en hadden veel kloeke daden in den oorlog bedreven. Als deze zes op den gezetten dag by malkanderen quamen, in 't park, dat in 't midden tusschen beide de Partyen gemaakt was, in 't by-

Horatia verlooft zich aan den Albaan Kuratius.

De Horatien en Curatien voor Rome en Alba gekoren.

bywezen van een groote menigte volks van Romen en Alba, die zien wilden wien de Goden de zegen verleenen zouden, en hoe die zes van beide zyden Ridderlik vochten; zo geſchiede 't wonderlyk, dat van de drie Romeinen de twee gedood wierden, en maar een daar van over bleef, die ongequetſt was. Maar op de zyde der Albanen waren de drie gebroeders nog al in 't leven, maar nogtans zeer gequetſt. Toen Horatius zag dat hy alleen tegen drie aan moeſt, gebruikte hy liſt tot zyner ſterkheid; want hy zorgde, dat hy alleen niet tegens de drie tzeffens, hoewel zy gewond waren, ſtaan zou mogen. Dies, om dat hyze van een ſcheiden zou, vlood een weinig van de plaats daar hy ſtreed, en als hy zag dat d'een by hem was, en d'ander twee nog verre d'een den ander na volgde, keerde hy zich om, en doode d'eerſten, en trok voort, en doodde de tweede ook, eer de derde quam, zo dat 'er maar een bleef daar hy tegen aan moeſt, die hy ook doodde, en zo de zege voor de Romeinen verworf, die daarom zeer blyde waren; want zy daar door de ſlavernye ontgingen, en Heeren wierden. Horatius wierd van hen gekroond, en van den Koning Tullius eerlik begiftigd, na dat de Romeinen de zegen door Horatius vroomigheid verkregen hadden, zynze na Romen met groote vreugd getrokken, en leiden Horatius tot in zyn vaders huis; maar 't geluk dat zelden eenig menſch in geheele vreugd blyven laat, vermengde deze treffelyke zegen met droefheid, waar mêe Horatius d'eer, die hy behaald had, eensdeels onteerd heeft: want als hy binnen Romen heerlyk ingebragt wierde, vond hy zyn zuſter (die een van de drie Curatien ten huwelik beloofd was) jammerlyk klagen, en de dood van haar toekomende Bruidegom beweenen, want de gemeene blyſchap der ſtadt ging haar niet zo zeer ter herten, als haar eigen liefde en geneugte. Hierom wierde Horatius zo gram, dat hy zyn zwaard uittrok, en haar deurſtak, haar nog bekyvende, om dat zy haar eigen liefde grooter achte, dan 't gemeen welvaren der ſtadt, zeggende: *ga nu heen tot uwen bruidegom, daar gy meer aan gedenkt, dan aan uw doode broeders en my: die ook uw eigen liefde grooter acht, dan uws lands welſtand. Dus moeten zy gehandeld werden, die haar lands vyanden beſchreijen.* Dit ſtuk docht de Heeren onverdraglik, dat men daar in door de vingeren zien zou: maar nogtans om de groote dapperheid bleef dit ongeſtraft. Aldus heeft die ongelukkige maagd met de dood moeten bekoopen, de vierige liefde die zy haren Bruidegom was toedragende; overmits zy die wat t'onvoorzichtelik op een onbequame tyd en ptaatſe hadde laten blyken. Zy is ter zelver plaatſe, daar zy 't leven verlooren hadde, met groote ſtatie, in een heerlyke Tombe van uitgehouwen ſteen, begraven.

Twee van Romen worden gedood.

De derde overwind de Curatien.

Horatia aan een der Curatien verlooft, bejammert haren bruidegom.

Waarom haar zegepralende broeder haar doorſteekt.

Werd een eergraf opgerecht.

VIR-

VIRGINIA,

Dochter van

LUCIUS VIRGINIUS.

De Tienman Appius, van alle ſchaamte ontbloot,
En overziedende van geile en dartle minne,
Vervoert Virginia, zyn welluſt, als ſlavinne,
Waar van haar vader haar bevryd door haare dood.

De Romeinen verkiezen Tien mannen.

ALs de Romeinen naar 't uitdryven der Koningen omtrent vyfen vyftig jaren onder 't gebied van twee Burgermeeſters, die alle jaren vernieut wierden, hun Republyke bedient hebbende, nog geen zekere wetten nog keuren hadden, waar na alle burgerlyke en hooftzaken behoorlik mochten gericht worden, hebbenze de regeeringe der Burgermeeſteren voor een tyd afgeſchaft, en in hun plaatze geſteld Tien mannen, dewelke met volkome macht hen een burgerlyk recht en wetten oprechten en beſchryven zouden, binnen de tyd van een jaar, naa welken tyd zy weder van hun Ampt afſtand zouden doen. Doch een van de zelve Appius Claudius genaamd, heeft zyn perſonagie zo wel weten te ſpelen, dat als het jaar verſtreken zynde, alle zyne negen medegezellen afgingen, hy alleen aangebleven is, en weder negen andere nevens hem, in plaatſe van de voorgaande gekoren, welke tien daar na onderling een verbond gemaakt, en t'zamen beſloten hebben het bezit van de regeringe eeuwiglik te behouden, en zich volkomen meeſter van hun Vaderland te maken, oeffenende derhalven hun gebied met groote forſigheid, hoovaardie, wreedheid en moedwille, zonderlinge zoekende t'onderdrukken de gene die zich gaarne tegens hun Tirannie geſteld zouden hebben. De zaken dus ſtaande is 't gebeurd, dat de voornoemde Appius Claudius, die binnen de ſtad, om die te bewaren geſteld was, in onbehoorlyke liefde viel tegen een zonderlinge ſchoone maagd, die Virginia genoemd was. Haar vader was Lucius Virginius, een treffelyk burger van de gemeente, die toen ook een Kapitein in 't heir was. Als Appius met veel gaven en ſmeeken haar verzocht, en nochtans zyn wil van haar niet krygen kon (want zy was ondertrout aan een jongelink, Icilius geheten, een Wykmeeſters zoon, die zy zeer lief had) zo dacht Appius daar toe te komen, met force en geweld, om haar alzo tot zyn wil te brengen. Maar toen hy radeloos was, maakte hy ten leſten uit een lichtvaardig man, geheten Marcus Claudius, met zommige valſche getuigen, die de maagd in haar vaders afwezen, zouden aanvallen en zeggen, dat zy zyn lyf eigen waar, en van zyn dienſtmaagd geboren, en Virginius dochter. Als 't nu geviel, dat deze maagd over de markt ging, zo geſchiede 't dat Claudius opentlyk haar aanviel, zeggende, dat zy zyn eigen geboren was; daar van Virginia zeer vervaard werd, en haar krachtelik daar tegen ſtelde, zo dat 'er een groote oploop quam. Ten leſte quam daar ook des maagds moeders broeder, Publius Numifor, en Icilius, dien zy ondertroud was, die haar daar tegen zetten, en haar van zulk geweld en onrecht

Appius, een der zelver dwinglandye.

Verſlingert op Virginia.

Maakt valſche getuigen tegen haar op.

ver-

Mark Klaudius daagt haar voor 't gerechte.

verlossen wilden. Toen begeerde Claudius haar voor 't gerecht te brengen, want de Tyran had zich ook op die tyd op de markt gevoegd, met zyn gezellen, en zat op de plaatze daar men 't recht doet. Zy quamen van beide zyden voor hem, en Claudius begeerde te bewyzen, dat de maagd zyn lyfeigen ware, want hy had daar de valsche getuigen by hem gereed. Numiter en Icilius begeerden, men zou de maagd geen geweld doen, tot dat haar vader Virginius daar by ware, die toen in de stads dienst en den oorlog was. Dat liet Claudius toe, nochtans meende hy de maagd in zyn geweld te houden, en haar te verbergen om haar weder voor 't recht te brengen. Daar tegen stelden haar des maagds vrienden, en haar bruidegom, die met de rechten, die in de twaalf tafelen beschreven staan, bewezen, dat 'et niet geschieden mocht. Nochtans gaf

Appius vonnisse.

Appius Claudius de Rechter dit oordeel, om dat de maagd toen binnen Romen nog vader nog moeder had, datze dan Claudius in zyn geweld behouden zou, en haar weder voor 't recht brengen, als Virginius uit 'et leger quam. Daar van werd de maagd boven maten verschrikt, want zy docht wel, om dat de rechter eerst met giften aan haar verzocht had, hoe zy daar mede varen zou. En als zy zodanig misbaar bedreef, dat alle man zich daar over ontfermde, zo mocht Icilius

Waar tegen zich Icilius verzet.

haar Bruidegom, dat groot onrecht niet lyden, en stelde zich met zyns zelfs gevaar voor de maagd tegen den rechter, beklagende hem van't onrecht oordeel voor all' het volk, en sprak, dat, die de maagd wilde wegleiden, hem eerst 't leven moest nemen, want hy zou dat keeren. 't Volk prees zyn voornemen, en een deel beloofden hem bystand te doen. Als Appius zag, dat daar door een oploop komen zou, stilde hy de beroerte, en riep Claudius tot hem, heimelik met hem sprekende, en zeide daar na in 't openbaar, dat hy met Claudius zo veel gesproken en gehandeld had, dat hy van dit oordeel afstaan zou: maar zo, dat hem des anderen daags weer recht geschiede, en dat zy alle, die voor deze maagd spreken

Het recht werd tot den anderen dag verschooven.

wilden, voor 't recht zouden komen. Daar by bleef 't op dien dag, en de maagd werd weder t'huis gebracht, Want Appius de Rechter docht niet, dat Virginius zo haast uit 'et leger t'huis komen kon. Hy vergaderde ook des anderendaags veel gewapende mannen tot hem, die hy aan den rechterstoel stelde, op dat 'er niemand tegen hem op stonde, of eenige oploop maakte. Maar Icilius, en nog een jongeling, en der maagds vrienden maakten haar vaardig in de zelve ure, en reden terstond in 't heir, om Virginius van deze dingen t'onderrechten, die met haar in den nacht door veel omwegen na Romen reed, want Appius had de rechte wegen met gewapende bezet, op dat, of Virginius uit 'et Heir quam, men hem

Virginius komt in de Stad.

vangen, en op een ander plaatse brengen zou. Als nu de maagds Vader Virginius 's morgens met den dag aan de poorte was, en met zyn gezellen ingelaten wierd, quam hy tot zyn dochter, die hem alle dingen te kennen gaf, en dat Appius heimelik na haar gestaan had, daar uit de Vader wel merken kon, dat zulk onbehoorlik voornemen tegen hem en zyn dochter altemaal uit den Rechter quam.

Verzoekt zyn vrienden te hulpe.

Daarom vergaderde hy alle zyn vrienden en gezellen, beklagende hem van't onrecht oordeel, dat Appius in zyn afwezen gedaan had, en bad dat zy hem bystaan wilden, op dat hy en zyn dochter by eer en recht bleven, en van geweld en schande mochten bevryd werden. Als nu de uure quam, dat men te recht komen zou, toen ging Virginius met zyn dochter en vrienden voor 't recht. Daar quamen ook veel burgers van Romen, die zien en hooren wilden, hoe 't recht eindigen zou. Toen verwonderde Appius hem, hoe Virginius in de stad gekomen was. Hy ging nochtans, als een ontzinnig mensch, met onbehoorlyke liefde verblind, voort met het recht, en vertroostte hem op de gewapende, die hy by

hem

hem had. Daar na, als Claudius zyn klacht verhaalde, en getuigen by bracht, vraagde hem Virginius, *hoe het quam dat hy in zyn afwezen hem onderwonden had, zyn lyflike dochter, zyn eige te maken, en nog daar op ſtond? waarom hy in zeſtien jaren*, (zo oud was de dochter) *terwyl haar moeder leefde, van de zake nooit vermaand, nog haar met goedheid of met recht begeerd, nog eenigzins daar toe gezocht had. Dat daar uit ware te merken, dat zyn voornemen uit boosheid geſchiede, en anders geen grond had, en dat, waar op hy hem verliet, hem niet verborgen was. Hy ware van de zaken niet vervaard, al kon hy geen recht krygen, dewyl dat 'er nog vele vrouwen in 't leven waren, die in de arbeid zyner Huisvrouw geweeſt hadden, en al t'zamen wel getuigen konden dat Virginia zyn rechte dochter was.* Virginius reden tegen Klaudius. Toen bad hy hem ook te verhooren, en daar na met het recht voort te gaan. Als op beide zyden de getuigen verhoord wierden, zeiden de valſche getuigen, *dat, als Claudius dienſtmaagd voor zeſtien jaren bevrucht was, Numitoria, Virginius huisvrouw tot haar was gekomen, biddende, wanneer zy 't kind baarde, dat zy haar dat heimelik zou beſchikken. Zy wilde dat onder haar leggen, en om dat zy geen kinderen had, dat opvoeden voor haar eigen kind, en tot een erfgenaam maken van haar eigen goed, en dat de dienſtmaagd zeggen zou, dat haar kind geſtorven ware, op dat niemand meer daar op denken zou, en het heimelik bleve.* Het aanbrengen der getuigen. Maar Virginius getuigen zeiden opentlyk, dat zy, zonder eenige twyffeling zekerlyk wiſten, dat Numitoria op dien tyd zelf bevrugt was, en ook in den arbeid geweeſt waren, als Virginia geboren wierd, en dat op des kinds leden, en gedaante van die tyd af, altoos wel gemerkt was, en dagelix by de moeder uit en in had gegaan, en gezien dat zy 't kind by haar eige borſten dikmaals gezoogd heeft, dat onmogelik ware, dat een, die niet de moeder ware, een vreemd kind aannam. Toen ſprak Virginius: *Het ware wel te denken, had mijn huisvrouw een ander kind aangenomen, zy had daar toe niet zo veel lieden genomen, als Claudius voor getuigen voort bracht. Maar hy hoopte dat de Rechter en alle man hoorde dat zyn getuigen uit een mond ſpraken, en de waarheid zeiden, en bad daarom dat men hem zyn rechte dochter door 't oordeel en recht wilde toewyzen.* Het tegendeel geweert. En door Virginius beâamt. Daar tegen maakte Claudius veel woorden die geen fondement hadden. En als daar een groote hoop volx ſtond, om 't oordeel te hooren. Toen wees de verkeerde Appius de maagd Claudius toe, zeggende dat ze zyn eigen ware. Daar van quam een groote beroerte, niet alleen van haar vader en vrienden, maar ook van al 't volk, dat 'er by ſtond. Zy ſtraften den rechter, en beklaagden dat 'er zulk een onrecht oordeel binnen Romen geſchiede. Virginia werd Klaudius toegewezen. En als Claudius tot de maagd ging om haar aan te taſten, en t'huis te leiden, toen riepze moord over den Rechter en over hem, klagende dat hyze niet als voor zyn eigen weg leide, maar om haar eer en maagdom te beroven, en riep haar vader aan, met al de genen die daar by waren, dat zy haar te hulp quamen. Haar misbaar. Als de vader dat doen wilde, geſchiede hem zulken overlaſt van de gewapende, die Appius by hem had, dat hyze niet verloſſen kon. De vader, haar niet kunnende verloſſen, ontzielt haar. Als hy in alzulken angſt ſtond, en zach dat 'et niet helpen mocht, maar dat zyn eenige dochter tot zulken ſchande komen, hem afgedrongen en weggeleid zou worden, zo nam hy een mes, en ſtak 't met zyn eigen hand in zyn dochters borſt, zeggende: *hoewel ik u levende by uw eer en kuisheid niet behouden kan, zo wil ik uw doode ligbaam voor ſchande bewaren.* Daar na beval Appius den gewapenden, die hy by hem had, dat zy Virginius vangen zouden, die hem vroomelik en ridderlik weerde, als een die hem zyns levens getrooſt heeft, zo dat zy hem niet vangen konden, want hem quamen veel van zyn vrienden te hulp, en om 't groot geweld, werd de oproer zo groot, dat de gewapenden van hem gedrongen werden, en Appius Appius beveelt Virginius te vangen.

Maar werd geperſt te vluchten.

werd vlugtig in zyn huis gejaagd. Als daarom een groote toeloop van de Romeinen geſchiede, zo ſtond Virginius by 't doode lighaam van 't zyn dochter, en dede een klaaglike reden voor alle burgers, vertellende 't groot geweld en onrecht, niet alleen aan hem en aan zyn dochter, maar ook aan veel Romeinen van Appius en zyn medegezellen geſchied, verwekkende haar om de heerſchappye die op tien perſonen geſteld was, weer af te zetten, en dat zy d'oude heerſching der Burgermeeſters en Wykmeeſters weer als te voren wilden aannemen. Hy reed ook terſtond, met bloed beſprengd, dat van zyn dochters borſt op hem geſprongen was, in 't heir, daar in hy en meer andere van de Romeinen lagen, vertellende zyn ſpitsbroeders en medegezellen de handeling die te Romen geſchied was, en in wat nood dat hem Appius met zyn vals oordeel gebragt had, en dede een groote klachte over hem en zyn gezellen, die met hem hun macht misbruikten tegen d'oude rechten, daar door hen die niet langer dan een jaar tyds toegelaten was. Hy gevoelende dat zyn reden hen aangenaam was, ſprak voort tot haar: *wat helpt het ons, ô edele ſpitsbroeders, dat wy zo daaglix ons bloed vergieten voor de genen die ons tegen alle recht met geweld willen verdrukken? en voor de welke onze vronwen en kinderen haar eere niet behouden konnen? hoe lange zullen wy zulks lijden? wat is 't ons nut, dat wy over andere lieden Heeren werden, en ons zelven voor onbehoorlik geweld niet beſchermen konnen? dat wy in knechtelijke vreeſe gehouden werden, en alle overdaad der geweldigen moeten lijden? waar zijn onze wykmeeſters, die ons beſchermen zouden? wil niemand deze dingen ter harten nemen? Is 't u vergeten, dat onze voorvaders om een vrouw, die van des Konings Tarquinius zoone geſchend was, de Heerſchappy der Koningen afſtelden, alle hun geſlacht verdreven, en hun zelven in een vryen ſtaat gezet hebben, daar aan doch niemand dan een man ſchuldig was? dunkt u dan nu recht te zijn, dat gy tien Tyrannen voor een hebben en lijden moet? waarom houden wy ons niet by de Heerſching der Burgermeeſters en Wykmeeſters, gelijk dat ons van onze voorvaderen gelaten is, daar in yeder by zyn recht bleef, dat wy van noods wegen voor 't beſt bekennen moeten? Ik ſpreke 't niet om my, ik heb wijf nog kind meer, die Appius my ſchenden kan. Mijn huisvrouw is my afgeſtorven, en Appius heeft my daar toe gebragt, dat ik dien ellendigen moord aan myn dochter en eenig kind gedaan heb; want ik dacht dat 't beter ware, eerlik te ſterven, dan ſchandelik te leven. Ik ben daarom niet tot u gevlucht om mijn leven te bevryen, dat Appius my ook begeerd te nemen, maar ik wil 't met mijn eigen hand voorkomen, op dat hy zyn moedwil aan my niet volbrenge. Hoe zou my voortaan mijn leven luſtig zijn, 't ten waar ik my met uw hulp, aan Appius en zyne medegezellen wreken mocht? denkt aan u, en aan uw eigen Huisvrouwen en kinderen. 't Is aan my begonnen, 't zal aan my niet ophouden, en zo de boosheid niet geſtraft word, zo worteltze in, en neemt d'overhand, datze niemand meer uitroeijen nog weerhouden kan.* Met deze woorden beweegde Virginius 't gantſche Heir, zo dat zy de Vaandels van de Hoofdlieden namen, en beſloten, zo haaſt als den dag opging, gewapent naar Romen te trekken, en hun harnas niet af te doen, voor zy hen Wykmeeſters, met hulp der Gemeente, die te Romen gebleven, en van hen daar gedwongen was, gekozen hadden. Zy zeiden ook Virginius hulp en zekerheid toe, en beloofden hem, dat het geweld aan hem geſchied, niet ongewroken zou blyven. Als zy te Romen kwamen, namen zy den Aventynſchen berg in, daar op zy zo lang lagen, tot dat de Raad en zy vereenigd waren, en de tien mannen dwongen hun macht over te geven, zo worden op 't nieu Burgermeeſters gekozen, Lucius Valerius en Marcus Horatius, welke geſlachten haar altoos by de gemeente gehouden

Virginius raad de regeering der Burgermeeſters weer aan te nemen.

Kooit het leger op.

Zyn reden.

Waar door 't leger beweegt.

Het Tienmanſchap werd vernietigt.

houden hadden. En daar worden tot Wykmeesters gekoren Aulus Virginius, Lucius Icilius, Publius Numitorius, Caius Appronius, Appius Julius, Caius Sicinius, Marcus Duellius, Gaius Oppius, Marcus Titinnuis, en Marcus Pomponius. Deze tien, met de Burgermeesters, die ook de gemeente gunstig waren, lieten de rechten der twaalf tafelen in koper snyden, en die oprechten tot een eeuwige gedachtenis, op dat yder hem daar na zou schikken. Zy vernieuden ook alle Vryheden en Wetten, aangaande de Wykmeestes en Gemeente, dat niemand Heerschappye over 't jaar dragen zoude. Dat men ook van Heerschappyen voor de Gemeente des Roomschen volks zich beroepen mocht, en dat wie daar tegen dede, zyn leven verbeurd had.

De regeering der Burgermeesters en Wykmeesters weer ingevoert.

Als alle ampten van nieuws bezet, en de Rechten bevestigt waren, toen nam Virginius Appius voor 't recht, en klaagde over hem, zo dat hy in den Kerker gewezen werd. Daar na wierd een van zyn medegezellen, Spirius Oppius, van Publius Numitor ook voor 't recht getrokken, en in den Kerker verwezen, daar in zy beide storven, en als zommige schryven, hen zelven gedood hebben. Toen d'andere van de tien mannen dat zagen, en wel dochten dat zy ook daar toe komen zouden, vluchtenze uit de stad, en lieten hun goed achter, dat alle aangetast, en tot buit gegeven wierd. Zo nam de Tyrannische heerschappy een einde.

Appius werd in den Kerker verwezen. Waar in hy met Oppius sterft.

ATOSSA,

Zuster en Gemalinne van

CAMBYZES.

Koning van Persien.

Cambyzes dolheid raast hoe langer hoe verwoeder,
Prins Smerdes braakt de ziel door een vervloekte hand;
Atossa sneuvelt op des Konings ledikant,
Door eene voetschup van haar' egemaal en broeder.

CYrus, die machtige Koning van Persien, stervende, liet na twee zoonen, d'eene Kambyzes, en d'ander Smerdes geheten. Kambyzes, d'oudste zijnde, tot de regeeringe des Rijks komende, heeft betoond, dat hy was een mensche van een wreeden aard, gelijk uit deze Historie in 't kort zal blijken. Zijn eerste misdaad beging hy tegen zijn vollen broeder Smerdis, die hy uit wangunst, (om dat deze Smerdis alleen onder de Persianen, den boog, door d'Ichtyofagen uit Moorenland gebracht, op twee vingeren kan spannen, 't welk niemand van d'andere Perzianen konde doen) uit Egipten na Persien verzond. Na Smerdis vertrek na Perzien, zag Kambyzes in den slaap dit gezicht: hem docht, dat zekere bode uit Perziën quam, en hem verkondigde dat Smerdis op den Koninglijken Throon zat, en

Cambyzes wreedheid

Cambyzes droom.

met zijn hoofd aan den Hemel raakte. Kambyzes, uit vreeze van dat zijn broeder hem om 't leven mochte brengen, en aan het Rijk raken, zond Prexaspes, zijnen getrouwsten onder al de Persianen, na Persien, om hem van kant te helpen. Dees te Susa komende, benam Smerdis het leven, als hy hem, na 't zeggen van sommige, ter jacht had uitgetroond, hoewel andere willen, dat hy hem met list na 't rode Meir gevoerd, en daar in verdronken hadde. Men zeid dat dit het eerste schelmstuk van Kambyzes was; maar het tweede, het ombrengen zijner volle zuster, die hy tot in Egipten vervolgde, en tot zijn Vrouw gebruikte, hebbende haar in dezer voegen getroud: Aangezien de Persianen te vooren geensins gewoon waren hunne zusters ten wijve te nemen, en Kambyzes op een zijner zusters door liefde verslingerd was, en haar daar na wilde trouwen, waar meê hy nieuwigheden zocht uit te werken, ontbood hy de Koninglyke Rechteren, dewelke uitgelezene Persianen zijn, en hun leven lang in dienst blijven, ten zy datze op een misdaad bevonden worden. Deze spreken by de Persianen de vonnissen uit, zijn uitleggers van 's lands wetten, en by hen word alles afgedaan. Kambyzes vroeg deze Rechters, of 'er een wet ware, die toeliet, dat iemand, die wilde, zijn eigen zuster mocht ten wijve nemen. De Rechters antwoorden rechtvaerdig en omzichtig, en loochenden datze een wet te vinden wisten, die toeliet het trouwen van een broeder met zijn zuster; maar datze evenwel een wet vonden, waar by den Koning der Persianen geoorloft was te doen, wat hy wilde. En aldus brachtenze, uit vreeze voor Kambyzes, de wet niet af; maar vonden, op datze, met het voorstaan van deze wet, zelfs niet omquamen, een andere wet, daar mee zich de geene kon behelpen, die zijn zuster ten wijve wilde nemen. Kambyzes derhalven, trouwde toen zyne beminde, en na een kleine wijle ook d'andere, waar af d'eene Atossa en d'andere Meroen was geheten; maar deze geile en wreede Tyran, bracht de jongste van beide, die hem tot in Egipten volgde, om 't leven; hoewel van haar ombrengen, gelijk ook van Smerdis ombrengen, op tweederlei wijze gesprooken word. Want de Grieken zeggen, dat deze Vrouw, wanneer Kambyzes een jong van een Leeuw met het jong van een Hond t'zamen liet vechten, het gevecht aanzag, en dat, als 't honds jong te kort schoot, een ander jong, des zelfs broeder, den band aan stukken rukte, en daar tusschen schoot, en datze in dezer voegen, met hun tween, het Leeuws jong te machtig wierden: dat Kambyzes dit met vermaak aangezien; maar zijn zuster, of vrouwe, die nevens hem zat, geschreid had; dat Kambyzes, dit ziende, haar gevraagd had, waarom zy weende? waar op zyne vrouw gezeid had, datze, ziende het honds jong zijnen broeder bystand doen, hierom weende, dewijlze Smerdis gedachtig wierd, en wel wiste, dat niemand zyne dood wreken zou. En de Grieken verhalen, dat zy om dit woord van Kambyzes omgebracht was; hoewel d'Egiptenaren zeggen, dat 'et hier om geschied was, om dat deze vrouw, alsze over tafel zat, een kropzalade genomen, die rondom van bladeren ontbloot, en toen haar man gevraagd had, of de afgeplukte, dan of de ruige kropzalade schoonder was? en als hy tot antwoord gaf, de ruige; had zy daar op gezeid: Deze kropzalade zijt gy, die het huis van Cyrus ontbloot hebt, in uw doen gelijk. Waar op Kambyzes in grimmigen moede haar, die swanger was, met den voet op 't lijf getreden had; zulks dat zy daar af een miskraam kreeg, en te sterven kwam.

Laat zijnen broeder Smerdus vermoorden.

Het ampt der Koninglijke Rechters.

Cambyzes trouwt zijne zusters.

Die doet vermoorden.

Reden daar van.

Andere reden.

AXIOTHEA,

Gemalinne van

NIKOKLES,

Koning van Cyprus.

Axiothea mint het voorbeeld van haar' man,
Haar' Nikokles, die hem grootmoedig bracht om't leven,
Toen Ptolomeus hem in Cyprus wou doen beven,
En toont door haare dood hoe zy hem volgen kan.

Nikokles raakt by Ptolomeus in vermoeden.

IN Cyprus regeerde zeker Koning, Nikokles geheten, op wien Ptolomeus, de machtige Koning van Egipten, een groot nadenken kreeg, als of hy het met zijn vyand Antigonus hield, en hem het Eiland overgeven wilde; derhalven zond hy, om zulks voor te komen, een Hoofdman daar henen, om hem van kant te helpen. Als Nikokles dit vernomen hadde, doodde hy zich zelfs, nevens zyne broeders. Als Axiothea zijne Gemalin zulks verstaan hadde, volgende de vromigheid, (zeid den Griekschen schrijver Poliënus) der overledene, doodeze eerst van droefheid haar eigen dochter, en deede vergaderen haar zusters, moeders, en huisvrouwen, die zy alle vermaande, niet te willen lijden, iet haar geslacht onwaardig zijnde; dewelke alt'samen 't zelve toestaande, en de deuren van 't Koninglijke Hof sluitende, staken 't zelve aan brand, om niet te vallen in de handen van hare vyanden, daar misschien Ptolomeus haar niet gedaan zou hebben.

Dood zich en zijne broeders,

Zijn vrouw Verbrand haar met het Hof.

DOCHTERS van SCEDAZUS.

Scedazus zoekt de wraak zijns dochters binnen Sparte,
Door twee Spartaanen schelms geschonden en vermoord;
Doch werd, hoe zeer hy smeekt, gehandhaaft noch gehoort,
Des wringt hy zich het staal uit wanhoop door het harte.

Het treurspel te Leuctra gebeurt.

TEn tijde als Kleombrotus, Koning van Sparta, met zijn Heir uit 't land der Phocensen opbrak, en trok by een vlek, in 't Thebaansche land gelegen, Leuctra genaamd, tegen Epacuinundas, Overste der Thebanen, waar in Kleombrutus, nevens vier duizend Spartaners dood bleven, geschiede in 't voornoemde Dorp Leuctra, deze wonderlijke en droevige Historie.

In 't zelve vlek Leuctra, woonde een arme Boer, Scedatus geheten, van klein vermogen, doch zeer goed en gastvry. Deze had twee dochters, dat zeer schoone

Twee Spartaansche burgers werden van Scendazus wel ontfangen.

maagden waren, die zijn huis verzorgden. Op zeker tyd namen twee Burgers zonen van Sparta hunnen weg daar voorby, welke Scedazus des nachts in zijn huis nam. Zy kregen lust aan de dochters; doch door dien Scedazus hen zo veel goeds bewezen had, zo verbergden zy voor dien tijd hun gruwlijk voornemen, 't zelve tot op een ander tijd uitstellende, en volbrachten voorts hun reis. Na eenige dagen wederom komende, zo vondenze Scedazus niet t'huis, doch beide de dochters ontfingen hen vriendelik, en stelden voor al wat in 't huis bereid was. Toen hebben

Verkrachten op hun wederkomst zijne dochters.

de twee schelmen haar verkracht. En als ze zagen dat zich de dochters daar over zeer beklaagden, zo zijn zy daarenboven noch haar moordenaars geworden, en hebben haar doode lichamen in een waterput geworpen, daar na hun weg wederom na Sparta neemende. De oude man t'huis komende, en de dochters niet vindende, zo

Waar in zy haar moord knoopen.

wist hy niet wat hy zou denken, als niet wetende hoe de zaak toegegaan was. Hy zocht haar over al, maar kon geen van beiden vinden. Daar was een van zijn kleine honden, die een zeer bedroefd gelaat betoonde, nu tot zijn meester, dan na de waterput loopende, en hield ook niet op 't zelve na te laten, tot dat de oude man

Scedazus vind zijn vermoorde dochters in een waterput.

met het hondeken na de put ging, alwaar hy beide de lichamen zijner dochters vond, die hy daar uittrekkende begroef. Als hy nu van zijn naburen vernomen had, dat niemand als die twee Spartaansche Jongelingen in zijn huis geweest hadden, zo ging hy zeer treurig naar Sparten, te voren overdenkende, hoe dat hy d'eerstemaal aan de twee Jongelingen genoegsaame teekenen van onkuische liefde tot

Zoekt recht daar over te Sparten.

zijn dochters gezien had. Tot Sparten gekomen zijnde, klaagde hy d'Overigheid zijn nood; doch wierd van den een tot den ander gewezen, en niemand wilde hem gehoor geven, veel weiniger recht doen. Ziende dan dat hy niet uitrechten konde, zo riep hy den God des Hemels om wraak aan, de Stad alle ongeluk toewenschende; ging wederom t'huis, en doorstak zich zelf op het graf van beide zijn dochters.

Doorsteekt zich op 't graf zijner dochters.

Als nu, gelijk gezegt is, Kleombrotus hier na aan deze plaats met zijn byhebbende Spartanen 't heir neergeslagen had, en de Thebaansche hoofdmannen in bedenking namen, of zy met zo een overwinnend heir slaan zouden, zo quam een van hen, Pelopidas geheten, die voor heen de Spartanen in vrouwekleederen verslagen, en uit het Kasteel gedreven had, des nachts een gezicht voor, waar van hy zeer verschrikte: want hy zag en hoorde twee Jongvrouwen by haare graaven staan, erbarmelik weenende, en de Spartanen alle ongeluk toewenschende, hem (Pelopidas) om hulp aanroepende. Als hy nu dit gezicht niet in acht nam, zo verscheen hem ook de Vader Scedazus, beval hem goeds moeds te zijn, en zonder vreeze

Rechtvaardige straffe de Spartanen overgekomen.

met de Spartaners te slaan. Daar op de voorgemelde strijd geschied, en de Spartanen zijn even aan de zelve plaatse, daar de twee dochters begraven lagen, in 't begin aangetast, en daar na verslagen, met hun Koning Kleombrotus, als boven verhaald is. Zo dat men hier uit klaarlik ziet, dat d'ongerechtigheid van God niet ongestraft, en het onschuldig bloed niet ongewroken blijft, alhoewel d'Overigheid 't zelve niet straft noch wreekt.

DOCH.

DOCHTER van P. AUFIDIANUS,

Roomsch Ridder.

Aufidianus wringt het staal, noch rood van't bloed
Des snooden vryelings, zijn dochter door het harte:
't Besmetten van haar' schoot is hem te bittre smarte,
Wijl hy zijn glorie ziet getreeden met den voet.

IN Rome was een treflijk man, Pontus Aufidianus geheeten, zijnde een persoon van grooten aanzien, en Ridderlijke ordre. Deze had een dochter, noch jong van jaren, maar begaaft met zonderlinge schoonheid, waar door zy op haar heeft doen verlieven een Roomsch jongeling, van eerlijken huize, Fannius Saturninus genaamd, dewelke, na dat hy haar verscheide maal gezien had, zo zeer met liefde is bevangen geworden, dat niet tegenstaande hy dikwils trachtede zijn overgroote lust te temmen en t'onderdrukken door kracht van de reden, hy evenwel ten laatsten geheelik van de zelve is vermeestert geworden, zo dat hy voortaan alleen bezig was om te verzinnen hoe hy de zake best zou aanleggen om tot het volbrengen van zijn ongeregelde begeerte te komen. Hy wenschte wel van herte haar in deugd en eere tot zijn Echte huisvrouwe te mogen hebben, en zy zoude hem niet geweigerd geworden zijn, indien hy noch een jaar twee of drie had willen wachten, alzo zy beide noch zeer jong waren. Maar zyn brandende lust liet hem niet toe zo langen uitstel te nemen, derhalven besloot haar ten Echt te verzoeken, als zy beide tot bequamen ouderdom waren, en ondertusschen nochtans in 't heimelijk de vrucht van haar tegenwoordigheid te genieten, heeft hy geen beter wech gezien, om daar toe te mogen geraken, dan aan zijn hand te krijgen zeker knecht van Pontius, dien hy zyne dochter van jongs op bygevoegd had, om haar binnens huis in de letteren t'onderwijzen, en hem voorts het geheele opzicht over haar (alzo haar moeder haar vroeg ontvallen was) bevolen. Hy spaarde dan geen schoone woorden, noch rijke beloften, zelfs ook geen geld en geschenken, om dezen Leermeester te bewegen, dat hy hem by goede gelegentheid, de Vader vander hand zijnde, by de dochter zoude willen gedogen te komen: 't welk hem eens of twee maal gelukt zijnde, heeft hy door zijn liefkozen, vleijen, en smeken, dat tedere gemoed, 't welk niet gewoon was zodanige aanvallen en verzoekingen uit te staan, en derhalven ook onbewust hoe zy die zoude afschutten, zo te bewegen, dat zy na onderlinge verlovinge, en op eed en belofte dat hy haar naderhand aan haar Vader ten huwelik zoude verzoeken, hem toegelaten heeft 't gene daar hy zo zeer na haakte. Naderhand in zijn aangevangene werk voortvaarende, en geen gelegentheid verzuimende om haar ten huize van haren Vader te komen vinden, hebben zy haar zake niet zo heimelik weten te besteken, of Pontius heeft de lucht daar van in de neus gekregen. In welk vermoede daar na bevestigd zijnde door gewisse blijken, is daar over zo ontsteld geworden (alzo hy een zeer destig man was, en een groot beminnaar van eerbaarheid en kuisheid) dat hy niet te vreden zijnde zyn vryeling, den leermeester, die de reinigheid van zijne dochter verraden hadde, te doen straffen met een schandelijke dood, ook zelfs zyn eigen dochter (welkers bedreven feilen nochtans door d'onvoorzichtigheid van zo klein en ouderdom hadde konnen verschoont werden) niet en heeft wil-

Aufidianus dochter doet Saturninus op haar verlieven.

Saturninus tracht in 't heimelijk met haar zijn lust te plegen.

Waar toe hy haat leermeester zoekt te winnen.

Komt tot zijn oogwit.

De Vader krijgt'er de lucht af.

Straft haren leermeester met de dood.

willen verschoonen; maar met een straf gemoed ende bittere woorden haar verweten hebbende, dat zy haar niet ontzien en hadde de bloeme harer maagdom aan een ontuchtigen boef ten besten te geven, en alzo door hare wulpsheid haar Vaders huis en haar zelfs t'onteeren, heeft haar, zonder acht te neemen op haare demoedige klachten en beden, van het leven doen beroven. Derhalven heeft hy, om geen schandelijke bruiloft te houden, een bittere uitvaard gevoerd.

Als ook zyne dochter.

RHEASILVIA, SEXTILIA, KAPPARONIA, OPIMIA, FLORONIA, LICINIA en PUBLILIA,

Nonnen van Vesta.

De schoone Silvia, geperst door ooms bevel,
Om haare maagdom aan vrouw Vesta op te draagen,
Vervalt, door Mars misbruikt, in eindelooze plaagen,
En boet de byslaap met haar leven wreed en fel.

Silvia werd van haren oom geperst een Non van Vesta te worden.

RHea Silvia, dochter van Numitor, wierd van haren Oom Amilius, tot'een Non der Godinne Vesta gemaakt, in welke staat zy eeuwige reinigheid beloven en houden moest. 't Welk haar Oom looslik daarom deê, om dat'er geen vrucht van zijn broeder (die hy uit 't Rijk gestoten, en zijn zoon gedood had) geboren zou worden, die hem wreken, en hem of zijn nakomelingen van 't Rijk weêr stoten mocht. Maar deze Rhea Silvia werd na zeven jaren, dat zy in dezen geestelijken staat geweest had, bevrucht, en zeide, om haar schande te bedekken, en haar te verschoonen, dat Mars haar tegen haar dank en wil verkracht had, dat haar nochtans niet bate; want zy, twee kinderen gebaard hebbende, die Romulus ende Remus waren, is in de gevangenis van haar Oom geworpen, en daar na levendig in de aarde gedolven. Haar kinderen Romulus en Remus wierden weggedragen, om in den Tyber verdronken te worden. Doch God had het zo gevoegd, dat te dier zelver tyd de Tyber overliep, zo dat men aan de diepte des waters niet komen kon. De dienaren, dien de last gegeven was om de kinderkens te verdrenken, zetten hen voor aan in't water, hoopende dat zy van ongemak en koude sterven zouden, of van de beesten gegeten werden; want daar omtrent toen groote bosschen en wildernissen waren. Men zeid, dat, als het water de kinderkens ontlopen was, een Wolfin, dorstig zijnde, uit de bergen na der kinderen gekrijsch geloopen heeft, en, medelijden hebbende, haar de mam zo vriendelijk gegeven heeft, dat des Konings herder, Faustulus genoemd, haar gevonden heeft de kinderkens met haar tong lekkende: die ze opnam, en zijn huisvrouw Laurentia gaf om op te voeden. Deze Vrouw was ook Lupa geheten; dat is in't Latijn zo veel gezeid als Wolfin: daar af na't schrijven van sommigen de fabel gekomen is, dat de twee kinderkens van een Wolfin gezuigt en opgevoed zijn.

Laat zich van Mars beswangeren.

Werd levendig in d'aarde begraven.

Wonderbaare behoudenisse haarer zoonen Romulus en Remus.

In't jaar der weereld 3696. wierd Romen heel ontroerd, van dat Sextilia, Vestaalsche

ſtaalſche Non, en noch een ander daar na, Capparonia genaamd, ook een Veſtaler Nonne, van bloedſchnde overtnigd wierden; want de Romeinen hadden onder anderen dit waangeloof, dat op zulke grouwelen altijd eenig ongeluk voor de gemeente volgde. Sextilia wierd na gewoonte levendig onder d'aarde bedolven, en Cappronia verworgd. Sextilia en Kapparonia wegens bloedſchande levendig in d'aarde gedolven.

In't jaar der wereld 3751. wierden ook twee Veſtalen, d'eene geheten Opima en d'andere Floronia, van overſpel overtuigd; waar af d'eene, volgens de gewoonte, by de Collijnſche poort levendig onder d'aard bedolaen wierd, en d'ander doodde zich zelve. L. Cantilius, geheimkundige der Prieſters, die men heden Minderprieſters noemd, die dit bedrijf met Floronia bedreven had, wierd ter plaats die men Comitium noemd, zo lang door d'Opperprieſter gegeeſſeld, dat hy den Geeſt gaf. Ook Oponia en Floronia.

In't jaar der wereld 3815, wierden twee Roomſche Vrouwen, van doorluchtig geſlacht, te weten Publilia en Licinia, overtuygd van hun mannen met vergift gedood te hebben, en dieshalven door de Schouten (naar 't Romeinſch gebruik) aan haar naaſte magen geleverd, om door hen geoordeeld te worden; invoegen dat zy ter dood verwezen zijnde, ook gedood wierden.. Inſgelijks Publilia en Luinia.

SULPITIA,

Gemalinne van

LENTULUS CRUSCELLIO.

Sulpitia braveert het woede der tyrannen,
Zy volgt haar' Lentulus tot in de dood vol moed,
En ſtort door eigen hand haar dierbaar hartebloed,
Wanneer zy ſcheiden moeſt van 't pronkbeeld aller mannen.

TEn tijde dat Antonius, Auguſtus, en Lepidus, de macht van't Roomſche Rijk verkracht, en onder de macht van hun driën gebracht hadden, zo lieten zy de namen van de gene, die voor de vryheid van 't Vaderland hen tegengeſtaan hadden, op een berde aanſlaan, en geld op hun leven ſtellen; en alzo een iegelijk macht gegeven, om die wel beloond om hals te brengen. Toen is mede by de Roomſche vrouwen de huwlikſe liefde in 't verbergen, en 't volgen van haar mans gebleken, waar in ſommige haar niet ontzien hebben, om de dood, het bitterſte aller dingen, met hare mannen te ſmaken. Tot een voorbeeld daar van, zullen wy op 't treurtoneel brengen Sulpitia, een Edele Romeinſche vrouwe. Want als haar Gemaal Lactulus Cruſcellion mede was uitgeſchreven om vermoord te worden, en daar na van de drie mannen in Sicilien gebannen was, heeft zy heimelik mans klederen aangetrokken, en is alzo tegen wil en dank van hare moeder Julia, en al hare vrienden, met twee dienſtmaagden, en zo veel knechts, na haar man getogen. Zy is niet eerder bekend geweeſt, voor dat ze met haar man veroordeelt was; maar als deze Edele en doorluchtige Vrouwe zag, dat men haar den eerſten ſlag zou geven, heeft zy door een ongelooflijke liefde een ponjaard Hooftbanninge der Drie mannen. Sulpitia volgt haar gemaal in ballingſchap.

Dood zich zelve om met haar Gemaal te ſterven.

in haar boezem gedrukt, en is alzo op haar mans lijf gevallen, om met hem te ſterven, en om voor te komen de wreedheid des beuls; *Wacht*, zeide zy, *mijn waarde man, kent gy my niet, ik ben uwe Sulpitia?*

KLEONICE,

Een edele Juffer.

Pauſanias, genoopt door geile en dartle minne,
Eiſcht Kleonice ter vervulling van zijn brand;
Doch wond die ſchoone door een ſchrik by 't ledikant,
Des trekt ze na haar dood zijn ziele een aardsbeulinne.

Pauſania eiſcht Kleonia ter byſlapinge.

PLutarchus ſchrijft in 't leven van Cimon, dat Pauſanias, als hy Byzantium, de Hoofdſtad van Tracien, nu Conſtantinopolen genoemd, had ingenomen, zo heeft hy een ſchoone Jongvrouw, van Edelen huize, geheeten Cleonice, by hem laten komen tot een oneerlijke bywooninge: d'Ouders hebben wel door nood en vreeze haar dochter laten heen trekken; maar zy heeft te vooren van dengeenen, die Pauſanias kamer bewaarden, verworven, dat zy het licht zouden weg nemen. En als zy nu in de duiſternis met ſtilligheid na 't bedde ging, zo heeft zy haar geſtooten aan de kandelaar, en de zelve onvoorziens omgeworpen. Pauſanias door het geluid vervaard zijnde, heeft zijn ponjaard uitgetrokken, en meenende dat hem een vyand quam beſtormen, heeft hy de Jongvrouw daar mede geſtoken, en wel hard tegen d'aarde geworpen. De Jongvrouw door de wonde geſtorven zijnde, heeft Pauſanias niet laten ruſten: maar op een zekere nacht hem vetſchijnende in de gedaante daar zy in plag te wezen, als zy noch leefde, is zy hem in den ſlaap ontmoet met een vreeſſelik gezicht, en haar gelatende als of zy op hem vergramt was, heeft zy met een ſchrikkelijke en hevige ſtemme deze woorden tot hem geſprooken:

Kleonia, in duiſter by hem gekomen, ſtoot haar aan de kandelaar.

Pauſanias kletſt haar tegen d'aarde, waar van zy ſterft.

Nu, koom ter vierſchaar; want van 't onrecht, hier gedaan,
Sal ieder, die het doet, zijn rechte ſtraf ontfaan.

Haar geeſt ontruſt hem.

De booze daad, van Pauzanias begaan, hebben zyn mede Heeren zeer qualijk genomen, en verkiezende derhalven Cimon tot hunnen Overſte, hebben hem beſtreden, en uit'er Stad verdreven; ende als hy nu alzo Byzantinen had verloren, na dat het voornoemde nachtgezicht niet ophield hem te quellen, zo is hy gevlucht na Heraklea, tot een Tovenaar of doodenbeſweerder. Alwaar de geeſt Clonices opgeëiſcht zijnde, heeft haar Pauſanias haaren toorne willen afbidden. Cleonice heeft haar voor zijn oogen vertoond, en zeide: *Het zoude kort geſchieden dat zijn quellinge zoude ophouden, na dat hy wederom in de Stad Sparten zoude gekomen wezen*; alzo bedektelik te kennen gevende dat hy daar zoude ſterven. Want te vooren had hy hem in de Stad Sparten zeer matig gedragen; maar daar na door de verwinning opgeblazen zijnde, heeft hy tyranniglyk beginnen te regeeren. En als nu daarom de Heeren van den Gerechte hem zouden werpen in de gevankeniſſe, is hy gevlucht in een Tempel, in den welken hy beſloten zijnde, van honger is geſtorven.

Hy werd wegens deze moord verdreven.

De geeſt van Kleonia voorſpelt hem zijn dood.

Sterft van honger.

ARI-

ARSTOKLEA en STRATO,

Aristoklea doet twe edele minnaars blaaken,
En kiest Kalisthenes voor Strato ten gemaal;
Een keur, zo doodelijk als 't felste gift of staal,
Die op den bruiloftsdag hen doet de ziel uitbraaken.

IN de Stadt Aliarto, gelegen in Beotien, 't welk een Provintie is van Griekenland, was een jonge dochter van een zeer groote schoonheid, Aristoklea geheten, wiens vader, genaamd Theophanes, een Burger was van grooten aanzien en machtig van middelen. Deze dochter wierd gevryd van twee jongelingen, waar van d'eene Strato geheten, geboortig uit een nabuurige Stadt, Orchomeno genaamd, by gelegentheid van zekere zyne koophandelingen te Aliarto gekomen was; en zich aldaar een tijd lang onthouden, en op Aristoklea zijn liefde gesteld hebbende, heeft het zich toegedragen, dat hy op zeker tijd, in 't beste van de zomer, zich buiten de Stad op het land was gaan vermeiden in zijne eenzaamheid, zonder eenig gezelschap by zich te hebben, 't zy dat hy dat gedaan hadde om te beter gelegentheid te hebben van op zyne zaken te denken, of misschien uit eenige swaarmoedigheid ofte melancholie, ontstaan uit het kleine gevolg van zijne vryagie, bewoogen voor dien tijd het gezelschap van andere menschen te schouwen. In dezer voegen dan over weg gaande vol duizenderhande gedachten, is hy eindelik geraakt in zeker foreest, 't welk d'afgod Jupiter toegeheiligt was. Want dit is by de Heidenen in alle landen van de wereld eertijdts zeer gebruikelik geweest, dat zy hier en daar aan gelegene oorden hun valsche Goden, Foreesten en Bosschagien, die zy Lucos noemden, toeëigenden, dezelve houdende voor een groot heiligdom; en was niemand geoorloft in de zelve niet alleen geene boomen, maar ook zelfs geene takken nochte jonge rijskens, hoe kleen die ook mochten wezen, af te houwen of te breeken; zo dat de zelve by lankheid van tijd zo dicht bewiessen, dat het binnenste van dien by de stralen der Zonne nimmermeer, zo lange als de bomen in haar bladeren stonden, en wierd beschceenen, verleenende mitsdien tot allen tijde van den dage, zelfs op den helderen middag, een zeer koele schaduwe dengene, dewelke van het reizen, wandelen, ofte anderfints vermoeid zynde, en daar door de hitte schouwende, heur verfrissinge onder haar telgen quamen zoeken. Om de zelve gelegentheid, als ook om de valsche waan dat in die plaatsen eenige Godheid woonde, en de eenzaamheid die aldaar gespeurd wierd, zijnde gemeenlik bezijden wegs gelegen, wierden dezelve veel gezocht, niet alleen van Rijmers ende Dochters (die men zeid dat veel van de stilte houden) maar ook van mijmerende ende phantastijke geesten, dewelke gequeld zijnde met minne, ofte eenige andere diergelijke gemoedsdriften, geerne somtijds zich begaven na zodanige plaatsen, daar zy gelegentheid hadden om op haar gemak zich te voeden met haar veelvoudige gedachten. Maar om wederom te keeren tot ons propoost, Strato gekomen zijnde in dat bosch, en vermoeid zijnde van zo veel wegs als hy gegaan had, heeft zich ter neder geleid op het weeldrige gras, aan den wortel van een ouden welgetakten eikenboom, alwaar hem eerlang de slaap heeft bevangen. Het heeft juist willen wezen, dat even op dien zelven tijd in dat foreest gekomen is Aristoklea, met veele hare speelgenoten, en andere jonge maagden, dewelke alzo zy des volgenden daags moesten gaan in ommegang, en zeker heiligdom

Strato verlieft op Aristoklea.

Begeeft zich in zyne myme-ryen naar 't bosch van Jupiter.

Waar in hy in slaap valt.

dom dragen, op een Feest ter eeren van Jupiter ingesteld, en gehouden waren, na de gewoonte van haar land, haar te vooren over haar gantsche lichaam met levend water te wasschen, der waarts gekomen waren om haar te baden in een zeer klare fonteine, dewelke in dat zelve bosch uit der aarde was ontspringende, niet verre van den boom, onder welke Strato lag en sliep. Zy niet beter wetende, of waren daar alleen, hebben alle haar gewaad afgeleid, en zich aan het baden begeven, makende zodanigen gerucht, zo met het water zelve, als met haar onderlinge lacchen en praten, dat Strato daar door ontwaakt is; dewelke zijn hoofd zoetjes opheffende, en 't zelve wendende na de plaatse daar het geruchte van daan quam, is wel verwondert geweest zulken gezelschap in zodanigen gestalte daar by malkanderen te zien. Dog terstond zyne Aristoklea in het ooge gekregen hebbende, heeft weinig werks gemaakt van alle de reste, in zulker voegen alle de deelen van haar gantsche ligchaam met zyne amoureuze, of om beter te zeggen, onkuische oogen doorwandelende, en daar door gevoelende een zo grooten vreugde in zijn herte, dat hy nauwliks wiste hoe hy 't hadde, zijnde als verrukt en buiten zich zelve opgetogen. Doch zo heeft hy in al dien tijd, welke wel geweest is de spatie van een uure, zich zeer stille gehouden, en met het hoofd om laag, uit vreeze, by aldien hy zich openbaarde, en zien liet, hy dien geheelen rey, en zonderling zijn beminde, een ongeneeslijke schaamte zoude aanjagen, en daar door altoos verliezen hare gunste en goede gratie, die hy meer dan eenig ding ter wereld was achtende. Na dat zy dan hare bekomste hadden van 't baden, en uit het water getreden zijnde haar gedroogd, en daar na weder gekleed hadden, zijn zy ten bosch waard uitgegaan, en buiten 't zelve gekomen zijnde, op den wagen, die haar daar stond te wachten, gezeten, en na huis toe gereden. Strato aan d'ander zyde, zo haast als zy weg waren, heeft zich mede op de been begeven, nu eerst gewaar werdende, dat de vreugde en 't vermaak, 't welk hy korts te vooren geschept hadde door zijn ongeregelde oogen, hem een oorzaak zoude wezen van een onverdragelijke smerte: want zijn liefde tot Aristoklea, en de begeerte die hy langen tijd gehad hadde van tot haar huwelik te mogen geraken, was daar door in zulker wijze in hem vermeerderd, dat hy zin en wit scheen verlooren te hebben, en zijn gemoed werk gaf met duizend ydele voorbeeldingen, in de welke hy zich weder na de Stadt toe begeven heeft; van dien tijd af geheel en al zyn werk makende van Aristoklea te vryen, en alle zijn wetenschap en verstand aanleggende om hare liefde te winnen. En hoewel zy toonde geen quade zin op hem te hebben, nochtans dede zy blijken meer genegentheid tot haar andere vryer te hebben, door dien hy niet alleen uit de zelve Stad Aliarto van daan was, maar daarenboven noch haar van bloedshalven bestaande: doch hy was niet zo rijk als d'ander. Des maagds Vader Theophanes wierd dikmaals nu by d'een, dan by d'ander van die twee om zyn dochter aangezocht, zonder dat hy ooit konde besluiten, wien van beide hy die liefst zou geven. Den eenen zoude hy gaern voorgetrokken hebben, als van zijn eigen geslacht zijnde: daarentegen vreesde hy den ander zijn verzoek t'ontzeggen, alzo hy in afkomste, in middelen, in gezach en authoriteit by na de voornaamste was van geheel Beotien. Derhalven om die swarigheid van zijnen hals af te schuiven, en t'ontgaan d'afgunste en quaden wille die om des eenen verkiezinge den anderen op hem zoude vatten, heeft eindelik tegen Strato (als hy by hem was aanhoudende op zijn oude maniere) verklaard dat hy van meeninge was de zaken den Goden te bevelen, en de verkiezinge aan het Orakel van Trophonius ('t welk niet verre van daar gelgen was) op te dragen, om zijn dochter dien bruidegom toe te voegen, die by het Orakel daar toe verkoren zoude zijn. Strato hier aan geen genoegen nesmende, om dieswille dat de huisgenoten en dienstboden van Aristoklea hem wys

ge-

Aristoclea komt in 't zelve bosch om haar te wassen.

Strato beschouwt haar al badende.

En laat ze ongemerkt vertrekken

Zijn drift vermeerdert.

Zijn mede vryer heeft meer vermogen op haar.

Haar vader, van beide aangezocht, verkiest d'een noch d'ander.

En beveelt de zake den Goden.

gemaakt hadden, dat hy meer van haar geliefd wierd dan den anderen, en dat haar genegentheid meer t'hemwaarts was ſtrekkende, heeft begeerd dat men het in de willekeur van de Maagd zelve zoude ſtellen, en haar opentlijk afvragen, wie van beide zy liefſt tot haren bruidegom zoude willen hebben. Theophanes zoekende ſtrak hier in te believen, en doende gelijk als hy op hem begeerd hadde, heeft de Jonkvrouwe Caliſthenes voorgetogen. Het welke Strato, die zich genoegſaam verzekerd hield, dat hy de dochters ſtemme gehad zoude hebben, zo grooten hertzeer en droefheid heeft veroorzaakt, als een ieder lichtelik kan afmeten, en hy ook toen ter tijd wel liet blijken. Doch twee dagen daar na is hy by Theophanes en Kaliſthenes wedergekeerd, zich gelatende als of hy d'ontfangen ſpijt en rouwe door't beleid van de reden overwonnen hadde, zeggende: *Niet tegenſtaande hem gemiſt was dat huwelik, na't welke hy met gantſcher herte en begeerte getracht hadde, dat hy niet te min even goede vriendſchap met hen wilde onderhouden, alzo hy hun de ſchald niet en was wijtende, maar d'een of d'ander God, die hem dat geluk benijd had.* Zy waren daar over t'eenemaal wel te vreden, en prijzende grooteliks zyne wijsheid en kloekmoedigheid, verzochten dat hy zich mede op het Bruiloftsfeeſt zoude willen laten laten vinden, 't welk hy hun toezeide. Ondertuſſchen heeft hy toegeruſt een hoop van zijne bekende en medegezellen, mitsgaders een groote meenigte van zijne en hare dienaars, dewelke hy ten beſtemden dage ter bruiloft buiten de Stadt bevolen heeft te gaan, en haar aldaar in een lage te houden, gelijk zy gedaan hebben. Korts daar na is de bruid, by haar hebbende goed gezelſchap, en ook haar bruidegom, en Strato, buiten de Stad gekomen, om aldaar, volgens de gewoonte van 't land, zekere offerhande te doen, by een Fonteine niet verre buiten de Stadts muuren gelegen. Maar zo haaſt als zy buiten de Poorte was, zijn die laagleggers opgerezen, en van alle kanten toeloopende, hebben de bruid omringd, en Strato haar in zyn armen vattende, meende ze door hulpe van hun lieden t'ontdragen; doch de bruidegom en de zijne aan d'ander zyde, niet willende die koſtelijke bruid zo laten glyen, hebben de handen ook aan haar geſlagen, om haar d'anderen t'onttrekken. Ende als beide de partyen haar aldus waren trekkende met groote force, zo zeer op malkanderen verbitterd zijnde, dat zy om de welvaart van de Jongvrouwe, om de welke nochtans het gantſche ſpel te doen was, niet waren lettende, en op haar jammerlik gekerm en geklach geen acht en ſloegen, is eindelik d'ellendige Jonkvrouwe in hare handen van een geſcheurd, en deerlik om 't leven gekomen. Het welke Strato ziende, en een uiterſte leedwezen van zijne dwaasheid gevoelende nu het te laat was, heeft uit mistrooſtigheid zich zelfs met zijn ſwaard op ſtaande voet doorſtoken, en zich geworpen op het lichaam van de Jonkvrouw, wier blyde bruiloft hy in zulk een beklagelik verdriet veranderd hadde. Aangaande Kaliſthenes, die is dadelik uit d'oogen geraakt, zonder dat ooit menſche heeft konnen vernemen waar hy gebleven was, niet wetende of hy zich zelfs omgebracht, dan of hy in ellende of ballinhſchap zijn leven geëindigt mach hebben.

Strato eiſcht de keure zyner dochter.

Die Caliſthenes verkieſt.

Stratoos hartzeer en geveinſtheid.

Zijn toeleg om haar te ſchaaken.

Dat haar bruidegom tracht te verhinderen.

Hun beider woede is oorzaak vanhaar rampzalige dood.

Strato dood zich zelven.

ARTHEMISIA,

Gemalinne van

MAUZOLUS.

Koning van Karyen.

In Anthemisia herleeft d'aloude trou;
Zy mengde Mauzools asschе en dronkze met haar traanen,
Om hem een' dublen weg ter glorie te baanen,
Zo door haar liefde, als door een eeuwig grafgebouw.

Ongemeene liefde van Anthemisia tot haren gemaal.

IN 't jaar na de Schepping des Werelds 3597, zynde het achtste jaar der regeeringe des Perziaanschen Monarchs Ochunstorf Mauzolus, Koning van Karyen, een landschap in klein Azien, na dat hy 24 jaren geregeerd had, nalatende een huisvrouw Arthemizia geheten, welke om haar wonderbare liefde, die zy haaren man toe droeg, een eeuwigen name heeft naargelaten. Deze Arthemizia heeft haar overledenen man zo lief gehad, dat zy niet alleen verloofde nimmermeer een ander man te trouwen, maar ook, als naar de gewoonte der Grieken, het lichaam van den overledenen verbrand wierd, zo heeft zy d'Assche haars mans

Drinkt zijn asschе in.

met hare tranen, of, zo andere zeggen, met zekeren drank vermengd, en alzo ingedronken, zo lange, tot dat d'asschе, en haar tranen, en haar leven gelyklyk een einde genomen heeft, en is alzo zyn levende graf geweest. By haar leven heeft zy nog tot gedachtenis van haaren man, een zo uitmuntend kostelik graf opgerecht, dat het zelve wegen zyn schoonte, konst, en kostelikheid, onder de

Bouwt hem een uitstekend graf.

zeven wonderen des werelds gerekend werd; en liet het zelve graf noemen na haars gemaals naam. Waar van ook alle Koninglyke of Vorstelyke graven Manzolea geheten zyn geworden. Na welkers gelykenis de Keizer Augustus zyn graf in 't Marsische veld deed bouwen. Het graf van Arthemizia, dat van schoon Marmer was, begreep in zynen ommegang vier honderd en elf voeten, en was vyf-en-twintig hoog. Waar aan de vyf alderberoemste Meesters hunne konst te werk stelden. Scopas bouwde de zyde naar 't Ooston, Briaxis

Heerlijkheid van 't zelve.

naar 't Noorden, Leocharis naar 't Westen, Timotheus naar 't Zuiden, en alles met treffelyke uitgehoudene cieraaden. Maar Pithis heeft boven op den gevel van 't gebouw zes en-twintig heerlike kolommen of Zuilen gesteld, en nog daar boven op vier springende paarden, die zo konstig en cierlyk waren, dat ze met recht voor 't grootste wonder der wereld wierden geacht.

Haar wijsheid in 't regeeren.

Zy was niet alleen dus groot van liefde, maar ook daarenboven dapper van gemoed, en zeer wys en voorzichtig in raad en daad. Twee jaren na haars mans dood regeerde zy het ryk met wysheid en goed beleid. En storf toen, na dat al de vochtigheid haars lichaaams door een daaglyks getraan verteerd waren. Tot bewys van haar verstand en dapperheid, zal dit eene voorbeeld dienen voor al-

le

le andere. Zy quam den grooten Koning Xerxes te hulpe met een geheele Vloot ſchepen; en ried hem ernſtig, en met bondige redenen, dat hy doch tegen geen wanhoopig volk en zoude ſlaan, maar was van gevoelen, datmen de zaak zo lang dralende zou houden, tot dat de nooddruft aan den vyand ontbreken zoude, en daarom niet uit vreeze, maar tot welſtand, en goeden naame van Xerxes, en liet zy niet af hem zulx te vermanen. Maar hy, die te voren dappere ſcheeps-ſtryden gedaan hadde, niet willende hooren na d'in wyzen raad der Koninginne, ſloeg zo ongelukkelik tegen den vyand, die hy anders van zelfs had konnen verwinnen, dat hy van weinig Grieken met ſchande overwonnen wierd. Zo dat hy, zelfs na de ſlag moeſte zeggen: *De mans zijn voor my vrouwen geweeſt, en de vrouwen mans.* Want als de Koning, gelyk een kyker van den ſlag, met een deel ſchepen by 't ſtrand bleef, zo begat haar Arthemizia onder de voorſte Hopmans, ende vocht daar vromelik; zo dat in een man een vrouwelike vreeze, en in een vrouw een mannelyke kloekmoedigheid te zien was. Zo dat deze deurluchtige Koninginne, niet door de wapenen, maar door al te groote liefde, tot haaren man is overwonnen geworden.

Haar dapperheid, en raad van Xerxes.

Haar dood.

GLAPHIRA,

Gemalinne van

CAJUS LUCIUS FAUSTUS.

Hoe lief was Fauſtus aſche aan Glaphyra, hoe waard!
Zy wenſte na de dood, en ſchuwde 't wederpaaren;
Ja ſleet in rouwe en ſmart haar overige jaren,
En ſtak haar levendig ten grave, en onder d'aard.

ZEer groot was ook de liefde van Glaphyra, Gemalinne van Cajus Lucius Fauſtus, gelyk men uit haar Grafſchrift kan afnemen, het welke te Napels, ten huize van Adriano Guljelmi in 't Latyn is te lezen geweeſt, en misſchien noch, zynde van dezen inhoudt.

Glaphyraas liefde tot haar gemaal.

Ik Glaphyra, C. J. Lucius dochter, had de aſſe van Cajus Lucius Fanſtus, haren man, eilaas een zeer uitſtekend man! zo lief, dat ik nooit een ander houwelyk heb willen aangaan, alhoewel de machtige fortuin, altoos vyandin van ſtantvaſtigheid, door een doof gevaar, myne kuisheid, een aangenaam verval dreigde, en myne groene jaren my genoeg aandrongen om de belofte van geen echt te breeken. Een vrouw evenwel, tuſſchen beiden vloeijende, heeft in de zevende maand op den elfden dag, niet zo haar lighaam echteloos, als haar ziele zuiver en eerbaar bewaardt. En op dat ik niet door zulk een ſtydt van huiſſelyke vyanden, dagelyks nog aangroeijende, zou overwonnen worden, en vliedende de dartele ſchaere der Grooten, hebbe ik my zelven levende in 't graf geſteken. Maar gy nakomelingen, indiengy my dit benyt, zo yvert my na, maar indien iemandt dit voor goet acht, die zy ook voor goet geacht, maar zo het iemand niet voor goet

Bewezen uit haar graffchrift.

goed acht, die wete, dat hy of zy boos is. Vaart wel, dood, ik hebbe zestien jaren geleeft: weest gegroet, ô eeuwig leven.

Dezelve deugd in Lagarius gemalin getoont.

Om deze Historie te besluiten, zullen wy hier noch aanknopen de onvergelijkelijke liefde en getrouwigheid van Ligarius Gemalin. Want hy (die door het Driemanschap onder de hooftballingen was gestelt) van zijn vrouwe verborgen zijnde, wierd van een van zijn slavinnen betrapt, op welke de voorzeide Vrouwe haar vertrouwen stelde. En na dat de Soldaten hem het hoofd afgehouwen hadden, en het zelve met hen droegen, heeft zy hen gevolgt, roepende hen toe, dat zy behoorde dezelve straffe te lijden, die haar Gemaal geleden had, door dien dat zy hem verborgen hadde; en ziende dat zy hare woorden in den wind sloegen, noch haar niet dooden wilden, of eenig quaad doen, is zy haar zelven gaan beschuldigen voor de Driemannen, dewelke van gelijken haar woorden niet en wilden achten, waarom zy haar door een groote razernye van honger heeft laten sterven.

JEZABEL,

Gemalinne van

ACHAB.

Koning van Israël.

De dartle Jezabel bouwt Baalim vloekaltaaren,
En vat den teugel van het Koninglijk gebied;
Maar Jehu, die Godts wraak niet ongehandhaaft liet,
Verlost het aardrijk van dat schrikdier der barbaaren.

Jezabel trekt haar de regeering des ryks aan.

Vervult het land met afgoderye.

ALle Koningen, die voortijds in Israel geweest hadden, heeft Achab, Koning van Israel, in boosheid, godloosheid en afgodery te boven gegaan; want hy door aanrading van zijn Vrouw Jezabel, welke een Heidinne was, en de regeering des Rijks meer dan haar man zich aantrok, heeft de Duivelen, en Afgoden, die de Heilige Schrift Baalim noemd, Bergen en Bosschen toegeheiligd, Tempelen en Autaren gebouwd, Papen en Offerpriesters gesteld, en in tegendeel de Propheten des Heeren gedood, en alzo het land met schrikkelijke afgodery vervuld. In 't 18. jaar zijner regeeringe sloeg hy Benhadad, Koning in Syrien, die met twee en dertig naburige Koningen en Vorsten tegen hem opgetrokken was, in de vlucht, en veroverde een zeer grooten buit. Na verloop van een jaar quamen de Syriers wederom, niet met minder Krijgsmacht, alwaar een zeer felle slag geschiede; doch d'Israeliten behielden wederom 't veld, verslogen van de vyanden omtrent 100000 mannen, en dreven d'overige op de vlucht, tot in de Stadt Apheck, in de Stam Asers, daar zy evenwel altemaal by na omquamen, en Benhadad gevangen wierd. Voor deze heerlijke en dubbelde overwinninge is Achab God den Heere zeer ondankbaar geweest, niet alleen den gevangenen en verbannenen Benhadad, zijnen vyand,

Haar gemaal slaat Benhadad, en krygt hem gevangen.

't leven

't leven latende; maar ook kort daar na den onſchuldigen Naboth, die hem zijn Valijk Erf niet konde noch wilde verkopen, door 't aanhitſen en ſnood beleid van zyn godloze Vrouw Jezabel, door valſche getuigen onderdrukkende, en jammerlik ter dood ſteenigen latende. Van deze en andere misdaden heeft hem de Propheet Elias ernſtelik beſtraft, overtuigd, en den toorne Gods verkondigd, welke ook niet achtergebleven is. Want na drie jaren, als Achab na Ramoth in Gilead tegens de Syriers trok, wierd hy in den ſlag door een pijl doodelijk gewond, zo dat hy op zyn Heirwagen in 't veld ſtierf. Hy wierd, dood zijnde, na Samarien gevoerd, en aldaar begraven. Als men nu den wagen in den vyver van Samaria ſpoelde, lekten de honden zijn bloed, daar de hoeren zich wieſſchen. En of ſchoon zijn godlooze Vrouw Jezabel hem twaalf jaren overleefde, zo heeft zy doch het jammerlik einde van beide haare zoonen moeten beleven, en is zelfs door bevel van Jehu, die haren zoon Joram doorſchoten had, uit een hoog venſter ter aarde geworpen, vande voeten der paarden vertreden, en geheel van de honden opgegeten geworden, behalven de hoofdſchedel, en beide voeten en handen. Deze ſtraffe is alzo aan deze Afgodiſche, hoewel Koninglijke perſonen, volvoerd geworden, na het woord des Heeren, door den Profeet Elias geſproken, die zulks alles van te vooren voorzeid hadde. En dit ſtrenge oordeel Gods en is niet alleen over d'ouderen, maar ook over de kinderen gegaan, en alle de nakomelingen Achabs en Jezabels.

Zyn ondankbaarheid tegen Godt, en moedwil.

Sneuvelt in den ſlag tegen de Syriers.

Zyn godlooze gemalin werd uit een venſter geworpen.

ATHALIA,

Koninginne van Juda.

Athalia, de vloek van Juda, ſtapt ten troon;
Na al het Konings bloed, op Joas na, te zwelgen;
Maar Jojada herſtelt de wettelijke telgen,
En rooft Baals voeſterin van 't leven en de kroon.

ATHalia was de dochter des godlozen Achabs en de vervloekte Jezabel, en de zuſter van Ahalia en Joram, Koningen van Iſrael. Haar had, by 't leven zijns Vaders Joſaphats, ten wijve genomen, Joram, Koning van Juda, die ook eenige kinderen by haar gewonnen heeft, alle van d'Arabiers weg gevoerd en verſlagen, behalven Ochoſia de jongſte, welke na zijn vader Joram maar een jaar geregeerd heeft, door dien hy uit 't bevel Jehu, des Konings Iſraels, verſlagen wierd. Als deze boodſchap te Jeruſalem aan Athalia quam, heeft zy, door een begeerte om het rijk aan haar geſlacht te brengen, zich opgemaakt, en al het Koninglijke bloed van den huize Rehabeams gedood; ook haar eigen neefs Ahaſie kinderen niet verſchoonende, maar heeft de zelve alle in een kamer laten ombrengen, op Joas na, dat een kind van een jaar oud was, door dien Joſeba, de zuſter van Ahaſia, des Prieſters Jojada vrouw, hem ontſtal, in den Tempel verbergde, en tot in 't zevende jaar op voede. Alzo heeft zich Athalia met geweld tot Koninginne gemaakt; en zich alzo in de heerſchappy bevindende, heeft zy de Prieſters des Heeren vervolgd, den Baal Tempels en beelden opgerecht, en afgodendienaars

Athalia ſtaat na Ochoſias dood naar 't gebied.

Brengt al het Koninglyke bloed om behalven Joas.

Recht Baal altaaren op.

naars gesteld. Als zy nu zes jaren alzo getyranniseerd had, heeftzich Jojada met de hoofdmannen in Juda verbonden, en Joas, die nu begon zeven jaren oud te worden, voortgebracht, en tot groote vreugde der Vorsten, Leviten, en het geheele volk, tot Koning gemaakt en gekroond. Athalia zulks verstaande, liep met al haar vrouwen in den Tempel, om zulx te verhinderen, en beschuldigde Jojada, en die by hem waren, van oproer. Doch de Priester Jojada hadde Krygslieden besteld, en de zelve uit het huis des Heeren wapenen gegeven, welk David toebehoord hadden; deze grepen Athalia, met al de gene die by haar waren, en dooden de zelve met het zwaard, voor den voorhof des Tempels; verbraken de beelden en Afgodshuizen, en brachten Joas in het Koninglijke Paleis. Alzo heeft deze Godlooze Koningin, die haar moeder Jezabel t'eenemaal gelyk was, en haar wreede tyranny een einde genomen.

Jojada voerd Joas ten troon.

Dat Athalia tracht te beletten.

Maar werd voor het voorhof des tempels gedood.

SALOMONA,

Een Hebreeuwsche Vrouwe, en haar zeven Zoonen.

Antiochus, beluft zijn' wreevlen aard te toonen,
Wie Salomona trots verbastren van Godts Wet;
Maar zy, die zich om beul, noch koord, noch vuur verzet,
Braveert zijn wreedheid onder 't foltren van haar Zoonen.

Antiochus wil Salomona en haar zeven zoonen dwingen verkens vlees t'eeten.

ALs Koning Antiochus, Eliazarus, den Schriftgeleerde had doen ombrengen, om dat hy weigerde verkens vleesch te eeten. 't Gebeurde ook dat zeven broeders, met de moeder, Salomo geheeten, gegrepen zijnde, van den Koning gedwongen wierden ook verkens vleesch, 't welk ongeoorloft is te proeven: en wierden met geesselen en met pezen geslagen. En een der zelve, die voor d'andren sprak, zeide aldus, *wat wilt ghy ons vragen, en van ons weten? want wy zijn bereid liever te sterven, als de wetten onzer Vader t'overtreden.* En de Koning zeer gram wordende, gebood datmen pannen en ketelen zou heet maken: en als die terstond heet gemaakt waren, zo gebood hy, datmen dezen, die voor d'andre gesproken hadde, de tonge zoude afsnyden, en hem het vel rondom aftrekken, en zyn uitterste leden afhouwen, daar het d'andere broeders, en de moeder zouden aanzien. Als nu alle leden ongebruikelik waren gemaakt, zo beval de Koning datmen hem, die nog zyn adem haalde, aan't vuur zoude brengen, en in de panne braden: ende als de damp uit de panne hem zeer verspreide, zo vermaanden zy malkanderen met de moeder kloekmoedelik te sterven: sprekende aldus: *God de Heere ziet het aan, en zal in der waarheid over ons vertroost worden: gelijk Mozes in zijn lied, 't welk hy tegen hen in het aangezicht betuigd heeft, verklaard, zeggende; en over zijne dienstknechten zal hy vertroost worden.* En als d'eerste op deze wyze gestorven was, zo leiden zy de tweede tot de bespottinge, en 't vel des hoofds met 'et hair rondom afgetrokken hebbende, vraagden zy hem, zult gy nog geen zwynen vleesch eeten, eer dat 'et lichaam van lid tot lid gestraft worde? doch hy antwoorde in zyn vaderlike tale, en zeide tot hen, *geenzins.* Waarom deze ook de zelve pyningen daar na is aangedaan, gelijk den eersten.

Doet den eenen de tong nitsnyden en villen.

Vermaanen elkanderen kloekmoedig te sterven.

Kloekmoedigheid van den tweeden.

En

SALOMONA, een Hebreeusche Vrouwe, en haar zeven Zoonen.

En als hy nu in den uitterſten adem was, zeide hy; *gy booswicht, gy beneemd ons wel het tegenwoordig leven, maar de Koning der wereld zal ons, die voor zyne wetten ſterven, tot een eeuwige opſtandinge des levens wederom opwekken.* En na dezen wierd ook de derde beſpot, en als zy zyne tonge eiſchten, ſtak hy die terſtond uit, en hy ſtrekte zyne handen zeer vrymoedelik uit, ende ſprak kloekmoedelik, *dit hebbe ik alles van God uit den Hemel verkregen, en dit veracht ik om zyne wetten: en ik hope dat ik dit van hem zal wederkrygen.* Zo dat de Koning zelve, en die by hem waren, hen zeer verwonderden over de kloekmoedigheid dezes jongelings, dat hy deze pynen voor niets achtede. En als deze ook overleden was, hebben zy desgelyx den vierden gepynigd en geſlagen. En als hy nu ſterven zoude, ſprak hy aldus; *het is beter de hope die van menſchen is te verwiſſelen, en de hoope die van God is te wachten, om van hem weder opgewekt te worden: doch voor u zal geen opſtandinge ten leven zijn.* Daar na brachten zy de vyfde voort, en ſloegen hem: en deze, den Koning aanziende, zeide tot hem, *gy hebt macht onder de menſchen, en hoewel gy vergankelik zyt, zo doet gy nochtans wat gy wild: maar wild niet meinen, dat ons geſlachte van God verlaten is. Maar gy verwacht en aanſchouwt Gods groote kracht, hoe hy u, en uw zaad zal pynigen.* En na dezen brachten zy den zesden voort: En als hy nu ſterven zoude, zeide hy; *en draald niet te vergeefs: want wy lijden deze dingen om ons zelfs wille, om dat wy tegen onzen God gezondigd hebben, want daar zijn aan ons dingen geſchied, die verwonderinge weerdig zijn. En gy en meind niet, dat gy zult onſchuldig zijn, dewijle gy onderſtaan hebt tegen God te ſtrijden.* Maar de moeder is boven maten zeer te verwonderen, en aller goede gedachteniſſe weerdig, als die kloekmoedelik verdragen heeft t'aanſchouwen, dat hare zeven zonen op den tyd van eenen dag zyn omgebracht, om de hope die zy hadden op den Heere. Want zy vermaande een iegelyk der zelve in haar vaderlike ſprake, vervuld zynde met een kloekmoedig verſtand, hare vrouwelike overlegginge met een mannelik gemoed opwekkende; zeggende tot hen, *ik en weet niet hoe dat gy in mijn lichaam zijt voortgebracht: noch ik hebbe u den geeſt en het leven niet gegeven: noch de eerſte beginzelen, daar uit een iegelijk van u beſtaat, by een geſchikt. Daarom zal de Schepper der wereld, die de geboorte des menſchen toebereid, en aller geboorte uitvind, u den geeſt en het leven wedergeven met barmhertigheid: gelijk gy nu u zelven niet en acht om zijner wetten wille.* Antiochus nu achtende dat hy veracht wierd, en het daar voor houdende dat deze ſtemme hem ſmaadheid aandede, als de jongſte nog overig was, dede niet alleen met woorden een vermaninge aan hem, maar hy verzekerde hem ook met eede, dat hy hem met eenen rijk en gelukzalig zoude maken, zo hy wilde afſtaan van de Vaderlijke wetten, en dat hy hem voor eenen vriend zoude houden, ende bedieninge toebetrouwen. En alzo de Jongeling geenſins daar na luiſterde, zo riep de Koning, en vermaande de moeder, dat zy den jongeling zoude raden tot zijner behoudeniſſe. En als hy met veele woorden haar vermaand hadde, heeft zy aangenomen haren zone daar toe te bewegen: en de moeder na hem toebukkende, en den wreeden Tiran beſpottende, zeide aldus in haar vaderlijke tale: *Mijn zone, ontferm u over my, die u negen maanden in mijn lichaam gedragen, en u drie jaaren gezoogd hebbe, en die u opgevoed, en u tot dezen ouderdom gebracht, en de moeite van uwer opvoedinge gedragen hebbe. Ik bidde u mijn kind, dat gy, ziende na den hemel, en na de aarde, en aanzienде al wat daar in is, wild erkennen dat God al deze dingen uyt niet gemaakt heeft: en dat het menſchelijk geſlachte alzo geworden is. Vreeſt dezen beul niet, maar wild u zo dragen, dat gy uwer broederen weerdig zijt, en ontfangt de dood, op dat ik in barmhertigheid u weder mag verkrijgen met uwe broederen.* En

Van den derden.

Van den vierden.

Van den vyfden.

Van den zesden.

De moeder ſpreekt ieder van haar zoonen moed in.

De jongſte zoon verſmaad ruſtig des Konings aanbod.

De moeder moedigt hem door hare redenen.

alzo zy nog sprak, zeide de jongeling: *Wat verwacht gy noch? ik zal des Konings gebod niet gehoorzaam zijn: maar ik zal gehoorzaam zijn het gebod der wet, die onze Vaderen gegeven is door Mozes. Maar gy, ô Koning, die een vinder zyt van alle quaad tegen de Hebreen, gy zult de handen Gods niet ontvlieden, want wy lijden om onzer zonden wille. Indien onze Heere, die daar leeft, om der tuchtinge en kastijdinge wille, eenen korten tijd toornig is, hy zal nochtans weder met zyne dienstknechten verzoend worden. Maar gy, godloze en onreinste van alle menschen, wild u niet te vergeefs verhooveerdigen, trots zynde op onzekere hope, om uwe hand op te heffen, tegens de hemelsche kinderen. Want gy zyt noch niet ontvloden het oordeel des almachtigen Gods, die op alles opzicht heeft; want onze broeders, een korte pijne geleden hebbende, zijn gestorven onder het verbond Gods van het eeuwig leven: maar gy zult door het oordeel Gods rechtvaerdige straffen van deze hovaerdigheid weg dragen. En ik, gelijk als mijne broeders, geve myn lichaam en myn ziele over voor de wetten der Vaderen, aanroepende God, dat hy haast onzen volke wil genadig zyn: en dat gy door pijnigen en geesselen mogt bekennen, dat hy alleen God is. En dat in my en myne broeders ophoude de toorne des Almachtigen, die op al ons geslachte rechtveerdelik gebracht is.* De Koning zeer gram geworden zijnde, en zeer qualik nemende, dat hy alzo bespot was, heeft dezen veel qualijker bejegend als den anderen. En deze is dan alzo reiniglijk gestorven, geheelik op den Heere vertrouwende. De moeder is ook de laatste van de zoonen gestorven.

Zyn dettige reden tegen den tyran.

Zyn dood.

Als ook den moeder.

PHILE,

Gemalinne van

DEMETRIUS,

Koning van Macedonien.

Heel Macedonien en Grieken kust de hand
Van Phile, 's vaders zorg en raadster, opgeklommen
Door vorst Demetrius ten top der Koninkdommen,
En groots in 't graf gedaalt uit liefde en echten brand.

PHile was de Gemalin van Koning Demetrius, en een dochter van Antipater, die, by Alexanders leven, en ook na zijn dood, Macedonien en Grieken bestierde. Deze dochter, toen noch een jong meisje zijnde, scheen door een aangeboore voorzichtigheid zo uit te munten, dat haar vader zelf raad van haar verzocht, en naar haar luisterde; haar vader, zeg ik, die zo oud, en door d'oeffening en handeling der dingen zo ervaren was. Wat dêe Demetrius, terwijl zy zijn Gemalin was? hy, veranderlik van geest, en tot de zonden genegen, wierd van haar door een wonderlijke bezadigtheid gebogen, ik swijg bestierd. Zy verdrukte de lasteringen, verzachte de gramschap, en bevorderde alles, dat gerechtig en eerlik was.

Philes aangeboorene voorzichtigheid.

Bestiert Demetrius.

Zy,

Zy, waarlijk een moeder van 't volk, beſteedde, door de giften, die zy gaf, de dochters der onvermogende lieden ten huwelik, verlichte de genen, die van 't geval gedrukt waren, en verhief de goeden. Wat deê zy by de Krijgslieden? zy de Vrouwelijke ſchaamte behoudende, vervoegde zich by hen, ſprak hen aan, en bewoog hen, door zo groot een achtbaarheid of jonſt, zo verre, dat zy alleen de weêrſpaltigen neêrzette, en de genen, die tot oproer vervallen waren, weêr tot hun plicht bracht. Wat trouw en liefde betoonde zy zederd aan haar Gemaal, toen hy, van zijn heir en rijk beroofd, van Koning Pyrrhus verwonnen was? zy wilde niet langer leven, en maakte door een gewillige dood, dat het geval gelaſterd wierd.

Zet d'oproerige te neder.

Sterft door gewillige dood.

THEOXENA,

Princeſſe van Theſſalien.

Theoxena, herhuwt aan Poris, aangerand
Van Flippes, tracht zyn woede en wreedheid voor te komen,
Maar ſpringt door nood geperſt, manmoedig in de ſtroomen,
En zoekt de vryheid in de dood door eigen hand.

ONder alle de doorluchtige Vrouwen, die met een onverzaagd en mannelik gemoed de dood omhelſt hebben, is geenſins de minſte geweeſt de Griekſche Princeſſe Theoxena, waar van Titus Livius aldus ſchrijft. Philippus, Koning van Macedonien, hadde doon ombrengen Herodikus, Prince van Theſſalien, en daar na ook zijne behuwde zoonen: invoegen dat zijn twee dochters, ieder een kleenen zoon hebbende, weduwen bleven. De mannen dezer vrouwen waren Thoeoxena en Archo. Theoxena wilde niet weer huwen, ſchoon zy van veele aangezocht wierd. Archo huwde weêr aan een Heer, Poris geheten, de voornaamſte onder al d'Eneaten, en veel kinderen by hem gehad hebbende, ſtorf, hen nog zeer jong achterlatende. Theoxena huwde zich daar na aan Paris, om haar zuſters kinderen met haar eigen handen op te voeden, en droeg gelijke zorg over hen, als over haar eigen zoon, ja als of zy hen alle in haar lichaam gedragen had. Zy 't bevel, door de Koning gegeven, van de kinderen der gener te vangen die gedood waren, verſtaande; en by haar zelfs overwegende, dat zy niet alleen des Konings ſpot, maar ook zijner lijfwachten ſchimp zouden zijn, nam een vreemd voorneemen voor, en verſtoute zich te zeggen, *dat zy hen eer met eigen handen zou dooden, dan dulden, dat zy in Philippus geweld vielen.* Paris, de woorden van dit gruwelijk voorneemen verfoeijende, zeide tot haar, dat hy hen tot Athenen, by zijn getrouwe vrienden, zou voeren, en hen zo verre geleiden. Zy vertrokken van Theſſalonica na Enea, op een plechtelik offer, die alle jaren met groote pracht, ter eeren van Eneas, hun Stads ſtichter, gehouden wierd. Zy, in deze plaats, den dag des plechtelijken viertyds overgebragt hebbende, gingen, in de derde wake, en terwijl d'andere ſliepen, in een ſchip, door Poris bereid, als of zy weêr in Theſſalien wilden keeren, ſchoon hun voorneemen was naar Eubea te trekken. Maar zy, vergeefs pogende tegen den wind op te komen, wierden nog niet verre van land zijnde, van den dag verraſt. De Koningſchen,

Philippus brengt Herodikus en zyn gehuwde zoonen om.

Theoxena herhuwt aan Poris.

Beſluit eer zelf haare kinderen te dooden, dan ze in Philippus handen te geven.

ſchen, die daar tot bewaring van de haven waren, zonder een gewapend roofſchip, om dit ſchip te dwingen aan land te komen, met uitdrukkelik bevel van niet weêr te keeren, ten waare zy 't meê brachten. Poris, hen aankomen ziende, vermaande, uit al zijn vermogen de roeijers en bootsgezellen, hief ſomtijds de handen ten hemel, en bad de Goden hen by te ſtaan. Maar de kloekmoedige Vrouw, zich tot de dood lang te voren, door voorbedacht keerende, mengde ondertuſſchen het vergif, en trok de ſwaarden, *de dood*, zeide zy, *is d'eenige middel tot vryheid te blijven. Hier zijn de wegen daar toe te geraken. Vlied des Konings wreedheid. Dat ieder 't geen, daar zijn gemoed hem toe parſt, grijpt. Nu, mijn kleene kinderen; gy eerſt, die de grootſte zijt, neemt dit zwaard, of, zo gy een trage dood begeerd, drinkt dezen drank.* De vyanden quamen ondertuſſchen aan zy, van d'ander zijde, ried hen te meer tot ſterven; invoegen, dat zy, d'een dus, en d'ander zo ſtervende, nog half levendig zijnde, in zee geworpen wierden. Zy daar na haar Gemaal omhelzende, wierp zich ook met hem in zee, om nevens hem te ſterven. Philippus volk won door deze middel het Schip, daar toen geen meeſter op was.

Vlucht, maar wert achterhaald.

Werp zich met haar gemaal in zee.

TARPEJA,

Dochter van

TARPEJUS,

Slotvoogd van Rome.

Tarpejaas gierigheid en liefde brouwt veel kwaads
Aan 't eeuwig Rome, door haar' ſchichter fier verdedigt,
En helpt vorſt Tatius ten ſloote in onbeledigt,
Doch ſterft door 's gevers gifte als vyandin des Staats.

ALs Romulus, d'eerſte Roomſche Koning, Romen geſticht, en na zynen naam genoemd, en de zelve met veel goede regelen en wetten voorzien had, bemerkte dat dezelve Stad machtig genoeg was tegen eenige Stad van Italien, hoe groot en machtig zy ware, te oorlogen. Heeft hy, ziende dat dit niet lang ſtaande kon blijven, door gebrek van Vrouwen, na den raad der Raadsheeren, zijne Gezanten aan d'omleggende Steden en Volken gezonden, verzoekende met hare dochteren in den huwelijken ſtaat te vergaderen. Welke Gezanten, zonder iets uit te rechten, ja ook van ſommige Steden beſpot zijnde, weer te Romen gekomen zijn; want zy altemaal de Romeinen onwaardig hielden om aan haar dochteren te trouwen: en ook om dat zy begonnen de Stadt Romen, die in 't midden van haar lag, te vrezen, zorgende dat zy zo geweldig worden zou, dat haar of hare nakomelingen groote laſt daar van komen mocht. De Romeinen, dus verſmaad zijnde, bedochten een raad om met geweld te krijgen, dat zy met vriendſchap niet verwerven konden. Zy lieten een Ridderſpel van ſteken en Tournoyen, met andere

Romulus verzoekt d'omleggende ſteden om vrouwen.

Doch werd verſmaad.

dere luſtige dingen opzetten, dat zy Conſcialia hieten: en beriepen daar toe al de by-leggende Steden en geburen. Als de dag van't ſpel gekomen was, quam daar een groote menigte, niet alleen om't ſpel, maar ook om de nieuwe Stad te zien; die altemaal vriendelik van de Romeinen ontfangen zijnde, haar verwonderden dat de Stad binnen zo korte tijd zo wel betimmerd en bewoond was. Als't ſpel op't beſt was, en ieder daar na gaapte, en daar mede bekommert was, heeft Romulus zyn volk een teken gegeven om't ſtuk te beginnen. Terſtond vielen de Romeinen met macht in de hoop, en elk greep dat hy krijgen kon: behalven dat ſommige van de ſchoonſte den opperſten van Romen toegedeild werden, van welke de bevalligſte, Herſilia genaamd, Romulus toegedeild wierd. Deze waren in alles zes honderd en drie en tachtig. d'Andere van de maagden, die geroofd waren, bedrukt zijnde, vloden, groot misbaar makende, en beſchuldigden de Romeinen, dat zy ze zo bedrogen hadden. De maagden maakten ook groot gejammer, en waren qualik te vreden: maar door de woorden en vriendelijke vertrooſtingen van Romulus en hunne mannen, zijn zy een weinig verzoet, en hebben allengskens haar in liefde tot haare mannen gevoegd. d'Ouders der maagden die geroofd waren, t'huis gekomen zynde, hebben door haar klagen en misbaar de Steden tegen de Romeinen opgehitſt, en ook byſtand van Tacitus, Koning der Sabinen, begeerd. En om dat die daar traaglik mede voortging, hebben drie volken die de zake aangingen, t'zamen geſpannen, en met malkander verbond gemaakt tegen de Romeinen, maar zijn t'ſamen van Romulus verwonnen, en onder zijn gehoorzaamheid gebracht. Ten laatſten zyn de Sabinen tegen de Romeinen om de zelve zaak opgeſtaan, welke oorlog de ſwaarſte van allen was; want zy die wijſſelik voerden, niet doende met gramſchap, maar met wijzen en voorzichtigen raad. Zy gebruikten daar toe ook bedrog; want toen ze de Stad met geweld niet winnen konden, keerden zy haar tot liſt; en ſpraken met een maagd uit de Stadt Romen, Tarpeja genaamd, dochter van Tarpejus, Gouverneur van't Capitolium, datze hen by nacht de Stad open doen, en verraden zou; zy beloofden haar te geven de juweelen die zy aan hun ſlinke armen hadden, dat koſtelljke ſpanſelen waren, dieze toen na haar gewoonte droegen. Tarpeja door een vervloekte gierigheid hier door bekoord zijnde, heeft de Sabinen op zekeren nacht, als't beſtemd was, de Poort geopend, en hun alzo op't Slot gebracht. Maar Tacitus, der Sabinen Koning, heeft die daad, hoewelze hem zeer aangenaam was, vervloekt, en den Sabinen geboden haar te geven al wat zy lieden aan hun ſlinker armen droegen; en heeft zelfs eerſt zijn armringen, of ſpanſelen afgetrokken, en haar toegeworpen, en daar na ook zijn ſchild. 't Zelve deden al d'anderen desgelijks; invoegen dat zy, ter aarde geſtoten zijnde door de ſlagen van de armſpanſelen en ſchilden, ſtorf alzo, onder den laſt verſmorende, en ontfing dus een rechtveerdige ſtraffe van haar vervloekte gierigheid en verfoejelijke verraderye. Hoe't verder met de Stad Romen en de Sabinen afgelopen is, zullen wy in't kort hier by voegen. De Sabijnen, op zulken wijze in de voornaamſte Sterkte der Stadt gekomen zijnde, vergaderden 's anderendaags de Romeinen hunne menigte, om de Sabinen uit de plaatſen, die ze vaſt in hadden, te drijven, en vielen met macht onverzaagd aan. De Kapitein der Sabinen was Metius Curtius geheten; der Romeinen Hoſtuis Hoſtilius: zo lang deze ſtreed, weerden de Romeinen zich dapper; maar zo haaſt hy verſlagen was, begoſten de Romeinen't veld te ruimen, en te vluchten tot dat ze aan d'oude Poorte des Palatijnſchen bergs kwamen. Romulus was ook een der vluchtelingen. Als zy tot deze plaats gevlucht waren, ſprak Romulus den zijnen weêr moed in, en beval hen ſtil te ſtaan, en tegen de vyanden te keeren. Dies begon't geval zichte wenden, en die verwonnen waren, begonnen

Zyn lift om die in weerwil te bekomen.

Maagden roof der Sabinen.

D'ouders der zelve begeeren het ongelyk te wreeken.

Tatius trekt tegen Rome te velde.

Koopt Tarpeja tot verraad om.

Opent den Sabynen by nacht de poorte.

Sterft onder den laſt der verraadgiften.

Die van der Romeinen trachten den vyand uit te dryven.

De Romeinen vluchten.

Vatten door Romulus weder moed.

nen de verwinners te verwinnen. Als zy wredelik tegen malkander op de markt ſtreden, liepen de vrouwen, of geroofde maagden, tuſſchen de twee partyen onder de ſwaerden en wapenen met ongebonden hair, hare kleederen ſcheurende, en beſtonden den ſtrijd te ſcheiden: biddende aan d'eene zyde haare Ouders; aan d'ander zyde hare Mans, dat zy zo een leelijke moord, daar de vader zijn dochters man, de man zijn ſchoonvader vermoorde, ſtaakten. Zy ſchreiden bitter, zeggende: *Zo gy deze huwelijken, die wy aangevangen hebben, wreken wilt, zo werpt de gramſchap op ons, wy zijn d'oorzaak des oorlogs en 't ombrengen tuſſchen onze vaders en mans. 't Is beter dat wy ſterven, dan dat wy zonder mans weduwen, ofte, zonder ouders, wezen worden.* Terſtond wierden de mannelijke herten, door der vrouwen tranen en beden, zo beweegt, dat ze ophielden van ſtrijden, en tot verdrag quamen; dat zo gemaakt wierd, dat de Sabinen met hunnen Koning Tacitus, hun Stad, Cures genaamd, verlieten, en met lijf en goed binnen Romen quamen woonen, by haar dochters mannen, en daar Burgers wierden, op zodanige voorwaarden, dat de Romeinen onder Romulus, en de Sabinen onder Tatius zijn zouden.

De vrouwen trachten den ſtrijd te doen ſtaaken.

Dat haar gelukt.

't Verdrag tuſſchen de partyen.

POLYCRITA,

Een Heidenſche Nonne.

Polycrita, een Nonne, in's vyands hand geraakt;
Wil noit haar' kuiſchen ſchoot, op zijne bee, beſmetten,
Ten zy hy luiſtere naar haar wille en ſtrenge wetten,
Om welken dienſt zy bange en droef de ziel uitbraakt.

Polycritaas ſtantvaſtigheid.

't Ging anders toe met de dochter Polycrita, als met Tarpeja, zy was een Heidenſche Nonne in een Tempel buiten de Stadt van de Naxien. De Mileſiers belegerden de Stad haaſtig: en zo was Polycrita in handen der vyanden. Diognetus, de Veldoverſte, verliefde op haar: zy weigerde zijn wil te doen, of hy moſt ook doen 't geen zy begeerde: dit was, dat hy zijn eige Leger verraden zoude. Hy, gram wordende, trok zijn zwaard, en wilde haar dooden; maar door liefde zijnde overwonnen, ſtond haar verzoek toe. 't Verraad geſchiede dus: de Mileſiers hadden in 't Leger een Feeſtdag, en dronken luſtig om: Polycrita waarſchoude haar broeder, Gouverneur van de Stad, door een loozen brief in een brood gebakken, dat hy op 't Leger zoude uitvallen als zy een fakkel ontſtak: 't Geſchiede, en de Mileſiers wierden in hunne vrolijkheid overvallen, en zo was de Stadt ontzet.

Is oorzaak dat Naxien ontzet werd.

Verſmoord onder de giften der burgers.

De Burgers, deze dochter met blijdſchap inhalende, wierpen haar zo veel goude en zilvere geſchenken toe, datze daar onder ook verſmoorde. Dit trouwlooze Veldoverſte had zyn verdiende loon, maar Polycrita was te beklagen: doch het kan wel een kunsje van de Burgeren geweeſt zijn om deze geſchonde Nonne met eere aan een kant te helpen. Hoe het zy, verraders worden veeltijds in hunne eigene ſtrikken gevangen. De groote Turkſche Keizer bequam het Eiland Rhodus door een verrader, onder belofte van zijn dochter aan hem tot een vrouw te geven; maar die man vond zich jammerlijk bedrogen. De dag van trouwen wierd beſtemd: de Bruid

wierd

wierd aanhem getoond in groote heerlijkheid: maar de Keizer wilde, dat de Verrader, die een Chriſten was, eerſt zijn gedoopte huid moeſt afleggen, eer hy by de Bruid te bedde mocht gaan. De man wierd levende gevild, en in een cierlijk bedde geleid, dat met zout was beſtrooit, en ſtierf dus elendiglijk. Voorbeeld eener geſtrafte verrader.

Cillicon de Mileſier, verried ook zijn Vaderland Melita, of Malta, waar door hy geheel rijk wierd.

Men zag dat de man wat in den zin had; men vraagde hem wat hy dede? hy antwoorde: *Alle dingen zijn wel die ik doe*; waar uit daar na dit ſpreekwoord quam: *Alles is wel, ſeide Cillicon.* Maar 't gene hem gebeurde was opmerkelyk. Cillicon, in de Vleeshal gaande, koft een ſtuk vleeſch van Theagmes, en wees met zyn hand hoe veel het ſtuk te groot voor hem was: maar de Vleeshouwer kapte zijn hand af in plaatze van het ſtuk vleeſch, en zeide tot hem: met die hand zult gy nu uw Vaderland niet meer verraden. Ander voorbeeld.

THESSALONICE,

Koninginne van Macedonien.

Theſſalonice, meer haar' jongſten zoon genegen
Dan Antipater, baard een huiſſelijk verdriet,
En noopt den wreedaart, die haar ſchoone borſt doorſtiet,
Door ſmeeken noch gebeên, noch traanen te bewegen.

EEn ſchrikkelik en overwreed bedryf heeft ons nagelaten de godloze Antipater, gepleegd aan zyne moeder Theſſalonice, weduwe van Kaſſander, Koning van Macedonien, welke ſtierf in 't begin des jaars 3653. met deze vervloekte moedermoord is 't aldus toegegaan. Na dat Philippus, zoon van Kaſſander het ryk maar een jaar bezeten had, zyn in de regeeringe gevolgd zyne twee broeders, Antipater en Alexander, welke Macedonien onder hen gedeelt hebben. Nu was Theſſalonice den jongſten zoon Alexander altyd meer toegedaan geweeſt als d'oudſte, Antipater geheten. Zy had deze partyſchap in de deelinge der landen ook zodanig laten blyken, dat Alexander het beſte deel van Macedonien verkregen had; 't welk Antipater zo euvel op nam, dat hy zyn eigen moeder, als hy haar op zeker tyd alleen vond, zeer jammerlyk van 't leven beroofde, niettegenſtaande haar erbarmlik klagen, haar bittere en heete tranen, die zy langs 'er wangen liet rollen. Zy zocht hem, openende haare boezem, met de borſten die hy gezogen, en met den ſchoot, die hem gedragen had, te bewegen. Maar de Tiran blyvende onbeweeglyker als een Rots, zach geen liever uur, dan dat van zyn moeders dood. Doch deze moedermoorder ontfing niet lang daar na zyn welverdiende ſtraffe. Want Alexander, willende deze vervloekte moedermoord niet ongewroken laten, riep derhalven Pyrrhus, Koning van Epirus, nu Albanien geheten, te hulpe. Deze quam wel, doch dreef zodanigen handel in 't land, dat Alexander wenſchte hem achtergelaten te hebben. Om nu van zulken woeſten gaſt ontſlagen te zyn, zo verzocht Alexander byſtand aan Demetrius den Ste- Theſſalonice is haar jongſte zoon Alexander meeſt toegedaan. Dat Antipater in toorne onſteekt. Dood zyne Moeder. Alexander ttacht de moedermoord te wreeken.

Roept na Pyrrhus Demetrius te hulpe.

de winner, den zoon van Antigonus, en Koning in Azien, die gantsch Grieken-land hem by na onderdanig gemaakt hadde. Deze met een groote macht aankomende, zo moesten Antipater en Pyrrhus wyken. Doch door dien Alexander Demetrius ook niet veel en betroude, zo poogde hy een verdrag met zynen broeder in te gaan, en leide heimelik toe om Demetrius van kant te helpen, welke zulks gewaar wordende, 't zelve voor quam, latende Alexander dooden, en zich zelfs Koning van Macedonien maakte. Den andere broeder Antipater hield zich in dezen kryg by zyn schoonvader Lyzimachus, welke, door dien hy bemerkte, dat Demetrius hem beoorlogen wilde, en alzo den kryg in Thracien brengen, zynes dochters man Antipater dood sloeg. 't Welk een rechtveerdige straffe Gods geweest is, namelyk, dat de geenen, die zyn eigen moeder vermoord had, wederom van zyn schoonvader vermoord zoude worden.

Die hem om zijn verraad laat dooden.

Antipater werd van zijn schoonvader vermoord.

WEDUWE en ZOON van HYRKANUS, Koning der Joden.

Aristobulus, fel door kroonzucht aangespoort,
Doet zijne moeder door gebrek van voedzel sneven,
En brengt Antigonus, zijn broeder, om het leven,
Doch sterft uit wanhoop om het plegen van die moord.

Hier voor hebben wy verhaald de schrikkelyke en vervloekte Moedermoord van Antipater, en deszelfs verdiende straffe. Want men ziet gemeenlijk, dat zodanige vervloekte vader- of moedermoorders zeer zelden Gods rechtveerdige en wreekende hand ontshappen. Waar van wy, onder anderen ook een klaar voorbeeld hebben in Aristobulus, zoon van Hyrkanus, Koning der Joden, welke zyn eigen moeder van honger liet versmachten. Waar van wy de Historie, in 't kort hier by zullen voegen. De vader van dezen Aristobulus, Hyrkanus geheten, welke vyf zonen na liet, had by uiterste wille verordent, dat zyn na te laten weduwe, nevens hem, het Ryk bedienen zoude: Doch dit was Aristobulus en zyn eergierigheid zodanig tegen de borst, dat hy zyn eigen moeder in de gevangenis deê werpen, en aldaar van honger en gebrek van alle andere behoeftigheden zeer deerlik liet versmachten. Als nu drie van de gebroeders, over dit gruwelik bedryf ten hoogsten misnoegd waren, en daar over klaagden, zo liet hy hun ook gevangen zetten. Maar Antigonus, den vierden broeder, deê hy in tegendeel alle Eere en vriendschap aan, maakte hem algemeen Overste van zyn Heir, en zond hem tegen de Itureers, eenzeer boos en godloos volk, welke nabuuren van de Edomiters waren, om de zelve te tuchtigen. Antigonus had in dezen oorlog goed geluk, sloeg de Itureers, nam 't geheele landschap in, dwong hen de Joodsche Godsdienst aan te nemen, en zich te laten besnyden, en veroverde alzo voor dezen moedermoorder een goed stuk lands. Maar deze voorspoed is Antigonus zeer qualik vergolden. Want als hy door eenige quaadgunstige, valschelyk by zynen broeder aangeklaagd wierd, dat hy heimelyk na 't ryk stond, zo liet Aristobulus, die toen in Stratos

Hyrkanus verordent by uiterste wille de mederegering aan zyn vrou.

Waarom haar zoon Aristobulus haar van honger doet sterven.

Zet zyne broeders gevangen.

Antigonus dapperheid werd kwalijk vergolden.

too-

tooren, (welke daar na den Burcht Antonia genoemd is geworden,) zick lag, Antigonus by hem ontbieden, en beſtelde ondertuſſchen eenige van zyne lyfwachten aan een donkere plaats, met bevel, by aldien Antigonus zonder wapenen tot hem quam, datze hem dan zouden laten voortgaan, maar zo hy gewapend was, datze hem dan zonder eenig uitſtel zouden dood ſlaan. Als nu de boden, om Antigonus te halen, heenen gingen, zo zond Salome, gemalin van Ariſtobulus, die een verborgen haat op Antigonus had, hen na, zeggende, dat de Koning gehoord had, dat Antigonus hem een zeer ſchoon wapen had laten maken, en derhalven begeerde, dat hy 't zelve aandoen, en zich daar in voor zyn broeder vertoonen zoude. Antigonus, niet quaads vermoedende, ging in zyn ſchoonſte harnas na zynen broeder, en tot de kamer des Konings. Als hy nu aan de plaatze quam, daar de trawanten verborgen lagen, en dat de glans zyner ruſtinge in hun oogen flikkerde, zo vielenze hem voort op 't lyf, en holpen hem met 'er haaſt van kant. Als Ariſtobulus daar naar den grond van dezen handel te deeg overwoeg, zo berouwde hem deze daad zo zeer, dat hy doodelik krank wierd, en bezonderlik veel bloed uit de keel over gaf. Nu gebeurde 't, dat een van zyn lyfjongens een bekken vol bloed, dat hy uytgebraakt had, uitdroeg, om 't zelve aan een heimelike plaatſe weg te gieten; doch hy viel met 'et bekken even aan die plaatſe en duiſteren gang, in welken Antigonus verſlagen was geworden, en ſtorte alzo het bloed van Ariſtobulus, op het overgeblevene bloed van Antigonus. Als de Koning dit verſtond, zo verſchrikte hy van gantſcher herte, en erkende de rechtveerdige wrake Godts, zeggende onder andere, met bitterlik weenen en diepe zuchten: *Nu bekenne ik, dat God myn mishandelinge en misdaad niet verborgen is, dewyle ik zo tydelyk myner vrienden dood en bloed boeten, en daarom geſtraft moet worden. O gy onbeſchaamden wormen zak, en ſchandelyk lighaam, hoe lange wilt gy nog de ziele in u behouden, over de welke beide der moeders ende broeders bloed wrake roepen, waarom laat gy niet de ziele eenmaal van u uytvaren, maar moet dat bloed alzo ſtukwys van wegen der bloedſchulden uytwerpen?* Als hy naaulix had uitgeſproken, heeft hy zynen geeſt gegeven, als hy maar een jaar geregeerd had, gelyk hy ook niet langer waard was, inzonderheid, wyl hy zyn moeder zo jammerlyk van honger had laten ſterven. Welk voorbeeld zo veel t'afgryzeliker is, door dien het onder het volk Gods, en ook van een Aſmoneer geſchied is, zynde uit Prieſterlyken geſlachte. Waar tegen de Heidenen zelfs zodanige trouwloze kinderen op het hoogſte geſtraft hebben. Want even om dezen tyd, of niet lang daar na, is Publius Malleolus tot Romen, om dat hy zyn moeder omgebracht had, in een lederen zak geſtoken zynde, in de zee geworpen, en alzo verdronken.

Liſt van Salome.

Antigonus werd vermoord.

Ariſtobulus wanhoop.

Waar in hy ſterft.

OLYMPIAS,

Koninginne van Macedonien.

De wrede moeder van den grooten Macedoon,
Held Alexander, brengt haar bedgenoot om 't leven,
En doet Euxidice en haren stiefzoon sneven,
Doch sterft als moeder van haar wijdberuchten zoon.

Olympias herkomste.

OLympias, Gemalinne van Philippus, Koning van Macedonien, en Moeder van Alexander den Grooten, is van een zeer oud en doorluchtig geslacht geweest, en gesproten uit den bloede der Eaciden, eertijds onder de Grieken, en door de heele wereld zeer vermaard; en zy zelfs was een dochters dochter van Nephtolomeus, Koning der Molassen. Zy heeft ook een broeder gehad, die Koning van Epirien was, Alexander geheten. Niet weinig heeft haar ook bekend en vermaart gemaakt, de groote en heerlijke daden van haaren zoon Alexander. Maar dit heeft wederom grootelijks haar eere en naam gequetst, dat zy in 't bloeijen van haar tijd met overspel is besmet geweest, en dat meer is, dat die groote Alexander, dien zy ter wereld gebracht heeft, zo sommige zeggen, in overspel zoude gewonnen zijn; waarom Philippus ook dikwils zeide, dat Alexander zijnen zone niet was. Om welke oorzaak hy haar ook verstiet, en Kleopatra, dochter van Alexander, Koning Epyrust ten wijve nam. Deze versmaadheid nam Olympias zeer qualijk op, zo dat zy van die tijd af toeleide op alle boosheid. Want tot dien dag toe (behalven alleen haar oneerbaarheid hier boven vermeld) had zy vercierd geweest met alle Koninglijke deugden; maar nu maakte zy haar bekend door veel gruwelijke werken; want men geloofd, dat zy den jongeling Pauzanias verwekt heeft, met voorweten van haaren zoon Alexander, om Philippus, haren Gemaal, van 't leven te beroven. En als Pauzanias hier over aan 't kruis wierd gehecht, heeft zy 't doode lichaam daar afgenomen, en 't zelve zeer heerlijk doen begraven, en 't swaard daar hy Philippus meê omgebracht had, den Afgod Apollo toegeheiligd. Zy liet ook den Koning Arideus, die meê een zoon was van Philippus, maar van een andere Vrouw, in de gevangenis werpen, en met pijlen doorschieten: en dwong noch daarenboven zijn Gemalin Euridice, dat zy zich over haar mans lichaam verhing, doch door deze daad heeft zy de gemoederen der Macedoniers van haar zeer vervreemd, en heeft ten laatsten de zelve Kelk moeten drinken, die zy aan andere had doen smaken. Want als na de dood van Alexander de groote Kassander met geweld zich meester van 't ryk gemaakt had, zo heeft hy haar belegerd in de Stadt Epidua, zo datze eindelik, na een langdurige en schrikkelike hongers nood, gedwongen was, haar zelfs op zekere voorwaarden over te geven. Maar als Kassander, door 't aanraden der vrienden, die door haar omgebracht waren, haar echter ter dood verweers, en tot dien einde eenige krygsknechten tot haar zond, om haar om hals te helpen, zo heeft zy, leunende op twee dienstmaagden, haar klederen nauw aan haar lighaam voegende, 't zelve, zonder eenig geschrey of geklag, den Soldaten toegekeerd, van de welke zy met veel wonden doorregen wier-

Is met overspel besmet.

Werd van haren gemaal verstooten.

Is bewerkster van zyn moord.

En die van haren stiefzoon.

Werd van Kassander belegert.

Die haar doet van 't leven beroven.

wierde, met welke daad zy genoegzaam tekennen gaf, dat zy de moeder was van dien grooten en dapperen Alexander.

L A Ï S,

Beruchte Snolle van Corinthen,

De ſchoone Laïs vangt heel Grieken in haar lonken,
En doet Vorſt Pyrrheus zelfs in ſlaafſche boejen gaan;
Dees noemd haar Venus, die Minerva, die Diaan,
Wie kan die geile Snol niet tot haar liefde ontvonken!

Laïs werd van d'Atheners gevangen en verkocht.

DE wytvermaarde Laïs, is geboren in een Stad van Sicilien, geheten Hiccares, en wierd, noch een teer meisje zijnde, toen Nicias Hartoog en Hoofdman van d'Atheners, Cataigne en Hiccares innam, van eenige ſoldaten gevangen, en tot Corinthen gebracht, en aldaar met d'andere ſoldaten, verkocht. Daar na ontſlagen, en in vryheid geſteld zijnde, heeftze door gebrek van goede onderwyzinge, en d'afwezentheid harer Ouders, haar eere aan de meeſtbiedende opgeveild, waar door zy, wegens haar weêrgadeloze ſchoonheid, en uitſtekende bevallijkheden, tot zulk eene vermaardheid quam, dat zy gehouden wierd voor de ſchoonſte, luſtigſte, en lieflikſte Hoere van heel Griekenland, ja van de heele wereld; waar op de Corinthers hun zelven zeer verhooveerdigden, en voor een groote eere hielden, zeggende ook dat zy in hun land geboren was: het welke zy in hun bocken ook nagelaten hebben. Haar vader was een Opperprieſter van Apollo's Tempel, een man, die zo kloek was in de wichchelarije dat hy zijn dochters val voorzei, zo dra als zy ter wereld quam. Deze Laïs had een Koning tot haar boel, te weten, de vermaarde Pyrrhus. Zy reiſde met hem in Italien, toen hy te veld trok tegen de Romeinen, en bleef zo lang by hem, tot datze weêr met hem uit den kryg keerde. Zy was zo overmatig ſchoon en lieftaalig, dat, indienz'er eerlik had willen dragen, en met een eenig man vernoegd zijn, ze zou den deftigſten Prins van de wereld geprikkeld en gedwongen hebben, haar te minnen. Uit Italien gekomen zijnde, namze haar woonplaats in Corinthen, alwaarze van menig Prins en Heer bezocht wordende, de zelve zo plukte en teeſde, datze hun niets liet behouden dan de ſpraak, om hun lijden te vertellen: want zy was vermaard, dat'er behalven haar geen was, die uit haar liefde, zo veel winſt kon trekken. Zy wiſt haar zo wonderlik te dragen, datze nooit aan iemand eenig teken liet blijken van verliefd te wezen, en daar by was'er niemand, die met haar verkeerde, of verkeerd hadde, die eenige haat op haar had. Zy was zo volmaaktelik ſchoon van lijf en leden, dat de vermaardſte en uitſtekenſte ſchilders, beſonderlik om haar te zien tot Corinthen, quamen, op datze haar mochten uitſchilderen, en een voorbeeld nemen van haar aanzicht, borſten, en lichaam. Zy was zo wonderlik bevallig en aanminnig van natuur, dat'er geen ryk man was, die niet tot haar poorte inging. Ja zeer veel Koningen, Princen en groote Heeren quamen niet alleenlik van Europa, maar ook uit Afrika om haar te dienen, te onderhouden, en in alles te believen. In't kort, zy was van elk begeerd, en ontſtak heel Grieken in liefde tot haar. 'T welk geen wonder was,

Krygt d'achting van de Schoonſte der wereld te wezen.

Heeft Pyrrhus tot haar boel.

Trekt uit haar boelaadjen veel winſt.

De Schilders komen om haar, wegens hare ſchoonheid, uit te ſchilderen.

Zy lokt de heele wereld tot haar.

want zy was over al in ervaren, met een groote bevalligheid en zonderlinge lieftaligheid, 't zy in't ſpreken, zingen, en danzen, invoegen dat zy der grootſte mannen harten tot haar liefde wiſt te trekken, dat zy in lang een tyd of wel nimmermeer van zodanig liefdens toverſtrikken konden ontſlagen worden: nochtans wilde zy't nooit met een man alleen houden. Ariſtippus, Demoſthenes, en Diogenes waren uitermaten op haar verzot en verliefd. Het is wel waar dat Ariſtippus hem beroemde dat hy Laïs in zijn bezit en gebruik had, in plaats, gelijk hy zei, dat d'andere minnaars van haar overheerſcht of gebruikt wierden. Demoſthenes, die groote redenaar, quam eens van Athenen tot Corinthen in een onbekend kleed om Laïs te zien, en tot zyn wille te gebruiken: maar als zy hem daar voor een Talent, dat is, 600 kroonen of 1400. gulden, afeiſchte: antwoordde hy haar dus: *O Lais, ik koop geen berouw zo duur: want deze zaak zou ik naulix volbracht hebben, of zy zou my terſtond berouwen.* Op zekeren dag wierden in de tegenwoordigheid van Laïs, de Philozophen van Athenen, als wyze, geleerde, en eerlike mannen, zeer geprezen. Waar op Laïs antwoorde: *Ik weet niet hoedanig dat hunne geleerdheid is, noch in wat kunſten of boeken, uwe Wysgeeren, die gy zo zeer pryſt, haar oeffenen: maar ik weet wel, dat ik, die een vrouwe ben, en nooit t'Athenen ben geweeſt, hun dikwils hier in myn ſchoole zie komen, en van Wysgeeren minnaars worden: maar ik zie niet dat zy iemand van myn minnaars tot Wysgeeren maken.* Ariſtippus Crenaicus, waar af hier boven van verhaald is, bleef jaarlix twee maanden in den tyd van de Neptunales ('t welke feeſtdagen waren ter eeren van Neptunes ingeſteld) met Laïs in Egyna. En als hy van een, zynen vriend, beſtraft wierd, om dat hy zo veel werx maakte van deze vrouwe, en daar aan zo veel gelds verquiſte, nademaal zy gewoon was, Diogenes ſonder loon t'ontfangen, zo antwoorde hy: *Ik geef Lais zo veel om dat ik myn gezeugte met haar mogte nemen, en niet, om te verhinderen dat een ander haar niet gebruike.* Diogenes zei tot hem eens op zekeren dag: *ô Ariſtippus, gy meend dat gy alleen met Lais te doen hebt, en't is een openbare hoere: of legt meê een honds leven, gelyk als ik, daarom zo verlaat haar.* Hier opgaf hy hem weêr tot antwoord; *dunkt het u onbequaam te zyn, ô Diogenes, in een huis te woonen, daar eertyds andere in gewoond hebben? neen zekerlyk*, zei hy, *en in een ſchip te zeilen, daar wel anderen te voren, in gevaren hebben? nog dat ook niet. Deſgelyx en is't niet buyten reden met een vrouw te doen te hebben, dewelke veel anderen hebben gebruikt.* Een deel jonge Philozophen vielen op een tyd met malkanderen in geſchil, aangaande, welk deel van een Juffrouw het bekoorlijkſte was, en de meeſte luſt vermogt te ſtichten. D'een meende het was het voorhoofd: d'ander noemde d'oogen; een derde hiel het met de kaken; een vierde met de lippen; in't kort, al wat in het vrouwgetimmer aanminnig is, wierd te berde gebrocht. Doch dewyl zy met malkander niet over een konden komen, beraamden zy eenſtemmelik, dat men zich van dat twyffelſtuk aan het oordeel van Mevrouw Lais van Corinthen zou gedragen. Als ze hun geſchil verſtaan had, grimlachteze wat, en gaf dadelik (loos als zy was) voor antwoord; *zy waren niet dan een hoop gekken: want genomen dat zy haar in een heimelyke plaats hadden, wat zoudenze 't eerſt van al zoeken?* bemerkt de gulartigheid van deze dartele hoſpop. Nu ſchoon Lais haare minnaars een goed onthaal zeer duur liet betalen, en groot gewin met haare ſchoonheid in haar jongheid deê, zo gaf zy het daar na wel beter koop, als haar beſte jaren, en meeſte fleur haars levens voorby waren, en dat zy veranderde van wezen, en niet van begeerte: en haar ſchoone trekken in rimpelen veranderd zijnde, zo was zy te vreden t'ontfangen jonge en oude, ryke en arme, ſchoone en leelike, gezonde en verſtyfde, en ont-

Haar voorval met Demoſthenes.

Haar antwoord wegens het pryzen der Atheenſche Wysgeeren.

Ariſtippus antwoord wegens haar, aan Diogenes.

Haar antwoord wegens het bekoorlikſte deel eener vrouwe.

ontfing alle gaande en komende zonder onderſcheid en uitneminge van perſoonen, tot een prys hoe weinig dat het was. De Schryvers komen niet over een in wat plaats zy geſtorven is. Eenige houden ſtaande, dat het tot Corinthen was, oud zynde twee-en-t'zeventig jaren, en dat de Corinthers haar een heerlik graf opgerecht hebben buiten de Stad, daar zy woonde (vermits zy niet wilden toelaten, dat de Hoeren haar verblijf in de Stad zouden hebben) gelijk zy ook mee dezelve daarin niet moeſten begraven, en boven op 't zelve graf, was een Leeuwin uitgebeeld, houdende een Ram of Bok by de voorſte poten. Zommige anderen zijn van gevoelen, dat zy in Theſſalien ſtorf, alwaar zy eenen volgde, geheten Hippoſtrates, maar Atheneus noemd hem Pauzanias, en Plutarchus Hippolocus Theſſalus, waar op zy met liefde ontſteken zijnde, verliet den Berg Acro-Korinthus, welke met zeer ſchoone verſche wateren bevochtigd is, en heimelik vluchtende zonder kenniſſe van haar andere minnaars, quam in 't leger van Alexander de Groote, alwaar de andere vrouwen nydig en jalours over haar vermaardheid zijnde, haar met geweld in een Tempel van Venus leiden, waar in zy haar met ſteenen dood wierpen. Doch Athenens zegt, datze haar gedood hebben met houte banken en ſchabellen. Het welke een oorzaak was, dat die Tempel naderhand genaamd wierd, den Tempel van de moordadige Venus, of anders ook van d'onbarmhertige Venus. Haar graf word gezien in Theſſalien, by de vloed Peneus. Waar op een ſteenen vat is alwaar eenige Griekſche verſſen in gegraveerd waren, hebbende dezen zin:

Haar Outderdom doet wel haare ſchoonte, doch niet haar begeerte vergaan.

Verſchil der Schryvers wegens haar dood.

Werd dood geſteenigt.

Hoewel de Grieken zyn geacht
Onwinbaar, bei van moed en kracht,
Myn ſchoonheid won hen niet te min;
Ik had tot Moeder zelfs de min:
Korinthen heeft my opgevoed;
Theſſalien nu myn beenen hoed.

Haar Grafſchrift.

GEMALINNE en DOCHTER

van

DIONISIUS,

Koning van Sicilien.

't Onmenſchlyck woeden van den wreeden Dionys
Moet zyn Gemalinne en tedre Dochters boeten,
Want Lokra, om de ſmart haars Burgers te verzoeten,
Berooft haar leven op een ſnoode en bittre wys:

IN't jaar der wereld 3582. is Dioniſius, Koning van Syracuſa ofte Sicilien, na dat hy 38. jaren met Groote Tirannye geregeerd had, (dat zeer zelden van Tirannen gebeurd) geſtorven, nalatende in zyn plaatze, zyn zoon, en Dioſinius

Tyran Dioniſius laat zynen zoon het gebied

niſius den jongen, welken zich in 't begin zijner regeeringe aanſtelde, als of hy van een vredig en vreedzaam gemoed was, maar 't zelve duurde niet lang, of liet wel haaſt blyken, van wat vader hy geboren was, want zyne voetſtappen navolgende, is hy eindelik uit zyn ryk verdreven, zo dat hy (die te vooren 400 ſchepen in zee had, en hondert duizend mannen te voet, ende tien duizend te paarde in 't veld kon brengen) naulix een klein ſcheepje kon krygen, om naar Corinthen te varen, alwaar hy het weinige, dat hy met hem uit Sicilien gebracht had, haaſt verteerd heeft. En op dat hy van den bitteren en onverdraaglíken honger bevryd zoude wezen, ſo heeft hy tot Corinthen een School opgerecht, en de kinderen onderwezen, en is alzo van een machtig Koning een arm Schoolmeeſter geworden. Als hy nu tot Corinthen in deze armoede en ellende was, zo vraagde hem eene ſpotswyze, *wat helpt u nu, dat gy den Philoſoph Plato aan uw Hof gehad hebt, en wat nuttigheid hebt gy van zyne leeringen?* Waar op Dioniſius antwoordde: *Dat heb ik van hem, dat ik dit myn ongeluk en wederweerdigheid met geduld verdragen kan, en my daar na weet te voegen.* Zodanige veranderingen, van zulken hoogen tot zo laagen ſtaat, en van de grootſte weelde tot d'uitterſte armoede heeft Dioniſius, ter oorzaak van zyn Tiranny, moeten beproeven. Maar wat zyne dochters belangd, die zyn waarlik te beklagen geweeſt; want die moeſten heel onſchuldig, en in haar onnozelheid, op deze wereld lijden de ſtraffe van haar vaders misdaden. Want na dat haar vader uit zyn Koningryk verdreven was, hebben de borgers van de Stad Locra, om zich te wreeken van d'overlaſt, die hy aldaar te voren gedaan hadde, in 't verkrachten en ſchenden van hun vrouwen en dochters, genomen de dochters van Dioniſius: en de zelve (niet tegenſtaande dat 'et nog heel jonge en teere ſchoone Maagdekens waren) eerſt aan een iegelik in 't openbaar gegeven, om de zelve te misbruyken, en jammerlik te verkrachten; en daar meê noch niet te vreden zynde, hebbenze haar met ſcherpe naalden ofte elſſen tuſſchen de nagels zo deerlik geſteeken, dat de zelve, door deze onlydelyke ſmerten, en onverdraaglike pynen, een zeer harde dood geſtorven zyn.

Die uit zyn ryk geſtooten werd.

En in Coriuthen een ſchool opreecht.

Zyn deftig antwoord tegen een ſpotter.

Den vaders misdaad op de dochters gewroken.

Haar rampzalige dood.

Ook verhaald Plutarchus in 't leven van Dioniſius d'oude, vader van dezen voornoemden Tiran, daar wy in 't begin dezer hiſtorie van verhaald hebben, dat als hy eenmaal om zyn Tiranny uit zekere Stadt moeſte vluchten, dat d'inwoonders, zyn vrouwe, in hun geweld hebbende, de zelve zo veel leeds en ſpyts aandeden, dat zy, door onverduldigheid, haar zelfs 't leven benam.

Als die der Moeder.

A R-

ARSINOË,

Koninginne van Macedonien.

De ſchelmſche Ptolomeen misleid Arſinoë
Met dierbaare eeden, in't gezicht der goôn gezwooren,
En doet haar kinderen verwoed het hart doorboren,
En bonſt haar van den troon in ballingſchap vol wee.

PTolomeus, een van Alexanders nakomers, had, toen Antigonus verdreven was, Macedonien in genomen, vrede met Antiochus, en verbond en maagſchap met Pyrrhus gemaakt. Hy was dieshalven van alles verzekerd, behalven van zyn zuſter, en van haar kinderen. Zy, Arzinoë genoemd, was aan Lyzimachus, Koning van Macedonien, gehuwt. Hy beſtede dieshalven al zyn verſtand en liſt, om haar, gezamentlik met haar kinderen, te vangen. Zy was echter op haar hoede, en verwittigd, en voor alles bevreeſt. Wat deê hy? Hy verkoos de liefde, het machtigſte werktuig tegen 't vrouwelik geſlacht. Zy was zyn zuſter. Wat deê dit tot de zaak? Hy ontfonkte haar in liefde. Het maagſchap ſchrikte deze woeſte Ooſterſche volken niet af; en deze zaak was alreê in gewoonte en rechte veranderd; hy zond dieshalven dikwils gezanten, geſchenken en brieven, bood haar meê deel aan de heerſchappy aan, en haar kinderen het erfrecht; en voegd'er nog by, dat zy dit tot geen ander einde met de wapenen veroverd had, dan om dat hen na te laten. Hy beloofde, dat hy bereid was om zijn beloften zo krachtelik, als zy begeerde, en ter plaats, daar zy wilde, by de heilige Altaren en Tempelen te beſweren. Wat meer? hy overrede deze Vrouw. Zy zond een van haar getrouwſte vrienden uit, om den eed t'ontfangen. Hy deê dit zonder marren, ja porde by na daar toe. Hy verſcheen in den Tempel van d'oudſte Godsdienſt, en, de beelden en altaren der Goden aanroepende, en zich zelf en zijn hoofd met ongehoorde en gruwelijke vervloekingen verlovende, zwoer; *dat hy uit een onbeveinſde trouw zijn zuſter ten huwelik verzocht, dat hy haar tot Koningin zou verklaren, en hare kinderen, en geen anderen, voor zijn erfgenamen houden zou.* Arzinoë dieshalven vol hoop zijnde, verſcheen voor haar broeder, en ſprak met hem, die, met zijn gelaat, en met de tinteling zijner oogen zijn liefde betonende, het ſpel uitſpeelde, haar tot zijn gemalin troude, de Koninglijke hoofdpronk, in d'aanſchouwing van de Krijgslieden, en van 't volk, op haar hoofd zette, en Koningin noemde. De bruiloft wierd met alle pracht en heerlikheid en blyſchap der inwoonderen gehouden. Arzinoë verblijd zijnde, dewyl ze nu weêr 't geen zy door de dood van haar eerſten man Lyzimachus verlooren had, kreeg, trok voor uit na Caſſandrea, haar ſterkſte Stad, op de welke alleen het gemunt was, en daar haar ſchatten en kinderen waren; om haar nieuwe gemaal daar in te geleiden, en met een prachtige toeſtel te ontfangen. De wegen, tempelen, en huizen wierden vercierd. Men ſtelde hier en daar altaren en ſlachtoffers. Zy beval dat haare zoonen Lyzimachus, zeſtien jaren oud, en Filippus, drie jaren jonger, hunnen Vader en Oom, te gemoet zouden trekken. Ptolomeus, om zijn bedrog te verbergen, omhelſde hen zeer vieriglik, en kuſtenze lang boven de mate van ware

Ptolomeus verzekert zich van alles, behalven van Arſinoë.

Vleid haar met zijn huwelijk.

Dat hem gelukt.

Hy bezweert zijn trouw voor de goden.

Zet haar den Koninklijken hoofdband op.

Arſionoë trekt met haar nieuwen Gemaal na Caſſandrea.

liefde, ja zond hen nooit van hem. Maar hy, binnen de poort en burgt getreden, deê het momtuig af, nam zijn gewoon gelaat en neiging weer aan, en, terstond de Krijgslieden binnen gebracht hebbende, beval dat men de zonen dooden zou; dewelke na haar moeder toevluchtende, wierden in hare schoot, en onder het kussen vermoord. Arzinoë alroepende, of zy zo groote wreedheid of met trouwen, of na 't trouwen verdiend had, heeft haar dikwils, geen swaarden noch de dood ontziende, voor haar kinderen tegen de moorders gesteld, en hen omhelzende met haar lichaam beschermd; en de wonden die op hen gemunt waren, zelf gezocht t'ontfangen. Ten laatsten, als haar nog niet toegelaten wierde die te begraven, zo is zy met gescheurde klederen, en hangend hair, met twee knechten in ballingschap verstoten. Zo veel noch t'ellendiger, datze met haare kinderen niet heeft konnen sterven. Zie daar een trouwe moeder, die alles gewaagd heeft om haare kinderen te behouden en groot te maken, een goede zuster, maar een booze en onmenschelike broeder. Doch die daar na zyn rechte loon ook weer ontfangen heeft. Want hy zegepraalde niet lang over zyn vervloekte overwinning vermits de Gallen, Macedonien overlopende, hem verwonnen zynde, van zyn hoofd beroofde, en dat, op een spies stekende, tot schrik en verzekering omdroegen.

Ptolomeus binnen de poorten gereden, doet het momtuyg af.

Werd in ballingschap verstooten.

Dood van Ptolomeus

SOFONISBA,

Koninginne van Numedien,

Het doodlijk noodlot doet steeds Sofonisba beven;
Vorst Massanissa, die zich pijnde om haar staat,
Kan haar noch redden of behoên voor Romes haat,
Des moord hy door vergif dat kostelijke leven.

Als Syphax, Koning van Numidien, door Massanissa en Lelius, overste der Romeinen, geslagen en gevangen was, begaf zich Massanissa terstond na de Koninglyke woonstad van Syphax, die gewonnen hebbende, trok hy spoedig te paard na 't Koninglyke huis, om zich daar af te verzekeren. Hy, in de voorpoort, en by na op den drempel van 't huis komende, ontmoete Sophonisba, Syphax Gemalin, en Asdrubals dochter van Carthago; die, in 't midden van de benden der gewapende lieden, Massanissa, die om zyn wapenen en andere vercieringe uitmunte, kennende, viel hem te voet, en zeide: *De Goden hebben door uw deugd en geluk, u deze jonst bewezen, dat gy alle macht over ons hebt. Ik bid u, zo 't een gevangene vrouw geoorloft is iets van de geen te bidden, die macht over haar leven en dood heeft, en zo zy zyne voeten en verwinnende handen aanroeren mag, en verzoek van u, by de hoogheid van de Koninglyke achtbaarheid, tot de welke wy onlangs ook verheven waren, by den naam van 't Numidische volk, die gy met Syphax ook gemeen hebt* (want Massanissa was ook Koning in 't zelve Afriken, doch was der Romeinen bondgenoot geworden) *en by de Goden van dit Koninglike huis, die ik bid dat zy u gelukkiger hier in ontfangen, dan Syphax daar uitgetrokken is, dat gy aan een smekende vrouw deze genade bewijst, dat gy met my uw gevangene, al 't geen dat gy begeerd, doet, en niet toelaat dat ik aan de smadelijke wreede-*

Massanissa, Syphax overwonnen hebbende, rend na 't Koninglyk paleis. Werd van Sofonisba ontmoet.

Haare redenen tegens hem.

wreedelust van eenig Romein, wie 't ook is, overgeleverd word, Ik zou, schoon ik niet anders, dan Syphax Gemalin geweest had, liever de getrouheid van een Numider, en van mijn landgenoot van Afrika, dan van een vreemdeling willen beproeven. Gy ziet wat een Carthagische vrouw, en Asdrubals dochter van een Romein vreezen moet. Ik bid en smeek u dat gy, zo gy niet anders kont, door my de dood te zenden, my bewaard voor 't vallen in der Romeinen handen, om hun wil onderworpen te zijn. Zy was van uitmuntende schoonheid, en in't bloeijen van haar leven. Zy, zijn hand lang gehouden hebbende, om hem te bewegen dat hy haar niet aan den Romeinen overleverde, en hem alreê met redenen, die beter gevlei en liefkozinge dan gebeden geleken, aangesprooken hebbende, bewoog't hart van den verwinner niet alleen tot deernis, maar met liefde tot Sophonisba bevangen, gaf haar de hand, om haar te beloven dat hy haar verzoek volbrengen zou, en trad in 't Koninglijke huis. Hy overwoog daar na by zich zelf, hoe hy zijn belofte voldoen zou konnen, en geen uitkomst hier in ziende, vraagde de min om raad, die hem een reukelozen en oneerliken weg inwees. Hy deê terstond in de zelve dag de bruiloft voor hem en haar bereiden, op dat hy Lelius en Scipio niet zou behoeven te vragen, wat hy met haar, als met een gevangene vrou doen zou, dewijl zy dan al aan hem gehuwd zou zijn. Ziet hier een wonderding, zy, die een gevangene was, en overwonnen, verwind door haar schoonheid en welsprekentheid haren verwinnaar, en word die zyn bruid, wiens gevangen zy was geworden. Maar ziet wederom een schielijke verandering, wyl zy op den tweeden dag van haar bruiloft genoodzaakt was of te sterven, of zich aan den Romeinen overgeleverd te sien, waar van zy 't eerste verkoos, gelyk uit 't vervolg zal blijken. Schipio, veldoverste der Romeinen, geen behagen hebbende in dit bedryf van Massanissa, te meer, dewyl hy reets in Spanjen zynde, door geen gevangene schoonheid bewogen was geworden, sprak tot Massanissa aldus: *Ik acht dat gy eenig goed in my ziende, eerst vriendschap met my in Spanjen kwamt maken, en daar na u zelf, en uw hoop in Afrika aan mijne getrouwheid overgaaft. Maar daar zijn geen van deze deugden (om de welken u gedacht heeft, dat ik verdiende bemind te worden) daar af ik my meer beroemd heb, dan de matigheid in 't breidelen der vleeschelijke geneugten. Massanissa, ik wenschte wel dat gy by uw andere uitstekende deugden, ook deze gevoegd had. Geloof my, ons leven is niet in zo groot gevaar van onze gewapende vyanden, als van de zijde der wellusten, die ons van alle kanten omringen. De geen, die door zijn matigheid, hen heeft gebreideld en getemd, heeft voor zich een heerliker en treffeliker verwinning verkregen, dan de gene die wy op Syphax verworven hebben. Ik heb de dingen, die gy in myn afwezen kloekmoedig uitgevoerd hebt, opendlik verhaald, en daar in niet verzuimelik geweest. Voorts, ik heb liever dat gy 't overige by u zelf overweegt, dan dat ik, in t'openbaren, u beschaamd maak. Syphax is onder de Romeinsche wiktekenen verwonnen, en gevangen. Hy, zijn vrouw, zijn Koningrijk, zijn heerlikheid, zijn steden, en d'inwoonders daar af, kort al, dat hem toebehoorde, is de roof van 't Romeinsche volk. De Koning en zijn Gemalin, schoon zy niet van Carthago was, en geen veldoverste van onzen vyand tot vader had, moeten na Romen gevoerd worden. De Raad, en 't Romeinsche volk moet het vonnis over haar vellen. Verwin u moed, en zie toe, dat gy door een zonde, zo veel deugden niet besmet, en door een grooter misdrijf dan d'oorzaak daar af, de verzelding van zo veel weldaden niet verliest.* Massanissa deze redenen horende, beloofde niet alleen; maar de tranen quamen hem ook uit de oogen. Hy gezegt hebbende, dat hy zich in gehoorsaamheid van de veldoverste begaf, bad hem dat hy, zo veel mogelik was, verzor-

Hy staat haar verzoek toe.

En trouwt haar.

Scipioos misnoegen hier over.

Zyne redenen tegens hem.

Massanissa door Scipio omgezet.

gen zou dat hy den eed roekeloosſlik gegeven, niet behoefde te breken, dewijl hy haar beloofd had, dat hy haar in geen anders handen leveren zou. Hy heel beſchaamd weg gaande, begaf zich in zijn hut, en daar eenige tijd alleen geweeſt, en ſwaarlijk gezucht hebbende, deê na een diepe zucht, een van zijn getrouwſte dienaars komen, die't vergif bewaarde, (want de gewoonte der Koningen was, om 't zelve altyd in d'onzekere uitvallen gereed te hebben) en gebood hem vergif in een drank gemengd, aan d'ongelukkige Sophonisba te brengen; en haar te boodſchappen, *dat Maſſaniſſa haar geerne zijn eerſte belofte, gelijk een Gemaal aan zijn Gemalin moet doen, gehouden had: maar dat, dewyl de geen, die de macht hadden, hem de middel uit dit te doen benamen, hy zyn tweede belofte voldeê, op dat zy niet levendig in de macht der Romeinen zou komen: dat zy aan haar vader, die veldoverſte in zyn land was, en een twee Koningen, van de welke zy gehuwd had geweeſt, gedenkende, zich zelven verzorgen zou.* De dienaar die deze boodſchap en 't vergift bracht, kwam by Sophonisba, welke tot hem zeide: *ik ontfang dit huwelyx geſchenk, dat my niet onaangenaam is, zo een Gemaal voor zyne Gemalinne niet meer heeft konnen doen. Boodſchapt hem echter, dat ik in beter ſtaat geſtorven was, zo ik niet in 't uitterſte van myn leven weêr gehuwt was.* Waar op zy den moorddrank, die zy zonder eenigen ſchrik aanvatte, zo onbeſchroomt indronk, als zy kloedmoedig ſprak, waar op het vergif haare leden verſtyfde, en den geeſt ten lyve uitperſte. De beruchte Nederduitſche dichter Abraham Bogaard doet haar, terwylſe het gezondene vergif van Maſſaniſſa indrinkt, dus moedig ſpeeken.

Zyn mismoedigheid.

Zend Sofonisba vergif toe.

't Welk zy grootmoedig aanvaard.

En indrinkt.

Zal ik geen andre gift van uwe hand ontfangen,
Ik, Koninginne van Numidiën? o goôn!
Ik, vrouw van Syfax, en van Galas liefſten zoon,
O Maſſaniſſe, is dit uw tedere verlangen?
Maar gy bevryd my voor de ketens van den Raad.
Gy wilt uw bruid niet zien aan Romes ſtaatzywagen
Gebonden; neen! gy wilt, gy wilt my wel behagen,
Maar ach! gy kunt my niet beſchutten voor hunn' haat.
Romeinen, gy zult nooit dien heerelyken zeegen
Genieten, die gy u beloofden van myn val.
Hoe! zou de dochter van den ſtrengen Asdrubal
Noch wachten, dat gy haar door 't hart ſtiet met den degen?
Dus ſprak ze, en dronk het gif, 't geen haar het ingewand
Doorknaagde, en ſtorf vol moed op 't konings ledekant.

GEMALINNE van ASDRUBAL,

Overſte der Karthagineezen.

De dappre gemalin des veldheers Asdrubal
Braveert de lafheid haars gemaals met vrolyke oogen,
En ſnyd haar kinderen den ſtrot af onbewogen,
Om niet te dienen tot een ſpeeltuig van 't geval.

GEen minder kloekmoedigheid om de dood t'aanvaarden, als de voorgaande Koningin, heeft getoond de Gemalinne van Asdrubal, Veldoverſte van Carthago, en moeder van Sophonisba, daar wy in de voorgaande Hiſtorie van verhaald hebben. Waar van we de geſchiedeniſſe in 't kort zullen voorſtellen; die luſt heeft, kan de zelve by de Schryvers wydlopiger lezen. Toen de groote en geweldige ſtadt Carthago in Afrika van de Romeinen overwonnen en ingenomen was, beſloten zich d'overlopers, negen honderd ſterk zynde, ziende zich buiten 't verdrag geſloten, en geen hoop hebbende, met Asdrubal, zyn gemalin, en twee zoonen, die hy had, in Eſculapius Tempel, daar men hen zwaarlik overweldigd zou hebben, zo zy lyftocht genoeg hadden gehad, vermits het gebouw zeer ſterk was, en op een uitſtekende heuvel ſtond, tot de welk men door 't zeſtig trappen op ging, en vermits zy ſterk genoeg waren om hen te beſchermen. Asdrubal overwegende, dat zyn ſtaat van d'overlopers verſcheiden was, en dat hy haaſt van honger zou moeten ſterven, of zich aan d'overwinners overgeven, ontſloop hen heimlyk, en quam, met een olyftak in de hand, tot een teken van een ootmoedige verzoeker, voor Scipio, die hem aan zyn voeten zitten doende, hem aan de belegerde toonde, om hen te bewegen zich ook over te geven. Maar zy, in plaats van zyne goedertierentheid te beproeven, ſpogen wel duizend laſteringen tegen Asdrubal uit, en de brand in den Tempel geſteken hebbende, wierden daar af verteerd, of onder de neerſtortende puinhoopen van dit groot gebouw verplet. De doorluchtige ſtaat van Asdrubals gemalin, en van haar kinderen maakt haar einde treuriger en beweenlyker. Deze edelmoedige vrouw, trok, toen de Tempel aangeſteken zou worden, haar koſtelikſte kleederen en vercieringen aan, en, voor een venſter ſtaande, daar uit zy Scipio, en haar gemaal aan zyn voeten zag, riep hem dus toe: *Dat de Goden u, dappere Romein, en Scipio, zeg ik, die 't oorlogs recht gebruikt, gunſtig zy; maar dat zy dezen rampzaligen Asdrubal, verrader van zyn vaderland, van zyne Huisgoden, en van zyne vrouw en kinderen ſtraffen*; en haar woorden noch meer tot Asdrubal keerende, zeide tot hem: *verrader, meineedige, en de bloodſte van alle mannen, ik, en myn kinderen zullen eerlik in d'aſch van dezen gewyden Tempel worden begraven, en gy zult ſchandelik in de zegepaal omgevoerd worden, en aan 't Romeinſche volk tot een gaapſpel en ſpot dienen.* Zy dit gezegt hebbende, ſneed haar twee zoonen de keel af, en wierp de lighamen in 't vier, dat al begon te branden, en ſprong daar na zelve ook daar in. Dus jammerlik een eind nam de leſte Koningin van Carthago, (want Asdrubal had daar de Heerſchappy) even gelyk d'eerſte, die Dido, of anders Elize genoemd was gegeven.

Asdrubal beſluit zich met vrou en kinderen na 't veroveren van Carthago in Eſculapius Tempel.

Geeft zich zelf aan Scipio over.

D'overige verbranden zich met den Tempel.

Moedige reden van Asdrubals gemalin.

Snyd haar twee zonen de keel af.

Springt in den brand

JULIA,

Gemalinne van

POMPEJUS DEN GROOTEN.

De schoone Julia boet haar godvruchtigheid
En liefde ten gemaale op 't bitterste, en met plaagen;
De schrik van zyne dood, haar om het hart geslagen,
Rukt haar ten grave, en dempt 's volks dierbre Majesteit.

Juliaas liefde tot haren gemaal.

ZEer gedenkweerdig is de groote liefde van Julia, des Keizers, Julius Cezars dochter, welke zy droeg tot haaren gemaal, den grooten Pompejus; want, alzo hy eens de goden offerhande zou doen, en een offerbeest, dat geslagen wierd, in de hand hiel, zo is zyn Tabbaard daar door bebloed geworden. Waarom hy dezelve na huis toe zendende, om een ander te halen, zo is 't by geval gebeurd, dat, de geen dieze droeg, eer van Julia, dan van iemand is gezien geworden, de welke bevrugt zynde, en terstond den rok haars gemaals kennende, en ziende, dat die alzo bebloed was, is zy daar door t'eenemaal in haar herte ontroerd geworden: en voor zeker gelovende, dat Pompejus vermoord was, heeft zy derhalven, zo groote droefheid en weedom in 't herte ontfangen, dat zy haar gezicht verdrayende, en de handen fluitende, ter aarde gevallen, en met groote pyn en benauwtheid, van de vrucht verlost zynde, den geest gegeven heeft, stervende het kind ook eenige dagen daar na. Een Dood tot groote schade van de geheele wereld; welkers ruste, met de wreedste razernye van zo veel burgerlike oorlogen, niet en zoude ontroerd zyn geweest, indien de eenigheid van Cesar en Pompejus met een band van gemeen bloed was verknogt gebleven.

Sterft door een bebloeden tabbert haars gemaals te zien.

Wat haar dood veroorzaakt.

HAR-

HARMONIA,

Koninginne van Sicilien, en

HERAKLEA;

Dochter van den Koning Hiero.

Harmonia ontdekt zich zelf den moordenaaren,
En ſterft grootmoedig op den rijkstroon als vorſtin:
Des volgt Heraklea haar nichte en koningin,
En bied het moordmes den geſpannen ſtrot en aaren.

ALs in Syracuſen, een groote ſtadt in 't Eiland Sicilien, het gantſche geſlacht van den overleden koning Gelo, door merkelik ongeluk, tot Harmonia, een eenige dochter, vervallen was, en de vyanden dapper loerden, om haar van kant te helpen: zo heeft de Minne, een gelyke dochter met Koninglyk gewaad, in haar plaatſe geſteld, om de ſteeken der vyanden t'ontfangen. Maar, als deze de wonden ontfangende, niet eens en melde, om 't moorden t'ontgaan, wie zy was: zo heeft Hermonia, over haar groot gemoed verwonderd zynde, en niet willende zo groote trouwe overleven, de moordenaars te rugge geroepen, en haar zelfs bekendgemaakt, om, gelyk zy haar zochten, in plaats van de andere gedood te worden, zyn alzo beide geſtorven. Hebbende in d'eene de verborgene leugen, in d'andere de naakte waarheid een einde van 't leven gemaakt. De Minne tracht Harmonia voor de dood te bewaren. Haar grootmoedigheid in haar t'ondekken. Haar dood.

Heraclea, Koning Hiero's dochter, en Gelo's zuſter, voorziende, dat men 't ook op haar gemunt had, nam, met haar twee dochters, nog maagden zynde, haar toevlucht tot den Tempel van haare Huisgoden, daar zy, met ongevlochten haire, en met een treurig kleed, nu by de geheugenis van haaren Vader Hiero, dan by die van haaren broeder Gelo bad, en daar na voor haar eige behoudenis, en voor 't leven van haare dochters. Maar zy, ziende dat niemand na haar redenen, noch droevige klachten luiſterde, en dat zommigen hun zwaarden al uit togen, liet af van voor zich zelve te bidden, om geen tyd vergeefs te ſpillen; maar bad hen ernſtelik haar twee dochters te ſparen, die zo jong waren; dat de verwoedſte vyanden hen verſchoonen zouden; op dat zy, zich aan de Tirannen wrekende, dezelve boosheden, die zy ſtraften, niet bedryven zouden. Zy trokken haar, terwyl zy deze woorden ſprak, uit de Kapel, en ſneden haar de keel af. Zy, dit gedaan hebbende, vielen, van des moeders bloed beklad, op de dochters, die, van droefheid en vrees vervoerd, als razende uit de Kapel, de moordenaars te gemoet liepen; invoegen dat zy, zo zy over ſtraat hadden konnen komen, de heele ſtadt met beroerte vervuld zouden hebben. Ja zy ontquamen in 't huis, dat niet zeer groot was, dikwils de handen van zo veel gewapende mannen, zonder gewond te worden; en redden zich tot verſcheide malen uit, ſchoon zy door veel en ſterke handen gehouden wierden, zy in veel plaatſen getrof- Heraclea vlucht om 't leven te behouden in den Tempel. Bid voor haar en haare dochters. Werd de keel afgeſneden. Haar kinderen werden vermoord.

troffen, en de plaats van 't bloed, dat uit hun wonden liep, overal bloedig gemaakt hebbende, vielen eindelyk nêer, en gaven den geeſt. Deze moord, van zich zelf deerlik, wierd by geval nog beweenlyker; want daar quam weinig tyd daar na een bode, met tyding, dat de gemoeden ſchichtig veranderd, en tot deernis gekeerd waren, en dat men hen niet dooden zou.

HIPZIKRATEA,

Koninginne van Pontus.

De liefde, d'eerbied, de trouhertigheid, de moed
Kon Hipzikratea noch baaten noch behoeden
Voor Mithridates en zyn dol en doodlyk woeden,
Die haar van 't leven rooft door 't ſtollen van haar bloed.

Hipzikratea's liefde tot haar gemaal.

Hier voor hebben wy verhaald verſcheide voorbeelden van vrouwen, die haare mannen groote liefde toegedragen hebben; maar 't gene men leeſt van Hipzikratea, aan haar Gemaal Mithridates, Koning van Pontus, bewezen, is aller aanmerkinge en verwonderinge weerdig, en derhalven, meer als jammer, dat zo doorluchtige en lofwaardige Princeſſe, voor alle hare getrouwe dienſten, en onvergelijkelijke liefde, zo droevigen en bitteren kelk, als wy in't kort verhalen zullen, heeft moeten drinken, en dat uit de hand van den gene, welke zy zo veel eer, deugd, liefde, en getrouwheid betoond hadde. Want waar leeſt men ooit van grooter liefde, als deze Hipzikratea, Koninginne van Pontus, tot haar gemaal den grooten Mithridates, droeg? dewelke zo lang als die geweldige oorlogen tuſſchen haar Gemaal, en de Romeinen, onder 't beleid van Pompejus duurde, zonder dat zy haar eenigſins ontſtelde, dat hy (na de gewoonte der Barbaren) veel andere vrouwen en bywyven hadde, zo is zy hem nogtans een getrouwe en waarde gezellinne geweeſt, ja in wat plaatſen dat hy heenen trok, 't zy in verre gelegen landen, 't zy in oorlogen ofte in andere zaken, hoe ſwaar en moeijelik die ook mochten wezen, en heeft zy hem nimmermeer verlaten. Dat noch meer is, om hem nog beter te dienen, en gezelſchap te houden, liet zy haar ſchoone hairlokken afſcheeren, en verwiſſelde haare Koninglyke kleederen voor krijgswapenen; en de ringen en koſtelijke geſteenten verlatende, nam zy de ſpeere in de hand: en in plaatſe van purpere en vergulde gordelen, hing zy de boog en pijlkoker aan 't lijf. In zulker voegen, dat zy, op de wijze der Perzianen gewapend zijnde, desgelijks haar Paard, zo heeft haar deze toeruſtinge zo wel geſchikt, en zy wiſt haar zo aardig en kloek te dragen, dat zy voor een dappere oorlogs-vrouw vermaard was, en van een jonge Koninginne wierd zy een oud Soldaat. Dikwils wierd zy ſlapende gevonden op de koude aard, de wapenen op den rugge, en in plaatſe van een Koninglijk bedde, een harde ſteen onder haar hoofd. In zodaniger manieren liet zy haar vermoeide en afgeſloofde leden ruſten. Menigmaal hield zy ook de wagt voor haar man, en dat nog op zodanige ure, als zy wel had mogen ſlapen, vreezende dat Mithridates eenig ongeluk zoude overkomen. Eindelik, zy gewende haar oo-

Verzelt hem in den oorlog.

Verwiſſelt haar cierat in krygsruſtigen.

Haar wakkerheid en zorge voor haar gemaal?

gen,

gen, datze wonden, bloedſtortingen, doode menſchen ende ſlagen met allerhande geweer mochten aanſchouwen, en zelfs ook ſlagen ontfing. Haare ooren die gewoon waren alle lieflyke inſtrumenten en muſyke te hooren, en hadden nu geen ſchrik van 't brieſſchen der paarden, en 't geweldig geroep der krygsknechten. In 't kort, na dat zy veel ongemak geleden hadde, is zy Mithridates in 't gezelſchap van weinige zyner vrienden nagevolgd, (na dat hy van Pompejus overwonnen was) met wien zy door 't gebergte van Armenien, en de woeſte wilderniſſe van Pontus trok. Maar voor al dezen arbeid, en weêrgadeloze liefde heeft deze loffelyke Vorſtinne geen behoorlyke verdienſte ofte vergeldinge van haare man ontfangen, want hebbende voor eerſt een zone gedood, die hy haar gewonnen hadde, zo heeft hy daar na alle zyne vrouwen, bywyven, dochters, en Hipzekratia zelfs, die hem zo behulpig en getrouw geweeſt was, en zo veel kommer en ongemak om zynent wille uitgeſtaan en geleden hadde, om dat zy hem niet overleven en zoude, met fenyn vergeven. En terſtond daar na heeft hy zich zelfs ook om 't leven gebragt, op dat hy niet levendig in der Romeinen handen zoude vallen. Gelyk wy in de volgende Hiſtorie van Monime en Berenice, ook beide zyne vrouwen, nog breeder hooren zullen.

Is zyn vluchtgenoot.

Mithridates dood haar gemeenen zoon.

Brengt haar met vergif om.

MONIMA en BERENICE,

Gemalinnen van

MITHRIDATES,

Koning van Pontus.

d'Onzaalge Monima bied onverzaagt den ſtrot
Aan Bachilides, en voleind haar droevig leven,
Terwyl het hofpaleis, door ramp op ramp aan 't beven,
Voor Berenice ſtrekt een akelig ſchavot.

Mithridates, Koning van Pontus, was de grootſte Koning van zynen tyd (gelyk hem Plinius noemd) of (gelyk Cicero van hem ſpreekt) de grootſte onder de Koningen, na Alexander den Grooten. Na dat hy twee Koningen verjaagd, en ſware oorlogen tegen de Romeinen gevoerd hadde, ten laatſte van de zelve overwonnen, ende in de vlucht geſlagen zynde, zo zond hy een gelubde Bachilides (of naar Appianus gevoelen) Bacchus genaamd, om zyn vrouwen en zuſters, op dat zy niet vallen en zouden in de handen van den vyand, het leven te benemen. En gaf haar verlof, om zulk een dood, als zy begeerden, te ciezen. De Koning hadde twee zuſters, Roxane en Statira, die omtrent veertig jaren in maagdelyke ſtaat geleeft hadden, en twee vrouwen Berenice, uit het eiland Chios, en Monime van Mileſta. Deze Monime had een grooten naam, onder de Grieken, door dien als de Koning haar verzocht, en vyftien duyzend kroo-

Mithridates overwonnen zynde zend Bachilides om zyn vrouwen en zuſteren de dood aan te zeggen.

kroonen aan haar zond, zo lang daar tegen was, tot dat het huwelik gesloten zijnde, hy haar de Diadema (dat is een witte hoofdband, het teken van de Koninglijke waardigheid) toeschikte, en den naam van Koninginne gaf. Zy had al lang te vooren in droefheid geleefd, en haar lichamelijke schoonheid betreurt, om datze in plaats van een man, een Heer, en in plaats van huwlik en haar Vaders huis, getreden was in de bewaringe van gelubden en Barbarische krijgslieden. Ook datze verre van haar lieve Vaderland (wiens zoetheid zy boven alle Koninglijke pracht en hoogheid stelde) als in ballingschap gesteld zijnde, de hoogheid, en 't gehoopte goed, als in een droom, maar genoot, en van het rechte beroofd was. Als Bachilides, nu by deze Princessen quam, en haar de dood aanzeide, die een ieder dacht de lichtste en zachtste te wezen, zo trok Menime den Koninglijken band van haar hoofd, (want zy was als een Koningin vercierd) deê die om haar hals, en hing zich zelve daar aan, om alzo een einde van haar droevig leven te maken. Maar als die door de swaarte van haar hangende lichaam aan stukken brak, zeide zy hier om als verstoord: *Rampzalig windsel, zult gy my hier nog geen dienst doen, om voor een band te verstrekken?* en haar weg werpende, en bespuwende, bood haar hals onbeschroomdelik Bachilides aan, en storf echter blijdelik. Berenice dronk een vergiftige drank, waar van zy een deel aan haar moeder, die zulks verzogt, overgaf, en zo alle beide een beker daar't in was, uitdronken. Op't swakke ligchaam van d'oude Vrouw deê het vergif zijn kracht: maar Berenice, als niet genoeg ingenomen hebbende, en wierd niet terstond weggerukt; maar moest nog, dewijl zy jammerlik lei te zieltoogen, van Bachilides gewurgt worden. Van beide zijne ongehuwde zusters, dronk d'eene, na veele smadelijke woorden op haren broeder uitgebraakt te hebben, het vergif in; doch Statira zonder gramschap, of kleinhertigheid, zelfs prees zy haren broeder, om dat hy, gevaar van zijn leven lopende, noch om haar gedacht, en zorge gedragen hadde, dat zy haar leven zonder smaad mochten eindigen.

Zegt Monima de dood aan.

Die zich met den Koninklyken hoofdband tracht te verhangen.

Ried Bachilides den strot, en sterft.

Berenice na vergif gedronken te hebben gewurgt.

MITRIDATIA en NISSA,

Dochters van

MITHRIDATES,

Koning van Pontus.

In Mitridatia en Nissa blaakt een moed,
Die Mithridates en zijn grootsheid streeft te boven;
Hy stemt ze, en ziet ze, en kan zijn oogen nau geloven,
Voor dat zy storten, bleek door 't gif, aan 's vaders voet.

Mithridates mengt het vergif in 't byzyn zyner dochteren.

ALs Mitridatus, Koning van Pontus zag, dat hy in de handen van zyne Vyanden zoude vallen, heeft hy 't vergif, dat hy altyd by hem droeg, begonnen te wecken, en te mengen, in de tegenwoordigheid van twee van

zyne

zyne dochters, die hy nog by hem onderhield, waar van d'eene geheeten was Mitridatia, en d'andere Nissa, dewelke ondertrouwt waren, d'eene met den Koning van Egipten, en d'ander met den Koning van Cypris, dezelve ziende het geene, dat haar Vader in den zin hadde te doen, hebben aan hem verzogt en gebeden, dat hy hun van dat zelve vergift zoude te drinken geven, eer dat hy daar af dronke, 't welk hy, om hun groot verzoek gedaan heeft, en zo haast zy daar van ingenomen hadden, zynze dood ter aarden nedergevallen. Maar hy, hoewel hy daar van een groot deel had ingenomen, en konde even wel daar af niet sterven, om dat hy van zyn jonkheid af tegenvergif gebruikt hadde, (dat men nog tegenwoordig naar zynen naam Mithridaat noemt) door vreese die hy hadde vergeven te worden. Doch heeft daar na verzogt aan zeker Kapitein Bititius genaamt, om een einde van zyn leven te maken, dewelke, ten laatsten uit medelyden bitterlyk weenende, hem met zyn sweerd geslagen, en aan zyn dood geholpen heeft.

Welke den vader bidden een gedeelte aan haar te geven.

Waar van zy sterven.

Mithridates dood.

GUNILDA,

Koninginne van Zweden.

Gunilda wil de ramp haars mans niet overleven,
Gesneuvelt in den strijd; des treftze, wel gemoed,
Haar blanke boezem, en besprengt haar schoot met bloed,
Door eene steek, haar fors door eigen hand gegeven.

Hier voor hebben wy verhaald de groote liefde van Hipzekratea tot haaren Gemaal Mithridates, en haar ongelukkig en droevig einde, door haar eigen man te wege gebracht. Doch 't is geen minder teken van Echte liefde geweest, 't geen men leest van Gumilda, Koningin van Zweden, tot haaren Gemaal. Want als Asmoud, Koning van Zweden, in een veldslag tegen Hading, d'achtste Koning van Denemarken gebleven was, zo heeft Gunilda, zyn gemalin, om haar man niet t'overleven, haar zelfs met een Ponjaard het leven benomen. Liever hebbende haar Gemaal met de dood te volgen, als met het leven te verlaten. De vrienden hebben haar lichamen by een begraven, oordeelende, dat zy wel waardig was het graf van den genen, wiens liefde zy voor haar leven gesteld hadde.

Gunilda dood zich om haar gemaal niet te overleven.

Zeer groot was ook de liefde van een Visschers vrou, daar Plinius de jonge, in een van zyn brieven, en uit hem Petrus Messias, gewach van maakt. Want als de Vissher een heimelik gebrek had, dat zeer pynlik was, en niet en kon genezen worden, zo heeft zyn vrouw hem geraden, dat hy niet langer in zulken ellende leven zoude, maar dat hy met zyn leven ook een einde wilde maken van de smerte zyner ziekte. De man daar mêe te vreden zynde, zo heeft zy haar vast aan zyn lichaam gebonden, en haar alzo van een rotze in de zee stortende, is zy, die haar man niet overleven wilde, met hem, ende aan hem gestorven.

Ongemeene liefde van een vissers vrouw tot haar man.

Als ook van de vrouwen van Ligarius.

Als Ligarius van de Drie-mannen uitgeschreven was, zo heeft zyn gemalin hem verbergt, en is in de verhoole plaatze by hem gegaan, vergezelschapt van een maagd. Maar als die trouloze hem verried, en zulks de krygslieden, die hem zochten, aanbracht, zo is de zelvige, het hoofd van haar man dragende, nagelopen, al roepende, *ik hebbe hem verbergd, op de heelders is het zelve loon gesteld.* Maar als niemand haar dood sloeg, nog aan bracht, zo heeft zy haar zelfs by de Magistraat aangegeven: en als die de trouwe tegens haar gemaal door de vingeren zagen, zo deê zy haar zelfs door vasten het leven eindigen. Want alzo de aanslag, om haar man te behouden gemist was, zo en wilde zy hem niet overleeven.

En de vrouwen der Schotten.

De Schotten met hunnen Koning Reuther belegerd zynde van de Engelschen, wierden door den honger geperst eenen uitval te doen, maar van den vyand omcingeld, wierden tot een toe, altemaal verslagen. Haar Vrouwen maakten door haar eigen handen, dat zy hare mans niet en behoefden te overleven.

KLEOPATRA,

Gemalinne van

PTOLOMEUS PHYSCON,

Koning van Egypten.

Kleopatra, verrukt door staatzucht, brouwt verraad,
Om haren oudsten zoon van 's vaders troon te klinken;
Doch moet, schoon 't haar gelukt, den droeven moordkelk drinken,
En sneuvelt door de hand, die zy na 't leven staat.

Kleopatra hift het volk tegen haren zoon op.

KLeopatra, Koningin van Egipten, als haar gemaal Ptolomeus Physcon, gestorven was, en zy haar zoon, Ptolomeus Latyrus, met zekere, doch schadelike voorwaarden tot het Ryk had laten komen, en ook zestien jaren lang met haar regeerde, zo is zy echter hem ten laatsten zat geworden, en heeft het gemeene volk tegen hem opgemaakt. Als zy nu door listigheid hem van alle Koninglike macht en achtbaarheid ontblood had, zo ontnam zy hem nog daarenboven zyn Gemalinne Seleuce, daar hy nochtans van de moeder gedwongen was haar ten wijve te nemen, en nu alreê twee zonen by haar gewonnen had, die beide in 't leven waren. Daar na verdreef zy den oudsten zoon Latyrus met geweld uit 't Ryk, zo dat hy in 't eiland Cyprus vluchten moest, en nam den jongsten zoon Alexander tot mede regeerder aan, dat waarlik een groote lichtveerdigheid, en uitmuntende boosheid eens moeders was. Hier mede was zy noch niet te vreden, maar zond haar Krygsheir in 't Eilandt Cyprus om Latyrus te vangen,

Ontrooft hem zyn gemalinne.

Verband hem.

en

en door dien hy 't ontkomen was, zo heeft zy haar Krygs-Overſte laten ombrengen, om dat hy haar zoon levendig uit zijn handen hadde laten gaan. Over deze lichtveerdigheid en bloedgierigheid was de andere zoon Alexander die zy tot Koning gemaakt had, zo verſtoord, dat hy zich geheel van haar afzonderde, en niet meer met haar te doen wilde hebben, want hy vreesde, dat zy hem ook van kant helpen mocht.

En tracht hem te dooden.

Ondertuſſchen quam Latyrus, met eenig Krygsvolk in Syrien, en het Joodſche land, en maakte zich meeſter van eenige vaſte plaatzen, en als Alexander, der Joden Koning, zich daar tegen ſtelde, zo geſchiede aan't water de Jordaan geheten, een zware ſlag, waar in Alexander de neerlaag kreeg, en by 30000 Joden verſlagen wierden. Toen Kleopatra nu de gelukkige voortgangen dezes zoons vernam, zo vreesde zy, dat Latyrus met zyn overwinnend Heir, in Egipten mocht komen, derhalven, om zulx te beletten, zond zy zynen vyand Gryphus, Koning van Sirien, een aanzienlike macht volks te hulp, nevens haar dochter Seleuce, welke zy Latyrus ontnomen had, op dat zy alzo by 't leven haars eerſte gemaals eens anderen, te weten, Gryphus vrou zoude zijn: doch dit heeft niet geholpen, want Gryphus wierd nog in 't zelve jaar verſlagen. Als deze haar hoope mislukt was, zo beriep zy den jongſten zoon Alexander, die zich uit den weg gemaakt had, door gezanten wederom tot het Ryk, verdroeg zich ook redelyker wyze met hem, tot in het jaar 3860. toen en kon zy uit aangeboorne wraakgierigheid geen langer ruſte hebben, maar ſtond Alexander heimelik na 't leven. Als de zoon dit gewaar wierd, quam hy zulx voor, en liet zijn moeder Kleopatra ombrengen. 't Welk dit oud en boos wijf overlang wel verdiend had. Want zy had haar eigen moeder van haar Echte man beroofd, twee dochters by 't leven haarer mannen tot weduwen gemaakt, den eenen zoon van 't Koningryk verſtoten en van zijn Gemalinne doen ſcheiden, den anderen eerſt verdreven, en daar na gezocht te dooden; maar 't welk haar, gelyk wy verhaald, zuur opgebroken is. Doch deze moeder moord van Alexander is ook niet ongeſtraft gebleven. Want het volk tot Alexandria een oproer tegen hem aangerecht, hem uit 'et Koningryk verdreven, en zijn oudſten broeder Ptolomeus Latyrus in zijne plaatze beroepen heeft.

Tracht zich te wreeken.

Kleopatra zend Gryphus hulp toe om hem te dwarsboomen.

Staat haar jongſte zoon Alexander na 't leven.

't Geen haar dood veroorzaakt.

De moeder moord werd in Alexander geſtraft.

SARDANAPALUS,

Koning van Aſſyrien, en zyne Gemalinne en Byzitten.

Sardanapalus, door de geilheid overmand,
Beſmet zyn groote ziel met gruwlyke euveldaden,
Gewoon in dartelheid en overdaad te baaden,
En ſtort zich zelf in nood lafhartig in den brand.

SArdanapalus is de laatſte Aſſyriſche Monarch geweeſt. Was een zeer Godloos en onnut menſch, en overtrof in brooddronkenſchap, welluſtigheid, ontugtigheid, en alle vuiligheid zeer verre zyne voorzaten. Hy liet de regeringe

Sardanapalus overtreft ieder in vindigheid.

gé geheel op zijn Amptlieden staan, liet zich van niemand als van zijn huisgenoten zien; zat dach en nacht in het vrouwen timmer, onder de hoeren en ontuchtige wyven; bemoeide zich met de haspel, naald en andere vrouwen tuig; droeg ook vrouwen kleederen, vlocht zyn hair, en blankette zyn aanzicht, gelyk een gemeene hoer, waarom hy ook geen Vorsten nog Heeren by hem liet komen. Daar en boven was hy een gruwelyk onkuis en beestachtig mensch, bedreef met mans en vrouwen schandelikheid, en leed wederom van haar het zelve. Hy schaamde zich gantschelik niet, dat hy op zyn Graf dit navolgende schrift dede stellen.

Is zeer onkuys.

Laat dit gedicht op zyn graf stellen.

Hæc Habeo, quæ edi quæque exsaturata libido.
Hausit: at illa jacent multa & præclara relicta.

dat is:

Wat ik met venusspel, met zuipen en met vreeten
Daar van bracht, heb ik; 't ander is niet waard te weten,
Daarom dan, eet en drink, en speel altyd moy weer,
Want even na de dood en is geen vreugde meer.

Aristoteles gevoelen daar over.

't Is eens gebeurd, dat de wyze Philosoph Aristoteles gekomen is ter plaatse daar deze Koning begraven lach; hy las het Graf-schrift en sprak, dat gelezen hebbende, aldus: *Indien hier een Os begraven lag, hoe zou men hem een bequamer Graf-schrift konnen geven, als deze Koning heeft?*

Arbaces werd zyn verwyft leven gewaar.

Als hy dusdanig een leven omtrent 18 jaren lang geleid hadde, hoewel hy het zo heimelik hield, als 't moogelik was, zo is het Arbaces, zyn Stadhouder in Meden, doch eindelik gewaar geworden; en begon toen Sardanapalus te haten, en te verachten. Maakte een verbond met Belesus, een Chaldeeusch Priester en Landvoocht over Babilonien, en wyl hy zelfs des Konings Veld-overste over het Medisch en Persiaansch Heir was, zo bewoog hy lichtelik deze beide volkeren tot afval. Desgelyx deê Belesus, en maakte de Babyloniers oproerig, alle beide, onder dien schyn, als of zy hunne vryheid zochten. Alzo bracht Arbaces een groot Heir tegen den Koning te veld, tot aan de Grensen van Assyrien. Daar tegen trok Sardanapalus met Assyriers uit de Stad Ninive. Daar geschiede een zware slag, en wierden d'afvalligen van den Koning in de vlucht geslagen, wykende, tot aan 't gebergte, alwaar zy zich wederom verzamelden, waagden het ten tweeden maal, maar verlooren wederom eenige duizend mannen. Toen nu Arbaces het hert liet zinken, sprak hem Belesus een moed aan, zeggende, *hy had van zijn Goden een zeker bericht, dat deze krijg een goede uitgang hebben zou.* Hier op geschiede de derde slach, waar in de weerspanningen wederom verslagen wierden, Arbaces zelve gewond wierd, en de Meden verbaasdelik tot aan 't gebergte van Babylonien vlooden. Na deze drie verkregene overwinningen trok Sardanapalus met de zyne wederom met vreugde en groote Triumph na Nineve, meenende dat het oorlog nu een einde had, gelyk ook Arbaces met die van Meden en Babylonien het geheel verlooren gaven, en wederom na huis wilden trekken; maar Belesus bad hem om noch drie dagen geduld te nemen, zeggende dat hy voorzeker wist, dat binnen dien tyd hulpe komen zoude; 't welk ook zo geschiede; want eenige duizend Bactrianen, die den Koning tot zijn bystand ontboden hadde, trokken voorby hen; doch Arbaces maakte dezelve afvallig, en beweegde hunne Oversten, datze hem beloofden den Koning gelykerhand aan te tasten.

Roo it met Belesus het volk ten afval op.

Werden door den Koning geslagen.

Arbaces aarselt.

Belesus spreekt hem moed in.

ſten. Sardanapalus nu en wiſt van der Bactrianen afval niet, verluſtigde zich wederom in zijn Paleis, en beval ondertuſſchen d'opperſte regeering des Legers aan een wijf, Salomena geheten. Arbaces, door zijne beſpieders hier van verwittigd, viel daar op by nacht in het Leger voor Nineve, ſloeg Salomena met veel duizend Aſſyriers dood, d'overige begaven zich in de Stad, en veel der zelver verdronken in den vloed Euphrates. Hier op belegerde Arbaces den Koning, en onderwijl vielen by na al de Provintien van hem af. Maar door dien de Stad met ſterke muuren omringd, en met alle nooddruft rijkelik voorzien was, zo kon Arbaces de zelve in twee geheele jaren niet veroveren. In het derde jaar wieſch door de geſtadige regen de rivier Euphrates zodanig, dat hy de muur, omtrent twintig ſtadien lang, om verre wierp. Toen verloor Sardanapalus de moed, en derhalven alle hope van uitkomſte verlooren ziende, heeft hy, niet willende komen in de handen zijns vyands, een groote ſtapel houts in't Slot by een doen brengen; daar op deede hy werpen alle het goud, ſilver, purpere kleederen en juweelen die hy hadde; toen voorts zijn huisvrouwe en Byzitten in't midden van dien beſloten; en de ſtapel aan brand geſteken hebbende, is hy daar boven op geklommen, en met alle dien hoop tot aſſche toe verbrand.

Arbaces overvalt 's Konings leger.

Belegert den koning.

Die zich, om niet in zyne handen te vervallen met vrouw en byzitten verbrand.

PORCIA,

Gemalinne van

MARKUS BRUTUS.

De trouwe Porcia beſtond iets groots te Romen,
En ſprak, al ſtikkende aan de koolen uit den haart:
Ga heen, en weiger nu een moedig hart het zwaart,
Haar om haar egemaal, te volgen afgenoomen.

EEn voorbeeld van wonderlijke ſtandvaſtigheid en liefde, van een Vrouw tot haar Man, heeft de Hiſtorie ons naargelaten in Porcia, dochter van den ſtrengen Marcus Cato. Zy was aan Brutus, een waardige gemaal voor deze heldin, getrouwt. Men beſpeurde, inzonderheid zijn gemalin, toen hy van Ceſars vermoording handelde, uit zijn gelaat dat hy iets van gewichte en belang voor had. Zy iets diergelijk bemerkende, en ziende dat haar gemaal ſweeg, om dat hy haar ſwakheid miſtrouwde, beſloot een proef daar af aan zich zelve te neemen; gelijk zy ook deê. Want zy alleen zijnde, quetſte zich zelve ſwaarlik met een ſcheermes in het dik van't been. Het bloed vloeide overvloedelik uit de wonde; 't welk flaauwte, en de koorts in haar veroorzaakte. Brutus, t'huis komende, was verſchrikt, en om deze onverwachte zaak bedroeft. Maar zy, met hem alleen zijnde, zeide: *Koom, mijn gemaal, zit by my, laat ons in ernſt ſpreken. Ik, aan u gehuwt, quam als uw gemalin, en niet als uw boelin, in uw huis, en heb my niet tot 't bed, of tot de tafel alleen, maar tot een gezellin in droefheid en blijdſchap overgegeven. Ik ben Katoos dochter; acht my na deze ſtam. Wat dan? klaag over u; doch niet als ik d'andere din-*

Porcia bemerkt den aanſlag haars gemaals uit zyn gelaat.

Haar deftige reden tot hem.

dingen en gewoonten der Gemalinnen, of uw goedjonstigheid, en deze uiterlijke liefde aanschouw. Maar ik tracht naar meer, en begeer ook uw vriendschap. Daar is in mijn gemoed een eenige droefheid, die my pijnigt, dat is, dat gy aan mijn getrouwheid niet vertrouwt. Waar toe veinst gy? zie ik niet de bekommernis die u ontroerd? is't iets van geheim en belang, dat gy voorneemd? waarom verswijgt gy't voor my? indien gy geen hulp verhoopt, zo verwacht ten minsten troost. Ik kan u van mijn swijgen getuigen. Zie niet op d'anderen van mijn kunne. Ik (noch eens gezegt) ben Katoos dochter, en zal'er by voegen M. Brutus gemalin. De natuur van zodanig een vader, of de gewoonte van zodanig een Gemaal, zullen my kloekmoedig en standvastig maken, ja ook tegen d'niterste vrees. Waar toe alle deze woorden? bezie de zaak. Ik heb een proef hier af aan my zelf genomen. Zie deze wond, die ik my zelf gewilliglik gemaakt heb, om te weten of ik pijn en verdriet verdragen kan. Ik vertrouw my. Ik kan verdragen en verachten. En (ô Brutus) met en voor een gemaal sterven. Voorts, indien gy een eerlijke zaak, die voor ons beide waardig is, voorgenomen hebt, zo verswijg haar niet. Brutus, over haar moed verwonderd, en haar genegentheid beminnende, hief van blyschap zijn handen ten hemel, en sprak: *ô Hemelsche Goden, betoond uw gunst by de gewilligen, en maakt my u waardig gemaal voor Porcia.* Hy openbaarde toen de samensweering en medegenoten daar af aan haar, die hier in niet verschrikte, of haar Gemaal afkeerde, maar hem noch aanmaande. Dit is, om zo te spreeken, 't eerste gewyd voorbeeld van haar standvastigheid; maar het tweede sproot uit haars Gemaals dood. Want zy de rampzalige strijd voor haar Gemaal Brutus in de Filippische velden verstaan hebbende, wilde dieshalven zonder vertoeven sterven; maar haar vrienden en bewaarders verhinderden haar; doch zy, tegen hen, en ook tegen zich zelve vergramd, zeide: *Hoe? zal iemand my in't sterven beletten? of my de dood weigeren? neen, hy kan niet, uw Vader heeft 't u geleerd.* Zy, dit gezegt hebbende, liep naar de haard, daar zy gloeijende kolen uit nam, die zy in de mond stak: invoegen dat zy den geest, die zy niet uitdrijven kon, dus besloten verstikte.

Zyn blydschap daar over.

Openbaart haar de zamensweering.

Haar vrienden beletten haar te sterven.

Verstikt zich zelf.

EURIDICE,

Koninginne van Egypten.

Vorst Ptolemeus, op zijns Vaders troon gesteegen,
Besmet zijn handen met het moederlijke bloed,
En moord Euridice, ten rijkstroone opgevoed,
Meer tot een geile snol dan gemalin genegen.

Philopater dood zijne moeder en broeders.

ALs Ptolomeus Philopater, in de plaatse van zijn Vader Ptolomeus Evergetus, Koning van Egipten geworden was, heeft hy terstond in den aanvang zijns Rijks, zijn handen en scepter met zijns moeders en broeders bloed bezoedeld, welke hy beide heeft laten ombrengen. Voorts is hy ook geweest een godloos en boos mensch, een bloedschender, en overgegeven tot alle wellusten, zijn vader een grootvader t'eenemaal ongelijk zijnde. Als hy naderhand een groote victorie tegen Antiochus de Groote bevochten hadde, begaf hy zich niet alleen geheel over tot alle wellusten des vleesch, maar liet noch daarenboven zijn Gemaallinne

inne Euridice, die ook zijn zuster was, jammerlik van 't leven beroven, en lijmde zich vast aan een hoer Agatoklia geheten, welke, nevens haar moeder Evanthe, den Koning alzo wisten te belezen, dat hy haar ook zelfs de Koninglijke heerschappy liet voeren, hy slechts gedurige gasteryen houdende, en dag en nacht doorbrengende met zuipen, vreeten, speelen, en alle ontuchtigheid. Agatoklia en haar broeder, een jongeling van schoone gedaante, vermeesterden en verdwaasden den Koning zodanig, datze hem zetten konden zo zy hem hebben wilden. Beide deze Vrouwen, moeder en dochter, deelden ook d'ampten en voogdyen des Rijks uit: invoegen dat deze Ptolomeus een rechte Sardanapalus was, die dit leven zo lang voerde, tot dat de dood een einde maakte van zijn godloos en ontuchtig leven, 't welk voorviel in 't jaar der wereld 3746. na dat hy Egiptenland seventien jaren geregeerd had. De vrouwen, en het ander gering volk, hielden zyn dood een wijle tijds zeer verborgen; en ondertusschen roofden zy de Koninglijke schatten, en raadslaagden onder malkanderen, op wat wijze zy best het opperste gebied behouden mochten. Maar als dezelve ruchtbaar wierd, zo liep het volk met groote hopen toe; eerst wierd het jongske Agatokles gewurgd, daar na de twee voornoemde vrouwen, Agatoklia en haar moeder Evanthe aan de Galge gehangen. En de zoone van Philopater, die hy by Euridice had gewonnen, volgde zijn Vader in de Koninglijke regeeringe.

Laat na de zege op Antiochus zijn vrou Euridice ombrengen.

Werd door Agatoklia vermeesiert.

Sterft als een Sardanapalus.

Agatoklea tracht na 't opperbied.

Werd met haar moeder gehangen.

MOEDER van JOANNES HYRKANUS,

Koning der Joden.

Hyrkanus tracht de moord zijns vaders huis te wreken;
Op Ptolomeus, die zijn moeder boeide en dwong,
Doch laat, op dat zy niet door hem een wonde ontfing,
Zijn edel opzet, dat haar dood veroorzaakt, steeken.

NA dat Simon, de zoon van Matthatias, en broeder van Judas Machabeus, nevens zijn twee zoonen Judas en Mathias, van zijns dochters man, Ptolomeus, die Amptman van Jericho was, verraderscher wijze over zeker maaltijd omgebracht was geworden, zo heeft zijn oudste zoon Joannes, by genaamd Hyrkanus, het hoogste gebied aan zich genomen, 't welk geschiede in 't jaar der wereld 3815. Het eerste werk, dat hy by der hand nam, was, dat hy, zijns vaders, en beide broeders dood aan den verrader Ptolomeus zocht te wreeken, welke ook zijn moeder gevangen hield, in de vesting Dagon, geheten. Hyrkanus belegerde en bestormde dit moord-nest, doch Ptolomeus, om zulks te verhinderen, stelde zijn moeder naakt en bloot op de muuren; waar door het volk van Hyrkanus geen schoot zonder haar te beschadigen doen konde. Maar als Hyrkanus, om zijn moeder te verschoonen, het schieten uitstelde, en de muren het ondergraven, zo martelden en pijnigden de verrader d'arme vrouw jammerlijk, in 't aanzien van haren zoone Hyrkanus, die hier door tot erbarming beweegd zijnde, van de belegeringe des Slots aftoog. Waar mede hy evenwel niet anders uit en rechte, dan dat de wreede Tyran, die arme oude Vrouw, zijn Schoonmoeder, ter dood liet marteken, en daar na de vlucht nam.

Hirkanus vaard het gebied aan.

Tracht zyn vader, en broeders dood te wreeken.

Zoekt zyn moeder te verlossen.

Die jammerlyk door Ptolomeus ter dood gemarteld werd.

KLEOPATRA,

Gemalinne en zuster van

PTOLOMEUS LATHURUS,

Koning van Egipten.

Kleopatra, gezolt door 't noodlot, tracht de dood
En 't woedend opzet van Thryfena voor te komen,
Maar ziet om 't beeld des gods haar bloed uit d'aaren stroomen,
Die haare vloek verhoorde in 't barnen van de nood.

Physcon laat zyn gemalin het gebied na.

ALs Ptolomeus Physcon (die zich ook Evergetus de tweede liet noemen) in 't jaar der wereld 3834 storf, na dat hy 19 jaren als Koning over Egipten geregeerd had, heeft hy de opvolging zijns Rijks zyne Gemalin, die ook zijn zuster was, Kleopatra geheten, nagelaten, doch met deze voorwaarde, dat een van beide zoonen, die Physcon achter gelaten had, met en nevens haar regeren zoude. Alhoewel nu de moeder de jongste liever tot het Rijk zag bevorderd, dan de oudste, zo wilde echter het volk zulks niet toestaan, maar zy moest den oudsten tot Koning en mederegent aannemen, welke Ptolomeus Lathurus genaamd wierd. Doch Lathurus, eer hy 't Rijk aanvaarde, moest eerst zijn Gemalin Kleopatra, die hy zeer beminde, vermits dezelve ook zijn zuster was, verstooten, en de jongste, Seleuco geheeten (alhoewel zy dochters van eene moeder waren, en derhalven volkomen zusters) ten wijve nemen. De verstotene jonge Kleopatra vertrok uit Egipten, en verhouwelikte zich met Antiochus Gyzicenus, de zoon des Konings van Syrien, het welke haar uitterste verderf was. Want dezen Cyzenus taste zijnen broeder Antiochus Gryphus met oorlog aan, doch wierd in de vlucht geslagen. De overwinner Gryphus belegerde de Stadt Antiochien in Syrien, welke ook door verdrag hem overgeleverd wierd. In deze Stadt was de voornoemde Kleopatra, welke uit vreeze, en om haar leven te behouden, in den Tempel vlood. Maar Tryphena, haar eigen zuster, en Gemalin van den Koning Gryphus, wilde haar geheel van kant hebben. Genyphus, in tegendeel, wilde daar in niet bewilligen, wijl zy zijn zwagerin, en een Konings dochter was. Thryphena hier over heel verstoord zijnde, liep van den Koning haar Gemaal weg, zond een rot krijgslieden in den Tempel, om Kleopatra met geweld daar uit te haalen en te dooden; doch de soldaten konden haar daar niet uit krijgen, vermits d'arme Cleopatra zich met beide handen aan een Afgods beeld vast hield. Hier op hieuwen zy haar de handen af, en staken haar voort dood, welke in haar sterven, haar bloedgierige zuster de Godlijke wraak toewenschte, die ook niet vertoeft heeft. Want niet lang hier naar vergaderde Cyzicenus wederom een krijgsheir, taste daar mede zijn broeder Gryphus aan, sloeg hem in de vlucht, ving des zelfs Gemalin, de boze en toornige Tryphena, en liet haar voor zijn oogen even alzo ombrengen, als zy te vooren haar eigen zuster omgebracht had.

Moet Lathuxus ten medeheerscher aanneemen.

Die derhalve genoodzaakt is zyn vrouw te verstooten.

Zy huwt met Cyzicenus.

Valt in de handen van Gryphus.

Thryphena tracht haar dood te bewerken.

Werd vermoord.

Haar dood werd op Tryphena gewroken.

KLEO-

KLEOPATRA,

Koninginne van Syrien.

Kleopatra, vervoert door ſtaatzucht, ſluit de poort
Voor haar' gemaal, en brengt haar' oudſten zoon om't leven,
Waar na ze een moordrank brouwt om Gryfus te doen ſneven,
Die zelfs haar levenslamp en dolle kroonzucht ſmoort.

ALs Demetrius, Koning van Syrien, in een groote ſlag van Alexander Zebenna overwonnen was, zo dat hy vluchten moeſt, en van een yegelijk verlaten wierd, ook zelfs van zijn eigene Gemalinne, welke de Poorten voor hem toeſloot, zo is de rampzalige Prince, vluchtende van d'een plaatſe tot d'ander, zich nergens veilig houdende, ten laatſten tot Tyrus uit den Tempel gerukt, gemarteld, en om hals gebracht. Na zijn dood ſtelde zich zijn zoon Seleucus de kroon op't hoofd, en wierd Koning in zijn Vaders plaatſe. Maar vermits hy 't zelve zonder kennis van zijn moeder Kleopatra onderſtaan had, zo liet zy dezen haren zone Seleucus ombrengen, en maakt haar anderen zoone Antiochus, die wegens zijn groote havixneus die hy had, Gryphus bygenaamd wierd, tot Koning van Syrien. Gryphus, aldus tot 'et Rijk gekomen zijnde, bracht een Heir by een tegen Zebenna, om de dood zijns Vaders te wreeken. Ptolomeus Phyſcon, Koning van Egipten, hielp dezen Grypho met volk en geld tegen Sabenna, gaf hem ook zijn dochter Tryphena ten wyve. Gryphus ſloeg Zebenna, ving hem levendig, en liet hem ombrengen. Deze overwinning bracht Gryphus een grooten naam toe, 't welk zyne moeder zeer verdroot, die te vooren aan haren man trouwloos, aan haar zoon een moordereſſe geworden was, zo dat zy voornam dezen haren zoon Gryphus ook van kant te helpen. Op zekeren dag kwam de Koning Gryphus van een treffen met den vyand t'huis, zeer moede en verbit zijnde, zijn moeder, een boze en wraakgierige Vrouw deze gelegentheid waarnemende, bood hem een dronk, daar vergif in was, aan. Gryphus, van haar moordadig voornemen alreê verwittigd, begeerde derhalven, als uit eerbiedigheid, dat zijn moeder eerſt zoude drinken; maar als zy dit weigerde, zo drong den zoon ernſtig daar op aan, zeggende, *indien daar geen vergif in was, zo zoude zy zo weigerig niet zijn om eerſt te drinken.* Als nu de valſche vrouwe haar aldus geperſt vond, zo heeft zy het vergif moeten uitdrinken, en heeft alzo zich zelfs door haar eigen verradery en boosheid om 't leven gebracht. Eindelik in 't jaar der wereld 3854 is Antiochus Gryphus zelfs ook, van eenen, geheten Heroklion, door liſt van kant geholpen in 't vijf en veertigſte jaar zijns ouderdoms, na dat hy negen en twintig jaren Koning over Syrien was geweeſt, en veel onruſt uitgeſtaan had. Hem is na gevolgd zijn zoon Seleucus, die den oorlog tegen Antiochus Cyzicenus voortgezet, en den zelven in een veldſlag overwonnen en verſlagen heeft. Hier tegen heeft Antiochus, bygenaamd Euſebes, den zoon van Cyzicenus, om de dood zijns vaders te wreeken, Seleucus wederom geſlagen, en hem uit Syrien t'eenemaal verdreven. Seleucus vlood in Cilicien, quam in de Stad Mopſueſtia, wilde zich op nieuws tot den krijg toeruſten, leide ſware ſchattingen d'onderdanen op, welke daar door alzo tegen hem verbitterd wierden, dat zy de deuren des Paleis toeſloten, vuur daar in ſtaken, en hem nevens alle de gene die by hem waren, levendig verbranden.

Demetrius van Alexander geſlagen werd te Tyrus vermoord.

Zyn zoon Seleucus werd Koning.

Werd van zyn moeder omgebracht.

Gryphus ten troon geklommen, tracht zyn vader te wreken.

Dat hem gelukt.

Zyn moeder tracht hem te dooden.

Bied hem vergif aan.

Dat hy weigert, en zy op zyn perſſen indrinkt.

Dood van Gryphus.

Zyn zoon werd met het paleis verbrand.

BERENICE,

Koninginne van Egipten.

De wakkre Ptolomeen, ten Rykstoele uit gedreven,
Selt door Gabinius zich weder op den troon,
En dood zyn dochter, die eer praalde met de kroon,
Na dat hy haar gemaal moordaadig bracht om 't leven.

Berenice klimd na de verstoting haars vaders ten tronc.

ALs d'Alexandriners Ptolomeus, gebynaamd Auletus, om zyn verwyftheid, ontucht, en dwinglandy uit zyn Ryk verdreven hadden, verklaarden zy Berenice, zyn oudste dochter, tot Koningin. Hy had nog twee andere dochters, en twee zoonen, daar zy niet eens op zaagen, om dat zy nog heel jong waren. Zy huuwden hun jonge Koningin aan Cybiosates van Syrien, die zich zeide vande Syrische Koningen herkomstig te zyn. Maar deze Vorstin, zyn onheusche zeden niet verdragen konnende, deê hem weinig tyd daar na verworgen. d'Alexandriners, huwden haar weer aan Archelaus, een dapper man, een der Stedehouders van Mitridates, Koning van Pontus. Ptolomeus, was met de vlucht uit Egipten naar Romen geweken, daar hy klaagde dat hy van de zynen verdreven was, en verzocht aande Romeinen dat hy van den Burgemeester Spinther, aan den welk het landschap Cilicien bevolen was, herstelt zou worden. Maar d'Alexandriners, verstaande waar hy was, zonden honderd mannen in gezantschap naar Romen, om zich tegen zyn beschuldigingen te verdedigen, en hem zelf van 't aangedaan ongelyk aan te klagen. Ptolomeus, hier af bericht, zond over al verscheide lieden uit, die de gezanten zouden belagen, van de welke veel onderwegen gedood wierden, en ook eenigen te Romen zelf. D'overigen, van schrik overheerd, of met geld omgekocht, wierden zo verre gebracht, dat zy de zaak, daar om men hen gezonden had, niet by de Raad darden voordragen, of zeggen dat veel van de hunne gedood waren. Ondertusschen rees 'er een gerucht, dat veel gezanten der bondgenoten met geweld gedood waren. Men ontbood dieshalven Dion, het hoofd van de gezanten, om uit hem de waarheid van de zaak te verstaan. Maar Ptolomeus Geld (dat hy d'Egyptenaars, met geweld afgedrongen had, waar door hy voornaamlik by hen in den haat gekomen was) vermocht zo veel, dat Dion niet alleenlik niet voor de Raad verscheen, maar zelf ook gedood wierd zonder dat Ptolomeus daar over eenige straf opgelegt wierd. Want Pompejus had de Koning in zyn huis ter herberg, en droeg hem groote gunst toe. Voorts in 't begin van 't volgende jaar wierd Jupiters beeld, op d'Albaansche berg staande, van de blixem geraakt; 't welk de zaaken van Ptolomeus zeer verachterde. Want de Romeinen zich tot de boeken der Sibillen kerende, vonden daar in dus geschreven: *Indien de Koning van Egipten om eenige hulpe komt, zo weigerd hem niet uwe vriendschap, maar helpt hem echter niet met uwe krygsbenden: indien gy anders doet, zo zult gy in kommer en gevaar vallen.* De Romeinen dan, verwonderd van dat deze reden der Sibillen zo wel met de tegenwoordige zaak overeenquam, vernietigden al 't geen dat zy daar af beslooten hadden, vermits zy 't gemeen volk, aan 't welk deze Godsprak bekend gemaakt was, vreesden. Toen dieshalven de stem-

Verworgt haar gemaal Cybiosates.

Ptolomeus klaagt te Roomen over de Alexandryners.

Die hem dachte voor te komen.

Doch de gezanten werden vermoord.

De zaaken van ptolomeus verachteren.

men

men hier over gegeven wierden, wilden zommigen dat Kornelius Spinther, zonder eenige Krygsmacht, Ptolomeus zou herſtellen; en anderen begeerden, dat dit van Pompejus, met twee buſſeldragers gedaan zou worden: want Pompejus, de Godſpraak verſtaan hebbende, verzocht dat men dus zou doen. Maar de Raad, vrezende dat Pompejus noch grooter zou worden, weêrſtond hem in zyn verſoek, onder ſchyn van dat hy voor de lyftocht moeſt zorgen. Ptolomeus dan, van zyn weer inzetting wanhopende, reiſde naar Efeſus, daar hy een wyl tyds by d'Afgodin Diana bleef. Maar geraakte daar naar wederom aan't Ryk, en dat op de volgende wyze. Gabinus, Landvoogt van Syrien, door zyn gierigheid den inwoonders veel quaads aangedaan, en de beroerten, die onder de Joden om de Heerſchappy gerezen waren, geſtild hebbende, beſloot, om zyne Geldzucht te verzaden, tegen de Parthen, die zeer ryk waren, te trekken, onder ſchyn van zekeren Mithridates, zoon van een overleden Koning der Parthen, die door zyn broeder verdreven was, in zyn Ryk te herſtellen. Maar Ptolomeus, die, gelyk wy gezegt hebben, hopeloos van Romen vertrokken was, quam ondertuſſchen, met brieven van voorſpraak, die hy van Pompejus ontfangen had, by hem, en beloofde, tot zyn herſtellinge een groote hoop gelds, zo aan't Heir, als aan hem zelf, ten deel als hy herſteld zou zyn. Gabinius, de tocht tegen de Parthen dieshalven ter zyden ſtellende, maakte zich voort gereed tot de reis naar Egipten, ſchoon hy wiſt dat zulx tegen de wetten, en bevel van't Roomſche volk ſtreed. Hy dan, zyn zoon Soſenna, die nog zeer jong was met zeer weinig krygslieden in Syrien latende trok zelf, met zyn heir, eerſt naar Paleſtina, daar hy de beroerte, onder den Joden gereezen, ſtilde, en daar na naar Egipten, 't welk toen onder de Heerſchappy van Berenice, dochter van den verdreven Koning ſtond. Gabinius, hoewel hy deze oorlog wel haaſt ten einde had konnen brengen, zukkelde echter daar meê, om te meer Gelds daar af te trekken: in voegen dat men tot een vollen Veldſlag quam, daar in d'Egiptenaars verwonnen wierden; 't welk oorſaak was van dat Ptolomeus in zyn Ryk herſteld, en den nieuwen Koning. Archelaus gedood wierd. Ptolomeus de Heerſchappy in handen hebbende, doode zyn eigen dochter, de Koninginne Berenice, enook veel andere mannen, die om hun Rykdom vermaard waren, om dat hy veel ſchatten behoefde, die hy aan de Romeinen tellen zou. Wat Ptolomeus belangd, hy zelf, ſtorf ook weinig dagen daar na van ziekte; invoegen, dat d'Egiptenaars Kleopatra zyn jonger dochter, tot Koningin verklaarden.

Oneenigheid der Romeinen

Ptolomeus reiſt naar Efezen.

Wyze op welke hy weer aan't Ryk kwam

Komt in Egipten.

Archelaus, Bernices man, werd gedood.

Dood van Bernice.

GRUWELYKE DAAD,

der Inwoonderen van Xanten.

Een edel opzet dryft de Xanters in de dood,
Zy doen hunne egemals en kindren deerlyk sterven,
En trachten strydende de vryheid te verwerven,
Doch sneuvlen wel gemoed in 't barnen van de nood.

Dapperheid der inwoonders van Xanten.

ALs Harpagus, opperste Veld-Heer des Konings Cyrus van Persien, voor Xanten (een Stad leggende in Lycien) met een groot Heirleger gekomen was, zyn de inwoonders desselfs, hoe wel klein in getale, daar op uit gevallen, en alzo met een klein getal tegen een groote menigte strydende, hebben zy hen zo vromelyk gedragen, dat' et ongelooflyk zoude schynen te verhalen; maar eindelyk als'er geen hope meer en was van overwinninge, door de groote meenigte van hunne vyanden, die gestadig versche soldaten aanbrochten, en hen geen tyd gaven om adem te halen, waren zy gedwongen wederom naar de Stadt te vluchten, niet zonder groote bloedstortinge aan beide zyden. Doch ziende dat zy 't niet lange tegen een zo machtigen vyand zouden konnen staande houden, en dat'er geen uitkomste, ofte hope van ontzet voor handen was, hebben zy, die liever in vryheid wilden sterven, als in slavernye leven, hunne huisvrouwen, kinderen, geldt goederen en meubelen in des Stads kasteel gebracht, daar zy het vuur in staken, 't welk als het niet alleen het kasteel, maar ook al dat'er in was tot pulver toe verbrant hadden, beloofden de Burgers malkanderen met Eede, den vyand te verjagen, ofte tot den laatsten druppel huns bloeds te stryden, 't welk gedaan zynde, deden zy een grooten uitval, en vochten zo lange, tot dat zy altezamen, na dat zy hen hertnekkelyk verweerd, en veele vande vyanden omgebracht hadden, tot eenen toe op de plaatze dood bleven. Deze Stadt daar naar, wederom opgebouwd zynde, hebben de Inwoonders desselfs dit voorbeeld volgende, ten tyde als Keizer Augustus, om de dood zyns Ooms Julius Cesars te wreeken, tegen Brutus en zynen aanhang de wapenen hadde aangetrokken, de Oorloge hem mede treffende, de Stads met alles dat'er in was aan brand gestooken, en voort hem zelfs in 't midden der vyanden dood gevochten. Doch om den lezer te voldoen, zullen wy de Historie daar van in 't kort hier by voegen. Brutus met zyn Heir na Lycien trekkende, liet aan de Lycienzers bystand van geld en krygsvolk verzoeken: maar daar was een zeker Redenaar, Nankratus geheten, die de Steden tot opstand bracht, zo dat die van het land eenige kleine bergen in namen, meenende Brutus hier mede de deurtocht te verhinderen. Waar door Brutus zyn ruitery tegen hen zond, die hen verraften zo als zy aten, en versloegen omtrent zeshondert van hen, en inneemende al de kleine stedekens en vlekken, liet hy zonder rantzoen te betalen al de gene los gaan die hy daar in gevangen kreeg, hopende hen door deze beleeftheid te winnen, om d'ovrige van het land tot hem te trekken: maar zy waren zo hartnekkig en trots, dat zy muitineerden om een weinig schade, die men hen dede, trekkende door hun landen, en versmaden zyn goedertierentheid en zachtmoedigheid, tot dat hy eindelyk der Xantienzers Stadt ging belegeren, inde welke hen de trotste en strydbaarste van al de Lycienzers besloten hadden. Deze Xantienzers deden des nachts

Werden geperst in de Stad te vluchten.

Verbrand en hunne vrouwen, kinderen en goederen in 't kasteel.

Hun doodelyk besluit.

Werden tot een toe verslagen.

Hun voorbeeld werd by de nakomelingen na gevolgt.

De Lycienzers tragten Brutus de doortocht te te verhinderen.

Worden geslagen.

Brutus belegert Xanten.

een

I. L.

Afschuwelyke daad, van een Vrouw, tot Xanten.

een uitval, en quamen het vuur ſteken in eenige muurbrekers, daarmen hun muuren mede beſtormde: maar zy wierden terſtont vande Romeinen weder binnen gedreven, zo haaſt zy hen gewaar wierden. De wind was by geval ſterk, die de vlam vermeerderde, en tot aan de tinnen vande muuren jaagde, zoo dat de naaſte huizen terſtond daar van ontſteken wierden. Waar door Brutus, vrezende dat de geheele ſtad in brand zoude raken, terſtond beval datmen het vuur zoude uitdoen, en de Stadt te hulpe komen: maar op de zelve tyd beving deze Lyciencers een ſchrikkelyke razernie van wanhope, zoo vreemd en afgryzelik datmen die niet wel zoude konnen uitdrukken, nog beſchryven, en men zoude die niet beter noch klaarder by konnen vergelyken, als by een uitzinnige begeerte van te ſterven: want zy alle te gelyk met hunne vrouwen, en kinderen, meeſters en ſlaven, van wat ouderdom zy zyn mochten, vochten vande Stads muuren af, ende wierpen ſteenen, pylen, alle andere diergelyke dingen op de Romeinen, die de vlam zochten te leſſen, om de Stad te behouden: en daarentegen aanbrengende mutzaarden, droog riet, en hout, trokken zy het vuur zo zeer als zy konden ter Stadtwaard in, hem gevende bequame ſtof om het vuur te vermeerderen ende te onderhouden, en dat aanſtokende door alle middelen die zy mochten. Als de vlam overal geloopen was, en dat zy nu al de deelen van de Stadt ontſteken hebbende, zeer licht begoſt te ſchynen, ging Brutus, medelyden daar van hebbende, te paarde, en omreed het geheele begrip der muuren om te zien of hy daar eenige in zoude konnen ſchikken, zyne handen na d'inwoonders ſtekende, en hen biddende dat zy haar eigen arme Stadt wilden ſparen, en hen zelven bergen: maar niemand luiſterde na zyn woorden, maar deden al dat zy konden om hen zelven te vernielen en te bederven, niet alleen de Mannen ende Vrouwen, maar ook de kleine kinderen, zommige van de welke hen zelven ſchreyende, en roepende in de brand wierpen, de anderen braken zich zelven den hals van de muuren afſpringende, anderen, boden hun bloote keele voor de zwaarden van hunne vaderen, en hun kleederen uitdoende baden dat zyde zelven wilden dooden. En als de Stadt nu verbrand was, vondmen een vrouw die haar zelfs met een koorde verhangen en verworgd hadde; houdende met een van haar handen haar kind by den hals gehangen, en met de ander hand haar huis in brand ſtekende met een brandende fakkel. Men wilde haar Brutus toonen, maar hy en woude zo een ſchrikkelyk en bedroefd ding niet zien, maar begoſt te weenen als hy zulx hoorde, en liet met de trompet door een Heraut afroepen, dat hy een zeker ſomme geld zoude geven aan yder ſoldaat die een Xantienzer zoude konnen bergen: men vond niet meer als vijftig van dezelven, die tegen hen dank gebergt wierden.

Slaat haare inwoonders.

De Stad raakt by geval in brand.

Wanhoop de Stedelingen.

Zy voeden den brand.

Brutus bid hen de Stad en zich zelven te ſpaaren.

Doch te vergeefs.

Dooden elkander.

Schrikkelyke dood eener vrouwe.

Als de Macedoniſche Veldheer Perdiccas, weinig tyds na de dood van Alexander de groote, den Koning van Capadocien, Ariarathes geheten, in een ſtryd had overwonnen, heeft hy ook van hem geen anderen buit bekomen als wonden en perikulen: want d'overgeblevene Capadociers uit den ſtryd weder in heur Stadt gekeerd zynde, hebben haar huizen in brand geſtoken: haar vrouwen en kinderen, d'een voor d'ander na omgebracht, en der zelve doode lichamen met alle haar goederen op een plaatze by een gebracht, het vuur daar onder geſtoken, en ten laatſten hen zelven in 't midden van den brand geworpen: op dat de vyand, die zonder oorzaak, en alleen door luſt om vreemde goederen te bezitten, dezen oorlog aangevangen hadde, daar van niets anders als het aanzien van den brand te bet zoude hebben.

Diergelyke daad vande kappadociers.

KLEOPATRA,

Koninginne van Egipten.

Kleopatra vermand beld Cesar door haar streelen,
En doet Antonius in minnekluisters gaan;
Doch moord zich, toen zy zag haare oorlogsmachten slaan,
En haren Bacchus met een doodwond, niet te heelen.

NU zullen wy de vermaarde Kleopatra, Koninginne van Egypten, op 't Toneel brengen, een Vorstin met zo veel bevallikheden van geest en lichaam begaafd, van natuur, of door kunst verkregen, dat zy, al d'andere van haare Eeuw overtrof. d'Aanlokselen van haar weergadeloze schoonheid, in 't bloejen van haar jeugd zynde, waren machtig om de herten der bezadigsten te verrukken, en de wakkerheid van haar geest, en de beweeglykheid van haar tong konden de sterkste zielen betoveren. Zy dêe haar proefstuk onder Julius Cesar, toen hy Alexandria belegerd had. Want zy, als het noodlot voorziende, verliet haaren broeder Ptolomeus, en (zo het scheen) den machtigsten aanhang, en wierd aan Cesars zyde overgevoerd. Met recht zeg ik overgevoerd. Want zy bedacht deze list, om te bedriegen, en veilig deur te komen. De Poorten en uitgangen wierden bewaard. Zy bewoog zekeren Apollodorus om haar in een bed te bewinden, en als een pak toe te binden, en haar dus in 't Koninglik hof, daar Cesar was, te brengen. Dit wierd gedaan, dit pak wierd voor Cesars voeten gelegt, en los gemaakt, daar een Venus, niet uit de zee, maar uit een zacht bed opdaagde. Zy spreide zich daar na, als een bed, ten dienst van Cesar, die, hoe wel in 't midden van zyn bekommernissen en bedryf, door haar vernuft, en sedert door haar schoonheid, en aanvalligheid zo bevangen wierd, dat hy haar beminde; en zy, dus jong zynde, kreeg de dood van haar broeders, en 't Ryk van Egipten tot vergelding van haar onkuische min. De droefheid in 't scheiden van Cesar en haar, was van weêrzyden zo groot, dat hy wel gewenscht had dat hy by haar in Egipten had mogen blyven, of zy hem volgen, zo de nood der zaken Cesar niet gedwongen had te vertrekken, en zo de schaamte Kleopatra niet in haar Ryk gehouden had. Dit was, gelyk ik gezegt heb, haar proefstuk. Ben ik bedrogen? had zy haar maagdom niet een weinig te voren in de minnery van Kn. Pompejus zoon verquist? Plutarchus, een goed schryver, beveeld ons dit te geloven. Ik geloof dat dit geschiede, toen hy van zyn vader na Egipten gezonden was, om de vloot en bystant te halen. Zy zondigde dus, toen zy zo jong was; maar wat dêe zy, toen zy vrouw was geworden? haar boosheid en ontucht wies met de jaren aan. M. Antonius en Octavianus deelden, na de stryd van Filippus, hun Ampten zodanig, dat d'een wêer na Italien zou keeren, en d'oude Krygslieden in de landen stellen; en dat d'andere naar Azia; en d'Oosterssche landen zou trekken, om van alle zyden geld by malkander te schrapen. Dit leste viel ten deel aan M. Antonius, die, terwyl hy de Koningen, Viervorsten, Steden en alles plonderde en uitschraapte, ook aan Egipte, dat ryk landschap; en dat misdaan scheen te hebben, vermits het meer dan eens bystand aan zyn tegenstrevers gezonden had, begon te denken; want men zeide, dat

Ongemeene begaaftheden van Kleopatra.

Verlaat haar broeder en gaat tot Cesar over.

Staat Cesar met haren schoot ten dienste.

Is oorzaak van haar broeders dood.

Is verdacht van minneryen met Pompejus zoon gepleegt hebben.

dat Kleopatra zelve byſtand aan Caſſius gedaan had, dieshalven, hoewel hy zich alreê tot de Partiſche oorlog toegeruſt had, zo zend hy egter Q. Dellius, Roomſch Raadsheer, tot haar, en deê gelykelik zyn klachten, en haar aanzeggen, dat zy hem te Cilicien te gemoet zou komen, om haar zaak te verantwoorden. Ach! ellendige! gy roept degeene, die terſtond nu meeſteres en gebiedſter zal worden, en by de welke gy in rampzalige dienſtbaarheid dienen zult, by u, om haar zaak te verantwoorden! Dellius, daar gekomen, en de vrouw ziende, voor zag, loos als hy was, 't geen, dat hier uit gebeuren zou; vermits hy wiſt, dat zy ſchoon, en Antonius zodanige dingen onderworpen was. Hy begon dieshalven alreê na haar jonſt te trachten, en haar ſtoutelyk te vermanen, dat zy naar Antonius, die zy zachtzinnig en vriendelyk van geeſt zou vinden, trekken zou. Hy overreedde haar, vermits zy van haar ſchoonheid bewuſt was. Zy, hier op ſteunende, en eenige hoop hebbende, nam verciering en gereeſchap meê. Zy beval datmen haar zachtelyk, en naar maatzang der fluiters en harpſlagers, in haar vergulde ſchip, dat zilvere riemen, en purpere zeilen had, over de vloed Cydnus voeren zou. Zy zelf had zich onder een goude hemel, met geſteenten bezaaid, neer geſtrekt. Eenige ſchoone kinderen, als minnegoodjes gekleed, ſtonden by haar, en waren tot haren dienſt; en eenige van hen waiden haar een zwoele wind aan. De maagden en dienſtmeiden, niet anders dan een bende van Nimphjes, wierden op d'overloop van 't ſchip gezet. De genen, die derwaarts quamen, zagen veel Autaren en reukeryen op beide de Oevers. Maar waar toe deze woorden? zeker, gy zult zeggen (en de zaak was ook zodanig) dat Venus tot den ſwelligenden Bacchus quam. Hy was alreê niet verre van Antonius, die, op de Romeinſche hoogheid ſteunende, op zyn rechterſtoel zat, en haar verwachte; hoe anders, dan een misdadige, die haar onſchuld by brengen zou! maar hier haar vertrouwen. Zy ging terſtond naar haar herberg. Antonius, van de geheele vergadering verlaten, bleven eenig. Zy vernederde dieshalven zich een weinig in zyn hoogheid, en noodigde haar ten Avondmaal. Maar zy weigerde dit, en ontſchuldigde zich. Wat deê Antonius? hy verwierp de pracht, die qualyk aangenomen had, en quam eerſt gewilliglyk by haar, hy hield daar zyn Avondmaal, en at en dronk daar de liefde in, die zy niet zo zeer door haar ſchoonheid, gelyk men zegt, als door haar woorden en vernuft inblies. Zy had deze beide zo wonderlyke gaven zodanig, dat zy, maar eens gehoord zynde, ving en bond. 'T geen, dat tot bewys van haar vernuft ſtrekt, was dat zy, in verſcheide talen geleerd, d'Ethiopiſche, Arabiſche, Trogloditſche, Hebreeuſche, Syriſche, Mediſche, Partiſche, en Macedoniſche taal verſtandelyk en met iders eige maatklank ſprak. Ô M. Antonius, wat doet gy? gy zyt getroffen. 'T is gedaan. Gy, alle oorlog verlatende, volgt een andere krygsordening, en trekt met uw aangeklaagde gewilligly naar Egipten, dat is in haar netten en gevangenis. Wat al welluſten, overdaad, en gaſteryen zullen daar zyn? uw Fulvia, gedrongen in hartzweer en nyd te ſterven, kan u niet van daar rukken; ook niet Octavia, uw nieuwe gemalin. Gy blyft en vergaat daar; Kleopatra met u, en Egipten zelf met u beide. Maar hoor op wat wyze deze twee rampzalige minnaars hun leven eindigden. Hy, de leſte neerlaag van zyn zwager Auguſtus gekregen hebbende, week in zyn vloot, met beſluit van nog ter zee te ſtryden, of in Spanjen te vluchten. Maar Kleopatra, die al zyn aanſlagen omſtiet (ziende dat hem alles tegenliep, en derhalven mer Auguſtus zocht te heulen, en zo 't moogelyk waar, hem ook zo door liefde te verſtikken, als zy Antonius en anderen gedaan had) maakte een groot deel zyner ſchepen hem afvallig, die zy, om in haar ſnoode liſten te volharden, aan Auguſtus

Antonius daagt haar te Cilicien.

Alwaar zy met groote pragt na toe trekt.

Wierd van Antonius ten Avondmaal genood.

Hy verlieft op haar.

En vergeet by haar zyn gemalinne.

Wierd van Auguſtus tegengetrokken en geſlagen.

Kleopatra geeft een groot deel

zyner schepen Augustus over.

Haar toeleg om Antonius te verraden.

Veinst haar gedood te hebben.

Antonius wond zich.

Werd by haar in de graafmaalden opgetrokken.

Sterft.

Kleopatra besluit zich te doden, zo Augustus haar niet den Scepter biet.

Augustus tracht haar levendig in handen te krygen.

Werd in bewaring gestelt.

Verzoekt Augustus te spreeken.

stus deê overgaan. Deze listige vrouw, veinzende voor Augustus bevreest te zyn, vertrok zich met een gelubde en twee dienstmaagden, in de graven der Egyptische Koningen, als om zich zelve daar te verdoen, uit vrees van in de verwinners macht te vallen; maar in der daad, om tot Augustus voordeel, Antonius te bedriegen, en hem te lokken tot zich zelf te dooden. Antonius zag wel dat zy hem verried; maar de liefde belette hem zulks te geloven. Hy had, door een beweenelijke verblindheid, meer deernis met haar, dan met zich zelf. Kleopatra dit wetende, en zich inbeeldende dat hy, zo hy verstond dat zy zich zelve gedood had, hem ook zou dooden, ontbood hem dat zy, zich in geen anders macht, dan in de zijn, zien konnende, deze ramp door een heerlijke dood ontkomen was. Antonius, dit gelovende, vermaande, zonder vertoeven, een der zijnen, hem deze goede dienst te doen, van hem te dooden. Maar deze getrouwe Dienaar, doorstak, in plaats van hem te gehoorzamen, zich zelf. Antonius zijn voorbeeld volgen willende, gaf met zijn degen zich een groote steek, en viel, vermits de wond diep was, als dood neêr. Daar ontstond hier op zo groot een gekrijt van de genen, die zo droevig een ongeval beweenden, dat 't van Kleopatra ter plaats daar zy geweken was, gehoord wierd. Zy stak dieshalven 't hoofd buiten, om te horen wat 't was. Antonius vrienden, haar ziende, kreten zo, dat hy weêr bekwam. Hy had, toen men hem zeide dat zy noch leefde, berouw van te sterven, en deê alles dat hy kon, om zijn krachten weêr te krijgen; maar hy had alreê zo veel bloed verloren, dat hy aan zijn swakheid wel bespeurde dat hy sterven moest. Hy bad dieshalven zijn vrienden hem ter plaats, daar Kleopatra was, te brengen. Zy, dit gedaan hebbende, bonden, zo zy best konden, hem aan touwen, die aan de nok van 't huis hingen, om de steenen, daar men meê timmerde, op te hyssen; en zy, van haar dienstmaagden en van een gelubde geholpen, trok hem om hoog, daar hy zich in haar schoot begaf, en niet lang daar na in haar armen stierf. Dusdanig was het einde van Antonius: zie nu dat van Kleopatra. Welke Augustus van dit ongeluk verwittigde, om hem te verplichten. Doch zy, eenig straf onthaal vreezende, hield zich in haar kamer, daar haar goud, zilver, en gesteenten waren, met besluit van alles met haar te doen vergaan, zo hy haar niet verzekerde, dat hy haar Kroon voor haar bewaren zou. Augustus beloofde haar niets, om haar als een gevange te handelen, en om haar tot een verciering van zijn zegepraal te gebruiken; maar hy vreezende dat zy, zich buiten hoop van behouding ziende, 't geen doen zou daar zy hem meê gedreigd had, zond, om haar levendig te vangen, en nog meer om haar ryke schatten te hebben, aan haar een Ridder, Proculejus genoemd, en een vry gemaakte, Epaphroditus geheten, en onderwees hen in 't geen, dat zy in deze gelegentheid doen zouden. Zy, door overvalling ter plaats, daar zy was, gekomen zijnde, stelden haar eenige verdragelijke voorwaarden te voren. Maar zy hier na luisterende, wierd, eer zy antwoorden kon, van hen aangetast, en kreeg daar op tot bescheid, dat Augustus haar begeerde te zien, en dat zy alle goedertierentheid van zo goeden Vorst behoorde te verwachten. Zy eischte van hen eenige dagen, om Antonius te begraven, en om hem de leste plicht te bewijzen; 't welk zy haar toelieten. Zy benamen haar ondertusschen alle messen, slangen, en vergift, dat zy konden vinden, daar mee zy zich verzien had, om, zo men haar als een gevangen handelde, haar leven te verkorten. Zy brachten haar, toen de dagen van haar rouw verstreken waren, in haar gebouw, zonder iemand van haar gestoet weg te nemen, om haar altijd goede hoop van Augustus te geven. Zy, op haar schoonheid en aanlokselen vertrouwende, eischte met hem te spreken, vermits zy hem meende te betoveren, gelijk zy Cesar en Antonius betoverd had, en, van hem deze be-

belofte hebbende, dat hy haar deze jonst bewijzen zou, bereide zich om hem in haar rou kleed, daar meê zy zich onchtzaamlik vercierd had, t'onfangen. Zy deê op haar zetel, en op een Ledekant, dat men haar opgerecht had, verſcheide beelteniſſen van Ceſar ſtellen, verborg in haar boezem de brieven, die hy, in hun minneplegingen, aan haar had geſchreven, en Auguſtus verwachtende, begaf zich, als vol droefheid en wanhoop, te bed: Zy ſprong, zo haaſt hy in haar kamer quam, ter aarde, en heel beſchaamd zynde, bewees hem groote eerbiedigheid. *De Hemel* zeide zy tot hem, *zegen u Heer en meeſter: want God, die my dezen ſtaat benomen heeft, geeft haar aan u. Gy ziet voor uw oogen 't beeld van uw vader, zodanig geſteld, gelyk hy my bezocht, toen hy my de Kroon en't Ryk van Egipten gaf. Neem, op dat gy de liefde, die hy tot my had, bet bekend, deze brieven, en opend hen, en gy zult zien, hoedanig hy aan my ſchreef.* Zy, dit gezegd hebbende, verhaalde hem de minneredenen, daar Ceſar haar meê ſtrookte, en beſproeide de brieven, die zy kuſte, met haare tranen, gaf hen aan hem, en aanbad ter zelver tyd de ſchilderyen, daar zy haar aangezicht naar keerde, en, al d'aanlokzelen van haare ſchoonheid gebruikende, om plaats in Auguſtus geeſt te grypen, verhief haar ſtemme zoetelyk, en zeide, als tot Ceſar ſprekende, met een aanlokkende toon, die door 't veel hikken belemmerd wierd: *Ach! Ceſar, wat is my nu van al uw jonſten overig? Gaf God dat ik, eer gy uit de wereld ſcheide, geſtorven waar. Maar waar vervoerd myn droefheid my? Zeker, gy zyt voor my niet dood, dewyl gy noch in deze brieven leeft, en dewyl uw wettige erfgenaam, die ik voor my heb, my een ander uw zelf verſtrekt.* Zy deze woorden ſprekende, gebruikte nog wel duizend andere liefkozingen en aanlokzelen om Auguſtus geeſt te betoveren. Hy, haar voornemen, merkende, en zyn gedachten verbergende, ſloeg d'ogen naar d'aarde, en antwoorde haar niet anders, dan: *Kleopatra, heb goede moed, en bedroef u niet, u zal geen quaad geſchieden.* Maar zy, met een onverdragelik verdriet ziende dat hy haar niet eens aangezien, en niet van liefde, of van haar Ryk geſproken had, viel voor hem neêr, en, in haar tranen badende, ſprak deze droeve redenen tot hem: *Ik begeer niet, en 't is in myn macht niet langer te leven. Maar ik bid u alleen, by uw vaders geheugenis, dat 't my oorloft zy met hem te ſtreven, dewyl de Goden, hem van my rovende, wilden dat ik Antonius trouwde. En och! dat ik terſtond na Ceſar waar geſtorven! Maar zend my, dewyl myn noodlot wil dat ik in dit ongeluk val, ter plaats, daar Antonius lichaam is, en beny my niet het graf, dat ik met hem gemeen begeer, op dat ik, dewyl ik om hem ſterf, een zelve wooning na dit leven met hem heb.* Auguſtus antwoorde haar niets, op deze worden, maar, vreezende dat zy zich verdoen zou, vermaande haar alles goeds van zyn goedertierentheid te verhopen, ſchoon hy beſloten had haar in zyn zegepraal te voeren. Hy, hoewel hy niets in haar ſtaat veranderde, deê echter vlytig acht op haar nemen, vermits hy vreeſde dat zy in deze wanhoop zich zelve doden zou, om haar ellende te verkorten. Zy, die zyn meening merkte, en die liever duizend dooden wilde ſterven, dan zich gevangen wech gevoerd zien, om tot een Schouw ſpel in zyn zegepraal te dienen, bad hem haar te doen dooden, en, zulx van hem niet verwerven konnende, zocht alle middelen die zy bedenken kon, om te ſterven. Maar zy, ziende dat zy van al te na by beſpied wierd, verborg haar rouw, en veinzende Auguſtus jonſt te willen aan nemen, zeide *dat zy wel met hem over zee wilde trekken, en dat zy zich beloofde dat Livia voor haar ſpreeken zou.* Zy kocht daar op eenige vreemdigheden, als of zy die aan haar wilde brengen, om door deze middelen Auguſtus, en haar op zienders te bedriegen, en om hem in 't opmerken van haar bedryf min zorgvuldig te maken. Zy, deze liſt gelukkelik naar haar zin beleid hebbende, en beſpeurende dat Epaphroditus, die 't nauſte

Tracht Auguſtus door haare aanlokzelen t'overwinnen.

Dat haar misſlukt.

Haar verzoek aan Auguſtus.

Waar op Auguſtus geen antwoord geeft.

Tracht haar in zegepraal om te voeren.

Verbergt haar opzet van zich te doden.

Haar liſt.

op haar lette, vermits zy aan hem in bewaring was gegeven, niet zo omzichtig, als te vooren, by haar was, nam papier en inkt, en schreef een brief aan Augustus, daar in zy hem bad dat hy haar by Antonius zou doen begraven, zy beval aan Epaphroditus, om hem van haar te zenden, deze brief te brengen, onder schyn van om eenige andere gewichtige zaken; en kreeg, zo haast hy vertrokken was, haar heerlikste kleeren, vercierde zich met al de pracht, van een groote koningin, en begaf zig op haar kostelik bed, daar zy terstond de geest gaf. Men kon niet zeker vernemen wat dood zy gestorven was, dat men geen teken van geweld, of vergift want aan haar bespeurde, men vond alleen kleine prikkels op haar arm, die daar af een weinig getekend was. Zommige geloofden dat'et prikkels van een aspis waren, die zy bedektelik in een doos, of in een korf met vruchten en bloemen, tot haar had doen brengen. d'Andere waanden dat zy die met haar hair-steken had gemaakt, die zy met weinig pyn, en zonder 't lichaam leelik te maken, de geen, diens bloed het raakte, terstond deê sterven. Maar 't zy 'er meê hoe 't zy, Kleopatra een schandelike Gevangenis vreezende, en Augustus bedrogen hebbende, storf in dezer voegen. Augustus ontfing deze tyding met groote droefheid; ja men zegt, dat hy, om haar te behouden, 't vergift door Psylliers poogde te doen uitzuigen, vermits hy geloofde dat zy van de beet van een Aspis gestorven was. Hy had deernis met haar ongeluk, en, over haar moed verwonderd zynde, klaagde dat zy hem de grootste roem, en de Heerlikste verciering van zyn Zegepraal benomen had. Zodanig was Antonius en Kleopatras uitgang, diens beider rampzalige min den Romeinen en Egiptenaars, ja den heelen aardbodem, zo veel ongelukken veroorzaakt had.

Geeft Koninklyk toegedoft den geest.

Men twyffelt waar mee zy haar gedood heeft.

Augustus droefheid daar over.

Augustus deê, om de wortel aan deze oorlog geheel uit te roejen, d'ouste der kinderen van Antonius en Fulvia dooden, die zich aan de voeten van Julius Cesars beeld begeven had, vermits hy meende dat 'et ontzien worden, en hem beschermen zou. Hy deê ook Antyllus, d'oudste kinderen van Antonius en Kleopatras om brengen, schoon hy, door hun leste verdrag, zijn dochter aan hem beloofd had. Cesario, die, zo Antonius zeide, uit een wettig huwlik tusschen Cesar en Kleopatra gesproten was, had zich in Egipten begeven, maar wierd, door zijn opziender verraden zijnde, weêr tot Alexandria gebracht, daar Augustus, zonder eenige deernis met zijn onnozelheid te hebben, hem dooden deê. Hy toonde zich tegen Antonius en Kleopatras andre Kinderen goedertieren. Ja hy deê hun dochter, ook Kleopatra genoemd, aan de jonge Triba trouwen, dien hy tot huwelix goed, zyn vaders Ryk gaf, en verloofde de twee zoonen, Alexander en Ptolomeus, aan de dochters, die zyn suster, Octavia, by Antonius had gekregen, en gaf hen alles, dat zy van hem konden verhopen.

Doet de kinderen van Antonius en Fulvia dooden.

En Antyllus en Cesaria, Kleopatraas zoonen.

Gunst d'overige kinderen bewezen.

MA-

MARIAMNE,

Gemalinne van

HERODES,

Koning der Joden.

d'Onnooſle Mariamne, uit fellen haat beticht,
Bied, rein van harte en ziel, met mannelijke moede
Den blanken hals, en tart Herodes dolle woede,
Die haar onmenſchelijk berooft van 't hemels licht.

OMtrent vijftig jaren voor de Geboorte van onzen Heere Jeſus Chriſtus, zo heeft het Joodſche Rijk, 't welk altijd nog zijn ſtand gehouden had, hoe wel 'er veel wonderlike en ſchrikkelike veranderlikheden voorgevallen waren, van Davids tijden af, omtrent duizend jaren, na dat het zo menigmaal gezidderd en gewankeld had, ten laatſten zijn geheele ondergang gevoeld, door de tweedracht van twee Gebroeders: Hyrkanus wel een goed man, maar geen goed Koning; had het gezach, maar daar waren geen wapenen, nog beſluit, nog moed; en zo onnozel als hy was in zyn reden, zo onachtzaam was hy in zijn Ampt; zijn alte grooten ſlappigheid deê hem tot een dommigheid vervallen: en hoewel hy onbequaam was om quaad te doen, zo maakte hy zich een bequaam hulpmiddel tot alle onheilen, om dat hy te licht alle voorſlagen van anderen aannam. Ten laatſten bemerkende zijn ſwakheid, zo heeft hy met een volle genegentheid zijn waardigheid, en den laſt des Rijks op de ſchouderen geleid van zijn broeder Ariſtobulus, een kloek en moedig perſoon, die veel aanſlagen en weinig geluk kreeg.

Het Joodſche Rijk neigt na zynen ondergang door de twedragt van Hyrkanus en Ariſtobulus.

Reden van Antipater.

Geeft zijn broeder het gebied over.

Ondertuſſchen terwijl het Rijk dus ſtond, wierde Paleſtina van de naburige Vorſten gevrijd, en inzonderheid van Antipater, Vader van Herodes, van afkomſte een Idumeer, een Arabier van zeden, geldrijk, oproerig, en bequaam om door zijn aanſlagen een machtig Rijk onder een te verwerren. Dees had een lange tijd het oog op 't Joodſche land geworpen. Hy zag wel dat deze rampzalige aanſlag groote ſwarigheid in had, zo lang dien kloeken held Ariſtobulus, als een wakende Leeuw op de wacht ſtond; maar wanneer dees eens wederom uit de zaal gelicht, en Hyrkanus weer in zijn plaats herſteld wierde, dan waar 'er kans, en had alles in zijn geweld. Wat doet dezen Arabier? hy ſtrooid onder het volk oproer, en hitſt het op tegen Ariſtobulus, en brengt zo veel te weeg, dat Hyrkanus met belofte en byſtand van Antipater weer in oorlog met zijn broeder Ariſtobulus (die hy 't Rijk in handen gegeven had) geraakte. De appel van tweedracht dus geworpen zijnde, verzoekt hy terſtond Aretas, Koning der Arabiers; die met een machtig Leger in Paleſtina valt, verwoeſtende alles, en bezet Ariſtobulus zo nau, dat zy hem eindelik

Reden van Antipater.

Antipater hitſt de Joden tot oproer.

Ranſt Aretas op Ariſtobulus aan.

delik binnen Jeruzalem, de Hooftstad van 't Rijk, komt belegeren.

Maar gelijk de groote Serpenten de kleine verslinden; zo geviel 't dat de Romeinen, onder 't beleid van den Grooten Pompejus, hunne Arenden door heel Syrien deed blinken, voerende een Leger vol vuur en vlam, 't welk Aretas weêr na zijn Rijk deê keeren. Hier op brengt Antipater door groote argliſtigheid zo veel te weeg, dat de arme Vorst geheel onder raakte, gevangen wierde, en met de kluisters aan de beenen, neven zijn twee zonen, en zo veel dochters na Romen gezonden, om aldaar voor Pompejus tot een triumph en zegepraal te dienen. Jeruſalem onder tribuit; het opperſte Prieſterſchap aan Hyrkanus, en het hoogſte gezag aan Antipater overgelevert. Antipater plukte de vruchten van deze bloedige victory, en veſtigt zijn kleine heerſchappy daar hy zo lang op geloerd had. Voorts, merkende dat hy dageliks swakker wierde, zo heeft hy om zijn ſtaat voor zijn zoonen te verzekeren, d'oudſte, genaamd Phaſelius, Gouverneur van Jeruſalem gemaakt, en aan Herodes den jongſten, het Gouvernement van Galileen gegeven.

Aristobulus werd gekluistert naer Rome gezonden.

Antipater geraakt tot het oppet gezag.

Eenigen tyd hier naar, ſijn heerſchſuchtige geeſt, door een glas met fenyn, het welk hem zijnen vyand Malicus door argliſtigheid hadde geſchonken, uitgebraakt hebbende, deelden ſijne twee zoonen Phazelus en Herodes, het geen hun nagelaten was, elk hield zijn eind vaſt, en trachte het gemoed van Hyrkanus te winnen, om gedurig hem zijn perſonagien te doen ſpeelen.

Sterft door vergif.

Herodes, die in doortraptheid ſijn Vader niet en week, hield zich vaſt by de Romeinen, trachtende door alle middelen en gedienſtigheden hun gunſt en genegentheid te winnen, onderhoudende ondertuſſchen Hyrkanus met alle beleefdheid en pluimſtrijkerye.

Zijn zoon Herodes tracht den Romeinen gunſte te winnen.

Ariſtobulus, die men gevankelik tuſſchen ketenen na Romen heeft ſien voeren, had nog twee zonen, waar van d'oudſte genaamd was Alexander, Vader van de zuivre Mariamne, welker verduldigheid en onverdiende dood wy beſchrijven zullen. d'Andere was Antigonus, daar Herodes veel werks mede gehad heeft: hy hielpze beide aan kant, en klimt na deze moord boven op den Throon, en alle beletſelen ſcheenen voor hem weggenomen; daar bleef niemand over om te bevechten, dan een ouden Gryſaard, een kind, en twee Vrouwen, die uit het Edel geſlacht der Asmoneens overgeſchoten waren. Hyrkanus hadde maar een eenige dochter, Alexandra geheten, dewelke geenſins met haar Vaders aard over een quam; want zy was boven maten moedig, en kon ſich naulliks intoomen noch zijnde in haar ſlavernye; zy was moeder van twee kinderen, een zoon, en dochter; de zoon was de kleine Ariſtobulus, de dochter Mariamne, dewelke aan Herodes trouwde.

Kinderen van Hyrkanus en haar reden.

Mariamne wierde voor de ſchoonſte Princeſſe geacht van de gantſche wereld. Want Gellius, onderſnuffelende alle de ſchoonheden des werelds, om daar van aan Marcus Antonius een verhaal te doen, om dat hy alle die ſchoone en ſeldſame werken der nature onderzocht hadde. Als hy in Paleſtina Mariamne zag, verzekerde dat alle d'andere ſchoonheden van der aarde niet waren in gelijkeniſſe van deze, dewelke ſcheen in 't hoogſte der Hemelen geſchapen te zijn. En deze Gellius zag maar het uiterſte, dat is de ſchorſſe, en nog was hy zo opgetrokken en verwonderd; maar haar ſchoonheid quam niet by, nochte was te vergelijken by d'inwendige gaven harer ziele; zy was een Nichte van die groote Machabeen, in Gods Wet wel bedreven, diſcreet, ſcherpzinnig, eerbiedelik, goedaardig en zuiver als een Zuzanna; maar boven alles kloekmoedig en verduldig, die in Herodes Hof leefde, als Job op den miſthoop. Nooit heeft de ſchoonheid en de deugd zo qualik mishandeld geweeſt van haar tegenparty. Dit ſchepſel, dat na haar konde doen zuchten, zo menigen deftigen Vorſt, en zo veel dienſtbaarheden voor haar zien opdragen: deze

Schoonheid van Mariamne.

Haare deugden.

dan

dan kreeg Herodes tot een man; die zich niet menschelijks dan het vel en de gedaante hadde. Maar hy, die de macht nu in zyn handen had, verzocht haar met een groote genegentheid, zo om haar uitmuntende schoonheid, als ook om zijn staat dus vaster te stellen, denkende hy door den band des huweliks, met deze nichte van zo veel voorgaande Koningen, de verworpentheid van zijn huis zoude konnen bedekken, en dus by de Joden meer gezag verwerven. Hyrkanus, Grootvader van Mariamne, en Alexandra haar Moeder, ziende dat Herodes zyn voornemen ten einde gebracht hadde, en nu den Koninglijken staf voerde, hoewel door onrecht en dwinglandy veroverd, voegende alles naar zijn fortuin, en niet naar d'afkomste van zijn persoon; oordeelde dat dezen kans noch voorderlik was; en dat zijn Vrouwe hem metter tijd leniger, en tot het Koninglijk geslacht genegender zoude maken. Deze kloekmoedige dochter merkte wel, dat, wanneerze Herodes overgeleverd wierde, in den muil der Leeuwen geworpen werd; maar om niet tegen te strijden die gene die ze liever hadde dan haar leven, en om de wet des noodlots te volgen, boog haar hals onder 't jok, versterkende haar Koninglyk gemoed tegens al het onweer dat van nu af haar scheen te dreigen.

Herodes verzoekt haar ten huwelyk.

't Geen hem gelukt.

Ziet nu zijnze getrouwd, Herodes beminde haar gelijk de Jager het Wild dat hy gevangen heeft om zijn vermaak en voordeel, zonder dat de liefde in 't minste sijn eerzucht en wreedheid verminderde. Deze quaadaardige, die het Rijk als een Wolf het Schaap by de ooren had, zelfs in de verzekeringe van zijn staat nog waggelende, zochte anders niet dan zich van die gene, die hy beroofd en uitgeschud hadde, t'eenemaal t'ontlasten, zonder dat het aanzien van deze zoete Koninginne zijn wild gemoed kon verzachten. Hy toonde hoe weinig hy zijn eigen beminde, als 'er zijn eigen opgeworpene voordeel aangelegen was. Daar na zich hebbende door de zoete redenen van Mariamne laten bewegen om haar broeder Aristobulus tot Opperpriester te verheffen, daar hy liever een onbekende Jood, Ananel genaamd, toegebracht hadde, om te beter in alles mijn personagie te speelen, gaven zy malkanderen de hand, en wierden goede vrienden. Maar eilaas! d'ellendige moeder verblijde zich over een kleine kittelinge van haar eerzucht, en kon niet merken dat haar zoon in der daad geen Opperpriester, maar een slachtoffer was voor de wreedheid van Herodes. Want Herodes ziende dat Aristobulus in zijn Opperpriesterdom met een algemeene blydschap des volks bejegend wierde, merkte terstond dat hy volgens zijne staatsregelen een slecht werk aangerecht hadde, en dat dit zijn gemeenen handel niet te gelijk raakte in een zo dollen naar-yver ofte jalousie, dat hy den oppersten, en zyn Moeder, en zyn Vrouwe zo nauw liet bewaren, dat zy zich niet een vingerbreed buiten het Hof mochten begeven, zonder dat Herodes daar van verwittigd was. De voorzichtige Mariamne, tusschen alle deze achterdochten, leefde gedurig met eerbiedinge, verzachtende van beide kanten de bitterheden zo veel het werk toe liet. Maar haar moeder Alexandra zich in 't binnenste gequetst vindende tusschen zulk een menigte van bespieders, daar zy na haar Koninglijke vryheid altyd wilde voortvaren, poogde met haar zoon t'onvluchten, om sich te begeven onder de vleugelen van Kleopatra, Koninginne van Egypten. Doch deze aanslag, door een trouwelozen vriend van het huis van Alexander ontdekt zynde, wierd de rampzalige vrouwe met haar zoon gevangen, zich inbeeldende, dat het mislukken van dezen aanslag geen kans meer hadde tot het leven. Nogtans Herodes, 't zy hy het groot gezag vreesde van Kleopatra, 't zy hy Alexandra niet te zeer wilde verschrikken, om daar na met gemak beter te verdrukken, speelde den geveinsden, volgens zijn oude gewoonte, zonder een woord daar van te reppen; hoewel men nochtans wel kon bemerken, dat de wolken allengskens by malkanderen drongen, om met 'er tyd een grooten

Zyn onrouwigheid en wreedheid.

Geeft haar broeder het opperpriesterschap.

Achterdocht van Herodes.

Alexandria tracht met haar zoon te vluchten.

Werden gevangen gezet.

een grooten donderslag, en een schriklik onweer te verwekken. De quaadaardige, na dat hy 'er zo veel had doen sterven door schrik, en geweld der wapenen, wilde het zelve nu eens al spelende doen. Op een zomersche dag, zijnde by de rampzalige Alexandra ten eten, veinsende als of hy gantschelik al het voorgaande vergeten had; gaf van sich, als of hy tot vermaak van de jonkheid ook eens jong wilde wezen, en noodede den oppersten Priester Aristobulus sijn schoonbroeder, om met den bal of diergelijk spel zich te oeffenen; men maakt party, den yver ontsteekt, den jongen Prins, heelyverig in 't spel, was niet lang zonder heel in 't sweet te geraken, gelyk ook meer andere Heeren en Edellieden gebeurde. Hier op lopen ze naar de rivier die in de Speelplaats was. Herodes wetende de gewoonte van Aristobulus, en voorziende hoe hy zich in het koude water zou begeven, roept eenige booswichten, die onder schijn van speelen hem meer water zou doen drinken dan hem luste. De aanslag viel uit na zijn believen. Aristobulus ziende dat d'anderen zich te water begaven, ontkleed zich, en houd hun gezelschap: hy deed anders niet dan swemmen, speelen, hippelen, en schermen op het water, 't welk altyd vol gevaars is, hoewel zo trouwloos niet als Herodes. d'Onnozele offerhande hippelde op het water, weinig denkende op zyn aanstaande ramp: maar de vervlockte beulen wisten het al te wel. Want in dit droevig spel hun slag waarnemende, versmoorden onder die wreede wateren den armen oppersten Priester, in 't achtiende jaar zijns ouderdoms, en 't eerste van zijne opperste Priesterschap. Door deze tydinge geraakte heel Ierusalem in een bovenmate ontstelteniſſe en verwarringe; maar boven allen Alexandra, die beklagelijke moeder, was met een onvertroostbare droefheid bezet. De beklagelyke Mariamne, hoewel heel verduldig, kon nauwliks haar overgroote droefheid bedwingen, zy beminde bezonderlik dezen broeder als haar ware beeld, en een opgeslote pand in haar hert, de eenigste hoop van haar huis, in zo veel flarden gescheurd.

Herodes geveinstheid,

En list.

Aristobulus werd versmagt.

Droefheid van Alexandria en Mariamne daar over.

Alexandra vervoegende haar droefheid met de wraakgierigheid, zo als de lijkstacien over waren, gaf terstond aan Kleopatra te kennen alles wat 'er voorgevallen was, door zo een beweeglijken brief, dat elk woord met bloedige tranen scheen geschreven. Kleopatra, die te voren al heel ingenomen was, neemt het werk by der hand, en brengt zo veel te weeg by Marcus Antonius, dat die Herodes by hem ontbied, met voorneemen, zo wanneer hy hem aan een zo wreed schelmstuk handdadig vond, openbaarlik te straffen. Dit was een donderslag in d'ooren van Herodes. Van d'eene kant speelde voor zijn oogen het voorbeeld van zijn schelmstuk: van d'ander kant zag hy hoe al zijn welvaren bestond aan de gunst van Marcus Antonius, die doen ter tijd niet deê als door den raad en bestier van Kleopatra, zyn gesworen doodvyandin, welke hy wel wist dat tot haar eigen voordeel deze aanslagen aanstelde; maar niets was 'er dat hem meer in 't hoofd maalde dan een razende jaluosie; want hy beelde zich in, dat Antonius, die een geile Vorst was, en de schoonheden der Koninginnen opzochte, een oog op zijn Gemalin had geworpen, alzo haar beeld hem overgestuurd, en dat om haar beter te bekomen, hy tot een offerhande der rampzalige liefde zou dienen. Hy, ziende dat hy noodwendig heen moest trekken, of zich met zijn gantsche verderf vertroosten, neemt afscheid van zyn schoonmoeder Alexandra, en van zyn Gemalin Mariamne, zonder te toonen dat hy verbaast was, zonder zich te beklagen, zonder misnoegen te toonen, als of hy alleenlik uit vermaak een speelreis aannam. Voorts hadde hy nog in 't hof zyn eigen moeder, en zyn zuster Salome, dewelke hy beval wakker te passen op den handel der geenen, die hy dachte dit werk gerokkent te hebben. Daar na zijn Oom Joseph ter zyde nemende, beval hy onder andere aan de zelve, by aldien zyn onnozelheid,

Kleopatra handhaaft de ramp van Alexandria.

Herodes vreeze.

En jalousie

Zijn bevel voor zijn reize na Antonius.

(20

(zo noemde hy zijn schelmstuk) quam schipbreuk te lijden, dat hy niet toe zou laten, dat na zijn dood, zijn bed ook onteerd werde; want hy beelde zich in, dat Antonius, om de schoonheid van zijn Gemalin, hem wel mocht van kant helpen): Voorts zeide hy tot Joseph, *houd als dan het Rijk voor u bloed, en helpt terstond de Koninginne mijn vrouw uit deze wereld, om my in d'andere te volgen; steektze vryelik dood, uit vreeze dat na mijn dood geen andere die gebruike. Zo de zielen der overledenen noch eenig gevoel hebben van het geen dat op de wereld omgaat, dat zal my noch een verquikkinge geven.* Hier op begeeft hy zich op de reis, nemende de kostelijkste stukken uit zijn schatkamer mee; om die te vereeren die het noodig dachte; toonende anderstints uit zijn wezen een vrypostigheid die zijn wanhoop des herten bedekte. Komende dan te Laodiceen, alwaar M. Antonius was, en hem verwachte, zo wist hy door 't geweld van giften en gaven de herten der voornaamste Heeren te winnen; en vertoonde dat alle de beschuldigingen van Kleopatra niet anders was dan een Vrouwegramschap, die qualik onderrecht was. In 't kort, hy bracht zo veel te weeg door zijn welspreekentheid en waarschijnlikheid (zo veel vermag de welspreekentheid ook in de handen des boosheids) dat M. Antonius zelfs zeide tot Cleopatra, dat zy qualijk deê zich met andere Rijken te bemoejen; en indien hy misslag hadde, zy zou nieuwe vyanden opwekken die nadeelig zouden wezen aan zijn Staat. Dat Herodes, zynde een Koning, op die manier niet behoorde gehandeld te werden, ja dat hem daar aan gelegen was, den zelven liever vriend als vyand te hebben. Terwijl deze handel in 't Hof van Antonius gedreven werd, wierd desgelijks Mariamne en haar moeder Alexandra, geduriglijk onderrecht, door d'overgroote zorgvuldigheid van de moeder en zuster van Herodes. Joseph zijn Oom, als een gevangenmeester, paste sneedig op, en bezocht dikwils de Koninginne Mariamne, zo om met haar te handelen, als om met een praatje haar te onderhouden. Deze mensch begon zich te branden als een vlieg in d'oogen van deze onwaardeerlijke schoonheid, en wierd haar heel toegedaan, en genegen te worden, hoewel genoegsaam ziende dat hy in 't minste daar niet te pas en quam. Hy schepte nochtans eenig vermaak dat hy zijn liefde zo hoog gevestigd hadde. Deze gemoedsdrift maakte hem heel mal, en een groote kakelaar, zijnde uit zich zelven boers en plomp genoeg, het welk hem een wonderlijke botheid deê voortbrengen: want op een tyd, als men sprak van de genegentheid die Herodes zijn vrouw toedroeg, zo spotte Alexandra haar moeder hier mee op een spitse en kijfachtige manier, gelijk ze gewoon was. Joseph, die de Koninginne in die genegentheid tot zijn meester haren man wilde onderhouden, het zy hy zot of dronken was, riep deze woorden overluid: *Mercurius, uw moeder Alexandra mag al zeggen wat haar belieft; maar om ■ een klaar bewijs te toonen van de liefde die de Koning Herodes, uw man, ■ toedraagt, zo is 't dat, ingeval hy quam te sterven, hy my bevolen heeft u ook te dooden, alzo hy ook in d'andere wereld zonder ■ niet kan duuren.* Op deeze woorden besturven d'arme Koninginnen van schrik: *O wee* (zei Alexandra in haar gemoed) *gy razende, wat zal hy in 't leven doen, daar hy, dood zijnde, noch voorneemd de levende het leven te beneemen.* Ondertusschen liepen de geruchten binnen Jeruzalem, dat M. Antonius, Herodes hadde doen sterven, overtuigd zynde van de moord aan Aristobulus begaan; het zy deze geruchten uitgestrooid wierden van de vyanden van Herodes, het zy hy die heimelik liet verbreiden, om de genegentheid van yder een te doorgronden. De wijze Mariamne hield zich als geen geloof daar aan stellende; maar Alexandra, die woelde zeer, en bad Joseph met alle molijke gebeden haar uit het Hof te willen vervoeren, en te geleiden onder de beschermінge van de Roomsche Soldaten, zich stellende in de handen van den Colonel Julius, om zo voorder tot Antonius over te trekken; want zy vlamde op het hooghste

Zijn geveinstheid.

Brengt door zijn welsprekentheid alles te weeg.

Joseph verlieft op Mariamne.

Zijn buitensporige reden.

Valsch gerucht van Herodes dood.

Voorslagen van Alexandria.

dat deze Vorst haar dochter eens mocht zien, vertrouwende dat zo haast hy haar zoude aanschouwen, door haare oogen zoude gevangen worden, en zo alles tot haar voordeel schikken. Deze voorslagen, alzo ze quaad waren, hebben geen goede uitgang gehad, en alle Alexandraas aanslagen en dienden nergens toe dan om hare passien kenbaar te maken. Herodes ondertusschen komt overwinner t'huis, met oorspronkelik bewijs van zijn onschuldinge, en de vriendschap tusschen hem en Antonius, niet tegenstaande het tegenweer van Cleopatra. Zijn moeder en zuster, zo haast hy weêr gekeerd was, vergaten niet haar deel te speelen, en brachten hem terstond alle d'aanslagen aan van Alexandra, hoe zy sich onder de Roomsche bescherminge had willen begeven. Salome, die razende was van nydigheid tegens Mariamme, hadde haar vuile serpente tong gedoopt in de swarte laster gal, en beschuldigde Mariamne over eenige heimelijke gemeenzaamheden met Joseph, waar over Herodes, die boven maten jalours was, meende dol te worden; en Mariamne ter zyden trekkende, vraagde haar: *waar de vriendschap tusschen haar en sijn oom Joseph van daan quam?* De suivere Koninginne, die in 't minste geen onverduldigheid ooit betoonde, bewees genoegsaam met haar oogen, wezen en woorden, dat die valsche lasteringen haar in het hert quetsten, zo dat de trouwelooze lichtelik kon bemerken, hoe verre zy van zodanige gedachten vervreemd was, en met'er daad zo schaamde hy sich sodanige woorden voortgebracht te hebben, en bad haar om vergiffenis met tranen in d'oogen, haar bedankende over getrouwigheid, haar verzekerende van sijn onsterffelijke liefde tot haar. d'Onnosele Mariamne, misnoegende over die groote geveinstheid, zeide hem opentlik uit, *dat het een schoon teken van liefde tot sijn vrouw was, dezelve noodzakelik tot geselschap mede te willen nemen in d'andere wereld.* Hy, die met een half woord verstond waar zy heen wilde, raakte in sulken verwoeden dolheid, dat hy 't hair uit zijn baard en hoofd rukkende, schreeuwde dat Joseph hem had verraden; en dat hy nu wel kon bemerken dat hy groote gemeenschap moeste gehad hebben, anderssints zoude zulk een groot en beestigheid uit zyn mond niet gekomen hebben van zo een geheim t' openbaren. Hier op laat hy terstond Joseph van kant helpen, en tot een offer op zyn weder komste opentlik vermoorden; wilde hem niet eens zien oft hooren spreken tot zyn onschuldinge. Het scheelde niet veel of hy zoude met een volbragt hebben, de moordoffer van zyn geile wreedheid. en om zyn inbeeldinge Mariamne ook doen sterven; maar het klaar bewys van hare onnozelheid en die onlydelike brand van zyn liefde, hielden den slag weder, om voorder den blixem van zyn gramschap te laten blyken: deze valt eerst op Alexandra, en sluitze eenigen tyd op, afgezonderd van de Koninginne haar dochter voor vast houdende dat by haar al dit werk tegen hem gerokkend waar.

Te rugkomst van Herodes.

Zijn moeder en zuster ontdekken hem d'aanslagen van Alexandria.

Salome beschuldigt Mariamne van onkuisheid.

Herodes vind haar onschuldig.

Zijn dolheid over haar reden.

Laat Joseph vermoorden.

doet Alexandria opsluiten.

Eenige tyd hier na vond zich Herodes in gewikkeld met een ander werk, 't welk hem zo gevaarlik scheen, als het eerste. Marcus Antonius, die hem altyd onderschraagd had, om dat hy langen tyd geworsteld had tegens de fortuyn van den Keizer Augustus, raakte in 't voetpad in den slag van Actiaca, eindigende met een droevige uitgang zyn hoop en leven. Dit voorval verstoeg Herodes op 't hoogste, en meer alsmen kon denken, ziende zyn steunzel om verre gerukt, en zyn zaken (die hy nu meende vast gesteld te hebben) verstrooid, en met een droevige nacht bedekt; en dat hy nu tot vyand kreeg den geenen, die het gezach over de gant che wereld had bekomen, zyn vrienden en vyanden hielden hem voor verlooren; hy echter, besluit zelfs den Keizer te gaan vinden, die toen binnen Rodes was, en zich voor zijn voeten neder te werpen; maar eer hy zich op den weg begaf, zo rechte hy nog een wreed onmenschlik werk aan. Alexandra, die d'Eerzucht niet eer dan met

't Gevaar daar Herodes zich in bevind.

haar

haar huid kon uitschudden, ziende dat Herodes een reis aan nam daar hy waarschynlik niet van daan zou komen, overrede haar vader Hyrkanus, om deze gelegentheid waar te nemen, om naar de kroon, die hem van af komst toequam, te trachten, maar deze handel, door een trouwloozen verrader ontdekt zynde, doet Herodes, den waardigen ouden Man, (want hy had over de tachtig jaren) vermoorden, dompelende de gryze hairen in 't bloed van dien genen die hem voor voedster vader, ja eigen vader, en beschermer, ja voor alles gediend hadde. Hier op, na dat hy Alexandra, en Mariamne op een sterkte, onder de bewaring van Joseph zyn Thresorier, en Sohemus van Ithureen bestelt hadde; trekt hy recht toe recht aan na Rhodes, latende de heele last des Ryx aan zijn broeder Pherorras.

Doet den Vader van Alexandria dooden.

Alexandria en Mariamne gevangen zetten.

Alexandra barste van onverduldigheid, Mariamne streed met een kloekmoedige stand vastigheid tegens haar langdurige gevangenis, en trachte de bitterheid van haar aanstaande dood met haar eigen vertroostinge te verzachten, stellende al haar troost in God. Deze ellendige vrouwen bleven tusschen die naare muren besloten, niet anders ziende, dan rotzen en woeste eenigheid; zy wisten niet hoe het inde wereld stond, veel min wat in het Hof omging, nooit quam de gevangenmeester hun bezoeken, ofte verwachte anders geen tydinge van hun dood: de wacht toonde, zich in't eerste heel bars in woorden, alles was vol schrik, en onwetende stilzwygentheid.

Ten laatsten daar is geen yzer dat door het vuir niet dweeg en word. Zohemus haar dikwils bezoekende volgens zyn last, voelde eenige stralen zo deurdringende uit de oogen van Mariamne, dat zy zijn oogen met medogentheid deursneden, oordeelende ommogelik zo een Koninginne gevangen te houden, die machtig was alle harten te vangen, door alle die voordeelen en gaven die de Hemelen in haar gestort hadde. Hy begind haar een minnelyker wezen te toonen, en Mariamne hem op een tyd in een goede luim vindende, neemt de gelegentheid waar om hem met vertrouwen te spreken, om iets nieuws uit d'andere wereld te horen.

Zohemus jammert de ramp van Mariamne.

Zohemus (zeide zy) *gy ziet ons tegenwoordig in een ellendigen staat, die wy niet en verdienen; maar het kan geschieden, dat dit onweer overgaat, het ongeluk houd altyd geen stand, gy weet wie ik ben, en wanneer gy my verplicht aan u, gy geen geringe, nogte machteloze, veel minder ondankbaar persoon aan u zult verbinden, zeg my maar een woord, uit wat meening houd de Koning Herodes ons hier dus opgesloten, en hoe staan de zaken?*

Haar gesprek met hem.

Zohemus voelde met deze woorden zijn hart met sware aanvechtingen bestreden, van d'een kant stelde hy zich de straffe wraak van Herodes voor oogen, nu vars gebleken in't exempel van Joseph, van d'andere kant was hy zo bezet met meêdoogentheid, over de redenen die deze kloeke Koninginne met hem hadde, dat zyn bevroze hart begon t'ontdooyen, en door d'oogen zich t'openbaren. Mariamne ziende dat hy begon te leuteren, spreekt kloekmoedig uit: o *Zohema het is een woord dat u niet kan hinderen, 't zal op 't hoogste verzwegen worden, en't kan ons dienen tot gerustigheid van ons werk.* Zohemus denkende oft dat Herodes nooit in staat van Koning zoude wederkeeren, ofte hy onder de beschermingen van Mariamne zijnde, lichtelik zijn verzoeninge konde bekomen, opent zijn hart, en zeide; *Mevrouwe, ik stel myn geheim en myn leven in uwe handen, zo wil ik ook liever sterven, als dat wreed bevel van Herodes nakomen; want by geval zyn zaken by den Keizer niet wel naar zyn zin afliepen: wel* (zeide Mariamne) *wat zoud het dan wezen? Ik schrik als ik 'er op denk* (vervolgde Zohemus) *het raakt uw leven, myn vriend* zeide Mariamne, *het zelve hadde hy in de eerste reis zyn oom Joseph ook bevolen; maar is'er geen middel om ons hier van daan te voeren?*

Haar verdere redenen.

Hy ontdekt het geheim van Herodes aan haar.

voeren? Zohemus antwoorde, *dat Pheroras zyn broeder het ryk voor hem bestierde, en alzo hy heel mistrouwende gedurig een oog in 't zeil hadde op aanslagen die dies aangaande mochten voorkomen: Wel* (zeide d'ellendige Vorstin) *wy moeten dan sterven, 'k zie geen andere uitkomste, 'k wil my dan bereiden tot de dood.* Zohemus trooste haar zo veel hy mocht; maar zy voortaan sluitende haar ooren voor alle aardsche vertroostinge, openende haar hart tot die van den Hemel, zuiverende daaglix haar ziel meer en meer, zo in de wateren harer tranen, als in de blakende Oren van haar tegenspoed; 't is wel waar, dat de H. Schrift ons leerd; uwe wegen zijn tegenwoordig in de afgronden, en uw voetstappen op de wateren; wie zoude zulken handel kunnen ontdekken? terwijl deze zuivere en onnozele Koninginne, in de duisterniste der gevangeniste het meestendeel van haar leven met tranen versleet. Herodes, met het bloedt van den ouden Hyrkanus nog versch bemorst, vond de zee, de winden, en menschen in alle zyn handel dienstig; deze Proteus of wiefelaar, voegde zyn geest naar alle voorvallen, en wist zijn rolle zo wel te speelen by Augustus, (onder schyn van kloekmoedigheid en getrouwigheid) dat deze goeden en groote Vorst, de Kroon nam, dien Herodes voor zyn voeten geleid hadde, en steldze hem op 't hoofd, zeggende: *'K begeer gy vreedzamig blyft in uw staat, weest alleenlik my zo getrouw, als gy Marcus Antonius geweest zyt.* Dit werk zo gelukkelik uitgevallen zynde, keerd hy zegepralende naar Jerusalem, met verwondering van alle menschen.

Mariamnes godvrugtigheid.

Voorspoed van Herodes.

Nu is het dat de deugdelijke Koninginne Mariamne, de loop haars levens volbrengt, om in haar mans droeve zegen-feest tot een slacht-offer te dienen, laat ons zien hoe die fakkel uitgebluft werd; zy zal geen dampige nog vuile reuk van zich geven, die schoone eigendommen van haar leven zullen haar ter dood vergeselschappen. Zo haast dan Herodes zijn intocht binnen zijn Hoofdstad dede, ging hy zijn bruid de Koninginne groeten, die hy te voren in vryheid gesteld, nu genoegsaam van sijn zaken versekerd had, brengt haar d'eerste tijdinge van sijn gelukkige reis. Hy was in sijn voorspoed zo opgeblasen, dat het uitbarste, en de liefde van zo een minnelik voorwerpsel, na zo veel uitgestaan gevaars, maakte zijn tong heel los in het stoffen en rallen met veel onnodige woorden, meinende hier door zich aangenamer te maken. Mariamne hiel zich koel in het luisteren, en alzo ze vrypostig en gaauw in alle haar handel was, toonde niet veel vermaaks uit alle deze swetseryen te scheppen, daar de hertstochten hem noch dommer maakten. Hy in 't eerst oordeelende dat dit uit een kleinmoedigheid geschiedde, die met 'er tyd tot rook zou verdwijnen, gebruikte noch meer streelende woorden, en stelde sich malder aan dan na sijn gewoonte. Op dese mallekoseryen suchte d'elendige Vrouwe, gedurig denkende op het heimelik bevel aan Zohemus gegeven. Hy merkte wel aan haar wezen dat sy eenig misnoegen had, en kreeg achterdocht, of Zohemus zo lang van tong mocht geweest zijn als sijn Oom Joseph: hy wist niet hoe hy sich vorder sou aanstellen, zo was hy ontstelt; de liefde, toorn, nayver en achterdocht bestreden hem gedurig; hy kon niet gram worden gelijk hy wel wilde, en kon ook niet lief hebben die hy beminde. Voorts siende dat hy met al dit gemaakt werk niet kon op doen, quelde sich noch meer, en dochte weer tot sijn oude middelen te keeren; maar de liefde was sterker als de gramschap, en weêrhield den slag. Hy vertrok dan, schudde sijn kop, en morrelde eenige woorden tusschen sijn tanden, als vervloekende de liefde die hem meedogend maakte tegens sijn dank. Eilaas! zou men booser en slimmer haat konnen vinden, als vrouwen tegens vrouwen, wanneer de na-yver of jalousie haar hersenen beset heeft. Cypris, van Arabische afkomste, moeder van Herodes, en Salome sijn zuster, siende dat hy zo ontsteld was, hielden niet op dat

Werd in sijn Rijksstad ingehaald.

Ontslaat sijne Gemaalinne.

Mariamnes ingetogentheid.

Herodes krijgt achterdocht.

Vloekt sijne liefde.

vuur

vuur meer en meer met hare tongen t'ontsteken, en smeedden menigte van lasterin-gen die de dwingeland meestendeel aannam: kon nochtans tot het uitvoeren des werks niet beweegd worden. Hy was lang zonder iet te besluiten. Eindelik, 't ge-beurde op een rampsaligen dag, dat hy op den middag alleen in sijn kamer zynde, Mariamne tot sich ontbood, dewelke zich daar terstond het vinden; maar verzocht zynde tot de plicht des huwliks, weigerde zy het; seggende dat de wet der natuure haar verbood, zo een mensch by te woonen die haar vader en broeder vermoord had: zy sprak van haar vader Alexander, die door het aanhouden van Herodes, door de Romeinen verdelgd was; en haar broeder Aristobulus, so wreedelik in 't water versmacht.

Sijn moeder en zuster noopen hem ter wraake aan.

Mariamne versmaad haar mans minlijkheden.

Josephus de Historyschijver, na dat hy hier Mariamne als een zuivere Koninginne, en in der daad met een onverbrekelijke trouw begaafd, (want dus luiden zijn woorden) op het alderhoogste had verheven, zo berispt hy haar van een kleine mis-achtinge, die 'er was, als hy zeid, datse volgens haar natuur haars mans minnelik-heden versmaadde. Maar zo iemand wil overwegen hoe Herodes met haar naaste bloed gehandeld, hun onweerdiglik vermoordende, en den Scepter van haar ge-slacht voerende, haar niet als een Koninginne ofte Bruid hield, maar als een opge-sloten slachtoffer, beveelende dat men haar zoude slachten zo dikwils hy gevaar van sijn leven liep, uit vreese dat een ander na sijn dood haar soude gebruiken, die sal genoegsame redenen vinden, die sy had, om dese antwoord aan hem te geven. Niettegenstaande Herodes, die sulk een vrypostig antwoord niet en had verwacht, was so door dese woorden geraakt, dat 'et niet veel en scheelde, of hy soude haar geweld aangedaan hebben, toonende uit zijn oogen die glinsterende schichten van sijn gramschap, bittere stem, en opgeheve handen om geweld te doen; en alsoo hy trilde van boosheid, schermende tegen sijn toorn, gaf Mariamne geen ander ant-woord. De trouwloose Salome, merkende dat nu den tijd geboren was om haar slag waar te neemen, stuurd een van haar getrouwe knechten, die sy langen tijd daar toe opgemaakt had, om een zo boose en begekkelijke laster by te brengen, te weten dat Mariamne van voorneemen zijnde Herodes een minnedrank in te geven, by hem gekomen was, zijnde vooorproever des Konings, en met sterke beloften hem daar toe wilde bewegen, nochtans hy nooit haar gehoor had willen geven. Voorts had men hem so onderrecht, indien by geval Herodes quam te vragen hoedanig de-se minnedrank was, om niet te haperen, hy sou antwoorden, dat het beworp en toestellinge was by de Koninginne, hy sou sijn handen maar verleenen. Dese ramp-salige en vervloekte booswicht komt met koelen moede in de kamer, en stelt sijn aanklaginge met sulken bedaardheid voor, dat Herodes, die nu heel brande, meer ontsteken wierd als te voren, denkt by sich selfs, hy nu niet verre te soeken had waar hem dese onlijdelijke liefde van daan quam. Hier op laat hy een van de getrouw-ste besnedenen in hechtenis zetten, vertrouwende niet sonder sijn weten voorge-vallen was; werpt hem op den pijnbank; so dat dit swak en teer lichaam niet kon-nende uitstaan 't geweld van het pynigen; en van de andere kant niet hebbende waar mee hy sijn meestersse kon beschuldigen, so eerlik en deugdelik in haren handel, so bleef hy langen tijd verlegen. Ten laatsten hy laat sich een klein woordjen ontval-len, seggende: *Hy had Zohemus langen tijd in het heimelik gezien spreken met Ma-riamne, als of hy eenige dingen aan haar ontdekte, en sy zedert zo verbitterd is gewor-den.* Herodes had nauwliks het woord gehoord, *'t is genoeg*, zei hy, *neemt hem van den pijnbank, en dat men Zohemus brenge.* Zohemus wist van al dit werk gantsch niet, en leefde heel gerust, also hy even te voren, door het toedoen van de Konin-ginne, een goed Gouvernement gekregen had. Hy stond heel verslagen toen men de hand

'T Geen Herodes in toorne ontstelt.

Zy word onschuldig van vergif-menging betigt.

Doet haar Hofgesin pijnigen.

Hare reden met Zo-hemus ontdekt.

hand aan hem sloeg, en met geweld wilde afperssen de redenen die hy met Mariamne gehouden had ten tijde van haar eerlijke gevangenisse. Hy gedurig ontkennende, wierd op staande voet vermoord. Herodes vertreet sich in sijn eenigheid, en slurpt allengskens de gal en het fenijn in van sijn toorn, en overleide by sich hoe hy sijn raserny best sou uiten; want sonder sijn gemoed eenigen rust tot bedaren te geven, so doet hy sijn geheimen raad vergaderen, en daegd de Koninginne, die niet minder dan sulks verwacht. Dit wanschepsel, dat altijd een glimp en schijn van gerechtigheid aan alle sijn schelmstukken tracht te geven, doet een lange reden, die hy op sijn gemak voorstelde; onder anderen tot haar beswaarnisse bybrengende, hoe een sijner getrouwe Dienaaren getuigde, datse hem had willen opmaken om hem een minne-drank te geven, te weten, een vergif, om sijn hersenen te ontstellen, of sijn leven te beneemen. En versocht met eenen hun raad wat hem te doen sou staan. *Ik lever ze*, (zei hy) *in de handen van uw gerechte, willende mijn eigen zelfs hier in niet volgen, op dat de nakomelingen mogen weten hoe ik mijn eigen voordeel altijd minder dan de waarheid geacht heb.* Herodes dit zeggende, wilde sich als heel geregeld toonen, en roemde sijn gevoegelijke natuur; maar hy schuimbekte, zo dat de heele Raad genoegsaam bemerckte dat hy verstoord was; en dat hy anders niet voor had dan de Koninginne van kant te helpen. Men vermaand haar om terstond, en sonder Advocaat sich te verdedigen. Die heerlijke Amasoon, Nichte en nakomeling van die Machabeen, en afkomeling hunner verduldigheid, staande voor den raad der godlosen, acht en twintig jaren voor de komste van den Zone Godts, deê voorts het geen zy daar na door haar deurluchtig exempel heeft geleerd. Nooit hoorde men uit haar mond een onverduldig of lasterlik woord; kon nochtans duizend en duizenderhande overlast voor den Raad vertoonen, die sy zo in haar persoon als in haar vrienden geleden had. Zy swelgde alle dese bitterheden deur met een meer als menschelijke verduldigheid; antwoorde alleenlik op het punt daar de heele beschuldiginge op dreef.

Die vermoord word.

Herodes daagt Mariamne voor den Raad.

Sijn beklag daar in.

Haar verduldigheid.

De minnedrank, die men voorwierp, naar het oordeel, was van een iegelik die 'er op letten wilde, heel vreemd van haar gedachten, aangezien sy voor desen meer vreesde de liefde van den Koning Herodes als sijn haat. Voor de rest zo maakte zy niet veel werks van haar leven, daar ze niet dan al te veel moeijelikheids in geleden had; en noch veel minder van het Hof daar ze nooit vermaak uit geschept hadde: en al wilde men haar met een valsche getuige overvallen, het was gemakkelik te winnen in een zaak daar geen tegenstrijd en is; het was niet swaar haar de Kroon van 't hoofd, en 't hoofd van de schouderen, maar niet licht d'aanzienlikheid van een eerlijke Princesse te benemen, dieze van haar voorouders geerft had, en tot in 't graf toe zou bewaren. Deze onnozele ziele was als een eenvoudig schaapje in de muil van den Leeuw, en onder de klaauwen van veel Wolven. Men gaat voorder tot het vonnis; en alles ging uit dwang. Men gevoelde dat de Koning haar van kant wilde hebben; en dat was genoeg. Men vind 'er niet een zo klockmoedig, die het recht van d'onnozele Koninginne voorstaan, of Herodes eenigsins neerzetten dorst. Alle deze gewissen waren met schelmstukken of met vreeze bevangen. Hier uit volgde dat alle dese valsche Rechters voor hun dwingeland meer deden als hy vereischte: want zy stemden altemaal haar dood. Hy kreeg terstond hier op een schrik, hoe moordadig dat hy was, en gaf last men zou haar opsluiten in 's Hofs gevangenis, met opschortinge van het volbrengen des vonnis, vertrouwende misschien dat hy hier door haar dweeger na sijn hartstochten zou maken. Maar de razende Salome, die dit onweêr veroorsaakt had, willende dit werk niet ten halven laten steecken, komt by den Koning haar broeder, en bewees dat men zulke vogels niet

De Rechters durven Herodes niet regen spreken.

Stemmen haar dood.

Salome hitst den Koning erder op.

niet lang in de kouw moeſt honden; dat 'er zijn kroon, ja ſijn leven aan hing; dat alles tot een oproer aangeleid was; en zo hy dit werk langer uitſtelde, 't waar het verderf van hem en ſijn ſtaat. Hier op riep Herodes dit woord: *Help ze van kant.* En terſtond wierd 'er een Hopman tot de goede Koninginne afgevaardigd, om haar de laatſte uur van haar leven aan te zeggen, groetende haar met een diepe eerbiedinge, en zeggende: *Mevrouw, de Koning gebied dat gy terſtond moet ſterven. Zy antwoorde zonder ſich eens t'intſtellen; laat ons terſtond gaan; het kan zo haaſt niet geſchieden voor den Koning Herodes, als het voor my altijd te lang vertoefd is geweeſt.* Met deze woorden trad ſy voort tot de plaats van 't Gerecht, zonder eenigſints van wezen te veranderen, met een blijd aangeſicht, dat een yder tot tranen verwekte, om haar verduldigheid meer te kroonen. Als zy nu bereid ſtond om den ſlag des doods te verwachten, Alexandra, haar eigen Moeder, en medegeſellinne in haar gevangenis, die ze alle haar gedachten altyd geopenbaard hadde, en altyd van een hart met haar geweeſt had, verradende haar bloed en natuur, en alle goedertierentheid, door een vervloekte reden van Staat, om by Herodes niet verdacht te wezen als mede heulende met haar dochter, komt haar met vuile laſteringen beſwaren, en het ſcheelde niet veel, of zy zou deze ellendige Princeſſe by den haire gevat, en langs de vloer geſleept hebben, roepende met een overgroote verſtooringe: *Datſe boos en hoovaardig was; ja de dood wel verdiende, die zo een goeden man niet kon lijden.* Dit was de meeſte onwaardigheid die men in zulken voorval kan bedenken. De verduldige Mariamne zeide niet eens: Moeder! laat mijn ziel, die nu op mijn lippen leid, in vrede reizen; ſtoor de ruſt niet van mijn ſterfdag. Maar door een kloekmoedige ſtilſwijgendheid weeg ſtil op al dit laſteren, en openende haar hart tot God, alleen getuige van haar onnoſelheid, die zo onwaardelik mishandeld wierde, buigde haar hals voor een beul, om met haar bloed de laatſte getuigeniſſe van haar lijdſaamheid te bezegelen.

Men zegt Mariamne de dood aan.

Alexandriaas bitterheid tegen haar dochter.

Haar kloekmoedige dood.

Joſephus ſpreekt niet duidelik genoeg wat dood zy geſtorven is, alzo het buiten twyfel is, datze op de gewoonlike wijze gerecht is, het welk was t'onthoofden de miſdadigen van zodanigen ſtaat. Deze ſchoone dageraat die nog liet blyken en blinken die heldere ſtralen van genoegen voor alle bedrukten, tuſſchen die gruwelike verwerringen der dwingelandy, werd in haar bloed uitgebluſcht, alle de omſtanderen met tranen overgoten, zagen haar verduiſteringe, als zy met een wezen vol van Koninglyke heerlikheid, kloekmoedelik tarte d'aanſtaande dood, die de kloekſte doet zidderen en beven, en als zy haar albaſteren hals uitrekte, en buigde onder het blinkende zwaard, om van dit ſchoone lighaam af gehouwen te worden; d'omſtanders ſchrikten, het hoofd werd van het lighaam afgeſcheiden, en het lighaam van de ziele, maar de ziele werd nooit afgezonderd van God, vertrouwende aan de dood een zegen van verduldigheid.

Droefheid der beſchouwers

En dit is geweeſt het einde van Mariamne, Koninginne uit het deurluchtig geſlacht der Machabeen, de beſte vrouw van den booſten Man Herodes; boven alle andere ſchoon van lighaam, maar in deuchden nog meerder. Een vrouw van onbevlekte kuisheid, zuiverheid, en onverwinnelike verduldigheid, door de alderſnoodſte laſteringe verdrukt; heeft haar Koninglijke hals onder haar mans zweerd gebogen, in het 28ſte jaar voor de geboorte onzes Heeren Jezu Chriſti. Wat belangt haar moeder Alexandra, dezelve is niet lang na haar dood, van den wreeden beul Herodes ook van kant geholpen.

Deugden van Mariamne.

Hier hebben wy nu gezien, wat dood dezen deurluchtige perzonen gehad hebben, laat ons nu in't kort eens zien, wat einde deze gruwelike bloedhond gehad heeft. Hy is die Herodes geweeſt, in wiens tyd, de Heere Chriſtus, de Heiland der wereld,

Scheſſe van Herodes.

reld, uit de reine Maagd geboren is. De wyzen, die uit ooſten quamen, en den nieuw geboren Koning der Joden zochten, ſogt hy liſtelyk te verleiden, en als hem dat zelve voornemen miſlukte, zochte hy den Heere Chriſtus zelfs te dooden, liet derhalven binnen Bethlehem, en rondom alle des zelfs landpalen d'onmondige kinderen ombrengen, verhopende onder de zelve den Heere Chriſtus te verdelgen: tien honderd en vier-en-veertig duizend onnozele kinderen worden van den Abt Paulo Volzo geſteld, die Herodes om des nieuw geboren Meſſias wille zeer gruwelik zoude hebben laten ombrengen. Maar hoe overmaten boos dat hy ook geweeſt is, zo heeſt hy de dood niet konnen overweldigen. Want een jaar na de moord der onnozele kinderen, viel hy in een afgryzelike en ſmertelike ziekte, dat hem het ingewand verrotte, wormen in 't lighaam groeiden, en na dat hy ook den zynen door een afſchuweliken ſtank verdrietelik geworden is, is hy met onuitſprekelike pynen geſtorven. Voor zyn dood, op dat immers de mate zyner Tyrannie vol worden mochte, beval hy, dat zo haaſt hy zou geſtorven zijn, zou zijn zuſter Salome alle gevangenen laten verworgen, op dat hem de Joden ook tegen haren wille zouden moeten beklagen, maar zyn vervloekte wille is niet geſchied. Hy is geſtorven in 't zevenendertigſte jaar zyner regeeringe, en in 't achtſte onzes Zaligmakers.

Sijn afgrijſelike dood.

De Nederduitſche Dichter A. Bogaart doet dus heerelyk den bloedhond Herodes al razende de dood van Mariamne beweenen:

Gy ſloot voor eeuwig dan, myn Mariamne uwe oogen!
Gy ſlootze! en uw ziel, zo kuiſch, zo Hemels ſchoon,
Vloog door 't geſternte by d'onſterffelijke Goôn,
Toen ik uw vonnis velde, en hoorde na den loogen.
O zaalge ziel, ik zal u volgen waar gy gaat!
Herodes... neen, gy zyt een monſter! welke plaſſen,
Wat zee is machtig om uw bloedvlek af te waſſen?
'k Voel reeds den donder van Godts gramſchap, die my ſlaat.
Gena, myn Mariamne, ei, wil u doch erbarmen!
'k Beken myn ſchuld: myn ziel werd doodelijk geplaagt.
Wat worm of myn gemoed zo onophoudlyk knaagt?
Ei my! genade! ik ſterf, gy kunt u niet ontfarmen.
Kom, ſtort den blikſem van uw gramſchap op mijn hooft.
Ruk d'aardkloot, om uw dood te wreeken, uit haar pannen,
En ſmoor zo 't voorbeeld van barbaren en tyrannen.
Die u van 't leven door zyn wreedheid heeft berooft.

APICATA en SEJANE,

Gemalinne en Dochter van

ELIUS SEJANUS.

't Onmenſchelijk woede van den veinzenden Tibeer,
Perſt Apicata om haar zelf van 't licht te roven,
Terwijl Sejane, alom gevloekt, gehaat, verſchoven,
Door eene koord verſtikt na 't ſchenden van haar eer.

Sejanus omkomen.

ALs Elius Sejanus, die zeſtien jaren lang het grootſte gezach in 't Roomſche Rijk gehad hadde, om ſijn al te groote verwaantheid, overmatige eerſucht en tyrannye over veel doorluchtige en gemeene perſonen gepleegt, omgebracht was, was 't gemeen zo verwoed, en met zo euvelen haat ingenomen, dat 't niet alleen het doode ligchaam, daar 't hoofd door den beul afgehouwen was, niet ongeſchonden liet, met het zelve alle ſmaat aan te doen, en 't daar na in de Tyber te werpen; maar zelfs moeſten 't zyne magen en vrienden, ſchuldigen en onſchuldigen, jammerlijk bezuren, in welkers huizen men veel grouwelijke moorden bedreef. Men zag de ligchamen op de Markt uitgeſtrekt, en 't bloed over ſtraten vlieten. d'Onſchuldigen, gelijk 't altijd in de verwoedheden des volks gebeurd, met de ſchuldigen gedood, invoegen dat 't alles vol gruwel en moord ſtond. Maar daar was niets zo verfoeijelik als d'overlaſt, Sejane, dochter van Sejanus, aangedaan, welke beloofd was aan Klodius. De Keiſer Tiberius, welke niet geloofde te konnen vernielen de gedachtenis van dien Eergierigen, dan in 't verderven van ſijn familie, alle ſijn bloedvrienden en bekenden, heeft niet aangeſien noch ouderdom noch geſlacht; hy heeft niet eens overwogen of 't rechtveerdiger was Sejane te beweenen als te ſtraffen. Het was genoeg dat zy was de dochter van Sejanus om ſchuldigh te wezen, en datze om de dood te verdienen had beweend de dood van haren vader. Hy heeft haar doen ſterven, hoe onſchuldig en onnoſel datſe ook was; en of 't ware geweeſt eenige grooter zake als deze onrechtveerdigheid, om zijn gevoelen te kennen te geven, heeft hy haar openbaarlik door den beul doen verkrachten, op deſelve plaats daar zy verworgd wierd. Zijn andere kinderen wierden niet zachter gehandeld. Hun elendige moeder Apicata, vond alleen haar heil in haar verſtooting; want ſy lang voor Sejanus ongeluk van hem verſtoten zijnde, niet onder ſijn deelgenooten geteld wierd. Maar zy echter d'ellenden van haar kinderen ſiende, beſloot de wereld te verlaten, en dee ſich gewillig ſterven.

Haat tegens zyns vrienden.

Zyn dochters werd door den beul geſchonden en gewurgt.

Apicata dood zich zelf.

AGRIPPINA,

Gemalinne van

GERMANIKUS.

De moedige Agrippine, omcingelt met gevaar,
Besluit, na dat haar man en zoons zijn omgekomen,
Vol moed te sterven, schoon Gewierookt binnen Romen,
Maar van Tiberius geblikscmt streng en zwaar.

Tiberius geveynsdheid.

ALs Tiberius, schoonsoon van Augustus, en d'eige zoon van C. Nero en Livia Drusilla, in sijn stiefvaders plaatse Keizer geworden was, geliet hy sich in 't begin sijner regeeringe van een zachte en zedige aard te wezen; maar komende in sijn volle besittinge, gaf hy terstond tekenen van sijn qaaad en tyrannig gemoed. Doch nooit heeft hy sijn onmenschelijke wreedheid meer doen blijken, als naar 't ombrengen van Ælais Sejanus; want terstond wierden sijne magen en vrienden aan de verwoedheid van hunne vyanden ten roof gelaten. Hoe onschuldig iemand bevonden wierd, zo was 't echter misdaads genoeg om hem te doen dooden als men zeide dat hy een der magen of vrienden van Sejanus was. De vrees voor de beulen dee dat veele hun toevlucht tot een gewillige en verhaaste dood namen. De mannen en hun vrouwen, de vaders en kinderen, de broeders en zusters, waren in een zelve ongeluk verward; ja 't was tot Romen een wonder, alr men een doorluchtig man sijn natuurlyke dood zag sterven. Men zag groote moord van lieden van alle geslachten, ouderdom en staat, van edelen en anderen, diens ligchamen elendelik verstrooid, of op malkanderen gehoopt lagen: 't was hunne magen en vrienden niet geoorloft hen te verzellen, te beweenen, of ook hen te zien: daar waren lijfwachten die op hun gelaat en wezen letten, en die deze krengen bewaarden tot dat men hen haalde, om hen in de Tyber te slepen. Zag men hen op 't weter drijven, 't was niemand geoorloft hen aan te taften om te verbranden, schoon de golven hen aan de oever wierpen. Het scheen dat de gemeenschap van 't menschelik leven door de schrik der straffen verdweenen was; invoegen dat in de grouwel der wreedheid, die dagelijks toenam, de deernis minderde, en de klachten in deze overmatige droefheden onnut waren. Dusdanig wierden de geenen, die eenig deel aan Sejanus gunste hadden, gehandeld. Maar 't beweenelijkste van allen was de verdrukkinge der gener die van Sejanus in sijn leven wredelik verdrukt waren, te weten de deugdelijke en doorluchtige Princesse Agrippina, Nichte van Augustus, en Gemalinne van den goeden Germanicus, die van Pizo vergeven was, des Keizers Tiberius Drusus broeders zoon, en sijne kinderen. Dese ellendige Vorstin Sejanus dwingelandy omgeworpen siende, begon een weinig te ademen, en beter hoop te scheppen, vermits sy meende dat hy alleen oorsaak was van de versmaadheden die sy geleden had. Maar zy bespeurende dat Tiberius hart niet vermurwde, maar in tegendeel dat haar elende toenam, besloot haar lijden door een gewillige dood t'eindigen, die zy, geen spijse nuttigende, sich zelven aandee. 't Gerucht vloog over al

Zyn wreedheid aan Sejanus en zyne Vrienden.

Agrippischept na na Sejanus dood hoop.

dat

dat sy't niet gewilliglik had gedaan, maar dat Tiberius, haar opgesloten hebbende, verboden had eten aan haar te geven, om, als sy storf, aan ieder diets te maken dat sy sich zelven omgebracht had. De dood van haar twee kinderen, Nero en Drusus, had haar tot wanhoop gebracht. Men had Nero in 't Eiland Pontia gebannen zijnde, van honger doen steren. Andere zeggen, dat hy 't gereedschap des beuls siende, als van den Raad gezonden, sich zelf het leven nam. Wat Drusus aangaat, hy storf waarlik van honger in des Keizers Hof, daar hy van wanhoop en raserny geparst, om dat men hem geen spijs verschafte, genoodsaakt was (ô groote elende voor zulk een Vorst!) de vlokken van zijn Matras t'eeten. Hun ongeluk quam van Tiberius argwaan, dien 't verdroot dat zy met hem in 't nieuwe jaar in de gemeene gebeden genoemd waren. Zijn wreedheid tegen hen was zo groot, dat hy na hun dood niet toeliet dat hun asch in Augustus graf gebracht wierd. Hy was niet meedoogener tegen hun moeder Agrippina, dien hy ook deze eer weigerde, zeggende, *dat 't et nog groote genade was dat hy haar niet had laten verworgen, en daar na haar lighaam op de vuilnis hoop doen werpen*, daar af hy van de Raad door een gemeen besluit wilde bedankt zijn. Hy trachte haar geheugenis met schandelijke verwijtingen te besmetten; maar dit gevoelen hield stand, self in 't hart van hare vyanden, dat Agrippina, in een Vorstins lighaam, de moed van een Vorst had gedragen, en dat 'er in 't Roomsche Rijk nooit een Vrouw zo vry van de neigingen van haar geslacht had geweest, als deze telg van Augustus stam. Cajus Caligula, ook een zoon van Agrippina, ontquam, door Gods gramschap, die de verwaandheid der Romeinen wilde straffen, deze schipbreuk, en wierd bewaard om voort het Keizerrijk t'ontceren. Deze ontaarde Vorst was mede in Caprea by Tiberius getrokken, om deelgenoot van sijne grouwelen, die hy aldaar bedreef, te zijn. Hy had sijns moeders ongeluk, en de ballingschap sijner broeders met droge oogen aangesien, en was in hun dood niet min ongevoelig. Hy had geen andere begeerte dan Tiberius te behagen, naar welks erf hy trachte, daar toe hy eindelijk ook geraakte, na dat hy Tiberius in 't 78 jaar sijns ouderdoms, leggende aan een ziedende heete krankheid, onder kussens gesmoord had. Daar over zo groote vreugde onder de gemeente was, dat het weinig scheelde, of zouden sijn lichaam in den Tyber geworpen, of met yzere haken rondom de Stad heen gesleept hebben.

Dood zich door onthouding van Spyze.

Moord haarer zoonen Nero en Drusus.

Tiberius wreedheid tegen Agrippina.

Kaligula ontkomt zyn woede.

Ziet de ramp zynes huis met droge oogen aan.

APRONIA,

Gemalinne van

PLAUTIUS SILVANUS,

Schout van Rome.

Het deerlijk woede van Silvanus baart de dood
Aan zijne Apronia, berucht in 't eeuwig Romen,
Wijl hy haar, ziedende en verhit op bloed te stroomen,
Vermoed en razende ten afgrond nederstoot.

TEn tyde der regeeringe des Keisers Tiberius, heeft de Schout Plautius Silvanus, men weet niet om wat oorzaak, sijn Gemalin Apronia, dochter van

den Edelen Roomschen Ridder Lucius Apranus, van een groote hoogte nedergestoten. Hier over is hy van Lucius Apronius, sijn Schoonvader, voor den Keizer betrokken. Alhier komende, heeft hy met een beroerd gemoed geantwoord, als dat hy vol vaaks zynde, diep geslapen had, en van de zaak niet en wist, even als of zijn Gemalin haar zelfs den dood had aangedaan. Daar op is Tiberius zonder eenig vertoeven in sijn huis gegaan, en heeft sijn slaapkamer bezocht, in de welke merkelijke teekenen gezien wierden, hoe dat zijn Gemalin haar verweerd had, en hoe dat sy voortgedreven en gestoten was. Zulks bracht hy in den Raad, dewelke Rechters daar over gestelt hebbende, heeft Urgulania, de Grootmoeder van Silvanus, haren Neef een Ponjaard gezonden; 't welk men hield door de bestellinge van den Keizer geschied te zyn, overmits de groote vriendschap welke Livia Augusta met Urgulania hadde. d'Aangeklaagde, na dat hy hem zelfs te vergeefs gepoogt had met het mes te dooden, heeft een ader laten openen. Daar na is Numantina, sijn eerste Gemalin, onschuldigd verklaard, alzo zy beschuldigd was dat sy met toverye en fenyngevinge haar man tot deze uitsinnigheid gebracht had.

Werd daar over aangeklaagt.

Opent zich d'aderen.

JULIA,

Dochter van

AUGUSTUS,

Keizer van Rome.

De geile Julia onteert Augustus stam
En eernaam door een reeks van gruwlijke euveldaden,
En sterft in ballingschap, berooft van man en magen,
Wijl zy niet smooren kon de hitte haarer vlam.

Huwelyken van Julia.

JUlia, dochter van Keizer Augustus, eerst Gemalin van Antyllus, zoon van Marcus Antonius, welke door Augustus bevel omgebracht wierd, daar na gehuwd zynde, aan haaren Neef Marcellus, haars Vaders zusters zoon, behield dezelve ook niet lang, aan wiens dood haar Stiefmoeder Livia verdacht was, ten derdenmaal gehuwt zynde, aan Agrippa Vipzanius, by wien zy Cajus baarde, die naderhand verradelik gedood wierd, en nog een Zoon Lucius, die te voren jong gestorven was, zynde Agrippa, de Vader, na dat hy veel heerlike daden en werken uitgevoerd hadde, te vooren zyn eigen natuurlike dood gestorven. Eindelik voor haar vierde en laatste man, trouwde zeze Tiberius, Zoon van haar Stiefmoeder Livia, die namaals in Augustus plaatse Keizer wierd; gelijk wy hier voor ook verhaald hebben; doch deze een walg van haar oneerbaarheid en ongeschiktheid hebbende, vertrok zich, na 't oordeel van sommige, uit Romen, vermits hy haar onkuisheid niet langer dulden konde, en haar om haar's Vaders achtbaarheid niet beschul-

Werd van haar vierde man Tiberius om haar oneerbaarheid verstooten.

schuldigen of verstoten dorste. En zeker, Julia voerde zulk een oneerlik en ongeschikt leven, dat de heele wereld daar af beschaamt was. Zy versleet heele nachten op de markt, en op de vertoogplaats, met drinken, speelen, en met alle ongeschiktheid met de geenen, aan de welken zy zich overgaf, te bedrijven. Haar Vader had te vooren eenige kennis van haar ongeschiktheden; maar hy, vermits de Vorsten geen zorgvuldige acht op hun huisselijke zaken nemen, en gemeenlijk de lasten van hun schande verwittigd worden, geloofde niet alles dat men van haar zeide, of bedekte ten minste eenige tyd sijn gramschap. Hy beter kennis hier af krijgende, wierd tegen haar zo vergramd, dat hy haar byna deed dooden. Want hy verstaande dat een van haar dochters Staatvrouwen, Phebe genoemd, deelgenoot van haar overspel zijnde, zich uit vrees van onderzocht en gestraft te worden, verhangen had, riep, *dat hy liever Phebes, dan Julias vader wilde zijn.* Hy, hoewel zijn toorn een weinig gestilt was, liet, om dat hy uit schaamte van haar oneerlik bedrijf niet uit sijn huis durvende gaan, sijn klachten in den Raad doen, en was niet vernoegd, voor dat zy in 't Eiland Pandetoria, of Palmarola gebannen was. Hy liet daar na de genen, die sijn bloed onteerd hadden, verwijzen, en deed 'er sommigen af dooden, en d'andere bannen. Hy vervolgde insonderheid de jonge Antonius, en om zyn vonnis te verhaasten, beschuldigde hem van sijn dochters bykomst gesocht te hebben, om 't Rijk aan zich te trekken, invoegen dat hy als overspeelder en Overheidsschender ter dood gebracht wierd.

Augustus droefheid over haar oneerbaar leven.

Werd in't eiland Pondatoria gebannen.

Om wederom te spreeken van Julia, 't Roomsche volk had Augustus meenigmaal gebeden sijn dochter te vergeven, en haar van haar ballingschap weer te roepen; maar hy had nooit na deze gebeden willen luisteren. Doch sich namaals daarom hard geperst siende, en dit verzoek geheel willende, zeide opentlik, *dat men, eer sulks geschiede, 't vuur met 't water vermengd sou sien.* Hy betoonde, schoon het volk daar op veel brandende fakkels in den Tyber wierpen, sich onverbiddelik; en zeide nog by zijn weigering, *dat hy den genen die haar voorspraken waren, soodanige dochtersen vrouwen toewenschte.* Doch het volk verkreeg van hem, dat hy haar na vyf jaren ballingschap, uit 't eiland, waar op hy haar gebannen had, trok, en haar in 't vaste land bracht. Haar geilheid verdiende deze strafheid wel, dewijl haar zonde te snooder scheen, om dat zy dochter van zo machtigen Keizer was, diens roem zy door hare onkuisheid heel besmette. Zeker, men bespeurde dat dese machtige Vorst, in 't geluk van sijn heerschappy, grootelijks ongelukkig in de huishouding van sijn gezin was. Agrippa, die hy tot sijn nazaat gevoorschikt had, was oneerlik en verwaand, en had geen goede eigenschappen van een Vorst. Zyn dochter was een Wolvin (zo noemden de Romeinen d'onkuische Vrouwen) en zyn dochters dochter kuischer dan zy: invoegen, dat hy genoodzaakt was haar, zo wel als zyn dochter, te bannen. Hy verbood haar ook de vrucht die zy ter wereld gebracht had, op te voeden. Dese schande in zyn gezin, maakte hem gemelik, en pynde zyn geest ten hoogsten; invoegen dat hy, alsmen van Agrippa, of van zyn dochters tegen hem sprak, zuchte en uitriep: *Och dat ik nooit getrouwt waar, en dat ik zonder kinderen gestorven was!* Hy noemde hem ook gemeenlik zyn drie Zweeren, of zyn drie Etterbuilen, die hem ook gestadig etterig maakten. Eindelik stierf deze Julia, na de dood haars Vaders, onder de regeeringe van Tiberius, met dewelke zy getrouwd was geweest, en daar na van hem, wegen haar onkuysheid verstoten, en met een eeuwige schande uit Romen gedreven, in groote ellende, meer door nood en droefheid gedrukt, dan door ouderdom of ziekte overladen. Doch Tacitus, een geloofwaardig schryver, verhaald, dat Tiberius haar door gebrek, honger, en lange uitteeringe heeft doen sterven. Tiberius had haar

Het volk verzoekt haare herroeping. 't Geen Augustus wetgert.

Werd na vyf jaren herroepen.

Augustus rampen binnens huis.

Sterft in ballingschap.

Tacitus gevoelen van haar dood.

tot deze Ellende gebracht, niet zo zeer om haar onkuisheid, als om dat zy hem, eer hy Keizer wierd, veracht had. Hy deê nogtans (om te toonen dat 't eer was om de schande af te wisschen, die zy hem in zyn huwelik aangedaan had, dan om eenige andere oorzaak.) Sempronius, een van haar overspeelders, die om haar in een der Eilanden van Afrika gebannen was, ter zelve tyd dooden.

LEPIDA,

Gemalinne van

PUBLIUS QUIRINIUS.

Pompejus nanichte, aan Quirinius geëcht,
Ziet haar voor Romes Raad en Cesars rechtbank rukken,
Om straf te lyden van haare opgedichte stukken,
Daar 's Princen weiffelen verlamt het heilig recht.

Beschuldiging van Lepida.

LEpida, een vrouwe van grooten aanzien, dewelke benevens haar groote heerlikheid, alzo zy was van den huize van de Amilien, ook dit hadde, dat Lucius Sylla en Cnejus Pompejus haare overgroot Vaders geweest waren, werd beschuldigd dat zy valschelyk, en buiten Echt een overwonnen bastaard toegeëygend had aan haaren man Publius Quirinius, die zeer ryk was en zonder kinderen. En boven dit wierde haar ook ten laste geleid overspel en fenyngevinge, en dat zy, aangasnde het huis van de Keizer Tiberius onderzoek gedaan had by de Chaldeische waarzeggers. De gantsche zaak van hare beschuldiging wierd door Manius Lepidus, haar Broeder, verantwoord. Quirinius, alhoewel hy nog verstoord was, na dat hy zyn afscheidinge van haar gedaan had, heeft ook meëlyden, niet tegenstaande, zy een oneerbare, en misdadige perzoon was, over haar gedragen. Als deze zaake diende, en kenniſſe van de zelve genomen wierde, konde evenwel niemand lichtelik de genegentheid van den Prince weten ofte onderscheiden: zo verscheidentlik wende en draaide hy zich zelven, mengende beide tekenen van gramschap en goedertierentheid onder malkanderen; want eerst heeft hy den Raad gebeden, dat hare misdaden van gequetste Majesteit niet zouden verhandeld werden: En daar na heeft hy uit die gene, dewelke eertyds Burgermeesters geweest waren, Marcus Servilius en andere getuigen uitgelokt om alle die dingen tot harer bezwaringe by te brengen, dewelke hy als gewild hadde dat men zoude verzwygen. Mede heeft hy de slaven van Lepida, dewelke te voren in krygsgevankeniſſe waren, doen vervoeren by de Burgermeesteren: maar aangaande de dingen, welke zyn huis betreften, heeft hy niet toegelaten dat men de zelfde met pynigen zouden vragen: ook heeft hy Drusus, den Burgermeester, alzo hy verordineerd was om alderеerst zyn gevoelen te zeggen, van dien last ontslagen. Het welk zommige meenden een burgerlyke beleeftheid te wezen, op dat d'andere niet genoodzaakt zouden werden met hare stemmen hem alzo te volgen. Doch sommige oordeelden dat het

Niemand kan 's Keizers gevoelen daar over navorssen.

Zyn twyffelen is eer wreedheid dan medelogen.

het was een teken van wreedheid en ſtrengigheid : alzoo zy verſtonden dat hy niet eer zoude ophouden voor dat den dienſt van haare veroordeelinge voldaan was. Lepida, waarnemende de dagen der ſpeelen, alzo de zelve tuſſchen beiden quamen toen hare zaken dienden, is op het too neel met eenige treffelyke vrouwen gegaan, en heeft met een jammerlyk geſchrey aan haare voorouders geroepen, mitſgaders aan Pompejus mede, welkers gedenktekenen en byſtaande beelden aldaar konden gezien werden : waar over zy zulken grooten melyden verwekt heeft, dat de lieden alle gelyk tot tranen zyn uitgeborſten, en riepen zeer wreede vervloekingen tegen Quirinius, alzo hem, dewelke een Man was van grooten Ouderdom, zonder kinderen, ook van kleinen huize, gegeven was tot een Vrouwe zodanigen een, dewelke eertyds toegeëigend was geweeſt tot een Gemalinne aan Lucius Ceſar, en tot een Zwagerin aan den vergooden Auguſtus. Doch alzo door het pynigen van hare ſlaven hare miſdaden openbaar wierden, heeft Rubellius Blandus tegens haar vonniſſe gegeven, en wierde van hem verbannen, beide te water en te vuur. Dit zelfde heeft Druſus mede gevolgd, en heeft zulx met hem geſtemd : Andere nochtans gaven dieshalven zachte vonniſſe. Doch ten gevalle van Scaurus, dewelke een dochter by haar gewonnen hadde, heeſtmen naderhand aan haar vergund, dat haar goederen niet zouden verbeurd zyn. Na dit alles heeft Tiberius ook geopenbaard, als dat hem zekerlik bekend was geworden door de ſlaven van Publius Quirinius, hoe dat Lepida den zelfden gezocht hadde met fenyn het leven te benemen.

Lepida roept de geheugeniſſe haarer voorouderen te hulpe.

Blandus ſpreekt het vonnis tegen haar uit.

Werd gebannen.

Daar was ook een andere deurluchtige Vrouwe, Atmilia Lepida geheten, Gemalinne van den Jongen Heere Druſus, welke, hoewel zy met veele beſchuldingen haren man bezwaard hadde, en daar over ook van ieder gruwelik in den haat was, nogtans ongeſtraft bleef, zo lange als haren Vader Lepidus leefde : maar daar na (zegt Tacitus) wierd zy van de aanbrengers beſchuldigd, van wegen overſpel met haren ſlave : welke misdaad voor waarachtig en buiten twijffel gehouden is. Doch zy achterwege latende alle verantwoordinge, heeft zelfs een einde gemaakt van haar leven.

't Zelve voorbeeld in Emilia Lepida.

ARRIA,

Gemalinne van

CECINNA PETUS,

Roomſch Burgermeeſter.

De dappere Arria, grootmoedig op haare eer,
Perſt Petus om het ſtaal te wringen door het harte,
En ſtoot het yſer door haar boeſem ſonder ſmarte,
En zegt : daar Petus, daar : ſtoot toe : het doet geen zeer.

ARrias is haren man en trooſt in de dood, en een voorbeeld geweeſt van een zonderlinge kloek moedigheid. Haar man Cœcinna Pœtus lag krank, neven

Arria verlicht haren zoon.

vens haar zoon, beide gelyk het scheen, tot 'er dood toe, de zoon, een heel schoon kind, quam te sterven, die zyn Ouders niet minder aangenaam was om zyn goede gaven, als om dat hy de zoon was. Dezen bestelde zy zo hemelik ter aarde, dat'er de man niet eens af en wist: zelfs in zyn kamer komende, hielze of de zoon nog leefde, en al aan de beter hand was. Ja als hy dikwils vraagde, hoe 't kind al voer? zo gaf zy ten antwoorde: *Het heeft wel gerust, en begind al wat te eten.* Maar als de lang ingekropte tranen d'overhand kregen, en uitbarsten, dan gingze buiten,

Haar kloekmoedigheid daar over.

en begaf haar tot treuren. Daar aan verzaadigd zynde, quamze wederom binnen met drooge oogen, en een vroolik gelaat, als ofze haar verlies buiten gelaten hadde. Dus droeg haar die deugdelike en brave vrouw, omtrent het afsterven haars zoons. Ziet nu eens, hoe zy haar naderhand gedragen heeft, in de dood van haar Gemaal; zelfs Furius Camillus Scribonianes, Landtvoogd van Dalmatien, hadde oorlog tegens den Keizer Claudius aangevangen; de Burgermeester Cecitima Pœtus was mede van zyn volk geweest, die met hem aangespannen hadde, en wierde daarom,

Petus werd wegens opstand na Rome gevoert.

na dat Scribonius dood geslagen was, na Romen gesleept, waar toe hy te schepe mocht gaan. Arria bad de krygslieden, dat zy mocht mede varen. *Wel*, zeide zy, *zult gy een Burgermeester vreemde knechts geven, uit welkers handen hy zal moeten eten, die hem zyn klederen, en zyn schoenen zullen aantrekken; ik zal het altemaal alleen doen.* Maar zy kon niets verwerven. Daar op huurde zy een visschers schuitjen, en volgde alzo het groote schip. De zelfde, als de Gemalin van Scribonianus

Arria verzoekt hem te verzellen, doch te vergeefs.

haren man voor den Keizer melde; *zal ik u hooren*, sprak zy, *in wiens schoot Scribonianus vermoord is? en leeft gy noch?* waar uit blykt, dat het voornemen van sterven, haar niet schielik aangekomen is. Als ook haar schoon zoon Thraseas,

Besluit te sterven.

een zeer vroom Raadsheer, haar bad, dat zy doch het sterven uit den zin wilde stellen, en onder andere zeide: *zoudet gy wel willen, dat, indien ik omquam, uw Dochter met myn storf!* gaf zy voor antwoord: *Indien zy zo lang, en in zulk een eenigheid met u geleefd zal hebben, als ik met Pœtus, dan wil ik het wel.* Door welke

Men slaat haar doen gaade.

antwoord vermeerderde zy de zorgvuldigheid van haar volk. Zy wierde wat naauwer bewaard: zy merkte dat, en, *'t is al te vergeefs*, zeide zy: *gy kond wel maken, dat ik qualik sterve, maar dat ik niet zou sterven, kond gy niet doen.* Ter-

Zocht haar hooft tegen de muur te verpletteren.

wylze dit sprak, zo sprongze op uit haren stoel, en stiet haar hoofd met zulken geweld tegen de muur, datze van zich zelve viel. Wat bekomen zynde. Zeide zy: *ik heb u wel gewaar schouwd, dat ik wel een weg, al was zy hard, zoude vinden tot de dood, in dien gy my eenen lichten weigerde.* Daar nu als haar gemaal sterven

Vermaand haar man kloekmoedig de dood t'ondergaan.

most, zo besloot hy de straffe voor te komen, door een zoete en haastige dood. Maar gelyk de mensch niet liever heeft, als het leven, zo kon hy niet besluiten tot het uitvoeren van zyn voornemen, t'welk zyn waarde Gemalin ziende, vermaande hem kloekmoedig de dood getrooft te zyn; en om hem te meer tot de dood te moedigen, nam zelfs een pook in de hand, en drukteze in 't *Vaar wel* zeggen in haar eigen borst, en die terstond weer uit de wond trekkende, reikteze dezelve Pœtus toe, en sprak al stervende tot hem deze kloekmoedige woorden: *O Pœtus, de wond my zelf gedaan, smart my niet; maar die gy u doen zult.* Welke woorden de Dichter Abraham Bogaart dus geliefde uit te breiden.

Doorsteekt zich zelf om haar man aan te zetten.

Neen, Petus, schrik niet voor het vonnis van uw dood.
Toon, dat gy uit het bloed der Romers zyt gesprooten,
En volg het voorbeeld na van my, uw bedgenoot:
'k Zal met dit staal myn borst in uw gezicht doorstooten,
Daar; dat my Thraseas belette, dat ik sterf.

Ver-

Verflauw niet, nu gy 't bloed uit myne wond ziet ſtroomen.
Hoe! beeftge? daar is 't ſtaal. Stoot toe, ſtoot toe, en verf
Den Kerker met uw bloed van 't zegepraalend Romen.
Wat mart gy! ei my! uw wond, ſchoon my myn wond niet ſmart,
Doet my ontroeren, en verflauwt myn moedig hart.

In dit droevig en erbarmelik ſchouwſpel, Petus geſlagen zijnde als van een blixem, ontwaakte, en ſiende zijn Gemalinne, al zieltogende leggen aan zijne voeten, verdreef de vrees uit ſijn ziele, en nemende de Pook, geheel rood van 't bloed des geenen, die hy geerne weder het leven had willen geven met verlies van zijn eigen, drukte dezelve ook in zijn borſt, en viel op 't Lighaam, van zijn Grootmoedige Gemalinne neder, de welke, met haar voorbeeld, hem den weg gewezen had, om zijn leven eerlik t'eindigen.

Die haar voorbeeld kloekmoedig volgt.

PUBLIA PRISCA,

Gemalinne van

CAJUS GEMINUS RUFUS.

De trouwe Priska toont haar onſchuld door haar dood,
En volgt haar Rufus na in moedigljk te ſneven,
Die zich door eigen hand beroofde van het leven,
Dewyl zy in den Raad haar blanke borſt doorſtoot.

IN 't zeventiende Jaar der Regeeringe van den Keizer Tiberius, wierd Cajus Geminus Rufus ingeſchreven als mitsdaan hebbende Majeſteits ſchenniſſe; en in den vollen Raad, zyn zaken willende verdedigen, haalde hy voor den dach, d'inſtelling van zijn Teſtament, ofte uitterſte wille, en las daar uit, hoe hy met alle eerbiedinge, tegens den Vorſt, den zelven, benevens ſijne kinderen, had Erfgenamen geſteld in alle zyne goederen. Daar op van maſſe bloodheid beriſpt zijnde, ging naar huis, eer dat het vonnis geſtreken wierd, en verſtaande, dat den rechter was gekomen, om het zelve uit te voeren, quetſte zich zelfs, en dees wonde aan den zelven vertoonende, verzocht den Raad te willen verwittigen, dat hy ſtorf als een Man. Zyn Gemalinne, Publia Priſca, mede in recht betrokken zynde, toonde inzonderheid hare kloekmoedigheid, want in den raad komende, namze een Pook, dieze heimelik verborgen gehouden hadde, en doorſtak haar zelfs daar mede, in tegenwoordigheid van den Rechter.

Rufus van Majeſteits ſchenniſſe aangeklaagt.

Poogt zich t'onſchuldigen.

Dood zich zelf.

Zyn Gemalinne doorſtoot haar in den raad.

Vitia, een oude Vrouwe, en moeder van Fuſius Geminus, wierd omgebracht door den wreeden Tiberius, om dat zy geſchreid hadde over de dood van haaren Zoone.

MALLONIA,

Een edele Roomsche Juffer.

De geile liefde van Tiberius berooft
Mallonia, gewyd aan d'eerbaarheid, van't leven,
Wier glans des Maagdom, tot de Sterren toe verheven,
Hy, met haar levens lamp, op 't deerelykste dooft.

Tiberius verlieft op Mallonia.

KEizer Tiberius (hier voor meer gemeld) welke zyn vermaak had in overspel, en afvalligheden, geraakt wezende door de schoonheid van Mallonia, een Edele Roomsche Juffrouw, heeft eenigen van zyn lyfwacht gezonden, om haar te verleiden, en in zyn Hof te brengen; En als deze ruwe en eerlooze Gasten haar naar veel moeijelikheden met geweld in 't Paleis getrokken hadden, heeft de Tiran al zyne krachten ingespannen, om haar door smeecken en beloften tot zynen wille te brengen. Doch deze kuische Vrouw, welke haren Keizer zo lief niet hadde, als haar eigen eere, luisterde geenzins na zyne gebeden, nog verschrikte voor zyne dreigementen, maar verwierp kloekmoedelik alle zyn pogingen, en getuigde, dat de gehoorzaamheid zo verre niet most getrokken worden, datze haar eere en deugd mocht krenken. Tiberius, neemende haare redenen voor zo veel lasteringen en versmadingen, liet haar terstond van zyne dienaars verkrachten; en als hy te vergeefs had gezocht zyn gemoeds drift op alle manieren te verzadigen, heeft hy 't gezocht door zyne wreedheid. d'Edele en deurluchtige Mallonia, dus jammerlik mishandeld, weêr tot haar zelfs komende, en niet kunnende door de groote droefheid van haar harte, de wreedheid, en 't schendig bedryf haar aangedaan, uitdrukken, heeft zy, na datze den ruigen en stinkenden bok, zyn ongeschiktheid verweten hadde, haar zelfs deursteken.

Trachthaar tot zynen wille te brengen.

Haar moedige tegenstand.

Laat haar verkrachten.

Doorsteekt zich zelve.

Een heerlike en nooit meer gehoorde daad heeft de Stad Syracusa in Scilien gezien, aan Lucia, een Juffrouw van't zelve Land. Welke, verstaande, dat, door de schoonheid van haare oogen, zy gevaar liep van haar Maagdom te verliezen, als de welke meestendeel d'onkuische lusten van den Tiran ontsteken hadden: zo docht haar best, dat liever een deel van 't Lichaam, hoewel het edelste, als de ziele, noch veel edeler, zoude last lyden, en dienvolgende haar oogen uit het hoofd gerukt hebbende, zond dezelve aan den Tiran, op dat hy zoude weten dat'er nu niet meer en was, waarom zy van hem behoefde te vreezen.

Lucia rukt haar zelf d'oogen uit om haar kuisheid te bewaren.

Nicanor, de Stad Rebe uitgeroeid hebbende, wierd overwonnen door de schoonheid van een der gevangene maagden. Haar omhelzende, en ten Huwelik verzoekende, 't welk voor haar een gewenschte zaak scheen te wezen. Echter zag men dat by zuivere gemoederen de Maagdom meerder vermogt als een Ryk: want door haar eigen hand omgebracht zynde, hiel de vryer haar al schreyende en kermende in zyne armen.

diergelyk voorbeeld.

PAU-

PAULINA en MUNDUS.

De liefde en Godvrucht, daar Paulina fel van blaakt,
Baant Mundus eenen weg, dat hy haar minne ſmaake,
En, in Amibis ſchyn, hem in haar' ſchoot vermaake,
't Geen haare glorie ſmoort, en hem een halling maakt.

TEn tyde van Keizer Tiberius was tot Romen een Ryke, Jonge, edele, en overſchoone Juffrouw, Paulina geheten, welke gehuwd was, aan een ryk en edel Roomſch Burger, Saturninus genaamd. Deze Paulina, wierd door de geheele Stad voor een Spiegel van de deugd en kuisheid gehouden. Zy bemoeide haar met geen andere dingen, als om haar Man te behagen, en hem van gantſcher herte te beminnen: doende dagelijks offerhande aan Amibis den God van Egipten, welke zy met groote godvrucht eerde en diende, en de elve bad, haar doch in de gunſte haars Mans te willen onderhouden. Maar gelijk dikwils en in alle plaatſen de ſchoone Vrouwen bemind ſijn, en voornamelik die gene, welke vermaard en bekend zyn wegen hun deugd en kuisheid. Zo is 't gebeurd, dat zeker jong Roomſch Edelman, Decius Mundus geheten, op haar t'eenemaal verliefde, en hoewel dat hy haar menigmaal verzocht, met veel ſmeeken, bidden, beloften, gaven, en koſtelijke geſteentes, zo kon hy echter dit eerbaar en kuiſch harte niet overweldigen, om de minſte vrucht zyner begeerte van haar te verwerven. Derhalven, ziende, dat alle deze middelen hem geenzins konden helpen, leide hy 't op bedrog aan, en zocht daar door te verkrygen, 't geen hy door groote beloften en koſtelijke geſchenken niet kon bekomen. Paulina nu was gewoon om dagelijks den Tempel der Godinne Iſis te bezoeken, en geduriglijk offerhande te doen voor den afgod Amibis, die zy met hart en ziel diende. Waar af Mundus verzekerd ſijnde, zo bedacht hy een liſt, diergelijk nooit te voren gehoord is, en by hem zelfs overleggende, dat de Prieſteren van Amibis hem zeer behulpig in zyn voornemen konden zyn, zo heeft hy 't zelve aan d'oudſte dezer Heidenſche Papen ontdekt, welke hy door giften en gaven tot zich getrokken heeft, om zyn aanſlag te volbrengen. Deze Prieſter zich dan tot dien einde by Paulina voegende, de welke volgens haar gewoonte in den Tempel gekomen was, zeide tot haar: *dat God Amibis hem den voorledenen nacht verſcheenen was, en bevolen had, dat hy haar zou zeggen, hoe lief en aangenaam dat haare gebeden hem waren, en dat hy met haar in den Tempel wilde ſpreken, 't welk grotelijks tot haar voordeel zou ſtrekken.* Paulina, deze redenen des Prieſters gehoord hebbende, welke zy geloofde waarachtig te wezen, heeft 't zelve haar Man verteld, die, noch veel dwazer en zotter dan zijn Vrouwe ſijnde, haar ried in den Tempel te gaan ſlapen, alwaar, na dat 'er een bed opgerecht was, zonder dat 't iemand, dan zy, en de Prieſters wiſten, deze onnozele Paulina, den nacht gekomen wezende, ging in de Tempel. Als zy nu haare gebeden en offerhanden gedaan had, zo leide zy zich neêr in 't bed, en verwachte den God Amibis. In ſlaap gevallen zijnde, wierd Mundus door den ouden Prieſter in den Tempel gebracht, en hebbende zyn kleederen uitgetrokken, en 't kleed van Amibis aangedaan, ging hy by haar te bed, en begeerig zynde om zynen minnebrand te bluſſchen, zo begon hy haar te kuſſen; en alzo zy ontwaakte, gebood hy haar, *datze*

Ongemeene liefde van Paulina tot haar gemaal.

Mundus verlieft op haar.

Tracht haar door bedrog te winnen.

Koopt Mispriesteren tot zyn voornemen om.

Die haar wys maakt dat Amibis op haar verlieft is.

zich stil zou houden, en wel gemoed zyn, haar verklarende, dat hy de God Amibis was, zo lang van haar aangebeden zynde, waar door hy beweegd was geworden, zit den Hemel neder te dalen, en zich by haar te vervoegen, op dat hy een Zoon, die hem gelijk was, mochte teelen. Paulina, hier over verwonderd zijnde, vraagde hem, *of de Goden mochten, of gewoon waren, haar met sterffelijke menschen te vermengen?* waar op de toegemaakte God terstond antwoorde, *dat zy het mochten doen*, en bevestigde zulks, met het exempel van Jupiter, die door het dak van een huis tot in den schoot van Danaë neêrdaalde, en haar bekende: van welke omhelzinge en zamenvoeginge Perseus voortgekomen was, welke naderhand ten Hemel werd opgenomen. Om welke dingen, Paulina grootelijks verblyd sijnde, 't begeeren van den geveinsden God toeliet, die, zo haast als hy bemerkte dat het licht van den dach begon deur te breken, uit den Tempel vertrok, zeggende, tot de bedrogene Paulina, dat hy haar met een Zoon bevrucht liet. Des morgens hebben de Priesters het bed weg genomen: en Paulina, t'huis gekomen zynde, verhaalde aan haar Man den geheelen handel. De onbedachte Saturninus, haar gemaal, gaf haare woorden geloof, en onthaalde zyn gemalin, die een God zou baren, veel meer dan hy ooit te vooren gedaan had. En, daar en is geenzins aan te twyffelen, indien de verliefde en onverzichtige Mundus het bedrog zelfs niet ontdekt en had, zy zouden beide met groot verlangen na den tyd der baringe gewacht hebben. Maar hy, jong en onbedacht, zich latende voorstaan, dat, indien hy Paulina te kennen gaf, dat hy zyn wille van haar had gehad, door de scherpzinnigheid van zyn geest, dat hyze van dien tyd af zo veel te bequamer en genegender zou vinden, om zyn lust en begeerte in te volgen, en datze beide, door den zelven middel mochten by malkanderen komen, om de gewenschte lusten te genieten. Paulina dan is hem, zo zy weêr na den Tempel ging, ontmoet; en zei met een zachte stem tot haar: *ô Paulina! hoe gelukkig zyt gy, nademaal gy nu door my eenen God zult baren.* Paulina hier door bemerkende, hoe schendig datze bedrogen was, wierd t'eenemaal als razende, scheurde haar kleederen van droefheid en spyt, en weêr na huis toe keerende, verhaalde aan haar Man, wat Mundus tot haar gezegt had, en hoe dat zy van hem bedrogen was. Zy zou de zelve gang van Lukretia gegaan hebben, ten waar haar man sulks niet belet, en geen nauwe toesicht op haar genomen had. Saturninus, over dit euvel bedryf en schandelik affrond ten hoogsten gestoord wesende, klaagde daar over aan den Keizer Tiberius, dewelke de Priesteren deê gevangen stellen, die gepynigd zijnde, den gantschen handel bekenden, en in 't licht brachten; waar over sommige met 'er dood, en andere met den ban gestraft werden. Aangaande de Tempel, de zelve wierd, door bevel van Tiberius ter aarde gesmeten, en 't beeld van Amibis in den Tyber geworpen: maar wat Mundus belangd, hy wierd, tot straffe van zyn misdaad, om dat hy een Ridder en Roomsch Burger was, voor eeuwig uit Roomen gebannen, en d'onnosele, en bedrogene Paulina, voor een fabel en spot des Roomschen Volks gehouden, wierd meer bekend door haare slechtigheid en door 't bedrog van Mundus, dan door haar Godsdienstigheid tot Amibis, of door de kuisheid, die zy altyd so sorgvuldelik bewaard had.

Werd van Mundus in schyn van Amibis beslapen.

Zyn onbedachtzaamheid.

Ontdekt haar de vermenginge.

Werd van haar man by Tiberius aangeklaagt.

Straffe der Priesteren en des afgods.

Mundus gebannen.

Paulina bespot.

Hier toe dient ook, en komt seer wel over een de Historie, welke Ruffinus beschryfd in 't elfde Boek van de Kerkelijke Historie, in deser maniere: daar was, by die van Alexandrien (in Egipten) een Priester van den Afgod Saturnus, geheten Tyrannus, deze, als sommige edele en treffelijke Mannen, welker Vrouwen hem tot sijnen wellust behaaglijk waren, in den Tempel quamen om aan te bidden, so zeide hy tot haar, als uit een bevel Gods, *dat Saturnus had geboden, dat haar Vrouwen des nachts in den Tempel zouden komen slapen.* De Man nu, welk sulks aangezeid

Diergelijke voorval uit Ruffinus.

List eener Priesters.

wierd,

wierd, hem verblydende dat zyn huisvrouwe waardig geacht wierd om by den God te komen; heeft dan sijn Vrouwe, na dat zy fraay op gepronkt was, en ook met geschenken geladen (op dat sy niet, met leege handen komende, verstoten soude worden) also heen gesonden na den Tempel. En als sy dan in veeler menschen tegenwoordigheid in den Tempel was besloten, so is Tyrannus, na dat hy de deuren gesloten had, en de sleutelen andere lieden te bewaren had gegeven, weg gegaan. Daar nu, als de nacht gekomen was, so is hy door heimelijke toegangen oft holen onder d'aarde, gekropen van binnen in het beeld des Afgods Saturnus, want het was achter hol en konstig aan de muur gehecht, so dat men't niet kon merken, en insonderheid vermits in't eerste daar niemand was, die hier eenig quaad vermoeden op hadde, daar na als de kaarssen noch in den Tempel branden, en de Vrouwe, die het dan was, haar tot den gebede had begeven, so heeft hy door het beeld, 't welk van hol koper was gemaakt, de Vrouwe met een gemaakte besondere stemme aan gesproken, also dat de Vrouwe door blydschap en vreese, sich ontsettede, om dat zy waardig geacht wierd, met so een grooten God te spreken. Als dan de Paap 't geene hy wilde, of om de Vrouwe te verschrikken, ofte om haar tot meerder onkuisheid t'ontsteken, had gesproken, zo heeft hy met een sekere practijke en konste seer haast alle kaarssen uitgedaan, en nederdalende uit het Beeld, heeft de Vrouwe, die seer vervaard en verbaast was, met oneerlike werken en woorden geschend. Als nu een lange tyd met veele Vrouwen so gehandeld wierd, so is 't eindelijk gebeurd, dat een zeer kuische Vrouwe van dit feyt een schrik hebbende, daar over de saak te wel neerstig aanmerkte, so dat zy ten laatsten gewaar wierd, dat het was de stemme van den Priester Tyrannus; en t'huis gekomen sijnde, heeft haar gemaal het bedrog des feits geopenbaard: de Man, om de schande, die zijn Gemalin, ja hem selfs aangedaan was, is met toorn ontsteken geworden, en heeft den Priester Tyrannus wel hart laten pijnigen. Als hy nu was overtuigd, ja zelf het bedrog beleden had, so is 'er een groote schaamte en schande gekomen over de Juffrouwen, daar hy zijn vervloekte onkuisheid meê gedaan had, waar door hy eindelijk na verdienste gestraft wierd, en als de sake ruchtbaar geworden was, is den Tempel met de beelden van het Volk vernield en tot de grond toe uitgeroeid.

Schend de Vrouwen.

Werd ontdekt.

Gestraft.

En de Tempel verbrand.

Joannes Stumpsuis, in de Kronijke der Switsers, in 't tiende Boek en 't achtste Capittel, verhaald een zonderlinge Historie van een Parochy Paap, die door bedrog een jonge Dochter van haar eer beroofde. De saake dan is aldus geschied. De Parochy-Paap te Clavennen (welke is een stad niet verre van 't Meir Lacis in de heerlikheid der Swaben) ontsteken sijnde met liefde, van een schoon en eerlike jonge Dochter, is haar menigmaal nagevolgd, als zy soude gaan buiten de stad in de schuure haars Vaders: En heeft haar gelokt tot onkuisheid, maat heeft van haar niet konnen verwerven: ten laatsten heeft hy een laken van blaauw koleur, met gulde steenen verçierd, uit de Kerk genomen, en heeft sich daar meê bekleed, maar d'armen en voeten ontblotende, heeft hy besprengd met bloed, en heeft sich alzo heimelik verborgen voor de stad; en is alzo, onbekend zijnde, wederom de jonge Dochter ontmoet: en het aansicht met een fijne linnen doek bedekt hebbende, heeft met een veranderde stemme geveinst, dat hy de Maagd Maria was. En heeft met veele redenen verhaald, wat ellende over de stad komen zoude, door de Lutherssche Religie; (want hy had ook op andere tyden op de Predikstoel op de Lutersche zeer heftig gescholden) hy beval ook de jonge Dochter vele dingen, die zy de Burgeren moeste aanzeggen van Feestdagen, Vasten-avonddagen, Bededagen, Processien en ommegangen te houden, onder alle andere dingen heeft hy ook dit daar by gevoegd, dat een zeer heilig man op de zelve plaatse iets wat van haar begeerd had,

Zeldzame Historie van een Parochy-Paap.

Zyn list om een jonge Dochter te misbruiken.

't welk zy dus lang had geweigerd: maar nu beval deze gemaakte Lieve Vrouwe, dat zo de heilige man zulks van haar wederom begeerde, dat zy hem gehoorsaam moste zijn, op dat zy alzo het eeuwige leven mochte deelachtig werden: maar dit beste stuk moest zy swygen, en daar gantsch niet van spreken. Terstond heeft die jonge Dochter door de stad een gerucht gemaakt dat de H. Maagd Maria haar geopenbaard was, en dat zy het quaad, 't welk de stad te geschieden stonde, verkondigd hadde. d'Inwoonderen, na dat zy over de zaak geraadslaagt hadden, hebben drie dagen lang, vierdagen gehouden. Ondertusschen zo heeft zy de eerlooze Paap te wille geweest, verhopende dat zy God en de Jongvrouw Maria daar mede een aangenamen dienst zoude doen. Maar als dit bedrog kort daar na, door de wonderbare voorzichtigheid Gods, ontdekt werd, is de Godloze Paap eerst onthalst, en daar na verbrand geworden.

Dat hem gelukt.

Werd daar over gestraft.

ENNIA,

Gemalinne van

MARCO SECTORIUS,

Hooftman van Tiberius Lyfwacht.

Sectorius behoud Kaligula by 't leven,
En maakt hem deelgenoot van zijne gemalin,
Die hy opofferde, om zyn staatzucht, aan de min
Des Keizers, die hun beide ellendiglijk doet sneven.

Rampzalig lot van Sectorius.

MArco Sectorius, Opperhoofd der Lyfwachters van den Keizer Tiberius, en voornaamste werktuig van d'ondergang van Sejanus, is ook niet veel beter lot met zijn Gemalinne te beurd gevallen, als Sejanus met de zijne; want Tiberius dood sijnde, is hy van zijn navolger Caligula, dat schriklik monster der menschen, dat heel Romen door alle zijne wreedheden deed schrikken en beven, ter dood toe vervolgd; doch daar was niets, dat de Romeinen meer verschrikte als de dood van Sectorius, en van zijne Gemalin Ennia, die hy, nevens veel anderen om gezochte oorzaken, deê dooden, dewyl ieder wist dat Caligula zyn geluk en leven aan hen beide verplicht was. Want Tiberius, een quaad gevoelen van Caligula hebbende, en zich inbeeldende, dat hy, zo hy lang leefde, zijn achter Zoon Tiberius, die hy tot sijn erfgenaam wilde nalaten, verdelgen zou, gelijk hy ook namaals deê, had besloten zijn geweld voor te komen, en hem te doen dooden. Maar Sectorius beschermde Caligula zodanig, dat hy Tiberius den wil van hem te doen dooden, benam. Men zegt ook dat hy hem toen sijn Vrouw meêdeelde, om zijn vriendschap te verkrygen, en om, als hy Keizer zou zyn, daar door hoog geachtte wezen. Andere zeggen, dat Caligula haar verleid had. Doch 't zy 'er meê

Is oorzaak van Kaligulaas behoudenis.

zo'tis, dit is zeker, dat hy, door Sectorius en zijn Gemalins vriendschap, 't leven behouden, en 't Rijk verkregen had. Hy dwong hen beide echter zich zelven te dooden, en betoonde daar door, zo veel d'ongelukkige en rampsalige Ennia aangaat, dat'er geen steun of vastigheid op d'onkuisheid is, die als de hoofdstoffe van walging en ongestadigheid word. Kaligula dwingt hem en zyn Vrouw zich zelf te dooden.

CESONIA en DRUSILLA,

Gemalinne van

KAJUS KALIGULA,

Vierde Keizer van Romen.

Cesonia, de geile en dartle Gemalin
Van Kajus, bied den hals kloekmoedig aan het slagzwaard,
't Welk ook Drusilla eischt, en voor zijn woede dagvaard,
Als deelgenoot en pand van Kajus woede en min.

MEn kan swarelik zeggen waar in Caligula meer onbeschaamdheid betoonde, of in te huwen, of in zijn Vrouwen te behouden, of in heur te verstoten? 'k laat staan de gruwelijke bloedschanden met zijn eigen zusters, en inzonderheid met een der zelver Druzilla geheten, die hy, als zijn gemalin hield, na dat hy haar van haar gemaal geroofd had. Hy ontroofde den jongen Pizo zijne gemalin, die hy getrouwd had, en verstit haar weêr na weinig dagen: ja hy bande haar na twee jaren, en beschuldigde haar van in dezen tijd by haar eersten gemaal geweest te hebben. Hy, de schoonheid van de Grootmoeder van Lollia Paulina prysen hoorende, liet haar achter Dochter deze Lollia uit haar gemaals huis halen, die haar aan hem overgeven moest. Hy verstiet haar by na zo haast, als hy haar getrouwd had. Hy trouwde weer een andere, Cesonia genoemd, een bedorvene en onteerde Vrouw, die niets had, dat haar prijzelik maakte, dan d'eenige min van haar gemaal, die op haar zo verzot was, dat hy zich in de min van deze onkuische beroemde, en haar met het schild en harnas in't midden der Heiren deê gaan, en gemeenzamer aan zijn vrienden toonde. In't kort, zijne gruwelen en zonden waren ontelbaar. Men zag dagelijks niet dan wreede schattingen, gruwelijke onkuishe-den, en zo overmatig een invloejing van alle baldadigheid en zonden, dat ook de wijsten en bezadigsten geheel duldeloos wierden. Hy rechte Bordeelen in zijn Hof op, daar hy (ô wat laster voor zo groot een Keizer) zich niet schaamde d'eerlikste Juffrouwen van Romen tot deze gruwelen over te geven, en heur eer te besmetten. Hy verkrachte ook de natuur, vermits hy daar jongens van d'edelste geslachten hield, die hy schandelik misbruikte. Ja hy hield een gruwelijken handel van alle snoodheden. Doch ten laatsten kreeg hy noch zijn loon, voor alle zijn bedrevene gruwelen en wreedheden, want Cassius Chereas, en Cornelius Sabinus, hoofdlieden der lyf-

Kaligulaas onkuisheid.

Wispeltuurigheid.

Wreedheid en gruwelen.

Men legt hem lagen;

lyfwachters, van veele deelgenoten gestyft, spanden, terwijl hy ten top van alle onbeschaamdheid gestegen was, tegen zijn leven aan, en, na veel uitstel en swarigheden, die hen door de grootheid van hun aanslag in hun voornemen voorquamen, vermoorden hem op straat, en gaven hem meer dan dertig steken, daar in de zamen gesworenen malkander aanmaanden, om dit gedrocht van kant te helpen.

Werd vermoord.

Nu was noch overig Cesonia, de Gemalinne van Caligula, en zijne Dochter Druzilla, uit Cesonia geboren; deze wilde Chereas ook niet langer op de wereld hebben; doch eenige meenden, dat het te gruuwzaam gehandeld soude zyn, vermits de Keizerin noch haar onnoosle Dochter daar in niets hadden konnen doen. Maar andere wederspraken deze onnodige barmhertigheid, zeggende, dat Cesonia haar Man Caligula een liefden-drank ingegeven had, waar door hy tot een man geworden was, derhalven moest men haar, als een wortel van veel quaads, om 't leven brengen. Daar op zond Chereas een Kornel van zyn onderhebbende Soldaten (Julius Lupus) heen, om Cesonia en haar Dochter om hals te brengen. Als Lupus by Cesonia quam, zo vond hy haar by het doode Lichaam haars Mans op de aarde, met desselfs bloed bezoedeld sijnde, en haar Dochter Druzilla nevens haar. Als zy Lupus sag, zo toonde zy hem haaren dooden Gemaal, en gebood hem wat naarder by te komen; doch Lupus sweeg stille, en antwoordde haar daar op niet; maar zyn degen uittrekkende, maakte hem tot den doodslag veerdig. Als de Keizerin merkte, dat zy sterven moest, zo heeft zy haar ellende beweend, haren blooten hals aangeboden, en begeerd dat Lupus het kort zou maken, en heeft alzo de dood klockmoediglik verdragen. Op gelijker wijze is terstond daar aan haar kind ook omgebracht geworden.

Oorzaak van Cesonias moord.

Werd met haar Dochter Drusilla gedood.

DOMITIA LEPIDA,

Moeje van Keizer Nero.

De dartele Agrippine, in gruwelen volleert,
Beschuldigt Lepida uit nyd tot haren bloede,
Bei even goddeloos en wreed door dolle woede,
Waar van zy, door haar dood en rampen, triomfeert.

TEn tyde dat Markus Azinus en Markus Acilius Burgermeesteren waren, heeft men konnen merken, door verscheide tekenen en wonderen, dat 'er een quade veranderinge der zaken (omtrent de staat des Roomschen Ryks) voorhanden was: want de Vaandelen en Tenten der Soldaten zyn aangesteken en verbrand door 't vuur van den Hemel. Insgelijks, op de bovenste Vorst van 't Hof Capitolium heeft gezeten een zwerm byen. Daar zyn ook dubbelde kinderen geboren. En is ook van een zeuge een jong varken geworpen, 't welk haaks klaauwen hadde. Voorders, wierde 't ook onder de vreemdigheden gesteld, dat van alle d'Overigheden het getal verminderd was geworden, ter oorzake, dat binnen weinig maanden, een ontfanger, een opperbouwmeester, een gemeents man, een Schout, en een Burgermeester gestorven waren. Doch de Keizerin Agrippina

Voorspoeken van rampen.

is byzonderlijk in benaaudheid geweest. Want zy was zeer beducht om zekere redenen van Keizer Klaudius, die hy dronken zynde uitgesproken hadde. Alzo hem zulx scheen aangeboren te wezen, *dat hy voor een wyle tyds de misdaden van zyne vrouwen verdroeg, en daar na strafte*, daarom heeft zy voorgenomen haare bedenkingen in 't werk te stellen, en haar te haasten. En heeft voor eerst om kleine vrouwelyke oorzaken omgebracht Domitia Lepida. Want Lepida, gesproten synde van de jonge Antonia, was haren Oom Augustus naarder bestaande van de Zusterling van Agrippina, en was ook een Zuster van Gnejus haaren man, overzulx liet zy haar voorstaan, dat sy gelyke weerdigheid met haar behoorde te hebben. En voorwaar in schoonheid, jaren, rykdommen, en machten, verscheelden sy niet veel van elkander. Insgelyx, waren sy beide onkuis, oneerbaar, en tot den wyn genegen: Zulx, dat zy niet min in ondeugden tegens malkanderen opstaken, dan of zy eenige uitnementheden door goede voorspoed ontfangen hadden. Derhalven is'er een groote twist onder hun beide ontstaan, wie het meeste aanzien by Nero behoorde te hebben, of sijne Moeye, of sijne Moeder. Want Lepida, wiste met Aanlokkende redenen, en met geschenken het jonge hert aan haar te trekken. Doch Agrippina, was hert en dreigende, eensdeels, om dat zy niet konde haren zoon het ryk geven, ten anderen, om dat zy haar nevens haar zelven in de Heerschappy niet konde verdragen: over zulx heeft sy haar doen beschuldigen; van wegen dat sy het huwlyk des Keizers met sekere vloekingen vervloekt hadde: Insgelyx dat sy de vreede van Italien was ontrustende, uit oorzake dat sy de hopen der slaven, vergaderd in het land van Calabrien, niet behoorlik genoeg gestraft hadde. Hier over is sy ter dood verwezen, niet tegenstaande dat Narcissus, die zeer grooten aansien en ontzag in'thof hadde) hem daar tegens zeer heftig stelde.

Agrippinaas bekommeringen.

Lepidaas en Agrippinaas aard en ondeugden.

Haer beider twist.

Beschuldiging van Agrippina tegen Lepida.

Dood van Lepida.

MESSALINA,

Gemalinne van Keizer Klaudius.

De geile Messalyn onteerd des Keizers bed,
En trouwt aan Silius by't leven haars gemaale,
En houd de Bruiloft in de Keizerlyke zaale,
Die, razende om die hoon, zich met haar bloed besmet.

WY zullen nu de gordynen van 't Treurtooneel eens ophaalen, en de behangzelen der Schouwburgeren openen, en vertoonen het rampzalig einde van Messalina, zynde een der grootste en ontuchtigste vrouwen, daar de Historien gewach van maken. Tacitus verhaald wijdlopig haar leven en bedryf, doch wy zullen 't zelve uit den hoog geleerden Lipsius, die 't zeer beknopt en bondig by een gesteld heeft, in 't kort, hier laten volgen. Hebbende, voor eerst verhaald, eenige voorbeelden van d'ongelukkige heerschappy der vrouwen, zegt hy, om te toonen, wat onheil en gevaar dat'er menigmaal in gelegen is, aldus: hoe ging 't onder de Romeinen met Messalina, de moddergoot van wreedheid, gierigheid, onkuisheid, onbeschaamdheid, en van alle boosheden! Zy was Ge-

Messalinaas ondeugden.

Gemalin van Klaudius, met den naam Keizer; maar die van haar, en zyne vry gemaakten, gelyk d'Elefant van een kleine Moor, bestierd wierd. Ik stel haar dieshalven met recht onder de voorbeelden der vrouwen, die geheerscht hebben. Ik verzwyg de doodslagen, die zy aan zo veel edelen bedreven heeft, de ballingschapschappen en vervluchtelingen. Ik geloof niet dat'er ooit zodanig een gedrocht in ontucht geweest heeft. Men zag by haar dagelix overspelen, nieuwe koppelingen en pollen. Zy pleegde haar hoererie niet in 't heimelik, maar in 't Keizerlik Hof, voor Mannen en Vrouwen. Als of zy hen door deze schande aanlokken wilde. Ja zy was gewend des nachts, met een kleed bedekt, en geen Messalina schynende, naar 't openbaar bordeel te gaan, zich onder deze rampzalige slachtoffers te begeven, haar vertrekplaats en opschrift te hebben, geld ontfangen en t'eischen, en in alle ontucht volmaakt, en niet verzaad te zyn. Wat meer? Zy bespotte ook haar Gemaal, en poogde hem niet alleenlik tot een getuig, maar ook tot een uitvoerder van haar gruwelen te maken. Zie hier. Daar was zeker perzoon, Mnester geheten, zynde een treffelik Toonneelspeelder, op dewelke deze Vrouw in liefde ontsteken wierd, en hem, om zyne beschaamdheid, begon aan te zoeken, en te vragen. Maar hy, den Vorst ontziende, verontschuldigde zich, en weigerde haar verzoek; misschien om dat hy vreesde dat hy desselfs bed niet ongestraft besmetten zou. Deze vrouw, begon hier om te lacchen. *Wat zegt gy*, zeide zy; *zo myn Klaudius zelf 't dit beveeld, zult gy dan gehoorzamen?* Deze dingen scheenen ongeloofflik; zy wierden echter gedaan. Zy ging naar haar Gemaal, en overrede dezen plompert, dat hy Mnester zou roepen, en aan hem bevelen, dat hy haar in alles, dat zy hem gebood, gehoorzamen zou. Dit geschiede. De tonneelspeelder dêe onbeschroomelik, als door zyns Meesters gebied, zyns meesters werk. Is'er ook iets boven dit? Deze gruwelen scheenen nog gemeen. Zy bedacht een nieuwe laster die men na de daad zelve naulix geloven kan. Daar was zeker K. Silius, de schoonste van de Romeinsche jonkheid. Zy lokte dezen aan, genoot hem, en pleegde in 't openbaar haar minneryen met hem. Zy maakte hem Burgermeester, tot vergelding dezer dingen. Zy hoopte hem rykdommen en hoofsche staten op; en hy wierd alreê gelyk een tweede Vorst geëerd. Dit was niet genoeg. Daar gebrak eenige nieuwe aanrizeling van de quynende welluft. Zy voegde dieshalven dit daar nog by, dat zy hem opentlik tot haar echtgenoot nemen zou terwyl haar Gemaal nog leefde? Ja. Terwyl hy noch Vorst was? gewisselik. Dit werd niet langer uitgesteld, dan tot haar Gemaal naar Hostia trok, even als of zy verdragen hadden, dat hy een weinig vertrekken zou. Toen wierd de Bruiloft, en de geheele pracht van de Bruiloft toegesteld. De voornaamsten der Raads Heeren en Ridders waren daar by. De tafels wierden bereid. Het Bruids-bed gespreid. De wichelaars en d'andere dingen van d'Echtelike toelating. Ik ben als opgetogen terwijl ik dit schrijf. Maar Klaudius zou nog niet ontwaakt zyn, zo zyne vry gemaakten, en de genen, die de macht in handen hadden, hem niet uit vrees van verandering hadden opgewekt. Dit was dieshalven 't einde van dit bedryf. Klaudius trok naar Romen, doodde sijnen Mededinger, en andere die met haar te doen hadden gehad. En gaf last Messalina zelfs ook van kant te helpen. Daar op liep Evodris, een vry gemaakte, die tot bewaarder van haar, en tot aandiener van des Keizers bevel gesteld was, met'er haast na de Luculliaansche lusthoven daar Messalina was, en vond haar aldaar op d'aarde gestrekt, en haar Moeder Lepida by haar zittende, die niet zeer eendrachtig was, met haar dochter, terwyl zy in een goede staat was, maar tegenwoordig was zy bewogen, door haar uitterste swarigheid tot medelyden: En heeft haar geraden, dat zy haar ombrengen niet zou verwachten, dewyl haar

Haar openbaare hoereryen.

Haar bedryf met Mnester.

Zy trouwt by 't leven van haar man met C. Silius.

Klaudius doet hem dooden.

En belast Messalina te doden.

Haar Moeder raad haar tot eigen moord.

haar leven omgekomen was, over zulx dat zy geen ander eere, dan die tot haar ſterven diende zou zoeken. Maar daar was geen eerbaarheid meer overgebleven, in een gemoed, 't welk door welluſt verdorven was. Derhalven ging zy voort met haar vergeefſche tranen en klachten. Doch door 't gedruis van d'aankomende Zoldaten ſijn de deuren opgelopen: en den oppermeeſter der Soldaten is ſtillekens by haar gekomen, by haar ſtond ook de vry gemaakte, haar beſtraffende met veel ſlavelyke ſmaadredenen. Als toen heeft zy haar uitterſte zwarigheid geſien, en over zulks heeft zy het zwaard genomen, 't welk zy met bevinge, doch te vergeefs, in haar hals en borſt ſtiet, evenwel is zy van d'oppermeeſter met een vreeſſelike ſteek voort deurſteken. De Dichter A. Bogaart, haare geilheden, onder 't beſchouwen van haar beeltenis overwegende, maalde haar oneerbaarheid dus af: Werd van een kornel doorſtoken.

Wie zag ooit darteler en geiler Keizerin
Dan Meſſalina? die, nooit zat van wulpſche min,
Zich niet ontzag het bed van Klaudius te vlekken.
Die geile dorſt by nacht haar aangezicht bedekken,
En opſtaan van de zy van haren bedgenoot,
En in een hoerekot haar blanke borſt en ſchoot,
Die eer Britannikus gedragen had, vertoonen;
Om ieder tot haar liefde en geile luſt te troonen;
En nooit vertrok zy, dan met een bedroeft gelaat,
Hoewel heel afgemat, maar echter niet verzaad:
Des liet de Keizer, om dat ongelyk te wreeken,
Haar in de hoven van Lukullus 't hart doorſteken.

MITHRADATES,

Koning van Armenien, en

RHADAMISTUS,

Prince van Hiberien, en hunne Gemalinnen.

Vorſt Mithradates werd van Rhadamiſt bedroogen,
Die hem van 't ryk berooft, en met zyn vrou ontzielt,
Wiens echtgenoote uit ſchrik voor zynen degen knielt,
Om, vry van ſchande en boei, te ſterven voor zyne oogen.

PHaraſmanes, Koning der Hiberiers, verſtaande dat zyn zoon, wars van hem te zien heerſchen, zonder 't Ryk aan hem over te geven, dat hy, zo hem docht, al over lang behoorde bezeten te hebben, ſijn begeerte, van hem uit het Ryk te ſtoten, uitbarſten liet, achte datmen dit jeugdig gemoed, tot 't welk de Volken alreê begonnen te neigen, en zich jonſtig te tonen, afwenden, en in een Pharasmanes liſt wegens de gemoeds, drift van zyn zoon.

andre verovering, die hem van zo rampzalig een eerzucht aftrok, besich houden moest. Hy stelde hem Armenien voor, dat hy, zo hy zich beroemde, door de bystand sijner Wapenen, voor Mithradates verkregen had, en maakte hem begeerig tot de verovering van een Koningrijk, dat rijker en machtiger was, dan dat van Hiberien, dat hem ook niet kon ontgaan, zo hy wachten wilde, tot dat zijn Vader de gewone schatting aan de natuur betaald had. Hy voegde 'er noch by, datmen, om dezen aanslag uit te voeren; eer list, dan geweld moest gebruiken, en die eer door voorsichtigheid en behendigheid, dan door geweld van Wapenen, beleiden. Rhadamistus, deze deurtrapte gryzaarts raad volgende, veinsde in onmin by sijn Vader te zyn, klaagde dat hy de strengheden van een stiefmoeder, die hem bedilde, niet kon verdragen, en, sijn misnoegingen uitbarsten doende, vertrok zich by zijn Oom Mithradates, Koning van Armenien, daar hy welkom was, wel ontfangen, en heusschelijk onthaald wierd. Maar hy maakte, onder schyn van groetenis en besoek, de voornaamsten van 't Ryk trouweloos, buiten weten van zijn Oom, die onvoordacht sijn ongeluk verhaaste met zijn Neef, diens voornemen en listen hem onbekend waren, hen aan te prijsen. Rhadamistus, sijne lagen dus besteken, en Mithradates macht bespied hebbende, keerde weêr na sijnen Vader, onder schyn van met hem te versoenen, om hem 't beloop der saken t'onderrechten. Hy verzekerde hem van zijn heimelijk verstand, en verklaarde, dat 'er niets overig was, dan een machtig heir te vergaderen, om dezen aanslag te voltrekken. Pharasmanes, d'ongerechtigheid van desen Oorlog bedekken willende, klaagde over al over zijn swager Mithradates, die hem, so hy zeide, in de verschillen, die hy met de Koning van Albanien had gehad, tegen was geweest; belaste hem ook, dat hy belet had, dat de Romeinen hem hielpen; en betuigde, dat hy sijn ondankbaarheid, door sijn ondergang wilde wreken. Hy gaf ten zelven tijd een machtig Heir aan zijn Zoon, die, Mithradates overvallende, en uit 't veld verdryvende, hem in een sterkte van sijn ryk besloot, die hy haar door sijn krygsrusting niet overweldigen konnende, door ontrouw van Pollio, een der hoofden van de Roomsche benden, met hem in dese plaats besloten, kreeg, die zich niet schaamde een Koning, bondgenoot van 't Roomsche Volk, en een machtig Koningrijk, dat voor een gift van 't ryk wierd gehouden, aan zijn vyand te verkopen. Deze verrader ried Mithradates, sich met zijne vrienden te vereenigen, en aan de vriendschap, die Pharasmanes hem weleer betuigd had, te gedenken; en t'overwegen, dat hy Pharasmanes Dochter getrouwd, en sijn eige Dochter aan Rhadamistes, zijn Zoon, tot gemalin gegeven had; vertoonde hem, dat de Hiberiers, hoewel machtiger dan hy, wel vrede begeerden, om de rampen van den Oorlog te schuwen; bad hem t'aanmerken, dat hem niets, dan een slegte plaats, en die noch onversien, overig was; en ried hem, sich naar de noodzakelijkheid te voegen, en zekere voorwaarden aan te nemen, in plaats van 't geval der Wapenen te verwachten. De geen, die desen raad gaf, was verdacht by Mithradates, die de werking van zijne gierigheid en geilheid gevoeld had. Deze ongetrouwe maakte, toen Mithradates den raad verwerpen wilde, de krygslieden oproerig, die toen verfochten, datmen tot eenig verdrag zou komen, of dat sy anders deze vesting zouden verlaten. Mithradates, door hun blodigheid gedwongen, verdroeg terstond met Rhadamistus, zy bespraken dag en uur, om dit verdrag te beseweren. De geen, die belast was by de plechtelijkheid van den Eed te zijn, en, naar de gewoonte dezer Barbaren, de duimen der twee Vorsten te binden, om 'er bloed, dat tot bevestiging van dit verbond diende, uit te zuigen, vatte, sich gelatende by ongeluk te vallen, Mithradates beenen, en wierp hem ter aarde. Daar schoten terstond veel op hem toe, die hem smadelijk met ke-

Die zyn voorslag werkstellig maakt.

En van zyn verrichting verslag doet.

Rhadamistus jaagt Mithradates uit het veld.

Pollio tracht Mithradates te verraden.

Dat hem gelukt.

Mithradates in keten geslagen.

tens

tens belaſten, en gevangen namen. 't Volk, dat daar was, aan zijn ſtrenge heerſching gedenkende, ſpoog ontellijke laſteringen tegen hem uit, en wilde hem in zijn Lighaam overlaſt doen. Daar waren echter eenigen, die door deernis van ſijn ongeval de tranen uit de oogen borſten, toen zy zijn Gemalin en kinderen ſagen, die de lucht met hun gekryt vervulden. Men wierp hen op wagens, om hun voort te voeren; en Rhadamiſtus ontbood aan ſijn Vader, dat hy aan hem ontbieden zou, wat hy 'er meê begeerde gedaan te hebben. d'Eerſucht van te heerſchen had op dezen Barbaar meer macht, dan de liefde tot ſijn Dochter, en kinds kinderen: hy had nochtans een ſchrik, van hen in zijn byzijn te ſien dooden, en gebood dieshalven zyn Zoon, dat hy hen, zonder hen tot hem te brengen, ombrengen zou. Rhadamiſtus had, onder d'andere voorwaarden van zijn verdrag, aan Mithradates geſworen, dat hy nooit ſtaal of vergift, om hem te hinderen, tegen hem gebruiken zou. Hy, veinzende zyn woord te houden, gebruikte geen ſtaal, of vergift, om zijn Oom en Suſter te doen ſterven; maar hy, hen op d'aarde neergeſtrekt hebbende, verſtikte hen door de menigte der klederen, die hy op deze rampzalige deê werpen. Hy liet ook de kinderen dooden, om dat zy uit deernis geweend hadden, toen zy d'onmenſchelijke dood van de genen ſagen, die hen 't leven hadden gegeven. De Romeinen veinſden eenigſints deze ſmaat te wreken; maar 't was alles onder hun Hoofdlieden zo omgekocht, dat een, Polygnus genoemd, heel gemeenzaam met Keizer Claudius zijnde, na een vergeefſche poging, ſich aan Rhadamiſtus ſijde begaf, hem ried de Kroon van Armenien aan te nemen, en, als een der ampt mannen van dezen dwingeland, by ſijn Kroning was. Helvidius Priſcus, poogde zijn verwoedheid te ſtutten; maar de Parthen, die tegen hem aanquamen, en die de Romeinen met Oorlog dreigden, ſo zy iets op Armenien voornamen, deden hem bevelen dat hy met ſijn Heir, dat alreê tot aan de Berg Taurus gekomen was, achterwaarts trekken zou. De Koning der Parthen zeide, dat de Kroon van Armenien hem, als van zijne voorouders beſeten, toebehoorde, en achte bequame gelegentheid te hebben, om haar zo ongerechtig een dwingeland, als Rhadamiſtus, af te nemen. Hy beſloot dieshalven Armenien te veroveren, en deze ſtaat aan ſijn Broeder Tiridates te geven, op dat 'er niemand van ſijn huis ſou zijn, die geen Koning was. De Hiberiers vloden op 't eerſte gerucht van de wapenen der Parthen, en gaven de ſteden, die 't juk van de machtigſten ontfingen, aan hen ten beſten. Maar de winter verdreef de Parthen; en Rhadamiſtus, met een machtiger Heir weêrgekomen, won de ſteden van nieuws, handelde heur ſtrengelijk, en toonde ſich wreder dan te voren, als om de verraders te ſtraffen, die gereed ſtonden, om met d'eerſte gelegentheid nieuwe ongetrouwheid te betonen. d'Armeniers hoewel tot het juk der dwingelanden gewend, wierden duldeloos. Zy belegerden hem in ſijn Hof, en brachten hem tot zulk een nood, dat hy gedwongen was, met ſijn Gemalin op Paarden t'ontvluchten. Daar op gebeurde in deze vlucht een deerlijk voorval. Rhadamiſtus Gemalin, Zenobia genaamd, die haar gemaal hartelijk beminde, verdroeg voor een weinig tyd 't ongemak van 't paard, maar zy, van pyn geparſt, en ſiende dat zy hem niet volgen kon, bad hem met betraande oogen, dat hy haar een eerlijke dood zou aandoen, die haar beſchutte, en van de ſmaat eener ſchandelijke gevangenis bevryde. Hy, dit horende, ontſelde, en trooſte haar eerſt, bad haar moed te ſcheppen, en, over haar deugd verwonderd, vreeſde dat een ander haar genot zou hebben, invoegen dat hy, van de Wanhoop der liefde vervoerd, een wreecheid bedreef, die aan zyn onmenſchelijk gemoed betaamde. Want hy trok zijn Zabel, ſtak die in haar boeſem, en wierp haar in de vloep Araxes, op dat niemand het doode Lighaam zou hebben, en, daar na in zyn vlucht voort-

Werd met zyn Gemalin en kinderen geſtikt.

De Parthen beſluiten Armenien te veroveren.

Dat hen miſlukt.

d'Armeniers perſſen Rhadamiſtus uit het Hof te vluchten.

Die zyn Gemalin op haar beede doorſtoot, en in den vloed werpt.

voortvarende, bergde hy zich in zyn Koningrijk der Hiberiers. Deze ellendige Zenobia, van haar gemaal inde vloed Araxes geworpen, dreef ondertusschen lang op de baren, die toen stil gingen. Zommige Harders, die daar waren, haar ziende, redden haar, die zy nog levendig vonden. Zy haar, aan haar schoonheid en gedaante voor eenige groote Vorstin oordeelende, droegen groote zorg voor haar, en, haar naam en geboorte verstaande, brachten haar in de stad Artarata, daar Tiridates haar Koninglijk ontfing, en handelde, gelijk haar staat betaamde. Wat vorder Rhadamistus aangaat, de zelve wierd, nog daar na van zyn eigen Vader, dien hy lagen leide, en zocht te verraden, om zyn eerzuchtige trouwloosheid, van 't leven beroofd.

Werd noch levende van Harders gevist.

Dood van Rhadamistus.

JULIA,

Dochter van Germanikus.

De groote Dochter van Germanikus, gehaat
Van Messalina om haar schoonheid, ziet haar bannen
En moorden zonder schuld door driestende tyrannen.
Niets was haar doodelijk dan de glans van haar gelaat.

Messalinas jalousy wegens Julia.

Hier voor hebben wy verhaald het leven en bedrijf, mitsgaders het rampzalig einde van d'onkuische en Godloze Keizerin Messalina, welke in haar leven veel treffelike Mannen, en doorluchtige Vrouwen, heeft verdrukt, en jammerlik van kant geholpen, waar onder geen van de minste geweest is, Julia, Dochter van den goeden Germanicus, Broeder des Keizers Claudius. Deze onkuische Vorstin, (Messalina) dan, vergramd, van dat Julia, haar niet zo hoog eerde, als zy begeerde, en wijders nabedenken hebbende, van dat Claudius, hoe wel haar Oom zynde, op haar verlieven mocht, vermits zy haar in schoonheid overtrof, en groote gemeenzaamheid met hem in zyn vertrek had, maakte een aanklacht tegen haar, en deê onder andere misdaden, haar van overspel beschuldigen, uit Romen bannen, en haar eindelik als een boze vrouw dooden.

Brengt haar ballingschap en dood te weeg.

POPPEA,

Gemalinne van den Raadsheer Scipio.

Wat baard de woede en nijd van Messalina niet!
Poppea, door haar list tot wanhoop aangedreven,
Berooft door eigen hand haar zelf van 't lieve leven,
Door geile minne en drift gedompelt in verdriet.

Onder andere Vrouwen van grooten aanzien, die deur de gemelde Messalina verdrukt, en t'ondergebracht zyn, is ook Poppea, Gemallinne van den Raads-Heer Scipio. Zy dan, Poppea benydende, vervolgde haar zodanig, dat zy haar zich zelve deê dooden, vermits zy, om haar tot wanhoop te brengen, haar dicts gemaakt had, datmen haar overspel met den kamerspeelder Menester (daar zy zelfs in ontucht meê geleest had) of gelijk d'anderen willen met Valerius Aziaticus (die ook beticht was van haar onderhouden te hebben) naspeurden.

Nyd van Messalina tegen Poppea.

Die zich uit wanhoop Dood.

Scipio, Poppeas gemaal, droeg zich bezadigd in haar verryzing: want hy, gevraagd zynde of zy behoorde te sterven, en ziende, dat al de stemmen tot haar veroordeeling stemden, zeide niet anders, dan; *Myn Heeren, geloof dat ik, de wijl ik een zelve gevoelen van haar handel heb, als al d'anderen, ook van een zelve meening ben, als zy, in 't vonnis, datmen over haar behoord te doen:* en betuigde daar door, dat de genegentheid van gemaal, hem niet tot vergiffenis van haar misdaden boog, en dat de strengheid van zyn Raads-Heers ampt hem niet tot eenige overmatige strafheid voerde. Wat belangd, Valerius Aziaticus, die een man was van Burgermeesterlijke waardigheid; dezelve vervolgde zy ook zodanig, dat hy eindelik gedwongen was om te sterven, latende zich zelven d'aderen openen, en sterf alzo met groote standvastigheid.

Haar Mans bezadigheid in haare veroordeeling.

LOLLIA PAULINA, CALFURNIA,

En andere.

Het staan om Klaudius te krijgen ten gemaal
Berooft Paulina en Kalfurnia van 't leven,
Wijl Agrippina, door haar argwaan aangedreven,
Haar in de boezem wringt, door's Keizers hand, het staal.

NA de dood van Messalina poogden verscheide doorluchtige Vrouwen om stryd, om met Keizer Klaudius geëcht te zyn; ieder in 't bezonder, daar na strevende door den glans harer edelheid, schoonheid, en rijkdommen; haar

Veel doorluchtige Vrouwen staan na

't huwelijk van Klaudius.

haar daar door zodanigen huwelik waardig achtende. Maar scherpst hieldet tusschen Lollia Paulina (dochter van Markus Kollius, eertijds Burgermeester) Julia Agrippina, (moeder van Nero, die namaals Keizer geweest is) en Ælia Petina.

Die met Agrippina trouwt.

Maar Agrippina, haar wit getroffen hebbende, hield echter haren na-yver, vermengd met groote boosheid, niet op tegens Lollia, om dat zy, met haar, na 's Keizers Echt gestaan had. Dies dichtze misdaden, en een beschuldiger: die beticht'er, over 't huwelik des Keizers, haar met waarzeggers, en Tovenaars bemoeyd, en raad met 't beeld van Apollo gepleegd te hebben. Daar op bande Klaudius haar uit Italien, zonder haar eenste horen, en maakte hare goederen, die ongelooflik groot waren, verbeurd. Dit was nog niet genoeg, maar dat meer is, hy deê d'onnozele Paulina weinig dagen daar na dooden. En op dat de wreede Agrippina ten vollen van haare dood zou verzekerd sijn, lietze 't hoofd van 't lighaam houwen, en tot haar brengen, doch 't zelve niet wel bekennende, brak zy den mond met haar eige handen op; om aan de tanden, dien van de natuur iets onderscheidelix gegeven was, te zien, oft ook het hoofd was, 't geenze begeerde. Dus verloor de schoone en Edele Paulina, haar goed en leven, die te voren nog deze smaad had moeten verduwen, datze van den wreeden en bloedgierigen Keizer Caligula (van wegen hare schoonheid (van haar man genomen wierd, en zich aan dit gedrocht moest overgeven; doch van de zelve zo haast wederom verstoten sijnde, als hy haar getrouwd, had om sijn geile en ongebonde lusten wederom met een ander te boeten, gelyk hy toen voort daar op, wederom Cesonia trouwde, daar wy hier voor ook gewach van gemaakt hebben. Om weder te keeren tot Agrippina, zy dus wreedelik Lollia Paulina omgebracht hebbende, was daarmeê nog niet verzadigd, maar de Edele en deurluchtige Vrouwe Calsurnia moest ook de zelve weg gaan. Want als Claudius hare schoonheid slechs gepreezen had, niet uit onkuische lust, maar vermits zulx by geval in de reden te pas quam, gaf zy evenwel, haar wreede archwaan zo verre den toom, dat zy, gelovende dat de Keizer op haar verliefd was, niet eer op en hield, voor dat d'onschuldige Calpurnia ten gronde gebracht was Ook heeft zy, Klaudia Pulchra vervolgd, en eindelyk doen verwyzen; diergelyx nog een andere, Sosia geheten. En andere meer, te lang om te verhalen.

Haaar haat daar over.

Paulina werd door haar woede omgebragt.

Als ook Calsurnia.

En Pulchra en Sosia.

VOADA,

Koninginne van Britannie.

Voada, na de dood haars egemaals gehoont
Van Katus, rukt de macht van Romen onder d'oogen,
En moord zich na veel wreede en bloedige oorelogen,
Waar in't geval dan haar, dan haren vyand kroont.

Voada werd van Catus mishandelt.

AEvitagus, Koning der Brittanners, nu genaamt Engelsche, stervende, stelde Claudius, Romeinsch Keizer tot zyn Erfgenaam, nevens zyne twee dochteren. De Keizer zond Catus in Engelant om te gebieden: Deze man was hardt en wreedt, en dede Voada Koninglyk Weduwe Geesselen, en verkrach-

te haar dochter, perste 't volk veel Gelds af, en hield de hovelingen, en vrienden des overleden Konings maar als sijne slaven : De Engelsche spanden te zamen met de Schotten en Yeren tegen de Romeinen : De oude Koninginne Voada had vyf duisend Engelsche Vrouwen in de wapenen, die onder de troupen der mannen gemengt wierden. Dus versloegen zy de Romeinen : Catus, gewondt zynde ontquam te naauwer noodt, en vluchtede na Vrankryk : daar bleven zeventig duisent Romeinen, en d'andere zyde wel dertig duisent 't waar met de Romeinen Gedaan geweest, ten zy Paulinus Suetonius uit Vrankryk ten hulpe ware gekomen, die met eigen groot verlies evenwel de Engelsche wederom versloeg, tot een getal van tachtich duisent, doodende zonder aanzien van Vrouwen : Voada de nederlage hebbende, holp haar zelven om 't leven, om niet in handen van haar vianden te vallen.

Trekt op tegen de Romeinen

Hun nederlag.

Voada dood zich zelve.

VONDA,

Koninginne van Britannie, en haare Dochter Vodicta.

De Britsche Vonda braakt haar leven in den stryd,
Destracht Vodicta, schelms geschonden, haar te wreeken,
Door 't vuur des oorlogs in Britannie t' ontsteeken,
Doch sneuvelt door haar moed, en 's krygsvolks woede en nyd.

DE wraake is niet alleen dikwils hevig in de mannen, maar ook zelfs in de vrouwen, en somtyds oorzaak van zware oorlogen.

Petilius, Gezant van Vespasianus, Roomsch Keizer, sloeg Corbredus, den 11 Schotschen Koning, met een groote nederlaag. Vonda, Koninglyke Weduwe van Engeland, was ook met duisend vrouwen in den stryd geweest tegen de Romeinen en was gebleven : Haar dochter Vodicta was door de Romeinen in haar eer geschonden : Deze Vodicta, bracht heimelyk Volk by een, en viel by nacht van achteren de Romeinen op 't Lyf alsze van die kant geen vreeze hadden : en het was by na gedaan met de Romeinen : Doch Petikius met veel brandende lichten aankomende stutte de Engelschen. Vodicta week, doch nam een stadt in, en vermoorde al de Romeinsche bezetting : Dus wilde zy wreeken de dood van haar moeder, ende haar eere : doch eindelyk wierd zy Gevangen ; en alsze moedigly zeide : *My zyn krachten ontbroken om u lieden te vermoorden, en niet de moed.* Zo wierdze van de Soldaten met zwaarden dood geslagen.

Vonda sneuvelt in den stryd tegen de romeinen.

Haar geschonde dochter tracht haar te wreeken.

Werd van de Soldaten gedood.

ACERONIA en EPICHARIS.

De zucht tot Agrippine is doodlijk voor de ziel
Van Aceronia, ontmenſcht berooft van 't leven:
Die ook Epicharis ten keele is uitgedreven,
Door eene ſtrop, die haar om 't groot beſluit geviel.

Neroos Voornemen om zyn moeder van kant te helpen.

ALs Keizer Nero veel liſten en lagen geleid had, om zijne moeder Agrippina van kant te helpen, en niet wel konnende tot zijn boos voornemen komen, zonder merkelijke haat der gemeente, bedacht hy eindelik deze liſt, dat hy zich met haar verzoende, en onder dien dekmantel haar wegſchikkende, op zeker ſchip, om naar zekere plaatſe te varen, nam hy zeer vriendelik, al kuſſende, zyn affcheid van haar, en gaf ondertuſſchen aan eenige laſt, om een einde van Agrippinas leven te maken; maar als hun aanſlag, dieze voorgenomen hadden, om 't zelve uit te voeren, miſlukt was, beſloten de roeilieden, t'zamen, en te gelijk over d'eene ſijde des Schips met geweld te vallen, en alzo het Schip te doen ſinken, en in den grond te helpen. Maar om zulks met'er haaſt uit te rechten, was by hun geen bereide en genoegzame eendrachtigheid. Doch niet te min, hebben wederom andere, die de voorgaande tegen waren verlof gegeven, om haar zelven zachjes in de Zee te werpen. Maar hier en tuſſchen was Aceronia, die tot gezelſchap van Agrippina was meê gevaren, (door haar al te groote getrouwigheid) niet wel bedacht, want alzo zy zeer heftig riep, *dat zy Agrippina was, en datmen doch de Moeder des Keizers wilde te hulpe komen*, zo is zy met Boomen en Riemen, en andre ſcheepsgereedſchappen zeer jammerlik gedood en omgebracht. Aangaande Agrippina, alzo zy haar ſtille hiel, is daar over te minder bekent geworden, niet te min nochtans heeft zy een wonde in haar ſchouder ontfangen. Derhalven is zy ontkomen met ſwemmen, en door ontzettinge van eenige bootjes gevoerd in het Lucrynſche Meir, waar van daan de zelve haar gebracht hebben in haar ſpeelhof. Doch is, naderhand, evenwel door haar wreeden Zoon, zeer jammerlik van 't leven beroofd geworden, gelijk wy, in de volgende Hiſtory zullen verhalen.

't Geen miſlukt.

Aceronias getrouwigheid.

't Geen haar dood veroorzaakt.

Agrippina ontkomt het gevaar.

Een wonderlik voorbeeld van getrouwigheid hebben wy geſien in Aceronia. Ziet hier nu, een zeldſaam voorbeeld van overgroote ſtantvaſtigheid in Epicharis, dewelke van zamenſweeringe beſchuldigd ſijnde, door laſt van Keizer Nero, meenende dat het Vrouwelik Lighaam geen pyn zou konnen uitſtaan, op de pynbank verweezen wierd: doch daar hebben, noch ſlagen, noch vuur, noch toornigheid der gener, die haar noch ſtrenger pijnigden, om niet te ſchynen van een Vrouw overwonnen te wezen, zo verre konnen bewegen, of zy ontkende altyd, 't gene haar te laſt wierde geleid. En aldus is de eerſte dag van 't pijnigen by haar veracht geweeſt. Daar na, als zy wederom op een ſtoel (dewyl haar leden zo gemarteld waren, dat zy niet gaan en konde) tot de zelfde pijn gedragen werde; zo heeft zy de band van haar ſchortekleed. Om den hals geſlagen, en aan den ſtoel vaſt gemaakt zynde, en zo nederſijgende, door 't gewicht van 't Lighaam; haar teere adem uitgeparſt. Aldus heeft een vrygemaakte Vrouw met een deftiger voorbeeld vreemden, en by na onbekenden in zulken nood voorgeſtaan, daar vrye Mannen, en Roomſche Ridders, en Raads Heeren zonder pyn hun beſte vrienden, en naaſte magen gingen melden: onder welke ook den Poëet Lukanus was. AGRIP-

Epicharis ten pynbanke verwezen.

Wil niet ondekken.

Verhangt zich om 't eedgeſpan niet te bedragen.

AGRIPPINA.

Gemalinne van Keizer Klaudius, en Moeder van Nero.

De Vrouw van Klaudius, en Neroos trotſe Moeder,
Berucht door bloedſchande en vervloekte onmenſchlijk heên,
Sneeft door het ſtaal haars Zoons, door haar ten troon getreên,
Van hem beveſtigt in het bloed van zijnen Broeder.

AGrippina, Dochter van den beruchten Germanikus en de deugdzaame Agrippina, Gemalin van Keizer Klaudius, en Moeder van Keizer Nero, is geweeſt een zeer prachtige en Hoovaardige Vrouwe, en die zich ook in de Regeeringe vermengde, gelijk zy dan ook door allerhande liſten en practijken een ontellijke ſchat voor haaren Zoon Nero, vergaderde. Hier by was zy ook bloedgierig, en het veel treffelike lieden, alleen, om dat de zelve ryk waren, om 't leven brengen; als onder anderen ook mede, de vermaarde en deurluchtige Lollia Paulina, om dat de zelve nevens haar den Keizer Klaudius was voorgedragen geworden. Deze Paulina liet zy het hoofd afſlaan, en als men haar 't zelve gebracht had, zo keerde zy het met hare handen lange om en wederom, doch kon het zelve niet eigentlijk bekennen, wyl de geheele geſtalteniſſe vergaan was, tot dat zy de mond van 't doode hoofd opbrak, en aan de tanden, waar aan zy een bezonder kenteken gezien had, daar van verzekerd wierd, gelijk wy in de Hiſtorie van Paulina breder verhaald hebben. Als zy nu een tyd lang Keizerinne geweeſt was, en vreeſde dat Britannicus, Zoon van Klaudius, voor haren Zone Nero tot het Keizerrijk gevorderd zoude worden, zo heeft zy haren Man en Heere, den Keizer Klaudius heimelik door vergif om hals geholpen. En daar na door haar liſten zo veel te weeg gebracht, dat haar Zoon Nero, in plaats van Britannicus, de Zoon van Klaudius, tot Keizer verheven wierd. Nero, aldus Keizer geworden zijnde, was niet vernoegd zo bloejend een ryk Britannicus ontroofd te hebben, maar benam hem ook nevens zyn Suſters, die hem zyn roof en ontrouw ſcheenen te verwyten, onmenſchelik het leven.

Agrippinaas ſtaatzucht.

Bloedgierigheid.

Wreedheid.

Brengt Klaudius door vergif om.

Voert Nero ten troone.

Maar als Nero nu Keizer geworden was, en Agrippina ſich al te diep in de Regeeringe ſtak, ja tot zo euvel een hoogmoed en wreedheid was gekomen, dat zy verſcheide treffelijke Mannen liet ombrengen, rees daar uit groote oneenigheid tuſſchen haar en haren zone, doch Agrippina hield echter niet op, maar trachte gedurig, om zich volkomen Meeſter van Nero te maken, en dat op een vervloekte en afgryſſelijke wyze. Zy dan een volkomen macht op haaren zoon nemen willende, beſpiede tyd en gelegentheid, in de welke hy in den Wyn verhit was, en, noch jeugdig en ſchoon zijnde, en ſich op haar voordeel vercierd hebbende, gaf haar Lighaam aan hem ten beſten. Hy van haar 't zelve gekus al genoten hebbende, daar door Klaudius verdorven was, en dat hem deze wolvin doen trouwen had, zou ſich by na met deze

Tracht zich van hem Meeſter te maken.

Haar ſnood beſtaan.

deze gruwelike bloedschande besmet hebben. Seneka keerde deze snoodheid behendelik. Hy wekt Acte (een overschoone vrygemaakte Maagd, daar Nero op verliefd was) op, die Nero toeriep, dat hy onteerd was, dat zyn Moeder zich beroemde, van dat hy by haar geslapen had, en dat de lyfbenden nooit zo vervloekt een Vorst zouden dulden. Nero wierd van sijn Moeders, onbeschaamdheid verbaast, vlood haar gezelschap, betuigde haar zyn gramschap, en socht niet anders dan gelegentheid, om haar van kant te helpen, maar wist niet of hy 't staal of vergif zou te hulp nemen, hy vond in 't vergift groote swarigheid, niet alleen om de getrouwheid van haar dienaars, die op 't geen dat zy at, naarstelik acht hadden, maar ook om haar bezondere wantrouw, om dat zy, haar Zoon vreezende, gestadelik tegen vergift gebruikte. Hy vond geen min kommer in haar te doen doodden, en wist niet wien hy zo snood een voornemen betrouwen zou. Ja hy vreesde dat de geen, die hy daar toe zou verkiezen, hem onbeschroomdelijk zulks weigeren zou, Anicetus een zijner vrygemaakten, die in zijn jeugd sijn opvoeder had geweest, en die 't gebied over een Vloot schepen had, die tot Misenum lag, bood, terwyl de Vorst, in deze schrikkelike gedachten bekommerd was, zich aan om dit voornemen te volvoeren, en Agrippina, dien hy van elders een bitteren haat toedroeg, van kant te helpen. Hy verklaard hem het middel daar toe, en zeide tot hem, dat 'er gelegentheid was, om een Schip te maken, dat, in volle Zee barstende en los gaande, haar zou laten vallen, zonder dat zy 't merken kon, en voegd 'er by, dat hy niets bequamer kon aanvangen, dan haar op Zee te doen vergaan, dewyl men haar ongeluk, zo zy verging, lichtelik den winden en baren zou toeschryven: en dat hy, om 't spel voort te voleinden, en zyn misdaad heel te bedekken, niet meer behoefde te doen, dan een Tempel en Autaren te bouwen, en aan d'overlede een prachtige uitvaard te geven. Deze vond behaagde Nero, die, om zijn Moeder alle achterdocht te benemen, haar weêr begon te vieren, en, de gelegentheid der speelen van Minerva, die hy met alle pracht en heerlikheid tot Bajes hield, tot zyn dienst nemende, deê haar bidden daar te komen wandelen, om de geneugte der Schouwspeelen te genieten, en om zich in sijn gezelschap te verhengen. Agrippina, die niets zo vieriglijk begeerde, als eendrachtig met haar Zoon te zijn, geloofde zyne beden, trok naar Bajes, en vond hem op strand, daar hy haar verwachte. Hy deê in haar koomst haar alle goed onthaal aan, en leide haar van daar naar Baulus, zeker Speelhuis, tusschen 't Hoofd van Misenum, en de Poel van Bajes, daar hy uitgegaan was, om haar t'ontfangen. Daar waren veel Schepen in de haven, maar geen zo kostelik toegemaakt als dat, 't welk tot haar ondergang bereid was. Hy had dit dus besteld, op dat zy geloven zou, dat 't gedaan was, om haar meer t'eeren, dewyl zy in 't reisen en trekken op Zee geneugte schiep. Men sag, daar niets dan maaltyden en brasseryen, daar in haar Zoon haar altyd boven hem stelde; daar was niets dan gekus en gevlei, om een rampzalige Moeder te bedriegen. Hy, verzelde haar, toen zy weêr vertrekken wilde, tot aan 't Schip, en, van haar afscheid nemende, betuigde dat hy voortaan om haar alleen wilde leven, en bad haar dat zy ook om hem goede zorg voor haar gesondheid dragen zou. Hy gaf toen Anicetus aan haar, als tot een geleide, maar in der daad om haar te doen vergaan. De Zee wilde niet tot een Toonneel van so schriklijk een Schouwspel dienen, of zich met zo gruwelijk een misdaad besmetten. Want de genen, die 't beleid van deze schipbreuk te volen was, waren niet vaardig genoeg, schoon zy de zoldering van 't Schip zo behendelik poogden te breken, dat zy haar, eer zy 't kon denken, gesonken meenden te sien: invoegen dat de zoldering van haar kamer, diemen met lood belast had, om haars waarderte maken neervallende, een van haar huisgenoten, die zy by haar had,

Dat Seneka voorkomt.

Nero besluit haar te dooden.

Anicetus bied sich tot het schelmstuk aan.

Zyn voorslag.

Die Nero behaagt.

Hy lokt zyn Moeder te Baje.

Zyn geveinst onthaal aan haar.

Het schelmstuk in 't werk gestelt.

had, in't verderf ſtorte, maar aan haar en Aceronia, die haar in dit gevaar getrouwelik geſelſchap hield, geen quaad deê. De bootsgezellen ſiende, dat het Schip vaſt zat, en niet los ging, gelijk zy, deelgenoten van d'aanſlag zijnde, verhoopt hadden, beſloten het onderſte boven te keeren, en Agrippina dus te verdrenken. Maar zy konden in dit gedruis niet van de genen, die geen deelgenoten van't verraad waren, verſtaan worden. Zy, geen raad tot d'uitvoering van hun aanſlag wetende, waren genootzaakt het Schip zachteliker te doen ſinken. Aceronia, die by Agrippina was, toen dit geval heur overviel, en die haar de vreugd betuigde, die zy had, van dat zy haar met haar zoon weêr zo wel vereenigd zag, begon met haar in Zee gevallen, te roepen, en te kryten, als of zy Agrippina was, *datmen 's Keizers Moeder bergen zou.* De bootsgezellen haar voor Agrippina nemende, ſloegen haar voort met riemen dood, om hun werk te volvoeren. Agrippina ſweeg, maar wierd echter in de ſchouder gewond. Zy dreef lang op de baren, maar wierd eindelijk van de ſchuitjes, die van den bygelegen Oever te hulp quamen, gebergd, en in haar huis gebracht. Zy, van dit gevaar ontkomen ſijnde overwoog d'ordre, die men gehouden had, om haar te doen vergaan, en twijffelde niet meer dat 'et haar zoons werk was; maar beſloot het echter te bedekken. Zy zond een aan hem, om hem van 't gevaar, dat zy gelopen had, te verwittigen, en om hem te verzekeren dat zy, door der Goden goedheid, en door haar zoons geluk daar af gekomen was, en deê hem bidden van haar zo haaſt niet te komen bezoeken, om dat zy, tegenwoordig niets, dan een weinig ruſts behoefde, Nero, die met ongeduld naar de tyding van d'uitkomſt van zijn aanſlag verwachte: verſtaande dat zy gebergd, en alleen een weinig in de ſchouder gewond was, wierd bleek van ſchrik, vreeſde dat zy, om ſich te wreken, beroerte tegens hem tot Romen zou ontſteken, en, niet wetende waar toe hy beſluiten zou, riep Burrhus en Seneka, om hun Raad daar op te horen. Hun gevoelen was, dat Nero, zo hy Agrippina niet voorquam, ongetwyffeld vergaan zou. Burrhus verklaarde hem, dat hy niet geloofde, dat de lyfwacht van den Vorſt de hand aan Germanicus krooſt zou willen ſlaan, maar voegd 'er by, dat Anicetus, die dit ſtuk begonnen had, het ook voleinden moeſt. Anicetus vertoonde zich voor hem, en, door de groote beloften, die hy hem deê bewogen ſijnde, nam de laſt van haar te dooden aan. Hy, verſtaande, dat Agerinus van Agrippinaas wegen gekomen was, naderde hem, toen hy met Nero ſprak, en liet een Pook voor zijn voeten neêrzeigen, en deê hem, als of hy naar 't leven van den Vorſt geſtaan had, vangen, en daar na dooden, op dat men geloven zou, dat Agrippina hem uitgezonden had, om haar zoon te dooden, en dat hy, zijn aanſlag niet volbrengen konnende, zich zelf door vrees van de ſtraf verdaan had. Anicetus vertrok voort, en ging, met eenen Hondert man, en groot getal krygslieden verſeld, Agrippinaas huis omringen, daar een groote meenigte van Volk na toevloeide, om zich met haar van zo groot een gevaar, dat zy ontkomen was, te verblyden. De Krygslieden verdreven deze menichte, en traden in huis, daar zy Agrippina alleen vonden; vermits ieder weggevloden was, en haar verlaten had. Zy, Anicetus, met Krijgslieden ziende, zeide onverſaagdelik tot hem, *dat hy, zo hy quam om haar van haar Zoons wegen te bezoeken, hem zeggen zou, dat zy beter voer, maar dat zy, zo hy quam om haar te dooden, niet geloofde dat haar Zoon zo rampzalig was, dat hy zulk een moeder moord bevolen had.* Maar zy ſich getreft voelende, toonde den Hondertman haren buik, en zeide tot hem, *tref daar, tref deb uik, die Nero gedragen heeft.* En is alzo met vele wonden ter dood gebracht. Sodanig was 't einde van Agrippina, Germanicus Dochter, door 't bevel van haar eigen zoon vermoord, die zy aan 't Ryk had geholpen, en die, om hem tot dezen top van eere te verheffen,

Dat ten deele misluckt.

Dood van Aceronia.

Agrippina ontkomt het gevaar.

Neroos verſlagenheid daar over.

Pleegt met Seneka en Burrhus raad.

Anicetus neemt den laſt haaren moord aan.

Die haar huis omringt.

Werd door een Hondertman doodgeſtoken.

veel onschuldigen doen dooden had. Nero, kon de tyding van haar dood naulix geloven, om dat de gruwel van de misdaad, hem aan d'uitvoering twyffelen deê. Ja men gelooft dat hy, daar af verzekerd zyn willende, ter plaats daar de moord gedaan was, quam, dat hy't lighaam aantaste, als om te weten, of men zich niet vergift had, en dat hy nog deze vervloekte woorden zeide: *Ik dacht niet dat ik zo schoon een moeder hadde.* Zy genoot toen de vrucht van de woedende begeerte, die zy betoond had, om hem te zien heerschen. Want zo haast als Nero geboren was, zo vraagde zy aan een starrekyker, wat voor geluk of ongeluk hem over zou komen? Waar op hy antwoorde: *Dit kind zal tot het opperste gebied verheven worden, doch zal zyn eigen Moeder om hals brengen.* Waar op Agrippina toen zeide: *Laat hy my dooden, als hy slegts Keizer word.* En dit is haar ook alzo weder varen. Eenige Historyschryvers verhalen, dat hy haar de buik liet open snyden, om de plaats te zien, daar hy gelegen had, eer hy geboren was. Haar lichaam wierd, in de zelven nacht daar't in gedood was, zonder eenige toestel en pracht, verbrand; en men maakte, zo lang Nero leefde, geen grafstee voor haar Asch, zo vloeide des zoons wreedheid tegen deze ramp zalige Moeder over.

Nero houd de tyding van haar moord verdacht.

Zyn gruwelyk gezeg.

Voorspelling van haar rampzalige dood.

PONTIA POSTUMIA.

Octavius, verschalkt door Pontia, besluit
Zyn schade en haar bestaan op't bitterste te wreeken;
Des veinst hy zyne woede om haar door't hart te steeken;
En voort het gruwelstuk na haar t'ombelzen uit.

ONder de regeeringe van Keizer Nero, is Octavius Sagitta, gemeentsman, uitzinnig geworden, en gantsch verzot met liefde op een gehuwde Vrouwe, Pontia Postumia geheten, en heeft met groote geschenken haar omgekocht tot overspel, en daar na haar nog bewogen om haar man te verlaten, verzekerende haar sijn huwelik, en belovende haar te trouwen. Middeler wyle, als Pontia alleen was, zochte uit vluchten, en begon by te brengen zulx tegens haar vaders wille te wezen. Maar eindelik wierd bevonden, dat zy haar belofte verliet, door de hoope die zy hadde, van een ryker man te zullen krygen. Octavius hier tegen, klaagde zomtyds, en dreigde ook altemet, betuigende om haren't wille sijn eere verloren te hebben, en zyn geld verteerd te wezen, en ten laatsten stelde hy zyn geheele welvaren en't goed't welk hem nog overig was, onder hare macht. Maar alzo hy evenwel versmaad wierd, zo heeft hy een nacht alleenlik verzocht by haar tot sijn troost te mogen wezen, op dat hy door middel van dien verquikt zynde hem zelfs in toekomende zou mogen matigen. Hier over is een nacht bestemd. Ondertusschen beval Pontia de bewaringe van haar kamer aan haar dienstmaachd, dewelke van alle hare zaken wiste maar hy is met een bevryde knecht by haar gekomen, en had een mes verborgen onder zyn kleederen. Als toen, gelyk het gemeenlik gebeurd in liefde, is daar gevallen gramschap, kyvingen, biddingen, insgelyx ook verwytingen. en daar over ook voldoedinge en verantwoordinge, en voorts een gedeelte van den nacht is met welluften overgebracht. Maar eindelik buiten alle vreeze, met sijn mes deursteken, en heeft ook de Dienstmaagd, dewelke tot haar toe-

Sagitta koopt Pontia tot overspel om

Werd daar na van haar versmaad.

Hy besluit zich daar over te wreeken.

Doorstoot haar.

toeliep, gequetſten vervaard gemaakt, zulx dat hy uit de kamer ontlopen is. Des anderen daags, is de moord bekend geworden, en de doodſlager was ook niet verborgen: Want hy wierd overtuigd, dien nacht by haar geweeſt te hebben; maar zyn gevreide knecht zeide zulx ſijne dood te wezen, uit oorzake dat hy gewroken had het ongelyk van zynen Heere. Hy had alreê eenige bewogen tot barmhartigheid door de grootheid des exempels: Doch hier en tuſſchen de dienſtmaagd, na dat zy genezen was van haar wonden heeft de waarheid ontdekt. Hier over is hy van den Vader der vermoorden dochters beklaagt by de Burgermeeſteren, en is namaals, na dat hy afgezet was van zijn gemeenſchap, by vonnis van de Heeren Vaderen, en uit kracht van de Corneliaanſche wet. Tegen den moordenaars verweſen en veroordeeld.

Wierd aangeklaagt.

En verwezen.

SERVILIA,

Gemalinne van

ANNIUS POLLIO.

Servilia, de vrou van Pollio, begaan
Om haren Vader door zyn goedheids, ſmoort haar leven,
Door Neroos woede en laſt, die Rome alom deed beven,
En zyn vermaak ſchepte in vervloekte gruweldaan,

ONder veel doorluchtige Mannen en treffelike Vrouwen, die de wreede dwingland Nero om 't leven heeft doen brengen, leeſt men ook van den Raads-Heer Thrazeas, nevens Bareas Soranus en Servilia zyn Dochter, Gemalin van Annius Pollio. Welke, hoewel t'onrecht beſchuldigd zynde, echter wreedelik ter Dood verwezen wierden. De beſchuldigers van deze Edele Perzonen waren Epirus, Caſſianus, en Oſtorius, lieden tot alle boosheid overgegeven. Oſtorius, Bareas Soranus beſchuldigende, vertoonde zich voor den Raad, en tijgde hem aan, dat hy zyn Ampt van Burgermeeſterlijke Stedehouder van Azia, qualik bediend hadde, en in de Steden daar in beroerte gebracht te hebben. Doch dit waren oude verledene dingen. Maar op een nieuw en verſch was het geſchied, 't welk hy tot verzwaringe van het perykel des Vaders, van zyn Dochter Servilia, hier by voegde, dat zy geld gegeven hadde aan de Waarzeggers. En voorwaar zulkx was geſchied uit liefde tot hem waarts by zyn Dochter Servilia, want uit enkel liefde tot haren Vader, en ook anderdeels uit onvoorzichtigheid van hare jongheid was zy heenen gegaan, en hadde anders niet onderzocht, dan het gene de behoudenis van haar huis aanging, en of Nero ook verzoenlik zou mogen wezen, en of ook het oordeel des Raads niet bezwaarlikx zou voortbrengen. Overzulkx is zy hier over ontboden in den Raad, en aldaar ſtonden deze ongelijke Perzoonen te zamen voor de Vierſchare der Burgermeeſteren. Daar ſtond de Vader, oud zynde van Jaren, en ſtond ook zyn Dochter, gaande in haar twintigſte Jaar, die als Wedu-

Beſchuldiging van Bareas Soranus.

En van Servilia.

Werden voor den Raad ontboden.

we

we was, beroofd zynde van haren Man Annius Pollio; die in ballingschap verdreven was: en dorst tegenwoordig zelfs haren Vader niet aanzien, welkers perijkelen zy scheen verzwaard en vermeerderd te hebben. Hier over dan, vraagden haar de Rechters, oft waar was, dat zy haar Juweelen en Gesteenten tot geld gemaakt, en 't zelve de Tovenaars gegeven had, om hen eenige verborgene dingen te weten? hier op, viel zy eerstelijk ter aarde neêr, en schreide een langen tyd, en sweeg stille: daar na omhelsde zy de Altaren, en zeide: *Dat zy nooit snode Goden aangebeden, of eenige verfoejelike bezweringen gebruikt had; of ooit in haar ongelukkige gebeden iets anders verzocht dan dat de Vorst en Raad haaren Vader sparen wilden: dat zy, zo veel de Gesteenten en andere Juwelen aanging, hen die gegeven had, ja hen haar leven gegeven zou hebben, zo zy't haar, om dat van haar Vader te verzekeren, afgeëischt hadden: dat'et hen toequam, die zy te voren nooit gezien had, rekening van huu bedrijf te geven; maar dat zy, zo veel haar aanging, nooit, dan by de Goden, van den Vorst gewach had gemaakt: dat, 't waar, hoe't waar, haar Vader daar niet af wist; en dat, zo'er in misdreven was, zy alleen de schuld daar af had.* De bedrukte Vader, 't woord nemende, vertoonde, dat zyn Dochter hem in de reis van Azia niet verzeld had: dat zy, aan d'andere misdaden, die men haar aanteeg, niet schuldig kon zyn; en dat men haar niet beschuldigen kon, dan van haar Vader te zeer bemind te hebben. Hy, dit gezegt hebbende, zou haar omhelst hebben, zo de Beulen hem niet belet hadden. Tygers zouden door zo veel vertooningen van deernis vermurwt zyn geworden. Maar Nero dreef voort met't vonnis der beschuldigden, die hoewel onschuldig, echter wredelik verwezen wierden. 't Vonnis was, dat Thrazeas (wiens eerwaardig gelaat dat men dat van de Deuchd noemen mocht) en Soranus en Servilia zelf de keur van een dood zouden hebben. En wat belangd d'aanklagers, die wierden van hun onbeschaamdheid mildelik geloond. Thrazeas wierd door zyn vriend Domitius Cecilianus van 't geen, dat den Raad tegen hem besloten had, verwittigd. De geenen die in zyn gesel schap waren, smolten in tranen, om zo droef een tijding; maar hy vertroostte hen, als een andere Socrates, en bad hen vaardig uit sijn Huis te gaan, om niet in zyn ongeluk bedraaid te worden. Hy trad ter zelve tyd in een wandelry, de geen, die van Nero uitgezonden was, om hem 't dood vonnis te brengen, vond hem daar, met een lachend gelaat, en zyn blijdschap betoonende, om dat zyn behuwde Zoon, Helvidius Biscus, maar uit Italien gebannen was. Hy, zyn vonnis verstaan hebbende, vertrok zich in zyn Kamer, met Helvidius, en de wijsbegeerige Demetrius, die lang met hem van d'onsterflikheid der Zielen, en van de gelegentheid van heur scheiding van 't Lighaam gesproken had; en zich, d'aderen van beide Armen openen doende, en 't bloed daar uit stralen ziende, besprengd'er d'aarde meê, en zeide tot den schat Meester, die van Nero gezonden was, met een welstandige spraak: *laat ons deze uitstorting aan Jupiter den verlosser doen. Zeker Jongeling, let'er op, en och! Dat de Goden deze droeve voortekenen kenden: maar gy zyt in een tyd, in de welk het noodig is, de Geest door Edelmoedige voorbeelden van standvastigheid te versterken.* Hy gevoelde daar na de Pijn des Doods, die hem niet belette ontellike treffelike dingen te spreeken, die ons tot merkelike schade van 't gemeen, door de tyd ontroofd zyn.

Servilias verantwoording.

Haar Vader ondersteunt dat.

Nero drijft het vonnis voort.

Hun werd keur van dood toegestaan.

Thrasias kloekmoedigheid an zyn uitenste.

Zyn laatste woorden.

OCTAVIA,

Gemalinne van Keizer Nero.

De droeve Octavia ziet haren Broeder ſneven,
En werd door haar gemaal verſtooten en onteerd;
Thans, wyl Popeas woede en wrok haar ramp vermeert,
Vermoord door Neroos laſt, in ballingſchap verdreven.

OCtavia, Dochter van Keizer Claudius, door liſt en gevlei van Agrippina, haars Vaders Gemalin, en Neroos Moeder, van 't huwelik met Silanus, daar zy aan verloofd was, afgetrokken zynde, om met Nero te huwen, heeft, met de zelve gehuwd zynde, weinig vreugds gehad, ja dat het gruwelijkſte van allen is, is ten laatſten, door laſt van dien wreeden beul, wien zy, 't Keizerrijk door haar huwelik aangebracht had, jammerlik van 't leven beroofd, gelijk wy in 't kort naaktelijk zullen vertoonen. Nero dan, na de Dood van Claudius, die door de gruwelijke eerzucht zyner Moeders, door vergift om gebracht was, op dat hy Keizer zoude worden, 't Rijk in zyn geweld gekregen hebbende, na dat hy alvoren met de hulpe zyns Moeders Britannicus, Claudius Zoon, en Octaviaas Broeder, met vergift ook van kant geholpen had, 't welk geſchiede, zoals Britannicus met Nero en Octavia aan Tafel zat. Octavia, hoe wel nog jong zynde, en inde liſten des werelds onervaren, wiſt evenwel haar verdriet te bedekken, en hare droefheid te verkroppen, vermits zy vreeſde haar wreeden gemaal, die terſtond gebood weêr vrolik te zyn, te vergrammen. Men hield in dezelven nacht Britannicus uitvaard, met weinig toeſtel. Nero daar na oneenig geworden zynde met zyn Moeder Agrippina, ruſt hy eerder niet, voor dat zy meê om hals geholpen was, gelijk wy hier voor in de Hiſtorie van Agrippina wydlopig verhaald hebben. Nevens dien ook verſcheide treffelike ombrengende, die hy oordeelde, hem eenigzints hinderlik mochten wezen, om zyne boosheden en ſchelmſtukken uit te voeren. Hy, ziende dat de Raad al zyne wreedheden goed keurde, verſtiet eindelik ook Octavia, die met d'eerbaarheid van haar lighaam hem 't Keizerrijk in zyn huis gebracht had, en trouwde Poppea Sabina, daar wy hier na breder van ſpreken zullen, die hy in de armen van twee andere minnaars had gezien. Deze geile hoer, Neroos geeſt beheerſchende, verwekte een der dienaars van Octavia, om haar van Overſpel met een Fluiter, Eucerus genoemd, van Alexandria afkomſtig, te beſchuldigen. Men leide daar op, de Dienſtknechten en Dienſtmaagden, op de Pijnbank, daar af eenigen, door 't geweld der pijne verwonnen, haar beſchuldigden: maar 't grootſte deel toonde zich ſtandvaſtig in 't voorſpreken van haar onſchuld. Daar was een Dienſtmaagd, die in 't midden der Pijnen aan Tigellinus verweet, *dat Octaviaas vrouwelykheid kuiſcher, dan zyn mond was.* Zy wierd nochtans eerſt, onder ſchijn van Burgerlijke ſcheiding, al uit haar onvruchtbaarheid ſpruitende, uitgeſloten, en in Burrhus huis, dat haar van Nero gegeven was, gezonden; en kort daar na in Campanje gebannen, daar men haar wachters gaf. Yder trilde van gramſchap tot Romen, en men hoorde daar niets, dan klachten,

Octavia aan Nero gehuwt.

Die haar Broeder Britannicus vergeeft.

Zy veinſt haar droefheid daar over.

Werd van Nero verſtooten.

Die Nero open trouwt.

Die haar van overſpel doet betichten.

Werd na Campanie gebannen.

in zonderheid van 't gemeen, dat altyd stout spreekt. Dit gerucht quam voor Nero, die om deze oorzaak haar weêr tot Romen deê brengen, daar zy met ongelooflike vreugde ontfangen wierd, dat eindelik haar ondergang veroorzaakte. Want Poppea, ziende dat 'et volk in Octaviaas komst haar beeltenissen omgeworpen, en die van Octavia weêr opgerecht had, liet niet af van razen, tot dat Nero lijfwachters zond, die 't graauw met stokken verdreven, en haar beelden weêr op hun plaatsen stelden. Maar zy, hier meê niet vernoegd, en een grooter storm vreezende, die zy beletten wilde, viel Nero te voet, en vertoonde hem, dat dit bedryf haar Huwlijk, hoewel zy 't liever dan 't leven had, niet betrof, maar alleen haar leven, naar 't welk Octaviaas dienaars en verplichtingen gestaan hadden, doch onder de naam van 't Volk, dat in volle vreede 't geen gedaan had, datmen nauwliks in d'Oorlog had zien gebeuren: dat deze Wapenen tegen den Vorst aangetast waren: dat hen niets had ontbroken, dan een Hoofdman, die in een grooter beroerte altyd haast genoeg gereed gevonden wierd: dat hy derhalven de Campanje voor een tyd verlaten, en vaardig in de beroerten, die op 't eerst gerucht van zyn afzyn tot Romen ontstonden, voorsien zou. Zy versocht daar na datmen haar zou zeggen, *Waarom sy schuldig was: of 't Roomsche Volk vreesde dat sy een recht en wettige naasaat in 't huis der Cæsars sou baren, en of 't liever de kinderen van een fluiter, van Egipten gekomen, dan 't ware krooft van den Vorst, tot 't et Rijk verheven wilde sien: dat, sy de stand sijner saken hem porde Octavia weêr te roepen, hy 't uit sijn eige beweging, en niet door dwang sou doen en dat hy, door een gerechtige straf van dese beroerte, altyd in sijne sekerheid versien sou.* Zy, om hem meer te verbitteren, besloot, dat 't licht had geweest d'eerste beroerten te keeren, maar dat d'oproerigen, zo zy eenmaal de hoop verlooren, van hem met Octavia verzoend te sien, een gemaal voor haar zouden zoeken, die wraak over haar aan Nero nemen zou. Deze woorden porden hem zo hard, dat hy besloot Octavia aan een sijde te helpen. Hy, geen ander middel daar toe siende, deê Anicetus roepen, die hy in 't dooden van zyne Moeder gebruikt had, en vertoonde hem, dat 'er gelegentheid voor hem was, om hem zo vast, als d'eerstemaal te verplichten, en dat hy hem niets anders afvergde, dan dat hy bekennen zou, dat hy by Octavia geslapen had. Deze dienaar van alle boosheid was terstond gereed om hem te dienen, en verklaarde sich voort overspeelder, en wierd, tot straf daar af, in Sardinien gebannen, daar hy gemakkelijker storf, dan de gruwel van zyn leven verdiende. Nero, die zyn Vrouw verweten had, dat zy onvruchtbaar was, niet meer aan deze beschuldiging gedenkende, belaste haar nu met swaarder aanklachten, dat is, dat zy haar vrucht afgedreven, en door een knaging van 't geweten haar kinderen aan andere Moeders gegeven had, en bande dieshalven haar in 't Eiland Pandateria (of Paulinarola genaamd) daar hy haar met zekere wachters deê brengen; tot zo groote droefheid van 't Volk, datmen nooit zo veel tranen sag. Popea niet op haar gemak met Nero slapen konnende, terwyl Octavia leefde, parste hem zo hard, dat hy eindelijk tot volmaking van zyne wreedheid, deze jonge en wyze Vorstin, die in haar Huwelik hem 't Keizerryk aangebracht had, dooden deê.

Hy herroept haar.

Poppea hitst Nero tegen haar aan.

Haar loose redenen.

Nero besluit haar te dooden.

Noopt Anicitus tot haar beschuldiging aan.

Neroos beschuldiging tegens haar.

Doet haar inballingschap dooden.

POPPEA SABINA,

Gemalinne van Keizer Nero.

Poppea, Titus ſpruit, door gruwelen volwrocht,
Braakt teffens haare Ziel ten keele uit met haar leven,
Door eene voedſchóp, haar door Nero zelfs gegeven,
Aan haar door wulpſche liefde en loſſen aard verknocht.

NU zullen wy de Gordynen van 't Treurtoonneel openen, en vertoonen het leven en bedryf, mitsgaders het rampzalig einde van de Princelijke Hoere Poppea Sabina, doch daar na Gemalinne geweeſt ſijnde van den wreeden Keizer Nero, van wien zy haar rampzalige verheffinge, en ongelukkige dood ook ontfangen heeft.

Haar Vader was Titus Ollius, maar zy nam den naam van haar Moederlijke Grootvader, Poppeus Sabinus aan, overmits de heerlijke gedachteniſſe van zynen name, dewyle hy was blinkende met Burgermeeſterlijke en Triumphelijke eere. Want aangaande Ollius haar Vader, de zelve hadde de Vriendſchap van Sejanus ten gronde gekeerd, eer hy zyn eeren en ſtaten uitgediend hadde. By deze Vrouwe waren alle heerlijke uitnemendheden, behalven, een kuis gemoed. Zy was jong, en met uitſtekende ſchoonheid begaafd, (gelijk ook haar Moeder een van de ſchoonſte Vrouwen van 'er tyd was) haar Rykdommen quamen ook over een met d'edelheid van haar geſlacht. Zy was aangenaam van ſpraak, en gaauw van geeſt. Zy toonde zich ſedig in ſchyn, maar was geil in der daad. Zy quam zelden op ſtraat, en had, als zy uitging, een gedeelte van haar aangeſicht bedekt, of om aan d'oogen geen volle vernoeging te geven, of om dat zy geloofde, dat dit aan een Vrouw van haren ſtaat betaamde. Maar zy was ondertuſſchen niet ſorgvuldig voor haar eer, en maakte geen onderſcheid tuſſchen een gemaal en overſpeelder, en had geen andere begeerte dan die van de nuttigheid; want alwaar zy eenig voordeel wiſt te bejagen, daar na toe wende zy haar vermakelijke luſten. Zy was met een Roomſch Ridder, Rufus Criſpinus geheten, gehuwd, by de welke zy ook een Zoon gebaard hadde; maar Ottho, een jong Heer, die alle gemeenzaamheid met Nero had, wende haar van hem af, en van d'achting ondersteund, die hy by den Vorſt had, deê door zyne liſten zo veel, dat zy, haar gemaal verlatende, hem trouwde. Hy, tot dit Huwlik geraakt, praald 'er voor Nero meê, beroemde zich dat hy de ſchoonſte Vrouw had, en dat hy de gelukkigſte Man van 't Keizerryk was. Deze redenen waren machtig om een jong Vorſt, van zich zelf tot alle ontucht en welluſt gedreven, gaande te maken. Othoos inſicht miſſchien was Nero op haar verliefd te maken, op dat deze gemeenſaamheid van liefde, tot vermeerdering van zyn macht ſtrekken zou. Maar zy, zich van zo groot een Vorſt aangeſocht ziende, verſmade haar nieuwe gemaal, gaf zich heel aan Nero over, en bracht door haar liſten zo veel te weeg, dat hy Otho alle achting, die hy by hem had, benam, en hem, als landvoogd in Luſitanien zond, om tot Romen geen meê vryer te hebben. Nero ondertuſſchen, die hy in zyn gemoed beſloten had, niet langer uitſtellen willende,

Poppeas ouders.

Haar zeden.

Haar Huwelijken.

Nero verlieft op haar.

Wiens bysit zy werd,

de, bedacht alle listen, en nam eindelijk toevlucht tot openbaar geweld, om zyn Moeder Agrippina te dooden. Poppea Sabina goot Olie in dit vuur, om dat zy wel zag, dat 'er geen hoop was, dat, zo lang zy leefde, Neroos Huwelijk met Octavia (de Dochter van Claudius, daar hier voor van gesproken is) gebroken zou werden. Zy, hem meer aanhitsen willende, noemde hem Weeskind, als of hy onder Agrippinaas toesicht was. Zy hield in andere gelegentheden niet op, van met haar tranen en gesucht hem te quellen, om hem tot haar Huwelik, te doen verstaan, ja zeide tot hem, *dat zy, zo hy haar niet wilde trouwen, uit vrees van zyne Moeder te mishagen, besloten had Otho aan des Werelds einde te soeken, daar zy liever van 's Keizers schande wilde horen spreken, dan met haare oogen sien, en met hem gevaar lopen.* Agrippina stelde list tegen list; en deze twee Vrouwen krakkeelden, wie Meesteres van dezen rampzaligen Vorst zou zyn. Eindelik, om kort te gaan, na dat Agrippina van kant geholpen was, en Octavia, door haar list en gevlei, verstoten was, trouwde Nero haar, schoon hy dezelve in d'armen van twee andere minnaars had gesien. Deze geile hoer, Neroos geest beheerschende, doch echter op haar gemak met Nero niet slapen konnende, zo lang Octavia leefde, parst hem zo hard, dat hy eindelijk, tot volmaking van zyn wreedheid, die jonge en wyze Vorstin, die in haar Huwelik hem 't Keizerrijk aangebracht had, dooden deê. Gelijk wy hier voor in de Historie van Octavia breeder verhaald hebben. Doch eindelik wierd, Poppea, zelfs ook niet beter onthaald, als Octavia, want als haar Gemaal Nero in 't openbaar op een Toonneel was geweest, en aldaar in aller aansien, zyn rol gespeeld had-hadde, en nevens de kamer-speelders, de snoodste lieden van zyn Ryk, naar een snode Kroon, daar zy naar stonden, gedongen hadde, tot groote schande van hem zelfs, en beschaamdheid der aanschouwers, die van buiten gekomen waren, om zyn schande te sien, zo heeft zy, als hy weêr van 't Toonneel in zyn huis gekeerd was, hem van zijn schanden berispt; waar over hy zo verstoord wierd, dat hy haar (niet tegenstaande zy van hem bevrucht was) een schop met de voet voor de buik gaf, daar zy afstorf. Zommige geloofden dat hy haar vergiftigd had, 't welk by anderen versierd scheen, om Nero te bekladden, dewyl 't niet waarschynlik was, dat hy, die haar zo vieriglijk beminde, en die zo gaarne een nazaat van haar had gehad, haar zo koelsmoeds, toen zy bevrucht was, begeerde te dooden, maar dat 't eer de werking van een heftige toorn was, die hem tot dit geweld dreef. Haar Lighaam wierd na de gewoonte der uitheemsche Koningen gebalsemd, en met veel reukwerken in 't graf der Julianen gelegd, zonder verbrand te worden, hoewel het tegens 't gebruik der Romeinen was. Nero prees haar op de vertoogstoel, en verheerlikte, onder andere dingen, haar schoonheid, en zeide dat zy Moeder van een Goddelike schoonheid had geweest. Want zy had eenige jaren te voren een Dochter gebaard, in welks geboorte men tot Romen de grootste vreugde bedreef, diemen bedenken kon, ja die de palen van een menschelike blydschap overtrof, maar al deze toestel was warelijk een uitvaards pracht, vermits zy 'er maar eenige maanden naar leefde, daar af Nero zo bedroefd was, dat de Raad hem naauwliks vertroosten kon, die, om hem deze rouw te doen slyten, aan deze Dochter Goddelijke eere deê bewyzen, en beval, dat zy, als een Godin, een Tempel en Priester hebben zou.

Hitst hem ter Moedermoord aan.

Werd Gemalinne van Nero.

Perst hem Octavia te dooden.

Oorzaak van haar dood.

Komt door een voetschup om.

Werd van Nero geprezen.

BOU-

BOUDICEA,

Koninginne der Iceniers.

Baudicea, gedrukt door Romen en haar woede,
Tracht, of te ſterven, of de vryheid voor te ſtaan;
Des ſchiet zy onvertzaagt het blanke harnas aan,
Doch ſneuvelt na den ſtryd met mannelijke moede.

OMtrent dezelve tyd als Nero zyne Moeder deê vermoorden, en dit gedrocht, kort daar na ſich wederom vermaakte in alle ontucht en ongeregeltheden, ontfing 't Roomſche Ryk een merkelijke ſmaad in Britanje, door de klockmoedigheid van een Vrouw, die dit heele Eiland tegen de Romeinen, die 't verdrukten, opſtaan deê. d'Oorzaak van deze afval ſproot ten deel uit de Gierigheid der Landvoogden, die al de goederen der Eilanders zich zelven toeëigenden, en ten deel uit d'overlaſt, van Praſutagus, Koning der Iceniers, of Ticeniers, aangedaan. Deze Vorſt, groote en overmatige Rykdommen beſittende, en niet dan twee Dochters hebbende, trachte voor zyn dood zyn ryk en huis voor 't ongelijk der Romeinen te bevryden. Hy verklaarde dieshalven de Keizer zyn erfgenaam, met zyn twee Dochters, en beelde ſich in dat niemand heur zou durven verongelijken, als zy in de beſcherming van zo groot een Vorſt waren. Maar dit gelukte hem zo qualik, dat de Romeinen, zo haaſt hy d'ogen geſloten had, in zyn Hof vielen, zyne ſchatten beroofden, en, om in onbetaamlijkheid volmaakt te ſijn, zyne Gemalin Boudicea genoemd, met geeſſelſlagen overlaſt aandeeden, en deze twee jonge Dochters ſchonden. Boudicea van deze merkelijke overlaſt verſtoord, trachte naar wraak en, honderd en twintig duizend mannen, alle ingeborenen van 't Land, by een vergaderd hebbende, nam 't beleid daar af, en, vol gramſchap tegen de Romeinen ſijnde, hiſte haar benden tegen hen op, en als een Hoofdman met haar Wapenen overtogen ſijnde, vertoonde hen; „Dat zy niet twyffelde of yder wiſt dat een ſoete „ vryheid boven een onverdraaglijke dienſtbaarheid te ſtellen was: dat de genen „ van hen, die door den Romeinen liſten. Het tegendeel geloofden, hun plompheid betuigden, en door de liſten van hun vyanden elendelijk bedrogen waren: „ dat 'et tyd was dat 'et berouw, van in deze miſſlag gevallen te ſijn, hen hun oude „ gewoonten weêr deê aanvatten, en hen bewoog kloekmoedelijk voor de beſcherming van 't Vaderland te ſtryden: dat zy de ſtrengheid van 't juk der Romeinen „ alzo wel beproefd hadden, dat zy wiſten wat verſchil dat 'er was tuſſchen een „ eerlijke armoede, van dienſtbaarheid bevryd, dan ſchatten, in een ſchandelijke „ gevangenis genoten: dat 'er geen ellenden waren, die zy niet geleden hadden, „ terwyl zy de Romeinen onderdanig hadden geweeſt: dat zy van hun middelen „ beroofd waren, en gedwongen wierden van 't geen, dat hen overgebleven was, „ onverdragelijke ſchattingen te betalen: dat hun baldadige vyanden, niet vernoegd „ ſijnde met hen tot de Landbouw, en tot het Land voor hen te bearbeiden, verweſen te hebben, hun Lighamen ook op een wreede tol en ongewoone ſchatting „ ge-

Britannie ſtaat tegen Nero op.

Oorzaken van den opſtand.

Boudicea hiſt de Britanners tegen de Romeinen op.

Haar deftig vertoog.

„ gezet hadden: dat zy dan behoorden t'overdenken hoe veel heerliker dat 'et fijn
„ zou, op eenmaal de vryheid, door middel van de Wapenen, te verzekeren, dan
„ die jaarlijks met geld weêr te koopen, dat door d'onverzadelijke gierigheid der
„ schatters hen ook wel haast ontbreken zou: dat de raserny van hun vyanden noch
„ daar niet by gebleven was, maar dat zy, alderhande wreedheid aan de levendi-
„ gen gepleegd hebbende, noch geld op de dooden hadden gezet, en hen niet toe-
„ lieten hun magen te begraven, voor dat zy't recht van hun uitvaard betaald had-
„ den; invoegen dat, in plaats dat de genen, die onder andere verwinners slaven
„ waren, hun dienstbaarheid door hun dood eindigden. Zy, die 't Juk der Romei-
„ nen droegen, zagen dat hun ellenden sich tot na hun sterven uitstrekten, dewyl
„ men van de dooden schatting eischte: dat men van de genen, die sich in 't begin
„ van hun veroveringen zo wreed toonden, geen goed onthaal te verwachten had,
„ dewyl de menschen, die de wilde beesten willen temmen, hen in 't begin stro-
„ ken: dat zy in der daad niet over de Romeinen te klagen hadden, maar over hun
„ eige blodigheid, die zo groot had geweest, dat zy, in plaats van hen in hun komst
„ te verdryven, gelijk hun voorouders eertyds Julius Cesar, Augustus, en Caligu-
„ la verdreven hadden, hen een vrye ingang in hun Staat hadden gegeven; en dat 'et
„ hen groote schande was, dat zy zo groot een Eiland (dat als een ander Aardryk,
„ van 't ander deel des werelds gescheiden, en daar af de naam zelf den geleerd-
„ sten der vyanden onbekend, was) niet tegen een uitheemsche macht, die zo
„ menigmaal tot haar schade beproefd had, hoe gevarelijk de scheepvaard in dat
„ gewest was, hadden konnen beschermen: dat de vertooning der gruwelen,
„ die zy door de moedwil der gener leden, die geen andere begeerte hadden, dan
„ de heele wereld hen t'onderwerpen, hen behoorde op te wekken, en dat zy de ge-
„ heugenis van hun voorouders, die hen 't leven met de vryheid overgegeven had-
„ den, hen daar toe vermaande: dat zy dit vertoog niet deê om hen de tegenwoor-
„ dige heerschappy, die hen alreê hatelijk genoeg scheen, te doen haten, of om hen
„ voor een juk, dat hen alreê swaar genoeg was, bevreest te maken, maar om hen
„ van hun edelmoedig voornemen van 't juk der Romeinen af te schudden, en
„ kloekmoedelijk tegen de genen te stryden, die de roem van hun Landslieden be-
„ sinet hadden, te bedanken: dat zy, om hen in dit edelmoedig besluit te bevesti-
„ gen, hen bad 't aanmerken wat voordeel d'eigenschap van 't Land hen gaf, daar
„ de Poelen en Bergen hen vaste omschanssingen tegen der Romeinen Wapenen
„ dienden, die niet beter waren, dan de genen, die zy hadden: dat zy dit voor-
„ deel op de vyanden hadden, dat zy gewend waren, koude, hitte, honger, dorst
„ en d'andre ongemakken te verdragen: dat alle wortel en kruid hen tot voedzel,
„ alle zap hen tot Olie, alle water hen tot wyn, en alle boom hen tot dek en huis
„ diende; in plaats dat de Romeinen sich niet zonder voorraad konden be helpen,
„ maar daken, huizen, meel, olie, en wyn behoefden; invoegen dat het met hun
„ leven gedaan was, zo zy hier af gebrek hadden: dat zy dan onbeschroomdelijk te-
„ gen deze verwyfde lieden zouden aantrekken, die een Vorst, die meer naar een
„ Vrouw, dan Man Aarde, voor Keizer hadden: dat de zege hen zeker was, en
„ dat 'et, schoon zy in zo gerechtig een aanslag d'onderlaag kregen, hen altyd eer-
„ lik zou zyn, dat zy met de Wapens in de hand hadden willen sterven, om de
„ vryheid te beschermen. Deze woorden, van een Koningin gesproken, die vol
vuur en gramschap was; maakten zulk een indruk in de gemoeden van deze menich-
te, dat 'et Heir terstond besloot tegens de Romeinen te trekken. Paulinus Suëto-
nius, een wys en dapper hoofdman, die in dit Landschap gebood, was toen af-
wesig, en uitgetrokken om 't Eiland Mona in te nemen, dat aan al de genen van

Dat het Heir ontteekt.

Groot

groot Britanje, die zich niet onder 't Roomsche juk wilden stellen, tot vertrek diende. Zyn aanslag gelukte voorspoedelik. Maar hy, naulix bezetting in de vastigheden gelegt hebbende, ontfing de tyding van dat 'et heele Eiland Britanje weêrspannig was geworden, uit oorzaak van d'overlast, diemen de magen en onderzaten van de Koning der Jceniers aangedaan had, die de wapenen tegen hun bezettelingen hadden aangetast. Suetonius krygt bericht van d'opstand.

Boudicea, de gelegentheid van zyn afzyn waarnemende, had alreê twee steden, die onder der Romeinen gehoorzaamheid stonden, overweldigd, en geplonderd, en de krygslieden gruwelyk geslacht. Ja zy, pleegde, dat wonder in een Vrouw is, alle wreedheid tegen dien, die van haar geslacht waren. Want zy deê de Vrouwen en Dochters van 't huis, die aan der Romeinen zyde waren, zonder eenige inzicht van heur geboorte, zommigen naakt ophangen, anderen de borsten afsnyden, en daar meê heur wangen slaan, en daar na heur levendig aanstaken zette. Boudicea's voorspoed.

Paulinus, deze tyding horende, trok uit 'et Eiland Mona, en wende zyn zeilen weêr maar Groot Britanje. Hy daar gekomen zynde, vond niet geraden de zaken in 't geval van een stryd tegen wanhopige lieden te stellen; maar de behoefte van lyftocht parste hem zo, dat hy genootzaakt was den stryd te wagen. Boudicea was met een heir van twee honderd en dartig duizend mannen in 't veld, alle wel gezind om hun plicht tegen de Romeinen te bewyzen. Zy hadden hun Vrouwen, op wagens zittende, en als rechte razernyen gekleed, met zich gebragt, om gelyk zy meenden, de stryd met geneuchte aan te zien, en tot getuigen van hun verwinninge te dienen. Suetonius snelt ten tegenweer.

Boudicea, met een prachtige toerustingh op een dezer wagenen verheven zynde, hield haar Dochters by zich, en vertoonde aan haar krygslieden, naar mate dat zy de bende naderde, *Dat zy, schoon 't den inwoonders van groos Britanje niet nieuws onder 't beleid van hun Koninginne ten stryd te trekken, echter in deze gelegentheid de wraak van 't ongelyk, dat zy geleden had, toen zy van haar Koningryk en schatten beroofd wierd, niet vervolgde, maar dat zy als een van 't gemeen de wapenen aangetast had, om voor de vryheid te stryden, en om de haldadigheid der gener, die haar ligbaam met geesselslagen overlast gedaan, en haare Dochters de Maagdom ontroofd hadden: Dat de verwaandheid en moedwil der Romeinen zo hoog geklommen waren, dat d'ouderdom en Maagden niet van hun smetten zuiver konden blyven; maar dat de Goden, wrekers van de misdaden der menschen, met hen aanspanden, om deze overlast te straffen: Dat zy hun gramschap alreê aan eene keurbende, van hen verslagen, hadden betoond, en dat d'anderen zich tot de vlucht bereiden, of in hun vastigheden verborgen bleven: dat het den Romeinen onmogelyk was 't gedruisch van zulk een wonderlike menigte, die tegen hen ten stryd quam te verdragen, veel min dan 't geweld van hunne handen en wapenen tegen te staan: dat zy zo zy 't getal der stryders, en d'oorzaak van deze oorlog overwogen, wel zagen dat men in deze stryd verwinnen, of sterven moest; dat zy, schoon zy een vrouw was, daar heel toe besloten had, en zy geloofde dat dappere lieden zich zouden schamen haar kloekheid niet by te staan; en dat de genen, die door liefde tot leven weêr houden wierden, zich tot slaven mochten maken.* Boudicea's vertoog aan 't heir.

Paulinus, schoon hy op de dapperheid der zynen groot betrouwen had, was echter door de wanhoop der Vyanden enigzints bevreest; invoegen dat hy goed vond, ook om aanspraak tot zyn heir te doen. 't Welk gedaan zynde, toonde d'oude benden, door Paulinus redenen aangeprikkeld, zulk een begeerte tot stryden, dat de hoofdman, dit voor een goed wikteeken achtende, onbeschroomdelik het teken van de stryd gaf. 't Roomsche legioen, dat het puik zyner benden was, hield zich vast in zyn ryg, tot dat de Vianden, gedurelik naderende, den krygslieden middel gaven om al hun schichten vorderlik uit te werpen. Zy, die verschoten hebbende, trokken op de Vianden aan, die met yffelik gekrys, en gruwelyk dreigen Suetonius vreeze.

Voerd den stryd aan.

ten stryd quamen, vermits de Romeinen te verschrikken, die echter hun eersten aanstoot af stonden, en voort hun voorste geleden braken. De ruitery van haar kant deê haar uitterste best tegen d'Eilanders, en wierp alles, dat haar tegen quam, 't welk 't puik van 't heir der Vianden was, met speeren om. d'Eilanders, lang en hartnekkelik gestreden hebbende, keerden eindelik den rug, en namen de vlucht, die voor veel vorderlik was, om dat hun wagens, daar zy de wegen meê gesloten hadden, den verwinners de middel, om hen bequamelik te vervolgen, benamen. Daar wierd nochtans een gruwelike moord onder hen bedreven, die te deerlyker was, om dat de krygslieden de Vrouwen niet verschoonden. Men zag, als om 't schouwspel van de neêrlaag te vergroten, de paarden, door de slechten neêrgeveld, op de lighamen der menschen gehoopt. Deze zege was heerlik voor de Romeinen, en met de vermaardste der oude Romeinen gelykelyk, dewyl'er weinig min als tachtig duizend van d'Eilanders verslagen wierden, dat 'er van de Romeinen maar vier honderd bleven, en ook zo veel gewond waren. Boudicea door dit onverdragelik verlies vol wanhoop zynde, nam vergift in, en doodde zich daar meê, uit vrees van nieuwe overlast te moeten lyden. De landgenooten vereerden haar met een prachtige uitvaard, als van de gene, die een leste poging voor hun vryheid gedaan had.

Vlucht der Eilanders.

Boudicea zwelt door wanhoop vergift in.

EPPONINA,

Gemalinne van Julius Sabinus.

Sabinus opstand staat hem dier der dan het leven,
Wyl Epponina, die hem trooste in zyn verdriet,
Noch hem in wilderniste of bergspelonk verliet,
Met haare kinderen, om zyn bestaan, moest sneven.

TEn tyde der regeeringe van Keizer Fl. Vespasianus was in Gallie een groote beroerte of weerspalt. De weerspaltigen hadden tot hun Overste Julius Sabinus, diens Gemalin Epronina, of zommigen willen Pepilona genoemd was. Toen de Franschen overwonnen waren, wierd d'Overste gezocht, om ter straf gevoerd te worden. Maer deze had zich in een hol, van den weeh afleggende, verborgen, en gerucht van zyn dood gestrooid, als of hy van zelfs vergift in genomen had, en dus gestorven was, en tot bewys van de zaak, zyn hoeve, als over hem doen verbranden. Zyn Gemalin, onkundig hier in zynde, smolt in droeve tranen. Geen andren wisten dit, dan twee van zyne vry gemaakten, die deernis met de Vrouw hebbende, die zekerlik sterven zou, en alreê in drie dagen niet gegëten had, dit aan hem te kennen gaven, en hem rieden dat hy haar te hulp zou komen. Dit wierd gedaan, zy, verstaande dat haar Gemaal leefde, quam by hem, en was hem getrouw, en 't geheim gehcele negen jaren, in dewelke zy verscheide kinderen van hem kreeg, en in 't hol baarde, zonder iemand anders, dan de liefde tot haar vroemoeder te hebben. Deze zaak wierd eindelik ruchtbaar. 't Gewoonlik gaan en komen van zyn Vrouw, die hem zyn behoefte bracht, ontdekte hem; en hy ontdekt

Opstand in Gallie door Sabinus veroorzaakt.

Die na de neerlag het gerugt van zyn doot strooit.

Droefheid zyner Gemalinne.

Sabinus ontdekt.

dekt zynde, wierd gebonden, om voor Vespasianus gebracht te worden. Zyn Vrou, en al zyn kleine kinderen wierden ook gevangen, en meê genomen, om hem in de straf te verzellen. Zy wierden voor den Keizer gebracht. Gafmen geen vergiffenis aan hen? zeker, deze dingen verdienden lof en vergelding. Maar Vespasianus, hier wreed naer myn oordeel, beval datmen hen dooden zou, schoon de bedrukte Vrouw, met haar kleine schaapjes, hem te voet vallende al zuchtende, tot hem zeide: *Cesar, ik heb deze bedrukte onnozelen in een graf gebaard, en hen opgevoed, op dat wy een grooter getal van smekers zouden zyn, om myn Gemaals leven van uwe goedertierentheid te verwerven. Heb dan, zo't u beliefd deernis met onze tranen, en met ons ongeluk.* Deze meêdogende woorden en zuchten van Epsomina, en van hare kinderen vermurwden de harten van veel der gener, die by zo droef een schouwspel waren; maar 't gemoed van den Vorst kon niet tot hun genade bewogen worden; in voegen dat zy terstond aan de Beulen geleverd, en gedood wierden. Maar hy heeft ook de straffe van dien doodslag geleden, als in korte tyd zyn geheele geslacht tot den grond toe uitgeroeid werde. Want in zyn ryk en is geen droeviger zaak geschied, ende daar en is niet geweest, zegt Plutarchus, dat de Goden ende menschen meerder verfoeiden. Maar zy heeft aan d'omstanders de barmhertigheid ontnomen door haar kloekmoedigheid, en stout spreken, waar door zy Vespasianus meerder verbitterde. Want haar leven nu verlooren stellende, noemde zy haar dood *een veranderinge*: en zeide, *dat het haar veel aangenamer geweest was in de duisternisse, en onder d'aarde, te leven, als te moeten sien, dat hy het Ryk bezat.*

Werd met vrou en kinderen na Rome gesleept.

Ippominaas bede aan Vespasianus.

Werden door beuls handen gedood.

ELEAZAR,

Hoofdman der Joden, en anderen.

De dapperheid vermengt met wanhoop noopt de moed
Van Eleazar, om het noodlot voor te komen:
Hy acht de dood min dan de slaverny van Romen,
En pryst de vrybeid aan, te koop voor luttel bloed.

ALs de Jode Eleazar langen tyd binnen Jerusalem d'oorloge hadde gevoerd tegen de Romeinen, heeft hy hem ten laatsten, als de voornoemde Stad ingenomen en verdistrueerd was, met negen honderd Joden begeven op 't Kasteel Massada. Hier is hy zeer nau belegerd van den Romeinschen veldoverste Flavius Silvius, die daar een groot krychsheir voortbracht; en op dat niemand van de belegerde zoude ontkomen, het Kasteel rondom met een muur dede omringen. Eleazar, derhalven ziende, dat'er geen uitkomste was, en met een voor oogen hebbende de schandeliken smaad, die de Romeinen hen, hunne Vrouwen en kinderen zoude aandoen, zo zy hen aan de zelve overgaven, ried alle zyn volk, dat zy liever hen zelven mannelik wilden ombrengen, als tot een eeuwige slavernye, aan de Romeinen overgeven. Ende als daar eenige waren, die door kleinmoedigheid hen qualik hier toe konde begeven, heeft hy ze eindelik met een dappere reden daar toe beweegd, dat zy by maniere van lotinge tien mannen zonden verkiezen, die hen alte-

Eleazer vlucht op 't Kasteel.

Raad de bezettelingen zich zelf te dooden

al te zamen met heur Vrouwen en kinderen zouden ombrengen. Zo hebben zy dan te gelijk met omhelsingen heur Vrouwen en kinderen den laatsten adieu gezeid, en de uitterste noodwendigheid met de gedachteniſſe van 't gene zy andersints onder 't Juk des vyands zouden gedwongen zyn te lyden, tot een ventrooſtinge voor oogen houdende, haar altezamen omgebracht, en voorts het Kasteel met al dat 'er in was aan brand gestoken, uitgenomen alleenlik de voorraad der spyze, op dat het kennelik zoude wezen, dat zy uit enkele kloekmoedigheid, en niet door hongers nood gedwongen zijnde, zulk een daad hadden aangerecht. Als nu de tien, die daar toe door lotinge verkozen waren, dit alles onverzaagdelik hadden in 't werk gesteld, liepen zy met de swaarden tegen malkanderen, en vochten zo lang, tot dat 'er maar een overbleef. Deze alle hoeken de Kasteels doorzocht hebbende, om te sien of 'er noch iemand was, die zyns gebrek hadde, heeft ook ten laatsten, als hy niemand meer en vond, hem zelfs met zyn eigen swaard deursteken. Nu was daar van alle deze menigte niemand overgebleven, als twee Vrouwen, met vyf kinderen, welke hoorende dat 'er zulk een wreeden opzet genomen wierd, haar tusschen de goten van 't Kasteel verborgen hadden: en als de Romeinen, die des anderen daags een storm aanvoerende, niemand van de vyanden op de muuren sagen, en niet anders dan een droevige stilte en smookende brand gewaar wierden, niet wisten wat ze zouden denken, zo sijn de voornoemde Vrouwen uit haar schuilplaatse te voorschyn gekomen, die de zake, zo zy geschied was, te kennen gaven. De Romeinen, die door gene woorden daar toe gebracht konden werden, dat zy 't gene daar geschied was, geloven zouden, sochten den brand te stissen, en midden door 't vuur een weg makende, liepen zy tot in't Koninglik Paleis, daar zy een zodanige menigte der doode Lighamen ter aarden siende leggen, niet als over heure vyanden verblyd, maar ten hoogsten verwonderd waren, dat op eene tyd zo veel menschen de dood zo kloekmoedig en hardnekkig hadden verwacht.

Daar zy kloekmoediglijk toe besluiten.

En het uitvoeren.

Twee Vrouwen en vyf kinderen blyven over.

Verbaasthеid der Romeinen.

MARIA,

Adelijke Juffer binnen 't belegerde Jeruzalem.

Maria, afgemat door strenge hongersnood,
Keelt haar beminden Zoon, gebaard met pijn en smarte,
En eet zijn vlees, dat haar de ziel verkwikt en 't harte;
En draagt hem andermaal in haar verslenſten schoot.

ONder andere ryke en treffelijke Vrouwen, die binnen Jerusalem waren, gedurende de belegeringe dier stad, is ook geweest Maria, een edele Vrouwe des Lands Perée, aan gene sijde der Jordaane gelegen, welke haar in de eerste vreeze des krygs, met andere in de stad Jerusalem begeven had, op dat zy daar zeker ware, daar henen zy dan ook met hare have en goederen was gevlucht. Gedurende de belegeringe hebben d'oproerige hoplieden haar beroofd en geplunderd, en wanneer zy eenige spijze had, die wierd haar straks ontnomen. Zy

Maria vlucht binnen Jerusalem.

is

is eindelijk door den scherpen hongersnood, zo verre gekomen, dat zy, siende dat haar kind en zy ook van hongersnood sterven moesten, aldus tot'et zelve gesproken heeft: *Wat sal ik doen, lieve kind? wat sal ik doen? gy zijt met gruwelijke plagen omgeven, met kryg, honger, brand, moord, en ondergank; welken sal ik u, als ik sterven moet, vertrouwen? ik hebbe gehoopt, wanneer gy volwassen soud zyn, dat gy my (uw Moeder) of versorgen, of na myn dood begraven soud, of so gy immers voor my sterve soudet, dat ik u met mijne handen in een kostelik graf besluiten zou: Ach! my ellendige Vrouw! wat sal ik doen? Ik sie niets waar van ik en gy leven zult. Het is my alles geroofd; voor wie sal ik u sparen? of in wat graf sal ik u leggen, dat gy niet den honden en vogelen, of den wilden dieren eenen roof wordet? O gy mijns herten troost! uwe soete leden, eerse de honger gantsch opete, geefze den Moeder wederom, van de welke gy deselve ontfangen hebt: komt wederom, myn lief Soonken, in de natuurlijke heimelijke plaatse, in de behuisinge daar gy uwen geest ontfangen hebt, in de zelve word u een graf u uw dood bereid: Ik wil selfs sijn het graf der vrucht, die ik gebaard heb.* Na dat Maria deze en meer diergelijke woorden gesproken had, zo nam zy een mes, en stak dat in haar kind, sneed het in stukken, leide het op't vuur, een deel at zy, dat ander deel verstak zy. Als zy nu besig was met eten, sprak zy: *Gy zijt my nooit soeter geweest, mijn Soontje, u heb ik te danken dat ik noch leve: uwe lieflijkheid heeft myn leven behouden, en heeft d'ellendige Moeder den dag des doods verlengt.* Als de reuk des gebradenen kinds voor d'oproerige Soldaten quam, zo quamen zy straks tot Maria ingesprongen, en dreigden haar te dooden, om dat zy had durven eten daar zy honger leden. De Vrouw antwoorde: *Ik heb u een deel bewaard, ik heb u van mijn eigen vleesch en bloed spyze bereid: set u haast neder, gy sult u verwonderen, en mijne daad verbreiden, bekennende dat gy nooit eenige Vrouw zo tot u geneigt gevonden en hebt, die u haar lief Soontje te eten gegeven heeft.* Als zy zulks had gesproken, zo ontdekte zy de gebradene leden hares kinds, en noodigde hen daar van te eten, zeggende: *Dat is uw deel, siet vlytig toe, of ik u bedrogen heb: siet, daar is eens kinds hand, dat is een van sijne voeten; siet daar is het halve Lighaam, ik heb my mijn deel, en u dat andere te eten gespaard.* Als de wreede menschen haar verschrikten, hoorende de Moeder aldus spreken, en niet straks toetasteden, zo sprak de Vrouw: *wat, treed gy te rugge? waarom en eet gy niet? gelijk ik die de Moeder ben, zelfs gedaan heb? smaakt en siet, want mijn Zoon is lieflijk: sijt niet weeker dan de Moeder, swakker dan een Vrouw. Of zo gy over mijne wonde barmhertig sijt, myn offer niet aannemen wilt, en myn brandoffer versmaad: so wil ik myn offer selfs volbrengen, en eten wat noch voor handen is: siet toe, dat het u niet een schande sy, dat een Vrouw kloekmoediger bevonden worde, dan gy lieden sijt.* Eindelik, zo sprak d'ellendige Vrouw: *Ik heb wel sulken kost toebereid, maar gy hebt'er my toegedwongen, en gemaakt dat de Moeder van sulke spijse leven moet: het deede my wel weê, maar de nood heeft my overwonnen.*

Vervalt in hongersnood.

Haar getimmer tot haar kind.

Dood en eet haar kind.

Bied de Soldaten het overige aan.

Die daar van yseno.

Haare onschuldiging.

Hier op gingen de Rovers met vreeze en beven weg, verwonderden hen van deze onmenschelijke daad, en mochten haar naauwliks van deze spyze onthouden. Daar door is het geruchte in de heele stad gekomen, en glinsterde een ieder voor oogen. Ook liet hem een iegelijk aan deze daad zo veel gelegen zyn, als of hy die zelfs werkelijk gedaan had. Daarom zo begeerden alle de gene, welke des hongers-nood begreep, terstond te sterven, en die wierden zalig gepresen, welke de dood voor alzulken jammer weg genomen had.

Wat haar dood verzoorzaakt.

JULIA,

Dochter van Keizer Titus.

Princeſſe Julia bekoort Domitiaan,
En werd, na dat zy was aan Lamia verbonden,
Door zijn baldadigheid en geilen aard geſchonden,
Waar na zy deerlijk ſtorf door zyne gruweldaân.

DRoevig en jammerlik is ook geweeſt het einde des levens van de Princeſſe Julia, Dochter van dien treffelijken en deurluchtigen Keizer Tites Veſpaſianus, die om ſijn heerlijke deugden geheten wierde: *de lieſde en 't vermaak van 't menſchelijk geſlacht.* Doch deze groote en prysweerdige Prince is, volgens 't verhaal van eenige ſchryvers, van zyn eigen Broeder Domitianus vergeven. Die daar op het ryk aanvaardende, in plaats van de goede voorbeelden van zachtmoedigheid en matiging zijns Broeders na te volgen, in tegendeel alle boosheid en wreedheid oeffende. Zelfs niet verſchoonende zyn eigen Nichte, ja zijn eigen bloed, want hebbendende ſich ſchandelijk in bloedſchande verlopen met Julia, zijns Broeders Dochter, dien hy beſwangerd had, heeft hy d'arme Vorſtin gedwongen, de vrucht te verdoen, daar af zy ellendelik ſtorf. Doch deze wreede bloedhond, heeft ook eindelijk zijn welverdiende ſtraffe gekregen; want hy wierde liſtelijk, terwyl hy een geſchrift las, overvallen, en met zeven wonden ter dood gebracht.

Julia werd door Domitianus geſchonden.

Die oorzaak van haar dood is.

LUCILLA,

Gemalinne van Keizer

LUCIUS VERUS.

Lucilla, om de hoon op Commodus te wreeken,
Hitſt haren mingenoot tot Vorſtenmoorden aan,
Doch ſneuvelt om haar woede en gruwelijk beſtaan;
Hem meer dan al te klaar door 't eedgeſpan gebleeken.

Lucilla ontluiſtert door haar Broeder Commodus.

LUcilla, Dochter van den wyzen en deurluchtigen Keizer Markus Aurelius, gehuwd zynde aan Lucius Verus, welke van haar Vader tot Amptgenoot, of mede Keizer verheven was, is zo lang een gelukkige Vorſtin geweeſt, als haar

haar gemaal en Vader leefden, maar die beide geſtorven ſijnde, is al haar eer en waardigheid verduiſtert, en als een wolke verdweenen. Want haar Broeder Commodus, een zeer onkuiſch, wreed, en godloos menſch, Keizer geworden zijnde, en ſich wild en woeſt in de Regeering dragende, en tot allerhande gruwelijke welluſten en ongebondentheden ſich begevende, en noch daarenboven zyn Vaders Vrienden, en Oude Raads Heeren van Staat, of doodende, of verdreven hebbende, en in hun plaats de voogdyen der Landſchappen aan de ſnoodſte lieden van de gemeente gevende, en d'Ampten alleen aan de genen, die deelgenoten van zyn ontucht waren, of aan dien, die hem van hen aangeprezen wierden; en ſich inbeeldende, dat de Raad d'ongeregeltheden van zyn leven en wandel met onwil zag, begon d'eerlijkſte lieden van deze deurluchtige vergadering te vervolgen, en te doen doden. Over welk wanſchiklijk en godloos bedryf, verſcheide aanſlagen op zyn leven gemaakt wierden, om dit gedrocht van kant te helpen; invoegen dat zyn Zuſter Lucilla, grootelijks op hem vertoornd, om dat hy haar ſmadelijk handelde, en haar d'eerbewyzingen der Keizerinnen had benomen, die zy altyd genoten had, om dat zy in haar eerſte Huwelijk met Lucius Verus, mede genoot van haaren Vader Markus Aurelius, getrouwd had geweeſt, veel lieden vond, die ſich aanboden, haar deze ſmaad te helpen wreken. Men verteld dezen aanſlag een weinig verſcheidelijk; maar wy verhalen 'er 't geen af, dat wy waarſchynelijkſte geloven te zyn. Deze Vorſtin, verſtoord zynde van dat haar Broeder, om zyn Gemalin te verheffen, haar dus vernederd had, deê, vermits zy daar af niet tegen haar gemaal Pompejanus darde ſpreken, om dat hy Commodus vieriglijk beminde, haar klachten voor een Jongman van edele afkomſt, en groote middelen, Quadratus genoemd, met de welke zy gemeenzaamheden had, die aan een Vrouw van haar ſtaat weinig betaamden; en bad hem een zaak, die niet alleen oorzaak van d'ondergang dezer twee, maar by na van de heele Raad was, aan te vangen. Deze Jongman, door 't geſmeek van Lucilla verlokt, daar hy zomtyds meê te doen had, ging by een ander Raads Heer van zyn Ouderdom, en overreede hem zich beul van zyn begeerte te maken. Deze andere Jongman Quintianus geheten, (want de genen, die hem Pompejanus noemen, gedenken niet, dat hy noch na Commodus dood leefde, in plaats dat degeen, die, in dit voornemen betrapt was, terſtond van Commodus lyfwachters gedood wierd) van zyn mede genoot miſleid, beſloot den Keizer te doorden, en verborg dieshalven een pook in zyn boezem, en verwachte hem in d'ingang van de groote Schouwborg, in een duiſtre plaats, daar hy deur moeſt gaan; om hem in deze duiſternis te vermoorden. Hy had geen moed, maar voorſichtigheid in zyn beleid gebrek. Want hy Commodus intreden ziende, vergiſte, in plaats van op hem te vallen, zyn tyd met dreigen, en niet tot hem, dien hy de pook toonde, te zeggen; *zie daar 't geen, dat u van den raad gezonden word*; invoegen dat de lyfwachters tyd hadden om den ſlag te ſchutten, en, eer hy zijn ſchadelijk voornemen volvoeren kon, hem te dooden. De leſte woorden van dezen moordenaar maakten een diepe wond in Commodus geeſt, en drukten hem zulk een gruwel van den Raad in, dat hy, deze woorden, die zyn Ziel verbitterden, geſtadig overdenkende, beſloot deze heele vergadering te verdelgen. Hy ſich van zo groot een gevaar verloſt ſiende, nam voor een ſchrikkelijke ſtraf daar over te doen; en deê, de ſtichters van 't beſtaan opgeſpeurd hebbende, de genen, die 'er aan geraakt waren, dooden, en vond zyn Zuſter Lucilla in ballingſchap, en verwees haar daar na ter dood, en met dezelve munte ook veel deurluchtige en andere lieden onthalende. Dat gedaan zynde ging hy wederom in zyn godloze ongebondentheden voort, zyn wreedheid, als een ſnelle vloed overlopende, rukte zyn eigen gemalin,

Zyne ongeregeltheden en moorden.

Beneemt zyn Zuſter d'eerbewyſinge.

Zy poogt haar desthalve te wreken.

Ruit Quadratus op.

Die Quintianus tot zyn hulpe lokt.

Zyn onderneming.

Sneuvelt.

De zaamgezworenen geſtraft.

Lucilla gebannen en gedood.

Crispina genoemd weg, die hy met overspel betichte, om sich van haar t'ontslaan.

Kommodus wreedheden.

Hy deê ook Cardianus en Maximus dooden, van 't edel geslacht der Quintianen gesproten, weêrgadeloze lieden in alle deugd: en bedreef voort alle ongebondenheid en belagghelijke zotheden, waar van, als hem zyn boel in Marcia, die hy by na als wettelijke Gemalin achte, met ootmoedige gebeden zocht te trekken, nevens Letus en Electus, hoofdlieden zyner lyfwachten, wilde hy niet alleen hen niet horen, maar dreigde hen nog zwarelijk; daar af zy zyne boosheid bekennende, wonderlijk verbaast wierden. Hy, van daar in de kamer gaande, om, gelijk hy gewend was, wat op den middag te rusten, nam zijn tafelboek, en schreef 'er de namen der gener in, die hy in dien volgenden nacht wilde doen dooden, en stelde

Besluit Marcia, Letus en Electus te dooden.

Marcia de voorste van allen, daar Letus en Electus op volgden, en na hen nog een groot getal van andere aanzienlijke lieden, die sterven zouden. Een kleine jongen, die hem ter kamer diende, en een van zyne gemeenzaamste liefkozers was, in de kamer tredende, en by zyn bed gaande, daar 't tafelboekje was, nam 't in zyne handen, terwyl Commodus in 't bed was, en ging 'er meê uit, zonder te weten wat 'et droeg. Dit jongetje ontmoet by geval Marcia, die 't ook vierigh lijk beminde, en die, hem gekust hebbende, het tafelboek uit zyne handen nam, vermits zy vreesde, dat hy 'er iets van gewicht, dat 'er ingeschreven was, uit wisschen zou. Zy, dat in handen hebbende, begon (gelijk der Vrouwen geest altyd nieuwsgierig is) 't geen dat zy kende van Commodus geschreven te zyn, te lezen. Maar zy, naauwlijks

Marcia ontdekt door een voorval haar gevaar.

daar in gesien hebbende, vond 'er 't vonnis van haar dood, en de verwysing van Letus en Electus met haar. Zy wierd hier af verschrikt, maar verloor echter niet het verstand; en ontlak in gramschap tegen Commodus, diens ondankbaarheid zy niet genoeg lasteren kon; zy liet terstond Electus halen, toonde hem 't geschrift, en zeide tot hem: Electus; *Zie daar, wat viertyd wy dezen nacht zullen houden.* Electus, heel verschrikt, zegelde 't, en zond het, door een vertrouwd man, aan Letus, die, van een zelven schrik ingenomen, by hen ging. Zy, drie in 't getal zynde, siende dat zy, zo zy sich zelven beschutten wilden, geen uitstel moesten nemen, besloten, datmen hem, in 't weêrkeeren van 't bad, vergiftigen zou. Marcia, die gewend was aan hem, als hy 'er uit quam, te drinken te geven, nam aan hem vergift in zyn drank te doen. Hy weêr binnen komende, eischte terstond te drinken, vermits hy van de jacht, en van 't bad verhit was. Marcia, gaf hem de kop, vol welriekenden wyn, met vergift gemengd. Hy was zo verhit, dat hy, niet op 't geen dat hy dronk, lette, maar alles, datmen hem gaf, inswelgde. Hy

Zamensweering tegen Kommodus.

Swelgt vergift in.

begaf zich daar na op 't bed om te rusten, vermits hy een groote swaarhoofdigheid gevoelde, die zo hy geloofde, van den arbeid en oeffening quam, die hy gedaan had. Marcia en Electus gaven aan ieder affscheid, en deden zeggen, dat de Keizer slapen wilde. Hy gevoelde in zyn slaap, vermits 't vergift echter zijn werking deê, een duiseling in 't hoofd, en begon overmatig te spuwen. Electus en Marcia,

't Welk hy ten deele uitbraakt.

die hem dus zijn maag zagen ontlasten, vreesende dat de natuur 't vergift zou verdryven, en afzetten, en dat hy, weêr gezond wordende, hen alle doen sterven zou, bewogen door veelheid van geld eenen Narcissus, die kloek van Lighaam was, om hem te gaan verworgen, onder schyn van hem te hulp te komen. Deze worstelaar

Werd door Narcissus gesmoord.

de koop aannemende, en hem den hals toeknypende, verstikte hem tusschen de wyn en 't vergift. De Raad en 't volk riepen op 't eerste gerucht van zyn dood, datmen zijn Lighaam zou nemen, en het in de Tyber werpen. Dit geroep toonde, wat haat datmen hem toedroeg, van wegen alle zijn gruwelen en wreedheden die hy bedreven hadde.

POM-

POMPEJA PAULLINA,

Gemalinne van

ANNEUS SENEKA,

Opvoeder en Leermeester van Nero.

De waare wysheid had Paulina ingezoogen,
Des koos zy, zonder schult, met Seneka de dood,
En sneed haare adren af in 't barnen van de nood,
't Geen haar Gemaal en 't hart van Nero heeft bewoogen.

't Zal niemand, gelove ik, wraaken, nu ik Pompeja Paullina, Gemalinne van den grooten Seneka, ten tooneele wil voeren, dat ik 'er het doorluchtig einde van haren Gemaal aanknoope, met eenen waar uit dat jammer zynen oorspronk nam, waar aan zo veel doorluchtigen deel hadden.

Nauwelyks hadden Silius Nerva en Attikus Vestimis, in 't 65 jaar na Christus geboorte, het Burgermeesterschap aangevaart, of daar ving een eedgespan aan, waar toe om stryd zich hadden laten inschryven de Raadsheeren, Ridders, Soldaten, ook Wyven, zo uit haat tegen Nero, als gunst tot Piso, dees, uit het Kalsurner geslachte gesprooten, ook veele en treffelyke huizen, met Vaderlyken adel behelzende, was van doorluchtige vermaardheid by de gemeente, om zyne deugde of zweefsels naar deugden gelykende. Want hy pleegde welsprekentheid in 't verdadigen der Burgeren, mildadigheid tegens vrienden, heusch van taal en toegang, zelfs tegens onbekenden. Van 't geluk was hy ook begaaft met een reizig lichaam, schoon aanschyn: maar deftig op verre na niet, noch spaarzaam in wellusten. De leenigheid en grootdadigheid gaf hy toe, by wylen den overdaad. 't Welk by veelen dienstig geoordeelt werd, die in zo groot een zoetigheid der ondeugden, het opperste gebied niet nauw noch volle streng willen hebben. Het aangaan van 't eedgespan is by zyne begeerlykheid niet toegekomen. Nochtans zou men niet lichtelyk konnen melden, wie d'eerste aanstichter en door wiens ingeven bestieken zy 't geen daar zo groot een meenigte zich mee bemoeit heeft. Dat Subrius Flavius, kornel eenes hofregement, en Sulpicius Asper, Hondertman, de voorbarigste geweest zyn, heeft hunne standvastigheid in 't sterven bewezen. Lukarnis Anneus ook, en Plautius Lateranus, gekoren Burgermeester, brachten yder eenen levendigen haat in. By hen voegde zich Flavius Scevinus en Afranius Quinctianas. Deze, terwyl zy onderkanderen of hunne vrienden zwetsen van 's Vorsten schelmstukken, *en dat het ryk een eind was, en eenen te verkiezen stond, om d'afgematte zaken t' ondersteunen*, hebben tot hunne gemeenschap gebracht Tullius Senecio, Cervarius Prokululus, Vuskatius Araikus, Julius Tugutinus, Munatius Gratus, Antonius Natalis, Maxius Festus, Roomsche Ridders. Noch kreeg men aan 't snoer Granius Silvanus, en

Het gespan teged Nero, ter gunste van Piso.

De voornaamste zamenzweerders.

Sta-

Statius Proximus, Kornellen van hofregementen, Maximus Scaurus, en Venetus Paullus, hondert mannen: waar by zich ook hun Overste Femius Rufus voegde.

Men handelt van den tyd en plaatse.

Na dat d'eedverwanten, door veele redenen, voorzekert waren, dat d'Overste van 't hofleger ook in hunne partye getreden was, voeren zy vaardig voor 't in 't handelen van den tyd en plaatze der moord. En greep Subrius Flavius eenen yver, om Nero aan te randen, als hy op het tooneel zong, of als hy, 't huis in brand staande, over nacht herwaarts en derwaarts liep zonder wacht, terwyl zy zukkelen, rekkende de hoop en vreeze, gaat zekere Epicharis (men weet niet hoe zy 't te weten

Epicharis een vrouw heeft kennis van den toeleg

was gekomen) d'eedverwanten onruien, en bestraffen: en ten laatsten verdrieting in hunne traagheid, en zich in Kampanie vindende, bestaat de treflykste der Misenenser vlootelingen te doen waggelen, en in meegewisse te verstrikken. Want by Volusius Prokulus, Overste in die vloot, welke onder anderen 't bewind gehad hebbende van den doodslag aan Neroos Moeder gepleegt, niet naar den eisch van de grootheid der schelmstuks gevordert was, zo hy zich liet voorstaan, gaat zy breede af, en alle's Vorsten schelmstukken ophalen. *Dat der Vroedschappe langer niets over bleef; maar daar was nu in verzien, om hem de straffe van 't uitrooyen van den staat te doen dragen: hy zoude zich slechts toeruslen't schikken zich te kwyten, en de strengste der Soldaten tot de parthy brengen, loon naar verdienste verwachtende.* Zy

Poogt Prokulus aan te halen.

verzweeg nochtans de namen der eedverwanten. Waar over het aanbrengen van Prokulus ydel uitviel, alhoewel hy 't gehoorde aan Nero overdroeg. Want Epicharis, ontboden, en met den verklikker vergeleken, heeft hem, die geen steun van getuigen had, lichtelyk wederleit. Maar zy is in hechtenis gehouden, vermoedende Nero 't zeggen des anderen niet valsch te zyn, alhoewel de waarheid daar af niet bewezen werd. D'eedverwanten nochtans, van dat het uitkomen mocht, vonden goed de moord te spoeyen, by Bajen, in de hoeve van Piso, met de geneuglykheid der welke Nero bevangen, dikwils daar quam, en begaf zich ter badstove of ten

Hy draagt maar by Nero.

Voorslag tot de moord.

Van Piso afgeslagen.

bankette, achterlatende de schildwachten, en den stoet zyner fortuine. Maar Piso sloeg 't af, voorwende *hoe hatelyk het zyn zoude 't heiligdom der taafele, en de gastgoden bloedig te maken den doodslag van eenen Vorst, hy waar wie hy waar. Beter zoude men in der stad, in dat benyde en van den roof der Burgeren opgebouwde huis, of op straat uitvoeren, 't geen men voort 't gemeene beste had aangevangen.* Ten laatsten hebben zy besloten, op den dag der renbaarspeelen, die voor Ceres gevierd word, hun voornemen uit te voeren, om dat Nero, zelden uitkomende, en zich in huis of binnen de hooven beslooten houdende, op de speelen der renbaane kwam, en de

Het besluit der eedverwanten.

Orde der lage.

toegangen gereeder waren, door de vrolykheid van 't schouwspel. D'ordre der lage hadden zy aldus beslelt, *dat Lateranis, kwansuis om onderstand in zyne huiszaken te bidden, smeekender wyze den Vorst aan de knien vallende, hem onverziens vellen zoude en op't lyf vallen zoude en, zynde dapper van moed en fors van lichchaam. Als hy dan ter aarde en belemmert lag, zouden de Kornellen en hondertmans en anderen, na dat elk behart was, toeloopen en hem vermoorden*: Eischende Sievinus d'eerste handdadigheid, die een dagge uit den tempel des Hiels in Etrurie, of, zo anderen willen, der Fortuine in de Ferentaaner stede afgetrokken had, en droegze als een heiligdom van wonderlyke werking. *Daar entusschen zoude Piso by de kerk van Ceres verbeiden, van waar hem d'Overste Femiis en d'anderen zouden komen halen, en in't leger brengen, verselschapt met Antonia, dochter van Klaudius Cesar, om de gunst des volks uit te lokken.* Maar wonder is 't hoe onder luiden van verscheide

Sievinus ydele onvoorzichtigheid.

soorten, staat, ouderdom, sexe, ryk, arm, alles met zwygen zo dicht gehouden zy, tot dat de melding in 't huis van Scevinus aanving. De welke, 's daags voor de laage veel spraaks gehouden hebbende met Natalis, daar 't huis gekeert, zyn uiterste

wille

wille verzegelde : *de dagge*, van welke ik verhaalt hebbe, uit de schede getogen, beknorrende, *dat ze plomp van ouderdom was*, beval *op eenen steen te scherpen, en de punt te doen glimmen*. En beval die zorge aan Milichus zynen vryeling. Teffens gaat hy een maaltyd houden, met meerder overvloed dan na r gewoonte, de liefde zyner slaven werden met vryheid, andere met geld beschonken. En was hem zelf wel aan te zien, dat hy treurig was en vol wichtige gedachten, alhoewel hy met wuste praat de vrolykheid veinsden. Ten laatsten vermaand hy den zelven Milichus *verbindsel van wonden, en om bloed te stelpen gereed te maken*. Dit slaafs gemoed, toen vermoeden grypende, by zich zelven de belooningen der ontrouwe overwegende, en teffens geld en macht onder maate voor oogen stellende, gaf de billikheid en 't heil zyns meesters en de gedachtenis der ontfange vryheid de schop. Hy, daarenboven door zyn Vrouw beangst, met welke hy raadpleegde, bybrengende *dat 'er veele vryelingen en slaven bygestaan, en 't zelfste gehoort hadden : dat eens mans zwygen niet baten kon. Maar een alleen zoude 't loon trekken, die d'anderen met uitbrengen voorkwam*, neemt derhalve, zo haast als 't licht werd, zynen weg naar de Servilianer hoeve, en, alzo men hem van de deur weerde, zeid *dat hy daar kwam met groote en gruwelyke tydingen*, waar over van de deurwaarders geleid zynde tot Neroos vryeling Epufroditus, thans van dezen by Nero, openbaart hy het praamende gevaar, de zwaare eedverwantschappen, en al de rest van 't geen hy gehoort had, en daar hy na sloeg. Ook toonde hy 't geweer bereid om hem te doden, en beval den misdadigen te halen. Dezelve derwaarts gerukt door de Soldaten, voeg by eene rustige verdadiging eene standvastigheid. Besnauwt van zelf den stem en aanschyn, dat de meldinge verviel, ten waar Melichus door zyn Vrouw vermaand geworden waar, *Dat Antonius en Natalis lang en in 't heimelyk met Scevinus gesproken had, en dat zy beide d'innigste vrienden van Piso waren*. Dies werd Natalis gehaalt : en elk bezonder gevraagt, wat spraak dat geweest was, en van wat ding. Toen rees een vermoeden, om dat hun antwoord niet over een kwam. En werden zy in banden geslagen. Ook verdroegen zy 't aanschouwen en dreigementen van 't pyningen niet. Natalis nochtans was d'eerste, die de meeste kennis van 't ganssche eedgespan hebbende, teffens ervarener om te kunnen beschuldigen, eerst beleden heeft van *Piso*, daar na voegt hy'er *Anneus Seneka* by, 't zy dat hy tot bede tusschen hem en Piso gedient had, of om Neroos genade te winnen, die, gesteunt op Seneka, alle kunsten by een zocht om hem te verdelgen. Scevinus, alstoen verstaan hebbende 't melden van Natalis, of uit gelyke swakheid, of achtende dat nu alles geopenbaart, noch met zwygen eenig voordeel te doen was, ontdekte d'anderen, van dewelke Lukanus en Quinctianus en Senecio lang bleven ontkennende. Thans met belofte van straffeloosheid bekoort hebben, om hunne traagheid te verschoonen, Lukanus zyne *Moeder Atilla*, Quinctianus *Glicius Gallus*, Senecio *Annius Pollio*, hunne voornaamste vrienden, genoemt. En Nero daarentusschen indachtig, dat, op 't aangeven van Volusius Prokulus, Epicharis gevangen zat, en achtende 't wyslyk lichchaam tegens geene pyne te moogen, gebied *haar met wringtuig van een te scheuren*. Dan op haar en wonnen noch slagen noch vuur, noch de spyt der geenen, die haar des te scherper pynigden, om van geen Wyfgebraveert te zyn, zo veel, of zy loogende wat men haar te last leide. Alzo stond zy den eersten dag der scherp vraage uit, zonder daar op te passen. Des anderen daags als zy tot het zelve kruis weder getogen werd, en gedragen in een stoel (want zy niet staan en kon op haare gesloopte leden (heeft ze in den band van den sluier, dien zy van haar borst getrokken had, stropsgewyze aan de boog van den stoel geknoopt, haar nek gesteken, en, zakkende met het gewicht des lyfs, den adem, die nu dun was, daar uit gedrukt. In tusschen

Zyn bevel aan Melichus.

Die vermoede krygt.

En Nero den toeleg melt.

Scevinus verdedigd zich.

Antonius en Natalis gemelt.

Melt Piso En Seneka.

Scevinus ontdekt d'eedverwanten.

Lukanus melt zyn Moeder.

Epicharus hartvochtigheid in 't pynigen.

Zy verworgt haar zelve.

schen lieten Lakanus, en Senecio, en Quinctianus niet na de medeweters allesins t'ontdekken, tot meerder en meerder angst van Nero, alhoewel hy zich met menigvuldigheden van Schiltwachten omheint had. Ja heeft hy, mede inneemende de muuren met rotten krygsvolk, bezettende ook de zee en de stroomen, de stad als in gevankenis gestelt. En vloogen over de marten, door de huizen, door 't platte land ook en de naaste ampmachtige steden, voetknechten en Ruiters. Na't ontdekken van 't eedgespan, terwyl Milichus gehoort werd, Scevinus twyffelt, zyn'er geweest die Piso aanrieden naar 't leger te spoeyen, of op de schipnebben te klimmen, om de gunst der Soldaten en des volks te verzoeken. Maar onbeweegt tegen alle redenen, en zich een luttel op straat gehouden hebbende, daar na in huis verborgen, styft hy zyn gemoed tegens 't uiterste: tot dat 'er een troep aankwam, bestaande uit onlangs aangenomen Soldaten, daar toe van Nero uitgekoren, waar op hy zich zyne aderen afsneed. De naaste moord, die Nero daar by voegde, was, na dat hy den gekooren Burgermeester Plautius Lateranus ter straffe had gesleept, van Anneus Seneka, alhoewel hy hem niet klaarlyk in't eedgespan vond. Want alleen Natalis had voorder niet als dit voortgebracht. *Dat hy gezonden was aan Seneka, ziek zynde, om hem te bezoeken, en klagende te vragen, waarom hy Piso toegang 't hemwaarts belette! dat het beter waare hunne vriendschap door gemeenzame byeenkomst t' oeffenen.* En dat Seneka geantwoord had: *onderlinge praat en dikwyl t' samen te spreeken en diende den eenen noch den anderen:* Voorts: *dat zyn welvaren op de behoudenis van Piso steunde.* Dan ging echter gerucht, dat Subrius Flavius met de hondertmans, in heimelyken raad, niet buiten weten van Seneka nochtans, beslooten had, *dat na't dooden van Nero by hulpe van Piso, Piso ook zoude omgebracht worden, en't ryk gelevert aan Seneka, als onschuldig, en door vermaartheid zyner deugden tot den hoogsten top verkooren.* Ja werden de woorden van Flavius ruchtbaar gemaakt: *Dat'er geen keur aan de schande was, zo men eenen cytharspeelder ontzielde, en een treurspeelder in de plaatze kwaame.* Om dat, gelyk Nero op de cyther, alzo Piso in treurspels gewaad zong. De Kornel van een hofregement, Granius Silvanus, werd gelast het gezeide van Natalis over te dragen, en Seneka te vragen, *of hy kennis had van't zeggen van Natalis en van zyn antwoord.* De zelve, 't zy by geval of met voordacht, was te dien dage uit Kampanie te rug gekeert, en by den vierden steen, op zeker landgoed onder de stad komen stal houden. Aldaar is met het genaaken van den avond de Kornel gekomen, en heeft een drom Soldaaten de hoeve omheint. Toen heeft hy hem, die met zyn huisvrouwe Pompeja Paullina en twe vrienden over maaltyd was, des Veldheers gebod ontfouwen. Seneka antwoordde, *dat Natalis aan hem gezonden was, en geklaagt had, uit Pisoos naame, dat die belet wierd hem te verzoeken, waar op hy zich met reede van ziekte, en liefde tot rust ontschuldigt had. Dat hy geen oorzaak gehad had, waarom hy 't heil van eenen amploozen Menschе boven zyn eigene behoudenis stellen zoude. Ook was zyn aard niet gereed tot vleyen. En wist niemand dat beter dan Nero, die dikwyler de vryheid, dan de slaafsheid van Seneka geproeft had.* Als dit overgedragen was van den Kornel, in tegenwoordigheid van Poppea en Tigellinus, die de naauwste raad waren van den woedende Vorst, vraagt hy *of Seneka een willige dood toeredde?* Toen verzekerde hem de Kornel geene tekenen van schrik, niet droefin zyn woorden of aanschyn bespeurt te hebben. Dies word hem bevoolen *wederom te gaan, en hem de dood aan te zeggen.* Niet langs den weg, dien hy gekomen was, is hy gekeert, maar deed eenen keer naar den Overste Fenius, en, hem Cesars bevel uitleggende, heeft gevraagt, *of hy gehoorzamen zoude*, en vermaand, *dat hy't had te volvoeren*, willende 't noodlot dat elk even lafhertig waar. Want Silvanus zelf was

Nero bezet alles met Soldaten.

Dood van Piso. En Lateranus.

Zaken t' zynen laste.

Gerucht wegens Seneka.

Hy word door granius ondervraagt.

Zyn antwoord.

Bestendigheid in woorden en gelaat.

Nero beveelt hem de dood aan te zeggen.

een

een van d'eedverwanten, en vermeerderde de schelmstukken, in welker wraak hy verwilligt had. Hy heeft sich nochtans van spraak en aanschouwen gespeint, en binnen aan Seneka gezonden eenen Hondertman, om hem d'uiterste nood aan te zeggen. Hy, onverschrikt, eischt de tafelen zijner uiterste wille: en als 't de Hondertman weigerde, keerde sich tot zijne vrienden, betuigende, *dewyl hem verboden werd hunne verdiensten met dank t'erkennen, dat hy hen dan achterliet het eenige en schoonste nochtans dat hy nu had, de beeltenis zijns levens: der goede kunsten, van 't welke indien zy gedachtig waren, so souden zy de faame van so standvastig een vriendschap bekoomen.* Teffens trekt hy hen van 't schreijen, thans met woorden, thans met een strafachtig gelaat, en begrypender wijze, tot styfmoedigheid, vragende, *waar de leeringen der wysheid, waar de reede, zo veele jaren lang betracht tegens 't naakend ongeval, was? Want wien doch was Neroos wreedheid onbekent geweest? Nochte en schoot 'er iet anders over na 't ombrengen van Moeder en Broeder, als dat hy de moord zijns opvoeders en leermeesters daar aan klampte.* Dit en diergelijk in 't gemeen geredeneert hebbende, omhelst hy zijne Huisvrouw, en een luttel weekhartig geworden tegens de tegenwoordige vreese, verzoekt en bid haar, *dat zy de droefheid maatigen wilde, sonder sich daar eeuwig aan te hechten, maar 't bespiegelen van een leven in deugden geleit, 't verlangen naar haren Man met eerbare troostlijkheden soude dulden.* Zy daarentegen verklaart volmondelijk *ook in vast voorneemen van sterven te wesen*, en eischt de hand van den doodslager. Seneka alstoen haarer glorie niet weerstrevende, uit liefde ook, op dat hy de geene die hy zo eeniglijk beminde, niet aan 't ongelijk ten besten liete: *Ik had u*, zeide hy; *de verschtenissen des levens aangewesen, gy hebt d'eerlijkheid der dood liever. Ik zal 't exempel niet benyden. De standvastigheid van dus vroom eenen uitgang zy in ons beide even groot, de doorluchtigheid grooter in uw eind.* Waar na zy met eenen slag teffens d'armen door 't yser openen. Seneka, dewijl het oude en door kleen voedzel vermagert Lighaam, den bloede een trage uitvlucht verstrekte, steekt ook af d'aderen der beenen en knien. En afgemat door wreede pijnen, op dat hy door sijne smarten den moed sijner Huisvrouwe niet en kneusde, en zelf door 't aanschouwen haarer wedommen tot geene onlydsaamheid verviele, raad haar *in een ander slaapkamer te vertrekken.* En tot in 't uiterste oogenblik ook bygestaan van welspreekentheid, heeft hy aan geroepe schryvers verscheide redenen verhaalt, welke onder 't Volk uitgegeven sijn. Maar Nero geenen eigenen haat op Paullina hebbende, en op dat de nyd sijner wreedheid niet aangroeide, gebied haar dood te schorssen. Op aanmaaning der Soldaten verbinden de slaven en rypelingen haare armen, stelpen 't bloed, zonder zekerheid of z''er kennis of had. Want, gelijk het Volk gaarne 't snoodste aanneemt, zo gebraaken 'er niet die geloofden, dat zy, zo lang zy Neroos onverschoenlijkheid vreesde, naar de faame gestaan heeft van haaren Man in de dood te verzelschappen; daar na sachter hoope verscheenen sijnde, van 't liefkoozen des levens uitgewonnen is. Daar zy seedert luttel jaren heeft bygevoegt, met een loflelijk gedenken haares Mans, dragende aanschyn en leden wit van zulk een bleekheid, dat het uitwees, dat haar veel van de leefbaare geesten was afgetoogen. Seneka daarentusschen, geduurende 't sleepen en de traagheid der dood, bid Statius Anneus, dien hy lange in getrouwe vriendschap en de kunst der artzerye beproeft had, *het vergif over eene wyle verzorgt*, daar de verweezenen in 't openbaar Oordeel der Athenienssen mede gedempt worden, *voort te halen*: en 't zelfste gehaalt zijnde, heeft hy 't ingenoomen, te vergeefs, mits de leden nu kout waren, en 't Lighaam geslooten tegens de kraehten des vergifs. Eindelijk is hy in een bad van warm water gegaan, besprengende de nastaande slaven, en deze stemme

Zyne laaste woorden aan zyne vrienden.

Vertroost en sterkt sijn Vrouw.

Zy wil met hem sterven.

't welk hy niet afraad.

Beider aderen geopent.

Nero gebied Paullinaas dood te schorssen.

Neemt vruchteloos vergif in.

daar by voegende: *dat hy dat noch offerde ter eere van Jupijn den verlosser.* Daar in eene badstove gebracht, en door de walmte verstikt, werd zonder eenige lijkplechtigheden gebrand. Alzo had hy by onvolmaakte uiterste wille bevoolen, als hy, noch dat pas overryk en overmachtig, orde op zyn uiterste stelde. Beter lot was het overige deel der eedverwanten beschooren. Subrius Flarius, Sulpitius Asper; Fenius Rufus hebben hun misdryf met den halze geboet: Lukanus door 't affnyden der aderen: Senecio, Quinctianus, Scevinus met een ongenoemde hooftstraffe, onder welke ook d'overschietende eedverwanten begrepen waren. Granius, Silvanus, alhoewel vrygesprooken, bracht sich door eigene hand om. Statius Proximus bracht de vergiffenis, van Nero gekregen, met d'ydelheid zyns uitgangs te schande. Onder die met ballingschap gestraft wierden, was Klavidienus Quietus, Julius Agrippa, Blitius Katulinus, Petronius Priskus, Julius Altinus, Cadicia Huisvrouw van Scevinus, en Cesonius Maximus. Atilla, Moeder van Lukanus, is met oogluiking, zonder vryspraak, in 't straffen verby gegaan: Antonius Natalis en Cervarius Prokulus voor het spoedig beken met straffeloosheid beloont: de verklikker Milichus met eerschenkaadjen verrykt, en den bynaam van behoeder.

Verstikt door de walmte eener badstove.

Straffen der overige eedverwanten.

MARCIA,

Boelinne van Keizer Commodus.

De moord, aan Commodus door 't eedgespan verricht,
Wreekt Juliaan te recht op 's Princen moordenaaren,
Des sneuvelt Marcia na 't barnen der gevaaren,
Onwaardig door haar woede en geilheid 't Hemels licht.

Hier voor hebben wy gesien, op wat wyze, en door wat voorval Marcia, Boelinne van Keizer Commodus (ja dien hy by na hield als zyn wettige Gemalinne) den zelven Commodus, door hulp en raad van Letus en Electus, van kant geholpen heeft, tot groote en onuitsprekelijke blyschap der Romeinen, in wiens plaatse tot Keizer verheven wierd de vrome en doorluchtige Heer Pertinax, doch meer tegen zyn dank, als met zyn wille; doch deze goede Keizer wierd, na dat hy vyf maanden en ettelijke dagen geregeerd hadde, omgebracht, en toen stelden, de Krygslieden t'Keizerryk aan de meestbiedende te koop, waar toe eenen Didius Julianus geraakte, welke zijnde een wreed, ontuchtig en godloos mensche, en dus Keizer geworden zijnde, oeffende alle ontucht en wreedheid, en na dat hy verscheide lieden, en onder anderen ook Letus, die hem veel deugds bewezen had, had laten ombrengen, hielp hy ook Marcia van kant, en verdelgde dus de genen, die Commodus gedood hadden.

Pertinax na Kommodus ten ttoon verheven.

Op wien Didius volgt.

Die Letus en Marcia doet dooden.

Doch ten laatst en kreeg deze booswicht ook zyn rechtveerdige loon, alzo hy van den Raad t erdood verwezen, en daar op ook omgebracht wierde.

Werd vermoord.

PLAU-

PLAUTILLA,

Gemalinne van Keizer.

CARACALLA,

En haar Vader Plautianus.

Plautilla boet de ſchuld haars Vaders met den ban,
Wien, door den haat haars Mans, de Ryksſtaf kon bekooren,
Om Karakalla en den Vorſt door 't hart te booren,
En ſneuvelt op Lipare uit laſt van haren Man.

NU zullen wy de Gordynen van 't Treurtoonneel openen, en vertoonen de rampzalige, doch wel verdiende dood van den Ryken en machtigen Plautianus, overſte der Stadsbenden, met zyn ongelukkige Dochter Plautilla. Veele hebben wy geſien van 't leven beroven, om hunne ongemeene deugden, maar dezen zullen wy 't zelve ſien verliezen, met ſijne Dochter en andre Vrienden, door zyn vervloekte Eerzuchtigheid, vermengd met veele ondeugden. Daar af d'Hiſtorie in 't kort dus is luidende.

L. Septimius Severus, Roomſch Keizer, had twee Zoonen; daar af d'oudſte Baſſianus Antoninus Caracalla, en d'ander Geta genaamd was, die, beide zyn navolgers in 't ryk genoemd zijnde; ſich in de welluſten van de Stad verdorven, en zich in hun wulpsheden zo tegen malkander verbitterden, dat al 't geen, dat aan Baſſianus behaagde, aan Geta mishaagde; invoegen dat zy in de ſtryden der Schouwburgen altyd verſcheide ſijden hielden, en in al 't geen, dat zy aanvingen, hun haat betoonden. De vleiders, die by hen waren, goten olie in 't vuur, en ontſtaken hun beider hevigheden noch meer tegen malkanderen. Severus poogde in dit ongeluk te verſien; maar zyn moeite was vergeefs, vermits hun vyandſchap dagelijks vermeerde. Hy, denkende, dat een Gemalinne den geeſt van d'oudſte, die hy tot medegenoot in 't Ryk aangenomen had, weêr zou doen bedaren, beſloot hem aan Plautilla, Dochter van Plautianus, overſte der Stadsbenden, de machtigſte en ryſte Man, die in 't heele ryk was, te huwen. Maar dit Huwelijk verbitterde zyn geeſt in plaats van te verzachten. Plautianus wierd vierigliik van Severus bemind; maar hy was een gevarelyk Man, die van een lagen trap des geluks tot zulk een hoogheid van macht en rykdom geſtegen was, datmen zeide, dat hy meer bezat, en alleen meer vermocht, dan de Keizer, en zyn twee Zoonen te zamen. Hy had ook alle Landſchappen geſtroopt; en men deê, boven zyn roof, noch meer geſchenken aan hem, dan aan Severus zelf. Men heeft beſpeurd, dat hy, onder zyn andre dieveryen, dezijnen tot aan d'Eilanden van de Roode Zee zond, om de ſchoone Paarden van de Zon, die Tygers gedaante hadden, weg te halen. Men voegd, tot proef van groote wreedheid, hier by, dat hy binnen Romen een groot

Oneenigheid van Karacalla en Geta.

Hun Vader tracht daar in te voorſien.

Huwt Caracalla aan Plautilla.

Onbehoorlijkheden van Plautianus

getal van treffelijke Mannen, die van zo groote staat als hy waren, deê dooden, om zich met den roof te verryken. Voorts, hy deê in zyn huis tot een getal van honderd Roomsche Burgers snyden, om hen aan zyn Dochter Plautilla, die door Severus gebied aan Bassianus getrouwd wierd, tot ontmanden te doen verstrekken. Hy was te Romen, en in de Landschappen zo geëerd, datmen de gemeene plaatsen vol beelden zag, diemen hem toe wyde, zelf door bevel van den Raad, die daar in Severus wilde believen, die dezen Man waarder, dan zyn eige Zoonen hield. Severus dit Huwelijk boven veel anderen stellende, die hem eerlijker geweest zouden hebben, gebood dat zyn oudste Zoon de Dochter van dezen Man, die tot dezen top van rykdom en jonst geklommen was, trouwen zou. Maar Bassianus had een weêrzin van dit Huwelijk, en beminde noch den Vader, noch de Dochter; invoegen dat hy niet alleen niet by Plautilla sliep, maar boven dat haar daaglijks dreigde, dat hy, zo hy aan 't ryk geraakte, haar met haaren Vader zou doen verworgen; Plautianus, dezen grooten haat door Plautilla verstaande, wierd tegen den jongen Vorst grotelijks verbitterd. Hy, siende dat Severus alreê oud en ziekelijk was, en Bassianus verwoedheid vreesende, die hem dreigde, besloot zyn geweld te voorkomen, en hem van kant te helpen, eer hy macht had om hem te verdelgen. d'Onmetelijke Rykdom, die hy bezat, d'eerbiedigheid, die hem van al de wereld toegedragen wierd, de jonst van den Vorst, d'achting, die hy onder de Krygslieden, en in de Landschappen verkregen had, en de hooge Ampten, daar hy meê geëerd was, gaven hem stoutheid, om naar de heersching te trachten, en om t'onderstaan zich Keizer te maken. Severus, hier of eenig bedenken hebbende, begon zyn genegentheid tot hem te minderen, en hem te raden iets van deze groote hoogmoed af te laten, die zo wel aan hem, als aan zyn Zoonen verdacht was. Plautianus, door de vermindering van zijn achtbaarheid wanhopende, nam een verwoeden raad, en besloot d'oude Keizer, en d'Erfgenaam van zyn Kroon te doen dooden. Hy betrouwde zijn geheim aan een der overhoofden Saturninus genaamd, die hem vieriglijk beminde, en die hy na ontallijke beloften bad, dit stuk te volbrengen, dat hem licht te doen was, dewyl hy by nacht en dag, en in zulk een uur, als hy wilde, in de kamers der Vorsten trad, vermits zyn ampt van Hoofdman der lyfwachters hem zulks toeliet; invoegen dat hy, terwyl zy sliepen, derwaarts kon gaan, en hen beide op hun bedden dooden. Saturninus, zo verwoed, een voorstel hoorende, wierd van de gruwel dezer misdaad verschrikt, maar verloor nochtans zyn verstand niet; want hy, wetende dat zyn leven gevaar liep, zo hy schyn van dat te verwerpen toonde, vermits Plautianus, hem voor Severus beschuldigende, hem lichtelijk van kant kon helpen, veinsde daar in te vreden te zyn, maar bad Plautianus dit bevel schriftelijk aan hem te geven. Deze Man, door zijne Heerszucht verblind, deê 't terstond, en vaardigde hem dus af, om de voorgestelde moord te volvoeren. Maar Saturninus, na zijn gewoonte in Severus kamer getreden, viel hem te voet, ontdekte hem al de bezonderheden van dezen aanslag, en toonde hem 't schriftelijk bevel, dat Plautianus aan hem gegeven had. Severus geloofde in 't eerst hem niet, en beelde zich in, dat het een list was, die zyn oudste Zoon tegen Plautianus besteken had, om hem van kant te helpen. Hy deê dieshalven zyn Zoon komen, berispte hem van deze boosheid, en vertoonde hem, datmen een Man van Staat als Plautianus, die hun groote vriend was, dus niet handelen moest. Bassianus deê hem hooge eeden, van dat hy niets van dit bestek wist. Saturninus, zorgende, dat 'et zyn leven gelden zou, nam daar op 't woord, en vraagde hem beide, *wat krachtiger bewys zy van hem konden eischen, als Plautianus geschrift?* Doch, zeide hy tot hen, *daar is een ander middel, om myn beschuldiging waar*

Caracallaas weerzin van Plautianus en zyn Gemalinne.

Plautianus staat na de heerschappy.

Tracht Severius en Caracalla te dooden.

Betrouwt Saturninus de moord.

Die hem by den Keizer aanbrengt.

te maken, gehengt dat ik uitga, en een der mijnen aan hem sende, om hem te zeggen, dat ik 't geen, dat hy aan my geboden heeft, volbracht heb, en dat hy koom om 't overige te volvoeren. Gy zult hem, gelovende dat gy gedood zyt, terstond sien aankomen, om zich van 't Hof te verzekeren, en om sich Keizer te doen verklaren. Dit wierd zo haast gedaan als gezegt. Plautianus, wanende ten top van geluk gestegen te zyn, door den dienst, die hem, zo hy geloofde, van dezen over Hoofdman gedaan was, ging terstond na 't Hof. Saturninus groete hem Keizer, en nam hem by de hand, als om hem de Lighamen der twee Vorsten, op de vloer van hun kamer uitgestrekt, te willen toonen. Severus had ondertusschen zyn lyfwachters in zyn kamer ontboden, om de hand aan hem, zo haast hy 'er in trad, te leggen. Hy nauwlijks op den drumpel van de deur zynde, zag sich vast gehouden, en in de kamer geen doode Lighamen, maar de twee levendige Vorsten, daar af hy zo verschrikt wierd, dat hy, ziende dat hy verraden was, niet wist hoe hy zich houden zou. Hy poogde nochtans in 't verwyt, dat Severus hem van zijne ondankbaarheid deê, sich van deze ongetrouwheid te zuiveren. Maar Bassianus bemerkte dat hy, terwyl hy dit met groote heftigheid tegenstreefde, gehard was, en trad, vol gramschap, tegen den geene, die hy altijd doodelijk gehaat had, naar hem toe, streek over zijn leere borst weer, en vraagde hem verwaandelijk; *Waarom hebt gy, dus t'ontyd des Keizers kamer komende, deze borst beschutting aangedaan?* hy, dit gezegt hebbende, gebood den over Hoofdman en lyfwachters, hem dood te slaan; 't welk zy zonder langer gesprek deden, en zijn Lighaam over straat wierpen, om aan 't Volk tot een Schouspel en gespot te dienen. Daar siet gy hoe dat Plautianus, de rijkste, machtigste, ontzaglijkste, en meestgeëerde Man, die in 't heele Roomsche Rijk was, dus ellendelijk gedood, en zijn Lighaam over straat gesmeten wierd, door de hand van zijn behuwde Zoon, die nochtans, om sijn Dochter te trouwen, meer goud, silver, gesteenten, en kostelijk huisgewaad van hem gekregen had, dan hy behoefde om weêr vyftig Koninginnen te trouwen; zo overmatig groot waren zijn Rykdommen. Severus deê, toen dit volbracht was, den Raad vergaderen, en vernoegde sich zonder Plautianus te lasteren, met het uitbreiden van d'ellenden der menschen, die, van roem dronken sijnde, altijd hun geluk misbruikten; en klaagde alleen van dat een Man, die hy zo dier verplicht had, sich zo ondankbaar tegen hem had getoond. Hy bad dien volgens de Vergadering, de genen, die de zamensweering ontdekt hadden te hooren, om al de bezonderheden daar af te verstaan. Maar hy pleegde alle wreedheid tegen de vrienden van de ellendige, en deê sommigen van hen dooden, en zond d'anderen in ballingschap, als of zy deelgenoten van sijn misdaad waren. Hy behield Plautus, Plautianus Zoon, en sijn Dochter Plautilla in 't leven, maar bande, zonder sich met de verbintenis van de Dochter in sijn gesin te bekreunen, hen beide in 't Eiland Lypara, daar den wreeden Bassianus, na een lange ellende, die deze ongelukkige daar geleden hadden, hen in 't einde wreedelijk deê dooden.

Men onderzoekt de zaak.

Werd uit last van Caracalla doorstoten.

Zyn geslacht werd uitgeroeit.

Zyn Dochter gebannen.

En uit last haars gemaals vermoord.

JU-

JULIA,

Gemalinne van

SEPTIMIUS SEVERUS,

Keizer van Romen.

De droeve Julia vind haar in angſt en nood,
En doodlijk om de twiſt van haare Zoons verlegen;
d'Een trekt met grammen moede in haar gezicht den degen,
En wringt zyn Broeder die door 't harte in haren ſchoot.

Karacalla tracht zich meeſter van 't ryk te maken.

ALs na de dood van den loffelijken Keizer Severus, de Heerſchappy des Roomſchen Rijks op zijne twee Zoonen, Caracalla en Geta, gevallen was, wende d'oudſte terſtond alle middelen aan, om 't Ryk alleen tot zich te trekken, en zijn Broeder Geta van kant te helpen. Doch Geta, op zijn hoede zijnde, ſtelde ſich daar tegen, invoegen, datze van Broeders bittere vyanden wierden, en alle gelegentheid zochten, om malkander t'overvallen. Elk poogde om ſtryd hun aanhang te ſtyven, en al d'Adel van Romen aan hun ſijde te trekken. 't Grootſte getal neigde tot bejonſtiging van Geta, vermits hy goed van aard, en een liefhebber van de geleertheid, en alle eerlijke oeffeningen was, daar in tegendeel Caracalla, onbeſchoft, haaſtig, en wreed, en een vyand van de geleerdheid was. Ja de vromen hadden een gruwel van zijn onbeſchoftheid. Julia, hun Moeder, deê verſcheide pogingen, om hen te vereenigen; maar hun hardnekkigheid was zo groot, dat zy niets op hun verkeerde geeſten winnen kon. Zy zelven ſiende dat zy niet eendrachtig konden zijn, ſtonden gereed om 't ryk te deelen; invoegen dat Europa, en de zonderlijke Landen voor Caracalla zouden zijn, en Azia, met d'Ooſterlijke geweſten voor Geta, die voornam zyn Keizerlijke ſtoel tot Alexandria, en tot Antiochia te ſtellen, in plaats dat zyn Broeder die tot Romen had. Men voegd hier by, dat d'oudſte een Heir tot Bizancium, en zijn Broeder een tot Chalcidonia, Stad van Bithynien, die aan d'ander ſijde van de Traciaanſche Boſphorus lag, zou houden, op dat zy, dus recht tegen malkander overleggende, de grenzen van hun Rijken bewaren zouden. Zy waren by na daar in eenig; maar Julia, vol Moederlijke liefde tot hun beide, poogde dit voornemen te keeren; en wende hen daar van af, door deze woorden, die zy tot hen ſprak: *Myn waarde kinderen, gy hebt eindelijk middel gevonden, om 't Land, en de Zee, en uw heerſchappyen te deelen, die zo, gy gelooft, door d'Engte tuſſchen Boſphorus en Helleſpontus genoeg van malkanderen geſcheiden zyn: maar hoe ſult gy my deelen, die uw Moeder ben? ach! ik ellendige, hoe kan ik tuſſchen u beiden gedeeld zyn, om my niet verder van d'een, dan van d'ander te zien? dood my dan eerſt, en ieder neem zyn deel in de grenſen van zyn ſtaat, op dat ik zo wel als de Landen en Zee, die gy dus gedeeld hebt, tuſſchen u beide gedeeld word.* De

Aard van hem en Geta.

Hun Moeder Julia tracht haar te vereenigen.

Willen het ryk verdeelen.

Juliaas vertoog om dat te beletten.

Moe-

Moeder dit geſegt hebbende, omhelſde, heete tranen ſchreijende, haare kinderen; en d'omſtanders, d'oogen naar d'aarde ſlaande, wiſten niet, wat zy hier op antwoorden zouden: invoegen dat, tot groot ongeluk van de Moeder en Zonen, dit voornemen heel gebroken wierd. Het ſtond, vermits de haat daaglijks vermeerderde, hier aan, wie zich van zijn vyand ontſlaan zou; en de zaak liep verre, dat zy poogden malkanders dienaars om te koopen, en tot ondergang 't vergift in 't werk te ſtellen; dit gelukte niet. Caracalla, die meeſter wilde blijven, ſiende dat de ſtrikken, die hy voor zijn Broeder ſpande, altijd ontdekt wierden, beſloot hem met openbaar geweld aan te komen, en, 't ging zo 't ging, hem van kant te helpen. Caracalla, 't zy Geta zijn Moeder bad hen te verſoenen, of dat hy by geval in haar kamer was, paſte op deze gelegentheid, trad in de kamer, en doode ſijn Broeder, die hy daar vond, in zijns Moeders ſchoot, en deurſtak hem met zijn ſwaard, ſchoon hy deerlijk kreet, en van haar, die hem ter wereld gebracht had, hulp begeerde, en beſmette met zyn bloed den ſchoot van d'ellendige Julia, die deze Broeder Moorder, van veel hoofdlieden van zijn aanhang geholpen, niet met haare tranen tegen ſtaan kon. De Moeder zag dus de geen, die zy onder haar hart gedragen had, in haar armen dooden, zonder te durven weenen, uit vrees van den moordenaar nog meer te verbitteren. Want hy deê kort daar na, een Suſter van Commodus, Fadilla geheten, en Dochter van Marcus Aurelius, alreê zeer oud, en diemen altyd als Dochter van zo groot een Keizer geëerd had, dooden, en had, om deze wreedheid tegen haar te plegen, geen andere oorzaak, dan dat zy, in zijns Moeders tegenwoordigheid, Getaas ongeluk beweend had. Ja hy, niet vernoegd met meer dan twintig duizend van de genen gedood te hebben, die, zo hy geloofde, zijn Broeder bejonſtigd hadde, bande nog veel anderen, die hy, zo hem docht, niet wel konde dooden. Hy deê ook Papinianus, 't licht der rechtgeleerdheid, dooden, om dat hy zijn Broeder moord niet wilde verdedigen, want men zegt, dat deze treffelijke Man, van hem daar toe verſocht ſijnde, aan hem edelmoedelijk antwoorde, *dat het lichter was een moord te doen, dan die te verontſchuldigen.* De Veſtalen proefden ook de verwoedheid van dezen wreede, dewyl hy zommigen daar af levendig deê bedelven, als of zy de wetten der kuisheid, en die van heur Godsdienſt overgetreden hadden. Maar 't was alleen, om dat zy hem, toen hy hen verkrachten wilde, tegenſtonden. Een van haar ter dood gaande, zeide dieshalven, *dat niemand ter wereld beter wiſt dat zy Maagd was, dan deze dwingeland.* In 't kort, al de gruwelen en wreedheden, die hy bedreef, waren ontelbaar. Doch zyn Regeeringe nam haaſt een einde met zyn godloos leven; want hy, Macrinus lagen leggende, wierd van de zelve omgebracht, en daar na in zijn plaatſe tot Keizer verkoren. 't Heir verbrande zyn Lighaam, en Macrinus vergaderde d'aſch daar af, en zond die aan ſijn Moeder Julia, die tot Antiochia was. Zodanig was 't einde van dezen Broeder moorder, die, vermits hy zo veel bloed binnen Romen, in de Landſchappen, en in zyn eigen huis geſtort had, geen beter of eerlijker dood waardig was. Macrinus, wat hem aangaat, verdiende ook beter een ſtrop, dan de Keizerlijke Kroon, om dat hy zyn meeſter zo rampzalig deê vermoorden. Hy kreeg ook haaſt betaling van zyn misdaad. Want hy ſich eindelijk in alle welluſten wentelende, begon zijn macht te misbruiken, en zyn zaken te verwaarlozen. Hy had, eer hy zich daar toe begaf, Julia, al gedwongen, door 't quaad onthaal dat hy haar deê, zich zelf te verdoen. Deze ellendige Vorſtin, de tyding van Caracallaas dood verſtaande, wierd zo bedroefd, dat men geloofde dat zy beſloten had niet langer te leven; en had in deze wanhoop gepoogd ſich zelf te dooden. Dit verwoed beſluit ſproot niet uit haar liefde, of jonſt tot Caracalla, die zy altyd gehaat had, maar uit haar ongenoegd, van ſich tot een onbeampt leven

Dat hun voornemen (verdelt.

Karacalla zoekt zijn Broeder te vermoorden.

Dat hy in den ſchoot van zyne Moeder doet.

Dood Fadilla om dat ze Geta beweende.

Moord van Papinianns.

Zyn overige wreedheid.

Werd van Makrinus vermoord.

Die Julia dwingt haar zelf te verdoen.

gebracht te zien, vermits zy altyd in de hoofsche pracht en roem, of als Gemalin, of als Moeder der Keizeren, geleefd had. Zy borst in deze droefheid en ongeneugd dikwils met ontellyke lasteringen tegen Macrinus uit, die zy haars zoons moordenaar noemde, Macrinus verminderde, om haar te vertroosten in 't begin, niet alleen niets van haar gestoet, of van haar lyfwachters, maar schreef aan haar nog brieven, vol plicht plegingen en schoone beloften. Zy, met de hoop die hy haar gaf, weêr moed krygende, begon een weinig te bedaren. Maar hy, ten vollen van de quade redenen, die zy van hem had gesprooken, en van de lasteringen bericht, die tegen zyn achting haar ontsnapt waren, en zich inbeeldende dat zy, als een andere Semiranus, naar de dwingelandy tragte, schreef aan haar dat zy vaardig Antiochia zou verlaten en ter plaats daar zy begeerde trekken. Zy wierd, hier af zo bedroefd, dat zy 'er 't eten en drinken om na liet, en zich zelf van honger deê sterven. 't Geen dat grotelyx tot verhaasting van haar einde diende, was dat zy, in d'eerste beroeringen van haar droefheid, zich zelve voor de borst slaande, zich een slag op een kanker, die zy aan de borst had, gaf, die door dit geweld ontsteken, haar haast in 't graf hielp.

Wat de oorzaak van haar dood geweest is.

JULIA SOËMIA,

Moeder van

HELIOGABALUS,

Keizer van Romen.

Heliogabalus, dat schrikdier aller menschen,
Stikt met Soëmia, zyn Moeder, in zyn bloed,
Die, om haar staatzucht, hem in zyne gruwelen voed,
En Alexander baand het spoor tot zyne wenschen.

Hier voor hebben wy gezien het droevig einde van Julia, Gemalin van den loflyken Keizer L. Sept. Severus, en Moeder van Caracalla en Geta, veroorzaakt door den wreeden Keizer Macrinus, waar by wy zullen voegen Julia Mammea, gezusters, (nevens de Keizeren Heliogabalus, en Alexander Severus) waar af d'eerste Moeder is geweest van den wellustigen en Goddelozen Keizer Heliogabalus, en d'andere Moeder van Alexander Severus, beide Nichten van de voornoemde Julia. Maar dewyle d'ellendige dood van Soëmia veroorzaakt is door d'onverdraaglyke regeeringe, en onnatuurlyke wulpsheden van haar zoon Heliogabalus, zo zullen wy de rampzalige dood van dat gedrocht daar by voegen.

Heliogabalus dan, na dat hy zyn voorzaat Macrinus gedood, en zich zelf meester van 't ryk gemaakt had, stelde zich zo wanschapen en gruwelyk aan, dat 't Roomsche

Gruwelen van Heliogabalus.

schen ryk nooit iets zo gedrochtelyk en afschriklyk, als deze snode bastaard zag, die de stad en de landschappen met de schriklykste vuiligheden vervulde, daar af de menschelyke natuur besmet kan worden, behalven dat hy nog veel treffelyke en deurluchtige mannen het leven deed benemen.

Wy Zullen slegts eenige staaltjes van 't schrikkelyk leven en 't gruwelyk bedryf, van dit gedrocht verhalen, om den lezer met zyne vervloekte en onnatuurlyke bedryven niet al te lang op te houden. Hy, een nieuwe Godt, als by die van Phenicien en Meden, tot Romen in gevoerd hebbende, deê voor de zelve een prachtige Tempel bouwen, en daar rondom verscheide Autharen stichten, daarmen alle ochtens een wonderlyk getal stieren en schapen offerde. Hy, hier niet meê vernoegd, bedekte al zyn Autaren met bloemen, en reukeryen, en storte zo veel van de schoonste en lekkerste wyn uit, die hy vinden kon, datmen daar rondom breede watergooten van bloed en wyn, 't een onder 't ander vermengd, zag. Hy danste, als zyn offeringen, en uitstortingen gedaan waren, rondom d'Autaren, op 't geluid der Orgelen, en andere Snarenspelen. Hy deê d'ingewanden der Offerbeesten en de reukeryen op de hoofden, niet van eenige gemeene dienaars of Amptlieden, maar van landvoogden en Veldoversten dragen, die met lange tabbaards gekleed, die hen tot op de voeten hingen, en met al d'ander vercieringen toegerust waren, die van de Priesters van deze nieuwen God in 't land, daar hy van alle tyden aangebeden was, gedragen wierden Voorts men zag tot Romen, daar hy de zuilen zyner ongebondentheden en geilheden oprechte, niets dan dansen, hippelen, slamppampen en vermakingen.

Recht een nieuwen God op.

Zyn spoorloosheid tot den zelven

Hy hoewel hy zich dus laf en verwyfd aanstelde, liet echter niet na veel menschelyk bloed te storten, en viel voornaamlyk op de genen, die, zo hy vermoede, van deze snoode nieuwigheid een afkeer hadden, schoon hy andere glimpen nam, om hen te doen dooden, Onder dewelke veel doorluchtige lieden waren, onder andere ook Pomponius Bassus. Men voegd hier by, dat hy op Bassus Gemalin verliefd geworden, hem deê dooden om zyne Weduw te trouwen, dien hy, geen tyd om te weenen, of rouw over haar Gemaal te dragen gaf, maar terstond met haar huwde. Hy was ontzinnig op zyn afgod, dat hy al de Tempelen beroofde, om zyn Tempel te verheerlyken. Hy beelde zich in, dat'er, als hy dus d'andere Afgoden beroofde, voortaan niemand, dan zyn afgod aangebeden zou worden. Hy wilde de Godsdiensten der Joden en Samaritanen, ja ook de Godvruchtigheid der Christenen, heel strydig met deze gruwelen, in zyn heiligdom in voeren, en, geenzins vermaak in de zeden der Romeinen hebbende, deê, tot vervulling van gruwelen, zich besnyden, en verpande door beloste zich aan eenige andere Godsdiensten der Joden. Hy hield zich niet lang by zyn eerste Vrouw, maar nam een andere, Paula Cornelia genoemd, Severus kinds kind. Hy walgde ook haast van haar, en toefde niet lang haar te verstoten, schoon hy aan d'eerbewyzingen, diemen gewoon was den Gemalinnen des Keizers te vergunnen, had doen bewyzen. Hy veinsende elders verliefd te zyn, roofde, na deze verstooting, een Vestaal, en zeide (zonder zich met de beloste van eeuwige maagdelykheid te bekreunen) om deze Kerkroof te verschoonen, *dat hy dit deê, op dat van de vermenging van een Opperste Priester met een Vestaal, een heel goddelyk geslacht zou spruiten.* Hy dulde haar nogtans niet lang in zyn bed, maar verdreef haar gelyk d'anderen, en huwde zich elders; invoegen, dat 'er by na alle dagen nieuwe bruiloften in zyn hof gehouden wierden. Maar daar is niets zo snood en schrikkelyk, als zyn gruwelyke hoereryen, in welks vervolg hy geen acht op geslacht had invoegen datmen van hem mocht zeggen, dat hy de man van alle vrouwen, en de vrouw van alle mannen was.

Zyn wreedheid

Zyn wilpeturigheit in zyne liefde.

Zyne buitenspoorige geilheden.

was. Want hy gaf zich aan alle lieden ten besten, aan kamerspeelders, danssers, vry gemaakten, Romeinen, en Barbaren, en maakte boven dat nog als een kamer, van hoeren, by de welken hy aan haar werken arbeiden en met heur d'ongeregelste onkuisheden bedreef, diemen zich inbeelden kan, niet van een man, tot alle snoodheden overgegeven, maar van een beest, van zyn beestelykheid geprikkeld. Dit gedrocht, zich in de snoodste wulpsheden gewenteld hebbende, liep des nachts in de kroegen, daar hy zich de waardin geliet, en begaf daar na zich in de kuffen, daar hy de hoeren uit verdreef, en zich voor alle man in heur plaats stelde. Ja hy heê voor zich een kamer in zyn hof maken, in de welk hy al de genen, die hem misbruiken wilde, ontfing, en de stem en doente der ontzinnige en wulpse vrouwen navolgende, stond geheel naakt aan de deur, om door dit middel de voorbygaanders aan te lokken. Hy, in zyn vuiligheden volhardende, en geen middel vindende om zyn ysselyke wellusten te verzadigen trouwde, de wyl d'een gruwel d'ander aanlokt, veel mannen, en deê zich de Vrouw, Koningin, en Meesteres van al de genen noemen, met dewelke hy deze gedrochtelyke huwelyken maakte, en liet zich zeer gruwelyk van dezelve misbruiken.

Echtzich aan mannen.

Daar ziet gy Gruwelen, waar van Hemel en Aarde beschaamd zouden worden. Maar dit waren nog niet al de gebreken van dit gedrocht, de zucht tot zyn Afgod, vervoerde hem nog tot schrikkelyker dingen. Hy offerde hem menschen tot offeringen, en liet om zyn offer t'aangenamer aan hem te maaken, deur heel Italien de schoonste kinderen, die'er gevonden wierden vangen, om hen aan hem te Offeren.

Offert zynen God menschen op.

In 't kort, hy liet zich in deze zeldzame wulpsheden van die liefde, de hy tot de deelgenoten zyner gruwelyke ongebondentheden, en tot zyn vrygemaakten had, zo vervoeren, dat hy zommigen daar af stedehouders der Heiren, anderen Landvoogden, en anderen Burgermeesters maakte, en dus deze treffelyke ampten ten onteerde en ontwyde, met ongeachte lieden daar toe te verheffen. Zyne grootmoeder Mæsa vreesde, vermits hy zo gruwelyk een leven leide, dat hy de krygslieden, van deze wyze van Heerschappy verstoord, tegen hem zouden zamenzweeren, en hem van 't ryk beroven, om dat aan een ander te geven. Zy, deze storm voorkomen willende, sprak deze plomperd en ongestadige in, zyn neef Alexianus (daar na Alexander Severus genoemd) tot zoon aan te nemen, en hem zyn wettige erfgenaam te verklaren, 't welk hy ook dede, en gaf hem de naam van Alexander, en poogde hem ook tot zulk een leven te brengen, als hy leide. Maar Mammea, Alexanders Moeder, een wyze en deugdelyke Vorstin, en verre van d'aard van haar Zuster Soëmia, Heliogabalus Moeder, die zich, zo wel als haar zoon, tot onkuisheid begeven had, schutte 't quaad, en weerhield deze jonge Vorst; invoegen dat hy sijn neefs aard niet deelachtig wierd. Heliogabalus, van dit zo gezuiverd leven, en dat zo vreemd van 't sijn was, verstoord, nam dat als een vervreemding van wil, en, wetende dat Mammea treffelyke Mannen, en uitmuntende Meesters by haar zoon hield, om hem van de zonde af te trekken, en in de deugd t'onderwyzen, benam hem die alle, en verdreef hen uit 't Hof, ja bande zommigen daar af, en deê d'anderen dooden. Hy quam hier door in algemeene haat van al de wereld, inzonderheid van de Heiren, die naar Alexanders zyde begonnen te hellen, van de welk zy, uit oorzaak van de goede opvoeding, die sijn Moeder hem bezorgde, groote hoop ontfangen hadden. Deze groote jonst der krygslieden en van 't volk tot Alexander was oorzaak dat Heliogabalus groot nabedenken van hem kreeg, en hem besloot te doen vermoorden, of te vergiftigen. Maar geen van deze twee voornemens kon hem gelukken, vermits, zo veel 't eerst aangaat, de benden van de lijfwacht, deze jonge Vorst beminnende, zorgvuldelijk acht op zijn leven namen, en vermits, zo veel het tweede betreft, zijn Moeder niet toeliet dat hy iets van 't geen

Verheft de snoodste tot de hoogste eerampten

zyn Moeders voorzorge wegens zyn ryk.

Raakt in 't den haat van 't lege

Tracht Alexander door hem Cesar verklaat, te dooden.

af,

at, dat van de Bakkers, Proevers, Kokken, of van d'andere dienaars van Heliogabalus bereid was, of uit hun handen quam. Dit gedrogt hier af verstoord, trachte door een ander middel, hem onder te drukken, en beval den raad, hem onbequaam tot de navolging in 't ryk te verklaren. Maar de raad, van zo schichtig een verandering verbaast, daar af zy d'oorzaak niet wist, wilde nooit tot deze afkondiging verstaan. De Krygslieden betoonden geen minder stantvastigheid in Alexander te beschermen. Want zy, van Heliogabalus bevel hebbende, om hem van d'eernaam van Cæsar, en van medehulper in 't ryk te beroven, weigerden zulks te doen: en betuigden in tegendeel, dat zy deze jonge Vorst tegen zo beestelijk een Keizer wilden beschermen. Hy zond daar op zijn geheime vrienden uit, om zyn naam van boven de beeltenissen, die in 't heir waren, uit te wisschen, en om die met slijk te bedekken, gelijk men gewend was die van de dwingelanden te doen. Hy poogde, dat meer is, zyn dienaars om te kopen, en door groote beloften hen in te spreeken, hem, of in 't bad, of met het staal, of met vergift, naar de gelegentheid zich aanbood, te doen dooden. Maar d'oprechtigheid behaalde de zege op zyn listen: en daar was niemand van Alexanders dienaars, die beul van deze wreedheid begeerde te zyn. In tegendeel, de Krygslieden liepen, toen Heliogabalus vrienden zyn beeltenissen en naam met slijk bevlekt en bedekt hadden, heel duldeloos uit hun hutten, een deel daar af na 't Hof, en 't ander na de hoven, daar Heliogabalus was, om Alexander te beschermen, en zijn vyand te dooden, die, zo zy zagen, tot een moord gesind was. De geenen die naar 't Hof gingen, omringden Alexander, die zy daar by zijn Moeder en Grootmoeder vonden, om hem te bewaren, en brachten tot meer verzekering, hem in hun leger. Julia Soëmia, om haar Zoon Heliogabalus bekommerd zijnde, volgde hem tot in 't Leger. De genen, die naar de hoven gingen, vonden'er Heliogabalus, die zyn wagenen tot de loopstryd deê toerusten, en met groote ongerustheid verwachte, dat men hem tyding van zyn neefs dood bracht. Maar hy 't gerucht der Krygslieden hoorende, verborg zich achter een Tapyt van zyn kamer, en ontquam door deze middel hun verwoedheid voor die tyd. Doch hy vreezende dat zy weêr tot hem zouden komen, bad zyn Vrienden, dat zy zo wel de genen die noch in zijn hoven waren, als d'anderen, die zich in hun hutten vertrokken hadden, zouden gaan stillen. Antiochianus, overste der lyfwachters, had weinig moeite met de genen, die in de hoven waren te stillen, om dat zy klein in getal waren; maar daar was in 't Leger meer swarigheid, om dat de menichte de Krygslieden hardnekkig in 't volvoeren van 't geen maakte, dat zy begonnen hadden. Zy lieten nochtans zich eindelijk, door de gebeden der gener, die voor Heliogabalus spraken, vermurwen, en beloofden hun, dit misdryf te vergeven; zo hy de kamer-speelders, wagenvoerders, en de hatelijke bevorderaars sijner wellusten, inzonderheid de genen, die tot groote hartzeer der vromen, de jonst en rook van 't Hof verkoften, van zich dreef. Zy, dit dus besteld hebbende, baden de benden van de lyfwacht, niet te dulden dat Heliogabalus zo ontuchtig leefde, maar zijn wulpsheden te stuyten, en, boven dat, de jonge Alexander zorgvuldiglijk te bewaren, op dat hem niemand geweld aandoen zou.

Dat hem misslukt.

Oproer in Rome.

Hy ontslapt het gevaar.

Zyne voorzorge.

't Oproer gestilt.

Heliogabalus sloeg echter 't oude pad weêr in, en socht alle gelegentheden om zyn nazaat van kant te helpen, dien hy, om zo veel smaad, die hy om hem geleden had, een onversoenlijken haat toedroeg. Mæsa, vreesende dat deze huisselijke twist eindelijk 't huis der Keizeren verwoesten zou, deê alles dat zy kon, om deze bitterheden te versoeten. Maar deze onbezuisde luisterde na geen raad; en zocht middel om zijn razerny te volvoeren, en zijn mededinger uit de wereld te helpen. Hy, om de willen der Krygslieden te peilen, besloot Alexander in 't Hof, en

Zyn haat tot Alexander vernieuwt.

Zyn list is deê een gerucht lopen, dat hy dood was. De Krygslieden hem niet meer siende, waren zo van spyt en droefheid geswollen, dat zy weigerden gewoone wachters aan Heliogabalus te zenden, en sich, in hun Leger besluitende, betuigden daar niet uit te willen gaan voor dat zy Alexander in de Tempel, daar de Romeinsche Arenden aangebeden wierden, dat is in 't midden van hun legerplaats, zagen. Heliogabalus, van dit besluit verbaast, nam zijn neef in zijn Karos, die met goud verçierd, en met gesteenten bezaaid was, en bracht hem in 't Leger, om hem aan de Krygslieden te vertoonen, en door deze middel hen te stillen. De Krygslieden maakten, toen zy in de Leger Tempel gekomen waren, groot gejuig, tot blyschap van Alexander, zonder eenige betooning van zich met Heliogabalus te bekreunen. Hy, hier af ten hoogste verstoord, merkte op de genen, die dit vreugdegeroep gemaakt hadden, en gebood, eer hy uit't Leger scheide, dat men hen, als moeite en oproermakers, ter straf zou brengen. Hun spitsbroeders, die, boven de haat, die zy hem toedroegen, noch van dit wreed bevel verstoord wierden; besloten de genen, die gevaar van 't leven liepen te helpen, en stemden in deze hevigheid, 't Ryk van deze onverdragelijke dwingeland te verlossen. Zy de tegenwoordige gelegentheid by 't hair vattende, vielen op hem, en dooden hem in d'armen van sijn Moeder, die by geval toen by hem was. Deze ellendige Vorstin, haar uitterste best gedaan hebbende, om hem te bergen, wierd ook eindelijk, met haars Zoons vrienden en mingenoten, gedood. De Krygslieden gaven de Lighamen van de Zoon en Moeder in handen van 't gemeen, dat hen met alle spot over straat gesleept hebbende, Heliogabalus Lighaam in een moddergoot wilde werpen, en, die te naauw voor hem vindende, om daar in te konnen, hem in de Tyber droeg, en hem geen eerlijker begraving waardig oordeelende, den visschen ten roof gaf.

Zyn list vrugteloos.

Zyn geweld onmagtig.

Werd in d'armen van zyn Moeder vermoord.

Die ook onder 't woede sneuvelt.

JULIA MAMMEA,

Moeder van

ALEXANDER SEVERUS,

Keizer van Romen.

Mammeaas gierigheid baart 's Volks gemeenen haat,
Onmachtig om de tucht des Keizers te verdragen,
Des mort het Leger om haar feile, en zÿne plaagen,
Wiens donder hem zo wel als zÿne Moeder slaat.

Alexander werd in Heliogabalus plaatse Keizer.

ALexander dus voorspoedelijk van Heliogabalus vervolging bewaard (gelijk wy hier voor gesien hebben) wierd in plaats van dat gedrocht Keizer verklaard, met weergadeloze vernoeging van den raad en van 't Volk. Vermits hy zodanig uitstak in alle Princelijke deugden, als zijn neef Heliogabalus uitmunte in alle verfoeijelijke ondeugden. Hy dan, de zaken van 't ryk aanvaardende, begaf zich terstond tot de Stad van d'oneerlijke Overigheden te zuiveren, die van zyn voorzaat tot d'Ampten gevorderd waren, alleen door inzicht van hun misdryf,

dryf, en wulpsleven, en verdreef al de genen, die onwaardig waren, om onder lieden van ſtaat te verſchynen, uit den Raad en Ridderſchap. Hy had van zyn kindsheid af groote hoop van zyn goedheid, oprechtigheid, bezadigdheid, en deugd gegeven. Zyn Moeder Mammea, (die van Origenes, door haar eigen drift, in de Chriſtelijke Godsdienſt onderwezen was) had heel zorgvuldig geweeſt in 't goede zaad, dat van de natuur in dit zachtſinnig gemoed geſtort was, wel te doen opqueeken. Men beſpeurde, na zyn verheffing; een groote verandering in de bedieninge der zaken, en in de beſtiering van 't ryk. De gerechtigheid begon toen in de Stad en Landſchappen als weêr geboren te worden, en te bloejen. Hy, 't ryk met groote voorzichtigheid, billikheid en bezadigdheid lang beheerſcht hebbende, verloor zyn Grootmoeder Mæſa, van jaren overladen, in 't midden der eerbewyſingen, die zy in 't Hof ontfangen had. Zyn Moeder Mammea, ziende dat al de laſt van haar Zoons Heerſchappy, door de dood van deze grijze Vorſtin, op haar gevallen was, poogde hem in te ſpreken tot volharding van 't geen, dat hy zo gelukkelijk begonnen had. Zy vreezende dat deze jonge Vorſt ſich in zijn macht, en in de hitte van zijn jeugd te buiten gaan mocht, nam zorgvuldelijk acht, dat 'er geen anderen by hem quamen, dan deugdelijke lieden, en diens oprechtigheid kenbaar was, uit vrees dat de vleiders, door hun ſchadelijke raden, hem verleiden, en tot ongeregeldheden vervoeren zouden. Zy, om aan zijn jeugd een krachtige teugel te geven, ſprak hem aan, zijn geeſt in de zaken van zyn ſtaat beſig te houden, en daar in 't grootſte deel van den dag te verſlyten; op dat hy in zo veel zorgen en ongeruſtheden geen tyd zou hebben, om op de welluſten te denken. Hy, wat hem aangaat, was zachtſinnig en vriendelijk, gelijk hy in 't heel beloop van zijn heerſchappy betoonde: want men zag in de veertien jaren van zijn heerſchappy geen wippen, oft galgen, of door zijn geweld menſchelijk bloedſtorten, ſchoon 'er toen geen gebrek van lieden was, die groove misdaden bedreven, ja die naar de dwinglandy trachten.

's Moeder omzichtigheid in 't opkweken haarer Zoon.

Haar zorge onder zyn regeering.

Zyn deugden.

Hy, hoewel hy aan zijn Moeder boven gewoone eerbiedigheid bewees, kon nochtans haar gierigheid, en d'overmatige begeerte, die zy betoonde, om geld te verzamelen, niet dulden; om dat hy onderrecht was, dat zy, onder ſchyn van dit geld tot redding van des rijks zaken, en tot onderhoud der heiren te vergaderen, voor zich zelf bouwde, en tot pracht van haar huis veel ſchatten verſamelde. Hy wierd ook gelaſterd van dat hy haar afparſſing verdroeg, en dat hy toeliet dat zy door de betichtingen, die zy tegen de genen verwekte, die goed hadden, om in hun verbeurde goederen te graſelen, de rijkſte huisgeſinnen verwoeſte. Maar een andere zaak maakte deze Vorſtin, noch by haar Zoon, en by al de wereld gehaat. Zy had haar Zoon aan een Dochter van deurluchtige ſtam, en die van hem hartelijk bemind wierd, gehuwd. Maar zy, de macht benijdende, die haar behuwde Dochter by haar gemaal kreeg, verdreef haar uit 'et Hof, met groote overlaſt, en kon niet lyden dat een ander dan zy den naam van Keizerin droeg. Zy, niet vernoegd met deze bedrukte Vorſtin zo wreedelijk misdaan te hebben, begon ook haar Vader, die zy in groote achting by Alexander zag, wreedelijk te vervolgen. Hy, d'overlaſten van deze eerzuchtige Vrouw niet langer verdragen konnende, nam ſijn toevlucht tot 'et Leger, daar de Krygslieden waren, en, d'eer, die de Keizer hem gedaan had, hooglijk prijzende, begon ſijn Moeder, als degene, die zich te wreed tegen hem betoond had, te betigten. Mammea, door zijn klachten verbitterd, gaf aan haar gramſchap de loſſe toom, en, ſijn Dochter in Afrika doen bannen hebbende, deê d'ellendige Vader wreedelijk dooden. Al deze gewelden geſchieden tegen wil van Alexander, in de welke men dit alleen te beriſpen vind, dat hy in een overmatige goedaardigheid, en door een gewaande eerbiedigheid, ſich te ſlap tegen zijn Moeder betoonde, vermits hy toeliet dat zy

Haat zyn Moeders geldgierigheid.

Die uyt nyd zyn Gemalinne verdryft.

En haar Vader vervolgt.

Zyne klachten daar over.

Dat hem de dood en zyn Dochter de ballingſchap veroorzaakt.

zy dingen deê, die sijn heersching onteerden, en die hem by zijn Volk hatelijk maakten. Hy't heir der Persianen verslagen hebbende, keerde weêr zegepralende tot Romen, en wierd met een ongelooflijke vreugde ontfangen, 't was ook zeer aanmerkelijk, ja eeuwige geheugenis waardig, dat deze groote Vorst, in zo een langen reis van Romen tot aan d'uitterste grensen van d'Oosterssche Landen, zo wysselijk in d'ongeregeltheden versag, dat, tegen de gewoonte van't Oorlogs Volk, de Krygslieden aan hun waarden, en aan d'inwoonders der Landschappen, geen overlast deden; invoegen dat 'er geen Krygslieden, maar Raads Heeren deur hun Land scheenen te trekken.

Alexanders loffelijke Krygstucht.

Hy betoonde sich ook zo streng tegen hen, dat hy de geen, die uit de weg geweken was, om de vruchten van de Boomen te roven, of om eenig ander geweld te doen, terstond, naar eisch van zijn misdaad, deê straffen, geesselen, met stokken slaan, of dooden, zo hy't verdiend had, en, zo 't een van zo hoogen staat was, dat hy zich als gedwongen vond hem van de straf te verschoonen, hem ontallijke verwytingen en lasteringen deê, en met een bovengewoone strengheid tot hem zeide: *wilt gy wel datmen't geen, dat gy in een anders Land doet, in't uw deê?* Hy had ook altijd, deze treffelijke woorden in de mond, die hy zeide van de Christenen geleerd te hebben: *doe niet aan een ander't geen, dat gy niet wilt datmen u aandoet.* Hy had die in zyn Hof doen uithouwen, en hen aan de gevel van al de gebouwen stellen, die hy doen stichten had.

Zyn deftige spreuk.

Dit edel gemoed, niet dulden konnende, dat d'ongestuimige Duitschen, zonder van de groote zege verschrikt te zyn, die hy op de Persianen behaald had, 't Keizerryk dreigden, over de Ryn en Donauw getrokken waren, de grenzen van Italien afgelopen, en, tot groote verachting van zyn macht, de Gaulen geplonderd hadden, besloot zelf in dezen Oorlog te trekken; en wierd van den raad, en van een groot deel van 't Volk, tot op honderd en vyftig mylen van de Stad uitgeleid. Hy, in Duitsland gekomen zynde, vond de Legioenen van de Gaulen zonder tucht, en tot afval gereed. Hy, ontsloeg tot wraak daar af, hen alle van hun dienst, en deê 'er strenge straf over. Maar deze strengheid verbitterde d'ongeduldige gemoeden der Gaulers, die uit spyt tegen hem inspanden, en beslooten hem te dooden, daar toe zy door Maximinus, een zyner Hoofdlieden, beestelijk en onbezuist van geest, die naar de dwinglandy trachte, aangestookt wierden; invoegen dat zy, door een weergadeloze wreedheid, deze goede Vorst dooden, die, zo de dood de voortgang zyner verwinningen niet gestuit had, zo wel over de Duitschen, als over de Perzianen gezegepraald zou hebben. Doch de dood van dezen treffelijken Vorst, word verscheidelijk verhaald. Maar't zy 'er meê zo 't zy, hy wierd in zyn Moeders armen gedood. Zyn Moeder wierd door deze Vorstenbeuls niet beter gehandeld. Ik verswyg de versmaadheden, die, met duizend verwytingen van hun gierigheid, hen beide aangedaan wierden. Hy had de dood altyd zo veracht, dat hy, van een zyne vriend, een groot wistkonstenaar, Trasobulus genoemd, voorzegd dat zijn noodschikking meêbracht, dat hy gewisselijk van een Barbaars zwaard zou sterven, eerst betuigde blyde te zijn, van dat hy onder zulk een geboorte uur geboren was, en daar na een gesprek deê, door 't welk hy toonde, dat al de treffelijke Mannen een geweldige dood gestorven waren, en tot voorbeelden Julius Cæsar, Pompejus, Demosthenes, en Cicero bybracht, en betuigde, dat hy, zo hy in d'Oorlog mogt sterven, zich met de Goden gelijk zou achten. De deugdel jkste lieden van 't heir, die met alle eerbiedigheid verlooren hadden, die zy aan de Vorst verplicht waren, wierden met zulk een ziddering bevangen, dat zy, van een gerechte toorn geprikkeld, op 't gerucht van deze moord, de stichters daar af overvielen, en een wreede slachting daar onder deeden. Men zegd ook dat de Legioenen, die hy ontslagen had, de meeste droefheid om zyn dood betuigden, zo groote macht heeft de deugd, om zich zelf van d'ongestuimigsten, geëert te maken. Men kan de droefheid niet uitdrukken, die, toen de tyding van dit verlies tot Romen, en in de Landschappen quam, de Raad en 't Volk daar af ontfingen. Yder achte zich verloren, om dat Maximinus, een onbezuist en wreed Man in zyn plaats gekomen was.

Trekt tegen de Duitschen ten Oorlog.

Zyn krygstucht is oorzaak van zyn dood.

Moord zyner Moeder.

Zyn gerustheid wegens de dood.

De droefheid van 't heir wegens zyn omkomen.

Einde van de Eerste Afdeeling.

TREUR-TOONNEEL

DER

DOORLUCHTIGE

VROUWEN,

OF

OP- en ONDERGANG

DER

VORSTINNEN.

TWEDE AFDEELING.

BLADWYZER
Van 't
TREUR-TOONEEL
DER
DOORLUCHTIGE
VROUWEN,

TWEDE AFDEELING.

Fausta. Gemalinne van Constantinus de Grote Rooms Keizer. — — — fol. 1
Hypathia. Gemalinne van Isodorus. — — 2
Eripia en Xantus. — — — ibid
Eudosia. Gemalinne van Keizer Theodosius de II. — 4
Theodora van Alexandrien. — — — 7
De Gemalinne van Kabades, Coning van Persien. — 10
Hormisda. Koning van Persien, en zijn Gemalinne. — 11
Kenelmus. Koning van Merch en Quendreda zijn zuster. — 12
Dimpna. Konings dogter van Yerland. — — 14
Reinildes vrouwe van Sanctes. — — 15
Maxelendis dochter van Humbinus, en Ameltrudis. — 16
Fergus de derde Koning van Schotland, en zijne Gemalinne. 17
Popiel de II *Koning van Polen en zijne Gemalinne.* — 18
Johannes. De achste Pauzinne. — — 20
Valaska. Koninginne van Bohemen. — — 21
Ludomilla en Drahomir Princesse van Bohemen. — 24
Petrus van Candien. Hertog van Venetien, en zijne Gemalinne. 29
De Gemalinne van Wallengier, Heer van Egmond. — 30
Maria Gemalinne van Keizer Otto de III. — — 31
Godelieve van Gistele. — — — 32

Geertruid van Zaxen, Gravinne van Holland. — 35
Parthonia Princesse van Suses. — — 37
Margareta Coninginne van Bohemen. — — 38
De Gemalinnen van Dominicus, Hertog van Venetien. — 39
Xene en Anna Keizerinnen, en Alexius en Andronicus Comenus, Keisers van Constantinopolen. — — 40
Ada Gravinne van Holland. — — — 51
De Bruyd van Robert Keyser van Constantinopolen. — 52
Bianka Rubea, Gemalinne van Baptista á porta. — 53
Maria van Braband, Gemalinne van Lodewijk, Duits Keizer. 54
Zigismunda Hertoginne van Candien. — — — ibid
Johanna Coninginne van Napels. — — 59
Margareta Gemalinne van Albregt Land-graaf van Duringen. 60
De ellendige Maria. 61 *Jolenta van Bourgonjen.* 63
Johanna van Beyeren, Gemalinne van Keizer Wenceslaus. 63
Prins Rodericus, en zijne Gemalinne Donna Lamba. — 64
Margriet Gravinne van Hollant en Gemalinne van Keizer Lodewyk. 67
Philippa van Catane, groot Land-rechtereesse van Napels en Johanna Coninginne van Napels. — — 69
Mevrouwe van Verzier, Carel Vaudray, en eene Hertoginne van Bourgondien. — — — — 83
Dochter en schoon-zoon, van Pichel Burgermeester van Litomeric in Bohemen. — — — — 88
Jeanne d' Arc, of Maagd van Orleans. — — 90
Jacoba van Beyeren, Gravinne van Holland en Zeeland. 98
Eurialus en Lucretia. — — — 102
Carolette, Gemalinne van Lodewyk, Seneschal van Vrankrijk. 109
De Gemalinne van Andreas, Coning van Ungarijen. — 110
Schrikkelijke Vervolgingen en Ellendige staat der Joden en Jodinnen onder Emanuel, Coning van Portugaal. — 112
Irena, een Edele Griekssche Juffer. — — 116
Justina een Roomsche Juffer. — — — 119
Gemalinne van Pandoërus Veld-overste des Conings van Persien. 120
Maria Gravinne van Holland. — — 121
Een Albaansch Ridder, en zijne Gemalinne. — 122
Pië de Tolomei. — — — — 125

TREUR-

TREUR-TOONEEL
DER
DOORLUCHTIGE VROUWEN.

Tweede afdeeling.

FAUSTA,

Gemalinne van

CONSTANTINUS de GROOTE,

Roomsch Keizer.

d' Onnoosle Crispus, door zijn stief-moer valsch beklad,
Verlieft door 's Vaders woede en Faustaas list het leven;
Doch zy, die hem de dolk door 't harte had gedreven,
Blaast haren adem uyt door 't zieden van een Bad.

NA dat Constantinus de Groote de Vrede in zijn Rijk bevestigd had, en buiten van alle vianden ontslagen, bevond hy zich t' huis in verscheyde zwarigheden bedraayd, die hem zodanige lieden, de welken hem liefst ter wereld waren, deden dooden. Crispus, zijn oudste zoon, van zijn eerste Gemalin, of boelin, gelijk anderen zeggen, gebaard, wierd van zijn stief-moeder, Fausta, Constantinus Gemalin, by zijn vader aangeklaagd van dat hy haar tot onkuisheid en bloedschande had verzocht, schoon zy zelve, gelijk eenige zeggen, hem tot bloedschande aangezocht had, en, van hem geweigerd zijnde, hem uit spijt by den vader aanklaagde; daar anderen by voegen, dat zy door deze middel haar stief-zoon poogde van kant te helpen, op dat hy, d' oudste zijnde, namaals aan de kinderen, die zy by Constantinus had, niet hin-

Zwarigheden van Constantinus.

Fausta beschuldigt Crispus van bloedschande.

Constantijn doet hem dooden.

hinderlijk zou wezen. Constantinus, van gramschap vervoerd, zonder na de verantwoording van zijn zoon te willen luisteren, deê hem terstond te Pola, een Stad van Istrien, of gelijk anderen zeggen, te Romen, van 't leven beroven. Doch, hy korts daar na d'onschuld van zijn zoon, en de boosheid van Fausta, zijn Gemalin, bemerkende, deê haar in een heete Bad-stoof verstikken.

Fausta in eene Bad-stove verstikt.

HYPATHIA,

Gemalinne van den Wijsgeer

ISIDORUS.

Hypathia, de ziel der wijsheid, Theons spruit,
Verrukt de menschen door haar lessen aan te hooren,
Als zy de welven zoo wel tongen gaf als ooren;
Doch sneuveld door de nijd, die haare glorie stuit.

HYpathia van Alexandrien, dochter van Theon den wijsgierigen, en Landmeter, (dieze in verstand overtrefte) en de Huisvrouwe van den wijsgeer Izidorus, leefde ten tijde van Arcadius, de negen-en-veertigste Keizer van 't Roomsche Rijk.

Geleerdheid van Hypathia.

Deze Vrou boven al de wijzen uitmuntende, was navolgster van Plotinus, en leerde na hem met grooten toeloop in de Platonische Schole. Zy was ook niet minder kuisch als geleerd; want als zy van een van haare toehoorders niet ongequeld bleef, zoo heeft zy hem ten laatsten, haar bezoedelde doeken voorgeworpen, zeggende: *Ziet daar Jongman, wat gy zoekt; daer is immers niets zoets in.* Zy heeft ook geschreven van het Sterrekijken. Doch dit edel en vernuftig breyn, dat voor een wonder in haar Eeuw verstrekte, is ten laatsten door haar benyders omgekomen.

Werd gedood.

ERIPIA en XANTHUS.

De trouwe Xanthus tracht Eripia vry te koopen,
Doch zy, zijn liefde wars, belaagt zijn teer gemoed,
Maar stikt, daar zy hem wenscht te dooden, in haar bloed,
Waar toe haar troulоosheid Cavaraas ziel kon noopen.

De Gauloisen vallen in Jönien.

NA dat de Gauloisen ('t welk nu Françoysen zijn) met een machtig Leger Italien, Panonien, en Grieken doorgetrokken hadden, quamen zy in Jönien, een

een Landschap in Aziën, op de Zee gelegen: het welk zy beroofden en plonderden. Het gebeurde ten zelven tijde, dat men in de Stad Militen de offerhanden, genaamd Thesmophories, ter eere van Ceres vierde, aldaar de vrouwen in een Tempel, een weinig van de Stad gelegen vergaderd waren, en terwijl de Feest duurde, zo liep een hoop der zelfde Gauloysen zeer onvoorziens op de Militiers, en beroofden hen hunne vrouwen. Waer van 't meerendeel verstoord door een groote somme gelds gelost wierden. Maar zommige uit Gallia Celtica namen eenige van de zelve vrouwen, en brachtenze in hun Land, dewelke door de groote gemeenzaemheid der Celten alreê van hun ouders en mannen vervreemd waren. Onder de gevangene vrouwen, die dus vervoerd wierden, was een zeer schoone jonge vrouw, Eripia geheten, Gemalin van Xanthus, een treffelijk man van Edelen stamme, en een van de voornaamste der zelver plaats. Deze Xanthus, verstaan hebbende, dat zijn Gemalinne, die hy zeer beminde, naar Vrankrijk vervoerd was, verkocht, om haar weêr te krygen, 't meestendeel van zijn goederen, en 't geld met hem nemende, begaf zich op de reis met eenige zijner vrienden, en gekomen zijnde in 't huis van zijns Gemalins meester, (dewelke een van de grootste Heeren des Lands was, genoemd Cavara) zo zag hy zijne Gemalin, en zy haren Gemaal, dewelke zy zeer vriendelijk omhelsde, en als haar Heer in quam, zo zeyde zy hem, *dat haar man gekomen was, om 't los-geld voor haar te betalen.* Cavara prees Xanthus grootelijks, om de getrouwe liefde, die hy tot zijn Gemalin droeg. En nodigde 's avonds zijne ouders en vrienden by hem ten eten, en onthaalde Xanthus zeer heerlijk. En als zy op 't beste van de maaltijd waren, zo vraagde Cavara: *hoe veel gelds hy meê gebracht had, tot rantzoen voor zijn Huisvrouw.* Xanthus antwoorde: *dat hy ontrent duizend Kroonen meê gebracht had.* Toen zeide Cavara: *dat hy hem de vierde part daar van soude geven, en dat hy d' overige drie deelen zijn Gemalin schonk: en dat hy haar 's morgens zou laten vertrekken*, daar voor Xanthus hem grootelijks bedankte. Des nachts, als zy te bedde gegaan waren, ze beschuldigde Eripia haar man, om dat hy geopenbaard had, dat hy zo veel geld had meê genomen, daar op Xanthus haar antwoorde en zeide: *dat hy nog duizend Kroonen daar boven had, dewelke hy verborgen en genaaid had in de schoenen van zijne vrienden.* Zo haast als Eripia 's morgens opgestaan was, ging zy by Cavara, en gaf hem 't zelve te kennen, en zei tot hem: *doodet nu mijn man, want gy hebt een rechtvaardige oorzaak, en ik heb niemand die ik zo lief heb als u, met wien ik bereid ben de rest van mijn leven te eindigen.* Als Xanthus nu hem gereed gemaakt had, en verlof verzocht om te vertrekken, zo gaf Cavara hem verlof, om met zijn Gemalin wederom na Iönien te keeren, maar zei dat hy hem wilde geleiden, met eenige van zijne vrienden, en dienaars tot aan 't einde van 't geberchte. En als zy op 't gebercht gekomen waren, zo zei Cavara, dat hy eer zy van malkanderen zouden scheiden, de Goden aldaar een offerhande doen wilde, en als tot dien eynde een schaap, tot den offer, voor zijne voeten neergeleid was, zo beval hy Eripia 't zelve vast te houden, en zijn zweerd uitgetrokken hebbende, zo sloeg hy Eripia het hoofd af. Waar van zy al t' zamen zeer verschrikten, en inzonderheid Xanthus, dewelke meende dat 'et met zijn leven ook gedaan was. Maar Cavara vertroostte hem, en verhaalde openbaarlijk, de valsche en trouloze begeerte van zijn Gemalin, en zei: *zodanige vrouw was niet waardig met zulken man, als gy zijt, te leven; ziet daar, al het geld dat gy my gegeven hebt, neemt het met u, want ik begeer niets van u; en zo gy iets van 't mijne begeerd, zegt het, ik zal 't u schenken. Gaat nu vryelijk heenen in Iönien, en verteld de Milesien de kastijdinge van uw Gemalin, om haar nakomelingen te dienen tot een Exempel en waarschouwinge.*

Vervoeren de Vrouwen der Militers.

Xanthus tracht zijn vrou Eripia te lossen.

Eripiaas ongetrouwigheid.

Werd van Cavara 't hoofd afgeslagen.

Zijn deftige reden aan haar man.

EUDOCIA,

Gemalinne van Keizer

THEODOSIUS de II.

Eudocia, ten troone om haare deugd verheven,
Zinkt, met de kroon op 't hooft, in eene poel van smart,
En boet in ballingschap met een benepen hart,
Des Keizers argwaan, door een gift, haar eerst gegeven.

HOe wonderlijk, los en wankelbaar de wereldsche zaken staan, zal ons de Historie van Eudocia klaar voor oogen stellen.

Schoonheid van Athenaïs.

Tot Athenen was zeker Wijsgeer, Lecutius geheten, die een dochter hadde, Athenaïs genaamd, zoo schoon, en in alle bevalligheden uitmuntende, dat 'er scheen, of de natuur, al haar gaven aan haar te kost geleid had. De vader, d' aanstaande dood te gemoed ziende, maakt by testament alle zijn goederen aan haar twee broeders, uitsluitende haar met honderd kroonen, zeggende, *datze door haar schoonheid en goede gaven, waar meê haar de natuur boven andere verzien hadde, genoeg zou gevorderd worden.*

Werd van haar vader onterft.

Athenaïs, verstaande na haars vaders dood aldus uitgesloten te zijn van haar behoorlijk erfdeel, was zeer bedroefd, en bitterlijk schreyende, viel haar broeders te voet, biddende datze haar vaders erfgoed, nevens hen mocht deelachtig zijn. *Gy weet immers wel*, (zeide zy) *hoe ik mijn vader altijd gediend en onderdanig geweest ben, en nooit vertoornd hebbe.* Maar al haar bidden en smeeken mocht geenzins helpen. De gierigheid had hun ooren zo vast toe gestopt, en de zusterlijke liefde zo zeer uit 'et harte gebannen, dat zy haar niet alleenlijk geheel erfloos hebben gemaakt, maar ook uit haar vaders huis gestoten. Dus, van haar vaders erfgoed versteken, en nog daar en boven van haar broeders hart gehandeld zijnde, begeeft haar vol droefheid en zwaar verdriet, tot haar moeders zuster, en trekt daar-meê na Constantinopolen; alwaar haar vaders zuster ook woonachtig was. Deze twee Moeyen, heel radeloos, gaan met haar nichte Athenaïs by Pulcheria, zuster van den Keizer Theodozius, welke groot bewind in 't Hof hadde, en doen haar beklag over de broeders van haar nichte. Terwijl zy haar klaag-redenen zeer beweeglijk Pulcheria voorstellen, sloeg dezelve haare oogen stijf op Athenaïs, haar niet min verwonderende als verheugende, ziende haar zonderlinge eerbaarheid, schoonheid, en uitmuntende bevallijkheden. Zy bemerkte in haar aanzicht, een statige en rijpe wijsheid. En terstond viel haar in 't herte, dat deze maagd, recht bequaam zou wezen voor den Keizer, haar broeder: schikt haar den Keizer toe, niet met allen zeggende, tot datze van haar staat volkomentlijk verzekerd was. Zy onderzocht beide de Moeyen van haar gantsche gelegentheid en opvoedinge, inzonderheid van haar eerbaarheid: beide verzekerenze haar daar van, voegende daar by, datze altijd zeer kort gehouden was geweest van haar vader; en zeer zorgvuldig in alle goede zeden opgevoed was, en niemand ooit

Van haar broeders uitgestoten.

Trekt naar Constantinopolen, om over 't ongelijk te klagen.

Pulcheria krijgt een welgevallen in haar.

enig

enig quaad vermoeden van haar had gehad. Pulcheria zulks met groote blijdschap verstaande, en gehoord hebbende haar uitnemende welsprekentheid, met een overzoete statigheid, doetze alle in 't Hof blyven, om quanzuis breder na de maagd Athenaïs te vernemen. Ondertusschen gaatze by haar broeder, en zegt tot hem met een vrolijk gelaat; *datze nu voor hem een zeer bequame Gemalinne had gevonden, zo schoon, eerbaar, wijs, en in alle deugden en goede gaven uitmuntende, als men zou konnen wenschen, en met oogen aanzien.* Theodosius dit horende, wierd terstond brandende van liefde, en zeer begerig om haar te zien. Daar op doet Pulcheria hem staan achter een behangsel (waar door hy heimelijk haar konde zien, zonder van haar gezien te worden) om zo beschеidelijk haar te zien, en ernstelijk te aanschouwen. Toen quam Pulcheria met Athenaïs in de zaal, om voor haar het woord te voeren by den Keizer. Theodozius, ziende dit volmaakte beeld van schoonheid en eerbaarheid, konde zich zelfs niet genoeg verwonderen over de zelve. En zeide tot zijn zuster; *dat hy in die maagd een volkomen behagen hadde, en haar begeerde ten Huwelijk te nemen.* Daar op roept Pulcheria haar en zegt: *dochter, verlaat het Proces tegen uwe broeders: want God heeft u genoeg voorzien van eere en goed: hy heeft u verkooren, om te wezen de huisvrouwe van mijn broeder, den Keizer, die daar toe alleenlijk uwen wille verzoekt.* De deuchtzame Athenaïs zulks hoorende, was zeer verwonderd en beschaamd, en viel Pulcheria te voet, biddende alleenlijk datze onder haar dienstmaagden mocht ontfangen worden, om haar voeten te wasschen; maar hoe zy haar meer verootmoedigde, hoe ze aangenamer was, en Theodozius meerder in liefde deê ontsteken. Doch alzo Athenaïs een Heidinne was, wierdze in 't Christelijk geloof onderwezen, en dat verstaande en belydenis daar van gedaan hebbende, wierdze gedoopt, en haar naam veranderd in Eudocia, en toen heeft haar de Keizer in alle behoorlijke Ceremonien en solemniteiten getrouwd, voor zijn wettige Gemalinne.

Bied haar Keizer Theodosius aan.

Die op haar verlieft.

Werd Eudocia genoemt, en 's KeizersGemalinne.

De twee gebroeders, zeer verwonderd en verbaast zijnde, over het groot geluk van haar zuster, namen de vlucht, uit vreeze, datze nu wraak mocht nemen over 't ongelijk haar aangedaen: maer zy, van een Christelijke en goede aard zijnde, heeftze nog daar en boven zeer verheerlijkt, en tot groote staten verheven. Eudocia, in 't top van geluk gestegen zijnde, was een lange tijd gelukkig door dit huwelijk, en van den Keizer zeer bemind. ô Hoe wonderlijk lopen de zaken van de wereld! hoe schielijk verheftze d'eene, en hoe haast verdruktze d'andere. Doch hoe los, wankelbaarlijk, en veranderlijk, alle wereldse dingen zijn, zal ons d'arme en onnozele Eudocia met haar eigen voorbeeld leeren, want gelijk ze schielijk is opgeklommen tot de hoogste staat van eere, alzo isse wederom schielijk gevallen tot den laagsten staat. d Oorzaak daar van is deze: Alzoo de Keizer op drie Koningen dag na de Kerkeging, quam hem een landman te gemoet, die hem een groote en overschoone appel aanbiede. De Keizer hem zeer verwonderende over d'uitmunde schoonheid des vruchts, heeftze aangenomen en den armen boer honderd en vijf Kroonen daar voor geschonken. Dewelke hy terstond uit liefde aan de Keizerin vereerde.

Vreeze haarer broeders.

Oorzaak van Eudociaas val.

Eudocia, den appel ontfangen hebbende, zend ze aan Paulinus, een geleerd en welsprekend jongeling, (die met het flerecijn gequeld was) en om zijn geleerdheid en godvruchtigheid, by de Keizerin en 't Hof in groote achting was. Paulinus, niet wetende van waar d'appel eerst gekomen was, aanbiedze, als een Princelijke gift, wederom den Keizer. Hy, in 't eerst zich over de grootheid verwonderende, en twijffelende; kende die terstond, en quaad vermoedende, loopt haastig tot zijn Gemalin, en eist listelijk den geschonken appel. Zy, heel onbewust van deze gantsche zaak, antwoord onbedachtelijk, dat dezelve van haar gegeten was; en andermaal

De Keizer vat erg-waan tegen haar op.

maal gevraagd zijnde hervat dat zeggen, en zweerd daar by. De Keizer toen ernſtelijk verſtoord, en haar van logens overtuigende, brengt den appel te voorſchijn: en dit was niet genoeg: maar achterdocht hebbende, op heimelijke en ſchandelijke liefde, doet op den zelven nacht, dien onnozelen en treffelijken jongeling omVerband haar. brengen. Verlaat haar, en zendze als balling uit den lande. ô Ellendige! ik hebbe nog in deze eeuwe deernis met u beiden; en zie ô Athenais! dat de zelve kracht, die van dochters der wereldwyzen Keizerinnen maakt, ook wederom van Keizerinnen arme ballingen. Alzoo onzeker gaan de zaken der menſchen: dewelke met de Zee hebben ongeſtadig te zijn. Want gelijk dat woeſt element, nu afloopt, dan aanwaſt; nu ſtil leid, dan weder door ſtormen om hoog ſteigerd: even eens is 'er een gedurige ebbe en vloed in alle dingen, waar door en ſchatten, en heerlijkheden, en eertytels, en hoogheden, en kroonen, door blinde en niet zichtbare toevallen, afgenomen ofte toegeſchikt worden.

Zy beſchreid de dood van Paulinus. Eudocia, zeer bedroeft wezende, dat zy haar zo verre door een onbedachte logen vergeten hadde, kermde en weende zeer bitterlijk; en ſtorte een beke van tranen over d' ongelukkige dood van Paulinus. En daar door wel merkende, dat des Keizers harte vol was van jalouſie, en wenſchte ook niet anders, dan, om uit dit leven te mogen vertrekken. Het gantſche Hof, was ontſteld over 't groot ongeval dien waardigen man Paulinus, en d' onnozele Keizerinne, die niet dede, dan geduirig een vloed van tranen te ſtorten. Zy vertrok na Jeruſalem, alwaar zy eerlijk
Sterft te Jeruſalem. en godzaliglijk geleefd hebbende, eindelijk aldaar ſtorf, oud zijnde omtrent 60 jaren, Anno 459. omtrent negen jaren na de dood van haren Gemaal Theodozius.

De dichter A. Bógaart ſpreekt haar over den gedachten Appel, in 't beſchryven van S. Schijnvoets Munt-kaibnet der Roomſche Keizers en Keizerinnen, dus heerlijk aan:

Geef, geef Paulinus doch dien ſchoonen appel niet,
Eudocia! helaas, gy geeftze! wat verdriet
Zal u niet om die gift bejegenen, en treffen?
Zult gy de grootte van u rampen wel beſeffen,
Als gy verſtooten van uw Ega, 't Hof verlaat?
Doch ſchoon gy door de druk als ongevoelig ſtaat,
En ſchijnd een Marmer-beeld, dat eeuwig wenſcht te ſchreien,
Gy moet u eindelijk tot dat Vaar-wel bereien.
Hy acht u ſchuldig aan 't verbreecken uwer trou,
En lacht, terwijl u ziel inwendig ſmelt van rou;
Doch ga: Jerezalem zal u met opene armen
Ontfangen, en zich om uw droevig lot ontfarmen.

THEO-

THEODORA
Van Alexandrien.

De ſchoone Theodoor boet haar bevlekte trou
Met traanen en gebeên, en afgezondert leven,
En lijd de blaam, haar ſchelms en godloos aangewreven,
Vol ootmoed en gedult, als een boetvaarde vrou.

TEn tijde van Keizer Zeno, was tot Alexandrien geboren een dochter van edele en rijke ouders; welke huwbaar geworden zijnde, trouwde een Edelman haarsgelijke, en leefde met de zelve in den huwelijken ſtaat in groote liefde en vrede. Zy was genaamd Theodora, en was zeer bemind en geacht van haren Gemaal, om dat zy hem zeer gehoorzaam, vriendelijk, en wel genegen was, en voornamentlijk, om dat zy uitmunte, in alle deugden en goede zeden, welke haar ook zeer bemind en geëerd maakten van een ieder. Maar de duivel, die een viand is van alle deugden, liet dit lieve paar niet lang die zoete vrede genieten, maar nam voor zich de gene te beſtryden, die in zo groote vrede met haar Gemaal leefde. Hy verwekte, tot dien einde, een edel jongeling, dat hy op Theodora verliefde: en ontſtak in hem het vuur der onkuiſche begeerte zo krachtig, dat hy op niemand anders dachte dan op Theodora. Deze dwaze jongeling dan, met deze zotte gemoedsdrift bevangen zijnde, deê groote moeite om Theodora tot zijn wille te brengen, door ſmeeken, beloften, en geſchenken, en al het gene, dat de zotte liefde in zodanige zaken kan voorſtellen. Maar geen ding ter wereld kon Theodora bewegen, om zijn verzoek in te willigen, nog ook, dat zy hem eens zou willen aanzien: want, dewijl zy een eerbare en Chriſtene vrouwe was, had zy altijd God voor oogen, en de trouwe, die zy haar man ſchuldig was. Deze wulpze gaſt, ziende dat zijn aanſlag dus miſlukt was, bedacht een ander middel, om deze ſwakke te beſtormen, en tot zijnen wille te brengen. Hy nam tot zijn hulpe een oude en ſnoode koppellaarſter, om middelerſſe te wezen, om met Theodora te volbrengen door haar geveinsde redenen, het gene hy, door zo veel middelen niet had konnen doen. Deze boze toveres wiſt d' onnozele Theodora zo veel wijs te maken, dat zy haar ten laatſten met haar valſche en liſtige redenen bedroog, en haar zo verre bracht, dat zy 't verzoek des jongelings inwilligde, en haar vleeſchelijk van hem liet bekennen. Doch zo haaſt was zy in deze gruwelijke zonde van overſpel niet gevallen, of, de ſchaamte, leedwezen, en droefheid, (die gemeenlik de zonde volgd) volgden haar kort op de hielen: en de zelve was zo groot, en deurſtak zo fel het harte van Theodora, dat ze lichtelijk in wanhoop zou geraakt hebben, indien God haar niet zonderling bewaard hadde. Deze zonde diende haar niet (gelijk meeſtendeel gebeurd) tot aanlokkingen van een ander zonde, maar tot leedwezen en beteringe: want de zelve was geſchied uit zwakheid en bedrog, en niet uit boosheid en quaden wille. Na dat zy dan dit leelijk ſtuk bedreven had, wierd zy zeer droevig en misſtrooſtig; en haar man, die haar zeer beminde, en niet wiſt d' oorzaak van deze verandering, deê zijn beſt, om haar door alle middelen wel t' onthalen, en op hoop van haar wederom te recht te brengen. Maar alzoo de wonde inwendig, en 't harte gewond was, zo

Theodoraas echt en zeden.

werd van een ander uit wulpſe minne aangezocht.

Doch te vergeefs.

Werd door een Koppelaarſter omgezet.

Haar rou daar over.

Haar man tracht haar te trooſten.

zo kon de goede, man door geene middelen, die hy aanwende, zijn arme Gemalinne vertroosten. Gedurig sweefde voor haare oogen, dat zy Godt vertoornd, haar Gemaal ontëerd, en haar goeden naam verlooren had; en, dat een helle voor haar een kleine zaak was tot straffe van haar zonde: en in haar zelfs beschaamd zijnde, en dorste zy haare oogen na den Hemel niet opheffen. Deze droefheid deurknaagde zo zeer het harte van Theodora, dat zy voor zich nam, deze zonde te betalen, met een geduirige straffinge, en een strenge boete van haar geheele leven. Om dit te volbrengen, kleede zy haar in mans, klederen, en vertrok toen, in zulken gestalte, zonder dat 'er iemand van wist, naar een mannen Klooster, gelegen omtrent ses mylen van Alexandrien; alwaar zy, met groote ootmoedigheid, den Abt badt, dat hy haar in 't Klooster wilde aanvaarden, om in 't zelve te beter den Heere te dienen. Den Abt, om haar volstandigheid te beproeven, deê haar dien gantschen nacht onder den blaauwen Hemel staan, buiten de poort van 't Klooster, niet zonder groot gevaar, om van de wilde beesten verscheurd te worden. En gezien hebbende haar volstandigheid, ontfingenze 's morgens, tot haar zeggende, al wat zy in 't Klooster moeste waarnemen; en hoe zy een yegelijk moeste gehoorzaam zijn ende dienen, en doen het slechtste en vuilste werk, zorge dragen voor het Hof, water halen, en in 't kort, alles doen, dat in en buiten 't Klooster te doen was; en daar boven nog waarnemen, het vasten, de gebeden, de getyden, en andre moeyelijke werken, in welke de Moniken hen oefenen. Theodora aanvaarde dit zeer geerne, en het dochte haar al zeer gering te wezen, tot voldoeninge en kastijdinge van haare zonden. Zy oeffende haar in dezen verachten en moeyelijcken dienst acht geheele jaren lang, en dat met zo grooten yver, en hemelsche smaak, dat alle d' andere Moniken verwonderd waren. Maar als de man zyn huysvrouw miste, men zou qualijk konnen geloven, wat beroerten en verscheide gedachten zyn harte bevingen: want hy wist niet, waar zy gegaan was nog ook d' oorzaak waarom dat zy was vertrokken. Theodora niet te vreden zijnde met het gewoonlijk leven van d' andere Moniken, hoe wel het zelve zeer streng was, en zy het zelve zeer volmaaktelijk onderhield, voegde daar dagelijx nog nieuwe strengheden by, van vasten en andere penitentien, om haar lighaam te kastijden, en wrake daar over te nemen, om de krankheid daar zy in gevallen was. Zy begaf haar tot zo grooten onthoudinge, dat zy maar een maal ter week at, dragende op haar bloot lichaam een rouw hairen kleed, haar latende nog voorstaan, dat het alles nog niet en was 't geen zy leed, ten opzichte van de grootheid harer zonde. Maar alzo Theodora blinckte met zo grooten exempel van heiligheid, konde de Duyvel niet verdragen dat hy verwonnen was van een vrouwe, die hy te voren vermeesterd en ter neder geworpen hadde. Derhalven, bezocht hy haar nog eenmaal, en dat op een zeer zeldzame wijs, en geschiede aldus: de Abt van 't Klooster beval Theodora, dat zy met de Kemelen na de stadt zoude gaan, om terwe te halen, en zo 't gebeurde, dat zy niet vroeg genoeg konde weder komen, dat zy dan dien nacht zoude blyven in een Klooster op den wech gelegen, geheten Nonum. Theodora deê alzo: en om dat 'et alreê nacht was, bleef zy in dat Klooster; en ging slapen in de stal daar haare Kemelen waren. Alwaar zich een lichtveerdige dochter by haar vervoegde, en haar tot onkuischeid verzocht, meenende dat zy een mans perzoon was, en vermits zy niet en vond 't geen zy zochte; en ontsteken was met het helsch vuur van haar begeerlijkheid, vermengde zy zich met een reizende man, van de gene die daar waren, en wierd van de zelve bevrucht, en alzo zy ten einde haars tijds, gevraagd wierd van wien zy zwaar ging, zeide zy, dat het was van den Monink Theodorus in 't Klooster Nonum, noemende de nacht, en de plaats daar deze vuile daad gepleegd was. De Moni-

Neemt voor door boete haar val te herstellen.

Gaat in mans gewaad verkleet in een Klooster.

Haat streng leven in 't Klooster.

Haar zeldzaam voorval met een lichte vrou.

Werd van haar tot onkuysheid verzocht.

Moniken dit horende, gingen na het Klooſter, daar Theodorus woonde, en gaven den Abt, en de andre Moniken deze zaak te kennen. En als de vrouwe gebaard hadde, brachten zy de vrucht, zijnde een jonge zoon, in 't Klooſter, Theodora, deze misdaad op leggende. En alzo Theodora, deze misdaad niet ontkende, om daar door noch meerder te lyden, deê haar de Abt met 'et kind, uit 'et Klooſter jagen; op dat zy 't als vader zoude opbrengen, en boete doen voor zo groten zonde. Als zy uit 'et Klooſter was, onderhield zy het kind, met ſchapen-melk, en voede het zeven jaren lang met groote verduldigheid en vreugd: en zy at eenige kruiden, die in 't veld wieſſchensen dronk water voor haar drank, of om beter te zeggen, d' overvloedige tranen, die zy ſtortede, en haar lichaam was van de hitte der zonne zo verbrand en zwart, dat zy een Moriaan ſcheen te wezen. Maar zy bleef altijd omtrent het Klooſter in een hut, die zy zelf gemaakt had, om te beter gezien te worden vande Moniken, die daar uit en in gingen. Als de Abt nu dacht dat Theodorus genoeg voldaan had voor de miſdaad met de zeven jaren van zo ſtrenge boete, ontfing hy hem wederom in zijn Klooſter; onder voorwaarde, dat hy geſloten zoude worden in een Celle, zonder zich ergens mede te bekommeren: en daar in bleef zy alzoo twee geheele jaren. Ten einde van dezen tijd, hoorden zommige Moniken, dat Theodorus met luider ſtemme, tot het kind in zijn Celle aldus ſprak: *Mijn zone, het einde van mijn leven is aanſtaande, ik bevele u aan den genen, welke in den Hemel zynde, is vader van alle wezen, en op der aarde aan die, welke Vader zal zijn van dit Klooſter. Gy zult de Moniken van het zelve voor broeders houden. En arbeid niet, om vande menſchen geëerd te worden; maar van God: en om daar toe te geraken, is de beſte middel veracht te zijn in de wereld, en te verdragen beſchaamdheid en ſchande. Indien gy geëerd wild zijn, eert eerſt andere. Hebt een afkeer van te veel ſlapen, zijt matig met eten, en kleederen, en ſchouwt d' onmatigheid in alle dingen. En zijt niet onachtzaam in 't gebedt; noch en laat niet te wezen in de getijden met de Moniken, zo wel des nachts, als des daags. En beſchuldigd uw evennaaſten niet. Als men u vraagt, antwoord met gemanierdheid, ſlaande uwe oogen na d' aarde. En ſpot niet met den val van een ander: weend, op dat gy vertrooſt moogt worden. Bid voor de gene, die gy weet qualijk te leven. Bezoekt de Zieken, dient de Moniken als uwe heeren. Neemt uw toevlucht tot de gebede in verzoekinge, en bid den Heere, dat gy niet verwonnen moogt worden.* Als zy deze woorden geſproken had, gaf zy haaren geeſt, op den elfden van herfſt-maand, des Jaars 1474. Als Theodora overleden was, vergaderde de Abt alle de Moniken, en ging met de zelve naar de Celle, daar 't doode lighaam van Theodora was: daar komende, bevonden zy, dat het geen Man, maar een Vrouwe was geweeſt, waar over zy al t' zamen God den Heere loofden: en maakten dit wonder, aan alle de Moniken, die daar omtrent woonden, en zonderling den gene, die Theodora beſchuldigd hadden, en haar 't kind gegeven, dat het hare niet en was. Zy quamen al t' zamen, vereerden 't heilig lighaam, en begroeven het, zingende lofzangen en Pſalmen, en met d' andere Ceremonien, die de Roomſche Kerke gebruykt.

Haar werd als Vader een Kind opgedrongen.

En uit het Klooſter gejaagt.

werd na zeven jaren weer in 't Klooſter genomen.

Haar reden aan haar gewaanden zoon.

Zy werd bevonden een vrou te zyn.

De Man van Theodora, die in gedurige droefheid en tranen geweeſt hadde wierd ook uit den Hemel door Goddelijke openbaringe gewaarſchouwd, dat zijne huysvrouwe in dat Klooſter overleden was, en derwaarts gaande, om haar te zien, ontmoete hy een Monik te Paarde, die door bevel van den Abt hem quam halen. Hy quam daar, zag en beweende haar, en begeerde met groote aandachtigheid, dat zy hem het Klooſterlijk habijt wilden geven, en de Celle daar Theodora in geſtorven was, het welk hy verkreeg, en heeft daar in zijn leven heiliglijk geëindigd. Ende het kind, dat aan Theodora gegeven was, en zy opgevoed hadde, bleef in 't Klooſter, en leefde met zulken godvruchtigheid en heiligheid, dat hy ten laatſten nog Abt wierd van het zelve Klooſter.

Haar man gaat in het zelve Klooſter.

Alwaar hy ſterft, en haar gewaande zoon Abt werd.

DE GEMALINNE Van KABADES, Koning van Persien.

Kabades Gemallinne, een voorbeeld van de deugd,
Verlost haar bedgenoot ten koste van haar leven,
Wier dood haar Moordenaar op zijn beurt deede beven,
Wiens val heel Persien deed schaateren van vreugd.

Wy hebben hier voor (gelijk wy ook hier na zullen doen) eenige droevige voorbeelden verhaald, van de groote liefde en stantvastigheid der vrouwen tegen haare Mannen; doch 't gene, dat wy nu op 't Toonneel zullen brengen, is zo heerlijk en uitstekend, dat 't jammer zou wezen, dat 't ooyt in vergetenis zou komen. 't Zelve is, de wonderlijke getrouwheid der huys-vrouwe van Cabades, de achtiende Koning van Perzien, uit den stamme Artaxerxes, onbekend van naam, doch eeuwig prijzens waardig, om haar roemwaarde daad. Gelijk uit 't vervolg zal blijken. Kabades, Koning van Perzien, wierd van zijn onderzaten, om dat hy te straf na hun zin heerschte, van zijn Koningrijk beroofd, en in de Gevangenis geworpen. Blazius, zijn broeder, in zijn plaats gesteld zijnde, raadpleegde ondertusschen wat hy met de gevangen Koning doen zou. De Charamanges (de naam van een der opperste Amptenaars) toonde hier op een mesken aan hem, en zeide: *Dit, zo kleyn als 't is, zal terstond het geen volbrengen, 't welk namaals twintig duizend Mannen niet zullen doen*; om daar meê aan te wijzen, dat hy nu lichtelijk gedood kon worden, en dat hy, levendig blyvende, bekommernis of ongeluk veroorzaken zou, gelijk ook gebeurde, want hy verkreeg een zachter vonnis tegen dezen man, die van Koninglijk bloed, en Koninglijken staat was; namelijk, dat hy in een gevangenis, Lethe, of vergetenis, genoemd, bewaard zou worden, daar hy eenigen tijd bleef, en t' elkens van zijn Gemalin in bezocht en verheugd wierd. Maar 't lot viel zodanig, dat d' overste vande gevangenis op deze vrouw, die hy zo dikwils zag, verliefd wierd, die dit aan haar Gemaal verhaalde, de welk aan haar bevat. Den meester vande gevangenis te wil te zijn, alwaar 't maar om zijn behoudenis. Zy gehoorzaamde, hoe wel tegen haar wil. Maar d' overste vande gevangenis wierd jonstiger, en de vrouw kreeg zo dikwils, als zy begeerde, toegang tot haar Gemaal. Men bereide dieshalven niet verre van daar verscheide Paarden ter vlucht, door behulp van Seoses, zijn oude en getrouwe vriend. Zy, na haar gewoonte in de gevangenis gekomen, trok haar kleed haar man aan, en zy kleede zich met zijn kleed. Hy, dus uitgaande, bedroog den meester van de gevangenis, en geraakte weg. Daar verliepen ondertusschen veel dagen, en Kabades geraakte in veiligheid, en by d' Eutalische Hunnen. Toen het bedrog ontdekt was, wierd de getrouwe, doch

Kabades werd van zijn Onderdanen in de gevangenis geworpen.

d' Overste der Kerker verlieft op zijn vrou.

Door welk middel zy haar Gemaal red.

ongeluk-

ongelukkige vrouw voor hem geſtraft. Zeker, zy was hier in ongelukkig, dat zy geen gezellin van haar Kabades voorſpoed wierd. Hy, een andere Gemalin, de docher, des Konings der Euthaliten, getrouwd hebbende, verkreeg groote Heirkrachten van zijn behuwden Vader, met de welken hy het Koningrijk weêr in nam, en Blazius in de gevangenis hield, na dat zy hem met hete oly, op zijn ogen geſtort, blind gemaakt had. en regeerde na zijn gevangenis nog 31 jaren, en ſtorf in den jare 532. Hebbende 42 jaren, zo voor als na zijn gevangenis geregeerd, latende zijn zoon Coſroës het Rijk in goeden vrede.

Kabades herwind het Rijk.

HORMISDA,

Koning van Perſien,

En zijne GEMALINNE.

De ſnoode Coſroës ſmet zijn vervloekte hand,
Door Kroon-ſugt aangeperſt, in 't bloed van zijnen Broeder,
En heeft aan zulk een moord de dood van zijne Moeder
En Vader, op wiens troon hy zijne vierſchaar ſpand.

IK ſtâ verſteld, ja mijn herte zidderd en beeft ſchier, als ik leze en overdenke de ſchrikkelijke pijningen en uitterſte ellenden, die veel deurluchtige mannen en Edele groote vrouwen hebben uitgeſtaan, en geleden. De Hiſtorie, die ik hier in 't kort zal voorſtellen, zal ons vertoonen de bittere en rampzalige dood van een groote Koningin nevens haaren Gemaal en zone. Deze is geweeſt de Gemalin van Hornusda (zoons zone van Kabades daar wy hier voor van geſproken hebben) Koning van Perzien. Hormisda dan hebbende zijnen Veld-overſte, Bara geheten, afgezet, om dat hy den ſtryd tegen de Romeinen verloren hadde, heeft dezelve zich tegen hem opgeworpen, en door zijne zamen zweeringe zo veel te weeg gebracht, dat Hormisda van den Throon geſtoten, gevangen, en zyn Zoon Coſroës in zyn plaatze geſteld wierd, niet batende, hoe zeer Hormisda daar tegen proteſteerde, zijne gedane weldaden vertoonde, en hoe menigmaal hy zijn leven voor hun welvaren gewaagd hadde. Doch als de rampzalige Hormisda zag, dat hy niets tot zijn voordeel te weeg kon brengen, en zy hem geenſins niet wederom op den Throon wilden ſtellen, zo bad hy haar inſtantelijk, datze doch zijn anderen zoon, in plaatze van Coſroës, voor zijn navolger wilden kiezen, als wezende bequamer tot de regeeringe; want die zachtmoedig, en deze wreed, die vredig, en deze oproerig van natuur was. Doch dit alles heeft zijn uitterſte verderf te eerder veroorzaakt. Want Coſroës horende, dat zijn vader hem t' eenemaal tegen was, liet hem Koning van Perzien Kroonen, gebruikende zijn tegenwoordig geluk. In 't kort de oproerigen gebruykten zeer groote wreedheid over den ellendigen Hormisda, zijn Gemalin, en den anderen zone; want zy namen hun beiden, en zaagdenze in zijne tegenwoordigheid in twee ſtucken, en als hy dit onmenſchelijk ſchouſpel met zijn eigen oogen had

Bara werpt zich tegen Hormisda op.

Werd van den Troon geſtooten.

Zijn zoon Coſroës laat hem Kroonen.

Doet zijn moeder en broeder van een zagen.

had aangezien, wierden hem (om zijn ellenden nog meer te vergrooten) dezelve terſtond daar na uitgeſteken, en voort in een eeuwige gevangenis geworpen, alwaar hy een wijle tijds redelijker wijze gehandeld wierd: maar als hy hem niet konde bedwingen, om den zone altemet zijn wreedheid en onnatuurlijke ſtrafhied te verwyten, heeft deze vervloekte ſchelm (want zone is hy niet waard dat men hem noeme) zijnen ellendigen vader zo veel ſtokſlagen gegeven, dat hy eindelijk daar van geſtorſtorven is. Doch dit is zeer merkwaardig, dat deze vervloekte vader-moorder met de zelve munt is betaald geworden, als hy zijn Vader gedaan hadde. Want 39. jaren geregeerd hebbende, is hy van zijn Zoon Syroës ook met ſtokken dood geſlagen, na dat hy een wijle tijds, met een yzere keten om den hals, te water en te brood gevangen gezeten hadde. Welke zone, hem ook verweet, dat hy in zulker voegen, veel menſchen om 't leven had doen brengen.

Doet zijn vader Hormisda door ſtokſlagen ſterven.

Zijn regtvaardige ſtraf.

KENELMUS,

Koning van Merch,

En QUENDREDA

Zijn Zuſter.

Quendreda voelt de ſtraf des Hemels in haar oogen,
En boet de Broeder-moord door 't miſſen van het licht,
Voor wien Britannien een' Marmren Tempel ſticht,
In 't harte om 's Konings val en zijne jeugd bewogen.

Engeland eertijds in zeven Rijken verdeelt.

ENgeland is eertijds verdeeld geweeſt in zeven verſcheide Koningrijken, waar van dat van Mercia het zeſte was: en nam zijn begin in den jare 522, en duurde 201 jaren. In welken tijd 20 Koningen 't zelve geregeerd hebben. En zijn eindelijk van tijd tot tijd tot een Koningrijk geworden. Van een der voorſz Koningen zullen wy tegenwoordig ſpreken, namentlijk vande droevige dood van Kenelmus, door zijn eigen zuſter veroorzaakt, en de zware ſtraffe, die zy daar over ontfangen heeft.

Kenelmus werd in zijn vaders plaatſe Koning.

Deze jonge Vorſt, in de plaats van zijn vader Kenulphus (die door d' Ooſt-anglen, zijnde het zevende Koningrijk, omgebracht was) tot Koning van Merch gekoren, nog maar zeven jaren oud zijnde, geeft ons het eerſte voorbeeld van een woedende ſtaat-zucht, en dat in niemand vreemder als zijn eigen zuſter, te meer verwonderens waardig, om dat de varſch opgeſchoten Godsdienſt, en nader kennis der zaligheid, en meerderheid zachtmoedigheid, en een krachtiger medelyden zou beloven. Deze jonge Koning had twee zuſters, d' eene Quendreda, en d' ander Burgenilda geheten, waar van de laatſte zo godvrugtig, als d' eerſte boos, en d' eerſte zo ſnood een moorderes van haar broeder, als de laatſte een minnares van de zelve was.

Het boos voornemen.

Quendreda, door een geduirige nijd en regeer-zucht gedreven, had menigmaal getracht

getracht haar broeder, den jongen Koning, door fenijn om te brengen, doch was haar t'elkens misslukt. Zy kreeg eindelijk den zoon van haare voedster Askeberth, door belofte van hem tot een man te nemen, en deelachtig tot het Rijk te maken, zo verre, dat de zelve aannam den jongen Koning om den hals te helpen. Deze, de gelegentheid vindende, leid den jongen en onnozelen Vorst alleen, als om vermaak in de jacht te scheppen, met zich in het Bosch. Hy in 't Bosch gekomen, begeeft zich het kind van den slaap overvallen, in 't gras te rusten. Terwijl de moordenaar bezich is een put te delven, om het kind, na dat het vermoord was, in te begraven, word het zelve wederom wakker, het welke ziende dezen toestel, en geen uitkomst, zou gezegt hebben dat daar de plaats niet en was, daar hy sterven moest, waar over hem de moorder dieper in het Bosch, tusschen twee Bergen, gebracht, en aldaar den onnozelen Koning het hoofd afgeslagen heeft, begravende het zelve onder een Doornen-bosch. Het geen vorder hier op gevolgd is, hoe fabelachtig het zelve ook schijnen mag, zullen wy evenwel den lezer, zo als het van Joan Brompton verhaald word, voorstellen, latende een yder zijn gevoelen vry. Quendreda, aldus door deze broeder-moord tot den stoel gekomen zijnde, liet een gebod uitgaan, dat niemand na haar dooden broeder vragen, nog zijn naam noemen zou, op verbeurte van het leven, poogende alzoo desselfs gedachtenis uit te wisschen. Ondertusschen gelijk gezegt word, een witte Koe, een weduwe toebehorende, by geval omtrent de plaats der begravenis van Kenelmus weidende, toonde zich gebonden aan de zelve weide, dat het met geen geweld daar af te houden was, ter oorzaak van een byzondere zoetheid en vruchtbaarheid van het gras, 't welk ook, gelijk geschreven word, des avonds afgemaaid zijnde, 's morgens wederom zijn volle lengte had: evenwel alzo niemand eenig vermoeden had, bleef het lighaam bedekt. Eindelijk is de zaak aan een ander oord op deze wijze in 't licht gekomen. De Paus Leo tot Romen Misse bedienende, zou 'er een witte Duyve zijn komen vliegen, de welke een wit pargament op den Altaar zou gelegt hebben, beschreven met goude letteren, in dezen zin, in oud Zarons of Engels:

van zijn zuster Quendreda tegens hem.

Werd in een Bosch vermoord, en begraven.

Quendreda klimt na hem ten Troon.

Vreemd geval van een Koe ontrent zijn begraaf-plaatse.

Ander geval te Romen voorgevallen.

In Clent in den Koedal, leid Kenelm de Koninglijke Geboorte, onder den doorn hoofdeloos.

want deze plaats wierd de Koedal genoemd. De Paus dit schrift ziende, en niet verstaande, ontbood d'een en d'ander by zich, om hem d'uitleg daar van te doen, tot dat eenige Engelsche Priesters hem 't zelve uitleiden. Hier op wierden door bevel van den Paus eenige Cardinalen naar Engeland gezonden aan Wolfred, Eerst-Bisschop van Dorobern. Die het lighaam van Kenelm gezocht en gevonden hebbende, 't zelve uit die verachte plaats weg genomen, en met een heerlijke toestel, in de Kerk Wynchecumbe, by zijn vader begraven hebben. Men zegt vorder: dat als de Koningin Quendreda haar dooden broeder aldus naar de Kerk zag dragen, haar beide oogen uit haar hoofd, op een Psalmboek, 't welk zy in haar handen had zouden gevallen zijn, (welk boek nog lang tot een eeuwige geheugenis in 't zelve Klooster van Wijnchumbe bewaard geworden is) waar na zy kort daar aan ellendiglijk zou gestorven zijn.

Waar door het lighaam van Kenelmus ontdekt werd.

Vreemde straffe van Quendreda.

DIMPNA,

Een Konings Dochter van Yrland.

De ſchoone Dimpna, van haar' vader aangerand
Om hem, in 's moeders plaatſe, als echt-genoot te ſtreelen,
Verlaat als balling 't Land om zijne wond te heelen,
En ſneuvelt onbevlekt door 's vaders wreede hand.

Dimpnaas vader wil haar ten echt nemen.

IN 't Eiland van Yrland was een Heidenſch Koning, wiens Gemalin, geſtorven zijnde, een dochter naliet, die uitnemende ſchoon was, Dimpna geheten, aan welke hy zich door den echt verbinden wou. Zy, niet weinig ontſteld over zo goddeloos een verzoek, ſloeg zulx plat af. Doch als de Koning haar dreigde, met geweld haar tot zijn vrouw te nemen, veinsde zy, uit vreeze van hem heel te vertoornen, zijn verzoek in te willigen, mits dat hy haar veertig dagen uitſtel zou geven, op datze haar van koſtelijke kleederen, Juweelen, en andere noodzakelijkheden, tot dien einde noodig, mocht voorzien, om hem dies te beter te behagen. Hier meê was hy wel te vreeden, meenende dat zijn dochter t' eenemaal van zin veranderd was. Maar Dimpna, ondertuſſchen bekommerd zijnde, hoe dat zy beſt zo gruwelijken zake zou mogen ontgaan, vraagde zeker Prieſter, Gerebernus genaamd, een zeer vroom man, hier over om raad, welke haar ried, dat zy de vlucht zou nemen, om in zo ſchrikkelijke zonde en bloedſchande niet te vervallen, aanbiedende haar gezelſchap te houden. 't Welk zy goed vond: en ging daar op met hem en een zeker dienaar heimelijk in een ſchip, en voeren naar Antwerpen, en van daar begavenze haar door onbekende wegen op een zeker plaats, Zamele genoemd, 't welk vol diſtelen en doornen was, en maakten aldaar een klein huisje, om in 't zelve voor een iegelijk onbekend te leven.

Veinſt zijn voorſlag in te willigen.

Ontvlucht de bloedſchande.

Haar vader beſluit haar alom te zoeken.

De Koning nu, haar vlucht verſtaande, was vol ſpijt en razerny, en nam voor, haar zelfs in perzoon over al te gaan zoeken, en hebbende voor eerſt zijn geheele rijk te vergeefs doorgezocht, nam een deel volk en voer daar meê over zee, en alzo 't God beliefde, quam hy t' Antwerpen. Alwaar hy eenige dagen bleef, zendende zijn knechten en dienaars over al, om na zijn dochter te vernemen. Zommige van zijn dienaars quamen in een Dorp, Weſterloo geheten, en begaven hun in een herberg; en willende den waard betalen 't geen zy ſchuldig waren, gaven zy hem zeker geld van hun land; waar op de Waard tot hun zeide: *dat hy nog zodanig geld had, maar niet wiſt, wat 't eer weerdig was.* Zy hier over verwonderd, vraagden van wien hy zulk geld ontfangen had; de Waard, onkundig, waar om zy zulx vraagde, antwoorde, dat een zeer ſchoone dochter, die uyt Yrland gekomen was, en daar omtrent woonde, hem 't zelve zond voor ſpijs, die zy voor haar kocht. Hier door wierden zy terſtond gewaar, dat dit des Konings dochter was, die zy zochten: zy gingen voort derwaarts, en vonden haar: 't welk zy met groote blijſchap den Koning bekend maakten. Welke daar over zo verblijd was, of hy vande dood was verrezen, ging terſtond met zijn volk derwaarts: en by zijn dochter komende ſprak hy haar vriendelijk aan, haar biddende om de bruiloft te houden, en zijnen wille te vol-

Die door zeker toeval haar vind.

En andermaal ten Gemaliune verzoekt.

volbrengen. De vroome man Gerebernus, daar tegenwoordig zijnde, en zulx hoorende, beſtrafte met groote vrymoedigheid den Koning, over zijn gruwelijk en godloos voornemen. Doch deze Tiran over de goddelijke vermaninge des Prieſters verſtoord zijnde, trok hem van zijn dochter, en liet hem van zijn dienaars in ſtukken kappen. Daar na, als zijn dochter, zijn vervloekte begeerte niet wilde toe ſtaan, gebood hy zijn dienaars haar te dooden, maar als niemand, dat onſchuldig bloed wilde ſtorten, ſloeg hy zelfs zijn dochter het hoofd af.

Slaat haar om haar weigering het hoofd af.

REINILDIS,

Vrouwe van Sanctes.

Reinildis, die haar ziel de godheid had gewijd,
Belacht het ſnood beſtaan der woedende barbaaren,
En ſterft, mishandelt voor Sint Quintius altaaren,
Met onvertzaagden moede in 't bloejen van haar' tijd.

Reinildis godvruchtigheid.

Reinildis, een zeer godvruchtige dochter van hare ouders (die hun tot 'et Klooſter leven hadde begeven) veel goeds geërft hebbende, heeft 'er zelve meeſt aanden armen gegeven, niet meer daar af behoudende, als 't geen tot haar noodruft van doen was. Hield het lijden en ſterven Chriſti gedurig in haar gedachten, om te beter alle quade luſten en begeerlijkheden te doden. Bracht heele dagen en nagten in den gebede over. Nuttigde maar eens daags, en dat zeer zober. Eindelijk een luſt en begeerte krygende, om naer Jeruſalem te reizen, droeg zy alle haare goederen aan 't Klooſter Lobas op, namelijk, de Stad Sanctes, en vijf Dorpen; mede nemende een dienaar, en een dienſt-maagd. Twee jaren bleef zy in de H. Stadt, en bezocht aldaar met groote godsdienſtigheid, alle de plaatzen, daar onze zaligmaker gewandeld had. Na zeven jaren quam zy wederom in de Stad Sanctes, en wierd van der zelver in wonderen met groote blijſchap en eere ontfangen en bleef voort aldaar, leggende een uitnemend vroom en deugdzaam leven. Als d'ongelovigen deze nederlanden met moorden, branden, roven, zeer verwoeſteden, heeft zy, (ſchoon een yeder voor de wreedheid vluchtede) geenzints willen wijken uit de plaatze, daar zy gedacht had haar leven te eindigen: maar zeide, tot den genen, die haar geerne hadden doen vluchten: *Is 't dat ik vreeze te lijden voor dengenen, die om mijnen 't wille op deze wereld vande boze menſchen zo veel geleden heeft, wat zal ik hem doch ten jongſten dage zeggen, als ik om zijnen 't wil mijn leven niet en hebbe willen verſmaden?* Als d'andre dit hoorden, zijn zy weg gelopen: en zy is gebleven met twee van haar getrouwe vrienden, Grimoaldus die Onderdiaken was, en Gundulphus zijn dienaar. Als nu deze ongelovigen aanquamen, heeft zy haar, nevens die twee voornoemde mannen, in den gebede begeven, voor St. Quintus Altaar, alwaar haar deze wreede menſchen hebben aangevallen, en by 't hair geſleept, met vuyſten geſlagen, en met voeten geſtoten, en daar na met den zwaarde gedood, nevens Grimoaldus. Maar Gundulphus is met drie nagelen door zijn hoofd geſlagen, en heeft alſoo zijn leven geëindigd.

Trekt naar Jeruzalem.

Wil voor het woeden der ongelovigen niet vluchten.

werd van hen mishandeld en gedood.

MAXE-

MAXELENDIS,

Dochter van

HUMBINUS en AMELTRUDIS,

Voorname Edelen.

Vrou Maxelendis, wars der liefde, en dier verplicht
Aan Jesus-Christus, tracht haar Bruydegom te sussen,
Die, aangeblaazen door de minne om haar te kussen,
Haar, om haar weigering, berooft van 's Hemels licht.

Opvoeding van Maxelendis.

MAxelendis, dochter van Humbinus en Ameltrudis, zeer rijke en Edele lieden, woonende tot Camerijk, welke haar zeer zorgvuldig in de vreeze Gods, en alle Christelijcke deugden hadden opgetrokken, zo datze huwbaar geworden zijnde, van vele ten huwlijk verzocht wierd. 't Welk geen wonder was, vermits zy niet alleen zeer deugdzaam en godvruchtig, maar ook daar by schoon, rijk, en edel was. Doch zy die een afkeer had van de Wereld, had vast voorgenomen God, en niemand anders te dienen. Evenwel was 'er een onder deze vryers, zijnde een machtig Heer, Harduinus geheten, die geheel op haar verliefde, en derhalven d' ouders zo lastig viel door zijn verzoek, beloften, en dreigementen, dat hy hen verwon; en zy hem die beloofden te geven, zonder iet aan hun Dochter te zeggen. Harduinis was zeer verblijd, om dat hy verkregen had 't geen dat hy zo zeer begeerden: en trok derhalven na huys om te bereiden 't geen nodig was tot de bruyloft. Ondertusschen vraagden d' ouders aan Maxelendis, of zy dezen Heer wilde trouwen, die zo rijk en machtig was; haar vermanende, dat zy haar begeven zou onder 't jok van den Huwelijken staat, en hun gehoorzaam zijn; dewijle zy in dien staat God ook wel konde dienen. Hier over wierd zy zeer beroerd, en verzochte eenen dag, om haar daar op te bedenken, welken nacht zy over bracht met gedurig bidden, datze toch haar leven buiten den Huwelijken staat, in de maagdelijke vereenigheid mocht deur brengen. De dag vande bruyloft naarderende, quam Harduinus zeer vrolijk met groote heerlijkheid van zijne vrienden en dienaren om die te houden. Humbinus nam zijn dochter Maxelendis by na met geweld by 't hair, op dat zy trouwen zoude. Maar zy betoonde door haar groote stantvastigheid genoegzaam, dat zy liever haar leven wilde verlaten, als 't huwlijk aangaan. Harduinus ontsteken met een groote begeerte om haar te genieten, borst schier van spijt en gramschap. Een jeder ging weêr na huys, en Maxelendis vertrok in 't hare; zich begevende tot waken, vasten, bidden, en Aelmoessen. Zommige dagen hier na, wierden d' ouders van Maxelendis van zeker vriend ter maaltijd genood: en vermits hun dochter geen vermaak had in zo danige feesten en banketten, lieten zy haar t' huys. Harduinus, dronken, of veel eer uitzinnig van liefde, zulx verstaande, nam deze gelegentheid waar,

Zy heeft een afkeer van de Werelt.

werd van haar ouders buiten haar weten verlooft.

Haar verbaastheid daar over.

Begeerte niet te trouwen.

hopende

hopende nu zijn onstuimige begeerte te volbrengen. Hy begeeft zich daar op, met gewapend volk vergezelschapt zijnde, na haar huys: en onverhoeds in komende, hoe wel zy haar verborgen had, vond hy haar nogtans ten laatsten: en bad, en smeekte, en rade haar met alle zoetigheid, dat zy hem zoude trouwen, en zijnen wille doen: maar zy stantvastiger als een Steen-rotz, sprak tot hem aldus: *Dat geen geweld groot genoeg was, dat zy ontrouwe doen zoude aan Jezus Christus, en dat hy wel konde haar lighaam maar niet haar ziele dooden.* Dit zeggende, ontwrong zy haar uit de handen der gener die haar vast hielden. Harduinus, ontsteken met het vuur der begeerlijkheid, en Duyvelsche boosheid, liep haar na, en doode haar met zijn zwaard. Maar op den den zelven oogenblik, als hy het bloed zag lopen uit het lighaam van de deugdelijke en kuische maagd, wierd hy van God met blindheid geslagen, tot loon van zijn vervloekte moord.

Des Bruyde-goms uiterste poging om haar te bewegen.

Die haar doorsteekt.

FERGUS de III.

Koning van Schotland,

En zijne

GEMALINNE.

De Schotse Fergus, blind door minne en geilen brand,
Braakt door zijn Bed-genoot den adem met het leven,
Die, om onschuldigen te hoeden voor het sneven,
Zich zelf het hart doorboort met haare poesle hand.

FErgus de derde van dien name, en 63ste. Koning van Schotland, is door zijn zijn eigen gemalinne van 't leven beroofd. d' Oorzaak van zijn dood, was zijn ongebonden leven, als die altoos menichte van hoeren en byslaapsters ophoudende, zijn huwelijk geen kleine schande, en zijn gemoed geen slechte knaging aan en deed. Zijn gemalinne heeft hem menigmaal daar over bestraft, maar alles zonder vrucht, waar door zy eindelijk, op 't alderhoogst verbitterd, haar slag waargenomen, en haar gemaal, in wellust verzopen, op een nacht in zijn bedde verworcht heeft. Onderzoek, op zijn doodgedaan, en veel zijner vrienden in vermoeden gebragt, en beschuldigd zijnde, is zy, (die niet wilde dat iemand om haaren 't wil lijden, of misschien den roem van zo een voortreffelijke daad weg dragen zou) te voorschijn gekomen, en heeft op een hooge plaats staande bekend, dat zy d' uitvoerster van dat stuk werks was, en op dat men haar met geen geweld aantasten, of anderzints eenige versmaadheid aan zou doen, heeftze zich zelfs met een mes het hart afgesteken. Meer beweegd door 't pijningen der onnozelen, als bekommert voor haar eigen leven, want eerze haar zelfs het hart afstak, ontdekteze met deze woorden hare daad: *Ik ben 't* (zeide zy) *die Fergus, van welkers dood onder geschil is, den lest verleden nacht met deze handen heb verworcht, aangedreven door rechtveerdige gramschap, uit*

Fergus ongebondenheid is oorzaak van zijn dood.

Werd van zijn vrou verwurgt.

Die zich zelfs 't hart afsteekt.

Haarbekentenis.

zijn onlijdelijke lusten. Fergus had my inde plicht des huwelijx verongelijkt, als 't onmatelijk dien den Hoeren opdragende. Dies wanhopende, na verscheide vermaningen, van immer zijne liefde t' my waarts te bewegen, ben ik ten leften door gegronde gramschap tot deze daad gedreven. Ik had dan liever den overspeelder van kant te maken; dan versteken van mijn man, en beroofd vande Koninglijke eere, doorgaans ten doel van der hoeren overlast gestelt te worden. Wilt dan deze, betijgd met de dood des Konings los laten. Ook is 't onnodig, dees schuldige, volgens de wetten te straffen. Ik, die de moord heb derven beftaan, zal ook de straf aan mijn zelven uitvoeren. Op deze woorden, een ma onder haar kleeren verborgen, in 't hart drukkende, heefze in der yl haar geest gegeven.

Sterft.

POPIEL de II.

Koning van Polen,

En zijne

GEMALINNE.

Popiel, door zucht ter kroone en haren glans aan 't woeden,
Berooft door helsch vergif zijn Oomen van het licht,
Zo dier aan hunne zorg, voor zijn belang, verplicht,
Doch sneuvelt door Godts hand en felle geessel-roeden.

EEn schrijklijk voorbeeld van de rechtveerdige straffe Gods, leest men van den wreeden Koning van Polen, genaamd Popiel, welke regeerde in den jare drie honderd negen-en-veertig, na Christi geboorte, wiens wonderbaarlijke dood (nevens zijn gemallinne) by de vijftig getrouwe en geloofweerdige Histori-schrijvers beschreven hebben, alle de welke die zelfde gelijkformig in dezer wijze verhalen. De vader van dezen Koning Popiel, als hy gevoelde, dat zijn dood nakende was, heeft de bedieninge en 't Gouvernement van 't Rijk gelaten aan twee Oomen van zijnen zoone: 't welk mannen waren, die van alle den volke zeer geërd wierden door henlieder eerbaarheid en vroom leven. Maar als Popiel tot zijn behoorlijken ouderdom gekomen was, zo begost hy te volgen zijne wellusten en begeerlijkheden, invoegen, dat hy, binnen korten tijd, zo onbeschaamd wierd, dat 'er geen zoorte van zonde was, die hy niet en bedreef: ja zo verre, dat hy alle middelen overdacht, om zijn Oomen te vermoorden, en uit de wereld te helpen: die hy ten leften vergift dede schenken: waar door zy met jammerlijke en ellendige pijne om 't leven quamen: dat gedaan zijnde, als hy hem nu beveelde in vrijheid en zonder bedwank te leven, verzocht hy alle manieren van dertelheid, die hem eerst in den zin quamen, hy zette op zijn hoofd kransen en hoedkens van bloemen, streek en perfumeerde hem met zeer kostelijke zalven: En ten einde, op dat hy 't beginzel van zijn Rijk zoude heerlijk maken, zo heeft hy doen bereiden een zeer kostelijk banket, waar dat alle de Princen en Heeren van zijn Rijke vergaderd waren: maar zoo zy begosten te banketteren,

Popiels vader laat de bedieninge van 't Ryk aan zijne Zwagers.

Popiels baldadigheid.

Brengt zijn Oomen om.

Zijne dertelheid.

ketteren, zo zijn daar gekomen een ontallijke menigte van Ratten, die uit de doode lichamen van zijne vermoorde Ooms quamen, die hy, gelijck boven verhaald is, hadde doen vergeven; waar over hy dus gruwelijk van God den Heere geſtraft wierd. Deze Rotten dan quamen beſtormen dien wreeden Tyran, zo hy in zijne welluſten gezeten was, en begoſten hem met hare tanden te feeſteren. Het welke zijn Archiers geerne belet hadden, maar te vergeefs; want zy beſtormden hem dag en nacht zo dapper, dat de arme menſchen moeden werden van af te keeren, dat zy niet langer konde wederſtaan: waarom me by den Raad beſloten wierd dat men vuur zoude ſtellen rondom den Koning, niet denkende, dat 'er geen menſchelyk macht is, die den Goddelijken raad kan wederſtaan: maar het was een wonderlijke zake, dat de Ratten, door vuur en vlam loopende, niet op en hielden te knagen den vervloekten moordenaar van zijne Oömen: en ziende, dat zy in haar eerſte meeninge bedrogen waren, zoo hebben zy bedacht hem met een ſchip te voeren midden in een ſtaande water. Maar deze beeſten geenzins ontſiende de ſtrafheid van dit Element, zijn midden door de baren geſwommen, tot dat zy quamen aan 't ſchip, daar zy hare verwoedheid met zulk een geweld vervolgden, dat de ſchippers en andere, die geordineerd waren om hem te bewaren, (merkende dat zulx geſchiede door de gramſchap Godts) gedwongen wierden, de ſchuyt aan land te brengen, en haren Prinze te laten ter genade van deze beeſten, de welke vindende hem alleen, en bloot van alle menſchelijke hulpe, en raadt, niet wetende meer tot deze merkelijke ſtraffe Godts te doen, is met zijn gemalinne op een Toren gevloden, die mede aan die voorgenoemde moord ſchuldig was, alwaar zy tot een loon van hare boosheid, van dit kleine gedierte verſcheurd, en tot 't gebeente toe vernield ende opgegeten wierden.

Gods wonderlijke werken.

Wert met zijn gemalinne van de Rotten verſcheurt.

De hoogduitſchen hebben ook een diergelijke hiſtorie, zeer vermaard in alle hun lieden Chronijken, van Hatto, de twee-en-dertigſte Aardt-biſſchop van Mentz, binnen wiens tijd, een zeer groote dieren tijd over 't geheele land was. Deze grijpende wolf, ziende dat 'et arme volck razende was van honger (zonderlinge die van zijne landen) heeft door het ingeven des Duyvels bedacht, dat hy in een ſchuure een groote menichte van hun lieden zouden doen t' zamen komen, en daar zijnde omçingeld en beſloten, in plaatze dat zy meenden brood te krijgen om hunnen beſwaarlijken honger te ſtelpen, heeft deze vertwijfelde Tyran den brand daar in doen ſteken, en die arme menſchen daar alzo levendig laten verbranden, dat men naderhand van hen niet vond, als de bloote beenen, die ſwart en vermolſemd waren, maar zo hem zommige dagen daar na gevraagd wierd, waarom hy deze groote wreedheid bedreven hadde, tegens deze ellendige onſchuldige menſchen: gaf hy ten antwoorde, *dat hy die hadde doen verbranden, om dat tuſſchen hen lieden en de Ratten geen onderſcheid was, de welke het kooren eten, en nergens toe nut zijn.* Maar de Heere heeft zulk een wreedheid niet ongeſtraft gelaten: want van ſtonden aan heeft hy verwekt een groote menigte van Ratten, die hem volgden tot op een tooren, die in 't water ſtond, in 't midden van de reviere, die voor by deze ſtad loopt, daar op hy hem zelven meende te bergen, waar dat die Ratten hem zo gruwelijk tracteerden, dat zy niet over lieten blijven, dan 't gebeente, 't welk nog hedendaags begraven legt in 't Kloofter van Sint Albin, binnen Ments, en de Tooren daar deze onzalige herder zijn leven dus ellendelijk heeft geëind, is nog op den dag van heden in wezen, en word genoemd de Ratte Toren.

Hiſtorie van Hatto.

Doet veel menſchen levendig verbranden.

Zijn godloos geſeg.

Werd van Ratten opgegeten.

JOANNES,

d' Achtſte Pauzinne.

d' Atheenſche wijsheid had Joannes ingezoogen,
Waar door zy entlijk trad ten Pauſelijken Troon;
Doch baarde, geil bevrucht, in zulk een ſtaat een zoon,
Die met haar ſneuvelde voor aller menſchen oogen.

Joannes, eerſt Gildeberte genaamt, trekt naar Athenen ter ſtudien.

JOannes de achtſte van dien name, gemeenlijk Juth geheten, heeft zo veel het ampt belangd, een Paus, maar, haars aards halven, een vrouws-perzoon geweeſt: van dewelke men veel wonderlijke dingen beſchreven vind. Deze dochter was geboren te Mentz, een zeer vermaarde Stad in Hoog-duytſchland, en eerſt Gildeberte genoemd. Doch naderhand haar zelfs in mans kleederen verkleed hebbende, toog na Athenen met haaren Boel, 't welk een Monik was uit Engeland geboortig: aldaar wezende, heeft zy uitnemende wel toegenomen in alle wetenſchappen, doch na de dood haars boels quam zy te Romen, nochtans haar altijd voor een mans-perzoon uitgevende. Dewijle zy dan van zeer ſcherpzinnig verſtand

Haar geleertheid.

was, en de gave hadde van wel en beſcheidelijk te ſpreken in de openbare leſſen en diſputatien, dat ook veele over haar groote wetenſchap zeer verwonderden: Hier

Werd na Leo Paus.

over wierd een yeder haar zeer toegedaan, en zy konde de herten van alle man zo innemen, datmen na de dood van Leo de vierde haar tot Paus verkoor. In dezen ſtaat geſteld wezende, maakte zy Prieſteren en Diaconen, ordineerde Biſſchoppen en Ampten, zong Miſſe, wijde Tempelen, en Altaren, bediende Sacramenten, gaf haar voeten te kuſſen, en dede al 't gene, dat d' andere Pauzen gewoon waren te

Werd van een Kardinaal bezwangert.

doen. Doch gedurende haar Pauzelijke ſtaat wierd zy bevrucht met kinde door een van haar Cardinalen, dewelke wel wiſt van wat aard datze was. En alzo zy in een zeer feeſtelijke Proceſſie, na Sint Jan te Lateranen ging, baarde zy een kind in 't midden vander ſtrate, tuſſchen het Coleſeum en Sint Clemens Capelle, effen als zy wel

Baard en ſterft gedurende de Proceſſie.

devotelijk en ſtatelijk in de Proceſſie voortrad, en ſtierf aldaar ter zelver plaatze in 't kinder-baren, met de vrucht, welk geſchiede in 't jaar ons Heeren Jeſu Chriſti 857. en wierden alle beide zonder eenige feeſtelijke uitvaard begraven. En hierom zegtmen gemeenlijk, dat zo wanneer d' opperſte Biſſchoppen, dewelke zedert geweeſt

De plaats haaren baringe werd geſchuwt.

zijn, daar omtrent komende, elders hun weg nemen, door een ander ſtrate gaan, en die plaatze ſchuwen, tot verſmadinge van zo een afgrijzelijke zonde. En nog ter tijd, zo wanneermen een Paus kieſt, zo houtmer expreſſelijk een ſtoel toe met een gat van onder, op dat men Secretelijk weten mag, of de genen, die men tot Paus kieſt, een mans-perzoon is. Maar nu is dezelve beſloten tot St. Jan te Lateran, door zulx nu niet meer gebruykelijk is. Ik vinde daar en boven geſchreven dat in die ſtrate een ſteenen beeld ſtaat, 't welk de baringe en de dood van deze onbeſchaamde en oneerlijke vrouwe is vertoonende. Johannes Wolfius beſchrijft ende bekrachtigd deze Hiſtorie met de getuigniſſe van wel zeventig Scribenten, welke meeſt alle Roomſch Catholijken zijn.

VALAS-

VALASKA,

Koninginne van Bohemen.

Valaska tracht vol moed der vrouwen eer te ſchragen,
Des ruit zy ieder op tot man en broeder-moord,
En zweept Bohemen met een Krijgs-macht ongehoord;
Doch ſneuvelt mannelijk door haar te ſtout te wagen.

Als Crocus, de tweede Hartog van Bohemen, overleden was, zonder enig manlijk oir na te laten, zo wierd zijn eenige dochter Libuſſa geheten, in de Koninglijke ſtoel en regeringe geſteld, en regeerde den Lande veele jaren tot groot genoegen van een iegelijk. Maar als ten laatſten de Bohemers, (opgehiſt zijnde van een groot Heere) niet langer van een vrouwe wilde geregeerd wezen, zo nam zy ten Huwelijk, Primiſlaus, de derde van dien name, welke, de Bohemers voor hunnen Prince en Koning erkenden, doch regeerde Libuſſa evenwel eensdeels, terwijl zy leefde, door den raad van haar Gemaal. Overleden wezende, bleef het Koningrijk aan Primiſlaus, welke toen verminderde d' authoriteit der vrouwen, die tot dien tijd zeer toegenomen en aangewaſſen was, zo lange als Libuſſe leefde. Waarom Valaska, een jongvrouwe van groote kloekmoedigheid, en als een Amazone, die Libuſſa gedient hadde voor Secretaris in haar geheimen Raad, niet kunnende verdragen dat d' authoriteyt der vrouwen dagelijks meer en meer verminderd wierd, vergaderde op eenen dag zeer heimelijk haar gezellinnen, tot haar ſprekende deze volgende redenen: *Mijn lieve zuſters, wy hebben onze Meeſterſze verlooren, dewelke haar altijd bevrijd heeft van de onderdanigheid der mannen, en die nooit gedoogde, datze Meeſters waren: maar behield zelfs d' opperſte macht, en wy met haar wierden als Koninginnen geacht en geëerd. Maar nu zien wy, ellendige, als wy zijn, dat wy de reſte van ons leven moeten verſlyten, (hoewel het ons zeer zwaar valt) onder het jok der mannen: zo dat ik zie, dat wy nog in een erger ſtaat dan der ſlaven zullen geraken, indien wy uit ons zelven onze oude vryheid niet weder met geweld en winnen. Derhalven indien uwe meeninge met de mijne over een komt, en u herte met het mijne eens gezint is, en twijffeld daar niet aan, of wy zullen lichtelijk weêr in onzen vorigen ſtaat komen. Ik heb geweeſt (gelijk een yeder van u allen wel weet) van den Rade van Libuſſe, en heb meê van haar geleerd al 't geen zy wiſte, ja ook om bezweeringen en toveryen te maken; het welke al t' zamen zeer dienſtelijk tot onzen aanſlag zal wezen: indien gy my nu wilt volgen, zonder twijffel zult gy weêr op nieu de Heerſchappy boven de mannen hebben.*

Valaska tracht na de dood van Libuſſa d' achting der vrouwen te bewaaren.

Haar vertoog aan haare gezellinnen.

Valaska haar redenen geëindigd hebbende, zo bevielen alle de vrouwen dezen middel zeer wel; en namen daar groot behagen in, en derhalven haar begeerte toe ſtaande, begonnen toen voortaan van ure tot ure tegen de mannen te zamen-zweeren. Nu terwijl alle deze handelingen geſchieden, droomde Primiſlaus op zeker nacht, dat hem een maagd bloed te drinken gaf. Hy, die een groot waarzegger was, door zodanigen droom verſchrikt zijnde, begeerende in tijds in't quaad te voorzien, eer het te laat was, deê terſtond al de voornaamſten van den Lande by

Die met haar tegen de mannen zamen-zweeren.

Primiſlaus tracht de vryheid der vrouwen te verminderen.

een vergaderen, van meening zijnde, de boven maten groote vryheid der vrouwen te verminderen, en haar de zelve te verbieden: want de vrouwen dezes Lands, hadden voor een gebruik, dat zy de paarden pickeerden, loopen, tour-noyen, metten boge ſchieten, jagen, vliegen, met pylen werpen, in 't kort zy oeffenden haar in alle oeffeningen, die den mannen gemeenlijk plegen. Maar d' Edellieden ſpotteden

Antwoord der Edelen daar op.

met 'et voornemen en d' opinie van hun Prince, en gaven hem tot antwoorde: *dat door het ſpeelen, en de behendigheid des lighaams, der vrouwen, en om de frayigheid van haren geeſt, zy veel eer waardig waren, dat men haar beminde en eerde, dan dat men haar daarom zoude haten.*

Valaska ondertuſſchen, en ruſte dag nog nacht, bereidende alle middelen en conjuratien daar toe van noden zijnde, om zulk een deerlijke Tragedie tegen de mannen

Valaskaas liſt.

te ſpeelen, en in 't werk te ſtellen, trekkende met er tijd de herten der vrouwen door dranken en betoveringen van de liefde harer mannen, en winnende van dag tot dag meer andere vrouwen, dezelve tot haar opinie en factie perſuaderende. Eindelijk als 't haar nu goed dochte, en dat zy een groot getal by een vergaderd hadde,

De vrouwen vermoorden hare mannen, zoonen, en broeders.

zo hebben deze wreede vrouwen op een nacht alle haare vaders, mannen, broeders, en zoonen in hare bedden gedood, terwijle zy ſliepen. Dit gedaan zijnde, zo namen zy terſtond de wapenen in handen, en vergaderden al t' zamen op een plaatze niet verre van Praag, die haar Valaska beſtemd hadde: en eenige van de gene, die haar navolgden, overwonnen hebbende, trokken recht na Viſſagrade, alwaar Primiſlaus zijn Hof hield, om hem aldaar te betrappen: maar ziende, dat het haar onmogelijk was de plaatze te veroveren, zo vertrokken ze van daar op eenen Berch, in

Zy trachten Primiſlaus te betrappen.

een plaatze die uit 'er naturen zeer ſterk was, en bouwden aldaar een Kaſteel, 't zelve *Dievize* noemende, 't welk in haar ſpraak te zeggen is, een plaatze der maagden, want de maagden noemenze *Dievize*. Dit Exploict dochte alle de gene zeer vreemd en ſchrikkelijk, deede grooten ſchrik aan alle d' inwoonders van 't Land, die van deze voorverhaalde gruwelijke moord overgebleven en behouden waren. Ter eener zyde ziende den grooten hoop der woedende vrouwen, en ten anderen zeer bevreeſt zijnde, dat d' overige vrouwen 't zelve ſpel mede mochten in 't werk ſtellen.

d' Inwoonders bieden den Koning alle hulpe aan.

Om dezer oorzaaks wille deden zy gelijkelijk aan Primiſlaus verſtaan, dat zy bereid en gedelibereerd waren aan deze nieuwe Amazonen ſlag te leveren, en dat hy met zijn heir zou marcheeren, want zy waren al t' zamen op 't punt om hem te volgen.

Die zulks afſlaat.

Den Prince gaf haar weder ten antwoorde, dat hy dit maal niet by haar en mochte komen, want hem de Goden geopenbaard hadden, dat alle de gene nu tegenwoordelijk tegen de vrouwen zouden ſtryden, zouden omkomen en gedood werden, en dat 'et van noode was, dat men op een ander tijd, met meerder geluk zoude ſtryden. d' Inwoonders niet tegenſtaande dezen raad, hebben zelfs een geweldig Leger te velde gebracht, marcherende recht toe na *Dievize*: en gekomen zijnde by Valaska, raakten de twee Legers aan malkanderen; alzo dat de mannen ſchandelijk in de

Het Leger der mannen in de vlucht gedreven.

vlucht gedreven wierden, niet zonder groote ſchade en verlies van hun volk. Ende alzo Malada, Nodea, Sutacia, Votaſta, Ragda, Zaſtana, ende Triſtana haar zeer vromelijk in dezen ſtrijd gedragen hadden, wierd een ieder tot vergeldinge harer kloekmoedigheid, Goude ketenen en Braſeletten geſchonken, en aangaande den buit die zy gekregen hadden, die wierd uitgedeeld aan een ieder naar datze hun kloek

Valaskaas kloekmoedigheid.

in den ſtrijd gedragen hadden. Valaska doodde in dezen ſlag zeven mannen van de vianden; zo dat een ieder ſchier meende dat het een Godinne was. Na deze nederlage hadden de Bohemers nooit den moed meer deze vrouwen aan te taſten: maar in tegendeel trokken zy alle dagen uit in d' omleggende contreyen, dezelve pillerende, rovende, ſaccagerende, verbrandende, zo dat zy maakten datmen haar dagelijks meer en meer ontzag en vreesde.

Als

Als zy haar nu by na van geheel Bohemen meester gemaakt hadden, wierden zy bedwongen trafijke ende koophandeling te drijven; invoegen datze gemeenschap met de mannen moeste nemen, anderzints zouden zy zeer haast tot niet gekomen en vergaan zijn geweest: het welke haar oorzake gaf weder met de mannen te huwelijken, doch met conditie, en een wet die zy maakten, dat de dochters by haar zouden opgevoed, onderhouden, en onderwezen worden: maar dat zy de knechjes het rechter oog zouden uitsteken, en de duimen van hare handen afsnijden, op dat zy tot mannelijken ouderdom gekomen zijnde, onbequaam zouden wezen de wapenen te hanteren, en met den boge te schieten. Eindelijk als Valaska nu den tijd van zeven jaren Bohemen gequeld, en 't zelve by na geheel haar Tributaris gemaakt had, wierd zy ten lesten van Primislaus nog bedrogen, dewelke haar adviseerde door brieven, hoe dat alle de voornaamste Heeren en Edellieden voorgenomen hadden een oorloge tegens haar te voeren, hoewel het tegen zijnen wille en consent was, daar hy geen groot behagen in hadde: evenwel zo was hy wel verzekerd, datze loon na hun werken zouden ontfangen. Dat hy haar ook altijd voor zijn lieve dochter had gehouden, haar nimmermeer gehaat hebbende, om dat zy Bohemen overheerd hadde, zo wel om dat zy langen tijd was geweest een van de getrouwste en Secreetste Raad zijner gemalinne, als ook om dat zy door haar vromigheid Bohemen zeven jaren lang geregeerd hadde. Ook gevoelde hy meê dat hy oud en onbequaam tot de Regeeringe wierd, ten anderen en was zijn zoone niet oud genoeg om te regeeren, daarom bad hy haar, dat zy tot Vissagrade wilde komen, hy zou haar, alle de Fortressen in handen stellen, zo dat zy door dezen middel lichtelijk geheel Bohemen haar zoude onderdanig maken, mits conditie, dat zy 't zelve naderhand zoude deelen met zijnen zone, die hy by de Princesse Libusse haar meestaresse gewonnen hadde, al het welke hy haar zeer wel betrouwde: Want hem aangaande, hy was te vreeden wederom tot zijn eersten staat te keeren, en te gaan woonen in 't dorp, daarmen hem tegen zijn dank uitgehaald had. (Want hy was van de ploeg tot de kroon gekomen) het docht hem ook een redelijke zaak te wezen, en meer als behoorlijk, dat gelijkerwijs als hy de Koninglijke Scepter van een vrouwe ontfangen hadde, dat hy de zelve wederom aan een vrouwe behoorden ter hand te stellen. Dezen brief geschreven, gesloten en gezonden wezende, wierd groot geloof van Valaska gegeven, dewelke volgens het naturel van haar geslachte, den zelven te licht gelovende, zond zonder eenig vertoeven. Een Esquadron van haar gezellinnen, om van deze zeer sterke plaatze possessie te nemen, daar zy toen inquamen, en wierden wel ontfangen, en ingehaald, met dansen, speelen, en feesten. Primislaus noodigde haar altemaal in zijn Paleis om te banketteren, en terwijle zy aande tafel vol vreugde waren, zo quam daar in de zale een troepe jongen mannen, tot 't hoofde toegewapend zijnde, die tot dien tijd toe in een kamer waren verborgen geweest, haar onverziens werpende op deze onverdachte vrouwen, welke al t' zamen gedood wierden. Hier na zo trok het volk van Primislaus met grooter macht na Dievize. Valaska deze vreemde tijdinge verstaan hebbende, meende by na razende te worden, en met 'er haast haar wapenende, reed alleen uit 't kasteel, zittende op een snel Oorlogs-paard, dat zo ras en levend was, dat 't scheen te vliegen, veele vrouwen haar navolgende: maar zy was d' eerste die het Heir van Primislaus ontmoete, dat stijf aan marcheerde zonder een woord te zeggen, en zeer vierig tot den strijd wezende, besteden aldaar al de kracht die zy hadde. Eyndelijk alzo zy haar midden in het dikste gedrang van haar vyanden wierp, wierd zy aldaar gedood. Haar gezellinnen gekomen zijnde, en de dood van haar meestaresse vernomen hebbende, vielen zeer fellijk op de vyanden aan, niet uit hope, die zy tot d' overwinninge had-

Wat de vrouwen verplichten weder met de mannen te huwelijken.

Voordeelen des huwelijks.

Primislaus list om Valaska te bedriegen.

Dat hem gelukt.

Valaskaas dood.

Het leger der vrouwen geſlagen.

hadden; maar veel meer om haar te wreeken, en het gevecht was zeer heet en furieus: maar de batalie verliezende, ſtelden zy haar op de vlucht na de Fortreſſe, aldaar zy bevonden dat de poorten geſloten en 't Kaſteel ingenomen was, door die van Viſſagrade, waar door zy altemaal gedood, en aan ſtukken gehouwen wierden.

Het lyk van Valaska tot ſpys der vogelen gelaten.

Aldus wierd Bohemen vande Heerſchappije der vrouwen verloſt, en Valaska waardig zijnde om geſteld te worden onder het getal der doorluchtige ende vermaarde vrouwen, bleef onbegraven, en aldaar gelaten tot een ſpijze der vogelen en wilde beeſten.

LUDOMILLA en DRAHOMIR,

Princeſſen van Bohemen.

Drahomirs woede en drift ontzielt al 't Hof-geſin,
Haar dolle afgoden-dienſt doet duizent Chriſtenen ſneven,
En rooft haar' tweeden zoon en Ludomilla 't leven,
Des ſlokt haar d' aarde op 't wreedſte op haren wagen in.

Borzivoy werd met zijn gemallinne gekerſtent.

BOrzivoy, Hertog van Bohemen in 't zeſtigſte jaar zijns ouderdoms. Met zijn gemallinne Ludomilla tot het Chriſtelijk geloof bekeerd zijnde, nevens veele Heeren, Borgers, en gemeene lieden, heeft vorder alle middelen aangewend, om de leere des H. Evangeliums voort te zetten. Edoch gelijk de belijdeniſſe van den waren Gods-dienſt veeltijds pleeg vergezelſchapt te zijn van vervolginge, zo geliefde het onſe Zaligmaker ook toe te laten, dat deze zijne nieuwe gelovigen ook door het kruys en vervolginge zouden geheiligd werden.

Werd ten lande uitgedreven.

d' Eerſte nu die den haat des Zatans, en verwoedheid der afgoden-dienaaars moſte uitſtaan, was de Hertog Borzivoy, die van deze dienaaren van den Duyvel uyt zijn land verjaagd wierd, alzo hy door gene dreigementen, nog vermaninge konde beweegd werden om dien Gods-dienſt, dien hy voor den waren had aangenomen, weder te verzaken, en der Duyvelen valſche eerbiedinge t' omhelzen.

De meeſte Heeren (zijnde nog blinde Heidenen) verkoren daar op tot hunnen Prince eenen Stogemir, die elf jaren in Beyeren balling geweeſt was; doch als zy vernamen dat deze aldaar ook een Chriſten was geworden, en de Boheemſche tale niet meer konde ſpreken, zo verdreven zy dien weder in ballingſchap; en om t' ontgaan de groote onluſten, en inwendige oproeren, die middeler tijd waren ontſtaan, zo wierden zy gedrongen weder in te roepen haren verdreven Vorſt, die Anno 898. binnen Praag verſcheen, vergezelſchapt van vele Godzalige Herders.

En weder ingeroepen.

Na dat deze loffelijke Prins dan zeven jaren met ongelooflijke moeite doorgebragt hadde om zijn rijke tot ruſte te brengen, en den Chriſtelijken Gods-dienſt te doen bloejen, nam hy voor een ſtil, en geruſt leven te leiden, en daarom zijn Ampt vrywillig overgevende aan de Staten van zijn Land, recommandeerde aan de zelve zijne kinderen, van dewelke zy tot hunne Prince verkoren Spitignew, zijnde een verſtandig, en wakker jong Heer. Edoch alzo deze ook na den tijd van twee jaren quam te ſterven, te weten Anno 906. Zo zouden de Staten van Bohemen geern

Legt, om een godvruchtig leven te leiden, de regeering neer.

weder

weder tot hunnen Vorst Borzivoy aangenomen hebben, maar alzo die geenzints daar na en wilde luisteren, of zijn gerust leven verlaten, zo namen zy voor hunnen Prince aan zijnen tweeden zoon, die hy hen aangepresen hadde, op dat die hen zoude regeren volgens zijns vaders raad, gelijk zijn broeder ook voor heenen gedaan had. Deze genaamd Uladislaw trouwde Drahomir', wel afkomstig van een vermaard geslachte, en zeer schoon van gedaante, maar uit 'er maten genegen tot den dienst der Afgoden, doch wist haar zelven zeer meesterlijk te veinzen, en was in den aanvank zeer vriendelijk tegen haar gemaal, en de Heeren die het Christen gelove omhelst hadden, en beloofden daarenboven dat zo ras als zy in de gronden van dien Godsdienst grondelijk zoude onderwezen zijn, haar zelven ook te zullen laten doopen.

Zijn tweede zoon, ter Regering gesteegen, trouwt Drahomir.

Zo lange nu als haar schoon-vader, en man leefden, zo volherde zy in haar zo meesterlijk veinzen, maar als d'eerste Anno 910. en Uladislaw Anno 916. waren overleden, en dat de groot-moeder van de jonge Princen, Ludomilla, den oudsten vande zonen van den Prince Uladislaw, Wenceslaw tot haar hadde genomen om dien op te brengen, zo verzocht Drahomir' dat men haar dan ten minsten den jongsten Boleslaw zoude laten tot haaren troost. Dit hadde zy zo ras niet verkregen, of zy zoude ook geern de Regeeringe in haar eige handen gekregen hebben; En dit haar ook zijnde toegestaan, zo liet zy op haren naam zeker Plakkaat uitgaan, waar in zy belaste datmen de Kerken der Christenen toe sluyten, en zich niet meer zoude verstouten dien Godsdienst te oeffenen, of dat de Herders het volk leeren, of School-meesters, der Christenen kinderen onderwijzen zouden, of dat men anders d'ongehoorzamen vangen, spannen, bannen, ja dooden zoude.

Haar veinzery.

Verbiedt het oeffenen der Christelijken Godsdienst.

Drahomir' veranderde ook te Praag d'Overheid, en stelde in de plaatze der Christenen, bloed-dorstige Afgoden-dienaars, die door hare aanradinge en heimelijk bevel vele onnozele Christenen van het leven beroofden, en andere hare goederen ontnamen; Indien nu yemand van de Christenen in zijn zelven te beschermen een van deze vervolgers omgebracht hadde, zo wierd diens dood wel tien dubbeld op d'overige gewroken.

En de bloed-dorstige Princesse Drahomir' daar mede geenzins vergenoegd, liet by haar ontbieden zekeren Balhoi, die zy tot Gouverneur over die van Praag, onder den naam van Schout, hadde gemaakt, zijnde een wreed mensche; en maekte dien bekend haar heimelijk voornemen, om dat met geweld, of list uit te werken, en beloofde hem daar over namaals rijkelijk te zullen beloonen.

Haar wreedheid tegen de Christenen.

Deze nam zeer gewillig op zich haar bevel te voltrekken, en wapende daar op zodanige, als met hem t'zamen gezworen hadden, zijnde over de 600 mannen, en trok van die vergezelschapt na de huizen der gener die hem deze woedende Vorstinne hadde belast te dooden; Edoch alzo deze zake den Christenen voor heenen eenigzins ter ooren was gekomen, zo waren die ook tot haar eigen bescherminge by een vergaderd, zijnde omtrent de 400 mannen, tusschen de welke een bloedig gevecht ontstond, en bleef eindelijk d'overwinning aan de zijde der Christenen, na dat 'er van beide zijden vele omgekomen waren.

't Gevecht der zelve.

Drahomir' ten hoogsten verbolgen dat deze hare Duyvelsche aanslag zo qualijk was uitgevallen, vond noodig het Vossen-vel aan te trekken, en te veinzen dat het haar leed was, dat zulke onlusten, en die zo bloedig tusschen mede-borgers ontstaan waren, en belaste daar op dat men de Wapenen aan beide zijden afleggen, en die op het Stadhuys zoude brengen. en liet daar en boven wel strengelijk verbieden, met eenig geweer op de straten te verschijnen De Christenen, niet tegenstaande haar deze zake verdacht was, evenwel om te toonen hare gehoorzaamheid te-

Haar nieuwe veinzery.

gen d'Overheid, brachten hare wapenen op de bestemde plaatze, gelijk zy zagen dat die van hare tegen-partye ook deden; maar dit was zo haast niet volbracht, of deze Godloze Princesse belaste dat men d' ontwapende Christenen ter midder nacht op 't onvoorzienste zoude overvallen, op dat die haar geenzins zoude konnen verweeren; en wierden alzo op dien bestemden stond door de Heidensche moordenaars meer dan 300 Christenen omgebragt; maar deze helsche furie daar mede nog niet verzadigd, belastede aan den Schout, dat hy alle d' overige Christenen die hy nog konde bekomen, ook zoude doen vermoorden.

Moord der Christenen.

De Schout vergezelschapt van een deel moordenaars, zocht dezen zijnen ontfangen last in 't werk te stellen, en bracht daarom om den hals alle die hem voorquamen, waar door d' overige Christenen tot wanhope vervallende (ziende dat men haar tegen alle recht, en redelijkheid zo moedwilliglijk vermoorde) besloten liever vromelijk vechtende te sterven, als door verfoeijelyke bloodheid haar zelven als onvernuftige beesten te laten kelen, en houdende daarom haar zelven dicht in een gesloten, verzetteden zy het geweld van den Schout, deden dien vluchten, en brachten eindelijk in 't vervolgen dien Godloozen schelm om.

Twede gevecht waar in de Schout sneuvelt.

Drahomir' dit ongeval, dat overkomen was haren zo getrouwen uitvoerder van hare vervloekte aanslagen, vernomen hebbende, meende van spijt te bersten, dat de Christenen niet alleen hunnen geheelen ondergank waren voorkomen, maar dat zy ook dien bloedigen beul van kant hadden geholpen; En ziende dat zy haar zelven nu niet meer over de menschen konde wreken, zo belaste zy dat men de Kerken der Christenen, die maar twee voor dien tijd te Praag waren, en in een van de welke haar man begraven was, zoude in brand steken.

Zy beveelt de Kerken te verbranden.

Edoch de Groot-moeder van den jonge Prince Wenceslaw Ludomilla niet langer konnende verdragen dit woede van Drahomir', beweegde eindelijk haar Neve, (die ontrent de negen jaren oud was doen zijn vader quam te sterven) dat hy nu immer de Heerschappie zoude aanvaarden, alzo hy zag dat zijne zo felle moeder niet op en hield zo wreedelijk d' onnozele Christenen te vervolgen.

Wenceslaw die tot dien tijd toe was opgevoed onder zijnen onderwyzer Kaiczki in alle goede konsten, en in de leere der godzaligheid, en die zich hadde achtergehouden onder het dekzel van zijne jonge jaren, gaf als nu de redenen van zijn Groot-moeder, en van die Heeren die het Christen geloove hadden aangenomen, plaatze, alzo hy nu tot zijn veertien jaren was gekomen; maar om dat hy de gewenste ruste in zijn Vorstendom zoude mogen onderhouden, zo gaf hy aan zijne broeder Boleslaw, en zijne moeder Drahomir' de Stad van Boleslaw met die geheele Landstreke, en dat met verwillinge van de Heeren, en Baroenen van zijn Hertogdom, dit geschiede Anno 921.

Wenceslau neemt de Regeering aan.

Alhoewel nu Drahomir' gedrongen was geweest te verlaten de regeeringe, zo en verzaakte zy evenwel geenzins den onverzoenlijken haat dien zy den Christelijken naam toedroeg, nog ook hare bloedige raadslagen, om dien t' eenemaal uit te roejen, en borstede dezen bitteren haat eerst uit tegen de godzalige Princessen Ludomilla Groot-moeder van den Vorst, want alzo die geslepe wolvinne gantsch niet en twijfelde of zy was door haren raad wegen hare gepleegde moorderije van de regeringe verlaten, zo en konde zy dat niet op kroppen, dat die nu veel meer gezien was by haren zone Wenceslaw, en de voornaamste Heeren des Lands, als ook dat door haar aanzien de Christelijke godsdienst op een nieuw grooten wasdom kreeg.

Drahomirs woede tegen de Princesse Ludomilla.

En alzo zy dag en nacht in hare moordadige gedachten overwoeg hoe zy best deze zo godvruchtige Princesse zoude konnen van kant helpen, zo vond zy eindelijk uit twee groote Heeren Tuhman en Kuman genaamd, roekeloze en godloze boeven, die

die des nachts als deze heilige weduwe bezig was te bidden in de Kapelle van het Hof, die ombrachten, en verworchden.

Werd in de Capelle van 't Hof verwurgt.

Daar en ontbraken als doen geen Heeren, die Wenceslaw (met recht ontsteld over deze zo wreede en ongemeene moord van zijne Groot-moeder) tot weer-wrake vermaanden, en wilden zelfs wel uitvoerders van deze zoo rechtveerdige straffe zijn, dewijle zy verzekerd waren dat die heilooze Vorstinne niet zoude rusten voor en aleer zy zijn leven door zulke slimme en godloze bloedige aanslagen ook zoude verkort hebben.

Wenceslau wil zijne handen, ter wraake zyner Grootmoeder, aan zyn moeder niet slaan.

Maar deze godvrugtige Vorst sloot zijne ooren voor zodanige aanmaningen, ja bestrafte die in grooten ernst, om dat zy hem zodanige zaken dorsten voorhouden die van de Christelijke godvruchtigheid vervreemd waren, alzoo die gene door wiens ingeven, en raad dit uitgewrocht was, niet tegenstaande alle hare begane verfoeijelijke schelmstukken evenwel zijne moeder was; en 't gene zy hem zochten doen goed te vinden, ook zeer verschilde van de zedigheid, en lijdzaamheid ons van Christo bevolen, en dat zy weinig indachtig waren de spreuke, *Mijn is de wrake, ik zal ze vergelden.* Voorwaar gelijk deze goede Vorst wel betoonde zijne ongeveinsde godvruchtigheid tegen deze zijne zo onnatuurlijke moeder, zo verstond hy de spreuke niet rechtzinniglijk; want daar door was hem geenzins verboden goede ordre in zijn Land te beramen tot beschermingе zijner onderzaten, en verzekeringe van zijn eigen leven, waar aan de behoudenisse van den waren Godsdienst, en het welvaren zijner onderzaten hing: hy liet dan ongemerkt deze zake doorgaan, en bond geenzins in de macht van zijne moeder Drahomir'. Gelijk hy nu door deze zijne wijze Raads-heeren wel was gewaarschouwd van het bloedig voornemen van zijn wreede en onnatuurlijke moeder, die van hare Godloze voornemens geen afstand zoude doen met de moord van zijne zo godvruchtige Groot-moeder, maar dat hy die ook tot een slacht-offer zoude moeten verstrekken, zo betoonde d' ervarentheid wel haast dat dit geen vergeefsche vreeze was geweest; want deze brandende van Heers-zucht, bekladde by yder een Wenceslaw, en zochte dien in den haat van het volk te brengen, als of die een Vorst was geweest, die onbequaam was om de plichten van een Overhoofd te voltrekken, alzo die niet en bestonden uit verrichten van een deel ceremonien, en Godsdienstigheden, maar in 't aanvoeren van een Heir, en het beschermen zijner onderzaten, en verhief met eenen tot den Hemel toe haar tweeden zoon Boleslaw, als die met haar over een quam in haren Heidenschen afgoden-dienst.

De moeder zoekt haren zoon in den haat te brengen.

Edoch als zy bevond dat al dit haar woelen vruchteloos uit viel, en dat het Rijke van Wenceslaw van dag tot dag toe nam, en bevestigd wierd, en zijnen naam verheerlijkt, zo begon deze wrede Medea haren zone Boleslaw in te blazen dat 'er niets voor hem overig was te doen, als dezen suffaard door het een, of ander middel van kant te helpen, en alzo op zijnen Throon te klimmen.

Tracht hem door zijnen broeder te dooden.

En dachte dat zich daar toe een bequame gelegentheid prezenteerde, dewijle Boleslaw een jongen zone zijnde geboren, men om over den doop daar van te staan Wenceslaw zoude noodigen, en als dan wel bequaamheid zoude uit vinden om dien op d' eene, of ander wijze na d' andere wereld te zenden Men stelde dan dit verzoek in 't werk, dat van Wenceslaw van goeder herten wierd toegestaan, en gekomen zijnde, vriendelijk van Drahomir' en Boleslaw ontfangen, en na het vieren van den doop zeer heerlijk met een kostelijke maaltijd onthaalt, die tot den aanstaanden nacht duurde; na het eindigen waar van zich de Vorst Wenceslaw in de Kerke begaf om aldaar dien overigen nacht in den gebede over te brengen volgens de by-gelovige wyze van die vry wat superstitieuse tijden

Dewijle deze Vorst vast bezig was met de uitvoeringe van deze zo heilige zake, zo wierd Boleslaw zijn broeder van d' uitzinnige Drahomir' vast aangepord om zijnen voorgenomen broeders-moord te voltrekken, en deze zo bequame gelegentheid, die haar lichtelijk nooit weder zoude presenteren, niet te verwaarloozen.

Dewijle Boleslaw zich bereide om dit zo verfoeyelijk schelmstuk te voltrekken, zo viel hem eerst uit een ongewoone verbaastheid het zweerd uit de hand, doch daar na weder moed scheppende, en vervuld van Helsche razernye, en van de mede-plichtige tot deze moord aangepord, zo herhaalde hy zijnen slag, en bracht zonder vele moeiten om zijnen weêrloozen broeder, die met een ongemeene lijdzaamheid den slag des doods verwachtede: dit gruwelijk feit wierd voltrokken Anno 938. den 28 September als Wenceslaw over de zestien jaren geregeerd hadde.

Werd vermoord.

Boleslaw het Vorstendom door deze broeder-moord als een tweede Romulus verkregen hebbende, zo dreigde hy alle de Christenen, inzonderheid de Leeraars, dat indien die niet vrywillig uit zijne Heerschappie vertrokken, hy hen wat anders zoude leeren, waar by Drahomir' nog liet afkondigen, dat men de gedoode niet begraven, maar voor de honden, en het gedierte des velds, en gevogelte des Hemels, hare lighamen zoude laten leggen.

Woede tegen de Christenen.

Vele door dit zo wreed een Plakkaat verschrikt, begaven hen op de vlucht, en verscheide, die gebleven waren, wierden by de kop gevat, en gedood; onder de welke wel de voornaamste was Podiwijn Opperste geweze Kamerling van den Vorst Wenceslaw, dien hy boven alle andere bemind hadde, welken zy schandelijk aan een galge ophingen.

Edoch de goede en rechtveerdige God niet langer willende verdragen de wreedheid van de vianden van zijne Kerke, zonder te toonen een gedenkweerdig voorbeeld van zijnen toorn aan de bewerkers van deze gepleegde wreedheid, zo gebeurde het, dat deze Drahomir' (de tweede Izebel van haren tijd) als zy met haren wagen quam rijden omtrent de plaatze alwaar de beenderen van veele Leeraars en gelovigen nog onbegraven lagen, d' aarde haren mond open dede, en haar nevens die gene die op haren wagen reden, als ook de peerden levendig verslond, en werd deze plaatze nog ten hedigen dage voor 't Kasteel van Praag vertoond, zo vele schryvers verhalen.

Drahomir' werd levendig, op eenen wagen gezeten, door d' aarde ingezwolgen.

Insgelijx zo wierden ook merkelijk van den Hemel gestraft die gene, die medehulpers van Boleslaw waren geweest in 't voltrekken van de moord van Wenceslaw, want eenige daar van wierden in zulker voegen van hunne zinnen beroofd, dat die buiten westen zijnde, hen van boven ter neder wierpen, andere doorstaken hen zelven met die eige zwaarden, waar mede zy hunnen onnozelen Prins verschrikt, en zijnen moord hadden helpen uitwerken.

Straf des Hemels aan de Princemoorders.

Men getuigd daarenboven, dat die wand van de Kerke die door het bloed van dien zo godvreezenden Vorst was besprenkeld, omtrent den welken hy was gedoodet, als een eeuwige getuyge van dat ongemeen schelmstuk, nooit door yemand heeft konnen gezuiverd werden van de vlekken bloeds, waar mede dat die besprenkeld, en besmet was, en men gelooft dat door die tekenen van de Godlijke wrake Boleslaw beweegd wierd de Christenen zoeter te handelen.

Wondertekens.

De Keizer Otto, d' eerste om te wreken de tyrannye en schandelijke broedermoord, die trok Bohemen in met een Heir, en hebbende Boleslaw belegerd, zo dwong hy dien te beloven, dat hy de gebanne Christenen in hun land zoude laten wederkeeren, hunne Kerken vernieuwen, en alle mishandelingen verbeteren, en zijne zoonen in de Christelijke Godsdienst zoude doen onderwijzen.

De broeder-moorder Boleslaw werd van Keizer Otto beteugelt.

Deze broeder-moorder gestorven zijnde Anno 967. zo wierd hy in zijn Vorstendom

I. L.

DRAHOMIR PRINCESSE VAN BOHÉMEN,
word Lévendig met Wagen en Paarde, in de Aarde geswolgen.

dom gevolgd van zijn zone Boleslaw, toegenaamd de godvruchtige, of zachtmoedige, gelijk andere hem noemen, onder welke de Christelijke Godsdienst zeer toenam, en het Heidendom begon den geest te geven, doch konde voor dien tijd niet t' eenemaal vernietigd werden, maar toonde nu, en dan noch eenige wreede tegenspertelingen.

Zijn zoon herstelt de Godsdienst.

PETRUS van CANDIEN,

Hartog van Venetien,

En zijne

GEMALINNE.

Een razende gemeente, oproerig aangespoort,
Doet Petrus zijne woede en dollen yver smaaken,
Terwijl de vlam woeld in zijn Hartooglyke daaken,
Onmenschlijk met zijn' zoon en Gemalin vermoord.

IN den jare, na de geboorte onzes Heilands Jezu Christi negen hondert acht en vijftig, wierd Petrus van Candien, Hartog van Venetien, van de Venetianen zelfs, in zijn eigen Paleis belegert, dewelke op hem verstoord zijnde, het zelve geweldiger hand innamen, en door een dolle woede ontzinnig razende, het vuur daar in staken: zo dat niet alleen het Paleis, maar ook Sint Markus Kerke, met nog meer dan drie honderd huizen daar ontrent staande, verbrand wierden. En alzo de Hertog benaut zijnde, in een heimelijk vertrek-plaatze des Paleis (die nog van den brand niet en was beschadigt) geweken was, heeft het dolle en woedende volk, hem gevonden hebbende, (niet tegenstaande hy zijnen eenigen zone, nog een jong kind zijnde, in zijn armen hiel, en op beide zijne kniejen zeer demoedelijk genade van hen verzochte) niet te vreden geweest, hem met zijne onschuldige Gemalinne, en eenigen onnozelen wreedelijk te vermoorden, maar hebben ook na hun dood, de lighamen des Hertogs en zijns zoons in 't vleesch-huys doen dragen, en in kleine stukken gekapt zijnde, de honden voorgeworpen.

Hartog Petrus werd in zijn Paleis belegert.

Werd met zijn Gemalin vermoord.

En de honden voorgeworpen.

De oorzake van deze gruwelijke moord was, dat hy zijn eerste huisvrouwe gedwongen hadde een Nonne te worden, om alzo te gevoegelijker de zuster van Hugo, Marquis van Toskanen, by de welke hy een zoon had gekregen, te mogen trouwen. Derhalven de vrienden en bloed-verwanten van d'eerste vrouwe, hier door zeer vergramt zijnde, eenen oploop onder 't volk verwekten, het zelve in zulker voegen tegen den Hertog oprooiende, dat zy een zo onmenschelijke wreede daad aan hem en zijn familie begingen.

Oorzaak der woede.

DE GEMALINNE Van WALLENGIER,

d' Eerste van dien Naame, en zeste Heer van EGMONT.

De dappre Wallengier doorsteekt zijn Gemalin,
In d' armen van haar' boel op 't Ledikant gelegen,
Die ook het woede voeld van zijnen staalen degen,
En dus de straf geniet van goddelooze min.

Wallengiers huwelijk.

WAllengier, de eerste van dien name, zoon van Dodo de vijfde Heere van Egmond, een kloek en verstandig man, trouwde tot eene huisvrouwe, de dochter van den Hertog van Leycester in Engeland, daar hy by wan eenen zoon, Gijsbrecht geheten.

Zijn mildadigheid tegen d'armen.

Deze Heer Wallengier was een zeer kloek en mildadig man, byzonder tegen de armen, en hadde altijd zijn beurs in de hand, als hy te Kerk reed. Het gebeurde, als hy op zekeren tijd ter Kerke zou ryden, dat hy zijnen buydel vergat, en keerde derhalven weêr te rugge; en zijn Gemalinne, meenende dat hy van huis was, hadde te doen met een Edelman, genaamt Pieter van Renesse, want het een onkuische vrouwe was, en hadde langen tijd in overspel geleeft, daar haar Gemaal niet van en wist, alzo hy een eerlijk man was, en niet suspitieus: in 't kort, Heer Wallengier quam stille in de kamer, en vond haar beide by malkander leggen, hy dat ziende, nam terstond zijn zwaard, en deurstakze beide, 't welk een deerlijk ding was van zo grooten vrouwe, zijnde een Hertogs dochter, en liet haar begraven in het Bosschadiken voor aan: dit geschiede in 't jaar onzes Heilands en Zaligmakers 1004. op St. Laurens dag: Gijsbrecht, den zoone, die hy by haar gewonnen hadde, wierde Domprooft van Utrecht: want zijn vader niet en begeerde, dat hy Heere van Egmond zoude wezen, noch dat het leelijke feit zijns moeders de Edele stamme besmetten zoude: hier na, nam hy tot een huisvrouwe de schoone Helena, dochter des Mark-graafs van Brandenburg, by welke hy een zoone wan, die hy naer zijn vader Dodo noemde, welke na hem regeerde, en Heer van Egmond wierd: deze Edele Heere Wallengier, storf in den jare 1016. den derden January, oud zijnde 39 jaren, zijn Gemalinne Helena leefde na hem noch elf jaren.

Zijn vrou leeft in overspel.

Haar man vind haar in boelagie, en doorsteekt haar met haren boel.

Trouwt andermaal.

MA-

MARIA,

Gemalinne van Keizer

OTTO den III.

De geile en dartele Maria voeld de ſtraf
Des Hemels, 't geen haar woede en dolle min doet ſtranden,
Toen Otto, haar gemaal, haar levend deed verbranden,
Wijl zy onſchuldigen gedompeld hadde in 't graf.

MAria, dochter van Zanctius Garzias, Koning van Arragon en Navarra, en gemalinne van den Keizer Otto den derden: een Vorſtinne zo liſtig als onbeſchaamd, en zo onbeſchaamd als onkuis, ja zo ver, dat zich dezelve niet ontzach eenen jongeling tot haar vuile luſt, in vrouwen kleederen, by zich te houden. Doch de Keizer zulx vernomen hebbende, heeft dezen Overſpeelder aangetaſt, en in tegenwoordigheid van zijn geheele Hof-gezin, van zijn klederen ontbloot, en een man bevonden, levendig laten verbranden.

Mariaas ontucht.

De Keizer laat haar boel verbranden.

Deze beſchaamheid en ſchande had evenwel zo veel machts op deze Keizerinne niet, dat zy daar door, of in haar gemoed geraakt, of tot haat van hare boosheid bewogen wierd, maar gaat in tegendeel in haar dartele ontuchtigheid voort, zoekende alzins ſtof tot haar vuile begeerte, en ſpijze voor haar ontuchtigen honger. Zy, in Italien zijnde, ſloeg het oog op zeker jong Graaf van Mutinen, die van een levendige bevallijkheid, doch van veel levendiger deugd was. Dezen laat zy geenzins af door veel beloften, en vleyeryen; want zy was zelfs de bode van Venus, zonder te wachten dat zy verzocht wierd, tot haar min te bewegen, maar ziende dat hy als een anderen Joſeph, of Hyppolitus, haar in haare begeerten gedurig tegen ſtond, keerd volgens de vrouwelijken aard, haar min in haat. Want dit geſlacht zo ongeruſt in haar yver, als gedurig in haar verandering, heeft in diergelijke gelegentheid, de wraakzucht tot haar eerſte uitvlucht. 't Zy dat de gramſchap van heur luſt te zien verkort, of de overtuigde ſchaamte en verkorte vrouwelijke eerbaarheid, haar deze wapenen in handen geeft, of dat de boosheid door een ongerechte overdracht, voor hebbende iemand te hinderen, geen macht op zich zelven vindende, het zelve aan een ander, en die wel de onſchuldigſte in 't werk ſteld. Wat begind eindelijk deze heiloze? Zy veranderd van voorwerp, neemt de ſchuld van zich, en werpt de zelve op den vromen Graaf; klaagd hem aan by den Keizer, als had de zelve haar oneer te voren gelegt, en gelijk de zodanige hun tong met een doordringend vergif voorzien vinden, neemt lichtelijk 't gemoed des Keizers in; alhoewel haar voorgaande handel een ander gevoelen aan den bedrogen Vorſt had behooren te geven. Hy aldus beledigd, doch van een andere kant als hy vermoede, neemt voor zich op dezen Graaf van Mutinen te wreken; die eindelijk van de boosheid der Keizerinne onderrecht, ontdekt zijn eigen huisvrouwe klaarlijk hoe de zaak gelegen was; verklarende met eenen voor God, dat hy liever duyzend dooden zou willen ſterven, als den Keizer zulk

Zy verlieft op den Graaf van Mutinen.

Die haar verſmaad.

Zy bedraagt hem uit ſpijt by den Keizer.

De Graaf ontdekt Mariaas aanzoek zijn vrou.

zulk een ongelijk aandoen. Hy bid vorders zijn huisvrouw, zy wil voor hem met een vrymoedig gemoed by den Keizer gaan, om hem by den zelven te verſchoonen, al waſt ook dat hy al van te voren onſchuldig mocht gedood worden. Gelijk ook geſchiede, want dezen edelen Heer wierd onlangs daar aan, door den verbitterden Keizer veroordeeld en onthalſt, en de Gravin, nu weduwe van haar waardſte pand, begeeft zich by den Keizer, en op dien tijd, als men gewoon was, de weduwen recht te doen, en zich met groot geroep in zijn tegenwoordigheid begevende, verzoekt dat haar op haar goede zaak mach recht gedaan worden, overmits haar groot ongelijk was aangedaan. Den Keizer vraagde, wie de werker daar af was? waar op zy hem toebeet: *Gy zijt den man, Heer Keizer, die mijn man onſchuldig hebt om het leven gebracht*, werpende hem met eenen, na het zelve gekuſt te hebben, het hoofd van haar man, 't welk zy mede gebrocht had, voor zijne voeten. Andere zeggen, dat de Gravin den Keizer vraagde, *wat ſtraffe, zo een waardig was, die den onnoozele, onverhoord, den kop liet afſlaan?* Waar op den Keizer eenvoudelijk vonnisde, *dat die een man des doods was*: Waar op de Gravin toen antwoorde: *Gy zijt die man, Heer Keizer, die mijn Gemaal, onverhoord, en buiten ſchuld verwezen, en gedood hebt.*

Werd onthalſt.

Zyn vrouws klachten voor den Keizer.

De Keizer dan, hier door te gelijk verwonderd en ontſteld, vraagd haar, *hoe zy zulx zou konnen waarachtig maken?* die daar op tot antwoord gaf, *zulx door een gloeyende plaat te willen doen.* Waar op de Keizer terſtond een gloeyend yzer doet brengen, 't welk zy onbeſchroomd gehandeld en aangetaſt heeft.

Door welk wonderwerk de Keizer verbaaſt zijnde, heeft hy nader onderzoek van de zaak gedaan, en Marias bedriegeryen uitgevonden hebbende, heeft hy haar, die door een onkuiſche brand geblaakt had, in 't openbaar door beuls handen doen verbranden: en des Graven weduwe met veel geſchenken, vier Sloten begiftigd.

De Keizer doet zijn vrou levendig verbranden.

GODELIEVE

Van Giſtele.

De ſchoone Godelief, ten Echtenſtaat beſteet,
Mishaagt haar' Bruidegom voor 't minnelijk omarmen,
Die, onbeweeglijk voor haar zuchten en haar kermen,
Haar 't lieve leven rooft na 't ſmaaken van veel leed.

HIer voor hebben wy verſcheide voorbeelden gezien van de groote liefde van zommige mannen tot hare vrouwen, maar hier zullen wy het tegendeel zien van een ſchoone, deugdzame, en godvrugtige vrouwe, welke tot 'er dood toe van haar man is vervolgd geweeſt. Deze is geweeſt Godelieve, geboren in een Dorp, Londefort genaamd, niet verre van Bolonien. Haar vader was geheten Wifridus, en haar moeder Ogina, beide van zeer Edelen ſtamme. Deze Godelieve, zijnde zeer ſchoon, ſchrander, en godvruchtig, wierd van vele ten huwelijk verzocht, en onder anderen van eenen genaamd Bertulphus, die zeer rijk en Edel was. Dezen t' eenemaal met liefde tot haar ontſteken zijnde, en hield niet op, tot dat hy haar van d' Ouders verkreeg. Maar naulyx had hy haar getrouwd, of 't berouwde hem, en wierd

Huwelijk van Godelieve.

wierd voort zo vervreemd van deze ſchoone en deuchdelijke Bruyd, dat hy haar met geen goede oogen konde aanzien. Men hield echter drie dagen de Bruilofs-Feeſt, maar hy wilde daar niet tegenwoordig wezen, om niet te zien, welke hy zoo zeer hate. Ondertuſſchen bezorgde zijne moeder alles wat de Bruyloft aanging, en onthaalde de vrienden, van buyten een ſchoon gelaat toonende, maar van binnen 't herte vol fenijn tegen Godelieve dragende. Na de Bruilofs-dagen is Bertulphus t' huys gekomen, maar zijne Bruyd en al 't gezin verlatende, is na zijns vaders huys te rugge gekeerd. Godelieve, 'thuys blijvende, dus verlaten van haar Bruydegom, heeft haar huysgezin zeer wel waargenomen, en haar altijd zo eerlijk gedragen, dat zelfs hare vianden niets konden vinden, om haar te berispen. Zy was altijd bezig, nu ſpinnende, dan naijende, en God biddende. Een recht voorbeeld van een Chriſtelijke huys-vrouwe. Ondertuſſchen groeide de haat van Bertulphus meer en meer aan, zo dat hy anders niet zocht, dan haar van kant te helpen, waar toe hem zijn moeder niet weinig hielp, in 't kort, met raad van de zelve, gaf hy zeker knecht laſt, zijn Bruyd wreedelijk te handelen, en naulyx brood genoeg te geven om haar leven t' onderhouden zonder eenige ſpijze. Deze godloze boef, zijns meeſters vervloekten wille volbrengende, heeft d' arme Godelieve, met alle zoorten van ſpotternye en ſchimpinge geplaagd; maar zy, in alles geduldig, bedankte God, niet te min, met een bly gemoed, voor 't brood, 't welk hy haar gaf, waar van zy nog maar d' eene helft at met zout en water, en d' ander helft aan d' armen deelde. Zy was niet wraak-gierig voor 't quaad onthaal dat men haar dede, maar bad God met vierige gebeden voor haar man en knecht: doch hier mede wierde evenwel dien grooten haat van Bertulphus niet uitgebluſcht, maar ſcheen veel meer t' ontſteken, want hy hiel niet op van haar te vervolgen, en uit de Wereld te helpen: maar vermits hem wel bekend was haar Edele afkomſt, en heerlijken ſtamme, zo dorſt hy zulx in 't openbaar niet te werk ſtellen: derhalven, hopende dat zy door gedurige quellinge en overlaſt, onverduldig en dit leven moede zoude worden, belaſte hy dat men haar de helft minder brood zoude geven, als te voren: 't welk zy ook in dank aannam, en hoewel 't naulyx genoeg was om haar leven t' onderhouden, zo gafze nogtans de helft ook daar van aan de armen, ootmoedelijk den Heere biddende, haar gratie en ſterkte te geven in zo grooten elende. En God, die d' eenige toevlucht is der ellendigen en bedrukte herten, verſterkte haar ook zodanig, datze alles met geduld verdroeg, waar doorze zelfs van vreemden, die maar haar naam hoorden noemen, zeer bemind wierd. Maar als daar na Bertulphus vrienden, in plaats van deze deugdelijke ziele voor te ſtaan, het vuur des haats, ook dapper daar onder begonden te ſtoken, zo wierd d' ongelukkige Godelieve eindelijk gedwongen de vlucht te nemen, lopende bloots voets, met een dochter alleen, tot hare ouders, daar komende, heeftze met bittere tranen haar nood en onverdraagelijke ellende te kennen gegeven. De vader zulx horende, was zeer bedroeft, en hem beradende met zyne vrienden, is by Balduinus, Graaf van Vlaanderen gegaan klagende over den onbehoorlijken handel van Bertulphus, en verzoekende zijne hulpe. De Grave zond hem tot den Biſſchop onder wien Bertulphus ſtond; overmits dat deze zaak 't geeſtelijk recht onderworpen was. Maar zo hy na den Biſſchop niet wilde luiſteren, dat hy de zaak dan zelfs zoude aannemen, en Bertulphus dwingen zijn echte huys-vrouw t' ontfangen. Dus wierd hy gedwongen haar wederom te nemen, en moeſt beloven, uit vreeze van den Grave, vreedelijk met haar te leven; maar al geveinsdelijk, want hy en hield haar in geen meerder waarde als te voren; ja mochte haar geenzins luchten, zo had de haat zijn wortel in 't harte geſchoten: en om t' eenemaal van haar ontſlagen te zijn, die hy meer hate als de dood zelfs, nam hy eindelijk voor haar heimelijk

Werd van haren Bruydegom gehaat.

Haar deugden.

Haar Bruydegom tracht haar te doden.

Doet haar ſtreng handelen.

Godelieve vlucht tot haar ouders.

Haar vader dwingt haar man haar wederom t' ontfangen.

melijk te doen verworgen. d'Ongelukkige Godelieve wel bemerkende, dat Bertulphus nu veel meer verbitterd en wreder was als te voren, nam haar toevlucht tot God; ende hoewel vele met haar groote medogentheid hadden, en wenſchten dat God hem mochte ſtraffen: zy nochtans in tegendeel (ô grote deucht en geduldigheid!) beriſpte zodanige lieden, zeggende: *Wilt dog myn gemaal niet quaads wenſchen, maar eer veel goeds*; ja dat wonder is, en toonde in 't minſte geen afkeer van hem: maar zeide tot haare vrienden, *dat zy dit alles zeer geerne om de liefde, die zy tot God hadde, verdroeg*, zelfs vertrooſtende de gene die haar quamen trooſten; Bertulphus ondertuſſchen vol haat en nijd, zocht alle gelegentheid om zijn vergift in haar uit te ſpuwen, en om een einde van haar leven te maken, heeft hy zijn boos voornemen aan twee van zijn dienaars te kennen gegeven, en met de zelve raad gepleegd, hoe hy 't beſt zou aan leggen om haar van kant te helpen, op dat 't niemand ter ooren zou komen. Zy hebben dan goed gevonden, en beſloten haar des nachts om te brengen, en dat hy als dan, om alle vermoeden verre van hem te dryven, zich te Brugge zou begeven. Deze vond ſtond hem wel aan, en ging daar op daags te voren, eer de daad geſchiede, by zijn onnozele vrouwe, even als een verſlindende Wolf onder een Schaaps-vel. Hy groet haar vriendelijk, en met lieffelijke woorden, maar met een fenijnig herte, doet hy zijn beklag, *Dat hy dus van den Duyvel was verblind geweeſt, doch nu met opene ogen zijn ongelijk bekende, en van nu voortaan zijn goedhertigheid met 'er daad aan haar zoude bewijzen; en haar als ſijn echte, Gemalinne houden: en tot dien einde zoude gebruiken den dienſt van een waardige vrouwe, door de behulpzaamheid van twee zijne getrouwſte knechten Lambert en Hakka: daarom zy die alles zoude betrouwen.* De godvruchtige Godelieve antwoorde. *Ik ben Chriſtus dienareſſe, en bevele my aan hem. Ik zal doen, het gene gy my belaſt in dien 't ſlegs zonder zonde mag geſchieden.* Daar op is Bertulphus terſtond te Paarde na Brugge gereden, om daar dien nacht te blyven, en de tydinge te verwachten van 't ombrengen, zijner huysvrouwe, als zoude dit quanſuys buyten zijn weten geſchieden.

Haar man zoekt haar andermaal te doden.

Zijn veinzery.

Als nu elk een in ſlaap was, zijn die twee booswichten tot de onnozele Godelieve gegaan, hebben haar doen opſtaan, geenzins toelatende, dat zy haar eerlijk zoude kleeden. Zy wel ziende wat 'er gaande was, beval haar ziel aan God haren Zaligmaker, ſchoon de godloze boeven haar veel wilden wijs maken. Terſtond brachtenze haar uit 'en huyze, en op dat ze geen gerucht met roepen zoude maken, verworgdenze haar, en wierpenze voort in 't water. En trokken het doode lichaam daar na wederom uit 'et water, en leiden 't op haar bedde, en bedekten 't met hare kleederen. Als 't nu dag geworden was, verwonderden die van den huyze hun zeer, dat hare vrouwe, die altijd d'eerſte pleeg te zijn, en d' andere na de Kerk te helpen, niet te voorſchijn quam. Maar daar wierdenze haaſt gewaar, hoe 't met haar geſteld was, als ze haar te bed vonden leggen, hebbende een rood litteken aan de hals van de verworginge.

Godelieve werd verworgt.

GEER-

GEERTRUID van ZAXEN,

Gravinne van Holland.

Vrou Geertruid, die het Land een Amazone ſtrekte,
En 't bloed van Holland en van Saxen bond aan een,
Bezwÿkt door Goverts macht, en 's Biſſchops liſtigheèn,
Die Utrecht met een zee van burger-bloed bevlekte.

't Zal den Lezer (hope ik) niet onaangenaam wezen, dat we op dit ons Treurtoonel vertoonen de vijf groote Princeſſen en ongelukkige vrouwen van ons Vaderland, te weten: die vijf vermaarde en welbekende Gravinnen en Lands-vrouwen van Holland &c. welke de lezer op zijn tijd en plaatze zal konnen vinden, namentlijk: Geertruid van Zaxen, A°. 1064. Ada, Graaf Dirk de zevende eenige dochter A°. 1204. Margaretha, dochter van Graaf Willem de derde A°. 1356. Jacoba eenige dochter van Hertog Willem van Beyeren A°. 1436. En Maria eenige dochter van Hertog Karel van Bourgonjen A°. 1482.

De 5 Gravinnen van Holland.

Geertruid van Zaxen, dochter van Heyman Hertog van Zaxen, heeft twee mannen gehad, d'eerſte was Floris de VI. Graaf van Holland, by de welke zy gewan vijf kinderen, vier zonen en een dochter, Machteld genaamd, die ongemeen ſchoon was, en namaals trouwde met Philips d'eerſte Koning van Frankrijk. In't jaar 1062, wierd haar gemaal Graaf Floris, van zijn vianden, die hy eerſt overwonnen en op de vlucht gedreven hadde, terwijl hy met zijn volk door vermoeidheid van den ſtrijd wat meende te ruſten, ſchielijk beſprongen, en nevens 2600 van de zijne deerlijk verſlagen. Blyvende alzo een bedroefde weduwe met vijf kinderen. Na Graaf Floris dood, wierd haar oudſte zoon Dirk, de zevende Graaf van Holland &c. in't jaar 1062. Doch terwijl hy nog jong was, regeerde zy in zijn plaatze twee jaren lang in goede ruſte en vreede: na welke tijd, zy weêr hertrouwde met goedvinden van d'Edelen des Lands, aan Robrecht de Vrieze, een jonger zoon van Boudewijn Graaf van Vlaanderen, die van de Staten geſteld wierd tot Voogd en Voormonder van haar onmondige kinderen, by de welke zy ook vijf kinderen gebaard heeft. Doch zy is daar na met haar man en zoon, door Govert met den Bult, Hertog van Braband, uit den Lande verdreven, by hulpe, en het argliſtig aanleggen, des Biſſchops van Utrecht: en 't ongerechtig toeſtaan en medeheuvelen des Keizers, verjagende en wreedelijk ombrengende, alle de Landzaten die hem hier in tegen waren. En het Land alzo geweldelijk inhoudende den tijd van vier volle jaren; tot dat hy binnen Antwerpen onvoorziens van kant geholpen wierd: en Jonkheer Dirk alzo, na een bloedige overwinninge der Stichtze, eindelijk weder in het zijne quam. Anno 1077. Belangende Geertruid van Zaxen die ſtorf in Vlaanderen, alwaarze met haar tweede gemaal Robrecht de Vries, en haar kinderen verdreven was.

Gemaalen van Geertruyd van Zaxen.

Haar eerſte werd in den ſtrijd verſlagen.

Werd met haar tweede man uit den Lande gedreven.

Sterft in Vlaanderen.

PARTHENIA,

Princeſſe van Suſes,

Parthenia, geſolt door 't noodlot en zijn vlaagen,
Steekt door haar ſchoon gelaat Vorſt Willem in den brand,
Die haar geleit ten Troon van 't machtig Engeland;
Doch ſneuvelt door haar hart te teer hem op te dragen.

Willem, Koning van Engeland, verlieft op Amire.

Willem, Koning van Engeland, ziende op 't ſchild van den Mark-graaf van Lubek, Deenſen Ambaſſadeur, d'afbeeldinge van Amire, Princes van Denemarken, geſchilderd, wierd daar op zo zeer verliefd, dat hy aan den Gezant, eenige verzegelde brieven, nevens een geſchenk meê gaf, om aan de Princeſſe te behandigen, daar by voegende, dat hy Gezanten afveerdigen zou, om van 't huwelijk te handelen. Doch eer hy voornam, om zulx in 't werk te ſtellen, beſloot hy by zich zelfs, in onbekend gewaad daar na toe te gaan, om te zien,

Trekt in onbekent gewaad na haar toe.

ofze met zo groote ſchoonheid en bevallikheid begaafd was, als hy zich zelfs daar van inbeelde, en men hem wijs gemaakt had. Komende dan met een aanzienlijk geſelſchap in Denemarken, onder den naam van den Ridder van Meffi, wierd hy aldaar van den Deenſchen Koning wel ontfangen, welke een groote maaltijd aanrechte, en hem en d'andere Engelſche Heeren daar op noodigde. Zittende dan by de ſchoone Amire, om dat hy de voornaamſte van zijn gezelſchap verbeelde, wierd

Verlieft daar gekomen op Parthenia.

hy verliefd op Parthenia, Princeſſe van Suſes, (die met een andere Princes van Meden, door eenige Zee-roovers weg gevoerd, in handen van den Koning van Denemarken geraakt was, en die hun by zich hield) een jonge en ſchoone dochter, welke tegen over hem zat: over welke veranderingen van liefde, hy zelfs ten hoogſten, verwonderd was, dewijl hy Amire zo zeer bemind had, eer hyze ooit eens had gezien, en nu hy ze zag, ter dood toe hate, zonder te weten waarom, niet tegenſtaande zy ongemeen ſchoon was. Om kort te gaan, hy wierd zo geweldig beſprongen met de liefde van Parthenia, dat hy eer niet ruſte, voor dat hy haar t'eenemaal tot

Ontdekt zich aan haar.

hem genegen had gemaakt, en dat meer is, na dat hy haar ontdekt had, wie hy was, ook beloofde en zwoer te trouwen voor zijn wettige gemalin. Dus t'zamen vereenigd zijnde, nam hy de gelegentheid waar, en voerdeze heimelijk wech, en brachtze in Engeland, alwaar hy haar openbaarlijk trouwde.

En trouwt.

De Koning van Denemarken, van dezen handel volkomelijk verwittigd zijnde, was daar over zo zeer verſtoord, dat hy Koning Willem den Oorlog aandeê, om wraak te nemen van 't geen 'er geſchied was. Welke Oorlog een groote onluſt in 't gantſche Rijk verwekte, te meer, wijl zy d'onnozele Parthenia, daar af d'eenige oorzaak oordeelden te wezen, waarom ook alle de Princen heimelijk zamen ſpanden, en raad pleegden, om de nieuwe Koninginne, zo bedektelijk van kant te helpen, dat 'er zelfs de Koning niet van weten zou, hopende daar door de vreeze, van dat de buitenlandſche Oorlog, in een binnelandſche licht veranderen zou, van hun te jagen.

De Grooten trachten haar van kant te helpen.

De Koningin, van dezen aanſlag, door een van de partye, die oprecht van harten was, verwittigd zijnde, en vreezende voorgekomen te werden, noode

alle

alle de Princen op een banket, veinzende dat het was, om dat zy hen alle vergaderd zag: welke zy zo heerlijk onthaalde, en zo veel vriendschap bewees, dat zo deze barbaren een menschlijk hart gehad hadden, daar door vermorwd zou geworden hebben.

Haar list om hen af te schrikken.

Na deze zo treffelijke maaltijd, de schoone Parthenia, bewees het gezelschap groote eerbiedigheid, veinzende in haar kamer iet te doen te hebben, daar zy haar gezin doen toemaken had, buiten iemands weten, met welke zy in de banket-zaal terstond wederkeerde, terwijl alle de genooden malkanderen in 't oor luisterden, hun harten wapenende, met hevige wreedheid, om hun godloos voornemen te volbrengen: maar den stoutsten onder hun was wel verschrikt en verwonderd, ziende op 't onvoorzienste in komen deze goddelijke schoonheid, gekroond met kostelijke Gesteenten, en opgepronkt met haar schoonste kleederen, welke gevolgd wierd van haar Staat-jufferen, alle gekleed in den rouw, en dragende in hare handen, d'een fenijn, d'ander messen, de derde vuur, de vierde koorden, en zo voort alle d'andere doodelijke gereedschappen. De Koninginne hebbende haar toen in 't midden der Princen en Heeren gesteld, verhaalde hun in 't lange wie zy was, van wat plaats en ouders, de verdrietige avonturen die zy geleden had, en eindelijk de Eer die zy in dat Koningrijk ontfangen had, door de gunst van haar Heer en Gemaal: veranderende daar na terstond haar oogen en stemme, zey zy: *Het is nu tijd dan, dat ik zoo veel weldaden betale, ja zelfs met woeker, het welk my niet zwaar valt, om dat ik in mijn geheele leven d'ellenden gewend ben geworden, dog alleenlijk ben ik ten hoogsten bedroeft, en 't doet my groot weê, om 't verdriet welke die ontfangen zal, die niet verdiend had, van zijne Onderzaten zo grooten ondankbaarheid: maar wel aan, dewijl ik nu sterven moet, en dat mijn ongeval my tot dit bedroeft einde gebracht heeft, treed vry toe, mijn vrienden, en kiest hier uit* (haar keerende tot 'et gereedschap datze had doen meê brengen) *wat dood dat u belieft dat ik zal sterven: ziet hier alles bereid, waar meê my wel t'onthalen, en ziet my alhier nog bereider, om vrymoedelijk alle zoorten van pijnen te lijden, als dit lighaam eenigzins zal mogelijk wezen. Komt verzadigd u dan met mijn onschuldig bloed, komt, en dewijl mijn leven u zo zeer mishaagd, dat ten minsten mijn dood u vernoege, en vernield dit lighaam, 't welk uw Koning zo vriendelijk omhelst heeft. Laat ons sterven, laat ons sterven Parthenia, en laat ons van onze affchen een graf oprechten, welk eeuwiglijk tuige, hoe een kuisch leven wreedelijk geloond werd. Vaar wel, mijn zeer beminde Heer, God wil uw leven eeuwiglijk gelukzalig maken, in belooninge van het mijne, en dat de gedachtenis van uw lievê Parthenia nimmermeer mag uit uw herte gaan.* Keerende haar daar na naar haar trouwe jongvrouw, kusteze met een lange vaarwel. Ende haar teraarde neêrstortende, hiel zy haar gevouwe handen en oogen ten Hemel, verwachtende den slag des doods. Maar hoe groot is de macht van een onnozele, vergezelschapt van een gezonde reden, dewijl al deze Princen vergaderd om deze vrouwe te dooden, de macht niet en hadden om haar het minste leed te doen: maar zijnde haar harde harten gebroken tot medelyden, wierpenze hun voor haar voeten neder, vervullende de heele zaal met tranen en klachten, vergiffenis biddende van hun stoutigheid. 't Welk haar zachtmoedigheid hun gaarne verwilligde, hun vorder met omhelzingen biddende, dat zy hunnen Koning zulken viandschap niet wilden betoonen, die hun zo goedertieren was: om tot welken weder te keeren, zo is te verstaan, na dat hem alle dingen in den Oorlog wel gelukt hadden, de fortuyn, benydende zijn eere, hem door een jammerlijke voorval, de handen aan zich zelf deê slaan, die van anderen niet konde t'ondergebracht worden. En geschiede aldus: een der t'zamen-gezwoorenen, zich niet hebbende laten vinden, ter

Haar vertoog tegen de zaamgezwoornen.

Dat hen beweegt, en doet om vergiffenis bidden.

plaatze daar het treurspel gespeeld zou worden, om des Konings ongenâ, daar hy voor vreesde t' ontgaan, voegd zich by den Koning, om door dit afwezen te betuigen, dat hy niet deelachtig was van deze daad, verhaald den Koning wat 'er beslooten, en geschied was. De Koning horende dat de Koninginne omgebracht was, viel van verbaastheid plat neêr in de armen van den Grave van Orset, daar na tot zich zelfs komende, nam hy, na veel erbarmelijke klachten over de dood van zijn Parthenia, zijn rapier, en viel 'er overwonnen van droefheid, tot 'et gevest toe in, en gaf dus ellendig den geest. De Koninginne komende by het doode lighaam van haar gemaal, die zy meenden in een goeden staat te vinden, viel 'er plotzeling op neêr, hem zo vast in haar armen nemende, dat men gezeid zou hebben, datze van den Tiran Mesentius was verwezen geweest, die de levende lighamen op de doode bond. De strengigheid van haar benaudheid had zo veel machts op deze Princesse, datze niet eens zuchten kon, zo dat menze dood moest oplichten van deze omhelzinge. En 't geen meer te verwonderen is in deze haastige dood, was dat deze Koninginne geen verwe had van eene die verstikt is: zo dat de genees-meesteren na datze lang bezig geweest waren, om daar van d' oorzaak t onderzoeken, geen andere vonden, dan dat de speld daar meê zy haar hals-doek vast maakte, los gegaan zijnde, door het stijf omhelzen van 't doode lighaam, onder haar slinker borst tot 'et hoofd toe ingegaan was, het hart quetzende, en alzo de dood veroorzaakt had.

Haar gemaal, wanende dat zy vermoord was, doet zich zelven.

Parthenia sterft op 't lijk van haren man.

MARGARETA,

Koninginne van Bohemen.

Margreta sneuvelt om haar' ouderdom en jaaren,
In 't oog van Othokar nu walglijk en gehaat,
Daar Kunegundis hem bekoort door haar gelaat,
Schoon voortgesprooten uit den bloede der barbaren.

Margareta om haar ouderdom van haar man vergeven.

OThokar Koning van Bohemen, ten wyve genomen hebbende Margariet, nu oud van jaren, en weduwe van Henrik, die zoon was van Keizer Fredrik den eersten, om dat haar het Hartogdom van Oostenrijk ten erve gevallen was, heeft naulijx een jaar des oud wijfs lucht konnen uitstaan, maar de Muskovische Kunegundis tot een wijf getrouwd; niet zonder vermoeden, van zich door vergif van Margariet ontledigd te hebben. Zo heeft ook Peter Kandiak, Hartog van Venetien, zijn Gemalin, hoewel anderzins vroom en eerlijk, maar alleen om den last harer jaren uit zijnen Echt verstoten; en Vaderta, dochter van Albertus Berengarius, in de lege plaats gevoegd.

DE

DE GEMALINNE Van DOMINIKUS, Hartog van Venetien.

Venetien, berucht door ſtaat-kunde en beleid,
Zag eer den overdaad eens dartle Hartoginne,
Daar na de ſtraffe van haar pracht en geile minne,
Als klaare tekenen van Godts rechtvaardigheid.

IN den Jaren onzes Zaligmakers Jeſu Chriſti Anno een duyzend zes-en-zeſtig, regeerde te Venetien een Hertog, geheten Dominikus Silvius, welke ten wijve hadde, de Dochter van den Keizer Nicephorus, deze vrouwe was boven maten ſtout, prachtig, en welluſtig, dat zy haar met geen water waſſche of bade, dan datze te voren met groote onkoſten dede verzamelen van den dauw des Hemels, haar ſpijze moſte met geen handen aangeroerd werden, maar met een gulde gaffelke of lepelke voorgediend worden, haar kameren, bed-gewaad, en kleederen, moſte met wel-riekende kruyden en ſpecerien en wateren bevochtigt worden, maar toen zy nu een tijd lang, zo overdadig cierlijk en prachtig geleeft hadde, zo ſtrafte God de Heere, haar in dezer voegen: dat van haar lijf een groote ſtank ging, dat kamers, ſtoven, zalen, en alle geneugelijke plaatzen, daar van vervult wierden, en niemand by haar duuren konde, zo datze ten laatſten (tot een ſpiegel van alle hoovaerdige en prachtige lieden) alzo ſtorf, in een gruwelijke ſtank en vuiligheidt.

Ondeugden van Dominikus Gemalnne, En overdaad.

XENE,

XENE en ANNA,

Keizerinnen;

En

ALEXIUS en ANDRONICUS COMNENUS,

Keizers van Conſtantinopolen,
En anderen.

Vorſt Andronikus, door de Staat-zucht wreed aan 't woeden,
Berooft Alexius en Xene van den dag,
En veſt in 't dierbaar bloed der Grooten zijn gezag;
Doch voelt het ſnerſſen van Godes felle geeſſel-roeden.

Aard van Alexius.

Alexius Comnenus, eenige zone van Emanuel Comnenus, is zijn vader in 't Keizerrijk van Conſtantinopolen gevolgd.

Hy was een kind zo wel in 't verſtand als jaren, in vernuft al te kort geſchoren om te konnen uit meten een eerlijke tijdkortinge; zich zelven willens verliezende in al te nederige vermakelijkheden. Hy verfoeide een boek meer als een monſter een ſpiegel; want wanneer zijn leer-meeſter yverig was om hem in de Geleerdheid te vermaken, hem voorhoudende aangename ſchryvers, zo heeft hy geantwoord, *Dat de geleerdheid ſtond verre beneden de Majeſteit van eene Prince, want hem zulx ontbrekende, konde dezelve van zijn onderdanen (die daar beter van verzien waren) ontleenen*: voegende daar by, *willen zy my hare harſſenen niet leenen, zo zal ik hen hare hoofden benemen*: ja, hy gedoogde geen andere boek kamer, als een welgeſtoffeerde kelder; vergelijkende Booten wijn, by folianten, quartelen by boeken in quarto, en kleinder vaten, by kleinder ſlag van boeken; in alzulker voegen zijn tijd verquiſtende met ontuchtig gezelſchap.

Zyn harzenloos gezeg tegen zijn leermeeſter.

Aard van zijn moeder Xene.

Wy zullen Alexius een wijle tijds verlaten, verdrinckende zijn zorge, ofte (liever gezegt) zijne zorgeloosheid in den wijn, en gaan bezoeken zijn moeder Xene (regeerende Keizerinne) haar wentelende in alderhande welluſten met haren man Proto-Zebaſtus (die zy na 't overlijden van haar Gemaal Emanuel getrouwd hadde) deze zijnde een beter Spring-henſt als Ruyter-paard was, een volkomen buik-godt, volmaakter van ſmaak als van tong, nogtans kloeker van tong als van armen; want hy was een rechten Cullioen. Hy, en de Keizerinne dreven t' zamen d' ongebonden opvoedinge van den jongen Keizer Alexius, hem koeſterende in de geſtadige onkennelijkheid van hem zelven (alzo hun kracht beſtond in zijn zwakheid) want ware hy opgevoed geweeſt in het verſtand van zijne eigene macht en Majeſteit, zo hadde hy waarſchijnlijk konnen temmen hare overgrote ongebondentheden.

Misnoeging in rotterye der Grooten

Ter zelver tijd is 'er geweeſt in 't zelve Rijk een tegen-rotterije, gehandhaaft zijnde by eenige Heeren van oude Adelijken ſtamme, die ten hoogſten geërgerd waren,

over

ever de overgroote macht die Proto-Zebastus en Xene hen zelven toeschreven, en houdende een heimelijke by een komste, alwaar Andronikus Lapardus, als voorzitter zat. Zo heeft hy zijn misnoegen al klagende te kennen gegeven; zeggende dat 'et meer als hoog tijd was, dat zy hen zouden verwakkeren uit den diepen slaap der zorgeloosheid, waar in zy zo lang hen hadden laten wiegen, dat de gene die de grootste geintresseerdens in den staat in 't Keizerrijk waren, wierden alleen tot aanschouwers gesteld, al te met (uit complimenten) in den raad geroepen, en slechts (om 't welstaans wille) toegelaten om de zaken toe te stemmen, maar dat de voornaamste en gewichtigste handelingen van hen verborgen waren gehouden. Dat alle hare namen met er dood gebrandmerkt waren, en dat 't niet en was eenige liefde aan hare perzonen, maar enkele vreeze van de quade gevolgen, 't welk hun leven tot nog toe hadde behouden; hier op zijn zy heimelijk met malkanderen in een nauw verbond getreden, zweerende, dat zy hun uitterste macht zouden aanwenden om Andronikus Comnenus (zijnde een Prins van den bloede, een perzoon van groot verstand, en wel begaafd, maar onlangs van te voren het Keizerrijk uitgezeid) in te voeren, om de macht van Proto-Zebastus te stutten, en den jongen Keizer Alexius te redden uit de voogdije van de gene, die hem misleiden en bedrogen. De t' zamen verbondene waren deze: Maria Cesarissa, dochter van Emanuels eerste gemalin, en halve zuster van den jongen Keizer Alexius. 2. Haar gemaal Cæsar, een Italiaans Heer. 3. Conto Stephanus, den grooten Hertog, Admiraal der Galeijen. 4. Camaterus Bazilius, Precident der stadt. 5. Hagio-Christophorites Stephanus, Capiteyn van de Guarde. 6. Disipatus Georguis, Predikant van de groote Kerk. 7. Trypcikus Constantinus. 8. Macro Ducas Constantinus. 9. Andronikus Lapardas. 10. Theodorus de Patriarch.

tegen Xene en haar Gemaal.

Zy zweeren Andronicus ten Troone te voeren.

Namen der zaamgezworenen.

Maria Cesarissa wierde voor afgezonden aan Andronikus, om hem hun voornemen bekend te maken, en komende tot Oenæum (daar hy als balling woonde) zoo deê zy hem bericht van d' algemeene misnoegingen in 't Rijk; en dat die gene alleen, die Xene hare geile lusten bedienden aan 't roer van den staat zaten; dat, behalven d' aanzienlijke perzonen (wiens namen zy hem schriftelijk verteonde) veel andere (als nog vreesachtige en twijffelmoedige neutralisten) zouden in hun vertwijffelingen vernoegd worden, en aan zijne zijde hellen, wanneer zy hem maar eens zagen verschijnen met een machtig Leger. Dat het zoude wezen een wel verdiend werk om zijn Neef Alexius te redden en verlossen uit de slavernije, waar onder, zo wel hy, als het Griexsche Keizerrijk zuchtende lagen. Zeer welkom is geweest deze nodiging aan Andronikus; dat hy verzocht wierd te doen het gene, waar toe hy zelfs zo graag en genegen was. Derhalven met geld ('t welk hy in overvloed by hem hadde) heeft hy toegerust volk ende wapenen, ende zich in alle yl tot de krijgs-tocht ende aanslag vaardig gemaakt. Maar hy konde niet yveriger wezen ontrent zijn Oorlog, als Xene bezig was in haar dartele weelden, maar 't is geweest een groote en onverwachte afflag en verminderinge aan haar brood-dronkentheid, toen zy vernam dat Andronikus met een machtig Leger de stad naderde, Alexius Zebastus (haar lieve minjon) heeft een ieder gevryd om tegenstand te doen, maar helaas; hy vond menigte van neutralisten, die 't met geen van beide partyen hielden. Proto-Zebastus evenwel, rust een Vloot schepen toe, om daar meê de doortochten van Propontus, door de welke Andronikus zoude moeten passeren, te verhinderen en bezet te houden. Hier moest men zijn Armade met een Admiraal verzien, Conto-Stephanus den grooten Hertog pretendeerde, dat 't zelve ampt hem van rechts wegen toe quam, spottende daar meê dat men hem zo slecht zoude achten, en den tijtel geven ten tyde van Vrede; en niet het ampt te doen bekleeden in tijd van Oorlog, wanneer de gelegent-

Een der zaamgezwoornen aan Andronikus gezonden.

Die hun verzoek inwilligt, en zich ten Oorlog bereid.

Proto-Zebastus bereid zig ten tegenweer.

legentheid vereischte om zijn kloekmoedigheid te betonen, en zijn Vaderland goeden dienst te doen. Wat zoude Proto-Zebastus nu hier in doen, 't is een zake gelijk gevaarlijk om hem niet te vertrouwen, als hem in 't werk te stellen; echter besluit hy het laatste als het beste van de twee te kiezen, maar hy heeft niet zo haast zijn ampt aangenomen, of hy heeft de Galeijen aan Andronikus overgegeven, waar door hy in een oogenblik tijds, meester van de Zee geworden is, en kort daar na de stad in zijn geweld gekregen heeft. Maar door Proto-Zebastus, gevangen genomen wierde, en eenige dagen en nachten wakende gehouden, want wanneer hy maar eens zyn oogen begost toe te luiken, zo wierd hy in zyn lighaam genepen. Doch om hem uit zyn pyn te verlossen, zo wierd Andronikus, by eenige geoordeeld, aan hem genadig te zyn geweest, met zyne oogen te doen uitsteken: want het minder pyn is, niet te zien, als niet te slapen.

Die van zyn Admiraal bedrogen werd.

En door Andronicus d' oogen uitgestoken.

Andronikus, dus gemakkelijk Constantinopolen, in zijn bezit gekregen hebbende, vervoegd zich terstond in aller ootmoedigheid by den jongen Keizer Alexius, met groote eerbiedigheid zijn voeten kussende. Daar na met groote geveinstheid zijn Gods-dienst gedaan hebbende, in de groote Kerk, heeft hy zich zelfs in zijn eigen huis begeven, levende aldaar zeer stille, als of hy zijn wereldsche Heerlijkheid, eere, en vermaak in 't geheel verliet; maar ondertusschen zijne Ingenieurs ofte brakken zeer bedektelijk bezig waren om het Keizerrijk voor hem op te jagen; een request wierde gemaakt, in den name van het gantsche volk, verzoekende Andronikus dat hy (ten besten van den staat) geliefde hem als mede-Keizer nevens en met Alexius te laten verkiezen, en huldigen; 't welk ook geschiede, en die gene, die zich hier tegen stelden, teeckende hy aan in zijn zwarte rolle, de welke hy voor tegenwoordig wel indachtig was, maar hen hier namaals wel zoude vergelden. De plechtigheden van zijn Krooninge wierden toegebracht met groote pracht en onkosten. Belangende Xene de Keizerinne, zy is gantsch niet in 't openbaar verscheenen, maar 't huys gebleven, als hebbende by na haar eigen oogen uit gekreten, om dat die van Proto-Zebastus haar gemaal waren uitgesteken.

Die tot mede-Keizer van Alexius verkoren wird.

Xenes droetheid wegens haar gemaal.

Wat aangaat de Heeren van de t' zamen-zweeringe (die eerst d' overkomste van Andronikus tot Constantinopolen bevorderden) die hebben bevonden, dat zy nu het wit (waar op zy mikten) voor by hadden geschooten. Want zy van meeninge waren hem maar by die tegenwoordige gelegentheid te gebruyken tot verminderinge en vernederinge van de macht en hoogmoed van Proto-Zebastus; het welke uitgewerkt hebbende, meenden zy hem in 't geheel ofte verzet ofte al zoetjes bepaald en gestuit te hebben, maar nu, 't gene zy maar tot medicine hadden gezocht, moeste hen dienen tot dagelijksche spijze. Want Andronikus, hoewel in gekomen als een huur-man, tot believen van den verhuurder; echter wilde hy zijn plaatze in eigendom eeuwiglijk voor hem, en zijne Erven behouden. En alzo de zelve Heeren hen zelven hadden voor uit beloofd, ingevalle geen verhooginge tot nieuwe, echter en ten minsten, een vaste verzekeringe in hun oude bedieningen; zo bevonden zy nu, geen ander voordeel of verhooginge, dan verachtinge en versmaadheid, zulx dat zy niet vertrouwd waren tot 't aanraden, nog gebruykt in 't uitvoeren van eenige gewichtige zaken.

De zaam-gezworenen in hun mening bedrogen.

De tijdinge van de verkiezinge van Andronikus tot mede-Keizer heeft niet eerder de ooren van Maria Cesarissa gegroet, of zy heeft by na zich zelfs verdronken in een zond-vloed van droefheid, en wanneer haar minnemoer haar in der minne bestrafte, wegens haar al te groote treurigheid; zo heeft zy haar vrouwelijke aard ofte nature daar meê beschuldigd, die qualijk iets kan doen zonder overdaad. Maar kort daar na, de verbolgentheid d' overhand gekregen hebbende van hare droefheid, zo is

zy

zy met een euvel gemoed gelopen ter plaatze daar de t' zamen-gezworenen vergaderd waren, en heeft aldaar hare harts-tochten geuit. Onder anderen klagende, en de zelve Heeren beſtraffende over 't toelaten van Andronikus tot mede Keizer des ryx, zie hier haar eige woorden.

Maria's vertoog tegen de zaam-gezworenen wegens de hulding van Andronikus.

Grieken-land is Barbariſch geworden, en t' eenemaal beroofd van haar voorige waardigheden; niet zo veel als de minſte vonken van kloekmoedigheid in u overgebleven zynde, om aan uw nakomelingen aan te wyzen eenige tekenen, dat gy van voortreffelyke voorzaten zijt voort gekomen. Daar is een tijd geweeſt, wanneer de Griekſche jeugd geſtreden heeft voor 't gulde vlies; maar nu meugd gy gaan ſtryden voor des Ezels huyd, zynde de plompe afbeeldinge van uwen tegenwoordigen ſtaat, den naam van den vrolyken Griek, heeft nu verdronken en verſlonden den tytel van den ſtrydbaren Griek. Gy, tamme verraders, de welke hebben konnen aanzien, dat een dwingeland hem zoude paren met ja de wet ſtellen aan uw wettigen Keizer, en echter niet roeren hand of tong in tegenſtand! heeft myn vader Emanuel tot dien einde zyn eigen ſtaat verkleind, om uw qualiteyten te verhogen? hy heeft u gemaakt Edel en groot; ach! dat hy u ook dankbaar had konnen maken! dit is echter uw rechte loon, zelfs uw eigen zonde, zal worden uw eigen ſtraffe. Deze Heeren, hoe wel zy door hun ſtilzwijgen, ſcheenen in 't eerſt haar woorden in te kroppen, echter den tytel van tamma verraders, en wilde met hen niet wel door de keel gaan. Derhalven Mamalus, in den name van de andere, heeft haar aldus geantwoord. *Mamalus antwoord uit den naam van alle.*

Mevrouw, 't is ons genoeg dat wy uw woorden in de wind ſlaan; maar waard gy een mans-perzoon, wy zouden voortgegaan hebben om den uytter te verachten, 't gene uwe gemoedsdriften althans in ons veroordeelen als onwaardig. uwen oordeel zal niet alleen achten rechtmatig te zijn, en als heilzaam toeſtemmen, maar ook prijzen, als wezende eerlijk en vorderlijk aan onzen meeſter Alexius. Onze levens en goederen ſtaan nu tot d' eenige diſpoſitie, en in de wreede genade van onze vianden. In gevalle wy maar het minſte woordeke van getrouwigheid malkanderen toeluiſteren, zo worden wy in den grond bedorven, en in toekomende onbequaam gemaakt aan onzen Heer Alexius eenigen goeden dienſt te doen. Derhalven oordeelen wy verre het beſte te zijn, dat wy onder onze vianden liever een wijle tijdts buigen, dan dat wy door de zelve gebroken en vermorzeld worden; dat wy ſpaarzaam van woorden, en na onze geliefſte evenwel vry in onze gedachten worden. Wy ontbreken geen genegentheid, maar verwachten alleen gelegentheid om onze getrouwigheid aan den Keizer te toonen, met de meeſte veiligheid aan ons zelven, en voordeel aan zijn Majeſteit, in een tijd van de minſte verdachtheid. Zy gepaaid zijnde met deze woorden, is te vreden geweeſt te verwachten de nakominge van deze beloſteniſſe met gelegentheid des tijds (alhoewel zy zo lang niet heeft geleeft, om zulx te aanſchouwen, maar wierde daar in voorgekomen door een felle ontijdige dood) want nu begoſte Andronikus, als onvertraagd, hem te wentelen, in onſchuldig bloed, lichtende den voet van zodanige Edelen, die hy oordeelde hem zouden tegenſtaan, ja zo vele wierden'er in groote confuſie, met hoopen ter dood gebracht, dat 'et onmogelijk zoude wezen, de zelve ordentelijk te verhalen, wy zullen alhier voorſtellen eenige vande voornaamſte. *Andronikus woede.*

Maria Ceſariſſa en haar gemaal Cæſar met vergif omgebracht.

d' Eerſte dan, die zijn dwingelandy moſt bezuuren was Maria Ceſariſſa, en haar gemaal Cæſar, en alzo hy uit vreeze van het volk, hen geen openbare dood en dorſte aandoen, zo wierd haar Medicijn-meeſter omgekocht met goud, die ook met 'er haaſt hun beide zielen met vergift uitgedreven heeft, benemende der menſchen leven, zonder eenige waarſchouwinge. Dus eindigde Maria Ceſariſſa, dochter van den Keizer Emanuel haar leven. Dewelke, om de haat daar zy meê ingenomen was, tegens Proto-Zebaſtus en de Keizerin haar ſchoon-moeder, boven alle anderen, als hier voor verhaald is, na de komſte des wreeden dwingelands verlangd had.

Nu onder andere van 't huys des laatsten Keizers, was 'er niemand die hem ooit zo zeer in de weeg gestaan had als de schoone Keizerinne Xene, de jonge Keizers moeder, wien hy nu niet na liet op het heftigste, doch t' onrecht te beschuldigen voor een gezwooren viand van den Keizer en staat: zich gelatende, als of hy alles wilde laten staan en wederom vertrekken: zo men haar van den Keizer haar zoon, niet deê verhuyzen: en heeft door zyn loosheid het wispelturig volk zo tegens haar opgehist, dat zy Theodorus den goeden Patriarch gedurig om d' ooren lelden en hem dreigden de kleederen van 't lijf te scheuren, zo hy 't vertrek van de Keizerin, volgens de begeerte van Andronikus, niet wilde toestaan. Hier op wierd de Raad by een geroepen: bestaande uit zodanige, die hem toegedaan waren, en lichtelijk niet onzydig van haar zaak zouden oordeelen, maar gewisselijk haar veroordeelen. d' Onschuldige Keizerin wierd, na dat haar veele zaken valschelijk te laste geleid waren, vorder beschuldigd van hoog verraad, als getracht hebbende de stad Belgrade over te leveren, aan Bela, Koning van Hongarijen, haar zwager: waar op zy verwezen en in een stinkende Kerker dicht by 't Klooster St. Diomede geworpen wierd. Nu stak de schoone Keizerin (slechts over een dag of twee een vande grootste Princessen in 't ooften, en van alle haar onderdanen in groote eere gehouden:) tot de keel toe in elende en verdriet, van den stok-meester met den nek aangezien, alle oogenblick den doodelyken slag des scherp-rechters te gemoed ziende. De rampzalige Keizerin, hoewel zy wel anders quaad van leven was, wierd van allen in 't gemeen beklaagd, als wezende in dit stuk gantsch onschuldig. Maar Andronikus heeft met argelistigheid den gantschen schuld en haat daar van doen dalen op haar zoon den jongen Alexius (wiens macht hy nimmer gebruikte of erkende, dan alleen te wezen een dekmantel aan zijn godloze feiten) hem aandringende te tekenen het vonnis van zijns moeders doodt; in de volkome weigeringe waar van Alexius betoond heeft grooter standvastigheid, dan van hem verwacht wierd, hy heeft Andronikus plat uit gezegt, dat Nero wierde gebrandmerkt een monster der menschen te wezen aan alle eeuwen, om dat hy zijn moeder heeft doen ombrengen, en dat hy derhalven nimmermeer zoude toestaan den dood van den genen, die hem het leven gegeven hadde. Maar Andronikus is echter voort gevaren, om de groote faute en schuld van Xene te vergrooten, zeggende, dat Belgrade, een zeer sterke fortresse, ja in effect een geheele Provintie was; hy verzochte van Alexius, dat hy zoude overdenken, dat de vaders der Vaderlanden geen moeders behoorden t' erkennen; en dat de genegentheden der wettelijcke Princen, zijn alleen bemaagdschapt aande voordeelen en het welvaard van hare onderdanen; daar en boven zeide hy, *Gy behoeft niet zo veel zwarigheid te maken, wegens haar dood, die al levende dood is, en die zo menigen jare in weelde en dartelheid verdronken is geweest, zulx dat 't gene dat in Nero wreedheid was, zal in u als voorbeeldelijke gerechtigheid gerekend worden.*

Hier op antwoorde Alexius wederom, *dat in gevalle zijne moeder Xene, zodaniger wijze in dartelheid verdronken ware geweest, dies te meer was 't zeer noodig dat zy hare zonden met boetvaardige tranen zoude verdrinken, ten ware dat men wilde oordeelen zulx een werk der liefde te wezen, dat men beide hare ziele en lighaam te gelijk zoude vermoorden; en schoon genomen* (zeide hy) *dat Belgrade een sterke plaatze is; zo is de zelve als nog in onze eigen macht, en haar voorgenomene verraad is niet gelukt.* Derhalven oordeelde hy, dit te wezen een middelmatige weg, dat men haar hare vrydom zoude benemen, om dat zy verraad geconspireerd hadde; maar dat men haar echter zoude laten leven, alzo het verraad geen affect nam. Men zoude een Kloosster ordineeren, alwaar zy strengelijk bewaard zoude worden, en aldaar boete doen over haar voorgaande quaad leven; en dat hy met dit vonnis oordeelde hem zelfs onpartydig te dragen,

Zyn haat tegen Xene.

Die in een stinkende Kerker verwezen wierd.

Andronikus dwingt Alexius het dood-vonnisse zyner moeder te tekenen.

Die zulks weigert.

Alexius antwoord op de dringingen van Andronikus.

gen tuſſchen de toegenegentheid van een kindt, ende de ſtrengigheid van een rechter. Maar Andronikus, die voorgenomen hadde, geen weigeringe te gedogen, heeft Alexius ten hoogſten geprezen, wegens zijn kinderlijke zorge van zijns moeders ziele. *Ja* (zeide hy) *tot voordeel vande zelve, vijftig Moniken zullen op mijne eigene koſten onderhouden worden, die* (*na haar dood*) *nacht en dag voor haar ziele zullen bidden, wiens voorſpraken in den Hemel zo wel bekend als uwe moeders gebeden aldaar vreemd geweeſt zijn, want 't is te vermoeden, dat terwijl zy leeft, de Hemelen zullen doof wezen tegens haar die zo lang ſtom geweeſt is tegens de zelve. En ſpreekt niet, wegens den aanſlag datze misluckte; want hadde die gelukt, niemand zou het voor verraad gerekend, maar de zelve met een gunſtige tijtel verciert hebben.* Hy deê meê Alexius verſtaan, dat alzo hy zelfs mede Keizer was, hy van zich zelfs, alleen genoegzame macht hadde om haar ter dood te verwijzen; maar dat hy geenzins wilde van hem Alexius benemen deze ongemeene gelegentheid, waar door hy zijnen naam aan de nakomelingen eeuwig konde doen leven, en den ſtaat behouden by zijne noodwendige rechtvaardigheid: alle menſchen zoude daar na verſchrikt worden van verraderlijke aanſlagen, als wanhopende vergiffenis te verkrygen, wanneer zy zouden aanſchouwen de Exemplaire Juſtitie, die hy op zijn eigen moeder hadde laten doen.

Wederantwoord van Andronikus.

Maar Alexius, als nog blyvende, by zijn weigeringe, zo heeft Andronikus hem rond uit begonnen te dreigen, dog heeft zijn dreigementen zo liſtig bewimpeld, dat de zelve niet en ſcheenen t' ontſtaan uit eenige quaadheid, maar uit zijne liefde aan den perzoon, en bedroefdheid over Alexius zijne hertnekkigheid; hy verloofde dat hy zijn ſlaap niet meer en zoude breecken, nog den ſtaat langer regeeren; *laat* (zeide hy) *voortaan zelfs de winden en baren wezen de ſtuurman van dat kranke ſchip*; hy riep de Hemelen tot getuigen (aan den welken hy beloofd hadde zijn eigen onſchuld te mainteneren) dat hy het geluk aan Alexius hadde aangeboden, maar dat hy 't zelve niet konde bemagtigen, op den genen die zulx moetwilliglijk weigerde. In 't kort, hy wierd zo vol gemoeds-driften, en zo ſterk is geweeſt de ſtroom van zijne onophoudelijkheid, dat den jongen Keizer (t zy uit zijne jongheid ofte vermoeidheid) niet konnende daar tegens zwemmen, wierde ten laatſten met den ſtroom weg gedreven, en heeft het vonnis ondertekend.

Die hem op zijn weigering dreigt.

Alexius onderteckent het vonnis.

Maar om zijne zinnen, van de gedachten hier van af te wenden zo wierd een treffelijke Jacht buiten in 't land toegeſteld, ten einde dat hy aldaar zijn vermaak mochte ſcheppen. Alle dingen gereed zijnde, zo wierde Alexius derwaarts gevoerd; maar daar wierden met hem gezonden de gene die dezen Jager zelver hebben gejaagd, en op alle zijne bewegingen en mijnen hebben gelet, de tale van zijn gezichte en handen geleerd, met de byzondere Dialecten van een yegelijk zijner vingers, in voegen dat hy niet een woord koſte ſpreken, nog eenig teken geven aan eenige van zijne trouwe dienaars, of het wierde terſtond waargenomen, en zo 't aanmerkens waardig was, wierd zulx aan Andronikus bekend gemaakt. Geen van zijne vrienden dorſten eenige miſnoegingen betoonen; ingevalle ymand gezien wierde met droefheid zijn hoofd te ſchudden; 't was een gewis teecken, dat dat zelve hooft maar los op zijn ſchouderen ſtond, en de naaſte tydingen zouden wezen, dat 't hoofd was afgevallen; dus jammerlijk en ellendig is geweeſt de gelegentheid van dezen Keizer Alexius, en van alle zijne dienaars. Maar Andronikus t' huys blijvende heeft den Hinde gejaagd, en moeſte daar toe gereedſchap maken om Xene t' ontleven. En nu om de jonge jaren van zijn zoon Emanuel te bereiden tot manhaftige daden, hy meende hem zijn eerſte proefſtuk tegens een Keizerinne te laten bezoeken, en tot dien einde, heeft aan hem, in 't heimelik het vonnis des doods, overgeleverd; maar merkt hier een onverwacht toeval! dit deughdzaam kind van zo een ondeugenden vader, heeft

Het werd alom verſpied uit laſt van Andronikus.

Andronikus geeft het doodvonnis van Xene aan zynen zoon.

heeft dit werk afgeſlagen, by brengende, dat 'er zodanige ſchaarsheid van ſcherprechters niet was, dat een Prins hen het werk uit de hand zoude nemen, ook dat zulx tegen zijn gewiſſe ſtreed, alzo hare beſchuldinge meer verdicht, als bewezen was, dat zy nooit dies voegen verhoord was geweeſt; hier op heeft zijn vader (als razende dol) hem uitgeſcholden en verweten, zeggende: *Gy baſtaard, en hoere zoon, gy zijt niet geboren van den oprechten Arend, dat uwe oogen dus zouden ſchemeren op de zonne van de vrouwen ſchoonheid; hoe dus! neemt uwe ſlaauhertigheid toevlucht aan uw gewiſſe? hy zal nimmer eens Konings Throon opklimmen; die hem ſtoot tegens alzulke ſlechte pretenſien; wat of zy nimmer verhoord is geweeſt, daar de daad zelfs luid roept wat behoefd de misdadiger te ſpreken? flauhertige zot! een boeren ſchuur is u bequamer als een Keizerrijk, hebb' ik mijn eigen ziele te pand geſteld om u groot te maken, en word ik dus geloond?* En hier meê plotzelijk ophoudende, is hy in tranen uitgeborſten. Hier op heeft Emanuel met zedigheid geantwoord, en met alle heusheid, dien onbilliken laſt afgeſlagen. Hoe zeer Andronikus hier over geſtoord was is beter te denken, dan uit te ſpreken, derhalven wierd hy eindelijk genoodzaakt te gebruiken Hagio-Chriſtophorites, Kapiteyn van de lijfwacht, (die van alle de Heeren van de zamen-gezworenen hem alleen heeft aangehangen, en van hem geacht was) en hy heeft aangenomen haar om 't leven te brengen, en vermoorden haar (gelijk eenige verhalen) ſmoorende tuſſchen twee bedden. En haar doode lighaam wierd aan den oever der Zee in 't zand begraven. Voorwaar een ſlecht graf voor zoo een groot en aanzienlijk perzonagie, die onlangs te voren, met alle gaven der nature, zelfs tot verwonderinge van een ygelijk was begaafd.

Die zulks weigere uit te voeren.

Andronikus dolheid daar over.

Xene werd door den overſte der lijfwagt tuſſchen twee bedden geſmoort.

De naaſte nieuwe tijdingen zijn geweeſt de wreede en Barbariſche ombrenginge van den jongen Keizer Alexius (op dat dien vervloekten dwingeland, alleen, en te beter na zijn zin zou regeeren) wiens doode lighaam in de zee geworpen wierd, hebbende maar drie jaren en eenige dagen geregeerd, en naulyx vijftien jaren geleeft. De maniere van Alexius zijn dood is geweeſt, dat hem den hals met een boog-ſnoer gebroken wierd; zijnde in de geweſten (gelijk ook nog heden onder de Turken) een zeer gewoonlijke ſtraffe: deze verfoeijelijke daad aldus verricht zijnde, en Andronikus by 't doode lighaam komende, ſchopten 't zelve met zijn voet; ſchold zyn vader, den voorigen Keizer Emanuel voor een myneedig en ſchadelijk menſch, en zyn moeder voor een openbare Hoer. Voorts wierd het hoofd van 't doode lighaam geſlagen, op dat de wreeden dwingeland zijn oogen met het gezicht daar van verluſtigen mocht: 't lighaam in lood gewonden, wierd na de zee gevoerd, en in dat woeſte Element geworpen.

Waar aan Andronikus de moord van Alexius knoopt.

Zyn lighaam werd in zee geworpen.

Nu om den lezer (onder zo veel moorden en dood-ſlagen) te ververſchen, 't zal niet onbillik wezen hier by te voegen een onverwacht huwlijk. Alexius had achtergelaten Anna, Keizerinne Douagiere, of om beter te zeggen, beloofde, zijnde een dochter van Lodewijk de achtſte Koning van Vrankrijk, en eenige dagen na haar mans dood, heeft Andronikus hem zelven aan haar in vriagie geaddreſſeerd, waar in hy te kampen hadde tegens onverwinnelijke nadeelen; want ten eerſten zo verſcheen hy al rokende in het bloed van haar gemaal, den vermoorden Alexius, en wat hoop kon de hy hebben, dat zy dien adder zouden omhelzen die haar wederhelft ter dood gewond hadde? ten tweeden, de ongelijke gelijkheidt van zijnen ouderdom, als over de zeventig jaren oud zynde, en wat wanſchapen huwelijk zoude dat wezen te paren zijn grijs met haren groen, zijn koude November gevaar lopende om hare bloeijende May te doen vervriezen. Al 't welk niet tegenſtaande, het geluk hadde van te voren zo veel voor de wind met hem geweeſt, invoegen dat hy meende de fortuin hem nimmer zoude konnen tegen lopen, ook wiſte hy wel dat in

Andronikus bied zijn trouw aan de weduw van Alexius aan.

zaken

zaken van dezen aard en natuur, ſtoutmoedigheid in 't bezoeken, is meer als halve weg tot een goede uitkomſte. Derhalven heeft hy hem eerſt gemaakt meeſter van haar oordeel, haar doende geloven dat alle zijne voorgaande aanſlagen geſchied waren ten dienſte van haar, hy zijnde zeer bedroefd, dat Anna niet waardeerde die parel, dien hy droeg. Hy zwoer dat niets ter wereld aan hem oud was, dan alleen zijn hair, 't welk niet door zijn ouderdom grijs, maar door zijne overgroote zorge van hare behoudeniſſe, wit, geverfd was. Daar na heeft hy hare affectien aangetaſt, in 't bezonder hart aandringende dit argument, namentlijk: haar verzekerende van groote macht en Heerſchappye, haar belovende, dat zy zoude wezen de pijp, waar door alle zijne gunſten en faveuren, zouden vloeijen, en dat al het volk onder zijn gebied ſtaande, zoude door hare invloejinge gezegend ofte geſtraft worden, ook is hy in zijne ſchenkagien (zelfs van de voortreffelijkſte) zeer mild geweeſt aan hare huisgenoten (die zijne zake bevorderden) en de plompſte lichamen (door de tuſſchen-zweevinge van alzulke geeſten) konnen werken op de aldergauſte zielen. Nu, of 'et geweeſt is hare kindsheid, als niet ten vollen veertien jaren oud zijnde, of uit vreeze, als wezende verre van hare vrienden, ook hare perzoon onder zijn geweld, of uit hoogmoed, als onwillig zijnde te verliezen iets van haar voorgaande ſtaat, of waardigheid, zo heeft zy evenwel zijn verzoek toegeſtaan. Maar om duidelijk te ſpreken, hy betoond hem zelver veel ledigen tijd, en werks gebrek te hebben, die geimployeert word te bevinden een wortel in de reden, van alle de vruchten die uit de phantaſie zijn ſpruitende; laat het genoeg zijn, dat zy hem lief hadde; maar 't en was geen wonder dat hy (wiens kloekmoedigheid d'alderſtrijdbaarſte van zijne vianden in 't veld hadde overwonnen) ook de genegentheden van een tedere Juffrou gevangen zoude nemen. Maar Andronikus die nooit zo boven maten verliefd was, of zijne luſt was onderworpen zijne eer-zucht en wreedheid, wanneer de zelve hem tijd en gelegentheid gaf, om zijne welluſt te vervolgen, en wierde niet zo vermurwd door de lieflijkheid van zijn echte ſtaat, dat hy iets wilde verlaten van zijn vorige wreedheid. Hy verzekerde dat hy dien dag, als verloren achtede, waar in hy niet hadde omgebracht, of gepynigd, d'een of d'ander aanzienlijk perzoon, of hem met de planeet van zijne wangunſt zodaniger wijze geſlagen, dat hy nooit naderhand zijn zelfs meeſter werd. In 't kort om een einde te maken van alle zijne gruwelen, zijne vianden heeft hy omgebracht, om datze zijne vianden waren; en zijne vrienden om datze zijne vrienden geweeſt zijn. Conto-Stephanus den grooten Hertog en Admiraal der Galeyen, die door de verbrekinge van zijn trouwe, Andronikus tot Conſtantinopolen gebracht heeft, heeft tot vergeldinge zijn beide oogen verloren. Hy heeft een bloedige keur ingeſteld, om al den Adeldom, die alreê in hechtenis waren, of namaals in gevangenis zouden geraken, nevens hare kinderen, en maagſchap zouden omgebracht worden zonder eenige rechtelijke proceduren. Dit decreet heeft zeer ontſteld alzulke Heeren van de t' zamen-zweeringe, die nog in 't leven waren, nevens Mamalus opperſte Secretaris van den vermoorden Keizer Alexius, en ook Alexius Ducas. Deze by malkanderen vergaderende, beſloten, om hun van deze wreede regeeringe van Andronikus t' ontſlaan, en Iſaacius Angelus, den rechten erfgenaam van de Kroon en 't Keizerrijk, daar in te ſtellen. Doch Andronikus hier van de lucht krygende, begon weêr op 't nieuw te woeden, doende voor eerſt Mamalus moedernaakt levendig verbranden, in een vuur, vermengd met pik en zwavel. Lapardus deê hy de oogen uitſteken. Theodorus de Patriarch ontquam 't met de vlucht en ſtorf kort daar na, oud zijnde vier-en-tachtig jaren. Des Patriarchs geſtoelte wierd met 'er haaſt ingenomen, by den Biſſchop Bazilius, welke aanſpannende met Hagio-Chriſtophorites Stephanus (voornaamſte

Zijn gevlei aan haar.

Staat zijn verzoek toe.

Andronikus ſtaatzucht en wreedheid.

Zameſwering tegen Andronikus.

't Geen uitlekt, en de Keizer doet woeden.

naamſte gunſteling of voortzetter van Andronikus) hebben alderhande wreede deſſeinen bevorderd, en Andronikus heeft niet eerder geruſt, voor dat hy hun allen om den hals hadde doen brengen. En toen wierde hy ten hoogſten onbetueterd en zorgeloos, meenende dat hy elken gat en ſcheurken zodanig hadde toegeſtopt, dat 'er geen ongeluk koſte door kruypen, of in ſluipen; en heeft derhalven in een vermetele bravade, de Fortuin zelver uitgedaagd, die hem de bal wederom heeft toegekaatſt tot zyn eigene ſnelle en onverwachte ondergang. Want Iſaacius Angelus, zijnde by den ſcherp-rechter vervolgd, is in de groote Kerk gevlugt, (zijnde toen maals de Kerken een gemeene toevlucht der onſchuldigen) alwaar doende een zeer beweeglijke reden, tot 'et volk, aangaande zijne onſchuld, en de wreedheid van Andronikus, heeft de zelve, daar door zodanig bewogen, datze hem niet alleenlijk beſchermd, maar ook met oppermacht in 't toekomende bekleed heeft, hem datelijk verkiezende, en uitroepende tot Keizer van Grieken-land. Terſtond wierden alle de gevangenhuizen van de ſtadt geopend, en die kleinſte ſluisgaten vol ongebonden volk, hebben hen terſtond uitgebreid in een geweldigen ſtroom, makende t' zamen een algemeenen oploop; hol over bol lopende na 't Paleis van Andronikus; maar hem niet t' huys vindende (alzo hy al gevlugt was) zo hebben zy haren ſpijt gewroken, op dat ſchoone gebouw, en op de koſtelijke cieraden, en huys-raad. Daar en is niet gaaf en ongeſchonden overgebleven, om hun wraak-zucht op Andronikus te koelen. Hy hadde te zamen geſchraapt een groote ſchat, en meenichte van penningen, meer vertrouwende op zijn geld, dan in de menſchen, hoopende met de zelve in uitheemſche geweſten vrienden te koopen, als dan met hem nemende zijne Keizerinne Anna en zijne boelinne Maraptica, en eenige weinige van zijn huys-genoten, waer op hy vertrouwde, t' zamen met de ſchatten die hy van te voren gereed hadde gemaakt; zo heeft hy en de zelve met een Pynas ſchip willen vluchten door de Zwarte Zee, na het Land vande Tauro-ſcijters, leggende buiten de Land-palen van het Keizerrijk, hope hebbende aldaar in vrede te leven. En vermits wy vande Keizerinne Anna hebben gewach gemaakt, zo en konnen wy haar met ſtilzwijgen niet voor by gaan. Want indien iemand een tafereel van ellendigheden wilde afbeelden, en paren gelyke jaren met gelyke droeffeniſſe, men zoude qualijk konnen vinden een bequamer voorbeeld.

Zyn hoogmoed na 't vermoorden der zaamgezwoornen.

Iſacius Angelus tegen hem tot Keizer uitgeroepen.

Oproer te Konſtantinopolen.

Andronikus vlucht.

Zy was (als hier voor gezegt is) de dochter van Lodewijk de achtſte Koning van Vrankrijk; toen zy nog maar een kind was (hebbende weinig zin tot de minne, veel minder begeerte tot d' eer-zucht.) Is zy getrouwd geworden aan den jongen Keizer Alexius, als waren hare beider ouderdoms t' zamen gerekend zijnde, en konden geen dertig jaren uit maken. Na dezen heeft zy tijds te veel gehad om te beſchryen, maar gantſch geen tijd te verbeteren haar tegenwoordige ſtaat en gelegentheid, alzo by haar gemaal veracht en verſmaad wierd. Zeer dikmaals eenig ende alleen zijnde (want de droefheid en gedoogd geen getuigenis) hebbende plaats en tijds genoeg om haar zelven te beklagen, zo pleegde zy de Chronyken van hare rampzaligheid, aan de doove muuren te verhalen, hopende mededogentheid in de ſteenen te vinden, alzo de menſchen geen medelyden met haar en hebben. Grootelyx heeft zy benijd het geluk van de melk-meisjes, die alle morgen betreden het bepeerelde gras, en maagden dauw, lieflijk zingende by dag, en by nacht onbezorgd ſlapende, die ook de previlegien hebben, om vrijelijk hare liefde en trouwe te beſteden, de welke hoe laag van ſtaat, nogtans in de liefde hoog verheven zijn: maar daar en tegen dat haar Koninglijke geboorte haar dat geluk hadde geweigerd, zy niet hebbende de vryheid om te kiezen, nog oorlof te weigeren; maar wierde gedwongen te minnen, en enkel opgeofferd aande polytijke intereſſen van hare mogende ouders. Maer Anna, zijnde

Aard van Anna.

Werd van haar gemaal veracht.

Haar hartzeer en klachten.

zynde ongelukkig geweeſt in haar eerſte tocht, hoopte haar ſtaat te verbeteren by een tweede voijagie; echter maakte grooter haaſt als goeden ſpoed, en trouwde Andronikus eenige weeken na de dood van haar gemaal Alexius. Gewiſſelijk is 'er een treurjaar 't welk de ſtemmigheid der weduwen (weldoende) behoord waar te nemen, op dat zy zulx in hare weduwelijken ſtaat verzuimd hebbende, 't zelve daar na met de intereſſen van hun niet en wierde afgeeiſcht, in het quaad zucces en bittere uitkomſte van een tweede huwelijk, want Merciptica, zijnde een vermetele hoere, maar een treffelijke muſicante, kampte tegens Anna in des Keizers affectie; (en waarlijk, 't was al te veel buiten ſpoor, dat een jonge Dame, zoude de helft van haar oude gryzaard moeten miſſen.) want die ſnoode teex met langheid des tijds heeft hem met geweld in haar bezit gekregen. De Keizerinne wel wetende haar zelven te wezen zo wel eerlijk, als minnens waardig, ſteunde op haar eigene verdienſten, als niet willende haar zelven vernederen, en van hem ſmeeken zodanige liefde, die (zy oordeelde) haar van rechts wegen toe te komen; maar heeft hem getart, zulx, op zyn riſico, van haar t' onthouden, want hy hem zelver onrecht aandede, met een haar onrecht te doen, verbeurende zijne trouwe, dien hy aan haar opentlijk hadde gezwooren. Maar deze courtiſane (wel wetende dat de liefde die geen vaſte grond in de conſcientie is hebbende, hadden ſtutten van ſubtijlheid van noden) heeft hare gantſche zinnen in alles te werke geſteld om te believen de begeerten van Andronikus. Deze Maraptica, hoewel zy ſchoone en aardige vingers hadde, om op de luite te ſlaan, hadde echter vuyle grypende klaauwen, ſcheurende, ſchrapende, en vaſt houdende al 't gene zy maar krygen konde. Zy wel wetende dat de huur jaren van haren pracht (de welke onderworpen waren zo wel de ſterfelijkheid, als de veranderlijkheid van Andronikus) haaſt geëindigd waren, en daar en boven (alzo zy geen reparatie ſubject en was, en gaf daarom niet veel na, of het huys verviel) heeft met onrecht, en dievery een groote ſchat en rykdom by een vergaderd. En daar en tegens de arme Anna word zober genoeg gehouden; die, terwijle zy geweeſt is maagd, weduwe, en wijf, (tweemaal de Bruyd geweeſt zijnde eer zy eens een vrouwe was.) heeft nauwelijx eenen vrolijken dag gezien, niet tegenſtaande dat zy van een Koning geboren, en aan twee Keizers getrouwd wierd.

Trouwt met Andronikus na de moord van haar gemaal Alexius.

Haar gemaal verſlingert op eene ſnolle.

Haar trosheid daar over.

Heeft nooid veel vreugd gehad.

Maar laat ons nu wederkeren tot Andronikus, en zien eens wat einde hy gehad heeft. De Galeye, waar op hy 't zeylgegaan was, pronkende met alle hare zeilen, gevuld met een voorſpoedigen voorwind, wierd haaſtelijk in haren vollen loop geſtuit, en met een ſtorm te rugge gedreven binnen een kleine haven, genaamd Chele. Kort daar na is de wind weder gunſtig geworden, waar meê hy ten tweeden maal is uitgelopen; maar hy en hadde niet veel mijlen gezeild, of Neptunis met zijn drietandige vork heeft hem weêr te rugge geſtoten, zodanig is het geweld der Zee tegens hem geweeſt. Daar na is hy weêr ten derdemaal met een goede wind uitgezeild, maar de wind datelijk veranderende, heeft hem gedwongen weder te keeren ter plaatze van waar hy gekomen was, en voorts na 't gerechte; want hy was niet zo dra aan land gekomen, of de dienaars geimploijeerd zijnde by Iſaacius (die in alle Havens van de Zwarte Zee wacht hadde geſteld) ſtonden gereed om hem in verzekeringe te nemen. Dus in 't geweld zyner vianden geraakt zijnde, zo heeft hy zijn tegenwoordige ſtaat en gelegentheid beklaagd, met tranen om genade biddende; maar zyne oogen die (van vreugde tranende) zo dikwils anderen hadden beſchimpt en beſpot, en wierden nu niet gelooft, uit droefheid te ſchreijen. Twee zware yzere ketenen wierden om zijn hals gehangen, en hy dus geladen zijnde met yzere boeijen, en beladen met de vermetelheden der moedwillige zoldaten, wierd in tegenwoordigheid van Iſaacius gebracht. Hier hebben de alder barmhertigſte en zedigſte menſchen hen

Andronikus in zijn vlugt door een ſtorm beloopen.

Raakt in de handen zijner vyanden.

Werd met ketenen beladen.

vernoegd met de wraak van hare tongen, hem scheldende dat hy was een Hond in onreinigheid, Bok in geiligheid, Tyger in wreedheid, Aap in dengodsdienst, en Bazeliscus in nijdigheid; maar andere hebben hem by zijn baard getrokken, en het (van ouderdom) overgebleven hair van zijn hoofd afgescheurd, hem met vuyligheid, en oneerbare excrementen gesmeten, zijne tanden uitgeslagen, een van zijne oogen uitgesteken, zijn rechter hand afgehouwen; en aldus lam, gequetst, en verminkt zijnde, zonder heel-meester om hem te verbinden, eenig mensch om hem te dienen, of brood om te eeten; wierd na 't gemeene gevangenis onder schelmen, dieven, en moordenaars heenen gesleept. Dog alle deze dingen zijn maar een beginzel geweest van zijne smerten. Eenige dagen daar na wierd hy met een geschoren hoofd, gekroond met knoflook, op een schurfde Kameel (met zijn aanzicht na achteren) gezet, houdende de staard in zijn hand, in plaatze van een toom, en alzoo door de gantsche stadt omgeleid. Alle de gruwelijke wreedheden, die hy in meer als twee jaren op verscheide perzonen begaan hadde, wierden althans op hem in 't kort vertoond, in zoo eenen grooter letter, en volle maat als de kortheid des tijds konde toelaten, en de patient zelver heeft konnen verdragen; zy hebben hem met toortzen en fakkelen verbrand, met nijptangen gepynigd, met overvloed van d' alderargste vuiligheden gesmeten, de stank waar van zoude den lezer zyn neus doen toehouden, zo ik hem de menging daar van zoude verhalen; 't is genoeg datmen zegt dat 'et aldervuilste dat van de menschen komen kan, is geweest het alderbeste onder deze vermenginge. Ziet hier een vreemde t' zamen-strijd tusschen de wreedheden van het volk, ter eenre; en de lijdzaamheid van Andronikus ter andere zijde: en echter een onpartydige scheids-man zoude de victorie aan Andronikus toegelegd, en toegeschreven hebben; hy heeft niet geraast, nog gelasterd, hy en heeft niet gemurmureerd nog gescholden; alleen riep hy uit: *Heere zyt my genadig; en waarom verbreekt gy eenen gekrookten riet?* Want hy gevoelig zijnde van zijne eigene schuld en zonden, scheen te vreden te wezen zijn vagevuur alhier door te gaan, op dat hy de Helle hier namaals zoude mogen ontwijken. Na dat hy dan een overvloed van andere wreedheden hadde geleden, te lang zijnde alhier te verhalen (zo wierd hy by de hielen opgehangen tusschen twee pylaren: in deze gestalte stak hy de romp van zijn rechter arm (welkers wond versch begoste te bloeden) aan zijnen mond, om met zijn eigen bloed (gelijk zommige oordeelen) zijn groote dorst te lesschen, alzo hem geen andere vochtigheid toegelaten, en vergund wierd. Ten laasten heeft eener uit de menigte hem met zijn degen of lancie dwers door zijn buik en rugge gestoken; zulx dat zijn ingewand daar uit vloog, en scheen (hoewel te vergeefs) te noodigen de ingewanden vande aanzienders, om meêdogentheid met hem te hebben. Eindelijk, en na veel moeiten, heeft zijne ziele (aan de welke zo veel gaten en deuren (by zijne wonden) waren geopend) een deurgang uit zijn lighaam, na een ander wereld, gevonden.

Smaat hem aangedaan.

Werd aan veele deele verminkt.

En ter versmading omgevoert.

's Volks woede tegen hem.

Zijn lydzaamheid.

Werd deerlijk omgebragt.

Zijn lichhaam werd verboden te begraven.

't Wierd by openbaar Edict verboden, dat yemand zijn lighaam zoude begraven; echter wierden eenige gevonden, welke, 't geen van zijn lighaam overbleef (alzo veel lieden daar eenige stikken en brokken van weg gedragen hadden) afgenomen zijnde van de plaatze daar hy hong, 't zelve onder een verwulft wierpen, daar 't een geruimen tijd lag als een stinkende kreng, en voor een jammerlijk schousel van 's menschen broosheid: doch naderhand het graau wat bedarende, hebben zommige goedhertige lieden 't zelve daar van daan genomen, en in een laag verwulfzel dicht by 't Klooster van d' Ephory weg geleid.

Zo jammerlijk is deze wijd-vermaarde Keizer om hals gekomen, na dat hy twee jaren had geheerscht. Hy was van een Edele afkomste, verciert met zodanige uitstekende

kende deugden, dat hy de voornaamſte Keizers van zijn ſtamme niet en behoefde te wijken: had hyze ſlechts met zijn al te groote eerzucht en wreedheid niet verdoofd; waar van het eene hem het meerendeel zijns levens in gevankenis of ballingſchap heeft doen leiden: het andere tot een deerlijk en ſchendelijk einde gebracht heeft.

Zijn eerzucht en wreedheid is oorzaak van zijn deerlijk einde.

ADA,

Gravinne van Holland.

Staat-zuchtige Adelheid rooft Ada van 't gebied,
Door haar aan Lodewijk ten huwlijk te beſteeden,
't Geen Willem doet de plaats van Hollands Graaf bekleeden,
En Ade op Teſſels ſtrand verkwijnen van verdriet.

Ada, d'eenige Erf-dochter van Graaf Diederik de zevenſte, en laatſte van dien name. Een jong en ſchoon vrou-menſch, zoet van wezen, hebbende bruine oogen, en blond hair. Doch alle deze begaafdheden, die als een aangenamen morgenſtond ſcheenen te voorduiden, 't gevolg van een overſchoonen dag, wierden verdonkerd door de verkeerde Eer-zucht van een quaadwillige en eigenzinnige moeder, namentlijk Adelheid, de dochter Diederiks des Graven van Cleve, welke deze ſchoone jongvrouwe (haar dochter) nog naulijx zeventien jaren oud zijnde, heimelijk buiten kenniſſe en toeſtaan vande Ridderſchap en Staten des Lands, aan een jongen Grave Lodewijk van Loon, dede huwen, om alzo, terwijl deze jonge lieven met het lok-appeltje van min zouden ſpeelen, den teugel van gebied over Holland, zonder wederſpreken in haar heerſch-zuchtige handen te mogen houden. Doende, om geen verlet in dit haar voornemen te krygen, de qualijk voegende bruiloft van de dochter houden ter plaatze daar 't lijk van d'overleden vader nog onbegraven boven d'aarde ſtond. Waar door zy zulken ongunſt en onwille van de Landzaten op haren hals haalde, dat de Staten de jonge en met recht ongelukkige Gravinne, hoewel door Huwelijk mondig geworden, als een onmondige onder de voormonderſchap van haar Vaders broeder Jonkheer Willem van Holland ſtelden. Die na eenige Oorlogs voorvallen, zijn Nichte binnen den Burch van Leiden, daar ze gevlucht was, gevangen kreeg, en op het Eiland Texel in een heuſche gevangenis ſloot. Alwaar dit jonge onnozele dier (hebbende nooit vrede in hare dagen gehad) zich in een angſtige eenſaamheid van alle de wereld verlaten vindende, binnen korten tijd van kommer en hartzeer ſtierf. Hebbende naulijx twaalf volle maanden den naam van Gravinne in haar leven gevoerd gehad; en latende, haar land, na haar dood, vele jaren vol inwendigen twiſt, en uitwendigen Oorlog. Haar doode lichaam wierd tot Middelburch gebracht, en aldaar in 't Klooſter begraven, in 't jaar ons Heeren 1204.

Ada's geſtalte.

Werd van haar moeder aan Graaf Lodewijk gehuwt, om 't gebied te behouden.

Waar door Ada het erf-recht verlieſt.

Sterft in een gevangenis.

De BRUYD Van ROBBERT, Keizer van Conſtantinopolen, En haare Moeder.

De Bruyd van Robbert, om ten Rijks-troone op te treeden,
Verlaat haar' Bruydegom op moederlijken raad;
Doch werd, terwijl haar ziel zich ſtreelt met zulken ſtaat,
De neus en ooren door zijn dolheid afgeſneeden.

Robbert werd in zijn vaders plaatze tot Keizer verheven.

ALs Pieter, Keizer van Conſtantinopolen moordadiglijk omgebracht was, quam zijn zoone Robbert, nevens zijn moeder, d'oude Keizerin, tot Conſtantinopolen, alwaar hy in zijn Vaders plaatze, met groote ſtatie, doch niet met veel beter geluk als voor hem zijn vader, voor Keizer gegroet wierd: want korts na zijn komſte, te weten, in den jare 1224. trouwde hy een rijke Griekſe Edel dochter van Conſtantinopolen; van wonderbare ſchoonheid, en in alle aardigheden wel opgetrokken zijnde, maar die te voren, door de moeder, ten Echt beloofd was, aan een treffelijk Burgundiſch Heer, die't Leger der Latynen geleide, wien de moeder in haar belofte niet getrouw was, en meer haar dochters eere en verhooginge, dan haar eigen belofte behertigende, haar aan den nieuwen Keizer uithuwde; de vreugde, van welke zo groote eere haaſt niet in een doodelijke zwaarmoedigheid, maar ook in de dood zelfs veranderde, alzo de jonge Burgonjer, meer vergramd om d'aangedane hoôn, dan voor de grootachtbaarheid en macht des Keizers ontzag hebbende, met een getal kloeke zoldaten aanſpande, die van zijn aanſlag wiſten; en zijn ſlag waarnemende, toen de Keizer niet by der hand was, quam hy met zijn makkers by nacht in 't Hof; en eerſt de jonge ſchoone Keizerin aanvallende, ſneê haar de neus en ooren af, en doodeze. De moeder, die't nieuw huwlijk had helpen maken, rukt hy uit haar huis, en ſtortz' in de Zee. Waar op hy ter ſtad uit vluchte naar Boſch en Bergen met de moordadige fielten. Deze zo groote hoon des Keizers hert deurſnydende, trok kort daar aan na Romen, tot wat einde wiſt men niet zeker; maar door Achayen wederkeerende, ſtorf aldaar.

Trouwt met een Griekſche dochter, die na een ander verlooft was.

Die van haar eerſte Bruidegom neus en ooren werd afgeſneden.

Haar moeder in Zee geworpen.

De Keizer ſterft.

Wyze op welke deze geſchiedeniſſe van Van Oort verhaalt werd.

Jacob van Oort, in 't eerſte deel van zijn Griekſen Adelaar, verhaald deze Hiſtorie op de volgende wijze. De Keizer Robbert eenigen tijd tot Conſtantinopolen zijn verblijf genomen hebbende, zo geviel 't dat een zeker Borgundiſch Heer vryaadje met een Conſtantinopolitaanſche jonkvrouw makende, dezelve tot zijn bruyd verworf. Deze jonkfrouw ſchoon, gevallig, en in alle aardigheden opgetrokken zijnde, wierd by den Keizer voor zodanig aangebracht, die alle gelegentheid zocht, om 'er tot zijn wil te misbruyken: maar tot zijn voornemen niet konnende komen, alhoewel

alhoewel hy hem veel licht (gelijk men van Jupiter verhaald) al in goude droppelen had veranderd, zo herſchepten hem de Keizer op 'et leſt met den zelven Jupiter in de gedaante van een Stier, om met geweld te doen, 't gene hy met zoetigheid niet had konnen uitvoeren; valt deze jonkfrouw door eenige toekomende gelegentheid aan, ontneemt en ontſchaakt die van haren bruidegom. De bruidegom deze hoon een weinig tijds verborgen gehouden hebbende, zoekt zijn bruid met alle liſtigheid in zijn geweld te krygen, dat hem nog eindelijk gelukte. Hy op den Keizer niet veel paſſende, neemt zijn bruid, en met een onmenſchelijke en nooit gehoorde wijze, ſnijd hy 'er de neus en bey d' ooren af, en lietze zo weêr lopen. De moeder, die niet alleenlijk kenniſſe had gehad van 'et ontſchaken hares dochters, maar ook de bezonderſte oorzaak daar van geweeſt was, die nam hy, en ſmeetze van een hoogte plotzelijk in de Zee.

Een yder van deze uitzinnige wreedheid hoorende, ſprak 'er af, na dat zy d' een of d' ander gunſtig waren: gaven den Keizer, als den eerſten aanleider tot dit gruwelſtuk, wel de meeſte ſchuld, door welke daad dat hy den haat van vele op hem geladen heeft.

BIANKA RUBEA,

Gemalinne van

BAPTISTA à PORTA.

Bianka wijkt Lucrees in edlen moed noch hart,
Baptiſtaas liefd alleen kan haar de ziel bekooren;
Zy heeft op 't ſmeeken des Tyrans noch mond, noch ooren,
Maar vliegt by haar Gemaal ten graave uit enkle ſmart.

Bianka hoeft geen Lucretia te wijken.

Haar gemaal blijft in den Slag.

Zy wil, gevangen zijnde, den dwingeland niet te wille ſtaan.

HIer voor hebben wy gewag gemaakt van de edele en eerbare Lukretia, die haar zelf, om datze van Tarquinius, des Konings zoon verkracht was, het leven benam, maar ziet hier nu wederom een diergelijk voorbeeld, uit de Chriſtenheid voortgekomen, die in 't minſte deel voor de bovengemelde niet behoefd te wijken. Deze is geweeſt Bianka Rubea, een Italiaanſche Juffrouw, Gemalinne van Baptiſta à Porta, een vrouwe van een onverwinnelijke kloekmoedigheid en van een raar exempel. Want als Baſſianum, in 't Land van Padua, door Aktiolinus, een dwingeland van ſchrikkelijke wreedheid, omtrent het jaar 1253. ingenomen was, en dat haar Gemaal, de aanvallende vianden kloekmoediglijk tegenſtaande, aldaar dood gebleven was; en dat zy ook zelve kloekmoedelijk vechtende gevangen was; en hare wapenen van haar afgenomen zijnde, met geweld in 't gezichte van den Tiran getrokken was; zo heeft zy, nog door gebeden, nog door beloften van den overwinner, die om harer ſchoonheid wille op haar verliefde, niet konnen bewogen worden, om zijne onkuiſche begeerten toe te ſtaan. Maar toen hy

bemerkte, dat haar eerbaar herte, door geenerhande vleyingen en konde ingenomen worden, zo heeft hy getracht met geweld te wege te brengen het gene de gevangene van zelfs te doen geweigerd hadde: En als hy haar met geweld begonde aan te taften, zo heeft zy, haren slag waarnemende, uit het venster van boven neder gesprongen, liever verkiezende haar leven alzo kloekmoediglijk met haren doden man, dan hare eerbaarheid met den godloozen Tiran te verliesen. Zy sturf echter dus niet, maar overleefde tot een andere daad, die dusdanig was. Zy, in haar bloed badende, en half dood zijnde, wierd door 't bevel van Aktiolinus opgenomen, en te bed gebracht, en vlytiglijk waargenomen en genezen. Maar niet lang daarna, als zy nu wederom genezen was, zo is zy wederom by den Tiran gebracht; en aangezocht, maar weigerde, en betuigde dat haar gemoed zodanig was, dat zy liever 't leven, dan hare kuisheid wilde verliezen. Deze dwingeland, hierom vergramd, deê haar aantasten en binden, en schond haar dus, zonder echter haar te besmetten: want hoe kon deze kuisheid besmet worden? doch zy deze schande en smaad niet overleven willende, besloot een einde van haar leven te maken. Want hare droefenisse eenigen tijd inhoudende, verzocht en verkreeg van hare vrienden, dat zy, om het verlangen na haar doode gemaal te verlichten, en de droefheid hares herten een weinig te verminderen, haren dooden, en nu al stinkenden man eens zoude mogen zien. Derhalven liep zy, kloekmoediger dan eenige Lukretia, naar 't graf van haar Gemaal, en de steen opgeheven en gestut hebbende, viel op het stinkend lighaam, en dat omhelzende zeide: *Ik hou u, mijn ziel, wat dwingeland zal my meer van u scheuren? Ik blijf, ontfang uw getrouwe Bianka, die nu met lijf en lijk aan u gevoegd is.* Zy, dit gezegd hebbende, rukte de stut weg, en verplette haar hoofd, en gaf dus de geest, die alreê flaau was, en gereed stond om uit te gaan.

Zy springt om haar eer te bewaren het venster uit.

Werd met geweld geschonden.

Verplettert zig met de graf-zark van haar man.

Deze Bianka word nog heden ten dage van de Italiaansche Poëten en Historien zeer wonderlijk geroemd.

MARIA van BRABAND,

Gemalinne van

LODEWYK,

Duisch Keizer.

Een deerlijk misverstand helpt Lodewijk aan't woeden,
En rooft de Keizerin het leven door het zwaard,
Een vrou veel ed'ler lot, en langer leven waard,
t' Onrecht geteistert door des Keizers geessel-roeden.

Keizer Lodewijk valt in echts-yver tegen zijn gemalin.

IN den jare duyzend twee honderd en zes-en-vijftig heeft zich een merkelijk en droevig voorbeeld des Echts-yvers opgedaan in den perzoon des Keizers Lodewyk van Beyeren; de welke toenmaals in wapenen zijnde tegens haar, die door ver-

BIANCA RUBEA, *Gemalinne van* BAPTISTA Á PORTA.
Verplettert zig met de Graf zark van haar Man.

verdeeldheid der Duitſche Vorſten 's Rijx verwoeſting zochten: gevield dat zijn gemalin Maria van Braband, dochter van den Hertog van Brabant, toenmaal te Veurden met Elizabeth Koninginne van Sicilien, twee brieven heeft geſchreven, met eenen ring, doch verſcheide waſſche verzegeld; d'eene met zwarten aan haar gemaal; d'andere met rooden, aan Henrik Ruchon een Hoofdman te paard ſturende. Maar hy die de brieven bracht zich in zijn boodſchap vergiſſende, geeft dien met rooden waſſche den Keizer. Die leeſt hem, en vermoed, dat tuſſchen haar den Echt niet recht gaat: dies hy, de zaak beveinzende, en zijn leger aan den Rhijn latende, op 't ſpoedigſt na zijn gemalin reiſt, en onverwacht haar by koomt. Alwaar hy (weg gerukt door zijn yver-vaardige gramſchap; verſtootende de beden en tranen van zijn zuſter de Koningin) zonder dralen haar van overſpel beſchuldigd, en op den doem door den ſcherp-rechter tot Donauwerth onthalzen doet. Daar aan als meêweetig, en ſchuldplichtig aan den ontucht, heeft hy haar Staat-juffer, Helika van Prenneberg met een mes deurſteken: een zeer edele Juffrouw, die het opzicht des vrouwentimmers bevolen was, gelaſt te ſtorten uit een toren; en den verdwaalden aanbrenger door 't zwaard doen dooden. Maar toen hy anders onderrecht, en gewaar wierd, dat hy haar onſchuldig had doen ſterven, zo berouwde hem 't zelve boven maten, waarom hy ook tot boete, het Kloofter Furſtenfelt ſtichte.

Oorzaak daar van.

Hy beſchuldigt haar van overſpel, en doet haar onthalzen.

Doet haar Staat-Juffrou van een tooren werpen.

ZIGISMUNDA,

Hartoginne van Candien.

Vrou Zigismunda volgt haar lieven mingenoot,
Door 's vaders wreed bevel en toorne, niet te toomen,
Op een Barbaarſche wijze en dolheid omgekoomen,
Door 't moedig drinken van een moord-drank in de dood.

TRancedy, Prince van Zalerne, hebbende een eenige dochter, welke hy boven maten beminde, gaf de zelve, na datze al een wijle tijds huwbaar was geweeſt, om dat hy haar niet geerne miſſen wilde, eindelijk ten huwelijk aan den Hertog van Candien, welke zy niet lang en hadde, of zy wierd weduwe, en keerde wederom ten huyze haars vaders. Deze Princeſſe Zegismunda geheten, was zo ſchoon van lichaam en van aanzicht, als iemand van haar tijd, daar by jong, geſchikt, en goed van verſtand. Als zy nu alzo woonde by haar vader, die haar zo zeer beminde, en zy als een Princeſſe in grooten weelde leefde, en merkte dat haar vader, om de groote liefde die hy tot haar droeg, niet veel en dacht om haar weêr uit te huwen; en, zy 't zelve, om eerbaarheids wille niet dorſte vragen, heeft zy voor haar genomen in 't heimelijk (indien 't mogelijk waar) een eerlijk en verſtandig minnaar te verkiezen. Ziende dan veelerley Edellieden, als ook andere haar vaders Hof hanteeren, en aangemerkt hebbende de bevalligheid en 't gelaat van veele, vond zy daar ook onder anderen een jongman haars vaders dienaar Guiſchard geheten, die van geringe ſtaat, maar boven anderen in de deugden en loffelijke zeden uitmun-

Zigismunda trouwt aan den Hartog van Candien.

Werd weduwe.

Zy neemt voor te herhuwen.

Slaat haar oog op eenen Guiſchard.

uitmunte, de welke haar boven maten wel behaagde. In 't kort op dezen Guisschard, wierd zy t' eenemaal verliefd, en gaf hem ook, dat meer is, zulx zelfs te

En geeft hem haar liefde te kennen,

kennen, en hem, daar boven nog openbarende, door wat middel, zy hun liefde (zonder dat 'et iemand zou konnen merken) zouden plegen en onderhouden. Deze onderlinge liefde, oeffenden zy t' zamen een tijd lang, met een overgroot genoegen van beide zyden. Maar de fortuyn, eindelijk hun vreugde benijdende, keerde hun de nek toe, ende maakte dat Francedy, Zigismunda vader hun handel gewaar wierd,

Haar vader betrapt hen, en doet Guischard gevangen setten.

en hun beide op de daad betrapte, doch buiten hun weten, alzo hy 't spel gezien hebbende, 't zelve stilzwijgens en ongemerkt heen liet gaan. Maar daar na, liet hy Guisschard vast zetten, en deê hem wel bewaren. 's Anderendaags nam hy Zigismunda voor, en sprak onder andere redenen tot haar aldus: *Zigismunda*, (zey hy) *na*

Zyn reden tot haar.

dat ik uw deugdzaamheid en eerbaarheid meende te kennen, en zou het niet in mijn gedachten hebben konnen komen (al waar 't ook, dat 'et my de heele wereld had willen wijs maken, ten ware ik zulx met mijn eige oogen had gezien) dat gy (ik en zeg niet van te doen) maar zoude hebben durven denken, om u tot eenigen man te begeven, dat u echte man niet en ware: het welke my door 't gedenken bedroeven zal zo lang als ik zal leven. Maar och! of 't God nog belieft had, toen gy u immers tot zodanigen oneerlijk doen wilde begeven, dat gy doch een man, die in Edeldom gelijk ware, had verkooren: maar onder zo veel lieden die mijn Hof hanteeren, hebt gy dezen jongen Guisschard uitgelezen: die van zo slechten staat en van zijn jongheid af tot heden toe, by na om Gods wille, in onzen Hove is opgevoed, waar door gy zo grooten verdriet in mijn herte gebracht hebt, dat ik qualijk weet, hoe ik met u handelen zal. Aangaande van hem, heb ik al besloten wat ik met hem doen zal: Maar van u mag 't Gode bekend zijn, want ik 't niet en wete. Hier op antwoorde Zigismunda, (hebbende verstaan dat haar liefde ontdekt, en Guisschard zo goed als dood was, zonder wien zy niet langer begeerde te leven) ten believe van haar vader in dezer voegen. *Mijn voor-*

Haar antwoord.

nemen, ô vader (zeide zy) en is niet om iet t' ontkennen, of ook ergens om te bidden: dewijl my 't eene niet baten mag, en ik ook niet en wil dat my 't andere helpe: ook strekt mijn zin niet om uw goedertierentheid en liefde tot my in eeniger wijze genegen te maken: maar wil de waarheid belyden, en eerst met waarachtige redenen mijn eere verantwoorden: en daar na de grootmoedigheid mijns voornemens vromelijk met 'er daad volbrengen. Het is waarachtig, dat ik Guisschard bemind hebbe, en denke hem ook nog te beminnen zo lang als mijn leven (dat kort zal zijn) duuren zal, ja ik zal hem ook na de dood (indien men dan nog mind) niet aflaten te beminnen. Maar hier toe ben ik zo zeer niet gebracht door de vrouwelijke zwakheid, als door uw onachtzaamheid, die gy gebruykt hebt in my niet weer te doen huwen, en ook door de deugdzaamheid van Guisschard. Het behoorde u (ô vader) immers wel kennelijk te zijn dat gy van vleesch en bloed zijnde, ook een dochter (die niet van steen nog van yzer) van vleesch en bloed is, gewonnen had: ook behoorde u wel te gedenken (al hoe wel gy nu oud zijt) hoedanig, en met wat krachten de wetten der jongheid aankomen: hier en boven nog, al ist zo dat gy u in de wapenen geoeffend hebt, gedurende de tijd uwer sterkheid, zo behoorde u dies niet te min niet verborgen te wezen, hoe groot de ledigheid en weeldens krachten zijn, en dat niet alleen in jongen maar ook in oude lieden. Alzo ben ik dan in vleesch en bloed van u gewonnen, en heb nog zo weinig jaren, dat ik zo wel door d' eene als door d' andere reden nog vol ben van begeerlijke krachten: en vermits de luft van 't volbrengen van zodaniger begeerten, my (als die gehuwd ben geweest) nog tot 'et zelve met zo wonderlijke krachten aangeport heeft, dat 'et my onmogelijk scheen te konnen weder staan 't gene daar toe zy my trokken, wierd ik als een jonge vrouwe (als ik ben) verliefd: niet tegenstaande ik waarlijk alle de mogelijkheid die in my was, krachtig daar tegen te werk stelde, om u nog ook my geen schade te doen in 't gene daar my de natuurlijke zonde toe aanporde. Aangaande nu Guisschard, daar ben ik niet (gelijk veel vrouwen aan hun boelen doen) by geval aangeraakt: maar hebbe

hem

hem met een wel bedachten raad, en met een omzichtig bedenken boven alle andere verkoren, en zelfs tot mijn liefde getrokken: daar uit dan wel schijnd, dat gy meer navolgende, de gemeene man dan de waarheid, my (behalven dat ik niet dan door liefde en heb gezondigd) te bitterder wilt berispen, als of gy zegt dat gy zo groote oorzaak niet zoud hebben gehad om te vertoornen waart, dat ik hier toe een Edelman verkoren had: waar in gy niet aanmerkt, dat gy niet mijn, maar der Fortuins dolinge berispt, de welke den meesten tijd den onwaardigen verheft, en den rechtvaardigen verdrukt. Maar laat ons nu hier af niet spreken, en wilt het begin der dingen aanmerken. In den eersten meugt gy zien, dat wy al t zamen uit een stuk vleesch gesproten, en dat alle die zielen van een zelfde schepper geschapen zyn, en dat met gelijke kracht, macht, en deugd: welke deugd de gene was die ooit dat eerste onderscheid maakte tusschen ons allen die gelijk gewonnen en geboren zijn: want de gene, die 't meeste deel van de deugde hadden, en haar meest met hun werken en daden deden blyken, waren Edel genaamd, maar alle de andere bleven onedel. Maar al is 't nu zo, dat een contrarie misbruik dezer wet van d Edeldom namaals verborgen heeft: zo is die nogtans daarom niet weggenomen en verjaagd van de natuur der goede reden: zulx dat de gene, die de deugde pleegt in alle zijne daden hem zelfs opentlijk bewijst Edel te zijn: en dat hy misdoet zo wie zodanigen anders noemd dan edel, maar niet die gene die anders genaamd werd. Aanmerkt dan eens alle de Edellieden, en onderzoekt wel hun deugden, zeden, en ommegang, en ziet van gelijken op 't zelfde in Guisschard: wilt gy dan recht oordeelen zonder jonste, gy zult zeggen, dat hy Edel is, en dat alle uw Edellieden Boeren en Derpers zyn by hem te gelyken: is hy arm? niemands Edeldom word benomen door armoê, maar wel door rijkdom. Aangaande de laatste twijffel, die u queld, te weten, wat gy met mijn doen zult, die meugd gy vrylijk uit 't et hooft dryven: want is 't u voornemen in 't laatste uws ouderdoms, te plegen 't gene dat gy in uw jongheid altijd hebt vermijd, te weten, wreedheid, zo gebruikt uw wreedheid tegens my: dewyl ik niet van meeninge en ben u te verbidden om zulx t' ontgaan, als die d' aldereerste oorzake ben van deze zonde, in dien 't anders een zonde genoemd behoord te worden. Want ik verzeker u, indien gy niet met my en doet het zelfde, dat gy met Guisschard gedaan hebt, of nog doen zult, dat het mijn eigen handen met my zelfs zullen doen. Deze redenen geëindigd zijnde, bemerkte den Prince wel de grootmoedigheid zijns dochters, maar hy geloofde echter niet, dat zy gezind was te doen, 't geen zy zeide: derhalven hy van daar gaande niet gezind was eenige wreedheid tegens haar te betoonen, maar dochte met eens anders schade, haar brandende liefde te verkoelen. Tot dien einde, heeft hy twee van zijn dienaars, welke Guisschard bewaarden, bevolen, dat zy hem zonder eenig gerucht in d' aanstaande nacht verworgen, 't hart uit zijn lijf trekken, en dat tot hem brengen zouden, 't welk zy deden. Dit hart, sloot den Prince, in een schoone groote gouden kop, en zond het, met een getrouw dienaar aan zijn dochter: en beval hem, dat hy, in 't overleveren van dien tot Zegismunda, deze woorden zou zeggen: *Uw vader, zend u hier, om u te vertroosten, dit geschenk van 't geen gy aldermeest bemind: alzo gy hem vertroost hebt van 't gene dat gy aldermeest beminde.*

Hy besluit haar drift voor te komen.

En doet Guischard vermoorden.

Zend haar zyn hart toe.

Nu en was Zegismunda van haar wreed voornemen niet geweken: maer had terstond na haars vaders afscheid fenijnige wortelen en kruyden doen brengen: die zy terstond disteleerde, en daar water af brande, om voort in te drinken, indien 't geen daar zy zo voor beducht was, geschiede.

Als nu des Princen dienaar by haar gekomen was, haar dat geschenk, gegeven, en die zelfde woorden gesproken had, heeft zy de kop met een onveranderd gelaat ontfangen, en dien geopent: daar zy terstond, als zy 't herte zag, en haar vaders woorden verstond, ongetwijffeld wel merkte dat 't et Guisschards herte was. Daarom

Haar antwoord daar op aan de brengers.

zy met opgeheven hoofde zich keerende tot den dienaar, dus ſprak: *Ten waar ook zeker niet betamelijk geweeſt, dat zo Edelen herte, als dit was, een graf zou hebben gehad van minder waarde, als van Goud: dies mijn vader hier in ook beſcheidentlijk gehandeld heeft.* Daar na, 't herte met haar mond genakende, en't zelve kuſſende, zeide zy: *In alle dingen, tot het laatſte punt mijns levens toe, heb ik altijd mijn vaders liefde zeer groot tot my gevonden: maar nu bevinde ik die nog veel grooter dan ooit te vooren: en daarom zult gy hem ook van mijnen 't wegen den alderlieſſten dank zeggen, die ik hem van zo grooten gifte altoos ſchuldig ben te betoonen.* Na deze woorden, keerde zy 't gezicht weer na de kop, en de zelve zeer vaſt houdende zeide zy: *ô Zoet verhaal van al mijn weelde, vervloekt moet zijn diens wreedheid die oorzaak is dat ik u met de oogen mijns voorhoofds aanſchouwe, dewijl 't my nooit genoeg was u t' elker ure met mijn verſtand te deurzien.* Om kort te gaan, na veel erbarmelijke klachten en miſtrooſtige redenen, ſtorte zy een vloed van tranen, en kuſte zonder ophouden haar liefs doode hart. Haar Staat-jufferen, die omtrent haar waren, en verſtonden niet wat herte dit was, nog ook niet wat deze woorden te bedieden hadden. Evenwel, verwonnen zijnde van medelyden weende zy ook al t' zamen: en vraagden haar, met groote verſlagentheid d' oorzaak van al haar droefheid en tranen, maar't was heel vergeefs: beſtonden haar ook meê te vertroo-ſten zo zy beſt konden en mochten, maar de droefheid had haar herte al vermeeſterd. Als d' ongelukkige Zigismunda, een tyd lang, dus erbarmelijk had geweend, beurde zy haar aanzicht op, droogde haar oogen, en zeide: *O beminde hert! mijn behooren tot uwaarts is nu al volbracht: nu ſtaat my niet meer te doen, dan te komen met mijn ziele, om, d' uwe gezelſchap te houden.* Dit geſproken hebbende, heeft zy 't glas doen brengen daar 't water in was, dat zy den voorleden dag gebrand had, en ſchenkte dat in den kop op 't herte van Guiſſchard dat met duizend tranen gewaſſen was. Voorts zette zy de kop aan haar mond, en dronk zonder eenige vrees 't geen 'er in was, uit. Als zy nu, dezen vergiftigen drank in 't lijf had, ſteeg zy op haar bed, gedurig de kop in de hand hebbende, ſchikte haar klederen, haar lighaam (zo zy 't eerlijkſt kon doen) op 't zelve bed, en voegde haar herte op 't aldernaaſte aan 't hert van haar doode lief. Haar ſtaat-dochteren, dit al t' zamen gezien en gehoord hebbende (hoewel zy onbewuſt waren hoedanig 't water was dat hun vrouwe had ingedronken) verwittigden hier den Prince van: de welke beducht zijnde voor 't geen dat 'er gebeurde, vervoegde zich terſtond in de kamer zijns dochters, daar hy ter zelver tijd quam, als zy haar zelfs op 't bedde leide, doch quam veel te ſpade tot harer hulpe met zijn zoete woorden: dies, hy haar in zulken doods nood ziende, bitterlijk begon te ſchreijen, waar op Zegismunda, nog deze woorden tot haar vader ſprak, zeggende: *Bewaard nog (mijn vader) deze uwe tranen tegens eenig ongeluk, en geeft ze my niet, want ik die niet en begeere. Wie zag ooit man, anders dan u, weenen om 't gene dat hy zelfs heeft willen doen? maar by aldien dat 'er nog eenig overblijfzelken is van liefde, die gy eertijdts tot my hebt gedragen in uw herte, zo gunt my voor de laatſte gifte, die ik van u begeere, dewijle het u niet belieft heeft dat ik heimelijk en in ſchuil-hoekjes met Guiſſchard leefde, dat immers ten minſten mijn lighaam met het zijne (God geve waar gy dat ook hebt doen verwerpen) t' zamen opentlijk begraven mag werden.* Den Prince was zo benaud en bedroefd van herte dat hy niet een woord konde antwoorden.

Haar Staat juffers tragten haar te trooſten.

Zy drinkt vergift in.

Haar reden tegen haar vader.

Zigismunda gevoelende dat haar einde vaſt naderde, heeft het doode hert, hertelijk aan haar ſtervende hert, geperſt en gedrukt, zeggende: *Blijft gy met Gode, want ik ga wech.* Ende alzo haar oogen geſloten en 't gevoelen verlooren hebbende, is zy treurig uit dit treurige leven geſcheiden. En alzo nam de liefde van Zigiſmunda en Guiſſchard een jammerlijk en droevig einde; dewelke van den Trancedy Prince van

Zy ſterft.

Saler-

Salerne (na dat hy veel tranen geſtort, en zijn wreedheid te laat beklaagd had) t' zamen in een graf eerlijk ter aarden gebracht wierden, niet zonder groote droetheid van alle de Zalernitaners.

JOHANNA,

Koninginne van Napels.

Vorſtin Johanna, wars van haren egemaal,
Doet hem door eene koord de ziel ten lijve uitbraaken,
Doch moet door zynen zoon de zelve moord-kelk ſmaaken,
Toen hy haar booren liet door 't harte met het ſtaal.

In Hongarijen regeerde ontrent het jaar 1330 Koning Karel, zoon van Karel Martel, die het wonderlijk in zijn regeering gegaan is. Als hy eens alleen met zijn gemalin in de Koninglijke Zaal zat, en in geen quaad vermoede, overviel hem een Hongars Edelman en hieuw den Koning een wonde met een Zabel in 't hoofd, en als hy de tweede ſlag toebracht, wilde 't de Koningin beletten; en hield haar arm daar voor, toen hieuw de moordenaar haar de handt af, doch hy wierd gekregen, en na verdienſte geſtraft. Deze Koning Karel, liet twee zoonen naar, Lodewijk en Andreas, onder welke beide het Koningrijk gedeelt wierd. Lodewijk d' oudſte, koft van zijn broeder Andreas zijn gedeelte in Hongarijen, betaalde hem 't zelve contant met 352000 ducaten, welk geldt Andreas in Italien tot verovering van het Koningrijk Napels aanleide. Hy wierd wel meeſter van het Rijk, maar zyn gemalin Johanna, die de dochter van Koning Karel was, alzo zy weinig liefde tot dezen Andreas droeg, liet hem verraderlijk met een zijden koorde verworgen, en nam een ander, Lodewijk, de zoon van Hertog Philips van Tarento tot haar gemaal. Dog hier mede en kon zy het Rijk van Napels niet behouden, want Karel, de zoon van den verworgden Andreas, die Hertog van Durazo was, quam met een leger uit Hongarijen, en na dat hy de ſtadt Napels verovert hadde, nam hy de Koningin gevangen, en liet haar doorſteken. En Karel bleef Koning van Napels.

Koning Karel werd van een Hongars Edelman in 't hoofd gezabelt.

Die geſtraft werd.

Zyn dogter Johanna doet haar man verwurgen.

De zoon doet haar verwurgen.

MARGARETA,

Gemalinne van

ALBRECHT,

Landgraaf van Duringen.

De kuische Margareet, van haar gemaal veracht,
Besluyt, dewijl zy hem haar zuiver min ziet haaten,
Het Hof van Duringen kloekmoedig te verlaaten,
En sterft Godt dienende met vasten dag en nacht.

Kinderen van Albregt en Margareta.

Hy veracht zyn gemalinne.

Die om haar mans boosheid voor te komen besluit elders te vlieden.

ALbrecht Land-graaf van Duringen, een gantsch veraardt, ende ongeschikt soone, eens vroomen vaders, hadde by Margareta dochter van Frederik de tweede, Roomsch Keizer, twee zoonen gehad, te weten, Fredericus en Dithamannus, beide zeer loffelijke Princen. Deze Aelbrecht, verachtende zijn eigen gemalinne, een zeer heerlijke Princesse, is alzo aan een Concubine verlieft geworden, dat hy zijn huys-vrouwe door heimelijke middelen zocht om het leven te brengen, van het welke zy door eenige sterke bewijs-redenen verzekerd zijnde, heeft zy, om d' ontzinnigheid en boosheid haars gemaals een weinig te laten verkoelen, ende ook om haar leven te behouden, voor haar genomen, haar zelfs uit den wege te maken, ende elders te vlieden, ende dat volgens den goeden raad, die haar getrouwe ende beste vrienden, haar doen aangaande, hadden gegeven. Men ziet noch hedendaags aan het Kasteel van Isenack in een steen-rotze by een vande vensteren, de plaatze, daar uit deze vroome Vorstinne wierd nedergelaten met vijf perzonen die haar vergezelschapten. Op de zelve nacht datze vertrekken zoude, eer zy van haar zoonen scheide, ging zy op een bed-stede zitten, om haar ongeluk te beschreijen, maar een vroom oud man zijnde van hare raden, ende eenige juffrouwen, die met haar zouden vertrekken, hielden haar zeer hart aan, datze haar zoude haasten. Toen zy nu zag, dat het niet anders zijn en mochte, ende willende alzo hare hare zonen adieu zeggen, dieze wel ongeerne, ende met gantsch bedroefden harte verliet, ende wel konnende voorzien, datze immers zo veele zouden hebben te lyden, als zy zelve, bewijzende door hare verzuchtingen ende overvloedige tranen, de onuitsprekelijke liefde, der moeders tot hare kinderen, heeft zy met een zeer hertelijke ende jammerlijke bedroeffenisse haaren oudsten zone Frederik bestaan te kussen, ende vallende hem alzo met een wonderlijke ende gantsch inwendige, uit het binnenste haars herten, om den hals, heeft zy zijne eene wange, met haar tanden omvat, en beet hem dat hy bloede, zo dat hy ook alzo zijn leven lang, een litteken daar van behield, ende daar van den toename kreeg, Frederik met den gebeten kinnebak.

Versteekt haar in een Klooster.

Nu deze vrome Vorstinne, is van daar tot Frankfort gekomen, daar zy in een joffrouwen

frouwen Kloofter is gebleven. Want zy heeft haar zelfs, niet verre van haar zoonen willen begeven, op datze t' allen tyde te eerder daar na vernemen konde, hoe het met haar ginge. Haar leven heeft zy aldaar in droeffenisse ende gebeden tot einde gebracht, ende is daar ook na zeer weinig jaren geftorven. Waar in van droefheid sterft.

De Ellendige
MARIA.

d' Ellendige Marie, uit geile min begeert,
Werd schelms met dievery voor 't hoog Gerecht bedraagen,
Des kort men door een beul haar korte levens daagen,
't Geen haar den weg baant, naar haar God zo teer geëert.

In Brabant, in het Dorp Woluven, in de Parochie van St. Peter, was zeker man, welke met zijn huisvrouw, in ruft en vrede levende, by haar een dochter gewan, geheten Maria, welke niet alleen, den blooten naam van de moeder des Heeren zocht te dragen, maar ook de zelve in het leven, zo veel haar mogelijk was, na te volgen. Welk wel te wenschen ware, dat van alle die gene, die verkiezinge van namen doen, van dees of gene H. mannen ofte vrouwen, ook desgelijks betracht wierde. Deze deugdelijke Maria dan, aanmerkende de vergankelijkheid dezer wereld, beftede al haar vlijt en neerftigheid om God buiten den huwelijken ftaat te dienen: en vertrok met believen van haar ouders, een weinig van daar, kiezende aldaar een plaatfe voor haar om te leven en te fterven: alwaar zy haar belofte voor God vernieuwde; en nog daarenboven aannam een gewillige armoede; om haar koft om Gods wille te bidden, 't welk veel gebruikelijk is by de Rooms-gezinden. Ende als zy ettelijke jaren aldus verfleten hadde, zo gebeurdet, dat 'er een wulpfch menfch (dewijl zy zeer fchoon en welgemanierd was) t' eenemaal op haar verliefde; ja zodanig, dat hy ten laatften zijn genegentheid haar te kennen gaf. Waar over zy zeer ontfteld wierd; ende verklaarde dat zulx nimmermeer gefchieden zou, dewijle zy befloten had God alleen te dienen. Doch hy hield evenwel aan, maar ziende dat hy met bidden nog fmeeken niets kon te weeg brengen, heeft hy getracht met geweld haar t' onteeren. Tot dien einde waarnemende, waar zy haar noenmaal hiel: ende aldaar met den Vader des huis kenniffe gemaakt hebbende, ftal daar heimelijk een zilvere beker, en ftak de zelve, buiten weten van Maria in haar zakjen: maar toen men daar na den beker miffte; ging den dief tot Maria, ende overtuigde haar ftillekens van deze dieverye; daar by voegende, dat zy deze fchande niet en kon ontgaan, ten waar dat zy zijnen wille dede. Maria, dit horende ontkende het feit van den beker. Waar op d' ander zeide: by aldien dat deze zaak voor den Gerichte komt, zo zult gy voor zeker verwezen worden. Maria antwoorde wederom, dat zy veel liever wilde onfchuldig fterven, dan hem te believen; en God te vertoornen. Deze menfch, half verwoed wezende van boosheid om dat hy tot zijn voornemen van haar te genieten niet konde komen, ging haar befchuldigen van dievery en

Deugden van Maria.

Haar heylig leven.

Zeker mans-perzoon werd op haar verlieft.

Zy flaat hem af.

Zijn lift om haar te gewinnen.

Hy befchuldigt haar van dievery.

tovery; dewijle zy hem (zo hy zeide) in haar liefde betoverd had. Doch het volk en geloofde hem niet; nademaal zy aldaar in een heel goeden naam stond.

Maria vrezende dezen bedrieger, trok na haar ouders, om haar t'ontschuldigen. Maar deze booswigt bracht zo veel te weeg, dat zy gevangen genomen, gebonden, ende zo deerlijk ende ellendiglijk van haar ouders gehandeld wierd, dat zy daar af den naam behiel van de ELLENDIGE MARIA.

Zy werd gevangen genomen.

Voor Recht staande, bracht men haar voor oogen den beker, dien hy haar aanteeg gestolen, ende in haar zaxken verborgen gehad te hebben; waar op zy antwoorde, dat het waaragtig was, dat den beker in haar zaxken was geweest, maar dat zy die echter niet gestolen hadde: daar tegen d'andere wederom zeide, dewijle de dieverye over haar bevonden was, dat zy de dood verdiend hadde. Gelijk het ook geschied is: want zy wierd ter dood veroordeeld: ende alzo zy ter dood ging, viel zy op haar kniejen, en bad God den Heere om deze vijf zaken: ten eersten: dat een yegelijk in diergelijken nood wezende, als zy, zoude mogen geholpen ende getroost worden. 2. Dat God Almachtig vergeven wilde den genen die eenigzints schuldig ofte oorzaak waren van haar onschuldige dood. 3. Dat alle menschen, God gave waar meê zy belast waren, terstond aldaar van God mochten geholpen worden. 4. Dat alle de gene die in dier plaatze in haar naam de H. Moeder Gods zouden aanroepen, dat de zelve van alle verdriet, schade, en schande mochten verlost worden. 5. Bad zy voor haar eigen ziele, dat de H. Moeder Gods, haar by wilde staan, ende haar met de kroone der martelie, ende der zuiverheid wilde helpen kroonen.

En wt dood verordeelt.

Haar gebed geëindigd zijnde, zo heeft den Rechter haar aan den beul overgeleverd, op dat hy haar handen en voeten bindende, haar levendig delven zoude. De beul, nam daar op de maagd; ende doende dat hem belast was, heeft hy een graf naar de lengde eens menschen gemaakt, ende haar levende daar in geleid, zeggende: *ô Maget Maria, bidt voor my by uwen Bruidegom.* Daar op zy antwoorde, en zeide: *vriend, ik bidde God, dat hy u mijn dood vergeve, ende daarenboven alle uwe zonden. Ik vergeve ook alle de gene die my ooit misdaan hebben in woorden of werken.* Ondertusschen zo wierd daar een vierkant scherp yzer gereed gemaakt, om daar meê door het lighaam van Maria te stooten, ende alzo in de aarde te hechten. Gedurende alle dezen handel, zo stond den valschen beschuldiger daar tegenwoordig; welke zo ongevoelig bleef, dat, niet tegenstaande, elk een weende, hy alleen niet eens beweegd en wierd. d'Onnozele Maria dan, wierd met aarde bedekt, ende het yzer met zulken geweld van nagelen door haar lighaam gedreven, datmen het geklop by na een half mijle hooren kon. Doch dezen valschen beschuldiger wierd van God zodanig gestraft, dat hy wel zeven jaren lang als dol en uitzinnig was.

Waar op haar levendig in d'aarde delft.

De valsche betichter werd van God gestraft.

JOLEN-

JOLENTA van BOURGONJEN.

Jolenta doet den zoon van Robbert deerlijk ſneven,
Van hem op 't tederſte om zijn' braven aard bezint,
Des hy, door dolle woede en razerny verblind,
Haar met den toom zijns paards rampzalig brengt om 't leven.

ROBertus de derde van dien name, Graaf van Vlaanderen, en Heere van Bethunès, welke ſtorf in den jare onzes Heeren en Zaligmakers, duyzend, drie honderd, twee-en-twintig; en beroemd is, voor een wijs en deugdig Prince, heeft zijn tweede Gemalinne, Jolenta van Bourgonjen, met den toom zijns paards gedood, om dat zy, zijnen zoone, Karolus van 't eerſte huwelijk vergeven hadde, ontfangende alzo loon na hare werken.

Robbert, Graaf van Vlaanderen, dood zijn vrou met den toom zijns paards.

JOANNA van BEYEREN,

Gemalinne van Keizer

WENCESLAUS.

Joanna, d'Echt-genoot van Wenceſlaus, ſterft
Van droefheid, wijl haar man zich baad in gruwel-daden,
En waant dat zy zijn koets heeft ſchandelijk verraden,
Die om zijn tyranny 't gebied van Duiſchland derft.

JOanna van Beyeren, dochter van Albertus, Hertog van Beyeren, en Grave van Holland, getrouwd zijnde met den Keizer Wenceſlaus, een leelijk, mismaakt, bot, gulzig en quaadaardig menſch, die zich in Bohemen, zo ſchaamteloos tot d'onkuisheid had begeven, dat hy meermalen in openbare hoerhuizen wierd uitgevonden, is uit groote droefheid en hartzeer geſtorven. Te meer, wijl hy boven zijn vuil en onkuis leven, nog zo jaloers was van zijn Echte gemalinne, dat hy zelfs uit haren Biecht-vader de geheimen haars gemoeds zocht te viſſchen: waar over hy ook den zelven, als hy zich niet wilde voegen na zijn welgevallen, te Praag van een Brugge heeft doen ſtooten en verdrenken. Doch dezen onkuiſchen en wulpſchen Vorſt, is eindelijk om zijn boosheid en tyrannye, van 't Rijk afgezet, en ſtierf ten laatſten zeer ellendig als een onvernuftig creatuur, oud zijnde 57 jaren, na dat 24 jaren twee maanden en negen dagen geregeerd hadde.

Ondeugden van Wenceslaus.

Zijn Gemalin Joanna ſterft van hartzeer.

De Keizer doet haar Biecht-vader verdrinken.

Werd van 't Rijk afgezet.

De

De Prins

RODERICUS,

En zyne Gemalinne

DONNA LAMBA.

De ſpijt van Lamba noopt Prins Roderik tot wraak,
Die zeven Broederen rampzaliglijk doet ſneven;
Doch braakt door Madarra den adem met het leven,
Daar Lambaas dood op volgt den wrevelen ten baak.

Niet tegenſtaande de Portugezen en Caſtilianen, veele jaren herwaarts, aan de Moorſche Zee-kuſten bezitting gehad hebben, zo hebben zy nogtans, door haar onderlinge twiſten en oneenigheden (daar de Mooren haar wel van wiſten te dienen) nooit zo verre kunnen komen, datze vaſte Conqueſten in Mooren-land hebben konnen doen, gelijke deze oude Tragediſche Hiſtorie getuigt:

Onluſten in Mooren-land.

de bitterheid en krakeelluſt (luid de Hiſtorie) ontſtelde in de voorgaande Eeuwe geheel Mooren-land zodanig, dat 'er veele 't leven inſchooten: onder andere waren in 't jaar 1304. in 't Land van Salas en Lara geboren zeven broeders; haar vader,

Zeven broeders van doorluchtigen huize beſluiten zich in den oorlog te begeven.

van doorluchtige conditie, was Gonzale Guſtos, hare moeder genaamt Sanctia, d' ouders en de kinderen waren alle van uitnemende ſchoonheid, geſtalte, gaven, en van alles daar men zich in den Hemel en op Aerde by doet bemind worden: Deze 7 broeders, hebbende een voorganger Nonio Salido gehad, dat een dapper Krijgsman was geweeſt, beſlooten, geprikkelt, om mede zich in den Oorlog te begeven: En naulyx waren zy tot hen mondige jaren gekomen, of zy wierden alle tot Ridders geſlagen door den Grave Garcia Fernandez: omtrent die tijt troude den Prins Roderi-

Hun moederlijke oom trout Lamba.

cus Velasques, hun moeders broeder, met Donna Lamba: aan de welke de Spanjaarden, om hare bevalligheden te zien, zy na de maniere van die geweſten, van alle kanten verſcheide gaven aan haar quamen brengen: de Bruidegom ſtelde op deze zijne Bruiloft een Tournoy-ſpel aan, alwaar Alvarus Sanchez, neef van de Bruid, in kloekheid al d' andre ver overtrefte; 't welk de Bruid ook dede pocchen, dat by haar Neve niemand te pas quam: de 7 broeders toenmaals agerende, belachte dat roemen; maar den jongſten Gonzalves Comes ging verſtoort weg, doch quam daar na met zijn Wapen-drager verzelt, ten Tournoije, en heeft met een wonderlijke kracht

De nijd van Lamba tegen de 7 broeders.

met zijn lancie het ſtaketſel van de renbaan om ver geſmeten en gebroken: dit ontſtak in Lamba een brandende nijdt, achtende deze 7 broeders met haar moeder, als 7 Verkens uit een zoch geboren: Evenwel om geen meerder onruſt te maken, lieten zy de zelve in ſtilte van de Bruiloft weder na huys vertrekken: na dat Alvarus Sanchez Bruids neef, aan den jonſte der 7 broeders Gonzalve toegeſchrolt had, dat 'et niet vreemt was dat een Edelman week voor een boer in kracht: waar op Gonzalve zo

geſtoort

geſtoort wierd, dat hy Alvarus met een vuiſt ſloeg, dat hy dood van 't paard neder viel: dit zag Lamba, en ſchreeuwde, *Datze een ongelukkige Bruid en vrouw was*; Waar op de 6 broeders wel quamen toelopen, om deze twee te ſcheiden, maar quamen al te laat: Lamba lelde gedurig aan 't oor van Rodericus Valasquez om wraak over dit bedrijf; die eindelijk daar op haaſtig te paard ſtapte, en vol wraak, ſloeg Gonzalvo Comes op zeker plaatze wreedelijk op 't hooft, en ſcholt en dreigde hem zeer, den andere zeide, *hou op van ſlaan, of mijn lijdzaamheid zal te kleyn zijn, en ik zal 't moeten revengeren*: Maar Roderic ſloeg Gonzalvo die hy quetſte zo hart dat zijn lancie brak; wederom Gonzalvo de Valk van zijn ſchild-knaap tot den ſtrijd ontfangen hebbende, ſloeg Roderic daar mede in den wang, en de 7 broeders togen alle daar van daan: dan deze onluſten wierden haaſt daar na door Graaf Garcia Fernandez en Gonzalvo Guſtos by geleidt: alzo keerden de 7 broeders weder in 't Hof van Roderic Valasquez, om zich in de wapenhandel te oeffenen: maar Lamba wrokkende, en gedurig wraakgierig, zag korts daar na dat Gonzalvo Comes een Valk in 't water waſte, dies riep zy een boer, en beval die met een Comcommer in bloed gedoopt, Gonzalve in 't aanzicht vuil te maken, met belofte aan den boer, dat zy hem van alle moleſt daar over zoude bevrijden; de boer doet zulx, dan de 7 broeders namen voor dit te ſtraffen, dan, voerden eerſt de taal, dat dit het werk was van een zot gedaan, zo de boer niet terſtont en vluchte, maar zo hy vluchte, dat zy hem met den degen zouden doorſteken; de boer daar op meent het t' ontlopen, de 7 broeders vervolgen, en dooden hem in 't aanzien van de felle vrouw Lamba; zy gingen dan heen, na datze hare Charp met bloed beſmet hadden: Lamba beſchreide den onnozelen boer, en bekleede haar Paleis met ſwart laken, weent, en noemt haar een ongelukkige en verlaten weduwe: 't welk Rodericus Velasquez hoorende, zwoer 't ongelijk te zullen wreeken, dus zend hy aan Gonzalvo Guſtos brieven, en ontbied dat hy om eenige byzondere zaken haaſtig tot hem komen zoude, daar Roderic zich veinſt over 't gebeurde vernoegt over Gonſalvo te zijn; dies verſint hy een ſtreek, en zegt, dat hy met den Koning Almanzor iets te verrichten had, en dat Gonzalvo die zaak wel konde afdoen, vraagt des wegen, of hy daar toe wel brieven aan den Koning mede nemen wilde? Gonzalvo op geen bedrog denkende, neemt dat aan: maar zo haaſt hy in 't Hof van den Koning Almanzor quam, en zijn brieven van Roderic overgelevert had, bevond hy verraden te zyn, want men greep hem by de kop, en ſloot hem in een duiſtre kerker, doch de zorge van zijn gevangeniſſe was gelaten aan des Konings zuſter: Koning Almanzor opgewekt, om de 7 broeders in zijn geweld te krygen, beroept alle de Heeren van zijn Koningrijk, en vermaand die, datze met aller kracht der Mooren inval in het Koningrijk zouden helpen tegenſtaan: Roderico met bedrog en wraak, wapent hem als wilde hy in Almanzors Rijk invallen, en vraagt bedriegelijk de 6 broeders of zy t' huys wilden blyven; die antwoorden, dat 'et voor haar ſchande zoude zijn, dat zy Chriſtenen de Mooren aanvallende, t' huis zouden blyven ledig zitten: dus trekken zy in 't harnas na de byeenkomſt-plaatze, met haren Guido Nonio Salio; die als door ingeven op 't geſchrey der vogelen oordeelde dezen Oorlog haar ongelukkig te zullen zijn; maar de 6 broeders daar mede ſpottende, togen voort, en in 't Leger komende, vertellen Nonius voorzegginge, Rodericus oordeelde dat 'et een goed teken was, maar Nonio bedroeft bleef volharden, en zeide, zy zijn vals, zo meenigen als die dit ten goeden uitleggen. Roderico riep heftig, dat 'et geſchrey der vogelen, de 7 broeders ten goeden, en de Mooren ten quaden was: maar Nonio Satio overwon dezen veinſaart met valſcheid, dus poogt hy Nonio te vermoorden, en Gonzalvo Sanchez 't zelve willende aanvangen, wierd zelfs gedood, en de 6 broeders

Een daar van ſlaat Lambaas neef met een vuiſtſlag dood.

Lamba port haar man ter wrake.

Onluſten daar uit geboren.

Die bygeleid werden.

Lamba wrokkes.

Haar man neemt haar wraak ter harte.

Een van die werd door hem verraden.

Hy veinſt zich tegen de Moren ten Oorlog te trekken.

De gebroeders verzellen hem.

Verſchil over een vogelgeſchrey.

trokken van daar: en zich in verzekerde plaatze begevende, laten Roderico door een bode afvragen, wat hy nu in den zin hadde, of de Mooren, of de Chriſtenen te beoorlogen, zoo de Mooren, dan zouden zy reden geven van de dood Sanchi: Roderico vol verraderye, zegt ja, en maakt pais, om zich van de 7 broeders te wreeken: hy zend haar dan met 200 Soldaten na Almenaram, als of die plaats van de Mooren verlaten, by hem in bezet wilde genomen werden; de 6 broeders zagen dat'er 10000 man in waren, Roderico zeide, *zy zullen terſtond voor u vluchten, en indien niet, 'k zal ſtrax hulpe zenden*; de 6 broeders vallen in tot de Mooren, terwijl zent Roderico brieven aan de Mooren, datze de 6 broeders vangen en dooden zouden; Nonio verneemt dit, ſcheld Roderico voor een verrader, en hy vlucht tot de 6 broeders, en waarſchout, wat ſchelmſtuk Roderico tegens haar aangeleit hadde; in 't vechten is Nonio van vijf hoopen Mooren omringt, en alzo gebleven, de 6 broeders vochten echter ten wraak van haren vriend dapper, maar 't getal harer Vianden was te groot, want weinig der 200 Soldaten en 6 broeders nog overgebleven zijnde, retireerden die met den donkeren avond tot op een bergje, alwaar dien nacht haar eene broeder Fernandes Gonzales, van de Mooren overvallen, is vermoord; 's nagts zonden de 5 broeders Diagun Gonzalvo aan Roderico om hulp, want 's morgens hadden de Mooren de 5 broeders alle omcingelt, dan zy verzogten treves van de Mooren; Roderico ſchikte haar tot antwoord, *wy gedenken nu aan het onrecht dat gy mijn Huisvrou en my voormaals aangedaan hebt*: dit hoorden by de 1000 Ruyters, zaten op, en reden, hoewel Roderico haar zulx verbood, met 3 en 4 te gelijk tot hulp van de 5 broeders, die na furieus vechten, eindelijk om hals zijn geraakt, gelijk mede de 5 broeders, daar Gonzalvo de leſte van levendig was: de Hoofden van hun wierden voor den Koning Almanzor gebragt, die daar op Gonzalvo Guſtus uit de gevangenis doet halen, zeggende, hy had eenige hoofden der Chriſtenen, en 't kleet daar doen afneemende, vraagde ſpots wijs, zeggende, *ziet dit zijn uwe kinderen*, daar op Gonzalvo betraant uitbarſte in 't roepen, *heden zijn met my de nature en alle redelijkheid bedroeft*; Almanzor vraagt, *of haar deugt met haar faam over een quam*; Gonzalvo Guſtos de droefheid en gramſchap hem porrende, heeft negen Mooren met een ſwaart dat hy heimelijk genomen had, verſlagen, zeggende, *hier uit moog dy overleggen hoe kloekmoedig en mannelijk datze geweeſt zijn, ó Koning, van my, die tot de dood bereid ben, ordonneert dat u belieft.* De Zuſter des Konings vertroofte Gonzalvo Guſtos, door droefheid verſlagen zijnde, te gelijk wijſſelijk en modeſtelijk, *ja wel* (zeide zy) *ik heb in een ſtrijd wel twaalf kinderen verlooren, en ik, een vrouw zijnde, heb dat ongelijk geduldelijk verdragen, maar gy een man, en een Ridder, maar 6 broeders verlooren hebbende; en zult gy geen vertroofſtinge aannemen?* Almanzor gaf Gonzalvo verlof om na huis te gaan; de zuſter des Konings van hem ſwaar zijnde, vraagt, wat hy begeerde dat met 'et toekomende kind zoude gedaan worden; hy antwoord, is 't een zoon voed hem mildelijk op, en geeft hem groot geworden zijnde, dezen ring en zend hem tot zijn Vader; en alzo is Gonzalvo tot de zijne gereiſt: de noodzakelijkheid gebied dat een gezegende draat zou geſponnen worden voor den zoon van Gonzalvo Guſtoz, die kortelijk gebooren zoude worden, en genaamt Madarra Gonzalez, die het half begraven geſlagte van Lara weder zoude opwekken: deze als hy twaalf jaren oud was, is van den Koning Almanzor, door zijn deugd beweegt zijnde, Ridder geſlagen: Madarra verſmaadheid verdragende, de eer en deugd hem prikkelende, vraagde eenmaal zijn moeder van wat vader hy geboren was; 't welk als hy 't wiſt, en om de dood der 6 gebroeders, en zijns vaders gevangeniſte wreeken, kreeg verlof na zijn vader te trekken van den Koning Almanzor, die hem 200 Ruyters tot zijn hulpe by voegde, zijn moeder gaf hem ook de ring,

Oneenigheden tuſſchen hem en de gebroeders.

Zijn liſt om hen van van kant te helpen.

Hun dapperheid tegen de Mooren.

Een van hen werd vermoord.

Sneuvelen alle edelmoedig.

Hunne hoofden werden buiten weten den broeder getoont.

Zijn droefheid en woede daar over.

Reden des Moorſchen Konings ſuſter tegen hem.

Werd in vryheid geſteld.

De zoon uit hem en 's Konings zuſter geboren bereid zich ter wrake der gebroederen.

ring, op dat hy van zijn vader zoude bekend worden: hy daar komende, zo kent Gonzalvo Gustoz Mudarra zijn zoon uit de ring, wien hy verteld de wreedheid van Lambra: Korts daar na verzocht Madarra van zijn vader oorlof om met Rodericus Velasques in duël te vechten, 't welk zijn vader consenteerde, mits dat hy de palen der matelijkheid niet zoude overtreden: Madarra komt tot den Grave Jarcia Ferdinandez en beroept Roderic Velasquez tot den strijd, die hem veel verſmaadheden op werpt, maar Mudarra door gramschap en raserny ontsteken, bereid hem om hem te dooden, maar Fernandez belette dat, en belooft drie dagen bestant verkregen hebbende, dat hy de zake zoude oordeelen: Rodericus Velasquez voor hem zelfs vreezende, begaf hem op de vlucht, maar wierd van Mudarra op de weg achterhaald, en gedood, en al zijn macht van de 200 Mooren te niet gemaakt, Madarra gebood dat het vuur in 't Paleis van Lambra ook zoude gesteken worden, in welke brand zy ook is gebleven: Mudarra deze billijke wraak gedaan hebbende, door godvrugtigheid beweegt, met zijn 200 Mooren, in 't Christelijk geloof onderwezen zijnde, wierden gedoopt, de welke daar na door zijn mannelijkheid en Oorlogs daden vermaard, heeft hem zelven by alle een onsterffelijke naam verkregen: zie daar wat uit de booze wraakluſt volgt; dus verre de Moorsche Historie.

Roderikus werd van hem gedood.

Rampzalige dood van Lambra.

MARGRIET,

Gravinne van Holland,

En

Gemalinne van

LODEWYK den V,

Duisch Keizer.

De dappre Staats-vorstin van Holland ziet haar Land,
Door bittre twist ontroert, in eenen Oorlog deelen,
Terwijl de vlam woed door haar Slooten en Kasteelen,
Die Henegou verwoest door een' onlesbren brand.

MArgriet, dochter van Willem de derde, toegenaamd de goede Graaf van Holland, getrouwd zijnde aan Lodewijk van Beyeren Roomsch Keizer, is na de dood haars broeders Graaf Willem de vierde, gekomen in Holland in 't jaar 1346. alwaar zy, zijnde zijn oudste zuster, voor Gravinne van Holland &c. ontfangen is. Zy hadde by haren man den Keizer vier zoonen, waar af dat Willem en Aelbrecht, beide d'oudste waren, die ook nadeihand in 't Graafschap

Komst van Margriet in Holland.

gevolgd zijn. Na dat zy een jaar in Holland was geweeſt, namze voor weder by haaren Gemaal den Keizer in Beyeren te trekken, en tot dien einde haar zoon Willem ontboden hebbende, is met hem op dezer wyze en voorwaarden over een gekomen: te weten, dat zy Willem haren oudſten zone, nu Paltz-graaf, en Graaf van Ooſterband zijnde, zoude overgeven het Graafſchap van Holland, Zeeland, met de Heerlijkheid van Vrieſland: doch zoude Graaf Willem uit de voorſchreven Heerlijkheden aan zijn moeder de Keizerin jaarlijx uitreiken de zomme van tien duizend oude Franknijkſche ſchilden: en by aldien, dat Graaf Willem t' eenigen dage in gebreke bleef van zulx te betalen, dat als dan de Keizerinne terſtond de Landen wederom zoude mogen aanvaarden. En na dat hier van de brieven gemaakt en gezegeld waren, is de Keizerinne na haren man in Beyeren getrokken. En aldus is Hertog Willem van Beyeren, voocht van de Landen geworden: maar hy onderhield deze voorwaarde niet, als hier na zal blyken. Hy hadde ten tyde zyner voogdije, eenige moeite van Oorlog met het Sicht van Utrecht in 't jaar 1374. maar het wierde ten laatſten by geleyd. En alzo in 't zelve jaar 1347. den xi October Keizer Lodewijk van Beyeren, na dat hy het Keizerrijk 33 jaren met groote moeite en arbeid geregeerd hadde, vergeven wierd door Anna, een Hertoginne van Ooſtenrijk, door eenen dronk met fenijn gemengd, waar op de Keizer zich qualijk gevoelende, op de jacht reed, en jagende na een groote beer, van flauwte door de kracht des fenijns van 't peerd viel, daar hy korts na ſtorf, is de Keizerinne na de droevige dood haars Gemaals terſtond na Holland gekomen, en eerſt tot Dordrecht zijnde, heeft zy Hertog Willem haren zoon, Palatijn ende Graaf van Ooſterband, by haar ontboden, verklarende dat het Graafſchap van Holland en Zeeland aan haar vervallen was, door dien Hertog Willem haar nooit iets van de beloofde penningen gegeven hadde, het welke Hertog Willem bekende waarachtig te zijn: en is dien achtervolgende vertrokken, na Henegouwen, daar hy Graaf van Ooſterband was, en heeft zijn moeder alzo de regeeringe van de Landen wederom gegeven. Toen beſtond vrouw Margriet de Landen van Holland, Zeeland ende Vrieſland zelfs in perzoon te regeeren, doch ſlappelijk. Zo dat ten tijde van haar regeeringe in 't jaar 1350. opgeſtaan is dat peſtelentiaal vuur van twee partyen ende helſche twiſt, geheten Hoex Cabeljaus, daar groot ongeval, jammer en verdriet afquam, dat zo wel onder de Heeren, als ook onder Steden en Lande geweeſt is: zo dat het Land daar door langen tijd in twee'n gedeeld is geweeſt, verdervende, verwoeſtende, en verbrandende, d'een den anderen, en nemende malkanderen gevangen, zo dat 'et geheele Land by na was zonder Juſtitie ofte wetten. Ten leſten, die Cabeljaus waren, zonden eenige gezanten aan Hertog Willem, Graaf van Ooſterband, die in Henegouwen was, en ontboden aan hem, dat zy niet langer en begeerden van een vrouwe geregeerd te zijn, maar dat hy in 't Land zoude komen, zy waren bereid hem het Land op te dragen: En hoewel hy zulx in 't eerſt weigerde, heeft hem ten laatſten laten gezeggen, en is eerſt heimelijk tot Gorichem, en daar na tot Delft gekomen, en 't meeſtendeel van de Steden, de Kermers, en Weſt-vriezen. Hebben dezen Hertog Willem voor hunnen Prince en Heer ontfangen, tegen wille en belofte van de Keizerin zijne moeder: dewelke dit vernemende, terſtond aan haren zoon geſchreven heeft, *hoe dat hy de Landen zoo ſtout tegen haren dank en wille aannam.* Daar op dat haar zoon Hertog Willem voor antwoord gaf, *dat de Landen hem toe behoorden, en niemand daar aan kende*: zo dat hier uit tuſſchen moeder en zoon, een heftigen Oorlog ontſtond, en de Keizerin heeft terſtond om hulp en byſtand aan haare zuſter, de Koningin van Engeland gezonden, zo dat zy zeer groote macht van volk van alle kanten by een vergaderd heeft, en is daar meê getrokken na Walcheren in Zee-

Voorwaarde met haren zoon Willem wegens haare Staaten.

Keizer Lodewijk werd vergeven.

Margriet komt weder in Holland.

Vaard de regeering aan.

De Steden in twee parthyen geſplift.

De Cabeljauſche ontbieden Hartoog Willem.

Die hun aanbiedig aanneemt.

Zijn Moeders misnoegendaan over.

Oorlog tuſſchen Moeder en Zoon.

Zeeland, omtrent de Stad vander Veere. Hertog Willem is ook haaſtelijk met Krijgsvolk derwaarts aangetrokken om met zijn moeder te ſtryden, en nu by elkanderen zijnde, is daar een harden bloedigen ſtrijd begonnen, die zeer lang geduurd heeft, maar ten laatſten heeft de Keizerin den ſtrijd gewonnen, en de Victory behouden, daar is veel volks van Hertog Willem dood gebleven, en verdronken, doch hy is't ontkomen, en na Holland gevlucht. Dit geſchiede in 't jaar 1351. Hertog Willem hier af nog niet verſchrikt zijnde, heeft wederom een Heir, zo van Hollanders, Kermers, als Vriezen vergaderd, en heeft zijn moeder, de Keizerin, tot den ſtrijd gedagvaard, ende een plaatze betekend op de Maze tuſſchen den Briel en 's Gravezande. De Keizerin veel volx, zo uit Zeeland, Henegow als uit Engeland ontfangen hebbende, is op den beſtemden tijd en plaatze gekomen, alwaar in 't zelve jaar op St. Martijns dag te mids zomer den ſtrijd wederom zeer fel is aangegaan, en eenen tijd lang geduurd heeft, zo dat 'er veel Heeren en Princen met veel volx ter weder zijden gebleven zijn, doch Hertog Willem heeft d' overwinninge gekregen, en de Keizerin zijn moeder is zeer haaſtelijk achterwaard van daar over in Engeland by haar zuſter, de Koninginne, gevlucht: doch zy zijn eerlang na deze bloedige ſtrijd vereenigd, en de peis wierde gemaakt: te weten, dat de Keizerin haar zoude alleen te vreden houden met het Graaffchap van Henegouwen, en dat zy reſte van de andere Landen zoude overgeven aan Hertog Willem haren zone, gelijk het ook geſchied is. En na dat zy de Landen omtrent 6 jaren met grooten twiſt bezeten hadde, heeft zy daar van afſtand gedaan, in den jare 1351. en heeft haar tot ruſt in Henegouw begeven: daar zy na vijf jaren levens aflyvig is geworden in 't jaar 1356. en legt tot Valenchien begraven.

De moeder wind den ſtrijd.

Tweede ſtrijd waar in de zoon d' overwinning bekomt.

Verdrag der Vrede.

Sterfte

PHILIPPA van CATANE,

Groot Landrechtereſſe van Napels;

En

JOANNA,

Koninginne van Napels,

En anderen.

Philippa, uit het ſtof tot hoogen ſtaat verheven,
Brouwt duizent gruwelen, en werkt des Konings moord,
Die droef het leven braakt door een onzaalge koord;
Doch voelt des Hemels ſtraf, op't wreedſt berooft van 't leven.

Nu zullen wy eenige perzonen op 't Tooneel brengen, die hun rolle ongelukkig geſpeeld, en hun leven jammerlijk geëindigd hebben. Doch voornamelijk

melijk zullen wy ſpreeken van twee verſcheidene vrouwen, d' eene van een zeer geringe ja verachte ſtaat, tot groote Landrechtereſſe van Napels verheven, en wederom van daar tot d' uitterſte ellende vervallen. d' Andere van Koninglijken bloede, en Koninginne zelfs zijnde, die echter haar Rijk en leven ellendig verlooren heeft. Gelijk de Lezer uit het volgende verhaal wijdlopig zal konnen zien.

Violante, haren gemaal in den Oorlog verzellende baart eenen zoon.

Violante, gemalinne van Robert, Hertog van Calabre, zone van Karel den tweeden, Koning van Napels, in 't leger zijnde, om haaren gemaal gezelſchap te houden, welke te velde getrokken was, tegen Frederik haren broeder, Koning van Arragon, geraakte aldaar te geleggen van haren tweeden zone Lodewijk; En d' onwiſſelbare ſchikkinge der menſchelijke dingen, die af hangt van een hooger wet, wilde tot zeer groot onheil van 't bloejende Koningrijk van Napels, datmen niet konde vinden eenige vrouwe bequaam om dezen Prince te zoogen, als eene van zo geringe gelegentheid, datze zich moeſte generen met kleederen te waſſchen, en welkers man dagelyx zat op den top eener rotze, om met d' angel-roede te viſſchen. Zy was jong, en aangenaam van aangezichte, 't welk alle de reſte cierlijk maakte, hadde 't lighaam kloek, fris en welgedaan, en was onlangs moeder geworden van eenen jongen zone. d' Armoede bracht ook eenige gunſte tot hare verkiezing: want men geloofde, dat hare maniere van leven zuiver van overdaad en lekkernije, hare geſtelteniſſe ſterker, en haar gemoed eenvoudiger hadden gemaakt. En hebbende geenen toenaam getrokken van haar geſlagte, zo nam zy aan die van Catane haar Vaderland, en wierd genoemd Philippa van Catane, of de Cataneze; zy en hadde zo haaſt niet gedronken uit den toverkroes van den Hove, of haar eerſte onnozelheid quam te verbaſteren in eene brandende begeerte van zich grooter te maken; in zulker voegen dat zy, die in hare ſlechte gelegentheid hadde kunnen deurſtaan d' ongemakken der behoeftigheid, nu niet konde verdragen den overvloed der goederen in deze hare eerſte fortuine. 't Welk haar eindelijk ellendig heeft ten val gebragt, gelijk uit 't vervolg klaarlijk zal blyken.

Philippa tot voeſter gekoren.

Oorlog tuſſchen de de Koningen van Napels en Arragon.

Doch, om deze Hiſtory, wat beter te verſtaan, zullen wy den Oorlog der beide Koningen van Napels en Arragon, wat breder moeten ontfouwen. Na dat het beleg van Trepany (door Robert belegerd) eenige tyd hadde geduurd, wierd den belegerden onderſtand gedaan door Fredrik, en Robert gedwongen weêr binnen Napels te keeren met veel min gezelſchaps en genoegens als hy was uitgetogen; 't welk Koning Karel zynen vader een uitterſte ſteek van droefheid in 't herte was: doch daar na in den jare 1302. wierd 'er vrede gemaakt, tuſſchen Karel en Fredrik, waar af de Hertoginne Violante alleen d' eere hadde de zelve voor te ſtellen en te beſluiten. Sicilien bleef aan Frederik, alleenlijk voor zyn leven, zonder dat hy droeg anderen titel als van Koning van Trinacria, afſtaande al wat hy elders bezat, en om de vriendſchap te beveſtigen, nam hy ten wyve Leonore, dochter van Karel de tweede.

Violantes lof wegens 't maken der Vrede.

En, gelijker geen lokke-brood zo magtig is om te winnen des volx goede genegentheid, als 't zelve te verſchaffen den Vrede, en zich te zetten tegen al 't gene daar tegen ſtrijd: zo wierd Violante van den volke, om te hebben geſticht dezen Vrede-tempel, al om met de hoogſte eere bejegend. Men riep over al: *Lang leve Violante*, geen andre naam konde de gemoederen vergenoegen, als die van Violante. Deze algemeene goedwilligheid breide zich uit over al 't gene Violante toe behoorde: maar 't beſte deel was voor de Cataneſe, die alleen haren geeſt bezat, alleen hare gunſte genoot, welke zy wiſt aan te queken niet alleen door een zorgvuldige koeſteringe van den jongen Prince, maar ook door een groote wakkerheid, vierige aanhoudinge, levendige genegentheid,

heid, en een welbeleide bevalligheid, welke zy brocht tot den dienſt van de moeder: invoegen dat zy alleene was 't orakel van haren wille. Maar de dood, die ons over al na gaat, en van welke 't een geweſte niet wyder en lecht als 't ander, rukte weg de Hertoginne Violante in 't midden van de vernoegingen over dat goede werk van de Vrede. Deze dood, ondermynende de Fortuine van de Cataneze, verbaasde haar niet weinig, maar 't en duyrde niet lange: want Robert zich weder hertrouwende aan Sanche, dochter des Konings van Majorke, en vergat niet dat Violante de Cataneze hem hadde bevolen en als tot een gifte vereerd: ook droeg haar Zanche geen minder liefde toe als haar hadde gedragen hare nichte Violante, en deze deurtrapte, merkende dat haar meeſterſſe zich nergens toe begaf als tot devotie, en geen vermaak nam als te ſpreken met God door den gebede, of God te hooren ſpreken met haar door de leeringe der Heilige bladeren, ſpeelde de huichelerſſe of de ſchijnheilige om haar te behagen, 't welk haar ontwijfelijk zeer laſtig viel: want de Godsdienſtigheid is een zake zo helder en zuiver: dat men ze niet kan benevelen; men zal veel eer mengen water met olie; als de Godvrugtigheid met de geveinſtheid. Zanche dan een Hertoginne van Calabre, die haar beminde om datze opqueekte den kleinen Prince, en zich wakker en vlytig betoonde tot zijnen dienſte, liet geene gelegenheid deurſlippen om haar te verheffen. Haar man quam te ſterven, en al ſtrax wierdze weêr verzocht en gevrijd: want die haar trouwde, was verzekerd, dat hy zoude ſlapen tuſſchen d'armen van 't geluk om datze ten Hove zoo veel vermochte: deze ſlange, die gedurende den winter van hare ellende half dood ſcheen van koude, en hadde zo haaſt niet gevoeld de warmte van de zonne der gunſte, of z'en begonde zich te bewegen, en 't hoofd in de lucht te ſteken. Karel had een gebod doen uit gaan tegens de Zaraſynen, die in Sicilien woonden, en Lucerie bezeten hadden 70 jaren, den Chriſtenen toelatende de zelve te matzen, indien ze d'Alcoran niet af zwoeren. Eenige vertrokken andere lieten zich doopen; en men zag veel nieuwe Chriſtenen in gelaat, maar oude Sarazijnen in der daad: want het was onmooglijk dat peſtig zaad uit hunne harten te roejen; en die weêrkeerden tot hun uitbraakzel, wierden genoemd Marranen. Nooit en was goed Moor, goed Chriſten. In d'algemeene uitveginge van dit gebroedzel bequam Raymond van Cabanes, Keuken-ſchild-knecht in den huize des Konings een Zarazijnſche jongman, in welken ziende eene geneidheid tot dienen, en eenen geſchikten en vaardigen geeſt, gaf hem zijnen naam (van Raymond van Cabanes) in den doop, de kennisſe zijner vrienden ten Hove, en eindelijk zijn Ampt. En gemerkt omtrent den Koningen geen Ampt zo klein is, 't welk geen grooten vlijt vereiſcht, en de minſte fortuine haren man geheel begeerd, hy wiſte de zijne zo wel te beleggen, dat hy van weinig veel maakte, en zo aangenaam wierd by den Koning en zijnen zone Robert, dat hy wierd meeſter gemaakt van de Kleer-kamer. De tijd werkt met zijne kloekheid, en 't geluk ſtemt met zijn wakkerheid: en den arbeid die den luyaarden tot ſtraffe ſtrekt, den neerſtigen tot vermaak, en maakt hem nooit moede. Hy verkreeg groote goederen, die hy bezat zonder roem en dienvolgens onbenijd.

Sterft.

Haar gemaal hertrouwt aan Sanche.

Karels gebod tegen de Zaraſijnen.

De Hertoginne van Calabre oordeelende, dat de fortuine van den Moriske niet qualijk en zoude paſſen by die van de Cataneſe, ſtelde voor de zelve te huwelijken. Raymond van Cabanes konde wel beter doen, maar hy en wilde dit niet verſmaden, betuigende, zo men hem vereerde met dezegenade, dat hy zoude gelijk ſtaan met degene die in echte waren getreden met de godeſſen. Om dit verbond meer luiſters te geven en de ſchaamte te dekken van den oorſprong van partyen, deê deze goede Vorſtinne verſtaan aan haren man den Hertoge van Calabre, en hy aan den Koning zijnen vader, dat deze lieden niet anders en ontbrak als eere, en dat de groote goe-

deren

deren die zy bezaten wel verdienden dat men ze zoude afzonderen van 't gemeen. De Cataneſe welke haren man wilde verplichten haar t' erkennen voor eenige oorzake van zijnen Adel, dringt aan om hem eenen tytel te geven (want zo ſtout alsze was in Rykdommen te bedelen, zo ſchaamteloos is ze ook in eertytels te bejagen) en laat niet af voor dat Zanche hem Ridder heeft gemaakt, al eer hy eens Edelman is. 't Heele Hof mort tegens den Koning als te mild zijnde van de tekenen van eere, van welke de wyze Prince zo ſpaar-zaam en karig is, dat, hy de zelve nooit en gebruikt als om te vergelden heel groote dienſten en verdienſten; en beklaagd zich van de Fortuine die vorſtelijke verheffingen uitdeeld aan verachte gemoederen en zomtijds d' eedle gedachten inblaaſt in ſnoode zielen. De Koning ſtaat hem toe d' order der Ridderſchap, en ontfangt hem na de forme der inſtellinge van zijnen vader Koning Karel den eerſten. 't Onderzoek gedaan zijnde van zyne Oorlogs-daden en van zyne geſchiktheid ter wapenen, op 't getuigeniſſe der gene, die hun gewete te leen gaven aan de gunſte, verzekerende 't gene dat niet was nog ooit was geweeſt: want Raymond hadde nooit yzer gehandel dan in de keuken of aande roey-bank, zo ſteltmen dag voor de Ceremonie in de groote Kerke.

Groote vordering van Raymond en Philippa.

De Koning zynde gezeten in zijnen Koninglijken Throon, en beneden hem de Koning van Hongarijen zyn zone, die hem was komen bezoeken, met grooten gevolge, de Koninginne Maria zijn gemalinne, de Hertoginne van Calabre zyne dochter, de Princen en Princeſſen zyne kinderen, zo verſchijnd Raymond (de Hiſtory van Provencen zegt, dat men hem deê zitten op een zilvere ſtoel gedekt met groen fluweel) en daar op doet d' Aartz-biſſchop van Bary een geſprek over de waardigheid van den handel; daar na bied hy hem den eed, om den Koning te dienen, de vrouwen verdrukt in hare eere te beſchermen, en voor haar des verzocht zijnde in gevecht te treden. Na gedanen eed brengen hem twee oude Ridderen aan de voeten des Konings, die hem ſlaande met zijnen zwaarde op 't hoofd of op de ſchouder, uitſprak de gewoonlijke woorden: *God make u eenen goeden Ridder.* Zeven wel opgetooide Jufferen binden hem 't zwaard op de zyde, en vier Ridderen de ſporen aan de hielen. De Koninginne en Hertoginne van Calabre geleiden hem in zyne orde, en de Ridders omhelsden hem: maar tegens hun herte, om dies wille dat hy door gunſte en voorbidden zonder eenigen dienſt of verdienſte heeft verworven de tekenen van eere, die alleen zijn ingeſteld om te beloonen d' ongemeene en uitſtekende proefſtukken der deugde. De muſijke, de danſſen, de ſteek-ſpeelen voleinden de feeſte, en 's anderen daags begind men die van de Bruiloft. Raymond trouwd de Cataneze, en met de zelve de dertelheid, d' ondankbaarheid, en d' opgeblazentheid. In de keuken dacht hy om de wapenen, nu in de wapenen zijnde tracht hy na hooger, en zijner begeerte wierd veel wyder als zyn hope. Zijne eerſte zedigheid en houd zijnen voorſpoed niet langer gezelſchap; de hoovaardye flikkert over al deur; de weelde werpt hem in allerley overtolligheden, en verſpillingen om gezien te zijn; hy vind zich belemmerd in de groote Rijkdommen gelijk als in al te lange en zware tabbaarden.

Hun beider huweljk.

In den jare 1307. begonde Karel in Provence de ſchrikkelijke vervolginge der Templiers door aanhitzinge van Clemens de vijfde, en ſtorf twee jaren daar na, in 't zeſtigſte jaar zyns levens. Robert zyn derde zone volgde hem in 't Rijke met uitſluitinge der kinderen van zijnen oudſten zone Karel Martel, Koning van Hongaryen. Op den intreê zijns Rijx ontdroeg hem de dood zijnen tweeden zone Lodewijk, dien de Cataneſe hadde gezoogd, oud 9 jaren; waar over hy treurde als over eene vrucht door de dood afgerukt eerze rijp was; en ziende dat de gantſche hope van zijne Rijx-erffeniſſe beſtond in den Hertog van Calabre zijnen eenigen zone, hy wenſchte, hem by tijds vader te zien, en zocht hem eene vrouwe. Henrik de zevende

bood

bood hem zijne dochter aan, maar hy nam ten huwelijk eene vande gene, die Keizer Albert hadde nagelaten. Dus trouwde zijnen eenigen zone Karel Hartog van Calabre met de Princeſſe Catharina van Ooſten-rijk. Doch de dood brak wel haaſt den huwlijx band van den Hertog van Calabre, alzo zijne huys-vrouwe zonder kinderen ſtierf. Robert, die maar en hadde dezen zone, zocht hem terſtond eene andere vrouwe, en bad Koning Philips den ſchoonen te willen goed vinden, dat het huys van Valois weêr herſtelde aan dat van Napels; 't geen hem 't zelve hadde geleend. Karel de tweede zyn vader hadde zijne dochter Margriete gehuwelijkt aan Karel, Grave van Valois, en Robert verzocht voor zijnen zone een ente van deze Koninglijke bloeme, die nooit was verwelkt geweeſt door 't alderminſte vermoeden van onzuiverheid. 't Voornemen dezes huwelyx zijnde vaſt geſteld zo zond hy den opzienderzyns zoons, den Grave Alziar, bloedverwante der Graven van Provence, na Parys om 't zelve te verhandelen. En alzo trouwde Karel Hertog van Calabre, eenigen zone van Robert, voor zyn tweede huys-vrouwe Maria, dochter van Karel Grave van Valois. 't Huwelijk der Vorſtinne Maria met den Hertog van Calabre was de verheffinge van de Fortuine der Cathaneſe, welke Koning Robert gaf aan zijne ſchoon-dochter, als eene vrouwe die zien voortkomen had en opvoeden alle de kinderen van zijnen huize, en die gediend hadde de Koninginne Maria dochter van den Koning van Hongarijen, de Hertoginnen Violante, Zanche, en Catharina: 't was eene oude eike, eene verſletene medaille, die men waardeerde om hare eenige oudheid: ieder vervoegde zich tot haar gelijk als tot het regiſter van d'ordre van den huyze. Zy wierd gemind van deze Princeſſe meer dan van alle d'andre; en gelijkze was behendig en van abelen geeſt, zo rookze terſtond dat het vermaak én de neiginge van hare meeſterſſe zich ſtrekte tot frajigheden, aardigheden en çieraden: daar was niet zeldzaams, niet uitmuntens in heel Europe, 't welk zy om haar te genoegen niet op zochte. Die haar hadde willen geloven, men zoude tot zulx heele Provintien hebben aangeleid. 't Eerſte jaar van 't huwelyk van Koning Roberts zone met Marie bracht een dochter voort, die hy deê noemen Joanna, en ſtelde haar onder de beſtieringe van de Cathaneſe, en haren man Raymond van Cabanes tot opziender van zijnen huyze.

Huwelijk van Karel en Maria.

Liefde van Maria tot Philippa.

Robert, hebbende een tijd lang op 't ernſtig verzoek der Florentynen, Florence geregeerd, tot groot genoegen der zelver, verkorenze zijnen zone tot hunne Prince voor tien jaren; deze zond voor heene den Grave van Brenne zijnen bloedmage, en korts daar na volgde hy zelve met zijne vrouwe, die aldaar gelag van eenen zone, welken de raad van Florencen den name gaf van Karel Martel, ter gedachteniſſe des Konings van Hongarijen, broeder van Robert: maar de vreugde dezer geboorte en duurde maar acht dagen: want het kind ſtierf den negenden. Zy hadde nog eene andere dochter geheten Marie. 't Verblyf van Karel tot Florence en was de Cathaneſe niet ſchadelijk, die haar vernuft ſleep en wette in den ommegang der fijnſte en gauwſte geeſten van Italien. Hy bleef 'er omtrent drie jaren, en op 't geruchte dat Keizer Lodewyk van Beyeren in Italien trad, en iet voor hadde op den ſtaat van Koning Robert zijnen vader, vertrok hy van Florence, en quam te Napels, alwaar hy korts daar na overleed in den jare 1328.

Geboorte van Karel Martel.

Koning Robert en konde niets ontmoeten, dat hem heftiger quelde, als de dood van zijnen zone; hy en liet niet af van roepen: *de Kroone is gevallen van mijnen hoofde, wee mijner, wee uwer.* Hy vond nergens elders vertrooſtinge als in zijne kleene erfgename, het dierbaar pand der hope zijns Rijx in bewaringe zijnde der Cathaneſe, en vergat niet wat dienſtig was tot eene volmaakte opvoedinge, dezelve bebouwende gelijk als eene plante, welke zyn huys moeſte vereeuwigen, maar met dezen on-

Roberts droefheid wegens 't verlies van zijnen zoon.

lust dat hy 't vernoegen niet hebben zoude van te zien de vrucht die zy zoude voortbrengen. Om hare bestiererſſe de Cathaneſe te meer te verplichten tot haren dienſt, maakte hy haren man Groot-Seneſchaal of Opper-Richter van Napels, en hier over roept Boccatius, die deze Hiſtorie verhaald, dus luydkeels uyt: *ô Spottelijke zake eenen moer getrokken uit d' ellende der Galey-keten, en uyt den rook van de keuken, Koning Robert te zien aan bieden d' eerſte dienſten van de Kroone, te zien voorgaan den grootſten Heeren, te zien voorzitten in den Hove en de partijen 't recht toe wijzen! maar wat zalmen doen? de Fortuine verheft de gene die 't haar belieft.* Raymond van Cabanes en duurde niet lange in dit ampt; de dood verloſte hem van den haat en nijd, dien 't hem zoude hebben doen voelen, in dien hy 't langer hadde bediend.

Philippaas man werd groot Seneſchal van Napels,

Die ſterft.

Koning Robert betuygde in zijne dood 't werk dat hy hadde gemaakt van zyn leven, hem toeſtellende eene uitvaard gelijk aan een der Princen van zijnen huyze, belydende dat hy zijne gunſte lang hadde gebruikt, maar nooit misbruykt.

Joanna was maar oud omtrent vier jaren en een half als haar vader ſtierf, en zijnde gekomen aan den ingang van haar zevende, Koning Robert, die niet zochte als haar vaſt te ſtellen verklaarde haar zijne erfgename; de leen lieden van Napels en van 't Graaf-ſchap van Provence erkenden haar, boden haar hulde en beloofden, zo God Marie quam te halen, aleerze moeder wierde, dat ze haar zuſter Joanne zouden erkennen voor hunne Koninginne. Philips, Prince van Tarente broeder van Robert, zeide desgelijks dat hy gene andere Erfgenamen en wilde, zo hy quame te ſterven zonder kinderen.

Met den aangroey der mogentheid van Joanne, groeid ook de gunſte voor de Cataneſe, die zich over al in ſteekt, doende haren ſtaat-zucht deurgaan onder den ſchoonen dekmantel van den dienſt der weeze; en als hadde 't alle zamen geheuld tot hare grootmakinge, de Hertoginne van Calabre, die alleene haren toeleg draayboomde, quam juyſt te ſterven korts na deze verklaringe. Indien zy hadde blyven leven, zy zoude haar wel hebben belet den laſt dien zy hadde wegens de Princeſſe uit te breiden tot over 't beſtier van den Staat. De goede opvoedinge der kindsheids en was maar eene dauwdruppelinge, welke verwaaſſemde op de eerſte hette der jongheid.

Philippaas veinsery.

Marie was een Princeſſe welx leven was gants onnozel, die d' oormoedigheid eener dochter hadde jegens God, de goedertierentheid eener moeder jegens hare Onderdanen, de ſtrengheid eens Rechters tegen haar zelven. Hare moeder Margarita Hertoginne van Valois en zuſter van Koning Robert een Princeſſe van onvergelyke kuisheid hadde haar opgevoed.

De Hertoginne Marie ſtervende liet aan hare dochter 't dierbaarſte datze hadde, de rijkſte van hare Kroonen en een gifte van ſeſtig duizend ponden, welke Philips de ſchoone haar hadde toegeleid. De verklaringe, welke Koning Robert hadde gedaan om d' erfeniſſe zyner Kroone buiten twijffel te ſtellen, en trok den doorn niet uit, dien hy in 't herte droeg, en zijn gewiſſe konde deſſelfs prikkelingen niet langer verdragen. Hy hadde genoten de Kroone van Napels met uitſluitinge der kinderen van zijnen oudſten broeder: om deze voorwendingen te ſmooren, en van de twee huizen maar een te maken, zo nam hy voor zijne nichte Joanne te huwelyken aan Andries tweeden zone van Karel Martel Koning van Hongaryen, en Maria aan Lodewijk die alreê Koning verklaard was. Op dit beſluit ſcheid Karel, de Vader, van Buda en komt te Napels: Robert ontfangd dezen Prince met een uiterſte genoegen, en gelooft dat deze komſte 't verlies herſteld van zijnen zone den Hartog van Calabre.

Dood van Maria.

Princelijke huwelyken.

De beletzelen der na maagſchap geweerd door de toelatinge des Paus, zo wierd de Bruiloft-feeſt te Napels gevierd met groote pracht en ſtacie den 18 van Herfſt-maand des jaars 1332. maar de naturen waren zo ongelijk en ſtrydig, dat men niet anders en verwachte van deze koppelinge als onheil.

Robert

Robert meenende d' eendracht te veſten in zijn huis brocht 'er den oproer in, liet d' onruſte in zijnen geeſt, en willende op eenen zelven tijd met een zelven wind 't ſchip wenden na twee verſcheide havenen, zach zich van beide verſteken. Hy hadde gedacht hun t' zamen doende voeden en optrekken, dat die vriendſchap die zich zetten zoude in die eerſte kenniſſe, opſchieten zoude met de jaren, maar gelijk de voorſlagen der menſchen veeltijds heel anders uitvallen, als zy hebben beworpen, deze lange gemeenſchap broeide niet anders als verachtinge in deze jonge herten, die nog onvatzaam van de minne vlammen zich zo verwenden aan hunne koele en ſmadige bejegeningen, dat daar na de jeugd willende in dezelve ontvonken de genegentheid niet anders vond als ys; en ſchoon de lighamen om den Koning te believen waren t' zamen gevoegd, de harten niet te min bleven altijd vereeld.

Robberts verdriet daar over.

't Verdriet dan, van 't tegenwoordige, 't berou van 't voorgaande, de vreeze voor 't aanſtaande overvielen den geeſt van Robert, die alle dagen zijns levens hadde verdeeld gehad in laſtige en luſtige, bittere en betere. Eindelijk, de droefheid en zorge drongen hem zich te geven in de herberge, die den ouderdom hem hadde getekend. Hy trad 'er in oud 64 jaren, in 't jaar 1342. den 15 van Louw-maand.

Ster ſt.

Joanna en Andries volgen hem in de Regeering.

Joanne en Andries volgden hem in 't Rijk, en niets hun ontbrekende als eendragt en voorzichtigheid, zo en hadden zy anders geen quaad, als dat zy hun goed niet kenden of wiſten te gebruiken. Koning Robert hadde hun nagelaten een bloejende Staat, en verzekerde Vrede, groote ſchatten, machtige verbinteniſſen, een rijke en vernoegde Gemeente.

De nood hadde geduirende zijn leven den onluſt en onminne tuſſchen dit paar wat verzoet en gematigd: maar na zijne dood, d' eerbiedigheid vertrok, de haat hield ſtand, en zo veel te vinniger hoe hy korter was ingetoomd geweeſt. 't Was onmogelijk twee zo ſtrydige metalen onder een te ſmelten.

Andries was woeſt en rouw van aard, hadde den geeſt loom en traag, en ſchiep alleen vermaak in de vermakelijkheden en oeffeningen van die van zijn natie, die de zonne nooit en zagen nog op nog ondergaan: want zy gingen aanzitten, eerze onderging, en rezen na datze was gerezen. Dezen jongen Prince, die maar en hadde 19 jaren, wierd moejelijk over de kleinachtingen en koele genegentheden zijner Gemalinne, die in d' allergemeenzaamſte genakingen haren geeſt onderhiel met aangenamer verbeeldingen. (Montagne een vermaard Schryver zegt: dat de Koninginne Joanne haren man niet beminde, om dat hy in 't afdoen der echtelijke ſchuld haar niet en voldeê.) Zy trad uit haar agtiende jaar, als zy den intreê deê in haar Rijke en te gelijke met haar de jeugd en de minne.

Joannaas pracht.

De vryheid droeg over een met hare ſchoonheid, en 't vermogen met hare begeerten om haar te doen ſmaken alle zoorten van vernoegingen: en al 't gene niet welſtandig was aan hare Majeſteit, ſchikte zich wel by hare jonkheid. De heerlijkheden, de koſtelijkheden, de welluſten van haren Hove, van hare Tafel, van haar Vertrek, en van hare Kamergingen te boven die van de Koningen van Perſſen.

Zy was opgevoed in de dertelheden van Italien en in d' aardigheden en heusheden van den Hove van Napels. Hare beſtiererſche, die niet zochte als haar te behagen, wierp veel eer olie in 't vier van hare begeerten, als water, ſtaat makende te heerſchen in den Rijke, zo lange de minne zoude heerſchen in de gepeinzen van hare meeſterſche; en overſlaande datze aan gunſte vry zoude verliezen, by aldien Andries 't bewind hadde, zo druktze in haren geeſt fiere en hovaardige meeningen, haar doende verſtaan dat hy zich moeſte genoegen den man te zijn der Koninginne, zonder te denken deel te hebben aan den Rijke of te voeren den tytel van Koning.

Philippa hitſt haar op.

Zy en word niet gedraaiboomd in hare aanſlagen als alleen door die van Robert de

minder-broeder, welke Karel Koning van Hongaryen zijnen zone Andries hadde bygevoegd voor opziender, een man behendig en mansgenoeg om geest te trekken uit de zaken, maar evenwel nieuw in die van den Hove: want zoekende den weg van ordre, hy volgde dien van de verwoestinge by gebrek van ervarendheid, en niet te min hy zette zich, gelijk de Cuniaanschen Ezel ziende zich bekleed met den huid van den Leeuwe, in de reye der eerste Heeren van den Rade. Desgelijks de Catanese knagende aan 't been van hare diepzinnige aanslagen, vloog opgelijk als een dogginne op al 't geen haar genaakte, bassende op 't minste geruchte zonder te weten van waar 't quam.

Eer-ampten door haar toedoen weggeschonken:

Om in de perzoone der Koninginne volkomelijker te heerschappen, versteekt zy alle de Hongren van de kennisse der handelingen, verzend de oude dienaren na hunne huizen, verschenkt hunne Ampten aan anderen. Rogier Aartz-bisschop van Barry maakte Proto Notaris en eersten Secretaris van State, Philips Bisschop van Cavaillon Cancelier, Bertrand van Baux Groot-Rechter, Tomas Grave van St. Severin, Groot Constabel, Robert van Cabanes haren zone groot Land-Rechter, Karel Artus Kamerling, Godefroy Grave van Muzan haren zwager groot Admiraal. Zy ried de Koninginne de Prince van den bloede klein te houden, te kortwieken en hun de vleugelen van hunnen moed onbruikbaar te maken. Zy dede geven aan haren zone Robert van Cabanes 't Graafschap van Ebule, zijnde geweest het deel van den Grave van Gravine zone van Koning Robert, ook dede zy geven het Graafschap van Muzan aan Zanche hare dochter, en aan eene andere dat van Terlice. Daar en is gantsch geen hope van eere, van recht, van vergeldinge, van gunste als door hare hand: ô welke grillen, welke uitsporigheden der fortuine! eene wasscherssche heerscht en braveerd met vollen gebiede over een Koningrijke bestaande van zo vele groote rijke en edele geslagten, een snood en gering wijf vermeesterd den geest eener groote Koninginne, en houd dezelve als geboeid en betoverd! wat zal men zeggen, maar wat en zegt men niet te zien de kinderen van eenen schommelkock verheven tot de hoogste waardigheden van den Rijke?

haar raad aan de Koninginne.

En om dat Andries eenen brief hadde ontfangen van den Paus, waar in hy Koning wierd genoemd, zo dede zy de Koninginne vatten dat het minste gezag, 't welk zy zoude toestaan haren man, hem zoude genoeg zijn haar te houden onder de sweepe. Indien de Koninginne zegt, dat haar gebied te geweldig is, dat 'et niet en zal duren, dat ieder mort tegens d' onmaat van hare mogentheid; zo maakt zy haar wijs, dat men 't tegens haar niet en heeft: dat 'et hare achtbaarheid is die men bestormd; en dat de gene, die eenen staat willen beroeren, altijd gewoon zijn te lasteren desselfs regeeringe. Deze Princesse en beging anders geen misslag als datze te zeer had aangehangen de hoogmoedige en geweldige herts-tochten van hare bestiererssche, stellende 't genoegen der zelve boven haar eigen, en boven de welvaard van den Staat.

Zy ruit de Koningin tegen haar Gemaal op.

Zo 'er niet ongeregelds en ware geweest als alleen in de jeugd van deze Princesse, men zoud 'et hebben verdragen: want men duid geerne de feilen te goede, die zich op ouderdom of nature eenigzins konnen beroepen; 't volxken zoude maar wat hebben gemort; want de Rave moet doch altijd krassen tegens den Arend: de rookeloosheid zend hare berispingen zelfs tot in de Koninglijke vertrekken: maar als men zag dat de Rijx-handelingen wierden verbrod, de raadslagen verzwakt, d' achtbaarheid van den Staat verslensscht; elk begonde te roepen tegens de Koninginne, die zich liet weg rukken door den stroom van de tochten der Cathaneze; de vroome lieden haar beklagende datze zo schandelijk zich bedodden liet en bedriegen, zonden dikmaal zeer droevige klagten opwaarts na den Hemel.

Misnoegen der Grooten wegens het gedrag der Koninginne.

De Paus verwittigd van dit quaad huishouden doet bullen afkondigen door de Parochien

rochien en plaatze der Kerken, herroepende al 't gene zy hadde gedaan zonder toeſtemminge van de gene die Koning Robert hadde geſteld om haar behulpig te zyn. Hy zend eenen Gezante om de zaken weer in goeden plooy te brengen: maar deze ziende de koortze veranderd in razerije en 't onweêr grooter als zijne voorzichtigheid, keert weder met dezen onwil dat die van de zyde der Cathaneſe oproeriglijk zich hadden aangekant tegens zijn gezantſchap. De Koninginne beklaagd zich dat de Paus haar wil handelen als een kind en onder voogdije ſtellen. Broeder Robert houd aan by den Paus om t' erlangen de Krooninge van Andries: Koninginne Eliſabeth Andries moeder, komt voordachtelijk t' Avignon om hem zulx af te ſmeeken. Joanna daar en tegen doet al watze mag om alleen gekroond te zijn. De Paus ontbied haar dat hy ze niet en vermag te kroonen zonder haren man; zy verwilligd maar met dien beſprek dat hem zulx niet meer rechts en geve in haren Rijke, als hem toe en komt.

Stribbeling om de Krooning des Konings.

De Cathaneſe, haar zone, haar zwager, hare vrienden ſpannen t' zamen om deze Krooninge te beletten: maar hare partije viel te zwak; God had 'et anders geſchikt. De Paus zend eenige Cardinalen tot Cajette om Andries en Joanna te Kroonen.

Deze Krooninge gaf aanzien en bewind aan Andries, maar verhaaſte zyn verderf: want de gene die geſworen hadden de zelve te ſtuiten, vreezende geſtraft te worden deden verſtaan aan de Cathaneſe datze bereid waren alles te beſtaan. Een ſchelmſtuk 't welk wanhope voorgeeft, is haaſt beſloten. De Vorſten en Heeren moeijelijk datze geen deel hadden aan de beſtieringe van 't ſchip waar aan zy reededen, verlieten 't Hof. De Koninginne Zanche trekt uit dit Egipten, en begeeft zich in een Kloofter, 't welk zy hadde doen bouwen, en trekt aldaar aan 't gewaad van Sinte Franciſcus.

't En was geen wonder dat Joanna zo ſchichtig en als ſpoor-ſlaags voort joeg tot de quade raadſlagen, die haar te ſchande brachten, gemerkt zy nog toom nog teugel en hadde, die haar weêrhielde: want al wat zy te vreezen plag of t' eerbieden, was uit den wege: haar Groot-vader, hare moeder waren geſtorven: daar en was nog maar geweeſt die goede oude Zanche, die met een eenigen oogenwenk hare daden plag te ſtraffen, ja met een ſtilzwijgen te beriſpen. Zy vind zich in den zorglyken ſtaat; daar eene jonge Princeſſe in kan zyn die niet en heeft te vreezen, en niemand en heeft, die haar doe achtſlaan op 't gene zy doet.

Broeder Robert die veel vlyts en eerbieds had aangewend, om vuur te geven aan den geeſt van Andries en hem tot deze Krooninge greetig te maken: want zyne koude ſlappe nature bleef altijd achter; en nog veel meer doet om hem de Kroone op 't hoofd te houden, en tegen te ſtaan deze Cathaneſe zo afgerecht op alles, datze zelfs den geeſten ſchijnt te gebieden, en uit te zenden als poſt-boden om hare pakken te dragen of hen als ſlaven geketend te houden, wend zyn geſchut elders, en laat Lodewyk Koning van Hongarijen weten, dat de Kroone van Napels verlooren is voor Andries, en dat 'et derhalven hem toekomt d' erve zijner vaderen te behouden, en dien volgens in echte te treden met Maria zuſter van Joanna na d' inzicht en meeninge van Koning Robert; en dat hy met goed gezelſchap komende om haar te trouwen, te gelijk de Kroone zal konnen na zich ſtrijken. Indien deze Monik en de Cathaneſe elkanderen wel hadden verſtaan, de ſtaat hadde geſtaan t' hunnen believe, zy zouden met Napels hebben geleeft gelijk Cleon en Clitophon met Athenen, en 't Ryke gehandeld hebben naar hunnen wille: maar elk van beiden wilde boven dryven. Romen zal eerder dulden twee meeſteren, als Pompejus en Cæſar een medegezel.

Slappe natuur van Andries.

Karel van Duras oudſten zone van Jan Prince van Morea, achtſten zone van Ka-

rel de tweede vatte de wind van dit voornemen, en verraste den Monik: want hy trad in 't Kasteel Delovo door heimelijk verstand zijner huysgenoten, maakte hy zich meester van de Princesse Maria, voerde haar in zijnen huyze, en trouwde haar in zijnen thuyn den lesten van Gras-maand des jaars 1343. Hy en gaf zijnen aanslag niemand te kennen, nog verzochte dieswegen de stemminge der Koninginne, die dapper hier over was ontsteld, wel merkende dat dit verding was getroffen op haar Graf. Ontrent den zelven tyd trouwde Lodewijk Grave van Gravine zyn jongste broeder met Margriete dochter van S. Severin Grave van Cavillan; en uit dit huwelijk wierd geboren Karel de derde Koning van Napels, Hertoge van Duras, die 't Koningrijk in nam. Deze is 't die Joanna zal doen verworgen in 't jaar 1382 als hier na zal blyken.

De haat tussen Konikgin en haar gemaal werd aangestookt.

Karel van Duras en Maria zyn gemallinne scheppen geneugte in dezen uitterslen haat tusschen de Koninginne en haren man te voeden, en blazen uit alle krachten hunner longeren 't vuur aan, waar uit zy hun licht verhopen: want de qualijk vaard der Koninginne is hunne welvaard; en zo haar de kroone van den hoofde valt, zy staan gereet om de stukken op te rapen.

De Cathanese gaat door den zelven weg tot een ander oogmerke, en komt over een met hun in 't besluit van de Koninginne te trekken quanzuis uit de gevangenisse, en 't Rijk uit de verwerringe door 't uitschoppen en uitroejen der Barbaren. Zo noemdemen de Hongren. De vertrouwste dienaren der Koninginne leggen hier op toe. De gene die vreezen achterhaald te worden wegens de zamen-zweeringe tegens de Kroninge van Andries, dringen haar tot besluiten en uitvoeren op een zelven tyd. De Cathanese roept wel, van zich de Hongren quyt te maken, maar 't is de Koning, dienze meend.

Zamenzweering van Philippa tegen den Koning.

Hier op word de Koninginne zwanger en 't gene haren geest weêr moeste vereenigen met dien van haren man vermeerderd d' oneensheid: want de Cathanese duchtende dat de Koning zich vader ziende meer ontzags mochte maken, en dat Robert de minder broeder hem mocht doen besluiten alle de gene weg te jagen, die de jongheid en goedheid der Koninginne misbruikten, zo deê zy haar inzwelgen 't gift van eenen vervloekten raad bestreeken met den honing quanzuis van hare vryheid, zeggende dat den Hemel haar zoude doen eene groote genade, in dien hy haar weduwe maakte, aleerze moeder quam te werden.

Ik achte deze Princesse te wel geboren, t' Edel en hoog van herte om te verwilligen in de dood haars mans: maar 't kan wezen datze de Cathanese liet begaan, die vande wiege aan alle gezag over haar hadde gehadt: want hare ziele verduisterd door de dampen van den haat, welken zy Andries toedroeg, en stond haar niet meer ten dienste als haare oogen verblind door hare passie. Men ried haar zich te stellen aan de fortune, die de stoute raadslagen begunstigd meer als de deugde, welke haar wilde uitspreken een slappe en bloode lydzaamheid

Wie de zamenzweerders waren.

't Voornemen van den Koning om hals te brengen, wierd genomen tusschen de Cathanese, den Land-rechter haren zone, hare dochter, haren zwager, en tusschen Karel Hertog van Duras en de Hertoginne Maria zijn gemallinne, die alle over een quamen in dit punt, dat hunne behoudenisse 't genoegen der Koninginne en de welstand des Ryx afhing van dezen slag. Eenige Heeren van de vertrek-kamer stonden 't met hun, niet konnende langer zich buigen onder de norze en trotze heerschappy der Hongren.

Daar en verliep niet veel tijds tusschen den raad en de daad. Den avond die de daad voorging zat de Koninginne en breide een koorde van Goud en zyde; Andries vraagde haar, watze daar meê doen wilde, zy antwoorde: *'t is om u aan te hangen.*

't Mag

't Mag wezen dat de haat eene zulke gedachte wierp in 't herte dezer vrouwe, maar 't heeft weinig schyns dat ze gegaan zy uit haren mond: want zo ze geen deel hadde aan den toeleg op 't leven haars mans, dit woordt maakte haar schuldig; of zoze vast was aan de zamen-zweeringe, zo was 't genoeg om haar t' ontdekken en t' overtuigen op eenen zelven tyd en van eene verdoemelijke boosheid zulx onderstaan hebbende, en van een groote onvoorzichtigheid hebbende zulx ontdekt.

't Voornemen dan vast gesteld van Andries te doen sterven, zo koos men voor gereedschap tot zulx, een zijde koorde: voor den tyd, den nacht: voor uit voerder Karel Artus, dien de Cathanese hadde gemaakt groot kamerling: en voor de plaatze de voorkamer der Koninginne. O wat afgrysselijke wreedheid! wat wreede afgryselijkheid! een Koning is niet veilig by zyn gemalinne; en van zijne slaap-kamer maakt men een galge! De wooninge der Koningen is heilig; de berg Palatyn was gewijd en eerwaardig alleen om dat de Keizer aldaar zyn verblijf hadde. Op deze rampzalige dan-en vervloekte t' zamen spanninge word Andries geroepen van zyne kamer om te komen in die van de Koninginne. Andere zeggen dat hy gelegen zijnde by haar wierd opgewekt gelijk als om zaken van grooten belang; maar 't zy op deze of gene wyze, stekende 't hoofd uit de kamer-deure om in of uit te gaan, zo schooten de moorders toe, wierpen hem de koorde om den hals, verworgden hem, en maakten hem vast aan de tralien van de venster.

De Koning werd vermoord.

De gantsche Stadt quam op de beene en in beroerte over eene ondaad zo afgrijselijk en zo wreed een schouwspel: indien 't volk middel hadde gehad 't Kasteel t' overweldigen, 't en zoude de Koning-beuls nergens hebben gezocht als ontrent de Koninginne. 't Wierp zich op eenige kamer-dienaars Calabrezen die onschuldelijk stierven. De gene die 't werk hadden volvoerd ontliepen 't meest na Constantinopolen; dog vele wierden gegrepen; welke Philippa de Cathanese eensdeels liet verwurgen eensdeels de tonge afsnyden, op dat zy hare schelmerije niet en zouden ontdekken.

List van Philippa.

Broeder Robert na dezen rampzaligen slag bleef besloten, hy en had geenen weg voor zich van uitkomste, hy en zag rondom niet als vervaarlyke steilten: ik en weet niet waar hy verbleef; de Historie sprekende van zyn gezag dreigd hem met den val, maar zwygt voorts van zyn wedervaren.

Joanna beviel op Kersdag 1346. van eenen zone, maar de vreugde zijner geboorte wierd gestoord door de tydinge dat Lodewijk Koning van Hongaryen op de beene was met een groote krijgs-macht om de dood zyns broeders te wreeken.

Lodewijk, Koning van Hongarijen, tracht zyn broeders dood te wreeken.

Haar Rijx-raad bad haar dat ze zich zoude herhouwelijken om iemand te hebben, aan welken zy mochte vertrouwen 't beleid van hare wapenen. Hier op herhuwtze zich aan Lodewijk van Tarente broeders zone van Koning Robert, een vande schoonste Princen zijns tijds. 't Houwelijk voltrokken zijnde verzocht ze den raad en toestand des zelfs aan den Paus, hem vertonende dat hare jeugd haar niet toe en liet d'eenzaamheid nog de gelegentheid van haren staat haar konde beroofd zien vanden bystand eens mans; dat se wel was verzocht geweest van verscheide Princen, maar dat de genegentheyt, welke zy droeg aan die van haren huize, hare zinnen hadde geveest op den Prince van Tarente. De Paus verwittigd hier vanden Koning van Hongaryen broeder van Andries, welke wederom vertoonde, dat 'et lasterlijk was voor de Christenheid eene Vrouwe te zien herhuwen naar haren man te hebben vermoord, en dat aan den genen, welke men Vermoede te zyn geweest den overspeler en doodslager.

De Koningin herhuwt.

Ondertusschen leefden zy Gerustelijk, kreunden zich der Geruchten niet, die hunne fame griefden, lietenze hunne dove ooren hooren, en speelden moy weder zonder eens te denken aan't gene d'eeuwige geregtigheid van hun hadde besloten.

Doch

Doch de Koninginne anderwerf bericht dat de Koning van Hongaryen vast aantrok met een machtig Leger om wrake te nemen van de dood zyns broeders, zo zond ze hem tegen eenen Ridder met eenen Brief van dezen inhoud:

Brief der Koninginne aan den Koning van Hongaryen.

Broeder, indien ik machtig ware u af te schilderen myne droefheid, ik zoude niet gevoelen 't geweld der zelve 't welck myne krachten te boven gaat en uwe gedachten. Deze Edelman zalze u voor oogen stellen, en doen zien dat ik daar van gene verlichtinge verwachte als in d' eenige wrake van 't schelmstuk 't welk my de zelve heeft veroorzaakt, hieromme en om de welstand van mynen staat, en hebbe ik geenen tweeden man willen zoeken als binnen mijnen huize, en hebbe my ontwikkeld uit den aanzoek der vreemde Vorsten, die mynen staat meer vryden als my: door zijne dapperheid en mijne grootmoedigheid hope ik 't licht te trekken uit de duysternissen, en de waarheid te doen triumpheren over de lasteringen. Gy kond myne hope grootelyx versterken, indien gy zo vele genegentheid hebt voor d' onnoozelheid vanden zone en voor de beschermingе der moeder, als ik hebbe om u te betuigen dat ik ben uwe goede zuster,

JOANNA.

d' Antwoorde van Lodewyk was scherp en van weinig woorden, en luyde aldus:

Zijn antwoord.

't Onkuisch leven, dat gy hebt geleid, de volle macht, die gy u hebt behouden, de kleinachtinge vande wrake, uwe tweede Bruiloft, d' onschuld die gy uwe misdaad doet volgen, zijn genoeg om 't overtuigen dat gy deel hebt gehad of consent gedragen aan de moord uws mans, en dat gy derhalven niet en hebt te hopen voor vriend of broeder te zullen hebben

LODEWYK.

's Volks taal daar over.

Deze brief liep over al, vond gunst en gelove by de war-geesten en achterklapperen; en 't volxken, 't welk den geruchten altijd wat by hangt, en op 't eerste gerel van iemands quaad al 't goede vergeet, dat hy heeft gedaan, verscheurde met de tonge 't leven en d' achtbaarheid der Koninginne. Maar gelijk de waarheid niet en laat te wandelen tusschen bedrog en leugen, men zeide door de gantsche stad van Napels, *dat de Cathanese badde doen doen dezen vervloekten slag, en dat de Grave van Ebule Grootland-rechter van Napels haren zone d'uitvoeringen deszelven hadde voortgedreven, om te veiliger te genieten d' omhelzingen der Koninginne.*

Laster de Koninginne na geven.

De groote weldaden, die zy hadde bewezen aan Robert van Cabanes, zone van Philippa, en aan den Grave van Murzan, man van Zanche, hare dochter, deeden geloven dat deze mildheid veel eer was vergeldinge van minne als van verdienste, en dat zulks niet toe en ging als ten koste van d' eere en van de kuysheid der Koninginne, en hoewel 't niet is geoorlooft te geloven, daar wierde gezeid dat Philippa was geweest het heimelijk werktuig der minneluften en gemeenzaamheden tusschen de Koninginne en haren zone; en deze vuiligheid scheen gelooflijk, om dies wille dat 'er niet groots, niet hoogs, niet wichtigs en wierd verhandeld of beraadslaagt als in de tegenwoordigheid van Philippa, Robert en Zanche, en de vertrek-kamer niet open en stond als voor hun. Maar daar op besluit hy aldus: men moet dit vermoeden in den wind slaan: want de minste gemeenschap met mannen quetst d' achtbaarheid zelfs der aldereerbaarste vrouwen.

Blaam haar nagegeven.

Deze Princesse is uitgekreten geweest voor uitnemende geil en onkuisch; en niet te min ik vinde dingen in haar, die men zelden ontmoet, in de zulke, die meer vlyts aanwenden om haar aanschijn schoon te houden als haar ziele.

Alle de fraije geesten van haren tyd hebben haar geroemd; zy was hooglijk gemind van haar onderzaten zo in Italien als in Provence; zy hadde naar Andries nog drie mannen de schoonste Princen van hunnen tijd; als Lodewijk van Tarente, Jacob, zone des Konings van Majorke, en Ottho Hertog van Bruinswyk. En gelijk 't niet gelooflyk en is dat dezer ingeboren aard hebbe geheld naar een eerloos leven en

schande-

ſchandelijke dienſtbaarheid, alzo en heeft 't gantſch geen ſchijn dat hunne groothertigheid hebbe door de vingeren gezien beleedigingen zo gevoelijk en ſtekende, dat 'er geen menſche en is zo goed nog verdraagzaam, die de zelve zoude willen dulden.

Maar indienze minne-zucht droeg tot anderen, waar ommezochtze zo zorgvuldelijk in haar mans de jongheid, deſchoonheid, de ſterkte? hoe? en dochtze niet datze de zelve bedriegende of onteerende gevaar liep van de razerije der jalouzye, waar af zelve de beeſten gevoelen hebben? Indienze zo zot ware geweeſt, als menze maakt, zy zoude mannen hebben gekozen, die tegens haar welluſten niet en zoude hebben derven kikken. Wat daar van zy.

De Princen en laten die vliegen niet lang ontrent den neuze, zy zien wel haaſt door hunn' yver-dampen henen, en in 't ſtuk van jalourſheid overſtaat of minne maakt by hun 't vermoeden de zekerheid.

En hoewelze een weinig afdwaalde van de regelen, welke de gene houden, die eerlijk willen zijn en ſchijnen, en hare heusheid altijd eenig vat gaf op hare kuisheid; zy vergoede niet te min deze lichtzinnigheid door zo veel andere groote en Koninglijke deugden, dat de laſteringe moeſte verſtomd ſtaan, als wezende begaaft met een ongelooflijke goedertierentheid, met een Koninglijke grootdadigheid, met eene Godsdienſtigheid zonder bygelove, en met eene mildheid zonder keure of mate.

Daar ſtond te Napels een onweder op zo groot en grouwelijk, datmen t'elken meende dat de Zee de Stad zoude inſlokken; men hoorde van alle kanten niet als kermen en huylen; zy ging barrevoets met alle hare Staat-jofferen Kerk uit Kerk in aanroepende de barmhertigheid Gods; de Schepen in de Haven wierden verbriezeld; een Galeye met vier honderd quaaddoenders wierd behouden. Onweder te Napels.

De Paus maande haar aan om recht te doen over de Konings-moord: de Grooten van 't Rijk ſmeekten haar daar om, haar vertoonende datze 't zelve ſchuldig was aan hun, aan haar zelve en aan haren zone. Niets en quetſte hare achtbaarheid meer als 't verachteren van dezen plicht, en niet langer konnende deinzen, zo beriepze een groote Vergaderinge, verſcheen aldaar op den Throon van hare Majeſteit, en erkende 't vermogen, 't welk de tegenwoordigheid des Princen heeft op de herten zyner Onderdanen. De ſtomme welſprekentheid van hare oogen, die zijnde geterd niet min vreeze aanjoegen als vreugde gehelderd zijnde, diende haar machtig tot haar voornemen. Zy deê een treffelijk verhaal in die groote Vergaderinge (welke aangeleyd was door den raad des Princen van Oranjen) aangaande haren ſtaat, ende de dood haar mans, begerende dat alle die 'er aan ſchuldig waren na verdienſte zouden geſtraft werden. De Paus maand haar aan de Koningsmoord te wreeken.

De Vergaderinge bedankte haar van deze verklaringe, prees hare rechtvaardigheid, en de grootmoedige zorge, welke zy droeg voor haar achtbaarheid; die niet gevoelijker en konde werden gequetſt, als uitſtellende 't onderzoek en de ſtraffe van een zo grouwzaam en vervloekt ſchelm-ſtuk, waar af d' oogluikinge was ongerechtigheid, en de zachtzinnigheid wreedheid.

Huig van Baux, Prince van Oranjen, Grave van Avelline wierd gelaſt met volle en opperſte macht om de ſchuldige zonder uitnemingen te doen ſtraffen. Hy deê vatten verſcheidene Heeren en Kamer-vrouwen, ook Philippa de Cathaneſe, den Grooten Land-rechter van Napels haren zone, den Grave van Murzan haren zwager, en Zanche hare dochter. En op dat het gemeen in 't gemeen ontfinge de voldoeninge die 't zig beloofde van deze Rechts-pleginge, na dat het Pleydoy-geding was toegeruſt, deê hy oprechten buiten de Stad een groot en hoog pijn-werk, daar hy aan deê vaſt maken, De Prins van Oranjen krijgt laſt de Moordenaars te ſtraffen. Philippa en de hare gepijnigt

ken, in 't gezichte van de gantsche Stad en van den Rijke, de Cathanese en hare kinderen, die aldaar uitstonden uitnemende pijnen tot eene voorsmake der alleruiterste. d' Alderrampzaligste hielden zich gelukkig in vergelijkinge van zulke gelukzaligheden. Van dusdanige exempelen niet beweegd te worden is als 't verxken van Pyrrho, zijne gerste gulzelijk inslokkende in 't hardste van 't onweêr. Boccatius en zegt niet watze beleden: maar door de straffe die volgde, konde men van de belijdenisse oordeelen.

En gruwelijk ter dood gebracht.

Eenige dagen daar na wierdenze naakt op horden gesleept door de gantsche Stad, daar na gehecht aan drie scheeps-masten, genepen met gloeijende tangen, met scheermessen gevild, in de vlammen versmacht. De Cathanese oud en ongevallig stierf in de pijnen, men rukte haar 't hert en ingewanden uit den lijve; haar hoofd wierd gesteld op eene der Poorten van Napels; de reste des lighaams tot assche gebracht. Hare dochter Zanche wierd levendig verbrand. Robert haren zone leggende in den vuure half gebraden wierd 'er levendig uitgetrokken, en als waar de straf veel te zacht geweest tot genoegdoeninge van 't gemeen, 't volk sleepte hem door alle de Stad, door slijk en drek, goten en gaten, daar na trok 't hem hert en ingewand uit den buik, kapte'et in stukken; ja daar warender die t' eenemaal ontmensicht of verbeest 't zelve met de nagelen verscheurden, en de tanden daar in drukten niet zo zeer uit wraakzucht als uit dulligheid en razerije. Deze Historie is aan haar slot-punt, z'en gaat niet verder, die begeerd te weten hoe de Koninginne Joanna geraakt is uit dit treurspel, moeste meer weegs afleggen als wy hebben gedaan. 't Zal genoeg zijn te zeggen dat de Cathanese heeft getrokken over de Koningin en 't Koningrijke van Sicilien eenen zond-vloed van ellenden, hechtende 't ongeluk als diamante spykeren aan de Kroone van Napels, die niet gelukkig is geweest nog aan Joanna, nog aan hare vier mans, nog aan hare zuster, nog aan die van haren bloede. Lodewijk Koning van Hongaryen trekt tweemaals in Napels als in der Vianden Land, om te wreken de dood zijns broeders, (voerende eenen zwarten Standaard waar in afgemaald was de verworginge zijns broeders) dwingt de Koninginne zich te vertrekken te Nice, doet sterven den Hertog van Duras, t' Averse ter zelver plaatze alwaar zijn broeder was verworgd: Maria zijn Gemalinne bergt zich in Provence met hare twee dochters verkleed in minne-broers gewaad. De Paus verklaard de Koninginne onschuldig, en handeld van Vrede met Lodewijk: zy kiest voor erfgenaam Lodewijk Hertog van Anjou, zone van Koning Jan. Karel Hertog van Duras, stont op tegen Joanna, belegerd haar in 't Kasteel Del Ovo, dwingd haar tot overgeven, doet haar verworgen met haar zuster, of zo andre willen, wierdze met een kussen op de mond verstikt den 22 van bloei-maand des jaars 1382. en neemt de Kroone tot zich. Lodewijk Koning van Hongaryen sterft melaats. Karel word vermoord door list van Elizabeth; zy weder door de meêstanders van Karel: Ladislaus zijn zone sterft vergeven in d' armen eener vrouwe.

De Koningin werd gedwongen zich te Nice te vertrekken.

Rampzaligheden de Vorsten overgekomen.

Joanna de tweede, dochter van Karel, en zuster van Ladislaus, volgt in 't Rijke, trouwd Jacob van Bourbon, Grave van la Marche voor haren tweeden man in den jare 1414 die konnende hare gebreken nog verbeteren nog verdragen, haar verliet om zich te besluiten in een Kloester. Zy neemt Alphonzus Koning van Arragon aan voor zone, en hebbende niet bestandigs als hare onbestendigheid, herroept d' aanneminge, wil hem doen dooden, en verklaard Rene Hertog van Anjou, Grave van Provence voor haren erfgenaam: maar deze en genoot de Kroon niet lange. Uit welk bedrijf van Joanna ontstond grooten Oorlog tusschen de huizen van Arragon en Anjou, welke nog lang na de dood van Joanna duurde: ja 't quam eindelijk zo verre, dat, toen Alphonzus in Spanjen en Sicilien doende was, de Franschen by na 't geheele

heele Koningrijk van Napels, Apulien en Calabreen innamen. Doch ten laatſten dreef Alphonzus wederom boven, en ſloeg de Franſchen ten Lande uit, in den jare 1442.

MEVROUWE van VERZIER,

KAREL VAUDRAY,

En eene

HARTOGINNE van BOURGONDIEN.

Bourgonjes Hartoginne, in geile min ontſtooken
Op Karel, raaſt van ſpijt, wijl hy haar liefde wraakt,
Die deerlijk met zijn Vrou door haar om 't leven raakt,
Op haar door 's Hartoogs ſtaal op 't vinnigſte gewrooken.

TEn tijde als't Land van Bourgonjen nog t'zamen vereenigd was, en van eenen Prins geregeerd wierd, was 'er een treflijk Hertog, dewelke, na 't overlijden van zijn eerſte Gemalinne, ten wijve nam eene vrouwe van uitnemende ſchoonheid, die hy uit'ermaten lief had, doch zy, dit niet naar waarde erkennende, en haar geile en ongetoomde luſten te veel toegevende, kreeg eindelijk tot loon van haar boosheid, vermits zy oorzaak was van de dood van twee onnozele gelieven, een rampzalig einde.

Deze Hertog maakte veel werx in zijn Hof van zeker deugdzaam Edelman, welke om zijn goeden aard en beleefde manieren, zeer bemind ende geëerd was by grooten en kleinen. Liefde des Hertoogs tot een Edelman.

De Hertog, die hem van kinsheid af op gebracht had, beminde hem boven maten, en, dewijl hy van Edelen huize was, en niet wel voorzien van tijdelijke goederen, deé hem zeer veel goeds, en ſchonk hem verſcheide ſterke Kaſteelen. Ja hield zo veel van dezen Edelman dat hy niets van gewichte beſloot buiten zijn perzoon. Op wien de Hartoginne verlieft.

De Hertoginne, die met d' omhelzingen haars gemaal niet vernoegd was, en zeer verlangde om yemand te vinden, die haar beter kon vermaken, wierp dikwils het oog op dezen Edelman, die Karel geheten was, en zocht hem door veele liſten en lagen tot haar liefde te lokken, maar als hy, als een andere Joſeph, daar geenzins na luiſteren wilde, maar even kuiſch bleef, en getrouw tot zijnen Heere den Hertog. Die haar liefde verſmaat.

En vermits een vrouwe, het zy dan van hoedanigen aard ofte ſtaat als zy wezen mag, geen grooter ſpijt en wederwaardigheid kan over komen, als te zien, dat zy niet bemind word van den genen, die zy lief heeft (en dat meer is haar liefde zelfs heeft opgedragen) zo veranderde deze Hertogin in een oogenblik tijds haar heete en brandende liefde in een trotzen en wreeden haat, vol gramſchap en dulligheid, en gaf hem met een dreigende ſtem en ontſteld gemoed, veel ſmadige woorden, bit- Haar ſpijt daar over.

tere redenen, ja dat meer is, schold hem uit voor een Echt-breker, en dat, al 't geen datze gedaan en op hem verzocht had, maar slegs was geschied om hem te beproeven, en den spot met hem te houden, gelijkze gewoon was, zoze zei, met alle dwaze minnaarste doen. Waar op Karel antwoorde en zeide: *Ik heb ook zo verstaan, want ik weet wel hoe groote vreugde gy vrouwen gewoon zijt te scheppen, als gy met ons arme mannen moogd uwen spot dryven.* Hier meê ging de Hertogin, die hem niet langer hooren wilde, na haar kamer toe, alwaar zy vol gramschap en boosheid overleide hoe zy haar best over Karel zou wreken. In 't kort na dat ze 't op verscheide wijzen had overleid, en haar zelfs dapper moê gemaakt, veinstze haar eindelijk ziek te zijn, om dat zy mogt oorzaak hebben om niet met haar gemaal ter tafel te gaan, die gemeenlijk Karel tot zijn schenker gebruikte. De Hertog, die zijn vrouw zeer lief had, en geweldig bekommerd was over haar ziekte, en te meer meêlijden met haar kreeg, wijl ze gestadig zeer zwaarlijk zuchte, bad haar met allen ernst, dewijl zijn leven en 't hare maar een was, en 't hem niet mogelijk was, zo zy stierf, langer te konnen leven, d' oorzaak van al haar droevige zuchten, hem bekend te maken. De Hertogin, ziende dat haar gemaal zo groote genegentheid tot haar toonde, dachte dat nu de rechte tijd geboren was, om vergif te strooijen tegen den onnozelen Karel, die zy zo wreedelijk hatede, en daarom haar man vriendelijk kussende, en haar tranen de toom los gevende, die zy vergezelschapte met meenigte van zuchten, ontsnoerde zy eindelijk haar tong, en zei, *Dat Karel, die haar gezocht had te verleiden, en t' onteeren, d' oorzaak was, van al haar verdriet.* En dit gezegd hebbende, zweegze stil, en liet haar zeer bitterlijk weenende in d' armen van haar gemaal vallen.

Zy leit op wraak toe.

Beschuldigt hem by haar gemaal van haar te willen onteeren.

De Hertog, hebbende Karel op verscheide wijzen nauw ondertast, en scherp onder vraagd, en niets konnende vinden, dat tot zijnen laste kon strekken, beval hem zijn gewoonlijken dienst ten Hove waar te nemen, maar zo hy hem t' eeniger tyd schuldig bevond, dat 'et zijn leven kosten zou.

Haar gemaal vind hem onschnldig.

Karel bedankte den Hertog zo zeer als hy immers kon, en zei, *Dat hy hem zelfs altijd stelde onder zijn oordeel en bescheidentheid, zo wanneer hy eenigzins zou schuldig bevonden worden.* De boze Hertoginne, ziende dat Karel wederom ten Hove verkeerde even als te vooren, viel haar man hoe langer hoe meerder lastiger, om Karel te vervolgen, en zocht derhalven haar man weêr op nieuws wijs te maken, dat 'et niet mogelijk kon zijn, of hy moest zijn liefde op haar gezet hebben, en dat hy 't ook lichtelijk kon bevroeden, dewijl hy in zijn eenzaamheid zich zo gerust kon stellen, in een Hof daar zo veel schoone vrouwen waren, zonder op de zelve eens 't oog te laten gaan, maar dit, was 'er, zeide de Hertogin, de reden af, namentlijk, dat hy al zijn hoop stelde, van haar te verwinnen en tot zijn liefde te trekken, en om daar een proef af te nemen, verzochtze aan haar man, hem met eede eens af te vorderen, of hy ook ergens vrijde, als meê de naam van zijn meesterse; *bevind gy*, zei zy tot den Hertog, *dat hy elders op iemand verlieft is, zo ben ik te vreden zijne woorden geloof te geven, maar by aldien hy nergens vrijd, zo moogd gy vrijelijk denken, dat ik u de waarheid gezegd hebbe.*

De Hertoginne beschuldigt hem op nieu.

Haare list.

De Hertog, om zijn vrouw te believen, vorderde Karel met eede af, of hy een meesterse had of niet, en zo hy 'er een had, hoe haren naam was. Karel, van den Hertog dus scherp afgevraagd, bekende rond uit, dat hy een vrouw beminde, die in schoonheid, beleefdheid, en Godvreesentheid, naulijx haars gelijk had, maar datze malkanderen met eede gezwooren hadde, hun niet te openbaren, dan met bewilliging van beide zijden. De Hertog was van zijnen 't wege genoeg voldaan, en beloofde Karel, dat hy hem nimmermeer dwingen zou zijn vrouw te noemen, en toonde hem van toen af veel beter gemoed te wezen, dan ooit te vooren. Maar de

Die de Hertoog merkt.

vervloekte

vervloekte Hertogin, ziende, dat zy met al hare liſten en lagen niet vorderde, blies den Hertog het hoofd zo vol, dat zy hem eindelijk beweegde om den naam te willen weten van haars viands meeſterſſe, zeggende, dat Karel alle deze geveinsde woorden ſprak om zijn boosheid te bedekken, en, derhalven zo lang als hy na liet haar naam te noemen, niet en behoorde geloofd te zijn in al zijn klagten en bedriegelijke woorden. De Hertog genoodzaakt zijnde, door den ſtadigen angel van de Serpentſche tong zijner vervloekte gemallinne, viel Karel weêr laſtig, om de naam zijner meeſterſſe te weten, maar als Karel zulx weigerde te doen, verviel de Hertog daar door zelfs tot een uitterſte jalouſie, en twijfelde grootelijx dat het wel mocht waar zijn 't geen hem van zijn vrouw gezeid was, derhalven hy met een gram gelaat hem dreigde, zijn meeſterſſe te noemen, of dat hy hem anders in eeuwige ballingſchap zou drijven. Karel dan, dus geperſt zijnde, openbaarde, om den Hertog alle ergwaan uit 'et hoofd te drijven, op belofte van een zwaren eed, zulx nooit te melden, wie zijn meeſterſſe was, namelijk Mevrouw van Verzier, des Hertogs nicht, die een weduwe was, en van een ongelooflijke ſchoonheid en uitmuntende deugd, waar meê hy al zeven jaren was vereenigt geweeſt. Dit Huwelijk ſtond den Hertog wel aan, overmits de liefde, die hy Karel toedroeg. En alzo hem wel bekend was d'overgroote ſchoonheid van zijn nicht, zo was hy verwonderd, dat zo gewichtigen zake, tot zo gewenſchten einde gebracht was, zonder middel of tuſſchen-ſpreken, van een derde, en badt derhalven Karel, dat hy doch zeggen wilde, hoe dat hy zo eerlijken aanſlag had durven volbrengen? Karel, om hem te voldoen, gaf tot antwoord, aldus: *Na dat het tuſſchen my, en mijn vrouw beſloten was, buiten iemands kenniſſe, dat wy t'zamen zouden vereenigen door den band des Huwlijx, zo belaſte zy dat ik's nachts daar aan volgende, op zeker uur na haar thuin gaan zou, daar in een groote poort komt, die zy my noemde, op deze thuin komt een klein deurtjen van haar kamer uit, het welke zy, (na dat haar Staat-Juffers vertrokken waren) behendelijk open deê en liet een klein hondje uit, het welke in de thuin komende begon te blaffen.* Ik (zei Karel vorder) *die achter zekere Boomkens verborgen lag, dit geblaf horende, welk de leus was die wy malkanderen gegeven hadden, 'k ging al zoetjes na haar kamer toe, al waar ik voor d' eerſte maal, volgens haar wil en begeerte, haar trouwde voor mijn wettelijke huis-vrouwe, op de voorwaarden en beloften, hier voren verhaald, te weten, dat ik, dit ons huwelijk, zonder haar conſent, aan niemand ter wereld zou openbaren.* De boze Hertogin, ziende dat Karel, met groot genoegen van den Hertog ten Hove bleef, borſt daar over by na van ſpijt en gramſchap, en murmureerde daar over menigmaal tegen den Hertog. De Hertog, die eindelijk haar boosheid klaarlijk bekend had, belaſte haar wel uitdrukkelijk van zulx niet meer te ſpreken, wijl hy verzekerd was van Karels onnozelheid, en dat meer is, klaarlijk bekend was, dat Karels lief ongelijk veel ſchoonder en ook liefwaardiger was, dan zy. Dit leſte woord, maakte zulken wonde in haar hert, dat zy daar door veel kranker wierd, dan of zy een gedurige koorts had gehad. En peinsde en quelde den Hertog gedurig om den naam van Karels vriendinne te weten. In 't kort zy viel haar gemaal zo laſtig en moeijelijk, dat hy, wijl hy vreesde, dat zy van verſteurnis een misval zou krijgen, vermits hy meende dat zy zwanger was, en hy ten hoogſten na een erfgenaam verlangde, deze vreeze dan, zegge ik, van haar en haar vrucht te verliezen, dreef hem daar toe, dat hy aan haar openbaarde de geheele Hiſtorie van Karel Vaudray en Mevrouwe van Verzier, doch met dreigement, in dien zy zulx openbaarde, dat zy van niemands handen ſterven zou als van de zijne. Hier op beloofde zy, daar van niets ter wereld te openbaren, en geliet haar, als ofze nu wel te vreden was, maar 't was uit enkel valsheid en boosheidt, want uit vreeze van haar gemaal zo verbergde zy de jalouſie en wederwaardigheid, daar nogtans haar herte gedurig was brandende.

En echtelijk voldoening op zijn vraag van den Edelman begeert.

Die hem voldoet.

Spijt des Hertoginne en haare onnutte pogingen.

De Hertog ontdekt haar aan wie d' Edelman zijn hart opgedragen heeft.

L 3 Wei-

Weinig dagen daar na gebeurdet, dat den Hertog een heerlijk feest deê beroepen, op de welke hy noodigde alle de Eedellieden en Jufferen van den lande, willende acht dagen lang open Hof houden. Op deze feest lieten haar veel Edele vrouwen en Jongvrouwen vinden, en onder anderen ook Mevrouw van Verzier. Op zeker dag nu dat 'er gedanst wierd en dat 'er veel jongvrouwen waren, rondom de Hertoginne, zy ontsteken zijnde met een boos en vals herte tegen Karel, en ziende de groote schoonheid van Mevrouwe van Verzier, begost met haar gezelschap van de liefde te spreken, en als elk daar van 't geen hun goed docht ten berde bracht, zo zweeg Mevrou van Verzier alleene stil, en luisterde slechts toe 't welk de Hertogin, merkende, vraagde zy haar met een hert vol nijd en jalousy. *Wel schoone Nicht wat zegt gy daar van? hoe is 't mogelijk dat uw uitmuntende schoonheid zo lang zonder vriend of dienaar kan wezen?* Mevrouw van Verzier antwoorde, haar zeer eerbiedelijk en met een zonderlinge bevalligheid. *Mevrouw, de Hertoginne, deze mijne schoonheid, zodanig als zy zou mogen wezen, heeft my nog zo veel niet konnen verwerven, dat ik een eenig vriend ofte dienaar gekregen heb.* De Hertogin vol spijt, nijdigheid, en razende jalouzy zijnde, schudde haar hoofd, en zei wel smadelijk, *ô schoone Nicht, gy moet vrijelijk weten dat 'er geen liefde ter wereld zo verborgen is, of zy word ten laasten ontdekt en komt voor den dag, dat 'er ook geen hondeke zo wel geleerd ofte op de hand gewend is, of men verstaat zomtijds wel zijn gewoonlijk geblaf.* Mevrouwe van Verzier, horende dat het gene in 't openbaar was, dat zy zo lang verborgen gehouden had, meende van spijt te berssten. En geloofde daar door eerst vastelijk, dat Karel op haar verliefd was, en haar 't geheim van 't hondeken te kennen gegeven had, welke jalousy haar het hart scheen te verteeren. Doch veinsde voor 't gezelschap bedroefd te zijn, maar daar na in haar slaap-kamer komende ontstelde zy zich dapper, en deê onder andere deze erbarmelijke klachten: *Weê my* (zeide zy) *wat woorden heb ik hooren spreeken? helaes! zy verstrekken my, voor een onwêrroepelijk vonnis des doods, ik heb door de zelve klaar verstaan het einde mijns levens, dat voormaals zo gelukkig was, en nu het ongelukkigste is dat men ter wereld vinden mag. Is dit 't loon van mijn eerbare en kuische liefde? helaes! mijn ziele, hoe hebt gy zo schadelijken en onbedachten keur gedaan? en voor getrouw gekoren d' alderongetrouwste des werelds? ô mijn klein en getrouw hondeken, dat zo wel geleerd en d' eenige getuige zijt van mijn eerbare liefde, gy hebt ze niet verbreid, maar 't is hy geweest, wiens hart ondankbaar is, dan eenig beest, het is hy geweest die tegen Eed en bezworen belofte, tegen gegeven trouwe, en tegen d' edelheid zijns bloeds, ons eertijds gelukkig leven geopenbaard heeft. ô Mijn vriend, wiens liefde alleen in mijn hert gegraveerd stond, en met wien ik mijn leven onderhouden heb, nademaal gy u mijn wreede en doodelijken viand verklaard te zijn, zo moet u eer vernietigd worden door een eeuwige schande, en de glans van uw naam moet verdwijnen als 't stof in de wind, en wat my belangd, dewijl my het leven bezwyken wil, zo moet mijn lighaam, dat niet langer bestaan kan, weder tot aarde worden, en mijn ziel daar heenen gaan, waar 't Gode zal believen. ô Valsche vriend, schoon gy uw belofte zo duur bezworen, gebroken hebt, zo zal ik echter na komen 't geen dat ik u beloofd had, het welk is, niet langer te willen leven, na dat gy onze liefde geopenbaard hebt, mijn zware droefheid doet my allengskens bezwijken, en ik ben verzekerd dat zy in korten tijd den draad mijns benauwden levens zal af snyden. ô Bedriegelijke fortuin, die altijd een geluk benijd, wat hebt gy my een snoode loon gegeven voor mijn getrouwe diensten? ô Mijn droevig herte, ik gevoel merkelijk dat gy niet langer en kond leven, nu is 't tijd dat gy sterven zult, de qualijk gekende liefde verbrand u, de jalousy en 't geleden ongelijk doet u vervriezen en van de wereld scheiden. Helaas! mijn arme en ongelukkige ziele, door al te grooten liefde tot het schepzel, hebt gy u Schepper vergeten, gy moet met waarachtig berouw en leedwezen uwer zonden, uw toevlucht nemen,*

Spijt en list der Hartoginne daar over.

Klachten van Mevrouw van Verzier wegens haar liefde ontdekt te zien.

tot

tot d' ondoorgrondelijke barmhertigheid uws Zaligmakers die gy by na door dwaze liefde verliet: en wanhoopt niet mijn ziel, maar betrouwd vastelijk, indien gy u toevlucht met berouw uw voorgaande zonden tot hem neemt, gy zonder twijfel veel beter en vriendelijker vader vinden zult, dan gy hier op aarden een goede en getrouwe man en vriend gevonden hebt, wiens wille gy zijn Goddelijke Majesteyt zo dikwils vertoornd hebt: ik bid en smeek u, ô mijn God en Heere, dat gy na uw groote genade zich gewaardigd t' ontfangen de ziele van uw arme dienaresse, de welke berouw en leedwezen heeft, u vertoornd, en uw geboden overgetreden te hebben, ik ken my schuldig Heere, en bid andermaal door de verdiensten uws zoons, dat gy doch mijn weinig liefhebbenden en ongetrouwen en ondankbaren man, te verstaan wild geven, dat hy mag bekennen de zonde die hy tegen my bedreven heeft. d' Arme ongelukkige vrouw willende haar beklag vervolgen, viel in onmacht. Zo haast hadze haar klachten niet geëindigd, of Karel quam in de kamer, alwaar hy zijn lieve vriendinne in een deerlijken staat vind, meer dood als levende, en, derhalven, uit 'er maten bedroefd zijnde, nam haar zo zagjes als hy immers kon in zijn armen, en bitterlijk weenende, zeide hy tot haar; *och! mijn vrouwe wat zeldzaam ongeval is dit? wilt gy my dan zo schielijk begeven?* d' Arme vrouw de stemme haars mans horende, die zy niet dan al te wel kende, begon weer een weinig te bekomen, en haar kranke oogen open doende, draaide dezelve zeer jammerlijk na 't aangezicht haars mans, als of zy over hem had willen klagen van wegen dat hy hun beider liefde zo trouweloos geopenbaard had, maar zonder een woord te konnen uitspreken, na dat zy zwaarlijk gezucht had, gaf zy haar geest, en stierf dus jammerlijk in d' armen van haar Gemaal.

d' Edelman Karel vind haar in dien bedroefden staat.

Zijn reden tot haar.

Zy sterft in zijne armen.

Karel verstaan hebbende van zeker jongvrouw, wat al jammerlijke klachten Mevrouw van Verzier voor haar dood gedaan had, gevoelde toen wel, dat de Hertog het geheim van zijn vryagie ontdekt had aan de Hertogin, 't welk hem tot d' uiterste droefheid en wanhoop dreef. Hy omhelsde weêr op nieu het doode lighaam van zijn lieve gemalinne, en wiesch haar bleek aanzicht menigmaal met zijn tranen, en vervloekte zich zelf over zijn trouwloosheid, en beklaagde ten hoogsten hare onnozelheid, zeggende onder anderen: *ô Ondankbaar herte, waarom berste gy niet, toen ik mijn mond opende om 't geheim t' ontdekken dat ik behoorde verborgen gehouden te hebben? Het kleine hondeken is waardig om meer geacht te worden dan ik, want het heeft zijn Meesters getrouwer liefde toegedragen dan ik gedaan heb? ô mijn zoet hondeken, d' onuytsprekelijke vreugde, die u zoet geblaf my toebracht, is my arm en ellendig man in een doodelijke droefheid veranderd, dewijl een ander dan wy beide door mijn tong verstaan heeft het gene dat uw stem ons te kennen gaf. ô Blinde liefde, ik heb u grootelijks verongelijkt, met zo bot misrekenende in uw wijdstrekkende Koningrijk, en daarom en is 't geen recht nog reden, dat gy my uit 'er tijd helpt, gelijk gy wel te recht gedaan hebt de gene, die uw wetten trouwelijk onderhouden heeft: het is niet betamelijk dat ik mijn dagen eindige met zo zorte dood, ik ben waardig dat ik met mijn eigen handen mijn boze ziel uit dit lighaam dryve.* Dit gezegd hebbende, leyde hy het doode lighaam van zijn vrouw op 't bed, en nemende zijn ponjaard, die hy op de zijde had, gaf hy zich zelfs daar meê een doodelijke steek in de borst, en nam daar na weer het doode lighaam van zijn welbeminde in zijne armen.

Karels gejammer daar over.

Doorsteekt zich op haar lyf.

De jongvrouw, die dit alles gezien had, begon (gelijk ofze uitzinnig waar) zeer deerlijk te roepen. De Hertog op dit geschreeuw toelopende, en vindende dit lieve paar, in zo jammerlijken staat, deê zijn best om Karel op te helpen, maar 't was vergeefs, Karel voelende dat hy geroerd wierd, en den Hertog kennende aan de stem, zeide tot hem met flaauwe en gebroken woorden, *Nu ziet gy, mijn Heer, tot wat ein de dat uwe en mijn tonge my en mijn huis-vrouwe gebracht heeft. God vergeve het u, en vergeeft gy ook mijn zonden, want ik beken dat 'et mijn schuld is.* De Hertog pogende Karel gestadig

Zijn laaste woorden tegen den Hertog.

gestadig op te helpen; viel hy eindelijk weêr op de mond van zijn vrouw, alwaar hy dood bleef leggen. En als de Hertog daar na verstond van de jongvrouw, hoedanig de geheele zaak geschied was, zo weende hy bitterlijk, en viel op zijn kniejen voor de lighamen van de twee ongelukkige minnaars, kussende meenigmaal hun aangezichten, en biddende om vergiffenis. Dit gedaan zijnde, trok hy den ponjaard uyt Karels borst, en liep met grammen moede na de zaal toe, daar de Hertogin zeer vrolijk danste, meenende haar leed aan Karel en Mevrouw van Verzier nu genoegzaam gewroken was. De Hertog geheel razende by haar komende, zeide: ô *Gy bose en godloze vrouw, gedenkt het u niet dat gy het geheim by my geopenbaard op u leven naamd? en dat ik u dreigde, zo gy 't meldet, van niemands handen zoud sterven, als van de mijne?* Dit zeggende, wrong hy haar, de ponjaard tot verscheide maal door 't lijf, en benam haar alzo 't leven. Het gezelschap dat in de zaal was om vrolijk te zijn, wierd boven maten verslagen, en meende dat den Hertog dul was geworden, maar hy een teken van stilzwygen gedaan hebbende, verhaalde hun de jammerlijke Historie van de twee gelieven, en deê voorts de Hertogin, die bevonden wierd niet bevrucht te zijn, begraven: daar na deê hy ter eere van de twee ongelukkige minnaars een zeer kostelijk Graf maken, en deê 't zelve stellen, in een Abdy, die hy kort te voren had doen stichten, aldaar wierden de twee ongelukkige gelieven in geleid, met een Graf-schrift daar nevens, welk in zich vervatte de geheele geschiedenis dezer twee minnaars.

Des Hartogs droefheid daar over.

Die daat op zijn gemalinne doorstoot.

En de twee gelieven een heerlijk Graf opgesteken.

DOCHTER en SCHOON-ZOON

van

P I C H E L,

Burgermeester der Stad Litomeric in Bohemen.

De wreede Pichel weet van traanen noch erbarmen,
En lacht om 't smeeken van zijn dochter voor haar man,
Geplompt in d' Elve uit last van dezen Aards-tyran,
Des springt ze in 't bruizend Meer, en sneuveld in zijn armen.

Pichels wreedheid.

TEn tyde der vervolgingen wegens den Gereformeerden Godsdienst in Bohemen, gebeurde het in den jare 1421. dat de Burgermeester van de Stad Litomeric, Pichel zijnde, een wreed, en deurtrapt mensch, vier-en-twintig van de voornaamste van die Stad (en daar onder zijn Schoon-zoon) liet gevangen nemen, en die in eenen diepen Toren aan de St. Michiels Poorte werpen, en na dat hy door honger en dorst die by na hadde laten sterven (hebbende deze zake overleid met zommige Oversten van den Keizer Zigismund) zo liet hy die door eenige gewapende, die hy by hem hadde, uit dien put trekken, en haar voorlezen het von-

nisse

I. L.

DE HERTOGINNE VAN BOURGONDIEN,
van haar Gemaal doorſtóken.

niſſe des doods, en gebonden aan handen en voeten op de by ſtaande wagens werpen, en voeren na de Reviere de Elve om daar in te verdrenken.

Doet zij van de voornaamſten der Stad naar d'Elve voeren om daar in te verdrinken.

Als de tydinge hier van door de Stad was verſpreyd, zo quamen de vrouwen, kinderen, en bloed-vrienden toeloopen, en betuigden met hare overvloedige tranen hare hertelijke droefheid; onder deze was nu ook gekomen de dochter van dien onmenſchelijken Burgermeeſter, die haar werpende voor de voeten van haren onbarmhertigen Vader, hem zochte af te bidden het leven van haren man; maar haar vader zich toonende onverbiddelijk te zijn, die belaſte haar op te houden van weenen, want dat zy niet wiſte wat zy eiſchte, alzo haar lichtelijk een weerdiger man te beurte zoude vallen. Deze eerlijke Matrone, ziende dat het te vergeefs zoude zijn, te willen vermorwen het ſteenen herte van dezen haren ongevoelijken vader, ſtond op vander aarde, ende zeide tot hem, *dat hy haar niet meer zoude uittrouwen*; en trekkende daar op het hair uit haar hoofd, en wringende haar handen van overtollige droefheid, zo volgde zy al huylende met d'andre haren man.

Zijn dochter tracht het leven van haar man te verbidden.

Doch te vergeefs.

Deze martelaars gekomen zijnde aan de Reviere d'Elve, dewijle men de ponten gereed maakte (want als doen en was'er nog geen brug over de Reviere gemaakt, gelijk wel namaals) als zy nu van de wagens geworpen waren, zo namen zy Hemel, en aarde tot getuigen van hare onnozelheid, en haar laatſte afſcheid van hare vrouwen, kinderen, en vrienden, en vermaanden die tot volſtandigheid in de ware leere, en dat zy alleen gelove zoude geven aan het woord Gods, en verzaken alle menſchelijke leeringen en verdichtzelen, en baden eindelijk voor hare vianden, dat haar God dit niet wilde toerekenen, bevelende met eenen hare zielen in de handen van haren getrouwen Zaligmaker.

Afſcheid der ſtervenden aan hunne vrouwen, kinderen, enz.

Men bracht hen daar op in de ponten, en wanneer zy in 't midden van de Riviere waren gekomen, zijnde met hare handen gebonden aan het uitterſte van hare voeten, zo wierp men haar in 't water om aldaar te verdrenken: op den oever nu van de Reviere waren geſteld eenige henckers, en dief-leiders met haken om die van het land te weeren, op dat het alzo niemand zoude konnen ontkomen.

Werden in d'Elve verdronken.

De Dochter van dien boozen en wreeden Burgermeeſter; hebbende hare oogen gedurig op haren zo lieven man geveſtigd gehouden, ziende dat hy nu wat na den oever quam toe dryven, die ſprong met een grooten moed van boven in het water, en hem omhelſt hebbende, zochte hem daar uit te verloſſen; om dat zy nu om diepte geen grond konde voelen, en hy niet konde ontbonden werden, albereids beginnende te zinken, zo verdronken die beide, en men trok die des volgenden daags uit het water, elkander nog omhelſt hebbende, en men begroef die in een graft, dit geſchiede den 30 Mey anno 1421. deze geſchiedeniſſe wierd daar na in de Kerke van alle de Heiligen dier Stede, tot een eeuwige gedachteniſſe met goude letteren beſchreven, alsook voor de Poorte van St. Michiel in een hangend tafereel gezien, doch wierd eindelijk den 8 July 1623. door laſt van den Commiſſaris der Reformatie Joris Michna uitgeſchrapt.

Pichels dochter ſpringt by haar man in de Revier.

Verdrinken in elkander t'omhelzen.

JEANNE d'ARC,

of

MAAGD van ORLEANS.

Jeanna, door een vuur van boven aangedreven,
Zet Karel, Vrankrijks Vorst, op zijn verwonnen Troon,
Maar raakt, gebrand-merkt niet tot haar maar 's vyands hoon,
Rampzalig om haar deugd en dapperheid om 't leven.

IN deze Historie zullen wy den lezer wijdloopig voor ogen stellen, de groote en wonderbaarlijke daden van een jonge dochter, mitsgaders haar onschuldige, droevige en beklagelijke dood. Stoot u niet aan't lang verhaal dezer geschiedenis, want ik verzekere u, dat het leven en bedrijf, dezer deurluchtige Heldinne, u zo groote vernoeginge zal geven, als ooit Historie zijnen lezer (moogelijk) heeft gedaan.

Godts wonderbare werking in de belangens van Karel.

Als Karel de zevende, Koning van Frankrijk, by na zijn gantsche Rijk verloren hadde, en alle zijne zaken tot zo grooten wanhoop vervallen waren, dat 'er geen menschelijke hulpe scheen toe te konnen helpen: zo heeft God de Heere, een boven gewoon middel verwekt, het welk de menschelijke reden niet konde begrijpen, en nog minder in 't zelfde voorzien. Een middel nogtans, 't welk de verslagen herten verquikte, de gelegentheid der zaken veranderde, de vianden verschrikte, en ten laasten heel wonderbaarlijk een gelukkige uitkomste gaf, zo aan den Koning, als aan't Koningrijk. Daar was in 't Hertogdom van Barr', in zeker Dorp gelegen ontrent de Maze, genaamd Domremy, dicht by Vaucoleurs onder de Jurisdictie van Toul, een jonge dochter oud ontrent 18 jaren genaamd Jeanne d' Arc, geboren uit arme ouders genaamd Jacob van Arck, en Isabella Vaheur, die gewoon waren de beesten te hoeden, gelijk ook deze hare dochter van jongs op daar in van hare ouders opgetrokken was; deze dochter betuigde haar van God belast te zijn den Koning Karel de VII. te hulpe te komen, Orliens t'ontzetten, en den Koning te Reyms te doen Kroonen, en weder in zijn Rijk te herstellen. Dit openbaarde zy eerst aan haar ouders, daar na ook aan haar gebeuren, dat door zeker ontstaan tempeest onder het hoeden der beesten, zy gedwongen was geweest te wijken in een by gelegen vervallen Kapelleken alwaar door vermoeidheid in slaap gevallen zijnde, in den droom haar dit eerst geopenbaard, en namaals daar toe tot verscheiden reizen was aangepord, en scheppende met 'er tijd moed, diende het ten laatsten ook aan Bandricourt, Gouverneur van dat landschap voor den Koning, met een ongemeine verzekertheid des gemoeds; deze Heer geloofde in 't eerste dat deze dochter niet wel met het hoofd bewaard was, en dat zy, door een melancholijk humeur gedreven, zodanige inbeeldinge voor de waarheid haar zelven hadde ingeprent; waarom door dien zy zonder ophouden aanhield, hy haar bestrafte, en bekeef, en zond haar

Geboorteplaats en ouders van Jeanne d' Arc.

Haar wonderlyke droom.

Die zy openbaart aan Baudricourt.

haar met eenen alzo weg van hem; de Maagd zo onweerdig van hem verstooten, hield evenwel gedurig by hem aan, vergeselschapt zijnde van zeker broeder van haar vader, en dat met zulke gezette manieren van doen, dat hy ten laasten zig overtuigd vond om haar met meerder opmerkinge aan te hooren.

Na dat hy nu haar gehoord, en van veele zaken hadde ondervraagd, en dat hy van haar daar op was voldaan, speurende ook een groote zedigheid en manierlykheid in haren ommegang, vergezelschapt van een ongemeene statigheid in haar gebeeren, en woorden, zonder d'alderminste tekenen van ontstelde herssenen in haar te konnen zien, zo was hy eindelijk te vreden; (volgens haar ernstig verzoek) haar by den Koning te geleiden gelijk eenige schrijven, doch Johan Tolly zegt, dat hy haar mede gaf vier vertrouwde Heeren, om haar tot leids-lieden te dienen, voor den welken zy te Chinons den 6 Meert anno 1429. verscheen, gekleed in mans kleederen, die zy aangetrokken had, en reisde slechts by nacht door het land van hare vianden, en gaf aan hare leids-lieden te kennen, wat wegen dat zy zouden inslaan, alhoewel dat zy nooit verre van haar Dorp was geweest.

Werd van hem tot den Koning gezonden.

Alhoewel nu de Koning, en zijn Raad oordeelden, dat haar voorgeven belagchelijk was, daar van verwittigd zijnde, zo besloten zy evenwel een proeve daar van te nemen; de Koning verkleede zig daarom in boeren kleederen, en stelde zig zelven achter aan onder de dienaars van het Hof, waar van een groote menigte vergaderd was om deze maagd te aanschouwen.

Edoch deze jonge Boerinne was zo ras niet binnen die plaatze gebracht, of zy begaf haar na dezen vermomden boer, hem zeer eerbiedig als haren Koning groetende met zulke beleefde aangenaamheid, even als of zy van kinds beenen af te Hove op gebracht was; en als men daar op haar wilde wijs maken, dat dit de Prince niet was, antwoorde zy, wel beter te weten, en gaf daar op den Koning te kennen het bevel des Hemels aan haar geopenbaard, waar door ieder zeer verwonderd, zig niet konde verzadigen in haar t'aanschouwen.

Aan wien ze 't bevel des Hemels, aan haar geopenbaart, te kennen geeft.

Men overwoeg op een nieuw deze zake in den Raad des Konings, en men besloot het oordeel der Gods-geleerden hier over te horen; die antwoorden, dat God niet ongewoon was in ongemeine zaken, ook buitengewoonlijke middelen te gebruiken; dat hy ook zomtijds wel onder zijn volk (als den mannen moed ontbrak) vrouwen hadde verwekt, die op een wonderlijke wijze zijn volk hadden verlost, hier op wierd by den Raad des Konings besloten, eens te verzoeken of deze jonge dochter de waarheid zeide, doch evenwel met zodanige omzichtigheid, dat men niet zou de konnen zeggen, dat men lichtveerdig, of zottelijks iets by der hand hadde genomen.

Men onderzoekt de zaak.

Eer men iets by de hand nam, zo verzocht zy van den Koning, dat men haar zeker zweerd, dat te Tours in den Tempel van St. Catharina bewaard wierd, en wapenen, en gezelschap wilde geven, waar mede zy binnen Orliens mochte komen, het welke haar toegestaan wierd; de Admiraal Lodewijk de Cullant en de Maarschalk van Vrankrijk, Jacob de Rieux wierden belast haar te geleiden, en de Stad met eenen van noodruft te verzien, en haar zeer voorzichtig te dragen, (deze dochter nu om dit met een woord of twee hier aan te wijzen, was in haar habijt, manieren, en ommegang zeer zedig, ook zeer zoet, beleefd, en voorzichtig, hadde ook niet veel praats, en vertoonde verders in haar by-wezen alle de tekenen van eerbaarheid, die men in iemand van haar geslagte konde vereischen, als zy by den Koning, of iemand anders wat te doen had, zo vertrok zy haar, (de zaken verricht hebbende, waarom dat zy was gekomen) zonder uitstel weder na haar logement, vergezelschapt van zekere oude vrouwe, die haar nooit verliet, zonder eenig ander vermaak, of spelen te gebruiken.)

Haar verzoek aan den Koning.

En trekt naar Orliens.

De Maagd, zijnde nu gewapend, en voerende een Krijgs-baniere in hare hand, zeide den Koning adieu, hem vermanende dat hy in Godt wilde hopen, uit wiens naam zy sprak, en vertrok alzo van Chinons den 12 April om Orliens te ontzetten dat nu al over de zes maanden belegerd, tot den uitterſten hongers-nood was gebracht.

De Admiraal en Mareschal trokken zeer voorzichtig met haar heir, eensdeels uit vreeze der Engelsche, als ook om dat zy nog weinig vertrouwen op deze dochter hadden, die in d' eerste gelederen tusschen haar beide reed, en met eenen wel liet blyken hare kloekmoedige voorzichtigheid; en quamen alzo onverhinderd binnen de Stad, zonder dat d' Engelsche haar eenigzints beweegden, alhoewel dat zy zo weinig in getal (maar vijf of zes honderd sterk zijnde, gelijk eenige schrijven) dicht voor by haar leger, en dat niet zonder te schimpen, marcheerden.

Daar zy binnen komen.

Deze eerste noodruft alzo gelukkig in de Stad zijnde gebracht, konde evenwel zo veel hongerige menschen niet lange onderhouden: de Maagd van Orliens slaat dan voor dat het dienstig was weder na Blois te keeren, om voor de tweede reize de Stad met mondkost te verzien, alwaar gekomen zijnde, vonden door de neerstigheid van den Cancelier Reinart de Chartres alles gereed, en trokken daar op voor de tweede reize na Orliens.

De Overste, die nevens de Maagd van Orliens deze noodruft geleiden zoude, stelde niet veel geloofs in hare voorzeggingen, en vond daarom geraden eenen anderen weg in te trekken, het welk zy ongemerkt liet doorgaan, en zweeg tot dat zy binnen Orliens behouden waren gekomen, alwaar zy tot hem zeide: *ik merke wel, dat gy uwe raadslagen voor mijn verbergd, maar gy moet daar aan niet twijffelen, of God zal 't gene dat hy besloten heeft, voltrekken.*

Komt andermaal met mondkost binnen Orliens.

Orliens van noodruft nu wel zijnde verzien, zo beraadslaagde de Grave van Dunoys, Gouverneur daar van, met zijne voornaamste Capiteyns, als waren, Poton, en Xaintrailles, wat datmen verders zoude aanvangen? onder andere wierd de Maagd van Orleans haar gevoelen ook gevraagd; deze sloeg voor, dat men zonder langer uitstel d' Engelsche behoorde te gaan bespringen, die haar handen, alzo God voor haar was, niet zouden ontkomen, vermanende verders een ieder, tot beteringe zijns levens, en dat men de hoeren uit 'et Leger en de Stad zoude verdryven; en alhoewel d' Overſten weinig hope tot d' overwinninge hadden, door dien d' Engelsche in zulke vaste Bolwerken lagen, waar uyt by na onmooglijk scheen te zijn, hen met eenig geweld te zullen konnen verdryven, zo besloten zy evenwel haren raad te volgen, als een Godlijke uitsprake.

Geeft voor dat men d' Engelschen behoorde te bespringen.

Haar gevoelen werd gevolgt.

De Grave van Dunoys verkoos hier op vijftien honderd mannen om daar mede aan te vallen, het Bolwerk van St. Loup, recht tegen over de Borgondische Poorte; de Maagd van Orliens stelde haar nevens de vroomste Capiteins in de voorste gelederen, en de Soldaten, aangemoedigd door hare tegenwoordigheid, vielen het Bolwerk met groote kloekmoedigheid aan; nog pijlen, nog spiessen konden verhinderen dat de leeren aan het Bolwerk niet opgeregt wierden, en onder anderen zo vertoonde haar de Maagd op het opperste van de Muuren roepende, *Victorie*; d' Engelschen verbaast, verlieten de Wallen, en begaven hen op de vlucht, en wierden zonder eenige genade van de Françoyschen omgebracht, die na dat zy het goed hadden geroofd, en de stukken daar uit gebracht, die sterkte verbranden: dit geschiede den vierden Mey.

Haar dapperheid in 't veroveren van St. Loup.

Als de Maagd van Orliens weder in de Stad was gekomen, zo wierd zy met ongelooflijke blyschap van groot, en klein ontfangen, zo dat zy door het gedrang des volks qualijk in haar verblijf-plaats konde geraken; en daar na in de Vergaderinge-

der

der Heeren; zo ried zy, eer de moed der Soldaten begon te verflaauwen, datmen de volgende dag het naaſte Bolwerk zoude beſpringen, en als dit goed gevonden was, zo liet zy des morgens heel vroeg haren Standaard vliegen voor haar Logiment, en als de Soldaten gereed waren, zo ſloeg zy voor datmen over de Riviere behoorde te zwemmen, en aan te taſten die veſtingen, die aan d'andere zijde der Riviere waren.

Beſluit ten volgenden dage het naaſte Bolwerk aan te taſten.

Zy was ook d'eerſte over de Riviere tuſſchen het verbrand Bolwerk, en de Sterkte van den nieuwen Tooren; en over de gracht daar van gekomen zijnde, zo viel zy eerſt aan met groote overtzaagheid het Bolwerk van den witten St. Jan, en kreeg het in, ombrengende alle die gene, die daar in gevonden wierden.

Dat haar gelukt.

Daar na keerde zy haar na het Porte Reauſche Bolwerk, alwaar de groote Londenſche Sterkte opgerecht was, getimmert zijnde op het vervallen Auguſtyner Klooſter; en alhoewel d'Engelſche die Sterkte manlijk beſchermden, zo wierd die eindlijk na een groote moord der Vianden van haar overweldigd, alwaar verſcheiden gevangen Françoyſchen van haar ook wierden verloſt; daar waren nog overig den Wacht-toren aan de Haven, en het Bolwerk van de Brugge; maar alzo de Maagd van Orleans oordeelde, dat men dien dag genoeg had gedaan, en dat men de Soldaten behoorde te laten ruſten, zo ſtelde men het beſtormen daar van uit tot den volgenden dag.

Als ook het derde.

De 6 Mey, zijnde zondag, zo begon ontrent 9 uren een zeer fellen ſtrijd, Glacidas, die zo vermaarde Capitein van d'Engelſche, beſchermde die Sterkte, en door zijn kloekmoedige aanſprake en tegenwoordigheid, dede hy zulken menigte van pylen op de Franſchen nederdalen, datze gedwongen waren te vertrekken.

Haar aanval op d' overigen.

De Maagd van Orleans, hier door zeer vergramd, riep tot haar volk, *Hebben wy daar om zo wel begonnen, om dat wy met zulken ſchande zouden eindigen? laat ons weder aanvallen, zy zijn onze, want Gods is voor ons.* De Franſchen, in een grooten hoop ontrent de Maagd zijnde vergaderd, vernieuwden haren aanval, en lieten haar niet afwijzen door de menigte der pylen; en de Maagd, die voor aan vocht, en de hare met een groote ſtemme tot kloekmoedigheid vermaande, alzo dat zy van de Vianden wel konde gezien worden, wierd met een pijl door haren arm geſchoten, maar geenzints daar door zijnde verbaaſt, trok den pijl daar uit, en zeide: *Dat het een minne-ſcheutje was, datmen ondertuſſchen niet moeſt verflaauwen, alzo de vianden, Gods en hare handen niet zouden ontvluchten.*

Werd met een pyl door haar arm geſchooten.

Hier door wierd de ſtrijd hervat met overgroote moedigheid, alzo dat de Franſchen overweldigden eenen hoek van 't Bolwerk, uit welke zy zulken menigte van vuur, en ſteenen op de Engelſchen deden vallen, dat die eindelijk gedwongen wierden den rug te keeren, en de beſcherminge te verlaten, eenige waar van omgebracht, andere uit de Torens van boven ter neder geſmeten wierden, en d' overige gedwongen haar te vertrekken op den Toren van de brugge.

Overweldigt het Bolwerk.

Edoch Glacidas wierd eindelijk genoodzaakt deze plaatze te verlaten, en zich te begeven na het beneden-plein van het Bolwerk, gevolgd van een groot getal Soldaten, met de welke hy de brugge bezette; Edoch deze brug gekrenkt door verſcheiden ſcheuten des geſchuts, als ook door het vuur, konde zulken zwaarte niet dragen, maar ſtorte in, en viel met een groot gedruiſch ter neder, en alzo dat deze vroome Kapitein Glacidas met zijn Soldaten in 't water verſmoorden.

Glacidas, Kapitein der Engelſchen, verdrinkt door 't inſtorten eener brugge.

In deze drie dagen tijds verloren d' Engelſchen over d' acht duizend mannen, daar aan de zijde der Franſchen niet meer als honderd gebleven waren. d' Engelſche Overſte, ziende dit groot verlies, dacht niet geraden d' andere Bolwerken nog beſet te houden, maar verliet die ſterkten, en liet den Hertog van Bethford het verlies weten,

d' Engelſchen vlugten.

weten, en hebbende zak en pak vergaderd, trok de volgende nacht met zijn overige negen duizend mannen in groote ſtilte na Baugency.

Orliens recht haar tot gedachteniſſe der verloſſinge een beeld op.

Die van Orliens tegen alle hoope verloſt zijnde van haren onvermijdelijken ondergank, beſloten dat men een jaarlijkſche gedachteniſſe zoude houden, van deze zo wonderbare verloſſinge, en richteden met eenen op een gedenkweerdig eerteken, welke was dat de Koning Karel in zijn wapenen, nevens de Maagd van Orleans, mede gewapend lagen op hare kniejen voor een kruicefix van kooper, als daar mede willende te kennen geven, dat zy door geen menſchelijke, maar Goddelijke hulpe van dit haar zo ongemeen gevaar waren verloſt.

Werd van den Koning met alle teekenen van eere ontfangen.

De Maagd hebbende alzo Orleans ontzet, en van het beleg verloſt, vertrok met een heerlijk gezelſchap na den Koning te Chinons, om hem rekenſchap van haar doen te geven; alwaar zy van den Prince met onuitſprekelijke blyſchap wierd ontfangen, en om deze zo gelukkige uitkomſte in groote eere gehouden; maar zy, vervolgende haar voornemen, zeide tot den Koning; *Dat dit maar de beginzels waren, dat men moeſte voltrekken de zaken, die God van den Hemel beſloten had, namelijk dat de Koning te Reyms gekroond, en zijne vianden uit zijn gantſche Rijke moeſten verdreven worden: dat dit de bevelen waren, die zy van den Hemel ontfangen hadde.*

Talbot, Engelſch Kapitein, gevangen.

De Koning vergaderde hier op zijn macht by een, en dewijle hy zig tot deze reize veerdig maakte, zo namen zijn Overſten verſcheide ſteden in, die daar ontrent nog in der vianden handen waren, en kregen in een ſlag gevangen den grooten Kapitein Talbot: door welke gelukkige voorvallen den weg gezuiverd wierd, om verzekerd na Reyms te trekken.

Haar volſtandigheid in naar Reyms te trekken.

Edoch alzo Reyms, en de andere ſteden daar ontrent nog in der vianden handen waren, zo wierd by des Konings raad groote zwarigheid hier in gemaakt, als zijnde een zake onnodig, en onmogelijk; onnodig alzo de Koning albereids te Poictiers was gekroond; onmogelijk, om dat verſcheiden ſteden in de paſſagie de partije der Engelſchen, gelijk ook Reyms waren toegedaan, en daar van bezet.

Maar de Maagd van Orliens bleef volſtandig by haar voornemen, gevende tot antwoord, dat hy de wettelijke Koning wel was, maar alzo zijn recht van d' Engelſche betwiſt wierd, men haar dit mom-aanzicht moeſte aftrekken; wat nu de middelen van dat te voltrekken aangink, dat moeſt men God bevelen, die daar in wel voorzien zoude: waar op eindelijk beſloten wierd de reize aan te nemen.

Voordeelen op den Savoijaard en Hartoog van Bourgondien bekomen.

Dewijle de Koning zig tot deze reize bereide, zo kreeg hy de tijdinge dat de zijnen in den Delphinaat het volk van den Savoijaard, en Hertog van Bourgondien hadden geſlagen, die alzo van haar oogmerk waren verſteken, hebbende voorgenomen den Delphinaat onder haar twee te deelen; Amadeus, Hertog van Savoijen verviel hier door tot zulken doofgeeſtigheid, zo men meind, dat hy van dien dag af beſloot de Wereld te verlaten, en dit zijn voornemen aan eenige doen al bekend maakte.

De Koning begeeft zich op weg.

Hier na begaf zig de Koning op weg met een zeer heerlijk gezelſchap, van de Princen van den bloede, de Hertog van Bourbon, de Graven van Clermond, de broeder van de Koninginne, en Officiers van de Kroone, als de Conſtabel, de Grave van Runoys, den Admiraal, de vier Maarſchalken van Frankrijk, en een menigte van groote Heeren, en vermaarde Kapiteins.

Zend den Conſtabel naer Guijenne.

Om nu van zijn vianden verzekerd te zijn, zo zond hy den Conſtabel na Normandyen, en de Heere d' Albret na Guyenne om die land-ſchappen tegen den inval der Engelſchen te verzekeren, en behield van dat groot getal, dat hem hadde vergezelſchapt, niet meer by hem, als tien duizend mannen, om die ſteden, die eenige tegenſtand zouden willen doen, te vermeeſteren, als ook om te vermeerderen de Heerlijkheid van zijn Krooninge.

Die

Die van Auxerre vermaand zijnde om haar te begeven onder de gehoorzaamheid van haren wettelijken Prince, beriepen haar op den verkregen ſtilſtand der wapenen, en verzorgde ondertuſſchen voor geld des Konings Heir, van leeftocht: St. Florent, en Troys na eenige weigeringe, ontfingen den Koning, Chalons volgde het exempel van Troys, gelijk meer andere ſteden.

Eenige ſteden vallen toe.

Yeder meende, dat de meeſte zwarigheid te Reyms zoude vallen, alzo daar verſcheiden groote Meeſters binnen waren, die door alle mogelijke middelen zochten te verhinderen des Konings inkomſte; maar eindelijk hield zijne partije d' overhand, die den Koning te Chalons de ſleutels van de ſtad te gemoet zonden; waar op de Koning met zijn Hof daar binnen quam, en wierd met opene poorten zeer heerlijk aldaar ontfangen, en na twee dagen den 8 July gekroond; de Maagd van Orliens ſtaande by deze Krooninge, in hare volle wapenen, hebbende een wit vaandel in de hand, waar in geſchilderd was het beeld van Chriſtus.

Hem werden de ſleutels van Reyms te gemoed gezonden. Alwaar hy gekroont werd.

De Koning, na dat verſcheiden ſteden, als Soyſons, en andere haar vrywillig weder onder zijne gehoorzaamheid hadden begeven, vertrok van Reyms om zijnen viand te zoeken, en dien ſlag te leveren; maar de Maagd van Orliens ontrade het, zeggende, *Dat men deze gelukkige beginzels niet in de waag-ſchaal behoorde te hangen van eenen twijffelachtigen ſtrijd:* veele ſteden vielen daar na den Koning toe, maar hy miſten St. Denijs in te nemen.

Jeanna ontraad den Koning den vijanden ſlag te leveren.

Edoch gelijk alle menſchelijke zaken de veranderinge onderworpen zijn, zo was 't ook dat de Maagd van Orliens uit Compiegne eenen uitval doende, en haar te verre onder de vianden begevende, van die wierd gevangen, en zonder uittel van den baſtaard van Vendeſine by den Hertog van Bourgondien gebracht.

Werd van den vyand in den ſlag gevangen.

Deze ingenomen met een uitſprekelijke vreugde, alzo hy meende nu de goede fortuine van den Koning gevangen te hebben, bewaarde haar tot d' aankomſte van den Hertog van Bethford, Regent van Frankrijk, welke die gerantzoneerd hebbende van Jan van Luxenburg, die na Rouan liet voeren, albereidts haar dood by zig zelven beſloten hebbende.

En na Rouan gevoert.

Edoch al zo hy die niet konde doen ſterven zonder eenige ten minſten waarſchijnelijke oorzake uit te vinden, (al zo zy in een openbaren oorlog was gevangen) en hy zorgde, dat anders de Franſchen, alle die gene die zy gevangen kregen zonder eenig aanzien der perzonen, zouden ombrengen, zo nam hy voor die als een tovereſſe te doen veroordeelen.

Men tragt haar als een tovereſſe te veroordeelen.

De gewoonlijke Wereldſche Rechters wilden haar met deze zake niet bemoejen; hy nam dan de Geeſtelijkheid in den arm, en vulde haar de handen; die na een lange beradinge, zo zy zeiden, beſloten, dat deze Maagd de nature geweld gedaan, en mannelijke kleederen tegen Gods bevel hadde aangetrokken; dat zy ook een Tovereſſe was, die den Duivel aanriep; zonder wiens hulpe zy zulke ongewoonlijke zaken niet zoude konnen verricht hebben; dat zy dien volgens was een Afgodendienareſſe ſcheur-maakſter, ende Ketterſche &c. Dit was het oordeel van de Univerſiteit van Parijs, bekrachtigd met vele Zegels.

Beſchuldigingen tegen haar.

Dit vonnis wierd van den Hertog van Bedford gezonden aan Pieter Cauchon, Biſſchop van Beauvays, een perzoon den Engelſchen zeer toegedaan, en voornaamſte Raad van den Hertog; deze riep t' zamen het Eerſt-biſſchoppelijke kapittel te Rouan, en zekeren Abt van Feskamp, en eenige nieuwelingen van Theologanten; (want den Inquiſiteur des geloofs in Frankrijk, broeder Joannes toegenaamd, de Meeſter wilde zich hier niet by voegen, bezwaard zijnde in zijn gemoed hier over te zitten) om de zake een beter luiſter te geven.

Onderzoek wegens haar.

Deze, niettegenſtaande zy alle d' Engelſche partije toegedaan waren, konden evenwel

Zy verantwoord haar met groote vrymoedigheid.

evenwel niet over een komen; en twiſteden zeer lange eer dat zy quamen tot d' uitſprake, van een verdoemend vonniſſe over haar; want de Maagd van Orliens antwoorde zo veerdig op alle hare beſchuldigingen, (zonder Advocaat, of eenige andere hulpe of raad te mogen genieten) dat ieder die onpartydig was, uit hare antwoorden, en redenen genoeg konde merken haar onſchuld, niet tegenſtaande zy door vele liſtige en duiſtere vragen en voorſtellinge haar zochten te verſtrikken: wat aanging het mannelijk habijt van haar gebruikt, daar op antwoorde zy: *Dat zy dat niet als in den Oorlog hadde gebruikt, gelijk haar van God belaſt was, en om te voorkomen de geile luſten der Soldaten*: Men liet ook door eenige Vroed-vrouwen den Engelſchen toegedaan, onderzoek van haren Maagdom nemen, die alhoewel de Engelſche partije gunſtig, alle rond uit verklaarden, dat zy nog een zuivere Maagd was, gelijk zy verklaarde beloofd te hebben toen zy nog de beeſten van haar ouders hoede: waarom het een valſche laſteringe is, die haar Polydorus Virgilus, en Richard Baker aanwryven, zeggende, datze haar in de gevangeniſſe veinsde zwanger te zijn, om alzo den tijd van hare ſtraffe te verlengen. Een Autheur, die ontrent dien tijd geleeft heeft, getuigd ook dat ieder zig verwonderde over hare wijze antwoorden, ende dat een BOERINNE van de zaken desgeloofs zo rechtzinnig, en Catholijk ſprak: dat God haar de woorden in den mond leide die zy ſpreken zoude, ende dat niemand den geeſt die in haar ſprak, konde tegen ſtaan.

Werd tot een eeuwige gevangenis verwezen.

Deze fijne Gods-geleerden veroordeelden haar evenwel tot een eeuwige gevangeniſſe, en verboden haar met eenen geen mans kleederen meer aan te doen, daar zy haar doch van geen andere en voorzagen, nog wilden toe laten, dat zy haar van andere verzorgde, en oordeelden daarom acht dagen daar na, dat zy in die eigen misdaad was weder vervallen, en leverden haar daarom door den Biſſchop aan den Wereldlijken Rechter over, van den welken zy door expreſſen laſt van den Herrog van Bethford, levendig wierd verbrand op d' oude Markt te Rouan, den 6 July 1431. en men raapte op d' aſſche van de verbrande Maagd, en wierp die in de Riviere, op dat men niets van haar overblyfzel bewaren, of met Godlijke eere (volgens die afgodiſche tijden) zoude aandoen.

Kort daar na levendig verbrand.

Die zelfde Autheur, van ons voor heenen geprezen, wiens naam onbekend is, zegt hier van aldus; Niet tegenſtaande haar bekende onnozelheid, zo was het een gemeen, en eenparig gevoelen, en zeggen der Engelſchen, dat zo lange als zy leefde, zy nooit gelukkig met de Franſchen vochten, nog eenige victorie verkrijgen zouden, alzo het een Tovereſſe, en Weermaakſter was. Hare vianden hebben haar veroordeeld, en deze Sententie des doods over haar van de Engelſche uitgeſproken, is daar na wettelijk herroepen, en de vernietigd.

Haar zaak door een onbekende ſchryver verdedigt.

Dezen Autheur in zeker boexken by hem uitgegeven door laſt van den Koning Karel de VII. tot verdedinge van d'onnozelheid van de Maagd van Orliens, zegt verders aldus: De Franſchen, na dat zy d' Engelſche uit Normandyen verdreven hadden, zo heeft de Koning Karel verſcheide Prelaten, Geeſtelijke doctoren, en Rechts-geleerde uit zijn Rijke, by een doen roepen, en die neerſtiglijk laten overzien de recht-ſprekingen gehouden tegen deze Maagd; welke gezien, en overwogen zijnde van de daar toe afgevaardigden van den Apoſtoliſchen ſtoel, zo hebben die verklaard, dat de voornoemde Maagd niet genoegzaam was overtuigd, van eenige de minſte ketterye gehouden te hebben tegen d' Apoſtoliſche leere, of van eenige andere Godloosheid.

Haar verdediging door Johan Tilly.

Johan Tilly die zijne memorien by een geſteld heeft uit de aloude Autentyke gedenkſchriften des Ryx, verhaald deze zake bondig, kort, en met verzekerde omſtandigheden, wiens woorden luiden als volgt: Koning Karel op dat hy die ſmette

hem

hem aangewreven door het oordeel van de Maagd van Orliens uit wiſſchen zoude, zo liet hy den 27 November 1455. Te Parijs in de Kerke komen de moeder van de Maagd van Orliens, nevens haar broeders Jan en Pieter van Arck, voor Johan Eertz-biſſchop van Reyms, Willem Biſſchop van Parijs, en Richard Biſſchop van Conſtants, gedelegeerde Richters van den Paus Calixtus den derden, op dat zy zouden oordeelen van de nietigheid van het gewezen vonnis. Deze haar werk daar van hebbende gemaakt, zo wezen die den 8 July 1456. De Maagd van Orliens vry van alle de opgeleide misdaden, in 't vonniſſe tegen haar uitgeſproken: en op dat de onnozelheid van de afgeſtorvene Maagd te openbaarder zoude worden, zo belaſten die voornoemde Rechters, dat men op d' oude Markt tot een gedachteniſſe een Kruis zoude op recheten. Dus verre de Protonotaris des Hofs van Parys, Johan Tilly.

Het vonnis tegen haar werd vernietigd.

De vernietinge van dit Vonnis geſtreken over de Maagd van Orliens, wierd door laſt van Karel de VII. geheel Frankryk door verkondigd tot groote vreugde der Inwoonders, by welke de gedagteniſſe van haar, altijd in grooter eeren was gehouden.

Droefheid om haar verlies.

Zy hadde omtrent een jaar of wat meer gevangen geweeſt, en een jaar beſteed om het Rijke van Frankrijk te herſtellen; zy liet na in de herten van alle oprechte Françoyſchen, en onpartydigen, een ongehoorde droefheid, om dat zy door zulken wreeden, en onrechtveerdig vonniſſe uit de wereld gerukt wierd; en by de nakomelingen eenen onſterffelijken lof, als zijnde geweeſt zo nodig, en zo nuttig hulpmiddel van God gebruikt om haar elendig Vaderland te verloſſen op zulken tijd, als het aldernaaſt zijnen ondergank was; God willende betoonen, dat niet Karel de VII. maar hy zelfs den herſtelder van dat Rijke was geweeſt.

Ziet breeder voor d' onſchuld van deze vroome Heldinne, gepleit met bondige redenen van den voorſpraak Eſtienne Pasquier in zijn vijfde boek der onderzoekingen van Frankrijk op 't 6 capittel.

Haare verdediging door verſcheide Schryvers.

Joannes Gerſon, dien vermaarden Cancelier van Parijs, heeft haar ook in een openbaar geſchrift verdedigd, insgelijks ook eenen Hollander Henrik van Gorkum. Gilbertus Genebrardus, Theologus van Parijs, in zijn Chronographia, ſchrijft in zijn vierde boek aldus: Na dat de Franſche Troubelen ter neder waren geleid, is het vonnis, 't welk over de Maagd van Orleans, zonder eenige hare voorſpraak, ende haar Viand Rechter zijnde, geſtreken was, wederroepen, en zy in haar vorige eer herſteld in den jare 1456. den 7 van Hooymaand.

Als ook uit de Landbeſchryving van Vrankrijk.

In 't vierde deel der Land- en plaats Beſchryving van Vrankrijk, ſprekende van Orleans, word onder andere dit verhaald: Als Karel de zevende, door 't wonderbaarlijk beleid, van de Maagd Jeanne, wederom op zijn Koninglijke Throon herſteld was, zy, over die boven natuurlijke verloſſinge met alle Godspligtigheid God den Heere, ende dees Maagd uit grond des herten dankte, met alle vereiſſchende toeſtellinge van een hooger heiligen dag, en vaſtſtelling men die alle jaren eeuwiglijk zoude vieren, vervallende op den achtſten dag van bloeimaand: tot welkers meerder geheugenis op de brug van de Loire een koper Kruis is opgerecht, waar voor een weenende H. Maria is zittende, hebbende in hare armen den Zone Gods van den Kruice genomen, en vaardig om dat te begraven, aan welkers eene zyde geknield leid dees voorzeide Jeanne in mans klederen in het harnas, gelaarſt en geſpoort, hangende haar hair lang over hare ſchouderen heen geſpreid, ende aan d' ander zyde Karel de VII. meê zodanig gewapend, en ſtaan onder dit Kruis deze volgende woorden: *Chriſtus dood aan het Kruis heeft ons van de beſmettelijkheid der eeuwiger ziekte genezen, Koning Klodovicus heeft in dit teken de Vianden verſlagen; en de Maagd Johanna heeft Orleans van haar beleg, en heel Frankrijk voor zo veel jaren*

Opſchrift onder het Kruis haar ter eere opgerecht.

ren van de Engelsche slaverny hier door verlost. Dit is geschied, en is een wonder ding in onze oogen; tot welkers gedachtenis men dees kentekenen van ons geloof (het gene korts te voren van die Goddelooze vernield was) wederom vernieuwd en hersteld heeft in den Jare 1578.

Haar geslacht werd geadeld.

Na dees voorschreven verrichting wierd dees Maagds geslagt geadeld, en de nakomelingen van die Lis toegenaamd.

Op 't Stadhuys van Orleans, staat dees deurluchtige Maagd ook na 't leven afgeschilderd.

JACOBA van BEYEREN,

Gravinne van Holland, Zeeland, enz.

Jacoba, deerelijk van 't noodlot omgedreven,
Verliest door Flippes macht haar heerlijk Statendom,
En kwijnt in d' armen van haar' laatsten Bruidegom,
Die zy voor haar gebied en Staaten hield by 't leven.

Ao. 1436. (A) DE vierde der ongelukkige Lands-vrouwen, daar wy nu van spreken zullen, is de vermaarde Vrouw Jacoba van Beyeren, die alleen meer onheils en ongemaks kommerlijk overgebracht heeft, dan alle d' andere met haar allen t' zamen. Zy wierd alsze nog maar veertien jaren oud was, uitgetrouwd aan Jan den Dauphijn van Vrankrijk, Hertog van Tours, zoon van Koning Karel de zeste, die zy niet lang hadde, want hy met een fenynig wambays op Pans-yzer in Frankrijk omgebracht wierde, in 't jaar 1417. oud wezende 20 en Vrouw Jacoba 16 jaren; waar van weduwe geworden, en daar mee d' aanstaande Kroon van zulken Koningrijk haar ongelukkelijk van 't hoofd gezegen zijnde, zo hertrouwde zy t' haren zeventiende jaar met Jan Hertog van Brabant, een zone van Anthonis Hertog van Brabant, (daar Margriet Moeder van Hertog Willem, Vader van Vrouw Jacoba, de zuster af was) zo datze zuster en broeders kinderen waren; hy zijnde een jongelink maar van zestien jaren oud. Gedurende welk huwelijk, Vrouw Jacoba eerst in groote oneenigheid, en verdrietigen Oorlog geraakte met haar Oom Heer Jan van Beyeren, die den kap op den thuin werpende, en zijn Bischdom van Luik verlatende hem zelven voor Ruwaard van Holland tegen haar op wierp, en daar door zich meester van zijn Nichts Erf-landen zocht te maken. En verviel naderhand ongevalliglijk in een doodelijken haat met haar man den jongen Hertog van Brabant, en enkel, onder dekzel van te na met hem vermaagdschapt te zijn, haar Echt rechtelijk gescheiden hebben. Doch 't Eind-oordeel daar van, dat voor 't Hof van Romen hing, niet konnende afwachten, hertrouwde voor de derde maal met Hertog Humfrey van Glocester, Koning Henrik de zeste van Engelands Oom, die een tijd lang tegens de Hertogen van Brabant in Bourgonjen ongelukkelyk om zijn vrouwe en haar Erf-landen geoorlogt hebbende, eindelijk de bedrukte Vorstinne liet zitten, trouwende een ander boven maten schoone vrou-

Jacoba trouwt in haar 14de jaar aan den Dauphijn.

Die vergeven werd.

(B) Trouwt ten tweedemaal aan Jan, Hartoog van Braband.

Haar Oom Jan werpt zich tegen haar op.

Trouwt ten derdemaale met den Hartoog van Glocester.

we

we, geheten Eleonora Combatria, in Engeland vrou Jacoba, haar aldus verlaten ziende, en vreemde en vrienden haar afvallende, geraakte na veel ſukkelens en wonderlijke tegenſpoeds, ten leſten in handen van Philips, Hertog van Bourgonjen, de goede gebynaamd, die haar te Gent op 't ſlot gevangen ſtelde, alwaar zy uit een venſter ſpringende, kloekelijk in mans kleederen uit geraakte, en weder in Holland komende, blijdelijk van de Hoekſche zijde ontfangen wierd. Slaande een bloedigen ſlag tegens den voornoemden Hertog, daar zy zelfs, als een onverſchrokken Krygs-Heldinne, haar onverzaagdelijk in den ſtrijd vertoonende, d' overhand behield. Maar eindelijk als haar man den Hertog van Brabant nu al overleden was, haar ziende, zo door d' ontzagchelijke macht des mogenden Hertogs van Bourgonjen, die 't meerendeel der Nederlanden alreeds vreedig onder zijn gebied hadde, als door de wrevelinge wederſpannigheid der Kabbeljauſche zijde, die den Bourgonſchen vreemdeling tegens haar geboren lands vrouwe halsſterriglijk aanhingen, in 't onderſpit tegeraken; zo is zy eindelijk (ongelukkige vrouwe) genood-drukt geweeſt, met den Hertog haren Neve op zeer nadeelige voorwaarden te verdragen, namentlijk, van hem by haar leven tot voogd en Ruwaard en na haar dood tot Erfgenaam van hare Erf-landen te ſtellen: mitsgaders beloven moetende, geen man meer te zullen nemen zonder voorweten en bewilliging van den zelven Hertog; wien niet weinig daar aan gelegen was, dat van deze plante geen afſpruitzelen op den Hollandſchen bodem zouden voortkomen. Maar vrouw Jacoba, achtende dat dwang dwaasheid, en een afgeperſten eed God leed was; wierd dezen niet tegenſtaande eenige tijd daar na verliefd, en verloofde haar voorts heimelyk aan Heer Frank van Borſſelen, een vertrouwd dienaar van den Hertog van Bourgonjen, die hem tot Stad-houder van 't verheerde land, en opziender van de vervoogde Lands-vrouwe geſteld hebbende, de Kat de kaas onvoorzichtig genoeg ſcheen bevolen te hebben. Welke vreemde vrijagie, vele aardige en zoete voorvallen in haar vervattende, wel een bezonder verhaal, zoude waardig wezen. Doch daar latende, hoewel deze onder-trouw, en 't by ſlapen daar op gevolgd, zeer verholen gehouden wierden, zo quam alles echter eindelijk den Hertog ter ooren, die middel vond om Heer Frank behendelijk te doen vangen, en in Vlaanderen op 't Slot te Rupelmonde te voeren, alwaar hy, grootelijx vergramd zijnde, voornemens was hem 't hoofd van den hals te doen ſlaan, en dat vrouw Jacoba tot een toemaat van haar mallen t' huis te zenden. Doch de benaude Vorſtinne, alle middelen aanwendende, om haar lief by 't leven te behouden, heeft eindelijk (geen beter raad wetende) ingewilligd afſtand te doen van alle recht, dat zy nog hadde tot hare Erf-landen, en het zelve by haar leven den Hertog van Bourgonjen op te dragen. Waar mede zy haren zo zeer beminden Heer Frank los kreeg, en hem met bewilliging van den Hertog (die 't nu alles na zijn wil hadde) openlijk tot haar echte man trouwde.

Werd door den Hartog van Bourgonjen gevangen gezet.

Ontſnapt den Kerker en komt in Holland.

Is genoodzaakt zich met hem op een nadelige wyze te verdragen.

(C)

Verlieft zich tegen den eed, aan Frank van Borſſelen.

De Hartog brygt hem gevangen.

Zy bevryd hem vande dood door hare Erf-landen af te ſtaan.

Eenige jaren aldus met hem op 't huis te Teilingen levende; en aldaar van Gravinne, Houtveſterinne ofte Overſte Duyn-bewaardſter van Holland geworden zijnde, en zomtijds met een Konijntjen te vangen, en zomtijds met een kannetjen uit te drinken, en over haar hoofd in de vyver te werpen (die nu nog by wijlen aldaar gevonden wezende, na haar naam vrouw Jacobaas kruikjes genoemd werden) haren tijd, en haar hartzeer verdryvende, zo is zy eindelijk uitteerende, aan haar eind geraakt. Hebbende by vier mans nooit kinderen konnen winnen, en zo zeer de ſlagen van 't geval gevoeld gehad hebbende, als ergens van eenige Vorſtinne van haren ſtaat en ouderdom (die tot geen volle zes-en-dertig jaren reiken konde) te lezen is; waar van als het de gelegentheid lijden wilde, nog vry wat te zeggen zoude vallen. Behalven tot haren tijde, in den 1421. de ſchrikkelijke Elizabeths vloed, twee-en-zeventig

(D)

Sterft eindelijk van hartzeer.

Schrikkelijke watervloed ten haren tijde.

Dorpen, met veele Heeren Huizen, en gehuchten, en ontallijke getal van menschen en Vee in den grooten waard van Zuid-Holland overvloeide, en voor verdronken en verlooren, tot by naast in onze dagen heeft doen blijven leggen, gelijk mede door het zelve geweld van 't water op den zelven tijd geen kleine schade in Noord-Holland ontrent Petten geschiede, alwaar den Dijk deurbrekende, alleen in de Kerk over de 400 menschen sneuvelden; welk ongeval 't bewind van deze ongelukkige Gravinne, nog 't ongelukkiger voor onze Hollanders maakte.

Byvoegzel.

(A) VRouw Jacoba (zegt Barlandus in de beschryving van haar leven) is geweest een vrouw van een heerlijk gemoed, dapper verstand, en bloejende jeugd, schoon van gedaante, en met gaven des gemoeds, als des lighaams begaafd.

(B) Haar man (zegt de zelve schryver) was een onbequaam partuur, een Brabander, zeer tenger van lighaam, niet sterk van krachten, van een dom en traag verstand. Ende Matth. Vossius verhaald dat Jacoba, in deze trouw een tegenheid hadde, en heeft het eindelijk ter nauwer nood konnen toestaan; men heeft haar, zegt hy, qualijk konnen bewegen met hem te trouwen, die zy vertrouwde te zijn teeder van natuur, niet vlug van geest, en bloo van gemoed; onbequaam tot eenigen last, nog capabel tot een Rijk, van zo veelderley Landen, waar van een ieder na haar wetten leefde.

(C) d' Oorzaak en gelegentheid van de liefde van Vrouw Jacoba met Heer Frank van Borselen, en 't Huwelijk daar op volgende, verhaald Isaac Vossius Histori-schryver der Staten van Holland, in 't 20ste boek der Kronijken van Holland, alwaar hy onder anderen zegt; Van Borselen heeft van wegen zijne mildadigheid, in de behoeftigheid en nood van de Gravinne de behulplijke hand te bieden, groote gunste bekomen, die zy zo nu en dan vermeerderd heeft. Want hy was schoon van lighaam, blygeestig, lieftallig, en zoet van humeur. Dikmaals heeft hy in gastmalen, en ook in heimelijke samenspraaken Jacoba, die ook in heusche manieren niet onervaren was, met zijne beleefdheid zo aangelokt, als dat zy aan hem niet alleen de gedachteniste van de tegenwoordige fortuin openbaarde, maar ook zijn gemoed, dat van zelfs ook tot liefde genegen was, met een stil en lieflijk verlangen overgoot, de genegentheid allengskens toenam, en alzo de lusten plegen, welke of het verbod of de schaamte toegedempt heeft, te heftiger aangeprikkeld te worden, zo heeftze haar zelven ook niet bedwongen: want daar is niet veel tijds verloopen geweest, of zy zijn in den Echten-staat vereenigd. En was aardig de vond van Heer Frank, waar meê hy zijn liefde eerst aan Vrouw Jacoba bekend maakte; namentlijk, dat haar op zijn Huis te St. Martensdijk zullende te gast hebben, hy in de zale plaatze van die met Tapyten te behangen, alomme hadde doen beschilderen met groene willige takken, en ter weder zyden van elken tak doen stellen de letter D. met aardige verwen afgemaald: waar op als de Gravinne, vrolijk zijnde, hem vraagde, wat hy daar meê zeggen wilde, antwoorde hy met een zonderlinge bevalligheid, DIJNEN WILLIGEN DIENAAR, haar met eenen zijnen dienst in alles aanbiedende: waar in Vrouw Jacoba geen misnoegen toonende, zo praten zy 't verde voort, dat 'er binnen korten tijd een heimelijk Huwelijk uit volgde, waar in zy (naderhand haar zoen als gezeid is, met den Hertog van Bourgonjen gemaakt hebbende) ontrent drie jaren, zonder kinderen te krygen, kommerlijk genoeg in t' zoek brachten, dat al mede het argliftig beleid en toedoen van den Hertog geweten wierde, die men meend, dat

zonder

zonder in dit ſtuk van geen kinderen te krygen, zeker te gaan, niet zo lichtelijk tot zulk trouwen van zijn Nichte zoude verwilligt hebben. Voornamentlijk onder voorwaarde, dat hy d' opgedragene Landen aan de kinderen, uit den zelven huwelijke ſpruitende, weder zoude moeten overdoen.

Houtveſterinne, of Overſte Duin-bewaarſter, wierde zy gemaakt van Hertog Philips van Bourgonjen den 25 April 1433. (D) En Vrouw Jacoba wakker op haar leden zijnde, was zeer tot de jacht, en andere lighaams oeffeningen genegen. Waar over men leeſt, dat zy eens met zeer weinig gezelſchap, haar na Zuid-beveland begaf, en, terwijl ze aldaar ter Goes vertoefde, was aldaar een groote toeloop der naburige inwoonderen, om de Papegay af te ſchieten. Groot nu was de toeloop, niet alleen van 't gemeene volk, maar ook van den Adel dier plaatze; als wanneer Jacoba, ook eenige raad en verlichtinge voor hare zwarigheden zelfs in beuzelingen zoekende, met eenigen van haren Adel, in 't ſchutters veld tredende, zich onder deze gaſten vermengde, yeder een met een hand-boge na den voornoemden Vogel mikkende; de Gravinne alleen, 't zy dat 'et des konſts werk geweeſt is, 't zy dat haar in deze beuzelachtige zaken de fortuin goedgunſtig was, wiens tegenheid zy in andere zaken deurgaans bevond, heeft zy de Papegay met een pijl van boven afgeſchoten. Een groot gejuich is hier op gevolgd, niet alleen ter Goes, maar ook in de omleggende Dorpen en vlekken, de vrouwtjes zijn als tot een Triumphe by een gekomen; en die met hare geſchenken geladen waren, hebben nu Jacoba, niet met de naam van Gravinne, maar met de naam van Koninginne van 't Schutters Gilde gegroet. En de Gravinne ſcheen geen kleine trooſt te gevoelen uit die opgerechte en gantſch onvervalſchte goedgunſtigheid des volx, die zy ook voort vergolden heeft, met de tienden van het vlas, in zommige quartieren van Zuid-beveland quyt te ſchelden. Vrouw Jacoba was geboren anno 1401. ende ſtierf op 't Huys te Teylingen, in de maand van October 1436. werdende begraven op 't Hof in den Hage, by haar Grootvader Hertog Albrecht van Beyeren. Heer Frank haar man, overleefde haar lange jaren, namelijk tot den jare 1470 toe, en bleef na haar dood Houtveſter van Holland, en by de Hertogen Philips en Karel van Bourgonjen wel gezien, en wierd na zijn dood tot St. Martensdijk begraven, hebbende geleeft by de zeven-en-dartig jaren na dat hy ter dood verwezen was, want in 't jaar 1433. als hy te Rupelmonde op 't Kaſteel gevangen lag, was de goedertierentheid des Hertogs door de Cabbeljauſche partye zo wijd vervoerd, dat hy den Kaſtelein beval, Heer Vrank van Borſelen te doen onthalzen. Welke Kaſtelein, by aldien hy tot d' Executie zo genegen ware geweeſt, als hy wel tot medogentheid was, voorwaar Heer Frank zoude op die tijd 't hoofd voor zijn voeten hebben geleid geweeſt. Dan hy werde op een heimelijke plaatſe in 't gevangenhuys verſteken, en de Kaſtelein heeft uitgeſtrooid dat Heer Frank geëxecuteerd was: 't welk ook zelve als de Kaſtelein ten Hove komende den Hertog zeide, de Hertog daar op diep zuchtende, zeide: *Wapy! wat hebdy gedaan?* En bewees meer andere tekenen van leedwezen en berouw. Na dit misbaar des Hertogs deê de Kaſtelein een voetval, en bad zijns lijfs genaden: *Gy zijt* (zeide tot hem de Hertog) *onſchuldig, en hebt gedaan, dat u bevolen was.* Daar na gaf de Kaſtelein te kennen dat hy de executie uitgeſteld hadde, en dat Heer Vrank nog leefde. Hier over was de Hertog uit 'er maten zeer verblijd, en heeft den gevangen doen ontſlaan, en hem met zijn lijf, ook zijn lief, Vrouw Jacoba de Gravinne (om wiens heimelijke ondertrouwinge hy gevangen was) geſchonken, en voorts hoog opgetrokken. En Hertog Karel de ſtrijdbare noemde altijd dezen Heer Frank zijn Vader, alzo zijn eigen Vader Hertog Philips van Bourgonjen overleden was.

EURIALIS en LUCRETIA.

Lucretia, begaaft met schoonheid, smet haar trou,
Door razende en verzot Eurialis te minnen,
Wiens eelheid haar, gelijk haar fierheid hem, kon winnen,
En sterft door 't missen van haar minnaar puur uit rou.

Wonderlyk geval ten tijde der Krooninge van Sigismund.

TEn tijde als Zigismundus, Roomsch Keizer, zoon van Keizer Karel de vierde, zijn intreê zou doen binnen de vermaarde Stad Siena in Italien, om aldaar de Keizerlijke Kroon t' ontfangen, die andere Keizers gewoon waren t' ontfangen tot Romen, is aldaar een zonderlinge Historie voorgevallen tusschen twee verliefde perzonen. Want met dat de Keizer uit de Kerk van St. Martha trad, hebbende ter Misse geweest, verscheenen voor hem vier Edele, jonge en zeer schoone Juffrouwen, welke begeerig waren, om te zien de Edellieden en Hovelingen des Keizers, of liever om ten toon te stellen haar ongemeene en uitstekende schoonheid, daar elk een over verwonderd was. Zijn Majesteit haar gewaar wordende, groete haar zeer beleefdelijk, en zy, aan d' andere zyde, bewezen den Keizer alle behoorlijke eerbiedinge. En, hoewel zy malkanderen zeer gelijk waren, zo was nogtans d' eene van deze vier, genaamd Lukretia, wel de schoonste, en bevalligste, nog geen twintig jaren oud zijnde, en gehuwd aan een rijk burger van Siena, Menelaus geheten, uit den geslagte der Camillen, een plomp en onaangenaam mensche, van welke zy zo nauw in den toom gehouden wierd, dat zy nimmermeer uit den huize mogt gaan, zonder spions en wachters rondom haar te hebben, zo dat zy aan niemand ter wereld zou hebben durven spreken, of d' oogen eens op slaan, of deze verdrietige Menelaus wierd daar terstond van gewaar schouwd.

Schoonheid van Lucretia.

Eneas Silvius, daar na genaamd Pius de tweede, Paus van Romen, beschrijft de schoonheid van deze Lukretia zeer wydlopig, en zegt, datze zeer schoon van lijf en leden was, wat langer van lijfs groote dan iemand van haar drie speelgenoten, hebbende lang, dik en blond hair, trekkende na de Goudverwe, en besloten in een hoofd-kleed, dat met Goud en gesteente vercierd was, zo dat de glans van 't zelve Goud en gesteente flikkerende op de stralen van haar schoone oogen, by na alle de herten der aanschouwers wegrukte en verstrikte. Haar voorhoofd was breed, glad, en zonder rimpels, hare wijn-brauwen boegs gewijs gewelfd, 't hair daar van niet te dicht en zwart, met een bequame en wel voegende afstand tusschen beiden, haar neus schoon en wel besneden, haare wangen vermiljoen-verwig, gelijk een Roos op Sneeuwitte-melk, haar mond klein, haare lippen koraal-verwig en een weinig verheven even zo de minnaars de zelve begeeren, om hun lekkere zoen lust te verzadigen, tanden klein en witter dan yvoor, welke de klank van de tongen zo zoet-luidende maakten, dat wie haar stem maar hoorde, terstond daar van weg gevoerd wierd, doch waar toe dient het dog om alhier af te malen het voorbeeld van een volmaakte schoonheid, gelijk den hoog-geleerden Eneas Silvius gedaan heeft? dewijl om geen ander oorzaak, als haar over groote schoonheid, de man van Lukretia haar zo nauw bewaarde, en de jonge jeugd na haar haakten, als de Visschen na 't water, ja zo-zeer, dat zy van vernuftige en redelijke menschen veranderen in onvernuftige dieren, en ongevoelige blokken. By deze uitstekende schoonheid voegde zy nog de

konst

konst en het çieraad zo van juweelen, als verscheiden Edele en wel gemaakte kleederen, hulzels, reuk-werken, en alle andere lieflijkheden, die een vrouw bedenken kan, wanneer zy geerne gezien is, en jemand meer zoekt te behagen als haar echte man. Haar gewaad en verçierzelen.

Onder een groot getal van jonge Hovelingen en Minnaars, die hun genegentheden tot slaven maakten van deze Lukretia, en de zelve hun dienst opofferden, was 'er een van zulken slag en staat, dat zijn schoonheid, jonkheid, Edelheid, grootheid, macht en Rijkdom hem boven alle andere lieftallig en aangenaam maakten. Deze volmaakte Edelman, Eurialus geheten, was geboren uit een van de voornaamste geslagten uit Franken-land, een groot begunstigde van den Keizer, zeer Rijk en wel verzien van alles wat 'er van noode was, om de juffrouwen te onderhouden, en t' overweldigen, zelfs het alderonverwinnelijkste Bolwerk dat men zou konnen bedenken. Deze groote en jonge Hoveling dan, den meesten tijd deurbrengende, met heerlijke en kostelijke maaltijden aan te rechten, in de welke hy de voornaamste Burgers van Siena onthaalde, verliefde ondertusschen op de schoone Lukretia, en zy wederom op hem. Het gezicht veroorzaakte deze gelijkformigheid van zinnen, dog het gebuurschap vermeerderde die, en maakteze daaglijx grooter, want Eurialis was juist geherbergd, naast de deur van Menelaus en Lukretia, welke hy daar door meest daagelijx in 't gezichte kreeg, maar geen middel wist om ter spraak te komen, ter oorzaak van de gewoonte des Lands, en de groote jaloersheid van haar gemaal. Om malkander over en weder te schrijven was 'er nog minder gelegentheid; vermits hy een Duitscher was, en nog onervaren in de Italiaansche spraak. zo dat 'er geen ander middel en was, dan de oogen, om hun liefde t' onderhouden en te voeden. In 't kort, Lukretia bevond zich, zo heftig besprongen, van de liefde tot Eurialis, dat zy een weêrzin begost te krygen in haar Gemaal, en zijn zoenen en omhelzingen te verachten, gedurig denkende op Eurialis, aan welke zy zich t' eenemaal had opgeofferd, gelijk hy mede zich zelfs overgegeven had om haar te mogen dienen. Eindelijk om tot haar voornemen te komen, en Eurialis haar meeninge te doen verstaan, nam zy voor een zekeren Hans, meê een duitscher van geboorte, en een oud dienaar van Menelaus, haar stuk te openbaren, en hem tot een bode van haar Vryagie te gebruiken. Aan d' ander zijde, Eurialis ziende, dat 'er voor zijn verdriet en smerte anders geen troost quam door de venster, zo begaf hy zich by een vriend, die Eneas Silvius, Nisus noemd, ziende op de twee volmaakte vrienden Nisus en Eurialis, daar Virgilius van gewaagd. Aan dezen vriend dan, ontdekte Eurialis al zijn lyden, en verklaarde hem ten laatsten, by aldien hy niet tot zijn voornemen quam, dat 'et met zijn leven haast gedaan zou wezen. Nisus, in plaats van Eurialis dit aan te raden, ried hem met gewigtige redenen alles af, en stelde hem d' onbehoorlijkheid, en gevaarlijkheid der zake voor oogen, maar bemerkende, dat hy geen sins te bewegen was, nog in 't minste deel hem van zijn voornemen afrekken, beloofde hy hem alle hulpe en bystand. In 't kort dan, Nisus bracht, zo veel te weeg, dat hy een oude koppelster opstommelde, welke een brief aan Lukretia bracht, waar in hy al zijn lyden en smarten openbaarde. Desgelijks schreef zy hem wederom, en liet den brief door Hans bestellen, welke in 't eerst, in dezen handel, alzo weinig smaaks had, als wy hier voor van Nisus gehoord hebben. Na dezen eersten brief, die zy haar minnaar gezonden had, stelde zy Hans niet meer te werk, om hem te doen vermoeden, dat zy dezen handel had laten varen, en stelde toen bedektelijk haar bastaard-broeder in 't werk, welke gedurig heen en weêr ging, en hun zaken verrechte. Deze bastaard-broeder woonde by de stief-moeder van Lukretia, niet verre van Menelaus huis, en was alleen geoorlofd zonder gezelschap

Eurialis verlieft op haar schoonheid en zy op hem.

Zy vervreemt van haar gemaal.

En neemt voor haar liefde door een knecht aan Eurialis t' openbaren.

Eurialis ontdekt zijn smarte aan zyn vriend Nisus.

Die hem 't ontraad, en de gevaren voor oogen stelt.

Brief gemeenschap tusschen de verliefden.

ſchap by haar te mogen komen, gelijk zy ook dikwils gewoon was ten huize van haar ſchoon-moeder te gaan. Hebbende dan haar voornemen aan haar broeder ontdekt, zo beſloten zy t' zamen, Eurialus te doen komen ten huize van de ſchoon-moeder, terwijl dat zy in de Kerk was om de miſſe te horen, en zouden als dan de twee gelieven malkanderen met gemak mogen ſpreken. Maar 't oude wijf, die nadenkende was, het zy dan, dat zy vermoede van eenig quaad ſpel, of om eenige andere oorzaak, ſloot haar huis, zo zy na de Kerk ging, toe, deê den baſtaard uit gaan, hem alzo belettende zijn rolle te ſpeelen, die hy voor hadde. Dit mishaagde den baſtaard zeer, en bedroefde niet minder de twee gelieven, als die nu geen raad meer wiſten, en vreesden dat het de ſchoon-moeder mocht gemerkt hebben, en den man te kennen gegeven, het welk haar ſpit heel in d' aſſche zou gewend hebben, want Menelaus hiel Lukretia voor een van de eerbaarſte vrouwen van Siena. Lukretia dan, ziende dat deze weg te zorgelijk was om te geraken daar zy geerne geweeſt had, gaf Eurialus te kennen, dat het onmogelijk was haar zake tot een goed einde te brengen, ten waar dat hy zogt op zijn hand te krijgen een zekere Neef van Menelaus, Pandarus geheten (want al zo noemd hem de ſchrijver, om de perzonen niet t' ontdekken, die in zijn tijd geleefd hebben) die zy zeide een goed en getrouw man te wezen, en zich wel gelukkig zou achten, in dien hy Eurialus eenigen dienſt mocht doen: maar Eurialus vond dezen raad niet goed, vreezende voor eenig ongemak, dewijl Pandarus dagelijx met Menelaus verkeerde, dog de tijd leerde hem dat de eergierigheid zo kragtig is in de menſchen, dat zy haar doet vergeten alle ſchuldige pligt en vriendſchap, ja de eer van het bloed-verwandſchap aan een zijde ſtellen, mits dat zy ſlegts (het koſte wat het wil) tot eenige hoogheid en ſtaat mogen geraken.

Hunne overleggingen om elkanderen te ſpreecken.

Dat hen belet werd.

Zy geeft Eurialis het uitterſte middel te verſtaan.

Terwijl nu dat Eurialus zeer nauwe acht ſloeg op het gaan en komen van Pandarus, zo geviel 't dat den Keizer hem belaſte om een reis na Romen te doen, om met den Paus, van wegen zijne Krooning te handelen. Dit vertrek viel Eurialus zeer zwaar, maar nog veel zwaarder zijn Lukretia, want na dat Eurialus vertrokken was, en zag men haar niet meer op ſtraat, nog voor deur, nog in 't venſter, maar zy leefde heel eenzaam, altijd beſloten, droevig, vol gedachten, ziekelijk, ende en kon nergens meê vermaakt worden. Doch zijn wederkomſte (na dat den tijd van twee maanden) had zo grooten kracht, dat zy, die eerſt ſcheen te willen ſterven, en al haar koſtelijke kleederen en juweelen afgeleid had, en zich van niemand liet zien, terſtond, voor den dag quam, zo ſchoon, wel gedaan, gezond en koſtelijk op gepronkt als ooit van haar leven, vertoonende haar weêr aan 't venſter, als zy te vooren gewoon was.

Die van den Keizer naar Rome gezonden werd.

Haar droefheid daar over.

Eurialus, door zijn getrouwen vriend Niſus onderrecht zijnde, dat hy Lukretia bequaamlijk zou konnen ſpreken, door het dak-venſter, van haar gebuur, die hy om gekogt had, vloog hem van blijſchap om den hals, en noemde hem d' eene helft van zijn ziel, om dat hy dezen middel zo wel bedacht had. Hy dan deze gelegentheid waar nemende, quam haar aldaar heimelyk te ſpreken, met een onuitſprekelyke blyſchap van weder zyden.

Niſus geeft Eurialis een middel by der hand om haar te kunnen ſpreken.

Hans, die al den handel van 't begin af, wel gemerkt had, en groote moeite en neerſtigheid had aangewend, om zijn vrouwe van haar oneerlijk voornemen af te brengen, en ziende dat 'er geen middel meer was om haar by haar eere te behouden, beſloot by zich zelfs, en beloofde haar ook in alles te helpen, en de zaak zo wel te beleggen, dat 'er Menelaus niet eens van weten en zoude.

Lukretia dan, met Hans over een gekomen zijnde, en zich t' eenenmaal op hem verlatende, gaf hem te kennen: (om haar aanſlag wel in 't werk te ſtellen.) hoe dat binnen drie of vier dagen haar pachters met koren zouden komen, en dat zy eens geworden

Zy beſluit van haar dienaar verzekert, hem

worden was met Eurialus, dat hy zig kleeden zou als een arbeider of zakke-drager, en het koren op de zolder dragen, dat dien volgende Hans haar vriend, als hy voor haar kamer quame, daar in zou brengen, alwaar zy voorgenomen had hem te verwagten, en zijn zware arbeid te beloonen, die hy tot nog toe om haren 't wille geleden hadde. Eurialus door dezen middel gekomen zijnde in de kamer van Lukretia, meende terſtond te volbrengen het geene daar toe hy gekomen was, en zig te verzadigen met de ſpijs, daar zy beide zo zeer na verlangden Maar terwijl zy bezig was hem te troetelen, en malkanderen onderhielden met vriendelyke en minnelijke koutingen, terwijl zy elkander kuſten en omhelsden, terwijl zy hem 't zakke-dragers kleed uittrok, en zijn aanzigt vaſt begon te waſſchen, zo quam Hans en ſtiet aan de kamer-deur, brengende haar een droevige tijdinge, te weten, dat Menelaus voor de hand was, en dat zy, derhalven op haar ſtuk moeſt letten, en dien dierbaren ſchat wel bewaren, en verbergen, die zo kort te voren in de kamer gebragt was.

in haar kamer te laten komen.

Het middel daar toe.

't Welk gelukt.

Werd van haar mans komſt gewaarſchouwt.

Men kan lichtelijk denken, in wat benauwdheid Eurialus zig bevond, als hy zig zelfs zo in den ſtrik zag: dog Lukretia verſtak hem in een donker ſchryf-kamertje, daar zelden iemand in quam, en daar de papieren van haar huis en andere diergelijke ſtukken, ook eenige ſchriften die de Stadt aangingen (want Menelaus was een van de voornaamſte Regeerders) in plegen bewaard te worden, hier meende zy dat Eurialus beter zou bewaard zijn dan elders, en de deur achter hem toeſluitende zette haar neêr, en nam haar borduurwerk op de ſchoot.

Zy verſteekt hem.

Naulijx had zy de kamer deur open gedaan en begonnen te werken, of Menelaus quam boven met nog een ander perzoon, om zekere Stads papieren te halen, die men op 't Raad-huis van doen had, daar beſtonden zy alle de doozen en kiſten te deurſnuffelen die in de kamer waren, maar en konden het ſtuk dat ze zogten niet vinden, weshalven Menelaus zijn gemalin Lukretia beval een keers te ontſteken om daar na te zien in 't voornoemde Comptoir.

Eurialus deze woorden hoorende zweete ſchier bloed van benautheid, houdende zig zelfs voor een dood man, vervloekte de liefde en de vrouwen, verfoeide zijn dwaasheid en lichtvaardigheidt, en beſchuldigde Lukretia van verradery, dat die hem al willens en met voordacht dit ſpel aldus beſchooren had. Terwijl hy in deze uitterſte angſt en vreeze was, en God bad, indien hy daar van verloſt wierde, zig nooit meer op geen vrouwen te zullen verlaten, zo wiſt Lukretia niet hoe zy hem beſt uit de weg zou helpe, want zy zag wel, indien Menelaus hier achter quam, dat 'et met haar en zijn leven gedaan was, dog eindelyk bedagt zy een zoete liſt, welke de daad bedekt hield, en hun beide het leven bate. Zy had by geval in 't venſter, dat op de ſtraat uit quam, een koffertje gezet, daar in zy gewoon was haar juweelen te leggen, waar in Menelaus juiſt ook eenige papieren ingeleid had, het welke haar in de zin komende, zeide zy tot haar man; *Lief, my dunkt dat gy eergiſter ik weet niet wat voor ſchriften gelegt hebt in dat koffertjen, dat daar in 't venſter ſtaat, miſſchien is daar in 't geen gy zo zeer zoekt, ik zal 'er eens nagaan zien;* En daar meê ſtond zy haaſtelijk op, en haar gelatende, als of zy 't koffertje open doen zou, ſtiet zo behendig daar tegen aan, dat 'et niemand gewaar wierd, en ziende dat 'et koffertje uit 'et venſter viel, zeide zy tot haar man met groote verbaaſtheid: *Helaes! mijn Heere, het koffertje is uit het venſter gevallen, ik bid u gaat haald het dog, op dat ik mijn ringen, en gy uwe papieren niet verlieſt, gaat dog beide, ik zal ondertuſſchen toezien, dat het niemand op en neme.* Hier op liep Menelaus, en den anderen, terſtond de trappen af, die redelijk hoog waren, en ondertuſſchen verſtak Lukretia haar lief, eer zy weder boven quamen. Het koffertje op geraapt en weder boven gebragt hebbende, deurſnuffelden zy 't, maar vonden niet, 't geen zy hebben moeſten, derhalven tredenze in 't

Vreeſe van Eurialis en Lukretia.

Haar liſt om niet ondekt te worden.

't Geen gelukt.

Comptoir daar Eurialus uitgegaan was, en aldaar hun lang gezogte papieren vinden-de gingen weêr heenen, om hun zaken waar te nemen, latende Lukretia zo vol van blyschap, door hun vertrek als zy te vooren door hun komste was verslagen geweest.

Zyzwemmen, na 't gevaar ontkomen te zyn, in een zee van weelde.

Deze verslagentheid over zijnde, als Eurialus nu verlost was uit zijn gevangenis, zo betoonde hy terstond, getrou en standvastig dat de minnaars zijn in de beloften, die zy aan God doen, want zo haast was hy niet in de kamer van Lukretia, of hy vergat al 't voorleden gevaar, en 't quade feit, dat hy voor zig nam te bedryven, alle de zware eeden en dierbare beloften by hem gedaan van eens anders bed niet te besmetten, gevende zijn dwaze begeerlijkheden den losse toom, en volgende zijn vleeschelijke wulpsheid meer dan de rechte redenen, die dog heel by hem in slaap gewiegd was. Hy begon te omhelzen, te kussen, en te troetelen de gene, die hy zo kort te voren vervloekt hadde, haar noemende zijn ziele, zijn harte, zijn vreugde, zijn vrouwe, ja zijn eenigen troost en Godinne. Ik laat staan wat 'er voorts meer geschiede tusschen deze twee ellendige minnaars. Eurialus, hebbende aldus zijn liefde en wellust geboet, ging wederom weg in 't zelve kleed als hy gekomen was, zonder dat 'et iemand merkte, want een ieder zag hem aan voor een arbeider, die 't koren had helpen dragen ten huize van Menelaus, daar nogtans Menelaus gemalin gedragen had den last van het lighaam van dezen nieuwen zakke-drager, en Menelaus het pak van een eeuwige schande voor zijn naam en achtbaarheid. Als nu deze twee gelieven, dit leven een tijd lang gevoerd hadden, en Eurialus zig tot twee of drie reizen toe gevonden had in gevaar van op de daad betrapt te worden, zo wierd Menelaus in 't laatste veel jalouser op Lukretia dan ooit te vooren, niet om dat hy in 't minste iet van deze vryagie vernomen had, maar om dat hy vreesde, dat door het groot getal van Heeren en Edellieden, die zijn vrouwe lief-lokten, haar stantvastigheid eindelijk gekreukt zou worden: daarom deê hy de deur en 't venster, in 't voornoemde straatje uitkomende, toestoppen, en bragt zo veel te weeg, dat zijn gebuurman vertrok. Waar door de twee minnaars alle middel om malkander te spreken geheel benomen wierd, tot hun groot verdriet. Niet te min, om in hun liefde voort te varen, daar af zy nu alreê de proef hadden gehad, en daarom dies te grager waren, zo beweegde Eurialus, den Neef van Menelaus, Panderus geheten (welke Lukretia eertijds verzogt had, maar die hy niet vertrouwde) hem in zijn voornemen te helpen, belovende tot vergeldinge van dien, dat hy hem by den Keizer Edel zou doen maken, en Ridder slaan, en te doen vereeren met den titel van Grave en Raads-Heer des Keizers. Gelijk hy ook eindelijk, voor zijn heerlijke werken verkreeg, daar hy zo zeer na haakte, te weten, den hals-band van de ordre des Keizers, en het Ridderschap, en tot een Graaf wierd verheven. In 't kort, om een einde te maken van deze Historie, dezen Pandarus wist alles, zo wel te beleggen, dat Menelaus en Eurialus t' zamen zeer goede en gemeen-zame vrienden wierden, en dat den eenen als hy te velde ging Eurialus Paarden gebruikte, waar tegen den anderen in zijn afwezen de schoone Lukretia tot zijnen wille had, en haar zo hard of zagt bereed als hem goed docht, en alzinlykheden van deze twee gelieven in zodaniger voegen beleid waren, zo en moet men zig niet verwonderen dat haar 't harte bezweken heeft als zy zagen dat de nood hun perste, en den middel benam van malkanderen meer te mogen zien, ik laat staan van meer by een te mogen komen, het welke aldus toeging.

'Lukretias gemaal werd jalours.

De verliefden werd alle middel om elkaar te spreeken benomen.

Pogingen van Eurialis om by haar te gezaken.

Die hem gelukken.

d' Oorzaak dat Keizer Zigismund, zo lang binnen Siena bleef, was, om dat hy niet verwerven konde, om van den Paus Engenius gekroond te worden, maar als hy, en zijn Heiligheid eindelijk verdragen waren, zo maakte hy zig veerdig om na

Romen

Romen te gaan, en toen moeſt Eurialus, die hy boven alle anderen zeer beminde, meê. En ſchoon hy deze reis zeer bedektelijk hield, en zijn meeſterſſe niet een woord daar van te kennen gaf, zo quam 't Lukretia echter ter ooren, en vernam ook dat hy meê möeſt.

Eurialis is genoodzaakt met den Keizer naar Rome te gaan.

Toen begon het verborgen vuur zijn brand eerſt te vertoonen, en de heftigheid van de genegentheden der vrouwen openbaar te worden, want zy ſchreef aan Eurialis, verweet hem, dat hy zijn vertrek voor haar verzwegen had, beſchuldigde hem van ontrouw en meinêedigheid, en eindelijk haar ſtijl wat verzoetende, bad hem, hy wilde zig over haar erbarmen, en haar met hem nemen, waar toe zy hem goede gelegentheid aanwyzen zoude, en by aldien, hy dat niet en deê, hy mogt wel verzekerd zijn, dat zy geen twee dagen meer leven en zoude na zijn vertrek, en dat hy met Menelaus vriendſchap te doen, eens oorzaak zou zijn van 't verderf van de getrouwſte vrouwe ter wereld.

Lucretiaas droefheid daar over.

Zy verzoekt hem haar mee te nemen.

Eurialis zeer verſlagen zijnde in dezen brief, vermits hy de humeuren van zijn Lukretia wel kende, en niet twijffelde, of, zo dwazelijk als zy voornam te ſterven, immers zo lichtelijk en verwoedelijk 't zelve ook zou in 't werk ſtellen, nam voor zich haar te vertroöſten, met belofte van haar meê te nemen, als hy weêr van Romen quam, of dat hy zou zien van den Keizer te krygen eenige laſt en bevel om in Toskanen te mogen blyven, deze beloften ſtelden Lukretia eenigzints te vreden, hoewel zy nogtans zeer ontſteld was, en vreesde, indien Eurialis haar eens quam t'ontſnappen, dat zy hem (gelijk het ook gebeurde) nooit meer zou zien. De Keizer dan van Siena vertrekkende, liet Eurialis zijn hart en ziele te pande in handen van de ſchoone Lukretia, en zy in gedurige rouwe blyvende, liet Eurialis met hem dragen haar trooſt, ruſt, en vreugde, kledende voorts haar zelfs in den rouw, genegzaam te kennen gevende, dat zy verloren had, het gene dat haar in vreugde en blyſchap hield. Deze hare benautheid wierd dies te grooter, om dat Eurialis zo hy te Romen was, ter dood toe krank wierd van enkel droefheid: het welk zy wetende, zo en ſcheelde 't niet veel of zy wierd zinneloos, en beſloot een van beiden, of al heimelijk na Romen te vlugten, om te bezoeken den genen, zonder wien zy niet leven konde, of haar zelfs wreedelijk van kant te helpen. Maar verwittigd zijnde van zijn genezinge, en dat het Hof wederom na Toscanen quam, zo vertroöſte zy haar op de hope dat hy haar meê na Duitſchland zou nemen.

't Geen hy haar beloofte.

Haar droefheid over zijn ziekte te Rome.

Terwijl dat de Keizer binnen Peruza was, quam Eurialis, beſloten hebbende zijn vriendinne t'ontſchaken (gelijk hy haar in zijn brieven beloofd had) naar Siena, om zijn voornemen te volbrengen, maar hy vond zig verre buiten zijn giſſinge, want wat neerſtigheid en vlijt hy voorwende, wat liſten en lagen dat hy aanleide, en wat boden dat hy te werk ſtelde, het was hem onmogelijk om Lukretia eens te konnen ſpreken; zo nauw waren alle de veeren bezet, en zo gedurigen wacht hield Menelaus over zijn Gemalinne, welke Eurialis alle dagen de ronde zag doen rondom haar huis, zonder dat zy hem anders kon onthalen, dan met wenken, lonken, zugten, en tranen, derhalven hy, geen middel ziende om zijn voornemen te volbrengen, met groote droefheid, en half miſtroöſtig te rugge gekeerd, en na den Keizer gegaan is. Dit vertrek vermeerderde grootelijks hun onderlinge droefheid, want hoe de lighamen verder verſcheiden waren, hoe het lyden, dat hun zielen benaude, heftiger en grooter was.

Eurialis komt om haar te ſchaken te Siena.

Dat hem door de zorge haars mans belet werd.

Maar om het kort en een einde te maken van deze ontydige liefde, na dat Eurialis dan vertrokken was, en Lukretia zag, dat 't onmogelijk was, om hem ooit meer te zien, zo nam zy vaſtelijk voor zig, te willen ſterven, en haar uitteerende lighaam op te offeren aan den genen die zy wiſt dat haar trouwelijk beminde, en wiens vertrek,

Lukretia beſluit haar te dooden.

trek, zy daar meê verschoonde dat hy ter dood toe bedroefd was, om zijn voornemen niet te hebben konnen volbrengen: en datelijk zou zy zig zelfs omgebragt hebben, ten waar dat eenige dienstmaagden by haar zijnde, en wel wetende wat haar deerde, 't zelve niet belet, en na hun vermogen haar vertroost hadden. Niet te min, d'ongelukkige Lukretia, die de smerte van deze groote benautheid en heftigheid van den rouw niet langer verdragen konde, bracht heele nachten over met weenen, zuchten, klagen, en karmen, en nuttigde eten nog drinken, waar door zy eindelijk in een harde en scherpe koorts viel, welke gedurende, vond men geen hart zo wreed of versteend, of 't moest beweegd worden, door 't hooren van haar geklag en gekarm, zijnde vol van verliefde passien en smerten, zonder dat zy van iemand konde of wilde vertroost werden. Haar moeder en andere vrouwen, welke haar bezogten, en niet en kenden de krachten der liefde, beklaagden en beweenden haar, dog poogden evenwel haar uit 'et hoofd te dryven de wreede begeerte van sterven, en haar door eenige ydele hope by 't leven te behouden. Maar de schoone en ongelukkige Lukretia, haar leven moede zijnde, vervloekende beyde haar geboortendag en de liefde, ook meer beklagende haar vriend dan haar ziele, stierf eindelijk in de armen van haar bedroefde moeder, in den Jare 1438. Eurialus, van haar overlyden verwittigd zijnde, stond op 't punt om zig zelfs uit mistroostigheid van kant te helpen, maar zijn getrouwste vrienden hem bestraffende en voordragende, dat zulks strekken zou tot zijn eeuwige schande, en verderf zyner ziele, wederhielden hem van dat voornemen, dog hy droeg evenwel rouwe over d' aflijvige, en gevoelde in zijn hart, een geduirige en overgroote droefheid, zo lang, tot dat de Keizer hem uithuwde aan een dochter van grooten huize met de welke hy huishoudende, leerde, wat een ongelijk hy Menelaus gedaan had, met hem zijn bedde t' ontreinigen, en hoe groot dat de dulligheid der minnaars is, welke om hun zotte lust te verzadigen, God, zijn gebod, eere, schaamte, en alles vergeten.

Waar in zy door haare dienstmaagden belet werd.

Vervalt in een dodelijke quelling.

Sterft door Eurialis te derven.

Die zich uit wanhoop daar over wil doorsteken, 't geen men hem belet.

Werd door den Keizer uitgehuwt.

Abraham vande Korput, in zijn vierde en laatste deel van de Godlijke Vierschaar, beschryvende de Boheemsche Vervolgingen wegens den Gereformeerden Godsdienst, verhaald pag. 584. uit Joachim Curæus, in zijne Jaar-boeken van Silesien, wat voor eenen Heere, eigentlijk, dezen voornoemde Eurialus geweest is, namentlijk: een voornaam Duitsch Heer, Caspar Slik geheten, welke op 't Synode van Constants mede was, als Johan Hus, en Jeronimus van Praag, aldaar veroordeeld en verbrand wierden. En heeft den zelven Joach. Curæus in zijn Jaar-boeken aangemerkt: dat als men het besluit des doods tegen den H. Man Johan Hus zoude oplezen, Casper Slik, die aldaar tegenwoordig was, van zijne plaatze opstond, en opentlijk verklaarde, dat hy geenzints toestemde der Priesteren trouwloosheid.

Wie deze Eurialis eigentlijk geweest is.

Dit was dien Heer (zegt vorder A. vande Korput, in 't gemelde boek) wiens ongeoorlofde liefde, (ten tyde als die met den Keizer Zigismund in Italien was getrokken) met zekere getrouwde Mevrouwe van Siena, Æneas Sylvius, onder de versierde namen van Eurialus en Lukretia zo levendig heeft beschreven, en van den welken hy ook getuigd, dat op zijn vertrek uit Italien met den Keizer Zigismund de voorzeide Mevrouwe van droefheid zijnde komen te sterven, het weinig scheelde of hy zoude die uit wanhope na d' ander wereld vergezelschapt hebben: dit viel voor anno 1432. Deze Heer dan te Constants zijnde op het Concilie anno 1414. was nog jonk, en alzo hy van een vroom gemoed was, geen volkomen veinser, nog geslepen Hoveling zijnde, handelde daar om als een oprecht Duitsch; wierd namaals Cancelier van drie Keizers, Sigismud, Albert de tweede, en Frederijk de derde. Dus verre Korput.

KARO-

KAROLETTE,

Gemalinne van

LODEWYK,

Seneſchal van Vrankrijk.

De geile Karolette, in welluſt opgevoet,
Beſmet haar echte trou door haren boel t'omarmen;
Des zy door haar' Gemaal, nu oorloos voor haar kermen,
De ſtraf dier misdaad met haar dierbaar leven boet.

HIer voor hebben wy verſcheide exempelen verhaald van de al te ſtrengen wrake, die zommige Mannen hebben genomen, over 't misdrijf hunner vrouwen, waar by wy nog eenige voorbeelden zullen voegen, die niet minder droeviger nog ſchrikkelijker uitkomſte hebben gehad, als de voorgaande.

Lodewijk Seneſchal van Normandyen, riekende d' ontuchtige ommegang zyner Huisvrouwe Karolette, met den Hof-meeſter of opziender zijns Huis, genaamd Joan Laverne, leide hy zo neerſtig toe om de zelve te beſpieden, dat hyze eens betrapte, ende vondze te zamen leggen. Hier over op 't hoogſte verſtoord, doorſtak hy, in den eerſten aanval, den Overſpeelder, en kort daar aan ook zijn Gemalinne doodende; zonder hem door hare heete tranen en gebeden, houdende in haar armen haar kinderkins, dieze van hem ontfangen hadde, of door haar hooge afkomſte te laten bewegen: zijnde de zuſter van Lodewijk de elfde Koning van Frankrijk: die gebeten op haare ontucht, niet het minſt misnoegen daar over aan den Man betoonde.

Lodewijk, Seneſchal van Vrankrijk, betrapt zijn vrouw in overſpel.

Doorſteekt den overſpeelder.

Daar na zijn vrou.

Insgelijk heeft ook Joannes Malateſta, ziende zijn wijf in de armen van zijn broeder Paulus Malateſta, beide d' overſpelige in de daad deurſteken.

Diergelijk voorbeeld.

Rudolf van Gonzaga, broeder van Fredrik Gonzaga Maarſchalk van Mantua, in 't Leger verſtaan hebbende, dat zijn Vrouw de palen des Echts te buiten trad, en gekomen ter plaatze, daar hy den Overſpeelder en 't wijf by een vond, heeft hyze beide met eigen handen gedood; eerſt zijns Vrouwen aangezigt met 't bloed van haren Pol beſprengende.

Een ander.

De GEMALINNE

Van

ANDREAS,

Koning van Ungarien.

De wakkre Bankban, van een edle toorn geſpoort,
Berooft de Koningin, Andreas Vrou, van 't leven,
Die ſnood zijn Gemalin tot geilheid had gedreven,
Van hem om 't vuil bedrijf met zijn rapier vermoort.

Andreas bereid zich tot een Krijgstocht naar Jeruzalem.

ANdreas, Koning van Ungarien, aangevangen hebbende zijn Jeruzalemſche Krijgs-togt, had, midlerwijl Bankban, tot overſte berichter zijns Rijx geſteld: met eenen zijn trouwe voorzorge de Koningin Gertrudis bevelende.

Beveeld zijn vrou en rijk aan Bankban.

In deze uitreize de broeder van de Koningin uit Duitſchland over komende, om haar over haars man afwezen te trooften, verſlingerde zijne genegentheden op het wijf van Bankban, die hy ook, door toedoen, van de Koningin, geweldelijk misbruikt. Bankban door de aanklachte van zijn Gemalin in yver woedende, dood de koppelige Koningin: en (ô teere kuisheids voorzorge) de Koning t'huis gekomen zijnde, en de waarheid by hem uitgevorſcht hebbende, verklaard zelfs haar te recht gedood te zijn; en door den mond des Rechters, is den betygden vry geſproken.

Die de Koningin door zijn vrou tot overſpel te bewegen vermoord.

Diergelyk voorbeeld.

Kleomenes Tiran der Methymnæers, heeft drie of vier koppelerſſen, die hare vuiligheid in 't oog van de wereld gepleegd, en vele Vrouwen ter ſchande gebragt hadden, in zakken doen verdrenken. Ook leeſt men 't zelfde van Periander gedaan te zijn.

Een ander.

De Prieſters van Iſis, om dat zy haar door groote giften tot koppelaars hadden laten misbruiken, zijn door den Keizer Tiberius gekruiſſigd.

Schrik-

Schrikkelyke Vervolgingen en ellendige ſtaat der Joden en Jodinnen Onder EMANUEL, Koning van Portugaal.

Emanuel, door zucht tot Chriſtus naam gedreven
Dwingt al het Jodendom te knielen voor den Held,
Die om de plaagen, op hun weigeren geſtelt,
Zich, doch ſchoor-voetende, den Heiland overgeven.

De Joden door Ferdinand in ballingſchap gezonden.

Toen haare Majeſteiten van Kaſtilien Ferdinand en Iſabelle ondervonden hadden, dat deur de Joden, die onder hen lieden gebied ſchuilden, gruwelyke ſchelmeryen, tot nadeel van de Heiligheid onzer Gods-dienſt (zegt H. Ozorius, Biſſchop van Silvas) geſmeet wierden; hebben zy ze alle in ballingſchap weg gezonden.

Eenigen veinzen zich Chriſtenen te zyn.

Dit dan geſchieden Anno 1482. eenigen echter onder hen, deur den Heiligen Geeſt verlicht zijnde, hebben zig tot het Kriſten geloof en Gods-dienſt begeven: anderen weder, om niet genootzaakt te zijn hunne gronden, huizingen en andere panden te verlaten, of in zo ongelegen tijd te verkopen, veinsden zig deur eene valſche belijdeniſſe het Kriſten geloof aan te nemen. Al d' overigen zijn voorts in ballingſchap verſtooten. Maar als 'er eenigen aan byzondere oorden verſpreid waren, heeft het grootſte deel der zelver van Koning Johan onder zekere voorwaarden verworven, dat het zig in Portugaal voor eenen bepaalden tijd zoude nederſlaan. De voornaamſte voorwaarden zijn geweeſt, datze ieder, hooft voor hooft, den Koning acht Gout-guldens moeſten aantellen, en binnen zekeren tijd buiten de palen van Portugaal wijken; en dat, indienze na dien beteekenden tijd in Portugaal gezien wierden, zy de vryheid zouden verbeuren: maar dat de Koning hen, wanneerze vertrekken wilden, een veilige gelegentheid om te varen zoude verſchaffen. Deur dit middel verzamelde Johan een geweldige ſomme geldts, die hy op 't vlijtigſte doed opſluiten, op dat hy in Africa zou mogen overſchepen. Want hy haakte om de Mooren op 't heftigſte te beoorlogen: en zulx niet zo zeer uit begeerte van glorie, als wel om den Gods-dienſt en eere van Kriſtus te doen aanwaſſen. En voorwaar dat hy zulx niet en dede, daar van zyn voor eerſt de bittere toevallen, waar mede hy lang wierd aangevogten, een hinderniſſe geweeſt: maar eindelijk heeft de dood alle diergelijke betragtingen van hem te niet gedaan. Hy heeft echter, zo lang hy leefde, yverig zorge gedragen, om aan de Joden zijn gedane belofte te houden. Hy beval derhalve aan zijne Haven-meeſteren, dat ze met de ſchippers zouden verdragen, om de Joden, voor een billijk vragtloon, na zodanige geweſten, als zy verkozen, te voeren, gebiedende hier nevens ſtrengelijk, dat niemand zig zoude ver-

Werden door Koning Jan weer ingelaten op zekere voorwaarde.

Die hy heilig na komt.

vervorderen hen te verongelijken. Maar het ging hier mede geheel anders. Want de kooplieden en schippers, die de Joden in hunne schepen ontfingen, bestonden dezelve op zee met veelerley verongelijkinge zeer bitterlijk te plaagen: en geenzints zig vernoegt houdende met het bedongen vaarloon, drongenze d' onwilligen veel meerder geld af, op wat maniere zy konden: voeren moedwilliglijk eenen verkeerden weg, en hielden deur veel omswervens hunnen spot met deze ramp-zaligen, invoegen dat de zelve, al hunnen voorraad verteerd hebbende, genoodzaakt waren, den lijftogt van hen te kopen. Zy stelden dan zo hoogen prijs op hunne eet-waren, dat de Joden met die te betalen, alles wat zy hadden, verloren. Behalven dit, schonden zy met geweld getrouwde vrouwen en maagden, en bejegenden de mannen met onlijdelijken hoon: ja vergeten hebbende den naam van Kristenen, sprongen in allerley trouweloosheid en moedwilligheid om. De Joden, die in Portugaal waren gebleven, eensdeels uit schrik voor zulk eenen overlast ontroerd zynde, (want dit kon zo niet geheeld worden, of het geruchte van zo groote onheilen quam eenigzints hen ter ooren) anderdeels om datze deur armoede verhinderd, de dingen tot hunne reize nootzakelijk, binnen dien tijd niet konden koopen, hebben hare vryheid, aangezien onderwijl de tijd hen voorgeschreven voor by liep, verloren. Zo wie derhalve eenen Joodschen slaaf begeerde, die eischte dien van den Koning. De Koning echter gaf het smeeken der gener, die hy opregt en zagtmoedig van aard merkte, gehoor, op dat de Joden onder eene al te strenge dwingelandy niet zouden vertreden worden. Dit dan gebeurde een weinig voor Johans overlijden. Niet te min was by een ieder, die zyne neigingen kende, dit vermoeden, dat men de Joden, indien hy langer geleeft hadde, deur zyne goedaardigheid onder eenige voorwaarde zou moeten ontslaan hebben. Dusdanig was de gelegentheid der Joden, die te Poortegaal woonden, wanneer Emanuel begon te regeeren.

De Kooplui den en schippers verongelyken hen.

Schenden hunne vrouwen en dochteren.

De Joden, in Portugaal gebleven, verliezen hun vryheid.

Hy dan, ziende datze tegen het verdrag niet met hunnen wil in Portugael, na den tijd hen van Johan voorgeschreven, gebleven waren, steldeze alle op vrije voeten. Zy deur zulk eene weldaad buiten zig zelven, boden hem eenen grooten schat zilvers aan: den welken hy weigerde te ontfangen; want hy had besloten dit geslagte allengskens tot het Kristendom deur weldaden aan te lokken.

Emanuel Koning geworden stelt de Joden op vrije voeten.

Eenigen tijd hier na begon Emanuel, de zake, aangaande de Joden nader t' overwegen, waar over als doen de gantsche gemeente mompelde, en velen in den Raad onderling strydig waren. Want daar wierd geraadslaagt, of men de Joden, die by hare Majesteiten van Kastilien gebannen, en in Portugaal waren neergeslagen; gedurig zou buiten dryven, gelijk ten tijde van Johan was besloten, of dat hen uit Koninglijke goedertierentheid zoude toegelaten worden, de huizingen, dieze in dit Rijke bewoonden, te behouden. Hare Majesteiten van Kastilien dreven Emanuel deur brieven aen, dat hy dit boosaardig, en by God en menschen hatelijk geslagte geen verblijf in Portugaal zoude vergunnen. Emanuel oordeelde dit een zake, die men ten hoogsten moest overwegen. Eenigen in den Raad hielden staande, dat men dit Volk, dat de Paus in de steden der Roomsche kerke gedoogde te woonen, niet en behoorde te bannen. Op dit voorbeeld vertoondenze ook dat vele Italiaansche steden, en nevens de zelve vele Kristen Princen, niet alleen in Italien, maar ook in Duitschland en Oostenrijk, en meer andere Landt-schappen van Europa, de Joden vryheid van woonen en handel te dryven vergunden. Dat men nevens dit, met hen uit te dryven, de valsheden en bedriegerijen niet uit hunne harten kon bannen: want dat het goddeloos geslagte, aan wat stede het zig ook nederzette, de zelve voetstappen van boosheid zou achterlaten. Het paste derhalven geenen wijzen man, zig over gedane schelmeryen meer in d' eene, dan in d' andre plaatse t' ontroeren. Vorders,

Raad pleging of men de Joden de Koninklijke goedertierentheid zou laten genieten.

Oordeel van eenige Raads-heeren ten voordeel der Joden.

indien

indien de Joden in Afrika (waar aan niemant konde twijffelen, indien men haar uit onze Land-palen verdreve) quamen over te schepen: dat dan alle hope, die men nog van hare bekeeringe kon hebben, was afgesneden. Want onder de Kristenen quamen velen van hen, aangelokt deur der Kristenen gemeenzaamheid en voorbeeld en reden, tot bekeeringe: het welk onder menschen, deur Mahomets ketterye vergiftigt, geenzints konde geschieden. Het ware boven dit aan 't gemeene beste niet dienstig, dat dit geslagte de Rijkdommen, waar van vele onder hen overvloeiden, tot de Mooren zou overvoeren: en de wetenschappen, die het van d' onzen geleerd hadde, onze vianden inscherpen, waar deur zy d' onzen geen geringe afbreuk zouden konnen toebrengen.

Andere dreven hier tegens, dat niet zonder reden dit volk uit Vrankrijk, en uit verscheide steden van Duitschland, en uit de Rijken van Arragon en Kastilien was gedreven: maar om dat by de Princen, die den ongekreukten Gods-dienst niet minder, dan den aanwas van hare inkomsten waardeerden, grondig was ondervonden, dat d' eenvoudigen in hun geloof van de Joden aangevogten, Kristus allerheiligste naam gruwelijk gelastert, en velen hunne gemoeden uit hen lieder ommegang met bederffelijke doolingen besmet wierden, en dat dit euvel voortsloeg tot bederf van 't onwetende en slegte gepeupel. Het paste nevens dit geenen voorzigtigen Prince, eenig betrouwen op hen te vesten, die vianden vanden Christelijken name zyn, en deur gene Gods-dienstigheid kunnen verhinderd worden, om niet alle geheimenissen, dieze kunnen opspeuren, onzen vianden bekent te maken, en ons heil en welvaart voor gelt te verkoopen. Dat, indien men op voordeel wilde zien, het ongetwijfelt veel nutter ware, een volk tot bedrog geboren, eer het zijne handen in het merg der inkomsten sloege, slegts met zijne tegenwoordige goederen uit te bannen, dan, na dat het al 's Lands Rijkdommen in zyn geweld gekregen hadde, met zo magtigen buit verrijkt zijnde, te laten passeren. Want dat ze nu alleen de goederen zouden weg voeren, dieze van elders aangebrogt hadden; maar indienze langer in 't Rijk vertoefden, dat zy vele menschen met hare bedriegerije en valscheid, waar in zy zo deurslepen waren, van alle goederen zouden beroven. Emanuel dit oordeel volgende, heeft besloten, dat al de Joden en Mooren, die den Kristelijken Gods-dienst niet zouden willen belijden, het Rijk moesten verlaten: ook stelde hy eenen dag, waar in al de genen, die men in zijn Rijk quam te vinden, hare vrijheid zouden verbeuren.

Het oordeel van anderen tot nadeel der zelve.

't Geen Emanuel volgt, en de Joden 't Rijk verbied.

Ondertusschen naderde de dag, waar in de Joden, die niet gezint waren Kristenen te worden, in ballingschap zouden vertrekken. Zy maakten zig derhalve gelijkerhand yverig tot de reize gereed, als Koning Emanuel met groote ongedult lijdende, dat zo vele duizenden van menschen in een oneindig jammer verstooten wierden, om ten minsten de behoudenisse der kinderren te voorzien, by zig zelven eenen vond bedenkt, voorwaar inder daad onbillijk en ongeregtig, niet te min om 't inzigt en voorgesteld einde (zegt Ozorius) lofwaardig. Want hy beval, dat men de Joodsche kinderen, die nog hun veertiende jaar niet en bereikten, van hunne Ouderen afgetrokken, en uit hen lieder oogen vervoerd zynde, aande leere en tugt van den Kristelijken Gods-dienst zou overgeven. Een zake, die niet zonder groote ontstelteniss der gemoeden konde geschieden. Want het was schrikkelyk om aan te zien, dat men de kinderen, uit haren moederen armen rukte: de vaderen, aan hare zoonen gestrengelt, beroofde, ja ook met kluppelen te keere ging, het geweldig getier aan alle hoeken, en hoe alle wijken van het gekerm en misbaar der vrouwen vervult wierden. Daar zyn 'er geweest, die, uit beroerniss over dit wanschikkelijk bedrijf, haare kinderen in putten versmoorden. Eenigen vervielenook tot zo razend

Hy beveelt de veertien jarige kinderen den ouders t' ontrooven, en in de Kristelyke Gods-dienst op te voeden.

zend een dolheid, datze zig met eige handen het leven benamen.

De wañhoop en 't gejammer daar uit ontstaan.

Hier by quam nog, tot meerder beswaarnisse van dit ellendig volk, dat men de genen, die na 't lijden van zo groten overlast, in Afrika begeerden over te schepen, de minste gelegentheid daar toe niet en verschafte. Want de Koning brande zo geweldig, om dit geslagt tot den Kristelijken Gods-dienst te voeren, dat hy oordeelde, men moest het eensdeels met giften aanlokken, anderdeels met geweldt daar toe aandringen. Hoewel men derhalven, volgens het verdrag, den Joden schuldig ware gelegentheid tot hunne reize te verschaffen: zo verlengde hy dit echter van dag tot dag, op dat hy tijd mogt winnen van hen in meeninge te veranderen. Hy heeft dan, schoon in den aanvang hen drie Havenen, om scheep te gaan, in Portugaal waren aangewezen; laten afkundigen, dat niemant onder hen van elders, dan uit de Haven van Lissebon zoude vertrekken. Hier deur geschiede het, dat een ontellyke menigte van Joden op Lissebon quam aanzakken. Maar ondertusschen ging de beteekende dag voorby, invoegen dat zy, die nog tot geen vertrek hadden kunnen raaken, nootzakelijk hare vryheid moesten verliezen. Eindelijk heeft de meeste hoop, deur deze onheilen vermeestert zijnde, liever den Kristelijken Gods-dienst, het zy dan opregtelijk of geveinsdelijk, willen aannemen, dan het leven in zo groot eene rampzaligheid overbrengen. Zy dan op hare belijdenisse den Doop ontfangen hebbende, verworven te gelijk weder hare vryheid en kinderen, en goedertierentlijk van den Koning met vele weldaden genoodigt zijnde, brachtenze haar leven door in 't Rijk van Portugaal met genoegzame vrede en rüste.

Emanuel begeert dat zy niet dan uit de Haven van Lissebon zullen vertrekken.

Veele nemen den Christelyken Gods-dienst aan.

Dit stuk nogtans, is nog wettelijk nog Gods-dienstelijk ten einde gebrogt. Want hoe dus? zal men wederspannige gemoeden, en verbonden aan eenen Gods-dienst, zo vreemt van den onzen, aandryven tot het geloof van dingen, die zy met al hunne driften versmaden en verfoeyen? en zal men dit onderwinden, op dat men de vryheid van den wil verhindere, en de toomelooze geesten in boejen sluite? Maar dit is onmogelijk, en behalven dat wort het by onzen Zaligmaker niet goed gekeurt, want hy eischt van de menschen een vrywillige offerhande, en gene die haar met kragt en geweld werd afgedrongen: nogte hy beveelt niet, dat men den gemoederen geweld aandoe, maar dat men de genegentheden tot de oeffeninge van den waren Gods-dienst aanlokke en noodige. Voorder ook, wie kan dusdanig een werk toeëigenen, dat alleen de Heilige Geest uitwerkt in de gemoederen der genen, die niet tot den uitterssten levens-adem desselven goedertierentheid poogen te wederstreven? want die alleen is het, die de zielen verlicht, aanprikkelt en noodigt, en de genen, die zo groot een gave met geen hertnekkig en ondankbaar gemoed versmaden, tot de kenniss en gemeenschap van Kristus geleit. Eindelijk wie ziet niet, hoe afschuwelijk het zy, dat men voor een volk, dat in den Gods-dienst verdacht is, zo veele geheimenissen, zo vele heilige zaken, en zo grooten omslag van Goddelijke dingen bediene? ja onbedachtelijk den genen, die de Kristelijke leere bespotten, gelegentheid van ondaaden geve? en dat aldus deur schijn van Gods-dienst onwaardelijk de Gods-dienst geschend word. Aldus hebben de Joden ten deele in ballingschap omgesworven, en ten deele den naam van Joden verlooren. Maar al de Mooren, die van Mahomets bederffelijke secte niet wilden afwijken, hebben zig naar Afrika begeven. Ook wierd hen geen overlast, gelijk de Joden, aangedaan, op dat niet de Christenen, die in Afrika of Asia onder der Saracenen gebied leefden, ten dien op zichte eenig onheil quamen te lijden.

d' Yver des Konings misprezen.

IRENA,

I R E N A,

Een Edele Griekſche Juffer.

De Griekſche Irena, door den Turkſchen Vorſt geſtreelt,
En van ſlavinne tot zijn mingenoot verheven,
Verlieſt door zijne hand haar ſchoonheid met haar leven,
Schoon hy zich blind zag in de ſtraalen van dat beeld.

Mahomet doet na 't overwinnen van Konſtantinopolen Keizer Conſtantinus XV. verwurgen.

Mahometh de tweede Turkſche Keizer, hebbende in den jare 1453. Konſtantinopolen ingenomen, heeft aldaar een ſchrikkelijke bloedſtortinge, aangerecht, en onder andere ook des Keizers Conſtantinus de XV. gemalin en twee dochters doen verworgen.

Irena, gevangen zijnde, werd tot Mahomet gebracht.

Onder de geroofde Maagden quam 'er een, onder vele uitmuntende in ſchoonheid, in handen van een Turx Hoofd-man, die hare uitnemende ſchoonheid beglurende, en docht die niet dan voor een Vorſtelijk perzoon te wezen, zig al te gering tot 'et plukken van zo een waardig pand achtende. Irene wierd deze jonge Maagd genoemd. De Hoofd-man, die in zijn geweld hebbende, bragt de zelve veilig tot den Keizer Mahometh, die nog in 't bloejenſt zijner jaren zijnde, en gantſchelijk genegen tot d' onkuiſche treken, voelden 'em wel haaſt door dit ſchoone beeld geraakt. De Hoofd-man deze ſchoone Juffrouw by de hand hebbende, ſteldenze den Keizer voor, en ſprak, *Grootmachtigſte Heer Keizer, onder alle de geroofde ſchatten in deze wijd beroemde Stad verkregen, heb ik 'er geen waardiger, koſtelijker, nog aangenamer gevonden. Ziet hier het puik der Griekſche Maagden Den pronk van alle ſchoonheden. De kroon van alle deftige Jongvrouwen. Den praal van alle Conſtantinopoliſe dochteren. 't Voorbeeld van alle aardigheden. Een maagd, Heer Keiſer, wiens aangenaam gezigt bequaam is om d' alderwreedſte en bloeddorſtigſte menſchen tot med' dogentheid te bewegen, en 'er waardig te maken, om bemind te worden, van den aldergrootſten en magtigſten Keizer van de gantſche Wereld. Dit waarde pand ziet gy hier voor uw oogen. 't Geluk heeft my, die in de handen geſtort, en mijn genegentheid draagt, Heer Keizer de zelve in eigendom op. Gebruikt deze onvergelijkelijke ſchoonheid na uwen luſt en vermaak.* Deze woorden geſproken hebbende, liet hy hare hand los, en vertrekt met eerbiedigheid wederom na 't Heir-leger. Voorwaar, de Hoofd-man, in het pryzen dezer Maagd, had de palen der waarachtigheid gantſchelijk niet overtreden: want zo 't waar is, 't gene men van dezelve ſchrijft, mogt zy wel geacht worden voor een wonder der nature. Hare oogen zwierende in 'er hoofd, vermengd met een aangename ſtatigheid, geleken eer twee glinſterende ſtarren, dan vlieſige rondigheden. De gevalligheid van 'er aangezigt, betoonden 'er zo overmatig, hare woorden zo zedig en zoetvloejende, hare manieren zo heuſch, haar gewaad zo pragtig, hare vercieringen zo koſtelijk, hare kronkelende hair-vlechten zo wonderlijk: dat die 'er maar eens quam t' aanſchouwen, zig wel haaſt gevoelden tot in 't binnenſt' van zijnen boezem geraakt; zo dat 'et ſcheen, dat de natuur een ſtaaltje van 'er deftige werkinge in deze zeventienjarige Irene wou betoonen. Mahomet de kragt der liefde ontfonkt door de verſcheidene aardigheden, van deze ſchoone Juffrouw gevoelende, in zijn jeugdig hert opwellende; ontfingze met een overgroote blyſchap. Dog alzo den ſtand des Rijx hem weêr-

De ſchoonheid van Irena.

Mahomet verlieft op de zelve.

hieuw, 't gebruik dezer schoone te mogen genieten, na zijnen lust en vermakelijkheden: zo deê hy de zelve door zijne Hof-jonkeren naaukeuriglijken op sluiten; ter tijd en wijle dat 'em bequamer gelegentheeden voor zoude komen. De Keizer, 't alles in redelijke stilte in de Stad gebragt hebbende, begon toen eens op zijn schoone Irena te denken. Dê die voor hem komen, bevond dat 'er aangename schoonheid niet verslenst, nog verminderd, maar eer dat ze meerder schoonigheden op 'er boezem getorst had. Toen wierd die magtigen Keizer van een overwonnene Maagd gantschelijk overwonnen, die grootmagtige Keizer, die in wreedheid Nero, in boosheid Lucullus, in 't oeffenen der geregtigheid Trajanus, in verdraagzamelijken arbeid Hannibal, in gelukkige aanslagen Cæsar, en in mannelijke dapperheid eennen Alexander gelijk was, die overwinnende Keizer, die ten eeuwigen hoon en smaad der gemeene Christenheid, de Christenen overweldigd heeft, meer dan twee honderd Steden, en twaalf Vorstelijke Koningrijken. De Keizer was hem anders nieuwers meê bemoejende, dan alleenlijk met 'et stroken en liefkoren zijner schoone: soo dat hy volle drie jaren (na 't innemen van Constantinopolen) als verzopen, in zijne wellustigheden lag. Alle Rijxzaken liet hy hem niet aangaan. d' Uitheemsche gezanten mosten onverrichter zaken vertrekken. 't Bewind des Rijx liet hy in handen van zijne Bassas, die 't wijl 't 'er beuren mogt, haar Keizers betoonden. Deze schraapten 't alles na 'er, watze bekomen konden; als tot de gierigheid t' eenemaal overgegeven zijnde. 't Gemeen begon te knorren. De Janitzers betoonden 'er wederspannig. 't Krijgs-volk sprak verachtelijk van 's Lands bestiering. De Hovelingen waren misnoegd. De Raads-Heeren radeloos. 't Begon alles in 't war te loopen. Niemand dorst 'em verstouten, om zijn Keizerlijke grootmagtigheid hier van eenige kennisse te doen: en om 'em van zijn wellustig leven af te raden, een yder vreezende om in d' ongenade van deze Tiran te vallen; 't welk zo veel was, dan 'em zelve moedwilliglijk in de dood te werpen. 't Wijl deze zaken aldus in 't war stonden, zo nam eender van zy byzondersse Bassaas. de kloekmoedigheid aan, om 'em in zijn verwijft leven te bestraffen. Mustafa (zo was hy genoemd) zogt gelegentheid om den Keizer aan te spreken; die hy, na weinige dagen vertoevens, verkreeg. Vand 'em alleen wandelende in een zijner Lust-hoven, quam by 'em, en, na behoorlijke eerbiedigheid, sprak hy 'em aldusaan: *Genadigste Heer Keizer, vergeef mijne vrymoedige stoutigheid, 'k heb u eenige byzondere zaken, betreffende 't gemeen welvaren van 't Rijk te betoonen: maar de vreeze die mijn gemoed omheind, die doet my zulx achterhouden. 'k Wenschte van herte, dat ik de vrymoedigheid mogt hebben, om zijn Keizerlijke waardigheid van alles goed onderricht te doen, belangende den staat van 't Keizerrijk.* Hier op antwoorden de Keizer met een blyachtig aanschijn: *Laat varen, Mustafa, uwe vreeze, die u wederhoud om vrymodelijk te spreken; spreekt uit de borst 't gene gy te zeggen hebt.* Mustafa boog zig voor den Keizer neder, en sprak 'em vorder aldus aan: *'k En twyfel niet, Heer Keizer, of gy zult mij voor dwaas, of vermeten achten, dat ik de stoutigheid derf gebruiken, u dus vryelijk aan te spreken: Maar zo ik my in gedachte voerde gemeene kennisse, die wy in onze kindsheid t' zamen hebben gebad, uwe goedaardigheid, die ik dikmaals heb bespeurd t' my waards, de schuldige pligt myner gewisse, d' ervarentheid die gy altoos hebt gehad van mijne getrouwigheid: zo verzeker ik my, dat mijne redenen niet qualijk zullen genomen worden. Ik word als gedwongen om te spreken van zodanige zake, die ik weet zo ze maar met een opregt gemoed werden aangesien, u wel gevallen zullen. Ach! Heer Keizer, 'k bedroef my op 't alderhoogsten, zo wanneer my in gedachten komen, wat een heiloos leven dat gy nu onlangs hebt aangenomen. Wat hebje zeder 't innemen van Constantinopolen gedaan, anders dan dat je met uwe Griekschе slavin geduriglijken in alle wellustigheden hebt als verzopen gelegen. Gy weet niet wat hier uit ontstaat, uw oogen zijn verblind door de*

En vergeet zich in haar te liefkoren.

Waar 't gemeen begint te knorren, en yder t' onvreden is.

Mustafa een der Bassaas besluit hem in zijn verwijft leven te bestraffen.

Zijn aanspraak aan den Keizer.

kracht

kracht schijnende helderheid van uwe waarde Irene. Die Irene, die gy meerder schijnt te achten, dan uw eigen Keizer-rijk, 't welvaren van 't gemeen, en ons aller lijf en leven. Uwe onderdanen beginnen haar wrevelig tegens u te toonen. Uwe eigen Krijgs-knegten, beginnen weder spannigheden tegens u aan te nemen. Uwe grootmachtigheid word veracht. Uwe gebeden versmaad. Uwe bevelen verworpen. Uwe Hovelingen gehoond. Uwe dienaars bespot, en niemand kan 'em genoegzaam verwonderen, hoe 't mogelijk is, dat gy, Heer Keizer, die in 'et veld schijnd geboren, in Krijgs-togten op gevoed, in 't harnas geklonken, gedurig onder 't geluid der klinkende trompetten u hebt gehouden, en die meer vermaak en lust pleegt te scheppen in 'et renneken der Paarden, in 't stellen der slag-orde, in 't beschikken van Krygs-zaken, en in 't handelen der wapenen: dan u te bemoejen met deze laffe venus jankerijen. Wat schand zal u dit niet voor de gantsche Wereld wezen? dat gy! die zo menigmaal d' overwinninge hebt verkregen over honderd duyzend uwer vianden: dat gy u nu aldus slegtelijk van een jong meisje laat overheerschen. Zult gy geen acht nemen op den roem der onsterffelijke Otthomannen: gedenkt u niet, wat u voor vaders al hebben gedaan! en zult gy! den luister der zelve aldus schandelijk besmetten. Is 't u vergeten, dat toenje nog maar een klein jongske waard, dat je gezeid hebt: 'k Zal mijnen Keizerlijken Throon nog in de Stad van Romen stellen. *Wel hoe? waanje dit aldus te begonnen? 'k verzeker u, indienje in u begonnen leven voort vaard, dat uwen Throon ligtelijk door den eenen, ofte door den anderen, geen weinig onheil zal wedervaren. Uwe voor-vaders hadden liever te leven eenen dag in eere, dan honderden van jaren in verachtinge. 't Zal u ook meerder schand zijn, 't gewin uwer voorzaten te verwaarlozen, dan 't haar eer geweest is, om zo veel en verscheidene Landschappen t' overwinnen. Wanneer gy alom de zege tekenen uwer vaderen ziet, en gevoeld gy 't gewisse als dan binnen u niet ontsteld? en word die niet opgewekt, om u wellustig leven te scheppen? zoje de kracht dezer liefde niet plotzelijk kond overwinnen; toond ten minsten, datje gretig zijt uwe onderdanen te behouden. Allengs zal 't vuur der liefde zijne hittigheid wel verliezen: zoje maar u ernstelijk daar toe stèld, en zo deze schoonheid zo ver in 't binnenste uwer ziele is ingedrukt, dat 'et onmogelijk is die daar uit te krabben: wel aan dan, wat verveeld u? neemtze met u in 't Veld; en dit zal u meerder eer zijn, dan 't huis te blijven zitten, om haar alleenig te behagen, en al u volk te mishagen. Heer Keizer, gedenkt dat alle uwe verkregene zegens tegens de Christenen, van weinig waarden zullen zijn, zoze met een mannelijk gemoed niet beschermd worden. Dit is 't gene ik uwe Grootmagtigheid te zeggen had. 'k Verzoeke dat mijn vrijpostigheid, na uwe gewoonlijke goedertierentheid, my ten besten mag gehouden worden. En zo 'er ietwes in misdaan is, werpt de schuld op den getrouwen dienst, die ik u schuldig ben.* De Keizer hoorde alle deze woorden met groote langmoedigheid uit. Men zag 'em toen gantsch verbaasdelijk staan: hy wierp zijn glonzerende oogen (die 'em in zijn hoofd als vuur-vlammen stonden en blaakten) gins en weer; dan stuiten die stralen tegens de Marmeren vloer, van die kostelijke zaal. Dan wierp hy die om hoog na 'et gewelfzel. Men kan genoegzaam aan 'em bespeuren, wat een strijdigheid zijn in merlijk gemoed ontstelde. 't Wijl stond Mustapha verbaasdelijk, niet anders dan de dood verwagtende; dog geen leed wedervoer hem. Alzo de Keizer hem niet weinig geraakt gevoelde door de woorden van Mustapha: zo zagmen hem in vele bedenkingen staan, sprak eindelijk: *Mustapha, 'k moet noodzakelijk bekennen, dat gy my altijd een getrouwe dienaar zijt geweest. 't Is wel zo, datje my vry wat rouw hebt aangetast. Dog, de genegentheid, die ik u toedrage, verbied my iets schadelijx aan u te plegen: 'k zal, eer dit helder licht der zonne zijn loop voleindigd heeft, u en de gantsche wereld betoonen, wat macht, en gebied dat ik over mijne genegentheden hebbe. Ga heen, doet alle mijne Bassas, Bevel-hebberen, Raads-Heeren en Janitzers tegens morgen vroeg*

De Keizer geraakt hier door in een zelfs strijd.

Zyn antwoord aan Mustafa.

dlhier in de groote zaal t' zamen komen. Toen ging de Keizer weg, quam by zijne geliefde Irena die hy al dien dag, en den volgenden nacht gantsch minnelijk en lieflijk onderhieuw; met zodanige bestieringe, datze gants geen inbeeldinge van iets schadelijx tegens 'er kon hebben. 's Smorgens de Son door d' aangename stralen, de duisterheid des nachts verdweenen hebbende, sprak hy zijn schoone toe, met vele zoete woorden, beval 'er, datz'er op het alderschoonst en çierlijkst zou kleeden, en toemaken. 't Welk d' onnozele Irena gewilliglijk deê; niet wetende dat die strekten tot 'er laatste uitvaard. Onder en tusschen had Mustapha (zonder 't voornemen des Keizers te weten) alle de bezonderste Edelen, en Bevelhebberen t' zamen doen komen in de Zaal van 't Hof, alwaar zy alle t' samen met verwondering quamen: niet wetende wat zulks te bedieden mocht hebben; alzo zulks in langen niet geschied was. Deze alle met verlangen d' uitkomst van 'er komst verwagtende, zagenze na weinig tijds den Keizer en zijn Irene, die met de hand geleidende, inkomen; een yeder stond verbaast, en versuft, ziende zulk een ongemeene schoonheid. Maar toen Irena den sluyer, waar meê zy 'er aanzicht bedekt had, quam af te lichten, konden zy 'er niet genoegzaam verwonderen, over de schoonheid van dat beeld, de glinsterende Diamanten, de klaarschynende Robynen, en de zuivere Paarlen vermeerderden hare deftigheid; alzo dat de Zaal van de glans der zelve verlicht wierd. Zy had 'er bekleed met eenen gouden lakensen tabbaard, wiens sleep van eenige deftige Turksche Jongvrouwen opgehouden wierd: onder den zelven hads' eenen purpuren sluweelen rok, met kostelijke Paarlen en Diamanten bestikt. Haar kruivende hair, tot over de schouderen afhangende, zag men doormengeld met verscheide cierlijke kleinoodje doorschijnen. Alle deze kostelijkheden waren by hare natuurlijke schoonheden gantsch niet te achten; alzo hare net besnedentheid, alle hare çierlijkheden overtrof. De Keizer inkomende met een deftig gezwier, stelden 'em met Irene op een hoog verhevene plaats, houdende dezelve altoos met de slinkerhand vast. Toen sloeg hy zijn felle oogen na zijne Heeren, en sprak 'er gants onvertzaagd aan, en zonder eenige veranderinge toe: *Wat hoor ik niet? zijt ge altemaal tot wederspannigheid genegen? om dat ik aldus nu eenigen tijd geleden, met deze Griekſche Juffrouw my hebbe in liefde verzellet: en dat ik door hare ſchoonheid t' eenenmaal overwonnen zou zijn? Hier ziet gyze alle nu voor uw oogen. 'k Wenſchte wel eens te weten, of 'er wel iemand onder u allen is, die zo verkoud en verſteend zou zijn, deze niet lief te hebben; en 'er daagelijx zou zoeken te feesteren, indien hy gelegentheid had, gelijk ik ze heb. Weeſt niet verbaaſt, nog beſchroomd om t' antwoorden; ſpreekt vrijelijk zonder eenige bewimpelinge.* Zijne Edelen hare schoonheid maar als van verre aanschouwende, riepen luidskeels alle t' zamen, niemand uitgezonderd. *Heer Keizer, met reden hebt gy deze lief: en niemand kan u beſchuldigen den tijd onnuttelijken met haar door te brengen. Nu zal ik* (antwoorde de Keizer daar op) *betoonen, dat 'er geen menſchelijk ſchepzel is, die my alzo verbinden, nog mijne zinnen aftrekken kan, of ik heb nog in mijn gemoed geprent den lof mijner voorouderen; dat ik willig ben hunne voetſtappen na te volgen, zal ik baarblykelijk betoonen, zelfs de dood zal my die eer niet ontrukken, dat ik uit 't Otthomans geſlagt geboren ben; dat mijn leven geen ſchandvlek aan 'er huys zal geven.* Deze zijne redenen geëindigd hebbende, vatten hy de schoone Irene met zijn linkerhand, by 't hair, trok zijnen zabel met een groote verwoedheid uit, hakte toe, en sloeg 'er 't hoofd van 'et lighaam. Een groote verbaastheid viel over al de Edelen; hen niet genoegzaam konnende verwonderen over deze schrikkelijke daad. Een eind van dit droevig treurspel gemaakt hebbende, nam hy 't hoofd, wierp 'et voor de voeten zijner Edelen neer, en zei: *Nu moetje immers bekennen, dat ik zo wel over mijne eigene genegenheden,*

Hy beveelt Irena op 't prachtigste op te tooijen.

Mustafa doet de Bevelhebbers in de Zaal van 't Hof te zamen komen.

De Keizer verschynt met Irena aldaar.

Des Keizers aanspraak aan de Bevelhebbers.

Hun antwoord.

Des Keizers beantwoord.

Hy houwt Irena 't hooft af.

heden, als over mijn Keizerrijk gebieden kan. Dit is het droevig eind geweeſt van deze onnozele Irena.

JUSTINA,

Een Roomſche Juffer.

De vriendelijke oogen van Juſtina, haare kaaken,
En blanke boezem, die de lelien braveert,
Vergrienen haar gemaal, door jalouzy beheert,
Die haar den hals doorkerft, van dolle woede aan 't blaaken

Schoonheid van Juſtina.

HOe ſchadelijk een hertstocht de jalouzy is, zal ons de ongelukkige Juſtina met haar voorbeeld leeren. Deze Juſtina in ſchoonheid verre te boven gaande alle de dochters en jongvrouwen hares tijds, zijnde aan een rijk, maar dulkoppig man, gehuwd, wierd uit oorzaak van haar groote ſchoonheid, by haar gemaal verdacht van weinig voor haar eer bezorgd te zijn. Dog hier bleeft niet by, maar deze yver-zuchtige zot, op zekere dag, terwijl zy neêrbukte om haar ſchoenen uit te trekken, aanſchouwende haar blooten hals, die wonderlijk wit was trok van ergwaan geprikkeld, terſtond zijn zwaard uit, en hieuw die ſchoone en nieuw getrouwde huis-vrouwe het hoofd af. Chevreau, in zijn tafereel der Fortuine ſchryft aldus van deze ongelukkige Juſtine. Juſtina (zegt hy) welk voor een der wonderen van Romen doorging, is ongelukkig geweeſt zonder ſchuld te hebben; hare ouders hebben deze ongenade begonnen, en haar man is haar beul geworden. Om niet ongehoorzaam te wezen, is zy gedwongen geweeſt te trouwen een menſch, welke zig niet konde inbeelden, datze langen tijd zo fray en deugdelijk kon blyven, om datze hem zo veel liefde bewees, zonder weêr van hem t' ontfangen; en datze door een byzondere privilegie de ſtoutigheid zo gelukkelijk met loosheid kon doen accordeerden. Als hy 't nader inzag, nam hy hare troetelingen voor fraije ſtreeken, haar manierlijkheid voor een heimelijke verraderye, en haar koelheid voor een openbare haat, indien zy hem omhelsde, hy beelde zig in dat ze ontugtig was, en als zy hem niet liefkoosde, zo was zy zijn viandinne. Zy ſcheen hem zeer melancolijk en zwaarmoedig in zijn huis, en zeer vrolijk en vry by 't gezelſchap, zeer curieus in de Kerk, zeer beleeft op de ſtraat: in 't kort, uit alle dingen trok hy ergwaan, en docht zeer gehoond te zijn. Zijn jalouzy gaat al vorder: hy kon deze gedachten niet overwinnen, hy verwind Juſtina, hy ſteekt haar met zijn rapier dwers door 't lijf, en zy valt dood ter aarde.

Haar mans jalouzye.

Die haar 't hoofd afhouwt.

By deze twee jalourſche mannen, zullen wy een jalourſche vrouwe voegen: Trebra, hebbende een Edelman getrouwd wiens daden zijn geboorte niet veronteerden, heeft zulken vergenoeging in haar huwelijk gevonden, datze niet heeft konnen beletten te geloven, dat hy met anderen de helft van zijn liefde moeſt deelen, en ook van zijn onthalingen. Zy verweet haar man zijn onſtantvaſtigheid en meinedigheid, zonder eenige blijk daar van te hebben, dat meer is, haar dulligheid nam

Diergelijk voorbeeld van jalouzy in een vrouw.

nam zo d' overhand, dat ze zig zelfs, in zijn tegenwoordigheid met een ponjaard deurstak, met deze laatste woorden: *Gy zoud my niet verdacht geweest hebben, indien mijn geest u niet gelaakt had: vaar wel; voor alle straffing wensch ik dat gy zo gelukkig zijt, als ik u getrouw geweest ben.*

Ander voorbeeld in de Vrou van Koning Malduin.

De Huys-vrouwe van Malduin de 55ste Koning van Schotland, hebbende haar gemaal, zijnde een goed Prince, verworgt, om dat zy waande, dat hy overspel begaan had, is zy daar over verbrand geworden.

In die van Phereus.

Zo is Alexander Phereus vermoord van zijn wijf Thebe, alleen uit vermoeden van zijn onrechte lusten.

En Cotys.

De Huis-vrouw van Cotijs, Koning van Thracien, is, door 's mans eigen handen, van den buik beginnende, midden deur gesneden.

En Theobert.

Deuteria, Koningin van Frankrijk, heeft haar voor-dochter zeer uitstekende in schoonheid, doen dooden; wanende dat haar gemaal Theodebert, aan wien zy was hertrouwd, een oog op de zelfde geworpen had.

En anderen.

Een Taurinenser Edelman, gepaard met een schoon wijf, sne haar den neus af, om zijn huis voor de lustgretige schoon-jagers te veiligen.

François Fortia Hertog van Milanen, verlekkerd op 't mingenot van Perpetua; heeft 'er, zo ze zou ten echt gaan, doen rooven, en voor zijn zelven op een Slot vervoeren. Alwaarze nog eindelijk van zijn jaloersch wijf Blanka is omgebragt.

GEMALINNE

van

PANDOËRUS,

Veld-overste des Konings van Persien.

De brave Gemalin van Pandoërus tracht
Haar man door haar gebeen van 't Oorlog af te trekken;
Of dat hy eerst zijn hand wil met haar bloed bevlekken,
En boord zich zelf door 't hart, toen hy was omgebracht.

Afval van Pandoërus.

VAn Jacob Patisscha, Koning van Perzien (daar hier voor van verhaald is) zoone van den vermaarden Ussun Cassan, viel een van de Veld-oversten af, met namen Pandoërus. Deze had een overschoone Huisvrouwe, nauwelijks zestien jaren oud, van de welke hy boven maten zeer bemind wierd. Zy had Pandoërus lang gebeden, dat hy tegens den viand niet slaan zoude, en als zy dat niet verwerven kon, verzogt zy, dat hy haar voor den slag, dood zou slaan, om hem niet te overleven. Als hy zulks ook weigerde, is hy ten stryde gegaan, alwaar hy gebleven is, en de vrouw gevangen zijnde, wierde aan een van de Oversten, door

Zijn vrou verzoekt hem niet met den vyand te slaan.

Hy sneuveld.

den

den Koning gegeven. Als deze nu haar trouwen wilde, zo is zy lang daar tegen geweest, en ten laatsten ziende, dat het geweld uitkomen zoude, zo namze tijd van beraad, en na datze op een klein Cedelken geschreven had;

Nooit zullen de menschen zeggen, dat de Huis-vrouw van Pandoërus hem lang overleeft heeft;

Zo heeftze haar zelfs met een ponjaard deursteken; volgende alzo haar gemaal, stervende, die zy levend niet en had konnen byblijven.

Zy doorsteekt haar om niet met een ander te trouwen.

MARIA,

Gravinne van Holland.

Maria, Erf-Vorstin van Holland, sluit haare oogen
Door eene val van 't Paard, die haare leden wond,
Terwijl haar egemaal haar bleek bestorven mond
Met zijne lippen drukt, om haare ramp bewoogen.

NU zullen wy verhalen het leven en droevig afsterven, vande laatste der vijf ongelukkige Erf-vrouwen onzes Vaderlandts, volgens ons belofte hier voren gedaan, namentlijk van Vrouw Maria van Bourgonjen, een eenig kind van den stouten en strijdbaren Hertog Karel van Bourgonjen. Zy hadde even na haars vaders neerlage, en droevig omkomen voor Nancy, groote hapering met die van Gent, die haar in hare Stad een goede wijle gelijk als gevangen hielden, en eenige van haar getrouwe Raden spytiglijk genoeg het hoofd voor de voeten deden leggen. Haar meenende by bedwang uit te huwen aan den wreveligen Hertog Adolf van Gelder, die zijn goeden ouden vader Arnoud, by zijn leven schendig uit den stoel geschopt, en vele moedwils allenthalven aangeregt hadde. Dog eindelijk aan Erts-Hertog Maximiliaan van Oostenrijk getrouwd zijnde, en hare zwarigheden na eenigzints beginnende te boven te komen, zo is zy, op zekeren dag ter jacht rydende, in 't jagen van 't Paard gevallen, en heeft haar aan die val zo bezeerd gehad, datze een ribbe in 't lijf gebroken hebbende, al quynende deerlijk daar van gestorven is. Dog hier van schrijft Marchand in zijn beschrijvinge van Vlaanderen, wat wydlopiger met deze woorden: nademaal dat Maria zeer rad van leden en gaauw van verstand was, nu 25 jaren telde, het Spaansche kleppertje daar zy op zat struikelende, niet vast genoeg in de zadel zittende, is zy daar uit gevallen, stootende aan een blok van een boom die onder haar lag, en alzo hare zinnen en oogen op de jacht speelden, is zy niet verre van haar gemaal, die op de jacht was, zwanger zijnde, neder gestort, alzo zommige schryven; en na dien zy niet wiste, dat zy van binnen bezeerd was, ofte zulx verzweeg om haren man niet bedroefd te maken, is zy van een doodelijk gezweer in het lijf, en van een hete koorts, na drie weken te Brugge in Vlaanderen uit

Oneenigheden tusschen Maria en die van Gent.

Trouwt met Maximiliaan van Oostenrijk.

Sterft door een val van 't Paard.

Werd binnen Brugge begraven.

uit dit leven verhuist, in 't jaar 1482. tot groot leedwezen van haren man, en van alle de Landen, na dat zy de Landen vijf jaren als Lands-vrouwe geregeerd hadde, en is in St. Donaes Kerke binnen Brugge begraven. In haren tyd stond ook op de oude partyschap van hoex en cabbeljaus, welk groot verderf en ondergang des Lands veroorzaakte.

Een Albaansch
RIDDER,
En zijne GEMALINNE.

Een edele schoonheid, die de kuisheid strekte een baak,
Verliest uit jalouzy door haar gemaal het leven,
Die zich den zelven pook door 't harte heeft gedreven,
En, zwemmende in zijn bloed, de ziel gaf met vermaak.

Wreedheid van Bajazet na 't veroveren van Modon.

TEn tijde als de Turksche Keizer Bajazeth het Land van Morea overweldigde, en de Stad Modon, in 't zelve Land, innam en plonderde, dewelke toe behoorde de Venetianen, oeffende hy daar zo vele Tyrannyen en wreedheden, dat die genen welgelukkig waren, welke de handen van dien wreeden beul en viand der Christenen konden ontvlugten. Onder een groot getal dezer arme vlugtelingen, was een Edelman van goeden huize, geheten Peter Barze, dewelke na de plonderinge en vernielinge van Modon, zig begaf binnen Mantua, alwaar hy van den Mark-graaf, om dat hy een vroom man was, beleefd en kloek ter wapenen, zo wel onthaald wierd, dat hy hem Kornel maakte van de voetknegten. Deze Peter, Barze zijnde een Griek van geboorte, had getrouwd een Modonneze, diemen om haar schoonheid en groote bevalligheid, de Koninginne en Griekſche Helena noemde. By deze groote schoonheid was nog gevoegd de deugd en zonderlinge beleefdheid, 't welk maakte, dat zig yeder een over haar verwonderde, als van een treffelijk meesterstuk van de natuur, waar door dat den man zig ten hoogsten gelukkig achte, en haar zo wel beminde, als eenig man zijn vrouw zou konnen doen, 't welk ook een groote vreugd verwekte in 't herte van deze Griekſche Juffer. De Mark-graaf had hun een fraije plaats gegeven, niet verre van Mantua, geheten St. Joris, waar in zy hun meest onthielden, en daar God hun een dochter verleende, die niet min schoon was dan de moeder: maar, de fortuin, die niet lang kan zijn zonder haar wankelbare rol te speelen, beroofd deze schoone Griekſche vrouwe van haar gemaal, in 't beste van zijn leven, en in 't bloejenste van haar jeugd, tot haar overgroot verdriet, wijl zy hem alzo zeer beminde, als zy van hem bemind was. Zy dan, aldus beroofd zijnde van haar gemaal, en zig vindende onder onbekend volk, verre

Barze een Edelman ontsnapt het gevaar te Mantua.

Alwaar hy een schoone vrouw trouwt.

Barze sterft.

verre van haar vrienden, en daar toe verdreven uit haar Land, was niet weinig daar over bedroefd, dog niet te min, trooſte zig zelfs met haar dochtertje, 't welk haar overleden man zeer gelijk was van aanzigt. En om dat zy nog zeer jong was, zo ging zy woonen, om alle vermoeden te ſchuwen, die quaadaardige menſchen ligtelijk nemen tegen een vrouwe, die alleen is, verlaten van haar geluk, by haar broeder, welke ook met 'er woon was gekomen in 't zelve Dorp, waar in zy woonde. Aldaar brogt zy haar tijd over met goede werken en met nayen, zonder veel uit haar huis te gaan, als op zondagen en andere als zy ter Kerke ging. Geduerende nu het jaar dat zy rouw droeg over haar Gemaal, zo gebeurden 't dat zeker Albaanſch Ridder, welke Capitein was van eenige lichte paarden, verliefd wierd op deze ſchoone weduwe, en hebbende groote gemeenſchap met haar broeder, een Griex Edelman, brogt door dezelve zo veel te weeg, dat 't huwelijk in 't kort geſloten wierd, 't welk gedaan zijnde, hield men een koſtelijke bruyloft binnen Mantua, alwaar de Mark-graaf ook tegenwoordig was.

Zijn weduwe hertrouwt met een Albaanſch Ridder.

d'Albanezer hebbende de gene, die hy zo zeer geëerd had, en kon niet verborgen houden de vreugd zyner harte, maar zei openbaarlijk, dat hem geen meerder nog grooter geluk kon toekomen, dan te hebben deze, wiens gelijk niet was in geheel Europa. Gelukkig was zy geweeſt, had hy de middelmaat in zijn liefde konnen gebruiken, maar dezelve nam zo d'overhand, datze geheel veranderde in een onuitſprekelijke en beeſtelijke jalouzy; zo dat de vliegen, die over en weêr vlogen van zijn ſchoone Gemalinne, hem by na van pijn deden zweeten, ja zijn dwaasheyd was zo groot, dat hy zig inbeelde, dat alle de gene die haar aanzagen, hem die terſtond zouden ontweldigd hebben. Hy beelde zig vaſtelijk in, dat de liefde van andere perſonen tot zijn Gemalinne, het zelve effect had, als de gene die hy haar droeg, en ziende datze niet anders zogt, dan hem in alle zaken te behagen, nam daar uit een vervloekte en quade ergwaan, vaſtelijk inbeeldende, dat zy diergelijke openhertigheyd en lieffelijke vriendelijkheid aan elk een betoonde, die omtrent haar quam. Deze arme dwaas had eenige maanden met zijn huisvrouwe geleefd in goeden ruſte, maar van die tijd af, dat die vervloekte drift van jalouſy zijn herte innam, begon hy zig zelfs veel moeite aan te doen, en veel ſcherper wacht te houden omtrent zijn deugdzame en kuiſche Gemalinne, dan hy ooit gedaan had in 't Leger, of op eenige Veſting of Sterkte: en bragt de arme Juffrouw in zulken benautheid, dat de gene die op de Galeyen zaten, of de misdadige die in diepe putten gevangen lagen, beter dagen hadden, dan zy by haar man. Dog zy verdroeg alle deze quellingen, als een deugdzame en kuiſche vrouw, met een onuytſprekelijke lijdzaamheid, God geduerig biddende, en hoopende hem wederom tot zijn verſtand, en 't gebruik zijner voorgaande zinnen te brengen.

Haar ongemeene ſchoonheid doet hem jaloers werden.

Dat haar veel rampen veroorzaakt.

Deze Albanezer had eertyds lang in dienſt geweeſt van Jan Jacob Trivulce, Gouverneur van Milanen, van wegen Lodewijk de twaalfde Koning van Frankrijk, en alzo hy veel van dien Heer Trivulce hield, ging hy woonen te Caſtel-Novo, alwaar dezelve Trivulce zijn verblijf had. Dog als eenige tijd daar na gemelde Trivulce ſtorf, welke hy beminde als zijn eigen leven, wierd hy van een dubbelde drift bezeten, te weten, de droefheid en jalouzy, welke zijn zinnen en verſtand zo ontroerden, dat hy daar door verviel in een ſchrikkelijke razerny en wanhoop. Zo dat hy zijn zelfs dreigde om 't leven te brengen, om van alle verdriet en ellende verloſt te zijn, en by den Trivulce te komen, den

Zijn jalouzy verandert in wanhoop.

welken hy volgen wilde, alwaar 't in de Hel, op dat hy zou zien en bemerken, de begeerte die hy altyd had gehad, om hem dienſt te doen. Als zijn gemalinne, hem hier op diende, en vertrooſte, en ook betuigde, zo 't gebeurde, dat hy door droefheid het leven quam te verliezen, of door de heftigheid zijner herts-togten, zijn zelfs van kant hielp, dat zy als dan ook niet een oogenblik tijds na hem leven zoude, zo ſtond hem dat zeggen zo wel aan, dat hy zig niet kon onthouden, van haar te omhelzen, en tot haar al weenende en zugtende te zeggen, dat de meeſte pijn, die hy had gevoeld in zijn laatſte benaurheden, alleen daar in gelegen was, dat hy vreesde, dat een ander na zijn dood haar uitnemende ſchoonheid zou genieten en bezitten. Welk verdriet, zeide hy, krachtig genoeg was, om hem na zijn dood nog eens te doen ſterven, indien 't mogelijk ware. Waar op zy antwoorde en zeide: *Neen mijn Heere* (meenende hem te winnen met haar zoete woorden) *denkt niet dat u Gemalinne na u zal blijven levende, want indien ik u zage in de pijnen der dood, God zy mijn getuige, ik zou ook mijn zelfs het leven benemen.*

Zijn ongemeene liefde tot haar.

d' Onnozele Juffrouw maakte de netten daar deze uitzinnige en wreede Jager haar in ving, en ſcherpte den ſpriet, daar meê zy naderhand het leven verloor.

Maar zy zou nooit gedacht hebben, dat haar man zo zot en uitzinnig zou hebben geworden, dat hy zig zelfs zou hebben gedood, en nog veel minder, dat hy zijn wreedheid op haar zou te werk ſtellen. In 't kort dan, zijnde t' zamen te bed gegaan, en hy geheel verheugd zijnde om 't voornemen dat zy had van na zijn dood niet te willen leven, zo is hy om haar te doen volbrengen zijn belofte, van haar zijde opgeſtaan, en zig gelatende zijn gevoeg te doen, zo haalde hy een korte dagge, die hy leide onder d' oorpeul, en weêr beginnende zijn dulle propooſten, begon hy zeer zwaarlijk te zuchten, en gruwelijk te ſnorken, en nam daar na, verwonnen zijnde door een onverduldige uitzinnigheid, en beroofd van alle reden, meêlyden, en liefde, zijn dagge, en ſtak de zelve, in 't hoofd van zijn ſchoone en deugdzame Huis-vrouwe, terwijl hy haar in zijn armen had, en kuſte met een Judas kus, en gaf haar daar nog meer andere diepe wonden in haar zuiver lighaam. Dat gedaan zijnde, dreef hy, de bebloede dagge, in zijn eigen borſt, maar terwijl hy lag, om zijn geeſt te geven, toonde hy een groot teken van blyſchap en vreugd, om dat hy zag hem gezelſchap houden in de dood, de gene die hy zonder groot verdriet niet kon in 't leven laten. d' Ongelukkige Juffrouw, hier over zeer verſlagen zijnde van de wonden, en kon niet ſpreken dan deze woorden: *Och Heere God, zijt mijn arme ziele genadig, want ik ſterf.* Ondertuſſchen gaf deze rampzalige jalouſſche gek zijn geeſt. Terwijl deze wreede daad gebeurde, quam een kamenier, van 't huis, (hoorende dat haar vrouwe zeer karmde) aan de kamer, en ziende dit deerlijk ſchouw-ſpel, begon zo luid te roepen, dat veel van de geburen derwaarts quamen gelopen. De Juffrouw wierd geviſiteerd van de genees- en heelmeeſters, die niet anders en konden doen, dan alleen 't bloed ſtelpen, vermits de minſte van hare wonden doodlijk en ongeneeſlijk was. Dog haar ſpraak na 't ſtelpen van 't bloed weêr gekregen hebbende, maakte haar Teſtament, om in 't graf van haar eerſte man begraven te worden, en verhaalde aan d' omſtanders, de vreemde en wreede jaloursheid, die haar man haar ontdekt had, een weinig te vooren eer hyze ſtak. Dus eindigde de vroome, eerbare, en verduldige Juffrouwe, diemen (om hare ſchoonheid) hete de Koninginne, en Grieksche

Hy vermoord zijn vrou.

En ſteekt zich daar na zelfs dood.

Het gruwel-ſtuk werd rugtbaar.

ſche Helena, haar leven. En daar wierden op en ontrent haar Graf veel Epitaphien of Graf-ſchriften gehouwen, en ook op borden gehangen, in de Kapel daar haar lighaam begraven lag.

Aangaande 't lighaam van dezen wreeden Albanezer, 't zelve wierd buiten de Stad geworpen, tot een ſpyze van honden, wolven en vogelen, zo ten aanzien der wreede moord die hy gedaan had aan zijn deugdelijke vrouw, als ook om dat hy zig zelfs omgebracht had, uit wanhoop, en zonder betrouwen te hebben op God Almagtig, welke niet wil, dat iemand uit deze wereld ſcheid; eer hy dezelve tot zig roept.

Zijn lichaam werd ten ſpijze voor de vogelen buiten de Stad geworpen.

PIË de TOLOMEI.

De jonge Pië, aan een ouden gryn gedwongen
Door haren Vader, ſmet haar bedde uit geilen brand,
En ſtreelt een jongeling op Nelloos ledikant
Wier ziel tot wraak der hoon ter keele uit werd gewrongen.

TOt Siena, een van de voornaamſte Steden van Toscanen, was een jonge, ſchoone, en voortreffelijke Jong-vrouw, van een oud geſlagt, en groote middelen, geſproten van de Tolomei, een vermaard en deurluchtig Huis. Deze jong-vrouw, huwbaar geworden zijnde, wierd van verſcheide Edellieden ten huwelijk verzogt. Dog alzo dezelve na des vaders zin niet rijk genoeg waren, dwong hy haar te trouwen een oud, dog rijk en machtig Edelman, geheten Nello de Lapietra, de rijkſte en aanzienlijkſte van geheel Siena, en de machtigſte in Maremme van Siene, welk is het Land palende aan de zee, wezende ten platten Lande der voorſchreve Stad. Den Jonker Nollo, oud zijnde maar zeſtig jaren, was zeer zwaar hoofdig van natuur, vrek van aard, en boven matig ergwanig, en daarom ziende dat hy in zijn geweld had een zo ſchoon en jong ſchepzel, (want zy was maar oud tuſſchen de 18 en 19 jaren) en wel wetende dat hem 't voornaamſte ontbrak, om haar friſſche jeugd te voldoen, en hebbende de ſneeu op den berg, anders niet konde wezen dan zeer koud in 't dal, ging op het Land woonen, het welk de qualijk gehuwde Juffrouw grootelijx mishaagde, en nog meer, ziende de bitterheid en vreemde natuur haars mans die haar gedurig als opgeſloten hield, zo dat zy eindelijk voornam, hem bevindende zonder warmte of ſtoffe, na een ander uit te zien, welke met haar natuur en jaren over een quam.

Pië werd door haar Vader gedwongen met een oud doch rijk man te trouwen.

Die haar zorgvuldig gaade ſlaat.

't Geen haar mishaagt.

Het gebeurde dat Nello, een langen tijd te Lande gewoond hebbende, om zeker proces by te woonen, weêr na de Stad vertrok, met zig nemende zijn jonge Gemalinne, welke hy op 't Land niet vertrouwde, op dat hy te beter het oog op haar zoude hebben.

Pië hebbende tot nog toe haar ſpijt en leed geveinſt, nam voor zig zo wel

Zy besluit tot haar wellust hem een luitenant te geven.

haar zaken te beschikken, om haar wellust te boeten, dat 'er de man niet af weten zoude. Na dat zy dan de oogen, op d' een en d' ander geworpen had, wierd zy eindelijk verliefd op een treffelijk Edelman van Siena, Augustyn de Chizi genaamd, uit welke veel groote en deurlugtige mannen gesproten zijn. Welke, ook zo boven maten op haar verliefde, dat hy om haren 't wille geen gevaar, hoe groot het zelve ook mogt wezen, ontzag; om dan te beter haar liefde te vervolgen, en de vrugten daar van te genieten, verwachte deze maar alleen na bequame gelegentheid om 't zelve in 't werk te stellen, 't welk ook niet lang duurde, vermits de Heer Nello, ziende dat zijn Proces verlengde, voor zig nam, om met zijn gantsch huisgezin tot Siena te verwinteren, en beval daarom, dat men al 't geen dat tot de huis houdinge nodig was van Maremme tot Siene zou brengen, 't welk geschiede, zo dat ten zelven dage als de lijftogt aan quam, hy in de Stad bezig was met een regts-geleerde, tot wiens huis hy vergaderd had d' aldergeleerdste van de Stad, om raad te plegen in zijn zake.

Zy verlieft op een Edelman, die zich ook aan haar vergaapt.

Deze gelegentheid werd van Pië niet verzuimd, welke terstond haar lief, door haar gewoonlijke bodin zulx bekend maakte, en vermits de verzorger van 't huis van Nello d' arbeiders en zakke-dragers deê komen, om het koren op de zolder te dragen, maakte Augustyn de Chizi, om niet bekend te worden, zig mede toe als een arbeider, om 't kooren in huis te brengen, daar zijn hart ruste, en de verligtinge van zijn qualen te vinden was. Deze nieuwe zakkendrager dan, hebbende den zak op den hals genomen, ging als d' andere na de kooren zolder, maar quam alleen beneden om zijn innigheden en dienſten te volbrengen: want kennende de gelegentheid van 't huis (vermits hy te voren daar menigmaal in geweest was) quam alleen in een vertrek, en van daar voorts in de kamer van Pië. Alwaar zy malkanderen onthaalden met duizend omhelzingen en ontallyke zoetigheden meer, en verstaande dat haar man, zeer laat in den avond t' huis komen zou, zwommenze ondertusschen in alle wellusten, elk zig ten hoogsten gelukkig achtende, en hun liefde tot elkander op duizend-derhande manieren betuigende. Den avond gekomen zijnde, scheidenze van malkander met duizend kusjes en heete tranen, dog eer Augustyn weg ging, beslotenze t' zamen, met kennisse van een van haar Staat-dochters, welke haar behulpig zou zijn in hun voornemen, een zeker middel, om zomtijds by malkander te slapen. Dit vast gestelt zijnde, ging hy gekleed als een zakke-drager wederom van daar, zonder van iemand gezien te worden, hebbende niemand tot nog toe eenig quaad nadenken gekregen van d' ellendige Pië, gelijk 't zelve namaals geschiede, gelijk men in 't vervolg dezer Historie zal bevinden.

En als een zakkendrager by haar komt.

Hunne wellustigheden.

De zaaak dan aldus besloten zijnde met haare Staat-dochter, wierd daar en boven nog goed gevonden, om 't minste achterdenken te geven, dat Augusstyn zig zou verkleeden in vrouwe klederen, om daar door te vryer by Pië te mogen komen, 't welk te ligter om te doen scheen te wezen, dewijl hy nog geen baard had, 't welk ook alzo een tijd lang geschiede, genietende met een ongemeene vreugde, de vrugten van hun liefde, dog konden echter 't zelve zo bedektelijk niet plegen, of 't wierd ten laatsten gemerkt van een ouden gryzaart, dienaar van Nello, welke zijn meester hier van verwittigde. Nello, die alreê wel dacht dat hy een Koek-kock was, ziende zijn Gemalin veel blyder als zy plag, verbood den ouden dienaar eenig gelaat te toonen, en

Hun verder list om by elkander te komen.

Hun onderlinge gemeen-

nam

nam voor zig wraak te nemen over zijn Gemalin, en Staat-dochter, de- schap lek
wijl hy niet wiſt, wie zijn Stede-houder in 't bedde was, en wel weten- uit.
de, dat hy tot Siene, daar zijn Gemalin groot van vrienden was, zonder
gevaar zijns levens, zijn voornemen niet zou konnen uitrechten, zo be-
ſloot hy te vertrekken, en hebbende tot dien einde op 't ſpoedigſte zijn
zaken verricht, keerde hy wederom met zijn huis-gezin na Maremme.
't Welk niet weinig ontroerde het herte van Pië, en haar Kamenier, vree- Piës be-
zende dat de handel ontdekt, en zy daar over qualijk varen zouden gelijk kommernis
ook geſchiede: Want Nello was zo haaſt niet in Maremme, of hy deê terſtond daar over.
de hand ſlaan aan deze arme dochter, om haar alles te doen belyden, hoe het
toegegaan was, en ook te weten den naam van den genen, die hem de hoo- Haar ge-
rens op 't hoofd gezet had: men pynigtze, men dwingtze zo door vleyen als maal doet
dreigen, maar zy wou in 't minſte niets openbaren van al het gene men haar Staat-
vraagde, tot 'er tyd toe, dat Nello dol van gramſchap, zeide, *Pijnigd op* juffrouw
't alderhardſte dit kleine hoerke, op dat zy op een ander tijd leere getrouwer te wezen om de zaak
den genen, wiens eer by haar in grootachtinge behoord te zijn De dochter ziende, te weten
de pijnbank toegemaakt, wierd daar door zo verſlagen, dat zy den geheelen pynigen.
handel der liefde ontdekte, en den naam noemde van den genen die het herte Die zulks
van Pië gewonnen hadde. Nello, wreeder dan een Leeuw, gebood dat zy ter- ontdekt.
ſtond geworgd zou worden, 't welk zo haaſt gedaan als geboden wierd. Onder- Hy doet
tuſſchen d'ongelukkige Pië dit alles horende dat de dood haar naakte, beval haar haar wur-
God, hem biddende, dat hy haer zouden vergeven wilde, en bitterlijk zuchten- gen.
tende over haar voorgaande onkuiſch leven, berouw en leedwezen toonende, Pië bid
dat zy den raad van deze dochter (die haar in 't eerſt zeer ſterk van haar voor- hem om
nemen had gepoogd af te trekken, voorwendende 't onheil dat 'er op volgen vergiffenis-
zoude) niet en had geloofd. Maar terwijl zy in deze bedenkingen was, zo quam ſe.
haar wreede gemaal binnen, en haar beſchreid vindende, en hoorende de re-
den, zei hy tot haar: *Ach! ontrouwe en ongevallige vrouw, denkt niet my te ver-* Zijn ant-
winnen of te vermorwen met uwe verraderſche en bedriegelijke tranen, ten is nu geen woord.
tijd te beſchreyen, 't gene gy gekoren en gebruikt hebt na uwen wille: maar toen moeſt
u deze reden geleid hebben, als gy ſchandelijk beſtond uwe trouw te breken, en mijn
beleefdheid te misbruiken. Denkt alleen aan God, zo gy eenige zorge draagt voor uw
ziel, want gy meugt de dood niet ontgaan, die zo wel verdiend hebbende, in leidende
een overſpeelder in 't wettelijke bedde van uwen man. En niet konnende meer ſpre- Zy bereid
ken, eensdeels gedwongen van liefde die hy zijn Gemalin gedragen had, an- haar ter
derdeels van gramſchap door 't ontfangen ongelijk, beval zijn volk dat men dood.
haar met 'er haaſt van kant helpen zou. Pië, ziende dat 'et verlooren moeite
was om eenige genade of vergiffenis te verkrijgen, keerde zig tot God, doende
een zeer lange belijdeniſſe van haare zonden, en met een groote vierigheid des
harten God gebeden hebbende, bad zy zeer ootmoedig, aleermen haar de
dood aan deê, welke zy in dank aannam, en bekende wel verdiend te heb-
ben, dat zy verzekerd mogt wezen, dat 'et haar man haar vergaf, *op dat* (zei- Werd ge-
de zy) *Ik met deze vrede te geruſter van de Wereld ſcheide, en zonder nadenken die te* wurgt.
verlaten, ſtervende met de gunſte mijns Gemaals, dien ik vertoornd heb, en welke ik
naaſt God, deze beterniſſe doe, en mijn zijn gebeden en innigheden bevele.

Dit wierd tot haar man gezegt, welke ſmeltende in tranen, zeide, *Gaat, gaat, ik vergeef het haar, met zo goeden herte, als ik tegen mijn wille haar dood lij-de.* Dus was het erbarmelijk en beklaaglijk einde van de jonge ſchoone Pië de

Tolomei, welke door bevel van haar eigen man, om haar onkuisheid geworgd wierd.

Haar gemaal durft niet geduurende zijn leven van 't Land gaan.

Nello dit vreede stuk aan zijn Gemalin bedreven hebbende, dorste het overige van zijn geheele leven van zijn Land niet gaan, zo om de vrees van zijn Gemalins lief, als haar bloed vrienden t' zamen tegens hem gespannen, gemerkt niemand nooit eenig quaad nadenken binnen Siene van Pië gekregen had, 't welk een yder deê geloven, dat Nello tegens haar voortgevaren was meer uit boosheid en ergwaan, als eenig goed recht.

E Y N D E.

TREUR-TOONNEEL

Der

DOORLUCHTIGE VROUWEN,

OF

OP- en ONDERGANG DER VORSTINNEN.

DERDE AFDEELING.

BLAD-WYSER
VAN 'T
TREUR-TOONNEEL
DER
DOORLUCHTIGE
VROUWEN.

DERDE AFDEELING.

I. Hist. *Anna, Gemalinne van Richard den III. Koning van Engeland.* Fol. 1
II. Hist. *De Heer Scarampe, en zyne Gemalinne Camille.* 4
III. Hist. *Isabella van Arragon.* 7
IV. Hist. *Livio en Camille.* 8
V. Hist. *Lucretia en Galeas.* 10
VI. Hist. *Anna Buringelli, Gemalinne van Appianus Boyze, Cancelier van Napels.* 13
VII. Hist. *Overspelige Vrouw schrikkelijk gestraft.* 16
VIII. Hist. *Overspel veroorzaakt de dood van veele perzonen.* 17
IX. Hist. *Genevieſue en Metard.* 19
X. Hist. *Indiaansche Princesse.* 20
XI. Hist. *Menenia, Koninginne van Susia.* 22
XII. Hist. *Hippolite en Callimachus.* 23
XIII. Hist. *De Hartoginne van Malsi, en Antonio Boulongne.* 24
XIV. Hist. *Isabella, Koninginne van Spanje, en Karel, zoon haars Gemaals Philippus de II.* 26
XV. Hist. *Violenta en Don Diego.* 43
XVI. Hist. *Manuël de Souse, Gouverneur van 't Kasteel de Dio in Oost-Indiën, en Eleonora Sala, zijn Gemalin en Kinderen.* 46
XVII. Hist. *Catharina van Bora, Gemalinne van Dr. Marten Luther.* 52
XVIII. Hist. *Lucretia en Paulus.* 53
XIX. Hist. *Anna Bulleyn, Gemalinne van Hendrik de VIII. Koning van Engeland.* 54
XX. Hist. *Catharina Howard, Gemalinne van Hendrik de VIII. Koning van Engeland.* 61
XXI. Hist. *Johanna Gray, Koninginne van Engeland.* 65
XXII. Hist. *Maria Stuart, Koninginne van Schotland, en anderen.* 79
XXIII. Hist. *Johanna Douglas, Gemalinne van Glames.* 92
XXIV. Hist. *Johanna, Koninginne van Spanje.* 93
XXV. Hist. *Maria, Gravinne van Celant.* 94
XXVI. Hist. *Gemalinne van Johannes, Hartog van Paliano in Calabrie.* 99

BLADWYSER.

XXVII. Hist. *Rahus Benxamut, Vorst der Moorin, en Hotia zijne Gemalinne.* 100

XXVIII. Hist. *Jchanna d' Albret, Koninginne van Navarre.* 102

XXIX. Hist. *Solinea, Gemalinne van Vasili-Andreowicq, Groot-Vorst van Moscovien.* 105

XXX. Hist. *Thomas de Weene, en de Nichte van Hendrik de VIII. Koning van Engeland.* 106

XXXI. Hist. *Schrikkelijke Voorbeelden van Ialouzy en Overspel.* 110

XXXII. Hist. *Catharina de Medicis, Gemalinne van Hendrik de II. Koning van Vrankrijk.* 116

XXXIII. Hist. *Helionore de Toledo, Gemalinne van Cosmo de Medicis, Grootvorst van Toskanen.* 117

XXXIV. Hist. *Helionore de Toledo, Gemalinne van Pieter de Medicis.* 119

XXXV. Hist. *Maria Milet.* 121

XXXVI. Hist. *Bruid en Bruidegom te Antwerpen.* 123

XXXVII. Hist. *Iacoba, Vorstinne van Cleef, en Markgravinne van Baden.* 126

XXXVIII. Hist. *Isabella de Medicis, en Virginia Acorambona, Gemalinnen van Paulus Jordaan.* 128

XXXIX. Hist. *Georgius, Prince van Moscovien, en zijne Gemalinne.* 130

XL. Hist. *Jan Petrovits, Groot-Palatin van Moscovien, en zijne Gemalinne.* 132

XLI. Hist. *Renee de Clermont, Gemalinne van Jean de Monluc, Maarschalk van Vrankrijk.* 134

XLII. Hist. *Emilia en Fabius.* 136

XLIII. Hist. *Droeve Dood van twee Gelieven in 's Gravenhage.* 137

XLIV. Hist. *Julia de Gazuole.* 140

XLV. Hist. *Juliette en Romeo.* 142

XLVI. Hist. *Anthoni Perille, en Carmozine Minio.* 144

XLVII. Hist. *Clarinde, Infante van Mantua.* 147

XLVIII. Hist. *Doralice en Lyzaran.* 151

XLIX. Hist. *Isabella en Iracond.* 155

L. Hist. *Olympa en Philadan.* 157

TREUR-

TREUR-TOONEEL
DER
DOORLUCHTIGE VROUWEN.
Eerde Afdeeling.

ANNA,
Gemalinne van
RICHARD den III.
Koning van Engeland.

d'Onzaalge Richard, door een kroonzucht aangespoort,
Brengt Koning Eduward al slapende om het leven,
En doet zijn Gemalin door moordvenijnen sneven;
Doch sne velt in den slag door Henriks arm doorboord.

WY hebben hier voor in de Historie van Andronikus verhaald het droevige en ongelukkige leven van Anna, Kyserinne van Constantinopolen, eerst getroud geweest zijnde aan Alexius Comnenus, wettigen Keyser van Constantinopolen, en daar na aan den Tyran en Dwingeland Andronikus Comnenus, welke beyde haar Mannen, d'eerste onschuldig, en de tweede door een regtveerdige straffe Gods, ellendig om 't leven gebragt zijn: wy zullen de zelve doen vergeleischappen, met een weerga uyt de Engelse Jaarboeken: deze is geweest Anna, Gravinne van Warwijk, weduw van Eduard Prince van Walles (zoon van Henrik de zeste) welke Richard de derde troude, na dat haar Gemaal Eduard, van den zelve Richard was omgebragt; zy zulx wel wetende, en hy 't zelve niet ontkennende. Zy waren

Anna troud na de moort van haar Gemaal Eduard, met Richard den III.

genan-

genanten, beide Anna's, en wanneer zy beide hare reekeningen hadden nagezien, zy mogten (mijns oordeels) t'zamen gelijk van haren koop roemen.

Wy zullen eerſt een weinig ſprekenvan Richard de derde Koning van Engeland, gemelde Anna's tweede man, en daar na verhalen wat haar reets, en eindelijk wat hem ook wedervaren is.

Richard zet zich door Konings-moord op den Troon.

Deze Richard een miſmaakt en wreed menſch, had den jongen Koning Eduard de vijfde, en zijnen Broeder al ſlapende op hun bedde met kuſſens doen verſmoren, en alzo zig reets met geweld en bloedſtortinge, in 't Rijk gedrongen.

Kort daar na nam hy ten wijve, de Princeſſe Anna, jongſte dochter van Richard Nevil, den grooten Graaf van Warwijk, en de weduwe van Eduard, Prince van Walles, zoon van Henrik de zeſte; hoewelze niet onwetende konde zijn, dat hy de Stichter was van beide haars vaders, en vorige mans dood. Dog vrouwen affectien zijn onderhavig aan de gemeene vreeze; waar van de twee Polen zijn paſſie ende veranderlijkheid.

Laat zich met zijn Vrouw tot Koning en Koninginne kroonen.

Den zeſten van Hooymaand des jaars 1483, liet hy zich, nevens zijn nieuwe Bruid, de Koninginne, met alle plechtigheden en heerlijkheid, tot Koning en Koninginne kroonen en zalven. Maar, ziet wederom na een korte vreugd, een ſchielijke verandering, en ten laatſten een jammerlijk einde van deze Koningin.

Henrik, Graaf van Richmond, zig tegen dezen Dwingeland ſtellende, beloofd voor het altaar, in 't byzijn van veele Edelen, die hun hulpe hem aanboden, indien de zaken quamen voorſpoedelijken te gelukken, de Princes Elizabeth, dochter van Koning Eduard de vierde, tot zijn vrou te nemen.

Maar Richard ondertuſſchen, om het Huwelijk van Richmond met de Princes Elizabeth te beletten, bragt zo veel te weeg door vleyen en ſchoone beloften, dat de oude Koningin hem de dochter in handen gaf, als ook aan haren voorzoon den Marquis de Dorzet, die met Henrik in Frankrijk was gevlugt, om de lagen van Richard te ontgaan, brieven ſchreef, terſtond des Graven zijde te verlaten, en by haar te komen, alzo alles nu in ruſt en vrede, en haar huis in genade des Konings aangenomen was. Richard onderwijl, hebbende de Princeſſen in zijne handen gekregen, om Henrik t'eenemaal van het ſtuk te helpen, beſluit d'oudſte dochter Elizabeth zijns broeders kind ten huwelijk te nemen. Maar een hinderpaal was'er in de weeg, namelijk zijn eerſte vrouw Anna, die noch in 't leven was; doch, hoe hy beſt van haar ontſlagen zoude worden, om geen nieuwe laſter op zijn hals te halen, daar hy met zo veele ſchelmſtukken bezoedeld was, konde hy niet wel uitvinden; echter neemt hy voor, zich haar quijt te maken, door d'een of d'ander middel: maar eer hy tot het uitterſte wilde komen, ging hy eerſt zachter wegen in, voor eerſt zich onthoudende van haar gezelſchap en bedde, klagende aan verſcheide perſonen over hare dorrigheid, deze verſmaadheid dede hy haar aan, uit hope, datze daar door, van verdriet en hertzeer dit leven zoude verlaten. Als dit godloze voorſtel miſten, zo liet hy een gerucht onder 't volk uitſtrooyen, datze ſchielyk geſtorven was, hopend de gedachten daer van, haer ziele van quellinge, uit'et ellendige lighaam zou doen verhuizen: als dit ook van gelijken niet na zijn vervloekte wenſch en gelukte, en 't zelve komende ter ooren vande Koninginne, ging deze arme en ongelukkige Anna, by den Koning, haar Gemaal, hem vragende wat zy gedaan hadde, dat hy haar oordeelde waardig te ſterven; waar op hy haar met ſchoone woorden antwoorde, en haar bad wel te vreden te wezen, want (by zijn wetenſchap, zeide hy, hadde zy geen oorzake:) Dit alles niet helpende, keerd hy zig eindelyk tot vergif, waar meê hy d'ellendige Koninginne haaſt aan haar einde bragt, en liet'er met alle plechtigheden (niet ſonder eenige gemaakte traanen) begra-

Krijgt door vleyen Princeſſe Elizabeth in handen.

Die hy beſluit ten huwelijk te nemen.

Vervreemt zich derhalven van de Koningin.

En brengt haar door vergif om.

ven

ven in St. Pieters kerk tot Weſtmunſter. Dit was 't droevig en beklagelijk einde van de ongelukkige Anna. Dog lezer, ſtaet een weinig ſtil, en ziet eens wat uitgang deze Prins en Vrouwe-moorder gehad heeft.

Hy beſluit Elizabeth of met vleijen of gewelt tot zijne liefde te winnen.

Deze Tyran nu, door zijn Gemalins dood, zich een weg gebaand hebbende tot een tweede Huwelijk, gebruikte alle middelen, die hy bedenken konde, om de liefde van de Princeſſe Elizabeth zijn Nichte te winnen, en meende ten laatſten zijn begeeren te volbrengen door geweld, indien hy anders niet hadde konnen doen, en hadde mogelijk zulx al gedaan, indien de ſtormen van over zee, die dagelijx ſterker en krachtiger aangroeiden, hem niet hadden doen uitſteHen het volbrengen van zijne luſten, om te voorzien in zijn tegenwoordig gevaar. Want Henrik, van al zijn doen en laten naukeurig bericht, en geraden vindende om Richard het hoofd te bieden, komt alleen met twee duizend mannen in Engeland over, waar by zich verſcheide Grooten met hare troepen vervoegden. Richard ondertuſſchen dacht nergens minder op, als op het aanſtaande gevaar; doch eindelijk den afval van de zijne gewaar wordende, vergaderde zo veel volx als hy koſt, en trekt Henrik in 't gemoet. Te Boſchworth zich neder geſlagen hebbende, en ziende dat den viand zich vaardig ten ſtrijd maakte, bereide zich mede om den viand het hoofd te bieden. Stanley, een voornaam Heer, die zich tot noch toe ſtil gehouden had, voegd zich ten laatſten ook by Richmond; door welk toeval Henrik niet weinig verſterkt wierd, daar hy anderzins veel zwakker was als Richard.

Optocht des Graafs van Richmond tegen hem.

Richard eindelijk ziende dat deze dag een eind van zijn Rijk moeſt maken, maakt van de nood een deugd, en gewapend met wanhoop, werpt zich midden in den hoop der vianden, ſlaat den Standaartdrager van Richmond, Sir Willem Brandon, als ook Sir Jan Cheyney dat een dapper man was, brengt Henrik zelver in gevaar, en werkt duizent andere mannelijke ofeer wanhopige daden, tot dat hy door de vianden omringt zijnde, dapperlijk vechtende, ter neder wierd geſlagen, en voort bleef Henrik overwinner. d'Edellieden die zich voorts opgaven, wierd genade vergund, en Henrik met de Kroon, die men den dooden Richard van het hoofd nam, tot Koning van Engeland in het midden van het veld zijner overwinninge gekroond. Hy voerde de naam van Henrik de VII: Vader van Henrik de VIII. Het lighaam van Richard wierd voorts naakt ontkleed, zonder hem een draad te laten om zijn heimelijke deelen te bedekken, en alzo bebloed, beſlijkt en vuil als het was, achter eenen Wapendrager Blauil Seuglier of witten Boer over een paard gehangen, d'armen aan d'eene, en de beenen aan de ander zijde, en alzo tot de Graaubroeders, in de ſtad Leyceſter gebragt, en aldaar eenige tijd voor een yder tot een deerlijk ſchouſpel ten toon geſteld, en daar na zonder eenige ſtacy begraven. Doch naderhand wierd door Konink Henrik de VII. evenwel een Tombe over zijn Graf gemaakt, met zijn beeldenis daar op, maar dezelve is door achteloosheid, of vervallen, of zo met gras of anderzints overgroeid, dat het niet meer te bekennen is, alleen de ſteene kiſt, daar het lighaam in gelegen heeft, word noch heden ten dage te Leychelter voor een gemeene herberg gezien, zijnde een bak daar de paarden uit drinken. Zijn lighaam (op dat hy niet meer in zijn dood als in zijn leven ruſten zou) wierd weder buiten de ſtad gebragt, en aldaar verachtelijk onder het einde van de Boog-brugge begraven. Voorts trouwde Koning Hendrik Elizabeth de dochter van Eduard de vierde, en regeerde het Rijk drie en twintig jaren en acht maanden, ſtervende den 22 van Grasmaand des jaars 1508. oud 52 jaren.

Zijn wanhopige wakerheid tegen Richmond.

Sneuvelt in den ſlag.

De Graaf van Richmond word tot Koning gekroont, en Henrik de VII. genoemt.

Richards Lijk ſtreken ten ſchouſpeelen van yder.

Henrik trouwt Elizabeth.

DE HEER SCARAMPE,

En zijne Gemalinne CAMILLE.

Scarampe recht zich zelf van't kwaad hem aangedaan,
Toen hy noch gunst noch recht kon op zijn bee verwerven;
't Geen hem rampzalig door een snee van't zwaard doet sterven,
Die ook Camille moord te teêr met hem begaan.

Scarampes moejelijkheden met zijn Buurman.

IN den Jare 1494 raakte zeker Heer, Scarampe geheten, gesproten uit een van de oudste Huizen van't Land van Aste, in geschil met een Edelman van Montferrat, om de palen en grenzen huns Lands. Dese Scarampe had een zeer schoone Vrouw getrouwd, Edel en groots van herte, welke hem zeer lief had, en ook afkomstig was van de geslachten van de Scarampes, Camille genaamd, van welke wy voornamentlijk zullen spreken.

Hun geschil in rechten getrokken.

De Heer Scarampe, ziende dat hem zijn Buurman heel moeyelijk viel, ja hem wel zoude willen onterven, beriep hem door rechte, en werd aldaar de zaak gesteld aan den Raad van den Mark-graaf van Montferrât, die zich op de zelve tijd te Cazal onthiel. En, hoewel de party van Scarampe niet zo rijk was als hy, zo was die nogtans zeer bemind, waar door Scarampe zo haast tot geen eind van zijn geding kon komen, als hy wel gewenscht had, waarom hy, grootshertig en stout zijnde, en niet wel konnende eenig ongelijk verdragen, ging by den Markgraaf, klagende zo wel van't ongelijk, dat hem zijn party aandeê, als van de oogluikinge van zijnen Raad, welke hem zijn recht niet wel en vervorderde. De Prins, nog jong van jaren zijnde, gebood hem, door raad van zijn Moeder te gaan by Constantijn Avanitz zijn Stadhouder, een Griek van geboorte, welke hem op zijn eisch recht zou doen. Scarampe, wel wetende dat deze Stadhouder hem heel tegen was in zijn zaken, was daar over zeer ontsteld, en twijffelde aan een goed einde; dog ziende dat het niet anders wezen kon, maakte hy van de nood een deugd, ging by den Stadhouder, en verzogt van dezelve en kort en goed recht, wegen de landen, die zijn weêrparty t'onrecht bezat. Constantijn beloofde hem alle gelijk en recht te doen, en dat hy zich reets dies aangaande, vry gerust mogt stellen. Hier op Scarampe oorlof van hem genomen hebbende, vervolgde zijn geding met alle neerstigheid, maar ziende dat elk een voor hem de ooren stopten, en dat'et scheen dat Constantijn zulx toestond, zo meende hy zijn zinnen te verliezen, en, dewijl hy een man was ongeduldig en opgeblazen, hoewel daar nevens vroom en kloek, zo scheelden 't weinig of hy zou Constantijn een part gespeeld hebben, zo zijn voorzichtige Camille zulx niet had belet. Hy sprak de Markgraaf wederom aan

Scarampe kan noch gunst noch recht by den Rechter verwerven.

welke,

welke, een beleefd en goed Prins zijnde, beval dat men Scarampe recht zou doen, maar 't zelve wierd weinig naar gekomen, 't welk Scarampe bemerkende, nam voor zich met andere middelen daar in te voorzien, en zo hem geen recht gedaan wierd, zelfs een eind daar van te maken, door 't geweld van wapenen, gelijk hy deê, vallende met een hoop volx in 't land van zijn tegenparty, innemende een Kasteel, 't welk by de zijne verdorven en geplondert wiert. Constantijn verblijd zijnde over dit voorval, als nu volkomen stoffe hebbende om zig aan Scarampe te wreken, verhaalde den Markgraaf het groot quaad dat hem door dit geweld van wapenen kon geschieden, en dat deze toelatinge zonder bevel, een zaak was van groot belang, en tot nadeel van zijn Hoogheid, en dat 'et den weg geopent was aan alle anderen, om grooter zaken by de hand te vatten, ja zelfs tegens hun oversten op te staan, indien men elk een toeliet volk aan te nemen, en vliegende vaandels ten velde te brengen. Hier op gebood den Markgraaf aan Scarampe, niet vorder te varen, en weder te geven al 't geen op 't Kasteel genomen en geplunderd was, en dat hy voor den Raad zou verschijnen om zijn zaken te verantwoorden. Maar Scarampe zig beroepende op 't ongelijk dat hem geschied was, antwoorde: *dat hy bereid was in rechte te verschijnen, als hy zou zien, dat de Staat des Lands zodanig was, als voor de komste van Constantijn, en de Raad des Markgraafs oprechte en onpartidige Rechters waren, den eenen niet meer gunstig als den anderen, maar alleenlijk d'opregtigheid der wetten volgden.* De Markgraaf, door d'aanhitzinge des Stadhouders vertoornd zijnde, over de hartnekkigheid en wederspannigheid van Scarampe, die in 't minste niet wilde luisteren om de wapenen neêr te leggen, gebood Constantijn met alle macht daar tegen te stellen, welke niet naer liet alle neerstigheid aan te wenden, om zijn viand te vervolgen, die hy eindelijk zo schielijk en dicht op hakken quam, dat Scarampe genoodzaakt was op een van zijn Kasteelen te vlugten, al waar Constantijn hem terstond belegerde. En alzo hy verzekerd was, dat de plaats niet wel was voorzien van alle noodwendigheden, om een belegering tegen te staan, zo zwoer hy van daar niet te trekken, voor dat hy Scarampe in zijn geweld had, om hem na zijn welgevallen te straffen. Camille verstaande de benautheid waar in zig haar lieve Gemaal bevond, deê alle neerstigheid, om hem met volk, kost, en oorlogs-behoeften by te staan, om de plaatze te behouden. Men zou gezegt hebben, haar ziende, by 't volk welk tot haar dienst quam, dat ze geweest was de zeer getrouwe Hiprecratea, Gemalinne van Mitridates, zo lustig ging zy te werk met een zake haar gants ongewoon, vermanende elk een van harer zijde, getrouw en behulpzaam te wezen een arm Edelman, die den Gouverneur vervolgde, niet om dat hy de wapenen aangenomen had, maar door een byzondere haat en gierigheid, om de Landen en Heerlijkheden van Scarampe in zijn geweld te krijgen. Maar, hoe grooten neerstigheid zy aanwende, zo was 't haar echter onmogelijck haar man t'ontzetten; want Constantijn had al de wegen zo nauw bezet, en de wachten overal zo wel bezorgd, dat d'ongelukkige Camille gedwongen was te rugge te keeren, zonder iet te konnen uitregten: t'huis gekomen zijnde, in plaats van weenen, en haar tijd met karmen en klagen over te brengen, zo nam zy een moed, en schreef een zeer beleefde en beweeglijke Brief aan den Hertog van Orleans, om hulpe en bystand, in haar Gemaals nood en benaudheid, welke hier door beweegd zijnde, in faveur van Scarampe, aan den Markgraaf schreef, dat by alsdien hy hem wilde vriendschap doen, 't beleg voor 't Huis van Scarampe zou doen opbreken, en hem voorts in ruste laten, en zo hy iet misdaan had, dat men daarom zo strengelijk met hem niet behoorde te handelen, dewijle hy den Markgraaf meer dienst gedaan had in eenen dag, als de gene die hem vervolgden zouden konnen

Recht zich zelven door de wapenen.

Dat kwalijk van den Hartog opgenomen word.

Werd voor 't recht gedaagt.

Sijn antwoord.

De Hartog doet hem door den Stadhouder tegen trekken.

Die hem belegert.

Camilles naarstigheit ter redding harer Gemale,

Zy kan hem niet ontredden.

Verzoekt door een brief, hulp van den Hartog van Orleans.

den doen in al hun leven, en by zo verre den Stadhouder met zijn listigheden voortvoer, en de belegerde iets misdeê, dat hy 't zelve zou achten als gedaan aan zijn eigen Perzoon en Staten, hem aanbiedende den Markgraaf als vriend, en beloofde hem deze weldaad te vergelden, daar hem zo grooten vriendschap mee geschieden zoude.

Scarampe is zich genoodsaakt over te geven.

Ondertusschen had Constantyn, Scarampe zo verre gebragt, dat die van binnen bereid waren 't Kasteel over te geven, 't welk hy niet wilde aennemen, t en ware zy hun begaven in zyn genade of ongenade, en hoe wel Scarampe genoegzaam verzekerd was van den doodlyken haat die Constantyn hem toe droeg, zo heeft hy nogtans (de moed hem ontvallende) aangegaen een verachtelijke weg, verhopende eenige genade te vinden in dien, daar gantsch geen beleefdheid in was, en niet paste op al 't geen den Markgraaf schreef, van den belegerden in rust en vrede te laten. Dezen wreeden Tyran niet passende op de ootmoedige vernederinge van zynen viand, die hy overwonnen had, nog op de voorschrijvinge van den Markgraaf zijn Meester, welke hem verbood Scarampe iet te misdoen, deê nogtans, onaangezien 't Verbod des Markgraafs, al 't volk ombrengen na dat hy 't Kasteel ingenomen had, en nam Scarampe gevangen, tegen den welken hy na eenige schampere en harde redenen zei, *dat hy acht zou slaan op zijn gewisse, om dat hy niet langer als deze ure zou leven.* Deze woorden vermorwden en verootmoedigden zo zeer 't harte van Scarampe, dat hem de tranen uit d'oogen vielen, overdenkende zijn voorgaande staat, en eer, en d'oorzaak zijner dood, en de kleine reden, die hy gehad had, om alles in zulken gevaar te stellen, en meende te vermorwen een hart, dat onbeweeglijk en zonder eenig medelijden was, zo meende hy zijn onschuld en verzoek te doen; maer Constantijn die met deze Iustitie spoedig was, vreezende dat'er nog een bevel van den Markgraaf zou komen, beval dat men hem van kant zou helpen, zonder langer uitstel, tot hem zeggende nog deze woorden: *Ten is geen tijd van bedwongen ootmoedigheid te toonen, dewijl gy die niet bewezen hebt, toen zy u voor deze straffe had konnen behoeden, daarom denkt op u zaken, en gy* (zeide hy tot den Beul) *bediend u Ampt en helpt my dezen taalman uit mijn tegenwoordigheyd. ô Gy ongelovigen hond*, zei Scarampe, *is dat d'eerbiedinge of d'achtinge die gy den Edeldom toedraagd, en den heerlijken naam der gener, die de wapenen oeffenen? Wel aan, ik zal sterven, om u bloeddorstig en wreed harte te verzadigen, maar God, die een regtveerdig Regter is, zal wrake nemen over u ongerechtigheid, en zal niet na laten om de mijne middel te geven en u te benemen, dat u gelegentheid gegeven heeft my om te brengen.* Dit gezegt hebbende, na dat hy God om vergiffenisse van zijne zonden gebeden, en hem zijn zaak bevolen had, zo wierd hem 't hooft afgehouwen, niet zonder groote droefheid der omstaanders, welke den Gouverneur misprezen, om dat hy zulken aanzienlijken Heer en vroomen Kapitein 't leven niet had willen schenken. Deze tijding te Cazal gekomen zijnde, was de Markgraaf zeer bedroeft, zo wel om den Edelman, als om de misdaad gedaan ten aanzien van den Hertog van Orleans, maar deze droefheid was niet te vergelijken by die van de bedrukte Camille; want zo haast zy de droevige tijdinge van haar Gemaals dood verstaan had, ook d'oorzaak, en in wat maniere hy omgebracht was, zo wierd zy zo beroerd en bevangen met een geweldige droefheid, datze niet een woord kon spreeken, zo om de liefde van haar man, als d'onverdraaglijke benautheid, die zy inwendig gevoelde, door 't scheiden van twee, die zo wel vereenigt waren, en ook om de begeerte die zy had om te wezen by den genen, zonder wiens tegenwoordigheid zy niet kon leven, slaande haar gezigt na den Hemel, als God om vergiffenis biddende van hare misdaden, zo werd zy machteloos, en voelende de ure haars doods genaken, knielde zy neêr, alleenlijk deze

De Stadhouder doet al de bezetting ombrengen.

En regt Scarampe de dood aan.

Zijn trotze reden.

Scarampes antwoord.

Werd onthoofd.

Camilles droefheid daar over.

drie

drie of vier woorden ſprekende: *Heere God, dewijle gy myn lieve bruidegom in uge-zelſchap gehaald hebt, zo bidik u door uw Goddelijke genade my ook niet langer in het leven te laten.* Een wonderlijke zaak; want naeulijx had deſe ſchoone en deugdelijke vrou dit gebed geëindigd, of de ſpraak begaf haar, en gevende dus haar geeſt, viel zy dood ter aarde. De dienaars en dienſtmaagden haar ziende dood ter aarde gevallen, dagten anders niet als dat het een flaute was, en leidenze op 't bed, gebruikende alle middelen om haar wederom te doen bekomen, maar 't was helaas! te vergeefs; want het lighaam was van alle gevoelen beroofd, het bloed verſtijfd, en't leven door groote droefheid verſmagt, en de ziel had haar aardſche woonplaats verlaten, om in het hemelſche Paradijs meerder vreugd te genieten. Het gerugte van het ſterven dezer deugdzame vrouwe wierd over al verbreid, en van elk zeer beklaagd, inzonderheid van den Markgraaf en Markgravinne, die voor hun genomen hadden haar wederom te begiften, voor al het verdriet en ſchade die zy geleden had, door 't bedryf haars mans, en den wreeden handel van Conſtantyn, niet te min zy lieten haar heerlijk begraven in de St. Jacobs Kerke binnen de vermaarde koopſtad Cazal.

Sterft van hertzeer.

Werd van elk beklaagt.

ISABELLA van ARRAGON.

Het wrevlig noodlot, ſteeds gewoon den menſch te drukken,
Berokkent Iſabel een zee van ramp en ſmart,
Die met een mannelijk en onverſchrokke hart
Zijn woede tant, en ſtreeft door doodlijke ongelukken.

EEn groot exempel van verdraagzaamheid en geduld in tegenſpoed en zware ongevallen, geeft ons de doorlugtige Princes Izabella van Arragon, Nicht van Ferdinand Koning van Arragon.

Als Lodewijk Sforza, gezeid de Moor, het Hartogdom van Milanen aangeſlagen had, en den rechten Hartog Jan Galeazzo zijn broeders zoon, nu al vier en twintig jaren oud geworden, de regeringe niet wilde overgeven, als of hy tot zulken laſt te zwak was, niet tegenſtaande hy nu al een zoon, in hope van erffeniſſe gewonnen had; zo en is dat groot ongelijk niet zo zeer ter herten genomen by den gemelden Galeazzo, een goedaardig en zagtzinnig Heer, en die van zijn vaders vrienden, uit vreeze van zijn Oom, geen aanhang hadde, als wel by zijn Huisvrouw Izabella, wiens Princelijke grootmoedigheid zulx in't minſte niet kon verdragen. Deze, hebbende een Vader Alfonzo, Hertog van Calabria, en een Grootvader Ferdinando, Koning van Napels, en alreê een aardig Zoontje Franciſco, geregtigt om zijn Voorouders te volgen, voortgebragt, brande van vierigen moed, om zodanige ſmaad op den Oom te wreken: derhalven byna van ſpijt berſtende, verzogt zy hulp aan haar Vader en Grootvader. Maar Lodewijk op zijn hoede zijnde, had de zaak zo beleid, dat den Franſchen Konink Karel de achſte, met een Leger in Italien kwam, om het Koningrijk van Napels (gelijk hy ook dee) in te nemen. Ondertuſſchen ſtorf Galeazzo, het welk voor haar zo veel te verdrie-

Sforca valt den rechten Hartog het Gebied niet overgeven.

Dat Izabela later hertze trekt.

Zy verſoekt om zulx te wreeken, hulp van haar Vader en Grootvader.

Haar Gemaal sterft.

verdrietiger was, om dat'er vast geloofd werde, dat de Oom hem door vergift had doen ombrengen. Hier na heeftze nimmermeer met opgedroogde tranen betreurd de dood van haar Grootvader Ferdinand, door droefheid en vreeze van het aankomende Fransche Leger veroorzaakt. Het vlugten van haar Vader Alfonzo, die het Rijk had moeten verlaten, en ellendig als balling hem in Sicilien onthiel; het ontijdig overlijden van haar Broeder Ferdinand, die even Koning verklaard was: zo dat de fortuine scheen haar geen tijd te willen geven, om den bedroefden ende treurigen adem eens te verhalen, ofte met eenigen troost te herscheppen. Behalven dat het daar by nog niet is gebleven: want als in de plaats van haar Broeder, de Oom Fredrik Koning geworden was, zo is hy door schandelijke zamenrottinge van de Koningen Ferdinand van Arragon, en Lodewijk de XII. Koning van Frankrijk, uit het Rijk gestoten. Aldus aan alle kanten met droefheid gewond zijnde, zo kreegze nog een steek in 't herte, als zy verstond, dat haar Zoon, die zy tegen haar dank, aan de Franschen overgegeven had, op de Jacht rijdende, van 't paard dood gevallen was. Door alle deze verdrietige ongelukken, en zo veel droevige lijkken, is het standvastig en onverbrekelijk gemoed van deze Princes niet gekrenkt, maar heeft haar begeven te Bari, een stad in 't Koningrijk van Napels, die ten huwelijk gegeven was, alwaar zy in zo Koninglijken luister geleeft heeft, dat haar naam niet alleen door Italien, maar ook door andere landen, grooten lof droeg van aangeboren mildadigheid, ende Christelijke goedheid. Voorwaar een Princesse alle lof waardig, en die nimmermeer genoeg kan geprezen worden by de gene, die met verwondering overleid, dat zy tegens het toevloejen van allerhande ongestuimige golven des ongelux, het roer van haar stantvastige kloekmoedigheid altijd recht gehouden heeft.

Zy wórd van rampen overstulpt.

Haar Zoon sterft door een val van 't Paard.

Haar stantvastigheid streeft alle rampen te boven.

LIVIO en CAMILLE.

d'Onzaalge Livio, door ware liefde aan't blaken,
Verlicht in't teêr genot der minne't lieve licht,
Des sterft Camille uit smart, dewijl zijn doodsch gezicht
Noch staroogt naar de bloos van hare purpre kaken.

Liefde van Livia tot Camille.

TEn tijde als Cesar Borgia, Hertog van Valence, Zoon van Paus Alexander de zeste, in Romanje heerschappye voerde, was in de Stad van Cesene een Jongeling, Livio genaamd, welke verliefd zijnde op de Dochter van zijnen Buurman, geheten Camille, en ziende dat hy d'eerstemaal afgeslagen wierd, viel hy in een ziekte, die hem tot den dorpel des doods leide. Camille deze tijding horende, veranderde van zin, en gegaan zijnde om te bezoeken de zuster van Livio, die ook zeer krank was, en in een kamer lag, naast die van Livio, als haar stem van hem gehoord wierd, wierd hy met zo heftige gemoedsdrift bevangen, dat hem na eenig geroep zijn spraak en kracht ontbrak. Als zijn Zuster en Camille daar over terstond by hem quamen, want daar was maar een houten schutzel (qualijk by een gevoegd) tusschen beiden, begon Camille, zig niet langer konnende onthouden van veinzen, haar aanzigt by 't zijne te voegen, zo dat hy weer tot hem zelven

Camille staat den Echt toe.

zelven quam, en van haar verkreeg, by aldien haar Vader hun huwelijk goed vond, dat zy daar meê te vreden zou wezen. Livio, genezen zijnde, verzoekt derhalven van den Vader, na de gewoonlijke ordre, Camille ten Huwelijk. De Vader ſtelt het uit, tot de wederkomſte van zijn oudſte zoon, die te Romen was. Camille, verwagtende deze wederkomſte, maakt haar zo gemeen met Livio, datze zonder langer te konnen wagten, zig aan malkanderen verloven. Nu haar broeder ('t huis gekomen zijnde) Klaudius geheten, deê zo veel dat hy zijn vader dit huwelijk ontried, en Livio afdankte: waar over Camille zo treurig wierd, datze haar, na datze in veel bezwijmingen gevallen was, te bedde leide. Livio verzogt aan d'ander zijde van haar door heimelijcke brieven ende boden de vervullinge des huwelijx. Zy vinden middel om met malkanderen te ſpreken, ende kiezen zekere ure op den avond voor haar heimelijke bruiloft. 't Welk gedaan, ende t'zamengelegen zijnde, overleed de Jongeling, ontroerd van blijdſchap, ende onmatigheid zijner begeerte, na zommige uuren by Camille, welke, hem kout gevoelende, en geſtorven, van droefheid des herten ook den geeſt gaf. De dienſtmaagd, die de boodſchap gedaan had, begind te ſchreeuwen: De broeder komt aen lopen, en ziende dit bedrijf, geeft haar een doodelijke ſteek. Zy openbaard al het voorgaande, en ſterft twee dagen daar na. Klaudius wierd om zijn moord het hoofd afgeſlagen.

Verloven zich aan een.

Haar broeder ſtaat het huwelijk tegen.

Livio ſterft onder 't mingenoot in d'armen zijner minnareſſe, en zy met hem

Een tijd lang te voren leefde in Italien een jonge en ſchoone Dochter, de welke, alzo zy bemind werd van een edel en braaf Jongman, ook al te groote genegentheid tot hem hadde; dog, was evenwel zo haar vergetende niet in de liefde niet, dat, al hadde zy hem twee jaren bemind, zy door het minſte teken zulx aan hem liet blijken: zy toonde alleen't gene gantſch niet verborgen konde blijven. Zy had nooit met hem geſproken, nooit eenige brieven, ofte iets anders van hem aangenomen; dat lietze alleen toe, dat hy in gezelſchappen by haar mogt wezen, alwaar zy ook met hem zomtijds, gelijk met andere danſte, ten laatſten, als de tijd haar gemoed aan beide zijden ontdekt hadde, en dat'er geen onderſcheid van jaren, noch gelegentheid was, zo wenſchte zy beide den gelukkigen voortgang van zo groote liefde, door het huwelijk te beveſtigen, al de wereld, mannen, en vrouwen, wenſchten het zelve, een harde vader, was'er alleen tegen de welke te zeer op het goed ziende, een rijker man voor zijn dochter wiſt: wiens aanzeggen zy alleen met traanen en mager worden tegen hiel. Maar als evenwel dat huwelijk, tot groot meêlijden van een yder, en de hoogſte wanhoop van de twee gelieven, zijnen voortgang hebben moeſt, zo kon daarom deze nieuwe bijl van de fortuin, de oude wortels van de liefde zo geheel niet afhouwen, of zy bleven nog drie jaren vaſt ſteken; al was het, dat zy de zelve konſtelijk verbergde, en dikwils voornam af te ſnijden, die zy zonder gevaar niet kon voeden. Wat zal ik zeggen van de zonderlinge ſtantvaſtigheid in 't kuis leven? ziende dat zy eerlijk, het gezelſchap niet en konde genieten van den gene, die zy liefſt hadde, nam voor liever zijn ommegang, zien, ende ſchrijven te mijden, als haar eere in gevaar te brengen. In deze eerbaarheid is zy allengſkens uitgeteerd, ende na driejarige ellende geſtorven. De eere heeft zo veel by haar vermogt, datze liever alle vermaak, ja haar leven zelf heeft willen verlaten, als daar van ſcheiden.

Diergelijke voorbeeld van ſtantvaſtige liefde.

Math. Cornax. *lil. 1. de Conſultat. medic. cap. 2.* verhaald van een jonge Dochter, die men 't huwelijk belette, dat dezelve haar daar zo zeer over quelde, datze niet afliet te ſchreyen, zonder eenige vertrooſtinge aan te nemen, waar uit volgde een zeer geweldige hoofdpijn, welke voortbragt de vallendezickte, en kort daar na de dood.

Ander Voorbeeld uit Cornax.

Een rijk Koopman, verliefd zijnde op een zeker Dochter, gaf zo zijn paſſie den

-de orbeeld; geen een lukkig slag had.

toom, datze hem buiten de palen van alle reden bracht, zulx dat hy uitzinnig wierd, en met zo vreemden melancholie bevangen, dat hy des daags zo wel als des nachts van vervaarlijke gezigten ontrust wierd, nu door dulligheid geprikt, nu weêr handelbaar, en vol lagchens zijnde, zeide hy 't gezigt zijner Beminde voor oogen te hebben; die hy ook als tegenwoordig liefkoosde, en weêr kort daar op heftig bekeef, om datze hem niet wilde weêr beminnen: den dag ging meest deur met klagen, en de nagt met rusteloze droefheid, zo dat hy, waar 't niet belet geweest, de handen (menigmaal) aan zig zelfs zou gelegt hebben. En na dat hy geheele zes maanden in deze raserny der liefde geweest had, wierd hy nog gelukkelijk genezen.

Een ander rampzalig voorbeeld.

Een Raads-heer in 't Parlement van Grenoble in Frankrijk, met liefde eener Juffrouw bevangen zijnde, nam zulx zo geweldig ter herte, dat hy zijn staat en alle eerbaarheid verliet, om haar overal te volgen, waarze henen ging. Van haar veracht zijnde, wierd hy zo achteloos, dat hy, niet lettende op zijn eigen perzoon, van de luizen onthaald wierd, welke zulken gemeenschap met hem maakten, dat menze daar na nooit weêr geheel kon verdrijven: want zy wiesten op hem, en quamen van alle kanten uit zijn lighaam, gelijk men de wormen uit een verrotte kreng ziet komen. Eindelijk eenige dagen voor zijn dood, ziende zig van de hand Gods aangetast, begon hy van desselfs barmhertigheid te wanhopen: en om zijn dagen te verkorten, besloot hy van honger te sterven; dewijl hem de luizen zo kort by de keel hielden, datze hem scheenen te willen verworgen. De gene die dit deerlijk schouspel zagen, waren grootelijx beweegd, en besloten derhalven, hem met of tegen wil tot eten te dwingen: en om hem vlees-zop of eenig ander nat te doen innemen, vermits hy met al zijn macht zig daar tegen stelde, zo bondenze hem de armen, en knevelden hem met een stok, om zijn mond open te houden, terwijl men de spijs daar in deê. Dus gekneveld zijnde, stierf dezen rampzaligen Minnaar, als een razend beest, van de menigte der luizen, die tot in zijn keel quamen. Anno 1559.

Diergelijk voorbeeld.

Lucius Catalina, een man meer in schelmeryen dan in deugden uitmuntende, bezet zijnde met de liefde van Aurelia Orestilla, heeft zijn eenigste Zoon, een Jongman van goede hope, om hals geholpen, om datze hem, zijn Zoon in 't leven blijvende, haar trouwe weigerde.

LUCRETIA en GALEAS.

De jonge Galeas, van zijn vriendin gescheurt,
Berooft, tot dolligheid door argwaan aangedreven,
Hem en Lucretia met eene pook van 't leven,
Des boet zijn Moeder ook haar pooging op haar beurt.

Ouders en opvoeding van Galeas.

TEn tijde als de Franschen in Italien oorlogde onder de regeringe van Lodewijk de twaalfde, quam een rijk Koopman van Milanen, hebbende een eenigen Zoon, Galeas genoemd, te sterven, nalatende zijn erfgenaam vele goederen, welke de Moeder, een zeer deugdelijke vrouwe, neerstiglijk deê opvoeden, ende in alle eerlijke ende bequame oeffeningen

gen onderwijzen. Dezen Galeas, (welke ten doop geheven was van Johan Galeas Hertog van Milanen, wijl hy van grooten ſtamme en een oudgeſlagt was) gekomen zijnde tot d'ouderdom van 18 of 20 jaren, begon aan d'een zijde, de gelegentheid zijner zaken te verſtaan, mits zijn moeder niet hadde willen hertrouwen: ter ander zijde, om te rugge gehouden te worden door verſcheiden vermaningen, om zig in den weg des deugds te houden. Daar over gebeurden 't, als'er geſchil was, toemen zeker groote partye zoude wederkrijgen, ſchuldig gebleven by een Venetiaans Edelman, die groote handel in 't ooſten dreef, dat Galeas, die nog zeer weinig van heur geweeſt was, zijn moeder aanporde om hem te vergunnen deze reis na Venetien te doen, om order tot zulken zake te ſtellen, hebbende tot alles een veerdige en bequame geeſt. De moeder was daarmeê te vreden, en na veel ſchoone onderwijzingen, hem een knegt gegegen hebbende, om te vergezelſchappen, lietze hem derwaarts gaan. Tot Venetien gekomen zijnde, onthaald hem d'Edelman, die ſchuldig was, zeer beleefdelijk, en geleide hem na zommige dagen te Padua, daar zijn huisgezin was, om tot de betalinge van zijn ſchuld te voorzien. Deze Venetiaanſchen Edelman had een dochter Lukretia genaamd, oud omtrent 16 jaren, welke zo haaſt van Galeas niet gezien wierd, of hy was'er op verliefd. En de volgende nacht had hy een ſchrikkelijke droom: hem docht, dat een zeker onbekende, hem en Lukretia de borſt opſneed, daar na zig voede van hun herten: uit zijn ſlaap ſpringende, geheel verbaalt en roepende, verteld hy zijn knegt de paſſie, waar over hy daar na dezen droom had gehad. De knegt, die een deurſlepen koppelaar was, gaf hem een uitlegginge over dezen droom, zodanige, als hy bequaam oordeelde na 't humeur van dezen verliefden, en deê zo veel, dat wel haaſt daar na Galeas en Lukretia heimelijk met malkanderen ſpraken: Ende Galeas beloofde Lukretia, haar te lichten, ende te brengen tot Milanen, alwaar hy haar, als ze beide tot wat meerder jaren waren gekomen, zou trouwen. Galeas dans op dat den Edelman zijn bedrijf niet merken zou, geliet zig, als of hy zijn knegt na Milanen verzond met verſcheide brieven, daar aan gelegen was: Ende keerde toen met zijn Edelman weer na Venetien, daar hy geld ontfing, ende ſtelde op alles ordre, daar hem zijn moeder om derwaarts gezonden had. Na drie dagen, bragtmen den armen Venetiaanſchen Edelman tijdinge, dat men niet en wiſt waar zijn dochter Lukretia gebleven was. Maar de knegt van Galeas, verborgen zijnde te Padua, hadze vervoerd en gebragt te Milanen, daar hy een huys gehuurd had, en Lukretia in bewaringe van een oude Vrouw gegeven, die Galeas voedſter geweeſt was, en by den Venetianer woonde: welke verſtaande dat zijn vrouwe, gebleven zijnde te Padua, miſtrooſtig was om 't verlies van haar dochter, ging derwaarts om haar te vertrooſten, latende Galeas, die terſtond een andere weg nam, zeggende dat hy na zijn moeder reisde, die hem ontboden had. Te Milanen gekomen zijnde, na dat hy rekentchap van de gemeene zaken gegeven had, voegd hy zig by Lukretia, welke hy in dat huis zo bedektelijk onderhield, dat'er niemand, gedurênde drie geheele jaren, iets van dezen handel te weten quam. Ten laatſten wierd Galeas, aan beide zijden aan gepord, van d'eene, door Lukretia, welke de vervulling van zijn belofte begeerde, van d'ander zijde, door zijn moeder, die hem aanporde, een goed partuur te nemen. Hy was t'eenemaal genegen om zijn woord te houden ende Lukretia te trouwen. Aan d'ander zijde was hy bekommerd om zijn moeder 't zelve te openbaren, welke hem anders geſtelt ziende, dan hy pleeg te wezen, ende zeer veranderd zederd zijn wederkomſte van Venetien, was veel dagen bezig om te raden wat d'ontſchuldingen van haar zoon wilde zeggen, die kloek geworden zijnde, zeer rijk, ende in den fleur zijner jongheid, en begeerd van de beſte geſlagten

Treke tot redding zijner zaken na Venetien.

Alwaar hy op eene Lucretia verliefd.

En voert haar na Milanen.

Zy verzoekt hem haar te trouwen.

Hy durft zulx zijn moeder niet openbaren.

van Milanen, die zijn vriendſchap niet en zouden verſmaad hebben. Eindelijk deê zy zo veel, dat zy 't gat van de Mijne vond, ende gewaar wierd dat haar zoon een zeer ſchoone jonge dochter onderhield, in 't huis, daar zijn voedſter in gewoond had: maar in plaats van daar vry in voort te varen, gebruikte zy een liſtige aanſlag, die een ſchrikkelijke uitkomſte veroorzaakte. Verſpiedende een bequame uur, zonder ze eenige vermomde perzonen in 't huis, daar in Lukretia was. Zy ſteken haar een bal in de hand, dreigen haar te dooden, indienze ſchreeuwd, daar na voerenze haar heimelijk in een vrouwen-kloofter, daarze in zekere handen geleverd wierd. Galeas ſpade in 't huis komende, ende haar niet vindende, verſtond van de voedſter, wat'er geſchied was, waar over hy zeer dul en ontſteld wierd, ende bleef den anderen dag zonder te willen eten. De moeder, hier van gewaarſchouwd zijnde, vervoegd zig terſtond derwaarts, ende ziende dat'et met hem geſchapen ſtond om in wanhoop te vallen, verzekerde hem dat zijn Lukretia in een plaats was, waar van ze goede rekenſchap zou weten te geven: dat hy wederom zou moed maken ende vrolijk zijn. In 't kort, zy beloofd hem, mits dat hy zig geruſt ſtelle, haar 's morgens vroeg wederom in zijn handen te leveren. Hier op toonde hy groote vreugde, zo 't ſcheen, ende at dien avond veel hertiger als hy in langen tijd te voren gedaan had, maar zonder iemand aan te ſpreken. Den nagt bragt hy zonder ruſt deur, vermits hy zig inbeelde dat zijn Lukretia onteerd was, door degenen die haar in 't klooſter gebragt hadden. Welke argwanige inbeeldinge, hem tot zo een ſchrikkelijke wraakgierige dulligheid vervoerde, dat hy d'arme Lukretia nog zig zelf niet ſpaarde, gelijk wy in 't kort zullen zien. Lukretia, uit'et klooſter gehaald, en in haar huis gebragt zijnde, treed in de kamer van d'aanſtaande offerhande, alwaarze haar Lief zeer droevig ziende, hem met opene armen om den hals vloog, en zeer minnelijk kuſte, het welke den uitzinnigen Galeas, zeer koel wederom deê, ſprekende ontallijke woorden, die hy qualijk kon uitdrukken, en zy nog veel minder verſtaan. Ten laatſten zeide hy, het is nu niet meer in mijn moeders macht om ons van malkander te ſcheiden, dewijl het geluk ons weêr by een gebragt heeft, want ik hoop zulken vereeninge tuſſchen ons beiden te maken, dat wy ſtervende een zelve dood en graf zullen genieten. Dit gezegd hebbende, ſtak hy d'ongelukkige Lukretia met zijn dagge in haar boezem, alzo dat zy voor zijn voeten dood neêr viel, en terſtond, neemt hy 't zelve moord-geweer, dat nog rookte van zijn Liefs bloed, en ſteekt het dwars in zijn buik, levende nog een weinig tijds, om deze rampzalige daad te verhalen. De lighamen wierden des nagts begraven, en een gerugt verſpreid, datze beide van de peſt, die toen geheel Milanen ontſteken had, geſtorven waren; maar de waarheid van deze droevige en beklagelijke hiſtorie is evenwel aan den dag gekomen, gelijk de Hiſtorie van Italien dezelve wijdlopig verhaald.

Die zijn handel gewaar werd

En haar in een Klooſter laat vervoeren.

Galeas ontſteltheid daar over.

De moeder ſpreekt hem moed in.

Hy vervalt door argwaan tot dolheid.

Lucretia werd weer te rug gehaalt.

Galeas doorſteekt haar.

En boord zich daar na zelf door 't harte.

ANNA

ANNA BURINGELLI,

Gemalinne van

APPIANUS BOYZE,

Cancelier van Napels,

En Anderen.

De wakkere Appiaan, door zijne Vrou gehaat,
Komt deerlijk door vergif, door haar bereid, te ſneven;
Die ook haar Vader en haar Zuſter brengt om't leven,
Doch thans de ſtraf gevoelt van deze gruweldaad.

TOt Lucera, een Stad, ontrent vier dagreizens van Napels gelegen, woonde een vroom Edelman, Alexander Buringelli geheten, welke twee dochters had, te weten Anna en Luciana, die hy beide na zijn ſtaat, eerlijk en treffelijk uithuwde. De Heer Appianus Boyze, Cancelier van Napels, een geleerd en deugdzaam man, trouwde Anna d'oudſte, en Alphonſus Barzelli, Luciana, de jongſte van hun twee. Niet lang na de Bruiloft, reiſde de Heer Appianus naar Napels, en begaf zig eerſt naar Barzelli, om aldaar te bezoeken zijn Schoonbroeder en Zuſter, alwaar hy eenige dagen vertoeft hebbende, zijn reis met aller ſpoed vervolgde. Ondertuſſchen bleef Anna, Appianus Gemalin, een tijd lang alleen, waar over zy begon zeer melancolijc te worden, en t'overwegen, door wat middel zy beſt een Minnaar zou mogen krijgen, welke haars afwezende Gemaals plaats mogt bewaren: en ziende, dat zy zeer aangezogt wierd by Maurits Talezi, een ſchoon, jong, en kloekmoedig man, dog van geringe afkomſt, en quaad leven; gaf zy haar wellusten zodanig den ruymen toom, datze alle trouwe en huwelijxe liefde aan een zijde zette. Appianus ontbood haar dikwils by hem te komen, dog zy weigerig blijvende, en hy daar over geſtoord zijnde, ſchreef haar eindelijk, datze by hem zou komen, of hy zou zien, wat hy met haar te doen had, en voegde daar eenige dreigementen by. Hier op deê zy haar onſchuld, en liet hem weten, dat zy ziek was, en vreesde dat de Napelſche haar de dood mogt veroorzaken. Ondertuſſchen toonde zy haar mans brieven aan Talezi, en beſloten daar op, den Heer Appianus van kant te helpen, volgens dezen raad: te weten: dat Anna zou gaan by haar Zuſter, woonende op't Kaſteel omtrent drie dagreizen van Lucera, alwaar Talezi zig mee zou laten vinden, om aldaar hun vervloekt voornemen uit te voeren. Zy dan verwittigd zijnde, dat haar Schoonbroeder na zijn Wijk gereiſt was om te monſteren, ſprong te paarde en trok na haar Zuſter toe, van de welke zy wel onthaald wierd. Na den eten, begonden zy t'zamen te praten van hunne

Huwelijk van Anna.

Zy vervalt tot overſpel.

Zy beſluit met haer boel, van haar man ontboden, hem van kant te helpen.

mannen en huishoudinge : Luciana prees en verhefte zeer hoog de deugd en vromigheid haars Gemaals Barzelli ; maar Anna haar ongenoegen toonende in haar Gemaal Appianus, zei al zuchtende : *Voorwaar Zuster, God heeft u meerder genade gedaan dan my, dewijl gy zo goeden Man gekregen hebt, ik en verwondere my niet meer over de groote liefde die onze Vader altijd u heeft toegedragen, en als nog is toedragende, immers ten aanzien van my, nademaal hy u zo goeden en gewenschten partuur heeft beschikt.*

Haar gesprek met haar zuster.

Hier op gaf Luciana ten antwoord : *Dat belieft u zo te zeggen mijn Zuster : want anders hebt gy ongelijk rijker en magtiger huwelijk gedaan, dan ik. Wy willen nu van geen rijkdom spreken*, zei Anna, *ik wenschte niet anders dan zo wel gehuwd te zijn als gy, en een man te hebben, die my vermaken mogt : want om de waarheid te zeggen, ik ben zo qualijk gepaard, als eenige arme Jongvrouw in 't Land, denkt niet, dat ik deze redenen bybreng e, om dat ik u, den uwen misgunne, of anderzins schade zoek, want ik wijt het niemand dan Vader, die my zo qualijk verzorgd heeft. Uw Man*, sprak Luciana, *is dikwils hier by ons geweest, en heeft ons somtijds eenige dagen, dog niet zo lange als wy wel geerne gezien hadden, gezelschap gehouden, maar wy hebben hem in al zijn woorden en werken, zo beleefd en zedig bevonden, dat wy hem geenzins konnen berispen, ja zelfs, heeft hy my menigmaal verhaald, hoe grooten liefde hy u toedroeg, en toonde ons brieven, waar in gy weigerde by hem te komen, overmits gy ziek waard, en de Napelsche lucht niet verdragen konde : hy zei nog meer, dat hy zeer geerne voor eenige dagen uit Napels vertrekken, en t'huis komen zoude, indien het zijn Ampt eenigzints toelaten wilde.* Anna boven maten gestoord zijnde, zeide: *Och! wat verdriet is dit dog? my dunkt, dat mijne ongelukken dagelijx meer en meer toenemen, dewijl zy, die my behoorde te troosten en by te staan, haar wel half mijn partye toond, en meer geloofd de geveinsde woorden van mijn man, dan de mijne, die haar zuster ben ; want indien gy hem zo wel kende, als ik, gy zoud zo niet spreken, gy weet al te weinig wat voor kuuren hy te Napels al aanregt, daar hy, met een by-wijf niet te vreden zijnde, ten minsten drie of vier heeft, zo dat het geen wonder is dat wy geen kinderen en krijgen, een zaak die my op 't alderhoogste bedroefd en ontroerd.* Luciana haar woorden gelovende, ontschuldigde zig van 't geen zy gezegd had, en ried haar God de zaak te bevelen, en hem te bidden, dat hy dog geliefde het herte haars mans te veranderen. niet twijffelende, of God zou haar gebed verhoren, en hem tot haar genegen maken. Terwijl zy dus spraken, quamen daar eenige Juffrouwen, het welk een oorzaak was, dat zy hun redenen moesten afbreken. Ondertusschen de zon ondergaande, wierd het avondmaal bereid : kort daar na, quam Talezi ook aangereden met twee andere Edellieden, welke zeer vriendelijk welkom geheten en onthaald wierden : na den eten gingen zy wandelen in den Thuin, alwaar Talezi Anna in den arm nam, en toen t'zamen overleiden, op wat wijze zy't feit best uitvoeren zouden. In't kort, 't wierd goed gevonden, dat Talezi, volgens haar raad na Napels zou gaan, ('t welk hy deê) en aldaar Appianus met zeker vergif, dat zy hem meê gaf, zou vergeven. Komende dan tot Napels, rechte hy een groote maaltijd aan, waar op hy Appianus ook noodigde, en ziende toen goede gelegentheid om zijn boosheid in 't werk te stellen, waar toe hy zeker man gehuurd had, heeft hem aldaar jammerlijk doen vergeven ; 't welk gedaan zijnde, en vreezende dat het feit mogt aan den dag komen, heeft hy zijn omgekochte moordenaar ook van kant geholpen, en toen op zijn paard springende, reed in aller yl weêr na Lucera, daar hy hoopte zijn beminde Anna te vinden, om haar te verhalen 't geen'er geschied was. Den goede Heer Appianus, gevoelende dat hy vergeven was. begaf zig naar huis toe ; maar eer hy daar kon komen storf hy ontrent twee mijlen van daar. Anna, wezende tot Barzelli by haar zuster, wierd door haar Lakkey verwittigd van de komste van haar man, waar

Zy overleid met haar Boel de voorgenome moord.

Haar man werd vergeven.

Sterft.

waar over zy haar geliet zeer verblijd te zijn, en haar afscheid nemende trok naa Lucera, alwaar zy haar man dood vond, en maakte daar over, zo 't scheen, zeer groote droefheid. Kort daar na, als Appianus begraven was, verzogt Anna aan haar Vader, Talezi tot een Man te mogen nemen, en om dat hy daar op niet antwoorde, zo nam zy voor, hem, met haar zuster, en twee kinderen ook te vergeven, ondertusschen werd de Heer Alphonzus Barzelli krank, en quam te sterven. Niet lang daar na wierd de Vader gezint om een reis na Frankrijk te doen, daar om hy ook voornam alle zijn vrienden eens te onthalen, en ontbood onder andere beide zijn Dogters, welke zig ook aldaar lieten vinden. Anna en liet niet na om haar vervloekte aanslag te vervolgen, en in 't werk te stellen. Daar wierd een treffelijke maaltijd gehouden: de Vader met blijdschap bevangen zijnde, riep om wijn. Anna zig veinzende zeer verblijd te zijn, om haar Vader te dienen, nam de schaal, en mengde onder de wijn het vergift, en gaf 't alzo aan haar Vader over, welke, daar van drinkende, den geest gaf. Dezelve weg deê zy ook gaan, kort na de dood van haar Vader, haar Zuster Luciana en twee harer kinderen. Hebbende dan alle deze moorden en vervloekte verraderyen zo heimelijk en behendig volbragt, dat'er niemand ter wereld van wiste, en vertoefde zy niet lang te trouwen met Talezi, welke bruiloft zeer heerlijk gehouden wierd, en vereerd met de tegenwoordigheid van veel Edellieden. De Feest gedaan zijnde, en Talezi nu hebbende verkregen daar hy zo zeer na getragt had, zo begon hy terstond een woest en ongeschikt leven te leiden, niet anders zoekende, dan dobbelen, spelen, dansen, banketteren, en zo voort, waar door Anna hem allengskens begon te haten, en raakten ten laatsten zo oneenig en verbitterd op malkander, dat Anna hem verweet op de volle bruiloft van haar eerste mans neef, de Heer Antonio van Boyze, dat hy haar man vermoord had, waar door Talezi zo verstoord wierd, dat hy zijn ponjaard nam en na haar stak, maar by yemand van 't gezelschap verhinderd zijnde, vloog hem de pook uit de hand juist in de ribben van een jong Edelman, welke kort daar na stierf. De Heer Antonio van Boyze dit gehoort hebbende, en ziende de moord die in zijn huis was geschied, leverde hun beide in handen van 't gerecht, alwaarze na scherpe onderzoeking, den gantschen handel bekenden, waar over zy beide gevonnist en veroordeeld wierden, om naakt in 't hembd, met de bast om de hals, en elk een brandende toorts in de hand, voor de groote kerk, God en de Justitie om vergiffenisse te bidden. Daar na, wierden ze terstond, door den Scherprechter gebragt op de volle markt, alwaar men hun beide de tong en de rechter hand heeft afgehouwen en toen voort onthalsde, stellende hun hoofden op hooge palen, tot een exempel en spiegel van anderen, en hun lighamen wierden tot asche verbrand.

Haar geWaande droefheid.

Zy besluit ook haar vader en zuster van kant te helpen.

Zy vergeeft hem, als ook haar zuster en twee kinderen.

En trouwt met haar boel Talezi.

Zijn ongebonde leven doet haar hem haten.

Zy verwijt hem de moord haars eerSten mans

Werden beide in handen van 't gerecht over gegeven.

Hun vonnis en doodstraffe.

OVERSPELIGE VROUW
Schrikkelijk gestraft.

Het goddeloos overspel van eene geile Vrou
Werd deerlijk door den Man op haren Boel gewroken,
Die haar, dewijl zy had dat gruwelvuur ontstoken,
De ziel ten lijve uitperst door wanhoop, smarte, en rou.

TEn tijde dat Margriet van Oostenrijk, Dochter van Keizer Maximiliaän, geleid wierd in Savoyen, by haaren man, zo was daar in zeker gewest van Piemont een zeer vroom, Edel en groot Heer, welke in dien tijd trouwde een jong-vrouw van Thurin, die redelijk schoon was, en van middelbaren huize, die hy enkel nam tot zijn lust en vermaak; en vermits dat hy wel vijftig jaren oud was, als hy haar trouwde, zo kleede zy haar zelfs zo zedig, datze beter scheen te zijn een weduw dan een getrouwde Vrouw, en wist den goeden man de tijd van een jaar of twee zo wel te believen, dat hy hem voor gelukkig hield zodanigen partuur (hoe wel verre beneden zijn staat) gevonden te hebben. Maar daar na wierd hy gewaar, dat zy, vergetende d'eere Godts, en die hy haar gedaan had, als ook haer eigen naam en goede faam, datze het huis, kamer, en bed, van haar Heer en Man, door gedurig overspel met zeker Edelman haar gebuur gesmet had, welke zy daar te zelfs had aangezogt, en schandelijk verleid. Hy dan, willende die t'zamen tot zijn voordeel betrappen, invoegen dat zy 't niet konden ontkomen, nog hun eenigsins verontschuldigen, bedacht na verscheide listen en lagen, dezen middel: te weten: dat hy tot zig deê brengen een pakket met brieven, waar door den Hartog hem ontbood ten Hove te komen, en van daar voor Gesant na Frankrijk te gaan; derhalven, toond hy deze brieven zijn Gemalin, blijft by haar een geheele dag, onthaaldze zeer vriendelijk, ja meer als gemeen; maakt haar bekend al zijn zaken; beveeld haar zijn middelen, Juweelen en al 't geen hy kostelijks in zijn huis had, dat nog meer is, zelfs de sleutel van zijn schrijfkamer: in 't kort, na een zeer vriendelijk afscheid ende vaar wel, begeeft hy zig met zijn geheele sleep uit'en huize, om (zo 't scheen) zijn reis te vervorderen. Op den avond blijft hy by zijn Slot-voogd, welke hy zijn ongeluk en voornemen ontdekt. Ondertusschen had deze snoode Overspeelster om haar boel gezonden, welke komende, speelden zy als vooren het spel van minne. De Heer, by zig hebbende alleenlijk zijn Slot-voogd, en de kamerling, wel gewapend, en van alles voorzien, datze van nooden hadden, komt in den donkeren nagt aan zijn slot: daar begind de Slot-voogd aan den Deurwaarder zig bekend te maken, zeggende: dat hy van den Heer een brief had, daar aan gelegen was, die hy zonder uitstel Me-vrouw moeste geven. De Deurwaarder, de poort open doende, treden ze terstond alle drie binnen: De Heer verbood den Deurwachter geen gerugt te maken, en belaste hem een fakkel t'ontsteken, en daar mee gingenze recht na de kamer van de Overspeelders, daar de Slot-voogd aan klopt. Op dit gerugt vraagt een oude Vrouw, die als koppelaarster hun beide gediend had, wat'er was, zonder eens open te doen. Waar op den Slot-voogd antwoorde, en

Een bedaart Edelman trouwt een jonge Thuringsche Juffer.

Zy verloopt haar in overspel.

Zijn list om haar met haar boel te betrappen.

zig

zig bekend maakte, zeggende, dat hy Mevrouw een brief van haar Gemaal bragt, die hy, haar zonder vertoeven moest behandigen. Mevrou, van haar onkuische liefde dronken zijnde, zeide tot d'oude Vrouw: *Ontfangt den brief aan de poort, en laat niemand in komen, en ik zal doen 't geen'er in staat:* Het oude wijf, de poort open doende, wierd ruwelijk ter aarde gestoten. Toen ging de Heer, met de twee andere, met de wapenen in de vuist, na de kamer, alwaarze deze twee rampzalige minnaars by een vonden, de welke hun dus verrast ziende, waren zeer verbaast en beschaamd, en niet wetende, wat te doen, namen haar toevlugt tot wenen. Niet te min, den Edelman wierd terstond armen en beenen gebonden met de halsters van hun paarden. Daar na, deê hy alle die op 't Slot waren by een roepen, en verwees toen zijn rampzalige vrouw, datze, in hun aller tegenwoordigheid, met haar eigen handen, zou op-hangen en verworgen, haar overspeelder. Dit vonnis uitgesproken zijnde, liet de Heer halen groote yzere nagels, die hy deê smyten in een balk van de kamer, doet een ladder komen, en drong toen zijn overspeelige vrouw, de strop aan de hals van haar bedrukte Lief vast te maken. Maar vermits zy tot zulken executie hulp van nooden had, wierd de koppelaarster gedwongen haar te helpen. Deze twee dan, hingen op en verworgden dezen rampzaligen Overspeelder: na wiens dood, de Heer, deê verbranden, het bed, lakens, en dekens, en al 't overspeelige gereedschap. En liet al 't huisraad van de kamer brengen, naulijx daar zo veel stroo latende, als'er voor twee honden van doen was. Om op te slapen: beval voorts dat het gehangen lighaam daar zou blijven, ende dat zijn huisvrouw, en haar koppelaarster, 't zelve zo lang zouden bewaren tot dat de stank van 't verrotte lighaam hun verstikt had: deê ook alle vensteren, en de deur zelfs dicht toe metzelen, open latende, een klein gat, waar door men hun brood en water gaf. Dog deze twee ellendigen, weinig dagen by dezen staak gebleven zijnde, zonder eenige lucht ofte vertroostinge, van droefheid en wanhoop overwonnen zijnde, gaven dus jammerlijk hun geest, tot straffe van hun boosheid en vleeschelijke onzucht.

't Geen hem gelukt.

Hy dwinge haar den overspeelder zelf op te hangen.

En laat zijn vrouw en de koppelaar door de stank van 't lijf ellendig sterven.

OVERSPEL

Veroorzaakt de dood van veele Perzonen.

Nicoles overspel baart eene zee van smart,
Men rooft hem om 't bestaan de mannelijke leden,
Men doet zijn broeder 't pad der duisternis betreden,
Waarom hen Coenraad wreekt met een kloekmoedig hart.

IK kan niet naar laten te verhalen een zeer droevige Historie, nopende de dood van veel perzonen, welke, om overspel, malkanderen wreedelijk vermoorden, op zulken wijze, dat wy geen exempel hebben (dat ik wete) daar God klaarlijker de gramschap zijner toornigheid in heeft getoond, dan in dit, om de verbolgentheid en wraakgierigheid van beide zijden.

In het Hertogdom van Spoleten, het welke leid op den weg, trekkende van de Mark van Ancona na Romen, in den lande, het welke eertijds van de Latijnen Umbria wierd geheten, waren drie gebroeders, die onder hen hadden Frolingo, Nocere, en Trevio, het welke steden waren 't voornoemde Hertogdom toebehorende d'oudste van deze drie broeders, geheten Nicole, als hy ging van d'eene stad in d'ander, zijnde te Nocere, zo logeerde hy in het Kasteel, op het welke zijn kastelein lag met eenig garnisoen tot bewaringe der plaatzen. Als hy daar dan zomtijds was rustende, zo gebeurde 't dat hy de huisvrouwe van den Kastelein eens wat onkuisschelijker aan zag, dan 't wel betaamde: met de welke hy terstond zulken kennisse ging maken, dat zy hen alle beide, wel haast lieten alleen vinden. Waar af de man gewaarschouwd zijnde, en daar voort op toeleggende, zagze op een tijd t'zamen leggen, zonder datze haar voor hem verwachten. Deze droefheid in zijn hert te sluitende, zonder een woord te zeggen, of zonder 't zelve te laten merken, zo besloot hy by zig zelfs, om wraak te nemen van zulken overlast, ende ter dood te brengen, niet alleen den Overspeelder, maar ook zijn twee broeders, om alzo dit geslagt geheel uit te roeden.

Nicole ziet een vrouw wat t'onkuis aan.

Haar man besluit zijn boelagie op hem en zijn twee broeders te wreeken.

Tot dien einde dan, een aanslag gemaakt hebbende, zo zond hy een van den zijnen, tot deze drie Heeren, hen biddende, datze des anderen daags wilde komen zien de tijdkortinge van een de alderschoonste en wonderlijkste Jacht diemen in langen tijd niet gezien en had, in de Bosschen van Nocere.

Zijn list daar toe.

De Heer Nicole en verzuimde niet om ten bestemden dage te verschijnen, vergezelschapt met den Hertog van Camerijn, die meê daar by wilde wezen: En als zy gegeten hadden in de stad, zo gingenze op 't kasteel slapen. Ter middernagt, stond de Castelein op, en quam in de kamer van Nicole, met'et grootste deel van zijn guarnizoen, en hem gegrepen hebbende, zo deê hy hem de heimelijke leden afsnijden, voorts deurstak hy hem, en trok het herte uit'et lighaam, en hieu 't zelve voort in veele stukken.

Hy snijd Nicole het manlijkheid af, en ontziekt hem.

Den Hertoge Camerijn, stelde hy in een diepe en duistere kerker, en alle degene die van zijn volke waren. Als 's morgens den dag begon te komen, zo wierd een van de broeders van Nicole, genaamd Cesar, die in de stad geslapen had, ontboden, als om met zijn broeder Nicole, te komen spreken. Zo haast was hy niet gekomen in de zaal van 't Kasteel, of hy wierd aangetast, nevens de zijne, van zeven of acht rouwe gasten, die hem gebonden in de kamer leiden, daar zijn broeder in stukken gekapt lag, en daar wierd hy deursteken. Coenraad, de derde broeder, die daar niet en was, dit moordadig bedrijf verstaande, vergaderde veel volx van alle kanten, en quam het kasteel belegeren met de vrienden en magen van den Hertoge Camerijn, die gevangen was. 't Leger geleid wezende, wierd de bresse gemaakt, en den storm geleverd, die omtrent vijf uuren duurde, zo dat die van binnen die maar dertig of veertig mannen sterk waren, overweldigd wierden, vermits zy 't niet langer konden tegenstaan, dewelke altemaal in stukken wierden gehouwen. Coenraad het kasteel gewonnen hebbende, ende daar in gekomen zijnde, heeft gevonden den Vader van den Kastelein, den welken hy deurstak, en deê hem in stukken kappen, en wierp hem voorts voor de honden, om van dezelve gegeten te worden. Zommige wierden gebonden aan de steerten van ongetemde paarden, ende alzo gedreven over berg en dal: zommige wierden genepen met gloeiende tangen en verbrand. De Kastelein, ziende deze Tragedie van de tooren des Kasteels daar hy op gevlugt was, zo nam hy zijn wijf die hy daar gevangen hiel, en bond haar handen en voeten, en wierpze van boven neer uit den tooren op de vloer van het kasteel, het welk de krijgslieden ziende, staken 't vuur in den tooren:

Men ontbied zijn broeder Cesar.

En doorsteekt hem.

Hun broeder Coenraad onderneemt dit te wreeken.

Neemt het Kasteel in.

Zijn grauwelijk woeden daar binnen.

Raapen de Moordenaar; Gemalinne, en de zijne overgekomen.

waar

waar deur de Caſtelein bedwongen wierd (wegen de kragt des vuurs en roox) den tooren te verlaten, ende ook van boven neêr te ſpringen met zijn broeder, ende een onmozel klein kind, 't welk zijn huisvrouw kort te voren ter wereld gebragt had: toe wierde hunne lighamen weg geworpen voor de wolven. En alzo nam deze deerlijke en ſchrikkelijke Tragedie een einde.

GENEVIEFUE en METARD.

De ſchoone Geneviefue, uit zucht tot min gedreven,
Trouwt buiten Ouders raad en weten met Metard,
Des vlucht ze in barensnood met een benepen hart,
En eindigt door een ſtrop uit wanhoop 't lieve leven.

JUffrouw Geneviefue, Dochter van den Heere Megrelin ordinaris Edelman van 't Huis van Franciſcus de tweede Koning van Frankrijk, trouwde alleenlijk met woorden, buiten weten van haar geſlagt den meeſter van haar broeders, genaamd Metard, geboren te Naon in Picardyen, een jongman redelijk ſchoon, en van tamelijke wetenſchap, naar dat hy oud was, te weten drie-en-twintig jaren. Zy, ziende haar zelfs bevrugt, en inzonderheid vreezende de gramſchap haars moeders, een ſtraffe vrouw, verliet haars vaders huis, en de ſtad van Parijs, daar naar in 't gezelſchap van dezen Kindermeeſter haar minnaar en man, maakte haar weg door zekere omwegen en onbekende gangen. Zy bleven ſtille in een groot vlek van Champaignien, alwaar hy Schoolmeeſter wierd, en naar eenige maanden overleed, uitgeſtaan hebbende veel moeite, ongemak, en gebrek. Vijf dagen, na de dood van Metard, 's avonds na den eten deze vrouwe haar vertoonende op de ſtraat, vertelde aan elk een, haar zotte liefde, haar huwelijk, haar geſlagt, en haar quade beſtiering, en het leed dat zy haar Ouders gedaan had, biddende God en hun om vergiffenis. Dit gezegd hebbende, en haar gelatende als of zy had gaan ſlapen by haar klein kindeken, dat zes weken oud was, verhing zy haar zelven aan een balk van 't ellendig huis dat zy gehuurd hadden, waar van de lieden van de plaatze haar Ouders verwittigden. Wat my belangt (zegt d'autheur) ik heb 't hooren vertellen, gelijk ik het geſchreven heb aan den voornoemden Heere van Megrelin, die veel van mijn vriendſchap hield, die van hertzeer geſtorven is, zeggende, dat dit droevig ongeval hem was overgekomen, om dat hy zijn Dochter een jong Regtsgeleerde geweigerd had te geven die rijk genoeg was, en haar ten huwelijk had doen verzoeken: 't welke hy niet goed en had gevonden, willende haar aan een Edelman uithyliken.

Geneviefue tronwd Metard alleen met woorden.

Bezwangert, verlaat haar Ouders huis.

Hy ſterft.

Haar beroud over haar beſloot.

Zy verhangt zig.

INDIAANSCHE PRINCESSE.

Een edelmoedige en doorluchte Indianinne
Wreekt haar Vader op den Spaanschen Admiraal,
Die zy al slapende door 't hart wringt met het staal,
Eer 't voorbeeld zijnde van zijn geile en dartle minne.

'T IS alomme ruchtbaar, hoe de Spanjaarden de West-Indiën overstroomt, en de gruwelijkste wreedheden gepleegt hebben; doch hoewel die wredaars op een onmenschelijke wijze omsprongen met de arme en onnozele Indianen, zo hebben eenige nogtans Gods regtveerdige gramschap niet weinig gevoeld, dikwils zijnze tegen malkanderen opgestaan, en hebben elkander deerlijk omgebragt, somtijds hebbenze ook haar regtveerdige straffe ontfangen, door een regtveerdige wraak der arme Indianen, ja zelfs het zwakke en teere vrouwelijke geslagt, heeft God de Heere menigmaal verwekt, en kloekmoedigheid gegeven, om het ongelijk hun, of de hare aangedaan, te wreeken. Ziet hier van een klaar exempel, in twee Indiaansche Princessen.

Gods regtvaardige gramschap, wegens het woeden der Spanjars.

Den Admiraal Francisco, met den titel van Landvoogd van Espagnola zig na Jucatan begevende, wierd van de inwoonders beleefdelijk ontfangen, alzo ze geen overlast van hem of de zijnen genoten hadden. Deze vriendelijke ommegang duurde een wijle tijds, eindelijk gevield dat deze Montejo met den Vorst Abodala uit wandelen gaande, met den zelven willens in geschil quam, waar door het weinig scheelde, of een van de Spanjaards zou den Vorst, met het geweer dat hy een van zijne lijfschutten ontrukte, doorsteken hebben, dog de wachten waren 'er voor: zedert begostenze alle geweld en moedwil op d'inwoonders in 't werk te stellen, nemende hun spijs en injego (want goud of diergelijk en viel'er niet) met geweld weg, perssende en pijnigende deze ellendige lieden, op datze zouden te kennen geven waar hun Mijnen lagen, dog te vergeefs, alzo ze geen wisten. Abodala eindelijk ziende hoe grof deze tyrannen aangingen, zond zijn schildknaap aan Montejo, doende hem weten, dat, indien hy dezen overlast niet weeren wilde, hy toonen zou dat hy meester van zijn land was; en alzo het even na bleef, verbond hy zig met de Vorsten zijne naburen, tot tegenweer. Maar Montejo by tijds in de weer zijnde, maakte het met plonderen, moorden en roven Abodala zo bang, dat de benaude Vorst bedwongen wierd zig op een sterk steenen huis te begeven. Montejo beval, hy zoude zig als gevangen in zijn handen overgeven; en alzo Abodala weigerde, bragt daar twee veldstukken voor, daar hy terstond bresse mede schoot, waar door de Vorst gedwongen wierd, zig zelven op te geven. Toen ging het geweldplegen over de onderzaten eerst aan, verkopende dezelve by duizenden, aan andere zielkopers, die op hun gewin dagelijks om de kost zwierden, om, dewijlze geen Mijnen hadden, ten minste goud uit hen te trekken. Dog 't ging met dezen koophandel zo slegt toe, dat men een heel mensch zomwijlen voor een kaas verkogt. Altoos 't was jammerlijk te zien wat gebaar de arme menschen maakten, wanneer vader of moeder van kind, zuster van broeder, moesten scheiden, vervullende de lucht met jammerlijke klagten, hun borsten met tranen, en alle herten, behalven

Minnelijk onthaal der Indianen aan de Montejo.

Hy bedrijft groote moetwil.

Vorst Abodalas misnoegen daar over.

Die belegert en gevangen genomen werd.

Wreedheid der Spanjaards.

halven de Spanjaarden, met mededogen. Montejo hier meê nog niet gestild nog te vreden zijnde, deê hy den Vorst Abodala door openbaar vonnis ter dood verwijzen, om dat hy den Keizer voor zijnen Opperheer niet had willen ontfangen. 's Daags daar aan wierd hy gebonden naar de markt van de Stad geleid, op het welke een straf-tonneel opgerecht stond, omtrent een algemeene waterput. Hy daar gekomen, bleef een wijl voor den put stille staan, keerende zijne oogen naar de zonne, daar naar sprak hy eenige woorden die zeer beklagelijk gingen, met heftige beweginge van zijn lighaam, 't welk gedaan, bondenze hem een steen aan den hals, en wierpen hem alzo in den put. Montejo voorts, nam een van de Dochters van Abodala, tot zijn boelschap, gevende de overige jongste aan zijnen vriend, Don Hugo Dorlado. 't Geviel dat zy beide met malkanderen op de Jacht geweest hebbende, zeer vermoeid te huis quamen, waar door ze in haast het avondmaal aten, en zig te rust begaven. De jongste Dochter van Abodala deze gelegentheid ziende, bestond haar zuster aan te porren, om wraak over hun vermoorden Vader te nemen, brengende veel redenen by, om de andere daar toe te bewegen, dog die veel tegenredenen voorwerpende, en (alzo gestadig wacht omtrent de kamer van Montejo was) het gevaar vreezende, ging de ander het werk aan met een onvertraagde kloekmoedigheid, zig op haren Byslaap wreekende. Des middernagts wanneer Hugo nu in een diepen slaap was, nam zy een koorde, dieze hem om den hals wierp, drajende den zelven achter den stijl van de bedstede om, tot dat hy den geest gaf; maar alzo nog geenzins te vreden, en de voorbeelden der oude Heldinnen willende volgen, neemtze de rest van het zelve touw, en verhangt haar zig zelven mede, aan de balk van de koets, makende alzo een volkomen wraak, zo over een van haars Vaders moorders, als over zig zelfs, om datze haar schoot aan den zulken ten besten had gegeven. De oudste Zuster, ziende zulk een kloekmoedigheid in de jonge Deerne, schaamde zig over hare vertraagdheid, en besloot niet minder te doen, om hare jaren en verstand geen schande te werken, daar toe bewogen, behalven de dood haars Vaders door de menigvuldige overlasten, die de arme Ingezeten dagelijx van hem, en zijn godloze dienaren te lijden hadden. Zy dan, neemt de gelegenheid waar, dat Montejo vermoeid van de zeekant (alwaar hy eenige gevangens verwisseld, en zig met de kooplieden vrolijk gemaakt had) te huis quam; hy vroeg te bedde gaande, voegde zig tot rusten. De Vrouwe gebood dat de lijfwacht een weinig van zijn kamer zoude vertrekken, om hem te minder in zijn slaap te hinderen, gelijkze deden. Sy binnen gaande, en alles veilig ziende, nam zijn dagge, zette die op zijn slinker borst, en viel met haar gantsche lighaam daar op, drukkende alzo dezelve door het binnenste van zijn hart, en de bezoedelde ziele boi gevende te reizen naar de Plaatse van zijn verdienste. Dit geschiede zo stilletjes, alzo de dood hem terstond de mond sloot, dat'er tijds genoeg was voor haar om uit de kamer, en het huis te geraken, aleer iemand de minste achterdocht had, latende den ponjaard in zijn hart steken. Zy voorts begeeft zig te middernagt naar het bosch, zonder datmen ooit heeft konnen vernemen, waar zy gevaren is.

Vorst Abodala werd door doodvonnisse van Montejo in een put geworpen.

Hy neemt een zijner Dochters ten boelagie

Die zig en haar Vader onderneemt te wreken.

Zy verworgt Hugo en verhangt zig zelf.

d'Andere Zuster doodt steekt Montejo.

En vlugt.

ME-

MENENIA.

Koninginne van Susia.

Menenia, ten top van't Statendom verheven,
En zwanger zijnde by den Koning Mahomet,
Werd, schoon zy deelgenoot is van zijn liefde en bed,
Door helsch vergif berooft van Majesteit en leven.

Overwinningen van Vorst Mahomet.

UIt America zullen wy een sprong doen in Africa, en verhalen de droevige dood van de ongelukkige Princesse Menenia, een der vrouwen van Mahomet, Moorsch Koning van Susia, welke niet door recht noch geboorte, maar door geweld en magt van wapenen, tot de Koninglijke waardigheid gekomen zijnde, en't geluk hebbende in den oorlog tegen den Koning van Fez, vielen hem verscheide volken van Libien, Numidien, en andere gewesten mede toe, en hier door te meer gesterkt, kreeg hy de eene overwinning voor en d'ander

Brengt den Vorst van Fez om.

naar, zo dat hy eindelijk meester van Fez wierd, den Koning gevangen nam, en dezelve, nevens zijn dochter, die hy ten wijve hadde, beide jammerlijk de keel deê afsnijden. Dog, gelijk hy andere om't leven bragte, alzo wierd hem't zelve door een regtveerdige straffe wederom benomen. Als hy zeven-en-dertig jaren ge-

Werd ook vermoord.

regeerd had, en alreê tot hoogen ouderdom gekomen was; 't welk geschiede in 't jaar vijftien honderd zeven-en-vijftig. Nu wat belangd d'ongelukkige dood van Menenia, daar van luid de Historie in't kort aldus: De voornoemde Koning Mahomet, hebbende de stae Aguera, een plaats van grooten gewichte, staande onder de Portugiezen, belegerd, en ten deele door loosheid, ten deele door louter geweld, in zijn magt gebragt, doode byna alles wat hy daar binnen vond. d'Overste Monrey, die van des Konings van Portugaals wegen daar het gebied over had gehad, wierd door hem gevangen gehouden, wiens dochter, Menenia, een jongvrouw van uitnemende schoonheid, Mahomet wilde ten huwelijk nemen, alzo hy zeer op haar verliefd was, dog zy kost door geen middel daar toe gebragt worden, waar door hy vertoord, beval dat men haar aan zijn zwarten om misbruikt te worden, over zou leveren, 't welk zy vreezende, en anders geen middel ziende om die schande t'ontgaan, gaat zy eindelijk het huwelijk aan, op voorwaarde, dat hy haar als zijn wettige vrouw zou houden, en geen hinder aan haar ge-

Zijn Vrouw Menenia werd, bezwangert zijnde, met vergif gedood.

moed in het stuk van haar Godsdienst doen. Maar deze schoone, wierd korts daar na, zijnde alreê zwanger by haar Gemaal, door de nyd en afgunst van d'andere Vrouwen van Mahomet, te zamen met haar vrugt door vergif om't leven gebragt. Even wel deê hy haar, zelf dood zijnde deze eer, dat hy om haren't wil haar Vader los liet, en met veel geschenken naar Portugaal zond.

HYP-

HYPPOLITE en CALLIMACHUS.

Hyppolite, vergramt op haar' Callimachus,
Ontveinſt de wrok, en wringt het ſtaal door 's Minnaars harte,
't Welk ook haar boezem wond, gegrieft door minneſmarte,
En ſterft in zijn gezicht met grammen moede aldus.

CAllimachus een Italiaans Jongman hebbende bedektelijk huwelijkſche beloſte gedaan aan een eerlijke Juffrouw genaamd Hyppolite, de welke haar ook in deze ligtveerdigheid vergat, vervoerd door de ſchoone woorden des genen die anderzints haar aanſtond. De Vader van Callimachus, niet wetende van deze beloften, dwong zijn Zoon met ernſtige en dreigende woorden, een andre Juffrou te trouwen, geheten Emilia. Des niet tegen ſtaande, Callimachus bezeten met de liefde, die hy Hyppolite toedroeg, verzogtze, proteſterende dat dit tweede Huwelijk gedaan was tegen zijnen wille, dathy hem aan 't eerſte hield, en het twede brak, daar mogt van komen dat wilde. Hyppolite haar gelatende zulken proteſtatie eenigzins te geloven, en haar betonende met meerder liefde ontſteken tegen Callimachus dan ooit te vooren, quam zo verre dat zy hem beloofde, de vervullinge van haar beloften, hem aanwijzende plaats en tijd, die hem goed dagt tot zijn voornemen. By malkanderen zijnde, zo maakt Hyppolite zo veel dat hy haar niet en genaakte, hem met woorden op houdende, tot dat hy half in ſlaap was. Toen nemende een ponjaard, dieze tot dien einde daar verborgen had, zo gaf zy Callimachus daar meê een doodelijken ſteek, daar naar, in zijn tegenwoordigheid doorſtakze haar zelfs ook met de zelve ponjaard, zo datze terſtond ſtorf. Callimachus, overleefde haar een weinig tijds, en met een zwakke ſtem de gantſche handel bekend hebbende, volgde Hyppolite zeer haaſt naar. Waar van een geleerd Poëet onzes tijds, genaamd Herkules Strozze, een fraay opſchrift gemaakt heeft in 't latijn, getrokken uit de Hiſtorie van deze twee ellendige minnaars, en geregiſtreert lib. 3. van 't negende ſtuk van 't Thooneel des menſchelijken leven van Theod: Zwinger.

Callimachus verlooſt zig aan Hyppolite.

Zijn Vader poogt hem een ander te doen trouwen.

't Geen hy weigert.

Hyppolites voornemen daar over.

Zy doorſteekt hem en zig zelfs

De

Treurige Geschiedenisse van

De HARTOGINNE van MALFI,

E N

ANTONIO BOULONGNE.

Antonio, bemind door eene Hartogin,
Aan wie hy had zijn hart, zy haren schoot gegeven,
Raakt door een Kardinaal, haar broeder, om het leven,
Die ook haar't leven rooft door hare wulpsche min.

Niet lang na de slag van Ravenna, geschied in den Jare 1512, was'er een zeker Edelman van Napels, genaamd Anthonio Boulogne, gediend hebbende voor Hof-meester Fredrik van Arragon, Koning van Napels, welke, ontbloot zijnde van zijn staat vertrok in Frankrijk, als Lodewijk de twaalfde regeerde, en wierd van daar geroepen door de Hartogin van Malfi (een machtige vrouwe, gesproten uit den Huize van Arragon, zuster van zeker Cardinaal, een der voornaamste van zijnen tijd, weduwe van een groot Heer, en moeder van een enigen zone) om haar te dienen voor Hofmeester, welke staat, hy aangenomen hebbende, gebeurden 't eenige tijd daar na, dat deze groote Princes, zijnde een Weduwe, jong, en schoon, hem met een ander oog aanzag als 't haar wel betaamde, en geheel met liefde tot hem ontsteken wierd: maar om haar faute te bedekken, verzogtze hem onder schijn des huwelijx, en na veel ydele overleggingen in haar gedagten, in plaats van te gaan tot den raad en 't goed vinden van hare broeders en vrienden, en te trouwen een perzoon na haar staat, die men ligtelijk na by of verre zou gevonden hebben: verrukt zijnde van haar hertstochten, en aangeprikkeld door een ontijdige liefde, ontdekt haar liefde aan Anthonio, welke in zijn hert verzopen zijnde, en achterlatende het respect welke hy zijn vrouwe schuldig was, ten aanzien van haar geslacht, en zijn kleinigheid, en wilde zig niet verontschuldigen, nog t'zoek maken, veel min zodanigen raad geven, dien hy in zulken gelegentheid schuldig was: Maar vermeten en wulps zijnde, genaakte hy haar onder 't dekzel van een heimelijk huwelijk; die haar zo verre vergeten had, datze hem van langer hand veel na weinig kuische oogen toegeworpen had, waar van hy onvoorzigtelijk en tegen alle oorbaar verliefd geworden was. Deze twee qualijk bedagte, dan by malkanderen slapende, alleen in tegenwoordigheid van een Camenier, onder 't dekzel van Huwelijk, baarde na verloop des tijds, de Hertogin een jonge zoon, welke op 't land wierd opgevoed. Dit eerstekinderbaren bleef verborgen: maar ten tweedenmaal bevrugt, en verlost zijnde van een dochter, liep 't gerucht daar van over al, ende quam ook ter ooren van den Cardinaal en haar ander broeder te Romen welke daar over ten hoogsten verstoord zijnde, poogden op alle manieren 't zelve te wreeken. Anthonio hier van verwittigd zijnde, en ziende dat hy aan alle kanten verspied was, nam oorlof van de Hartogin, bevrugt zijnde van 't derde kind, om na Napels te vertrekken, daar na te Ancona, om aldaar de uitkomst

Antonio werd vande Hartogin van Malfi ontboden.

Werd Hofmeester van haar gemaakt.

Zy verlieft op hem.

Ontdekt hem hare liefde.

Zy beeleren te zamen.

Waar uit een Zoon geboren werd.

Haar broeders besluiten dat te wreken.

uitkomst van haar zaak te verwachten. Met hem nemende zijn twee kinderen, ende hebbende een bequaam huis gehuurd. zond de Hertogin derwaars haar kostelijkste huisraad, en terstond daar na, veinzende een pelgrimagie te Lauretta te doen, begafze haar, met haar geheele stoet, binnen Ancona, alwaar ze's anderdaags, na haar aankomst, al haar huisgezin, en Edellieden van haar sleep, by een riep, en hen te kennen gaf, dat Anthonio haar man was, en datze voorgenomen had, by hem te blijven: toelatende den genen, die den jonge Hertog haar zoon wilde dienen, vryelijk te vertrekken, en belovende goede vergeldinge aan die, welke by haar zouden blijven, hen met eenen toonende haare kinderen. De huisgenoten, verslagen zijnde over deze redenen, verlieten de Hertogin en Boulogne: daar na van haar vertrokken zijnde, zonden zy eenen onder hen na Romen, an den Cardinaal, en den Prins zijn broeder, 't gantsche bedrijf hunner zuster bekend te maken. 't Eerste geweld dat deze twee broeders gebruikten tegen Boulogne en de Hartogin hun zuster, was, datze haar deden verdrijven uit Ancona, door middel van Zigismundi de Gonzage, afgezant des Paus aldaar, zy vertrokken dan haastelijk na Siena, van waar ze ook verdreven wierden door Alphonsus Castruze Cardinaal van Siena, en 't geregt der zelver plaats. Dus zukkelende van d'een plaats op d'ander, beslotenze om wat meer bevrijd te zijn, en geruster te leven, na Venetien te trekken, en om zulx veiliger te doen, den weg van Romagne te nemen. Maar d'ongelukkige Hartogin, zijnde in 't gebied van Furly, wierdze van verre een hoop paarden gewaar, recht op haar aanlopende. Daar op besluitze terstond, dat Boulongne met zijn zoon, nu alreé groot haar zouden weg maken. 't Welk zy deden, zijnde beide wel bereden, en begaven hen te Milanen. De Ruiters, eendeel van haar buit missende, spraken vriendelijk met de Hartogin, en bragten haar, met haar twee andere kinderen in 't Koningrijk van Napels, in een Kasteel van den Hertog haar zoon, daarze terstond wierd gevangen gezet met de twee onnozele kinderen dieze by Boulongne gewonnen had, als ook haar kamenier. Eenige dagen daar na, quamen drie van de gene die haar hadden gevangen genomen in 't vlakke veld van Forolivio, in haar kamer, verkondigen haar de dood, laten haar toe om zig Gode te bevelen: daar na doenze haar een koorde om den hals, en verworgenze. 't Welk gedaan zijnde, vattenze de kamenier by 't hoofd, die zeer luidkeels schreeuwende, ook verworgd wierd. Nog bleeft hier niet by, maar d onnozele schapen, moesten ook 't zelve zop met hun moeder proeven. Want zo haast en haddenze de kamenier niet van kant geholpen, ofze vatten ook de twee kleine kinderen, en doenze de zelve weg met de moeder en kamenier gaan. Hier meê, was de euvele wraak der broeders nog niet genoeg gestilt, maar hun stuk vervolgende, doen te Napels 't goed van Boulogne aanslaan, en vernomen hebbende, dat hy te Milanen was, zendenze volk uit, om hem hoop te geven, datmen met'er tijd zijn verzoening zou maken, en hem doen geloven dat zijn Gemalin en kinderen in 't leven waren. Maar alzo hy was gewaarschouwd, door zeker Edelman van Milanen, vande dood der Hertoginne, en, van de lagen diemen hem leide, zo en wilde hy zulx niet geloven, nog zig van Milanen begeven, daar Moordenaars uitgemaakt waren om hem van kant te helpen: onder welk getal, was een zeker Lombard, Kapitein van een Compagnie voetvolk, zo, dat kort daar na Boulogne komende uit het Minne broers klooster, daar hy was geweest om Misse te hooren, zig omcingeld vond van een hoop wel gewapende zoldaten en haar kapitein, welke hem terstond op de plaats ombragten, omtrent twee jaren na de dood vande Hertogin. Belangende den zoon, die op dien tijd niet by hem was, die moest van Milanen vlugten, zijn naam veranderen, ende verre van daar vertrekken, alwaar hy

Antonio vlucht.

Zy volgt hem.

Haar broeders verdrijven hem uit Ancona.

De Hartoginne werd in een Kasteel gevangen gezet.

En verworgt.

Als ook haar twee kinderen.

Antonio werd te Milanen vermoord.

onbekend stierf, zonder datmen heeft konnen weten de plaatze zijns vertreks, en einde. Dit was voorwaar (zegt Hondorphius) een Cardinaals werk, in 't welk die zoetigheid ende zagtmoedigheid was blijkende, die alle Christenen aanbevolen is: dat hy met koelen moede, en verradery dien man deê dooden, lange jaren na d'eerste gramschap, en dat meer is, dien moordadigen haat, zo lang in 't hart gedragen had, en daar toe onderhield en beschermde, de moordenaren, om zulken moord, met een boos opzet, en vervloekten wille te volbrengen.

ISABELLA,

Koninginne van Spanje,

EN

KAREL,

Zoon haars Gemaals Philippus de II.

Prins Karel mist door zijn Heer Vader't lieve leven,
Die ook uit argwaan moord zijn schoone Koningin,
Die nooit haar' kuischen schoot en wettelijke min
Aan Karel, maar aan hem volkomen had gegeven.

NA dat de Koningen van Vrankrijk en Spanjen, zeer zware oorlogen tegen elkander hadden gevoerd, is'er eindelijk in Grasmaand des jaars 1559 een vaste vrede gesloten, tusschen de twee Koningen, ende tot meerder verzekertheid van dien, zo trouwde Philippus de tweede Koning van Spanjen, met de oudste Dochter van Hendrik de tweede Koning van Vrankrijk, Isabella, en de Princesse Margarita de Valois, zuster van de Koning van Vrankrijk met Philip Emanuël, Hartog van Savoyen

Philippus trouwt met Isabella.

Haar Vader komt ongelukkig op de Bruiloftsstacie om.

De Koning van Vrankrijk op het vieren van deze bruiloft, vond den dag van zijn dood, wanneer hy rennende in het steekspel met de Graaf van Montgommery, door een splinter in zijn ooge gequetst wierd, waar van hy gestorven is.

Koning Philips was zeer met de gicht gequelt (gelijk zijn Vader Keizer Karel de V.) die hem ook nooit verlaten, maar in een zwaarder toeval veranderende, zijn dood veroorzaakt heeft. Maar deze quelling quam hem aan na de dood van zijn Gemalin Isabella; die, het zy uit haar zelven, of anders by toeval, tot haar onschuld, de alderzwaarste rampen zijn Huis heeft toegebragt, die men zou konnen bedenken, niet alleen door de belangen van haar Huis, wat te zeer te betragten, (want dat moet men weten, de Fransche Princessen voeren over alle hunne belangen mede, als men aan Savoyen, Polen, Modena, Toscanen en andere Hoven

Hoven wel gezien heeft) Maar ook ontrent de dwaze minneryen van den Prince Karel, (zoon van Philippus) met haar, 't zy zy dezelve begunstigt, of om reden wille niet geheel van de hand gewezen heeft. Zo veel is'er van, dat de Prinste zeer door de eens gezette hoop van deze Princes te zullen bezitten, die men zegt bezonder schoon geweest te zijn, ingenomen na het veranderen van dit voorgestelde Huwelijk, met zijn Vader, haar meerder genegentheid heeft toegedragen, als hem betamelijck was te voeden of haar te dulden. Van de bezonderheden van hunne minneryen, en d'uitslag is aldus geschreven: Wanneer Keizer Karel de V. besloten had zijne Staten en Rijken af te staan, en zig in zijne eenzaamheid te begeven, vreesde hy zijn Zoon te laten in het belang van het aanwassende geluk van Hendrik de II. Koning van Vrankrijk, daar hy alreeds eenig gevolg van hadde gevoeld, en maakte dernalven een verdrag van bestand voor vijf jaren met denzelven Vorst. Onder de voorslagen van vrede, die gedurende dit bestant gemaakt wierden, stelde men ook een Huwelijk tusschen de Prins van Spanjen, Karel, eenigste zoon van den Koning Philippus de II, en Maria van Portugaal zijn eerste Gemalin, en Madame Elizabeth of Isabella, oudste dogter van Vrankrijk.

Zijn Zoon; eerst aan haar verlooft, verkout in liefde tot hem.

Deze Princes was zeer jong, maar uitstekende wel opgeschoten, en schoon na haar jaren. Gelijk dit Huwelijk wierd besloten met groote blijdschap van beide zijden, alzo kreeg zy een groote achtinge voor deze haren toekomenden Bruidegom, dewelke met'er tijd tot een byzondere genegentheid quam te rijzen. De Prins van Spanjen was niet minder vergenoegt, over het geluk dat hem was toegevoegt, dewijl al het gene hem van deze Princesse gezegt wierd, hem een zeer aangename bevallen mede deelde. Haar afschilderinge volvoerde de kragt van neiginge, die het berigt van hare volmaaktheden in hem alreets had begonnen uit te werken; en men verzekerde zijn Hoogheid dat het haar zeer naau geleek, en hy geloofde het ligtelijk, om dat hy het ten alderhoogsten wenschte.

Ondertusschen veranderden de zaken zeer van wezen, door het af breken van het bestant. Het waren de Vorsten van Lorrainen, die den oorlog weder veroorzaakten, op het aanhouden van den Paus Paulus de IV. Het oogmerk van den Paus was, dat men een kragtige diversie en afleidinge in Nederland zou maken, om hem van den Hertog van Alba, Veldheer van het Spaansche Heir, t'ontlasten, die hem binnen Romen gelijk als belegert hield. Deze zaak gelukte van de zijde van Romen, gelijk men had voorgeslagen; maar niet in Vlaanderen en de Nederlanden. Vrankrijk verloor daar twee veldslagen, daar byna al wat het had van brave oorlogslieden gedood of gevangen wierd; dat de zaken van die kant in zulken quaden staat stelde, dat men besloot een vrede te koopen, zy koste wat zy wilde.

Men breckt het bestand.

Dat ongelukkig voor Vrankrijk uitvalt.

Deze vrede was het werkstuk van den Hartog van Savoyen, Generaal van het Spaansche Heir, en den Connestabel de Montmorancy, zijn gevange. De Connestabel gaf deze Vorst te bedenken, of hy wel ooit beter gelegentheid zou konnen vinden, om weder in zijn bezit te konnen geraken, uit dewelke Francois de I. zijn Vader hadde verdreven. En deze Hartog bragt zo veel by den Koning van Spanjen te wege, dat de vrede korts daar aan tot Château Cambresis wierd gesloten.

Men komt tot een Vrede.

Men kan hier ligtelijk bevroeden hoedanig de smart van Prins Karel was, wanneer het bestant gebroken wierd, en weder in tegendeel, hoe groot zijn vreugde was, wanneer de Vrede-handel weder aangevangen wierd. Maar zijn hoop was te los gebout om een blyschap te veroorzaken, van zulk een nadruk als hem deze was.

Gedurende de tijd van de onderhandelinge, stierf Philippus zijn tweede vrouw, Maria,

Maria, Koninginne van Engeland af, en gelijk hy geen voornemen hadde om ongetrouwt te blijven, dede hy de Princesse Isabella voor zig verzoeken, die men voor dezen voor zijn Zoon had toegestaan. Men had haar wel liever aan de Erfgenaam van de Kroon gegeven, die met haar zo ongelijk van jaren niet was, als aan den Vader, van den welken zy niet als jonger zonen zou konnen krijgen; maar men konde hem de zelve op geen eerlijke wijze weigeren.

Karels ongenoegen om dat zijn Vader met zijne Bruid gehuuwd was.

Hoewel de tijding van dit ongeval den Vorst Karel, zo veel was als de slag van een blixem, en hy dezelve in het byzijn van veel lieden ontfing, zo was hy evenwel zo veel wel meester van zijn eigen beweging, als te verhinderen dat men de smert die hem daar door veroorzaakt wierd, gewaar wierd. Maar dit geweld dat hy zig zelven aandede, stond hem weder zo veel te duurder, wanneer hy alleen was; al wat de liefde en razerny kan uitwerken, bewoog zijn geest en gemoed, en niet was'er te goddeloos, en te vervloekelijk, dat hy by zig zelven niet uitbraakte.

Valt in eene droefgeestigheid.

Maar gelijk de overtolligheid in dewelke hy was, hem niet toeliet iets te besluiten, nog de staat van zijn geluk iets aan te vangen, zo veranderde deze wanhoop, in dewelke hy was, ongevoelijk in een zeer zware melancoly en droefzinnigheid. Hier uit quam dat afgezonderde leven voort, dat hy zedert geleid heeft; en dat hem de Koning zijn Vader zo hatelijk maakte, die hoe wijs en bescheiden hy was, evenwel in het roemen van de oorzaak deze zwaarmoedigheid misloeg, en dezelve leide op een ongeruste begeerte van heerschen, die in zijn Zoon d'overhand had, niet denkende dat het verhoopte huwelijk hem zo veel liefde (als iets zeldzaams in de Vorsten, daar die slag van verwandschappen, maar een zaak van staat is) zou hebben konnen verwekken, of het missen van de beloofde Bruid, in hem die droefheid konnen veroorzaken.

Wat de Princesse belangt, hoewel de neiginge dieze in zig hadde, alleenig was een bequaamheid om te konnen beminnen, en nog geen liefde te noemen, zo vand zy evenwel reden om zig zelven te wantrouwen, vreezende of het niet wel liefde mogt zijn, of dit quaad niet wel dieper wortelen mogt hebben geschoten, als zy zelfs gevoeld had, of als nog derfde vermoeden.

Tot daar en toe had zy altoos een byzonder verlangen gehad, om te weten wat werkinge haar afbeeldzel op het hert van Don Karel had gemaakt: en had zelfs wel gewenscht dat het hert van den Prins, in immer zo weinig gerustheid en stilte was geweest als het hare.

Isabella vreest van hem bemint te zijn.

Maar zedert zy die verandering gewaar wierd, die tusschen hen beiden was voorgevallen, en het noodschikkelijk gevolg van een gedwongen bewilliging, wierd zy van een geheel andere zijde gedreven, en vreesde ter wereld niet meerder, als datze bemind was van die gene, van de welke zy voor heen had gewenscht bemind te zijn. En in der daad, onder al de snelle bewegingen van haar gemoed, was geen vande minste, om haar hert tot zulke een goeden staut te brengen, dat op het naarderen van haar bruilofts plaats, en te gelijk van hem, die van een wel gewilt minnaar nu een gevreest zoon geworden was, het zelve al de bepalingen zou mogen hebben, die haar zedigheid en staat als moeder en Koningin mogt nodig zijn.

Zy zukkeld an na Madrid te trekken.

Hoewel d'Hartog van Alba, uit de naam van zijn Meester haar zedert de maand van Juny al getrouwt, en de bylage gehouden hadde, zo vertrok zy evenwel uit Parijs niet, voor het einde van Slagtmaand. Zy hield zig op in al de schoone huizen die zy onderwegen ontmoete, al om tijd te winnen, en quam niet in Guienne voor dat het jaar genoegzaam ten einde was, misschien al hoopende, dat deze verandering in haar hert mogt te wegen brengen, dat de reden niet konde doen, en

haar

haar pligt behoorde te doen. Wanneer zy nu aan 't Pyreneesche gebergte gekomen was, geviel't dat 't geluk, dat menigmaal eenige gunst doet diemen 't minste verwagt, haar nog eenige ontlasting toebragt, dieze zelfs niet zou hebben derven verhopen.

Antony de Bourbon, Koning van Navarre, hadde last om de Princesse tot op de frontieren en grenzen van Spanjen te leiden, en haar in handen vanden Cardinaal van Burgos, en den Hartog van l'Infantado over te leveren.

Ten laatsten, nam deze ellendige Bruid, die op ieder mijl naarderens een nieuwe hartklopping gevoelde, de reize naar Madrid, en de Prins Karel quam haar tegen, met eenige grooten. Op het eerste berigt dat de Koninginne kreeg van het naarderen van Don Carel, ontstonden in haar boezem zulke strijdige bewegingen, en die bekommerden haar hert met zulk een overdadig geweld, dat zy stijf van haar zelven viel in de armen van haar Staat-Jufferen, en niet weder tot zig zelven quam, voor dat de Prins stond om by haar te komen. Na dat zy by malkander gekomen, en d'eerste pligten van eerbiedigheid afgelegt waren, bleven deze twee groote personagien, lieden van zulk een onderling belang, elkander te staan aanzien, zonder een woord te spreken, gelijk ook al het overige gevolg, uit eerbiedigheid zig stille hield; zo dat'er voor eenigen tijd, een buiten ordinaire stilte was, en dat in zulk een aanzienlijk vergaderen.

Prins Karel gaat haar te gemoet.

Geen van beide kunnen een woord spreken.

Soo haast als hy de Koningin genaakte wierd hy als opgetogen, door haar groote schoonheid. Maar d'aanmerkinge van het geen hy met haar verlooren hadde, veranderde zijn verwondering wel haast in een bittere smart, en voorziende wat hem om haren't wil nog zou staan te lijden, begost hy haar van langer hand met een soort van schrik en ontsteltenis aan te schouwen.

Ondertusschen, d'Hartog de l'Infantado geloofde dat de Koningin uit beleeftheid verwagte dat de Prins zijn afscheid zoude nemen, eer dat de Prins uit eerbiedigheid het zelve van haar afwagte, waar over hy, in die gedachten de Koningin te kennen gaf, dat het tijd was te vertrekken, en trok hen beide alzo uit een verwering die grooter was, als hy zelfs die meende te zijn, en zy zelve eer het daar toe quam, verwagt hadden. De Prins zijn plaats in de Caros vande Koningin genomen hebbende, deed hy den gantschen weg niet anders als op haar star-oogen, daar hy de grootste gelegentheid vande wereld toe hadde, het geen de Koningin ook wel haast gewaar wierd, en misschien haar ook eenig ydel genoegen aan bragt, maar ondertusschen derfde zy hem ter naauwer nood aanzien, en beschouwde hem naulijx zonder schrik en vreezen.

Hy staroogt den gehelen weg op haar.

Wanneer zy nu tot Madrid gekomen waren, en de Koning haar in het af klimmen vande Karos ontfangen had, bestond zy, na dat de eerste plegtigheden van Hoffelijkheden, diemen in zulk een gelegentheid gebruikt, afgedaan waren, den Koning wel sterk aan te zien, zonder te weten zelfs wat zy dede, zijnde haar gedagten nog vol van Don Karel. De Koning zonder eenige gedagten te hebben vande ware reden van haar ontroernisse, vraagde haar met eenig schijn van ongenoegen, of zy hem zo aanzag, om dat hy grijze hairen hadde.

De Koning ontfangt haar.

Zijn vraag aan haar.

Deze woorden wierden van eenige die tegenwoordig waren, voor een quade beduiding genomen, en daar wierd geoordeeld, dat een verzameling van twee personen, die zodanig in jaren verscheelden, niet gelukkig zou staan uit te vallen.

Het Hof van Spanjen, dat alreeds zo veel wonders van de schoonheid der Koninginne had gehoord, stond inder daad verbaast, wanneer het bevand, dat alles datmen daar van gezegt had, nog zo verre onder de waarheid was; want inder daad, gelijk de schrijvers van haar getuigen, zy was schoon geboren, en zy bevand zig als toen in den hoogsten glans van uitmuntenheid, die een volwasse [illegible] geven

geven kon, aen een volkomen schoonheid. En zeker, die Koning die zulk een Koninginne besat, had reden zig zelven te vergenoegen. En inder daad, de Koning was zeer gevoelijk van zijn geluk, en beminde in der waarheid meer als hy na zijn aangeboren gestrengheid konde, of na zijn staatsche inzigt wilde laten blijken, om niet voor deze preutsche jonkheid zo swak te schijnen als hy in der daad was.

Hy is over haar ongemeene schoonheid verblijd.

En waarlijk, om te zien dat die regulen of van staat of deftigheid niet t'allen tijden wel gereguleert zijn; het hadde misschien beter geweest, indien hy wat meer blijks van zijn liefde getoond had, om een zeker misnoegen in haar weg te nemen, daar aan d'eene zijde haar opvoedinge in een Hof, daar alle Hoffelijkheid overvloedig, en vriendelijke liefde, zonder grond, en boven de waarheid werd uitgemeten, en aan d'andere zijde de striidige gewoonte van het Spaansche, daar zelfs de pligten met een bezette elle worden uitgemeten, d'oorzaak van waren. Want hoe konde een fransche Princes verdragen, dat haar bedgenoot zo weinig heimelijk vertrouwen op haar hadde, dat hy eerder alle zijn gedagten voor haar zogt te verbergen, al zijn vriendelijkheden, binnen de bepalinge vanden nagt te besluiten, en over dag het strafste wezen ter wereld te toonen, gelijk of hy had gevreest van haar gezien te worden in eenigen schijn, die de deftigheid van zijn Majesteit eeniger wijze zou konnen verminderen en te kort doen.

Zy dan begost haar Man aan te zien, als een, vande welke zy niet anders als het lighaam bezat, en wiens ziel niet vervult was, als met stoffe van staatzugt, en overleg van zijn staatsche bezetheden. Ondertusschen was zy in der daad zodanig bemind, dat het genot daar van, noodwendig hare liefde ook most vermeerderen.

Prins Karel jankt zeer te weten hoe hy inde gedagten van de Koninginne staat.

Prins Karel ondertusschen was in een verschriklijke ongerustheid en quellinge, en boven al zeer begeerig, om te weten, hoe hy, in de gedagten vande Koninginne stond. Maar hoe onlijdzaam hy ook mogt zijn, om zig daarin te voldoen, hy kon daar zwaarlijk toe geraken, overmits de Koninginne zelden alleen was, zo lang de ver makelijkheden vande Bruiloft duurden, en zo was hy zeer langen tijd zonder gelegentheid te vinden, in het byzonder haar te onderhouden. Maar het geluk het welke zig menigmaal vermaakt, aanslagen te begunstigen in den aanvang, om die een jammerlijken uitgang te geven, dede hem een gelegentheid daar toe op, zo als hy de zelve het minste verwagte.

Het Hof vertrekt na het klooster van St. Justus om de laaste dienst aan Keizer Karel te doen.

Dewijle de Koning maar alleen een weinig tijds voor de Koninginne in Spanjen gekomen was, hadde hy het Lijk van zijn Vader, nog de laatste en vereischte eer niet aangedaan; dat eenige dagreizens van Madrid, in het Klooster der Hieronimijten van St. Justus, alwaar hy zijn leven geëindigt had, als nog bewaard wierd. De Koninginne was zeer wel vergenoegt, dat zy den Koning op deze reize zou hebben te vergezelschappen, om een landschap te zien, het welke men zeide het schoonste geweest van geheel Spanjen te zijn.

Zijnde dan het Hof aan deze eenzaamheid gekomen, die Karel door zijn verblijf, en Keizerlijk vertrek, zo beroemt heeft gemaakt, ging een jeder zijns weegs, en in die aangename woestijne zijn vermaak nemen. En de Koninginne die van de reis vermoeid was, bevand zig byna gantsch alleenig met Don Karel. Alzo nu die gene die by hen waren, geen staat hadden, zig in hun onderhouding te vermengen, nam Karel deze gelegentheid waar, en stelde haar voor, haar rust te gaan nemen, in een klein bosch van Oranje-bomen, die achter het vertrek van den Keizer was.

Zy dan begaven zig daar, en de Prins, die vreesde gestoort te zullen worden, begost zo aanstonds zijn aanspraak met een vrymoedigheid van geest, daar hy zig zelven over verwonderde; en die de Koninginne byna het vermoeden, dat zy van zijn

voor-

voornemen had, dede verliezen. Ten eerſten bezwoer hy haar zig in geen ongeruſtheid te ſtellen, over eenige zaken die hy haar zoude hebben voor te dragen, en te geloven, dat hy haar nooit eenige andere moejelijkheid zou toebrengen, als die van hem ſlegts aan te hooren. In gevolge bad hy haar te willen gedenken aan de tijd, in de welke zy aan malkanderen verlooft waren: en te willen overleggen, wat indruk een zo lieflijken hoop op zijn hert mogt hebben gemaakt. Prins Karel ontdekt de Koninginne zijne achting.

Het valt u niet zwaar te oordeelen Mevrouw, vervolgde hy, *dat u aanzien dezen indruk niet heeft konnen weg nemen, en ik gevoel wel dat dezelve nooit weg genomen zal konnen werden.* De Koningin volgens de gewoone ydelheid der vrouwen, konde niet laten haar vermaak te nemen, een Prins zo met haar ingenomen te zijn, en zulx als nog niemand haar had konnen betuigen: maar vorder aanmerkinge op de woorden van Karel nemende, begreep zy de kragt en nadruk daar van zo wel, en ſtelde haar zulk een voorbeelding vanden ſtaat des Princen voor hare oogen, dat dezelve haar mede-lijden verwekte. Sy ſtond hem toe, dat de achtinge, die zy voor hem, gedurende de tijd dat hy haar toegeſchikt was, voor hem hadde gehad, haar niet toeliet, hem zonder droefheid, over het gene zy zag, dat hy voor haar uitſtond, te beſchouwen, om hem te weigeren de vertroottingen, die zy zonder haar pligt te verkorten, hem konde geven. Hun geſprek te zamen.

De Prins antwoorde haar, dat hy niet van haar begeerde als het geluk ende trooſt van haar te mogen zien en ſpreken. Maar de Koningin die miſſchien vreeſde iets meer te uyten, als zy wilde, ſtond met deze woorden op, en ging den Prins van Parma en Ruy Gomez tegen, die na haar toe quamen: zy zeide alleen tegen Don Karel, dat indien hy wijs was en geregtelijk beminde, hy haar behoorde te ſchouwen, in de plaats van haar te zoeken.

Karel was ondertuſſchen ten alderhoogſten vergenoegt, zijn lijden aldus te hebben voorgedragen, en zijn geeſt vertoonde zig zo vry zedert, als dezelve voor heen. De Koningin wierd dat wel haaſt gewaar; maar gelijk daar geen gedaante kan gevonden worden, die de liefde niet aanneemt, om zig in een hert in te dringen, zelfs die van de zeden en de deugd, zo oordeelde zy verbonden te zijn, en door voorzigtigheid en door edelmoedigheid, deze genegentheid vanden Prins geheim te houden. Zy toond achting voor den Prins.

In deze gedagten konde zy zig niet bedwingen hem te laten blijken, dat zy de verandering van zijn wezen erkende, als een uitwerkzel van zijn beſcheidenheid. Karel nam de vrymoedigheid haar het zelve te vernieuwen, de eerſtemaal datze malkander weder alleenig ſpraken, zedert het Hof wederom tot Madrid gekomen was, en hy verzekerde haar, met een ongemeen genoegen, dat daar geen wezen of beleid met zijn aart ſtrijdig was, die zijn liefde hem niet ligtelijk konde doen aannemen. En zo in gevolge, zy kregen zedert al het vertrouwen, en vryigheid van onderhandelinge, dieze vlochten hebben. Don Karel, vertelde de Koninginne, al wat zijn hert al te lijden hadde gehad, zedert d'eerſte reize dat hy van haar had hooren ſpreken. Zy verhaalde hem weder al haar voorvallen van haar kindsheid, met duizend kleine bezonderheden, die hun aandagt zo veel vermaak aanbragten, als zylieden van minder belang verdrietig gevallen zouden hebben. En aldus verſleten zy vaſt hun tijd, wanneer zig de gelegentheid aanbood; wanneer het geluk berouw hebbende, van deze ongelukkige zielen, zo veel genoegens toe te voegen, Don Karel in een voorval bragt, dat d'eerſte oorſpronk van hun ongevallen heeft geweeſt. Hy klaagt haar zijn lijden.

Van alle de Mevrouwen van het Hof, aan dewelke de ſchoonheid vande Koninginne afgunſt veroorzaakte, was'er geen die reden had haar te haten, als alleen de

Princeſſe

Princesse d'Eboli. Deze was de schoonste en geestigste vrouwe van het Hof, en zo om die oorzaak, als om de gunst daar haar man Ruy Gomez in was, was daar wel de voornaamste. Zy had de grootsheid zo lief als haar vermaak, en haar vermaak zo lief als haar grootsheid, gelijk zy alles verwagt van de bevallijkheid van haar persoon, en haar geest, zo had zy aanstonds op het hert van den Koning toegelegt. Maar de schoonheid van de Koninginne haar toeleg verydeld hebbende, wilde zy haar kragt op dat van den Zoon beproeven, niet gelovende daar zo veel verhinderingen te zullen vinden. Ruy Gomez, als bestierder van de Prins, was in een zelfde deel van het huis met hem gehuisvest. De Princes d'Eboli zijn vrou, behalven deze gelegentheid van Karel alle uuren te zien, had somwijlen gelegentheden om hem te verbinden, hem met haar man somwijlen verzoenende, daar hy alle dagen, nu het een dan het ander mede had te stellen. Don Karel die zeer edelmoedig was, en wel zag dat zy zig daar zeer yverig in toonde, bewees haar groote erkenteniſſen daar voor, en liefde zeer minnelijk met haar.

De Princesse d'Eboli maakt een toeleg op hem.

Deze gunstige neigingen deden de Princesse een goede hoop op haren toeleg nemen; gelijk zy ook wel haast een goede gelegentheid vand, om den Prins te leiden daar ze wilde. De groote verwondering die hy nam, over de schoonheid van de Koninginne, maakte hem een slag van verachtinge voor de geheele wereld, buiten haar. Karel die geenzins van al de gebreken van zijn ouderdom vry was, hebbende op zekeren tijd eenige drolligheden van deze natuur aangeregt, en dat met eenige vrouwen van groote staat, wierden deze daar over klagtig, zo dat de Princesse d'Eboli, al de moeiten van de wereld had te verhinderen, dat'er geen klagten door Ruy Gomez aan den Koning wierden over gedaan. Deze zelven avond wanneer dit geschiede, deze vrouwe zig bevindende alleen, met Prins Karel in een kabinet, begost hem te verwijten het weinig wezen dat hy van de Dames maakten, en na datze eenige barzeryen over die zaak gedaan had, besloot zy, dat de vriendschap dieze voor hem hadde wel sterk most zijn, datze hem zodanige zaken konde vergeven, en ten besten houden.

Haar list om hem tot hare liefde te trekken.

De Prins die niet kon merken waarze heen wilde, en by erkenteniſſe gehouden was haar veel vriendschap te bewijzen, antwoorde haar al lacchende, dat zy meer reden had als zy zelfs wist, om zig voor hem in 't werk te stellen, nademaal dat hy zo weinig werks van de vrouwen maakte, daar uit voort quam, dat zy al de achtinge, die hy voor andere mocht hebben uit-geput en tot zig getrokken hadde.

Welke hy bespeurt en beantwoord.

De Princesse opgenomen door deze woorden, die zy wel gaarne den naam van een verklaringe en betuiginge van liefde zou gegeven hebben: antwoorde hem op een maniere die hem de oogen opende, en hem zijn goet geluk dede bekennen. Hem dogt dat hy nooit eenige ontrouw had begaan, die beter te verschonen was. Deze Princesse was van deze vrouwen, die zonder juist al de byzondere vereischen van de schoonheid te hebben, evenwel iets hebben dat meerder verlokt, als veel wel-gereguleerde schoonheden. Zy was dogter van den Hertog de Francavilla, een zeer groot Heer van Spanjen. Deze had de Koning met Ruy Gomez doen trouwen, die daar door tot groote staat geraakt is, behalven des Konings gunst; invoegen hy van een gering Portugees Edelman, die hy, in Spanjen quam, als hem de Koning de bestiering van zijn zoon toevertrouwde, een van de rijkste en grootste Heeren van Spanjen gestorven is. Deze Princesse dan, was van die slag; maar hoe gevaarlijk zy ook mogt, Karel was nog te vol van genegentheid tot de Koninginne, om plaats voor iemand anders over te hebben. Hy dan nam deze voortzetting van de Princesse op zulk een bevallijke wijze aan, als hy konde, zonder evenwel daar op te antwoorden; maar zy was zo plomp niet, of zag wel dat hy tekens van zaken toonde, die in der daad niet waren.

Maar

Maar wy zullen wel haast zien wat deze spijt in het hert van deze Princesse zal komen uit te werken. Ondertusschen de min, die deerniſſe met zijn ongeval had, deed een nieuwe perſonagie op het toonneel van het Spaansche Hof komen, om de misslag van Don Karel goed te maken.

Deze was Don Jan van Oostenrijk, natuurlijke Zoon van Keizer Karel de V. Deze Prins als een nieuweling ten Hoof komende, en niet gezint zijnde veel wapenen te gebruiken, om zijn hert te verzekeren tegen de bekoorlijkheid van de Koninginne; was ook daarom ten eerſten overwonnen, en had zo haast niet gezien of wierd hevig op haar verlieft. Hy dan vermeerderde het getal van hare slaven, 't zy dat zijn ydele waan hem vleide, of dat hy hoopte zijn geluk, zo hier als elders hem dienen zou. Hy gevoelde wel dat hy het weg hadde, maar deed gantsch weinig weer om zig te genezen. Maar gelijk hy van naturen een zeer konstig veinſer was, alzo viel het hem geenzins zwaar, zijn lijden zodanig te bedekken, dat niemand daar eenig bedenken van kreeg, schuilende alles onder den schijn van Hoffelijk oppaſſen.

Don Jan in Spanje gekomen, verlieft op de Koningin.

Maar zijn gedurigheid viel den Prins Karel wel haast zeer laſtig en hinderlijk: en hoewel de Koninginne hem wilde wijs maken, dat zy wel blijde was, dat deze hinderinge, hun onderhoudinge en gemeenzaamheid veiliger maakte, zo kreeg zy evenwel daar door een afkeer van Don Jan, daarze zelfs de redenen niet van begeerde te onderzoeken.

Zy heeft een afkeer van hem.

Daar is geen voorval in het menschelijke leven, daar d'ontveinzinge zo veel gebruiks heeft, als in het stuk van liefde, en daar het zwaarder valt het zelve wel te konnen doen.

De Prins konde altijd zo wel geen meester van zijn drift, en de drang van misnoegen zijn, wanneer de tegenwoordigheid van Don Jan hem hinderlijk was, of deze laatſte ontdekte wel haast wat'er gaande was. Gelijk'er niet zo doordringende is, als het oog van een mede-vryer, alzo had hy wel haast daar d'oorzaak van geraden. En deze kenniſſe bragt hem tot een byzondere nieuwsgierigheid, om te weten of de hertstogt van den Prins bekent was, by die gene die dezelve veroorzaakt, en of zy die van haar zijde weder beantwoorde. Om daar kenniſſe van te krijgen, besloot hy de minnaar te maken by een franſche Staat-Juffer, die by de Koninginne was; en meer als eenige van de andere by haar scheen ontrent te zijn. Hy spaarde niet van al wat hy konde bybrengen om haar uit te halen, maar hy kon het geheim van haar niet krijgen, wat moeite hy daarom ook aanwende. Want de Koningin was zo verre van iemand iets van haar geheim te vertrouwen, datze wel wenschte zelf daar onkundig van te zijn.

Hy tragt na te vorſſen of hy Prins Karels achting wegens haar beantwoorde.

Don Jan niet konnende by de Francoiſen op doen, begaf zig na de Princesse d'Eboli, en gelijk hy een van de schoonſte Princen van Europa was, kreeg hy ten eerſten meer toegang by haar, als hy zelven verwagt hadde. Hy veinſde zig tegen haar meer van haar ingenomen te zijn, als hy was, zijnde het hem meest te doen om door middel van deze Princesse meer habitude of hebbelijke kenniſſe van de geheimen van dit Hof te krijgen, daar hy als een nieuweling in quam: en dit gelukte hem zo wel, dat zy wel haast zeer naauwe gemeenschap kregen.

Hy dan op zulk een wijze met de Princesse levende, besloot haar te ontdekken, het gene hy wilt, aangaande de genegentheid van den Prins Karel. Zy toonde zig boven maten blijde, zulx te weten, gelijk den aard der vrouwen is, grager te zijn een anders geheim te onderzoeken, als magtig hun eigen te bewaren. Zy zeid hem alleenlijk voort te gaan, en op alles naauwe acht te slaan; nademaal, hoe omzigtig men ook is, het onmogelijk is, dat men zig zomwijlen niet wel eenmaal ontvalt, wanneer men in der daad geraakt is.

Hy ontdekt de Princesse d'Eboly wat wegens de Koninginne en Prins Karel beſpeurt heeft.

Prins Karel trekt naar Alcala.

Ondertusschen, Prins Karel, door zeer dringende redenen, gesproten uit zijn misnoegen tegen de Inquisiteur, nam een reis aan na Alcala, (alwaar een vermaarde Hoogeschool is,) door 't goedvinden van zijn Vader, dog dezelve en duurde niet lang: daar zijnde, deed de Stad Alcala een vereering aan hem, van een Paard van zeer groote waarden; maar zo wild en hevig als het schoon was. De Prins hebbende genegentheid het zelve te zien regeeren, vand zeer weinig genoegen in al die gene die het beklommen, en wilde daarom zelve daar op. Dit paard dat al-

Alwaar hy van een Paard stort.

reeds de mond zeer verhit hadde, nam een nieuwe hevigheid, zo haast als de Prins het had begonnen aan te tasten, en toonde zulk een geweld, dat Prins Karel dienstig oordeelde zig ter aarden te laten vallen, maar hy dede het zo ongelukkiglijk, dat hy voor dood op de plaats bleef leggen.

De Schrijvers die wy ook voor dezen gevolgt hebben, getuigen van een val die de Prins gedaan had, maar stellen de omstandigheden en d'oorzaak heel anders, als waar hy, in het vervolgen van een schoone deerne van een trap gevallen.

Wanneer nu de Heel- en Genees-meesters de wonden hadden ondertast die hy in het hoofd gekregen hadde, begonden zy van leven te wanhopen. In deze uiterste gevaren, zand hy de Marquis de Posa, zijn gunsteling, om zijn laatste afscheid aan de Koninginne te brengen. De Princesse d'Eboly begat zig ook by dezelve, op het eerste gerugt van dit ongeval, om te zien op wat manière zy het zelve ontfangen

De Koninginne is wegens zijn wonde gevoelig.

zoude. De bestendigheid van de Koninginne, die op zulk een geweldige proef niet voorzien was, verliet haar op deze tijdinge, en hoewel hare mond anders gewoon te zwijgen, haar niet toeliet, volgens haar smert, in klagten uit te barsten, haar stilheid en ongemeene verslagentheid, zeiden meer, als al de woorden zouden hebben konnen verbeelden en uitdrukken.

Evenwel, hoe groot ook hare quellinge scheen te zijn behoorde die niet vreemt te schijnen voor die gene die de vriendschap wisten, die altoos tusschen haar en den Prins uiterlijk zelfs was geweest: maar de Princesse d'Eboli, die anders geen gedagtenisse als van liefde hadde, kon niet begrijpen, dat deze quelling een uitwerkzel van een groote vriendschap was.

De Koninginne ondertusschen, die oordeelde dat hier nu niet veel te verbergen viel, konde zig deze droevige vertroostinge niet onthouden van den Prins te laten weten de droevige staat, daar zijn ongeval haar in liet, en schreef hun, al wat

Sy schrijft hem een teederen brief.

vriendschap en wanhoop zouden konnen toebrengen, met de tederste uitdrukzelen, die men zelfs van verliefde te verwagten had, belastende den Marquis de Posa, indien de Prins voor zijn aankomst overleden mogt zijn, haar brief wederom in haar handen te leveren, gelijkze hem die gegeven had. Deze tedere brief vervulde het hert van den Prins met een ongemeen genoegen, dat zodanig was, dat men oor-

Prins Karels blijdschap daar over.

deelt het zelve veel tot zijn gezondheid geholpen te hebben.

Wanneer hy nu genoegzaam buiten gevaar was, vond de Koning geraden, hem

De Koninginne eischt hem te Madrid gekomen, den brief weder af

weder tot Madrid te ontbieden, oordeelende dat het ongenoegen van het volk (wegen de zaak van de Inquisiteurs) door dit toeval genoegzaam verzagt was.

Zo haast zag de Koninginne den Prins niet, of zy eischte hem haren brief af; maar wat moeite zy daar toe aanwende, de Prins die de getuigeniisse van haar genegentheid waardiger als zijn eigen leven was, konde daar toe niet gebragt worden,

Hy weigert die te geven.

niet denkende dat dezen brief nog hun regter zou staan te worden.

Hy bevand de Koningin bezwangert op zijn wederom komen en terwijl hy bezig was met zijn volkomen gezondheid, quam zy te bevallen van de doorluchtige Aarts-Hartoginne van Oostenrijk, Isabella Clara Eugenia, Erfgenaam van haar gaven zo wel als van haren naam.

Een

Een weinig tijds daar na wierd zy gevaarlijk krank aan de kinder-pokken, maar zy wierd weder gezond, met dezelve schoonheid dieze van te voren gehad had.

Daar na, nam zy de reis na Bayonne aan, daar het Fransche Hof na toe getrokken was, om haar te ontfangen, op welke byeen-komst men schrijft, dat het heilloos werk is gesmeed geworden; dat daar na Parijs en andere plaatzen in zulk een jammerlijk bloed-bad gesteit heeft.

Koninginne Johanna verklaart zig voor de Hugenoten.

Ondertusschen, de Koninginne Johanna d'Albret, weduwe van Antony de Bourbon, Koning van Navarre, had zig voor de genoemde Hugenoten verklaart en derzelver Godsdienst aangenomen, en bestierde hare onderdanen met een Godzaligheid die tot een voorbeeld konde dienen aan al de Prinsessen van de geheele wereld, en een gerechtigheid, die men misschien nooit in het Hof van eenigen Koning gezien heeft. Haar zoon Hendrik (namaals Koning van Vrankrijk, en Hendrik de IV. genoemt) dieze in dezelve Godsdienst en belijdenisse optrok, wierd van die van de herstelde Godsdienst in Vrankrijk, als hun Bescherm-heer aangezien.

De Spanjaarden trachten haar en haar zoon te lichten.

De Spanjaarden, zijnde dat het recht op het zelve Rijk van Navarre noodwendig op dezen zoon most vallen, besloten dezen jongen Vorst nevens zijn moeder, en de Princesse zijn zuster, zelfs uit het midden van hun eigen staat te lichten, in Spanjen te brengen; en zelfs in de handen van de Inquisity te stellen; tot welk toeleg de Hoofden van den Roomschen aanhang in Vrankrijk, die hun vyanden gaarne van zulk een stut berooft zagen, alles zogten by te brengen, dat tot die zaak konde dienen; stemmende derhalven met de Spanjaarden hier inne te zamen. Dog dit gruwelijk voornemen liep vrugteloos af; want de Koningin Isabella, door zeker voorval, hier van verwittigt, konde zig van tranen niet onthouden, en liet voors de Koningin van Navarre, en haar moeder de Koningin van Vrankrijk 't zelve weten.

Dat hem mislukt.

Door dien de Koninginne van Spanje het verraad ontdekt hadde.

De t'zamen gezworenen, na datze lang zeer yverig rondom gesnuffeld hadden, hoe hun aanslag was aan den dag gekomen, wierden eindelijk gewaar dat net de Koningin van Hispanjen was, die 't zelve te niet gemaakt hadde.

Albaas haat daar over tegen haar en Prins Karel.

De Hartog van Alba kon niet geloven, dat een jonge vrouw een zo stoute en tedere zaak zou derven aanslaan; maar de verbintenisse van deze Princesse met den Prins Karel, was hem altoos verdacht geweest, om dat hy wel wist dat hem de Prins van naturen hate: en zo oordeelde hy, dat zy niet gedaan hadde als met medestem minge van den Prins, en gelijker geen gevoelijker smert is, als een groot schelm stuk zonder vrugt te hebben bestaan, besloot hy in zo vastelijk zig te wreken, dat het hem op het einde nog gelukte.

Don Karel had evenwel van deze t'zamenzweering niet geweten, voor deze reize van Bajonne. Maar daar na de zake verspreid wordende, heeft hem de Koninginne de waarheid daar van beleden.

Die daar op Alba dreigt.

De Prins, verschrikt door de grouwelijkheid van dit bestaan, konde niet laten te zeggen, in de tegenwoordigheid van Don Jan, en de Princesse d'Eboly, dat hy t'eeniger tijd nog wreedelijk die gene, die den Koning tot zulke stoute raadslagen riedden, straffen zou. De Hartog van Alba was van al de wereld voor de vinder van dezet'zamenzweringe bekent, en de Koning dede niet, zonder het goedvinden van Ruy Gomez. Dit dreigement dan, konde op niemand als deze twee bedienaars slaan, en de Princesse d'Eboly zulx haren man den Prins aangebragt hebbende, zo oordeelde deze gunsteling, dat het tijd was te beginnen, zig tegen het gezag van dezen Prins, dat hem zijn ouderdom nu begost toe te brengen, te voorzien.

Ondertusschen de Koninginne die zig weder zwanger bevand, zedert haar wederkomst van Bayonne, verloste van de Infante Catharina Michaëlla, die naderhand met den Hartog van Savoye getrouwt is geweest.

Alba ruit den Koning door Perez tegen Prins Karel en de Koningin op.

De Koning, onkundig van der Koninginnen beregt aan Vrankrijk, wierd hem't zelve ontdekt, door Anthonio Perez, Secretaris van Staat, daar toe opgemaakt, door den Hartog van Alba, en Ruy Gomez, nevens de redenen die Don Karel in tegenwoordigheid van de Princesse d'Eboly, en Don Jan had gevoert, tegen die gene die daar part of deel aan hadden: en verzogt ootmoedig van den Koning, hem te willen vergeven, dit zo lange voor hem verborgen te hebben, niet hebbende zulx derven openbaren, ten opzigt van twee personen, die hem de heiligste mosten zijn, na zijn Majesteit.

Deze reden stelden het gemoed van den Koning in een ongemeene ontroerenis; hoewel hy als nog van de Koninginne geen quaad vermoeden van eenige liefde had, vand hy de naauwe verbinteniss tusschen haar en den Prins met allen vreemt.

Die daar op argwanig tegen zijn zoon werd.

Zijn gemoed ingenomen door deze eerste bewegingen van Minuyt, zag met weinig belang het gene zy tot verkorting van zijn gezag gedaan hebben, aan, en de betragtinge van zijn grootheid, die hem zo byzonderlijk eigen waar, in andere gelegentheden, week nu voor een gevoelijker en tederder belang. Hy kreeg nu voor de eerstemaal een opzigt omtrent de gedurigheid van zijn Zoon, by de Koninginne, en begost nu ook te bedenken dat zy al voor lange aan malkander verlooft waren geweest.

Slaat op hun doen naukeurig acht.

Maar hy quam na deze gedagten weder tot zig zelven, en bedenkende de deugd en moedigheid van de Koninginne, veroordeelde hy wederom zulk een krank en week vermoeden. Dog evenwel hoe hy ook wilde zig zelven over dit stuk geheel te vreden stellen, zo nam hy evenwel voor, op hun doen en laten nauwer acht te slaan; maar hy geloofde zelver dat daar geen andere nayver, als die van zijn gezag mede gemengt was.

Hy maakte zeer merkelijke veranderingen in de grootste ampten van het Hof, om de voornaamste van dezelve te doen vallen, in handen van de Princesse van Eboly, die der Koninginnen Hof aangingen. Dog, de Koningin en was zo blind niet, of zy zag wel wat al deze verandering te beduiden hadde. Zy wist terstond de reden te raden; maar Don Karel, die nog in het gevoelen was, van de Princes d'Eboly gemint te zijn, zedert het geen tusschen hen was voorgevallen, was deze nieuwigheid geenzints tegen de zin, maar hy zag eindelijk wel dat hy zig bedrogen had, wanneer hy merkte met wat een gedurigheid de Princesse hem waar nam: zy toonde hem meer vriendschap als ooit voorheen, en toonde haar ontrent de Koninginne met alle vlijt van de wereld. Maar hoewel de wakkerheid en toezigt van deze vrouwe wonderlijk was: de Koningin en Prins Karel waren niet te minder op hunne hoede.

De Koningin en Prins Karel krijgen gelegentheid om met malkander te spreken.

De Koning was zeer gedrongen met het bouwen van zijn Escuriael; en geparst door de groote onkosten die hy daar aan most hangen. De Koning nodigde haar om het gebouw te zien, 't welk zy ook zag met groot genoegen en vrolijkheid. Het was aan deze plaats dat de Princesse van Eboly de Koninginne met den Prins alleenig by den Koning lieten, en dat de Koning hen mede alleen liet, om eenige nodige bestellingen aan den bouw-meester te doen. De Prins nam deze gelegentheid waar, de Koninginne ootmoedelijk te bidden, hem voor vallen te willen beschutten van meerder met haar in het byzonder te mogen spreken, dewijl hy in zulk een nauw verband niet langer leven konde. Hy drong haar daar zo ernstig toe aan, dat zy het zelve hem toestond, en maakten zo te zamen een overslag op wat wijze

zy

zy het zouden konnen aanleggen; maar al de wegen die zy voorsloegen scheenen hen zo vol gevaars, dat voornamentlijk de Koninginne een schrik kreeg zig daar van te dienen. De zaken waren in dien staat; wanneer de Marquis van Bergen, en de Baron van Montigny, afgezanten uit de Nederlanden, in het Hof quamen; gelijk hun last zeer gevaarlijk was, zo hadden zy hunne hoop voornamentlijk gestelt, op het gerugt van de edelmoedige toegenegentheid van den Prins, en de goedertierentheid van de Koninginne.

De Gezanten der Nederlanden doen by hen hun beklag.

Deze Afgezanten lieten niet na aan hen op de beste wijze te vertoonen, de droevige staat van den Adel in Nederland, na de gantsch quade diensten die hem de Cardinaal Granvelle, voornaamste bedienaar van de Gouvernante, hen by den Koning hadde bewezen, latende niet daar nevens, hun getrouwigheid en onnozelheid, in al de voorgaande beroerten voor te stellen. Zy bezworen in het byzonder den Prins, zo veel brave dienaars van den Keizer niet te willen verlaten, nog aan het uiterste geweld en de bitterste raadslagen van den Hartog van Alba over te geven. Verzekerende zijn Hoogheid vorders, dat het eenige gerugt van zijn moed en goedwilligheid, de eenige vertroosting in hun ongeval was, dat zy hadden.

De Prins verklaart zig tot hun voordeel.

De Prins, wiens byzondere genegentheid tot den oorlog, tot nog toe alleenig door het belang van zijn liefde wederhouden was; door deze beweegredenen, als zelfs het aanraden van de Koninginne, die haar genegentheid geweld aandeden, om haar pligt te beter voor te staan, en door zijn afwezen alle nadrukken in den Koning weg te nemen; verklaarde zig openbaarlijk tot voordeel van den Adel van Nederland. Hy liet den Koning aanzeggen, indien hy hem de bestieringe van de landen wilde toevertrouwen, dat hy zijn hoofd verpande, voor hun gehoorzaamheid.

Albaas ontsteltenis daar over.

Het is qualijk uit te spreken, hoedanig Ruy Gomez, en d'Hartog van Alba op deze voorstellinge in roer waren. Het gezag dat een bediening van zulk een gevolg aan een erfgenaam van de Kroon zou geven, scheen hen niet anders als hun uitterste ondergang toe; derhalven, om zulx voor te komen, bragten zy zo veel by den Koning te weeg, na datze hem hadden doen begrijpen, hoe dat zulk een aanvang zijn zoon boven hem zou verheffen, in het gemoed en de genegentheid der Nederlanders: ten anderen ook het naauwe verbond, dat de Prins zou konnen met Vrankrijk maken; daar de Koningin mede veel in zou konnen doen, indien hy eens Meester van de Nederlanden wierd, dat zijn reize derwaarts wierd wederhouden. Dog onder voorgeven van den Koning, dat hy zelver hem in Vlaanderen wilde gaan vast stellen, en ten eersten te zamen zouden vertrekken, om dat besluit uit te voeren. Dog de Koning, die wel zag, dat men zijn bedrog veinzen zou, indien hy de reize niet aan nam, vand nu geen andere verschooning voor zijn vertoeven, als te veinzen ziek te zijn.

Dit veinzen wrogt by naar uit het gene hy begeerde, in de verre afgelegene landen; maar wat hy doen mogt, om het zelve in zijn Hof te doen geloven, konde hy zijn vrouwe en zoon daar mede niet bedriegen.

Prins Karel spot met zijn Vaders reize.

In deze stant van zaken, op zeker dag, de Prins, Don Jan, en de Princesse van Eboly te zamen by de Koninginne alleenig zijnde, begost de Prins met deze reize te spotten, en voort te halen wat moeite de Koning dede om wel den ziekaart te maken. Hy zeide voort dat Karel de vyfde, genoeg voor hem en voor zijn Zoon gereist hadde, en dat de Koning voor zijn Zoon en zijn Vader nu rusten zou. Waar op de Prins een klein boekje van wit papier voor den dag haalde, dragende den titel vande *Groote en wonderlijke reize vanden Koning Don Philippus.* Boven ieder blad van het zelve boekskenhadde hy gezet: De Reize van Madrid naar het Escuriael

ael. De Voyagie van het Escuriael naar Toledo, van Toledo naar Madrid, van Madrid naar Aranjues van Aranjeus na Pardo, van Pardo na 't Escuriael. En op deze wijze vulde hy het gantsche boek, met des Konings reizen, na zijn huizen van vermaak, en de beste steden van het rijk.

De Koninginne konde niet laten te lacchen over deze stelling vanden Prins, hoe gevaarlijk haar ook het zelfde mogt schijnen te zijn; Maer terwijl zy bezig was het papier te doorzien, komt men haar aanzeggen, dat den Koning een groote zwakheid gekregen had, en daar zeer qualijk aan was, op deze tydinge had zy naulijx so veel tijds als het boecksken den Prins weder te geven. De Prins die haar ten eersten wilde volgen; vergenoegde zig het zelve in een klein Cabinet neder te werpen, en de deure na zig toe te halen. Hy wist niet dat de Princesse van Eboly mede valsche sleutels hadde van al wat de Koninginne konde opsluiten, en hy was niet so haast weg, of sy gaat in het Cabinet, daarze het schrift vind leggen, niet zonder grote blijschap, van zulk een gereed middel in handen te hebben, om hem schade te doen.

Het Pasquil-schrift werd door de Princesse d'Eboly gevonden.

Het eerste datze bedagt, was, hoeze dat schrift zou konnen bewaren zonder datmen het zelve vermoede. Zy twijffelde niet of de Koninginne zou het gevolg daar wel van voorsien, en dat zy het opzoeken zou, so haast als zy weder gekeert zou zijn Zy dan deed terstond een boecksken op de zelve wijze maken, daar de zelve dingen in geschreven waren, doende de hant vanden Prins nettelijk na bootzen, en leide dat valsche in de plaats van het regte, dat zy haren Man gaf. De Koninginne hebbende op haar wederkomst dit nagemaakte boexken gevonden, wierp het met zulk een grooten haast in 't vuur, dat zy het niet eens doorzag, hebbende geen gedagten naar eenig bedrog.

Die het na laat schrijven.

De Koningin verbrand het valsch.

Ondertusschen de geveinsde ziekte vanden Koning, veranderde in een regte, vindende zig aangetast met den koorts, die daar na op een anderendaagze uit quam; maar men stelde minder geloof in zijn ziekte nu ze waaragtig was, als men had gedaan wanneer hy ze geveinst hadde.

Middeler wijl namen de onluste inde Nederlanden meer toe, het welke de verdrietigheid van den Koning zeer vermeerderde, benevens zijn koorts. D' Prins Karel vermerkende dat zijn aanhouden dat hy dede, om derwaarts gezonden te worden, hem nog te meer ontruste; wilde die niet weder vernieuwen: Maar zijn Vader, die niet dagt dat hy zo bescheiden was, en hem geduriglijk by hem had, nam zijn gedurig by zijn voor een stom verzoek.

De Koninginne wierd zwanger. Hy had daar ten eersten een zeer groot genoegen over, 't zy door de hope van een anderen zoon, als Prins Carel uithaar te winnen, of dat, daar hy nog twijffelde aan zijn volkomen gezondheid, deze bezwangertheid hem daar en genoegzame blijk van gaf. Maar zijn vreugde duurde niet zeer lang.

De Koning bequam ten laatsten weder, en

Ondertusschen had de Koninginne, de Marquis de Posa, out gunsteling vanden Prins, in haar geheimen met Karel ingewikkelt, om by gebrek van malkander te mogen zien, hun onderlinge verrigtinge over en weder te doen. De Hovelingen, die op de gunst die iemand geschied, gemeenlijk zeer naau geoogt en nijdig zijn, hadden haast zijn gemeene aanspraak met de Koninginne waargenomen, en gelijk hy een zeer bevallijk perzoon was, kregen voort een quaad, dog ongegrond achterdenken, invoegen de bedienaars wel haast maakten dat deze gemeenzaamheid wel haast tot kennisse vanden Koning quam. Deze Vorst van nature jalours en min-nijdig, viel daar over terstond in nabedenken, en niet konnende in zijn overleg de tijd van het zwanger zijn der Koninginne, wel met zijn rekening over een brengen twijfelde,

De Marquis de Posa draagt zig als gunsteling tussen den Prins en Koninginne.

Waar van de Koning kennis krijgt.

twijffelde niet den Marquis van een misdaad verdacht te houden, daar hy nooit aan gedagt hadde. In't kort, des Konings jalousy, nam zo zeer d'overhand, door zeeker voorval, daar in nog meer geſtijft zijnde, dat hy dien ongelukkigen gunſteling, by nagtop de ſtraat deê waernemen, en ponjardeeren. Maar om t'eenemael het vermoeden van de waarheid weg te nemen, maakten de moorders zelfs inde tegenwoordigheid van zijn volk het gelaat, als ofze hem voor een ander genomen hadden. De Koninginne had goed gevoelen van dit ſtuk werks; en zy zag daar terſtond al het vervolg af. Wat de Prins aangaat, hy bemerkte in het eerſt daar van de oorzaak niet; maar daar na zag hy wel de geringe ſchijn, datmen een perzoon voor een ander nemen zou, die zo wel bekent was. Hy bemerkte dan wel dat niemant als zijn Vader alleen, zulk een ſtout ſtuk werks zou hebben derven beſtaan, en by gevolge bleef hy, gelijk ook de Koninginne, niet lang in twijfel, wie de werkmeeſter hier van was, ondertuſſchen hadden zy nog d'een nog d'ander eenige gedagten, dat de Koning jalours op hem was; maar wel dat hy, als hun onderlinge vertrouwde, om hals gebragt, en by gevolge hun handel openbaar was. In deze meeninge, aanmerkende de groote opzigt die de Koning op zijn vrou had, beneffens zijn afkeerigheid van den Prins, en zijn natuurlijke genegentheid om bloed te ſtorten, achten zy zig verloren te zijn. Zy geloofden vaſt dat de Koning zijnde genoegzaam verzekert, dat zy hem niet ontgaan konden, zijn wraak met deze moord had willen beginnen, om die henlieden te langer te doen gevoelen.

Die hem uit jalouzy daar over do pon-jarderen.

Gedagten der Koningin en Prins daar over.

Ondertuſſchen nam de Prins voor, een onnozele onſchuldige weg te onderzoeken, eer hy tot het uitterſte wilde komen; namentlijk, met meerder yver by zijn Vader aan te houden, om na Nederland gezonden te worden, daar de ſtaat van zaken een vaardiger hulpmiddel vereiſchte als nog ooit. Hy dede dit verzoek met zulke uitdrukzelen, dat hy genoegzaam toonde, dat het zijn wille en begeeren was, en dat het niet veilgenoeg was hem het zelve te ontzeggen, was hy ontdekt, zo behoefde hy zig niet langer te verbergen, en was hy niet, de Koning aangenoopt door zijn min-yver, en verſtelt voor zulk een heerſch beſtaan, zou alles toeſtaan om hem van kant te hebben. Deze ongelukkige Vader zag wel dat hy noodzakelijk een heirkragt in Nederland zou moeten zenden, en vreeſde de gramſchap van den Prins, nog kokende door de verſche dood van zijn vriend, meerdergaande te maken, indien hy hem het beleid van deze oorlogs-magt niet toevertrouwde, dat hy zo ſtoutelijk derfde eiſchen. Om kort te gaan, na dat den Koning alles rijpelijk overwogen hadde, dede hy den Prins aanzeggen, dat de verwarde ſtaat in de welke tegenwoordig de Nederlanden waren, en het onvermijdelijk gevaar daar hy hem in ſtellen zoude, hem niet toeliet d'Erve van zijn Kroon, daar heen te zenden; maar dat de Hartog van Alba binnen weinig dagen met een ſterk Heir derwaarts vertrekken zou, en wanneer deze magt zijn belang aldaar wat meerder verſterkt zou hebben, dat hy dan de vryheid zou hebben te doen wat hy begeerde.

De Prins hervat zijnen yver om naar de Nederlanden te mogen trekken.

't Geen de Koning weigert met Alba te willen zenden.

Deze weigeringe beveſtigde den Prins, in zijn meeninge die hy hadde, dat het met zijn verderf zeker ſtond, derhalven, nam hy voor heimelijk na Nederland te vlugten, dog den Koning zijn vader, daar van gewaarſchouwt zijnde, dede hem gevangen nemen. Wiens gevangenis en dood, de vermaarde Hiſtory-ſchrijver P. C. Hooft aldus kort en bondig verhaalt: De tijding der zeege van Gemmingen, alsze in Spanje quam, trof den Koning in ſtaat, om zig die blyſchap luttel ter harte te trekken; mits de verſche wonden van een der grouwelijkſte plagen, waar aan de ramp zalige Hoogheid, zelfs van ongodvrugtige en heidenſche huizen oit onderwaarig was. Deze druk ſproot uit het leedt, gezien aan zijnen eenigen zoon Don Karel: wiens doodt, eerſt verſcheidelijk uitgebreidt door geſtrooide maaren, eindlijk

Des beſluit hy daar na toe te vlugten, doch werd gevangen genomen.

Oorzaken en wijze op welke Prins Karel om 't leven quam,

eindlijk gehouden word aldus toegekomen te wezen. Hebbende Ruy Gomez de Silva de Hartog van Alba, en de bastaart Don Jan van Oostenrijk 't bewind der dingen in handen; zo werd de Prins Don Karel weinig of niet gekent, 't zy door bestek der schalken, duchtende anders uit te hebben; oft dat der Koningen aardt mede brengt, zich noode van hunnen naazaat, op de hielen gevolgt te zien. Hem nu in 't heetst der jeugt, ook trots, en streng van inborst zijnde, dien als erfwachter van sulk een' moogenheit, het hart hoog naagelange lach, groeid'er, hier door een' weerwil in, en wert de moed zo vol, dat hy tot openbaar onbenoegen uitbrak, met lastering van 't beleit, erbarming over Nederland, en verschooning der beroerten: ja heimelijk verstant hier op (zoo zommigen meinen) met den Heere van Montigny queekte. Ende, 't zy dat de gesteurde alle aas van gemelijkheid opzoekt, oft dat hy zich inder daadt met de gedaante en voeglijkheid zijnen stiefmoeder bevangen vondt, hy hield'er nauwe vriendschap, en dikwils vrye redenen meê. Thans, uit haar kamer scheidende, mord' hy *dat men gehoond', en zulk een' bruid ontstreeken had:* gelijk dan de waarheid, en eerst voor hem naa haar gestaen was; 't zedert, mits 't overlijden der Engelsche Koninginne, den zone, door den vader, een ondersteek gedaan. Deze, en diergelijke woorden, den al te onbedagten Vorste, ontvallen, en zorgvuldelijk opgeraapt, van de hoofsche oorblazers, werden den argwanigen Vader, overgedragen: om hem yver van staat, en van minne teffens aan te jagen. Philips, gaande het overschot met zwijgen voorby, opende zig tot daar en toe, dat zijn zoon in de zin moeste hebben, al heimelijk na Nederland te vlieden, en beval'er het oog op te houden. Voorts, alzo de Prins, na 's lands wijze, zeer wijde boxen, en daar in twee konstig gewrochte zinkroers droeg; werd het door Ludewijk van Foix, van Parys, bouwmeester van 't pragtig Paleis en Klooster van Sant Laurens, dat men 't Escuriaal noemt, den Koning aangegeven; die zig begon in te beelden dat hy op zijn lijf gink. Don Karel daar en boven was zo ongerust van geest, en wantrouwende, dat hy 's nagts met bloote zwaarden en gelaadde zinkroers van elk een paar onder zijn oorkussen sliep: hebbende nog twee groote bussen gereed om vuur te geven, in een koffer leggen. Ook leed hy niemand in zijn kamer: maar te bed geholpen zijnde, deed al zijn luiden vertrekken; wetende zonder opstaan uit den bedde, de deure te sluiten, ende, als hy dienst behoefde, weder te openen, by middel van zekere kokerrollen. Deze waren hem van den zelven Foix toegerust: dien hy ook verzogt, hem een boek te maken, van de zwaarte om'er een mensch mee dood te slaan: zeggende, in de Jaarboeken van Spanjen, by hem gelezen, te staan, dat zeker gevangen Bisschop, met eenen steen even groot als een Gety-boek, en bekleed met leder, zijnen bewagter omgebragt, en zig uit der hegtenis gered had. Foix bond hem een van steene bladeren, dat tot twaalf plaatzen opsloeg, lank was het zes, breed vier duimen, en betrokken met stale, daar over goude platen: woeg meer dan veertien ponden. Maar hy liet niet den Koning des terstond te verstendigen. Philips ook anders gewoon zig zelden te verhaasten, nu beklemt tusschen de Vaderlijke genegentheid, en 't vast vermoeden der Vadermoord, bleef in die onzekerheid steken, verdringende de ween zijns harten met kragtig veinzen, tot dat zijn gemoed, door een nieuwe en bet parssende bedenkelijkheid, zijde koos. Namelijk Don Karel 's daags voor Kersmis, bekende onder ander in biegte, hoe hy van opzet was, zekeren mans leven te hebben: en overzulx geen quijtschelding zijner zonden van den Priester verwervende, stont heftelijk aan, ten einde hem in 't aanzien der gemeente, immers tot weering van argernis, eenig ongewijd broodt uitgerukt wierde. Dan de Priester hier toe niet te brengen, ging, volgens voorgaanden last, alles openbaren

ren aan den Koning: die daar ſtrax op uitviel; *Hy waar de man, daar't zijn Zoon op geladen had: maar zoud'er in voorzien.* Hebbende dan het ſtuk beraadſlaagt met de Biſſchoppen van Origuela en Canaria, Navarro, Martin d'Aſpilcueta regtsgeleerde, en andren, vaart hy voort, en beſluit den Prins in hechtenis te ſtellen. Maar den forzen en gewapenden jongeling, die met een ſtoet van gelijke trawanten omheint ging', by daag aan te randen, viel hachelijk, en niet min wanvoeglijk. Met gewelt in zijn kamer te breeken, dreigde 't heel Hof in nagtgeſchrey, en over end te zetten, ook niet zonder bloed ſtorting af te loopen; gemerkt de roers en rappieren; op't handelen der welke, hy ten meeſterlijkſte, en meer dan zijn ſtaat meê bragt, was afgerecht. Dies keertmen zig tot den boukonſtenaar, oft die eenigen vond wiſt uit te vorſen, om met gemak binnen te raaken. Die ſtelde behendelijk het ſloot-werk, invoege, dat het zijn gewoonlijke ſcheut niet nemen kon: en de Prins nogtans, doende van uit den bedde't gereedſchap ſpeelen, des niet eens gewaar werd; maar, waanende dat zijn deur niet dan met groot gedruis te openen waar, zich onbekommert te ruſt leide. Echter noch, zorgde men dat 's Konings ingang, met zo luttel gerugts niet geſchieden zoude, oft de Vorſt mogt uit zijn ſlaap ſchieten; zich flux ter weere ſtellen; ende afmakende zijnen Vader, op een bot het onderſt boven keeren. Hier over neemt den Graaf van Lerma den laſt aan; en als 't nu hoog inder nagt liep, treed voor heel ſtil ter kamer in, en licht de zinkroers en zwaarden van onder zijn oorkuſſen: voorts begeeft zich 't reet op de kiſte, daar de lange roers in lagen. Ruy Gomez toen, de Hartog van Feria, de groote Commandeur, en Dieguo de Cordoua; daar na de Koning zelfs; ſtrijken ter kamer in. d'Ellendige Prins ſliep dit al door, en zo vaſt, dat hy aangeſtooten van Ruy Gomez met de elleboog, naulijks ontwaakte. De vaak hem ten laatſte verdreven zijnde; ziet hy op; zich gevangen; zijnen Vader daar: ſchreeuwt *ik ben dood:* en bid met deerlijk kermen, de omſtanders *dat 's hem om hals wilden helpen.* Philips daar op, *niet daar toe*, zeid hy, *koom ik hier, maar om u, door Vaderlyke ſtraffe, te tuchtigen.* Voorts gebied hem, begraauwt met deze, en veel ſcherpe woorden, daatlijk op te ſtaan; zeind al zijn dagelijkſche dienaars deur, en ſtelt wachters inde plaats, die hem een rouwkleed aanrekken, een zwarte muts op 't hooft zetten; t'haar draagende tapijten, en bedſtee met alle praal van ſpraay en behangzelen weg. hem van 't Koninglijk huisraad, niet dan een bulſter en rolkoets, overlieten. Ziende dan aldus, door deze voorboden zijns uitterſten, zich van't leeven afgeſneden en dat hem echter de ruſte der dood niet gebeuren mogt, neemt hy een oevelen moed, en de gelegentheid waar; dat'er weinigs wachs, en om de koude des winters, ſterk geſtookt was; en werpt zig voor over in't vuur, op hoope daar te ſmooren: werd'er ook zoo ras niet uitgetrokken, of kleed en hembd waren door gebrand, en zelfs het lighaam ierwes beſchadigt. Deze gemiſt maakt hy een' andren aanſlag; en zig twee dagen van dranck geſpeint hebbende, golpt, op den derden, zoo veel waters in, dat het luttel ſcheelde, oft hy waar daar aan geborſten. Daar naa verhongert door ettelijke dagen vaſtens, ſloeg hy eenen hoop gehakt en t'zaamgekneed vleeſch dat qualijk gaar worden wil, te lijve, en bleef bykans verſtikt. Wijder vindmen beſchreven, dat hy, poogende een' diament in te ſlikken, om'er aan te wurgen, van zijn gaaſlagers, belet werd. Maar Philips, hebbende de zaak op nieuw met de heilige Vierſchaar overwogen, vond te rade, om zijnen zoon voor zonde van eigen moord te hoeden, hem, als verwezen by wettigen Rechter, te doen ſterven: in't heimelijk nogtans, om de Koninglijke achtbaarheid van ſmaad te verſchoonen. Ende werd, dienvolgends, de Prince een vergiftigt zap ingegeven; dat hem, in weinig uuren zijn krachten, en voorts het leven benam. Men vint'er

Hy komt door een vergiftige drank om in 't jaar 1568.

vint'er die 's Princen overlijden stellen op den 24 van Hoymaand: anderen vroeger; maar datmen 't, tot na den slag van Jemmegen, verhoolen hield. Weinig maanden hier na, overleed de Koningin Isabella, bevrugt zijnde, al meê niet zonder opspraak van vergif, haar door haren man gebrouwen; die te schalck een oog, op haare gemeenzaamheid met den Prince zou gehad hebben. Ende quam, aan dit paar jongelingen vanden hoogsten Adel en staat der gantsche wereld, dit jammer over beiden, om 't drie en twintigste jaar huns ouderdoms. Deze daad des Koonings, en dat hy zijnen eenigen zoon, quansuis den ketteren toegedaan, niet gespaard had, werd van Paus Pius den vijfden, met groot lof uitgemeten: maar baarde inde Nederlanders een' onverdrijflijken schrik, en vertwijffeltheid zijner genade. Dus verre Hooft.

Men vergeeft ook de bezwangerde Koninginne.

Eer datwe deze historie t'eenemaal afbreken, zullenwe nog ietwes verhalen, aangaande het einde van de Koninginne Isabelle van Spanjen.

Als de Koning Philippus van sijn Soone Don Karel, als verhaald is, meester was geworden, kreeg hy, door de aangeslagene schriften en papieren, volkomen openinge van des Princes besluit en voornemen, en was ten hoogsten verschrikt over het merkelijk gevaar dat hy geloopen had; maar hy wierd op het aldergevoelijkste geraakt, wanneer hy onder alle de andere schriften, ook dien nootschikkelijken brief gewaar wierd, die de Koninginne zo gaarne van hem weder hadde gehad, en daar hy tot zijn ongeluk zo noode van wilde scheiden, die hem de Koninginne tot Alcala geschreven hadde, de welke de Koning zo vol van genegene uitdrukzelen alsze was, na het belang van zijn minne-nijd, nog nadrukkiger toescheen, als zy ware. Gelijk de Koninginne de zelve geschreven hadde inde eerste verrukkinge, van de smart, dieze over zijn ongeval voelde, alzo konde zy niet gelooven, dat het geene zy met die tederheid aan een Prins geschreven had, die als buiten hope was om op te komen, in eenig gevolg zou getrokken worden, hebbende anders geen inzicht misschien, als om hem te beter vergenoegt te laten sterven; waar door zy geen vande tederste uitdrukzelen gespaart had, diemen zou konnen gebruiken: zijnde evenwel buiten eenige smette van haar eer of pligt. Maer de Koning trok daar geheel andere gevolgen uit; en de razerny die hem de zelve veroorzaakte, wierd met zulk een levende smart vergezelschapt, dat de zelve magtig genoeg zou hebben geweest om hem de doot te veroorzaken, ten waar een begeerte om zig te wreeken, zijn half verflaauwde geest en neer geslagen moed, weder wakker en als levendig hadden gemaakt. Eenige maanden na de dood vanden Prins Karel, komt de Hartoginne van Alba, die een zeer aanzienlijk ampt in het huis vande Koninginne bekleede, op een morgenstond (dit wort aldus van verscheide schrijvers verhaalt) in de kamer vande Koninginne, met een drankje of medicament in haar handen, de Koninginne zeide haar dat zy zeer wel voer, en geen artzeny van nooden had.

Maar terwijl de Hartogin haar het zelve zogt aan te praten, en de Koninginne voortging in het weigeren, komt de Koning, die daar niet verre van daan was, als op het gerucht van dit tegenspreken in. Hy bestrafte de Hartoginne ten eersten over haar halstarrigheit; maar deze vrouwe hebbende vertoont, dat de geneesmeesters oordeelden, dat dezen drank zeer dienstig was, om de Koninginne (die zwanger was) een gelukkige verloffinge te doen hebben, liet zig de Koning als gezeggen; en zeide zeer vriendelijk tegen de Koninginne, dat, nademaal deze artzeny van zulke een belang was, het nootwendig was dat zy die nuttigde. *Dewijl gy het zo begeert*, antwoorde de Koningin, *zo zal ik het nemen*; en zy het gedronken hebbende, ging de Koning voort uit de kamer, maar quam een korten tijd daar aan weder binnen, maar inden grooten rouw gekleet, om te zien hoe zy voer. Maar 't zy, dat'er eenige

Wijze op welke zy aan haar eind quam.

nige vergiffing in dien compoſt zy geweeſt, of dat het geweld dat zy zig aandede, om het te nemen, het zelve eenige quaadaardigheid dede hebben, die het in zig zelven niet hadde: zy ſtierf dien zelfden dag, in het midden van zeer overdadige pijnen, en geweld van braken. Haar kind wierd ook dood bevonden, en zo men zegt, het bekkeneel als verzengt. Zy was in't begin van haar 24 jaar, gelijk de Prins Karel.

VIOLENTA en DON DIEGO.

Verleide Violente, uit zucht tot wraak gedreven,
Moord op een wreede wijs haar' ſchelmſchen egemaal;
Die zy het hart doorboort met uitgetogen ſtaal,
En derft met kloeken moede en vergenoegt het leven.

EEn Spaans Heer, Diego genaamd, geſproten uit een zeer oud en treffelijk geſlagt, Vintimilia geheten, verliefd zijnde op een eerlijke en uitnemende ſchoone dogter, wiens vader een Goudſmid was geweeſt, in de ſtad Valentz in Spanjen, en hebbende haar veertien of vijftien maanden lang op verſcheide manieren aangezogt, om haar te genieten, en niet konnende, nog door bidden, nog door groote beloften en aanbiedingen, haar tot zijn voornemen brengen, beſloot hy door den weg Huwlijx-bezitter van deze ſchoonheid te worden: haar tot dien einde, een koſtelijke ring, die hy van zijn vinger trok, op trouw gevende, haar biddende het zelve geheim te houden voor zeker tijd, tot dat hy zelfs zijn vrienden de zaak zou bekend maken; nogtans, dat zy't mogt te kennen geven aan haar moeder en twee broeders: ondertuſſchen vernemende na een Prieſter, welke hun, tot haren huize zou trouwen. Den Prieſter, op 't verzoek van den Ridder Diego, komt 's morgens vroeg omtrent vier uiren, in een kamer, daar niemand tegenwoordig was dan haar moeder, broeders, ende een ſlaaf, die van jong af in dat huis opgebragt was, en zijn dienaar, en trouwd hun beide daar te zamen, zonder ander ſtatie of kerk-gewoonte te gebruiken, ende hebben alzo dien dag met alle vreugde overgebragt. 's Morgens als den dag aangekomen was, zo zei Violenta (dit's de naam van de Bruid) tot Don Diego: *Myn lieve Heer en man, dewijl gy nu verkregen hebt, 't geen daar gy zo lang na getragt hebt, zo bid ik u ootmoedelijk voortaan te willen gedenken, hoe dat gy wilt dat ik my ſchikken zal; want is't dat my God de genade verleend, dat ik zo wijs ben om u te voldoen, zo zal ik ook gereed en vierig zijn om u te gehoorzamen in al het gene dat gy my zult gebieden.* Waar op Diego antwoorde: *Mijn Alderlieffſte, laat nu dog varen deze ootmoedigheden en dienſten, want ik beloove u by mijn trouwe, dat ik u alzo waardig achte, als of gy waart gekomen van den grootſten huize van Catalonien, gelijk gy met'er tijd aan my zult bevinden.* Om kort te gaan, d'ongelukkige Violentia, had haar herte, dat t'eenemaal voor hem open lag, zo vaſt geſteld op dezen Ridder, dat zy geen andere gedagten ter wereld had, dan om middelen uit te vinden, om hem te behagen, en dienſt te doen, zo datze geen vermaak nog vreugde had, dan als zy was by haren Diego, of dat zy gelegentheid had, om hem vriendſchap en liefde te bewijzen; al het welke Diego wel merkte, en ziende dat hy haar volkomentlijk had zijn wille, zo begon zijn liefde allengskens te verkoe-

Don Diego tracht zich door huwelijk, bezitter van eene ſchoonheit te maken.

Hy trouwt haar in't heimelijk.

Hun geſprek te zamen.

Zijn liefde begint allengskens te verkoelen.

verkoelen, en berouw te krijgen, dat hy haar zo lief gehad hadde, ja liet hem zelfs voorstaan, dat hy zijn eere veel te kort zou doen, indien dat dit huwelijk binnen de stad openbaar wierd; derhalven, om 't zelve te beletten, zo ging hy maar altemet zijn Violenta bezoeken, ja meer om zijn onkuische lusten te voldoen, dan uit liefde, die hy haar toedroeg. Eindelijk vergetende, God en zijn conticientie, zo is hy gegaan in alle gezelschappen, om te winnen de gunst en liefde van een ander, zo dat hy ten laatsten, na dat hy anderhalf jaar of daar omtrent gemeenschap van bedde met haar gehad had, haar verliet, en opentlijk een vrouwe van grooten huize trouwde. Violenta, die 't herte zo vol van liefde gehad hadde, gewaar wordende, dat zy dus schelmachtig verleid, en godloos bedrogen was, wierd zo vervuld met wraak, alsze te voren vol liefde was geweest. Om dan haar moed te koelen, en wraak te nemen, over dien meineedigen Echtbreker, loktze hem door brieven en boden by haar te komen, veinst zig, en maakt hem wijs, datze te vreden was, dat hy haar zou gebruiken en genieten als een bijslaapster, komende in haar huis tweemaal ter week, op datze niet geheel van zijn liefde beroofd zou wezen. Hier op besluit Diego's anderen daags haar te komen bezoeken, van meening om te zwemmen in zijn vervloekte wellusten, maar 't zal wezen in zijn bloed, gelijk wy in 't kort zullen zien. Hy komt dan, op den bestemden tijd, als hy beloofd had, by haar, deurbrengende dien dag met geveinsde vriendelijkheden, van beide zijden, tot dat den duisteren nacht (welke by haar besloten was, om haar wraakgierig herte te verzadigen) aanquam: na 't avondmaal gingenze t'zamen al koutende wat wandelen, daar na, den Ridder vaak krijgende, wierd het bed gereed gemaakt, om t'zamen te gaan slapen. Violenta was d'eerste die te bedde ging, om haar te greetiger te toonen; daar na, komt de Ridder by haar, en kruipt onder de lakens, kust en lief kooft haar, zo veel als hy kon, het welke zy al toeliet, maar toen hy meende verder te komen, zo verzogt zy op alle vriendschap, dat hy nog twee of drie uiren zou wagten, vermits de nagt nog lang genoeg zou zijn, om zijn lust te boeten, te meer, om dat haar de vaak zo sterk overviel, datze niet duren kon, alzoze in vijf of zes nagten van droefheid niet een oog had konnen sluiten; maar na haar eerste slaap zou zy hem volkomen te wille zijn. Het welke hy haar geerne toestond, om haar te believen. Maar Violenta, die nergens minder op dacht, alste slapen, wachte zo lang, tot dat Diego vast in slaap gevallen was, toen doetze (overwonnen van spijt en razerny) door hulpe van haar slavin, die zig had verzien met scherpe groote messen, en een sterke koord vast gemaakt aan d'een zijde van het bed, dezelve koord dwers over 't lighaam van den slapenden Diego spannen: daar na, neemtze met'er haast een van de messen, en steekt hem daar mee de strot deur. Hy, optspringende, om zig te verweeren, kreeg een steek op nieuw, en wierd daar en boven zo vast neêrgedrukt met de koord, dat hy zig reppen nog roeren kost, nog ook door de groote pijn spreken nog roepen, zo dat hy ontfangen hebbende tien of twaalf doodelijke wonden, die zy, in zijn boezem als elders drukte, den geest gaf. Daar na, de keers ontsteken zijnde, en ziende dat hy dood was, steektze met de punt van 't mes d'oogen uit'et hoofd, zeggende: *ô Verraders oogen, boden van de snoodste ziele, die oort in 's menschen lighaam geweest zijn, maakt u van hier, want u valsche tranen zijn nu al uitgedroogd.*, en greep daar na zijn tong, en rukte die uit zijn mond met haar bloedige handen, en die wel bezien hebbende, sneed hem af, zeggende: *ô Valsche en meineedige tong, hoe veel leugenen hebt gy voortgebragt, eer gy mijn eere hebt konnen schenden: maar dewijl ik nu gevoel, datze my ontnomen is door u bedrijf, zo ga ik ook stoutelijk na de doodtoe, waar toe gy my nu den weg open doet.* Daar na, heeftze hem de borst open gesneden, en 't hart daar uit getrokken,

Hy verstoot haar, en trouwt een ander.

Violenta besluit zig daar over te wreeken.

Haar lift daar toe,

Hy wierd door haar en hare Slavin vermoort.

Haar wreedheid.

trokken, en 't zelve veel ſteken gegeven hebbende, zeide zy : *ô Hertnekkig hart, in 't welk gepractiſeert zijn de middelen van mijn quade fortuine, waarom en heb ik u ook eertijds zo bloot niet konnen zien, gelijk ik nu doe, op dat ik my had mogen wagten voor u groote verradery, en vervloekte ongetrouwigheid.* Voorts geheel verhit zijnde op 't doode lighaam, gelijk een hongerige leeuw op zijn roof, heeftze niet een lid ongeſchend gelaten, en hebbende het zelve overal deurhakkeld en deurſteken, zo heeftze geroepen : *ô Stinkenſte pry, die eertijds hebt geweeſt een werktuig van de ongetrouwſte ziele die ooit ter werelt gekomen is, nu zijt gy betaald na u verdienſte.* Daar na namze het lighaam met hulpe van haar ſlavinne, en ſmeet het zelve door 't venſter op de ſtraat. De dag gekomen zijnde, liep elk een om dit bloedig ſchouwſpel te zien. Men ſprak zeer verſcheiden van de daad, mits het lighaam niet kon bekend worden, door dien het zo mishandeld was, niet hebbende dan 't bloedige hembd, dat deur de menigvuldige ſteken doorboord en verſcheurd was. Als d'een en d'ander hun gevoelen hier van ſtreken, komt Violenta op ſtraat, verklaard onvertzaagd ende zonder tranen al 't gene geſchied was, 't welk verſterkt en beveſtigd wierd, behalven haar eigen belijdenis, door de getuigeniſſen van den knegt des Ridders, en des Prieſters, welke hun getrouwd had, als mede van de moeder, en broeders, die daar by waren geweeſt. Zo haaſt 't lighaam op ſtraat geworpen was, gaf Violenta haar ſlavin een goede zomme gelds, en raad om t'ontlopen, 't welk zy ook 's morgens deê. Wat aangaat Violenta zelfs, welke verzadigd was van een zo ongemeenen wraak, zy beleed vrymoedelijk veelmaals voor de Regters, alles watze gedaan had : waarom zy ook door de meeſte ſtemmen van den Raad, veroordeeld wierd om onthalſt te worden, niet alleen, om dat haar niet geoorloft was te ſtraffen de miſdaad van Don Diego, maar om de groote wreedheid die zy gebruikt had over 't doode lighaam. Zy ging ſtantvaſtelijk, vrolijk, en met opgeheven hoofde ter dood, lijdende de ſtraffe zeer gewilliglijk, totgroote verwondering van alle de inwoonders van Violentz. Aldus zo eindigde de ongelukkige Violenta haar leven. Zy werd geregt, in de tegenwoordigheid van den Hartog van Calabre, Zoon van Koning Fredrik van Arragon, welke toen ter tijd Viceroy was, en daar na ſtierfte Turcy in Frankrijk. Welke terſtond daar na deze Hiſtory dede regiſtreren by andere gedenkwaardige zaken, die binnen zijn tijd te Valencien geſchied waren.

Zy werpt het lighaam op ſtraat.

Zy bekent zelf het gruwelſtuk.

En ſchikt haar Slavin weg.

Werd ten zwaarde veroordeeld.

Gaat vrolijk ter dood.

MANUEL de SOUSE,

Gouverneur van 't Kasteel de Dio in Oost-Indiën.

E N

ELEONORA SALA,

Zijne Gemalin en Kinderen.

De Souse, alomb eklemt door bittere tegenspoeden,
Zwerft langs den Moorschen strand na schipbreuke en verdriet,
Daar zijne Eleonoor rampzalig 't leven liet,
En hy het snerssen voelt van's noodlots geesselroeden.

Huwelijk van Manuël.

MAnuël de Souse, toegenaamd Sepulvede, Gouverneur van 't Kasteel de Dio in Oost-Indiën, wegen den Koning van Portugaal, een zeer rijk en hoogstaatig Heer, getrouwd met Eleonora, (dogter van Garzias Sala, Viceroy van Portugaal in Indien,) een der schoonste vrouwen van heel Oosten, hebbende langen tijd, groot geluk en eere genoten in Oost-Indiën, en verlangende om weder in Portugaal te keren, laade tot dien einde een zeer groot schip, met grooten rijkdom en omtrent zes hondert perzonen, daar onder zijn Gemalinne, twee kleine kinderen, Pantaleon Sala, eenige Edellieden, en zijn huisgenoten en slaven.

Maakt zig bereid naar Portugaal te keeren.

't Begin van Januarius is de gezette tijd, om 't zeil te gaan, voor den genen, die van Calicut na Portugaal willen varen, 't welk de veranderinge van winden, en d'ervarentheid der zeevaard leeren. Maar Sousa, opgehouden zijnde, door verscheide koophandel, die hy nog deê in de stad Coulam, ging eerst scheep in Februarius: en in 't begin van April voer 't schip 't zeil van Cafraite, door hulp van een bequame en zoete wind: maar komende omtrent Cabo de bona Esperança, begost zig een Oosten-wind hun tegen te wayen, met blixem, donder, zwarte, dikke, en schrikkelijke wolken: voorts begon de zee zig te verheffen, dapper te tieren, en haar golven te vergrooten, en van oogenblik tot oogenblik grooter te worden. De bootsgezellen, geen riemen hebbende, nog middel ziende, om daar tegen aan te gaan, begonden te twistredenen, of 't niet goed zou zijn de zeilboomen wat legger te zetten, en in 't midden der woeste baren te verwagten tot dat 'et onweêr opheld: maar de zee van uur tot uur onstuimiger wordende, maakte hun zo verbaast, datze, alle hoop verlooren ziende, om de Caap van Desperatie om te zeilen, al t'zamen besloten weêr te rug in Indiën te keeren; maar dit en lukte haar niet wel, alzo de razende winden, uit oosten en andere gewesten, de vernieling van

Werd van een zwaar onweer belopen.

van dit pragtig en rijk ſchip t'zamen ſcheenen aangeſpannen te hebben. Haar eerſte geweld was, de zeilen te ſcheuren, de maſten te breken, daar na het roer, en de kloekheid van de Stuurman vrugteloose te maken, die zijn uitterſte beſt deê om zig tegen de golven te ſtellen. De zijden van 't ſchip, door zo veel ſtooten geborſten, waren zo lek, datze alle genoeg te doen hadden, om 't water uit te pompen. Tot haar hulp, om 't ſchip te verligten, wierpen zy een goed deel van haar gereedſchap over boord; dog 't ſcheen dat de zee dies te verbolgener wierd. Aldus ontbloot van haar ſcheeps-tuig, niets hebbende voor oogen, dan de ſchaduwe des doods, na dat zy eenige dagen geweeſt hadden de ſpot der bergen, en de diepte des Oceaans, zo quamen ten laatſten de winden uit den zuiden ſpelen, die haar aan land dreven; hoewel dit was een merkelijke ſchipbreuk, 't was nogtans tot hun groot geluk, en een hulpmiddel voor haar ellendigheden, indienze niet liever en begeerden, dwers door klippen en zanden gedreven, of levendig van de golven der woeſte zee verſlonden te worden. Hier op wierpenze de ankers, een boogſcheut van 't land, aan weêrzijden van 't ſchip, uit, om hun met ſchuiten te bergen, en alzo aan 't vaſte land te komen. Souſe, met zijn huisvrouw, kinderen, en eenige der voornaamſte, met'er haaſt hun geld en kleinodien genomen hebbende, gingen d'eerſte in een ſchuit, en quamen met'et uitterſte gevaar, wijl de zee zo hoog ging, te land. d'Andere, die in 't ſchip waren gebleven, en hadden 't zo goed niet, want de ſchuiten, twee of driemaal over en weêr gevaren hebbende, raakten tuſſchen de banken en engten, alwaarze aan ſtukken geſtoten wierden. Ter zelve tijd, de kabel van 't anker, aan de zuid-zijde uitgeworpen zijnde, wierd van de ſtormwinden zo gefolterd en geſlagen, dat de gene die in 't ſchip gebleven waren, ziende de boorden uit haar plaatzen, en de zee gelijk gapende om haar te verſlinden, poogden elk na een goed heenkomen, grijpende d'eene een touw, d'ander een baal, geene een kas, die 't water uit'et onderſte van 't ſchip opwaarts dreef, en op deze onzekere behulpzelen begavenze haar op de bulderende zee, om aan lang te raken.

Komt in de uitterſte nood.

Lijden ſchipbreuk.

Komt met vrouw en kinderen aan land.

Dit droevig ſchouwſpel was vermengd met kiſten, malen, en verſcheide ſcheeps werk-tuigen, op en neer in 't water drijvende. Daar vergingen vier Portugezen, en 't zeventig van andere natien: d'overige dikwils vande baren bedekt, en vande ongeſtuimige zee heen en weer geſlingerd zijnde, heel gekneuſt en verpletterd van 't ſtooten der kiſten, of vande planken en ſpijkers, welke ſcheenen tegen malkander de lancy te loopen, in verſcheide deelen haars lighaam jammerlijk gequetſt, quamen eindelijk na een erbarmelijk zukkelen halfdood ten lande.

Vele raken door ſchipbreuk om.

Naulijx waren deze rampſpoedigen aan land gekomen, of zy zagen de bodem van 't ſchip, welk toen gantſch leeg van menſchen was, tegen de zand-platen aan drijven, en in ſtukken berſten, eerſt in twee, daar na in vier, en ten laatſten in kleine ſtukjes verbrijzelen. Zulk een onvergoedelijk verlies, maakte d'arme Portugezen, by na wanhoopig: want zy waren van meeninge, om van d'overblijfzelen der ſchipbreuk, een licht Schip te maken, om daar mee als dan eenig volk na Sofala of Mozambique te zenden, en hulp te verzoeken: maar dien middel wierd haar benomen, door dien niet een ſtuk van 't Schip overbleef, dat een voet lang was. Kort hier na, wierp de zee, de verdronken lighamen aan land, met d'ankers, ſpieſſen, en eenige haakſtukken, al 't buskruid bedorven zijnde, ende geen zalpeter nog ander ſtof overig zijnde om ander te maken. Daarenboven was de oogſt verby gegaan, gedurende deze ellenden; en dewijl het land daarze hun in bevonden na 't zuiden lag, op een en dertig graden onder de linie, zo dee Souſe groote hoopen vuurs maken, en elk een toedeelen een weinig rijs en gezouten vis, alleshalf verrot, om dat'er nat geweeſt, en uit het onweer daar na weer gekregen was. Zy waren toen

Hun ellende aan land.

toen ter tijd op 't zand by zekere arme, wreede, en onmenschelijke barbaren, welkers spraak, zy niet meer konden verstaan dan de beesten. Al haar gelegentheid bestond in eenige sprink-aders van vers water. Vande kisten en pakken, die hun overig waren, maakten zy een klein beschutzel, en rolden eenige steenen te zamen in forme van een muur, om de nagten wat zekerder deur te brengen, zettende buiten eenige kleine wagthuisjes, en doende verscheide ronden, alwaar Souse hem meestendeel liet vinden, alles doende wat een goed overste toestaat. Zy bleven by na dertien dagen in die zorgvuldige rust, om haar wat te herstellen, en te versterken ten minsten nadeel datze konden. Daar na raadslaagdenze, watze voorts doen, en wat weg zy nemen zouden. Zy quamen daar in alle over een, dat gaande langs de zeekant, zy een revier zouden vinden, die Laurens Marcheze over lang genoemd had, *Van den H. Geest*, op welke plaats de Portugezen van Sofala en Mozambique aanquamen om met die vanden lande te handelen. Deze revier was van daar gelegen omtrent twee honderd mijlen oostwaard. Hoewel niemand in deze tegenspoed meer verkort was dan Souse, zo gaf hy met gelaat en woorden nogtans d'andere een kloeken moed, om dit besluit na te volgen, haar vermanende in ongeluk den moed niet verloren te geven, dat de gene, die haar ter zee begeven, haar rekening moesten maken, om honger, dorst, en verlies van goederen te lijden, en allerhande ongemakken te verdragen: en wanneer zulx gebeurde, dat men nogtans daarom niet moest meenen dat zy verlooren waren; nog doen gelijk de geene die hun laten voorstaan dat haar geen ongeluk overkomen en kan. Daar en boven, datze al t'zamen verdiend hebbende d'eeuwige dood en verdoemenis van wegen hare zonden, gewilliglijk deze tijdelijke en niet langdurende bezoekingen geerne behoorden te verdragen. Datze moesten denken, niet op 't gene, zy in die schipbreuke verlooren hadden, maar 't gevaar datze waren ontkomen. Dat zy (dat waar is) wel veel hadden verlooren: maar dat zy zo wel als d'andere ook hadden konnen vergaan. Vorders, hield hy haar voor, dat zy lieden, zijnde zo een klein getal, midden onder een wild volk, bedenken zouden, dat de middel om staande te blijven, was alleen de liefde en eendragtigheid onder hun allen: dat niemand een besluit by zig zelfs zoude nemen, maar elk een zijn gevoelen in 't gemeen zoude voordragen: gemerkt dat de gene, die haar zouden willen afzonderen, haar rekening moesten maken om verlooren te gaan, in tegendeel dat haar niet en zou kunnen beschadigen, indien zy, gelijk als een lighaam t'zamen gevoegd bleven. Eindelijk bad hyze al t'zamen in deze reize, zijn huisvrouwe, en jonge kinderkens te willen dulden, acht nemende op haar teere jaren en vrouwelijke zwakheid: in 't kort, dat zy hun wilden kloekmoedig betoonen tot verlichtinge vande zwakke. Daar op riepenze alle eendragtig, *dat Hy, hun leiden zou, waar, en in alle voegen als 't hem beliefde, zy zouden hem t'eenemaal gehoorzamen.*

Besluiten na de rivier van den H. Geest te gaan.

Hy moedigt de zijnen aan.

Zy beloven hem te gehoorzamen.

Zy, zijnde, alzo wat versterkt, en moed ingesproken, begeven hun op weg, in dees volgende order.

Orde hunner optogt.

Manuel Souse ging voor heen, met zijn Gemalin Eleonora, (een vrouw van een groote kloekmoedigheid,) en haar kinderen, vergezelschapt, met Andreas Vasee, meester van 't Schip, die voor een vaandel een lang kruis droeg, van tagtig Portugezen, en honderd slaven, de welke al t'zamen by beurten om de kleine kinderen op haar schouderen namen, en droegen Eleonora in een leelijke littier, vergezelschapt met eenige dienstmaagden, en boots-gezellen. Na dezen ellendigen hoop, volgde Pantaleon Sala, en eenige andere, met de Portugesche slaven. Zy deden kleine dagreizen door gevaerlijke wegen, vermits de wilde en wreede beesten, die hun t'elkemaal besprongen; en vermits zy over ongebaande steenrotzen, en uiterma-

'er maten hooge bergen moeſten klimmen, en daar na weder neerdalen in ſchrikkelijke laagten, daar zy diepe afgronden, en ſtroomende beeken ontmoeten, daar moeſten deze arme en ongelukkige reizigers d'ondiepten zoeken, en de minſt ongemakkelijkſte plaatzen om op en neêr te klimmen. En het ſlimſte was, dat zy ten einde zijnde van haar leeftocht, vande razende honger beſprongen wierden. Eerſt weerden zy hun daer tegen door hulp van Moſſelen, en andere kleine ſchelpige viſjes, ook met eenige verrotte viſſchen, en diergelijke uitwerpzelen der zee meer. Wanneer zy hun wat vande zeekant begaven, zo behielpen zy hun met eenige wilde appelen, en kleine vruchten van onbekende boomen. Ten laatſten aten zy de lighamen der doode beeſten, dieze op den weg vonden, welke zy brieden, en de vellen daar van kookten, om de honger te ſtillen. De dorſt quelde haar niet minder. Als eenige ter zijden afliepen, om verre van daar iets duur te kopen dat geſchiede met 't uitterſte gevaar vande Moorſche rovers, en vande Leeuwen en Tijgers welker holen zy niet kenden. Daar en boven zo was de prijs van't verſche water zeer duur, want zomtijds koſte een pintjen acht kroonen. Deze uitterſte benautheid van leeftocht, veroorzaakte dat nu en dan eenige van dezen ellendigen hoop, machteloos van honger, dorſt, en ongemak, alle kracht verlooren hebbende, en niet langer konnende overeind ſtaan, op den weg bleven leggen tot een roof der wreede barbaren, of der wilde beeſten en grijp-vogelen. Die nog eenige kracht hadden om voort te gaan, ontſingen de laatſte woorden en zugten harer zeer jammerlijk ſtervende mede-gezellen, daar by zo verſlagen door haar eigen ellenden en gevaarlijkheden, die hun gedurig quelden, dat zy gelijk verſtokt en ongevoelig, d'andere, die heel ademloos waren, aanzagen. Aangaande Souſe, eenige zijner vrienden die nog overig waren, maakte hem uit'ermaten benaud; en de daaglijkſche ellenden en moejelijkheden van zijn huisvrouw maakten hem ſchier ſinneloos, hoewel deze Juffrouw haar een onverwinnelijke gezelliin na ziel en lighaam van haer Man betoonde: want ziende dat'er geen knegten meer waren, die krachts genoeg hadden, om haar te dragen, gingze zelfs te voet, en ſprak d'andere een hert in't lijf, en droeg op haar beurd een van hare kinderen. Vier maanden na haar ſchip-breuk quamen zy aande Revier vanden H. Geeſt, niet wetende dat'zer waren om dat ze altijd gemeend hadden, dat'et een groote revier was, en deze was maar een kleine in drie armen gedeeld, welke op 't eind te zamen in een lopen. Daar en boven en hadden zy ook geen bequame Tolken om te verſtaan waar zy waren, ende haar Moorſche Slaven en verſtonden niet een woord vande ſpraak der gener die langs de reviere woonden. 't Gebeurde ter goeder ure dat de Heer van't land een vreedzaam Heer was, by dat andere Ethiopers waren, en droeg de Portugezen een byzondere genegentheid toe, hebbende kort te voren, vreedelijk en met goede over een komſt met Laurens Marcheze en Anthonio Chaldeire gehandeld.

Hunne ellenden op dien tocht.

Moedigheit zijner Gemalinne in hun ellenden.

Komen aan de rivier d'H. Geeſt.

Deze Heere ontfing Souze en zijn gevolg zeer minnelijk, begeerende dat zy niet weg gaan zouden, tot dat d'een of d'ander Portugeſche factoor of bewindhebber van Sofala zou gekomen zijn, en gebruikte voorts alle mooglijke redenen en beweeglijkheden, om hun daar te houden, eensdeels gedreven door een natuurlijke liefde en goedertierenheit, ten anderen ook bewogen door de gelegentheid die hy meende door zeker middel van haar te trekken, die hy dacht dat hem gelijk als uit den Hemel waren toegezonden, tot een wiſſe hulp, tegen eenige machtige vianden, die hem den oorlog aandeden. Dieshalven, na dat hy haar alle gunſte betoond had, zo gaf hy haar te verſtaan met gebaar en verſcheide tekenen, dat niet verre van daar een magtig Heer regeerde, die niet en deê als roven en plonderen, en haar al't zamen zou verderven, indien zy zo onbedacht waren, datze vorder trokken. Zijn

Zy werden van den Heer des lands vriendelijk ontfangen.

Die aanhoud daar wat te vertoeven.

beden en vertooningen waren vrugteloos. Hoemen Souse openhertiger onthaalde, hoe hy dies te meer mistrouwde, en vreezende, dat'et was een behendigheid en list, tegen hem, en de zijne, zo besloot hy van daar te trekken: in't kort hy deê zo veel, dat dien Heer, hem eenige kleine Schuiten ter hand stelde, om de revier op te varen, met de welke zy op den vijfden dag, in't midden der twee armen vande zelve quamen, hebbende drie honderd mijlen gereist zederd haer schip-breuk, en zijnde niet meer in getal dan honderd en twintig perzonen, daar zy te voren 600 sterk hadden geweest. Eindelijk voeren zy dien arm over, ende vernamen door haar tolken dat het was de reviere van Laurens Marcheze, die zy met zo groten bekommernis gezogt hadden, en dat de lieden wit van coleur, gelijk zy, aldaer met schepen quamen handelen. De plaatze daar zy waren en was niet verre vande zee, en en vonden geen vers water, het land was dor en woest: derhalven waren zy genoodzaakt, zijnde heel afgeslooft en uitgewaakt, de nacht door te brengen zo zy best konden. 's Morgens vroeg zagen zy twee honderd Mooren: Souse en de zijne meenende datze tegen de zelve zouden moeten slaan, hoe wel zy zwak en slap waren, namen haar wapenen in handen, met voornemen deze Rovers inde vlugt te drijven. 't Hoofd van haar Bende, quam tot haar voor uit getreden, en toonde een vreedzaam gelaat, en vraagde vriendelijk wie zy waren, en van waar zy in zo een land quamen. Souse hem verzekerende, gaf door zijn Tolken hem al zijn avontuur te verstaan, begeerde leeftocht voor zijn geld, en deê haar geschenken, van eenige messen en andere dingen van koopmanschap, welke die volkeren aangenaam zijn. De Mooren ziende dat de gelegentheid zig aanbood om voordeel voor haar te doen, bedekkende haar verraderlijk gemoed, zeiden dat zy geen leeftocht by haar en hadden, maar dat haar stad niet verre van daar en was, dat haar Prins de Portugezen beleefdelijk zou ontfangen, en wel onthaald werden, indien zy daar quamen. Souze, en de zijne waren uit'ermaten vermoeid: zy vonden haar zelven op 't eind vande revier, die zy zo zeer begeerd hadden, de honger en dorst plaagde hun zeer; derhalven trokken zy na die stadt, volgende haar leidslieden. Omtrent de Stad komende, zond den Prins yemand tot haar, en verbood haar niet inde Stad te komen, dog wees haar aan, eenige gebladerde bomen, om aldaar te rusten. Zy bleven in zulk een Herberge zes dagen lang, alwaar zy hun onderhielden met vleesch en ander voedzel, welk d'inwoonders haar gaven in mangeling van yzere nagels, welke zy getrokken hadden uit de planken van haar Schip. Daar was ook een Fontein van versch water daar ontrent voor haar drank. Hebbende eenige kennis gemaakt, met deze barbaren, zo beelde zig Souze in, door een al te goed vertrouwen, dat hy had, van dit wilde volk, dat het zijn voordeel zou wezen, om aldaar een Factoor of Koopman van Sofala te verwagten, en besloot derhalven daar zo lang te blijven. De Mooren baden hem ook heel daar toe, ja eenige onder haar gingen tot den Koning ofte Heere, om bequame Herberg voor haar te verzoeken, daar Souse, en zijn Gemalin, met haar gevolg makkelijk mogten woonen, tot dien einde, als verhaald is. Deze Heer, zo deurtrapt en boos als zijn onderdanen, liet Souse aanzeggen, dat hy de vreemdelingen en ellendigen wel toe gedaan was, maar dat hem twee redenen hadden opgehouden: d'eene, dat het gebrek van leeftogt daar zo groot was datmenze niet zou konnen al te gelijk voeden nog herbergen, d'andere, dat zy, zijnde gewapend met ponjaarden, rappieren, en ander schadelijk geweer, d'inwoonderen groote vreeze zouden aanjagen, wijl ze naakt waren, en niet anders dan stokken gewend waren te dragen. Indien de Portugezen tot bewijs dat zy vreedzamelijk begeeren te woonen, hem ter goeder trouwe haar wapenen wilde te bewaren geven, zo zou hy haar hoofdman, en de voor-

Manuël slaat zijn verzoek af.

En trekt voort.

Werd van een bende rovers ontmoet.

Die hun verradelijk gemoed tegen hem verbergen.

Men verbiet hem in de stad te komen.

List vanden Heer der Stede om hem te verstrikken.

voornaamſte van zijn gevolg nevens hun huisveſten, en d'andere in verzekerde huizen der Stad. Souſe, by een geroepen hebbende zijn volk, zo oordeeldenze, deze voorſlagen, ſtraf, en de weigering gevaarlijk, om dat men haar als dan de leeftogt zou benemen. Niemand was'er die zig openlijk dorſte ſtellen tegen zulken eiſch, van dezen Heer, behalven Eleonora, die met een dapper gemoed, 't zelve ontried, en boven al haar Gemaal zulk een voorwaarde niet aan te gaan. Souſe, die d'ander Heer, een trouhertig man, en die hem de waarheid zeide, niet had willen geloven, nog zijn lieve Huisvrouw, die hem ernſtelijk bad, en waarſchouwde, gedreven door een ydelijke en ſchadelijke ligtgelovigheid, gaf zig zelfs, en al de zijne over in handen van een bedrieger: en zonden al haar wapenen tot dien Heer, by welke Souſe met zijn Gemalin, ende twintig andere van haar vrienden gehuisveſt wierden.

Eleonora ſtaat alleen den voorſlag tegen.

Hy geeft zig den bedrieger over.

Aangaande, d'andere, die wierden van d'Amptlieden van den Heer, vijfen vijf byzonder, in verſcheide huizen hier en daar verdeeld. Zy waren naulijx in hare herbergen of veel eer roofkuilen getreden, of deze barbaren, beroofden haar van al 't geen zy hadden, zelfs niet verſchoonende hun kleederen, hoe gehakkeld en geſcheurd datze waren, en gaven haar d'aanſtaande nagt zeer weinig t'eten, en de morgenſtond gekomen zijnde, wierdenze nog daar en boven met groot getier, met ſtokken jammerlijk ten huize en uit'er ſtad gedreven. De Tyran, nam zeer vreedelijk Souſe, zijn Gemalin, en haar gevolg, al het goud, ſilver, ende bagagie die zy hadden, behalven haar klederen, en zonder haar te ſlaan. Voorts, deê hy haar meê gelijk d'andere weg drijven, zeggende: Dat zulke landlopers en gemeene vianden des menſchelijken geſlagts van hem veel genadiger gehandeld waren geweeſt, dan zy waardig waren.

Zy werden van alles beroofd, en barbaars gehandelt.

Men drijft hen ten ſtede uit.

Toen bevond Souſe, en de zijne wel, hoe onbedagt dat zy hadden geweeſt, als zy haar zelven ontwapenden, en een deel onbekende en trouwlooze barbaren vertrouwden. Maar dit was nog het einde niet van haar ellenden. Want blood, van raad, van malkanderen geſcheiden, en zonder leidsman, begaven zy hun op den weg, niet wetende, waar henen: zo haast waren zy niet voortgetrokken, of worden van een woeſte hoop Mooren met zeer ſcherpe ſtokken overvallen, en omcingeld: daar naar, zonder aanzien van perzonen, mans, vrouwen, ende kinderen, uitgeſchut, zo dat niemand een eenig woord door groote verbaaſtheid en kon ſpreken, uit genomen Eleonora, dewelke gedenkende aan haar afkomſte, en zorgvuldig voor haar eere, alle mooglijke weêr deê, die zy kon doen, ſlaande die barbaren met vuiſten in 't aangezigt, om hun te tergen, datze haar maar dood zouden ſmijten. Maar niet meer vermogende, en van haar Man vermaand zijnde, hieldze op. Deze arme menſchen, heel verbaaſt, (na dat de rovers weg waren) ſloegen hare oogen neêr, op datze malkander van droefheid en ſchaamte niet zien en zouden, voornamentlijk om niet t'anſchouwen die eerlijke Mevrouwe Eleonora, de welke meer vreezende het licht vanden dag, dan de dood zelfs, haar een graf liet graven in het zand, waar in zy haar met zand bedekte, en 't geene daar boven uitſtak, met haar hair overſpreide. Daar na roepende Andries Vaſee, ende eenige andere van d'overige, die zeer weinig waren, zeide tot hun: *Eerlijke vrome lieden, gy hebt uw hoofdman zeer getrouw geweeſt, 't is genoeg, gaat heenen, en denkt op u behoudenis. Indien yemand van d'uwe, ten laatſten in Portugaal komt, maakt daar bekend in wat ellenden mijne zonden my en mijn Gemaal gebragt hebben.* Dit gezeid hebbende, zo bleef zy in dien ſtand, zonder zig te verroeren, of eenig woord meer te ſpreken. Als zy zomtijds haar lieve kinderkens aanzag, zo druppelden de tranen uit haar oogen, met groot zugten en ſnikken. Aangaande Manuel Souſe, Vader

Dapperheid van Eleonora.

Werden in hun vlucht omcingelt.

Zy begraaft zig om haar eerbaarheid te bedekken in 't zand.

en Man, een diepe droefheid had hem 't hert en de mond toegesloten; na dat hy een tijd lang met d'oogen neerwaards ter aarde had staan zien, gelijk als van een donder-slag geraakt, of t'eenemaal verdoofd: eindelijk de zorg zijner kleine kinderkens hem op een sprong wakker makende, zo ging hy na zeker bosch daar omtrent gelegen, om aldaar eenig voedzel te zoeken. Weder kerende, zo vond hy 't jongste kind overleden, ende zijn Huisvrouwe, die drie dagen zonder eten had geweest, heel bedroefd en beschreid. Hy begroef met zijn eigen handen zijn kind, en keerde de volgende dag weder na 't woud; maar wederkomende vond hy zijn Gemalin, en 't ander zoontjen ook dood, rondom dewelke eenige dienst-maagden waren, die groot geklag maakten by deze ellendige lighamen. Na dat den armen Souse, de dienstmaagden aan een zy had doen gaan, zo wierp hy zig zelfs ter aarde, een weinig tijds met zijn hoofd op de regterhand van zijn Vrouw leggende, die overleden was. Daarna met hulp vande dienst-maagden, verbergde hy zijn Vrouw en kind in 't zand, zonder een woord te spreken. Dit gedaan hebbende, keerde hy weer na 't bosch, alwaar men vermoed dat hy vande wilde dieren vernield is geworden: want men heeft zedert niets ter wereld van hem vernomen. d'Ander overgeblevene tot honderd in 't getal, een arme beschaamde hoop als men wel kan denken, in d'uitterste armoede, na lang zukkelen, tot het getal van zes en twintig vermolten zijnde, wierden gevangen genomen, en eindelijk van een Portugesche Schipper, voor weinig gelds gelost, en gebragt in Portugaal, alwaar zy besonderlijk verteld hebben, alle hun Avonturen, 't welk door 't Rijk van Portugaal verspreid zijnde, beweegden 't veele met bittere tranen, het ongelukkig einde vanden armen Zepulvede, en Eleonora zijn Gemalinne te beklagen.

Haar jongste kind sterft.

Manuël vind daar na zijn Gemalin en andere kind ook dood.

Hy begraaft haar.

En werd vermist.

Rampen d'anderen overgekomen.

CATHARINA van BORA,

Gemalinne van

Dr. MARTEN LUTHER.

Cathrina, Gemalin van Luther, die Godts-woord
In spijt van 't Papendom ten hemel heeft verheven,
Slijt na de dood haars Mans in rampspoed 't kwynend leven;
En sterft gerust in Godt, die haar gebed verhoord.

Catharina verlaat het Klooster, en trouwt met Luther.

CAtharina van Bora, een Edele Nonne, uit het vermaarde geslagt van Bora, een frave Dogter, oud zijnde zes-en-twintig jaren, maar weinig verzien van de goederen der fortuine, trouwde (na dat zy eenige tijd te voren geen Nonne was geweest) aan dien vermaarden en grooten Luther, welke het Pausdom in zijnen tijd zo grooten krak heeft gegeven, dat het heden ten dage daar van nog zidderd en beeft. Deze Edele Juffer, hoe welze tot een man heeft gehad zo hoog-geleerden en deurluchtigen perzonagie, als ooit de wereld niet veele heeft gezien, is

niet

niet te min niet vry geweest van de bittere slagen der ongestadige fortuine, die gewoon is de vroomsten te teisteren (waar van haar man ook al zijn deel gehad heeft) te beproeven. Want, men verhaald, tot bewijs van de gemeene ondankbaarheid der menschen, dat, als na de dood van Luther Anno 1547. den inlandschen oorlog van Duisland volgde, zijn weduwe (daar wy van spreken) herwaarts en derwaarts met hare drie zoonen moeste dwalen, in zeer groote benaudheid en gevaren, ondervindende de groote ondankbaarheid van vele, van dewelke zy eenige weldaden verwagtende, om de groote verdiensten van haren man, bewezen aan Gods Kerke, dikwils schandelijk uitgestreken is geweest.

Rampen haar na de dood van Luther overgekomen.

Melanchton maakte hier ook gewag van in zijnen brief aen Joris Bucholtzer, na dat hy verzogt hadde, dat hy den Keurvorst van Brandenburg uit zijnen naam zoude gelieven te bedanken, voor dat hy hem zo gunstelijk herberge hadde gepresenteerd, die hy verhoopte ook te gebruiken, na dat hy de weduwe van Luther, en hare kinders ergens hadde besteld. Ende zegt verders in dien brief, dat deze hem al weenende tot Bruinswijk hadde gevolgd, en op hem met tranen verzogt, dat hy haar dog ergens eenen nest wilde opzoeken; dat hy beweegd zijnde, door godvrugtigheid, alzo hy oordeelde dat men Luther dankbaarheid schuldig was, wenschte dat men die recommandeerde aan den Koning van Denemarken, &c.

Als daar na te Wittemberg de pest de overhand nam, ende dat haar huis ook besmet was; op dat zy hare zonen uit dit gevaar zoude verlossen, zo vertrok zy na Torge, alwaar voor dien tijd ook de Academie was. Maar als onderweeg de peerden verschrikt zijnde, scheenen te zullen hollen, zo was het dat zy zo zeer verschrikt zijnde om haar zelfs wille, als wegen hare kinderen, van den wagen sprong ende quetste haar lighaam zeer, en gevallen zijnde in een koud moerasch, zo wierd zy ziek daar van, en na dat zy het bed omtrent drie maanden hadde gehouden, zo stierf zy zeer gerust, en vertrok uit deze bedroefde wereld, in het hemelsche Koningrijk, in 't uitgaan van 't jaar 1552.

Zy kweest haar door een sprong uit een wagen.

En sterft van ziekte.

LUCRETIA en PAULUS.

Lucretia, gehuwt aan Paulus, buiten raad
Van beider ouders, wringt, door yverzucht bereden,
Het blanke lemmer door haar minnaars poesle leden,
En boort zich zelf door 't hart na die onmenschte daad.

EEn Roomsche Dochter, geheten Lucretia, trouwde bedektelijk omtrent het jaar 1557. een Jongman, genaamd Paulus. Beide de vaders van deze jonge lieden waren van gelijken staat, doende koophandel, maar waren gezworen vianden, en malkanders voordeel misgunnende. De Vader van Paulus, hem zelven gevoelende ouden gebroken, begeerde zijn zoon uit te huwen, zogt en vond een partuur voor hem, willende dat hy aannemen zou, op dat binnen weinig dagen de bruiloft mogt gehouden worden. De zoon aarzelde: eindelijk om zijn vader te gehoorzamen, zo nam hy tijd om zig daar op te bedenken. Ondertusschen liep

Lucretia trouwt aan Paulus buiten weten hunner ouders.

Paulus Vader wil hem aan een ander huwen.

liep 't gerugt door geheel Romen, dat Paulus ging trouwen. Waar van Lucretia de lucht gekregen hebbende, bedekt haar miſnoegen, meenende dat het huwelijk alreê volbragt was. Maar Paulus continuerende haar te komen bezoeken, en by haar te leggen, naar dat hy ze gebruikt had als zijn huisvrouw, viel in een diepe ſlaap. Lucretia hem voelende in zulk een ſtaat, gaf hem zo veel ſteken met een groot mes in zijn buik, en in de borſt, dat hy de geeſt gaf: daarna handelde zy zig zelfs op gelijke wijze. De ſchrikkelijke daad wierd den Paus Paulus de vierde verhaald, die niet begeerde dat zy begraven zouden worden. Maar een zeker Jacobyner Monnik gedaan hebbende een ſchoone Oratie voor den Paus, voor de Ouders van de overledenen, zo liet hy toe dat de uitvaard gedaan, en dat zy begraven zouden worden. Een oude Dienſtmaagd van Lucretia, die by haar huwelijk had geweeſt, wierd levendig verbrand by arreſt ende juſtitie, om dat zy d'ouders 't zelve niet bekent gemaakt hadde.

Lucretia het gerucht hier van gelovende. vermoord Paulus en haar zelf op een deerlike wijze.

De Dienſtmaagd van haar werd levendig verbrand.

ANNA BULLEYN,

Gemalinne van

HENRIK de VIII.

Koning van Engeland.

Godvrugtige Anna, braaf ten Rijkstroone opgeſtegen,
En valſch van overſpel en geilen brand beticht,
Verlieſt op 't moordſchavot het dierbaar hemellicht,
En ſterft als Martlaarreſſe op 't ſnerſſen van den degen.

ALs Henrik de VIII. Koning van Engeland, zijn Gemalin Catharina, dochter van den Koning van Spanjen, verlaten hadde, trouwde hy in 't heimelijk, den 25 January 1532. in 't bywezen van zeer weinige getuigen, Anna Bulleyn, dogter van Thomas Bulleyn, Grave van Wilts en Ormond. Dog daar na, als door een acte van 't Parlement het huwelijk tuſſchen Koning Hendrik en de Princeſſe Catharina voor nul en van geener waarden verklaard was, trouwde hy in 't openbaar de Princeſſe Anna, die ook als Koninginne op Pinxteren met ongelooflijke pragt gekroond wierd, en verloſte op den 7 September, tuſſchen drie en vier uiren na de middag, van een dogter genaamd Elizabeth, na haar vaderlijke Grootmoeder.

Henrik de VIII. verlaat Catharina en trout Anna.

Die hem Elizabeth baard.

Gelijk nu de genegentheden der Princen veranderlijk zijn, zo is't ook dat Koning Hendrik, na dat hy met de Princeſſe Anna over de drie jaren was getrouwt geweeſt, ('t zy door eenig verkeerd aanbrengen, 't zy dat hy nu verzadigd zijnde van de eerbare omhelzingen zijner huisvrouwe, zijn oogen ergens anders hadde geſlagen, gelijk de

de uitkomst schijnd te betuigen) haar liet gevangen nemen den 2 Mey 1536. met haar broeder de Heere Rocherort, als ook Norrits ende andere Edellieden, en die inden Tour liet brengen onder dekzel van begane bloedschande, en overspel met haar Broeder en de andere Heeren; Een zake ongelooflijk zelfs ten dien tijde, dat een Princesse zo godzalig, zo yverig in het voortzetten vande leere der waerheid, zo vol goede en heilige werken, zo mêwaardig en mild tegen alle benauwde, bedrukte en arme menschen, zo geregeld in haar Hof, en gezind, haar zo verre vergeten zoude hebben; voegd hier nog by de oprechte vromigheid van haar Broeder Rochefort, Norris en der overige Heeren yeder een genoeg bekend, die niet toeliet te geloven, dat tusschen zulke godzalige zielen ietwes oneerlijks was gedacht, veel min in't werk gestelt. Als de Princesse in den Tour gebragt wierd, zo zeide zy, vallende op haar kniejen, in de tegenwoordigheid vande Heeren Audley Kancelier, Hertog van Nortfolck, Secretaris Cromwel, en Kingston Lieutenant vanden Tour, *dat zy Godbad haar niet genadig te zijn, indien zy niet onschuldig was van al die verzierde, en opgedigte leugens.*

Hy doet haar met haar broeder gevangen zetten.

Werd van overspel met hem beschuldigt.

En daar na wierden om de zelfde oorzake ook gevangen genomen Willem Brereton schild-knape, en Sir Francoys Weston, Edellieden van des Konings secrete kamer, en zekeren Mark Smeton Musicien, en Kamerling vanden Koning.

Verscheide Grooten gevangen genomen.

Men meend dat Steven Gardiner, indien tijd Gezante in Vrankrijk, een vande voornaamste Autheurs dezer gevangenisse is geweest; want hy liet niet af door brieven den Koning te verschrikken, dat vele Princen met den Paus tegen hem zouden aanspannen, en dat hy nooit ruste zoude hebben, indien hy de wet vande successie van Princesse Elizabeth niet herriep.

De Gerand van Vrankrijk is bewerker deser onheilen.

Hy gaf alzo bedektelijk te kennen dat de Koning hem op d'eene of d'andere wijze vande Princesse Anna moeste ontslaan; waar door het schijnd dat deze maar al te licht-gelovig en veranderlijken Prince, zijnde zeer genegen tot zijne welluften, geen conscientie gemaakt heeft zijn onnozele Huisvrouwe onder zulke godloze en schandelijke pretexten te laten verwijzen. De Secretaris Cromwel schreef aan den Koning, dat verscheide dingen de Princesse te last geleid, maar niet bewezen waren: was het niet een slegte proeve van begane bloedschande met haar broeder, dat hy op een morgenstond in haar kamer komende, terwijle de Koninginne nog te bedde was, zig neder gebogen hadde, om haar ietwes in't oor te luisteren: en evenwel was dit het voornaamste bewijs, waar over zy, als ook haar broeder, en d'andere Edellieden van des Konings kamer, moesten sterven.

Anna verdedigt.

De Koninginne heeft ook haar zelven ten dage van haar gerigte, zo wijsselijk en zediglijk verantwoord, dat zy van alle d'omstanders in haar gemoed voor onnozel gehouden wierd.

Dezen niet tegenstaande, zo wierd de Princesse van haar Rigters veroordeeld, waar van de voornaamste was Carel Brandon Hertog van Suffolck, die des Konings suster Maria voor henen hadde getrouwd, en gewoon was in alles zig te voegen na des Konings wille, waar tegen zig niemand van de overige dorste stellen, om niet in d'ongenade van de Prince te vervallen.

Werd van de Regters veroordeelt.

Op den 6 Mey, schreef de Koninginne Anna den volgenden gedenkweerdigen Brief aan den Koning, gevonden onder de papieren van Cromwel, die luide als volgd.

SIRE.

HEt misnoegen van uwe Genade en mijne gevangenisse, zijn zulke vreemde zaken voor mijn, dat ik niet en wete wat ik offschrijven, of ontschuldigen zal. En alzo gy aan mijn

Haar Brief aan den Koning.

mijn gezonden hebt (willende dat ik de waarheid bekennen, en alzo u gunst zoude verwerven) zo een, die gy wist dat mijnen ouden, en geslagen viand was, zo en ontfing ik zo ras deze boodschap niet door hem, of ik begreep aanstonds uwe regte meyninge. En indien ik inder daad de waarheid bekennende, mijne behoudenisse kan verkrijgen, zo zal ik met groote gewilligheid en schuldige pligt u bevel nakomen.

Edoch laat uwe Genade zig nooit inbeelden, dat uwe arme, en ellendige vrouwe daar toe ooit zal gebragt worden om zodanigen misdaad te bekennen, daar nooit zo veel als een gedagte van voorgegaen is: en om de waarheid te spreken, nooit Prince en hadde een vrouwe meer getrouw in haren schuldigen pligt, en in alle opregte genegentheid, dan gy ooit in Anna Bulleyn gevonden hebt, met welken naam en plaatze ik my zelven zeer gewillig zoude vernoegd hebben, indien God, en het welbehagen van uwe Genade zo hadde belieft. Ik hebbe ook my zelve nooit t'eeniger tijd zo vergeten in mijne verhooginge, of den Koninglijken staat verkregen hebbende, ben altijds bekommerd geweest voor zo een veranderinge, als mijn nu is overgekomen: want de grond van mijne verheffinge hebbende geen vaster fondament, als de phantasye van uwe Genade, zo wiste ik wel dat de minste veranderinge bequaam, en genoegzaam was om die inbeeldinge te doen keeren, en vallen op eenig ander voorwerpzel.

Gy hebt mijn verkoren van een lagen staat tot uwe Koninginne, en gezellinne, verre boven mijn verdiensten of begeerte: indien gy als doen mijn bevond weerdig zulken eere, en goed voor uwe Genade, laat dan niet eenig licht bedenken, of quaden raad mijner Vianden, dijne Princelijke gunste van mijn afwenden, nog en laat ook niet, die vlekke, die onweerdige vlekke van een ontrouw herte tegen uwe genade ooit zo schandelijken smette aanwrijven uwe getrouwe Huisvrouwe, en d'Infante Princesse uwe dogter. Onderzoekt my, goede Koning, maar laat my genieten een wettige onderzoekinge, en laat niet toe dat mijne gezworen vyanden, als mijne beschuldigers en regters zitten; ja laat my een openbaar onderzoek uitstaan; want mijne opregtigheid en zal niet schroomen voor openbare schande: dan zult gy zien of mijne onnozelheid ontdekt, uw agterdenken, en conscientie voldaan, d'achterklap en schande des werelds in getoomd, of mijne schuld opentlijk bewezen. So dat ook, wat God, of gy over mijn beslooten moogt hebben, uwe Genade mag bevrijd blijven van een openbare verwijtinge, en mijne misdaad zo wettelijk zijnde bewezen, zal uwe Genade vry staan, beide voor God, en de menschen, niet alleen mijn na verdienst te laten straffen als een ontrouwe Vrouwe, maar ook te volgen uwe genegentheid albereids gevestigd op die partye, om welkers wille ik nu ben, dat ik ben; u iens naam ik u t'zedert een geruimen tijd wel konde aangewezen hebben, gelijk uwe Genade ook niet onbewust is van mijn achterdenken van die zake.

Maar indien het besluit over mijn albereids is voor vastgesteld, en dat niet alleen mijn dood, maar zo een schandelijke lasteringe moet brengen tot het genieten van u begeerd geluk, zo verzoeke ik dan van God, dat hy u uwe groote zonde daar in begaan, wil vergeven, als ook mijne Vianden, werktuigen daar van, en dat hy u niet en wil roepen tot een scherpe rekenschap, wegen uwe wreede, en een Prince onbetamelijke handelinge van mijn, in dien algemeenen dag des oordeels, alwaar beide gy, en ik zelfs in't korte zullen moeten verschijnen, en in wiens vierschare ik niet twijffele, wat de wereld ook van mijn mag denken, of mijn onschuld zal opentlijk bekend, en ik voor zuiver verklaard werden.

Mijn laatste, en eenige bede zal zijn, dat ik alleen mag dragen den last van uwes Genades misnoegen, en dat d'onnozele zielen van die arme Edellieden die niet mogen voelen, welke zo ik versta om mynen't wille ook in een strenge gevangenisse opgesloten zyn. Indien ik ooit eenige gunste in uwe oogen hebbe gevonden, in dien den naam van Anna Bulleyn ooit in uwe oren wel geklonken heeft, laat myn dit verzoek verkrijgen: en wil hier mede ophouden uwe Genade vorders moeyelijk te vallen, nevens myne ernstige gebeden tot drievuldigheid om uwe Genade te nemen in hare goede beschermínge, en bewaringe, en u te geleiden

in

in alle uwe handelingen. Uit mijne bedroefde gevangenisse in den Tour dezen 6 dag van Mey.

Uwe onderdanige en altijd getrouwe
Gemalinne
ANNA BULLEYN.

Maar deze zo beweeglijke, en in der waarheid gefondeerde Brief, vermorwde geenzints het herte van den Koning, dat nu elders was gevestigd, welke niet vergenoegd was haar zo onnozelt te doen sterven, maar wilde daar en boven nog van haar gescheiden zijn voor hare dood, gelijk dat ook ordentlijk, en volgens de wetten geschiede door den Eerts-Bisschop Cranmer, dog niet zonder wroeginge van het gemoed van dezen onzaligen Prince, gelijk wel te geloven is, en meende de Koning zo overgegeven tot zijn geile lusten, de wereld daar mede te blindhokken, alzo d'eerste vond van dat Anna Bulleyn te voren was verloofd geweest aan den Grave van Northumberland geen plaatze hadde konnen grijpen, alzo die Heere dat met een ongemeene verzekertheid ontkende, gelijk blijkt uit zijnen brief geschreven aanden Heere Cromwel, die aldus sprak aangaande deze zake:

De Koning laat zig van haar scheiden.

Ik verneme datmen voorgeeft dat'er een voorgaande huwelyx verbond tusschen de Koninginne, en mijn zoude geweest zyn, waar van ik voorheenen niet alleen op mynen eed ondervraagd ben van d'Eersts-bisschoppen van Cantelberg en Jork, maar hebbe ook het gezegende Zacrament daar op ontfangen, inde tegenwoordigheid van den Hertog van Nortfolk, en andere Raden des Konings inde geestelijke wetten ervaren; ik verzekere u derhalven Meester Secretaris, by den zelven eeds en gezegend lighaam by myn voor dezen ontfangen, en't welke ik hier na nog hope deelachtig te worden, dat dit tot mijne verdoemenisse moet gedyen, indien daar ooit eenig contract van huwelijk tusschen haar en myn geweest zy. &c.

Brief des Grave van Northumberland aan Cromwel.

Voorwaar deze Grave was wel gelukkig dat hy dien aangaande zijn zelven zo volkomen konde zuiveren, want dit zoude anders genoeg geweest zijn om hem die onnozele handelinge met den halze te doen bekoopen hebben.

Waar door hy zig zuivert.

Eenige willen beweeren dat men deze scheidinge daar op fondeerde, dat de wettelijkheid van dit tweede huwelijk in twijffel getrokken wierd, om dat het voltrokken was eer dat de Koning vande Princesse Catharina was gescheiden, maar behalven dat dit schijnd te strijden tegen d'Acte van het Parlament, waar in gezeid werd, *dat de beletzelen tot geheel onlanx waren onbekend geweest*, zo hoeft men het nergens anders op te nemen, als op het geveld vonnisse tegen Anna Bulleyn, alzo de Prince meende, dat hem daar door genoegzaam bewijs was gegeven van haar verloop inden huwelijken staat, en dien volgens om van haar gescheiden te werden.

De voornoemde Edellieden wierden gerecht den 17 Mey, en de dood vande Koninginne wierd uitgesteld tot den 19 van die maand, omtrent welken tijd ordre quam, datmen alle vreemdelingen die inden Tour waren zoude verplaatzen, en Kingston Lieutenant van den Tour, schreef daar op de volgende Missive aanden Secretaris Cromwel.

d'Edelingen ter dood gebragt.

SIR,

Indien wy geen zekere uure nemen die binnen Londen bekend wierd, zo gelove ik dat'er maar weinige zullen zyn, en ik meene dat een redelyk getal best was, alzo ik gelove dat de Princesse voor alle man verklaren zal haar zelven te zyn een goede vrouwe, uitgenomen voor den Koning: want op dezen morgenstond hebbende om myn gezonden, zo proteesteerde zy als nog van hare onnozelheid, gelyk als op een nieuw, en zeide vorders tot my. Mr. Kingston, ik hebbe horen zeggen dat ik niet voor den middag sterven zal, en ben dies wegen bedroefd,

Brief van Kingston aan Cromwel.

bedroefd, want ik dachte omtrent dien tijd al dood te zijn, en de pijne uitgestaan te zullen hebben; en zeide verders gehoord te hebben dat het een goede scherpregter was, en dat zy een kleinen nek hadde, en leide met eenen haar hand daar om, en lachte wel hertelik. Ik hebbe vele mannen en vrouwen zien regten, die groote droefheid en misbaar maakten, en daar en tegen zo veel als mijn bekend is, deze Juffer schept groote vreugde en vermaak in haar dood.

Alle de beschuldigde Edellieden stierven de dood ook daar na daar op in voor te staan haar eigen, als ook der Koninginne onnozelheid; ja de Heere Norrits als hem pardon beloofd wierd, indien hy zijn schuld wilde bekennen, weigerde zulken schandvlekke zo duur te koopen, daar by voegende: veel liever duizend dooden te willen sterven, als iemand valschelijk te beschuldigen: Smeton alleen hadde zo eenige omstandigheden bekend, op belofte van het leven te behouden, maar wierd uit vreeze van herroepinge, en dat hy 't bedrog daar in gebruikt zoude openbaren, eerst omgebragt. Als de Koningin Anna ook na 't schavot zoude gaan, zag zy een van de Edellieden van des Konings kamer, tot den welken zy zei: *Groet den Koning zeer, en zegt hem, dat hy stantvastig blijft in mijn te verhogen: want hy heeft my eerst van Edelvrouw e verhoogt tot een Markgravinne, en daar na tot Koninginne; en alzo daar nu geen hooger trap van eere op aarde is te bekomen, verheft hy mijn tot eene Martelaresse in den Hemel, Adieu.* Daar na haar tot sterven zullende begeven, zo zeide zy tot de gene, dien toegelaten was haar dood te aanschouwen; *Vrienden, en Christen broeders, ik ben hier gekomen om te sterven volgens de wet, door de welke ik ter dood veroordeeld ben: Ik wil niet onderzoeken hoe regtveerdig, alzo ik niet van zin ben iemand te beschuldigen, nog te spreken van die zaken, waarom ik veroordeeld ben: Ik bidde God dat hy u lieden den Koning lange spare, en over u lieden lang laat regeeren, want het is de zagtmoedigste en genadigste Prince, die ooit geregeerd heeft, en alzo hebbe ik hem altijd voor my bevonden: Indien iemand mijn zake wil nader onderzoeken, ik bidde hem het beste te gelooven; en zo wil ik van u lieden zeer ernstig voor my te willen bidden. Groote God, ontfermt u mijner, U ô Heere beveele ik deze arme ziele;* En zo knielende, vervolgde zy te zeggen, *Ik beveele Christi mijn ziele, Heere Jesu ontfangt mijnen geest, Jesu weest mijn ziele genadig.* Deze woorden herhaalde zy zo lang, tot dat het zweerd haar van dit ellendig leven verloste, en in een beter over bragt.

Koninginne Anna gaat ten moortschavotte.

Haar reden op 't schavot.

Werd met een zwaard onthalst.

De Jesuit Sanders segd dat haar Vader een weinig tijds daar na van droefheid stierf; dog men meend dat hy eerst twee jaren daar na, Anno 1538 zoude overleden zijn.

Dusdanig was het droevig en beklaaglijk einde van de Koninginne Anna Bulleyn, een Princesse die voorwaar verstrekte voor een wonder haars tijds, wiens gelijk de volgende eeuwen niet hebben gezien, dan in het ware beeld harer deugden, de perel harer eeuwe, de onvergelijkelijke en nooit genoeg geprezen Koninginne Elizabeth: wy konnen daarom niet nalaten eenige gedenkweerdige zaken van deze zo uitnemende Princesse hier by te voegen; daar word van haar verhaald (alzo het een oud by-geloove was, dat wat Koningen binnen Oxford zonden komen, of jagen in de warande van Woodstok, zouden sterven, of ten minsten blind worden;) dat zijnde met den Koning te Woodstok, zy hem zulken herte insprak, en hem zo wapende tegen die prophetyen van den spinrok, dat hy beide aanving te jagen in de warande van Woodstok, en zijn inkomste binnen Oxford te doen, zonder de minste hinder te gevoelen, dat geen Koningen van dien tijd der uitgestrooide prophetyen voor hem hadden derven bestaan, met zulken levendig vertrouwen op God, was deze Princesse gewapend; gelijk ook alle haar andere werken niet anders uitdrukten, als een uitnemende liefde tot God ende zijne geboden, en ontferminge over

Haar deugden.

haar

I. L.

ANNA BULLEYN, *Gemalinne van* HENDRIK. DE VIII.
Konine van Engeland. binnen Londen onthalst:

haar evennaasten; waarom zy ook door alle middelen den waren Godsdienst, en de voortanders daar van zogt te vorderen, als ook haar leven aan te stellen na Christi bevelen; waar van getuigen waren hare overvloedige aelmissen, die zy aan den armen dede, al eer zy aan de Kroone was gekomen: want behalven de gewoonlijke honderd kroonen, en de kleederen die zy alle weeken aan den armen uitdeelde een jaar te voren eer zy Koninginne wierd, zo gaf zy nog vele aalmissen aan weduwen en benauwde perzonen; Edoch aan de Kroone gekomen zijnde, zo vermeerderde deze genegentheid in haar, zo dat met haar Hof te landewaards zijnde, zy dikwils aan arme huislieden 30 a 40 guldens gaf (het welke veel in dien tijd was) om koejen te koopen; zond ook haren onder-aalmoesseniers aan de omleggende vlekken en dorpen, om een register te maken van alle de arme huisgezinnen die daar waren, ende liet dan geld uitdeelen na 't getal der armen, om haar van beesten te voorzien; zy onderhield ook neffens haar Vader en Broeder verscheide geleerde lieden te Cambrits en Oxford (de twee Academien van Engeland) om die daar na in aanzien by den Koning te brengen, ende alzo te vorderen den loop des Evangely. Men verhaald daar en boven van haar, datze gewoon was een kleine beurse met geld by haar te dragen, uit dewelke zy daaglijks aalmissen aan d'armen gaf, die omtrent haar quamen, alzo zy dachte dien dag verloren te zijn, op den welken zy den armen niet behulpig was geweest: zo dat zy hier in niet alleen te boven ging de voorgaande Princessen, maar ook het meerendeel van haar inkomsten, die zy eenigzints versparen konde, daar aan bestede: men vergroot't geen zy aan den armen uit gaf in den tijd van negen maanden op honderd en vijftig duizend guldens. Haar voornemen was ook te besteden een groote somme gelds in de vier byzondere deelen des Koningrijks aan arme ambagts- en arbeidslieden, maar was door haar onverwagte dood verhinderd dit goede werk te voltrekken.

En zucht tot de voortplanting des Godsdienst.

Midsgaders hare mildadigheid jegens d'armen.

Haar ordre die zy te Hove onderhield onder hare Staat-joffers, was verwonderens waardig, alzo zy verzorgde datze altijd bezig waren, met najen, steken, en andere eerlijke werken voor de arme menschen, en geen tijd hadden om de ydelheden, die gemeenlijk in Princen Hoven overvloejen, na te volgen. Vermaande ook haar Hof-predikers, ofte Kappellanen, datze haar vryelijk zouden waarschouwen, indien zy haar ergens in mogten komen te vergrijpen, dat zy het haar wel zoude afnemen, ende zig in toekomende daar voor zoude zoeken te wagten. Deze zo Excellente Princesse konde dan (gelijk de deugd benijd, ja gehaat word van vleeschelijke en wereldlijke menschen) niet ontgaan den haat der Geestelijkheid en der gener die den Paus aanhingen, als door wiens raad zy meenden des Paus magt uit het Rijke van Engeland gebannen te zijn, en indien zy haar daar niet tegen stelden, zijn leere ook haast vernietigd zoude worden, daarom van den beginne van haar Rijke, ja al voren van haar uitgemaakt wierd een genaamd Lijsbeth Barthon (namaals beter bekend onder de naam van de H. Maagd van Kent) die voorgaf dat zy heimelijke openbaringen van God, en de Heiligen des Hemels hadde. Deze wist haar zeer meesterlijk te behelpen met een geveinst in zwijm te vallen; en als zy dan weder tot haar zelven quam, begon zy t'ontdekken de geheimenissen haar in deze verrukkingen medegedeeld, die meest daar op liepen dat zy berispte de boosheid der tijden, het invoeren der ketteryen, en nieuwe leeringen; de Autheur hier van was haar Parochiaan, die als hy zag dat deze beginzels wel gelukten, gaf haar in datze zoude zeggen, dat haar van God geopenbaard was, dat zy zekeren Monnik van Cantelberg Bockingus Doctor in de Theologie tot haren Biechtvader zoude nemen, die daar tegenwoordig was: (want dit geschiede te Cantelberg, alwaar zy veynsde haar gezondheid eerst weder gekregen te hebben.) Deze nam dit

Wijze op welke zy haar ten Hove hield.

De haat der Geestelijke tegen haar.

gewillig op zig, ende onder dat dekzel quam hy dikwils by haar niet zonder groot nadenken van by haar te slapen. Als men nu vreesde dat de Koning verstotende de Koninginne Catharina, ligtelijk zoude trouwen Anna Bulleyn, en dat daar op den val des Paus in Engeland zoude volgen, zo ried haar dezen Bockingus met zijne medestanders, dat zy zoude zeggen, dat haar van God geopenbaard was, indien de Koning dat quam te voltrekken, hy geen maand lang zoude leven, nog Koning van Engeland sterven. Om dien Prince door dit vreesselijk dreigement van zijn voornemen te doen afstaan; dit den Koning geboodschapt, en het bedrog uitgevonden zijnde, door de overgroote moeite en de neerstigheid van D. Cranmer, Cromwel en Latimer, zo wierd deze Lijsbeth Barthon, met eenige hare medestanders, zo Monniken als Edellieden in April 1533 gedood; hebbende door hare geveinstheid niet alleen veele van het gemeene volk ende Adel, maar ook Warrham Eertsbisschop van Cantelberg, ende Fisher Bisschop van Rochester te voren verleid.

Welkers bedrog aan den dag komt.

Als de Geestelijkheid nu zag dat haar bedrog aan den dag gekomen, ende de Koning met de Princesse Anna was getrouwt, zo gingen zy bedekter te werk, en hielen niet op voor dat zy het verderf van deze onnozele Princesse te wege gebragt hadden, door zulke onbeschaamde en openbare verzierde leugens, die ieder redelijk menschе vry van passien met handen konde tasten, gelijk wy gehoord hebben. De Koning trouwde des volgende daags na de dood der Koninginne Anna, Jana Seymours; zo dat de Geestelijke, en inzonderheid Gardiner Bisschop van Winchester, die zo gewoeld hadden om deze godzalige Princesse ter dood te brengen, (om alzo het licht van de doorbrekende waarheid te verduisteren, ja te verdelgen) haar wel bedrogen vonden; want God die uit de duisterniss het licht weet voort te brengen, heeft ook de ongeregelde lusten des Konings alzo weten te bestieren, dat uit deze Jana Seymours te voorschijn gekomen is Eduard de VI. die in zijnen tijd de reformatie, nauwelijks begonnen onder de regeeringe van zijn Vader, door hulpe van zijn moederlijke Oom Eduard Seymour, namaals Hartog van Somerset en Protecteur van Engeland, Eertsbisschop Cranmer en andere godzalige perzonen, heeft voltrokken, en als de waarheid door de vervolginge van Koninginne Maria nu scheen gevaar te loopen van verdelgd te worden, zo heeft de Almagtige die op nieuw zeer heerlijk doen doorbreken, onder het gebied van de Princesse Elizabeth, weerdige ende eenige spruite van deze godzalige Koninginne Anna, zo dat de vreugde-vuuren aangesteken van hare vianden om hare dood, in rook en damp zijn verdweenen.

De Koning trouwt Jo. Anna Seymours.

CATHARINA HOWARD,

Gemalinne van

HENDRIK de VIII.

Koning van Engeland.

Catryne volgt vol moed rampzalige Anne op 't ſpoor,
Door Hendrik ten troone en ſtatendom verheven;
Doch wreed door argwaan weer berooft van 't lieve leven,
Wijl hy zijn grilligheid en dolheid leende 't oor.

GElijk de voorgaande Koningin Anna Bulleyn een bittere kelk heeft moeten drinken, alzo heeft Catharina Howard, Koning Henriks de VIII. vijfde Huisvrouwe, ook geen beter geſmaakt. Wonderlijk heeft de Koning met zijn Vrouwen omgeſprongen. 's Anderen daags na de dood van Anna, zijn twee-de Huisvrouwe, trouwde hy weder Johanna Seymour, doch deze quam in het baren van haar zoon Eduard, die naderhand geregeerd heeft, te ſterven, tot groote droefheid van den Koning, die ook om haren't wil twee jaren weduwenaar bleef. Eindelijk word voor hem een andere vrouw opgezogt, namentlijk Anna van Kleef, zuſter van den Hartog van Kleef. Dog Koning Henrik in deze geen behagen konnende krijgen, ter oorzaak van zeker vrouwelijk gebrek (zo men zegt) in haar zijnde, heeft deze mee verlaten, daar ze zelfs niet zeer droevig om was. De Koning aldus van Anna van Kleef geſcheiden, trouwt weder met Catharina Howard, den 8 Auguſti 1540, (Dochter van den Heer Howard, nicht van den Hartog van Norfolk,) dog eenige ſtellen dezen dag voor hare openbare vertooninge als Koninginne voor het volk, en zeggen dat den tijd van hare trouwe onzeker is. Maar dit houwelijk bragt den Koning geen volkomen vergenoegen toe, nog de nieuwe Koninginne eenig voordeel: want in't laatſte van 't volgende jaar wierd zy door laſt van den Koning beſchuldigd van ligtveerdigheid, ende ontboden te hebben uit Ierland een zeker Edelman Francois Deerham genaamd, als ook hem met nieuwe gunſten te Pomfret verwellekomt te hebben, aan den welken zy te voren verloofd was geweeſt eer zy de Koning trouwde: daar beneffens dat zy haar met zeker Heer Thomas Colpepper, Edelman van des Konings kamer niet zeer eerlijk had gedragen. Deerham bekende wel dat hy aan de Princeſſe was verloofd geweeſt, edoch dat toen hy des Konings genegentheid vernam, zijn voorſtel hadde geſtaakt, en van wegen deze verhoginge van de Princeſſe verzwegen. Evenwel niet tegenſtaande geen andere bewijzen om deze Heere, ofte de Princeſſe te bezwaren, tegen haar wierden ingebragt, zo wierd Colpepper onthalſt, Deerham gehangen en gevierendeeld, ende daar na ook de Koninginne Catharina Howard binnen den Tour met Mevrouwe Jana Rocheſter den 13 February 1542 onthalſt:

Na de dood van Anna en Johanna trouwt Koning Hendrik met Catharina Howard.

Werd van hem van lichtvaardigheid beſchuldigt.

Straffe der overſpeelders.

(deze Jana hadde door haar valsch aanbrengen, zo men meend, beide haar man den Vicounte Rochester, als ook zijn zuster de Koninginne Anna doen ombrengen; edoch kreeg hier haren verdienden loon.) Men zegd voor de waarheid, dat deze Koninginne na haar ontfangen vonnisse op het laatste van haar leven protesteerde tegen Doctor Wit, zijnde haar Biegtvader, aangaande hare onnozelheid, God en zijne H. Engelen tot getuigen nemende, en dat ook op haar zielen zaligheid, dat zy onnozel was, gelijk zy daar op ook is gestorven. Om dezelve zaken waren te voren in December 1541 geciteerd voor des Konings vierschare de Heere Willem Haward, met zijn huisvrouwe Margareta, Catharina Tilney, ende Alice Rostwood, twee edele jonge dogters, Anna Haward, huisvrouwe van Hendrik Haward, schildknape ende broeder van de Princesse, als ook Johanna Bulmer, huisvrouwe van Anthonis Bulmer Edelman, met verscheiden andere: deze wierden verwezen tot een eeuwige gevankenisse, ende daar en boven alle hare goederen verbeurd verklaard, om dat zy deze heimelijke trouw-belofte hadden verzwegen; voorwaar een zeer streng oordeel. Hadde nu de Koninginne Catharina door hare vrienden niet wel gewoeld, om de deugdzame Princesse Anna van Kleef te doen verstoten, ende den Heere Cromwel omgebragt te zien, op dat zy tot dezen hogen staat verheven zoude worden, dien zy zo korten tijd met zo weinig voorspoed bezat, ende zo ellendig most verlaten, met ondergank by na van haar gantsch geslagt.

Zy werd ten onthalzinge veroordeelt.

Verdere straffe.

Wy konnen, rakende de Koninginne Catharina niet nalaten alhier te stellen zeker relaas, gezonden van des Konings secreten Raad aan den Heer Willem Paget, als doen Engelsche Gezante in 't Fransche Hof, en begrepen in hare Missive, welke aldus van woord tot woord luide, aangaande d'onkuisheid van de voornoemde Princesse met verscheide gepleegd.

Relaas waar in d'onkuisheid der Koninginne in afgeschilderd werd.

„ De Wijle de Koning Anno 1541 op zijne reize na het Noorden was, zo quam „ quam een Johan Lossels by den Eertsbisschop van Cantelberg, en verklaarde aan „ dien, dat hy by zekere getrouwde Zuster van hem in Sussex geweest zijnde, die „ eertijds in den dienst was geweest van d'oude Hertoginne van Nortfolk, (welke „ ook opbragt de gezeide Juffer Catharina Howard) het gebeurde dat hy pratende „ met zijn voornoemde zuster, zy in propoost quamen te vallen van de tegenwoordige Koninginne, waar in hy haar zochte te raden, door dien zy was van d'oude „ kennisse der Princesse, 'dat zy zoude zien te komen in haren dienst; maar dat zijn „ zuster daar op antwoorde, dat zy dat niet van meeninge en was te doen, dog dat zy „ droevig van haren 't wege was; wel repliceerde Lossels waarom? om dat, ver„ volgde zijn zuster, zy licht van aard en leven is; want daar is eenen Francois „ Deerham, die ook Dienaar was in 't Huis van die oude Hertoginne van Nortfolk, „ welke met haar gelegen heeft in een bed met zijn wambais en hoze tusschen de „ lakens, en dat wel honderd nagten, en daar is zulken hobben en tobben tusschen „ haar geweest, dat op een tijd zekere maagd die by haar slieptot mijn zeide, dat zy „ niet langer by haar en wilde slapen, om dat zy niet en wiste wat het huwelijk in „ had. En zeide de zuster van Lossels nog verders tegens hem, dat zekeren Man„ nock ook geweest zijnde een dienaar van de voornoemde Hertoginne, een hei„ melijk merkteken aan haar lighaam kende.

„ Dit voorzeide van Lossels gerapporteerd zijnde aan den Eertsbisschop Cranmer, „ zo was het dat die inziende de gewigtigheid der zake, en daar door zeer ontroerd, „ die in beraadslaginge leide met den Kancelier van Engeland, en den Grave van „ Hertfort, welke de Prince, zijne reize aennemende, in die quartieren hadde ge„ laten om zijne affairen waar te maken, die ontsteld door de vreemdigheid einde-

lijk

„lijk evenwel resolveerden dat d' Eertsbisschop die aan den Konink zoude ontdek-
„ken; welke dit niet mondelijk en dorste doen, dog gaf het zijnen Prince schrifte-
„lijk te kennen.

„De Konink verstaan hebbende d'informatie van den Eertsbisschop, was daar
„door ten hoogsten verzet, alzo hy zo een verzekerd gevoelen had van d'eerbaar-
„heid van zijne huisvrouwe, dat hy dachte, dat het eerder eene versieringe als de
„waarheid was, liet daarom heimelijk by hem ontbieden den Bewaarder van het
„kleine zegel, den Admiraal, Sir Anthonis Brouwn, en Sir Thomas Wriothesley,
„aan de welke hy deze zake ontdekte, en zeide, dat hy die aanbrenginge niet kon-
„de gelooven waaragtig te zijn, en belaste haar daarom heimelijke informatie daar
„van te nemen, alzo dat geen blame daar van d'eere van de Koninginne mogte
„quetzen, indien zy onschuldig bevonden wierd. En belaste daarom aan den Be-
„waarder van het kleine zegel, dat hy aanstonds na Londen vertrekken zoude, al-
„waar Lossels heimelijk bewaard wierd, wien hy met zoetigheid zoude ondervra-
„gen, en zien of die stantvastig bleef in zijn aanbrengen; deze zijnde onderzogt,
„bleef daar by, dat zijn zuster hem deze zake alzo verhaald hadde, als ook dat hy
„dit aan den Eertsbisschop ontdekt hadde, om zijnen plicht te voldoen, en uit geen
„andere inzichten, en dede daar nog by, dat hy wel wiste wat gevaar daar in was
„gelegen, dog dat hy liever sterven wilde in de waarheid t'ontdekken, die hem ge-
„openbaard was, ziende hoe na het zijnen Koning raakte, dan verzekerd te leven,
„dat verholen houdende.

„De Koning, zijnde verwittigd van deze zijne stantvastigheid, zond daar op den
„voornoemden Heer in Sussex, om heimelijk de zuster van Lossels t'onderzoeken,
„en zig tegen haar man te houden, even als of hy vande jacht quam, en aande vrou-
„we of hy zijn Jagers verwagte; en op dat zelve ogenblik wierd vanden Prince na
„Londen gezonden Sir Thomas Wriothesley om Mannock ook t'ondervragen, en
„met eenen Deerham te verzekeren onder het dekzel van gepleegde zeeroverye, al-
„zo die voorheenen in Ierland geweest zijnde, aldaar van deze misdaad was berugt
„geweest, op dat alzo daar van geen gerugte onder het volk zoude verspreid wor-
„den.

„De Bewaarder van het kleine zegel vond Lossels zuster bestendig in hare vorige
„propoosten, en Sir Thomas Wriothesley vernam uit de belijdenisse van Mannock,
„dat hy gewoon was te voelen de heimelijke deelen van het lighaam vande Konin-
„ginne, eer dat ooit Deerham zo gemeenzaam by haar was geweest. En Deerham
„bekende, dat hy de Princesse tot verscheide reizen vleeschelijk hadde bekend, zijn
„hozen en Wambays aan-hebbende, tusschen de lakens, en naakt in 't bedde leg-
„gende; en noemde tot getuigen drie vrouw-lieden, die d'een achter d'ander in 't
„zelfde bed hadden gelegen, als zy deze handelingen pleegden. Hier op zo wierd
„de Koninginne door den Eertsbisschop van Cantelberg, den Cancelier, Hertog
„van Nortfolk, de groote Kamerling, en den Bisschop van Winchester aangespro-
„ken, voor de welke de Princesse de zake in 't eerste zeer stantvastelijk ontkende,
„maar de zake haar daar na zo voorgedragen zijnde, dat zy merkte dat die t'eene-
„maal in 't licht was gekomen, zo bekende zy dien zelfden avondstond aan den Eers-
„bisschop van Cantelberg het alles, die deze belijdenisse aanteekende, en van haar
„met haar eigen hand liet onderteekenen.

„Daar op wierden d'overige getuigen zo mannen als vrouwen, zijnde negen in
„getal, welke hare handelingen bekend waren, onderzogt, die alle over een qua-
„men in haar verhaal. Hier uit kond gy zien wat geschied is voor het huwelijk.
„God weet wat zedert is aangericht, want zy hadde al bereids dezen Deerham ont-

fangen

„fangen en in hare affairen gebruikt, en in brieven te schrijven, wanneer haar Se-
„cretaris niet by der hand was, om alzo gelegentheid te hebben om te mogen komen
„in hare slaap-kamer, gelijk zy ook inden dienst van haar kamer aangenomen had
„zeker vrouws-perzone, die nevens haar en Deerham in 't bed gelegen had, &c. en
„wierd de gezante gewaarschouwd, dat dit relaas ten dezen einde aan hem gezon-
„den was, op dathy, hoorende gewag van deze zake maken, de waarheid daar
„van aan andere zoude konnen verklaren, en was deze Misstive geschreven den 12
„November 1541 en ondertekend

Uwe Liefhebbende Vrienden,
Thomas Audley, Kancelier.
E. Hertford.
William Southampton.
Robert Sussex.
Stephen Winton.
Anthoni Wingfield.

Des Schrywers gevoelen over eenige saken.

Wy zullen aangaande dit verhaal maar kortelijk eenige zaken aanraken. Was het niet kinderlijk dat Deerham juist in zijn wambays en hozen by zijne vrijster onderkruipen, en zijne vuiligheid met haar moste plegen in 't bywezen van een ander vrouws-perzoon? daar men nogtans tot zulke zaken geen getuigen pleeg te roepen; en het welke nog ongerijmder is, dat dit zoude geschied zijn in 't bywezen van drie onderscheide perzonen.

Doet hier noch by, dat Mannock diemen voorgaf dat voor Deerham met deze Princesse al gemeinzaam was geweest, en dien volgens na des Konings uitlegginge alzo schuldig was als Deerham, nooit evenwel voor het gerigte is gebragt geworden, zo datmen hem slegts als een bullebak heeft in dit verhaal doen komen, om yder een te beter te doen geloven d'ongemeene onkuisheid van de Koninginne, gepleegd in haren maagdelijken staat.

De Heere Willem Haward met zijn Huisvrouwe Margareta, Catharina Filney, en Alice Rostwood, Anna Haward, en Joanna Bulmer en ander, wierden veroordeeld verbeurd te hebben alle hare landen en goederen, en verwezen tot een eeuwige gevangenisse, (gelijk wy hier voor verhaald hebben,) om dat zy de heimelijke trouw-belofte der Koninginne verzwegen hadden, zonder die ergens anders van te bezwaren, het welke men niet nagelaten zoude hebben te doen, indien men eenige zekere bewijzen van die zo ongemeene gepleegde onkuisheid van de Princesse hadde weten te voorschijn te brengen, also die geenzints de voornoemde perzonen konde onbekend geweest zijn, en zoude daar door de blame van zo een wreed oordeel ook weg genomen zijn geweest.

Wat nu aangaat de bekentenisse vande Koninginne met haar eigen hand ondertekend zo men voorgaf, zo steld daer tegens hare belijdenis in de ure hares doods, &c. en zullen daarom den lezer het oordeel bevelen van dit verhaal, en met een woord maar zeggen dat het veeltijds, inzonderheid in Engeland, in die tijden pleeg toe te gaen, dat gelijk de Propheet Micha. 7. 3. zegt: zo eischt de Vorst, en de Richter oordeeld om vergeldinge, en de groote spreekt de verdervinge zijner ziele, en zy drayenze digt in een.

Hendrik hertrouwt weer aan Catharina Par.

Henrik trouwde daar na, tot zijn zeste Huis-vrouwe Catharina Par, die ook wegens haar Godsdienst in gevaar van haar leven quam, dog door Goddelijke schikking en haar eigen wijsheid geraakte zy er af, en quam nog Koning Henrik t'overleven. Op zulken wijze heeft Henrik met zijn vrouwen omgegaan, hebbende twee verstoten, twee gedood, en twee geregtelijk bemind.

JQ-

JOHANNA GRAY,

Koninginne van Engeland.

d'Onnooſle Gray, geperſt ten Rijkstroone op te treden,
Ziet na die ſteigering haar ſtamboom wreed geknot,
En ſtort haar dierbaar bloed op't Engelſch moord-ſchavot,
Na dat zy moedig had voor haar geloof geſtreeden.

JAn Dudley, Hertog van Northumberland, na dat hy den Oom vanden jongen Koning Eduard de VI. van Engeland, Eduard Seymour, Hertog van Somerſet, in 't jaar 1552. had op een Schavot doen van kant helpen, en in zijn plaatze gekoren was opziender van het Rijk; den Koning hier door in zijn magt hebbende, ende al vermogende wat hy begeerde, begon, door hulpe van zijn vrienden, zijn gemoed hooger te ſteigeren, ende by gelegenthieid van zwakkigheid, ende ziekte des Konings, het ooge op de Kroone te werpen. Henrik Gray, Markgraaf van Dorcheſter, die door Dudley geworden was, Hertog van Suffolck, hadde by Françoiſe Brandon, dochter van Karel Brandon, ende Maria, zuſter van Koning Henrik den VIII. van Engeland (weduwe van Lodewijk de XII. Koning van Frankrijk) drie dochters, dewelke als'er geen wettige kinderen vanden gemelden Koning Henrik en waren, Dudley voor gaf, de Erfgenamen van't Rijk te wezen: derhalven dede hy de oudſte Johanna Gray, (welke in alle Princelijke konſten ende wetenſchappen, voornamelijk in de Religie wel opgebragt was en alreê zo ervaren was, inde latijnſche, griekſche, ende hebreeuſche talen, datze de H. Schrift inde oorſpronkelijke griekſche ende hebreeuſche talen las, ende wel verſtond:) trouwen aan Gilford Dudley zijnen zone, broeder van Robert Dudley Grave van Leycester, namaals in Nederland wel bekend, ende als de Koning Eduard kort daar aan dodelijk krank werde, zo beweegde hy den zelven met verſcheide redenen zo verre, dat de zelve voorby gaande beide zijn zuſteren Maria ende Elizabeth, als onwettige, de gemelde Johanna erfgenaam maakte. Hier op Eduard overleden zijnde, wierd Johanna, door eenige Heeren van den Raad aangezeid, dat zy door uitterſte wille vanden overleden Koning, (die om reden, zijn zuſters Maria en Elizabeth voorby gegaan hadde, als hier na zal blijken) als door eendragtige ſtemming des Raads, gekoren was tot Koningin van Engeland, en dat zy haar zou bereid maken om die waardigheid t'aanvaarden. Dog Johanna heeft niet konnen nog willen toeſtaan aan te nemen het Koningrijk, 't welke haar aangeboden wierd; maar zy, de Heeren, die haar de tijding bragten, met beleefde woorden afſlaande, heeft tegens dezelve verklaard, dat zy geenzins genegen nog gezind was die aanbieding aan te nemen, hen biddende dat zy haar ongequeld wilden laten, en deze Kroon den genen geven, die van rechts-wegen nader waren om die t'ontfangen; maar wat was't? haar beden en vertooningen mogten haar niet helpen: zy lieten haar niet met vreden, en vergaten ook niet by te brengen verſcheide aanradingen, die zy wiſten te bedenken; zeggende, dat Koning Eduard, (in wiens macht het ſtond daar van te doen na zijn believen) zulx begeerd, en by uitterſte wille bevo-

Jan Dudley ſlaat het oog op de Kroon.

Trout zijn Zoon aan Johanna Gray.

Die tot Koninginne van Engeland gekoren werd.

Zy weigert de Kroon.

len had : dat zy alle met hun vrywillige toestemminge zulx goedgevonden en bekragtigd hadden : dat zy ook nu, als hebbende 't opperste bevel en gezag in't Koningrijk, wilden en verstonden dat'et alzo zou geschieden : dat zulx vereischte de welstand van het land, en de handhaving van den Godsdienst, die'er nu bloeide, en anders in gevaar zou staan van weder uitgeroeid te worden : belovende voorts met eede, haar, als hun geregtige Princes, onderdanig en gehoorzaam te wezen. Alle welke dingen d'onnozele Iohanna horende, en niet konnende wederstaan de wil van zo veel Princen en Heeren, heeft eindelijk gedwongen geweest hen lieden hun begeerte in te willigen en d'eernaam van Koningin op zig te nemen; het welk zy evenwel nog niet gedaan zou hebben, ten waar dat daar by gekomen was de magt en 't bevel van haar Vader, dewelke niet alleen op haar verzogt, maar ook met harde woorden parste de begeerte des Raads te gehoorzamen, en na te komen. Johanna, dus, tegen haar wil en dank Koningin van Engeland geworden zijnde, liep het niet lang aan of Maria (oudste zuster van Koning Eduard, die bitter Paaps was, en viand van de Gereformeerde Religie was, en daarom de Kroon ontërfd) nam de wapens in handen tegens Johanna, en kreeg in korten tijd zo grooten toeloop van alle kanten, datze haast meester wierd van hare vianden, ja dat meer is, alle de Princen en Heeren die met eede gezworen hadden Johanna by te staan, vielen nu van haar af, en verklaarden door openbaar gebod, Maria voor wettige Koningin van Engeland. Wonder was 't, wat verandering deze zaak in der menschen herten veroorzaakten, voornamelijk in de Roomschgezinden : want men zag met'er daad, dat zy alree in een oogenblik tijds aan alle kanten te voorschijn bragten, en buiten hun deuren en vensters ten toon stelden de kruicifixen, de beelden, de schilderyen van Santen en Santinnen, kaarsen daar voor ontstaken, en met Pater nosters in hun handen over de straten liepen. De Papen en Mispriesters quamen ook te voorschijn, in groote nijdigheid en scheldwoorden uitberstende, niet alleen tegen andere, maar ook tegen d'onnozele Iohanna Gray.

Die zy endelijk gedwongen aan-neemt.

Maria neemt de wapens tegen haar op

Zo haast Maria voor Koningin van Engeland uitgeroepen was, hebben die vanden Raad van Staten eenige afgezante uit het midden van hen, mitsgaders den Hertog van Suffolck, aan Johanna gezonden, om haar deze boodschap te brengen, en haar uit den name des Raads aan te zeggen dat zy afstand van het Koningrijk zou doen: ook van haar af te nemen de Staat-Juffrouwen, en andere groote Vrouwen, die haar als Koningin zijnde, gezelschap hielden; en ten laatsten haar ook in bewaring te stellen. De Afgezanten dit bevel ontfangen hebbende, zijn by Johanna gegaan, en hebben haar aangezeid 't gene hen bevolen was. Zy deze tijding verstaande, is daar door niet meer ontsteld geworden, dan onlangs te voren toen haar Vader 't zelvige haar alleen aanzeide; want zy haar gantsch niet daar over ontstelde, ja zelfs (o groote stantvastigheid in zo een jonge en teere bloem, nog geen zeventien jaren oud) haar verwe niet eens verschoot, maar hem alleen met groote zedigheid aldus antwoorde : *lieve Vader, deze tijding is my veel aangenamer om te horen, dan my was d'andere, toen gy my met dreigementen en tegens mijn wil dwongd de waardigheid en tijtel van Koningin te aanvaarden. Om u, en mijn Moeder te gehoorzamen, heb ik een zeer grove misslag begaan, en my zelven geweld aangedaan. En nademaal ik nu het Koningrijk weder overgegeven, en de schuld van andere lieden op my nemen moet, doe ik dat gewilliglijk, bekennende dat ik gemist heb, indien immers de wanordre hersteld mag zijn door mijn erkentenis.*

Die voor Koningin uitgeroepen word.

Men beveelt Joanna afstand van de Kroon te doen.

Haar stand vastigheid in die ramp

Dit waren de woorden, welke zy op 't eerste aanzeggen, om afstand van 't Rijk te doen, tot haar Vader sprak. Met geen minder stantvastigheid, heeft zy ook ontfangen het bevel der Koningin, om de Kroon, en Koninglijke waardigheid af

te

te leggen, en haar gevangen te geven. Evenwel heeft zy de Afgezanten verweten (dog met woorden vol van alle bezadigheid) de beloften en trouw, die zy haar met zo veel eeden gegeven hadden, en het bedrog tegen haar gebruikt; haar afnemende, ja rukkende van haar prijsselijke oeffeningen, om haar tegen haar wil te verheffen tot die hoogheid en waardigheid, naar de welke zy nooit gestaan nog gedacht had te staan. Doch het zal beter wezen te stellen haar eigen woorden, welke deze waren.

Zy verwijt de Raads-Heeren hun ongetrouwigheid.

Wel dan, mijn Heeren vanden Raad, word in mannen van deurluchtigen bloede, en die gehouden worden voor vroom en degelijk gelijk gylieden voor zulx gehouden zijt, zodanige dubbelheid, bedrog, en ongestadigheid, tot afval en ondergang vanden onnozelen gevonden? u ie is'er onder u lieden, die met waarheid kan zeggen, dat ik ooit op hem verzogt heb, of laten verzoeken, dat hy my Koningin zou maken? waar zijn de vereeringen en geschenken, die ik u lieden om zulx te doen beloofd of gegeven heb? hebt gy lieden niet vrijwilliglyk, en uit uw eigen beweging, my tegens mijn dank afgerukt van mijne oeffeningen der goede letteren; en my van mijn vryheid berovende tot deze hoogheid getrokken? ô gy dubbelhertige menschen; nu word ik eerst gewaar (hoe wel te laat) tot wat einde gy my tot deze Koninglijke waardigheid hebt verheven. Hoe zult gy ooit nareden en billijkheid, kunnen ontgaan de schande en laster, inde welke gy door dit bedrijf zult vervallen? met wat dekmantel of schijn zult gy die ooit kunnen dekken? hebt gy de beloften en trouw aan my gegeven, gebroken? hebt gy uw Eed geschonden? 't is wel. En wie zal hier namaals op u mogen betrouwen? maar weest te vreden: u zal met de zelve maat in gemeten worden. En dus verre gesproken hebbende, zweeg zy voorts. De Raads-heeren voelende zig zo op hun zeer taften, en overtuigd van hun geweten, dat 'et waarachtig was alles wat Johanna zeide, en niets vindende om daar op te antwoorden, zijn beschaamd en verbaast van haar gescheiden, latende haar inde bewaringe van een groot Heer, dien zy sterke wacht by voegden.

Werd in bewaring gesteld.

Terwijlze inde gevangenis zat, schreefze in een brief aan haar Vader aldus: *Vader: alhoe wel het God beliefd heeft mijn dood door u te verhaasten, daar veel eer mijn leven door u hadde behoord verlengd worden; nogtans kan ik dit zo lijdzaamlijk dragen, dat ik God veel hertelijker daar voor danke dat hy mijn ellendige dagen verkorte, dan oft alle de wereld my ten bezit ware gegeven, met verlanging van mijn leven om mijnen 't wille. Alhoewel het mogelijk u mag zwaar schijnen, voor my nogtans is'er niet meer wellekom, dan van deze valey der ellenden te gaan na dien Hemelschen Throon van alle vreugde ende plaisier, met Christi mijnen Zaligmaker. In wiens vast geloof (indien een dochter zo mag schrijven aan haar Vader) de Heer die u tot hier toe versterkt heeft, u alzo voortaan bewaren wil, dat wy ten laatsten malkanderen inden Hemel mogen ontmoeten, met den Vader, Zoon, en H. Geest.*

Haar brief aan haren vader.

Het waren ook zeer heerlijke woorden, die zy, na dat de Raads-heeren weg gegaan waren, sprak, tot die, die by haar gelaten waren, om haar te vertroosten, welke deze zijn:

God, de Hemelsche Vader (zeide zy) *had my deze Koninglike waardigheid gegeven, zonder dat ik daar ooit gedachte na gehad had; en hy zelfs heeft my die weder benomen: zijn naam moet altijd geheiligd zijn, 't zy dat ik met eer omringd ben, of met schande, rijk of arm, vry of in slaverny, in gevangenis of daar buiten, levendig of dood, ik ben en blyf altijd Gods eigen.*

Haar vertoog aan hare vertroosters.

Als deze jonge Princes, midden door de Stad Londen, omringd met vier-honderd Hellebardiers, zeer verachtelijk geleid wierde ter plaats daarmen tegen dieven en schelmen het vonnis des doods gewoon is uit te spreken, om haar ter dood te hooren veroordeelen: heeft zy 't zelve met zulk een Christelijke kloekmoedigheid

Hoort haar doodvonnis manmoedig aan.

aangehoord, dat men in haar gantsch geen tekenen van eenige verbaastheid kon bemerken, en wierd alzo weder in 't midden van dezelve gewapende mannen naar de gevangenis gebragt. Van welk wreed schouw spel en wedervaren de vrouwen (die haar verleend waren, om haar in de gevangenis te dienen) verschrikt zijnde, hadden ongelijk meer van noode vertroost te worden, dan zy zelf. 't Welk Joanna gewaar wordende, heeft haar lieden moed ingesproken, en getroost met deze gulde en aanmerkelijke woorden:

Hare deftige redenen.

O getrouwe medegezellinnen van mijne wederwaardigheden, waarom valt gy lieden my met u klagen en karmen verdrietig? zijn wy al te zamen niet geboren onder deze voorwaarde, dat ons leven het doelwit van alderhande tegenspoed zy? wanneer is'er dog ooit een tijd geweest, of by onze jaren of in de eeuwen onzer voorvaderen, dat d'onnozelen niet hebben moeten overlast, verdrukking, ja de doodzelfs lyden? Ik bid u, wilt myn verdriet door u treuren niet vermeerderen; maar u nevens my veel liever hier mede vertroosten, dat ik, zelfs na de hoogste strengigheid der menschelike wetten sprekende, dit vonnis niet verdiend heb. En indien ik my immers in 't aannemen van den tytel van Koningin vergrepen heb; myn misslag is zo gering, dat de regters zelfs in hun gemoed alree van wreetheid en ongeregtigheid overtuigt en overwonnen zyn.

Na het vellen van 't vonnis, heeft men haar nog eenige maanden lang in de gevangenis gehouden, daar zy meest al haar tijd toebragt met het lezen der H. Schrift. Doorgaans wierd zy ook verzogt van adelijke Vrouwen, en van den Hoofdman en Stedehouder van den Tour, die haar al te zamen hoop gaven dat zy het leven zou behouden, dog toonde daar over weinig blyschap, dikmaals zeggende: *Dat ze nergens na meer verlangde, dan by Gode in den Hemel te wezen; alwaar de gelukzalige ledematen Christi voor altyd een volkomen heerlikheid genieten en bezitten.* Dikwils zeide zy ook ten zelven einde: *Ik weet niets in dit leven, beminde vrienden, in 't welk ik my heb te verheugen en vrolik te zyn, dan dat ik door een levendig geloof in myn geweten gevoel, dat God myn Hemelschen Vader door zijn barmhertigheid my al myn zonden in Christi zynen eenig geboren Zoon vergeven en quyt gescholden heeft, en my, zonder myn verdiensten, tot zyn dochter aangenomen, en mede erfgenaam Christi gemaakt in zijn Hemels Koninkryk. En denkt niet dat de begeerlykheid van 't tegenwoordige leven my eenige moeite of verdriet aandoet, nademaal ik wel weet, dat, indien ik eenige jaren langer in 't leven blyf, ik my niet zal konnen onthouden van my door mijne zwakheid en gebreeken tegens God den Heere te vergrijpen; van welk gevaar ik bevryd zal wezen, als ik dit leven verlaat, om in een beter opgenomen te worden. Wat voordeel kan het my toebrengen langen tyd in dit leven te blijven, alwaar alle dingen recht anders gaan dan zy behooren, en daarmen anders niet hoort nog ziet, dan afgodery, rovery, tyranny, en vergietinge van onnozel bloed? Maar indien ik vroeg uit deze aardsche Hutte scheide, zal ik des te eer ingaan, boven inden Hemel, om te leven met Jesus Christus mijnen Heer Verloser, en Middelaar, alwaar ik eeuwiglijk inde hoogste gelukzaligheid zal genieten die schatten, die God den Almachtigen Vader van eeuwigheid aan bereid heeft voor de gene, die in zyn eenig geboren Zone geloven. Stervende zal ik niet het leven verliezen, maar dit zware pak van het zondige vleesch afleggen. Ik zal afleggen dit lighaam, 't welk broser is dan een glas; maar daar tegens zal ik my met eeuwige glorie bekleed vinden. Ik zal de aarde verlaten, om in den Hemel myn woonstede te gaan nemen.*

Zy wil, om 't leven te behouden, den her formden Godsdienst niet verlaten.

Voorts was de Princes Iohanna wel bekend, en 't wierd haar verscheidemaal by d'een en d'ander, die dagelijks by haar quamen, gezeid, dat Koningin Maria niet liever zou zien, dan dat zy van geloof veranderde, welke, indien zy 't deed, daar door t'eenemaal haar gunst en genade zou winnen; dog de aanlokkingen van dit tegenwoordig leven, konden nooit op haar zo veel te weeg brengen (niet tegenstaande zy met alleen in gevankenis zat maar ook gedoemd was om te sterven) dat zy ooit zulkx in haar hert ingelaten zou hebben.

Konin-

Koningin Maria, by zig zelfs meermalen aanmerkende overleggende d'onnozelheid van deze Princes, en in wat manier zy tot dien trap van hoogheid gekomen was: vond zig in haar gemoed gepraangd tegens verscheide perzonen te zeggen, (gelijk de spraak ging) dat zy heel noodwendig hield, tot vrede van het Koningrijk, dat Johanna gevangen bleef zitten; maar dat zy ontwijffelijk haar kende onnozel te zijn, en zonder schuld, die de dood verdiende. En indien zy immers in eenig deel schuldig was, dat zy wel wist dat zy daar toe gedwongen was geweest by de gene die in die tijden de regeering in't Koninkrijk hadden; dat zy derhalven niet begeerde dat zy sterven zou, nog dat die van den Raad vorders tegens haar voortvoeren, te meer, alzo zy haar van bloedverwandschap bestond, en dit alles (gelijk doe de gemeene roep ging) heeft zy met eede beloofd en bevestigd. Koninginne Maria kent Johanna in haar hart onschuldig.

Maar dit voornemen van Johanna Gray by't leven te behouden, heeft de Koningin Maria naderhand wederom berouwd, in plaats van het welk zy genomen heeft dat wreede besluit van haar ter dood te doen brengen. d'Oorzaken waar door zy zig tot deze wreedheid heeft laten verrukken, zijn voornamelijk twee geweest. Voor eerst, de groote en onbewegelijke stantvastigheid die deze Princes betoonde in haar Godsdienst. Ten tweeden, heeft zy haar daar toe laten bewegen door den quaden raad van verscheiden Raadslieden, onderzaten van den Roomschen Stoel, die Johanna om dezelve oorzaak ten uitterstten hatig, en derhalven daar alleen na tragtende waren, dat dezelve uit den weg geholpen mogt worden, en niet ophielden de Koningin Maria met hun boos ingeven gestadig aan de ooren te lellen, doende haar gelooven dat zy nimmer verzekerd kon wezen, nog van haar staat, nog van haar leven, zo lang als de gene leefde, die eenmaal Koningin gekoren en verkondigd was, te meer, alzo de meeste gemoederen harer onderzaten, vermits het invoeren van den Roomschen Godsdienst, geheel en al van haar vervreemd waren. Zy besluit echter tot haar moorts dood.

De Raadsmannen (dezelve zijnde die de Koningin verwekt hebben, om haar land en Kroon in de oogen Gods te bezoedelen met een zo schrikkelijke bloedstortinge van ontallijke menschen) wilten haren onzaligen raad by de Koningin in groot aanzien te brengen, door middel van een nieuw oproer, dat in Engeland verwekt was door zeker Ridder, Thomas Wiath, die om van 't huwelijk der Koningin met Philips Prins van Spanjen, ('t welk zommige in Engeland zeer tegen de borst was, vreezende da haar vaderland daar door mogt vervallen in eeuwige slaverny) te beletten, en haar wreede vervolgingen tegens die van den Godsdienst te staken, de wapenen aangenomen had. Met dezen Ridders raadslagen en voornemen had ook gemeenschap de Hartog van Suffolck, Vader van Iohanna, dewelke ziende met hoe groote bitterheid Maria den Godsdienst zogt te verdelgen, en vreezende dat men nog t'avond of morgen hem zou willen dwingen dien te verzaken, oft anderzints hem daarom om het leven te brengen, had zig door een onbedagten yver tot deze raadslagen ingelaten. Dog dit nieuw oproer wierd met het verslaan van Wiaths volk, en met het vangen van denzelven Wiath en den Hertog van Suffolck, geëindigd. Echter dede het Maria besluiten, dat men het vonnis, wel eer tegen Iohanna uitgesproken, zou in't werk stellen, en haar door een schandelijke dood van 't leven beroven. Oproer in Engeland. Die gedempt werd.

Als de Koninginne hier over zeker Roomsch Godsgeleerde, geheten Fecknam, aan Iohanna zond, om haar van Godsdienst te doen veranderen, en aan te zeggen, dat zy haar most bereiden, om binnen twee dagen te sterven, antwoorde zy, zo verre tijd niet te hebben, om de geschillen der Religie over en weder te zifften, en derhalven beter te wezen, dat zy het overige besteede, om God te bidden. Hy meenende, dat de Princesse zulx zeide, om langer tijd van leven te hebben, ging by Men poogt Johanna van Godsdienst te doen veranderen.

de Koninginne, en heeft van haar nog twee andere dagen levens voor Johanna begeerd, die hem zijn verzoek toegestaan heeft. Hier meê verblijd zijnde (alzo hy hoopte dat Johanna, zo veel langer tijds hebbende, nu wel beter na hem luisteren zou, en misschien van haar geloof afgebragt worden) is hy weder by Johanna gekomen, en heeft haar verklaard wat hy van haren 't wege by de Koningin verricht, en nog twee dagen langer uitstel voor haar verworven had. En voorts komende tot zijn oude reden, heeft haar weder beginnen te quellen, dat zy dog in 't stuk van den Gods-dienst (waar in zy op den dwaalweg was, zo dat zy, zonder daar van af te staan, niet zalig kon worden) by hem, door middel van zijn onderwijzing, zou laten te recht brengen. Johanna deze boodschap van hem verstaande, heeft hem met een vriendelijk wezen aangezien, en deze antwoord gegeven: *'t Geen ik tegens u geseit heb, lieve Feknam, dat zeide ik niet in dier meening, op dat het de Koningin over geboutschapt zou werden; nog ook niet, om dat ik langer uitstel myns levens begeerde: en indien gy dit gevoelen hebt, zo zyt gy bedrogen: want ik verklaar u, dat ik zulk een weerzin in dit tijdelike leven heb, en zulk een hertelijk verlangen na het eeuwige, ('t welk nog zeer vermeerdert is, terwyl gy van my weg geweest zijt) dat ik den dood met allen niet en acht, maar dat ik dezelve, nademaal het de Koningin zo beliefd, willig en gaarn lijden.*

Haar antwoord daar op aan Feknam.

Nu, aangaande het ander punt, nademaal hy haar geen rust liet houden, zo heeft zy hem eindelijk verwilligt, dat zy in een van deze dagen, die nog tot haar dood overig waren, over deze stoffe met hem zou vergelijken, van hem aan te hooren en beantwoorden zodanige vragen, de geloofs-zaken betreffende, als hy haar zou willen voor houden, gelijk zy daags te vooren gedaan heeft, eer zy gestorven is. En als toen heeft zy verscheide redenen met hem gehad, zodanige rekenschap van haar geloof gegeven, en zijn tegenwerpingen in zulker voegen weten te wederleggen, dat Feknam zelf verbaasd stond.

Zy bereid haar ter dood.

Voorts heeft deze Princesse d'overigen tijd van die weinige dagen nergens anders mede toegebragt, dan met vierige gebeden tot Godt, en yverige betragtinge der heilige Schriftuur, mitsgaders heilige redenen met de Staat-dogters en andere Juffrouwen, die haar van den eersten dag harer gevangenis bygevoegd waren, om haar te vertroosten. En hoe zy de dood meer genaakte, hoe zy meer door de Goddelijke genade versterkt en in haar geloof bevestigd wierd, gelijk zulks klaar blijkt uit al 't gene zy toen ter tijd gedaan en gesproken heeft, en voornaamlijk uit een brief in die dagen by haar aan haar Zuster geschreven; dezen brief had zy gesteld achter een nieuw griecx Testament, met het welke zy die aan haar (die goede kennis had van die taal) heeft gezonden, en was van inhoud als volgt:

Haar brief aan haar zuster.

„Hier hebt gy herts-lieve Zuster, een zodanig boexken, 't welk, hoewel niet „met goud vercierd, nogtans veel waardiger dan goud, en al de kostelijkste juwee„len moet geacht worden, indien gy het met goeden vlijt by u zelven wel en naar „behoren wilt onderzoeken en gade slaan: want daar in begrepen is de Wet van „God uwen Heere, en zijn uitterste verbond, 't welk hy, doe hy sterven zou, ons „arme menschen hoog aanbevolen heeft. Indien gy 't zelve Testament met zoda„nigen voornemen leest, als gy behoord, en met zodanige neerstigheid en wak„kerheid van gemoed, als vereischt word, in u verstand ingeprent houd, het zal „u den weg toonen die u in 't eeuwige leven zal brengen. Het zal u ook leeren hoe „gy u leven moet aanstellen, en op wat wijs gy moet sterven; 't welk u een grooter „en gelukkiger erfdeel zal toebrengen, dan de erfenisse van de bezittingen en mid„delen van uwen bedrukten Vader ooit zou hebben konnen doen. Gelijk als gy „erfgenaam van hem en van zijne goederen geweest zoud zijn, indien hy in 't leven „gebleven had; alzo moogt gy u ook wel verzekerd houden, indien gy u begeeft om „dit Testament zorgvuldig te doorlezen, en betragten, en daar in zoekt hoe gy u leven

„leven wel zult aanstellen; dat gy Erfgenaam zult wezen van zodanige rijkdom-
„men, die nog de gierigaarts u zullen konnen af handig maken, nog de dieven ont-
„stelen, nog de motten verteeren. Bevlytigd u, zeer waarde zuster, met vieriger
„begeerte, volgende 't voorbeeld van den Propheet David, de Wet des Heeren u-
„wes Gods te kennen en verstaan; en wilt al den tijd uwes levens met naarstigheid
„en zorgvuldigheid u daar mede bekommeren, dat gy godzaliglijk moogt sterven:
„want zo doende, zal de dood u een ruimen en gebaanden weg tot het eeuwige le-
„ven wezen. En wilt niet denken, beminde Zuster, dat gy, nademaal gy nog
„zeer jong van jaren zijt, uwe rekening moogt maken van langen tijd te leven:
„want als het God Almagtig belieft, sterven zo haast de jonge kinderen, als de
„stok-oude lieden; het is u dan noodig zorgvuldelijk te leeren, hoe gy behoord
„te sterven. Veracht de weelderigheid der wereld, vlied de listen en strikken des
„satans, schouwd de aanlokzelen des vleesch, en maakt dat al u hoope en troost
„op den Heere gesteld en gevestigd zy; en dat uwe zonden u tot droeffenis en leed-
„wezen, en niet tot wanhoop of mistroostigheid brengen: laat het geloof in u een
„vast betrouwen, en niet een vermetele stoutigheid baren. Bid met Paulus te
„scheiden uit den kerker dezes lighaams, op dat gy moogt leven met Christus, by
„den welken men in den dood zelfs het leven vind. Volgt de voetstappen van dien
„goeden dienstknegt in 't Evangely, en maakt dat gy ter middernagt wakker zijt;
„op dat, zo wanneer de dood u by komt, gelijk een dief in der nagt, zy u niet vind
„leggen slapen, gelijk den quaden dienstknegt. Maakt dat u, gelijk de dwaze
„maagden, geen olie ontbreke, op dat gy niet buiten gesloten werd, of weggejaagd
„gelijk de gene, dewelke zonder bruilofts-kleed ter maaltijd gekomen was. Al
„uwe eer en hoop zy in Christo, gelijk de mijne is; en nademaal gy een Christen
„genaamt zijt, moet gy in de voetstappen Christi, den welken gy toegeheiligd zijt,
„vast blijven staan. Gy moet het kruis op u nemen, en uwe zonden leggen op
„Christi schouderen, en hem zorgvuldiglijk en vieriglijk omhelzen. Gy behoefd
„of behoord over mijn dood geen rouwe te bedrijven, maar wilt u liever met my
„verblijden; voornamentlijk, nadien ik daar door de verderflijkheid zal afleggen,
„en met onverderflijkheid bekleed werden. Ik hebbe volle verzekering, dat in
„plaatze van dit sterffelijke en vergankelijke leven, 't welk ik nu zal verliezen, ik
„dat leven zal ontfangen, 't welk nooit weder kan verloren worden. Welk leven
„ik God Almagtig bidde u te vergunnen, en u met zijne genade zo te begaven, dat
„gy tot allen tijden zijn vreeze moogt voor oogen hebben, en ten laatsten u leven in
„'t geloof Christi eindigen: in welk geloof, waarde Zuster, ik bid dat gy nog
„door eenige hoop van leven, nog door eenige vreze des doods moogt verflaau-
„wen. Want indien gy de verdediginge der waarheid laat varen, om langen tijd
„in dezen wereld te leven, zo zal Christus zelf u verzaken voor zijnen Vader, en
„uwe dagen zullen verkort worden: maar indien gy daar en tegen op Christum
„steund, en u van hem niet laat aftrekken, zo zullen u de palen uwes levens ver-
„lengd werden; alle zaken zullen een goede uitkomst hebben, en tot uwen groo-
„ten troost, en tot zijn eer gedyen: tot welke roem de goede Almogende God my
„nu tegenwoordig, en u, waarde Zuster, hier namaals, als 't hem believen zal,
„wil geleiden. Vaart wel, hertslieve Zuster, en steld gantsch u betrouwen op
„Christus, van den welken men alle zaligheid moet verwagten.

*Uit den Tour van Londen, den 10 van Sprok-
kelmaand, in 't Jaar ons Heeren 1554.*

Onderstond.

Uwe Zuster die u van herten bemind:

En was ondertekent

JOHANNA GRAY.

Het verhaald Fox, in zijn groot Engelsch Martelaar-boek, en Thomas Heywood, in 't leven van de Koningin Elizabeth, dat Joanna Gray in haar gevangenis gemaakt heeft dit gebed, welk zy dikmaal sprak; waar van wy het begin alleen hier stellen zullen: *ô Heer, gy God, en Vader van myn leven, verhoor my arme en verlatene Vrouw, dewelke in alle troubelen en ellenden tot u loope. ô Heere, gy zijt de eenige Bewaarder en Verloßer aller die op u vertrouw en; en daarom, dewijl ik ben besmet met zonde, overvallen met verdrukkinge, ontrust door troubelen, geworpen in zorgen, overdwelmt met ellenden, gequelt met verzoekingen, ende zwaarlik gedrukt met een lange gevangenisse van dezen slegt aardsen hoop myns zondigen lighaams, zo kome ik tot u, ô goedertieren Heiland, roepende om genade en hulpe, zonder welke zo weinig hoop van verlossinge is, dat ik gantsch mistrouwe van eenige vryheid. Het is wel goed, wegen dat ons leven staat onder bezoekinge, dat wy altemet door eenige tegenspoed bezogt worden, waar by blijke oft wy van uwe kudde zijn, ofte niet, en alzo u ende ons zelven te beter kennen; maar ook, dewijl gy gezeid hebt, dat gy ons niet zult laten verzogt worden boven ons vermogen, zo bidde ik u, wilt aan my arm ellendig mensch tegenwoordig genadig zijn. Ik roepe tot u met Salomon, ootmoedelijk biddende, dat ik nog te zeer opgeblazen mogte worden door voorspoed, nogte te zeer gedrukt door tegenspoed; op dat ik niet te vol zynde, u myn God verzake, ofte te zeer ondergebragt zijnde, vertwijffele, ende u myn Heer en Zaligmaker lastere. ô Genadige God, ik bidde u, zie aan myne ellende, die u best bekend is, en zijt my nu een sterke tooren van bescherminge. Laat my niet verzogt worden boven mijn kragt, maar ofte zijt my een Verlosser uit deze groote ellende, ofte geeft my genade, om geduldelik uwe zware hand, en scherpe verbeteringe te dragen, &c.*

Haar gebed in de gevangenis gemaakt.

Ende insgelijks schreef zy ten verzoeke van den Tooren-bewaarder, in zijn Stam-boek, ter gedagteniße, onder anderen: *Leef zo, als oft gy dagelijks zoud sterven: en sterf alzo, dat gy eeuwig leven, en nimmermeer sterven mogt, &c.*

Sua manu Joanna in Domino tua.

Haar geschrift in 't Stamboek des Toren-bewaarders.

Aan de wand, in 't gevangenhuis, had zy deze versen in latijn gesteld:

Non aliena putes, homini quæ optingere possunt:
Sors hodierna mihi, cras erit illa tibi.

JANE DUDLEY.

Hare latijnsche vaarsen aan de wand van 't gevangenhuis.

En

Deo juvante nil nocet livor malus.
Et non juvante, nil juvat labor gravis.
Post tenebras spero lucem.

Ons staat nu niet meer van deze Princes te seggen, dan hoe zy zig inde ure háars doods heeft gehouden, en hoe haar Gemaal weinig uren voor haar is omgebragt, 't welk geschiede op een maandag, den twaalfden February, 1554.

Haar man werd toegestaan haar te spreken.

Eer haar man Gilford Dudley, na de plaats des gerichts gevoerd wierd, had hy verzogt, 't welk hem ook vergund was, dat hy zijn Gemalin voor zijn dood nog eens zou mogen zien en spreken, om zijn laatste afscheid van haar te nemen. Dog zy dit verstaande, liet hem bidden, dat hy dit zou willen nalaten, alzo het hen heden veel meer een vermeerdering van haar smert dan eenige vertroosting zou veroorzaken: dat zy eer lang wel op een anderen staat, by een komen en malkanderen zien zouden: mits 't welke zig te vreden houdende, heeft die t'zamenkomst laten blijven: en is dien volgens inden morgenstond ten tien uuren, uit den Tour, vergezel-

Zy verzoekt hem zulks niet te doen

gezelschapt met Mr. Thomas Offleje, een vande Schepenen van Londen gebragt op den Tour Hil, alwaar d'Edellieden, en die van staat ter dood veroordeeld zijnde, gemeenlijk plegen gerigt te worden. Hy werd na de geregtplaatze gebragt.

Hier gekomen, en een korte aanspraak tot het volk gedaan hebbende, is hy neder geknield, en heeft zijne gebeden gesproken: daar na hem weder tot het volk kerende, en zijn handen, mitsgaders zijne oogen die vol tranen waren, naar den Hemel houdende, heeft hy op hun lieden verzogt, dat zy God den Heere voor hem zouden willen bidden. Hier op is voorts zijn dood gevolgd, en na dat hy onthoofd was, heeftmen zijn lighaam zo bebloed als't was, met het hoofd daar by bloot op een Kar geleid, zonder 't zelve ergens mede te dekken, om'er zodanige ongehoorde wreedheid mede te bedrijven als wy hooren zullen. Want daar mede niet te vreden zijnde te rijden voorby de kamer op de welke Johanna was, (om't lighaam in de Kappelle van den Tour te begraven) hebben, na dat zy recht voor de vensters vande voornoemde kamer gekomen waren, met de Kar blijven stil staan, en het lighaam daar van genomen. De Princes van oogenblik tot oogenblik verwagtende dat zy ook gehaald zou worden, om deze aardsche wooning te verlaten, was ondertusschen bezig in yverige gebeden, zelfs verlangende na de uure (gelijk zy verscheide maal tegens hare mede-gezellinnen gezeid had) dat zy hier boven in den Hemel by haren Heiland Christus Jesus zou genieten de eeuwige vreugde, na welke zy al haar leven gehaakt had, en 't bezit van dien door de vastigheid haars geloofs in haar herte verzekerd heeft gehad. Nu aan 't geraas vande wielen hoorende deze Kar van verre langs de muuren van haar kamer heen komen, en voor haar vensters stille staan, zeide zy te willen zien (alzo 't haar wel op't hert lag) wat op de Kar was. De Juffrouwen haar troostereessen, die't wel wisten, baden haar dat zy zig daar mede niet zou bekommeren: dog zy konden haar van dat voornemen niet afbrengen. Derhalven aan't venster gekomen zijnde, en ziende het doode lighaam van haar Gemaal, met het hoofd aan een zijde, heeft zy, zonder eenigzints haar te verschrikken, deze woorden gesproken: *ô Gilford, Gilford, ik kan nog wil niet ontkennen, dat den ontbijt, die gy alreede gesmaakt hebt, zo bitter is, dat het mijn broos vleesch niet zoude ontroeren en bedroeven: maar het middagmaal, dat ik met u houden zal daar boven in den Hemel, is zo heerlijk, dat het my duizend jaren dunkt, eer ik hier beneden deze bitterheid des doods, alwaar die nog veel grooter smaake, om hier boven die zoetigheid voor eeuwig en altoos te genieten. Zijt Gode in vrede bevolen.* Na welke woorden zy weder van't venster gegaan is. Voorwaar in dien dit stil staan van de Kar, en het afnemen van't lighaam op die plaatze, met voordacht gedaan is, en zelfs ordre gegeven dat zulx geschieden zou (gelijk Michiel Agnolo Florio in zijn Italiaens boek over het leven en de dood van deze Princesse beschreven, zulx verzekerd) zo mogen wy wel zeggen, dat het zulk een stuk van barbarische onmenschelijke wreedheid geweest is, als'er eenig zou mogen wezen. En daar onthoofd. Haar reden toen zy haar onthoofden man zag.

Weinig tijds na't ombrengen van Gilford, is d'onnozele Princes ook gebragt ter plaats daar zy sterven zou. Dog eer zy derwaartsging, heeft de Hoofdman van den Tour, Thomas Bridgis genaamd, (die deze Princes in grooter waarde hield, overmits de uitnemende Christelijke deugden, die al den tijd haarder gevankenisse in haar speurde) op haar verzogt, dat zy hem iets wilde nalaten waar by hy haar altijds mogt gedenken. Dies heeft zy een Tafelboexken geëischt, en daar op geschreven drie spreuken, een inde Griekse, een in de Latijnsche, en een in haar moederlijke taal, welke spreuken aldus luiden. d'Eerste: *de dood zal mijn lighaam de straffe van den misslag doen dragen, maar mijn onschuld zal mijn ziel in't aangezigt Godes regtvaardigen.* De tweede: *heeft't Gerechte plaats in mijn lighaam, mijn ziel zal plaats hebben in* Zy werd na de geregtplaatze gebragt. Hare Spreuken.

de barmhertigheid Godes. De derde, die in 't Engelsch geschreven was: *de misdaad is de dood waardig; maar mijn onbewustheid had wel quijtschelding en ontschuldiginge by de wereld en by de wetten behooren te verdienen.*

Deze spreuken, getuigen van hare onnozelheid, in't boexken geschreven, en 't zelve den Hoofdman gelangt hebbende, is zy naar de plaats van't geregt gegaan, (de Stede-houwer vanden Tour haar geleidende) gantsch geene verslagentheid betonende, maar met een blygeestig wezen ieder groetende, daar zy voorby ging, zig beveelende in hare gebeden tot Gode: en onderwijlen in een gebedeboexken lezende, is zy gekomen ter plaatze daar 't Schavot op gerigt was, te weten op de Greene, tegens over de witten Tour. Hier zijnde, heeft zy den Priester Fecknam (die zig nu weder by haar liet vinden, en haar by de hand had) vriendelijk omhelst, en gezeid: *God wil u vergelden 't goede dat gy my gedaan hebt, hoeu el my 't zelve veel verdrietelijker is gevallen dan my deze dood, die ik nu moet lijden.* Maar op dat hy ook weten mogt, dat zy nu op 't uitterste van haar dood staande, aaagaande den Godsdienst, even zo gemoed als zy eertijds geweest was, en in haar laatste dagen tegens hem had doen blijken; zo voegd zy'er by (op dat hy immers niet denken zou iet op haar gewonnen te hebben, dat al 't gene dat hy om haren't wil gedaan had, en voornamelijk de moeite die hy had aangewend, om haar van haren Godsdienst af te trekken, ('t welk het oogmerk van al zijn poogen geweest was) haar veel verdrietiger had gevallen, dan de dood zelfs haar vallen zou; overmits haar ingenomen en vierigen yver haar altijds een weerzin en verdriet had doen hebben, in al 't gene daar tegen streed, en veel meer daar in, dat men zelf haar had gezogt daar van te doen afvallen.

Haar gezeg aan den Priester.

Hier na, op het schavot gekomen zijnde, heeft zy den Hoofdman Bridgis gevraagd, oft haar geoorloft was eenige woorden tegens d'omstanders te gebruiken, die geantwoord hebbende, *Ja Me-vrouwe het staat u alles vry te zeggen wat u belieft*, heeft zy tot d'omstanders gedaan een rede, vol van Christelijke zedigheid, en een spiegel van haar wonderbaarlijke lijdzaamheid: want hoewel zy wel wist dat de wet, van dewelke zy zig ter dood veroordeeld zag, onregtveerdig was, en ook niet onbekend hoe schandelijk de Regters, van dewelke zy verwezen wierd, tegens haar handelden, zo heeft zy nog over d'een nog over d'ander geklaagd, gelijk zy wel met reden had mogen doen, maar alleen met korte woorden haar onschuld te kennen gegeven. En op dat al de wereld zou mogen zien, hoe diep haar de liefde en vreze Gods in 't herte geprent stond, zo heeft zy hem nu ook in den leften oogenblik haars levens de eere willen geven, bekennende haren yver tot het goede niet zodanig, nogt volkomen geweest te zijn, als zy wel wenschte; en dat God de Heere hier uit oorzaak genoeg had, om haar deze straf toe te zenden: betuigende ten laatsten, dat zy alleen door 't bloed Christi betrouwde de zaligheid te beërven. Dog laat ons liever hooren de woorden, welke byna de laatste geweest zijn. Deze waren dusdanig: *Lieve Gemeente, ik ben hier gekomen om den dood te sterven, waar toe ik by een wet veroordeeld ben. Mijn misslag tegens de Hoogheid der Koninginne, is alleenlijk dat ik my heb laten verwilligen, tot het gene dat by andere aangevangen en beleid wierd, 't welk nu voor verradery werd gehouden; dog het is geenzins geweest op mijn verzoek, maar door raad en beleid van de gene, die men zou denken dat meer verstand van zaken behoorden te hebben dan ik, die weinig weet van de regten en wetten, en veel weiniger van geregtigheden tot de Kroon. Dog dat ik zulx zou begeerd oft daar naar getragt, ofte van mijnent wegen daar na laten tragten hebben, daar van wasch ik op heden, in het aangezigte Godes, en van u lieden alle, mijne handen in onschuld en onnozelheid.* Dit gezeid hebbende, heeft zy hare handen, in dewelke zy hare gebede-boexken had,

Klimt ten schavotte.

Haar aanspraak aan de gemeente.

te

te zamen gedrukt, en zweeg een weinig ſtil. En daar na hare woorden weder hervattende, heeft zy aldus geſproken: *Ik bidde u goed Chriſten volk, getuigd my, dat ik ſterve een Chriſten Vrouw, en dat ik denke door geen ander middel zalig te worden, dan door de genade Gods in 't bloed zijns eenigen Zoons Chriſti Jezu. Ik bekenne, dat daar ik Gods Woord wel wiſte, ik het zelve hebbe veronagtzaamt, en my zelve en de wereld bemind, en dat daarom deze plaag en ſtraf my regtveerdelik is overgekomen, wegen mijne zonden. Dog ik danke God voor zijne goedheid, die my tijd en gelegentheid gegeven heeft om my te bekeeren. En nu, goed volk, dewijl ik nog leve, bidde ik u, helpt my met uwe gebeden.* Na deze woorden op haar knijen vallende, haar boexken voor haar nemende, en haar naar Feknam toekeerende, zeide zy: *Zal't my geoorloft wezen eenen Pſalm te lezen?* waar op hy geantwoord hebbende, *Ja 't Mevrouwe:* heeft zy den geheelen een-en-vijftigſten Pſalm, in haar moederlijke taal, van voren tot agteren met een zeer grooten yver des geeſts uitgelezen. Daar na weder opſtaande, heeft zy haar handſchoenen en ſluyer aan een van haar Staat-Juffrouwen, en haar boexken den Hoofdman Thomas Bridgis gegeven. Voorts haar langen tabbaard onthaakt hebbende, als de ſcherp-regter haar die wilde helpen uittrekken, heeft zy, dezen zijnen dienſt geweigerd, en begeerd dat een van haar Staat-Juffrouwen of Kamenieren, daar tegenwoordig, Meeſtris Ellin genaamd, haar de hand daar toe bieden zou, gelijk zy gedaan heeft. En als zy nu haar oogen wilde verbinden, is de ſcherp-regter voor haar op zijn knijen gevallen, en heeft haar om vergiffenis gebeden, die zy hem gaarn heeft gegeven. Als toen heeft zy een teken gedaan, dat zy zou gaan op 't ſtroo, 't welke daar op 't ſchavot lag, alwaar by geval't blok in d'oogen krijgende, zeide zy: *Is dit het blok?* waar op hy antwoorden, Ja; zeide zy vorders, *Ik bid u, dat gy my ras afvaardigd.* En datelijk op haar knijen vallende, zeide: *Zal my het hoofd afgehouwen worden eer dat ik my uitſtrekke?* daar de Beul op antwoorde, *Neen Mevrouwe.* Toen voorts hare oogen verbonden hebbende, en met haar handen van haar taſtende, zeide zy: *Waar is het blok? wat moet ik doen? waar is het, waar is het?* En als een van de omſtaanders haar by de hand genomen, en by het blok gebragt had, heeft zy zig daar op neder geleid, en haar lighaam en handen uitſtrekkende, ſprak zy deze woorden: *Heer in uwe handen beveel ik mijnen geeſt: wilt mijner genadig wezen.* En dit gezeid hebbende, is haar het hoofd afgehouwen, tot groote droefheid van de omſtanders, zelfs van de gene die van den Roomſchen Godsdienſt waren, en het altijd met Maria gehouden hadden.

Haar vorder gedrag ten ſchavotte.

Zy werd onthooft.

Dit was het einde van deze Chriſtelijke Princes, die van wegen haar zonderlinge Godzaligheid, yverige Godsdienſtigheid, onbeweeglijke ſtantvaſtigheid, onverflaauwde moedigheid, wonderbaarlijke lijdzaamheid, en alderhande blinkende deugden, nimmermeer ten volle kan geprezen werden. Daarom ſchrijft ook wel te regte den Preſident de Thou, van deze deurluchtige Princeſſe, dat, hoewelze deurluchtig was van afkomſte, datze door edelheid van deugd en geeſt nog deurluchtiger was, dewelke de eergierigheid van haar ſchoon-vader, en haar heerſchende moeder involgende, den doodelijken naam van Koninginne aannam, en van het Koninkrijk terſtond tot het ſchavot gerukt zijnde, moſt de ſchuld van een ander met de dood bekopen, zo veel ſteken van de ongelukkige fortuine met een zonderlinge ſtandvaſtigheid uitſtaande.

d'Onnozele Gray, door dwang gekroood,
Word om haar Godsdienſt niet verſchoond.
De tong van vleyers vinnig treft,
Die zig te vry op gunſt verheft.

Mariaas Erf-recht dringt het deur.
In Engeland geld kragt nog keur.

GRAF-SCHRIFT.

Graf-schriften.

STaat Reiziger, kan u of druk of leed vermanen,
Gaat niet voorby, of stort een duizendtal van tranen.
Hier rust met ongelijk, in's aardrijks zwaarte schoot,
Vermoorde onnozelheid verwonnen door de dood.

EEN ANDER.

HIer leid het minste deel, dat over is gebleven,
Van d'onderdrukte deugd, de Britze Koningin,
Meer als haar lighaam kon zy nu aan d'aard niet geven;
Want haar ontbonden ziel nam strax den hemel in.

EEN ANDER.

ZO Vorsten wetenschap, en Koninginne deugd;
Of zo d'onnozelheid in d'onbevlekte jeugd,
Den onvernoegden dood zijn moord-eisch kon ontzeggen,
Dan zou hier het gebeent' van Henrix Nicht niet leggen.

Wy zullen, om den Lezer te voldoen, in 't kort hier by voegen, het droevig einde des levens van den Hertog van Northumberland, en den Hertog van Suffolk, vader en schoonvader van de voornoemde Princesse Johanna Gray.

De Hartog van Northumberland poogt zig door de vlugt te redden.

Voor eerst zullen wy spreken van den Hertog van Northumberland; deze, nu dat hy van een iegelijk verlaten was, dagt zig met de vlugt te behouden; maar zijn eigen lijfwagt verhinderde zulks. Want terwijl hy nog bezig was met zijn laarzen aan te trekken, om te paard te stijgen, hebben zy hem overvallen. Hy wilde hun agterwaarts doen denken, met vertooning en tegen getuigen, dat zy geen magt hadden om de hand aan hem te leggen, en dat van wegen den hoogen staat die hy bediende, zijnde overste Maarschalk der Ridderschap van Engeland: dog 't was om niet, al zijn woorden mogten hem niet helpen. Zy namen hem (mitsgaders zijn vier zonen, zijn dogters man den Graaf van Huntington, de Hoofdmannen van de lijfwagten, en andere) gevangen, en leverden hem, volgens 't bevel der Koningin Maria, in handen van zijn bitterssten viand, den Graaf van Arondel, die hem naar Londen dee voeren, alwaar hy van 't gemeene volk met groot gelach en hatelijke scheldwoorden, ontfangen wierd, openbarende alzo 't gemoed dat zy hem toedroegen.

Werd met zijne vier zonen en dogters man gevangen genomen,

En te regt gestelt, en ter dood veroordeelt.

Op den 22 Augustus des jaars 1553, is hy te Westmunster gebragt, en aldaar te regt gesteld. En hoewel hy zig daar mede zogt te ontschuldigen, dat hy niet anders gedaan had, dan 't gene by den Raad besloten was; dies niet tegenstaande is hy ter dood veroordeeld, als een persoon die eed en trouwe gebroken, en misdaad van gequeste Majesteit begaan had. Als hem dit vonnis wierd voorgelezen, bad hy om een genadige dood, en dat zijn straf verzagt mogt worden: ook dat men zijn zonen, inzigt nemende op hun jonkheid, dog zou verschonen. Hy verzogt mede

Bid om verschoning zijner zonen.

dat

dat eenige van den Raad gemagtigd wierden, om aan te hooren verſcheide wigtige zaken, 't gemeene beſt betreffende, die hy hen lieden zou openbaren; het welk alzo geſchied is. Voorts bad hy ook, dat men hem eenig geleerd perzoon, door wiens onderrigtig zijn geweten te vreden geſteld wierd, mogt bygevoegd zijn, meenende daar mede, dat men hem iemand van den Roomſchen Godsdienſt geven zou, alzo quanſuis zijn gemoed in de Gereformeerde Leer niet geruſt koſt wezen. Dog dit was zijn oogmerk niet, alzo de uitkomſt wel geleerd heeft, dat hy zo zeer bekommerd was met zijn leven, dat hy zig minſt aan den Godsdienſt liet gelegen zijn. Men heeft hem, volgens zijn verzoek, bygevoegd Nicolaas Heete, Biſſchop van Winton, die namaals Aarts-biſſchop van Jork geworden is, door wiens aanrading en belezing hy zo verre gebragt is, dat, als hy quam ter plaats daar hy gerigt zou worden, hy een lange reden tot d'omſtanders gedaan heeft, waar mede hy dezelve vermaande, dat zy het oude geloof van hun vooroudersz ouden aannemen, en laten varen den nieuwen ingevoerden Godsdienſt, een oorzaak zijnde van al den jammer en onheil, die zy zedert dertig jaren herwaarts uitgeſtaan hadden: en dat zy, inzonderheid de leeraars, verkondigers van de nieuwe leer, (zo hy die noemde) en dienvolgens ſtigters van al den onruſt en beroerten, die daar uit ontſtonden, uit het Koningrijk van Engeland moeſten verdrijven, indien zy anders voor God wilden onſchuldig zijn, en den welſtand van den Staat en gemeene zaken ongekrenkt behouden. Voors verklaarde hy, dat hy 't geloof zijner voor-ouderen altijd in zijn hert gehouden had, waar van hy zijn beſten vriend den Biſſchop van Winton (die doorgaans bezijden hem ſtond) tot getuige nam; maar dat hy door de eergierigheid en ſtaatzucht verblind zijnde, hem naar den tijd gevoegd had, 't welk hem nu berouwde, en van herte leed was; en dat hy derhalven den dood, dien hy wel verdiend had, gaarn wilde lijden, zig in hare gebeden tot God bevelende. En deze voleindigd hebbende, heeft hy zijn groene damaſten tabbaard afgeleid, en zig bereid tot de dood, die de ſcherp-regter (als hy hem, volgens de gewoonte, eerſt om vergiffenis gebeden had) hem wel haaſt heeft doen ſmaken.

Hy verſtendigt, ten ſchavotte geklommen, dat de herformde Godsdienſt oorzaak zijner dood is.

Werd onthoofd.

Verſcheide van de geloofwaardigſte Hiſtorie-ſchrijvers getuigen, dat, als hy na't eind van zijn reden zig tot ſterven moeſt ſchikken, hy berouw kreeg van zijn lichtvaardigheid, tot dewelke hy zig door ſchoone woorden had laten bewegen, wijsmakende als of men hem, indien hy zulk een verklaring wilde doen, het leven zou ſchenken. Dog 't zy daar mee zo 't wil, dit is altijd zeker (indien het niet t'eenemaal ongeoorlofd is, van een menſch uit zijn daden te oordelen) dat deze ellendigen Prins nooit in de Leere des Euangeliums regt gegrondveſt is geweeſt, alzo hy zig anders wel gewagt zou hebben, door de bedrieglijke hoop van een weinig levens (mits hy alree een oud man was) zijn conſcientie zo zwaar te quetzen, ten tijde als hy op 't uiterſte ſtond, om van hier te verhuizen.

Hier hebben wy nu in't kort gezien het einde van Johan Dudley, Hertog van Northumberland, ſchoon-vader van Johanna Gray. Laat ons nu eens hooren, wat uitgang des levens gehad heeft haar eigen vader, den goeden Hertog van Suffolk. Dezen deugdzamen Heer, wierd op Saturdag, den zeventienden February 1554 in Weſtmunſter gebragt, en te regt geſteld, de Graaf van Arondel op dien dag voorzittende onder de Regters. En als hy daar by vonniſſe ter dood veroordeeld was, is hy op den volgenden Vrydag, zijnde den drie-en-twintigſten des zelven maads, uit den Tour op 't ſchavot, ſtaande op een plaatze Tour Hil genaamd, gebragt, om aldaar geregt te worden. In't derwaarts gaan was hy vergezelſchapt (hoewel tegens zijn dank) by een Roomſch Catholijk Leeraar, Doctor Weſton genaamd, die veel moeite dede en gedaan had, dog te vergeefs, om hem van den Gereformeerden Godsdienſt af te brengen, en tot de Roomſche te bewegen. Deze

De Hertog van Suffolk werd te regt geſteld en veroordeelt.

kost niet alleen tot zijn voornemen niet komen, maar zijn bywezen was den goeden Hertog zeer verdrietig, en daarom zou hy ook gaarn van hem ontslagen zijn geweest, gelijk wel heeft gebleken. Want als zy nu aan't schavot gekomen waren, en dat zy daar op zouden klimmen; als Weston, die aan des Hertogs linkerhand ging, wilde toedringen, om t'zamen met den Hertog de trappen op te gaan, heeft de Hertog hem met zijn hand weder van de trappen te rug gestooten; dog Weston hem by zijn hand vast houdende, dwong hem mede naar beneden te komen. En als zy de tweedemaal opgingen, heeft de Hartog hem weder weg gestoten. Toen zeide Weston, dat het's Koningins believen was, dat hy hem zou byblijven; welk de Hertog hoorende, heeft hem voorts laten geworden: en op't schavot gekomen zijnde, na dat hy een weinig gerust had, heeft de omstaanders aangesproken in maniere als volgt:

Zijn aanspraak ten schavotte aan de omstanders.

Mijn Heeren, ik heb my tegens de Koningin en haar wetten vergrepen, en dienvolgende ben ik billik veroordeeld ter dood, die ik derhalven gaarn will lijden, verzoekende een ieder dat hy zig gehoorzaam wil dragen; en ik bid God, dat een iegelik aan deze mijne dood zig mag spiegelen. Voorts neem ik u lieden allen tot getuigen, dat ik sterf in het geloove Christi, vertrouwende alleenlijk door zijn bloed (en niet door eenig ander bedrieglik middel) zalig te worden; nademaal hy voor my gestorven is, en voor alle andere die een hertelik berouw over hare zonden hebben, en vastelik op hem betrouwen, gelijk ik doe, en mijne zonden zijn my leed, verzoekende op u allen God voor my te bidden, op dat zo wanneer mijn geest van mijn lighaam scheid, hy mijn ziele in zijn hemels Koninkrijk mag ontfangen. Daar na bad hy dat zy hem wilden vergeven al't gene hy mogt misdaan hebben: zeggende, dat de Koningin hem zijn misslagen had vergeven. En als Doctor Weston, hier op't woord vattende, 't zelve bevestigde, en met luider stemme zeide, dat hem de Koningin zijn misdaad vergeven had; hebben verscheide van de omstaanders daar op geantwoord, (zo dat het ligtelijk kost verstaan worden) *zulk een vergiffenis wil u* (meenende Doctor Weston) *God vergunnen.* Dog niet te min is zeer prijsselijk en Christelijk geweest de zorgvuldigheid van dezen goeden Hertog, om die verzekering te mogen hebben; nademaal hy't daar voor houdende, dat hy in die laatste beroerte zijn plicht te buiten had gegaan, niet wilde sterven, zonder ook in dezen deele zijn geweten (in de welke hy zig al den tijd zijns levens bevlijtigd had, den vreede des H. Geests te genieten) te bevredigen, om alzo, in 't vertrouwen op Christi dierbaar lijden, met vrymoedigheid te verschijnen voor den regterstoel van God zijnen Hemelschen Vader. Na het voorverhaalde heeft hy zijn knijen ter aarde gebogen, en zijn handen met zijne oogen ten hemel opheffende, sprak met groote aandagt den geheelen een-en-vijftigsten Psalm, en geëindigd hebbende, zeide deze woorden: *Heere in uwe handen beveele ik mijnen geest*; is hy opgestaan, en zijn hoed en sluyer afnemende, heeft die den scherp-regter gegeven, en

Zijn reden tot den Beul.

als die voor hem neder knielende, hem om vergiffenis bad, heeft hy hem geantwoord: *God vergeve't u, ik vergeef 't u gaarn: en als gy u ampt doet, ik bid u doet het haastelik. God zy u genadig.* Voorts staat hier niet te vergeten de groote onbeleefdheid van een zeker schuldenaar van den Hertog, die daar ontrent staande, hem niet schaamde, den Hertog, op het uitterst van zijn dood gesteld, te manen, zeggende: *Mijn Heer, hoe zal ik't maken, dat ik mag komen aan 't geld het welk gy my schuldig zijt?* Waar op hy antwoorde; *Eilaas! mijn vriend, ik bid u wilt my nu niet quellen, maar gaat henen by mijn dienaars.* Daar na een neusdoek over zijn aangezigt bindende, en nederknielende, heeft hy't gebed onzes Heeren gebeden tot den einde toe: en gezeid hebbende, *Heere Christus weest mijner genadig*; heeft hy zijn hoofd op't blok neder geleid, 't welk den scherp-regter met den eersten slag heeft afgehouwen. En dit is het einde van dezen deugdelijken Vorst geweest.

Werd op't punt van't sterven gemaant.

MA-

MARIA STUART.

Koninginne van Schotland,

En Anderen.

De Schotſche Koningin Maria ſtort haar bloed
Om gruweldaden ten ſchavatte door het ſlagzwaard;
Waar op ze Elizabet als Regtereſſe dagvaart,
En ſterft als Rijksvorſtin met onverſchrokken moed.

BY de drie voorgaande ongelukkige Koninginnen van Engeland, zullen wy Maria Stuart, Koninginne van Schotland voegen, zijnde een nichte van Joanna Gray, als gekomen zijnde, van twee zuſters van Henrik de VIII. Koning van Engeland, dog Maria van d'oudſte zuſter, en derhalven nog meerder regt hebbende op de Kroone van Engeland, dan de hooggedagte Johanna, het welk mede den oorſpronk van haar dood geweeſt is, als uit het volgende verhaal zal blijken.

Maria Stuart, dogter van Jacob de V. Koning van Schotland, en Maria, des Hertogen Glaude van Guiſes dogter, is geboren Anno 1543. Op haar vijfde jaar wierdze in Frankrijk gevoerd, en aldaar in 't Hof des Franſchen Konings opgetrokken, en genoegzaam huwbaar zijnde, word op haar vijftiende jaar, door haar ooms de Hertogen van Guiſe, toen veel bewinds in Frankrijk hebbende, het huwelijk tuſſchen haar, en den Prince Dolphyn, oudſte zoon van Koning Hendrik de twede geſmeed, en 't zelve met alle Koninglijke ſtatie volkomentlijk volbragt in den jare 1558. 't Aanvolgende jaar bragt aan Henrik de II. d'ongelukkige ſteek in een ren-ſpel, waar aan hy korts daar na quam te ſterven, en word alzo de Heere Prins Dolphyn Koning in zijn vaders plaatze, en genaamd Francois de II. De Schotten beelden haar toen in een gedurige gulden eeuwe, hebbende een zo magtigen Koning; maar 't giſſen der menſchen helpt weinig, als God de landen met roeden wil t'huis zoeken. Tot de treurige Treurſpelen die haar hier na vertoonden, begon men van toen af de gordynen al te verſchuiven: want de Heeren van Guiſe, hebbende 't Koningrijk van Frankrijk als in haar geweld, 't zelve zollende na haar gelieſte, was 't haar hier mee niet genoeg, maar waanden hare grootheid te doen ſtijgen tot op de hoogſte toppen van 't Grampeſche gebergte. Dus om tot haar voornemen te komen, nemen de gelegentheid der Schotſe Koningin tot haar voordeel: deze zijnde hare zuſters dogter, als boven verhaald is.

Geboorte van Maria.

Trouwt aan den Dolphyn.

Die na zijn vaders ongelukkige dood Koning werd.

Elizabeth, gekomen zijnde tot de heerſchappye van Engeland, in plaats van haar zuſter Maria, en zo dezelve quam te ſterven zonder eenige kinderen na te laten, zo zou de heerſchappye der Engelſche vallen op de Schotſe Koningin; maar Henrik de VIII. had hier in voorzien: want met bewillinge der Rijksvergaderinge verklaard gene zijner zuſters kinderen ooit regt tot de Kroon van Engeland te mogen hebben; verſtekende alzo de Schotſe Koningin van 't ingebeelde regt der Kroone.

Elizabeth werd Koningin van Engeland.

ne. Maar die van Guise zoeken haar met iets anders te behelpen; alzo Maria in haar leven Elizabeth van onecht bedde had verklaard, dachten dit't eenig middel tot hare grootheid te wezen. Doen derhalven hare Nichte Maria, Koninginne van Schotland, de naam en wapenen van Engeland aannemen. Dit strekte genoegzaam tot een bedekte ontzeggingе voor Elizabeth, en wierd daarmede gewaarschouwd op haar hoede te wezen: mede quam haar wel te pas, dat Elizabeth het Roomsch gezag met al de gewaande Geestelijkheid het Rijk ontzey. Dus arbeid men, om in Engeland aanhang te verkrijgen vande Roomsch gezinde, die haar in 't doen van Elizabeth qualijk tevreden toonden; geven uit, om tweespalt in 't Rijk te voeden, en om d'andere Roomsche gaande te maken, dat geene der twee voorgaande Koninginnen Maria en Elizabeth, van echten bedde waren, zelf by 't verklaren van haar eigen Rijxvergaderingen. Daar en tegen konde zulx in haar Nichte, de Schotze Koningin, geen plaatze hebbben, als wettelijk geboren zijnde, en afkomstig vande zuster van Henrik de VIII. Zo dan was het geen reden, datmen haar 't recht tot de Kroon zoude benemen, zijnde ook een Koningin, begaafd met wijsheid en verstand, verr' overreikende hare jaren. Was mede goed Roomsch, onder wiens heerschappy 't geheele Eiland een gelukkige en eeuwige zegen haar had toe te eigenen. Deze en diergelijke listige aanslagen wierden by Elizabeth ligtelijk ontdekt, en eenige hier aan pligtig zijnde in hechtenis gestelt. Die van Guise, zijnde wel d'yverigste in haar Roomsch geloof, en onder 't voorstaan des zelfs hare byzondere grootheid bevorderende, brengen te wegen, dat'er bloedige verbodsbrieven komen, om den loop der Onroomsche in Schotland te stuiten, 't welk veel onrust' in 't zelve Koningrijk heeft gebaard; alzo de Schotten vreedzamig zaten onder 't bewind der Koninglijke Weduwe, Zuster vanden huize van Guise. Dit was naauw afgekondigd, of daar vertoonen haar t' zamen gerotte lieden van gering vermogen, en nemen de wapenen inde hand, dog worden door de voorzigtigheid der Koninglijke Weduwe gestild. Die van Guise, ziende't meeste voordeel voor haar in de gedeeldheden der Koningrijken, schrijven brieven aan haar zuster, wel bars en stuurs, haar verwijtende al te zagt gehandeld te hebben met d'Onroomsche. Dus worden na Schotland afgeveerdigd twee, die haar de bequaamste dagten, tot haar voornemen: namelijk, den Bisschop van Amiens, ende den Heer la Brosse, die 't harer aankomst een ieder willen dwingen hare Mis t'aanhooren, dat zo niet voort en wil. Beschuldigen met een de Koninglijke Weduwe, ende de Heere van Orsel, een Françoys, gebiedende aldaar, als Konings Stadhouder, aanleiding e tot de verwerringe gegeven te hebben. Uitten voorder hare meeninge te wezen, 't gene met geen zagtigheid heeft konnen te weeg gebragt worden, zulx met geweld te willen doen, geen aanzien te zullen nemen van groote, of gemeene lieden. De Bisschop van Amiens, als Gezant des Paus, gaf uit alle, die hy zeide verleid te wezen, weder op den regten weg te willen helpen, en de Heere Brosse, met een meer dan Fransche hooghmoedigheid, ziet kans alle, die haar niet gebuigzaam en tonen, in een maand tijds uit te roejen. Vermetelijke voorstellen, vande Françoischen die alreê in haar ingebeelde overwinninge de Schotze goederen hadden gedeeld. Sy schreven aan de Heeren van Guise, van wien zy gezonden waren, datmen het gemeen volk onder schattinge most brengen, en van kant helpen de Edellieden, Onrooms zijnde, zo zou men des Konings schatkisten konnen vermeeren met veel duizenden Kroonen, en overstellen veel vanden Fransen Adel, die haar daar in grootheid zouden konnen voeden. Deze voorslag stond de Heeren van Guise niet qualijk aan, maar 't was haar tegens de borst, datze van haar zuster de Koninglijke Weduwe niet wierden gevolgd, maar bestraft, als wel bekend zijnde den aard des volx, die nimmer-

Maria neemt den naam en wapenen van Engeland aan.

Men tracht d'Onroomsche Schotten tot het Roomsch geloof te dwingen.

nimmermeer iet van't voorgeſtelde zouden komen te willen lijden; ja niet te gedogen, dat een voet lands van 't hare zoude vervreemd worden, en veel weiniger toe te ſtaan eenige veranderinge in borgerlijke zaken; en wat belangd haar te dwingen in geloofs-zaken, zullen haar, eer daar in iets gevolgd word, in handen van vreemde begeven, ziende op de Koningin van Engeland, en alzo zoeken uit te voeren hare wraakluſt over die gene, die haar willen wederſtaan, dat'er anders niet zal te verwagten wezen, dan 't geheel verderf van 't Koningrijk, en in plaats van de Roomſche Geeſtelijke meer vryheid en goederen toe te leggen, veel ligt zullen te verwagten hebben, 't gene haar in Engeland is wedervaren. Was derhalven den raad van de Koninglijke Weduwe, dat men in't ſtuk van 't borgerlijk regt niet zoude veranderen, en wat geloofs-zaken belangd, dat men zoude met zagtigheid zoeken te weeg te brengen, dat door dwingelandy niet en zal konnen zonder bloedſtortinge uitgewrogt worden. En om eenige der Groote hier toe te brengen, zal men met ſchoone beloften zijn beſt doen, en voorts door een gemeene Rijks-vergadering ſtellen, hoe men zig in alles zal hebben te gedragen, en verhopen hier van een goede uitkomſte, de groot-geagtſte op de zelve vergadering zijnde gebragt, die zy waand niet onvrugtbaarlijk te zullen ſcheiden. Maar de opgeblazentheid der Hertogen van Guiſe, dede latteren, deze zagtmoedigheid der Koninglijke Weduwe, agtende 't zelve verſaagtheid te wezen. Dit aldus ſtaande, komt de gemeente op de been, opgemaakt zijnde door de treffelijkſte en magtigſte Edellieden van Schotland, die genoegzaam zagen hoe ze gekneld wierden van den Biſſchop van Amiens, en van la Broſſe. Nemen de wapenen in de hand tot beſcherminge van haar eigen lijf, wijf en kinderen, haaf en goederen, behoudenis van 't geloof der Onroomſche, vryheden en geregtigheden des Koningrijks, waar onder zy geboren zijn, zijnde van wille alle liever te ſterven als vrome Schotten, dan een overmoedwillige heerſchappy te zullen gedogen. Voegen haar, om de magt harer vianden bet te konnen weerſtaan, met hare nageburen, niet tegenſtaande de voorige bittere gepleegde viandſchappen. Dus ziet men Schotland in korten tijd ruimen alle de Rooms-genaamde Geeſtelijke. De Koninglijke Weduwe toegevallen zijnde de zijde des Heeren van la Broſſe, was in geen kleine benautheid, ziende gants Schotland op de been. De Biſſchop van Amiens word gedwongen na Frankrijk, om byſtand te verkrijgen. Aan d'ander zijde beklaagd haar Elizabeth, Koninginne van Engeland, heftig in openbaren druk over de quade en liſtige aanſlagen van die van den Huize van Guiſe. Die van Guiſe bekenden te laat hare onbedagtheid. Alhoewel zoekende door tuſſchenſpreken van andere, de Schotten wat zagter te willen handelen, hebben zy niet van haar konnen verwerven, en zy ziende, dat vele in Frankrijk hare hoogheid waren benijdende, zo was het tijd hare zaken in Frankrijk wat beter te beleggen, en vrezende te veel op eenen tijd by der hand te hebben, zoekende vrede tuſſchen den Koning van Frankrijk ende Engeland te bearbeiden, 't welke haar gelukte in den jare 1560. Schotland mede daar onder begrepen zijnde. d'Inhoud was kortelijk: De naam van die van Guiſe, en de zelve der Roomſche Kerke zal verzonden worden over zee: de by-een-komſte der Rijks-vergaderinge zal geleid worden in de maand van Sprokkele naaſtkomende, om alle Schotſe zaken in goeden ſtand te ſtellen, zo wel in't burgerlijk als kerkelijk. Alle uitheemſche krijgsknegten zullen uit het Koninkrijk vertrekken. Dus raakt Schotland weder voor een kleinen tijd in vrede. In 't zelve jaar komt François de II. Koning van Frankrijk, nog maar zeventien jaren oud zijnde, tot Orleans te ſterven, agterlatende Maria Stuards zijne Weduwe, Koninginne van Schotland, die korts na 't afſterven van haren Man wederom na Schotland is vertrokken, hebbende by dezelve

De Koninglijke Weduwe ſtaat zulks te gen.

Oproer in Schotland.

Elizabeth klaagt over d'aanſlagen van de Huiſe van Guiſe

Men maakt vrede tuſſchen Vrankrijk en Engeland, waar onder Schotland begrepen werd.

gene kinderen verkregen. Maria in Schotland zijnde, denkt weder haar te begeven tot een huwelijk, en verkrijgt in den jare 1564 tot haren echten man een jong Edelman, de bequaamste ende geschiktsten die Schotland als doen had, van ouderdom omtrent 23 jaren, zijnde genaamd Henrik Stuard, Grave Arley, zone van Mattheus, Grave van Lennox, ende van de Nichte van Koning Henrik van Engeland, van welk huwelijk voortgekomen is Jacob de VI, namaals Koning, die geboren wierd in den jare 1566.

En hertrout aan de Grave Arley.

De Koninginne, hebbende dezen haren man genomen uit kragtige aandrijvinge der liefde, wel plotzelijk in haar boezem ingedrongen, zo was dezelve zo onwankelbaar niet, of onlust en weerzin dee de kragt der zelve eenigzins verhuizen. Henrik Stuart, hebbende getrouwd de Koninginne, wierd wel eenige Koninglijke eere aangedaan; dog niet te min had de Koningin nog eenige meerder eer, en magt, die dezelve zo wel wist te gebruiken, dat haren Man veel van't bewind haar alleen liet. De Koning, zijnde t'eenemaal ingewikkeld in liefde van zijn Huisvrouwe, die op dien tijd in 't bloejenste harer jaren was, en een der schoonste Princessen van de wereld, was't geen wonder, dat de Koning hem liet foolen van zijn Koningin. Dus wierd hy, die behoorde de heerschappy te voeren, genoegzaam overheerst, zijn SCHOONE in't alderminste niet tegenspreken in haar bedrijf. Dit verwekte in hem eenige veragting, en worden veel listigheden beraamd, om den Koning een afkerigheid te doen hebben van zijn aldernaaste bloedverwanten. Dus zaaid men doodelijke vyandschappen, om den eenen door den anderen van kant te helpen, en terwijl de Koningin nog zwanger is, word den Koning van eenige voorgehouden, om te zien na eenige jonge Jonkvrouwe, om met dezelve te verkeeren, en kennisse te maken. Men toonde hem tot dien einde dienstelijk te wezen de huisvrouwe van den Grave van Murrey, om alzo eenige waarschijnlikheid te hebben van egtscheidinge: voorwaar vervloekte stukken, om iemand, schoon vroomzijnde, te bedriegen. De Koninginne, van hare dragt verlost zijnde, en wordende geboren een zoon, voorgenoemd, verminderd het misnoegen niet.

Die om zijn dwaze liefde tot haar in veragtinge komt.

Haren dagelijkschen ommegang met Jacob, Grave van Bothwel, den welken zy namaals trouwd, wierd by veele vreemd ende argerlijk bevonden. De Koning na zijn gewoonte de oogen sluitende, om niet te zien de ongeregeltheden, word alom veragt, en neemt de nijdigheid zo verre toe, dat op den 10 van Sprokkel, 1567. de Koning zijnde in zijn huis tot Edenburg (waar van de Koningin en den Grave van Bothwel 's avonds te voren gescheiden waren) in zijn slaap-kamer, regt op de middernagt zig openbaard den vervloekten slag: want door de menigte van 't buspoeder, gestrooid onder de kamer, vliegt dezelve in de lugt met alzulken geweldigen slag, dat'et genoegzaam de gantsche stad door gehoord wierd. De Koning, door 't geweld der zelve, vliegt mede weg. Eenige wanen, den Koning nog niet door den slag 't leven verloren te hebben, maar dat den zelven door eenige bestelde moordenaars met zijn eigen hembdsmouw voorts geworgd zy, ende gelijk dezen Vorst by zijn leven veragtelijk by vele was geworden, zo heeft veragtinge hem na zijn dood gevolgd. Want door eenige veragtelingen ergent om hoeks weg gedragen zijnde, word met zijn kamer-jongen begraven. Dit's 't einde van dit droevig treurspel, 't welk 't beginzel van eenige volgende is geweest. Voorwaar dit was een Man met vele deugden, en Princelijke gaven begaafd. Veele schrijven verscheidentlijk van zijn dood, zo belangende de manier, als d'oorzaak des zelven. Maar 't geen verhaald is, schijnd 't waarschijnlijkst, zelf naar't verhaal der inboorlingen te wezen.

En rampzalig om 't leven komt.

Niet lange hier na, niet tegenstaande dat Jacob Helbrun, Grave van Bothwel, beschul-

beſchuldigd wierd d'aanleider der vervloekelingen te wezen, van de welke al eenige 't met een ſchandelijke dood hebben moeten bezuuren, trouwd Maria Stuard, Koninginn, den zelven Graaf. Dus ziet men terſtond gantſch Schotland in de wapenen. De Grave van Bothwel, vrezende zijne vervloekte daad met een ſchandelijke doodsſmerte te betalen, vlugt na d'Orkadiſche Eilanden, en in plaats van een Koninglijk geſag te voeren, behelpt zig daar met roven ter zee; eindelijk hem daar niet genoeg vertrouwende, neemt de vlugt na Denemerken, alwaar vryagie gemaakt hebbende met een jonge Dogter van Noorwegen, verkrijgt niet alleen 't bezit van 't herte dezer Dogter, maar ook met een 't gebruik van haar maagdelijk lighaam, en de zelve na 't verloop van eenige jaren verlaten hebbende, word daar over van haar bloedverwanten by den Koning des lands aangeklaagd, en voor 't regt geroepen zijnde, is naau verſchenen, of word in hegteniſſe genomen, ende komt na eenige jaren gevangeniſſe in de zelve, die zeer vuil en ſtinkende was, ellendiglijk te ſterven.

Maria trouwt ten derdemale aan den Graaf van Bothwel.

Die na zijn vlugt van een Koning een Rover word.

En te Denemarken in de gevangenis ſterft.

De Koninginne, op zeker Kaſteel gehouden zijnde van haar volk, genoegzaam als gevankelijk onder den laſt van den Heer Duglas, beweegd den zelven zo verre met belofte van zekere penningen, dat zy 't ontkomt door de hulpe van een ſchuite-voerder, van haar daar toe gehuurd. Begeeft haar na ontſlaking in handen van de Hameltons. De Rijksvoogd vergaderd terſtond alle zijn krijgsknegten t'zamen, en trekt tegen de Hameltons, die ook eenig volk vergaderd hadden, daar, na weinig gevegts, de Hameltons de neerlage verwerven. Dus vlugt de Koninginne Maria in aller yl na Engeland. Aldaar onder 't Engels gebied gekomen zijnde, ſchrijft zy aan de Koninginne van Engeland, hare vlugt, op 't beſt datze kon, bewimpelende. Elizabeth beſchikt haar een bevel, datze haar onthouden zoude by den Zedevoogd van dien hoek lands, daarze toen was, tot dat men van hare zake in den vollen Rijksdag zoude gehandeld hebben. Toonde haar mede ſtuurs tegen de Schotten, wanende dezelve hare wettige Koninginne door wederſpannigheid hadden doen vlugten: begeerende met een, datze de zelve met minnelijkheid weder in haar Rijk zouden ſtellen; dog zulks heeft niet konnen geſchieden. Dus zend de Koninginne Maria een Gezant aan Elizabeth, die ſteld vreemde klagten tegen den Rijksvoogd, en 't volk van Schotland voor. Deze, om Elizabeth in alles wegens 't gehandelde te onderregten, komen haaſtelijk tot Londen, overgevende aan de zelve zeker geſchrift, geſteld by een der geleerdſte van dien tijd, en gaven voor der te kennen den ſtand en de gelegentheid des Koningrijks van eenige jaren te voor, tot den tijd als doen. Elizabeth ziende niet beriſpens waardig in de handelinge van den Rijksvoogd, en ſliſt egter dit geſchil niet, willende d'een en d'ander gunſt bewijzen. Deze dingen geſchieden in den jare 1568, en in 't beginzel des volgenden jaars, keerd den Rijksvoogd weder in Schotland.

De gevangene Koningin vlugt.

En zend een Afgezand naar Elizabeth.

Maria, zend daar, om in haren naam 't gebied te voeren, Jacob Hamelton, die handeld liſtelijk met den Hertog van Nortfolk, de Heer Thomas Haward, om 't maken eenes huwelijks met den zelven, en Maria Stuards. Dit ontdekt zijnde, word den Hertog gevankelijk gezet op de plaatze, genaamd den Tour in Londen, en de Koningin Maria word met meerder voorzigtigheid bewaard, dan ze plagt. De Hameltons, niet wel konnende ruſten, krijgen wederom eenigen aanhang, en word in oproer den Rijxvoogd dood geſchoten, in wiens plaatze komt te volgen Mattheus, Grave van Lennox, Grootvader van Jacob de VI. en Vader van Hendrik d'Arley, door 't opſpringen van zijn kamer ſchandelijk gebleven. Deze wierd door aanradinge van Elizabeth geſteld. Maakt zig Meeſter van een der ſterkſte Kaſteelen des Koningrijks, met Maria houdende, en nam aldaar gevangen den

Rampen in Schotland voorgevallen.

Aartsbisschop van S. Andries, en den zelven overwonnen hebbende door 't regt, geweest te zijn een der aanleiders ende raadplegers van't ombrengen des laatsten Konings, word veroordeeld met den strop het einde van zijn leven te maken: word derhalven tot Sterling gehangen, ende weinig tijds hier na begind men weder wederspannigheid in 't Rijk te zien, ende word de Grave van Lennox, Voogd des Rijks zijnde, overvallen ende doodgeslagen.

Schotland komt door den Graaf van Marcy weer in rust.

Jan Areskin Grave van Marcy, komt in 't jaar 1573. in zijn plaats 't gebied t'aanvaarden. Toen begonnen de tweespaltigheden en viandschappen watte verminderen, en op te houden, en was Schotland toen langen tijd in tamelijken vrede, ende wierd Jacob, zoon van Maria, Koninginne, in 't Onreoms geloof onderwezen, ende opgebragt, van welk hy openbare belijdenisse inde Schotze taal heeft doen uitgeven, in den jare 1581.

Ander opzoer in Schotland,

De Vrede dus een wijle tijds in 't Rijk gebloeid hebbende, ziet men inden jare 1585. plotzelijk en onverwagt een nieuwe onruste opstaan: want vele Heeren, Graven, en Edelen, aanhang hebbende wel van tien duizend mannen, komen den eersten van slagtmaand omtrent S. Nimanes Capel, en nemen daags daar aan volgende, in de stadt Starlingen, en worden genoodzaakt te vlugten. De grootste vande Stad op 't Casteel, den Koning Jacob zelve zijnde een der vluchtelingen. Zy planten hare Banieren viandlijk voor 't Kasteel, en Jacob zend van't zelve zijn geheim-schrijver, Jan Martlande, aan hen-lieden, verzoekende vande belegeraars: Eerstelijk, dat des Konings leven en staat mogt behouden blijven. Ten tweede, dat de Grave van Montresse, Claivorde, en den Oversten Stuard mede mogten van zulx verzekerd zijn. Ten derden, dat alle zaken mogten verhandeld worden met minnelijkheid, en op zulke voorwaarden woude hy hem in hare handen geven. Hier op gaven zy tot antwoord: *Wy roepen God tot ons getuige, ons voornemen alleen te wezen de behoudenis des Konings eer en staat: zijn Majesteit te verlossen uit de handen van die gene, die nooit zijn Majesteit opregtelijke hadden geëerd, dan voor zo veel zy wisten haar bezonderlijk t'haren nutte dienen.* Waren dienstwilliglijk bereid zijn Majesteit allebehoorlijke gehoorzaamheid te bewijzen. Die by hem waren, zijn hem bedektelijk viandig. Op 't tweede, de genoemde zijn de bezonderste aanstokers, en d'aandrijvers der onruste in Gods Kerke, ende 't gemeen welvaren. Hebben zijn Majesteit misleid, waar door zo vele verwoestingen in 't een en 't ander zijn gevolgd, hangt derhalven hen groot ongeluk boven 't hoofd: vinden hen daarom in 't gewisse bewogen tot liefde van Gods Kerke en 't gemeen welvaren de voornoemde te recht te stellen, en met dezelve te handelen, als men bevinden zal te behooren, zo zy pligtig bevonden zouden mogen worden. Op 't derde, verzogten hem, dat zulx dog mogt geschieden met de vreedzaamste middelen in behoorlijke tijd, tot een welgevallen van alle opregte beminnaars des Vaderlands, hier toe aanbiedende alle haar vermogen aan te wenden. In tegendeel verzogten de belegeraars van haren Koning, dat'er een algemeene verbeteringe van alle ingeslopene misbruiken, zo der Kerke, als van borgerlijke mogt geschieden. Dat hy wilde goed vinden hare oude handelinge, inhoudende d'opregte verklaringe van hare zake, ter tijden wijle voorders zal met de algemeene Rijxvergaderinge besloten worden. Dat tot bevestinge van alle't zelve, alle de bezonderste en sterkste plaatzen des Koningrijks in hare handen zal gegeven worden, en gezuivert van hare ingeslopene misslagen: ook gehouden mogen worden by den Raad van den ouden Adeldom, in aanmerkelijk getal vergaderd. Ten tweeden, dat de verstoorders van 't gemeene besten in hare handen mogen geleverd worden, tot dat hare zaken by recht mogen afgehandeld wezen. Ten derden, dat d'oude Wacht, en andere nodige zedige manieren, in haar plaats met toestemmen

vanden

vanden bloede des Rijks mogen gesteld worden. Koning Jacob, veel ligt ziende, waar dit heen woude, staat haar 'talles toe. Tot voldoening van 't gene besloten was, wierd 't Kasteel van Dumbertonum gesteld in handen van den Heere Hamelton; 't Kasteel van Edenburg, Rijks hoofdstad, in handen van Jacob Hinne, Ridder; 't Kasteel Starling wierd wederom gesteld in handen vanden Grave van Mare; 't Kasteel Blaknes aan Santaloni la Kieke; Duglas aanden Grave van Auguise, als regte erfgenaam des zelven. Voor 't tweede wierden in handen vanden Edeldom gelevert, d'Overste Stuard, den Grave van Montrosse, Arab Claifort, Cotches, Clentarno, mitsgaders den Heere Graey, Leston en Seton, William Stuard, Hopman van Dumbertonum, Sondvyl Bloddi. Deze wierden terstond in bewaringe van verscheiden Edellieden gesteld. Tot voldoeninge van 't derde, wierd d'oude wacht versteld, ende Grammors als Gebieder daar over gesteld vanden Adeldom. Zekere vertrouwde Edellieden namen d'opzigt omtrent den Koning zelf: Terwijle vlugt Arant Stuard na Dubertonum, en word aldaar haastelijk te water en te land bezet. Robbert Hamelton van Ismarchon, eer valschelijk beschuldigd hebbende de Heeren van Mames, ende Eman-hastel, waar over zy verwezen wierden, viel in handen der verwezene. De Aartsbisschop van St. Andries, wierd door de leerlingen van St. Andries gevangen, en te regt gesteld voor den Adel, ende wierd omgebragt. De leeraars ende leesmeesters der Onroomsche wierden in alle plaatzen weder ontboden, en ingesteld. De Jesuyten, Abten, Prelaten ende Priesters, wierden, zo men de zelve kon bekomen, gevangen gesteld, om uit 't land te voeren. Vele der zelve, voorziende 't onweder uit de duisterheid der wolken, vlugten naar Frankrijk, of elders. Dus wierd alles in korten tijd hersteld buiten 't vermoeden van alle menschen zonder bloedstortinge. Ondertusschen bleef de Koninginne Maria Stuards in Engeland nog in verzekeringe. De zelve was in 't beginzel harer aankomste genoegzaam in vryheid, en van Elizabeth geëerd ende geacht. Men deed' haar vermaak met jagen, vliegen, en ander tijdverdrijf: mocht als 't haar beliefde, veranderen van d'een in d'ander plaatze des Koningrijks, die zy maar achte voor haar vermakelijkst' te wezen, dog niet zonder eenige, die op haar pasten tot bewaring: maar gelijk alle vryheid, eenigzins met onvryheid vermengd zijnde, den mensche doet na verder haken, inzonderheid lieden, van deurlugtigen Huize afkomstig: alzo was 't met deze Koningin. Voorwaar niet onprijzelijk, zo 't middel wettelijk waar geweest; maar pragtige hoovaardye, en eergierigheid heeft vele, anders deftige lieden zijnde, doen dwalen, ende dwalende gebragt in 't uitterste verderf. Zy, om tot ontslakinge te komen, houd met vele buitenlanders t'zamen handelinge, ende zoekt aanhang te maken met veele misnoegde Roomse, en 't gewaande regt tot de Kroon van Engeland, mits d'onwettelijke geboorte van Elizabeth en kon zo niet in vergetenheid komen. 't Scheen haar meê tot voordeel te strekken, Roomsgezind zijnde, dat de Paus de Koninginne van Engeland, als een wederspannige des Roomsen Stoels, in den Ban had gedaan, en afgesneden van 't lighaam der gemeinde Kerke; zy gelovende volgens Paus Bulle alle onderdanen vande gehoorzaambeid harer wettige Koninginne ontslagen te zijn. Om tot haar voornemen te komen, heeftmen vele Heeren aan haar zijde zoeken te krijgen, die namaals zulks met bitterheid hebben moeten bezuuren. Zy zijnde een Princesse van uitmuntende geestigheid, en verstand, verzeld met stoutmoedigheid tot uitvoeringe harer aanslagen, had een bezondere bevalligheid, om iemands herte te winnen: wist haar zeer bequamelijk na den tijd te schikken, den nood haar veeltijds tot een deugd strekkende: heeft'er vele tot wederspannigheid verwekt tegens Elisabeth onder 't dekzel van haar ten Echt te nemen: heeft'er eenige vande

Schotland komt zonder bloedstorting weer in rust.

Maria regt kabaalen in Engeland op.

Grootste van Engeland, in lijden gebragt, die met haar in handelinge, zo hier als om andere onbehoorlijke daden, waren in getreden, en is tot Jork, den Grave van Northumberland hier om onthalst; den Grave van Westmerland ontvlugt; den zone vanden Hertog van Nortfolck, waar mede zy van huwelijk had gehandeld, heeft lang op den Tour zig moeten onthouden, en is eindelijk mede onthoofd. Zy wist de Edelen, en wederspannelingen heimelijk van onderhoud te verzorgen. Men ontdekt een verraad tegen Elizabeth. In den jare 1586. komt aanden dag een vloek-verwantschap, van eenige Edelen gehouden met eenen Anthonis Babington, om de Koninginne Elisabeth, zittende in haar koetze, of te paard, te doorschieten, en als dan Maria Stuard te verklaren voor Koningin van Engeland. Hier over zijn in 't zelve jaar, inde herfst-maand, veertien vande bezondersste aanleiders, ende medepligters dezes aanslags ter dood gebragt, toen quam 't al 't gene men in 't heimelijk dus lang had gebrouwen, te voorschijn. Elisabeth had al van te voren iets gemerkt van hare loosheid, maar nu volkomen berigt hebbende, was haar gemoed van Maria Stuard vry wat vervreemd, aanmerkende (niet tegenstaande alle genoote vriendschappen) verscheidene onlijdelijke aanslagen tegens haar, ende den staat des Koningrijx. De Groote van Engeland, ziende 't perijkel, dat daar uit stond t'ontstaan, vertoonen aan hare Koningin, dat 't leven, Kroon, en den Staat van haar Land, met een't welvaren van hare onderdanen niet kon behouden wezen, zo lang de Schotze Koningin in 't leven zoude zijn. Verzogten derhalven, dat de zelve in 't regt gestelt zoude worden, om met haar volgens 's lands regten en wetten te handelen.

Die van de genegentheid tot Maria vervreemt.

De Groten van Engeland verzoeken de te regt stellinge van Maria aan Elizabeth.

De Koninginne Elizabeth, bevindende den voorslag der Grooten niet onverwerpelijk, stelt zes en dertig van de voornaamste en aanzienlijkste der Rijks-vergadering, met eenige Raads-Heeren ende andere lieden, daar eenige Roomse mede onder waren, de welke in de Regten ervaren waren, om hare zaken in't bequaamste te verhandelen. Deze zijn gekomen tot Fodringam, alwaar Maria als toen was. Zy heeft in 't eerste niet willen voor de gestelde Regters verschijnen, voorgevende, datze was een vrye Koninginne, niemands onderdaan, en derhalven geen geregtsbank onderworpen; dog na veel weigerings is zy verschenen. Inkomende was geleid van eenige Edellieden, en hare Staat-Jongvrouwen, tot in een groote zale, alwaar deze Heeren t'zamen zaten. Zy wierd statelijk nedergezet in eenen stoel, tot dien einde daar gebragt. Gezeten zijnde, wierd haar van 't Hoofd der vergaderinge den last harer daarkomst ontvouwen, namentlijk: dat Elizabeth, hare hoogstgebiedende Princesse, lang ende vele van haar Maria had verdragen, en genoegzaam by oogluikinge eenige dingen, tot haar nadeel strekkende, had ongemerkt henen laten gaan, eer zy ooit had konnen gebragt worden tot eenige strafheid: maar konde nu, behoudens de zuiverheid haars gewissens, niet langer ledig staan, als voerende het zwaard van Gods wegen niet te vergeefs, niet zo veel als om haar eigen, maar als om Gods zake, en tot behoudenis van haar Koningrijk. Was hen lieden uit gemelde hoogste magt geboden hare beschuldinge haar voor te dragen; met een aan te horen de verantwoordinge, die ze tot ontschulding wist voor te stellen. Waar op zy na openbare betuiginge antwoorde, dat zy was een vrye Koninginne, niemand onderworpen, dan God alleen, wien zy alleen maar was gehouden rekenschap te geven van haar doen, en laten. Daarom verzogt zy voor eerst, dat hier van aantekinge zoude gemaakt worden, op dat haar verschijninge aldaar niet en mogt tot nadeel strekken van haar, en andere Koningen, Princen en de Vorsten, hare Bonds-verwanten, inzonderheid haren zoon Jacob. Dit werd door den Geheimschrijver aangetekent, en toen las men haar alle haar beschuldingen voor, mitsgaders eenige brieven, door haar eigen hand ondertekend, geschre-

Die zulks bewilligt.

Maria werd te recht gestelt.

Hare betuiging tegen de Regters.

ven

ven aan verſcheiden, als aan Don Bernardyn de Mendoza, ende Anthonis Babington; als mede eenige antwoorden der zelve geſchreven aan haar wederom, die bewaarheid waren van hare eigene Geheimſchrijvers, als mede de getuigeniſſen van die gene, die door 't regt omgebragt waren, ende eenige gevangenen. Haar wierden mede getoond de brieven, ontfangen van den Heer Paget, en van Charles Paget, den Heer Frans Engelsfeld, ende Trogmarton, zijnde alle gevlugte Engelſche, ende diergelijke meer. Zy ſprak hier ende daar veel tegen, ende inzonderheid in 't algemeen lochenende ooit na 't leven van Elizabeth, die zy haar goede Zuſter noemde, geſtaan te hebben; biddende overzulks, zo 't waar mogte wezen, nooit Gods aanſchijn te mogen aanſchouwen. Bekende geerne wel geſchreven te hebben aan eenige, om hare verloſſinge te vorderen; als mede om de Roomſche die vervolgd wierden, hare verloſſinge te zoeken. Daar voor had zy, en woude als nog haar beſt doen, ende zo 't mogelijk waar, dezelve door haar bloed behouden. Dit ſprak zy in 't eind al weenende. Haar wierd geantwoord, dat de Koninginne van Engeland niemand en doode om zaken, 't gewiſſe betreffende, indien dezelve haar maar droegen, als goede onderdanen betaamd. Zy, ziende op de Heeren van den Raad, beſchuldigde eenige der zelve, als hare vianden zijnde, en zeide voorders wel te bekennen de handen van hare Geheimſchrijvers, maar ſtelde veele uitvlugten daar tegen, en verbloemde veel dingen, die haar tot nadeel mogten ſtrekken: zeide van geenen Babington te weten, of den zelven niet te kennen, alhoewel zy hem noemd in haar ſchrijven, Getrouwe bezondere goede Vriend; als mede, Getrouwe en Wel-beminde: ook in hare ondertekeninge aan hem, Uwe verzekerde goede Vrindinne, M. R. en Uwe verzekerde Vrindinne in der eeuwigheid. M. &c. In een der brieven van Babington aan haar geſchreven, vondmen genoegzaam d'ontdekking van den aanſlag, om de Koninginne van kant te helpen. Want, ſchrijft hy, dat 'er zes Edellieden zijn, die 't volvoeren van den aanſlag op haar zullen nemen, en dat hy zelve, en nog tien Edellieden, ende honderd der gene, die haar navolgen, d'opzigt zullen hebben, om hare Koninglijke Majeſteit te verloſſen, ende om die gene, die nu met onregt heerſcht (alzo zy door 't afſnijden der zelve door den Paus van de gezonde leden der Kerke zijn ontſlagen van hare gehoorzaamheid) om te brengen. Hier was van haar geantwoord; ſteld beſtellinge tot verzekeringe van 't voorgenomen, wat gerugt datze zullen laten gaan. Datze zullen aan eenen anderen hoek lands, dan daarze haar wit wanen te raken, eenig geſchal maken, ende dat de zaken alzo veerdig zijnde, de zes Edellieden haar digt by haar zullen onthouden, om de gelegentheid waar te nemen, alzo tot volvoeren dezes aanſlags genen zekeren tijd en was te beſtemmen, ende moſten eenige ſnel-loopende paarden by haar hebben, om terſtond, 't werk volbragt zijnde, tijdinge aan die gene, tot hare verloſſinge beſteld zijnde, te brengen, op dat zy haaſtelijk ter plaatze mogt wezen, daarze geern waar, eer hare bewaarders van deze vloekverwantſchap mogten komen te weten. Dus wierd den eerſten dag doorgebragt, en daags daar aan volgende wierd zy weder voor de Heeren Rigters gebragt. Begon weder met openbare betuiginge te zeggen, dat al wat zy gedaan mogte hebben, alleen maar was geſchied tot verloſſinge van de Roomſche in Engeland, ende dat zy liever woude wezen Heſter, om voor 't volk Gods te bidden, dan Judith, om hare Majeſteit de Koninginne, te onderdrukken. Had verſcheidenmaal, indien ze mogt ontſlaakt wezen, 't welk haar beloofd was, aangegeven haar beſt te willen doen, om d'oneenigheden te ſtillen, en tot verzekeringe beloofd tot pandslieden haren Zoon, den Koning, ende den Hertog van Guiſe. Hier wierd haar weder opgeantwoord, zulks eenigzints waar te wezen, maar dat de Staten van Schotland niet

Men leeſt haar hare beſchuldiging voor;

Bekent eenige, en logchent zommige punten.

Men ontdekt in een der brieven haar aanſlag tegen Elizabeth.

Werd ten tweedemaal te regt geſtelt.

niet wilden toelaten, dat haren Koning in Engeland zou komen. Veel andere redenen wierden'er op dien dag van d'een en d'ander voortgebragt, waaromder zy dik en menigmaal erbarmlijk was weenende. Ten laatsten sprak ze in 't bezonder met eenige der Heeren, en alles, 't gene gehandeld was, aangetekend zijnde, vertrok de vergaderinge. 't Gene zy voortbragt tot hare ontschuldinge, bestond hier in; datze was een vrye geboorne Koninginne, niemands gerigts-bank onderworpen; ongehouden aan iemand rekenschap hares doens te geven; onder niemands heerschappye staande; niemand boven haar erkennende, als God; en diergelijke. Maar haar wierd wederom ernstelijk voorgedragen, datze in Engeland was gekomen om hulpe by de Koninginne Elizabeth, die haar onder hare bescherminge had ontfangen, als mede datze de Kroon van Schotland aan haren Zoon had overgedragen; derhalven konze geen bezondere geregtigheid haar toe-matigen, alhoewel zulks van vele was ingeprent. Beter waar 't geweest de hooghertigheid van deze Princesse tot lijdzaamheid te vermanen, dan haar tot haar verderf te raden. Deze verhoringe aldus geëindigd zijnde, zijn de Heeren wederom na Londen vertrokken, en hebben aldaar aan de Rijks-vergaderinge, wel bestaande in 450 mannen, vertoond 't gene voorgevallen was in 't verhoren van Maria Stuard, verzoekende van de zelve Vergaderinge haar oordeel en gewijs over deze gepleegde zaken. Deze Vergaderinge, op alles aandagtelijk gelet hebbende, verwees haar de dood waardig te wezen; verzogten derhalven van de Koninginne Elizabeth, datze wilde 't gewijs der Rijks-vergaderinge toestaan, ende 't zelve verkondigen, met een in 't werk te stellen. Toen stond Elizabeth bedut, alzo dit tegens haren natuurlijken aard was lopende; gaf derhalven met droefheid genoeg te kennen, hoe onaangenaam haar zulks was. Dus kanze tot het gewijs niet besluiten, wenschende liever een ander weg te mogen uitvinden, dan tot deze uiterste strengigheid te komen. Niet tegenstaande men alle vlijtigheid, zo mondelijk, als schriftelijk aanwend, om haar daar toe te brengen, zo houdze egter aan, datmen deze zaak nogmaal met alle inzigtigheid tog wil inzien, om een bequamer en zagter middel uit te vinden, om't Rijk, ende haar in gerustheid te mogen houden, alzo 't voorgestelde tog tegens haar genegentheid was strekkende. Hier over houd men weder verscheidemaal raadpleginge met malkanderen, zo in 't bezonder, als anderzints, en na 't alles wel overwogen en met vlijtigheid ingezien was, heeft men geen ander middel tot behoudenis der Koninginne, Staat, en Rijk, mitsgaders het Christelijk geloof konnen beramen, dan die in hare voorgestelde verklaringe was besloten. Terwijlen men dit handeld, komen Ambassadeurs uit Frankrijk en Schotland, om voor de Koninginne Maria te spreken, en gaven uit, dat de handelinge, dus gepleegd met de Koninginne, waar tot agterdeel strekkende van alle Princen, Koningen en Vorsten: wanende, dat het leven van een hoogst-gebiedende Princesse niet en behoord in gelschil getrokken te worden: te meer, alzo dezelve als biddender wijze in Engeland was gekomen, en daarom niet als gevangen had behoren gehouden te worden, en als gevangen niet en kon misdoen. Nooit was 't gehoord, zeidenze, dat een Schotze Koningin, 't opperste gebied in haar Rijk voerende, in Engeland zoude te regt gesteld worden. Nimmer was'er diergelijk gewijs in de wereld gesmeed. Dog dit, en 't gene zy meer voorgaven, wierd door de Engelschen ligtelijk wederleid. De Gezanten houden voorders aan, belovende, dat'er van nu voortaan niet meer zoude ter hand gevat worden tot nadeel van den staat van Engeland. Zy zouden 't alles beletten. 't Zelve verzekeren mede hare vrienden ende bondgenoten met zegelen harer handen, ende toestellen van verscheide pandslieden. Hier op gaven d'Engelschen voor antwoord, dat de zegelen en pandslieden der Princen haar

Punten die zy tot hare ontschuldiging inbragt.

Die men beantwoord.

Zy werd ter dood verwezen.

Elizabeth kan daar toe niet besluiten.

De Afgezant verdedigt de zaak van Maria voor de Koninginne.

weinig

weinig voordeel konden doen, hare Koninginne om 't leven zijnde. Want veel ligt zouden de pandslieden zijn luiden, die hare Koninginne voor ketters zoude achten, waar mede een en beloften uit zouden zijn, en't bewaren van dierg elijke zoude niet weinig zorgelijk wezen. Dus en konden de Regtsgeleerde in Engeland geen zekerheid tot hare Koninginne, staat en Rijk ſtellen in 't eeuwig gevangen houden der Schotze Koninginne. Elizabeth dee beloften haar beſt te doen, op dat niet gedaan zoude worden tegens regt, en hare duslange gepleegde goedigheid. En zo vertrokken de Gezanten, niet met 't meeſte genoegen; latende Elizabeth haar genoegzaam troosteloos, om de Schotze Koningin in 't leven te behouden. De Rijksvergaderinge hieuw geduriglijk ſterk aan by hare Koninginne, dat'et vonniſſe der Vergaderinge mogt van hare Majeſteit ondertekend worden, om 't zelve ten uiteinde te brengen, op dat de gemeente in geruſtheid mogt geſteld worden, en 't leven van hare Majeſteit zeker zijn.

Die met het meeſte genoegen vertrekt.

Eindelijk zijnde, dat langer uitſtel onluſt mogt verwekken in d'een of d'ander der Groote, word zy bewogen 't gewijſde t'ondertekenen, op den 1 Februarius 1587, en 't zelve met'et groot zegel van Engeland geveſt zijnde, geeft'et in handen van haren Geheymſchrijver Davidſon, die, daar na van eenige Heeren der Rijksvergaderinge gevraagd zijnde, of d'ondertekeninge van hare Majeſteit geſchied was, zeide, *ja: 'k heb 't onder my beruſtende*, en, zo 't zelve voorder afgeeiſcht wierd, geeft'et zelve over, zonder eenige naardere laſt van hare Majeſteit te hebben. Deze gelegentheid neemt men waar, dus vaardigtmen af na Fodringam eenige Raads-heeren van 't Hooge-huis der Rijksvergaderinge, en word aldaar de Schotſe Koninginne gebragt op de groote zaal van 't Kaſteel, in 't bywezen van meer dan 200 menſchen. Zy quam op de plaats, daar toe geſteld, met een verwonderens waardige kloekmoedigheid, toonde haar gants onverbaaſt, en was gekleed op 't çierlijkſt' met eenen lang afhangenden tabbaard van zwart geperſt zattijn, bezet met gitte knoopen, en koſtelijke paarlen; op haar hoofd had zy een çierzel van fijn doek, hangende tot op der aerde. Haar boven-rok van gebeeld zattijn, met een onder-rok van karmozijn-fluweel. Zy ſprak met wreedheid, *Getuig'*, *ô omſtaanders! van my, dat ik ſterf een trouw Schot en François; een trouw algemeen Roomſch.* De Heer Richard Fleter, Deken van Pietersborg, woude haar iets voordragen tot hare vertroostinge op d'onroomſche manier; dog zy wilde gants na den zelven niet hooren, en zei, *valt my, en u zelven, ik bid u, tog niet moejelijk, want ik gegrondveſt ben in 't oude algemeen Rooms-geloof, en tot beſcherminge van 't zelve ben ik vaardig mijn bloed te ſtorten.* De Deken ſprak tot haar, dat hy aldaar gekomen was, om uit Koninglijke laſt haar ziele eenige vertroostinge toe te voegen, en, na dat hy eenige vertroostinge haar voordroeg, viel zy verſcheidemaal in zijn reden, hem belettende 't gene haar op 't alderhoogſt noodig was. *Ey Heer Deken*, zeize, *queld u dog niet met my. Ik ſterf in 't geloof, daar in ik geboren, en opgevoed ben.* Den Deken antwoorden haar: *Mevrouw, 't waar nu eens tijd 't waangeloof, met een beter te verwiſſelen. Toond berouw en leedweezen over uwe voorledene zonden, en veſtigd u geloof op den eenigen Grond-ſteen, u hoop en vertrouwen ſtellende alleen op Jeſus Christus, wiens bloedige verdienſten alleen 't gewiſſe konnen geruſt ſtellen, en afweeren Gods toorn, door onze menigvuldige boosheden over onzen halze gehaald.* Zy zeide wederom zeer ernſtelijk; *moeid my niet in deze zaken.* De Grave van Kent, en Shraesberry, ziende datze gants niet na den Heer Deken wou hooren, zeiden: *Mevrouw, wy willen met den Deken God voor u bidden, op dat u hert mag verligt worden met waaragtige wetenſchap van Gods heilige Woord.* Daar op antwoorde zy: *Myn Heeren, voorwaar, zo gy God met my wilt bidden, zo wil ik u van herten danken, en achtet voor een groote goedgunſtigheid*

Elizabeth, hevig geperſt zijnde door de Rijksvergadering, onderteekent het vonnis.

Men brenge Maria in de groote zaal van 't Kaſteel.

Hare reden met den Deken.

gunstigheid t'mywaarts; maar dat ik my zoude voegen in uwe gebeden op de zelve maniere, die van verschillend geloof zy, zoude my tot groote zonde strekken. De Graaf van Kent zeide: *Mevrouw, 'k bedroef my op 't alderhoogste over uwe weigeringe, en te zien in uwe handen deze ydele overgelovige dingen.* Zy antwoord: *'t betaamd my den Heere Christus in de hand te hebben, om aanziende 't afbeeldzel het waaragtige te gedenken.* De Graaf zei: *de Heere Christus in 't herte te hebben, alleen den troost der Christenen te wezen, en al hoewel zy hare ooren stopte, om d'aangebodene genade Gods niet te achten, zo wilden zy niet te min God voor haar bidden, dat hy haar tog wil vergeven alle hare zonden, en hare ziele ontfangen hier boven in zijn Rijk.* Hier op zeize; *bid, en ik zal ook bidden.* De Heer Deken dede alsdoen een heftig en bewegelijk gebed overluid, en gedurende 't zelve deed zy haar bezonder Gebed in 't Latijn, overluid met tranende oogen, en 't Crucifix in de handen. Dit gedaan zijnde quamen twee Beuls, knielende voor haar, en biddende om vergiffenis. Zy sprak haar toe, *'k vergeef u mijn dood, en alle, die lang na mijn bloed gedorst hebben, en 'k bidde God, dat hy u alle wil bekeeren.* Dit gezeid hebbende, begaf haar weder met buiging harer kniejen tot het gebed, en bad in 't gemeen om vergiffenis van alle hare zonden, zeide, datze vertrouwde inde dood Christi, door wiens bloedvergieten zy alleen meend zalig te worden; voor wiens voeten, 't afbeeldzel in haar hand hebbende, zy gewillig haar bloed wil storten, en na 't lezen van eenige latijnse gebeden eindse in 't Engels, biddende voor 't welvaren des gantschen Koningrijks, voor de Koninginne van Engeland, datze over hare Landen mag heerschen in vreedzaamheid; als mede voor haren zoon, den Koning van Schotland, dat hy tog mag bekeerd worden tot het Rooms Geloof, en dus na 't kussen van 't Crucifix voleind hebbende, begind haar tot sterven gereed te maken, ende met hulpe van hare Staat-Jongvrouwen haren tabbaard uit beginnende te trekken, quamen de Beuls, om haar te helpen. *'k En ben* (zeize) *niet gewoon by dus een menigte volks my t'ontkleeden, veel weiniger door hulp van zulke Staatjonkeren,* meenende de Beuls. En zo de zelve haar Agnus Dei haar vanden hals lichten, rukte zy 't zelve weder na haar, zeggende, *dit komt mijn Staat-Jongvrouwen toe, die de waarde u daar voor zullen geven.* Zo deedze meê met haar andere hals-vercierzels. Ende wederom haastelijk een paar fluweele mouwen, die met haren tabbaard uitgetrokken waren, aangedaan hebbende, nam zy haar afscheid van haar Staat-jongvrouwen, de zelve kussende, en met de hand zegenende, deedze die van 't Schavot gaan, en alzo de zelve van weêmoedigheid schreiden, bestrafte zy haar, zeggende, *nu zult gy Maria Stuard in 't kort zien eindigen alle hare rampzaligheden;* en hare Dienaars, die bezig waren met latijnse gebeden te prevelen, met 't maken van een Kruis, gezegend hebbende, nam mede haar afscheid van de zelve, sprekende; *getuigd mijnen 't halven aan mijnen zoon, dat ik sterf goed Rooms,* ende mits vielze neder op haar kniejen met een groote kloekmoedigheid, zonder in 't alderminste eenige veranderingen van koleur te betoonen; gants geen vrees voor de dood kon men in haar bespeuren. Een van hare Jongvrouwen bond haar een doek voor d'ogen, zeer kostelijk met goud gewrogt, en op de Roomse maniere tot eenige heiligheid gewijd; en alzo op hare kniejen, sprak zy den 31 Psalm: *In te, Domine, speravi, &c.* dat is: *Op u Heere heb ik gehoopt, op dat ik in der eeuwigheid niet beschaamd werde*; en die geëindigd zijnde, strekte zy haar lighaam vrymoedelijk weder, roepende meermaals: *In manus tuas, Domine, commendo Spiritum meum*; dat is: *In uwe handen Heer beveel ik mijnen Geest*, en een vande Beuls haar handen neêrhoudende, sloeg den anderen met een byl toe, en scheiden 't hoofd van 't lighaam met twee slagen. Het hoofd nam den Scherpregter van stonden aan op, ende vertoonde 't zelve aan 't volk: daar op de Deken, en 't volk riepen; *Alzo moeten vergaan alle*

Zy bereid zig ter dood.

Haar kloekmoedigheid in 't sterven.

Word met twee slagen 't hoofd afgehouwen.

alle de Vianden van God, en de Koninginne; 't gene den Grave van Kent, by 't lighaam komende, mede luide uit ſprak. Alle hare kleederen en gewaad wierd uit de Beuls handen genomen, ende 't kleed, over 't Schavot leggende, ende zijnde bebloed, mitsgaders zo der ietwes was beſprengd met het bloed der Schotze Koninginne, wierd terſtond verbrand in 't bywezen van haar alle, op dat geen overgelovigheid en quame te geſchieden van hare gunſtelingen, de Roomze. Want 't bleek daar na, dat men meende 't lighaam te ſtelen, of een gedeeld deszelven, alreede de loode Kaſſe doorbroken zijnde. Maar aande houte komende wierden verſtoord; en een fluweele kleed meê dragende wierden achterhaald, ende twee der zelver hebben 't met de galg moeten betalen. De Heer Talboth, zone vanden Graaf Straesberry, wierd afgevaardigd, om de tijdinge tot Londen te brengen, ende quam aldaar daags daar aan volgende. De tijdinge aldaar gekomen zijnde van 't onthalzen der Schotze Koninginne, zagmen terſtond van 't Gemeent zegevuuren de gantſche Stad door branden. 't Geluid van alle de klokken, in meenigte in dees Stad zijnde, zoude een ſchier de ooren verdoofd hebben. Eliſabeth van 't gedane niets wetende, vernam wel dra uit de vreugdevuuren, wat 'er van was. Dus zagmen haar de geſtoordheid langen tijd daar na uit de oogen glintzeren, wanende 't bloed der gekroonde Hoofden zo ſlegtelijk niet behoorde geſtort te worden, maar met meerder ſtaatie en voorbereidzelen: ook achtende, 't geſchiede tot kleinheid te ſtrekken van hare Koninglijke macht, alzo men 't bloed der Koninginne had zonder haar weten dus ſchandelijk geſtort. Toen zag men haar droefheid, niet alleen in woorden, maar vertoonde haar ook in 't uitterlijk, want zy kleede haar daar na in 't zwarte, rouw dragende over hare Nichte, de Schotze Koninginne. Men leeſt in de H. Boeken, dat, toen 't Iſraelitſche Heir zegepraalde in 't overwinnen van den wederſpannigen Abzalom, dat de gekroonde David het heil betreurde. Zo gink 't hier mede, alhoewel d'een en d'ander 't gebaar ten gevalle van 't gemeent wat moſt ſchikken.

Haar gewaad werd verbrand.

Men ſteeke over haar dood te Londen zegevuuren.

Elizabeth is over haar moorddood t'onvreden.

De geſlagene Koninginne, ſtaande nog onbegraven, alhoewel met droogende kruiden toegemaakt zijnde, en dorſt niemand eens daar van reppen, om d'ongunſte der Koninginne niet te gevoelen. Dus ſtaat zy tot inde volgende oogſt-maand, de welke beſtemd wierd tot hare begravinge, en geſchiede met Koninglijke pronkerye meer als gemeen, welke uitvaard gezeid word gekoſt te hebben meer dan honderd duizend guldens, tot laſt van d'Engelſche Koninginne, en wierd geſteld in 't voert, Graf van Catharina van Spanjen, Huis-vrouw van Hendrik de VIII. op het alderkoſtelijkſte toegemaakt zijnde tot Pietersborg. Dit 's 't einde geweeſt van deze ongelukkige Princeſſe. Zy is geſtorven 44 jaren oud, zijnde een der ſchoonſte en bevalligſte Prinçeſſen der gantſche wereld, bruin van oogen, en hair, grootachtig en friſch van lighaam, in 't ſpreken lieftallig, vermengd met een Koninglijke ſtatigheid, waar mede een ieder met haar omgaande, genoegzaam was verſtrikt: hebbende de eere van gedragen te hebben twee Kroonen, als namentlijk, de Franſche en Schotſche, afkomſtig van Koninglijken ſtam, zo van Vaders als Moeders zijde, wiens leven, dood en gantſe handelinge kan ſtrekken tot een ſpiegel van vele veranderingen ende ellendigheden. Indien hare grootsheid ware vermengd geweeſt met nederigheid; ende haar veranderlijk gemoed met gezetheid, nooit had de wereld deftiger Princeſſe gedragen.

Haar Lijk werd Koninglijk ter aarde gedragen.

JOHANNA DOUGLAS;

Gemalinne van

G L A M E S.

De schoone Douglas, voor den Regter valsch betigt,
Moet Jacobs woede en haat op't bitterste bezuuren;
Een haat, die eeuwig voor haar Stamhuis schijnt te duuren,
En haar op't straftooneel berooft van't lieve ligt.

Koning Jacob vervolgt het Huis van Douglas.

TEn tijde als Jacob Stuard, den vijfden van dien name, Koning van Schotland regeerde, vervolgde de zelve Koning het vermaarde Huis van Douglas in Schotland, zodanig, dat hy niet anders en zogte, als het geheele geslagte van Douglas uit te roejen. Onder andere, en is'er geen deerlijker nog beklagelijker zake den zelven Huize overgekomen, als't gene men leest, dat Johanna Douglas, vrouwe van Glames (moeye van Jacob Douglas, namaals Grave van Morton, en Viceroy van Schotland, welke onder Jacob de VI. onthalst is) heeft moeten bezuren, van den voornoemden Koning. Deze Johanna Douglas was valschelijk beschuldigd, dat zy neffens haar man, zone, en een oud Priester,

Beschuldiging van Johanna.

voorgenomen hadde door tooverye, den Prince te doen sterven: alhoewel nu zelfs onder't pijnigen, hare dienaers niets tot haar nadeel hadden beleden, ja dat ook haar aanklager Jan Lyon (die haar voornamelijk daarom beschuldigd hadde, om dat zy geweigerd hebbende hem te trouwen, een ander tot haar man verkoren hadde) berouw hebbende van deze zijne valsche aanklachte, opentlijk betuigde, haar t'onregt beschuldigd te hebben; zo wierd zy dies niet tegenstaande,

Werd onschuldig ter dood verwezen.

van hare Richters verwezen, levendig verbrand te werden, op den berg voor het Slot van Edenburg, d'executie van welk vonnisse, niet en geschiede zonder de uitterste ontstelteniſſe, en ontferminge des volks, 't welke betreurde, dat zulken edelen, wijze, schoone, en onnozele personagie, zo wreeden en pijnlijken dood moste

En levendig verbrand.

uitstaan, die zy evenwel met meer dan een mannelijke couragie, met groote lijdzaamheid verdroeg. Dit vermeerderde nog te meer de tranen en klagten van de aanschouwers, door dien, ieder genoeg bekend was, dat alleen de haat, die de Koning haar broeders toedroeg, dit zo wreed een vonnisse over haar hadde doen

Haar Gemaal sterft aan een been-breuk.

vellen: haar man zoekende door de vlucht het over de muuren van 't Kasteel t'ontkomen, brak zijn been, en stierf van dien val; de zone wierd wegen zijne zo onnozele jaren gespaard; en d'oude Priester, alzo men niets tegen hem konde bewijzen, en hy de pijnbank met een onverschrikt gemoed uitgestaan had, wierd vry gelaten, en Lyon d'aanklager, en lasteraar, uit het Rijke gebannen; het welke ook bevestigde d'onnozelheid vande voornoemde Mevrouwe van Glames.

JOHAN

JOHANNA,

Koninginne van Spanje.

De jalouzye ſmoort Johannaas vreugde en luſt,
En baart aan haar Gemaal een doodelijke ſmarte,
Die zo de wrangheid van zijn ega trekt ter harte,
Dat hy den geeſt geeft, door haar driften ſteeds ontruſt.

HIer voor hebben wy gezien hoe zeer de jalouzy gewoed heeft in verſcheide mannen omtrent hare vrouwen, maar nu zullen wy het tegendeel vertonen van een vrouw tegen haar Gemaal. Daar af hebben wy een klaar en levendig voorbeeld in Johanna Koningin van Spanjen, en moeder der Keizeren Ferdinand, en Karel de V. welkers jalouzy, als Gomezius uit den mond van haren Artz Martiaan verhaald, oorzaak van haar, en haars mans Philippi quijnende ziekte, ook ten leſten van beider dood geweeſt is. Deze Vorſtin was zeer jaloers op de Koning Philippus haar Gemaal, (gelijk Gomezius verhaald) ja zo, dat zy hem nooit in ruſt liet, maar hem altijd quelde. Nu, 't zy dit gequel van zijn Gemalin hem te zeer verdroot, of dat eenige andere redenen hem daar toe bewogen, hy verliet Spanjen, om in Nederland, dat hy zeer beminde, te trekken. Zy, zig niet met de Staat-zaken bemoejende, had niet in haar gedagten, dan haar afwezige Gemaal; invoegen dat men haar, dag en nagt mijmeren gaande, naaulijks met geweld een woord kon doen ſpreken. Zy had geen vermaak in 't geen dat tot haar gezegt wierd, dan als haar moeder om haar te verblijden, tot haar zeide, dat men een vloot voor haar toeruſte, om haar in Nederland te voeren. De moeder bad haar dieshalven zo lang geduld te hebben, tot dat zy verloſt was van kinde, en dat men haar dan terſtond met d'eerſte goede wind, naar haar Gemaal toe voeren zou. De Koninginne Moeder Iſabella, in haar geeſt zeer bedroefd, om dat haar vertroo-ſtingen vrugteloos waren, deê onder ſchijn van lugts verandering, met haar dogter de Vorſtin Johanna, een reis tot Complute, daar de Cardinaal Aimenez woonde. De verborgen droefheid verbrand het ingewand, en verbijſterd de geeſt, zo men haar geen uitvlugt geeft.

Johannaas doodelijke jalouzy.

Haar Gemaal trekt naar de Nederlanden.

Haar jalouzy daar over.

Aimenez betoonde toen zijn vermogen, om de gedagten van des Konings Dogter te verzagten, en verheugde grootelijks de moeder en dogter, door gedurige koutingen van vele dagen. Deze Vorſtin trok evenwel na Nederland, daar zy met haar Gemaal met alle eerbewijzingen ontfangen wierd. Maar deze ziekte ontfonkte haaſt weer. Johanna had in haar geſtoet een zeer ſchoone Jongvrouw meê gebragt, op dewelke Philippus verliefd wierd. Dit veroorzaakte terſtond weer zo groote ergwaan, dat men 't Hof vol aanbrengingen, beſchuldigingen, en twiſten zag. Zommige benijders ſtrooiden uit dat het hair van deze Jongvrouw Philippus oogen meeſt aanlokte. Johanna van ſpijt byna berſtende, dee terſtond deze dogter ſcheeren, en hier mee niet vernoegd, ſchond haar geheel aangezigt door verſcheide wonden. Philippus, deze onbetamelijke handel niet verdragen konnende, berſt uit in heftige en ſmadige woorden tegen zijn Gemalin, by dewelke hy in lange

Trekt na de Nederlanden.

Haar Gemaal verlieft op haar Staat-juffer.

Johannaas wraak daar over.

tijd daar na niet quam. Deze jalouzy vermeerderde dagelijks d'ongesteldheid van Philippus, die, weer in Spanjen gekeerd, en van ontallijke zorgen gedrukt, zig niet van zo veel ondragelijke lasten ontslaan kon, maar in 't bed geraakte, daar hy, eenige dagen voor zijn dood, in tegenwoordigheid van zijn Gences-meester, zijn klagten uitstortende, zeide: *Ach! wie heeft my in deze ellenden gesleept? wie heeft my met deze schoone naam van Koning belast, en, onder deze schijn, in de bangigheden, die my nu omringen, en ellendig maken, getrokken?* De jalouzy was een der voornaamste oorzaken, om de welken de Koningin Johanna, na haar Gemaals dood, in een duistere eenzaamheid verborgen bleef, en 't overige van haar leven in droefheid, geween, en zwaarmoedigheid versleet. Zy was kloek van inbeelding en geheugenis, maar niet van oordeel, om de voorgestelde dingen t'onderscheiden. Hoewel Buchananus schrijft dat Keizer Karel de V., Johanna zijn Moeder in eeuwige gevangenis dee bewaren, om dat zy weer huwen wilde, zo zijn'er nogtans andere treffelijke Historyschrijvers, die getuigen dat het om de ongesteltheid van haar geest was.

Haar Gemaal sterft daar over van droefheid.

Als ook Johanna door droefgeestigheid.

M A R I A,

Gravinne van Celant.

De dartele Mary verlaat haar Egemaal,
En bakert zig alom in snode ongodlijkheden,
Dog moet om hare wraak ten moordschavotte treden,
En 't leven derven door een hou van 't gladde staal.

IN de Stad Casal in Piemond, hoorende onder den Markgraaf van Montferrat, was een zeer rijk man, maar van zeer geringen afkomste, genaamd Jacob Scapardon, welke, meer door onbehoorlijke middelen, en openbaren woeker, als anders zeer magtig en rijk was geworden. Deze nam ten huwelijk een griekssche vrouw, die de Markgravin van Montferrat, moeder van den Markgraaf Wilhelm, meê gebragt had, in de reize dieze met haar man gedaan hadde in Griekenland, toen de Turken het land van Macedonien afliepen, en de Stad Modon, gelegen in Morea, in namen. By deze vrouw verkreeg Scaperdon een redelijke schoone dogter, welke zeer fraai, lustig, en wakker van geest was, en wierd den name van Witte Maria gegeven. De vader stierf kort na haar geboorte, zijnde alree een oud man, nalatende een groote schat.

Ouders van Maria.

Witte Maria, oud geworden zijnde tusschen de zestien en zeventien jaren, wierd van verscheide perzonen ten huwelijk verzogt, zo om haar schoonheid, en zonderlinge lieftalligheid en bevalligheid, als ook om haar groote middelen, zo datze ten laatsten huwde aan Hermes Vicomte, of Borggraaf, zoon van een der voornaamste Huizen van Milan, dewelke haar terstond na de bruiloft met zig nam in zijnen huize, latende de griekssche vrouw, zijn schoon-moeder, in haar huis blijven, om in de woeker-handeling van haar overleden man te continueren. Deze

Huwt aan Hermes.

Edelman

Edelman, die met een half oog terſtond wel bemerkte wat een man in zijn tas had, hebbende eenige tijd met zijn Gemalinne huis gehouden, zag wel haaſt datze met een andere toom moeſt bereden worden, vermits datze ligtveerdig en vol begeerlijkheden was, ja niet anders en zogt dan een onbehoorlijke vryheid, waar om dat hy al zoetjens zonder kijven of razen haar gewende in huis te blijven, en nauw het oog op haar hiel, en onthaalde haar meer, dan hy uit zijn naturel zou gedaan hebben, aan een die zo ligtveerdig niet en ware, om haar t'onderhouden in hare behoorlijke pligt en goede zeden. En hoewel dat binnen Milanen de Vrouwen by na zulken vryheid hebben als hier te lande, zo liet hy nogtans niet toe, datze in eenige huis anders verkeerde, als by Mevrouw Hippolite Sforce, de welke hem op zeker tijd vraagde, waarom dat hy zijn Gemalin zo kort hiel, en dat'et beter (na haar oordeel) was, dat hy haar den toom wat langer zou geven, vermits dat'er vele waren, die'er op ſpraken, en hem voor onbeleefd hielden, meenende dat hy, of al te verzot of te jalours op haar was. Waar op Hermes zeide: *de gene, die zulx van my zeggen, kennen den aard niet van mijn Gemalinne, de welke ik liever hebbe een weinig kort te houden, dan haar te veel vryheids te geven, tot mijner oneer en ſchande*: want, voegde hy'er by, *niemand, dan ik, weet waar my de ſchoen u ringd.* Want voorwaar zijn voorzegginge wierd naderhand wel vervuld, tot haar eigen ſchande en verderf, als men in 't kort uit'et vervolg hooren zal: want hebbende zes jaren gehuwd geweeſt met dezen wijzen en voorzigtigen Heere, is de zelve komen te ſterven, waar over zy zeer bedroefd was, en gaf haar toen na haar mans uitvaard tot Montferrat, en daar na tot Cazal ten huize haars Vaders, vermits haar Moeder ook overleden was. Hebbende dan de handen vry, en de gelegentheid om na haar welgevallen haar welluſten te koeſteren en te genieten, zo maakte zy t'eenemaal daar haar werk van, om haar zelven fraai en net op te tooyen, en 't aanzigt te blanketten, en dus opgepronkt zijnde, d'oogen op elk een te ſlaan, en haar tijd te verdrijven met alle Edellieden, die door haar ſtraat quamen, 't welk de regte weg was, om daar door te geraken in 't top van onkuiſche weelde, en een zeker middel om haar val en elende te bereiden, gelijk wy in 't kort zullen hooren.

Hy bemerkt haar ligtvaardigheid des houd hy haar kort.

Werd daar over aangeſproken.

Zijn antwoord.

Hy komt te ſterven.

Terwijle dan, dat Witte Maria te Cazal van veel perzonen onthaald en gevrijd wierd, die haar wel hadden willen trouwen, zo gebeurde 't dat'er twee vryers van grooten aanzien, onder andere waren, die hun zelven haar aanboden, om te trouwen, namelijk: de Heer Gilmond Gonzaga, na bloedverwant vanden Hertog van Mantua, en den Grave van Celant, een groot Heere in Savoyen, van welke, de laatſte na veel moeite, haar herte vermorwde, en ten wijve kreeg. De bruiloft wierd zeer feeſtelijk en koſtelijk gehouden, na dat de hoogheid vereiſchte vanden genen die zy trouwden, maar het duiſter en donker weêr gaf een voorteken dat de vreugde en blijſchap in 't huis vanden Grave niet lang zou duren. Want van dien tijd af, dat den Heere van Celant vertrokken was in zijn dalen van 't Gebergte van Savoyen, zo begon hy te merken met wien dat hy te doen had, en dat deze Vrouw, alle andere in ligtveerdigheid en ongebondentheid te boven ging, waarom dat hy voor zig nam, haar dien weg af te ſnijden, eer datze in de ruimte van quâ gewoonte zou komen. Hy poogd haar dan met alle beleefdheid en vriendelijkheid tot haar behoorlijke pligt te brengen, en ſtelt haar voor oogen hoe grooten ſchip-breuk haar eere anderzints zou komen te lijden. Zy ziende, dat haar man haar loze treken was merkende, en niet konnende dus nauw en gebonden leven, ſpeeld wonderlijk de geveinſde, en beweegd daar na haar man, dat hy eens zou gaan na Cazal, om te bezien de plaatze van haar Domeinen. Aldaar zijnde, onthaaldze en kuſtze hem zeer vriendelijk, en hy haar wederom, dog met een ander hert, als zy aan hem toonde

Twee minnaars bieden haar hunne trom aan.

Hertrouwt met de Graaf van Celant.

Hy tragt haar van ligtvaardigheid af te trekken.

Zy vlugt na Pavien.

toonde, want nemende de gelegentheid waar, vlugtze met een deel gelds en eenige dienaars des nagts na Pavyen, en huurd aldaar een groot en heerlijk Paleis, 't welk zy stoffeerde van huisraad na dat haar staat en de hoogheid van haar man vereischte, en na 't groot inkomen dat zy van zig zelfs had. De Grave, 't weglopen zijner Gemalinne gewaar wordende, en overwegende van wat nature, aard, en conditie datze was, deê'er niet veel moeite om maar achte zig gelukkig van zo ligtveerdig en onbeschaamden Hoere ontslagen te zijn. Zy dan, open Hof houdende binnen Pavien, wierd door geheel Italien, door de groote vryheid en gemeenzaamheid die zy aan een ieder verleende, zeer vermaard. Wel is waar, datze wat reputatie hield, en haar geneugten en wellusten met niemand oeffende, dan met kloeke en jonge Edellieden; even gelijk men leest, van de edele, rijke, en vermaarde Hoer Flora van Italien.

En geeft haar tot wellustigheden over.

't Gebeurde terwijl dat zy binnen Pavien dus een wellustig leven leide, dat de Graaf van Massine, genaamd Ardizzin Valparga, gekomen is in dienst vanden Keizer, en heeft zig door de zelve oorzaak vertrokken binnen Pavien, met zijnen broeder. Deze Grave, de schoonheid en aangename bevalligheid vande Gravinne van Celant, wierd daar door zo zeer verrukt, dat hy voor zig nam haar te vryen; tot dien einde dan, by haar komende, geraakt hy in 't kort zo diep in haar gunste, of liever in haar strik, dat hy haar eindelijk inden arm nam, en op honderdderlye manieren kuste, en daar na, met een kleine tegenweêr, haar op een ledekant wierp, en zig met haar vermengde. En voorts met malkanderen wel gediend zijnde, besloten zy 't zamen goede dagen te nemen, ja hy was zo verzot op haar, dat hy anders niet en sprak als door de mond van Witte Maria, nog ook niet anders deê, dan 't geen haar beliefde, en bleef dag en nagt gedurig by haar, over welke malligheid en onkuische liefkozeryen men over al liedekens zong. Maar vermits de liefde van een geile en ligtveerdige vrouw los en veranderlijk is, zo duurde volgens dien, 't rijk van weelde en wellustigheid vanden armen Ardizzin niet lange: want deze ligtveerdige Hoer, hebbende haar oogen geslagen op Robert van Sanseverin, Grave van Gayaz, een jong, schoon en kloek Man, welke een groote vriend vanden Grave van Massine was, wierd zo geweldig op hem verliefd, datze niet van hem duuren konde, en schaften daarom Ardizzin af, ja wilde hem niet meer ten antwoord staan, 't welk Ardizzin niet konnende verduwen, onthaalde haar wederom met veel lasterlijke woorden, waar door zy zulken haat op hem kreeg, datze voor nam hem van kant te helpen. Tot dien einde, toonde zy alle tekenen van vriendschap aanden Grave van Gayaz, maar ziende dat hy zulx weinig achte, namze de vrymoedigheid, en schreef hem eenen brief, waar in zy hem haar genegentheid en liefde ontdekte, waar over dezen jongen Heer zeer verwonderd zijnde, ging, na eenige stribbeling in zijn gemoed, verwonnen en betoverd zijnde door haar schoonheid en bevalligheid, by haar, en genoot, met weinig moeiten, 't geen daar Ardizzin zo veel arbeid om gedaan had. Dit leven duurde eenige maanden, en stond de Gravinne zo wel aan, datze boven maten zeer verzot was op haar nieuwe vryer, invoegen, datze op geen ander dingen dagt, dan hoeze hem best zou behagen, en vermits hy 't zelve met weêr-liefde scheen te vergelden, zo beelde zy zig in, datze hem al heel gewonnen had, en daarom ligtelijk tot haar voornemen zou kunnen brengen, maar vond haar bedrogen.

Zy verloopt haar met de Graaf van Massine.

Krijgt een walg van hem, en verlieft op de Grave van Gayaz.

Met wien zy zig vermengt.

Ardizzin, ziende hem dus veracht en versmaad van zijn Meestersse, vertrok van spijt en gramschap uit Pavyen, en sprak over al waar hy quam, zo loffelijk van haar, of zy de vuilste en snoodste Hoer was, die'er in de wereld mogt wezen; 't welk haar ter ooren gekomen zijnde, meende zy dul en uitzinnig te worden, en poogde derhalven

Haar dolligheid over de blameering van den Graaf van Messine.

derhalven, om van zo zwaren hoon haar aangedaan, wraak te nemen, den Grave van Gayaz te bewegen, 't zelve uit te voeren, 't welk hy veinsde te zullen doen; maar alzo hy Ardizzin een goed herte toedroeg, en altijd zijn vriend was geweest, zo zogt hy niet alleen daar geen wraak van te nemen, maar verkeerde en leefde zeer gemeenzaam met hem, meesten tijd t'zamen etende en slapende, en ondertusschen goede dagen en mooy weêr spelende met de Gravinne van Celant, dog zy, daar na merkende, dat den Grave van Gayaz, van haar anders geen werk en maakte, dan om zijn wellusten te plegen, nam voor zig dat zy hem't zelve zou spelen dat zy haar eerste vrijer gedaan had, en doen hem verlaten haar gezelschap, en geliet haar, of haar Man den Grave van Celant haar weêr ontboden had, en datze ook van meeninge was, haar voorgaande manier van leven af te schaffen, datze niet te min hem een goed herte zou dragen, zo lang alsze leefde, om d'eere van zijn gezelschap dieze genooten, en de beleefdheden, die hy haar bewezen had. Deze jonge Heer, 't zy dat hy deze logenen, die op loosheid en bedrog gebouwd waren, gelove gaf of niet, zo geliet hy hem nogtans 't zelve te geloven, verliet haar, en sneed dit leven af, en stelde haar uit zijn zinnen, en begaf zig te Milanen, tot zijn groot geluk, want zy hem anders lagen geleid en een snoode part gespeeld zou hebben. Als nu den Heere van Gayaz uit Pavien vertrokken was, zo kreeg deze Venus wederom een lust om te verzoeken d'omhelzingen van Ardizzin, en wist zig zo fraay t'ontschuldigen, van't gene dat tusschen hem en haar gepasseerd was, en 't lok-aas van liefde zo listig uit te werpen, datze wederom met hem verzoende, gevende haar lighaam tot bevestiginge van dien, aan hem ten besten, om'er zijn wille meê te doen, als hy te voren gedaan had: als zy nu vervolgden hun spel van minne, en dat Ardizzin geen zwarigheid meer en had, dan van zig zelfs te verblijden, nog zy, dan haar lief t'onthalen en t'onderhouden, zo is haar wederom in den zin gekomen de begeerte van wrake, en poogde Ardizzin te bewegen den Grave van Gayaz om te brengen, welken Gayaz haar geweigerd had, Ardizzin te dooden. En om Ardizzin tot'et ombrengen vanden Grave van Gayaz te meer aan te hitzen, zogtze hem wijs te maken, dat hy geen grooter nog doodelijker viand ter wereld en had, en dat hy zou gezworen hebben, eerder niet te konnen rusten, voor dat hy hem van kant geholpen had. Ardizzin wel bespeurende uit wat herte dit haar voornemen sproot, veinsde zig haar vervloekten wille te volbrengen, en komende tot Milanen by den Grave van Gayaz, verhaalden hem al't gene de Gravinne hem gezeid had, en 't verzoek dat zy aan hem gedaan had. Daar op antwoorde den Grave van Gayaz, hoe meenigmaal zy hem gebeden en gesmeekt had met gevouwen handen, hem zelfs om te brengen, en ontdekten toen voort van beide zijden, 't godloos en moordadig voornemen van deze listige, booze, en wraakgierige Hoer, namen toen beide voor, om zig van dit wanschepzel der nature t'ontslaan, en t'zamen als vrienden te leven, en bragten alzo haar tijd met vreugde over, en quamen in geen gezelschap of daar wierd gesproken van 't ongeregeld leven en bedrijf vande Gravinne van Celant, welk gerugte heel Milanen vervulde. Maar 't geen dat haar aldermeest quelde, na dat zy een lucht daar af gekregen had, was zeker referein, dat Ardizzin (zo men zeide) tot haar groote oneere gemaakt had, want toen meende zy haar zinnen te verliezen. Ook binnen Pavien wierden anders geen liedekens gehoord, dan die gemaakt waren op d'onkuischeid van deze Gravinne, 't welk een oorzaak was, dat zy naulijx meer op straat dorste komen. Ten laatsten beslootze om van daar te vertrekken, en begaf zig weêr te Milanen; alwaar eene Don Pedro de Cardone, bastaard-broeder van den Grave van Colizan op haar verliefde, en veel moeiten deê om haar liefde te verwerven, en zijnen wille van haar te verkrijgen; 't welk zy

Zy snijd den laatsten Minnaar om ongehoorzaamheid af.

Zy verzoent haar met den Grave van Messine.

Zy leid op wraak toe.

Werd van beide de Graven gehoont.

Trekt naar Milanen.

ziende, en denkende, dat dezen den regten man zou zijn, om haar wellusten te voldoen, en haar wraakgierig voornemen te volbrengen, wilt den zelven zo t'onthalen en te betoveren, dat hy zig zelfs hield voor de gelukkigste Edelman van Sicilien, ja vande geheele wereld, en wierd zo verzot op haar, dat hy om haren 't wil de Stad van Milanen in brand zou gesteken hebben, indien zy zulx begeerd had, in 't kort, zy beweegd hem, wraak te nemen vande schenders van haar eere (zo zy zeide) en noemde hem wie de zelve waren, te weten, den Grave van Massine en van Gayaz, gelijk hy 't zwoer en beloofde, alzo volbragt hy 't ook; want kort daar na, Ardizzin uit eten gegaan was, zo heeft hy hem waargenomen, met vijf-en-twintig gezellen, en in zeker straatjen, daar den Grave doorkomen moest verwagt, de welke al vrolijk aankomende met een zijnen broeder, en vijf of zes andere van zijn gevolg, zag hem terstond van alle zijden besprongen, zo dat hy, na kleine tegenweer, met de zijne daar deerlijk vermoord wierden. Dog Don Pedro, kon dit zo behendig niet beschikken, of den Hertog van Bourbon, die Stadhouder vanden Keizer binnen Milanen was, quam'er nog dien zelven nagt achter, en nam hem gevangen. Don Pedro, dus inde knip zijnde, ontdekte al den handel, en dat'et alleen door 't ingeven en verzoek van de Gravinne was geschied, welke daar op ook gevangen zijnde, beleed het zelve rond uit, vertrouwende dat haar goude Kroonen, haar genoegzaam beschermen zoude, maar de zelve vlogen weg met haar leven: want 's daags na dat zy gevangen was, wierd zy verwezen om onthalst te worden. De Gravinne horende dit vonnis, en meenende dat'et geen ernst was, en wilde haar zelfs niet bereiden om te sterven, nog haar voegen om God om vergiffenis te bidden van haar zonden, tot'er tijd toe datze gehaald wierd van boven van 't Kasteel, en datze haar zag leiden op de merkt, daar 't schavot was opgeregt, om loon na haar werken t'ontfangen. Daar begon toen d'ellendige Vrouw zig te bedenken, en voor al 't volk haar zonden te belijden, ootmoedelijk God biddende, dat hy niet en zou willen achtslaan op haar misdaden, nog met haar in 't gerigte treden, want indien 't vonnis ging na haar verdienste, dat'er dan geen zaligheid voor haar te hoopen was. Ook bad zy, dat het volk voor haar zou bidden, en den Grave van Gayaz die daar niet was, dat hy haar de gramschap vergeven wilde, en de verradery die zy hem gedaan had. Aldus zo stierf ellendig de gene, die in haar leven nooit boosheid en vond, die zy niet en hadde durven bestaan, nog en bekende nooit iet qualijk gedaan te hebben, dan zaken die haar niet en mogten dienen tot haar wellust en genoegte.

Aangaande Don Pedro de Cardonne, een jongeling van een of twee-en-twintig jaren, de zelve raakte vry door de hulpe en neerstigheid vande bevelhebbers van 't leger, niet willende de Hertog verliezen zulken krijgsman, nog de hulpe vanden Grave van Colizan.

Alwaar zy zig ter wrake aan eene Don Pedro overgeeft.

De Graaf van Messine werd vermoord.

De Moordenaar werd gevangen genomen, als ook Maria.

Werd ter dood verwezen.

Zy werd onthalst.

Don Pedro raakt vry.

GEMA:

GEMALINNE
van
JOHANNES,
Hartog van Paliano in Calabrie.

d'Onnooſle Hartogin, van eenen kus beticht,
Gevoelt een droef gety van deerlijke oogenblikken,
En moet in eene ſtrik door egaas woede ſtikken,
Wiens razerny haar rooft van't aangenaame licht.

EEn droevig voorbeeld vande helſche jalouſy, veroorzaakt uit valſch vermoeden van een kus, verſchaft ons Johannes Hartog van Paliano: welkers Hofmeeſter Leonard Cardona, een verborgen haat tegen Marcellum Campeggium, en 's Hertogs Gemalinne opgenomen hebbende, des zelfs zoontje heeft ingegeven, aan zijn Vader te dragen, dat hy Campeggium zijn moeder had zien kuſſen. De Hertog (gelijk zodanig des menſchen weekheid is, dat hy in zulke zaken meer door dulle onzinnigheid, dan gegronde redenen gedreven word) al te licht de woorden van't opgemaakte kind gelovende, ondervraagd eerſt wel ſcherp de Kamenier: maar deze zijn verdriet niet uittende, helpt hy haar om hals, zijn vrouwe tijd gevende, om haar miſdaad te belijden: maar ook deze niet bekennende, ſtuurd hy haar een ſtrop, en een dagge; (niet tegenſtaande zy zwanger was) met de keur van beiden. Zy voor de dulle onwetendheid haars mans Gode om vergiffenis gebeden hebbende, zeid met een onverſchrikken gemoed: geen zoort van dood te willen ontwijken, wanneer 't haar Man en Heere zo geviel. Dies de Graaf van Alifano, broeder van des Graven van Montorien huisvrouw, verzeld met zijn broeder Cardona, haar eerſt geblindhokt, daar na met een linnen ſtrop verworgd heeft.

Haat van Leonard tegen de Hertogin van Paliano

Hy verwekt in den Hartog een jalouzy.

Zijn woede daar over.

Hy verwurgt zijn Gemalinne.

Belangende de Hertog van Paliano, de zelve is inden jare 1561. neffens zijn broeder Carel Caraffa Cardinaal, met den Graaf van Alifano, als ook Leonard Cardona, door Paus Pius de vierde, inde gevangenis vanden nieuwen tooren tot Romen onthalſt; dog den Cardinaal wierd in 't Kaſteel St. Angelo, de plaats van zijn gevangenis des nachts verworgt. Dog wat den Paus daar meeſt toe beweegd heeft, om deze Heeren te doen ſterven, kan men breder lezen in 't Vorſtelijk Treur-toonneel, de negen-en-dertigſte Hiſtorie, en andere ſchrijvers.

Straffe des moorders.

RAHUS BENXAMUT,

Vorst der Mooren,

EN

HOTIA

Zijne Gemalinne.

De dappre Rahus doet het heir der Christnen vlugten,
En rukt zijn Gemalin uit haar gevangenis;
Dog sneuveld in een strijd, daar hy verwinnaar is,
't Geen haar van 't leven rooft door derelijke zugten.

HIer voor hebben wy gezien wat bittere vrugten de helsche jalouzy gebaard heeft; maar nu zullen wy verhalen de groote liefde en droevige dood van Rahus Benxamut, Vorst der Mooren in 't Koningrijk van Fez, en Hota zijn Gemalinne, waar van Hieronimus Ozorius in zijn History van Portugaal gewach maakt.

Onder Emanuel, Koning van Portugaal (zegt hy) wierd d'oorlog in den jare 1516 in Afrika gevoerd. Ataidius, zijn Stede-houder in dat land, was met een magtige bende op roof in 't land van Maroco getrokken. Hy overviel de genen, die zulx niet verwagten, en vond dus Rahus Benxamut, een vermaard Overste onder d'Arabiers, die daar zijn leger, en volgens de gewoonte zijn gezin had. De Portugezen bedreven schrikkelijke moord, en kregen een groote roof van menschen en beesten. Rahus zelf geraakte echter weg, terwijle de Christenen, met de roof beladen, langzaamelijker voort trokken, vergaderde hy een getal van ontrent zeventig ruiters, met de welken hy al dreigende, van achter rondom reed. Daar quamen ondertusschen meer by. Hy maande terwijl niet alleenlijk de zijnen aan, maar prikkelde ook d'Arabiers, (die met de Portugezen streden, aande welke zy verbonden waren) dat zy hen zouden verlaten en verraden. *Ziet hier*, zeide hy, *treffelijke gelegentheid om God, Mahometh, en onze magen te verzoenen, zo gy een drom makende, u by ons voegd, en deze honden en vreemdelingen omringd, en van alle zijden dood, gy zult groote roof, en een eeuwige roem verkrijgen; en 't verloste Vaderland zal u hier af dank weten, wakker makkers, wakker spitsbroeders, wischt de schande van uw verbond met een eerlijke overkoming af.* Hy riep dus; maar zy wierden echter niet bewogen. In tegendeel, zy, om hun getrouwheid te meer aan d'onzen te doen blijken, begaven zig met de roof in de voorste geleden. Rahus bereide zig alreê, om als ongelijk, af te trekken: maar zijn Gemalin, Hota genoemd, een vrouw van zonderlinge schoonheid, en vierigljk bemind en beminnende, riep uit de hoop hem by de

Rahus werd door Ataidus geslagen.

Tragt zig te wreken.

by de naam. Hy bleef ſtaan, en kende de ſtem, en wiſt het ongeval, dat haar overgekomen was. Zy vande Krijs-overſten een korte zamenſpraak verzogt en verkregen hebbende, ſprak Rahus: *Waar zijn uw beloften en trouw? Hoe dikwils hebt gy gezworen dat gy myn gevangenis en gevaar met uw dood zelf afweeren zoud? zie, ik word gevangen weg gevoerd; en lijd gy dit, zal ik meineedige of blôhertige zeggen? zeker, ik weet niet welke laſter onbetaamlyker voor een man is. Waar zijn nu de ydele woorden van uw dapperheid: ſchaam u van't gerugt, dat dus gelogen heeft.* Rahus wierd door deze redenen, en door de woede van zijn liefde aangeprikkeld. *De dag*, zeide hy, *is lang, de verwinning in Goas hand, en de dapperheid in mijn arm. Vertrouw...* Maar zy, met haar hand het ſtof van d'aarde op rapende, en om hoog werpende, zeide: *Dus heeft de wind de getrouwheid uwer woorden verdreven: vertrek, ondankbare; geniet een ander, die gy, gelijk ik zie, boven my geſtelt hebt.* Maar Rahus trok terſtond, volgens de gewoonte van dat volk, zijn ſchoen uit, en wierp die naar haar, 't welk een teken, en een heilig pand van trouw is, die bewaard was, en bewaard zou worden. Hy zig toen naar zijn ruiters keerende, zeide tot hen: *Indien de liefde u ooit getroffen heeft, zo heb deernis met my, en met mijn Gemalin, en komt ons te hulp. Ik bid u, by ons heiligdom, by de roem van ons volk, en by dit mijn leven, 't welk niet langdurig kan zijn, zo deze weg gevoerd word, valt aan; de Goden helpen de ſtouten, en minnaars.* Hy, en d'anderen deden toen een aanval, die van d'onzen klockmoediglijk afgeweerd wierd, tot dat Ataidius, in d'uitterſte bende ſtrijdende, en zig verweerende, aan zijn hals, in 't ſcheiden der wapenen met een ſpeer van Rahus getroffen wierd, en neerſtorte. De dood van d'Overſte veroorzaakte verwerring, die zo veel te grooter was, om dat'er ook krygelheid en ſtrijd om de plaats was. Zommige wilden deze, andere wilden die plaats hebben; en dit met zo groot een twiſt, dat zy (ô doodelijke woede!) de vyanden verlatende, by na malkanderen aangetaſt hadden. De bondgenoodſche Arabiers dit ziende, en gelijkelijk van deernis over zo edel een Hertog getroffen, keerden hun wapenen tegen d'onzen, en, in een oogenblik de ſlagordening brekende, doodden en vingen het meeſtendeel. Hota wierd dus ontfangen. De verwinner Rahus, haar met hem leidende, trok op zig d'oogen, redenen, en prijs van alle die zijn getrouwigheid en dapperheid verkondigden, en hen beiden voor gelukkig hielden; welke brave daad, zy met een gedurige en uitnemende liefde en vriendſchap erkende. Want eenigen tijd naar deze victorie gebeurdet, dat Kerif, den Koning van Fez ſlag leverde, alwaar Rahus, in 't vervolgen van eene zijner vianden verſlagen wierd, want deze hem omkeerende, in vollen renne doorſtak hem met een lancie. Hota, beweende zijn dood met ontallijke klagten en tranen, leide 't lighaam in een koſtelijk graf, en onthiel haar negen dagen van eten en drinken, dat haar de dood veroorzaakte, en wierd gelijk zy belaſt had, by haar man begraven: want zy oordeelde dat'et onbehoorlijk was, dat een paar, dat elkander met zo een vierige liefde bemind had, lang door de dood geſcheiden zoude zijn.

De reden zijner Gemalinne tot hem.

Zijn antwoord.

Zijn aanſpraak tot zijn volk.

Hy ſtort op den viand.

Ataidius ſneuvelt.

De Kriſtenen werden geſlagen.

Rahus ſneuvelt in een anderen ſtrijd.

Hota ſterft van droefheid daar over.

Sabellicus, in zijn Hiſtorie van Venetien, verhaald ook een zonderling, dog droevig exempel der echte liefde van een Smyrniſche vrou, die door de Venetianen in die ſtad gevangen, en met andere vrouwen na de galeyen gebragt wierd, datze in 't gaan 't graf van haar man ontmoete, daar zy neerviel, de zark omhelſde, met een klagende ſtem haar man riep, en zeide: Ach! lieve bruidegom! den gehelen ondergang van ons vaderland, is oorzaak, dat de wrede viand haar gevangen voerd, die nooit door liefde, nog geweld van u kon geſcheiden worden, ô wee my! men ſleept my van u, zo dat ik niet meer mijn lieve vaderland, nog u dierbaar graf zal zien. Ik meng mijn tranen met u aſch: laat ik u geeſt door ſmeken bewegen: maar

Dergelijk voorbeeld.

maar wat komt my over? ik wil veel liever sterven, dan dit lieflijk omhelzen verlaten. In 't spreken dezer laatste woorden, bleef zy als aan het graf gehegt, zo dat ze door geen dreigen, bidden, nog geweld daar af te rukken was. Deze stantvastigheid vergramde een soldaat die haar geleid had zodanig, dat hy haar zijn zwaard dwars door 't lijf stak, dies zy 't geluk had, datze in haar vaderland, en op de plaats bleef, daar zy begeerde te sterven.

JOHANNA D'ALBRET,

Koninginne van Navarre.

Johannaas Godsdienst en de wrokzugt van Cathrijn
Doet haar ellendiglijk op 't onvoorzienste sneven,
Door een vervloekte list geholpen uit het leven,
Des dronk zy ten bankette een doodelijken wijn.

Paryssche bruiloft.

DE heele wereld is genoegzaam bekend, die onmenschelijke moord van Parijs, welke gemeenlijk de Parijsche bruiloft genoemd word, om dat, op de Koninglijke bruiloft, van Henrik de Bourbon, Prince van Navarre (namaals Koning van Frankrijk) met Margareta, zuster van Karel de negende Koning van Frankrijk, dat vermaard, en schrikkelijk bloedbad over die vande Gereformeerde Religie in 't werk wierd gestelt, niet alleen binnen Parijs, maar inde voornaamste Steden van heel Frankrijk, niemand verschoonende, rijke nog arme, edele nog onedele, jonge nog oude; dog voornamelijk was 't gemunt op de voornaamste Hoofden der Gereformeerde Godsdienst, onder welke geen van de minste en was, d'Edele en Godvrugtige Princesse, Johanna d'Albret, Koninginne van Navarre, Moeder vanden Prince Henrik de Bourbon. Verscheidentlijk wierd'er van haar dood geoordeeld, dog 't gemeenzaamste gevoelen was, datze vergeven was geworden. 't Zelve bevestigd ook het Nederlands Martelaarboek, 't welk van deze deurlugtige Koningin dit volgende verhaald: Deze goede Koninginne (staat'er) eer zy kon bewogen worden om tot Parijs te komen, om 't huwelijk van haren Zone, den Prince van Navarre, Henrik de Bourbon, te helpen vieren, met Margareta, zuster van Karel de negende Koning van Frankrijk, kreeg brief op brief vanden zelven Koning, om de bruiloft-stacy by te woonen: maar dewijle zy zwarigheid maakte, aangaande haar Zoons huwelijk met een die van een andere Godsdienst was, zo verzekerde haar de Koning, dat alle zaken zo wel zouden beschikt worden, dat zy in 't minste deel geen misnoegen zoude ontfangen, belovende ook dat hy een dispensatie vanden Paus tot dien einde zoude zien te krijgen. Maar toen de Koninginne verstond, dat den Koning van meeninge was om de bruilofs-feest binnen Parijs te houden: zo woude zy geenzins daar na luisteren: want, zeide zy, *ik wil my niet vertrouwen op zulken oproerigen volk, de welke gezworen vianden van my, en alle de mijne zijn.* Maar de Koning gedurig aanhoudende,

Johanna werd ter bruiloftstatie gelokt.

dende, dat zy, zijn verzoek en begeerte zoude inwilligen, en van eenige zijner Gezanten verſtaan hebbende, dat zy wat begon te wankelen, zo verzogt hy haar nog eens zeer ernſtelijk ten Hove te willen komen, haar verzekerende dat alle dingen zo vreedzaamlijk zouden toegaan, dat zy gants geen oorzaak zou hebben om te klagen. Hier op, zo beſluitze eindelijk om te vertrekken, en quam in Lentemaand, des jaars 1572. met groot gevolg te Blois ten Hove: alwaarze vanden Koning en zijne broeders, &c. met een ongelooflijke vreugde (zo 't ſcheen) ontfangen wierd. En evenwel, dit alles gedaan hebbende, konde hy wel zeggen tot zijn moeder Catharina de Medicis, die hem tot die laſterlijke en vervloekte moord ook ophitſte: *Nu Mevrouwe, heb ik my niet wel gequeten? laat my begaan, ik zalze alle te gelijk in 't net brengen.*

Komt ten Hove.

De elfde van Grasmaand daar aan volgende, wierd het huwelijk gefloten, dat haren zone, des Koningszuſter ten echt zoude hebben, met 300000 Kronen tot 54 ſtuivers 't ſtuk, uit te keeren door zijn Majeſteit. De Koninginne Moeder verbeterde de bruidſchat, met 200000 ponden van twintig ſtuivers. De Kardinaal van Bourbon, oom des bruidegoms, nevens quijtſchelding eeniger ſchulden, ſtond af van zijn recht tot vaders ende moeders erf, Henrik ter gunſte.

De groote der huwelijks-gave.

In 't begin van Bloeimaand verzogt den Koning wederom, op de Koningin van Navarre, dat zy tot Parijs zoude komen, om de zaken, die tot zodanigen bruiloft vereiſcht wierden, te beſtellen; 't welk zy ook inwilligde, en op den zeſden van Bloeimaand ſcheidende, quamze op den vijftienden tot Parijs: alwaarze in die groote en vermaarde Stad, van plaats tot plaats, verſcheiden huizen en winkelen deurſnuffelde, om te koopen zodanige dingen, welke vannoode waren tot cieraadje van dien dag, op den welken zo grooten Huwelijk zoude gevierd worden. Catharina, Moeder van Koning Karel, en konde deze goede Koninginne geenzins verdragen; ende daarom niet ziende onder wat dekmantel zy haar met de reſt zoude mogen van kant helpen, nogtans ontziende hare kloekmoedigheid, en de hoogheid hares geeſts indien zy in 't leven bleef, als ook dat zy dan den Prins haren zone zo niet zoude konnen na hare hand zetten, gelijk zy voor hadde, zo ging zy te rade met eenen Milanees, Renaad genaamd, die zig bemoeide met vergiffigen; welke fijne quant, door zulken middel, hadde onderſtaan den Prins van Condé te vergeven door de reuk van eenen vergiftigen appel, welke door eenig quaad vermoeden eerſt aan eenen hond beproefd wierd, wiens reuk zo ſterk was, datze den Heelmeeſter vanden Prins, om dat hy'er wat te na aangeroken hadde, by na om den hals geholpen had. Deze Renaad, verkopende aande Koningin Johanna een paar geparfumeerde handſchoenen, heeft den weg gevonden, om haar met de zelve te vergeven, ſchoon andere het tegendeel waanden. Maar deze Renaad heeftmen namaals hooren roemen, dat hy van 't zelve nog genoeg hadde voor twee of drie anderen, die zulx in 't minſte niet vermoeden. Des woensdaags daar aan, zijnde den vierden van zomermaand, raakte de Koninginne in 't bed, aan een ſtadige koortze, welke ziekte ontſtond (gelijk men toen uitſtrooide) uit de pijne die zy hadde inde looze otte long, in de welke door langheid van tijd een gezwel gegroeid was, en ook daar toe geholpen hadde, de hitte van 't weder, ende de moejelijkheid van haar lange reis. Deze brandende koortze vermeerderde zodanig, dat de zelve haar binnen vijf dagen het leven benam, tot groote droefheid van alle vroomen, inzonderheid der Gereformeerden, maar tot groote vreugde vanden geheimen raad der Roomſch-gezinden, in 't 44 jaar haars ouderdoms. De ziekte was in hare herſſenen, daarze niet gezogt wierd, en daar des Konings moeder een hand in hadde, ſchoon datze zeer bedroefd ſcheen te wezen over de ziekte van haar goede vriendinne.

Johanna komt te Parijs.

Haar van 's Konings Moeder tegen haar.

Werd door een paar geparfumeerde handſchoenen vergeven.

Sterft daar van.

By

By haren uitterſten wille, onlangs te voren beſchreven, had zy, begerende zonder eenige uitwendigheid van lijk-ſtacy by haren Vader begraven te worden met een uitnemend vaſt betrouwen Gode haar ziel bevolen, en aan haren zone, nevens alle Chriſtelijke deugden, de leere van haren Gods-dienſt en perzoon zijner zuſteren; mitsgaders vriendhoudendheid jegens den Prins van Condé, en Markgraaf van Conty, zijne naneven, en den Admiraal Henrik, noemde zy haren Erfgenaam, biddende den Koning, zijn' moeder en broeders, den zelven met zijn' zuſter in hunne hoede te nemen, en hunnes geloofs ongemoeid te laten. Karel Cardinaal van Bourbon, Oom harer kinderen, ende d'Admiraal waren geſteld tot uitvoerders van haren uitterſten wille. De dood zo ſchielijk van dus een perzonaadje, heeft veel te zeggen gegeven. Eenige duidend als een quaad voorſpook, en dat het een droeve bruiloft-ſtaat zy wezen zoude, die 't lijk volgde. Andere mompelden, dat zy inde herſſenen vergeven ware door den reuk van een paar handſchoenen, die haar den parfumeerder des Konings (daar hier voor van gemeld is) tot dien einde uitgemaakt zijnde, verkoft had. Hier over is by den Koning, als poogende d'opſpraak te beſchamen daar hy mede gehekeld werd, quanzuis ernſtelijk belaſt, vande geſteldheid haars breins kenniſſe te nemen: dog 't zelve nagelaten, door dien 't ligh haam geopend zijnde, inde ſlinker zijde een gezwel gevonden wierd, 't welk uit al te groot een bezigheid en vermoejenis ontſtaan, haar dood veroorzaakt had: zo de Artzen by hunne verklaring in druk uitgegeven getuigd hebben. De Koning zig boven maten treurig gelatende, heeft rouw over haar willen dragen, en 't heele Hof van gelijken, om de heimelijke aanſlagen, die op handen waren, onder dien dekmantel te ſtoppen. De bruiloft-feeſt moeſt evenwel voortgaan, gelijk ook geſchiede, en op die zelve, wierd toen uitgevoerd, die laſterlijke en vermaarde moord van Parijs, waar van deze Edele ende Godzalige Koninginne Johana d'Albret, het voorſpel was.

Orde op haar uiterſte geſtelt.

Haare bede.

Haar veroorzaakt veel gerugts.

SOLINEA,

Gemalinne van

VASILI-ANDREOWICQ,

Grootvorst van Moscovien.

Solinea werd om haar dorre onvruchtbaarheid,
Van eene Rijks vorstinne, op't prachtigste uitgestreken,
In een Non herformt, en in een cel gesteken,
Des stikze in eene vloed van traanen, die ze schreid.

VAsili-Andreowicz, Groot-vorst van Moscovien, is d'eerste geweest, die hem Cair, 't welke Keizer is, heeft doen noemen, en aangenomen den titel, welke noch heden geobserveert word. Deze Vasili-Andreowicz, was een langen tijd in deliberatie uit wat stamme hy een Huisvrouwe zoude verkiezen; dog ten laatsten, hebben de Bojaren hem voor gebragt 1500 Jongvrouwen, alle van voornamen geslachte, en begaaft met groote schoonheid, op dat hy daar uit nemen zoude, die hem 't beste zoude behagen. Maar hy heeft maar eene willen nemen; Solinea genaamd, de dochter van den Knees Johannes Sapur: en als hy nu een-en-twintig jaren met haar in den Echten-staat was geweest, en geen kinderen genereerde, zo wierd hy toornig om haar onvrugtbaarheid, en zond haar na een Klooster Anno 1526. Maar den Metrapolijt by haar komende, om, volgens d'ordre, haar het hair af te snijden, en de kappe aan te doen, heeft zy de kappe genomen, en die zeer onwaardelijk ter aarden werpende, trapte zy met haar voeten daar op: waar over Johannes Schigonna, overste Raad des Keizers, haar niet alleen en heeft berispt, maar ook met pietsen of sweepen zeer gegeesselt, waar over zy zeer weenende, bad God dat hy dit ongelijk woude wreecken. Maar dit niet tegenstaande, en wat tegenweêr zy dede, heeft zy haar tegens haar dank in 't Klooster moeten houden, en is korts daar na desperende van haar verloffingen, mizerabelijk gestorven. Hier na nam hy ten Wijve, de Dochter vanden Knees Basilio Linski, ende by haar kreeg hy eenen Sone, genaamt Johan Vasiliwicz, de welke na zijns Vaders dood Anno 1533 in 't Rijke succedeerde, en tot zijn jaren gekomen zijnde, niet alleen de aldergrootste Tyrannen die ooit op den aardbodem geregeert hebben, is gelijk geweest, maar de selve verre te boven heeft gegaan, gelijk wy hier na eenige zeer wreede en overtyrannige voorbeelden van dezen schrikkelijken Tyran zullen by brengen.

Vasili-Andreowicq trouwt Solinea.

Zend haar om haar onvrugtbaarheid na een klooster.

Werd van haar Gemaals Overste zeer gegezelt.

Sterft uit misno egen

THOMAS de WEENE,

En de Nichte van

HENDRIK de VIII.

Koning van Engeland.

De trouwe Thomas, aan Henricus Nicht verbonden,
En om die daad met haar ten kerker ingeleid,
Sterft, deerlijk klagende om des Konings wrevelheid,
Niet door een glad rapier, maar door zijn minnewonden.

Zusters van Henrik de VIII.

HEnrik d'agtste Koning van Engeland, had twee zusters, van welke d'eene geheten Margareta, trouwde voor haar eerste man, den Koning van Schotland, welke, overleden zijnde, huwde zy daar na aan een slegt Engels Edelman: de tweede Zuster, was genaamd Maria, de welke Koningin van Frankrijk wierd, vermits zy trouwde Lodewijk de twaalfde, dog de zelve Koning had zy maar drie of vier maanden, alzo dien goeden Heere, dit aardsche leven verliet, om 't Hemelsche te bezitten. Daar na, trouwde zy, met bewilliging van haar broeder, een slegt Edelman van zeer kleine Huize, nogtans van den Koning zeer bemind, de welke hy verhief tot Hertog van Suffolk, uit welk Hertogdom, den Koning, den rechten Heere had verdreven. Van 't huwelijk van Margareta en een Engels Edelman is gekomen een dogter, de welke in 't Hof opgebragt wierd, en zeer bemind was vanden Koning haar Oom, die voor zig genomen had, haar aan een perzoon van grooten staat, als zy huwbaar geworden was, uit te huwen. Deze Princesse, was geacht voor een vande schoonste Juffers van heel Engeland, en daar en boven vercierd met uitmuntende deugden en goede zeden.

Hendriks genegentheid tot zijn Nichte, uit een zijner Zusters en een gemeen Edelman geboren.

Op den zelven tijd, wierd ook ten Hove opgebragt een Engels Heer, geheten Thomas de Weene, neef van den Hertog van Nortfolk, zeer edel en rijk, en zeer wel gezien, welke ook vanden Koning bemind zijnde, zo wel ter liefde van den Hertog zijn Oom, die een vande grootste van Engeland was, als ook om zijn rustigheid en aardigheid: wezende deze jongen Heer zo kloek in al 't geen dat hy deê, dat hem alle zaken zeer wel voegden, 't welk hem ook bemind maakten by meest alle de Edellieden ten Hove. Zo nu deze jongen Prince leefde bemind, en een ieder liefgetal, en geen ander zorge hebbende, dan om hem zelfs bemind te houden: zo heeft de fortuin, die altijd doende is om haar rol te spelen, hem een ander spel bereid. en hem zo doen verlieven op de Nichte des Konings, dat hy dag nog nagt geen ruste en had, nam derhalven de vrymoedigheid, om haar aan te spreken, en zijn dienst haar op te offeren, op hoop, dat zy hem mogt ontfangen voor haar dienaar, en aanvaarden voor haar man en lief; in welk eerlijk en billijk verzoek, hy in korten tijd zo veel vorderde, dat hy t'eenemaal in haar gunste geraakte, en zy ook

ook zodanig op hem verliefde, als hy op haar verliefd mogt wezen. Welke onderlinge liefde, gegrondveſt op een gewenſcht huwelijk, hun beide aan elkander dee verloven, het welke een oorzaak was, dat zy toen, van dien tijd af, datze zig aan malkander verbonden hadden, gemeenzaamlijker elkander ſpraken dan zy gewoon waren, en zeer familiaar wierden, en ten laatſten, tot groot ongeluk van hun beide, na veel betuigingen en vernieuwinge van hun gedane belofte, volbragten hun begeerte en 't effect van hun huwelijk. Dit dus heimelijk beſteld hebbende, zonder dat 'er iemand van wiſt, leefdenze t'zamen in vreugde, dog't zelve en duurde niet lang, maar eindigde veel bitterder, als zy 't met vreugde begonnen hadden: want de Koning aangebragt zijnde, dat onder de verkeeringe en ommegang vanden Heere Thomas en zijn Nichte, al vry wat meerder ſpeelde als een ſlegt gevry, gaf laſt, daar over ten hoogſten vertoornd zijnde, niet konnende verdragen dat een ander dee, 't geen hy zelfs zo geerne pleegde, dat zy neerſtig zouden gade ſlaan om hun te betrappen, en leveren in handen van den Overſten van zijn Hellebardiers, 't welk zy met zulken yver betragteden, dat zy den tweeden dag daar na deze twee gelieven t'zamen in een kamer vonden, wat anders doende dan paarlen te ſnoeren, en namenze (volgens den laſt des Konings) beide gevangen.

Zy verlooſt zig aan eenen Thomas de Weene.

Werden beide ont hare gemeenzaamheden uit laſt des Konings gevangen genomen.

De Koning van dit gevangen nemen verwittigd zijnde, en wilde niet dat men ze voor hem brengen zoude, 't zy dat hy vreeſde zig zelfs zo zeer t'ontgaan, dat hy die terſtond zoude doen dooden hebben, zonder te hooren hun verantwoordinge, of dat hy twijffelde, dat hun redenen hem zouden beweegd hebben tot eenig medelijden; want hy had alree voorgenomen hun beide van kant te helpen, waarom dat zy gevangen geſteld wierden binnen Londen, elk op een byzondere tooren, en de Koning gaf laſt aan den Konſtabel van Engeland, dat hy zou 't proces maken van zijn Nichte, en van de gene die haar bedrogen had. Men heeftze ondervraagd, en hebben bekend 't geen tuſſchen hun beide geſchied was, dog voegden daar by, dat al hun bedrijf niet anders en was, als tuſſchen de man en zijn wettige huisvrouw. Dit heeft men den Koning bekend gemaakt, dewelke, niettegenſtaande dat hy wel merkte, dat zijn Nicht geen beter partuur voor haar zou hebben konnen uitvinden, dan die zy op haar eigen hand gekoren had, en heeft daarom niet willen toeſtaan, dit verbond by haar zelfs opgeregt, maar bleef by zijn voornemen van hun te doen ſterven, hem daar toe aandrijvende den voorzeiden Konſtabel Thomas Cremonel, die een doodviand van den Edeldom was. Daarom wezende den Raad vergaderd, heeft den Conſtabel, als hebbende uitdrukkelijk bevel van den Koning, den jongen Prince verwezen onthalſt te worden, en dat de Princeſſe haar geheele leven zou gevangen blijven. Tegen welk wreed vonnis de Hertog van Nortfolk, Oom van den jongen Prince zig dapper kampte, en zo 't herte van den Konſtabel ontroerde, dat hy 't zelve vonnis opſchorte, en niet ter executie ſtelde, uit vreeze dat den Hertog daar wraak van zoude nemen, als hy zonder twijffel ook zou gedaan hebben. Dit vonnis dan weerroepen zijnde, maakte den Konſtabel 't zelve den Hertog bekend, en liet hem met eenen weten, dat de twee gelieven zouden gevangen blijven, tot 'er tijd, dat den Koning volkomen kenniſſe had van de geregtigheid hunner zake. Dit vonnis verzoete niet weinig de gramſchap van den Hertog, hopende dat met 'er tijd de zaak tot een gewenſcht einde zou komen: maar de hope, zo van den Hertog als van de gelieven, was vrugteloos, vermits de Koning niet meer en dagte op hun verloſſinge, maar dat meer is, hun in d'yzers had doen ſluiten, op voorwaarde dus jammerlijk 't overige van hun leven te verſlijten. Als nu dit jonge paar zo digt by malkanderen waren in hun gevangeniſſen, datze malkanderen ziende, konden toeſpreken door een venſter die aan de trap quam, daar den Heere Thomas voorby

Die hun halsgeding beveelt te maken.

Men vonnift Thomas om onthalſt te werden, en haar tot een eeuwige gevangenis.

Men herroept het vonnis.

Zy troosten elkanderen inde gevangenis.

ging, om te wandelen in een galdery die daar ontrent stond, vertroostenze malkanderen, op hoop, dat de Koning nog eens meelijden met hun ellende zou krijgen, en dat al hun lijden en zwaar verdriet een oorzaak zou zijn van meerder liefde tot elkander, hoewel dat hun liefde zo vast gefondeerd was, datze door geen zaak ter wereld kon omgestoten nog verminderd worden. Dog als de arme Prince vernam (de langheid des tijds hem verdrietende) dat de Koning van mening was, om hun in de gevangenis te laten sterven, en dat het zelve ook de Princesse was bekend gemaakt, welke haar geest wakker gemaakt had. Tegen alle't geweld van de furie, hopende altijds, datze nog eenmaal zou verlost worden, en met vreugde genieten dengenen die zy tot een man verkoren had: maar de hoop van deze lieve Princesse was te mager, vermits de Heere Thomas op zeker tijd zo zy malkanderen zagen aan't venster, tot haar by naar in dezer voegen sprak: *Gy weet mijn vrouwe en opregte vriendinne, dat ik u nooit heb begonnen tot dien einde liefde te dragen, daarom dat wy nu aldus gevangen zitten, om door langheid des tijds onze vriendschap te doen vergaan, en te blusschen dit vuur der liefde, dat in ons nog brandende is, hoewel dat men't zelve zoekt te blusschen met ons van een te scheiden: maar mijnen wille heeft altijd een geweest, en ik ben vast in mijn opinie van u te beminnen, en te eeren alle de dagen mijns levens, en dewijl het is een van de voornaamste tekenen van een opregte en getrouwe liefde, dat de gene die liet heeft, alle oorzaken schuwt van te mishagen, de zaak die hy bemind, zo heb ik mijn binnen mijn leven (mijns wetens) geen begeerte gehad om iet te doen of te denken, dat u zou mogen verdrieten of mishagen; 't welk een oorzaak is dat ik u ziende door mijn schuld gevangen, zonder eenig middel van verlost te worden, dan door mijn dood, dewelke niet anders kan zijn dan verdrietig en ongelukkig hier gedoemd zijnde, zo dunkt my voor't best uit'er pijne, de Koning uit'er zorge, en u uit deze gevangenis: want ik twijffel niet, indien nu terstond de Koning uw Oom zekere tijding had van mijn dood, dat gy niet lang zoud blijven in dezen kerker: en dewijle dan, dat mijn dood troost kan geven aan u leven, en dat mijn verligtinge daar aan is hangende, en't einde van ons verdriet daar t'eenemaal in gelegen is, zou ik tegen u niet wel ondankbaar zijn en my zelfs u reed, dat ik u benemen zou't middel van de verlossinge, en my de zekere weg om niet meer te zien u verdriet, 't welk my zwaarder valt, dan of ik moest dragen deze straffe en wrede pœnitentie, om een misdaad die men zo hard niet behoorde te straffen, om gedurig te blijven in deze gevangenis, en kan mijn herte niet verdragen, nademaal dat my alle hope benomen is van te zien het einde van des Konings gramschap, dewelke onze misdaad straft, hoewel van kleinen gewigte, en zelfs fauten bedrijft die honderdmaal snooder zijn: maar't staat my niet toe te berispen de zonden der Koningen, maar ik mag my wel beklagen van dat de wetten zo onregtveerdig zijn, dat de gene die dezelve ordonneerd en stelt, niet en is onderworpen't gene dat hy het gemeene volk op den hals legt. In't kort gezeid, ik heb besloten (en zal't volbrengen) te sterven, zo wel om u te verlossen uit de slaverny, als om mijn geest te trekken uit deze groote en ellendige pijn, die my dag en nagt meer benaud, en honderdmaal onverdraaglikker is dan de dood zelfs: daarom zeg ik u, als gy my niet meer zult zien in't venster, of wandelen langs de galdery, dat gy dan wel meugt verzekerd zijn, dat u getrouwe vriend en wettige man de schuld der nature betaald heeft, en dat gy vrouwe zijt van de gene die hem stervende zal verblijden, wel wetende dat gy als dan zult verlost worden uit de pijne. Wat helpt my ook nevens u te leven, als ik niet en mag genieten de jonsten en vriendelikheden, die my zo veel genoegten gedaan hebben in u gezelschap? Wat baat'et my, dat ik u zie treurig en gevangen, als ik u niet en kan verblijden en verlossen dan door dezen middel? Neen, neen, ik wil sterven, zo zal de wreede en tyrannige Koning de genoegten hebben die hy begeerd, en zijn meester de Konstabel zal zien den ondergang van den grootsten viand die hy ter wereld heeft.* De Princesse hoorende hem dus spreken, was daar over zeer verbaald, en

Zijn aanspraak aan haar.

Waar in hy besluit om haar verlossinge zig van't leven te beroven.

poogde

poogde met weenende oogen, droevige zugten, en zeer ootmoedige beden, hem van dit voornemen af te brengen, maar 't was alles te vergeefs. Om dan een einde van zijn leven te maken, die 't einde niet kon verwagten van zijn ellenden, verkoos hy den honger, om te ſtoppen zijn conduiten, en allengskens zijn kragten te verſtikken, die d'eenige oorzaak en behoudenis zijn van ons leven. Hy liet zig voorſtaan, dat hy door dezen middel God niet en vergramde, gelijk hy zou doen, als hy zig zelfs met een mes 't leven benam. Deze ongelukkige en rampzalige Heer, hebbende dan de laatſte oorlof en vaar wel van zijn vrouwe genomen, heeft zig zelfs, eensdeels van honger, en eensdeels van droefheid, ja ook van d'inbeelding des doods, die hy verkozen had, binnen zeven of agt dagen uit deze ellendige wereld verloſt, tot groote droefheid van veele, ja zelfs van de gene die hem te bewaren hadden: maar 't zelve was niet te vergelijken by de klagten van de ellendige Princeſſe, dewelke haar man niet meer ziende wandelen in de galdery, alzo bleek en doodverwig als hy was twee dagen voor zijn dood, heeft terſtond getwijffeld aan 't ongeluk dat alree geſchied was, en ten ware dat de wagters haar niet in de weg hadden geweeſt, zy zou een korte weg gekozen hebben, met haar zelfs uit 't venſter op de plaatze des Kaſteels te werpen, niet te min belet zijnde alzo te ſterven, namze voor zig de zelve middel van den Prince te gebruiken, alzo dat zy door vaſten zig zelfs zo krank maakte, dat haar ziele haaſt uit 't eilendige lighaam zou gevlogen hebben. Dog den Koning daar van verwittigd zijnde, en verblijd om de dood van den jongen Heere, heeft zijn Nicht uit de gevangenis doen brengen, en haar gedwongen te eten, en te doen leven tegen haar dank, nogtans door langheid des tijds, heeft zy, ſchuwende alle gezelſchappen, niet willende meer hooren ſpreken van een ander man, als van den genen, die des Konings wreedheid haar benomen had, haar leven overgebragt met weenen, zugtende en treurende gedurig om den genen, die zy boven alle dingen des werelds bemind had. Zy heeft in 't laatſte wijzer geweeſt dan hy, om dat alleen de getrouwheid haar onderhield en de droefheid haar mimerende, heeft genomen 't gene dat zy begeerde te verliezen, blijvende geſtadig alleen, om dat zy verloren had den genen, die zy haar trouwe en ook haar maagdom gegeven had.

Zy tragt hem van dit voornemen af te trekken.

Hy ſterft door zig van ſpijze te onthouden.

Haar droefheid over zijn dood.

De Koning verloſt haar uit den kerker.

Waar na zy zig van alle menſchen afzondert.

By na diergelijk voorbeeld is in den jare 1563 voorgevallen: want in 't vijfde jaar der regeeringe van Elizabeth Koningin van Engeland, (Dogter van den voornoemden Koning) wierd Mevrouw Katharina Gray (Zuſter van Johanna Gray, welke door laſt van Maria, Elizabeths Zuſter onthoofd wierd) hebbende voor dezen getrouwd geweeſt aan d'oudſte Zoon van den Graaf van Penbroek, en van hem kort daar na wettelijk afgezet, weinig jaren daar na met kind bevonden by Eduard Seimour Graaf van Herford, dewelke in Vrankrijk zijnde, ſtraks om gezonden wierd; en verhoord zijnde van den Biſſchop van Canterbury, zeiden dat zy wettelijk getrouwd waren, maar niet magtig zijnde om in een beſtemden tijd blijk te brengen, zijn beide in den Tour geſmeten, alwaar zy in 't kinderbedde viel: daar na met oogluikinge, of omkopinge van de bewaarders, zijnde altemets by malkanderen gekomen, en by hem weer bevrugt bevonden, 't welk de Koningin nog meer vergramde, zo dat Sir Eduard Warner, Lieutenant van den Tour van zijn ampt afgezet wierd, en de Graaf in de ſtarkamer gecondemneert voor duizend ponden ſterlings, en een eeuwige gevangenis, alhoewel in 't pleiten van zijn zaak Jan Kales voorſtelde, dat zy wettelijk man en vrouw waren door kragt van haar eigen beloften, zonder Eccleſiaſtique ceremonien van doen te hebben. Mevrouw Catharina, weinig jaren daar na vallende door droefheid in een dodelijke ziekte, heeft ootmoedelijk de Koningin om vergiffenis gebeden, haar kinderen bevelende in haar genade, is in den Tour geſtorven.

Dergelijk voorval.

SCHRIK-

SCHRIKKELYKE VOORBEELDEN van JALOUZY en OVERSPEL.

De dolle jalouzy baard eene reeks van plagen,
Zo doet het overspel door geile min begaan,
En opent eenen weg tot gruwlijke euveldaân,
Waarom men voor zijn tijd voleind zijn levens dagen.

Schrikkelijke Voorbeeld van jalouzy en overspel.

't Geviel in 't jaar 1528 te Bazel, dat een rijk en eerlijk borger Christoffel Bongarthner, alvoren eenigzints jalours van zijn huisvrouwe, in die hertstogt zeer moordadelijk ontvlamde, om dat hy zijn zijden nesteling in 't hembd van zijn dienaer, die by hem verdagt was, gevonden had. Dies hy met geweid de vrouw afvorderd, te bekennen, op belofte van haar zulx te zullen vergeven, datsser met dien knegt verlopen had: haar dreigende met de bystaande dood, indien zy 't lochende. De vrouw alzo geparst, getuigd tegens haar eigen onnozelheid: haar te gelijk met de vlugt op een Dorp by haar zuster veiligende; dog naderhand, door tusschenspraak der vrienden met haren man verzoend, quamze weder t'huis. Dien nagt by haar slapende, zond hy daags daar aan zijn dienstmeid, met de kinderen by zijn eerste vrouw geteeld, van huis; vermoord daar op eerst zijn zwangere vrouw, toen een dogterken schaars vier jaren oud, en voor 't laatste zijn zelven, zig stortende van 't opperste zijns huis, na dat hy alvorens een briefken, deze daad met haar oorzaak behelzende, aande Raad geschreven had; dieze zelfs aan 't doode lighaam niet ongestraft liet, maar het zelfde geleebraakt, en op een rad gesteld heeft.

Een ander diergelijk voorbeeld.

In 't begin van herfstmaand des jaars 1577. doodde de Heer van Villequier Ridder van d'ordre des Konings van Vrankrijk, en Kapiteyn van vijftig mannen van wapenen, in 't Kasteel van Poictiers, daar de Koning toenmaals was, en alwaar de voorsz Villequier gelijk als gunsteling zijner Majesteit ook was gelogeert, zijn huisvrouwe, zo zy opstond van haar bedde, dezelve ponjarderende met een van haar Juffrouwen, die haar den spiegel voorhielde, en haar hielp optooyen: en dat op 't subject van zeker pakket, 't welke de voorsz. Villequier agterhaalde, en door 't welke hy verzekerd wierd van haar hoererie (die hy evenwel van overlang wel wiste datze met vele pleegde.) Dit pakket was geaddresseert aanden Heere de Barbizi, die een schoon jongman was van Parijs, en de weduw getrouwd had van Villemain Meester der Requesten, met de welke hy hoereerde by 't leven van haar man, den welken hy opleide datze zwanger was van hem, hoewel haar man in meer dan tien maanden by haar niet had gelegen: en nog zeidemen, dat de gemelde Villequier een aanslag ontdekt had, welke zijn vrouw had gebrouwen om hem te vergeven, hebbende gevonden in haar koffer een mengzel in deeg, waar meê zy hem zou vergeven hebben, gelijk de gezeide Barbizi ook zijn vrouw vergeven had, om alzo t'zamen te trouwen na de dood van d'een en d'ander, 't welk men gevonden had in de koffer van de vrouwe.

Deze

Deze moord wierd voor wreed geoordeeld, als zijnde begaan aan een vrouwe bevrugt van twee kinderen; en ook zo vreemd, als gedaan in 't logement des Konings, zijn Majesteit aldaar zijnde: maar d'uitkomste en de gemakkelijke genade, die de voorsz. Villequier verkreeg zonder eenige moejelijkheid, deden geloven dat'er in dit feit een heimelijk bevel des Konings was, die deze vrouwe hatede, wegens een weigering in gelijken geval.

In Bloeimaand, des jaars 1581, zeker Raadsheer in 't Parlement te Parijs, geheten Jan le Voix, openbaarlijk onderhoudende de vrouwe van een Procureur in 't Chastelet, geheten Boulanger, zo gevield dat deze vrouw geraakt van een knaginge in haar gemoed, aan den gezeiden Raadsheer verklaarde de begeerte dieze had om zig van haar zonden t'ontslaan, die dit horende, daar mee gekte, en willende met haar doen als voorhenen, zo wederstondze hem klockelijk: de Raadsheer gram wordende, wierp haar duizend scheldwoorden toe, noemde haar hoer en looze teef, en dreigde haar te keer te gaan als een vrouwe van haar ambagt. Eenigen tijd daar na zijnde verwittigd dat haar man op Pinxter-avond haar in 't veld spelen leide, zo klom hy te paarde, en nam met zig eenige roffianen van Tanchou, die haar betrapten in een enge weg, alwaar zy haar in tegenwoordigheid haars mans van 't paard deden halen, en haar den neus eisschende om den zelven af te snijden, niet konnende daar toe geraken, zo sneden en kerfden zy haar alle de kaken open met een rekenpenning die als een scheermes sneed, (een instrument waar mee de roffianen van Parijs zig gemeenlijk behelpen tot zulke voornemens.) Dit beschikt hebbende, keerenze weder na Parijs met den gezeiden Raadsheer, tegens welken 't Hof gezien en ontfangen hebbende d'onderzoekinge, gaf last hem in hegtenis te nemen, weshalven de gemelde Raadsheer gedworgen was zig t'absenteren, en deê door geld en vrienden 't proces overzetten aan 't Parlement van Rouan, alwaar hy t' eenemaal ontslagen wierd, en ontquam door de gulde Poort, zijnde verdragen met zijn partye, voor twee duizend kroonen, en twee duizend andere besteed hebbende om de Justitie d'oogen uit te steken: en hoewel zodanig schelmstuk straffe verdiende; niet te min indien hy 't feit had gebiegt aan mijn Heer Augustyn de Thou, 's Konings Advocaat, die hem was komen zoeken tot in zijn huis om hem daar af te spreken, men zou hem laten gaan hebben voor min als twee duizend kroonen. De Moeder vanden gezeiden Raadsheer na zijn arrest van Justificatie verworven in 't Parlement van Rouan, en na zijn herstelling inden Hove, quam den Koning en Koninginne vinden om hun 't bedanken, tot de welke den Koning zeide, dat zy hem niet en zouden bedanken, maar de quade Justitie die in zijn Rijk was: want zo die goed waar geweest, haar zoon en zou haar nooit moeite gemaakt hebben.

Nog een van die zelfve stoffe.

Zeker Advocaat van onzen tijd, van Grasse in Provence, toegenaamd Tolonio, getrouwd met een eerlijke Jussrouw, gesteld zijnde over d'affairen vanden Heer van Chabrie, Edelman, woonende in een Kasteel niet verre van daar: zig op een dag onder andere vindende in 't huis des voorsz. Edelmans, op die tijd niet tegenwoordig, volgende 't acces dat hy had tot hem en tot de vrouwe (oud omtrent 40 jaren, en moeder van vier kinderen, waar van twee by haar waren, jonge Edellieden wel geboren) gaat boven inde kamer, en vind deze vrouwe nog op 't bed, by welke zig nederzettende, na dat hy van eenige zaken met haar gesproken had, waarom hy op 't Kasteel was gekomen, tradenze in vreemde en vervloekte propoosten, tegen d'eere Gods, en alle respect van eerbaarheid en deugd; 't einde was, datze zig met een zeer schandelijk en verschrikkelijk overspel op die tijd t'zamen verontreinigden. Als zy in dezen afgrond vervallen waren, zo stoetze de Zatan door haar vuile lusten aangedreven, in nog veel gruwelijker zonden en boosheden, want op verschei-

Een ander diergelijk voorbeeld.

verscheide wijzen t'zamen gezworen en geraadslaagt hebbende, zo is 't eerste geweld van hun boos en wreed voornemen geweest tegen den Heer van Chabrie, de welke wierd aangerand en vermoord, wandelende alleen in zijn Beesten-hof, door twee vermomde moordenaars vanden Advocaat uit gemaakt. Na dezen moord beginnen d'overspeelders wederom op den ouden voet, en niet wetende, wat wroeginge der conscientie ofte schande was, geven hun vervloekte wellusten den vollen toom. 't Welk den oudsten Zoon niet konnende verduwen, en ziende dat zijn Moeder op geen plaatze en kon duuren, als d'Advocaat niet by haar en was, doet haar een ernstige en straffe vermaninge, daar by voegende veel ontschuldigingen, om in zijn stoutheid verdragen te worden. De boze moeder ontveinzende haar razerny en verwoedheid tegen haar zoon, beklaagt haar van zijn opinien, regtveerdigt en bedekt stoutelijk haar zake: en deze waterdruppelen der goede en noodwendige onderwijzinge deden maar 't vuur van haar ongebonden begeerlijkheid te meer ontsteken. Na datze dan zeer heftiglijk haar zoon van onbescheidenheid beschuldigd had, en den overspeligen en moordadigen Advocaat uitnemende geprezen, zo drongze haar voorsz. zoon te stellen een reden vol onschuldigingen en eerlijke boete: waar meê nog niet te vreden zijnde, meendeze hem van kant te helpen. Daar was een galdery op 't Kasteel daar dezen jongen Edelman veeltijds ging wandelen, om rondom de schoone landsdouwe en den Hof te zien. Zy was hoog, en daar onder was een hangende rotssteen, aan wiens einde dezen Hof was. d'Advocaat, door 't advijs dezer vervloekte moeder ontnageld behendiglijk eenige berders van de galdery, alzo dat den jongen Edelman kort daar na komende, na zijn gewoonte om des morgens daar op lugt te scheppen, wat voort getreden hebbende, en zijn voet zettende op de losse en ontnagelde berders, valt op de rotssteen, invoegen, dat zijn hoofd door den val verpletterd en 't lighaam gebroken wierd. Dezetwee om hals zijnde, resteerde nog de jongste zoon inden huize, welke geenzins vermoedende dat zijn moeder oorzaak was geweest van deze twee moorden, en nogtans heel gram over 't gelaat des Advocaats, wierd eindelijk gewaar zo wel haar gemeenzaamlijke boosheden, als ook datze de wreede beuls waren van dit Edel-geslagte, begind over zulx te toonen 't mishagen dat hy had te zien haar beestelijke gemeenzaamheid. Hy en sprak tot den Advocaat niet dan met een norts gelaat, en zag zijn moeder overdwers aan. Deze moordadige overspeelders, vreezende dat hy hun d'een of d'ander part zoude speelen, zogten zulx voor te komen. d'Advocaat huurt tot dien einde om eenig geld een moordenaar van den Huize, welk zo neerstelijk den jongen Edelman verstrikte, dat hy eenen dag op de jagt zijnde, en terwijl zijn knegten en jagers 't ingewand van eenig wildwerk in zijn handen gaven, hem op 't achterste van een steenrotze verwagtende, dat naar een leegte lag, en daar den afgang aande zijde der leegte gevaarlijk was om de stelte, zo komt den moordenaar (die den gantschen dag op zijn voordeel was uitgeweest) van achteren, en stoot hem zo ruwelijk om leeg, dat den armen Edelman eer beneden was, beroofd van zijn leven, eer hy den moordenaar gewaar wierd, die hem zo verradelijk had omgebragt. De moordenaars ziende daar na dat'et huisgezin 't oog op hun hadden, besloten malkanderen te trouwen. Maar daar was'er een inden weg, namelijk de huisvrouw vanden Advocaat. Zy 't zweeren t'zamen haar dood: en d'Advocaat verscheide gedagten hebbende, eindelijk op een nagt by haar leggende, verworgdeze met een handdoek, en als zy in 't uitterste was, begind hy zeer luide te roepen, en riep zijn huisgezin en de geburen te hulp, welke van alle kanten daar by quamen: hy schreeuwt, weent, en zeid dat'er een sterke zinking inde keel van zijn Gemalin was gezonken, die haar alzo verstikt had. 't Eenvoudige volk geloofde zulk zeggen: maar de Va-

der

der van d'eerlijke en ongelukkige Juffrouw wat meer daar op lettende, en ziende 't aanzigt buiten gewoonte gezwollen, de keel zwart en blaauw, en andere tekenen die genoegzaam te kennen gaven, dat de dood van buiten was aangedaan, veinsde hem te wezen van't zelve gevoelen als d'andere, en zijn schoonzoon daar op vermaand hebbende om te bezorgen 't geen tot de begravinge van nooden was, gaat terstond tot den criminelen Regter, en beweegd hem met 't gevolg van de Officieren en vrienden, om dit ellendig lighaam te bezien, en verzoekt regt. De beklaagde schoonzoon met namen afgevorderd door d'Overheid om t'antwoorden, verliest zijn welsprekentheid, en stilzwijgende, als stom zijnde, bekend zonder spreken zijn misdaad. De Genees en Heel-meesters 't bescheid gedaan hebbende, dat de Juffrouw verworgd was; zo wierd den moordenaar in hegtenis genomen, welke zonder de pijnbank te gevoelen, de misdaad bekende. 't Parlement van Aix doet hem zeker en vast brengen, om hem te zien. Aangaande d'overspeelster, de lugt hier van hebbende, neemtze 't best dat zy hadde, en ontvlugt haastelijk in 't land van Savoyen, en van daar te Genua, daar zy haar naam veranderde. d'Advocaat gevoerd zijnde na Aix, ontdekt en bekend, boven deze zijn laatste moord, nog de drie voorverhaalde misdaden, met alle omstandigheden. Daar op wierd hy verwezen, door 't besluit des Parlements, wederom gezonden te worden na Grasse, om levendig gevierendeeld te worden in de groote plaatze, gelijk ook geschiede tot groot genoegen zijns schoonvaders, en van alle het volk des gantschen lands. Wat belangd de wreede vrouw van Chabrié, die is door wederspannigheid gecondemneerd geworden, en in haar gedaante of conterfeitzel geëxecuteert. Zy was vergezelschapt in haar reis na Genua, met een ligtmis Jaques Pallier genaamd, welke eenigzints vermoedende d'oorzaak van haar vlugt, die ten einde van een maand na haar aankomste te Genua, op een morgen, terwijl zy in de stad was gegaan, nam alles wat zy had, haar niet latende als 't geen waar mee zy bekleed was, en pakt zig weg, zo datze nooit geen tijdinge van hem heeft konnen bekomen. Als zy wederkomende haar arm en ontbloot zag, naar verscheide overleggingen onder ontallijke zugten en wanhoop, begeeftze haar in dienst eener weduwe, by wien zy eenige dogters regeerde, levende nog eenige jaren bedekt in haar herte met gedurige schande en ontroeringe, en stervende onder de handen der regtveerdigheid Gods, als zy de straffe der Regters dezer wereld was ontkomen.

Nog een ander niet minder schrikkelijk.

Als Loduwijk de XII. Koning van Frankrijk Heer was van Milanen, woonde aldaar een Edelman, welke vergetende d'eere Gods, zijn eigen, en zijn Gemaline, is zo boos geweest, dat hy zijn bed verliet, en liep na een hoere, zig besmettende door schandelijk overspel, daar in hy lang door Gods geduldigheid is verdragen. Ondertusschen zo komt een ander Edelman die van't land van Milanen in de stad was getrokken, om daar gemakkelijker te leven, op een feeste daar de vrouwe was van den voornoemden overspeelder, een Juffrouw niet al te degelijk, gelijkze zulks betoonde: want latende dezen nieuwen aankomeling neffens haar zitten, een mensch in wellust verzonken, en die niet en zogt als zijn vuile lusten te boeten met zodanige: zijnze eindelijk in dezer voegen over een gekomen, dat zo lang haar man zig verliep aan d'een zijde, zy desgelijks 't zelve aan d'ander kant zou doen. Dit duurde meer dan vijftien maanden, dat de Juffrouw haar overspeelder in dat bedde nam, welk haar man verliet; die eindelijk den reuk hier van gewaar wierd, weshalven hy zig wat meer omtrent zijn vrouw hield, dan hy gewoon was, en ten laatsten besloten hebbende om uit den droom te komen, en de waarheid te weten, (niet konnende verdragen, dat zijn vrouw, dien hy verfmade, en zo schandelijk onteerd had, dezelve weg intrad, die hy zo lang had gewandeld) zo voegd hy zig

by een Cordelier, Biegtvader van zijn vrouw, en brogt by dezelve zo veel te weeg, dat hy van hem verkreeg, 't geen wy hier in 't kort zullen voorstellen. Op zeker dag in de vasten, omtrent Paasschen, laat de Juffrouw naar haar gewoonte den Cordelier aanzeggen, datze des anderen daags omtrent twee uren na de middag-maaltijd, tot hem zou komen, om haar conicientie te ontlasten, en absolutie te ontfangen. De Cordelier neemt de ure aan, en laat heimelijk haar man zulks weten, die niet en verzuimde zig een weinig te voren by hem te laten vinden. Haar gewoonte is te zijn in een donker kamerken daar geen vrouwe by en komt, dan omtrent de tralien, daar de Biegtvader en de biegtende vrouw zo zoetjes met malkanderen konnen spreken, als 't haar belieft, zonder malkanderen te raken, dan met d'uitterste vingeren door de tralien die digt en gesloten zijn. De Biegtvader staat of zit na zijn welgevallen, de biegtende vrouw leid op de kniejen. Deze ellendige Juffrouw daar gekomen zijnde, zo was haar man onder de tralien, verstaande alle woorden die zy tot den Biegtvader sprak, welke gevraagd hebbende van eenige andere zonden, begint te komen op deze zonde des overspels, en d'omstandigheden van dien, perst daar en boven de vrouwe zo zeer, datze hem bekend dat zy niet tegenstaande d'absolutie, die hy haar 't voorgaande jaar had gegeven, over dezelve misdaad, daar in zy gecontinueerd had 't geheele naarvolgende jaar, haar eenigzints ontschuldigende, om d'overtredinge haars mans, en betuigende datze van alle deze misdaden berouw had: maar door dienze t'eenemaal weigerde, om den Biegtvader t'openbaren den naam des Edelmans, die met haar te doen had, ja zelfs den Biegtvader berispte, dat hy haar zo diep ondervraagde, zo heeft hy haar niet meer d'absolutie willen geven: alzo dan haar verlaten hebbende om daar op te denken, hy haar quitteerde om haar devotien of aandagten te doen in de Kerke van St. Ange, daar ze was gekomen. De man oorlof genomen hebbende aan den Biegtvader, en zeer verstoord van de biegte die hy gehoord had, wagt zijn vrouwe in een eenzame straat, en ziende die in de koetswagen wederkeeren, komt haar tegen, en haar met weinig woorden haar schandelijk en oneerlijk leven verweten hebbende, trekt zijn ponjaard, en steekt dezelve met zulken kragt zo diep in haar boezem, datze terstond dood neerviel in de koetswagen. Dezen rampzaligen, dit wreede stuk aan zijn eigen vrouwe uitgevoerd hebbende, nam met'er haast de vlugt in't land van Venetien, en wierd zedert te Milanen nooit meer gezien. Maar de vrienden van zijn vrouw vervolgden hem zo wel, datze hem eindelijk eenige tijd daar na, tot loon van zijn vrouwe-moord, in stukken deden houwen. d'Ander overspelige Edelman bleef onbekend, en ongestraft voor de menschen, ten aanzien van deze misdaad, blijvende gevangen in de handen des oppersten Regters, om ter gelegener tijd en plaats rekenschap te geven.

Een ander te Napels voorgevallen.

In 't land Di Lavoro, zeker Landschap van 't Koningrijk van Napels, huwde een voornaam Ridder, man van groote middelen, naar zijn staat, aan een Jongvrouw, Amarinde genoemd, met dewelke hy eenige jaren in goede eenigheid versleet: maar de band van de huwelijksche gezelligheid, namelijk de kinderen, gebrak hier; en d'onvrugtbaarheid van deze vrouw maakte haar by Palladas (haar Gemaal) gehaat, die niets vieriger begeerde, dan kinderen te hebben, die zijn naam en wapenen verre in de geheugenis der nakomelingen zouden dragen, en aan de welken hy de groote goederen, die hy van zijn voorouders ontfangen, en door zijn zuinigheid vermeerderd had, nalaten kon. Dit voerde hem tot verkeerde wegen, en haalde de rampen, die gy lezen zult, op zijn hoofd. d'Afkeer die hy tegen zijn Gemalin ontfing, deed hem d'oogen op andere voorwerpzelen, die niet wettig konden zijn, openen. Zeker bedorve vrouw, Helena genoemd, kreeg onder

onder d'anderen zodanig een voordeel op zijn geeft, dat hy voortaan niet, dan door haar oogen zag, en geen ander vermaak, dan by haar had; dog hy, om alle ergernis weg te nemen, en binnen zijn huis niet in gedurige oorlog te leven, hield, of eer onderhield haar, als of zy zijn Gemalin was, in een land, daar af hy Heer was, en daar zy als volkomen meesteres gebood.

't Geen, dat Palladas nog vaster aan haar verbond, of, om beter te zeggen, dat hem nog meer haar slaaf maakte, was dat zy kinderen by hem kreeg, daar af hy zo verblijd was, dat hy aan zijn twee oogen niet genoeg had om hen t'aanschouwen. Hy bouwde op dit krooft, dat waarlijk bastaardelijk en overspelig was, de hoop van nakomelingen van hem te zien, en beloofde aan deze schoone en onkuische Helena haar te trouwen, en door zijn huwelijk met haar de kinderen wettig te maken, zo zijn Gemalin voor hem storf. Hy had toen deze begeerte van haar te verdelgen, die gewoonlijk het overspel, gelijk de schaduw het lighaam volgt, nog niet ontfangen; maar hy kreeg lust daar toe in 't eten. Helena, ongeduldig, en begeerig om zig vrouw van Palladas goederen te zien, gelijk zy 't van zijn hart en lighaam was, ried hem aan, zig van Amarinde, door 't middel van eenig traag vergift, dat men niet bespeuren kon, t'ontslaan. Palladas, liet zig van deze aanrading overreden, en dee Amarinde een vergift innemen, daar af de werking langzaam zou zijn, en dat haar traaglijk in 't graf zou helpen.

Amarinde kreeg bedenken van dit bedrog van haar Gemaal, of om dat zy zeker berigt daar af had, of om dat zy haar gezondheid en leven allengskens gevoelde verdwijnen. Zy besloot dieshalven niet te sterven, zonder dit genoegt van de wraak te smaken, 't welk dien van hun landaard boven de vernoeging, die de nature in 't leven schept, stellen. Zy was niet onkundig in d'ontugt van haar Gemaal, met Helena; maar zy verdroeg dat met groote bescheidenheid, vermits zy zag dat haar Gemaal, zijn boelin verborgen houdende, in veel andere dingen haar poogde te behagen, en haar heel heusselijk handelde. Maar zy, zig verdelgd ziende, wilde ook de gene die d'oorzaak daar af was, verdelgen. En beelde zig in, dat zy in deze verdelging meer eer zou verkrijgen, dan straf ontfangen, om dat Helena een ongeachte vrouw was.

Zy, wat haar aangaat, nam tegen vergiften in, die zy voor zodanig een, die vergift meend ingenomen te hebben, noodzakelijk achte. Maar zy bekogt eenige braven (zekere moordenaars, in Italien heel gemeen, en die men met geld bekoopt, om iemand te dooden) en beval hen in de burgt, daar Palladas Helena hield, te gaan, en haar daar, met de twee kinderen, die zy van haar Gemaal had, te verworgen. Zy, zo veel haar aangaat, besloot zig by haar magen te vertrekken, daar zy zig tegen Palladas woede verzekert achte. De braven volvoerden het bloedig bevel, dat aan hen gegeven was; en Amarinde begaf zig tot de toevlugt die zy verkozen had. Bedenk eens hoedanig Palladas wanhoop en razerny was, toen hy zig van zijn hoop versteken zag. Hy begaf zig in eenzaamheid, daar hy de wonden van zijn gramschap voor d'eerstemaal verbond. Hy, zig niet, dan met een uitstekende wraak vernoegen konnende, verborg zijn gramschap. De magen van zijn Gemalin, begonnen ondertusschen van haar verzoening met hem te handelen. Hy veinsde dat hy wel gezind was daar toe, en dat Helena's dood hem van de banden van een onwettige genegentheid, daar af hy anderzints zwaarlijk los geraakt zou zijn, ontslagen had. Hy beloofde al 't geen, dat zy begeerden, en wist wel hoe veel hy wilde nakomen. Zijn voornemen was dat, als zijn Gemalins broeder de pijpen naar hun zin gestelt hadden, hy naar zijn believen speelen zou. Daar by, een der grondregelen van dat gewest is, laat ons vreede maken, om hem te dooden.

Men vond dan geraden, dat hy zijn Gemalin by haar oudste broeder zou bezoeken, daar d'andere broeder by komen zou, om daar 't verdrag te maken. Hy ging derwaarts, en al 't geen, datmen van hem begeerde, toestemmende, omhelsde deze vrouw met groote liefde, zo 't scheen, en bleef des avonds by haar, om in een zelve bed by haar te slapen.

Maar deze plaats van verzoening wierd een Tonneel van bloed en moord. Hy deurstak haar met zijn pook, in plaats van haar te liefkozen. Haar broeders, hun zuster krijten hoorende, quamen toelopen, en, dit droevig schouspel ziende, vielen met hun knegten, op Palladas, en deurhieuwen en kerfden zijn lighaam, dat zy nog na zijn dood deurstaken.

KATHARINA de MEDICIS,

Gemalinne van

HENDRIK de II.

Koning van Vrankrijk.

Kathrijne, alom gesolt van 't noodlot en zijn haat,
Ziet haren bedgenoot in 't Vorstlijck steekspel sneven,
Haar zoons en dochteren berooven van het leven,
En zich gewikkelt in een doodelijke smaat.

Rampen Katharina de Medicis overgekomen.

HOe wel deze groote Vrouwe, juist geen schandelijke nog smadelijke dood gestorven is, zo is nogtans haar leven en einde des zelfs ellendig en ongelukkig genoeg geweest, als hier in 't kort zal blijken. Zy was een wettige Nicht van Klemens de zevende Paus van dien name, te voren Julius de Medicis genaamd, en getrouwd aan des Konings van Vrankrijks echten tweden zoon, Hertog van Orleans, welke daar na door 't overlijden zijns broeders, tot de Kroon gekomen, en Henrik de tweede geweest is Koningin dan, van dat Rijk, heeft zy zig, maar egter niet vry gezien, van 't vervolg der plagen, gewoon haar huis te teisteren: want, haar man, in een steekspel, op de Bruiloft harer dogter Isabelle, vloog by ongeluk een speersplinter in 't oog, ende rukte hem, onder 't midden der Hoffelijke feestelijkheden, uit der wereld. Haar oudste zoon François de tweede, storf effen ten einde zijner kindsheid, aan een zweering in 't oor: aan ziekte, in 't bloejen zijner jaren, haar tweede zoon, Karel de negende, dien zy tot die lasterlijke en vermaarde moord van Parijs had op geruid. Maar Isabelle, getrouwd met Koning Philips den tweeden van Spanjen, wierd vermoed vergeven te wezen; des gelijx François, Hartog van Anjou haar vierde zoon. Henrik de derde Koning van Vrankrijk en Polen

Haar man raakt ellendig om.

Haar eerste zoon sterft in zijn jeugt.

Haar dogter werd vergeven, als ook haar vierde zoon.

Polen, haar derden zoon, werd van een Monik, met een mes inden buik gesteken, dat hy 't besterf. Dog en beleefde zy dit niet; maar wel een opstending van 't meeste deel des Rijks tegens hem; 't welk haar van ongeneugtte bedde deed storten, en nooit opstaan liet: dus sterf deze groote Vorstin, niet zonder suspitie, wijlze driemaal bloed gelaten was, inden jare 1589 den 5 van Januarius. Zy was een dochter van Laurens de Medicis, Hertog van Urbin, en Magdalena, de dochter van den Grave van Bononien en Avernien.

Haar derde zoon werd vermoord. Men twijfeld of zy een natuurlijke dood gestorven is.

HELIONORE de TOLEDO

Gemalinne van

COSMO de MEDICIS

Grootvorst van Toskanen.

De wakkre Cosmo wringt zijn zoon door 't hart d...
Zijn zoon! die eer ontmensicht zijn broeder had d...
En nu het vonnis uit den mond des vaders hoort,
Een daad geroemd by vriend en onvriend allerw...

HElionore, dochter van Don Pedro de Toledo, Viceroy van ... trouwd aan Cosmo de Medicis, Grootvorst van Toscanen, een dappere mannin, welke gewoon was, 's nagts voor haars Gemaals slaapkamer op schildwacht te staan, onder schijn van verslingerd te zijn op kaardspel of teerlingen. Deze, heeft ook gelijk de voorgaande Princes Catharina de Medicis, dog door een zwaarder huiswonde bezogt zijnde, uit enkel droefheid den geest gegeven. Waar van de History dus luid: Cosmo eenen keer doende, om den zeekant zijner Heerlijkye te bezigtigten, voerde nevens zijn Gemalin en Hofstaat, twee zijner zoonen meê; de oudste dezer, geheten Johan, was maar effen in zijn zeventiende jaar getreden, reeds Kardinaal, en zagtmoedig; de jongste genaamd Garzia, schoon en bevallijk, (waar van de Florentijnen zeiden, dat hy 't al verlieven deed, tot de steenen toe) maar fel van aard, en overgegeven tot baldadigheid. Deze twee broeders dan, uit ongelijkheid van zinnen, en kindschen naaryver, bitteren haat op elkanderen gevat hebbende, en, alhier nu ter jacht gereden, en afgedwaald vanden hoop, vliegen zy zich onderling aan, en, na eenige vuistslagen over en weêr, trekt de jongste scherp, valt den oudsten op 't lijf, doorstoot hem, en keerd (na zulk een daad) schier zonder eenige ontsteltenis van gelaat, tot het gezelschap. Ten einde des jagens, als Johan niet te voorschijn, en d'avondstond aanquam, loopt het

Haiswonde van Helionore.

Haar eene zoon vermoord den anderen.

het gezin hem na speuren door 't bosch. Zy vinden 't paard zonder meester, en, by 't volgen der voetstappen, 't lijk tusschen de doornen leggen. Deze mare brengt men den vader; die gissende wat'er af was, zo wrang een smaad inkroppende, beval de zaak te heelen, den dooden, by duister, in de naaste stad, en kamer, aan de zijne te brengen; voorts uit te strooijen, dat onder 't jagen, zijn zoon, aangegrepen van een scherpe koorts, met hettige pijnen, naulijks vande plaats, daar hem de schielijke ziekte aangekomen was, had kunnen vervoerd worden. Daar na komt hy zonder kennisdragers, inde kamer, vorderd Garzia alleen, en vraagt hem na zijnen broeder. Als d'ander met een weerspannige stoutheid van trony, het stuk lochende, gebied hy hem te genaken, en ontdekt het lijk: welks wonde (zo men verteld) mits de jegenwoordigheid des doodslagers, begon t'ontspringen, *ziet daar* (zeid Cosmo toen) *het bloed uws broeders, dat God en my om wraak roept. Rampzalig ik, die zulke kinderen geteeld heb, en zulx van hun beleve: welker den eenen, omgebragt door vervloekte broedermoord, ik met deze oogen aanschouwen moet; den anderen ('t en zy ik heiloos, en een partijdig bedienaar des regts onder de mijnen wezen wil) gedwongen worde, ter eigene aanmaning vande degelijkheid, zelf uit de wereld te helpen. Een schelmstuk is 't, dat een vader zijn kind verdoet; maar grooter schelmstuk beging ik met den genen langer in 't leven te lijden, die met het ontlijven zijns broeders, schreede gemaakt heeft, tot slagting zijns vaders, en uitrooijing van al zijn zaad, door moord en bloedstorting.* Garzia daar op, bekend de daad, met voorwenden, dat Johan 't gevegt begonnen, en hy zonder dien af te maken, geen bergen aan zijn eigen lijf gezien had. Maar Cosmo, die Johans inborst kende, ziende den dolk, daar hy meê gegrieft was, nog aan zijns broeders riem, rukt hem dien van 't lijf en uit de scheede. *Ik heb* (zeide hy voorts) *besloten, heden de huispest, eer zy zich wijder spreide, op zulk eenen voortgang, uit mijnen ingewand te scheuren. En alhoewel ik den neerslag des alderzoetsten zoon, niet dan met neêrslag des anderen, die hem ongelijk van zeden is, verzoenen kan, het zal my liever zijn, by de nakomelingen voor eenen ongelukkigen en straffen vader geschat te worden, dan berispt van onvoorzigtigheid en onregtveerdigheid. Maar gy, die 's levens onwaardig zyt, laat het u een troost zijn, dat gy, daar af moetende scheiden, 't zelve in uws vaders handen, van wien gy 't ontfangen hebt, zult afleggen.* Na deze woorden, en aanroeping Gods, dat die 't werk veraangenamen; en zijnen zoone de zonde vergeven wilde, leid hy by den dooden den levenden, en drukt hem de zelfste dagg' in 't herte. Deze ellende, bewust alleenlijk weiniger, zijner getrouwsten, deed hy zorgvuldelijk verbergen, op dat het gerugt de gemoeden der menschen niet afwendig maakte van hem en zijn geheele huis, zo nieuwelijx gegrondvestigd in d'opperheerschappye. Men liet dan eerst verluiden; dat beide de zoonen krank lagen; thans dat d'een achter d'anderen overleden was. 't Welk te ligter geloofd werd, mits de wantemper der lugt, die, inden zelfden zomer, veele zielen door smettende ziekte weg nam. Daar na wert tot Florence, met groote pragt beider uitvaard gehouden; en in openbare lijkreden Garzia voornamelijk geprezen, om alle quaad bedenken yder bet uit den hoofde te slaan.

Hy vraagt den moorder naar zijnen broeder.

Zijn reden tot hem.

Hy bekent de daad.

Zijn Vader doorsteekt hem met den zelven degen.

Welke daad geprezen werd.

HELIO-

HELIONORE de TOLEDO,

Gemalinne van

PIETER de MEDICIS.

Helionore, van haar egemaal veracht,
Die op een ander zette uit geile drift zijn zinnen,
Leeft met Zanobio in overſpeelge minnen,
Waarom de Medicis met eigen hand haar ſlacht.

HElionore de Toledo, dochter van Don Garzia de Toledo, Oom van Coſmo de Medicis (daar hier voor van verhaald is) getrouwd aan deszelfs jongſte zoon (haar neef) Pieter de Medicis, is een deerlijk lot te beurt gevallen, want gelijk haar mans broeder Garzia't leven wierd benomen door zijnen vader, alzo heeft zy het hare moeten laten, door de wreedheid van haar Gemaal. Waar van wy de Hiſtory, om datze zeer gedenkweerdig is, in't breede zullen ontfouwen, op datwe wat klaarder mogen zien, wat d'oorzaak geweeſt is, die haar Gemaal tot zo ſchrikkelijk een verwoedheid heeft gebragt.

Helionores tengerheid werd van haar Gemaal gewraakt.

Helionore, Pieter de Medicis getrouwd hebbende, kan aan hem weinig vermaken, hoe welze net beſneden van lidmaten, helder bruin en bloozende van aanſchijn, met een paar oogen daar in van levende git, gefoelijt met ſchitterende vonken, voor de volmaakſte in ſchoonheid van heel Italien ging: want (gelijk men daar te lande de vrouwen heel poezel begeerd) verfoeide hy haar Spaanſche tengerheid; ſcholdze voor een robuccia, oft ſchreepel teſjen, daar niet dan vel en been aan was: en bragt, doorgaans zijn vreugd in vreemde bedden.

Dit keurlijk ſchepzel, mede van vleeſch en bloed, geen marmor, en beter ſiere waardig, kon niet faalen, in dat weeldig geweſt, bedektelijk, maar des te vuuriger vervolgd te worden van aanbidders haarder begaafdheden. Onder anderen, die haar tempels van hunne harten maakten, ſtak uit een jongeling genaamd Zanobio, wel geſchapen van leeſt, fier van moed, voeglijk van zeden, afgerigt op allerley adelijke oeffeninge en hooffſche hanteering; en die de konſt doorknaauwd, de natuur te baat had, om zig ter wrangſte borſten in te wikkelen, de mogentheden der zielen te breidelen, en na zijnen zin te mennen. Van ſchrijven in rijm en proze, van paaren der ſtemme met ſnaaren galm, van overvliegende vonden met magtig cieraad van taal t'ontfouwen, en zijn hartstogten met glimp ten toon te ſtellen, wetenſchappen gequeekt in 't kabinet van Venus, en die alle ſlooten van Jufferlijke ſboezemen kunnen openen, was hy een uytgeleerd meeſter. Geen wonder dan, dat deze Vorſtin, gemorwd in de ſtooving eener teedere opvoeding, en door het dagelijx genot der Hooffſche genougten, de kraft van zo knellende bekoringen onwederſtandelijk vond; en belezen door zo zoete toverien, hare liefde leide, daar

Zy verſlingert derhalven op eenen Zanobio.

zy

zy die beter besteed waande, met omzigtige vroedheid (zo vroedheid in zulke stof plaats grijpt) werd deze vryaadje ter weder zijden gedreven, en met troost der gelieven, voltooit. Maar de wereld waar een Hemel, indien zo smaaklijk een honigbeek zonder mengzel van bitternis der allergroenste gal wilde vlieten. Zanobio, warende, t'eener nagt, ontrent de venster zijner afgodinne, wert aan zijnen rug eenig geruis gewaar; ende zig keerende speurd eenen, die de blanke kling inde vuist, en het op hem gemunt had. Flux stelt hy zig schrap; rukt het rappier uit, en bied het punt zijnen viand. d'Ander daarom zwigt niet, maar dringd in tot den verweerder, en praamt hem zo fellijk, dat hy zig niet zag te redden, zonder hem doodlijk te grieven. Of de gequetste lang genoeg leefde om het stuk te verklaren, dan of de neerslager door eenigen dienaar gemeld werd, zou ik niet kunnen bewaarigen: dit ja, dat Zanobio daar over aan regt gevorderd, en gedoemd werd, om binnen korte dagen zig te vertrekken, als balling op 't Eiland van Elba. Een zwaaren smak was dit voor den ellendigen minnaar; ende de afscheuring vande jegenwoordigheid zijner uitverkoorne deed hem weê tot in 't diepste der ziele: zulks, dat hy verlatende te noode, den aarbodem, die (zo hem docht) d'eere had van door hare voeten betreden te worden, niet dan op 't uitterste oogenblik des bepaalden tijds, zijn hielen van 't vaste land ligten kon, om zig te water te begeven. De doodslag daar en tusschen, op zulk een stond en stede, baarde bystre mompeling. Ende zo daar iets gemerkt was tusschen de gelieven, dat na meer dan gewoonlijke eerbiedenis zweemde, 't werd opgehaald, ten scherpste gewoogen, ten listigste uitgeleid. Don Pieter, geloofde te ligter, 't geen hy wist, en niet weten wilde, verdiend te hebben. De nijd, die de uitmuntende perzonaadjen, even als de schaduw de verligte lighamen aanhangt, wist oorblazers genoeg op te stommelen, om hem, tot demping van Zanobio, den minyver in 't lijf te doen varen: waar anders (als te denken is) zijne boelen niet lieten te stooken. Men taft dan Helionoraas vertrouwste kamermaagd aan; met hooge beloften ter eenre, rauwe dreigementen ter andere zijde. Geen' wankeling altoos (zo lang als 't hier by bleef) in 't strijden voor de faam haarder vrouwe: ja de bedrukte deerne, gehegt aande paley, stond tien toogen der koorde uit, zonder zig in 't minste te verklappen. Maar ter elfder wip, alzo zy niet wist waar hare bangigheid eindigen zou, bezweek haar de moed, en bekende zy bestelling van brieven. Men breekt in 't schrijn der Vostinne; vindt'er de hand van Zanobio op verscheide papieren, en veerdigd eenen bode op Elba af, die den balling nog aan strand beliep, en met hem inde zelfde sloep over voer. Zanobio gekomen op 't Eiland, word ten avondmaal genoodigd vanden Burgvoogd aldaar. Dees, na voldoend onthaal, zeid hem ten laatste: *Mijn Heer, aan d'opregtigheid myner vriendschap i' uwaarts weet ik, kund gy geen twijffel slaan, al wat ik onverknogt heb aan myn wil, is u eigener dan my zelve: maar 't geen ten dienste mijns Lands-Heeren verpligt is, vergeeft het my, dat ik daar meê myn zin niet doen kan. t' Hans heb ik bevel ontfangen van zyn Hoogheid, om u levendig tot Florence te leveren. Een droeve last, dog die my bet deeren zou; ten waar ik my beloofde, dat een Edelman uws gelijk niet onder de leden kan hebben, of hy weet het te verantwoorden.* Wat inval van ys toen Zanobio 't hart beklemde, is eer te peinzen dan uit te spreken. Hy bedankt nogtans den Overste; stelt zig gelatig, en overbodig om te gehoorzamen, daar geen wederstribbeling baten mogt. Gebragt inder Stad, en verstaan hebbende, zijn beschuldiging, queeld' hy inde gevangenis een treurlied, dus beginnende.

Die op zekeren nagt zijn bespringer dodelik wond.

En daar over gebannen werd.

De Hartog vorst hunne minneryen na.

Een haref Staatjuffers gepijnigt ontdekten.

Zanobio werd te rug ontboden.

Loof ben ik,
En zie niet, dan dingen die my walgen.

Werd verordeeld,

Hoorende zijn vonnis: *Kleine nood* (zeide hy) *als maar de Vorstin die niet te bezuuren hadde*

hadde. Ter zelfſte plaatze bluſchte een dwaal; met verſtikking zijns adems, de verdrietige gedagten der verloore vreugden, de gevoelzaamheid des tegenwoordigen onheils, en zijn lijdige liefde. En geſmoort.

Don Pieter, feller dan de dood zelf (de welke, hadde zy oogen in 't hoofd gehad, onmooglijk geweeſt waar zo wreed een werk t'aanſchouwen, zonder tranen te laten) keerde zig, nog aan jeugd, nog aan ſchoonheid, nog aan zijn eige ſchuld, of hy ſchende zijne handen aan dat zuiverlijk beeld, met domplen eener dag in 't hart zijner ermbarmwaarde Gemalinne. Thans als oft hem kamer, en koets, en de ſteenen der ſtraten van Florence, over zo ſnood een daad, gewroegd hadden; voorts, mits de Groot-Hertog zijn broeder hem zedert met de nek aanzag; ſloeg hy op reis na Spanjen, ſleet daar de reſt zijns levens, ende ſtorf eindelijk miſtroofſtig, zo wijd van zijn vaderland. Helionore werd door haar Gemaal doorſtoken.

MARIA MILET,

De wakkere Mary, uit dartelheid geſchonden,
Wreekt haren maagdom op den ſchender met haar hand,
Die zy een vinnig ſtaal in hart en boezem plant,
Des ſterft zy vergenoegt, aan eenen boom gebonden.

HOe wel deze, zijnde een landmans dochter, van geen edelen ſtamme en is geſproten, zo hebben wy echter, en dat met recht, haar onder de groote en edele vrouwen geſteld, om datze haar zelven edel en deurlugtig gemaakt heeft, door haar eigen deugd en roemwaardige daad, dieze betoond heeft, in 't beſchermen van haar eere, waar voorze zig niet ontzien heeft, 't zelve met de dood te betalen, waar van de hiſtory dus luid: Als in 't beginzel vande Nederlandſche beroerten, François de Valois, Hertog van Anjou, broeder vanden Koning van Vrankrijk, de Staten te hulp quam, en omtrent de Palen van Artois meerder volks vergaderden, zo was een franſch Kapitein, genaamd du Pont, geherberd in 't dorp Bekourt geheten, ten huize van een degelijk rijk landman, Jan Milet, die drie ſchoone dochters hadde: waar van d'oudſte en ſchoonſte, Maria Milet, haar zeer beneerſtigde, om hem wel te dienen, ende daar door voor te komen alle vorder krijgsgeweld. Op deze Maria, zijnde jong en ſchoon, twee kragtige ſchigten, om 't koudſte hart t'onſteeken: had de Hopman zijn oogen geſlagen, ende zoekende de gelegentheid om zijn vuile welluſt te bluſſchen, noodde hy den 16 van Wintermaand, de vader, en zijn dochter Maria, om met hem te eten. Over tafel zittende, als zijn begeerlijkheid door den wijn nog meer ontſtak, vraagde hy de vader ſpottender wijze, of hy hem zijn dochter ten huwelijk wilde geven. De landman, die zo ſlegt niet en was, als hem zijn muts ſtond, en wel denkende wat'er gaans was, aanwijzende d'ongelijkheid, tuſſchen zijn dogter en de Hopman, verontſchuldigde zig derhalven zeer beleefdelijk; maar de Hopman, daar over heel verſtoord Vader van Maria. Een zeker Hopman verlieft op haar.

stoord, dreef, met vreeslijk vloeken en bulderen, de vader terstond uit de kamer, den welken de dochter volgende, vande krijgslieden met geweld tegen gehouden, en van den verwoede Hopman jammerlijk verkragt wierd, ende daar na zijn dronke makkers overgegeven, om haar nog meer te mishandelen. Dit gedaan zijnde, gingenze weêr aande tafel zitten, en de dochter, een hoog ende edel gemoed boven haar jaren dragende (want zy was maar zestien jaren oud) en niet zo veel denkende om haar leed te beschreyen, als wel om te wreeken, geboden zijnde by den Hopman te zitten, heeft'et gedaan, en haar aanzigt stellende, om haar droefheid te verbergen, nadatze nog aan tafel veel spot en smaadredenen uitgestaan hadde, haar tijd waarnemende, terwijl du Pont zijn hoofd omwende na den Rotmeester, die hem wat in 't oor luisterde, nam zy een mes, dat by haar lag, en stak hem daar meê in 't hart, zo dat hy dood ter aarde viel. Als ondertusschen de tafel onder de voet raakte, en elk na den Hopman toe zakte, zo ontliep zy 't achter uit, en quam by haar vader, die te buirhuizen was, ende de zaak verhaald hebbende, vermaande hem, dat hy met beide zijn dogters zoude vlugten. Maar zy niet willende haar maagdom langer overleven, schoon zy 't gevaar wel hadde konnen ontkomen, wachte met een wonderlijke onvertraagtheid, de geweldenaars van haar eere, van de welke zy terstond gevat wierd. En van de zelve aan een boom gebonden zijnde, om met haar roers doorschoten te worden, sprakze nog (na datze God haar ziel bevolen hadde) deez' overmoedige en mannelijke woorden: *Schiet recht krijgsman, en verhaast de gewenschte dood der gener, welke gy door u geweld onwaardig gemaakt hebt om te leven; gy zult ook van dat ongelijk, 't welk God in uw Hopman niet ongewroken gelaten heeft, niet lang ongestraft blijven.* Op haar woorden is ook de daad gevolgd, want de vader zodanigen dogter weerdig zijnde, als hy haar dood verstaan hadde, heeft door een dubbeld ongelijk by na razende geworden zijnde, al de huislieden van d'omleggende dorpen opgemaakt, welke deze krijgslieden terstond bezet en dood geslagen hebben, en nevens haar nog vier andere Compagnien, die haar mede gezellen te hulpe waren gekomen.

Van wien zy verkragt werd,

Waar over zy hem met een mes doorsteekt.

Zy werd gevat, en aan een boom doorschoten.

De wraak haars vaders daar over.

MARIA MILET. haar Maagdom gewroken hebbende, word van de Soldaten doorschoten.

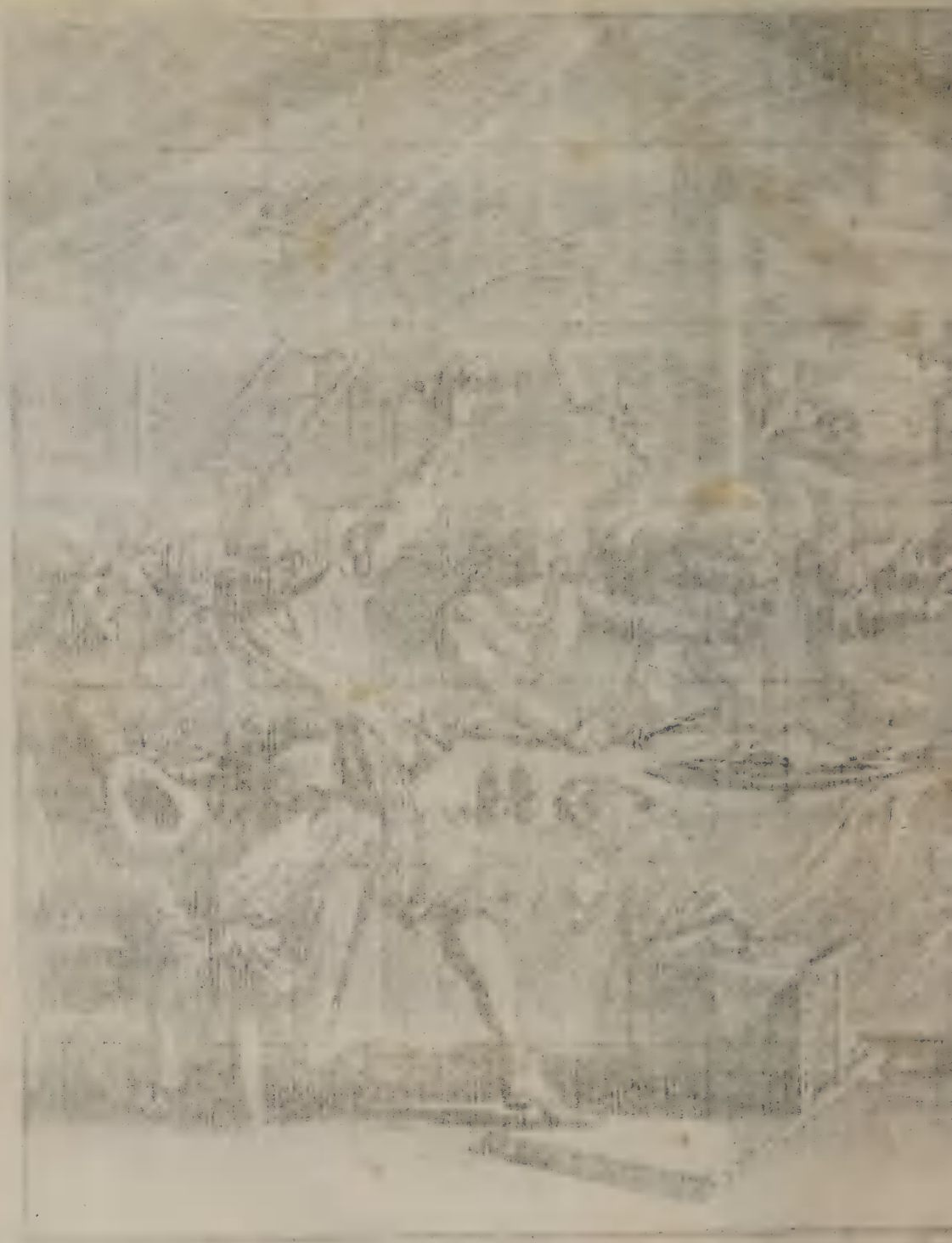

BRUID en BRUIDEGOM,

te Antwerpen.

De Spaansche wreedheid boet een Bruigom met Bruid,
En duizent anderen, berooft van have en leven,
Zy ziet haar Bruidegom aan haare voeten sneven,
Haar vader moorden, haar mishandelt door een guit.

DE Spaansche Soldaten hebben in den jare 1576 de vermaarde Koopstad Antwerpen uit het Kasteel overvallen, en na eenigen tegenstand der Borgerye vermeesterd, hebben daar bedreven die meeste moetwille gruwelijke boosheid, ende meer dan beestelijke wreedheid, daar van geheugenisse is in eenige Tijdboeken ofte Historien. Want zig aanstellende als hongerige wolven en gevleeschte duivels, hebben hun wreedheid niet alleen gepleegd aan de mannen die hun hadden gezogt te wederstaan, maar ook aan de oude gryzaards, jonge kinderen, bevrugte vrouwen, ende jonge tedere maagden. Dog onder anderen is verschrikkelijk het feit, dat wy voorgenomen hebben alhier te verhalen, zijnde zodanig, dat een mensch de hairen moet te berge staan die daar aan wil gedenken. Twee jonge lieden, in een buurt woonende, die met bewilging en goedvindinge van hun ouders malkanderen gevrijd hadden, en daar na te zamen ondertrouwd waren, hadden voorgenomen (ten ware dit ongeluk hun zulx belet hadde) op dien zelven dag, zijnde zondag, hun huwelijken staat opentlijk te laten bevestigen, en des avonds de bruiloftsfeeste te houden. Deze vernemende, dat de Stad ingenomen was van die boze Tyrannen, en den overdaad en moedwille die zy waren bedrijvende, zijn beangst en verslagen met een deel van hun vrienden in een huis by malkanderen gekomen, alwaar zy in grooter treurigheid ende benautheid alle oogenblik waren verwagtende eenige van die wrede en ongenadige beuls en moorders; gelijk het ook niet lange aangelopen heeft, of daar zijnder zommige gekomen, klopp.de met vreeslijk getier aande deur. Binnen gelaten zijnde, als men hun alle kassen, kisten, kofferen, en komptoiren, en alles wat gesloten was, goedwilliglijk geopent hadde, en zy daar uit geroofd alles wat hun luste, en nu hun groote gierigheid eenigzints geboet, maar niet verzadigd hadden, zo hebben zy ook haren bloeddorstigen aard en helsche wreedheid willen oeffenen, want zy hebben vermoord alle de mansperzonen, die zy daar vonden, en daar na ook den Bruidegom aande voeten van zijn bedrukte Bruid deurstooken; waar door zy, als desperaat, en door ondraaglijke weedom meenende haar 't herte te bersten, met bitter geween en gekerm gelopen is tot den schoot van hare benaude moeder, zoekende troost en heul by degene, die zelve zonder eenige troost in die uitterste ongevallen, en van alle hulpe verlaten was. Een Spaans Kapitein daar tegenwoordig, geen acht nemende op het deerlijk verdriet die arme dochter overkomen door zijne boosheid, en geen werk makende van haar droevig misbaar, om zig harer t'onttermen, maar alleenlijk

Antwerpen door de Spaanschen overvallen.

Hun wreedheid daar op gepleegd.

Haar gruwel aan een Bruid en Bruidegom uitgevoerd.

lettende op haar groote schoonheid, die hy tot het verzadigen van zijne ontugt dagt te misbruiken, heeft haar door eenige van zijne trawanten uit haar moeders schoot doen weg rukken, om haar na zijne wooninge op het Kasteel te leiden, en aldaar voor zijne wellust te bewaren. De vader, die alleen van alle de mansperſonen in het leven gebleven was, dat ziende, is daar door zo ontsteken geworden met regtvaardige toorne, dat hoewel hy wel wiste dat hy alleen zijnde, niet konde beletten het doen van zo vele wrede tyrannen, hy tegens dezelve als een onzinnig mensche ingevallen is, den eersten, die hem voorquam, alzo tracteerde, dat hy 't met het leven moste bekopen: maar terstond van d'andere omringt zijnde, is van de zelve datelijk omgebragt, meer dan twintig steeken na zijn dood krijgende. Daar na met haar voornemen voortvarende, hebben de ellendige Bruid met geweld na het Kasteel gesleept, en haar opgesloten hebbende, zijn weder na de stad gekeerd, ende aldaar weder op nieuws aan 't plonderen en roven gevallen. Ondertusschen d'arme Jongvrouwe, overwonnen van droefheid en smerte, als zy was overdenkende alle die hoogste ongelukken haar overgekomen, en daar en boven nog ziende dat zy daar gebragt was en bewaard wierd, om te wezen de Hoere van eenen vervloekten Maraan, die zijne barbarische handen voor hare oogen in het bloed van zo vele hare vrienden, en voornamentlijk van haar waarden Bruidegom en lieven ouden vader gebaat hadden, is daar door geraakt in zulken desperatie, dat zy in plaatze van haar in God te troosten, en op hem alle hare hope te stellen, voorgenomen heeft haar zelven met een goude keten, die zy om haren halze droeg, te verhangen. De Kapitein op den aangank komende, en dit ziende, in plaatze van eenig meelijden met haar te krijgen, en haren druk met troostelijke woorden wat te verzoeten, heeft bestaan, eene zo beestelijke, ja veel eer helsche en duivelsche daad, dat ik de zelve niet kan verhalen zonder een uitterste afgrijzen. Hy is met groote verwoedheid de Jongvrouwe aangevlogen, en heeftze hare keten en juweelen van het lijf gerukt, daar na hare klederen in stukken gescheurd, en haar moedernaakt uitgeschud hebbende, heeft dat tedere schoone lighaam met een groote roede aangevangen te geesselen, en in zulker manieren gehandeld en misnaakt, dat hy aan haar gantsche huid by na niets geheel liet, haar voorts alzo moedernaakt, bebloed, en over haar gantsche lijf niet dan eene wonde, van het kasteel afgejaagd in de stad, de welke in den ligten brand stond; en aldaar ontmoetende eenige andere van die verduivelde tyrannen, is van dezelve leelijk vermoord, en op de straten nedergesmeten, die met de doode lighamen van hare mede-borgers bedekt lagen.

De Bruid werd door hen weg geruke.

Haar vader, tragtende haar te verlossen, werd doorstoten.

Zy besluit haar aan een goude halsketting te verhangen.

Werd op een deerlijke wijze misshandelt.

En gedood.

Callimachus Exporicus verhaald een wonderlijke Historie van twee gelieven, die door een zeldsaam ongeluk zeer deerlijk haar leven einden, de zake dan is aldusgeschied.

Dergelijk voorbeeld van een Bruid en Bruidegom uit Callimachus.

Den Koning Uladislaus van Polen oorlog voerende tegen de Koningin van Hongaryen heeft haar in een veldslag overwonnen, ende inde vlugt geslagen. Derhalven hy een deel van zijn vreeze afgeleid hebbende, den Oppersten Odronosanum met eenig krijgsvolk naar huis zond, de welke binnen de Stad Agria, leggende op de frontieren van Hongaryen, gekomen zijnde, aldaar zeer feestelijk vanden Bisschop der zelver Stede ontfangen zijn, ende als nu buiten alle zorgen wezende, hebben zy haar zeer ontgaan in eten, drinken ende slempen, zo dat zy ten lesten by na alle smoor dronken geworden zijn. Ondertusschen is 't gebeurd, dat Telephus, een van des Koningins Gouverneurs daar omtrent zijnde in een by gelegen Stad, Gascovia genoemd, die hem vertrouwd was, dit vernomen hebbende, inder nagt daar na toe getrokken is met een schoonen hoop volks, ende heeft de Stad, die met geen wagters bezet was, inder haast overrompeld, doodslaande al dat hem in 't gemoet

quam

quam : nu was daar binnen deze ſtad een Jongman van ſchoonder gedaante, lieflijk van geſtalte, in den bloeme van zijn ouderdom, ende op 't beſt van zijn leven: deze was zeer verliefd op een dogter van zijn ſtaat en jaren, ende was gewoon alle nagten (de gelegentheid waarnemende) tot haar in te komen, niet zo zeer om zijn luſt in 't gebruik van haar bluſſchen, als wel om zijn liefde met een nieuw voedzel der minnen te doen vermeerderen. Ondertuſſchen dat hy doende was in 't genieten van de vrugten der gener die zijn hart bedwongen hield, hoorde hy 't gerugt, 't welk ontſtond uit het moorden, roven, ende overlaſt die in de ſtad gepleegd wierd; dog meenende dat dit geraas voortquam van de krijgſlieden, die des daags te voren zo overtollig gedronken hebbende (na zijn meeninge) nu langs de ſtraten lopende uit moedwilligheid eenig rumoer maakten, is hy tot het eerſte geroep uitgelopen, maar naderhand als niet alleen 't gerammel van de wapenen grooter wierd, maar ook 't geroep der mannen, gekerm der vrouwen, ende gekrijs der kinderen allengſkens meer toenam, is gegaan daar heen hem d'ontroeringe leide : maar zijn lief hem vaſt houdende, bad zeer demoedelijk, dat hy dog niet door 't huis om laag wilde gaan, van vreze dat hy iemand van 't huiſgezin zoude mogen ontmoeten, waar door haar ſchande ende opſprake zoude ontſtaan, welke vermaninge plaatze gevende, is hy tot het venſter langs een touwe afklimmende beneden gekomen: de krijgſlieden hoorende daar omtrent eenig gerugte, zijn toegelopen, ende hebben hem waargenomen, maar hy als een onvertzaagd Jongman, is haar met het bloote zwaard tegen gegaan, ende heeft zeer vromelijk in den hoop geſlagen, ende hoewel hy van haar zeer gewond wierd, evenwel is hy niet ras ter aarden gevallen, als die hem zeer dapperlijk weerde, en heeft eerſt twee van de vianden ter neer geleid eer hy om 't leven quam. Zijn lief, die uit de venſter lag, dit gewaar wordende, is als dol ende deſperaat geworden, ende met'er haaſt beneden komende, is zy met een meer als mannelijk hert ter deuren uitgelopen, ende niet willende leven nu haar lief gedood was, is zy de vianden in 't gemoet getreden, ende gelterkt zijnde door de kragten, die zy verkreeg door liefde, gramſchap ende deſperatie, heeft zy een van de zoldaten, die om het doode lighaam ſtonden, zijn zwaard ontrukt, ende met een groote furie, aleer zy gehouden koſt worden intredende, heeft zy'er veele gewond, ende ter dood toe gequetſt, als denkende die krijgſlieden dat'et groote ſchande zoude wezen zo zy tegen een vrouwe vogten, derhalven zy haar eindelijk na veel moeiten by 't lijf gevat hebben; maar aleer zy nog te degen in der vianden magt was, heeft zy met'et zwaard, 't welk zy genomen hadde om haar lief daar mede te wreken, haar zelven door een ongebonden miſmoedigheid doorſteken, ende op dat zy vallen zoude op het doode lighaam, van den genen die zy meer bemind hadde, als haar eigen leven, heeft zy haar in 't deurſteken, geveld na de plaatze daar hy dood lag, tot zo grooten verwonderinge der krijgſlieden die daar tegenwoordig waren, dat zy ledig en als vervreemd zijnde door de zeldzaamheid van dit ſtuk, by na in des vians handen gebleven hadden, ondertuſſchen dat haar ſpitsbroeders met buit beladen zijnde van daar vertrokken.

De Heer van Villaignon, verhaald in een Tractaatjen dat hy gezien heeft, van de oorloge van Malta, een hiſtorie van grooter wreedheid, wanhope, verwonderinge, deerlikheid ende onmenſchelikheid van een Siciliaan, die langen tijd aldaar gewoond ende een vrouwe getrouwd hadde, daar by hy twee ſchoone jonge dogters hadde, die houbaar waren : deze als op een tijd de Turken het voorſchreven Landſchap quamen overvallen ende ſaccageren, voerende alle de goederen en de inwoonders als ſlaven na haar ſchepen, ende doodſlaande de gene die overig bleven, ſparende vrouwe nog kinderen: ziende den uitterſten nood daar inne hy was, zorgende

Ander voorbeeld van diergelijke ſtoffe.

zorgende ende bemerkende dat zijne huisvrouwe ende kinderen in zijn tegenwoordigheid gevioleerd ende in onverdraaglijke dienstbaarheid gebragt zouden worden, willende haar daar van verlossen, heeft beide zijn dogters in huis geroepen, ende daar na zijn huisvrouwe, die hy alle met zijn eigen hand doorsteken ende gedood heeft. Dit gedaan zijnde, is hy met een roer ende gespannen bogo als een uitzinnig mensche tegen de vianden getreden, twee daar van met den eersten aankomen doorschietende, ende voorts vromelijk tegens hen met den zweerde vegtende, tot dat hy aan alle kanten van hen omringeld ende alzo gedood werd.

JACOBA,

Vorstinne van Kleef, en Markgravinne van Baden.

Hans Willems harzenkwaal baard droeve oneenigheden,
Waar van Jacoba voelt de doodelijkste neep,
Toen eene moorders hand haar teere gorgel greep,
Eerst wrevlig van den Raad om't Staatsbelang bestreden.

Oneenigheid van Jacoba met de Ridderschap.

Oorlog daar over ontstaan.

Zy werd gevangen genomen, en beschuldigt.

ALs de Vorst Hans Wilhelm, Hartog van Gulik, Kleef, Bergen, &c. krănkzinnig geworden was, is'er veel twist en oneenigheid over 't bewind en regeringe der Landen ontstaan, alzo de oude Raad, met de Vorstinne Jacoba van Baden, in 't Gouvernement zogten te blijven, gestijft werdende van den Keizer en Koning van Spanjen, daar des lands Dogteren, met de Vorsten hare mannen, en de Ridderschap zig tegen stelden. Waar over zijnde in Januarius een Vergaderinge tot Grevenbroek beschreven, zo zijn aldaar de Ridderschap en de Vorstinne oneens geworden, vermits dat zy den Vorst haren Heere zien en spreken wilden, en de regeeringe onderzoeken, en dan na gelegentheid der zaken resolveren, daar zeer hertig tegen gesproken wierd. Waar op de Ridderschap zeer schielijk opstonden, zijnde beleid by den Grave van den Broek, en anderen, en zijn over den Rhijn getrokken na Dusseldorp, daar de Vorst zijn Hof houd, aldaar zy de Stad en 't Slot hebben ingenomen en bezet, en den krankzinnigen Hertog behoorlijke vryheid gegeven. Eenige Raden en Dienaren der Vorstinne hebben zy gevangen tot Angermond gevoerd, onder anderen ook eenen Doctor Dreyer, met eenen Kok, en twee of drie Pagien en Kamerjufferen: zy hebben alle sloten open gedaan, en alles deursnuffeld en opgeschreven. De Vorstinne zulks vrezende, is hun gevolgd, maar zy hebben haar ook in bewaringe gesteld en gevangen genomen, en haar van quaad Gouvernement en oneerbaarheid beschuldigd, en daar over een Landdag in Februarius beschreven, dewelke geen voortgang gehad heeft, om dat men de Keizerlijke Gezanten verwagte, en andere der Vorstinnen maagschap. Eenige vande Ridder-

Ridderschap steunende op haar goed regt, scheenen haar te willen stijven met de geunieerde Landen om in hare vryheden te blijven, vrezende voor overvallinge van de Keizerlijke of Spaansche magt, onder 't dekzel van bescherminge, door de practijken van de Vorstinne ende hare vrienden, waar mede ook de successie den dogteren (in 't afsterven des Vorsts zonder kinderen) zoude mogen benomen worden. Maar in Zomermaand werd alles weder uitgesteld op de Vergadering in Oogstmaand. Dog op 't naaste jaar is den Vorst wat beter geworden, door de konst van zeker Engelsman genaamd J. Loukye, alzo dat hy nu zijnen perzoon konde presenteren, zo dat zijnen Raad het Gouvernement behield. Evenwel vrezende dat de Markgraven van Brandenburg en de Paltzgraven zig mogten verklaren, en de regeeringe veranderen, waar op den val van de Roomsche Religie in den lande ligt mogt komen te volgen; hebben Cantzler en Raden gearbeid, om den krankzinnigen Hertog (dien zy over al verspreiden zijn verstand weder gekregen te hebben) een andere vrouw, te weten, een dogter van Lotteringen te doen trouwen. Dit huwelijk was al voor tien jaren voorgeslagen geweest, maer toen moest de Mark-Gravin van Baden voorgaan, om dat zy, (gelijk de Patriotten uitleiden) ouder was van jaren, en van minder hoop om kinderen te krijgen. Gelijk nu ook de dogter van Lotteringen, hun voor anderen behaagde, om dat zy ondertusschen zo veel ouder geworden, en hare gezondheid verzwakt was. Want men geloofde vastelijk, dat de Raden geen erven zogten, dan alleen pretext, om de zwagers uit te sluiten, en onder den dekmantel van des Hertogs genezinge en van valsche hope van erven (gedurende de welke, de Vorsten fondament scheenen te hebben, om vande erfenis te spreken) hare magt en aanzien te verlengen, en met 'er tijd het land te brengen onder den Aards-Hertog Albertus Cardinaal, ende Spaansche regeeringe, als de sterkste, om de Roomsche Godsdienst en der Raden authoriteit te handhaven: zy ondergroeven al gemakkelijk de vryheid der Staten vanden lande, lieten niemand tot eenig ampt komen, dan haars gelijke, en keerden alle den genen daar uit, welke vande Gereformeerde Godsdienst waren: ja ook zelfs Roomsch gezinden, der voornaamste geslagten, welke scheenen der landen welvaard te beminnen. Met den Cardinaal Albertus, hielden zy nauwe onderlinge t'zamen handeling in 't heimelijk, maar in 't openbaar gebruikten zy meer des Keizers naam, het welk in 't Rijk beter schijn gaf, en arbeiden nog dit jaar, ook naar des Hertogs verspreide genezinge, dat den Keizer eenen Stadhouder in 't land stellen zoude, want des Hertogs dolligheid was wel verminderd, zulx dat men hem rappier en messen over tafel wel betrouwen, en met hem spreken konde, maar de memorie ende het verstand bleef echter zo zwak, dat hy onbequaam was om te regeeren. Hy wist niet met allen van al 't gene dat hy in zijn krankzinnigheid gedaan hadde (hebbende onder anderen eenigen zwaarlijk gewond) ja niet meer of hy den gantschen tijd geslapen hadde, maar van 't voorgaande had hy tamelijke gedagtenis, en om 't kort te maken, niemand was 'er zo 't scheen meer inden weg, dan Jacoba de Vorstin, nu, de wijl de Roomsche Religie niet lijd zijne vrouw om hoererye te verlaten, en een ander te trouwen, wierd de gevangene Hertogin (die wel aangeklaagd, maar nog niet verweezen was) haastelijk op eenen nagt gewurgt: en zulx (gelijk de verstandigste ende de verwanten der Hertoginne vastelijk geloofden) door bevel des Raads, om dat haar dood hun ter zelver tijd wonderlijk wel te pas quam, en om dat men ze 's morgens in haar bedde dood vond, zo ze 's avonds te voren gezond was slapen gegaan: dat men ook lijktekenen zag van worgen aan haar hals: het was zeker, dat zy zig zelfs niet gedood hadde, en niemand en had zulks dorven onderstaan, als die Raden, in wiens magt en bewaringe zy stond. Met d'ongelukkige ende rampzalige dood

Haar Gemaal werd van zijn krankzinnigheid een luttel gesherstelt.

Men tracht hem aan een ander vrouw uit te trouwen.

Handel der Raden.

De gevangene Jacoba werd gewurgt.

dood eindigende wy deze Historie, die lust heeft om 't vervolg en 't trouwen des dollen Hertogs met de Hertoginne van Lottheringen, te zien, kan verscheide Schrijvers, die hier van wijdlopig geschreven hebben, deursnuffelen. Aangaande Hertog Hans Wilhelm, dezen storf den 25 van Lentemaand des jaars 1609, zonder eenige kinderen by d'eerste of tweede vrouw gewonnen te hebben.

ISABELLA de MEDICIS,

En

VIRGINIA ACORAMBONA,

Gemalinnen van

PAULUS JORDAAN.

De jeugdige Isabelle, uit Medicis gesprooten,
Verlieft door haar' Gemaal uit argwaan 't lieve licht;
Wiens tweede Gemalinne, opvolgende de plicht
Eens echtgenoote, 't hart op 't deerlijks werd doorstooten.

Jordaan verlieft op Isabella de Medicis.

TE Romen is een geslagte bekend, Monte Jordane genaamd, onder 't zelfde is een Paulus Jordaan, Hoofd des Huis der Orzinen zijnde, geweest, verliefd op de dochter van Cosmo de Medicis, Groot-hertog van Toscanen, Isabelle geheten, overzoet van zeden, en de min der Burgerye, die een groote Douwarie beloofd wierd, zo de verzoeker het Gulde Vlies, dat hem vereerd was, quiteren en afleggen wilde, 't welk zwaarlijk te doen is, alzo niemand des Konings van Spanjens dienaars vind, die het aannemen wil: evenwel om dien dogter te bekomen, zoekt hy alle middelen om hem van dit Vlies t'ontlasten: hy loopt na Romen, en presenteerd het den Nuntius Apostolicus, die weigerd het t'ontfangen, geen wigtige redenen ziende, waarom hy zulx doen zoude, als hem dat gefailleert was, loopt hy ter poste na Venetien, om gelegentheid te bekomen het Vlies den Ambassadeur aldaar van 's Konings van Spanjens wegen zijnde, te presenteren: zo gevield dat de Ambassadeur inde Misse was, en Paulus Jordaan dede het Gulde Vlies op een zyde kussentjen op het autaar in presentie vande Ambassadeur brengen, en quiteerde het devotelijk alzo, dat onder de Misse alzo besteld zijnde, wierd'er geen acht op geslagen, maar als die geëindigd was, en men bevond dat het een present van Paulus

Het middel om haar te bekomen.

Jus Jordaan was : als hy dit zo subytelelijk besteld hadde, wierd hem de dogter vergund, en hy nam haar voor zijn echte vrouwe, staande dit huwelijk, als zy zig qualijk hoede van wat te openhartig een gemeenzaamheid te plegen, met Froilo Orsin, neef haars Gemaals; die daar ergwaan uit schepte, heeft hy, vervoerd van razerny, haar (hoe aangenaam een Vorstin zy ook was) het leven benomen, en dat in dezer voegen : Hy leide haar voor op een tafel een deel fenijn, met een pondjaard, vragende, met het welke zy wilde gestraft werden, zy verkiest het fenijn, 't welk hy haar ook datelijk in een schale wijns mengeld, en zy vatte dien vrymoedelijk aan, en dronk de schale uit, daar zy kort op de ziele af uitstortede, voorwaar een korte expeditie, in zo een wigtige zake. Dit was 't droevig einde van Isabelle de Medicis, d'eerste Gemalinne van Paulus Jordaan; aangaande zijn twede Huisvrouwe Virginia Acorambona, is niet veel beter tot ten deel gevallen, en Paulus zelfs, en heeft ook niet veel vreugds t'zedert 't ombrengen van Isabelle genoten, gelijk wy alles uit'et vervolg in 't kort zullen horen. Isabelle dan, gelijk verhaald is, omgebragt zijnde, gebeurde 't thans, dat op Paulus Jordaan vermoeden viel, over een moord, begaan aan François Perettis, na-maag van Felix, Cardinaal van Montalto : te meer, om dat Paulus, Virginia Acorambona, weduwe van den aflijvigen, trouwde; 't welk een zeer slegt huwelijk by 't eerste was. De zelfste Felix, een armen huismans zoon, werd, korts daar na, Paus, en is die brave Sixtus de vijfde geweest. Toen begon Paulus Jordaan voor weêrwraak te dugten; en versteken van veilige uitvlugt tot Florençe, begafzig, onder dekzel van gezondheid in zekere baden te gaan zoeken, op den Veneedzen bodem, en met der woon tot Salona, aan den oever van 't lak Benacus, nu geheten Lago di Garda : alhier overvallen van een heftige koorts, en hebbende een ader doen openen, gaf hy den geest onder 't bloeden. Virginia, weder weduw, bedrijvende onuitsprekelijken rouw, vertoog met hare have en kleinodië, ende ging zig zetten tot Padua, alwaar zy ('t mag dan Froilo te geval oft iemand anders geweest zijn) met Flaminio haren broeder, daar gekomen om haar te troosten, in haar huis, by nagt overrompeld werd, en wredelijk vermoord, door etlijke Trauwanten van Ludowijk Orsin, die om eenen doodslag gedaan aan Vincent Vitelli, uit Romen gevlugt was, en in krijgsdienst der Venetianen getreden. De zelve, wanende dat dit zijn laatste stuk wel verholen zou blijven, oft immers dat de Veneedze Vroedschap, ten opzigt van de verdiensten zijner magen op dien Staat, hem dieswege niet hard zoude vallen, week daarom niet eens uit Padoa; maar hield zig sterk, met vijftig rapsche gasten, in 't huis van den Contarenis, dat hy in huur had. Dan de Heerschappy, geraakt aan blijk der zake, wilde dat het regt zijnen gang ginge. Men komt hem dan bestoken, en, om 't bloed van de aanvegters te sparen, plant grof geschut voor 't huis. Toen verzogt hy schorzing van wapenen; schrijft eenen forschen brief; dog voegt'er by in 't eind, dat hy bereid was te gehoorzamen, mits dat men hem en de zijnen 't lijf verzekerde. Dit schrijven gelezen in den Raad, ontstak nog grooter verbolgentheid. Dies begind men te beuken, en smijt het voorste deel van 't huis ter aarde. Hy denkt egter te dadigen, en zeind een ontwerp van voorwaarden aan den Overste van de beleggers, die zulks wel ongerijmd vond. Het schieten houd dan aan, tot dat Ludowijk, ziende zig bezet van alle kanten, en nergens deur te breken, zig met de zijnen, zonder eenig verding, overgaf. Gevangen zijnde, werden zy veroordeeld, d'een tot scharper, d'ander tot zagter straffe, na gelegentheid van elks misdrijf. Ludowijk, als men hem de dood aankundigde, toonde een onvertzaagd aanschijn, en eischte tijd om ordre op zijn huiszaken te stellen. Zijn Gemalin, Julia, grootmoedige spruit der doorlugtige oor-

Trouwt haar ten Gemalinne.

Benoemt haar uit argwaan het leven.

Herhuwt aan Virginia.

Werd vande moord van Peretti verdagt.

Hy vlugt.

En sterft.

Zijn Gemalinne werd vermoord.

De moordenaar werd binnen zijn huis bestookt.

Geeft zig over.

Hem werd de dood aangezeid.

logsstamme van de Sabellis, was te Venetien, en had haar uitterste gedaan, met smeeken, om genade voor haren man. Haar maakte hy zijn kleinodien, die eenen schat waardig waren, en daar en boven de lijftogt van alle zijne middelen. De Veneetsche Heerschappy wild hy dat zijn geweer hadde; 't welk onder de wapenen des Raads van Tienen geplaatst werd; en daar onder geschreven: *De Wapenen van Ludowijk Orsin aan den Staat gemaakt, een welgeaarde getuigenis zijner regtvaardige dood.* Voorts beval hy zijn dienaars aan zijn huisvrouw; troostte haar zeer Christelijk: ried dezelve (gemerkt haar jongheid) by tijds op een eerlijk huwlijk te peinzen: en besloot den brief met vermaan, dat zy nimmer vergeten zoude Gemalin van Ludowijk Orsin geweest te zijn, nogte des te zeer gedenken. Des nagts daar aan, werd door bevel der Vroedschap, hy in den kerker gewurgt. Virginia Acorambona had nog eenen broeder, met name Marcello. Deze vorderde de Paus, van de Venetianen, en deed hem, als meepleger aan de moord van Perettis, aan den hals straffen. Welker geschiedenissen, hoewelze meestendeel buiten ons bestek loopen, wy egter, om hare gedenkwaardigheid, en te meer, om datz'er eensdeels aan vast zijn, hier bygevoegd hebben.

Waar hy in den kerker gewurgt werd.

GEORIUS,

Prince van Moscovien,

En zijn GEMALINNE.

Georgius, bemind van Rus en Moscoviet,
Verliest door Broeders woede en fellen haat het leven,
Wiens Gemalinne, na haar eerlijk op te geven,
Een zelve noodlot als haar Egemaal geniet.

Wreedheid van Bazilides.

OM alle de gruwelijke wreedheden en verfoeyelijke daden te verhalen, welke Jan Bazilides, Groot-hartog van Moscovien bedreven heeft, daar toe was wel een geheel boek van nooden, wy zullen alleenlijk onder ontallijke wreedheden by hem gepleegd, een staltje of twee den lezer voor oogen stellen: namentlijk, 't geen die Tyran gedaan heeft aan zijn eigen broeder, den Prince Georgius en zijn waarde Gemalinne: om hier toe te komen, heeft hy voor eerst valsche getuigen opgemaakt, die hem van verraad beschuldigden. Ten anderen bragt hy voort een bedrieger, die hem betigte, dat hy de Moscoviters tot zijnen dienst hadde zoeken te bewegen: maar het slot was de haat van Bazilides tegen hem, de welke gantsch niet in hem had, dat een goet en deugdelijk Prince behoorde te hebben, te vergelijken by zijnen broeder, den braafsten man van zijnen tijd, deugdelijk

Listen om zijn broeder Georgius en Gemalin te verstrikken.

lijk en vroom boven maten, wonderbaarlijk goedertieren en regtveerdig, aan den welken niet en ontbrak, als te wezen in de plaatze van zijn broeder, die onweerdig was om te regeeren, ter oorzake van zijn onkuischeid, gierigheid en wreedheid; gebreken die uitnemende in hem waren. Men zend eenige Officieren om hem te dagvaarden, om in eigen perzoon te verschijnen voor den Hartog zijnen broeder, om te antwoorden op het gene hem zou gevraagd worden. Georgius, de mourdenaars gewaar wordende, begeeft zig in een hoge kamer by zijn waarde Gemalinne, dewelke haar menigmaal vertoonde aan die opgemaakte moordenaars, bereid zijnde om voor haar man te sterven. Deze groote liefde niet konnende helpen, nam d'arme Princesse (ziende haar verlies voor de hand) haar toevlugt tot weenen en karmen. De Prince merkende, dat'et voor zo veel hem aanging, met zijn leven gedaan was, bedagt een middel om zijn lieve huisvrouw, zijn geld, en huisgezin in een verzekerde plaatze te stellen, om hun alle, of een deel van hun te beschutten van de klaauwen zijns broeders: maar zijn getrouwe Gemalinne bad hem zeer ernstelijk, dat hy haar wilde toelaten, dat zy hem mogte gezelschap houden, alzo zy hem trouwende had beloofd, hem niet te verlaten zo wel in tegen als in voorspoed; maar hy is alleen gegaan, en zo haast hy voor zijnen broeder verscheen, grepen hem de beulen aan ende wierpen hem op den pijnbank, maar zy konden niet een woord, hoe geweldig zy hem pijnigden uit zijn mond krijgen; dog hy verzogt voor de laatstemaal, dat hy mogt spreken tegen eenige die daar tegenwoordig waren, het welk hem wierd toegelaten, waar op zy hem de handboejen hebben afgedaan, toen zeide hy tegen de zoldaten, uitstekende zijn eene hand, wijzende daar mee op d'ander boejen en ketenen, daar hy mee gebonden was: *Gy ziet hier in wat staat en gelegentheid uwen Generaal is, daar is nooit geen viand geweest, die my aldus in boejen heeft konnen slaan: en alwaar het zogeschied geweest, het zou my meerder eere wezen. Van een Prince en Heere, die ik over u lieden geweest hebbe, hebt gy my nu een gevangen slave gemaakt: niet tegenstaande ik u voor dezen veel goeds bewezen hebbe: maar, ik begeere op dat punct niet te blijven staan, want het verwijten doet geen boete aan d'ondankbare: dog een zake bidde ik u, indien Bazilides van meeninge is, my het hoofd te doen afslaan, en zo hy na mijn bloed dorst, zo doet my terstond sterven, want het raakt hem niet, op wat wijze, of op wat plaatze ik sterve, en als dan zal ik bevrijd zijn van d'openbare schande des doods. Indien gy u zelven schaamd, om te dooden den genen die u daarom bid, geeft my een ponjaard, en laat my toe te doen, 't gene gy den Prince gezworen hebt te doen.* 't Welk hem geweigerd zijnde, is hem 't bloed in 't aanzigt gestegen, en veranderde zijne zoete woorden in straffe redenen, zeide hy: *Schelmsche verraders als gy zijt, God, die het onregt wreekt, 't welk den onnozelen word aangedaan, wil zijn vergramde oogen op u keeren, en geven dat gy eenmaal het leven meugt verliezen, in gelijker voegen, als gy 't zelfde zo veel eerlijke en onnozele menschen, tot dezen tijd toe hebt benomen. Gy zijt nog bevlekt en nat van het bloed van de Moscoviten, en hebt groot en klein even eens gehandelt. Ik ben het laatste slagtoffer van de beschuldigde, na uw rekeninge: maar aanhoord den vloek die ik uitspreke op 't hoofd van een ieder van u lieden: Alle de dagen uwes levens moeten vervuld zijn met armoede; van een iegelijk moet gy verjaagt worden, door dezelve wapenen, die gy gebruikt hebt om te moorden de gene, die gy voor vrienden behoord t'erkennen, moet gy ook omgebragt worden.* Geheel brandende van gramschap, heeft hy de beulen gedreigd en uitgetard, zo quamen daar terstond eenige van de Guarde van Bazilides, om hem te vermoorden: gelijk zy deden, zonder dat het minste gelaat betoonde eenige vreeze voor hunne zwaarden te hebben, zonder eenig gerugt te maken, maer stierf als een kloekmoedig man, voor d'eere van zijn geslagt en voorouders. Deze tijding gebragt zijnde aande Princesse, zijn Gema-

Hy daagt hem ter verantwoordinge.

Uiterste nood van Georgius.

Werd gepijnigt.

Zijn vertoog tegen zijn pijnigers.

Hy tart de beulen uit.

Werd vermoord.

Zijn Gemalinne geeft haar ter gevangenisse over.

linne, vreezende de wreedheid van Bazilides, zogt zy middel om haer ergens te bergen: twee kamenieren hebben haar daar in geholpen, en hielden haar tot dien einde gezelschap. Langen tijd gezogt zijnde, ende daar na gevonden, gafzy haar over, behoudens haar eere en leven.

Werd vermoord.

Maar Bazilides weinig zorgvuldig om zijn beloften te houden, belaste datmen haar dooden zoude. d'Arme Princesse, ziende gewapende mannen na haar toekomen, is hun te gemoet gegaan, gekleed met een gouden lakenze rok, leunende op de schouderen van haar kamenieren. De beulen grepen haar terstond aan, ende haar gesleept hebbende langs de straten ende de gemeene plaatzen van Moscou, hebben haar gedood, ende het lighaam inde revier geworpen.

JAN PETROVITS,

Groot Palatin van Moscoviem,

En zijne GEMALINNE.

De grijze Petrovits verliest rampzalig't leven,
Van Bazilides met een speer door't hart geboort,
Die ook zijn Gemalinne op't deerelijkst vermoord,
En duizend menschen doet uit helsche bloeddorst sneven.

Bazilides ontbied Petrovits.

IN dien tijd als Zigismundus Koning van Polen gevallen was inde Landen van Radoschowien, heeft de voornoemde dwingeland Jan Bazilides, doen gebieden aan Jan Petrovits Groot Palatyn van Moscovien, van verraad beschuldigd, dat hy in perzoon voor hem zou verschijnen inde Stad Moscou: alwaar gekomen zijnde, wierd hem geboden aan te trekken den Tabbaard vanden Hertog, daar na te gaan zitten op zijnen Throon, met de Kroon op 't hoofd, en den Scepter inde hand. Deze arme Palatijn bevende ende zugtende was gehoorzaam: toen zeide Bazilides tegen hem: *God beware u onverwinnelijken Keizer van Rußien, ik heb u eindelijk nu do■ klimmen op den Koninglijken Throon, daar gy zo begeerig na zijt: maar u Rijk zal niet lange duuren.* Dit zeggende wierp hy een korte spiesse na dien armen ouden Heer, met zulken geweld, dat hy hem daar meê doorreeg: voorts, wierpen zig de Guarde op dat half doode lighaam, ende hebben 't geheel in stukken gehouwen, en daar na alle zijn goederen geroofd. Bazilides deê voort in houte koyen sluiten drie honderd dienaars van den Palatijn, en deê daar onder, en rondom meenigte van bosch kruid leggen, waar in 't vuur gesteken zijnde, zijn alle die gevangenen zeer jammerlijk verstmagt en verbrand geworden. De Huisvrou vanden Palatijn, die bevrugt was, en zijn ongehuwde dogters wierden van de Guarde verkragt, ende daar na in stukken gehouwen.

Doorreigt hem met een spies.

Zijn vrouw en dogters werden verkragt.

Cesarinus zijn Cancelier wierde met geen beter munte betaald als Petrovits, nevens

vens zijn twee zoonen Tenwas niemand geoorlofd eenig misnoegen te toonen in 't geene den Hertog deê of zeide, of waren lijveloos: ja d'ellendige Moscoviters vervielen eindelijk zo verre, dat het een gemeen spreekwoord onder henlieden was: Al 't gene God ende den Groot-hertog doet, is wel gedaan. Den wille Gods ende des Grooten Hertogs moeten geschieden.

Verdere wreedheid van Bazilides.

Ook hadde hy meenigte van spioenen en overbrengers, die zeer behendiglijk vernamen al 't gene van den Prince gezeid wierde, ja zelfs onder de vrouwen: indien iemand onder haar al te veerdig in 't spreeken, of door eenige verachtinge het doen vanden Prince in 't minste berispte, die wierde terstond op zijn Kasteel gebragt, alwaar zy verkragt, en daar na geworgd wierden. Ik en kan niet voorbygaan om weinig te verhalen vande vervloekte beestachtigheid gepleegd in Lijfland, behalven de moorden van verscheide duizenden Lijflanders, uitgeroeid door d'alderwreedste straffen die een woedende dulligheid zou kunnen bedenken. Bazilides dan meester geworden zijnde van een Stad genaamd Ascherade, heeft vijftig jonge dogters met haar moeders overgeleverd aan eenige Tartarische Kapiteinen, ende deê hun die alle in zijn tegenwoordigheid verkragten, zonder eenigzints beweegd te wezen, door al haar karmen en schreeuwen, het welke het geheele omleggende land deê zitteren en beven. Deze wreedheid verwekte een wonderlijk voornemen inde vrouwen van een ander stad genaamd Vende, vande Moscoviters belegerd zijnde. Den schrik die zy hadden van zo schrikkelijken handelinge, deê haarlieden al t'zamen besluiten, in een kerke te vergaderen, waar in zijnde, hebbende met zugten en weenen hun zeer ootmoedelijk aan God bevolen, ende een deel vaten met buskruid in verscheide plaatzen des Tempels geleid hebbende, met menigte van hout daar by, hebben het vuur daar in gesteken, waar door den Tempel tot den grond toe is vernield, ende alle de vrouwen verbrand, ende onder de ruïnen verpletterd.

Zijn gruwelen in Lijfland gepleegt.

Onder eenen grooten hoop gevangene Lijflanders in Moscovien gebragt, had Bazilides 378 van de voornaamste Steden Vende, Overpole, ende van Coconhuizen, met veel vrouwen en kinderen: niet willende die lange in gevangenis houden, gebood hy hun zig te bereiden om t'aanhooren, 't geen hy hun hadde te zeggen. Voor hem staande, ende hun altezamen wel bezien hebbende, veinsde hy zig of hyze alle wilde verloffen, doet een yder van hun vragen, of zy wel zouden willen na Lijfland in hunne wooningen trekken? Zy hebben altezamen geantwoord, dat, indien het den Groot-hertog beliefde hun verlof te geven, zy wel in hunne huizen zouden willen wezen. Deze woorden waren het besluit van hun dood, even of zy hadden begaan een misdaad van gequetste Majesteit, hun Vaderland verkiezende voor Moscovien. Zy wierden dan al t'zamen veroordeeld het leven te verliezen: de weduwen, weezen, oude mannen, jonge kinderen, vrouwen ende dogters, begosten al t'zamen zeer jammerlijk te zugten ende te weenen: in tegendeel heeft den boozen Tyran, met open keele lacchende, hun alle buiten de Stad doen brengen, alwaar zy zeer wreedelijk zijn vermoord geworden, zijnde voor eerst alle de dogters geschoffierd en verkragt. Daar waren onder de gevangene eenige hoogduitsche dogters, voor welke verloffinge men een groote zomme gelds geboden heeft aan Bazilides, die na zulke spijze zeer wel begeerig was: maar voor die tijd heeft zijne wreedheid, de gierigheid te boven gegaan, 't welke aande dogters oorzaak gaf, om dezen Prince te vervloeken, hem noemende, d'alderwreedste, valschte, en schelmagtigste des werelds, roepende met luider stemme tot God, om wreke over den wreeden barbaar. Maar 't was als olie in 't vuur, want den Hertog deê in hare tegenwoordigheid verdrinken, pijnigen, ende vernielen een hoop andere gevangenen, de welke tot kloekmoedigheid om den dood te lijden van deze dogters

Als ook zijn wreedheid en moorden.

zijn vermaand geworden, die daar door de beulen de handen ende voeten zo stijf wierden gebonden, dat zy haar niet en konden verroeren, het lighaam geheel naakt, het welke door veel slagen met sweepen zeer jammerlijk is getracteerd geworden. Ende alzo zy niet op en hielden wrake van God te begeeren, betuigende haar onnozelheid, ende hare zielen aan Jesum Christum te bevelen, hem dankende vande genade die hy haar deê, haar zo versterkende in haar lijden en pijne, zo heeft Bazilides haar de jonge doen afmijden: eindelijk wierden zy met gloejende speeten doorsteken, ende hebben alzo hare zielen Gode opgeofferd. Haar lighamen wierden tot asschen verbrand, ende inde Reviere Neglinme geworpen, waar al d'overige vande gevangene zijn gebragt, als onnozele lammeren zijn gedood, ende in het water geworpen.

RENEE de CLERMONT,

Gemalinne van

JEAN de MONLUC,

Maarschalk van Vrankrijk.

De wakkre Clermont noopt het hart van haar Gemaal,
Te laf om op haar spoor den vyand't hoofd te bieden,
Waar door haar groots gemoed, van edle toorne aan't zieden,
Ten boezem uitsnort door haar droefheid, als door't staal.

Reneé de Clermont, een grootmoedige vrouw, zuster van Louys de Clermont, welke verradelijk van Carel Cambio, Graaf van Monsorell, verslagen was, ziende dat de dood haars broeders, vande vrienden ongewroken bleef, en dat niet konnende verdragen, als Jean de Monluc, Heer van Baligny, Maarschalk van Vrankrijk, zulks beloofde te wreken, zo heeftze tegen raad van vrienden (want hy was natuurlijke zoon van Jean de Monluc, Bisschop van Valence) hem getrouwd, ende vorder het hert (gelijk men zeid) onder den riem gesteken, dat hy hem waardig toonen zoude zo grooten fortuin. Deze Monluc, als hy veel van zijn zelven beloofde, is weerdig gehouden geweest by den Hertog van Alençon, om Gouverneur van de Stad Camerijk te worden. Na wiens, ende de Koninginne Moeders dood, heeft hem Baligny, door aanstoken van zijn huisvrouw, dezelve Stad als eigen Heer geregeerd, en zig gedragen als Prince van Camerijk. Maar als ondertusschen, namelijk inden jare 1595. de Stadt vande Spanjaards, onder 't beleid vanden Grave van Fuentes, belegerd werde, ende de borgers, uit haat tegen

Reneé besluit de moorddood haars broeders te wreken. Noopt daar toe haar Gemaal aan.

gen haar man, de zelve wilden overgeven: zo heeft zy, die al den tijt vande belegering het ampt van een krijgsman waargenomen had, de burgers met een moedige dertigheid (werpende goud en zilver onder 't volk) aangesproken, om hun van 't overgeven af te trekken. Onder anderen, tot de zelve deze redenen gebruikende: *Lustig mannen*, (zeide zy) *schept een moed en ziet op deze eerlyke zielen* (wijzende de krijgsknegten aan) *die bereid zijn voor uwe behoudenis haar leven te storten; en gelooft vastelijk, dat gy in alles met uwe vrienden wel staat, maar dat met verzoende vianden inzonderheid met Spanjaarden, geen rechte vrede en kan getroffen worden. Niemand en behoeft ook bekommerd te zijn, dat wy uit nood, koper geld hebben doen slaan: want 't zelve zullen wy, zo ras de viand zal afgekeerd wezen, vromelijk voldoen; ook om ieders verdienſten, met eer en gaven, wel te vergelden, stelle ik my zelfs borge, ende 'tgene ik nu vermag* (werpende goud ende silver onder 't volk) *deel ik u mildelijk meê. Volgd gy my dan ook, ende my, na deze breße gaande, gezelschap houdende, en voor ■ Stadt, en eigen welvaren vromelijk strijdende, vertrouwd vastelijk een zekere overwinninge.* Maar als de haat van haar Gemaal, by de burgers meer vermogt, als haar welsprekentheid, zig keerende tot de fransche bevelhebbers, *Ik stelle*, zeide zy, *mijn staat, en't welvaren vande Stad, die vande burgers zelver verraden is, in uwe vromigheid: zo ik iet vermag, ik zal altijd met mijn exempel u niet ontbreken, want ik wil veel liever als een Princeße sterven, dan als een gemeene vrouw leven.* En heeft alzo, na dat de borgers de Spanjaarden ingenomen hadden, en het Kasteel ook 'sanderen daags overgegeven zoude worden, verwijtende haar Gemaal zijn blooheid, dat hy zo grooten fortuine overleven wilde, met zugten en kermen, eerder haar leven, als het Kasteel verlaten, even voor het overleveren stervende op den negenden van Wijnmaand, des jaars een duizend vijfhonderd vijfende 't negentig.

Haar dapperheid in 't verdedigen van Cameryk.

Haar aanspraak tot de burgers.

De Stad werd door de lafheid haars Gemaals ingenomen.

En sterft uit droefheid.

EMI-

EMILIA en FABIUS.

Emilia, vergramt om Fabius bestaan,
Die eer zijn liefde had haar schoonheid opgedragen,
Boord hem door 't harte, en schept in 't schellemstuk behagen,
Dewijl ze een eigenmoord snoert aan haar gruweldaân.

Fabius verlieft op Emilia, en zy op hem.

TEn tijde als Julius de tweede Paus van Romen in Italien oorlog voerde, en meest alle de Steden tegen malkanderen verdeeld waren, verliefde een jong Roomsch Edelman, Fabius geheten, op een jonge en schoone Juffrouw genaamd Emilia, zijnde een dogter van een dood-viand zijns vaders. Zy ontstekken zijnde van gelijke genegentheid, schreven elkander brieven, door 't beleid van haar Gouvernante: daar na sprakenze malkander, en deden onderling huwlijxe belofte, op een ydele hope, dat dit den middel zoude wezen om deze twee twistige huizen te vereenigen. 't Quaadste was, dat zy 't huwelijk volbragten. Na zommige dagen, belaste de vader van Fabius, gevoelende zijn ouderdom, zijn zoon, om partuur of weergade te kiezen, en hem te zeggen wat dogter hy begeerde voor een vrouwe. Fabius na lang vertoeven, antwoorde hem eindelijk, en noemde Emilia, waar van hy op een vreemde maniere en uitterste gramschap door zijn vader ontzeid wierd: wiens begeerte hy ten laatsten volgde, en verliet zijn Emilia, daar hy zo veel werks van gemaakt had, doende aan haar zijn onschuld zo hy best konde. Deze treurige dogter ten hoogsten verstoord, en als dul en razende, om datmen haar zulken part gespeeld had, geliet haar, als ofze die pil ingeswelgd had, en bad haar Gouvernante van Fabius zo veel te verwerven, dat hy haar ten minsten eenmaal ter week wilde komen bezoeken, om haar te vermaken, op datze daar door allengskens haar voorgaande liefde en vriendschap mogt vergeten en begraven. Fabius, deze boodschap ontfangen hebbende, beloofde haar te komen bezoeken, gelijk hy ook eenige dagen daar na deê, en wierd zeer vriendelijk van haar onthaald, koutende zeer gemeenzaamlijk den geheelen avond met malkanderen, ook toestaande dat hy by haar, gelijk te voren, zou slapen: maar bad hem, dat hy haar niet zou aanraken, voor 's morgens, by brengende, haar droefheid en voorgaande smerten. Hier meê was hy te vreeden. En daar op t'zamen te bed gaande, en sprekende van verscheide zaken, is den rampzaligen Fabius inden laatsten slaap gevallen, want d'uitzinnige Emilia, ziende dat hy zeer vast sliep, is heimelijk opgestaan, en nemende de ponjaard van haar meineedigen Man, begindze zo zwaarlijk te weenen en te zugten, dat'et scheen, of zy haar geest zou gegeven hebben: maar, daar na, van gramschap ende mistroostigheid bevangen zijnde, steekt hem zo diep in 't hert, dat hy terstond het leven verloor, zonder by na zijn scheiden te gevoelen: *Gaat*, zey zy, *verrader en ongetrouwe man inde Helle gezelschap houden de gene die uws gelijk zijn, alwaar ik u haast zal vervolgen, om my daar te beklagen vande valscheid, daar meê gy mijn onnozele jongheid bedrogen hebt.* Daar na geroepen hebbende haar Gouvernante, stakze den zelven ponjaard, zo bebloed alsze was, in haar tegenwoordigheid, in haar borst, en gaf, niet anders zeggende, als een droeve *vaar wel*, haar geest. Dit ellendig en deerlijk ongeluk maakte 's anderen daags, die twee vaders, haar huisgezinnen, ende alle die 't hoorden zeer verbaast, en bezwaard, dewijl alle hulp nu verlooren was.

Verloven zig aan een.

Zijn vader wil zulks niet toestaan.

Wiens begeerte hy volgt.

Hy staat haar haar verzoek toe.

Door welk middel zy hem uit spijt vermoord.

Waar na zy haar met de zelve pook doorsteekt.

DROE-

DROEVE DOOD

Van twee

GELIEVEN

In 's Gravenhage.

Eene Stiefmoers wrevel baard de dood van twee Gelieven,
Die zich uit reine min begeven op de vlucht,
Maar in de zoetheid van te zijn in ruimer lucht,
Komt hen het noodlot 't hart met doodsche pijlen grieven.

DE Heer Jacob van Heemskerk, Raads-heer in den hoogen Raad van Holland, verhaald een zeer droevig en deerlik ongeval twee jonge Gelieven overgekomen: Namentlijk dat in voorleden tijde op een vande schoonste jongvrouwen, in den Hage, verliefd geworden zijnde een Jongman in beleefdheid en wellevendheid zijns gelijk niet hebbende; gebuurschap kennisse, kennisse gemeenzaamheid, en gemeenzaamheid onderlinge genegentheid veroorzaakt had. Nooit had de gedienstigheid vande Jongeling verwagt het bevel vande Jongvrouw, nog de bevelen vande Juffrouw beschaamd de bescheidentheid vande Jongman; maar wederzijds in alle eerbaarheid na een wit schietende, zo quamen zy wel haast den doel van haer onderling verlangen te raken. Want na dat haar oogen hem verlof begonden te geven, dat de zijne haar minnelijk mogten aanzien, zo bleven de stemmen niet lang stom, nog lieten niet na met woorden bekend te maken 't geen de oogen alreê wel blijkelijk mettekenen hadden geopenbaard. Hebbende dan malkanderen wederzijds by verscheide zoete voorvallen hun gemoed ontdekt, en de minnaar hem tot zijn groot genoegen niet min bemind vindende, dan hy zo waardigen meestersse was beminnende, zo zoude hun liefde niet lang vertoeft hebben, in haar tot het geluk van een gewenscht huwelijk te brengen, t'en ware geweest 't ongevallig tusschenkomen van een quaadwillige stiefmoeder, die met haar eigen kinderen op de eyeren der erfenisse van deze dogter zittende, en vreezende by voortgang van zulken vryagie daar af te zullen moeten, de vader (gelijk dan de vaders door 't verhuwen veeltijds stiefvaders van haar voorkinderen worden) met duizend looze vonden dit huwelijk zo wist tegen te maken, (voorhebbende zo 't haar mooglijk was, haar eigen voorzoon die vette klomp boter in zijn pap te doen vallen) dat hy eerst zijn dogter verbood de jongman meer te spraak te staan, daar na ziende haar genegentheid sterker dan zijn verbod, sloot haar op in een achterkamer, zonder te willen gedoogen datze ooit aan straat, veel min op straat zou komen.

Tedere liefde der gelieven.

Haar Stiefmoeder staat het huwelijken tegen.

En ruit daar tot haar vader op.

Die haar verbied haar minnaar te spreken.

Men kan licht denken, hoe dit deze twee jonge lieven tot in 't binnenste van haar gewonde

gewonde ziel most treffen, en hoeze toen wel degelijk gewaar wierden, dat nooit het minnezoet zo diepen indruk heeft als wel heeft de minnesmert, en dat'er zelden vergenoegen inde liefde werd gevonden, 't welk niet en komt verzeld met een groter ongenoegen. Evenwel vande nood een deugd makende, zo zogt de Jongeling gelegentheid om kennisse te krijgen tot de buurvrouw van zijn meestersze, die hy zo wist te believen, dat hy eer lang na zijn wil van haar geheele huis mogt gebruik maken. Hy vond alhier wel haast uit de kamer, die maar met een gemeene muur afgescheiden was vande gevangenis van zijn meestersze; en gelijker niet zo scherp ziet als een oog dat mind, zo wierd hy ook wel haast gewaar een kleine scheur in deze muur, daar niemand tot dien tijd toe acht opgeslagen had. Dit diende haar beide tot een doorgang vande stem, en langs deze heimelijke weg quamen haar onderlinge klagten met een zagt gefemel van d'eenes in d'anders ooren. Dikwils alsze stonden met neergebogen hoofden, dees aan die, en die aan deze zijde vande muur, en elk op zijn beurt de woordjes die uit des anders mond rolden met pijnelijkheid opvatte, beklaagden zy hun dat de nijdige muur haar belette by malkanderen te komen, of ten minsten haar niet gunde met een kus haar afscheid van malkanderen te mogen nemen. Maar terstond daar op haar beter bedenkende, zo bestraften zy haar zelfs van ondankbaarheid, en bekenden dat zy aan dien gevoeglijken muur schuldig waren al 't geluk dat zy inden ongelukkigen toestand harer zaken by deze gestolen wisseling van woorden nog quamen te genieten. Dus koutende overviel haar den avond eer zy 't wisten, dies malkanderen al zugtende goeden nagt zeggende, en elk aan zijn zijde den gevoegelijken muur een minnelijk zoentjen gevende, dat zonder deur te konnen komen als verstmagt inde scheur bleef steken. Zo scheiden zy eindelijk, hoe wel noode, van malkanderen; met bestek, van by alle gelegentheden de bequaamheid van die plaatze te doen dienen tot een tolk van haar verboden onderhoud. Dit duurde niet lang, of de jongeling wist de jongvrouw zo te bepraten dat zy, ziende dat haar vader (geblindhokt door 't slim beleid van haar stiefmoeder) niet te verzetten was, verwilligde met haar vryer deur te gaan: en om dit zonder belet te beter in 't werk te stellen, zo vonden zy gelijkelijk goed, dat de Jongvrouw haar stiefmoeder de beste woorden vande wereld beginnende te geven, zig zou gelaten allengskens tot de voorzoon vande zelve (die een regten boer zijnde, zy nog lijden nog lugten mogt, en liever haar graf dan hem zou getrouwd hebben) wat beter gezint te werden. En gelijk de liefde de lieden loos maakt, zo wist dit jonge dier haar hier zo in te dragen, dat zy binnen korten tijd, de vryheid kreeg, van door 't huis te mogen gaan, en in 't voorhuis voor de vensters te mogen zitten nayen, wel is waar dat zulks in 't eerste niet geschiede zonder 't wakend oog van een van haar halve zusters gestadig op haar te hebben; maar die toezigt door haar goed beleid allengskens meê verslappende, zo bestemden deze gelieven eindelijk, by t'zamenspraake door den geborsten muur, een dag, om met malkanderen deur te gaan. De dag beraamd zijnde, en de jongvrouw haar kleinodien behendelijk opgepakt hebbende, zo raakt zy inde schemer avond zonder belet gelukkelijk uit'en huis. En niet verre van daar door haar zorgvuldigen vryer waargenomen werdende, voorts gelukkelijk door 't zuideinde buiten den Haag; alwaar de Jongeling by Ziecken een overdekte wagen op hem hadde staan wagten, en zijn meestersze, met de grootste vreugde vande wereld, daar in, en hem zelven nevens haar zijde gezet hebbende, niet zonder haar alvoren wel minnelijk te kussen, en te herkussen, zo sloegen zy by Rijswijk de weg na Voorburg in, met duizenderlei zoete redenen het geluk van haar gelukkige verloffinge, en de hope van haar aanstaande huwelijk nog zoeter makende. Maar hoe weinig is de mensch bewust van 't geen hem over 't hoofd

Hun list egter elkander te spreken.

Hy beweegt haar met hem door te gaan.

't Geen zy werkstellig maken.

Vlugten na Voorburg met een wagen.

hangd

I. L.

Droeve dood van twee **GELIEVEN** buyten s'Gravenhage.

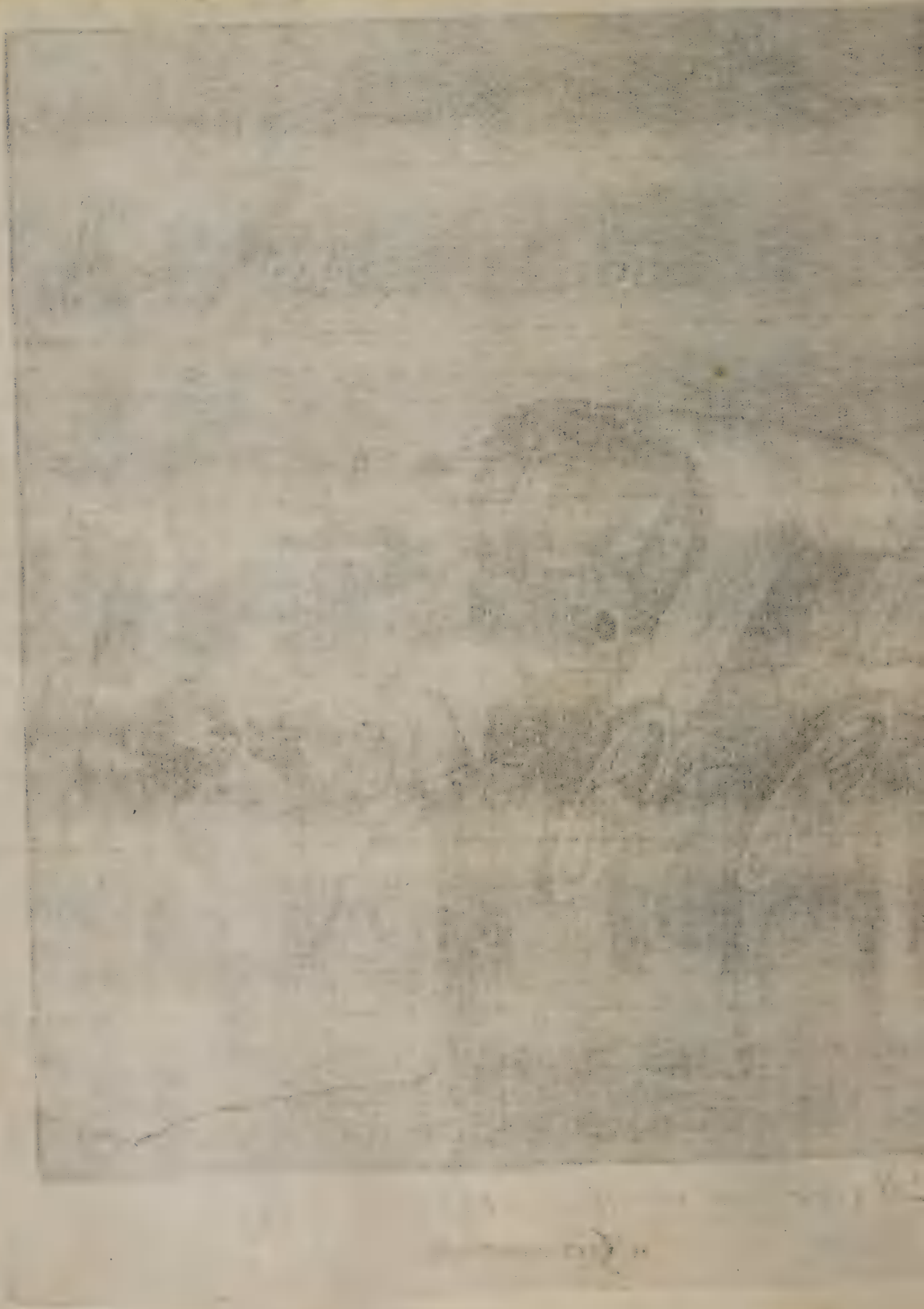

hangd! en hoe dicht volgt veeltijds onheil op de voet het ingebeeld genieten van 't aldergrootſte heil? Want deze jonge lieden, uitgelaten in hare vreugde, en zwemmende in een volle vloed van vergenoeginge, waren nog naulijx over den Leidzen Dam in de Veenen gekomen, als zy een brugge zullende overrijden, de Voerman, 't zy ſluimerſlapende, 't zy door de donkerheid vande nagt, die dapper op de hand was geſchoten, niet wel van hem konnende zien, eerſt met het eene, en daar na met het ander wiel, en eindelijk met de geheele wagen van de brug geraakte, en alzo met paarden met al van boven neêr in 't water ſtortte. De dronke ezel van een voerman raakte ter nauwer noodal ſpringende daar af, en hoorde de jonge lieven met een jammerlijk gekarm zeer deerlijk om hulp roepen, maar hy daar toe geen raad wetende, nog geen volk daar omtrent woonende, en de vryer zijn vryſter, die hy tot dit ongeval gebragt had, niet hebbende (zo 't ſcheen) willen verlaten, zo verdronkenze alle beide, en 's anderendaags vondmenze met d'armen om malkanders hals, in zulken geſtalte, als ofze den anderen ook na haar dood nog hadden willen kuſſen, na dien 't hun in haar leven zo onmedogentlijk was belet en verboden geweeſt.

Die door dronkenſchap des voermans van een brug in 't water ſtort. Verdrinken alle beide. Werden om malkander geſtrengelt gevonden.

Dit gerucht trok de tranen uit de oogen van alle de aanzienders, die van alle geweſten op de droevige tijdinge derwaarts quamen gelopen, en beweegde zo zeer het hert vande rampzalige vader, dat zijne hardigheid met een te laat naberouw op het hoogſte beklagende, hy d'ongelukkige gelieven met een ſtatelijke uitvaard in een zelfde graf deé begraven, en alzo dood zijnde, voor zo veel in hem was, t'zamen voegde, de gene, die hy in 't leven wezende, te vergeefs had zoeken van een te houden.

En in een graf begraven.

JULIA de GAZUOLE.

De kuische Julia verdrinkt zich in den vloed,
Dewijl haar maagdom was door snood geweld geschonden,
En zy geen deel hadde aan die gruwelijke zonden,
En sterft, Godt biddende, met onverschrokken moed.

IN de Stad Gazuole, in 't Hertogdom van Mantua, op de Reviere Oglio, heeft t'onzen tijde gewoond, een jonge, schoone, en deugdzame maagd, dochter van een arm man, die zijn brood met de handen moest winnen, welke, behalven deze Julia, noch een dochter had, welke kinderen, vermits de zelve schoon en deugdzaam waren, tot een groot vermaak en cieraad van zijn armoé dienden.

Gaven van Julia.

Aangaande Julia, daar wy af spreken zullen, de zelve was boven haar deugd en uitmuntende schoonheid, noch begaafd met een zonderlinge welsprekentheid en wellevendheid, zo datze de grootste en kloekste Juffrouwen van Italien beschaamd zou hebben, en zou ook in de dienst van de Hertogin van Mantua gekomen hebben, ten ware, het ongeluk haar overgekomen zulks niet belet had. Deze schoone Mantuane onderhoudende des zondaags en op heilige dagen de gewoonte vanden lande, ging met de jonge lieden zich vermaken, met speelen en andere tijdkortingen. In dien tijd was Bisschop van Mantua Lodewijk Gonzaga, broeder vanden Marquis, welke hem meesten tijd binnen Gazuole onthielde, hebbende eenen grooten stoet van Edellieden en andere by zich, onder welke eenen

Een zeker Kamerling verliefft op haar.

was van Ferraren, die zijn kamerling was, deze hebbende Julia onder andere dogters, op zekere plaats zien dansen, wierd zo verlieft op haar groote schoonheid en zonderlinge bevalligheid, dat hy voor zig nam haar te vervolgen en genegen tot hem te maken om alzo zijnen wille van haar te verkrijgen: haar dan aanboord vallende met een zoete en vlevende reden, en met eenen naar de gewoonte der verliefde minnaars, haar zijn dienst aanbiedende,

Haar antwoord op zijn verzoek.

antwoorde zy hem, onder anderen aldus: *Ik weet niet, noch zoeke ook niet te weten, wat liefde is, vermits 't niet wel betaamd, noch en voegd, dat een dogter van mijn soorte, na zulke zotternyen zou luisteren. Derhalven, gaat vry by uws gelyke, dewelke u volmaaktheden beter kennende, na u hooren zullen, en doen u begeerte, want ik verklare u van nu af aan, dat ik, zo arm als ik ben, liever wil sterven, dan de minste breuk in myn eere lyden.*

Hy houd egter aan.

Hy, dus afgeslagen zijnde, liet daarom niet na, haar te vervolgen, maar hield des te meerder aan, hopende haar noch tenlaatsten te verwinnen, en de bloem haars maagdoms te plukken, maar wierd, t'elkens even kloekmoedig afgewezen, *want zolang* (zei zy) *als'er leven in my zal zijn, zo en zult gy noch niemand u ooit beroemen van mijn liefde, maar zal die alleen bewaren, welke my God tot een Man zal geven.*

En zoekt haar door een koppelaarster te bewegen.

Hy dan ziende, dat hy niets op haar kon verwinnen, ging by een schijnheiligen en geveinsde Pylaarbijtter, welke hy omkogt, dat die Julia zou zoeken te bewegen, maar als dat ook niet wilde lukken, gaf hy deze oude en vuile koppelaarster, eenige juweelen en geschenken, om daar meê 't herte van de jonge, schoone, en kuische Julia te bestormen, maar dit eerbaar hert, dat haar kuisheid meer beminde, als alle de schatten des werelds, ja liever had

had, als haar eigen leven, nam deze giften, en worpze op de ſtraat, en ſtiet deze oude vervloekte queene buiten de deur, haar dreigende, indien zy haar weêr tot zulken einde laſtig viel, 't zelve aan Mevrouw de Marquize (die een doodviandin was van zulken bedrijf) te klagen. d'Oude koppelſter haar wedervaren aanden Kamerling verhaald hebbende, ried hem deze hertnekkige, boerſche, en onbeleefde zotte in te verlaten, en zig te begeven tot een dogter van goeden huize, die zijn liefde beter zou erkennen; maar hy, die als bezeten was, van haar ſchoonheid, of liever gedreven wierd, door zijn vervloekte welluſten, beſloot een andere middel welk was, om door geweld te verkrijgen, 't geen hy, door bidden, ſmeeken, belofien nog geſchenken kon te weeg brengen. Hy dan, den ſtafdrager des Biſſchop op zijn zijde gekregen hebbende, om in zijn vervloekt voornemen geholpen te worden, gaat hy, met de zelve omtrent het huis van Julia, en wacht aldaar zo lang, tot dat hy zag, dat Julia uit'en huize ging, om na't veld te gaan, alwaar hy haar in 't midden van 't kooren, dat alreê zeer hoog en dik gewaſſen was, na eenige woorden en weêrwoorden aangreep en kuſte. Julia, haar dus verraſt en overvallen ziende, begon zeer luid moord en geweld te roepen, maar daar op aangevat zijnde vande ſtafdrager, en toen wel merkende, hoe 't met haar zou afloopen, bad, datmen haar 't leven zou benemen, dat de dood haar veel aangenamer zou weezen, dan 't geen zy haar alreê bereid zag, en dat zy moeſt lijden. Jammer was 't om te hooren de deerlijke klagten van d'ongelukkige Julia, in 't kort om datze door haar luid en erbarmelijk roepen niet zou gehoord worden, bond dien eerloozen ſchelm haar de mond toe, en nam toen met geweld zijn vervloekten wille, en verkragte alzo die ſchoone en kuiſche maagd. 't Welk gedaan hebbende, poogde hy haar weêr te vreden te ſtellen, belovende haar zo lang zy leefde, van alles genoegzaam te verzorgen, en haar te voorderen, indien zy begeerde gehuwt te zijn. Julia, den mond ontbonden zijnde, antwoorde hem, met een ſtraf gezigt: *ô Schelm en ſtinkende bok, ik zou voorwaar frai geſteund hebben op zo ſnooden en vervloekten menſch als gy zijt, weg met u geld, ende en denkt niet, dat gy mijn herte geſchonden hebt, noch d'eerbaarheid van Julia, om dat gy met geweld van my hebt gehad u onkuiſche begeerte, want rein zal ik ſterven, om my te gaan beklagen van u ſnood bedrijf voor den opperſten Rigter, die alle zaken ziet en weet. Zoud gy my te vreden konnen ſtellen, die my genomen hebt 't gene dat my de geheele wereld niet en zou konnen weêrgeven? neen, neen, God zal my te vreden ſtellen, ſtraffende de beuls vanden maagdom van een rampzalige dogter.* Als deze vervloekte ſchelmen nu weg gegaan waren, trok de arme Julia t'hair uit haar hoofd, en begon zeer erbarmelijk te weenen en te klagen. Daar na, 't huis gaande, deedze haar beſte kleederen aan, en maakte zig toe, gelijk ofze ter feeſt zou gaan, met zig nemende haar zuſter die wat jonger was, dan zy, en ging met de zelve na haar moeye, welke ziek te bedde lag, deze heeft zy met zugten en weenen haar ongeluk met alle omſtandigheden geopenbaard. Dat gedaan zijnde, hieldze op van weenen, klagen, en zugten, en ſprak deze erbarmelijke woorden: *Maar hoe! myn ziele; is 't nu tyd van klagen, als 't herte zijn meeſte kragt moet toonen? nimmermeer en moet God gedogen, dat de gene levendig blijve, die verlooren heeft d'eere, welk alleen haar doe begeeren te leven. Wat leven is doch 't gene, daar de ziel tot'er doodtoe benauwt is, en de geeſt door oneer gekrenkt? neen, neen, nimmermeer zal eenig menſch my met vingeren nawijzen, en zeggen, zie daar die Julia, welke van dien eerlozen ſchelm verkragt is. Mijn dood zal te kennen geven, dat door geweld mijn lighaam geſchonden is geweeſt, zonder dat myn herte ooit eenig conſent daar toe heeft gegeven. Moeie, gy zult myn bedruckte ouders verklaren het ongeluk dat my gebeurd is, en een iegelijk zeggen dat Julia uitwendig haar eere verlooren heeft, maar dat haar Conſcientie inden Hemel gaat getuigenisſe*

Die zy edelmoedig afſlaat.

Hy beſluit haar met geweld tot zijn wille te krijgen.

Zy werd van hem verraſt.

En met geweld verkragt.

Haar antwoord op zijn vleieryen.

Haar miſbaar over haar geſchonden maagdom.

Zy ontdekt het ſchelmſtuk aan hare moeje.

tuigenisse geven van haar reinigheid, en de wreedheid vanden schelm, welke oorzaak van myn groot verlies, my doet myn leven gewilliglijk aan 't water op-offeren, om af te wassen de vlekken des lighaams, welke ik gekregen heb, door d'onkuisheid vanden rover myns levens. Dit gezegt hebbende, en heeftze geenzins willen afwagten d'antwoorde nog de vermaninge van haar moeye, welke haar meende van dit wreed voornemen af te brengen, maar is terstond na de Revier Oglio gelopen, en staande op de kant van dien, riepze: *Ontfangt, ô Heer mijn God in uw handen de gene die niet langer leven kan, verlooren hebbende d'oorzaak van dien.* En daar meê in 't water met'et hoofd neerwaarts stortende verdronk. Als haar zuster, dit deerlijk schouwspel zag, begostze geweldig te schreeuwen en te klagen, en zou by na haar zuster gevolgd hebben, ten ware daar geen volk by gekomen was, welke 't feit gehoord hebbende, 't zelve den Bisschop te kennen gaven. De heele stad was verbaast, en ontroerd over dit deerlijk ongeluk, en haddenze den schelm gekregen, 't zou euvel met hem afgelopen hebben. De Bisschop liet'et lighaam vischen, en deê 't zelve begraven, op de markt der stadt, niet willende dat het zelve in gewijde aarde zou leggen, om haar wanhoop: meenende met'er tijd daar te maken een Tombe van marber of koper, ter eeren en gedagtenis van deze eerbare en deurlugtige Julia, welke ten tijde der oude Heidenen, en vermaarde Romeinen, over hare daad, niet minder als Lukretia geroemd en geprezen zou geworden hebben.

Die haar te vergeefs tragt te troosten.

Zy verdrinkt haar.

Haar werd ter eere en gedagtenis een eergraf opgeregt.

JULIETTE en ROMEO.

Een wonderlijk geval dood twee gelieven tevens,
De trouwe Juliette en haar beminden man,
Van wien zy scheiden moest door een gehaate ban,
En weer beschoude eerlang, berooft van 't licht des levens.

INde Stad Verona, vermaard onder d'Italiaansche Steden, woonde een jonge Juffrouw, genaamd Juliette, van den edelen Huize van Montesches, haar vader haar niet hebbende willen uithyliken, als de parturen zig presenteerden, in haar meeste fleur, trouwde buiten weten van haar ouders, den zoon van een ander Edel geslagt vande Capellets, doodelijke vianden vande Montesches, geheten Romeo. Dit huwelijk en bragt niet anders voort dan de schandelijke dood vande twee ellendige minnaars. Zy waren bedektelijk getrouwd door een Minder-broeder, een oud man en wel ervaren in de natuurlijke Philsophie. Nu 't gebeurde, dat op zeker tijd een van de ooms van Juliette, gedurende de twist tusschen de twee familien, Romeo aangreep om hem van kant te helpen: maar Romeo hem verweerende doodde dien oom, om welke doodslag hy zig moest absenteren van Verone, daar hy uitgebannen wierd. Juliette hebbende onder schijn van biegt haar klagte aan den Graauw broeder gedaan, van 't afwezen en 't verlies van haar Gemaal, zo ried haar dezen Monik dat zy een drank zou innemen, welke kragt zou hebben, om haar

Juliette trouwd buiten weten haars vaders aan Romeo.

Romeo dood haar oom, hem willende om 't leven brengen.

meer

meer dan dertig uuren lang te doen slapen, zo datmenze voor dood zou rekenen. Zy nam den drank stoutelijk in, en haar ouders meenende dat zy dood was, deden haar begraven inde graf kelder van haar voorzaten, daar uit de Moniken haar op een zeker uur des nagts zou komen uitnemen, en haar in't habyt van een Graauw broeder een Novicio, voeren na Romeo, die gebannen was, die in een ander Jurisdictie woonde niet verre van Verone, 't welk doenlijk was, gemerkt men gewoonlijk de lighamen der overledenen in kuilen niet en graaft, gelijk hier, maar in gewelfde kelders. Hier en tusschen de knegt van Romeo gaande en komende te Verone, om Juliette boodschappen te brengen, brogt zijn meester de tijdinge dat zy dood was, en dat hy op de begraaffenis had geweest. Romeo, door droefheid ingenomen, vond middel om binnen Verone te geraken op't sluiten vande poort, in een vercierd habyt, en deê zo veel door hulp van zijn knegt, dat hy die nagt het graf open kreeg, daar in hy met een toortze ging. Daar na doende zijn knegt vertrekken, naar dat hy menigmaal Juliette gekust had, die hy meende dood te wezen, dronk een zeer doodelijke vergift, welk hy van een arme Apoteker gekoft had. Dit fenijn deê wel haast den ongelukkigen Romeo sterven. Maar de drank van Juliette gedaan hebbende haar werkinge, zo wierd zy wakker, en zag door 't licht vande fackel dat Romeo dood was, daar op van hertzeer dat zy had, slaande d'oogen op den ponjaard die Romeo aan zijn riem had, nam hem en stak haar zelfs daarmeê dood. Ondertusschen dat dit deerlijk ongeval gebeurde, quam de Monik aangaan, als de ure van zijn drank voorby was: maar hy vond daar deze lieden dood inder daad. 's Anderendaags wierd dit treurspel ontdekt, en de Monik verhaalde dit alles van stuk tot stuk tot groote verbaastheid van elk een. Dit is van eenige Italiaansche Historyschrijvers beschreven, en uit haar boeken overgezet van Loys Guyon lib: 4 van zijn verscheide lessen Cap. 4.

De raad eens Priesters aan haar gegeven.

Die zy volgt, waar door men haar begraaft.

Romeo neemt in't graf vergift in, waar van hy sterft.

Juliette ontwaakt weer en ziet Romeo zielloos gen, waar op zy zig doorsteekt.

ANTHONI PERILLE, *EN* CARMOZINE MINIO.

Perille, braaf verlost uit slaafsche boeje en band,
Huwt aân zijn Carmozine, en zwemt in echte weelde,
Maar onderwijl zy hem, en hy haar boezem streelde,
Dood eene donderslag haar beide op 't ledikant.

Een rijk Jongman van Napels, geheten Antoni Perille, hebbende by naal zijn goed verquist, met dobbelen, speelen, en optrekken, 't geen hy van zijn vader en moeder, lieden van goeden huize en groote middelen had geërft, veranderde daar na zeer wonderlijk van leven en zeden, waar van de liefde, die hy een rijk koopmans dogter toedroeg, d'eenige oorzaak was, 't welk zeer vreemd is, nademaal d'alderwijste van deze passie verwonnen zijnde dikwils van alle reden en verstand ontbloot worden. Dit kragtig werktuig, dat in hem zo grooten verandering baarde, was de dogter van Peter Minio, een zeer rijk koopman van Napels, genaamt Carmozine, een vande schoonste jongvrouwen haars tijds, welke hem ook geen minder liefde toedroeg, als hy aan haar liet blijken, derhalven dan, van haar liefde en genegentheid verzekerd zijnde, ging hy by haar vader, en verzogt haar ten huwelijk. Minio onderregt zijnde, van 't leven en bedrijf van Perille, en hoe onnut en reukeloos hy 't meeste deel van zijn ouders middelen had deurgebragt, sloeg hem heusselijk zijn verzoek af, dat zy anders ligtelijk toegestaan zou hebben, 't welk een doorn was in 't herte van Perille, en verfoeide en beklaagde toen zig zelfs om zijn voorgaande wulps en ongebonden leven; en nam voor, gepiqueerd zijnde van schaamte en liefde, al 't overige van zijn goederen tot geld te maken, en zig daarmeê te begeven naar Alexandryen in Egipten, om eenige koopmanschap te doen: en ging alzo 't scheep met zommige kooplieden, die ook derwaarts heen wilden; maar d'arme bekeerde Perille, hebbende eenige mijlen deur de woeste zee gevaren, ontstont'er zo grooten onweêr, datze niet magtig waren 't schip te bestieren, maar 't zelve moesten laten worstelen tegen 't geweld vande wind en 't water, welk hun ten laatsten na drie dagen en drie nagten, nog gelukkelijk voerde op de kusten van Barbaryen; waar over zy uit'ermaten verblijd waren, maar deze groote blyschap en duurde niet lang, want tegen den avond wierden deze ongelukkige zukkelaars van een Moorsche Zeerover overvallen, en alle voor slaven binnen Tunis gebragt. Perille van droefheid overwonnen zijnde, en wenschte anders niet dan om de dood, eensdeels, om dat hy hem zag buiten alle hoop van verlost te worden, verlooren hebbende al zijn goed, anderdeels, de kleine of veel eer geen middel van zijn beminde Carmozine ooit te genieten. De ketenen, de gevangenis, 't quaad onderhoud des nagts, den gedurigen arbeid die hem zijn meester deê doen,

Anthoni verandert door een drift van liefde van zijn rukeloos leven.

De vader van Carmozie, die hy ten huwelijk verzoekt, slaat zijn verzoek af. Gaat derhalven naar Alexandry en t'scheep.

Werd van Zeerover overvallen, en te Tunis voor Slaaf verkogt.

ja de ſtokſlagen die hy dikwils moeſt gevoelen, en deden hem zo zeer niet als d'abſentie van zijn Carmozine, en de wanhoop van zijn vaderland nooit meer te zien.

De Zeerover vande Mooren en had naulijks d'ongelukkige reizers van Napels in zijn geweld, of de tijdinge daar van was in de Stad, niet zonder tranen en zugten van veele die'er ſchade by leden.

Maar niemand raakte dit ongeluk meer aan 't herte, als d'arme verliefde Carmozine, welke, wetende dat Perille meê gevangen was, en dat al zijn goed was verloren, en derhalven niets meerder en had by te zetten, en nog minder middel om hem zelfs te verloſſen, verviel daar deur in zulken wanhoop, dat zy haar zelfs van kant zou geholpen hebben, ten ware haar Gouvernante zulks niet belet en hadde, welke haar dapper beſtrafte, en met zo veel redenen te vreden ſtelde, dat d'arme dogter haar uitzinnig voornemen veranderde in een beke van tranen, ſtortende duizend zware zugten en droevige klagten. Onder ander dus klagende: *Och! gierigheid, gierigheid, hoe hebt gy bevangen de herten en begeerten vanden vrekken en onverzadelijken ouderdom? Heeft mijn oude vader zo weinig wijsheid en verſtand, dat hy niet en weet hoe in een zo korten tijd de manieren vande menſchen veranderen, en dat de gene die arbeid, altijd middel heeft om eerlijk te leven? Wat is'er hem zo veel aangelegen, of zijn kinderen na zijn dood arm of rijk zullen zijn? Zal hy met hem dragen de zorge van onze welvaard? dat hy geen goed mag met hem dragen? Ik had mijn Perille liever gehad in zijn hembd, dan een ander die hy my zou mögen geven met alle den rijkdom van 't gantſche land. Wat helpt dog alle het goed, als men zonder blijſchap en genoegen is? Neen, neen, hy mag doen wat hy wil, is't my mooglijk, mijn Lief zal verloſt worden, en ik zal hem middel geven om weer op de beenen te komen, ondertuſſchen zal ik hem verwagten om te trouwen, ik ben nog zeer jong, ende en heb geen haaſt om te huu en.* Voorts vertrooſte haar de Gouvernante, en ſtelde haar wat te vreden, zo veel zy kon. Alzo verliep eenigen tijd dat Carmozine, dan blijde, dan droevig, zo lang verwagte om haar Lief te zien uit de handen der Mooren, 't welk ook gebeurde, naar dat hy een jaar als ſlaaf gevangen was geweeſt, en geſchiede door een zonderling gelukkig voorval, 't welk ik in 't kort zal verhalen. Minio, vader van Carmozine, had, hoewel dat hy zeer begeerig was om groote rijkdommen te vergaderen, een loffelijke en deugdelijke conditie over zig, wezende een liefhebber van aelmoeſſen, en d'armen te helpen, welke hy nooit met ydele handen van zig liet gaan. Inzonderheid betoonde hy zijn liefde aan gevangene ſlaven, doende 's jaars een reize naar Barbaryen, van waar hy niet wederkeerde, zonder 10 of 12 Chriſten ſlaven te verloſſen, dewelke hy, indien zy rijk waren, 't rantzoen dat hy voor hun betaald had, wederom deê geven, zonder voor zijn moeite en arbeid iets te genieten, maar d'arme verloſte hy, op hope, dat'et zelve hem God zou vergelden, en dat zy voor hem altijd zouden bidden. Dog als Minio, dit jaar, in welke Perille gevangen was, de reize derwaarts niet kon doen, gaf hy zijn dienaars laſt, om aldaar tien gevangene Neapolitanen te verloſſen, of zo'er geen van zijn Natie en waren, datze tien andere Chriſtenen zouden afkopen, 't welk zy deden, waar door Perille 't geluk had, dat hy meê een vande tien was, die zy kogten, zonder van iemand bekend te worden, vermits hy heel ongedaan en miſmaakt was geworden, zo dat naulijks zijn aldergemeenzaamſte vrienden hem gekend zouden hebben. Dog zo haaſt hem Carmozine gewaar wierd, kende zy hem terſtond, zo wel had zy zijn wezen en geſtaltenis in haar herte gedrukt en bewaard. Hem dan ziende, was zy ten hoogſten verblijd, gelijk hy ook niet minder verheugd was, als hy die gene zag, daar hy zo veel om gedaan en geleden had. En ſprak tot hem in dezer voegen: *Al is't* (zeide zy) *dat de fortuin u meer heeft bevogten dan u edelmoedigheid verdiende, en dat gy t'eenemaal onder de voet gevallen zijt,*

Wanhoop van Carmozine daar over.

Haare klagten over haars vaders gierigheid.

Een gelukkig voorval waar door Anthoni verloſt wierd.

Carmozines vreugd daar over.

zo en heeft nogtans Carmozine geenzins verloren 't goed herte dat zy u al over lang een tijd toegedragen heeft, maar in plaats dat andere zouden vergeten hebben de genegentheid die gedragen zouden hebben, een jongman dien de fortuine tegen is, zo ziet gy in tegendeel vierieger in myn liefde dan ik ooit geweest heb: en die u willaten blijken, wijl gy u maniere van leven ons mijnen 't wille veranderd hebt, en daar door verloren 't gene u van u aanbestorven goederen noch overgebleven was, dat ik u 't zelve wil vergelden met een wederparige liefde. Ende dewijl mijn vader uit oorzaak van u armoede u heeft geweigerd voor schoonzoon aan te nemen, ik zal maken dat gy genoegzaam voorzien zijnde van penningen, u handel wederom zult konnen beginnen, en daar meê u voordeel gedaan hebbende, tot u gewenscht voornemen zult komen. Voorts, zeide zy, *zo heb ik besloten, indien 't u gelieft, nimmermeer een ander man te kiezen dan u, liever hebbende de ruste en vrede mijn'er herte, dan alle den rijkdom vande wereld.* Perille verwonderd zijnde, over zo onverwagte redenen, en kon niet een woord spreken, maar ten laatsten haar bedankende uit grond zijns herten, beloofde haar te doen alle neerstigheid, en dat hy 't haar al zijn leven dank zou weten, en erkennen, als de gene welke naast God d oorzaak zou zijn van zijn welvaard, en geluk, indien God hem die gunste deê. In 't kort, zy gaf hem in handen een somme gelds, zo wel om te betalen den prijs van 't rantzoen aande dienaars van haar vader, als mede om hem weêr op de been te helpen, en nog een reize te doen. De welke hy uitvoerde met zo grooten voorspoed, dat'et gerugte ging toen hy weêrgekomen was, dat hy meerder goed gewonnen had, en rijker geworden was, dan toen zijn vader eerst gestorven was, om dies wille dat hy behalven zijn koopmanschap in zijn afwezen had doen wederkopen al't gene hy, gedurende zijn ongeregeld leven verkogt had. Dit behaagde boven maten wel zijn Carmozine, en nog meerder, als zy hoorde, dat haar vader zeer prees de manieren van Perille, en hem nu alzo zeer begeerde, als hy hem te voren veracht had. Perille dan, dus wonderlijk van God bekeerd, en gezegend zijnde, verzoekt voor de tweedemaal, door zijn oom, welke zijn zaken waargenomen had, terwijl hy in Alexandryen was, Carmozine van den vader ten huwelijk, dewelke hem de zelve toestond, vermits hy nu genoegzaam verzekerd was van zijn vroom en eerlijk leven, als mede de groote winste die hy gedaan had, 't zedert zijn eerste ongelukkige reis en slavernie. De Bruiloft wierd met groote vreugde van alle de magen en vrienden gehouden, en met een wonderlijk genoegen van deze twee gelieven. Dog de zelve eindigde met een weêrgaloze droefheid, vermits 't groot ongeval dat dit lieve paar overquam, op den zelven dag vande bruiloft-feest, welke gehouden wierd ten huize van Minio, vader van Carmozine, in Zomermaand, als't weêr zeer heet is, en dikwils groote aardbevinge, donder en blixem veroorzaakt. Gelijk ook gebeurde, op de zelve tijd, als deze twee nieugetroude t'zamen te bed waren, koutende van hun fortuin, en de tegenspoeden die zy geleden hadden, gedurende hun vryagie, dat'er opstond een schrikkelijk onweer, vermengd met zwaren donder en zo veel blixem, dat'et scheen of alles in brand stond, door 't weêrlichten. De Bruid en Bruidegom hielden malkanderen uit vreeze van dit onweer, inden arm, maar daar quam ten laatsten op dit lieve paar zo een schrikkelijken blixem, met zulken donderslag, dat zy een einde maakten vande bruiloft, met'et einde van hun leven. Zo dat, de gene, die ontkomen was het onweêr vande zee, en verlost had geweest uit de handen der Mooren, en kon niet ontgaan de gramschap van den Hemel, maar een ongeluk had hy, 't welk nog zijn droevig ongeval verzoete, dat hy stierf in d'armen vande gene die hy liever had dan hem zelven, en dat hy tot gezelschap had in zijn dood de gene die hem, levende in zijn benaudheden, niet en had gezelschap gehouden dan by den droom, en inbeeldinge, en zodanig was het einde van zijn vryagie.*

Haar liefde tot hem.

Zijn blydschap daar over.

Zy trouwen zamen.

Dog werden op den bruiloftsnagt door een donderslag gedoot.

De

De zeldzame en droevige dood van deze twee gelieven, zeer weinig gezien, maakte zeer verbaast de vrienden aan weêrzijden, en veroorzaakte groote droefheid binnen Napels, om de vreemdigheid van 't ongeval: 't welk oorzaak was, dat Perille en Carmozine beide heerlijk in een graf begraven zijnde, veel graffchriften rondom het graf gefteld wierden, zo wel in 't Latijn als in 't Italiaans.

CLARINDE,

Infante van Mantua.

De gift eens appels rooft Clarinde't lieve leven,
Ter moord haars minnaars door Prins Adillon vereert
Aan haare Alegre, die de ziel van rou verteert,
En zy in haren arm om't misverftand ziet fneven.

TEn tijde dat Julius de tweede, Paus van Romen heel Chriftenrijk opmaakte, om de Françoifen te verdelgen; welke hy binnen Milanen belegerde, hebbende tot uitvoerders van zijn heilige razernie alle de Princen tot zijn devotie, zonder nogtans iets te konnen vorderen; vermits hy de Heere des Hemels tegen hadde, viel'er een gedenkwaardige Hiftorie voor, welke wy den Lezer in 't kort zullen verhalen. Onder verfcheide Princen en Heeren, welke den Paus op zijn zijde had, was een jong Prins van Umbre, Adillon geheten, welke zig dapper en kloekmoedig betoonde in alle voorvallen. Deze Prince, na dat het leger voor Milanen opgebroken was, komende tot Mantua om zig aldaar te vervarfchen, verliefde op d'Infante van Mantua, dochter van dien vermaarden Heere, Franciscus Gonzago, Markgraaf van Mantua, den laatften van dien name, dog toen al overleden, zijnde een jonge en fchoone bloem van viftien jaren, wel opgevoed en onderwezen in alle Princelijke deugden. Op deze roemwaardige en deurlugtige Princeffe, wierd ook verliefd, een treffelijk Frans Edelman, Alegere geheten, van de welke zy alzo zeer gewond was, als hy van haar mogte wezen. 't Welk den Prince Adillon merkende, wierd daar over met een geweldige jalouffy en fchrikkelijke minnenijd bevangen, welke veroorzaakte de dood van deze twee ongelukkige Gelieven. Want Adillon ziende, dat den Heere van Alegere meer in de gunfte ftond van de Infante dan hy, nam voor zig, onder fchijn van vriendfchap daar van een wreede wraak te nemen. Na dat hy dan verfcheide boze middelen, om zijn godloos voornemen in 't werk te ftellen in zijn wraakgierig hert begrepen had, zo docht hem geen korter noch veiliger weg, als zig te behelpen met vergif. Tot dien einde, zoekt hy op de fchoonfte Appel die hy kon bekomen, en vergiftigd de zelve met een fcherp en deurdringend fenijn. Deze ongevallige vrugt verceerd hy, met een groote beleefdheid aan den franfchen Heere, met meeninge, om hem daar meê van kant te helpen, om dan alleen meefter van 't fpel te wezen, en als

Paus Julius de II. tragt Milanen de Franfchen t'ontnemen.

Adillon, Prins van Umbre verlieft op d'Infante van Mantua.

Die reeds den Heer van Alegere zig opgeoffert had.

Jalouzy en wraakzugt van Adillon daar over.

Hy tragt Alegere met een vergiftige appel van kant te helpen.

als dan te beter te geraken inde gunſte vande Princes van Mantua. Dog zijn voornemen gelukte niet wel na zijn rekening: want dezen armen Edelman ontfangende uit groote liefde dit doodelijk geſchenk, ging'er meê na d'Infante, om'er die te vereeren, vermits hy oordeelde, dat'et al te ſchoonen vrugt was, om van hem gegeten te worden. Aldaar wezende, zo haaſt hy d'ongelukkige vrugt uit zijn zak gehaald had, miſte de jonge Princeſſe niet hem de zelve uit de hand te trekken, en terſtond de tanden daar in te ſlaan, herbergende alzo zonder daar op te denken in haar teere borſt het fenijn, 't welk onder deze zoetheid was: welk ſtraks zo fel begon te werken (na datze door verandering harer verwe betuigd had, haar pijnlijke en wreede benautheden) dat d'arme Klarinde gedwongen wierd in haar kamer te vertrekken, alwaar zy zig van ongeduldigheid te bed leide, en in aller haaſt haar moeders Geneesmeeſters deê komen. Hy verſtaan hebbende hoe haar de ziekte was aangekomen, dagte dat'et eenige eolijk was, veroorzaakt door de raauwe vrugt; maar ziende daar na eenige zwarte puisjes, en dat haar tong heel verbrand en veranderd was, oordeelde dat'et eenige ſtreeken waren van een brandend fenijn; gaf haar derhalven eenig tegengift van Mithridaat in. Maar helaas! het fenijn had alreê in korten tijd zo veel gewonnen, dat haar doodelijke werking niet meer kon verhinderd worden, dog wierd wel een weinig door verzagtinge van deze geweldige pijn verachtert: 't welk oorzaak was, dat den Artz latende de Princes een weinig ruſten, en haar houdende voor verzekerd, uit de kamerdeur na de poort toeging, daar hy den Heer Alegre ontmoete, welke tijdinge verwagte van zijn Liefs gezondheid: en hebbende van den Geneesheer vernomen datze vergeven was door een appel (vermits hy vanden handel onbewuſt was) meende zijn zinnen te verliezen, zig gevoelende ſchuldig aan dit ongeluk: dog 't geen hem meeſt het herte doorſneé, was de manier, door welke hy bewogen had geweeſt door zijn verraderſchen vriend, die hem gebruikt had als een beul, om te doen dooden de gene die hy in de wereld meeſt beminde, en hem daar na ſtraffen na de verdienſten van zijn miſdaad: en dit bedenken pijnigde zijn geeſt met zulken razende ſpijt, dat hy van die tijd af beſloot, zelfs zulken wreeden wraak daar van te nemen, dat zijn ſchuld eenigzints zou gebeterd wezen, daarom hebbende het herte gepijnigd met benaudheid en razerny, vertrok hy in een plaats, zeer bequaam om zijn onregtmatig vonnis in 't werk te ſtellen, en zijn hand te wapenen met een wreede godloosheid tegen zijn eigen zelfs. Terwijl hy met deze rampzalige gedagten bezig was, zag hy den Prince Adillon, welke af en aan ging, om te zien wat uitſlag zijn appel geven zoude, vliegt hem met een heel ontſteld gelaat aan boord, den anderen dit ziende, wierp mantel en rapier van zig, en ſtelde zijn beenen te werk, maar wierd van Alegre zo ſnel vervolgd, dat hy hem achterhaalde, en hem een ſteek gaf, die hem 't leven benam. Daar na ging hy na 't Hof vande Markgravin, toonde haar 't rapier, daar hy wraak meê genomen had, en beklaagde zig op 't hoogſte, over 't ongeluk dat haar was overgekomen, zeggende: *Na dien ik hem heb doen betalen 't ongeluk dat hy my gedaan heeft, zo bid ik u mijn Lief, neemt voldoening van 't geen ik u aangedaan heb, niet dat gy door mijn dood voldaan zijt, want ik beken dat duizend dooden niet genoeg wezen zouden: maar helaas! ik en heb niet anders om mijn miſdaad te betalen. Mevrouw zo gy ooit begeerte had een ellendigen te vertroosten, zo bid ik u, dat gy my ontlaſt van mijn benautheden en mijn leven: als dan zal ik gewroken zijn van mijn ongeluk, 't welk my een werker gemaakt heeft van mijn eigen verderf, my makende den werker van u ongeval. Zo gy my niet weerdig acht, een zo groote weldaad, als te ſterven door de gunſte van u hand, en dat gy denkt dat mijn zonde te groot is tot zulken grooten eere, ten minſten mijn Lief doet dog de uitſpraak, wreker van deze myne miſdaad, op dat ik die in u tegenwoordigheid volbrenge, en uw*

ſmerte

Die, hier van onbewuſt, ze aan d'Infante vereert.

Waar door zy, die eetende, vergeven werd.

Alegres droefheid en wanhoop daar over.

Waar in hy Adillon doorſteekt.

Hy bid d'Infante om hem wraak te willen oeffenen.

ſmerte daar door mag verzagt worden. Waar op de miſtrooſtige Princeſſe hem vaſtelijk omhelzende, antwoorde: *Helaas! myn lieve vriend, dunkt u niet dat ik qualyk genoeg gehandeld ben door de ſtrengheid myns ongeluks, zonder dat gy my den ſlag verdubbeld, en de wonde van u onverdiende quellinge grooter maakt? neen, neen, mijn Lief, ik ſterve, heel wel te vreden, en voldaan, ten zy gy my mooglyk geruſtheid benyd: want zo ik eenige oorzaak heb myn noodlot te beſchuldigen, welk my tot dit droevig einde gedagvaard heeft in d'eerſte bloeme myner jeugd, ik heb aan d'ander zyde den Hemel te bedanken, die my zo goedertieren is geweeſt, te verkorten deze lange pijn, (daar toe my de liefde bereide) door een korte dood, my daar door doende ontfangen de remedie, daar van ik de ſchade bekomen had: alzo de wijze Apollonius gevraagd zijnde hoe men een minnaar moeſte pijnigen? antwoorde: datmen hem zou laten leven. Helaas! dewijl ik ten einde ben my t'ontlaſten van myn zwaar verdriet, om vroliker in 't ander leven te gaan; zo beken ik mijn Alegre, dat uw goede gratien, en zonderlinge deugden in mijn teere herte aanſteecken, hadden een zuivere en eerbare liefde, die allengskens myn leven verteerde: maar het fenyn door een ander tegenvuur my tot hem brengende, heeft myns bedunkens meelyden gehad met mijn quale. Is't dan voor my niet een groot voordeel: daarom Lief, bidde ik u, en bezweere u by de uitterſte liefde die ik u gedragen heb, en eeuwiglik dragen zal, zo de zalige zielen in 't ander leven gevoelen hebben van 't gene zy in dit leven alderliefſt gehad hebben, en zo de liefde niet met het lighaam in den grave verdelgt blijft, ik bid u, zeg ik, voor mijn laatſte bee, en zo ik zo veel vermogens over u hebbe, als gy my over u zomwylen gegeven hebt, zo gebiede ik u ſcherpelik op pœne van my ongetrouw en ongehoorzaam te vallen, dat gy voortaan geruſt en gelukkig leeft: want zo veel my aangaat, ik vergeve u uit goeder herte myn dood, waar in gy geen ſchuld in 't minſte deel en hebt, en ben te vreden dat een ander gelukkiger als ik het geluk geniete, 't welk my alleen toebehoorde, mits dat u gedenke, dat ik u in een beter plaatze gaa verwagten, dewyl deze werelt zo tegenſtrydig geweeſt is, onze zuivere begeerten. Enae en weeſt dog zo ſtout niet van tegen uwen perſone iet in 't werk te ſtellen, ten zy gy onze heilige vriendſchap breken wilt, die ik u door mijn laatſte teſtament en uiterſte wille, te bewaren late. En op deze verzekering gaa ik vryelik ter dood, dewyle zy my zo gunſtig is, datze my toelaat u te mogen zeggen een lange* VAAR WEL, *en in uwe armen gelukkelik eindigen.* Gedurende deze redenen, wierd de arme Ridder, hoorende de weemoedige klagten van zijne miſtrooſtige Lief, zo heftig van droefheid en ongeneugte beſprongen, om dat hy was geweeſt den werker der bittere dood van de gene in welke alle het behagen zijns levens ruſte, dat zijn benauwde ziele uit'et lighaam vloog. Zulks dat de Princeſſe door 't zugten aan ſteecken, mits zijn klagten zonder daar op te denken haar armen minnaar de ziele ontnam, zo datze geheel ontſteld, hem heel dood en bleek zag tuſſchen haar armen verſtijven, gelijk een kind dat op 't zingen van zijn Minne in ſlaap valt. Wat droefheid d'ongelukkige Princeſſe hier over maakte, kan men beter denken, als met de penne uitdrukken. Zy bleef langen tijd plat neerleggen, daar na tot zig zelfs komende, en aanſchouwende met klagende oogen op haar ſchoot het ſchoone hoofd, begon zy haar armen te wringen, en haar ſchoon hair bezet met paarlen en diamanten, uit te rukken; daar na met een diep zugten riep zy: *Moede en ongevallige, waarom ſpaart my myn wreed ongeluk zo lang in 't leven, dan alleen om my te bewaren tot allerhande quellinge? En gy mijne oogen, moeſtet gy my zo viandlik wezen om den genen aan te zien, wiens leven myn alderhoogſte en grootſte geneugte was? Helaas! waarom ben ik niet ſtom en blind geboren, veel eer dan van u zo grooteliks verhindert te worden? En gy myn Lief Alegre, bloem van den franſchen Adel, moeſt gy, nademaal gy my zo zeer beminde, deze weldaad benemen, welke ik voor mijnen laatſten trooſt verwagtede? 't welk was in een aangenamen ſchoot te ſterven, en dat u zagte hand my d'oogen ſloot. O drie en viermaal gelukkige, zo ik*

Haar antwoord hierop.

Hy ſterft op die te hooren uit droefheid in hare armen.

Hare droefheid daar over.

Hare klagten.

ik door myn doot zo grooten schade mogt beteren, gelijk die goede Koninginne van Thessalien haar beminde Admete afkogte, haar erfgenaam haars levens makende : maar na dat myn nootlot my deze weldaad weigerende, myn geheel verderf bewilligt, 't is genoeg, ik en zal niet lang slave wezen van dit hertnekkig ongeval, want ik voel alreê myn einde naderen, om my te openen den wellustigen Hof der gelukzaligen, daar myn Alegre my verwagt nog heel vermoeit, en beevende van zijn loop, daar meê hy my voorgelopen is. Dus klaagde d'ongelukkige Clarinde, tot dat eindelijk het fenijn, overwinnende de kragt der nature, dit schoon gebouw begon te breken, en 't leven daar uit dreef. De Markgravin liet de twee lighamen in 't graf haars mans den Markgraaf zetten. Aldaar ziet men hun beelden in marmer uitgehouwen. De Ridder steunt op zijn regter knie, hebbende zijn rapier bloot onder zijn armen; welke, om datze gemaakt is van een Jaspis geprikkeld met roode vlekken, bloedig schijnt: en de zelve presenteert de Princes een appel van den zelven steen, op de manier van Adam en Eva in 't Paradijs, en 't afbeeldzel van Adillon (wiens lighaam in zijn land gevoerd wierd) is van agter (met zijn doorsteken schouder) die het fenijn op de vrugt storte. Omtrent de twee gelieven is een zwarte pylaar, op welke staat een Cupido, zettende een voet op 't hoofd van de Fortuin, en den anderen op 't hoofd van de Dood, met een kroon, daar op geschreven staat : *Overwinninge der verwonnene*, ende houd een plaat van fijn goud, in welke men leest :

Ey stetst.

Hun werd een graf met beelden en opschriften opgeregt.

Dees twee, die maar een ziel en hadden in dit leven,
Hebben hun na de dood t'zaam in een graf begeven :

En nog wat lager.

De gouden Appel rijk en groot,
Van de schoonste Godinne
Stelde Troijen in kolen rood,
Door vuile liefde en minne :
Maar ach! helaas! dees Appel klein,
Verzeld in 't graf met rouwe,
Uit 't Fransch en 't Italiaansche plein,
Twee Minnaars zeer getrouwe.

DORALICE en LYZARAN.

De tedere zucht en min van Doralice tot
Haar broeder Lyzaran groeit met de tedere jaren,
't Geen hen, ô gruwel! doet uit geile luſt vergaren,
En deerlijk ſterven om die miſdaad op 't ſchavot.

IN een van de voornaamſte Provincien van Vrankrijk, eertijds geheten Neuſtrie, was een Edelman van goeden huize, dewelke trouwde met een eerlijke Juffrouw, van een Edelman zijn gebuur. Zy wonnen t'zamen verſcheide ſchoone kinderen, en onder andere een dogter, die wy zullen noemen Doralice, en een zoon Lyzaran, omtrent agtien maanden jonger, dan zy. De vader deê hun beide zeer zorgvuldig in alle goede oeffeningen onderwijzen, waar in zy loffelijk toenamen. Deze twee jonge kinderen ſteeds alzo t'zamen opgevoed, hadden malkanderen hertelijk lief, zo, dat d'een niet konde leven zonder d'ander. Zy waren nimmermeer te vreden, dan wanneer zy malkanderen zagen, en veragteden te ſpeelen of te loopen met andere kinderen van hun ouderdom. In dezen tijd van onnozelheid was hun alles toegelaten: zy ſliepen gewoonlijk by malkander, en dit was miſſchien al te lang. En ik geloof ook vaſtelijk, dat'et onheil tuſſchen deze twee ook is geſproten van wegen de al te lange gemeenzaamheid, de welke duurde tot dat Doralice was gekomen tot d'ouderdom van tien of elf jaren, en Lyzaran tuſſchen de negen en tien jaren, dewelke wierd gezonden in een Collegie om te ſtudeeren. Deze affcheidinge viel hen zo zwaar, datze beide duizend tranen ſtorteden, en niet en deden dan zugten en karmen aan wederzijden, 't welk de ouders oordeelden niets voort te komen dan uit broederlijke liefde en vriendſchap, maar d'onkuiſche en onbetamelijke minne was alree in hun herten geworteld, gelijk wy in't kort zullen zien by 't vervolg dezer Hiſtorie.

Ouders van Doralice en Lyzaran.

Hun onderlinge liefde in hunne kintsheid.

Zy werden tot hun droefheid van een geſcheiden.

Lyzaran hebbende vier jaren ter ſchoole gelegen, wierd van zijn vader t'huis ontboden, vermits hy zeer verlangde om hem te zien. t'Huis komende, wierd hy zeer minnelijk van de vader ontfangen, als hy hem zag, zo ſchoon, zo geleerd, en alreê groot; maar 't zelve was niet te vergelijken by het vergenoegen dat de zuſter had. Zy en liet niet af van hem t'omhelzen en kuſſen. Dog zy en hadden niet d'onderlinge gemeenſchap die hun was toegelaten in hun kindsheid. Ook wierden zy wederhouden door de ſchaamte, en de gruwelijke zonde die hen voor oogen quam. Evenwel en kon d'een en d'ander zo wel niet breidelen hun ongeregelde paſſien, datze zomtijds niet den boord van reden en overtrefte. Ondertuſſchen deê de vader Lyzaran wederkeeren in 't Collegie, om zijn ſtudie te vervolgen, alzo zijn oogmerk was, hem met een Abdie te verzien. Terwijle wierd Doralice van verſcheide treffelijke en eerlijke Edellieden aangezogt, welke haar genoegzaam waardig waren, ook van bequamen ouderdom. Dog de vader voornamelijk 't oog op de middelen ſlaande, huwde haar uit, aan zeker Edelman zijn gebuur, welke zeer rijk was, maar alreê grijs. Ach! vervloekte gierigheid, wat veroorzaakt gy al quaad in de wereld. Wy zullen dezen Edelman noemen Timandre.

Hun ſpooreloze liefde hernieuwt door elkanderen te zien.

Doralice werd door haar vader aan een oud Edelman uitgehuwd

Geluk-

Gelukkig was hy geweest, indien hy de reste van zijn dagen over gebragt had, zonder hem te verbinden met zo een jonge en schoone bloem, dewelke hem duizend spijtig heden deê als hy haar genaakte. Niet te min, hoe afkeerig zy van hem was, wat klagten zy deê, en hoe veel tranen zy storte, zy moest echter den wille haars vaders gehoorzamen Het huwelijk wierd gesloten, Lyzaran t'huis ontboden om de bruilofs feest van zijn zuster by te woonen. Zo haast als zy hem zag, en datze middel had hem alleen te spreken, zo begon zy deze klagtige woorden: *Mijn zeer beminde broeder*, (zeide zy) *ik ben ellendig: moet ik dan de fleur van myn jongheid overbrengen, met een persoon, die ik meer hate als de doodzelfs? Is myn vader, niet wel wreet, my over te leveren in de handen van een doodvriand? Zal ik dan van nu af myn leven moeten deurbrengen in een dienstbaarheid, zo strijdig met myne jaren en genegentheid? Waar toe dienen de rykdommen als'er geen genoegen by en is? Ik bidde u, raad my dog in zo grooten benautheid, eer ik de handen aan my zelfs sla.* Na dat Lyzaran deze klagten had gehoord, antwoorde hy daar op in dezer voegen: *Myn lieve zuster, ik beklaag uw ongeluk: u quale is myn eigen: ik heb daar zo wel't gevoelen van als gy zelfs: ik en kan my niet onthouden te misprijzen de wreedheid onzes vaders, om dat hy u heeft uitgehuwd tegen uwen dank, en met een man, wiens ouderdom zo veel verscheeld met d' uwe. Dog, evenwel, nademaal de macht der vaderen over de kinderen onbepaald is, zo rade ik u geduld te nemen. Misschien bereid u de fortuin een beter gelegentheid: ten minsten weest verzekerd, zo haast als gy zult getrouwd wezen met Timandre, zal ik nooit verre uit u gezigt zijn: ik zal gewoonlijk myn wooninge by u maken: het is my by na onmooglijk te leven zonder u te zien.* Deze redenen voleindigende, zo omhelsden en kusten zy malkander zeer minnelijk, en ten ware de schaamte, die hun wederhield, en de vreeze dieze hadden van betrapt te worden, zy zouden toen volbragt hebben hun schandelijken wellust.

Haar klagten daar over aan haar broeder Lyzaran.

Zijn antwoord daar op.

Doralice vertroost zijnde door de beloften van Lyzaran, den welken zy niet alleen beminde als haar broeder, maar daar en boven met een hittige liefde boven alle andere menschen haar genegentheid opofferde, en maakte voorts geen zwarigheid meer te trouwen den ouden Edelman, dewelke voortaan zou mogen dienen tot een dekmantel van haar gruwelijke welluften. Zy wierd dan getrouwd met Timandre, dewelke genoot de vrugt daar hy zo zeer na had gewenscht. Na dat de bruilofts-feest was geëindigd, leide hy zijn Gemalin in zijn huis, 't welk niet verre was gelegen van zijn schoonvader. Lyzaran, die nu al te zeer geleerd was, en keerde niet weer in't Collegie. Hy genoot het inkomen van een goed Benefitie, 't welk zijn vader hem had besteld. d'Ongeregelde liefde die hy zijn zuster toedroeg, drongen hem niet lang te vertoeven zijn zuster te gaan bezoeken in haar nieuwe huishoudinge. In't kort, zy maakten zo groote gemeenschap met malkanderen, dat zy een tijd lang de gruwelijke zonde van bloedschande en overspel pleegden, waar van de man verwittigd zijnde, stelde haar voor oogen haar gruwelijk overspel, en de regtvaardige wraak die hy mogt nemen, indien hy niet de zagtmoedigheid en stelde voor de straffe, evenwel beloofde hy onder zijn voeten te werpen al't geen'er geschied was, mits datze voortaan een beter leven zou leiden, en God bidden om vergiffenis, anderzints zou hy genoodzaakt wezen, tegen hun te doen gebruiken de straffe die zy hadden verdiend. Zy hoorende de redenen haars mans, storte uit een beke van tranen, en voegde daar so schrikkelijke eeden by, datze genoegzaam waren om Timandre te doen geloven het tegendeel van 't geen hy wel wiste, ten ware dat de jalouzy alreê zijn ziel had bezeten. Tot besluit, hy verbood Lizaram zijn huis, en zwoer, by aldien hy hem weder aldaar vond, dat'et hem niet wel vergaan zou. Deze afscheidinge, bragt hun beide in de grootste droefheid diemen

Zy bedrijven met ven anderen bloedschande.

Haar zulks gewaar wordende, beschrobt haar daar over.

En verbied haar broeder zijn huis.

kan

kan bedenken, en bragt ook te weeg, na datze eenige maanden van malkanderen gebleven waren, om t'zamen de vlugt te nemen, om hun vervloekte wille met meerder vryheid te mogen oeffenen: om dit dan in 't werk te ſtellen, namenze de gelegentheid waar, als Timandre eens van huis gegaan was, en vertrokken toen beide na zeker Provintie, om aldaar de reſte van haar leven over te brengen. Maar zy vonden hun in hun voornemen bedrogen, want eindelijk achterhaald zijnde, na datze door veel Steden en Provintien van Vrankrijk geſworven hadden, wierdenze beide in 't Chaſtelet gebragt. De ſchuldige wierden verhoord. Doralice was bevrugt, men vraagde haar by wien: want zy en kon niet zeggen dat'et was door haar Gemaals toedoen, zijnde nu al acht maanden van hem afgeſcheiden geweeſt, en maar vier maanden gedragen hebbende; zy en wiſt niet watze zeggen zou op deze vraag: haar antwoorden, waren twijffelachtig. d' Een tijd ſprakze dus, en d'ander tijd weêr anders: eindelijk zeize bevrugt te zijn van haar vaders dienaar, dien zy noemde. Dezen dienaar wierd ondervraagd, maar men ontdekte in weinig tijds zijn onnozelheid. Zy en wilde evenwel Lizaran nooit beſchuldigen. Ondertuſſchen na verſcheide onderzoekingen ende proeven, wierd zy en haar broeder verwezen om onthalſt te worden. Dog eer de ſententie wierd uitgeſproken, verwachteden de Regters, datze zou verloſt zijn van kinde, 't welk een dochter was. Zy beriepen hun op 't Hof, dog 't zelve hebbende deze zaak wel en rijpelijk overwogen, beveſtigden met haar arreſt de ſententie van 't Chaſtelet. Dus wierd dan 't vonnis hun beide voorgelezen, en men gaf hun tijd om te biegten. Daarna wierdenze gebragt op de plaatze la Greve, daar de executie geſchiede, en gewoonlijk de miſdadigen geſtraft worden.

Waarom zy beide met malkander weg lopen.

Werden agterhaalt.

En beide gevonnift om onthalſt te worden.

Als hun 't dood-vonnis voorgelezen wierd, ſprak Doralice in tegenwoordigheid der Regters aldus: *Couragie myn broeder*, (zeide zy) *dewijl wy moeten ſterven, laat ons de dood met lijdzaamheid verdragen. Het is tijd dat wy geſtraft worden na onze verdienſte. Laat ons niet meer vreezen, om onze zonden voor de menſchen te belijden; want wy zullen daar haaſt voor God moeten rekening van geven; zijn barmhertigheid, myn beminde broeder, zalze ons vergeven, mits, dat wy hebben een waarachtig berouw en leedwezen van de zelve.*

Haar aanſpraak aan haar broeder.

Eilaas! myn Heeren, zei zy tot de Rechters, *ik beken rechtveerdelijk de dood verdiend te hebben: maar ik bidde, datmen my de wreedſte aandoe, die men kan bedenken, mits dat gy dezen armen Edelman het leven ſchenkt. Ik ben oorzaak van al het quaad. Ik behoor alleen de ſtraffe te dragen, en zijn groote jongheid behoord u te beu egen tot mededogen, hy is bequaam zijnen Prins t'eeniger tijd dienſt te doen, als de gelegentheid zulx preſenteert.* Zy gebruikte deze redenen tot de Regters, om die tot meêlijden tot haar broeder te bewegen, maar 't was vergeefs.

En aan de Rechters.

Nooit zagmen meer volks, als'er toeliep tot dit deerlijk ſchouwſpel. De plaatze was zo vervuld, datze malkanderen verdrongen. De venſters en daken van de huizen waren rondom bezet. d Eerſte, die op dit oncerlijk ſchavot verſcheen was Doralice, met zo groten kloekmoedigheid, dat'er elk een over verwonderd was: alle de toezienders en konden hun oogen niet bedwingen, deze ſchoonheid te bewenen, welke by na zonder weêrga was. Men zou gezeid hebben toenze op 't ſtraftooneel klom, datze quam om een ydel treurſpel te ſpeelen, en niet een waarachtig: nooit en veranderde zy van verwe. Na datze haar oogen heen en weêr had geworpen, verhiefzy de zelve ten Hemel: en voegende haar handen te zamen, ſprak zy dit gebed: *ô Heere, die in de wereld zijt gekomen om de zondaren en niet om de regtveerdige, zijt barmhartig deze arme zondareſſe, en maakt dat de ſchandelijke dood die zy nu zal ontfangen in haar lighaam, mag zijn het eerweerdige leven harer ziele. Vergeeft ook*

Haar gebed ten Straf-ſchavotte.

ook (ô barmhertige God) de zonden van mijn arme broeder, de welke u barmhertigheid aanroept. Wy hebben gezondigd Heere, wy hebben gezondigd. Maar gedenkt dat wy het werk uwer handen zijn. Vergeef onze misdaden, niet als die beminnende, maar als de menschen liefhebbende, de welke de gebreken zijn aangehegt van den buik haars moeders aan. Na datze haar gebed voleindigd had, zo ontkleede zy haar zelfs, zonder te willen lijden dat de beul haar aanraakte. Hebbende haar kraag afgeleid, viel zy op haar kniejen, en den beul, verbond haar oogen, en al zy haar ziele beval inde handen Gods, zo scheide hy met een slag het hoofd van zo schoonen lighaam, wiens schoonheid was verduisterd door haar gruwelijke passie. Als d'executie was geschied, zo trok een van des beuls dienaars het lighaam ter zijden, en dat wegtrekkende ontdekte haar tot de halve scheen, alzo datmen zag een kous van roode incarnate zijde, waar door den beul zo ontstelde, de welke hem zelfs niet en kon onthouden van weenen als d'andere toezienders, dat hy hem met de voet zo heftig stiet, dat hy van boven af van 't schavot op de straat viel. Al het volk weende nog meer, alsmen den broeder zag komen op 't schavot. Hy was niet meer dan twintig jaren oud: ook schoon van lijf en leden, gelijk zijn zuster. Als hy dit schoone lighaam zonder hoofd zag, zo meende hy zubijtelijk den geest te geven, zonder d'executie des scherpregters te verwagten: *Helaas!* zeide hy, *mijn arme zuster, waarom en heeft men niet alle de wreedheid diemen kon bedenken tegen my gebruikt, mits datmen u het leven had gegeven, en datmen te vreden had geweest u in een klooster te besluiten; daar en ware geen pijne zo groot geweest, die ik niet met vrolijkheid en zou geleden hebben: mijn ziele zou dit ellendig lighaam hebben verlaten, met dit genoegen, van niet te sien sterven, die gene, die ik de dood veroorzaakt hebbe. Men had behooren haar swakheid te verschoonen, om alle de straffen tegen my te wenden, als op den autheur van 't quaad: ô Godt zijt haar ziele genadig, en ook de mijne, de welke geen ander toevlugt en heeft als tot u barmhertigheid.*

Word onthalst.

Zyn klagte op 't Schavot.

Hy sprak deze woorden met zulken yver dat al het volk met hem beweegd waren. Na datmen zijn Wambuis had uitgetrokken, en zijn hair afgeschooren, viel hy op zijn kniejen; den beul wilde hem de oogen verblinden, maar hy en wilde het niet toelaten. *Slaat gy alleenlijk u slag*, zeide hy; *ik heb moeds genoeg die t'ontfangen. Gy hebt alreê gezien de kloekmoedigheid mijner zuster. Gy behoord te denken, dat ik haar broeder ben, en volgens dien vereischt de reden, dat ik nog meerder couragie hebbe.* En deze reden geëindigt hebbende, sloeg hem den beul, terwijl hy begon te bidden: *in manus tuas*, het hoofd af. Hun lighamen wierden nog ten zelven dage weg gebragt, en in een kist geleid, om begraven te worden, in een kerke van Parijs, alwaar zy rusten met deze woorden.

Word onthooft.

Hier leggen de broeder en de zuster, voorby gaande en onderzoekt niet de oorzaak huns doods. Wandeld, en bid God voor haar zielen.

Dusdanig is geweest het droevig en beklaaglijk einde van Lyzaran en Doralice, voorgevallen in Frankrijk onder de regeeringe, vandien onvergelijkelijken Monarch Henrik de Groote.

IZABELLE en IRACOND.

De minzieke Iracond, door liefde en drift verrukt,
Slaat om het derven van Elinde dol aan't razen;
Waar op hy naar de wijze en't zot beſtaan der dwazen,
Het bloote lemmer in zijn Zuſters boezem drukt.

TEn tijde van Henrik de groote, woonde tot Parijs een treffelijk en aanzienlijk Heer, geheten Ariſte, hebbende in wettelijken huwelijk gewonnen twee kinderen, d'eene genaamd Iracond, en d'ander Izabelle, een ſchone en deugdrijke Juffer, welke hy ten huwelijk gaf, aan Eranthe, dragende den titel van Ridder, met wien zy in alle vreugde en eenigheid leefde, terwijle dat haar broeder Iracond, in een vande vermaardſte hooge ſchoolen, zig inde regten oeffende, waar in hy zo verre quam, dat hy't ampt van regtsgeleerde bekleede. Ondertuſchen bezogt hy dikwils zijn zuſter in haar huishoudinge, alwaar hem alle manieren van beleefdheid wierd betoond. Nu, zo gebeurdet, dat in't huis van Izabelle, zeer Juffer Elinde geheten, Gemalinne van een eerlijk borger van Parijs, veeltijds verkeerde, en grote gemeenſchap met Izabelle had, ja ſchier altijd by malkanderen waren, als de gelegentheid zulx toeliet. Op deze Elinde, zijnde een ſchoone en eerbare juffrouw, wierd Iracond boven maten verliefd, ja zodanig, dat hy zijn affie niet konnende bedwingen, de zelve, aan haar openbaarde, dog dit eerbare ert, dat de walge had van deze ydele en onbehoorlijke klagten, weeshem heuſelijk af, en dreigde hem, indien hy niet afliet van zulx haar meer aan te ſpreken, at zy genoodzaakt zou zijn, tot bewaringe van haar eere, en zijner ſchade en chande, daar in te voorzien. Iracond, deze antwoord hoorende, meende van ngeneugt te ſterven. Dog weêr tot zig zelfs komende, zogt hy, zijn ongeoorofde liefde weêr te hervatten. Dog Elinde niet konnende deze zottigheden langer erdragen, beſloot het huis van Izabelle niet meer te verzoeken, waar door Iracond oen als geheel overweldigd wierd. Hy riep dagelijx om de dood, en wierd van uurtot uur zo verwonnen en bezeten van deze razernie, dat hy geheel tot wanhoop verviel. Izabelle onkundig van deze liefde, was zeer verwonderd, dat Elinde haar niet meer quam verzoeken, als zy voor dezen gewoon was; maar 't zelve verſtaande, begon'er om te lagchen, en bad Elinde, zijn jongheid te verſchoonen, haar belovende daar een zalig en bequaam middel toe te gebruiken. Maar ô wreed ongeluk, in plaats van't vuur te bluſſen, zo vliegt de vlam na haar zelfs toe.

Izabelle trouwt aan den Ridder Eranthe.

Haar broeder Iracond verlieft op eene Elinde.

Zy ſlaat zijn bede af.

Zijn wanhoop daar over.

Izabelle bid haar zijn jongheid te verſchonen.

Terwijl ze dit beſluit nam, zo beklaagde en beweende Iracond zijn wreed ongeluk, en bedogt dagelijx nieuwe vonden om zijn meeſtersze zijn lijden te doen verſtaan, zy ging nooit uit den huize, of hy namze waar om haar te groeten en met haar te ſpreken. Hy knielde in de kerke voor deze Zantinne, en deê zijn beloften aan haar, en niet aan Godt. Maar ziende datze van dag tot dag harder wierd, zo floeg hy een andere weg in. Hy beelde zig zelfs in dat zijn zuſter hem een goede dienſt zou doen in zijn liefde, zo verre was hy buiten alle oordeel. Met dit betrouwen ging hy by haar, ſprak haar aan, en verhaalde haar al zijn lijden, en verzogt en bad

Hy bid zijn zuſter hem behulpzaam te willen zijn.

bad haar, dewijle zy veel vermogt by Elinde, datze dog haar zou zoeken te bewegen, en tot hem genegen te maken, op dat hy uit al zijn verdriet en quelling mogt geraken, dat'et hem anders onmogelijk was langer te konnen leven. Izabelle horende haar broeder dus spreken, bestrafte hem wel dapper, met wijze redenen en goede vermaningen, hem stellende voor oogen, de schande en 't gevaar, daar in hy zig zelfs wierp. Iracond geheel beschaamd van zijn zusters wijze antwoord, ging zonder een woord te spreken van haar af, en komende in zijns vaders huis, begaf zig in zijn kamer, en storte duizend klagten, nemende dikwils voor zig zelfs van 't leven te beroven. Hy bleef eenige dagen in huis, zonder Izabelle te verzoeken, gelijk hy gewoon was, daar na ging hy weêr by haar, en beklaagde zig tegen haar, vande kleine zorge die zy droeg over zijn leven, en liet ook niet af Elinde weêr lastig te vallen, 't zy in haar te vergezelschappen na de kerk tegen haar wille, of iets in haar mouwen te steeken, en diergelijke. Deze eerbare vrouw, ziende dat hy niet op en hield, haar moeyelijk te vallen, verliet het huis van Izabelle, en verbood hem ooit meer by haar te voegen. Izabelle aan d'ander zijde ook verdrietig zijnde over 't bedrijf haars broeders, ziende dat hy zig geenzins na de reden wilde voegen, wierd eindelijk gedwongen, na veel onnutte vertooningen, haar vader t'openbaren, 't geen 'er passeerde. Ariste regtveerdelijk vergramd zijnde, begon Iracond zo haast als hy hem zag, dapper te bestraffen, en dreigde hem, indien hy niet aflied van zijn zotte passie, hem te handelen na zijne verdienste. Nooit en was mensche meer verbaast als Iracond, hy dorst zijn oogen niet opslaan van schaamte. Evenwel de spijt en razerny namen zo d'overhand in zijn ziele tegen zijn zuster, dat hy ter zelver uure voornam zig over haar te wreeken. Hy besloot zig in een kamer, alwaar hy den geheelen nagt overbragt met Izabelle te vervloecken, als de gene, die hy oordeelde dat hem had behooren te believen. Deze gruwelijke broeder, gedreven zijnde door de helsche furien, na dat hy den gantschen nagt, hemel, aarde, planeten, en al de elementen had gelasterd, maakte zig gereed om zijn vervloekt voornemen te volbrengen. Zo haast de morgenstar had verdreven de duisternis, stond hy op, en kleede zig, en nam een ponjaard, die hy in zijn zak stak, ging toen na 't huis van zijn zuster, klom in haar kamer, en vond haar zo alsze van 't bed was gestegen: zy zat aan een tafel, hebbende anders geen gezelschap dan een kamenier, de welke haar hielp om haar schoone hair te kemmen. Zo haast als zy haar broeder vernam, bood zy hem goeden dag, en vraagde, waar hy heen wilde? Iracond sprak niet een woord, maar ging zitten in een stoel, gantsch bleek en ongedaan als een helsche fury. Zijn zuster, dewelke door de tuiten haars hairs verhinderd was, en nam geen acht op zijn wezen. Als nu deze rampzaligen zag, dat de Kamenier in de keuken was gegaan, om een warm zuipen voor haar vrouw te halen, dewelke zelden wel te pas was, door dienze zes of zeven maanden was bevrugt geweest, zo nam hy dien tijd waar, en opstaande vande stoel daar in hy gezeten was, viel uitzinniglijk op haar met zijn ponjaard, die hy uit zijn zak getrokken had, en gaf haar een doodelijke steek in haar borst, de welke bloot was: d'arme vrouw gaf eenen schreeuw, ter wijl deze moordenaar zijn steken verdubbelde, en drukte haar nog twee of driemaal in 't lighaam. Op 't gerugt dat Izabelle maakte, vallende den geest gevende, en haar God bevelende, quamen het huisgezin toegeloopen, en ziende hun vrouwe in 't bloed gewenteld leggen, en deze wreede Iracond, nog met de ponjaard in de hand, zo riepen zy om hulp: de gebuuren liepen ook tot dit deerlijk schouspel, en hielden den moordenaar vast, wel verbaast zijnde over dit droevig ongeval. Ondertusschen quam de man in, en ziende voor zijn oogen uitgieten een beke van bloed, van die gene die hy meer beminde als zig zelfs, viel ter

aarden

En klampt Elinde op nieu aan.

Zy verbied hem zig oit weer by haar te voegen.

Zijn vader bestraft hem over zijn zotte drift.

Zijn razerny daar over.

Hy vermoord in die dolheid zijn zuster.

Het gezin komt op 't gerugt toegeschieten.

aarde neêr in onmagt: weêr tot zig zelfs komende, deê hy d'erbarmelijkſte klagten diemen zou konnen bedenken, en wetende wie den moordenaar was, zo trok hy zijn zwaard uit en ſtelde zig tegen dezen uitzinnigen, de welke niet anders en deê dan lagchen, met al deze klagten. Hy zou wraak genomen hebben van 't bloed zijner waarde Gemalinne, ten ware men zulks niet belet had: God zulks niet toelatende om deze miſdaad te ſtraffen met een harder ſtraffe, als de zelve weerd was. Hy wierd gevangen, en inde Conchergery gebragt, en geleid in een diepen put, en wierd daar na verwezen de hand afgehouwen te worden voor de poort van 't groote Chaſtelet, en voorts levendig gerabraakt te worden op de plaatze van Greve. Hy ſtierf, met een groot berouw en leedwezen van zijn zonden, beklagende de dood van zijn zuſter, en ſtierf met den name Jeſus, die hy gedurig noemde, in de mond.

Haar mans gejammer over haar dood.

De Moorder werd gevangen genomen. En geraabraakt.

OLYMPA en PHILADAN.

De geile Olympa ſmet haar echte huwelijks bed,
En werd met Philadan van haar Gemaal doorſtooten,
Die, ſchoon hy eer haar liefde en ſchoonheid had genooten,
Noch na haar zuchten hoort, of op haar traanen let.

Philadans overſpel werd bekend.

PHiladan een jong en treflijk Edelman, hebbende met Olympa, een Juffrouw van zeer deurlugtigen huize, genaamd Mizes, uit het landſchap van Sterof in Perſſen, een tijd lang in overſpel geleefd, word eindelijk zulks, Dorion, Groot Baſſa, Gemaal van Olympa, welke zy genoegzaam tegen haar wil getrouwd had, gewaar, deze, om van zo ſnooden hoôn hem aangedaan wraak te nemen, hun ziende, door zeker venſter, hun vuile luſten op 't bedde plegen, liet hun begaan, tot'er tijd toe, dat hun minneſpel geëindigd was, en hy oordeelde datze in ſlaap geraakt waren, toen gaat hy na beneden, en klopt aande deur van zijn huis. Lucrece (dienſtmaagd van Olympa) welke bezig was met eenige kleederen ſchoon te maken. vraagd wie daar aan de deur klopte? Dorion zei, dat het haar meeſter

Hy werd daar in met Olympa door haar man betrapt.

was, en datze terſtond zou open doen, of hy zouze dooden. Zy zeer verſchrikkende, gaf een groote ſchreeuw, dog doet niet te min de deur open: maar doet eerſt haar kaars uit, en lopende inde keuken, giet het vuur met een emmer water ook uit. Dorion treed in, met zijn gevolg, en laat terſtond licht brengen, uit zijn gebuuren huis, daar hy met voordacht eenige keerſſen had laten aanſteken, en boven getreden zijnde tot voor zijn kamer-deur, ſtoot de deur open, loopt voort met de piſtool in d'een, en met het bloot rapier in d'ander hand na 't bed. Philadan, die door 't gerugt wakker wierd, ſpringt terſtond van 't bed, neemt zijn piſtool inde hand, en ſchiet los op Dorion. Dog Dorion, daar van niet gequetſt, wijl hy ge-

Die hem doorſchiet.

wapent was met een ſchoot-vry-borſtuk, loſt zijn piſtool weêr op Philadan, die bloot in 't hembd was, en ſchiet hem dood.

Olympe, die haar jong dogterken, oud omtrent acht maanden, in haar armen genomen had, om haar tot beſchuttinge te dienen, tegen zodanigen onweêr, viel voor Dorion op haar kniejen neêr, hem toonende dat onnozel lam, 't welk zy tuſſchen haar armen had, met de tranen in d'oogen, en een bedrukt aanzigt, zei tegen

Olympa bid om vergiffenis.

hem met een droevige ſtem: *'t Is nu te dezer tijd, barmhertige Dorion, want ik zou u niet meer mijn man derven noemen, nademaal ik zo een ſchandelijk werk in u bed bedreven heb: ja nu tertijd dat gy kund navolgen d'aldergrootſte deugd, diemen op der aarde, en inden Hemel zou konnen vinden, door een werk der barmhertigheid tegen de gene die het zelfde niet heeft verdiend. Ik ben de dood weerdig, niet eene, maar hondert duizend, indien ikze alle konde ſterven: maar deze ſchuld vergevende, zult gy daar door dubbele eere verwerven. Die de oorzaak van mijn miſdaad is, die is dood, en daar zijn geen overblijfzelen meer van onze ſchandelijke daad, als deze ellendige Olympe, de welke gy hier voor u voeten ziet nederleggen, verzoekende van u 't werk van barmhertigheid en meêlijden. Vergeef my mijne miſdaad, vriendelijke en goedertierene Dorion, en ſchenkt my het leven,*

en

en indien ik zulx onwaardig ben, geeft het ten minſten aan deze arme onnozele ziele, die u de armen toereikt om vergiffenis van u te verzoeken, voor haar bedroefde moeder. Mijn bloed kan mijn miſdaad wel waſchen; maar niet de vlekke en de gedachtenis uitwiſſchen, de welke eeuwiglyk zal leven, en 't gene my nog meer drukt, is dat uwen naam ook daar door gebrandmerkt zal wezen. Ey waarde Dorion, ontfangt my niet meer in uw bed, laat my alleenlyk in 't leven, en wyſt my een plaatze daar gy wilt dat ik dit ellendig leven verſlyte. Vergeeft, barmhertige Dorion, vergeef dog aan die gene, die u wel eer zo lief en waard geweeſt is, veranderd de minnevlammen niet in een doodelyk vuur, en bezoedeld uw barmhertige handen niet in het bloed vande gene die hebbende zo ſchandelyk tegen u miſdaan, nu van u verzoekt de zoetigheid van u genade.

Het volk van Dorion ſtaande daar rondom met een beweeglijk hart, met betraande oogen, en met gebeden inden mond, om voor die arme verwezene genade te verzoeken, maar alles was vergeefs: zijn gramſchap was te heftig ontſteken. Hy zagze aan met een wreed gezigt, en belaſte aan een van hun het kleine kind uit des moeders armen te rukken, op dat d'onnozele met de ſchuldige niet zou geſtraft worden: deze het zelve weigerende, gaat uit de weeg, hy belaſt het aan een ander, die van gelijken deê, het welke zijn toorn deê vermeerderen, en tegen Olympe gezeid hebbende, datze haar zou bereiden om te ſterven, en haar met den Hemel zou verzoenen, indienze niet en wilde lijf en ziel te gelijk verliezen, rukt hy het kind zelfs uit haar armen, en geeft haar met een vijf of zes ſteeken in haar ſneeuw witte borſt, en werpt haar ſtervende lighaam op dat van Philadan, zo datze geen tijd had om iet te ſpreken, als al ſtervende deze woorden: *Vaar wel dan, Dorion, nademaal daar geen barmhertigheid in u is, en dat de ſchandelykheid van myn miſdaad, uw natuurlyke goedheid is te boven gegaan, en gy barmhertige Hemelen, ontfangt een zondige ziel, dewelke geraakt zynde met een levendig gevoelen van hare miſdaad, u bid en bezweerd hare zonden zo genadelyk te willen vergeven, als zy ootmoedig is van u vergiffenis te begeeren.* Zy eindigde deze laatſte woorden in zulker voegen, dat de dood een einde van haar leven maakte, terwijl nog de helft van 't laatſte woord in haar mond bleef ſteken.

Doch te vergeefs.

Hy doorſteekt haar.

Einde van de Derde Afdeeling.

TREUR-TOONNEEL

Der

DOORLUCHTIGE VROUWEN,

OF

OP- en ONDERGANG DER VORSTINNEN.

VIERDE AFDEELING.

BLAD-WYZER
VAN 'T
TREUR-TOONEEL
DER
DOORLUCHTIGE
VROUWEN.

VIERDE AFDEELING.

Feodor Borissowits, Grootvorst van Moscovien, en sijn Moeder. Pag. 1
Grand Pré, en sijne Gemalinne Marmanda. 32
Christineta, dochter van Thomazo Vituri, Edelman van Pavien. 37
Josseline Mollard. 41
Dona Beatrice Joanne, dochter van Don Diego de Vermandero, Hoofdman van't Kasteel van Alikunte, en haar Gemaal, 45
Dona Victorina, dochter van den Heer Jacomo Beraldi, Venetiaansch Edelman, 50
Dona Berinthia, Dochter van Don Gaspar de Vilaresa, Portugees Edelman 57
Madamoiselle Laurieta van Avignon, in Provence, 66
Perina, Dochter van den Heer Antonio de Arconeto, Savoys Edelman 75
Dona Dominica, dochter van Pedro de Cardinas, Opperbevelhebber in Westindien 84
Mevrouwe la Vasselay, en haar Gemaal de Heer de Merson, 92
Den Hooftman Benevente, Edelman, en zijne dochters, Fidelia en Celestina, 97
Mevrouwe Marsilia de Perez, en haar Gemaal, 104
De Heer de Vimory, en sijne Gemalinne, 111
Mevrouwe de Blancheville. dochter van den Heer de Rosaire 121
Leonardi Streni, Edelman van Florencen, en Jaquinta, Baptistina en Amaranta, zijne dochteren, 126
Dona Imperia, dochter van de Heer Hieronimo Bondino, 133
Mevrouwe Urcino Placedo, dochter van den Heer Augustino Placedo, Italiaans Edelman, 142
Mevrouwe Bellinde de Corzora, dochter van den Heere Emanuel de Corzora, Portugeesch Edelman, 153
Catarina Fernandes, Jodinne 163
Catarina, een Edele Juffer van Milanen, 165
Valeria van Palerme. 169
Quirin Dirks, en Lambert Jacobs, Burgermeesters van Haarlem, als ook de vrouw en dochter van Quirin. 170
Flocelle en Leobine 171

Flo-

BLAD-WYZER.

Floridan en Lydie, 173
Magdalena van Japan, en haar broeder Jacobus, 179
Cebata, Princesse van Iberien, 180
Anna de Liba, Gemalinne van Anthonelli Grotti van Scio 182
Paula Barette, Adelijke Dochter 183
Mevrouwe Maria van Provins, een Raadsheer van Tectozaga, een Spaans geestelijk Persoon, en een Portugeesche Juffer, 186
Joachim Carpitzo, doet zijne Gemalinne om overspel onthalsen. 189
Een Poolsch Jonker snijd sijn Gemalinne den hals af. 191
Een voornaam Burger van Ferrara slaat zijn Vrouw het hoofd af en datse verkracht was. 192
Anna en Maria de Wede. 194
Zoon en dogter van Cenci, een voornaam Rooms Heer 195
Leonhard Kapperen, Raadsheer des Keysers en zijne Gemalinne 196
Mevrouw Tiquet, Gemalinne van een Raadsheer van Parijs. 197

TREUR-

TREUR-TOONEEL
DER
DOORLUCHTIGE
VROUWEN.

Vierde afdeeling.

FEODOR BORISSOWICZ,
Grootvorst van Moscovien,
En zijne Moeder
MARIA WALUTINA, Wed: vanden Grootvorst
BORIS FEODOROWICZ;
ALS OOK
MARINA GORGONA MIRZKNOWNA,
Dochter van JORIS MIRISZEK, Palatin van Sandomir,
En haar Gemaal
DEMETRIUS, Grootvorst van Moskovien;
En Anderen.

't Muschovisch Rijk verwoest door bloedige Oorelogen,
Door drie Aanmatigers der Kroone alom gesolt,
Die deerlijk sneuvelen terwijl het Rijkspaerd holt,
En heete traanen perst de Burgeren uit de oogen.

ALs Ivan Vasiliwicz, Grootvorst van Moscovien, een groot tyran, in den Jare 1584. den 28. April gestorven was, volgde zyn oudste zone, Feodor Ivanowicz, hem in de regeeringe des rijx, oud zynde omtrent 22. jaren, en wierd tot Grootvorst gekroont, den 10. Juny oude stijl, anno 1584. Deze Feodor was geheel contrary van nature, als zyn Vader; want hy boven maten langmoedig, vroom, en mededoogent was, waarom hy zonder eenige ambitie toeliet, dat Boris

Feodor volgt zyn Vader in 't Rijke.

Laat zyn Schoonbroeder nevens hem regeeren.

Boris Feodorwicz Godonow (een deurſlepen en heerſchzugtig man) zyn Huisvrouws broeder, nevens hem regeerde.

Zo raſch en waren de 40. dagen van rouw over den geſtorven Grootvorſt niet geëindigt, of men zond de Grootvorſtinne Anna met haren zone Demetrius, ontrent een jaar oud zynde, met haar Vader, Oomen, en Broeder na Ouglits, gelegen op de reviere Wolga, 2. mijlen van Moskou, welk landſchap aan haar gegeven wierd, beneffens andere Koninglijke inkomſten, om Princelijk aldaar te mogen leven, en haren ſtaat te onderhouden.

Men verzend de Grootvorſtinne.

Deze Boris, zynde van een deurtrapt en heerſchagtig gemoed, die alles aanwende, om alleen te mogen heerſchen, na dat hy Mekita Romanowicz, eenigſte moederlijke Oom van den Grootvorſt, (zynde van Ivan Vaſiliwicz in zyn teſtament geſtelt in de derde plaats als voogt over zynen zone Feodor,) van kant had geholpen; en daar na den jongen Demetrius en meer andere; en ten laatſten den Grootvorſt Feodor zelf, anno 1548. den 12. January, toen hy by na 14. jaren geregeert hadde, wiſt na de dood van dien minnelijken Vorſt, de zake zo te handelen (door de Grootvorſtinne Irenia zyn Zuſter, den Patriarch van Moskow, Metropolitanen, Biſſchoppen, Overſte der Lijfwachters vande Grootvorſt, en andere voorname lieden, welkers fortuin met de zyne alzo verknogt was, dat zy zonder hem niet ſtaande konden blyven) dat hem als met geweld tegen zynen zin de regeeringe opgedragen, ende alzo ſolemnelijk van den Patriarche wierd gekroont, oud zynde omtrent 46. jaren.

Boris verheft zich door zyn ſtaatzucht tot Vorſt.

Boris door onnozel bloed te vergieten, dien throon hebbende verkregen, daar hy zo lang na geſtaan, ende zo veel quade feiten om bedreven had, zochte nu door alle middelen, den gemeenen Adel, ende Overſte der Lijfwachters, als ook de Soldaten aan hem te verbinden, haar niet alleen gevende haar gewoonlijke ſoldye, maar vereerde ook de Edellieden, ende Overſten met ſluweele ende zyde rokken, behalven het gelt dat zy van hem ontfingen; tracteerde die, als ook alle de Soldaten ſeer heerlijk, onder den blaauwen Hemel, met overvloed van ſpijze en dranк, geen Wijn, Meede, noch Aqua vitæ geſpaart wordende, ende gaf daar en boven noch een goede vereeringe aan de Soldaten.

Zoekt yder aan hem te verbinden.

Yder een verhief den Grootvorſt tot den Hemel toe, ende zwoeren haar lijf, en leven by hem op te zetten; hy hadde ook op zijn krooninge, die gehouden was den 1. September 1598. belooft, de gemeente van haar over groote verdrukkingen te verloſſen, het welke hy ook volbragte, vernietigende veele onredelijke laſten.

Algemeene toejuichinge te hem warts

Van den Jare 1601. tot 1604. was 'er een ſchrikkelijke hongersnood en dieren tijd in Moſcovien, die zo groot was, datmen van diergelijke, weinig ergens heeft gelezen. Men zag de menſchen met duizenden op de ſtraten in de ſteden, ende buiten op de Heeren wegen van honger geſtorven, leggen; hebbende noch hooy en ſtroo in hare monden, waar mede zy hadden gemeent den honger te ſtelpen, zynde in 't knauwen daar van geſtorven; vele op de ſtraten leggende, zogen in het vergoten bloed van Schapen en Verkens, ende andere beeſten; ſchorſſen van boomen, gras, wortels, miſt, menſchen-drek, ende diergelijke zaken wierden niet geſpaart: eenige aten elkander op. In de huizen daar der vele waren, ſlachteden zy den verſten, ende die het meeſte vleeſch aan hadden; veele ouders aten hare kinderen, ende eenige kinderen weder hare ouders. Men zegt, dat alleen in de ſtadt Moskow over de vijf hondert duizent menſchen vanden honger geſtorven zouden zyn, uitgenomen die op andere plaatzen van het Rijk overleden waren; op dezen grooten honger volgde de peſte, waar door niet weiniger men-

Moſcovien door een hongersnood aengetaſt.

menſchen, als door den dieren tijd verſlonden wierden; als nu de peſte ook begon op te houden, zo volgde daar op de derde plage, den oorlog van buiten en van binnen. De honger en peſt, en hadden noch niet op-gehouden, als daar eerſt een doof geruchte zich door Moskovien begon te verſpreiden, dat de derde zone van Ivan Vaſiliwicz, zeer wonderlijk de handen der moordenaars zynde ontkomen, noch leefde, ende zich in Polen voor een tijd hebbende verborgen gehouden, uit vreeze van niet inde bloedige handen van Boris te vallen, nu zich bereide door hulpe van eenige Moskovitiſche Heeren (mede na Polen gevlugt, om de tyrannye van den Grootvorſt t'ontgaan) als ook byſtand van zommige Poolſche Palatijnen, ende gunſte van Sigismond de III. Koning van Polen, om zijn Vaderlijk Rijk weder in te nemen, dat t'onrechte van den Uſurpateur Boris nu was bezeten.

Waar op een Peſt volgt.

Vaſiliwicz derde Zoon Demetrius verzoekt hulpe tegen Boris.

Deſen Demetrius (wiens rechten naam was Griska Utrepeja) was geboren in 't Vorſtendom Jaroſlaw, van edeler ſtamme; ende alzo hy in zijn Jeugd zeer ondeugend, dog met eenen liſtig, ende doortrapt was, zo zonden hem zijn ouders in een Klooſter Irinouka genaamt, om aldaar getugtigt, ende beter gemaniert te worden. Edoch alzo Griska geen welgevallen aan dat Klooſter leven had, zijnde van eenen ſubtijlen, ende kloeken geeſt, zo kreeg hy kennis met zekeren Monik, die Boris zeer hate.

Den eerſten valſchen Demetrius openbaart zich.

Deze zijnde een zeer geſlepen gaſt, dachte een bequaam perzoon gevonden te hebben, om Boris t'zijner tijd van zijnen geimagineerden Throon af te ſchoppen (alzo deze zake nog voorviel by 't leven van Feodor) ende alzo hy een Tovenaar was, zo onderwees hy hem in alle zijne konſten, ende zodanige zaken, die hier toe vereiſcht wierden; want in dezen Griska was ook eenige gelijkheid met den waren Demetrius, zy hadden beide eenerley tekenen aan de regterhand, ende neuſe, een kort, ende gedrongen aangezicht, ſwart hair, verſcheelden ſlegts 8 a 9 jaren in den ouderdom, het welke na 't verloop van eenige jaren wel zoude konnen bedekt worden.

Werd door een Monnik in alle konſtenaryen onderwezen.

Dezen raad van dezen liſtigen Monik zijnde beſloten, zo begaf hy zich met Griska in het Hertogdom van Kiow, alwaar de Monik Griska en zich zelven in den krijgshandel, ende andere zaken, die hem hier toe dienſtig konden zijn, voor een tijd liet oeffenen; vernemende ondertuſſchen hoe de Heeren ende Adel tegen Boris al gezint waren, ende denkende dat nu den rechten tijd geboren was, om tegen den Grootvorſt zijnen aanſlag in 't werk te ſtellen, zo ried hy Griska zich in den dienſt (van den Vorſt Adam Wetneweski te begeven, ende aan den zelven by gelegentheid zijnen ſtaat t'ontdekken, ende zijne hulpe te verzoeken, om in zijns Vaders rijke van hem weder herſtelt te worden, ende dat hy zich ondertuſſchen by de Donſche Koſakken zoude begeven, die om eenige zaken op Boris verſtoort waren, ende dat hy die door allerley bequame middelen op zijn zijde zoude zien te trekken, om ter gelegener tijd hare hulpe tegen Boris te mogen gebruiken.

En de middelen tegen Boris voorgeſtelt.

Griska volgens dit haar beſluit, begaf zich in den dienſt van dezen Heer voor Kamerlink, ende zocht met neerſtigheid, ende alle behoorlijke devoiren, zig in de gunſte van dezen Vorſt te inſinueeren, ende oeffende zig met eenen nog in 't Rijden, Steken, Tournoyen, ende alle Ridderlijke handelingen. 't Gebeurde na eenigen tijd, dat zijn Heer in 't bad zijnde, hy ietwes vergeten hadde van het gene dat hem belaſt was, zo dat dezen Vorſt in haaſtigheid hem een oorbandt gaf, ende na de wijſe des lands voor een Hoeren-zoon ſchold, het welke Griska meeſterlijk veinsde hem zeer ter harten te gaan, beginnende zeer bitterlijk te

Hy volgt zyn raad.

weenen, ende zeggende zeer erbarmelijk, ende met klagende, ende gebroke woorden; *Genadige Vorſt Adam, indien gy wiſt wie ik was, gy en zoud my voor geen Hoeren-zone houden, veel weiniger om zulken kleine oorzake, eenen kinnebak-ſlag gegeven hebben; edoch alzo ik nu in dijnen dienſt ben, ende gy my niet en kent, zo moet ik zulx met lijdzaamheid verdragen. Wel*, zeide de Vorſt, *wie zijt gy dan? Hoe is uwen naam? waar zijt gy van daan gekomen?* Hier begon Griska zeer aardig ſijne legende te verhalen, als ook op wat wijze hy de bloedige handen van Boris was ontkomen, een ander in zijn plaatſe zijnde gedood, waar hy hem zo lange hadde onthouden, ende zich eindelijk in zijnen dienſt hadde begeven; Hier na vertoonde hy hem een koſtelijk kruice met edel Geſteenten bezet, dat hy zeide in zijnen Doop hem van zijn Peter gegeven te zijn: ende daar op vallende voor de voeten van dezen Vorſt neder, zeide hy met een zeer beklaaglijke ſtemme, *Ik geve mijn over in uw geweld, handelt met mijn na u believen, ik begeere niet langer in zulken ellende te leven.*

Aardig voorval.

Deze Heer door deze redenen zeer verzet, wiſte in 't eerſte niet wat hy daar van denken zoude; maar alzoo Griska zeer kloek van geeſt was, ende zeer vernuftig in alle zijne antwoorden, zo begon hy zijn woorden gelove te geven, ende bad hem om vergiffeniſſe dat hy hem onwetende zo onweerdig gehandeld hadde, dat hy hem daar zo lang onthouden, ende niet uit de badt-ſtove zoude vertrekken, voor ende aleer hy om hem zenden zoude.

De Vorſt vertrokken zijnde, gaf deze zake zijn Huisvrouwe te kennen, (welke die ook gelove gaf) ende liet zijn huis op het cierlijkſte opſchikken ende ſtoffeeren, even als of hy den Grootvorſt van Moſcovien dien avond noch zoude onthalen: Hier na liet hy een koſtelijke Wagen inſpannen met ſes Paarden, ende nam zeer heerlijke kleederen mede, begevende zich daar mede na de badſtove, die hy aan zijnen dienaar Griska vereerde, hem doende zeer groote eere aan, ende vergeſelſchapte hem uit de bad-ſtove, ende dede hem klimmen op den Wagen, hem dien ſchenkende met alle zijn toebehooren, ende twaalf knechten, verzoekende dat hy deze kleine vereeringe in dank wilde aannemen, dat hy vorders in toekomende hem met lijf ende ziele behulpzaam zoude zijn, in alle zaken die in zijne macht waren.

Waar door hy van Vorſt Adam wel onthaalt werd.

Demetrius (zo zullen wy voortaan hem noemen) nam dit alles zeer dankelijk aan, zig zelfs verbindende, als hy in zijns Vaders rijk herſteld zoude zijn, dit hondertfout te vergelden: ende alzo het geruchte hier van zig wijds ende zijds in Polen, Litthow, ja door gantſch Moskovien verſpreide, zo quam het ook eindelijk de Grootvorſt Boris ter ooren, die door deze tijdinge zeer beroerd, zig nu al zijn aanſtaande ongeval, ende den Poolſchen Oorlog begon in te beelden, door dien hy wel wiſte dat met recht veele groote Heeren malcontent over zijne Heerſchappie, zig na die Landen hadden vertrokken; om dan de begintzelen te voorkomen, zo ſchikte hy eenen vertrouwden bode met Brieven aan den Heere Weſnewetski, hem aanbiedende eenige Vlekken, en ſterkten, gelegen op de grenzen, te vereeren, benevens een overgroote zomme geldts, by zo verre hy hem dezen bedrieger in handen wilde geven.

Demetrius verbind zich dit dankbaar te vergelden.

Boris komt zulks ter ooren.

Die hem van Vorſt Adam verzoekt.

De Vorſt in ſtede van na de beloften van Boris te luiſteren, werd hier door te meer in zijn gevoelen geſterkt, dat dit den rechten Demetrius was, ende alzo de Grootvorſt (na dat dezen bode onverrichter zake te rug was gekomen) zijn Frontieren met veel meer volx liet bezetten, zo begon Weſnewetski ook achterdenken te krijgen, of de Grootvorſt niet wel midden in den Vrede zich zoude zoeken van dezen Demetrius te verzekeren, ende hem met geweld zien in zijne han-

handen te krijgen, liet daarom zijnen Wagen vaardig maken, ende vergezelschapt van een deel Ruiters, vertrok zig met Demetrius eenige mijlen dieper in 't landt na Witsnawosch, een Stadt hem toebehoorende, alwaar hy Demetrius den Brief van Boris liet lezen, zeggende hem geraden te denken, dat hy zig met zijn gevolg alhier voor een tijd onthield, ende dat hy weder na de Frontieren zoude vertrekken, om op alles acht te slaan, ende indien hy eenige nieuwe praktijken van Boris vernam, hy hem daar van met den eersten zoude verwittigen.

't Geen hy aan Demetrius bekent maakt.

Boris ondertusschen hield niet op met zijne eerste bezendinge, maar dede zijne beloften vernieuwen aan Wesnewetski, door een tweede bode, hem doende veel grooter zaken aanbieden, als de eerste reize: ende indien hy evenwel hier door zijn oogmerk niet konde bekomen, zo hadde hy eenige Kosakken gehuurd, die haar best zouden doen om Demetrius te doorschieten.

Boris vernieuwt zijn beloften aan Vorst Adam.

Wesnewetski wierd hier door genoodzaakt tot verzekering van Demetrius, hem te zenden aan zijn schoon Vader Joris Mnischek, Palatijn van Sandomir, van den welken hy met groote eere wierd ontfangen, als zijnde de wettige zone van Ivan Vasiliwicz.

De Jesuiten bieden Demetrius onder voorwaarde hunne hulpe aan.

Hier mengden zich de Jesuiten in deze handelinge, ende indien hy wilde beloven, zo ras als hy het Rijke hadde ingenomen, de Roomsche Religie daar te doen invoeren, ende Marina Gorgona Mirzknowna, de dochter vanden Palatijn van Sandomir te trouwen, zo zouden zy hem by den Paus, ende andere groote Heeren behulpzaam zyn tot de Kroon van Polen, om door haar toedoen zyn Vaderlijk Rijke weder te veroveren.

Werd in de Roomsche Godsdienst onderwezen.

Dit van hem zynde belooft, zo voegden zy hem twee Leermeesters toe, om van haar in den Roomschen Godsdienst onderwezen te worden; de Palatijn van Sandomir bragt hem ook na eenigen tijd by den Koning van Polen, van den welken hy vriendelijk onthaald, en hem toegelaten wierd, Volk in zyn Rijk te lichten.

Krijgt meerder hulpe.

Veel groote Heeren, nevens de twee voorgaande, zeiden hem hare hulpe toe, ende verpanden alle haar Zilverwerk en goederen, als ook Kasteelen, om hem op de been te helpen, haar ook in persoon op dezen Veldtocht begevende.

Begeeft zich te Veld.

Demetrius hier door aangemoedigt, begaf zig zonder uitstel te Velde, by den welken, zig volgens hare beloften, de Kosakken voegden, als ook de meeste groote Heeren, voor dezen uit Moscovien na Polen gevlugt, zo dat hy nu zig zelven achtien duizent sterk bevond, met welk Heir, hy verscheide sterkten in zijn geweld kreeg.

Boris zend een Leger tegen hem.

Boris, hier van verwittigt, rukte metter haast een Leger van meer als twee hondert duisent mannen by een, waar mede hy den Veldoversten Fedro Iwanowicz Mstislowski tegen Demetrius zond, en hem dwong het beleg van Nieugarden te verlaten.

Demetrius geen middel ziende om het te ontkomen, als door zijnen Vianden Leger, wierp zich zelven op het midden van het Moskovitische Heir, met zulken geweld, dat zy hem plaatze moesten maken met hare groote schade. Dezen Slag geschiede anno 1604 den 21 Decembris.

Het Moscoviters Heir geslagen.

De Moskoviters door deze nederlage verschrikt, bleven wel 14 dagen stille leggen zonder iets uit te rechten, als dat'er zo nu en dan eenige schermutzelingen voor vielen. Eindelijk na eenige twijffelinge van den Veldoverste der Moscoviters, of hy verder na den Viand, of weder te rug wilde trekken (om dat hy niet en wist hoe sterk Demetrius van volk was) wierd besloten, dat menden

Viand vervolgen en aantasten zoude; de Moscoviters des morgens vroeg in 't vlakke Veld komende, wierden terstond van Demetrius en zijn volk ontmoet, die met zijn klein hoopken dit Leger van 200000 mannen met groote kloekheidt aanviel, en dreef de Moskoviters eindelijk op de vlugt, edoch de uitlandsche Soldaten, die in 't Leger van den Grootvorst waren, hielden haar manlijk, ende vielen de Soldaten van Demetrius aan, die gesteld waren om het Geschut te bewaren, ende die verjagende, zo veroverden zy het Geschut, het welke als de Moskoviters vernamen, door dien zy niet weder in haar Leger konden komen, zo voegden zy haar by de vreemde Krijgslieden, ende vielen op een nieuw den Viand aan, sloegen hem inde vlucht, hem vervolgende wel zes mijlen weegs, met zulken raserije, dat'er vele sneuvelden.

Het vlucht ten twedemale.

Het hervat met voordeel den strijd.

Demetrius wiens Lijfpeerd aan zijnen eenen aanklauwe gequetst was; zo dat het hem qualijk uit den strijd konde brengen, zoude zonder twijfel of gevangen, of gedoodet zijn geworden, indien de Moscovitische Oversten Boris getrouw waren geweest, maar die zonden den eenen Post op den anderen, op dat het krijgsvolk van het vervolgen van den Viand zouden ophouden, ende geen onschuldig bloed meer zouden vergieten: dezen Slag geschiede den 30 January 1605. inde welken op de zijde van Demetrius bleven over de acht duisent mannen, verliezende ook zijn Geschut, ende Bagagie, ende de Moscoviters verlooren maar vijf hondert en vijf-en-twintig Soldaten.

Demetrius geslagen.

Demetrius, al hoe wel zeer ontsteld over deze nederlage, liet evenwel den moet niet zinken, maar trok na Putinol, ende schreef om volk, ende hulpe na Polen, ende om spoedig ontzet. Boris liet ondertusschen aan den Veldoversten weten, dat hy de Victorie vervolgen, ende de afgevallen sterkten wederom zouden zien te veroveren; dit bevel van den Grootvorst wierd wel gevolgd, maar zeer flaaulijk, also het verscheiden van de voornaamste Heeren geen ernst was, moesten derhalven onverrichter zaken daar van weder opbreken, alzo d'oneenigheden ende verraderye onder het volk van Boris hoe langs hoe meer toenamen; wilde den eenen Oostwaars, den anderen wilde Westwaards, ende toonden in 't generaal geen lust tot strijden te hebben, maar dat zy in hare harten verlangden na eenen nieuwen Grootvorst.

Schrijft om hulpe na Polen.

Het Leger van Boris werd oneenig.

Boris hier van gewaarschoud, schreef een zeer scherpen Brief aan d'Overste, verbiedende ieder een zonder verlof weder na huis te keeren, eer den Viand uit het land verdreven was.

De Veldoversten trokken daar op met het Leger voor de houten Vesting Krom; voor dit huis versleten de Moscoviters over de twee maanden, zonder iet by zonders uit te rechten. Toonende de Overste Corela, die met 600 Donsche Kosakken op de voornoemde Vestinge lag, dat het hem nog de zijne, nog aan beleid, noch rechte kloekmoedigheid ontbrak, daar en tegen in het Leger van Boris, nam de ontrouw, oneenigheid, ende verraderye, van dag tot dag toe, alzo dat op den helderen dag binnen de Vestinge Krom door het Moscovitische Leger, trokken duisent Kosakken met vliegende Vanen, die van Demetrius de zijne te hulpe gezonden wierden, van Putiwol, vergezelschapt met ettelijke hondert Wagenen, geladen met Proviande, Kruit en Loot.

't Geen dagelijks verergert.

Boris van deze groote ontrouwigheid zijnde gewaarschout, ende hoe dat zijne macht oogenschijnlijk af, ende die van Demetrius toenam, ende dat het nu onmogelijk was voor haar het Vlek dat zy belegert hadden, in te nemen, is hier door zo verschrikt ende mismoedig geworden, dat hy den 13 April 1605. des morgens nog kloek ende gezond zijnde, ende des middags een zeer goede maaltijd

tijd gedaan hebbende, terſtond na den eten groote pijne in zijn maagh begon te gevoelen: waar op zig met'er haaſt na zijn Kamer begevende, gink aldaar te bedde leggen, zendende om zijn Medicijns, die zonder uitſtel komende, vonden Boris al ſprakeloos leggen, die een weinig daar na ſtierf, hebbende door zijnen mond, ooren ende neusgaten veel bloeds uitgeſpogen, ende geloſt.

't Geen Boris van hartzeer doet ſterven.

Na de dood van Boris, zo wierd zijnen zoon Feodor Boriſſowicz tot Grootvorſt in zijns Vaders plaatze aangenomen, ende wierd Pieter Boſmanno na het Leger voor Krom gezonden (zijnde wel een ſtrijdbaar Held; doch inwendig vertoornd, om dat hem zijn verzoek van Axinia de dochter van Boris te mogen trouwen, door raad van zijn moedige ende opgeblazen vrouwe, met zeer ſmadige woorden van Boris was afgeſlagen, het welke hy nu met moedwillige verraderye wel heeft weten te wreken) om de Soldaten te vermanen datze den jongen Vorſt zouden ſweeren, ende gehoorzaamheid beloven.

Zijn Zoon Feodor werd Groot-Vorſt.

Ende alzo de Veldoverſte Mitslowski weder na Moſcow ontboden wierd, om de regeeringe van den nieuwen Grootvorſt by te woonen, zo was Pieter Boſmanno belaſt in zijn plaatze te gebieden, het welk d'andere Overſten zeer heeft verdroten, alzo dat zy uit eergierigheid heel oneenig zijn geworden, ende als d'eene vechten wilde, zo begeerde d'ander na huis te trecken, waar door ook groote tweedracht onder het gemeene krijgs volk is ontſtaan, alzo dat zy haar in twee hoopen begonnen te verdeilen.

Nieuwe oneenigheid in 't Leger.

Eenige die den jongen Prince ende zijn Geſlachte de Godonows gunſtig waren, namen hem voor haren Heer aan, ende bleven aan d'eene zijde van de Veſtinge by het Geſchut leggen; d'andere die den Grootvorſt niet ſweeren wilden, die rotten zich aan d'andere zijde t'zamen, ende zonden des nachts aan de Koſakken die op het huis ende Vlekke Krom lagen, heimelijk Boden, om haar te vermanen datze volſtandig zouden blijven, komende haar met kruit en loot te hulpe, ende beſloten eindelijk met haar gelijkelijk d'ander Partye t'overvallen, (zijnde deze overlopers met de Koſakken vereenigt nu over de hondert en vijftig duiſent ſterk) het welke zy ook in 't werk ſtelden, ſlaande het Leger op van de gene die haren Prince getrou waren gebleven, vermeeſterende het Geſchut, ende namen d'Overſte gevangen, onder welke de voornaamſte waren Ivan Ivanowicz Godonow, ende Michael Klebawicz Seltekow.

d'Overſten werden gevangen genoomen.

De gene nu die met deze oproerige niet mede aan ſpannen wilden, begaven haar op de vlucht na Moskow, brengende aldaar de tijdinge van de verraderye, ende het overlopen der Soldaten, het welke over groote verbaaſtheid veroorſaakte.

De overlopers zonden hier na een Heer, genaamt Ivan Galiſin aan Demetrius, die nog te Putiwol was, om hare voorgaande handelingen t'ontſchuldigen, door dien zy van Boris waren overheerdt geweeſt, bereid zijnde hem voor haren Heere en Grootvorſt t'ontfangen, ende dat hy daarom zig by haar wilde vervoegen, door dien zy bereid waren haar goed, bloed, ja leven voor hem op te zetten.

d'Overloopers bieden Demetrius hunne hulpe aan.

Demetrius, deze aangename boodſchap tegen verwagten hebbende ontfangen, begaf zig zonder uitſtel op de reize, en quam eerſt te Krom by zijne getrouwe Koſakken, van waar hy zig na Arol begaf, alwaar de afgevalle Moſcoviters waren gelegert, die zijne aankomſte met groote vreugde verwagten.

Die zich na Krom en Arol begeeft.

Met deze begaf hy zig dieper in 't Land, alwaar alle zaken hem na zijnen wenſch gelukten, door dien alle Steden en ſterkten hare Poorten voor hem openden, blyvende eindelijk eenige dagen te Tula leggen, omtrent 60 mijlen van de

Schrijft aan de Gemeente van Moſkow, om hem tot wettig Vorſt aan te neemen.

de Hooftſtad Moskow, waar van daan hy Brieven ſchreef aan de Gemeente van Moskow, dat zy haar in tijds bedenken, hem voor haren rechten Erfheer ontfangen, ende de Godonows, als zijne geſlagen Vianden verdelgen zouden, die haar met louter geweld, zonder het minſte recht daar toe te hebben, in de Regeeringe hadden ingedrongen. Als hy nu geen beſcheid op verſcheiden van zijn Brieven en kreeg (alzo de Boden van de Bodonows in een gat geworpen wierden, houdende zeer ſcherpe wacht) zoo zond hy eindelijk een van grooten Adel af na Moskow; deze begaf zig eerſt in 't groote Dorp Czaſnavella, leggende een vierendeel van een mijle van Moskow, alwaar veel rijke Kooplieden, als ook Ambagtslieden woonen, aan dewelken hy zijnen laſt te kennen gaf.

Deze inwoonders namen met groote vreugde, en eerbiedinge deze boodſchap aan, ende geleiden hem met een groote menigte na de Stadt toe tot op de Markt, ſlaande daar een ring om hem, ende lieten ondertuſſchen door eenige van haar de menigte t'zamen roepen, die dezen Heer den Brief van Demetrius voor las, met eenen zijnen laſt aan haar openende.

Men beraad zich daar over.

De Gemeente na dat zy een tijd van beraad hadden genomen, zonden eenige aan den Vorſt Vazili Ivanowicz Zuski, ende baden hem haar de waarheid niet te willen verſwijgen, of hy ook inder daad den waren Demetrius te Uglits hadde doen begraven, Zuski antwoorde; (met een geveinſt gelaat, gelijk hier na ſal blijken) dat Demetrius de liſtige aanſlagen van Boris was ontkomen, ende een Prieſters Zone in zijn plaatze begraven was; dat dit den rechten Demetrius zonder twijfel was, die zig nu tot Tula bevond.

De Gemeente dit beſcheid hebbende ontfangen, ſtelde de zake nu veel meer in twijfel, maar begon te beraadſlagen hoe zy de Godonows overrompelen, haar ontſlaan van 't onverdragelijke jok, ende Demetrius voor haren Grootvorſt aannemen, ende hem by haar ontbieden zouden.

Op deze ſtond quamen van het Slot een deel Schutten van den Grootvorſt, vergeſelſchapt met vele Edellieden die met geweld dezen Heer, die den Brief aan de Gemeente hadde gebragt, met haar wilden nemen, ende op het Slot brengen; Edoch de Gemeente ſtelde zig hier eenparig tegen, ende zeiden; dat zy ook begeerden te weten waar dat de vorige Boden aan haar van Demetrius gezonden, gebleven waren; beginnende met eenen overluid Demetrius haren rechten Grootvorſt, alle geluk en heil te wenſchen: Dat God wilde geven dat de rechte Sonne weder in Moſcovien mochte ſchijnen, alzo zy tot nog toe in duiſterniſſe hadden gezeten: zy ſcholden ook de Godonows voor Hoeren-kinderen, ja voor verraders en ſchelmen.

Oproer daar over ontſtaan.

Feodor werd gevangen genoomen.

Ende liepen met eenige duizenden ſterk met groot getier ende ongeſtuimigheid op het Slot, vervloekende den afgeſtorvenen Grootvorſt Boris met zijn gantſche maagſchap, ende namen den jongen Grootvorſt met zijn moeder, ende ſuſter gevangen, beſtellende zeer ſterke Wagt ontrent haar, tot dat zy nader beſcheid van Demetrius gekregen zouden hebben.

De Gemeente brengt zijn heele Geſlagt om.

Hier na plonderden zy alle de huizen van de Godonows, die naakt uittrekkende, ende voerden die met hare Vrouwen ende kinderen op Miſt-wagens na andere Sloten, ettelijke mijlen van Moskow gelegen, ende wierpen haar aldaar in gaten, en lietenze van ongemak ende honger ſterven, die gene die onderweeg den geeſt nog niet hadden gegeven. In ſomma de razende Gemeente liet niet eenen van dat Geſlagte over blijven. Als de Inwoonders van Moskow dit alles verrigt hadden, ſchreven zy aan Demetrius om genade, proteſterende dat zy van dien tijd aan hem van goeder herten wilden gehoorzaam zijn, ende verzogten

met

met eenen zeer ootmoedig op hem, dat hy zig met den eerſten na Moskow wilde begeven, alzo alle zijne Vianden nu uitgeroeid waren: ende dat zy van wegen den gevangen Grootvorſt, zijn moeder, ende ſuſter, zijn ſchrijven zouden verwachten, ende zijn believen daar na uit te voeren. Demetrius werd verzocht binnen Moskow te komen.

Demetrius zond hier op Ivan Bogdanow zijnen Secretaris, na Moskow, om den jongen Prince, als ook zijn moeder, heimelijk te doen ombrengen, ende onder 't volk uit te geven, dat zy haar zelven vergeven hadden; edoch dat hy de Princeſſe Axinia wel zoude doen bewaren, tot zijne aankomſte te Moskow; Deze te Moskow gekomen zijnde, quam het bevel van zijnen Heer getrouwelijk na, ende liet den Prince ende zijn moeder Maria Walutina bedektelijk uitſtroyen, dat zy haar zelven hadden vergeven, alhoewel men de tekenen van de ſtroppen aan hare halſen genoeg konde zien, gelijk Petrejus getuigt, met zijn eigen oogen, nevens vele honderden van menſchen, ook gezien te hebben. De Grootvorſt en zijn moeder werden verworgt.

Demetrius liet ook hier na des dooden Grootvorſten Boris lighaam uit der aarden nemen, ende met de lighamen van zijn Huisvrouwe Maria Walutina, ende Sone, op een woeſt Kerkhof voor de Stadt, zonder eenige ceremonien begraven, latende ieder in een bezonder Graf leggen, den 20 Juny 1605.

Demetrius na dat hy zo ernſtig van die van Moskow verzogt was, om in hare Stad te verſchijnen, zo quam hy den 16 Juny ontrent de Stad, met zijn gantſch krijgs Heir, het welke zig legerde op een groot vlak Veld, anderhalf mijle van de Stadt, om te zien hoe de Moſcoviters tegen hem genegen waren, door dien hy haar, wegen haar groote trouwloosheid, nog niet volkomentlijk dorſte vertrouwen. Demetrius komt binnen Moskow.

Hier quamen allerley zoorten van menſchen tot hem uit de Stad, toonende zeer verblijd te zijn over zijne aankomſte, ende vereerden hem veel ſchoone Preſenten van Goud, Silverwerk, Gelt, Peerlen, ende Kleynodien, brengende hem ook allerley koſtelijke Wijnen, benevens Zout en Brood na hare gewoonte. Als Demetrius deze zaken zag, zo begon hy haar te betrouwen, zeggende: dat hy haar alles wilde vergeven, ende haar een genadige Vorſt zijn, ja haar Vader, om altijd te bezorgen haren nut, ende welvaren.

Hier na quamen by hem de grootſte Heeren van den Lande, hem brengende uit de Schatkamer koſtelijke kleederen, die eenen Grootvorſt betaamden, ende verzochten, dat hem zoude gelieven op het Slot te komen, ende de bezettinge daar van te nemen.

Demetrius, na dat hy door die van zijn partije nader na alles hadde laten vernemen, reed omcingelt van zijne Raden na Moskow den 20 Juny (voor ende na hem rijdende vele Vanen Ruiters, Polen, Koſakken, ende vreemde, in haar volle wapenen) in grooten pragt; alwaar men op 't Slot ende in de Stadt van vreugde alle de Klokken luide, ende alle zoorten van vermaak te zien waren. Werd heerlijk ontfangen.

In alle de ſtraten daar Demetrius door paſſeerde, vielen de Moſcoviters op hare aangezichten, zeggende, *God verleene den Grootvorſt alle geluk, voorſpoed, geſondheid, ende een lang leven, die hem zo wonderbaarlijk by het leven bewaard heeft:* hier op antwoorden Demetrius, *God verleene mijne onderdanen ook gezondheid, ſtaat op, en bid God voor my.* Het gejuig des Volks.

Als nu Demetrius op het Slot gekomen, en in zijn Kamer gebragt was, zo gingen de groote Heeren van het Slot af na de Markt, vermanende de Gemeente God te danken voor dezen Grootvorſt, ende hem getrouw te zijn, alzo hy de regte Zone van Ivan Vaſiliwicz was.

Demetrius veertien dagen hier na van den Patriarch Gekroond zijnde, zo be-

De Princees Axinia van Demetrius geschonden; en in een Klooster gestoken.

wees hy zijn eerste meesterstuk aan de Princesse Axinia, dogter van Boris, die hy tot hem dede brengen, ende schende, nemende zijn vermaak met haar eenige dagen; ende van haar verzadigt zijnde, zo liet hy haar het hair afscheeren, Nonne maken, ende in een Klooster steken. Hier na liet hy de moeder van den regten Demetrius uit haar Klooster halen, (als of het zijn eigen Moeder was geweest) ettelijke hondert mijlen van Moskow gelegen, alwaar zy door Boris was ingestoken geweest.

Laat zijn gewaande Moeder uit het Klooster haalen.

Als die op viermijlen na by de Stadt quam, zo toog hy haar met eenige duizend mannen, ende veel van de voornaamste Heeren te gemoet, haar ontfangende met uitnemende eerbiedigheit; ende als zy op een halve mijle na by de Stadt quam, steeg hy met de voornaamste Heeren van den Peerde, ende geleide haar te Voet tot inde Stadt met den blooten-Hoofde, op dat ieder een geen andere gedagten zoude hebben, als dat het zijne ware Moeder, ende hy haren regten Sone was; aan d'ander zijde zo stelde haar de Moeder zeer vrolijk aan, alhoewel zy wel beter wiste; ende dat niet zonder goede reden, alzo zy door dezen Demetrius uit hare Gevangenisse verlost, ende in hare voorgaande heerlijkheid hersteld wierd.

En plaatst haar op 't Slot.

Eindelijk bragt hy haar op 't Slot in een Klooster, het welke hy van nieuws met schoone houte Gemakken ende Kamers hadde doen bouwen, haar dagelijx daar in bezoekende, ende liet haar aldaar Koninglijk aandisschen, zo dat daar geen onderscheid van eten en drinken, aangaande zijn, ende zijns Moeders Tafel en was; toonende haar uittermaten groten liefde, ende eerbiedigheid.

Hy bevond zig ook dagelijx in den Raad, om aldaar te handelen van de swaarwightigste zaken des Rijx, overmaaltijd liet hy op instrumenten spelen, ende Musijk zingen, gelijk hy ten dien einde vele Musiciers, ende Speellieden mede hadde gebragt, hy schafte ook af, veel Moscovische ceremonien die zy onder en na de maaltijd plegen te gebruiken, als ook in andere zaken meer, die hy niet volgde, na de gewoonte der andere Grootvorsten, het welke de Moscoviters in hare herten verdroot, ende in haar ergwaan veroorzaakte.

Hy zend om zyn Bruit Maria.

Na dezen zond hy volgens zijne beloften in Polen gedaan, om zijne Bruid Maria Gorgona Mirzknowna, Dogter van Joris Mniszek Palatijn van Sandomir, gaf ook de Jesuiten het grootste Hof in, dat binnen de Stadt Moskow was, op dat zy haren Godsdienst aldaar zouden mogen verrigten.

't Geen van de Moskoviters kwalijk genomen werd.

Sijnen Kancelier Aphanasii Flussi, trok na Polen toe met een grooten schat van Kleinodien ende Juweelen, om die aan zijne Bruid te vereeren; dit wierd van de Moskoviters zeer qualijk genomen, dat hy een vreemde Jonkvrouwe, die niet van haren Godsdienst was, trouwen zoude, als strekkende tot verachtinge van haar landt, ende ondergank van haren Godsdienst.

Zommigen treden in een zamensweering tegen hem.

Hier op begonnen zommige van de voornaamste Heeren t'zamen te zweeren, waar onder de drie Broeders Zuski uitstaken, en verbonden haar met vele van de principaalste van de geestelijkheid, ende Moniken, uitstroyende, dat de Grootvorst geenzints den regten Zone van Ivan Vasiliwicz en was, maar slegts een bedrieger.

't Geen de Vorst ter ooren komt.

Dit geschiede zo opentlijk dat het ook den Grootvorst ter ooren quam, die toen wel zag dat hy zijn Krijgs-volk te vroeg afgedankt, ende de Moskoviters al te veel toebetrouwd hadde, verzag zig daarom van een nieuwe Lijswagte van vreemde Soldaten, bestaande in Duitschen, Franschen, Engelschen, ende Schotten, waar over hy drie Kapiteinen stelde, ieder vaandel van hondert mannen, zijnde over de Duitschen een Curlander, over de Franschen, een Fransman,

man, en over de Engelschen en Schotten een Schot; deze hielden dag ende nagt by beurten wacht.

Edoch dit wierd ook zeer qualijk van de groote Heeren genomen, welke zeiden, datmen nu wel zag wat hy voor hadde, ende dat hy de Moskoviters niet meer en achte, wat dat het dan zoude zyn, als de nieuwe Vorstinne in 't land quam, met zo veel hondert Polen, Duitschen ende Kosakken, dat het haar dan zoude gelden, dat daarom beter was te voorkomen, als zelfs verrast te worden. Ander misnoegen wegens het Krijgsvolk.

Edoch alzo zy met deze hare aanslagen al te openbaar te werk gingen, zo wierden eenige, schuldig aan die t'zamensweeringe gevangen; ende op de Pijnbank geworpen, die bekenden, dat den Vorst Zuski den voornaamste roervink van deze t'zamenspanninge was; deze daar over ook by den kop gevat zijnde, ende nu al verwezen om onthalst te worden, wierd van den Grootvorst als de Beul gereed was, om hem den Hals af te slaan, het leven geschonken, denkende dat hy hier mede ontzags genoeg gemaakt hadde, ende begaf zig vorders tot wellusten, ende zorgeloosheid, door dien hy zig zelven valschelijk in beelde, dat hy nu niemant meer te vreezen had. Eenige zaamgesworen gevangen genoomen. Hy schenkt Vorst Zuski het leven.

De Moskoviters hielden ondertusschen haar ook stil, ende de groote Heeren bejegenden den Grootvorst met zonderlinge eerbiedigheid, ende liefde zo het scheen, waarom ook de Grootvorst zig zelven zeer vrolijk begon te toonen.

In Maart 1606. kreeg de Grootvorst de tijdinge, dat zyn Bruid haar op weg begeven hadde om na Moskow te komen, waarom hy haar tot een vereeringe zond 55000. rubbels, ende schreef aan den Adel van Schmolenskow, Dorogabus, aan de Weesmo, datze haar op 't heerlijkste zouden gereed maken om zyn Bruid op de Frontieren te bejegenen. Gebiet zyn Bruid op de grenspaalen wel te onthaalen.

Hier benevens wierd nog een Grootheer van de Moskow, Vasili Mosalskow, aan haar gezonden om het woord te doen, ende met eenen aan haar te vereeren drie schoone Sleeden; de eerste waar van, was gemaakt gelijk een kleine stove met deuren ende vensters van Moskovisch Steenglas, overtogen van buiten met Scharlaken, ende onder als ook boven zeer dik met Zilver beslagen, ende van binnen bekleed met zeer-kostelijke Zabels, in welke de Vorstelijke Bruid zoude zitten, en zoude voortgetrokken worden van twaalf schoone witte Peerden; de tweede Sleede en was zo groot niet als de eerste, maar evenwel met deuren ende vensters verzien, ende met Scharlaken overtogen zonder Zilverbeslag, van binnen gevoerd met swarte Vossen vellen, waar in eenige groote Poolsche Mevrouwen zouden zitten, waar voor ses witte Paarden zouden gaan; de derde Sleede was ook van binnen met schoone Marters bekleed, ende van buiten met Scharlaken overtogen, waar voor acht schoone witte Paarden zouden gaan, en zoude de Vorstinne met deze drie Sleeden haar intrede binnen Moskow doen. Giften haar toegezonden.

Edoch alzo het Paaschenfeest aanstaande was, zo bleven zy die vierdagen binnen Mozaiskow, waar na toe den Grootvorst uit Moskow by nacht ook heimelijk vertrok, vergezelschapt maar van weinig Perzonen, verrasschende alzo zyn nieuwe aangename Gasten eer dat zy daar op verdacht waren, blijvende aldaar twee dagen, ende trok daar na weder te rug na Moskow om alles te bestellen dat tot de inkomste van zijne Bruid van nooden was.

Als nu de Paaschdagen geeindigt waren, zo begaf zig de Palatijn van Sandomir op den weg na Moskow, alwaar hy van zyn toekomende schoon Zone, vergezelschapt van vele duizend Persone, zeer statig voor de Stadt wierd ontfangen, ende op het Slot in het Paleys van den ouden Grootvorst gelogeert; den 1 Mey volgde de Bruid, vergezelschapt van haar Broeder, Swager, ende Staat Haar prachtige inkomst in Moskow.

Joffers, ende een geleide van 4000. mannen, rijdende de Bruid op haren Poolschen Wagen, door dien de Sneeu nu gesmolten was.

Een mijle van Moskow waren in de Wapenen over de hondert duizent mannen, op het cierlijkste toegemaakt; boven alle de Poorten van de Stadt ende van het Slot stonden, als ook op alle de Bruggen, Moskovitische Speellieden met Pijpen en Trommelen, welke zonder ophouden Speelden, als de Bruid nu op de Markt quam, wierdze by des Grootvorsten Moeder in het Klooster op het Slot gelogeert.

Zuski hervat zijne zamenswering.

Zuski vernomen hebbende na d'aankomste van de Bruid, dat het misnoegen van d'Inwoonders van Moskow zeer toegenomen had, nam zeer bedektelijk zijnen voorigen handel weder by der hand, ontbiedende t'zijnen huize de voornaamste Kapiteins, Kooplieden, ende Adel, die hy vertrouwde, en stelde haar voor oogen den ondergang van haar Vaderland, Godsdienst ende Vryheid, als ook dat zy alle eindelijk als Slaven van de Polen zouden gehandelt worden, en dat haar Goederen, Dogters, en Vrouwen zouden moeten dienen voor den moedwille van de Vreemdelingen; dat zy lieden nergens anders om, dezen Demetrius den verlopen Monik, waren gunstig geweest, als om verlost te worden van de tijrannye van Boris, doordien daar anders geen middel voor handen was;

Steld eenige het middel hunner verlossinge voor.

datmen hadde verwagt dat hy zig geheel anders tegens haren Godsdienst ende zyn Onderzaten zouden gedragen hebben, maar datmen nu wel zag dat hy anders niet voor hadde als den uitterstten ondergang van de Moskoviters, waarom datmen in tijds diende voor te komen, ende niet te vreezen vijf duisent Polen, die verspreid lagen, ende diemen, elkander getrouw zijnde, des morgens in haren diepsten slaap konde verrasschen ende ombrengen, eer zy haar ter weer konden stellen.

Zyn voorslag werd goed gekeurt.

Dit voorstel wierd van de tegenwoordige voor zeer goed opgenomen, belovende hooft voor hooft elkander met goed en bloed by te staan, ende dat zy t'aller tijd bereid zouden zyn, om zulke Godloze Ketters te verdelgen, ende besloten daar op eenparig, dat den aanval geschieden zoude op het geluid van de Stormklok op het Slot, ende dat daarom ieder een wel gewapend uit zyn huis na het Slot moeste komen loopen, ende roepen, dat de Polen in vollen aantogt waren,

Hun voornemen.

om haren Grootvorst te Dooden, ende zijnen Raad om te brengen, ende de Stadt Moskow in te nemen; Ende dewijl alle de straten ende wegen zo vol rumoer waren, zoudemen indringen tot haren valschen ende verfierden Demetrius, als of zy hem ontzetten wilden, ende men zoude hem onder dien schijn van kant helpen, ende daar na alle de Polen, welkers logimenten men by nagt met letters zoude tekenen.

Het geheim lekt uit.

Dit besluit konde zo heimelijk niet gehouden worden, of het quam den Grootvorst ter ooren, maar die wilde het niet geloven, maar sloeg het in den wind, denkende dat de Moskoviters het niet zouden derven bestaan.

Demetrius Trouwt.

Acht dagen na de intreê van de Vorstinne geschiede de Trouwe op het Slot in de Kerke van S. Maria; de Vorstinne Trouwde in Moskovitischen habijte, door het hart aan houden van den Raad, ende Heeren; dog zy verscheen den tweeden dag van de Bruiloft weder in haar Poolsche kleederen, op 't verzoek van den Grootvorst.

Zyn Bruiloft.

De Feeste wierd zeer kostelijk ende in alle overdaad gehouden, waar door het geschiede, dat de Polen heel beschonken van het Slot komende, om na hare Herbergen te vertrekken, groote moedwilligheid op de straten pleegden met vegten, houwen, ende kerven, nemende ook met geweld de Dogters ende

Vrou-

Vrouwen van den Adel uit hare Wagens, ende schonden die, waar door de Moskoviters zeer verbitterd wierden, dog sweegen stille, ende teikenden alles wel op, doende de Polen t'zijner tijd dat wel duur betalen. De Poolen bedrijven groote moetwilligheid.

Den 11 Mey liet de Grootvorst inde Keuken het alles op zyn Poolsch bereiden, ook Kalfsvleesch zieden ende braden, daar van de Moskovitische Koks een grouwel hadden, en maakte dit onder den Adel ende Gemeente rugtbaar; waar over de Moskoviters den Grootvorst op het hoogste vervloekten, zeggende tot elkander, dat de Grootvorst in der waarheid een groot Ketter was; dog repten zig niet, maar wagten na den bestemden tijd.

Den 12 Mey, zeiden de Moskoviters opentlijk, haren nieuwen Grootvorst was een grooten Ketter, erger dan een Turk; gink niet zo neerstig ter Kerke gelijk voor heenen, at Kalfvleesch, ende alle onreine spijse; gink ook ongewasschen in de Kerk, zig niet buigende voor S. Niklaas, en d'andere Heiligen: de Badstoven waren alle morgen bereid geweest, van zijnen Trouwdag tot op dezen tijd, zo en hadde hy evenwel met zijne Kettersche Vorstinne zig niet gebadet, ende gink evenwel met zijne Polen in de Kerk, die met haar een deel Honden, daar in bragten, ende het Heiligdom alzo verontreinigden, hy en moeste den regten Demetrius niet zyn. Dit geschiede opentlijk op de straten en de Markt, tot verwonderinge van vele; de Trouwanten van den Grootvorst grepen eindelijk een van deze snappers by den kop, hem brengende by den Grootvorst, aan wien zy zijne redenen verhaalden, zeggende, bevreest te zyn voor eenige heimelijke verraderye. Misnoegen der Moskoviters. Een van hen werd by de kop gevat.

De Grootvorst liet hier op zyn Lijfwagten ontbieden, ende belaste haar goede Wacht by dage ende nagt te houden; hy liet ook den gevangen Pijnigen, ende onder vragen, dog zijne Raden zagen evenwel met hem door de vingers, makende den Grootvorst diets, dat dien mensche dronken was geweest, ende niets en wist te zeggen, als hy ook nugteren was, door dien hy niet wijs was; dat zyn Hoogheid wilde gerust zyn, ende alle aanbrengers geen gelove geven, dat hy magtig genoeg was zijne Vianden, ende verraders te straffen, indien daar eenige waren, die zulke booze stukken wilden aanregten. Door deze honigzoete woorden liet zig den Grootvorst in slaap wiegen, ende het daar by blijven, ende dacht nergens anders meer om, als om vrolijk te zyn, ende zyn Gasten wel t'onthalen, zig niet verziende tegen het aanstaande verraad, daar hy nogtans genoeg van gewaarschouwd was. Door wien Demetrius in slaap gewiegt werd.

De morgenstond nu van den 17 Mey ontrent drie uren, bewees wel dat de Grootvorst van zijne vertrouwde vrienden niet te vergeefs, en was gewaarschouwd geweest, en dat tot verscheide stonden, want men hoorde op dien tijd het geluid van vele hondert Klokken die ten Storm luiden; ende men zag ieder uit zijn Winkel ende Huis met zyn Geweer na het Slot lopen, eenige met Vuurroers, andere met Hellebaarden, ende Spiessen, ende zommige met bloote Sabels verzien, roepende alle te gelijk, *wie wil onzen Grootvorst vermoorden?* De Heeren ende Adel antwoorden, *de Polen.* Oproer binnen Moskow.

De Grootvorst ontwaakt, door dit yselijk geroep, en getier, uit zijnen slaap, sprong uit den Bedde, ende zeer verschrikt zynde, zond zijnen getrouwen Kamerling Pieter Bosmanno, om te vernemen wat dit Storm luiden, te bedieden hadde; dezen wierd geantwoord van ettelijke Heeren, die daar by een vergadert waren, dat zy het niet wisten, dat'er ergens brand in de Stadt moeste zyn. Zyn verbaastheid daar over.

Met dit bescheid gink Bosmanno wederom na binnen, en zeide dit den Grootvorst aan; doch, alzo het gerugt, en den alarm hoe langs, hoe meerder toe nam,

nam, ſoo ſchikte de Grootvorſt Boſmanno voor de tweede reize om ter degen te vernemen, wat'er gaande was, zig ondertuſſchen kleedende; Boſmanno ziende door een Venſter, zag de gantſche Gemeente aldaar gewapend ſtaan, met Spieſſen, Hellebaarden, Sweerden en Buſſen, waar door zeer verſchrikt zynde, zo vraagde hy, wat haar begeerte was; zy antwoorden, *dat zy begeerden haren verraderſchen Grootvorſt daar uit te hebben, en met hem wilden zy ſpreeken, en handelen.*

De Gemeente vat de Wapenen aan.

Boſmanno, die hier uit genoeg merkte wat'er gaande was, trok zyn hair uit zyn hoofd, bevelende de Trouwanten wel toe te zien, en geen menſche in te laten, en daar op zig by den Grootvorſt begevende, zo zeide hy, *ô Genadigſte Heere, het is om u te doen, daar is een groote verraderye op handen; de Gemeente wil u hier uit hebben: Och gy hebt nooit willen geloven, 't gene u van uwe getrouwe Dienaren geboodſchapt wierd.*

Demetrius reden tegen de zelve.

De Grootvorſt begaf zig hier op in de Voorzale, ende nam een Hellebaard van de Trouwanten, en die de Gemeente vertoonende zeide: *Denkt niet, dat ik Boris ben*, ende ſloeg eenige daar mede ter aarden, waar door d'andere op hem begonnen te ſchieten, ende tegen hem indrongen, zo dat hy gedwongen was weder na binnen te wijken.

Hy is gedwongen na binnen te wijken.

Boſmanno gink daar op uit na de grootſte Heeren, ende Raden, haar biddende om Gods wille, dat zy dog van haar voornemen wilden afſtaan, en niet doen dan 't gene dat eerlijk was: hier op wierd hem van een groot Heer geantwoord, *gy Hoeren-zoon wat zegt gy? gaat, kuſt uwe Moeder, en uwen Grootvorſt*, ende trekkende met eenen zyn groot Mes uit, ſtak hem daar mede het Harte af. De andere Heeren namen het doode lighaam op, ende ſleepten dat van de trappen na beneden, op dat de Gemeente zien zoude dat hy dood was, alzo zy hem zeer geacht en ontzien hadden, van wegen zyn dapperheid, ende wijsheid.

Boſmanno doorſtooten.

Ziende hem daar dood leggen, zo greepen zy eenen moed, ende liepen met groote hoopen in de Voorzale by de Trouwanten, willende den Grootvorſt gevangen nemen; edoch die quam te voorſchijn met zyn Hellebaard, ende verweerde zig daar zeer manlijk mede, maar dit konde hem zeer weinig helpen tegen zulken groote menigte, die de berderen van de Voorzale met hare Bijlen in ſtukken hieuwen, ende drongen alzo met geweld tot de Trouwanten in, haar het Geweer ontnemende, alzo dat de Grootvorſt alleen met vijftien Trouwanten het ontquam in het binnenſte gemak, waar van zy de Deur vaſt toeſloten, ende grendelden, blijvende met haar Geweer daar voor ſtaan, ende weerden haar tot den laaſten adem toe.

Demetrius werd al om bemant.

Als nu Demetrius zag, dat alle tegenweer te vergeefs was, zo wierp hy zyn Hellebaard weg, trok het hair uit zyn hoofd, ſprak niet een woord, maar ſprong uit de Venſter op de plaatze, daar de Moskovitiſche Schutten wacht hielden, denkende by haar hulpe te krijgen, of zig door de vlugt te ſalveeren.

Edoch, alzo het Venſter, daar hy uitgeſprongen was, over de vijftien ellen hoog was, zo hadde hy in 't ſpringen zijnen Voet verſtuikt, dat hy niet konde voortgaan, maar moeſte blijven leggen; de Moskoviters die hem gevolgt hadden, van d'eene Kamer tot in d'ander, namen alle zyn Trouwanten die zy vonden, gevangen, ende beſtelden haar Wacht, om die wel te bewaren: Die inde Voorzaal waren, vraagden waar den Grootvorſt gebleven was, ende beroofden ondertuſſchen dat Vorſtelijk Gemak.

Hy verſtuikt door 't ſpringen uit een Venſter zyn Been.

De groote Heeren ende Adel beſtormden ondertuſſchen de Kamer van de Grootvorſtinne Marina Gorgona, waar in alle de Mevrouwen, ende Staat Joffers

fers van vreeze half dood zijnde, op de aarde lagen, niet anders als de dood verwagtende.

De Grootvorſtinne hadde haar verborgen onder den Rok van hare Hofmeeſterſſe Jarlowa, die een kleine wonde in 't hoofd hadde ontfangen, alzo zy de deure van de Kamer van de Grootvorſtinne wilde toehouden. Toen nu de Heeren den Grootvorſt, nog de Grootvorſtinne nergens vonden, zo vraagden zy de Staat Joffers waar dat die waren? waar op die antwoorden, *dat zy lieden beter konden weten, waar dat zy den Grootvorſt gebragt hadden, alzo zy geen laſt hadden gehad, om op hem te paſſen.*

De Grootvorſtinne verſteekt zich.

Toen zeiden de Moskoviters zeer onbeſchaamdelijk, *gy afgeſlete Hoeren, waar is dan de Grootvorſtinne, die Poolſche Hoere?* De Hofmeeſterſſe vraagde, wat zy van haar begeerden? zy, als eervergetene menſchen, repliceerden in 't bywezen van alle de Staat Joffers, *Nos congrediemur cum ipſis, unus à tergo alter à fronte; ſcimus enim Polonicas meretrices non ſatiari unius complexu, ſed plurium concubitu delectari: His dictis membra virilia coram toto Gynecæo palam oſtendebant, narrantes: En meretriculæ, nonne nos veſtris Polonis ſumus perfectiores, venite in noſtrum amplexum, & facite nobiſcum periculum;* nemende met eene al 't gevolg van de Grootvorſtinne gevangen.

Baldadigheid der Moskoviters.

Neemen het gevolg der Grootvorſtinne gevangen.

De eene Heer nam d'eene, de tweede een ander, ende voorts een ieder Edelman die gene die hem beſt behaagden, latende die door haar Dienaars na Huis toebrengen, ende dwongen haar daar na met geweld hare onkuiſche luſten te voldoen: De Hofmeeſterſſe, een bedaagde Mevrouwe, bleef alleen by de Grootvorſtinne in de Kamer, deze hadden zy geſcholden voor de Moeder van alle de jonge Hoeren, ende wilde van haar weten, waar dat de Grootvorſtinne was gebleven? die zeide: *heden vroeg voor den ſonnen opgang, als den oproer begon, is ſy gegaan na haar Vader, aldaar is zy nog gebleven, ende en is nog niet weder gekomen.* Ondertuſſchen dat de Heeren ende de Gemeente met de voorverhaalde zaken bezig waren, zo wierden de Schutten, die onder de Poorte van het Slot de Wacht hadden, de Grootvorſt gewaar, daar hy lag en wentelde, ende zig zelven zeer qualijk gevoelde, quamen by hem, ende hielpen hem op, willende hem weder in zyn Kamer brengen; het welke doe het de Gemeente ende Heeren gewaar wierden, verlieten zy de Hofmeeſterſſe met de Grootvorſtinne, die onder haren Rok verborgen was, ende liepen zeer ſnel de trappen af, om de Grootvorſt te verworgen, die ondertuſſchen de Schutten (zijnde Moskoviters) groote beloften hadde gedaan, by zo verre zy hem wilden beſchermen, ende in 't leven bewaren; hierom ſchoten zy ook in den beginne zommige van den Adel dood, hem getrouwlijk byſtaande, dog wierden eindelijk van de groote menigte overvallen, zo dat zy gedwongen wierden den Grootvorſt over te leveren, die weder in zyn Kamer gebragt wierd, alwaar hy zeer bedroeft zag, zugte ende weende, dog ſprak niet een eenig woord.

En onteeren haar.

Demetrius werd gevangen genomen.

Zy trokken hier na Demetrius zijne Grootvorſtelijke Kleederen uit, ende deden hem oude en verſcheurde aan, beginnende hem met allerley ſmaatheid, ende ſchimp te bejegenen, ende Kinnebaks ſlagen te geven, ende te vragen *wie zyn Vader was?* &c. waar op hy antwoorden, *gylieden weet dat alle wel dat ik u lieden gekroonde Grootvorſt ben, ende de rechte Zone van Ivan Vaſiliwicz, wilde gy mijn hier in niet geloven, zo gaat heenen in 't Klooſter by mijne Moeder, ende vraagt haar of ik niet de waarheid zegge.* Hier op ging dadelijk Vaſilizuski, de voornaamſte blaasbalk van dezen oproer, na het Klooſter by zyn Moeder, welke ontkende dat hy hare Zone was, &c.

En mishandels.

Als Zuski met dit beschеid wederkeerde, soo sprong een rijk Koopman toe met een Pistool in de hand, zeggende: *men is niet gehouden met een Ketter lange te procedeeren, ik wil een einde van dezen verrader, ende verwoerder des volks maken*, hem schietende met eenen een Kogel door het hert; dat hy dadelijk nederstorte: toen liep een ieder toe, ende riepen: *laat hem niet langer leven*, de een hem een houw in den Kop gevende, d'ander in den Arm, de derde stak hem met een groot Mes in het lijf, in somma ieder wilde zyn moet aan hem koelen, ende d'andere in wreedheid niet wijken.

En doorschooten.

Voorts sleepten zy hem met de voeten, uit de Zale op de plaatze, by zyn getrouwen Kamerling Bosmanno, zeggende: *zy zyn goede vrienden in haar leven geweest, zy moeten ook elkander dood zijnde, vergesellschappen.* Dit geschiede den 9sten dag, na dat de Grootvorst met de Grootvorstinne was getrouwt geweest, den 17 Mey 1606. na dat hy nu ontrent de elf maanden geregeert hadde.

Men mishandelt zyn lijf.

Na dat de Moskoviters den Grootvorst omgebragt hadden, zo vielen zy zijne Speellieden, ende Musiciers aan, zijnde over de hondert personeu, die by de Moniken gelogeerd waren, brengende die alle zonder barmhertigheid om.

Alle Speelgezellen werden omgebracht.

D'andere Polen die in de Stad gelogeert, ende niet sterker, als 10 a 12 in hare Logimenten waren, werden ook alle zonder eenige genade omgebragt.

In dezen oproer, die over d'acht uren duurde, bleven over de 1700 menschen, ende daar onder veel treffelijke Kooplieden ende Juweliers, zo Duitsche als andere, die op zyn Poolsch gekleed waren; deze lagen met hopen op de straten naakt uitgetrokken onder den blaauwen Hemel, ende wierden eensdeels van de honden gegeten, tot dat zy den derden dag daar na eerst uit de Stadt wierden gevoert, en in een grooten kuil geworpen, ende op een gepakt, en daar aarde op gestrooyt.

't Getal der dooden in den oproer omgekomen.

Als nu dezen oproer ende moorden een einde hadde genomen, zo trokken tegen den avond de Moskoviters haren Grootvorst Demetrius gantsch naakt uit, met zijnen getrouwen Kamerlink Bosmanno, ende bonden aan haar schamelheid ende voeten een Snare, ende sleepten haar alzo na de Markt, brengende aldaar een Tafel, ende Bank, ende leiden het lighaam van Demetrius op de Tafel, ende dat van Bosmanno op de Bank, alzo dat de voeten van den Grootvorst lagen op borst van Bosmanno.

Hnoo het Lijk van Demetrius aangedaan.

Hier na quam een Edelman van het Slot gereden, die een Zakpijp, ende een leelijk, ende ongeschikt Mom-aangezigt met zig bragte, dat hy op zyn hoofd leide, ende stak de Pijpe in zijnen mond, zeggende: *Gy Hoeren-zoon, ende Landbedrieger, gy hebt te voren lang genoeg op de Pijpe gespeeld, doet nu nog eens zo veel voor ons.*

De Stief-broeder van Bosmanno, alzo hy van zeer treffelijke afkomste was, verkreeg eindelijk van de voornaamste Heeren zo veel, dat hy het doode lighaam van de Markt mocht laten halen, ende begraven.

Het Lijk werd in een verachte kuil geworpen.

Edoch het lighaam van Demetrius moeste aldaar drie dagen blijven leggen, om allerley versmaadheid, ende bespottinge aangedaan te worden; en wierde daar na begraven, in een kuil geworpen, ter plaatze daarmen de Bedelaars, ende zeer arme lieden pleeg te begraven. Dog weinige dagen daar na wierd hy wederom uit dien kuil gerukt, en als niet weerdig zijnde, om d'aarde te genieten, t'eenemaal tot Pulver verbrand, en strooiden d'asschen daar van in de lucht, op dat daar door alle het vergift dat hy in 't Land gebragt hadde, zoude mogen weggedreven worden, ende men in der eeuwigheid van hem niet meer mogte hooren. Dusdanig was het einde van dezen Demetrius; waar aan men kan zien de

Waar uit het weer uitgehaalt werd en verbrand.

groote

groote veranderlijkheid van het menschelijk geluk, voorspoed ende hoogheid; dat die gene welke niet te vreden was geweest, zulken magtigen Rijke verkregen te hebben, zonder het minste recht daar toe gehad te hebben, ende zig daar op zo hadde verhooveerdigt, dat hem de Tijtels zijner voorzaten al te gering waren, (nogtans hoogmoedig genoeg in haar zelven) ende zig Keizer der Keizeren hadde laten noemen, wiens Trouwanten ende Dienaars, wanneer hy slegts van d'eene Kamer in d'ander gink, voor hem op haar kniejen moesten vallen, dat die nu tot zulken ellendigen staat was gebragt, dat hem de aarde niet mogte gebeuren, (die de natuur, d'allerarmste en verachtste laat genieten) maar tot een eeuwige gedagteniſſe, en verfoejinge van alle menschen, tot stof en assche vernietigt worden. Zyn hoogmoed.

Na dat nu dezen schrikkelijken oploop, ende het moorden een einde hadde genomen, zo vergaderden zich de voornaamste Heeren op 't Slot, ende lieten de Grootvorstinne aan zeggen, dat haar wel bekent was hare afkomste, maar dat zy niet en wisten wie dat dezen Verrader ende Landloper was geweest, met den welken zy getrouwd was geweest, dat indien zy daarom weder by haar Vader wilde keeren, zo moeste zy alles weder geven, ende verantwoorden, dat dien trouloozen dief uit hare Schatkamer hadde genomen. De Moskoviters eischen alles van de Grootvorstin wederom.

De Grootvorstin dit verstaande, gaf hier op weder niet alleen alle hare kostelijke Kleederen, Kleynodien, Peerlen, ende Ringen, maar ook alle de kleederen van haar lijf; uitgenomen een Slaaprok, zeggende; dewijle zy nu alles hadde overgelevert, zo zouden zy ook hare belofte voltrekken, ende haar in zekerheid by haar Vader brengen, zy wilde daar en boven nog betalen alles wat zy met haar volk verteerd hadde: Edog de Heeren zeiden, dat eer zy haar by haar Vader zouden brengen, zy weder moeste geven die 55000. rubbels, ende alle andere kostelijkheid, die haar dezen bedrieger in Polen gezonden had. Die zulks doet.

Hier op repliceerde de Grootvorstin, dat dit ende nog meer op den weg verteerd was, dat zy niet meer en hadde, als zy haar hadde laten behandigen. Haar Vader door een van zijne Dienaars (welke door verlof der Heeren de Grootvorstin gesproken hadde) dit verstaande, verzogt dat zy eenige Heeren wilden deputeeren om met hem van deze zake te handelen: Als deze nu gekomen waren, zo hield hy haar voor de onbillikheid van dit verzoek, ende dat zy haar niet te vrede hadden gehouden met het gene zyn Dogter haar weder gegeven hadde, nog ook met de dood van zo veel onnozele menschen, welkers vergoten bloed gedurig om wrake zouden roepen in den Hemel: Ende dewijle hy wel merkte uit alle haar voorgaande handelingen, dat de redelijkheidt by haar geen plaatze zoude grijpen, dat hy haar nog beloofde te geven 60000 Rijxdaalders, ende daar en boven nog 20000 Poolsche Guldens, indien zy hem zyn Dogter gezond wilden overleveren, ende hem met alle de Polen, die nog niet dood geslagen en waren, verlof geven om na Polen te trekken, ende dat hy haar verzekeren wilde het overschot in Polen gekomen zynde, over te zenden: Hier op zeiden die Moskovitische Heeren, dat het nog te vroeg was om te spreken van zyn, ende der zyner verlossinge, maar indien hy begeerig was zyn Dogter by hem te hebben, dat hy haar het voorzeide geld zoude geven, om in hare Schatkamer te leggen, of dat hy anders zyn Dogter niet weder zoude krijgen. Wrevelheid der Moskoviters.

Den Palatijn van Sandomir ziende geen ander uitkomste, ende kennende de wreedheid der Moskoviters, bevreest zynde voor de eer, ende het leven van zyn Dogter, gaf haar het voornoemde geld; waar op de Grootvorstin met hare Staat Joffers by haar Vader wierd gebragt.

Zy voeren al de Poolſche gevangenen uit Moskow.

Den 31 Mey zo lieten de Moskoviters alle de Poolſche gevangens, zo vrouwen als mannen uit de Stadt Moskow vervoeren (alzo den Palatijn van Sandomir alle hare onredelijke verzoeken niet konde, nog wilde voldoen) uitgenomen den Koninglijken Poolſchen Gezant, ende op verſcheide Sloten gevangen leggen.

De Poolſche Sandomir gevangen gezet.

De Palatijn van Sandomir met zijn Zone, Swager, ende Dogter, wierden met alle de Staat Joffers na Jaroſlaw gebragt, ende in een groot Hof met ſterke wacht bewaard, zyn Dienaars, ende andere Polen in ſterke Torens gezet.

Verſcheiden wierden na Caſtrom, Galitz, Wologda, ende Caſan verzonden, alwaarmen haar niet anders als Brood en Water gaf; de Poolſche Heeren ende Edellieden moeſten haar Goud, Juweelen, ja kleederen verkopen om haar leven te onderhouden.

Zuski tot Grootvorſt verheven.

Na de dood van Griska Utrepeja, ofte Demetrius, zo wierd van de Moskoviters tot Grootvorſt verheven Vaſili Ivanowicz Zuski.

Den 1 Juny 1606. na dat hy door allerley (ook zeer quade) middelen daar na hadde geſtaan; dog zyn Regeeringe en is niet gelukkiger geweeſt als van Boris, of Demetrius, ende zyn einde is het hare ook eenigzints gelijk geweeſt.

In den beginne van zyn Regeeringe wierd hy van alle de Moskoviters voor Grootvorſt erkend, uitgenomen van de Koſakken, en eenige Steden die aan de Poolſche Frontieren gelegen waren, ende Demetrius by zyn leven zeer toegedaan waren geweeſt, hebbende van hem zeer groote previlegien, ende vryheden bekomen. Deze hadde de tijdinge al weg, dat Demetrius met nog twee andere in Polen was ontkomen, ende zig in 't Hof van den Palatijn van Sandomir heimelijk onthield, waarom zy ook weigerig bleven, den Eed van getrouwigheid aan den nieuwen Grootvorſt te doen, voor ende aleer zy zekerder advijſen uit Polen hadden bekomen.

De Koſakken weigeren hem t'erkennen.

Verbaaſtheid wegens het geruchte dat'er Demetrius was ontkomen.

Ja in korten tijd, wierd het hoe langer hoe meer rugtbaar dat Demetrius het was ontkomen, ende zig na Polen hadde vertrokken om een Heir te verzamelen, ende zyn Erfrijk weder in te nemen, zo dat de Moskoviters over zulken vreemden tijdinge zeer ontſteld wierden, niet wetende wat zy zouden geloven.

Oorſpronk van 't zelve.

Om nu t'ontdekken den oorſprong van 't gerugte, dat Demetrius het was ontkomen, zo moetmen weten dat op den tijd van den oproer, ende moord binnen Moskow, zeker groot Heer Goris Schacopski des Rijxzegel in de Kamer van Demetrius roofde, het welke hy met zig nam uit Moskow na Putiwol op de Frontieren van Polen, met hem nemende twee Poolſche Edellieden, in Moskovitiſche habijten, haar het leven alzo ſalveerende: gebruikende onder weeg allezints daar zy pleiſterden, zodanige propooſten, gelijk of de Grootvorſt onder hen was, en dat een ander in zyn plaatze was omgebragt, zo dat hier door dit gerugte zig door het gantſche Rijke verſpreide.

Als nu Schacopski met die twee Poolſche Heeren voor Putiwol was gekomen, zo namen die Edellieden haar affcheid van hem, trekkende over de Riviere na Sandomir, brengende de Huisvrouwe van den Palatijn de tijdinge hoe alles binnen Moskow afgelopen was, en hoe dat zy het door de hulpe van den Heere Schacopski waren ontkomen, die geſwooren hadden de dood van den Grootvorſt te wreken, alzo dat de Moskoviters het wel gedenken zouden; dat hy derwaarts aan als aan zijnen Heere zoude ſchrijven, even als of hy zig aldaar onthield, ende dat zy hem weder in den naam van den Grootvorſt Demetrius zouden antwoorden, dat hy in korten tijd hoopte met een goeden hoop volx te komen om

het

het land in te nemen, ende zig te wreken over zijne meyneedige ende verraderſche Onderdanen.

Schacopski binnen Putiwol zijnde gekomen, dede de gantſche Gemeente by een komen; gevende haar den moord van Moskow te kennen, ende hoe wonderlijk den Grootvorſt het was ontkomen, ende getogen was na zyn Vrouwenmoeder te Sandomir, alwaar hy een Krijgsmagt vergaderden, ende zig over die verraders wreken zoude, gelijk zy uit dezen Brief konden zien, ende hoe hy alle zaken Schacopski hadde vertrouwt, haar ontbiedende zijne gunſte en genade, met eenen zeer ernſtig op haar verzoekende zy wilden hem dog getrouw blijven, ende helpen die ontrouwe Moskoviters t'onderbrengen, &c.

Als die van Putiwol dit hoorden, ſchikten zy den eenen Poſt na den anderen na de Tartariſche Wilderniſſe, ende bragten daar van daan ettelijke duizend Koſakken, ontboden ook met eenen op alle den Adel ende Krijgsvolk van haar Land, ſtellende daar over eenen Iſthom Baſcho, die optrok in den naam van den Grootvorſt Demetrius, ende nam in binnen den tijd van vier weeken, veertien Sloten ende Steden, die Demetrius op een nieuw moeſten ſweeren getrouw te zyn, ende haar macht te zullen aanwenden om de Moskoviters met haren verraderſchen Grootvorſt te ſtraffen.

Groote voortgangen van Baſcho.

Hier door den Grootvorſt Zuski zeer verſchrikt, rukte zyn gantſche Heir by een, als nu het zelve eenige mijlen boven Moskow was gekomen, raakten zy met Iſthom Baſcho aan een treffen, dog moeſten met verlies haar binnen Moskow door de vlugt ſalveren.

Zuski door hem geſlagen.

Iſthom Baſcho, door deze overwinninge zeer aangemoedigd, naderde Moskow tot by Columen, dwingende alle Steden, ende Kaſteelen op een nieuw Demetrius getrouwigheid te ſweeren, zo dat hy eindelijk zonder eenigen tegenſtand op twee mijlen na by de Stadt Moskow quam, ende liet het Slot ende de Stadt uit den naam van Demetrius opeiſchen, ende dat zy hem den oproerigen Grootvorſt met zyn twee Broeders in handen zouden leveren, waar door groote ſchrik onder de Gemeente ontſtond.

Baſcho eiſcht Moskow uit naame van Demetrius op.

Als nu de Veldoverſte Iſthom voor Moskow alzo lag, zo quam nog een ander ervaren Oorlogsman, genaamd Polutnich, by hem om zyn Leger te verſterken, ende te ververſchen, door het Camariſche gebiedt, ende Coluga: deze hadde die gantſche landſtreke daar hy door getrokken was, Demetrius doen ſweeren; zijnde van geboorte een Moskoviter, opgebragt in de groote en breede velden by de Koſakken, ende in zyn jongheid gevangen van de Tarters ende in Turkyen verkoft, hebbende op de Galeyen haar tegens de Chriſtenen moeten dienen, dog was nog ten laatſten door de Venetianen verloſt, ende van haar na Venetien gebragt, ende van daar na Polen getogen, alwaar hy de wonderlijke veranderinge die in zyn Vaderland was voorgevallen, verſtond; als ook hoe den Grootvorſt Demetrius het was ontkomen, ende zig nu onthield by de Vorſtinne van Sandomir; waarom hy ook daar na toe vertrok, gevende daar zijne gelegentheid, ende bereid herte om den Grootvorſt te dienen, te kennen.

Polutnich komt hem te hulpe.

Alzo nu die gene die zig voor Demetrius uitgaf, verſtond dat het een ſtout Krijgsman was, zo dankte hy hem voor zijne aanbiedinge, ende gaf hem een goed Peerd, Sabel, Piſtolen, ende dertig Dukaten, als ook een Brief mede aan den Heere Schacopski, Gouverneur in Putiwol, die hem van alles beter verzorgen, ende een deel Volx mede zoude geven, ende dat hy hem, ende andere zoude zeggen, *dat hy hem al daar gezien, ende aangeſproken had.*

Met dit beſcheid toog Polutnich uit Polen na Putiwol, alwaar hy met deze

zijne boodſchap zeer aangenaam was, ende wierd van haar Overſte gemaakt over 12000 Koſakken, en quam daar mede, gelijk wy gehoord hebben voor Moskow by den anderen Veldoverſten. Edoch alzo beide deze Veldoverſten zeer eergierig waren, ende d'eene den anderen niet wilde wijken, liep het eindlijk zo verre, dat Iſthom met 4000 mannen zig aan de zyde van den Grootvorſt Zuski begaf, hem met een te kennen gevende, dat geen menſche binnen Putiwol Demetrius ooit hadde gezien.

Baſcho loopt met 4000 man tot Zuski over.

De Gemeente binnen Moskow zond daar op Gezanten aan Polutnich, om te verzoeken dat hy haar Demetrius wilde laten zien, ende zouden hem als dan gehoorzaam zyn; Polutnich antwoorde daar op, dat hy waarlijk in Polen was, ende dat hy haaſt aldaar zoude verſchijnen, dat hy by hem was geweeſt, zijne klare oogen hadde gezien, ende van hem in eigener perſoon dezen laſt hadde ontfangen.

Ende hier op niet ruſtende, zo zond hy een Poſt na Putiwol aan den Heere Schacopski, dat hy de wete aan den Grootvorſt Demetrius in Polen wilde laten doen, dat de zaken zo verre by hem gebragt waren, dat'er niets als zijne tegenwoordigheid aan ontbrak, alzo de Moskoviters haar bereid toonden om hem voor haren Heere t'zijner aankomſte weder t'ontfangen, den verrader Zuski by den kop te vatten, ende aan hem over te leveren.

Handelinge van Polutnich.

Edoch alzo daar geen Demetrius te voorſchijn quam, zo kreeg de Grootvorſt Zuski weder moed, ende begaf zig met honderd duizend mannen uit de Stad, en viel daar mede in 't Leger van Polutnich, ſlaande ettelijke duizend mannen dood, en bragt d'overige op de vlugt, alzo dat Polutnich met zijne overgebleven Volk zig begaf na Coluga, en verſterkte de Stadt.

Zuski grijpt weder moed, en ſlaat hem.

De Gouverneur Schacopski ziende datmen tot nog toe niemand hadde konnen vinden, welke de Perſonagie van Demetrius bequamelijk zoude konnen ſpelen, die bedacht een ander middel om de Gemeente in gedurige Actie te houden: Hy maakte eenen Pieter Feodrowicz op, die zig uit gaf voor een baſtaard van Feodor Sone van Ivan Vaſiliwicz, en hem onthield by de Koſakken, die op belofte van een ſchoon Vorſtendom, met 10000 Koſakken tot Putiwol quam, van waar hy met hem voor Tula toog, met dit voornemen, indien het geluk haar wilde dienen, ende ondertuſſchen geenen Demetrius uit Polen te voorſchijn quam, om het Rijke in te nemen, datmen dan dezen Feodorwicz tot Grootvorſt van Moskovien zoude opwerpen, ende doen Kroonen.

Schacopskies onderneming.

De Grootvorſt had ondertuſſchen Coluga doen belegeren, maar wierd door Polutnich en de hulp Troupen van Pieter Feodorwicz zo bejegent, dat hy niet alleen het beleg moeſt ſtaken, maar ook achterlaten alle Munitie van Oorloge, Geſchut, Proviande, ende alles wat zy hadden, Polutnich zig begevende na Tula dat by Pieter Feodorwicz was verovert.

Zuski is genoodzaakt de belegering van Coluga te ſtaaken.

De Grootvorſt Zuski hier door eerder verbittert als verſlagen, trok daar na zelfs in Perſoon om Tula te belegeren, alzo de voornaamſte hoofden van zijne Vianden daar binnen waren; en bragt die Plaats in zulken benautheid, dat vele daar binnen van honger ende dorſt verſmachten; waar door de Gemeente zeer tegen de Overſte begon te morren, en te dreigen; edog zy wierden ten laatſten nog door Polutnich, en d'andere Overſten met goede woorden geſtilt, mits belofte, datmen eenen Poſt aan Demetrius in Polen zenden, ende hem die bedroefde gelegentheid van de Stadt vertoonen, ende zijne ſpoedige hulpe verzoeken zoude.

Belegert Tula.

De uitgezonden Poſt toog uit vreeze niet verder als na Staradub, ende verwagte

wagte aldaar de uitkomſte der zaken; edog dewijl deze Poſt zo lang uitbleef, en daar geen beſcheid quam, zo meendemen dat hy van den Viand gekregen, en omgebragt was, ende ſonden derhalven nog een Poſt af, die over de Riviere ſwom, ende quam in Polen, gaf aldaar het gevaar, en den uitterſten nood van die van Tula te kennen, verzoekende ſpoedige hulpe.

Als nu de bloed vrienden van den Palatijn van Sandomir verſtonden den grooten nood, ende gevaarlijkheid van de belegerde, zo zagen zy wel, datmen iemand moeſte vinden om dit werk te voltrekken; ende alzo het een zake vol gevaars was om aan te gaan, zo konde men qualijk iemand daar toe verwilligen; edog vonden ten laatſten een Schoolmeeſter in Wit Ruſſen in de Stadt Socola, Johan genaamd, zynde een ſcherpzinnigen ende geſlepen gezelle, die de Moskovitiſche Tale wel lezen, ſchrijven, en ſpreken konde. Een twede valſche Demetrius komt te voorſchijn.

Dezen onderrechten zy van alle zaken hem dienſtig te weten: ende als zy dagten dat hy nu bequaam genoeg was, om den Perſoon van Demetrius te conterfeiten, zo zonden zy hem met eenen Poolſchen Overſten Miechowiczki genaamt na Putiwol, alwaar hy met groote vreugde voor den rechten Demetrius wierd aangenomen.

Deze Demetrius nu, beval voor eerſt Miechowiczki na 't Slot Caſeltski te trekken en dat t'ontzetten, en dat hy haaſt zou volgen, ende Tula van de belegeringe verloſſen.

Miechowiczki na dat hy zyn laſt volbragt, en Caſeltski had ontzet, zo bleef hy leggen wagten d'aankomſte van Demetrius, ende zyn volk om Tula t'ontzetten; edog ondertuſſchen verſtaande dat de Sloten Bolokow, Bielow, ende Lieffina, Zuski waren toegevallen, en dat zy by na Demetrius hadden gekregen, zo was hy gedwongen te rug te trekken, ende te Staradub t'overwinteren. Voorſpoed van Zuski.

Door den afval van deze Sloten was daar geen hope overgebleven om Tula t'ontzetten, zo dat d'Overſte binnen Tula gedwongen van den honger en ander ongemak haar overgaven, op voorwaarden van behoudenis van haar leven en vryheid, maar het zelve wierd niet naargekomen, want Zuski, liet Pieter Feodorwicz ophangen, en Polutnich in een Gat werpen, en aldaar van honger ſterven. Tula geeft zich over.

Hier na gaf den Grootvorſt aan zyn Heir verlof om na Huis te trekken, uitgenomen die gene die voor Coluga lagen; aan de welke hy een Veldoverſte zond, om haar tot overgeven te vermanen; waar toe die van Coluga geenzins en wilden verſtaan; waar om Zuski genootzaakt was meer Volkx daar voor te zenden, tot verſterkinge van het Leger: Onder verſcheiden Krijgshoopen zond hy derwaarts henen 4000 Koſakken, die te voren onder Polutnich gediend hadden, ende gevangen gezeten hebbende, van hem nu los gelaten waren, onder belofte van den Grootvorſt trouwelijk tegen zijne Vianden te dienen, doch deze, als zy in 't Leger voor Coluga gekomen waren by d'andere Moskoviters, zo raakten zy met de zelve oneenig, en begonnen oproerig te worden, waar door de Moskoviters vervaard zynde, het Leger by nagt verlieten, ende vlugten na Moskow, verlatende alles wat zy hadden. De Moskoviters verlaaten het Leger.

Die van Coluga trokken gelijkelijk uit de Stad in 't Leger, en zwoeren op nieuw den Grootvorſt Demetrius getrouw te zullen zyn.

Demetrius verſtaan hebbende dat Zuski na het ſchandelijk verloop van zyn Leger voor Coluga weder veel Volx op ontbood, zo dagte het hem ook hoogtijd te zyn, om de Poolſche beloofde hulpen te voorſchijn te doen komen, die 6000

Macht van Demetrius.

te Paarde ſterk waren; deze vervoegden haar by het Slot Arol by Demetrius, by wien nog gekomen waren 8000 Kaſakken. Over dit Leger wierd tot Veldheer verkoren Roman Rozijnski, die, ten eerſten het Slot Brandskow, zonder eenigen tegenſtand in kreeg.

De Moskoviters geloven hem de rechte Demetrius te zyn.

Door den roep van zo veel aankomende duizenden uit Polen, begonnen de Moskoviters zeer verſchrikt te worden, ja vele begonnen opentlijk te zeggen, dat het den regten Demetrius moeſte zyn, die nu uit Polen te voorſchijn quam; hier door geſchiede het ook dat vele van den Moskovitiſchen Adel, als ook uitlanders haar op de zyde van Demetrius begaven, die haar van Landen, en goederen verzag, veel beter als zy voor henen hadden bezeten, op dat zy geen oorzake zouden hebben om hem te verlaten, ſchoon dat zy al mogten gewaar worden, dat hy den regten Demetrius niet was: Hy liet ook in alle Steden ende Vlekken uitroepen, *dat alle knechten, ende huisluiden*, (welkers Heeren by Zuski waren) *die tot hem over quamen, ende hem trouwelijk wilden dienen, de Landen, ende goederen van haare Heeren en haare Vrouwen wilde ſchenken, als ook de Dochters die daar op mogten zyn, wilde hy haar tot wyven geven*, &c. waar door een zeer groote menigte van zodanige tot hem over quamen, ende zyn Leger zeer verſterkten, ende hare Heeren in groote armoede in Moskow by den Grootvorſt moeſten leven. Ende door dien de Polen ook merkelijk waren verſterkt zo beſloten die, in de belegering van Moskow, die al van den 29 Juny, 1608. tot den 29 December 1609. geduurd hadde, in de zelve te volherden, waarom zy ook niet wilden aannemen de voorwaarden haar aangeboden door Pieter Borowski, gezonden van den Waywode van Sandomir, ende de gevangene Gezanten van Koning Sigiſmund van Polen, binnen der Moskow, die haar vermaanden dat zy dog niet wilden verhinderen de Generale Vrede handelinge, die nu door haar al was beſloten.

Veelen begeven zich aan zyn zyde.

De gevangene Grootvorſtinne en d'overige gevangenen worden los gelaten.

De Grootvorſt Zuski, ziende de ſterke hulpe die de Polen waren toegekomen, ende hoe dat hy met zyn Volk eindelijk niet zoude konnen wederſtaan den Polen en Ruſſen die zig met haar verbonden hadden, zo quam hy over een met de Gezanten van den Poolſchen Koning, ende den Vorſt van Sandomir, dat zy vry gelaten, ende verlof verkregen hebbende om weder in haar Land te keeren, te wege zouden brengen, dat door des Konings gebod het Heir der Polen t'huis zoude ontboden worden; het welke van haar zynde belooft te zullen uitwerken, zo wierden die alle neffens de Grootvorſtinne Marina Gorgona Mirzknowna, ende haar Swager Stadniski, als ook haar Broeder Staniſlaus, met alle de andere gevangene Polen te Garoſlow ende Roſtow, los gelaten.

Edoch de Polen die in 't Leger van Demetrius waren, een lucht hier van vernomen hebbende, zonden die na Alexander Zboronowski met 2000 Peerden, die haar, al over de vijftig mijlen van Moskow te Biala zijnde gekomen, weder in 't Leger te rug voor der Moskow bragten; men konde in 't eerſte den Waywode van Sandomir ende zyn Dogter, als ook d'andere Heeren daar qualijk toe brengen, dat zy dezen Demetrius (dien zy wiſten den rechten niet te zyn) daar voor zouden erkennen, edoch na vele overleggingen, zo was 't dat zy noch eindelijk daar toe verſtonden, ende beloofden hare Perſonagie neerſtelijk te ſpelen, na dat zy ontrent tien dagen in een verre afgelegen plaatze des Legers waren opgehouden.

Als zy nu naderden het Logiment van Demetrius, zo ontmoete die, vergezelſchapt met d'Overſte des Legers, ende den Adel in 't aanzien van het gantſche Leger de Grootvorſtinne, ende verwelkomde die met hare vrienden, ende andere

re Heeren, ende omhelsde die al weenende, gelijk die van hare zijde haar Perſonagie wel wiſte te ſpelen, betoonende elkander vorders alle teekenen van liefde, ende eerbiedigheid.

Gelijk het nu voorheenen beſproken was, zo vertrokken de Waywode van Sandomir, ende de andere Heeren daar na uit 't Leger na Polen, doch lieten de Grootvorſtinne in 't Heir onder deze expreſſe conditie, dat Demetrius tot haar niet zoude naderen, voor ende al-eer hy het gantſche Land verovert, ende in der Moskow op den Grootvorſtelijken Stoel was gezeten. De Waywode van Sandomir trekt na Polen.

Hier door geſchiede het ook, alzo ieder een dachte dat deze zonder twijffel den rechten Demetrius was, dat veele Heeren, ende van den Adel als ook Steden, ende Landſchappen hem voor haren Grootvorſt erkenden, ende hem alle hulpe toe zeiden, zo dat de volgende Winter het Poolſche Leger van die met allerley voorraad en Victalie overvloedig wierd verzien, ende men den Grootvorſt, ende de Overſte zeer heerlijke wooningen timmerde, zo dat het Leger eerder een groote Stad, als plaatze van een Heir gelijk was.

Zuski zich vindende, in groote benaautheid, door de menigte zijner Vianden, verzoekt hulpe aan Karel de IX. Koning van Zweden, die hem op zekere conditie 5000 mannen toezend, onder den Veldheer Jacob de la Garde. Zuski, alom beknelt, verzoekt hulpe van Karel den IX. Koning van Sweden.

Het gerugte van d'overkomſte van het Sweeds Heir begon zig zo ras niet te verſpreyen, of verſcheide Sloten en Steden gaven zig aan de Sweden over.

Demetrius opgewekt zijnde door den voorſpoed der Sweden, ſchikte den Heere Johan Stapiha met 15000 mannen om dat ſterke Klooſter Troits te belegeren, ende alzo den toevoer te lande na Moskow te verhinderen; dog hy rigte voor dat Klooſter zo weinig uit, als Demetrius voor Moskow.

Maar alzo hy het gantſche Land daar rondomme verdorf, en uit plonderde, ende alle wegen en paſſagien bezette, zo zond den Grootvorſt zyn Broeder Ivan Zuski met 30000 mannen, om dat t'ontzetten; maar hy wierd zo dapper van Sapiha aangetaſt, dat hy (met verlies van ettelijke duizenden) gedwongen was de vlugt na de Moskow te nemen: waar door Zuski zo verſlagen wierd, dat hy met zyn Volk in openen Velde niet meer en dorſt verſchijnen, latende Sopiha na zijnen zin huis houden. Zyn macht werd geſlagen.

Deze de handen nu ruim hebbende, bracht in zyn geweld, en onder de gehoorzaamheid van Demetrius, de Steden Periſlaw, Roſtow, Jaroſlaw, Caſtrom, Galits, ende Wologda, die hem alle getrouwigheid zwoeren. Voorſpoed van Demetrius.

Omtrent deze tijd quam daar ook een Poolſch Overſte Alexander Likowski met 5000 Koſakken, en 600 Kuraſſiers, die na dat hy ettelijke duizend mannen had dood geſlagen, en alles hadde afgebrand en verwoeſt waar hy ontrent quam, zo trok hy eindlijk met een koſtelijken en ongelooflijken buyt ten lande uit, ende begaf zig, na het groote Poolſche Leger.

Door deze, ende diergelijke tochten wierd het Leger van Demetrius van alles wel verzien, waarom hy zich zeer verheugde: ende maakte alle daag goede ciere, ende denkende dat hy nu alle zijne Vianden te boven was gekomen, zo beſliep hy heimelijk de Grootvorſtinne Marina Gorgona Mirzknowna, tegen zijnen Eed aan den Palatijn van Sandomir, haren Vader, gedaan. Om ook den voortgank der Sweden te verhinderen, zo wierd uit het Leger voor der Moskow haar tegen gezonden Alexander Zborowski; deze viel in September ontrent Twer daar mede haar Heir Leger aan, dat verſtrooyende, met verlies van 1000 Duitſche, en 6000 Moskoviters; daar van de Polen niet over de vijftig gemiſt wierden. Die de Grootvorſtinne Marina beſlaapt.

Mid-

Middeldertijd dat de Polen onzeker waren wat zy vorder doen zouden, ende niet konden reſolveren eenparig tot een verzekerd vertrek, maar dat een deel daar van in 't Veld zeer zorgeloos bleven leggen, ende andere binnen de Stad van Twer haar hadden vertrokken, zo zouden zy in den Morgenſtond onverziens van de Sweden ende Moskoviters, die haar overvielen, by na omgebragt zyn geweeſt, ten ware zy door een ſnelle vlugt ten deele haar veldewaarts in, na der Moskow hadden begeven, ende d'overige binnen het Kaſteel van Twer, bezet van de Koſakken, hadden gebergt, na latende alle hare Bagagie, en het meeſtendeel van hare Peerden. Die nu binnen dit Kaſteel haar gebergt hadden, wierden van de Sweden en Moskoviters tot drie reiſen Beſtormt, ende alzo zy in den derden Storm met groot verlies wierden afgedreven, bevreeſt waren voor het aankomende ontzet der Polen, zo vertrokken die na de Riviere Wolga, alwaar zy weder handgemeen met de Polen wierden, doch ſcheiden met een twijffelachtige uitkomſte.

Werd van de Sweden overvallen, en op de vlucht gedreven.

De Veldheer door dezen aftrek zeer verſwakt, begaf zig met de zijne tot Alexandriſca Slobida; 't welk van de Polen vernomen zijnde, zo quamen die met 18000 mannen daar voor, om de plaatze te overweldigen, maar wierden door den Sweedzen Veldheer ruſtig afgedreven.

Als nu den roep door het gantſche Land zig verſpreide, dat de Polen in alle ontmoeringe tegen de Sweden de nederlage kregen, zo vielen vele Steden ende ſterkten, als Wologda, Galits, Jaroſlaw, Uglits, en andere ſterkten Demetrius af.

Verſcheide Steden vallen Demetrius af.

Dewijle deze zaken zig in Moskovien alzo toedroegen, zo waren daar verſcheiden die Sigiſmund de III. Koning van Polen rieden, dat hy die gelegentheid waarnemen, en zig nu lichtelijk meeſter van de Hertogdommen van Schmolenskow en Severia zoude maken, die de Moskoviters voor henen met geweld hadden afgeſcheurt van de Hertogdommen van Litthow en Kiow; maar als hy nu in September 1609. zig daar voor met zyn Leger quam te vertoonen, zo wierd hy tegen zyn verwagtinge zodanig ontfangen, dat hy daar van afmoeſt wijken; want daar was geen hope voor de Polen overgebleven, als om door honger, deze zo mägtige, en van alles wel verſiene Stad te dwingen; gelijk ook geſchiede, na dat de Stad ontrent twee jaren was belegert geweeſt.

De Polen werden geſlagen.

Ondertuſſchen nam Sigismund voor, om de macht van Demetrius die voor Moskow lag, te doen ſcheiden, ende met ſchoone beloften tot hem te doen overgaan, om alzo na d'overwinning van Schmolenskow het gantſche Rijk in te nemen, met uitſluitinge van Demetrius en Zuski: Dog dezen aanſlag zo dwaaslijk voorgenomen, is een oorzake geweeſt van veel quaads, ende ongelukken, die daar door het Poolſche Rijk in de volgende jaren zyn overgekomen.

Om nu dezen zijnen voorgenomen raad uit te voeren, zo hadden de Gezanten van Sigismond, die in 't Leger van Demetrius voor Moskow tot dien einde gezonden waren, den Veldheer Roman Rozijnski, Alexander Zborowski, ende de voornaamſte Overſte des Legers, door ſchoone beloften op haar zijde gelokt: dog Demetrius achterdenken gekregen hebbende van haar verborgen handelingen, zonder zyn weten aangevangen, ende zo vele dagen gecontinueert; vond ten laatſten goed zyn Veldoverſte Rozijnski by hem t'ontbieden, hem vragende; Hoe het quam dat de Gezanten van Koning Sigismund geen audientie en verzochten, daar zy nu al een geruimen tijd in 't Leger waren geweeſt? Rozijnski (die nu al heimelijk met de voornaamſte Overſte des Legers beraadſlagt hadde, hoe zy beſt dezen bedrieger by den kop vatten, ende alzo des Konings gunſte zoude

Demetrius werd de heimelijke handelingen van den Pool gewaar.

mo-

mogen verwerven) antwoorde hem wel ſpijtiglijk, hem met eenen dreigende met zyn Regiment-ſtok, die hy in zyn had hadde, *Gy Hoeren-zoon, begeert gy te weten wat deze Gezanten te verrichten hebben? de Duivel weet wie dat gy zyt, wy hebben eenen langen tijd ons bloed voor u vergoten, ende tot nog toe geen betalinge van u bekomen.*

Demetrius die hier uit genoeg bemerkte, wat dat de klok geſlagen hadde, redde zig uit zyn handen, ende komende by de Grootvorſtin, zo viel hy mede voor haare voeten, haar wenſchende met eenen goeden nacht met weenende oogen, ende zeide: *de Koning van Polen is daar op uit met mijn Veldheer om mijn te verraden, die mijn zo uitgelucht heeft, dat ik niet weerdig ben langer dijne oogen te aanſchouwen, ende zal ſterven of haar t'onderbrengen: God mag mijn op den weg bewaren dien ik denk henen te trekken, ende wil u mijn lieve Huisvrouwe ende Gemalinne bewaren, die gedwongen zyt hier na mijn te blijven.* Verkleed zijnde in Boeren klederen, begaf hy zig op een Miſt-ſlede, ende voer daar mede uit het Leger na Coluga. Een weinig daar na wierd hy in 't Leger gemiſt, ende alzo niemand wiſt waar hy na toe getogen, of gebleven was, ende of hy dood, of levende was, zo quamen de meeſte daar in over een, datmen hem heimelijk vermoord, ende in de Riviere geworpen hadde.

Die daar over uit het Leger vlucht.

Als Demetrius nu niet verre van Coluga was gekomen, zo en trok hy niet van ſtonden aan in de Stadt, maar begaf zig in een Moniken Klooſter dat dicht by de Stadt lag, uit het welke hy eenige Moniken in de Stadt aan de Borgers zond, en door de zelve te weeg bragt, datze hem hou en getrouw bleven, en namen hem met haar in de Stadt op het Slot, hem verziende van Geld, Klederen, Peerden, en allerley voorraad van eten en drinken.

Komt te Coluga.

Als Demetrius nu ettelijke dagen te Coluga was geweeſt, zo ſchreef hy aan den Overſten Schakopski, die ettelijke duizend Koſakken vergadert hadde, ende zyn Leger niet verre van het Slot Wesma had, dat hy zig met alle zyn Krijgsmagt by hem tot Coluga zoude voegen, gelijk hy ook dede, ende rechte aldaar een nieuw Vorſtelijk Hof op.

Alwaar hy een nieu Hof oprecht.

Hy liet daar na aan alle de Steden en Sterkten die nog onder zyn gehoorzaamheid waren gebleven, gebieden, datze alle de Polen zouden ombrengen, die by haar in de Steden, als ook Dorpen landewaarts woonden, ende haar Goed, ende Have na Coluga brengen: het welke de Koſakken, ende andere van hem uitgeſchikt, zeer vlijtiglijk volbragten, ende vermoorden ettelijke duizend menſchen, Ruiters, Voetknegten, Kooplieden, ende Kramers, die in de Steden, of Dorpen woonden, of met hare Koopmanſchappen, ende waren na 't Leger voor Moskow wilden trekken; waar door Demetrius zo veel goeds verkreeg, dat hy zyn Hofgezin onderhouden, ende zig op een nieu uitruſten konde.

Gebied al de Polen om te brengen.

Ondertuſſchen geſchiede het in 't Leger voor der Moskow, dat alzo men Demetrius vermiſte, de Polen en Moskoviters t'zamen raad hielden, wat haar nu te doen ſtond, alzo haar Heer Demetrius niet weder te voorſchijn quam? ende beſloten eindelijck, datmen zig met Eede zoude verbinden den onderlingen Vrede tuſſchen de t'zamen gevoegde Natie, de Polen ende Moskoviters, heiliglijk te onderhouden, en niet te trekken na den Koning van Polen, of den Grootvorſt Zuski.

De Polen en Moskoviters beſluiten tot eene Vrede.

Het Krijgsvolk begon ook zeer leppig van de Grootvorſtinne Marina Mirzknowna te ſpreken, alzo dat zy niet langer in 't Leger duuren konde, maar gedwongen was heimelijk daar uit te vertrekken, ende zig te begeven na het Huis

De Grootvorstinne is gedwongen het Leger te verlaten.

Mitroffwa, alwaar Sapiha zig onthield: Demetrius hebbende zyn zaken nu te Coluga wel verzekerd, zo zond hy eenige vertrouwde Moskovitische Edellieden na het Leger voor Moskow, om de gemoederen van de gemeene Poolsche als ook Moskovitische Soldaten te ondertasten, en te zien of zy hem geern weder wilden hebben: Dog alzo de Polen en Kosakken haar te zamen hadden verbonden, zo moesten deze Edellieden onverregter zake weder vertrekken.

Demetrius verbreekt hun eenigheid.

Demetrius en hieldt met deze eerste bezendinge niet op, maar zond daar na nog een ander Kapitein genaamt Casimir, een geboren Pool, om door alle middelen ende practijken te wege te brengen dat de Polen oproerig zouden worden, ende van elkander scheiden; het welcke ook geschiede, alzo dat eenige Kosakken weder na haar Land trokken, andre na Schmolenskow by Koning Sigismund, en d'overige na Coluga by haren voorgaande Heere.

Ondertusschen dat dezen oproer in 't Poolsche Leger ontstond, zo beraadslaagde de Sweedsche Veldheer de la Garde met Michiel Schopus, hoe zy best het sterke Huis Mitroffwa zouden bemagtigen, het welke als Sapiha begon te vermoeden, zo begon hy de Grootvorstinne voor oogen te houden, dat indien zy niet van zin en was weder in haar Land by haar Vader te keeren, dat het nu meer dan tijd zoude zijn, datze haar heimelijk na Demetrius zoude begeven; waar op zy antwoorde; dat eer zy met schande, ende zo veracht, by haar vrienden weder wilde keeren, zy zijnde een Gekroonde Grootvorstin, liever getrooft was in Moskovien te blijven, ende weder na Demetrius te trekken. Zy was te vooren ook van des Konings Gezanten zeer ernstig verzogt dat zy haar by den Koning wilde begeven, met belofte van haar leven lank de inkomsten van zekere Heerlijkheid te zullen genieten, dog hadde het afgeslagen. Ende liet zig daar op een Manskleed van rood Zammet maken, ende trok Leerzen ende Sporen aan, hing ook een Zabel aan haar zyde, ende twee Pistolen aan den Zadel boom, stijgende alzo te Peerde, ende reed daar van daan als een gewapend Ruiter, vergezelschapt van vijftig Kosakken, zes en t'negentig mijlen, na Coluga; ende toen zy des nagts voor de Stadts Poorte quam, klopte, ende riep zy aan de Wagters, dat des Grootvorsten Demetrius Kamerling daar was, die den Grootvorst zelfs moeste spreken, ende datmen hem daarom zonder uitstel zoude inlaten: als de Wagt dit aan den Grootvorst hadde laten weten, zo merkte die terstont wat daar gaande was; liet daarom datelijk de Poorten openen, ende de Kamerling begaf zig na het Logiment van den Grootvorst, werdende terstond in zyn Kamer gebragt, alwaar zy elkander met de tranen in de oogen, met zeer groote blijdschap omhelsden.

De Grootvorstinne komt te Coluga by hem.

Na 't vertrek van de Grootvorstinne zo bezette Sapiha dat Slot met eenige honderd Kosakken, ende toog van daar na 't sterke Klooster Osippow, ende bezette dat ook met een sterk Garnisoen, ende trok van daar zelfs in Persoon na Koning Sigismund voor Schmolenskow, latende zyn overige Volkeren op de Dorpen.

Hier op zond de Veldheer van de Sweden eenige Cornetten Peerden na Mitroffwa, die het in haar geweld kregen, en weder na haar Leger trokken, na dat zy het Slot bezet hadden.

Als Rozijnski dit voor Moskow vernam, zo en dorste hy zig zelven daar niet langer betrouwen, maar trok in der haast van de Stad op, en zond zijne Gezanten aan Koning Sigismund, belovende den Koning met zyn Volk te zullen dienen, indien hy haar twee jaren Soldije wilde doen betalen, die Demetrius de Soldaten schuldig was gebleven; maar de Koning wilde hier niet eens na luisteren, edog liet haar aanbieden van maand tot maand te zullen betalen, na dat zy in

zijnen

zijnen dienst zouden getreden zyn; hier mede waren de Soldaten gantsch niet te vreden, begonnen haren Veldoversten te schelden, ende te vloeken, dat hy den regten Demetrius dien zy gesworen hadden, en zo lang gediend, verjaagd hadden. Zo dat ook groote oproeren in 't Leger ontstonden; want als Rozijnski zag dat de Donsche Kosakken haar uit het Leger begaven, zo vervolgde hy die met zyn Regiment Peerden, ende eenige andere Troepen, tusschen welke een hard treffen voorviel, waar in over de twee duizend aan beiden zijden bleven. Ende weinig dagen daar na wierd Rozijnski in eenen oproer door de Poolsche Ruitery by na doorschoten, ende met eenige Oversten, ende Ritmeesters gedwongen met vier duizend Ruiters, ende weinige Kosakken zig na Koning Sigismund te vertrekken, dog stierf onder weeg eer hy in zyn Leger quam.

Oproer in 't Poolsche Leger wegens Demetrius.

D'andere Oversten ende Bevelhebbers vervoegden haar by de Soldaten van Sapiha, wiens wederkomste zy wilden verwagten.

De Sweedsche Veldheer trok hier op met Scopia zonder tegenstand in de Stadt Moskow, alwaar zy met groote vreugd en pragt van den Grootvorst ingehaald wierden: Ondertusschen quam Scopia te sterven.

Sapiha van den Koning weder by zyn Krijgsvolk gekeerd zijnde, bragt geen andere beloften van Sigismund als de voorgaande, waar door de Soldaten zeer qualijk te vreden zijnde, vereenigden zig weder met Demetrius, en ontfingen van hem drie maand Soldije, latende haar een nieuwen Eed doen, zig gereed makende om weder Moskow te Belegeren.

Dat zich weer met hem vereenigt.

Ondertusschen alzo Sigismund, Schmolenskow zeer benaauwde, zo begon de Grootvorst Zuski, nu ruimte gekregen hebbende, op middelen van ontzet te denken; verzogt daarom op den Sweedschen Veldheer, dat hy nevens zyn Broeder Demetrius Ivanowicz wilde optrekken, ende Schmolenskow ontzetten: de la Garde niet tegenstaande hy reden genoeg hadde, om den Grootvorst dit zyn verzoek af te slaan, trok evenwel na 't Trinitatis-Feest anno 1610 uit Moskow, om de Polen te bejegenen, en daar na Schmolenskow te ontzetten, maar liep vrugteloos af, 't welk geschiede den 8 July, niet zonder merkelijk verlies der Sweden, door de lafhertigheid der Moskoviters. En alzo het meestendeel van zyn Volk na den Viand trok, zo en was hy niet magtig den Grootvorst binnen Moskow eenigen verderen bystand te doen, zijnde niet over de 300 Peerden sterk; ende was derhalven gedwongen met dat kleine hoopken, zig na Nieuwgarden te begeven.

Het Sweedsche Leger is genoodzaakt na Nieuwgarden te trekken.

Als nu de Sweedsche Veldheer was vertrokken, zo gaven zig ook over vijf duizend Moskoviters die binnen het Staketzel waren geweest, ende togen alzo alle gezamentlijk, Polen, Moskoviters, Duitsche, Fransche, Engelsche, ende Schotten na Moskow, het welke zy op de eene zijde Belegerden.

Moskow Belegert.

Demetrius en hadde zo ras niet vernomen de tijdinge van de Belegeringe van Moskow, of hy vond geraden in troubel water te visschen, trok derhalven op van Coluga met zyn Polen, Tarters, Moskoviters, ende Kosakken, en nam met geweld in het Klooster van Paphnutius, alwaar hy alle de Papen en Moniken, als ook de 500 Schutten, daar in van Moskow gezonden, liet ombrengen, latende ook het Klooster, na dat het uitgeplonderd was in brand steken.

De tijdinge hier van komende binnen Moskow, zo wierden de Inwoonders zeer verschrikt, dat zy weder van twee zulke magtige Vianden zouden Belegert worden, die zo onlangs uit zulken zwaren Belegeringe eerst waren ontkomen.

Demetrius rukt daar op na de Stad.

Drie Edellieden zijnde Vianden van den Grootvorst, en genegen tot de Po-

len hier door gelegentheid nemende (genaamt Zacharias Lippenow, Michiel Melsenek, ende Ivan Resefski) hitsten de Gemeente tegen haren Grootvorst op, en zeiden, dat zyn tijrannige en godloze Regeeringe van den Hemel niet wierd begunstigd, en dat om zijnent wille zo veel honderd duizend onnozele menschen om 't leven waren gekomen; en dat het bloed vergieten geen einde zoude nemen, zo lange als hy op den Stoel zat; men moeste zien tot een Christelijken en bestendigen Vrede te geraken, en dan te verkiezen een beter en godzaliger Prince.

Deze woorden wierden met een algemeene toestemminge van de gantsche Gemeente voor goed gekeurt; Hier op geboden de drie Edellieden de verzamelde Gemeente, datze haar gelijkelijk na 't Slot zouden begeven, ende de Grootvorst en zijne twee Broeders zouden willen overgelevert hebben.

De Grootvorst word daar op met geweld tot een Monnik gemaakt.

Dit voornemen wierd dan in der daad volbragt, loopende verscheiden duizenden daar van in des Grootvorsten heimelijk Gemak, ende namen daar uit alle de Grootvorstelijke Cieraden, ende lieten die op een byzondere plaatze bewaren, ende bragten den Grootvorst uit zyn kostelijke Kamer, ende Paleis in zyn eigen Huis, ende schoren hem een Kruin, ende trokken hem daar na een Kappe aan, hem alzo tegen zijnen zin een Monik makende, wierd daar na met zyn Broeders, ende eenige Heeren in Polen gevangen gebragt, alwaar hy ook daar na stierf, ende begraven wierd.

Wladislaw tot Grootvorst gekoren.

De volgende dag beriepen deze drie oproerige Edellieden de Gemeente aan d'ander zyde van de Stad, daar die vry van de Belegering was, als de Geestelijkheid, ende Heeren, om te beraadslagen tot het verkiezen van een nieuwen Grootvorst, ende verkoren eindelijk tot haren Grootvorst Wladislaw, Sone van Sigismund Koning van Polen.

De Moskoviters trokken daar na onverhinderd in 't Poolsche Leger, ende de Polen binnen Moskow koften, verkoften, wandelden en verkeerden onder malkanderen, als onderzaten van eenen Heere.

Demetrius is genoodzaakt weer na Coluga te trekken.

Demetrius dit verstaande, trock even wel voort met zyn Krijgsvolk na Moskow, door dien hem aangebragt was van de groote oneenigheid die daar was onder de Inwoonders van Moskow, verhoopte daarom eenig middel te vinden om tot zyn voornemen te geraken, maar te vergeefs. Ja dat meer is, de Polen die onder hem dienden, verlieten hem ook, waarom hy gedwongen was zig na Coluga met zyn Heir te vertrekken, en Moskow te verlaten, zeggende: dat hy nu zag dat hy in zyn betrouwen op de Polen was bedrogen geweest, wilde daarom hare hulpe voortaan, als van Ketters, ende dien volgende ongelukkig, niet meer gebruiken, maar liever zig betrouwen op de Tarters, ende zijne andere getrouwe onderzaten, waar door hy magtig genoeg zoude zyn, om de Polen te verdrijven, zig over de ongetrouwe Moskoviters te wreken, ende zyn Vaderlijk Rijke weder in te nemen.

Hy schikte daarom een van zyn getrouwste Ridmeesters Cornesetski na Astracan, haar latende aanzeggen, dat hy met de Grootvorstinne zig daar na toe met zyn Hof-houdinge wilde begeven, alzo de Moskow ende het meestendeel van Moskovien van de ongelovige Polen verontreinigt wierd; liet zig ook voortaan van niemant, als van zijne Moskoviters, Tarters, ende Kosakken dienen, welke ook dag en nagt Wacht hielden ontrent zyn Persoon.

Ondertusschen gebeurde het dat zeker Tarters Overste, die met zijnen Sone in dienst van Demetrius was, oneenig onder elkander wierden, waar door de Sone uit haat vervoerd zijnde, zyn Vader aanklaagde, dat hy Demetrius wilde ver-

verlaren, ende na Moskow overlopen, hier over wierd Demetrius zo vertoornd, dat hy zonder de zaken te degen te onderzoeken, dezen Overſten by de kop liet vatten, ende in de Riviere Occa werpen, ende verdrenken; het welke een andere Tarters Overſte Roſlanof zeer verdroot, wien de valsheid ende 't bedrog, van den Sone maar al te wel bekend was. Gruwelen der Tarters.

Deze nam daarom voor dien verraderſchen Sone om te brengen, zo ras als Demetrius van de Jagt quam; 't gebeurde nu dat Demetrius zeer laat van de Jagt t'Huis komende, zeker Tarter (den Sone in groote, ende kleederen zeer gelijk) in duiſter voor den Sone omgebragt wierd, het welke van Demetrius zeer qualijk wierd genomen, dat hy dezen Roſlanof liet gevangen nemen met nog vijftig andere Tarters, ende in een Gat werpen, en verſcheiden maal geeſſelen, ende dapper met knodzen afſmeeren: Dog hy nam haar daar na weder in genade aan, haar herſtellende in haar vorige Ampten.

Ende als hy daar na op de Jacht, ofte eenig ander vermaak uitreed, zo vertrouwde hy haar boven andere, niet denkende, dat zy hare voorgaande mishandelinge nog indagtig waren; de Tarters die hem om de voorzeide oorzaken eenen bitteren haat toedrogen, veinsden haar ondertuſſchen zeer meeſterlijk, tot dat zy bequame gelegentheid zouden hebben, om haar van de groote verſmaadheid te wreken, ende toonden haar zeer gedienſtig, ende lieten gene gelegentheid voor by gaan, om Demetrius vertrouwen te doen vermeerderen.

't Gebeurde nu op zekere tijd, als Demetrius op de Jacht zoude rijden, dat hy niet meer als drie van zyn Hof-geſin by hem hadde, beneffens dertig Tarters, die zig neerſtig ende vlijtig voor d'andere betoonden, om op zyn Perzoon te paſſen. Roſlanof niet willende deze zo bequame gelegentheid verzuimen, hadde ondertuſſchen d'andere Tarters zijne medegezellen bevolen zig gereed te houden, ende haar heimelijk uit de Stad te maken, ende hem op zekere plaatze te verwagten, alwaar hy by haar zoude komen, om alzo gelijkelijk na haar Vaderland te ontvlugten, ende aldaar te blijven. Zamenzweering tegen Demetrius.

Als nu Demetrius met deze drie Dienaars, ende deze dertig Tarters uit de Stadt getrokken was, om de genoegte van de Jacht te genieten, ende nu een mijle van de Stadt gekomen was, zo openbaarde zig het verraad van deze Tarters; want Roſlanof die dicht achter hem reed, nam zyn roer ende doorſchoot van achteren Demetrius, dat hy van den Peerde nederſtorte, wien hy voorts met zijnen Zabel het hoofd afhieuw, zeggende: Dat men hem verleeren zoude de Tartariſche Heeren alzo te doen verdrenken, in een Gat te werpen, ende te geeſſelen, daar hy dog niet anders als een regten boeve ende bedrieger was geweeſt, ende zy hem nogtans zo lange, ende zo getrouwelijk na haar vermogen hadden gedient. Hy werd op de Jagt doorſchoten.

De Dienaars van hem, ziende dit onverwagt ende erbermlijk Schouwſpel, lieten haren Heer leggen wentelen in zijnen bloede, ende gevende hare Peerden de Spooren, haaſten zig na de Stadt, alwaar zy de droevige tijding van de moord van haren Heere bragten.

Ondertuſſchen en verzuimden de Tarters niet zig na de beſproken plaatze te begeven, alwaar zy van hare medegezellen verwagt wierden, rijdende twee duizend ſterk na haar landt, rovende ende plonderende onder weeg alles wat haar in den weg lag, of ontmoete: dit geſchiede ontrent het eind van 't jaar 1610. De Tarters vluchten.

Zo ras en was deze tijdinge te Coluga niet gekomen, of de Moskoviters ende Koſakken, die te Coluga waren, lieten de Stormklok luiden, ende het grof Geſchut afſchieten, op dat het gantſche Krijgsheir zoude verzamelen, ende de

Tarters na jagen; dat dog te vergeefs was, want eer dat de Moskoviters, ende Kosakken gereed waren, zo waren de Tarters albereid zo verre getrokken, dat het onmogelijk was haar te achterhalen: middelerwijle moesten die Tarters die in 't Leger waren gebleven, nergens van wetende, het gelag wel duur betalen, wordende alle zonder onderscheid omgebragt.

Men vermoord d'overige Tarters.

Dat moorden der onnozele Tarters nu een eind hebbende genomen, zo trokken de Oversten, Heeren, Edellieden, Borgers, ende Kosakken ter plaatze daar dit feit volbragt was, ende bevonden het Lighaam van haren Grootvorst, zonder Hoofd in zyn bloot Hemb leggen op der aarden, leiden hem in een Slede, ende voerden hem alzo na het Slot, alwaar zy het Hoofd weder aan het Lighaam naeiden, wiesschen hem heel zuiver ende rein, ende leiden hem op een Tafel, dat hy van een ieder konde gezien worden, besteden hem ettelijke dagen daar na ter aarden, na de Moskovitische maniere, gelijk die hare Grootvorsten plegen te doen; het welke geschiede den 21 December 1610.

Het Lijk van Demetrius werd begraven.

Zyn Gemalinne baarde na zyn dood eenen Sone, die na zyn Vader ook Demetrius genaamt wierd; deze zwoeren de Heeren, Edellieden ende Borgers als ook Soldaten houw, ende getrouw te zyn, ende als hy groot geworden zoude zyn, voor Grootvorst van Moskovien te erkennen, ende te Huldigen, gevende de Grootvorstinne een Statelijk onderhoud, om haar, ende haren Sone daar van te onderhouden, tot dat hy tot zijne jaren zoude zyn gekomen.

De Grooten zweeren zyn Soon voor Grootvorst te erkennen.

De Moskoviters zonden ook als Gezanten aan Koning Sigismund voor Schmolenskow, Feodor Michalowits, Metropolitaan van Rostow, ende Knesvarili Galiczin, die uit den naam van de Staten des Rijx verzoeken zouden, dat hy zijnen Sone den Prince Wladislaw haast na der Moskow wilde laten komen, om aldaar Gekroond te worden: Dog, door tusschen komende verhinderingen en de sloffigheid van den Koning Sigismund, en quam Wladislaw zijnen Sone, tot de Kroone niet, 't welk zware Oorlogen en vervolgingen tusschen beide Natien veroorzaakten, doch eindelijk maakten de Polen een Vrede met de Moskoviters op goede voorwaarden, om datze te vooren tot haren Grootvorst verkoren hadden Michiel Feodorwicz, Sone van den Metropolitaan van Rostow (namaals Patriarch van Moskow) out ontrent de 20 jaren, ende kroonden hem met de Grootvorstelijke Kroone, anno 1612.

Men komt tot eene Vrede, met Michiel tot Grootvorst te kiezen.

Als nu de nagelatene Weduwe van Demetrius Marina Mnizknowna die haar Hof hield binnen Coluga ter ooren gekomen was, dat de Moskoviters Michiel Feodorwicz tot haren Grootvorst hadden verkoren, zo verdroot het haar zeer, datmen haren Sone hadde voor by gegaan, ende begaf haar daarom weder in den Huwelijken staat, met eenen gewezen Oversten van twee duizend mannen onder Demetrius, genaamt Ivan Martinowicz Zaruski, hem makende Voogt van haren Sone, die ook in grooten aanzien by die van Coluga, ende de Kosakken was, welcke door zyn gauwigheid ook op zyn zijde hield de Rijken van Casan, ende Astracan, ende het Hertogdom van Rzezan, ende die Landen in 't Siberische gebied gelegen, met nog verscheiden andere Steden, ende Sterkten, welke aan hem alle den Eed van getrouwigheid deden, van wegen den Sone van Demetrius, belovende geen anderen Grootvorst te zullen verkiezen.

Demetrius Weduwe, hier van verstendigt, begeeft zich weer in 't Huwelijk met eene Zaruski.

Deze Zaruski zig daar na versterkt hebbende met eenige duizenden Kosakken, dede verscheide tochten ende invallen in 't Land van den Grootvorst Michiel Feodorwicz, van voornemen alle de Landschappen onder zyn Heerschappy te brengen, ende den verkoren Grootvorst te verjagen; waar toe als hy nu ontrent de twee jaren zyn beste gedaan hadde, zo gebeurde het daar na, dat hy in zekeren

Die den Grootvorst beoorlogt.

keren grooten Veldſlag met de Moskoviters by Jaroſlow zo ongelukkig was, dat hy dien niet alleen quam te verliezen, maar ook met de Grootvorſtinne ende haar Soontjen gevangen wierd, ende na der Moskow gebragt, alwaar hy door laſt van den Grootvorſt levendig op een Paal wierd geſpitſt, dat onnozel kind gehangen, ende de Moeder in de gevangeniſſe geworpen, alwaar zy in groote elende haar leven eindigde: Piaſecki meend, dat deze Grootvorſtinne met haar Soontjen in 't Water verdronken wierd.

Werd met zyn Vrouen haar Soon gevangen genoomen. En gedood.

Andreas Cellarius in zyn beſchrijvinge van Polen, verhaald uit Staniſlau Kobierzich, dat Marina de Grootvorſtinne, een dertele, geile, en regeerzugtige Vrouwe (zegt hy) te Aſtracan, derwaarts zy met haar Soon van Caluga gevlugt was, met de Koorde gewurgt, en zy aan een Galg gehangen is geworden. En alzo heeft ten laatſten deze onbeſturige en regeerzugtige Vrouwe, de ſtraffe haarder onmatige begeerlijkheid ontfangen, en een rampzalige en ſchandelijke dood moeten ſmaken.

Na de dood van den tweeden Demetrius, gaf zig nog een derde omtrent Nieuwgarden daar voor uit; deze alzo hy een zeer vernuftig Man, ende onverzaagd was, vergaderde eenige honderd mannen, die zyn voornemen goed vonden, ende hem alle hulpe tot uitvoeringe daar toe beloofden, ende maakte zig alzo Meeſter van Nieuwgarden, Jama, Ivano Gorod, ende Augdow, die hem ook voor den rechten Demetrius aannamen, ende ſchikte daar na zyn Gezanten aan den Sweedſchen Gouverneur van Narva, om door zyn voorſprake hulpe te verkrijgen van Karel de negende.

Een derde valſche Demetrius openbaart zich.

Dit zyn verzoek wierd hem van dien Overſten toegeſtaan, welke ook ten dien einde aan zijnen Koning zond eenen Chriſtoffel Wulfdorf, door den welken hy hem te kennen gaf: dat zeker Perzoon, die zig uitgaf voor Demetrius, te Ivano Gorod was aangekomen, welke zyn hulpe verzogt om weder in zyn Vaderlijk Rijke gebragt te worden.

Koning Karel om hier grondig van onderrigt te zyn, zond na Ivano Gorod Petrus Petrejus de Erleſunda, als die den regten Demetrius wel gekend hadde: Dog konde hem nooit te zien komen, alzo dezen bedrieger vernomen hadde, dat hy den regten Demetrius zo wel in Polen, als ook in der Moskow wel gekent hadde, nog verkrijgen dat hy hem Perzoonlijk zoude verhooren; maar ſtelde hem van tijd tot tijd uit, brengende tot zyn onſchuldt verſcheide zaken by, als nu dat hy niet wel te pas was, dan wederom, dat hy van alles zo wel niet verzien was, om een Koninglijken Gezante te ontfangen, &c. verzoekende eindelijk dat hy zijnen laſt aan zijne Raden wilde bekent maken, ende dat hy daar na zyn Gezanten aan Koning Karel zoude zenden; dog die wierden namaals niet vernomen, ende bleef alzo die onderhandelinge ſteken.

Koning Karel vorſt de waarheid van de zaak na.

Hy trok daar na op met zijne Troepen van Ivano Gorod na Pleskow, van meeninge die Stad door eenige Veldſtukken, die hy met zig voerde, te dwingen: Dog als hy den 4 July 1611. in vollen aantocht was, zo wierd hy gewaarſchouwt, dat de Sweedſche Veld Maarſchalk Hoorn op de been was, om hem zyn deſſein te verhinderen, daar toe uitgezonden zijnde van den Veldheer Pontus de la Garde, waarom hy zig in der haaſt na Augdow begaf, latende uit vreeze zyn Veldſtukken achter, die daar na van de Pleskoviters weg gehaalt wierden, en vlugte voorts, (zich niet verzekert achtende te Augdow) na Ivano Gorod.

Hy trekt tegen de Stad Pleskow op. Doch vlucht voor de Sweden.

De Pleskoviters na het vertrek van Hoorn, begonnen by haar zelven te overleggen als zy eenen Vorſt zouden hebben, alhoewel niet van den regten Stamme geſproten, dat haar dan niemant zoude derven aantaſten, nog hare Stad belegeren;

Die genoemde Stad neemt hem na 't vertrek den Swedenaan.

geren; waarom zy hare Gezanten aan dezen Demetrius te Ivano Gorod zonden, ende lieten hem de Heerschappye van hare Stad aanbieden, die deze presentatie, blijdelijk aan nam, ende vergezelschapte de Gezanten na Pleskow, alwaar hy een weinig tijds huis hebbende gehouden, zo wierd hy zeer moedwillig, schendende hare Vrouwen, ende Dogters, ende bedreef vele andere leelijke stukken.

Doch doet hem weer daar uit vluchten.

De Inwoonders van Pleskow nu al te laat ziende, dat in Stede van beschermínge, zijne Heerschappye zoude strekken tot den ondergang van hare Stad, vergaderden haar eindelijk te zamen, ende sloegen zijne Lijfwagt dood, ende deden hem de Stad ruimen.

Hy werd gevangen genoomen en opgehangen.

Toen nu de Kosakken zagen dat hy niet alleen van de Borgerye, maar ook van den Adel verlaten wierd, die na huis toe waren getrokken, zo besloten zy hem by den Kop te vatten, het welke van hem gemerkt zijnde, zo meende hy het te ontvlugten, zittende op een snel Paard, maar in zyn een schouder van haar met een Flitze geschoten zijnde, zo was hy gedwongen zig zelven gevangen te geven, van de welke hy na der Moskow wierd gebragt, alwaar hy tot ieder mans spot, omgordet met een groten Keten, voor het Slot een langen tijd gedwongen was te staan, ende wierd daar na door last van den Grootvorst opgehangen, ende verkreeg alzo zijnen verdienden loon, wegen zijne aangerechte Schelmstukken, ende onnozel bloed vergieten. 'T zoude hem beter zyn geweest zyn Schrijvers Ampt binnen Moskow had waargenomen, ende zig tot zulke zaken niet hadde begeven, waar door hy tot zulk een rampzalig eind geraakte.

GRAND PRE,

Soon van den Heere DE GRANDMOND,

En zijne Gemalinne

MARMANDA,

Dochter van den Heere DE CRESSONVILLE,

ALS OOK

HAUTEFELIA, Zuster van Grand Pré,

en Schoondochter van de Cressonville.

Vrou Hautefelia berooft haar Bedgenoot,
En Broeders Gemalinne, en Broeder van het leven,
Tot welke moorden zy door Staatzucht wierd gedreven,
Doch lijd ten Straffchavotte een deerelijke dood.

Ouders van Grand Pré.

TEn tijde van Hendrik de vierde, Koning van Vrankrijk, woonde ontrent Auxone, een oude en sterke Stad op de Grensen van Bourgonjen, een oud aanzienlijk Heer, van Edele afkomste, en een zeer goed humeur, genaamt de Heer de Grandmond, die Getrouwt had, d'eenige Dochter van de Heer de Baserat, zijnde een deugdelijke en aanzienlijke Juffrouw van de Stad Dole.

Dit

Dit getrouwde Paar, leefde langen tijd, in zo grooten genoegen, alsmen op aarde zou konnen wenschen: want gelijk zy aan d'eene zijde wierden rijk in land en goed, zo warenze aan d'andere kant gezegent met drie Soonen van groote hoope, Grand Pré, Villeneuf, en Masseron, en met twee Dochters van geen minder verwachtinge, Juffrou de Hautefelia en Cressy.

Zijne Broeders en Zusters.

Grand Pré, begaf zich in dienst, der Vereenigde Nederlanden, onder 't Gebied van dien dapperen Held Maurits, Grave van Nassau, namaals Prince van Oranjen. D'andere Soon Villeneuf, had zyn vermaak in de Boeken; en Masseron wierd Pagie by dien kloekmoedigen Maarschalk van Vrankrijk, dewelke zo ongelukkig zyn Hoofd verloor in de Bastille van Parijs.

Hy begeeft zich onder Maurits te Velde.

Wat de twee Dochters aangaat, Hautefelia woonde by haar Ouders; en de Cressy bestedenze by een groote Vrouwe van Bourgonjen, die lang daar na was die ongelukkige Vrouw en Moeder van de Baronnen van Lux, Vader en Soon, welke beide verslagen wierden door den Ridder van Guife.

Maar ziet d'ongestadigheid van 't geluk, of veel eer de macht en 't goed vinden van den Hemel, die zeer haast alles kan veranderen, en onze vreugd in droefheid verkeeren. Want in de tijd van een jaar, wierden drie van deze vijf kinderen in 't Graf geleid, elk op een byzondere wijse uit het leven gerukt zijnde: Want Villeneuf verdronk tot Pont au Mousson, als hy zich bade in de Rivier; Masseron wierd gedood in een duël te Fontaine-bleau, door Rosset een Gascon zijnde Pagie van Duc d'Espernon; en Hautefelia, storf t'huis van een brandende Koorts by haar Ouders.

Rampen zijn Geslacht overgekomen.

Grandmond en zyn Vrouw, hebbende dus ongelukkig, drie kinderen verlooren, besluiten d'andere twee t'huis t'ontbieden, om te zyn de troost en steunzel van hun ouderdom: Maar helaas! hier zal hun hoop hen ook bedriegen.

Eerst van de Baronnesse van Lux komt de Cressy, de welke succederende haar overledene Zuster, wy nu moeten noemen met de naam en Titel van Hautefelia, die een groot en bloedig gedeelte op 't toonneel van deze Historie zal speelen.

Na haar komt ook zeer haast Grand Pré uit Holland, alwaar hy in verscheide diensten zeer eerlijke en gedenkwaardige proeven en merktekenen liet van zyn Manhaftigheid.

Grand Pré komt uit Holland.

Niet lang daar na, begaf zich Grand Pré ten Huwelijk, met Marmanda, oudste Dochter van d'Heer de Cressonville, een van de opperste Presidenten van 't Hof des Parlaments van Dion. Insgelijx trouwde ook zijn Zuster Hautefelia met d'eenige Soon van den zelven Cressonville.

Trouwt aan eene Marmanda.

Beide deze Huwelijken, tot vreugde van d'Ouders, en genoegen van de kinderen, wierden prachtelijk gevierd binnen Dion. Maar zo haast heeft dit jong dubbelt paar niet geplukt de vrucht van hun Huwelijk en 't geluk van hun begeerten, of deze Zonneschijn van hun blijdschap word met een zeer donkere wolk van smert, droefheid, en ongeluk verduistert.

Hautefelia benijd haar Schoonzusters voordeel, en veracht haar eigen. Zy wil de hooger Hand niet geven aan haar die zy weet by afkomst, haar minder te zyn. Zy acht een Scharlaken-rok hooger als een swarte, en een Krijgsman meerder als een Pen-man: Marmanda is van een aangename, zoete en zachtzinnige aardt, Hautefelia, in tegendeel, Heersch-zugtig en wraakgierig: Nooit leefde eenig Getrouwt paar meer vernoegt, als Grand Pré en Marmanda den tijd van een geheel jaar: Maar Hautefelia benijdende haar Schoonzusters voorspoed en glorie, neemt voor om haar te schande te brengen en te verduisteren de glans van haar

Twist tussen zijn Vrouw en Zuster.

Zyn Zuster neemt voor zyn Vrou in haar eer te beledigen.

En maakt haar by hem verdacht.

haar deugd en eere. Om dit te doen, zeidze, tegen Grand Pré, met tranen in d'oogen, datze zekerlijk weet, dat de Baron van Betanford, (woonende niet verre van Auxone, en die, haar Broeder zomtijds bezocht, en daarze ook om eenige beuzelingen een pik op hadde) al te gemeenzaam is, met zyn Gemalin Marmanda, verre buiten de banden van eerbaarheid.

Grand Pré dit hoorende, neemt dit zo euvel op, dat hy ſweert, dezen hoon, hem aangedaan, op 't ſcherpſte te wreeken aan zyn Gemalin, en aan den Baron.

Hy beſchuldigt met grammen moede zijn Vrou van overſpel.

Hy dan, vol helſche Jalouſy, gaat na zyn Vrouw, brengt haar in een eenzame Bogaart, en daar met toorn in 't gezicht, en vuur in de tong, beſchuldigt hy haar van oneer met de Baron van Betanford. d'Onnozele Marmanda, hier door aan 't hert geraakt zijnde, valt terſtond op d'aarde neer in ſwijm: zo dat haar Man genoeg te doen had, om haar wederom tot haar zelfs te brengen: zy wat bekomen zijnde, heeft met veel zugten en tranen haar zelven ontſchuldigt en gezuivert van oneerbaarheid: roepende Hemel en Aarde tot getuigen van haar onſchuld; en voor al ontſchuldigt den Baron van Betanford.

Zy beweert haar onſchult.

Grand Pré, overwegende hare redenen, en ziende hare bittere en droevige tranen, gelooft zyn Gemalinne, en houd beide haar en den Baron onſchuldig: Bid haar om vergiffenis, en belooft dat hy haar veel liever zal hebben als te voren.

Haar bekommerniſſe wegens de Baron van Betanford.

Marmanda, niet te min is gedurig vol vreeze en bekommering in haar gemoed, vreezende, zo de Baron wederom quam, om haar Man te bezoeken, gelijk hy voor dezen was gewoon, dat zulx, zyn Jalouſy weer levendig maken en verſterken zou, derhalven, om zulx voor te komen, ſchreefze hem een zeer beleefden Brief, waar zy hem ootmoedelijk verzogt, haar Huis te mijden, en nooit haar te bezoeken, of gemeenzaam met hem te zyn.

Waar over zy hem ſchrijft.

Betanford, ontfangt dezen Brief, prijſt de beſcheidentheid van Marmanda, en verfoeid de dwaasheit van Grand Pré, en hebbende haren Brief, beantwoord, neemt hy de reize aan om Parijs te bezien, dat hy lang te vooren, in den zin had gehad om te doen.

Grand Pré verandert uit Jalouſy zijn liefde in haat.

Grand Pré verſtaande het ſchieljk vertrek van den Baron na Parijs, beeld zich vaſtelijk in, dat'er complottery is tuſſchen hem en zyn Vrouw, veranderd zyn liefde in haat, en weigerd haar daarom zyn Bedt, niet tegenſtaande haar erbarmelijk zuchten en klagen. Ja dat meer is, hy woedende en razende van Jalouſy, zweerd dat hy zulx wreken zal eerſt aan den Baron, en daar na aan zyn Vrouw; daar op zich veinzende iet te doen te hebben tot Chalons, ſtijgt hy te Paard, met een Pagie en twee Lakkeyen, en komende tot Briecount Robert, een dag reizens van Parijs, ſchrijft hy een uitdaag Brief, en zendze door zyn Pagie aan den Baron van Betanford, om met hem te treden in duël, over 't ongelijk, dat hy waande hem aangedaan te hebben.

Daagt den Baron ten duelle uit.

De Baron, den Brief ontfangen hebbende, neemt de Pagie ter zijden, en zeid tot hem; zeg u Meeſter dat ik niet zal feilen hem te Paard t'ontmoeten zonder zeconde, op de geſtelde uur en Plaats. De beſtemde tijd gekomen zijnde, verſchijnenze beide in 't Veld, en zijnde ruim honderd paſſen van malkanderen, gevenze haar Paarden de Sporen, en vallen als woedende Leeuwen op elkander, en na dat Betanford zeven en Grand Pré meer als tien ſware Wonden ontfangen had, krijgt den laatſten een zeer gevaarlijke Wond door de Buik tot de Nieren, en valt met eenen door een valſchen Pas, zyn Paard als dul zijnde, uit de Zadel ter aarde ſpraakeloos, worſtelende als of hy ware op 't point om zyn leſte afcheid van de wereld te nemen.

Hy werd gwaar en de Baron licht gewond.

Bet

Betanford, als een oprecht Edelman, doet alle mogelijke vlijt om Grand Pré op te helpen, en zyn Wonden te verbinden, hem brengende, in 't naaſte Landhuis, alwaar zy hun heimelijk ſtil houden, om hun Wonden te doen genezen.

Zorge des Barons voor hem.

Ontrent de middag, Grand Pré wederom wat tot zich zelfs bekomen zijnde, komt Betanford in de Kamer, en hebbende zeer beleefdelijk hem gegroet en vertrooſt, ontſchuldigde met veel hooge Eeden en betuigingen (op 't verzoek van Grand Pré of hy hem in zyn eere ontrent zyn Vrou, niet te kort gedaan had) zich zelfs en Marmanda, zweerende dat zyn hert nooit zulx gedacht, veel min zyn tong dat onderſtaan had.

Hy verzekert hem by Eeden nooit iets onbehoorlijks met zijn Vrou gepleegt te hebben.

Waar op Grand Pré ootmoedelijk verzoekt dat hy 't hem vergeve, dewijle hy 't tegendeel verſtaan en geloofd had. Daar by voegende, dat hy hem tot 'er dood toe zal houden voor zyn eerlijkſte vriend, en zo lang als hy leeft zyn Gemalin zal beminnen meer als ooit te vooren.

Grand Pré bid hem om vergiffenis.

Eindelijk na dat haar Wonden genezen waren, nemenze als eerlijke en innerlijke vrienden afſcheid van malkanderen: De Baron rijdende te Paard na Parijs, en Grand Pré na Auxona.

Grand Pré t'Huis komende, kuſt en vleid zyn Gemalinne, maakt haar bekend d'uitkomſt van 't gevecht, vervloekt zyn eigen zotheid, en verheft haar kuisheid, en bid, datze hem dit wederom vergeve eens voor al, en zweerd, dat'er geen braver Edelman inde wereld is, als den Baron van Betanford. En dus beveſtingenze onderling hun Huwlijkſche liefde met een onverbreekelijke Knoop van gedurige getrouwigheid. Maar gelijk Marmanda was vol van Hemelſche deugde, zo was Hautefelia vol duivelſche boosheden. Want haar houdende voor een hinderpaal van haar eergierigheid en grootsheid, beſluitze haar van kant te helpen, zy maakt verdrag met la Freſnay een Apoteker voor 200 kroonen, dat hy haar ſchoon Zuſter zal vergiftigen: Deze Slaaf des duivels belooft het, en in min als twee maanden, helpt hy de deugdelijke Marmanda ellendig om den hals, tot groote droefheid van Grand Pré, haar Ouders, vrienden, en alle die haar kenden, maar niemand dacht in 't alderminſte datze zo ſchelmachtig was omgebragt.

't Zelve doet hy ook zijn Gemaline.

Zijn Zuſter beſluit haar van kant te helpen.

Zy werd door haar vergeven.

Hautefelia, haar ſchoon Zuſter dus van kant geholpen hebbende, was haar wraakgierigheid, daar mee noch niet gebluſt, nog haar eergierigheid voldaan. Want gelijk zy geen behagen had in de Zuſter, zo beminde zy ook niet de Broeder, haar eigen Gemaal de Malleray.

Zy beſluit dan, de twiſt appel te werpen tuſſchen haar Broeder Grand Pré en haar Man de Malleray: wel wetende, zo haar Broeder quam te ſneuvelen, zo bleef zy alleen Erfgenaam van al haar Vaders goed; en zo haar Man wierd omgebragt, zo wilde zy een Edelman tot Gemaal hebben. Om dit uit te werken, blaaſt zy haar Man in 't oor, dat haar Broeder Grand Pré, Marmanda had om 't leven gebracht, door zyn Jalourſheid, ja hitſt de Malleray tegens Grand Pré op, dat hy daar over met Grand Pré treed in duel, waar in de Malleray komt te ſneuvelen, en Grand Pré de vlucht nemende te Dole, verkrijgt na drie maanden verblijfs aldaar, Pardon, over zyn begane Doodſlag.

En zaait tuſſchen haar Broeder en Man twiſt.

Haar Man komt in een gevecht tegen haar Broeder te ſneuvelen.

Hautefelia verſtaande de Dood van haar Man, en de vlucht van haar Broeder, en hebbende naulijx de patientie van te zien haar Gemaal in 't Graf leggen, nu verzekert zijnde van haar Huwlijx goed, pakt terſtond al haar Huisraad by een, en verlaat Dion, om na Huis te gaan by haar Vader; alwaar zy gedurende het afweſen van haar Broeder, in den ouderdom van haar Vader en Moeder alles be-

beheerscht, en over al het opperste gebied neemt: Maar deze Heerschappy en duurde niet lang, want Grand Pré t'Huis komende, bevindze haar groote macht verminderd, en tot haar leedwezen ziet zy, datze niet zo volkomen kan Heerschen als te voren: en dat noch erger was, haar Broeder hebbende kennisse gekregen van haar boosheid en haat tegen Marmanda, Betanford, de Malleray, haar Gemaal, als ook tegen hem zelven, (hoe wel noch niet eens denkende van 't vergift) is zo verre van haar t'erkennen, en te eeren als zyn Zuster, dat hy haar bywezen en gezelschap niet kan verdragen. Zy zich veinzende, als ofze dit niet eens en merkte, verbergende haar boosheid en wraakgierigheid, neemt wederom haar toevlucht tot den vervloekten Apoteker la Fresnay, en geeft den zelven drie honderd kroonen, waar voor hy haar Broeder Grand Pré, binnen de tijd van twee maanden ook van kant helpt, gelijk als zy te vooren zyn Gemalin Marmanda gedaan had.

Haar Broeder krijgt een doodelijke haat tegen haar.

Des bewerkt zy zijne vergevinge.

Hautefelia, hebbende aldus aan kant geholpen, alle die haar in de weg waren, domineert en Heerscht meer als ooit te vooren: en vleid zich zelfs met die inbeeldinge, dat zy nu een Hertoginne of ten minsten een Gravinne zal worden: maar vond zich wel deerlijk bedrogen, want naulijx waren zes weken verlopen na de begravenis van Grand Pré, of den helschen Apoteker la Fresnay, op zekeren tijd in een Herberg te Dion, dronken zijnde, schoffiert aldaar des Waards Dochterken van 12 jaren, geheten Margriet Pivot, waar op gevangen, geexamineert, en gepijnigt zijnde, word volgens zijn bekentenis, veroordeeld om gehangen te worden.

Wijze op welke haar woorden uitleken.

Twee Capucijnen bereiden hem ter Dood, en vermanen hem dat hy zyn ziel niet en bezware met verswijgen van andere misdaden, zeggende, indien hy die bekend en boete doet op aarden, God hem die zal vergeven in den Hemel. Dit wrocht zo veel op zijn Gemoed, dat hy met veel tranen openbaart, dat hy, op 't verzoek van Hautefelia, Marmanda en Grand Pré met vergift had omgebragt, daar voor van haar genoten hebbende 500 kroonen.

't Parlement dit verstaande, veranderen haar eerste Vonnis, en om zyn drie byzondere misdaden veroordeelen hem dat zyn Lighaam zal gebroken worden op een Rad, en daar leggen sterven, zonder Gewurgt te worden. 't Welk alzo binnen Dion wierd uitgevoert, tot voldoening van de Justitie; 't welk volbrocht zijnde, word terstond een Provoost gezonden, na 't Huis van Grandmond, om gevangen te nemen zyn Dochter Hautefelia.

Zy werd op de beschuldiging des vergiften gevangen genomen.

En, gelijk het God beliefde, zy was gantsch onkundig van de Gevangenis en Dood van la Fresnay.

De Provoost, komende ten Huize van Grandmond, vond haar dansen in haar Vaders Thuyn, in 't gezelschap van veel Jonkers en Juffrouwen: Hy legt terstond, de handen aan haar, en zo veranderd haar vreugd in treurigheid, en haar gezang in tranen. Zy word gebragt te Dion, en geexamineert door een Presidént en twee Raads Heeren van 't Parlement. Zy beide de Moorden, zeer stout en onbeschaamt lochenende, zegt, dat la Fresnay haar doodelijke en welbekende Viand is, en derhalven, niet geloofwaardig. Hier op wordze tot de Pijn-bank veroordeeld, en bekend aldaar op d'eerste Pijniging hare misdaden.

Zy loochent alles. Maar bekent het ter Pijnbanke gelegen.

De Rechter van dit groot en deurluchtig Parlement, uit een verfoeyinge van deze hare gruwelijke en bloed-dorstige Moorderyen, spreekt een Vonnis over haar uit: Hare zonden nu Gebiecht, en tot sterven zich bereid hebbende, worden haar de Borsten geschroeid, en met gloejende Tangen afgenepen: daar na gehangen, het Lighaam verbrand, en d'assche in de lucht geworpen.

Werd op een deerlijke wijze gedood.

CHRI-

CHRISTINETA,

Dochter van THOMAZO VITURI;

Edelman van Pavien;

E N

LUDOVICO PIZANI;

Haar Bruidegom;

Mitsgaders

EMANUEL GASPARINO,

Edelman van Cremonien.

De ſchoone Chriſtinete, uit woede en wraak geſpoort,
Doet Gaſparino op een wreede wijze ſneeven,
Die eer haar' Bedgenoot Pizani bracht om 't leven,
Doch boet de ſtraffe van die misdaad door een Koord.

IN 't leſte jaar dat de Graaf van Funtes, onder Koning van Milanen was, zo gebeurde 't, dat Thomazo Vituri, zeker Edelman van Pavien, (zijnde de twede Stad van 't Hertogdom van Milanen) een eenige Dochter van 15 jaren had, geheten Chriſtineta, de welke boven maten ſchoon en bevallig was, en vercierd met veel uitmuntende en heerlijke gaven.

Schoonheid van Chriſtineta.

Een jong Edelman van Cremona, genaamd Emanuel Gaſparino, hoorende van den rijkdom van Vituri, en van zyn Dochters ſchoonheid en deugden, beſluit by zig zelfs haar tot zyn Gemalinne te verzoeken. Dit maakt hy aan niemand bekend, als aan zyn byzondere Vriend Ludovico Pizani, een jongman van de zelve Stad, van afkomſt een Venetiaan, den welken hy bid hem te willen vergezelſchappen na Pavien, om te vernemen na de ſchoone Chriſtineta, en die te vryen.

Gaſparino verzoekt haar ten Huwelijk.

Pizani acht hem zelfs grootelijx vereerd en ten hoogſten verplicht aan Gaſparino, en ſtaat hem zyn verzoek graag toe; en daar op maken zy hun reis vaardig.

Zy komen te Pavien: Vituri heet Gaſparino welkom, onthaald hem eerlijk en beleefdelijk, als mede zyn medegezel Pizani. Hy dankt Gaſparino voor d'eere die hy hem doet, van zyn Dochter ten Huwelijk te verzoeken, en als een zorgvuldige Vader, hy neemt tijd om zich hier over te beraden.

Maar aangaande Chriſtineta, zy ziet hem zo vriendelijk niet aan als hy verwacht had. In 't kort, zo groot als zyn liefde en genegentheid tot haar was, zo koel en afkeerig was zy van hem. Derhalven dan, ziende dat hy op haar niet kon verwinnen, bid en verzoekt hy Pizani, om haar te ſpreken, en haar genegentheid

Zy heeft een afkeer van hem.

heid te doorgronden; maar hoe gevaarlijk het is, in zulken geval, een vriend te vertrouwen, zal het vervolg dezer Hiſtorie klaarlijk vertoonen.

Pizani, dan, om zyn vriends verzoek te voldoen, poogde met alle moogelijke vlijt en neerſtigheid, het herte van Chriſtineta te doorgronden, en tot Gaſparino te bewegen, maar alles te vergeefs en gantſch vrugteloos, vermits, zo zy zeide, datze hare zinnen gezet had, doch niet verlooft was, aan een ander. Doch als Pizani haar bad en ſmeekte, datze den zelven wilde noemen, zo belooftze zulx te doen, mits dat hy des morgens ten acht uren, heimelijk by haar kome, in 't Hof van de Nonnen van St. Clara. 't Welk hy geerne toeſtaande, ſcheidenze van malkanderen.

Derhalve vertrekt hy.

Gaſparino van Pizani gehoord hebbende, de groote afkeerigheid van Chriſtineta tot hem, en datze haar zinnen elders had geleid; neemt zyn affcheid van haar, verlaat Pavie, en keert weder na Cremona. Heel onbewuſt zijnde, van de by-een-komſte die Pizani en Chriſtineta in 't Bagijn Hof van St. Clara zouden houden, alzo Pizani zulx verſwegen hadde.

Zy ontdekt zijn vriend Pizani haar liefde tot hem.

Die zich daar over verwondert.

Pizani dan, op de beſtemde Plaats en ure Chriſtineta vindende, groeten elkander met alle beleeftheid, en na eenige woorden t'zamen gevoerd hebbende, dringt Pizani aan om de naam te mogen weten van haren Minnaar: daar op zy, na veel ſchaamrode veranderingen in 't aanzicht, haperingen op de tonge, en zugtingen in 't hert, aan hem verklaard, dat zyn naam is Pizani, en hy zelf, de Man, en bid hem, dat hy haar deze vrymoedigheid wil vergeven, en haar genegentheid eerlijk ten beſten duiden, ondertuſſchen, menigen zucht en traan latende. Pizani ſtaat verwonderd, over dit onverwacht voorval, en weet naulijx hoe hy hem in deze zaak dragen zal.

Hy ziet wel dat haar ſchoonheid weerdig is bemind te worden, en dat haar afkomſt en deugden eerbiedigheid verdienen, maar hy maakt zwaarigheid om zyn vriend te verraden.

Zy trouwen met malkander.

Eindelijk, de liefde d'overhand nemende, omhelſt hy de genegentheid van Chriſtineta, en vergeet zyn vriend Gaſparino. Daar gebrak nu niet anders als de toeſtemminge der Ouders, om 't Huwelijk te voltrekken, 't welk hy ook ten einde van twee of drie maanden verkreeg.

En op dat de Bruilofts-feeſt met te grooter eer en ſtacie zou gehouden worden, voorzien zy haar zelven van rijke koſtelijke vercierſelen; de Dag is beſtemt, de gantſche Adel van Pavien en Cremona (zo wel hare bloed vrienden als andere) worden ter Bruiloft genodigt: Maar helaas! deze ingebeelde vreugt, veranderde wel haaſt in een droevige Tragedie.

Gaſparino beſluit deze ontrouwigheid te wreeken.

Want Gaſparino, deze handeling van Pizani met Chriſtineta ter ooren gekomen zijnde, neemt 't zelve zo euvel op, dat hy terſtont beſluit daar wraak van te nemen. Om 't zelve dan in 't werk te ſtellen, begeeft hy zig te Paard na Pavien, vergezelſchapt met een Edelman en Lakkey. Te Pavien gekomen zijnde, geeft hy 's morgens een ontzeg Brief aan zyn Neef Zebaſtiano, die met hem van Cremona was gekomen, die dezelve aan Pizani behandigt.

Daagt Pizani ter duelle uit.

Pizani d'inhoud des Briefs verſtaan hebbende, zeide tot Zebaſtiano, dat hy met een ſeconde, Gaſparino en de zijne op de beſtemde uur en Plaatze zoude by komen. Doch houd alles zo heimelijk dat'er zyn Bruid Chriſtineta gantſch niet van verneemt.

D'uur van dezen (uitzinnigen) ſtrijd genakende, ſpringt hy te Paard, met zyn Neef Strondato, die hem tot ſeconde zou dienen. Ter Plaatze van het Gevecht gekomen zijnde, vallen op elkander aan, met de Degen in de vuiſt, en na datze

mal-

malkander verſcheide Wonden gegeven hadden, loopt ten laatſten Gaſparino Pizani door het Lijf, en valt alzo dood ter aarde. Daar na vallen de ſeconden op elkander aan, waar in ten laatſten Zebaſtiano van Stondra in 't dun van den Buik geſteken wierd, dat hy den geeſt gaf. Pizani ſneuvelt.

D'ongelukkige Chriſtineta, de tijding ontfangende van de Dood van haar Bruidegom, is daar over zo boven maten bedroeft, datze haar hair uittrekt, het aanzicht krabt en leelijk maakt, huild en krijt, tierd en raaſt, dat de droefheid zelve zoude ſchroomen haar bedroeft te zien. In voegen, dat alle beweeg-redenen haar niet machtig zyn de minſte ſchaduw van vertroofting aan te brengen: Maar beſluit by zich zelfs, de Dood van haar lieve Pizani, op 't hoogſte te wreken tegen Gaſparino, 't welk wy ook in 't kort zullen hooren. Chriſtineta's droefheid. Zy beſluit Pizani in de Dood te volgen.

Gaſparino, zyn Pardon verkregen hebbende, is zo haaſt niet t'Huis gekomen, of de gedachtenis van de ſchoonheid van Chriſtineta word weder levendig in zyn hert: En beſluit na verloop van zes of acht maanden, zyn oude vryagie te hervatten, hopende dat de tijd die 't al verſlijt, hare droefheid over de Dood van Pizani wat verdreven zoude hebben. Om dan tot zyn oogmerk te beter te geraken, laat hy haar eerſt bezoeken door vrienden, daar na door Brieven, ten laatſten komt hy zelfs in eigen Perzoon. Gaſparino beſluit zyn oude vryagie te hervatten.

Chriſtineta zijnde door wraakgierigheid geheel vervoerd, geliet zich, als of zy de liefde tot Pizani met hem had laten begraven, en als of zy Gaſparino, die hem na d'ander wereld had gezonden, gantſch niet haete. Chriſtineta veinſt.

Gaſparino verblindt door liefde, houd ſterk aan, dat hy met haar in heimelijk geſprek mag komen, 't welk was, 't geen zy zogt, om haar wraakgierig herte aan hem te koelen. Steld hem plaats en tijd.

Zy dan, veinſt zich, als ofze door zyn lang en ſterk aanhouden verwonnen was, en derhalven, om haar zelven beleeft te toonen, en vriendelijk te ſchijnen, ſteld hem tijd en plaats, om heimelijk by haar te komen, in 't Hof van de Nonnen, 's morgens ten zes uren.

Ondertuſſchen bekooptze twee ſchelmen Bianco en Brindoli voor hondert Ducaten, datze aldaar op hem zullen paſſen, en vermoorden. Zy komen t'zamen des morgens vroeg by malkander in 't Hof van de Nonnen, zy wandelde in de Galderyen, en d'andere verbergden haar uit 't gezicht. Naulijx had de Klok zes geſlagen, of Gaſparino komt ook aldaar, met zyn Hoed in de hand, en zyn Rapier op zyd. Hy groet Chriſtineta met veel minnelijke redenen, en zoete eerbiedigheid; en zy bereid haar om hem t'ontfangen: Maar in plaats van beleefd onthaal, geeft zy hem een moordadige welkomſt: Haar woorden (of veel eer haar looze en wacht-woord) waren deze: *Gaſparino dit Hof is de plaats daar ik mijn eerſte reden voerde met Pizani, en daar ik mijn laatſte met u mein' te voeren:* Op welk woord, de twee ſchelmen uit'er verborgen ſchuilplaats ſpringen, en met vele Wonden hem voor hare voeten dooden; doch hy had voor een wijltje zich nog dapper geweerdt, en hun verſcheide Wonden gegeven. Hy werd vermoord.

Chriſtineta ziende Gaſparino nedergevelt, en vrezende dat'er de Geeſt noch niet uit was, en om zyn ſchreeuwen voor te komen, loopt na hem toe, ſteekt haar Neusdoek in zyn Mond, en geeft hem daar en boven met een korte Ponjaard noch veel ſteken, en hem ſchoppende, braakt zy deze wraakgierige en bloedige woorden uit: *Dit offer ik ter gedachtenis van mijn waarde Lief Pizani.* Haar wraakgierigheid.

De Moordenaars nemen 't Lichaam, en bindden een groote Steen daar aan, en werpen 't in de Put van 't Hof, en om 't Feit te beter te verbergen, vlieden weg door een achter Deur.

Chris

En veingery.

Christineta willende deze gruwelijke misdaad bedekken met de mantel van Godsdienstigheid, verlaat 't Hof, en van niemant gezien zijnde, begeeft haar na de Nonnen Kerk, alwaarze op haar Kniejen valt, maar met wat devotie kan men licht denken.

De Moord komt op een Miraculeuze wijze uit.

Christineta is vrolijk over de wraake, en Bianco en Brindoli met haar Geld, denkende datze nu buiten alle vreeze en gevaar zyn, maar de Goddelijke wrake volgde zeer kort op de hielen, want, deze twee schelmen uitgevonden zijnde, worden op de Pijn-bank geleid, doch staan hertnekkiglijk de pijn deur, 't welk God, die een rechtveerdig Rechter is, verdrietende, brengt Miraculeuselijk de naam van de misdadige in 't openbaar: Want als d'Overigheid, nu dikwils het vermoorde Lighaam hadden beschouwt, zo heeft een jongen van tien jaren, zyn oog geslagen op een Linnendoek, die in de Mond stak, die hy aan 't gezelschap vertoonde, welke men daar uit trekkende, bevond een Camerixdoek Neusdoek te zyn, en daar in een Naam met Rode Zijde Letters in een hoek, welke was de Naam van Christineta.

Zy werd gevangen genomen.

Waar op de Rechters terstond hun Dienaars zenden, om haar in verzekering te nemen. Men rukt haar weg in 't midden van haar plaizieren en geneugten, ja uit den arm van hare Moeder, en aan de voeten van haren Vader, tot wien zy haar toevlugt nam: Maar helaas! te vergeefs. Alzo zy voort na de Gevankenis gebragt wierd, daarze niet uit komt, voor datze na de Dood gaat.

De Moorders staan het pijnigen door.

De Rechters, hier op, dringen de twee schelmen wederom de Moord van Gasparino op; doch zy ontkennen 't andermaal. Zy pijnigen hun eens zo zwaar, doch zy staan hertnekkig de Pijn-bank deur, alles ontkennende, noch niemand beschuldigende.

Christineta ter Pijnbank verweezen.

D'opper Schout en Provoost, schoon zy uit alle omstandigheden bespeurden, dat Christineta buiten twijffel aan deze Moord handadig was, ondergaan haar niet te min, zoetelijk, beloven haar veel gunste, en bystant, zo zy 't slegts wil openbaren: doch zy, als hare twee Bondgenoten, loochent alles met stijve, onbeschaamde kaken. Zy verwijzen haar ter Pijn-bank, waar aan zy zich zeer geduldig laat binden; edoch haar dertel Lighaam en tedere leden konnen de strafheid van deze pijniging niet uitstaan: daarom klapt zy op, dat om Pizanis Dood te wreken, zy Gasparino door Bianco en Brindoli op 't Bagijn Hof had doen ombrengen. Derhalven worden de twee schelmen veroordeeld dat haar de rechter Hand zal afgehouwen worden, en dan haar Lighamen opgehangen, en Dood zijnde in de Riviere de Po zullen geworpen worden: en dat Christineta, niet tegenstaande alle de sollicitatien van haar Vader en vrienden voor haar gedaan, zal eerst Gehangen, en dan verbrand, en d'assche in de lucht geworpen worden. 't Welk ook alzo tot volkomen voldoening van de Justitie, voor een oneindelijk getal aanschouwers, wierd uitgevoerd, die zich van schreyen niet en konden onthouden, maar Christinetaes liefde tot Pizani alzo zeer roemden, als zy hare onmenschelijke wraakluft aan Gasparino verfoeyden.

Zy bekend de Moord.

De Moorders opgehangen.

Christineta werd Gehangen en verbrand.

Dood van Bianco en Brindoli.

Bianco en Brindoli, gelijk zy Godloos hadden geleeft, zo zijnze ook reukeloos gestorven: kunnende niet eens beweegt worden tot boetveerdigheid over hun gruwelijke Moord. Maar Christineta zo my bericht is, was boven maten bedroeft over hare zonden, doch inzonderheid over deze Moord, van welke zy tot haar laatsten Adem toe, groot berouw toonde: Ja ik heb verstaan dat zy een Godvrugtige reden tot het Volk op de Ladder voerde, en een zeer Christelijke aanspraak dede tot de omstanders.

JOS-

JOSSELINA MOLLARD,

En Monsieur DE MORTAIGNE,

Oudste Soon van den Heere

DE CONCYE,

Fransch Edelman.

D'onnoosle Iosseline, op 't pad der min getreden,
En door gevlei berooft van hare Maagdeblom,
Komt deerlijk met haar Kind door haar Genieter om,
Die om die misdaad voelt verpletteren zyn leden.

IN 't Zuid-oorster-deel van Vrankrijk, omtrent een dag reizens van Lions, aan de voet van den Berg van Tarara, op de kust en boezem van die zoete Rivier Lignon, na by Durency, een klein Dorpje, woonde een arm Huisman, Andries Mollard geheten, die onlangs zyn Vrouw begraven hebbende, een eenig kind van haar had behouden, zijnde een zeer schoone Dochter oud ontrent veertien jaren, geheten Josselina. Schoonheid van Josselina.

Drie of vier jaren verlopen zijnde, in welke tijd Mollard in goederen, en zyn Dochter in jaren had toegenomen, wierd zy gehouden voor de schoonste Maagd in die Gewesten, en van alle Landlieden in de wandeling genaamt de schoone Josselina, zo dat alle vryers zich zelfs gelukkig achteden, alsze haar eens mogten zien, en veel meer indien zy haar tegenwoordigheid en gezelschap mochten genieten.

Ontrent een kleine mijle weegs van Mollards huis woonde een oud en rijk Edelman Monsieur de Concye geheten, die veel kinderen had, en onder andere was Monsieur de Mortaigne, d'oudste, zijnde een Jongman van groote hoope. Deze Mortaigne by geval komende, ten huize van Mollard, en ziende aldaar, die overschoone Josselina, word zo zeer daar op verslingert, dat hy alle listen en lagen in 't werk stelde, om zyn wille van haar te krijgen, maar bemerkende, dat zy niet min kuis als schoon was, en dat al zyn giften, gaven, bezoekingen en gebeden te vergeefs waren, zo neemt hy zyn toevlucht tot dat oude bedrog en dien lozen vond, door welke, zo menigen schoonen Maagd is verleid en bedrogen, te weten: Hy belooft haar zo zy hem zyn begeerte wil toelaten, dat hy haar zal Trouwen, niet tegenstaande haar geboorte en staat zo gering was by de zijne. Josselina door dit lok-aas aangeprikkelt zijnde, staat zyn verzoek toe, en geeft derhalven haar Maagdom aan hem over. Mortaigne verslingert daar op. Zy staat zijn wille onder voorwaarde van Huwelijk toe.

Mollard, haar Vader, de vrucht van dit onkuisch vermaak gewaar wordende, is hier over zeer bedroeft, hy pijnigt haar met schelden en dreigen, zo dat zy geen rust kan hebben in zyn huis. Zy verwittigt Mortaigne hier van, en verzoekt zyn hulp in dit haar verdriet. Hy komt by nacht en voerd haar weg, en zend haar tien Hy voert haar weg.

mijlen verre van Durency, en besteld haar aldaar ten huize van een van zijn arme Vrienden, alwaar zy verlost van een jonge Soon.

Zijn Moeder slaat hem een Huwelijk voor.

Calintha, de Moeder van Mortaigne, onwetende van 't gene gepasseert was, tusschen haar Soon en Josselina, wenschte haar Soon getrouwt te zien; tot welken einde, zy voor hem een Partuer begint op te zoeken; doet een voorslag aan Monsieur de Vassy, Seneschal van la Palisse, om haar Soon uit te huwen aan Madamoselle la Varina zyn eenige Dochter. Deze voorslag mishaagt de Vassy niet, de jonge lieden krijgen op 't eerste gezicht behagen in malkander: Zo dat oogschijnlijk dit Huwelijk schijnt niet alleen te zullen voort gaan, maar ook haast te worden voltrokken: Edoch 't was anders in dem Hemel besloten.

Dat hem behaagt.

Josselina wort over deze tijdinge zeer ontzet en verschrikt: Maar gelijk een ongeluk zelden alleen komt, zo verstaat zy ook met eenen dat haar Vader Mollard, uit enkele droefheid over haar vuile daad, gestorven is, en haar onterft heeft, haar niet dan de gedagteniisse harer schaamte, tot Huwlijxgoed, en berou tot een Bruidschat nalatende: En dit voorwaar was de voorloper van haar toekomende ellende: Daarom nu, indien ooit, is 't tijd voor haar, om op haar eigen welvaard te denken; tot dien einde schrijftze een zeer beweeglijke Brief aan Mortaigne, en maakt hem zyn belofte indagtig, en bid, dat hy meelijden hebbe met haar armoede, zijnde alree gebragt tot die engte, datze niet en heeft, om haar zelfs nog haar Kind t'onderhouden. Desgelijx schrijftze ook een Brief aan zyn Moeder, om hulp en troost in haar uitterste nood en benautheid. Maar beide deze Brieven, deden ter wereld geen vrucht, want Mortaigne was alree zo verre verbastert van de Wetten en gronden der nature, dat hy niet alleen de Moeder haat om 't Kind, maar ook 't Kind om de Moeder, en laat haar derhalven troosteloos zitten. Belangende nu zyn Moeder, dezelve was zo met toorn en boosheid ontsteken tegen d'arme Josselina en haar onnozel Kind, alzo zy vreest dat dit een hinderpaal zal zyn voor haar Soons Huwelijk met Varina, dat zy niet alleen weigerd haar te helpen, maar is zo wreed en onmenschelijk dat zy hen beide wenscht in een andere wereld, 't welk voorwaar schriklijk, wreed, en onnatuurlijk is.

Josselina wort over deze tijdinge zeer ontzet en verschrikt: Maar gelijk een ongeluk zelden alleen komt, zo verstaat zy ook met eenen dat haar Vader Mollard, uit enkele droefheid over haar vuile daad, gestorven is, en haar onterft heeft, haar niet dan de gedagteniisse harer schaamte, tot Huwlijxgoed, en berou tot een Bruidschat nalatende: En dit voorwaar was de voorloper van haar toekomende ellende: Daarom nu, indien ooit, is 't tijd voor haar, om op haar eigen welvaard te denken; tot dien einde schrijftze een zeer beweeglijke Brief aan Mortaigne, en maakt hem zyn belofte indagtig, en bid, dat hy meelijden hebbe met haar armoede, zijnde alree gebragt tot die engte, datze niet en heeft, om haar zelfs nog haar Kind t'onderhouden. Desgelijx schrijftze ook een Brief aan zyn Moeder, om hulp en troost in haar uitterste nood en benautheid. Maar beide deze Brieven, deden ter wereld geen vrucht, want Mortaigne was alree zo verre verbastert van de Wetten en gronden der nature, dat hy niet alleen de Moeder haat om 't Kind, maar ook 't Kind om de Moeder, en laat haar derhalven troosteloos zitten. Belangende nu zyn Moeder, dezelve was zo met toorn en boosheid ontsteken tegen d'arme Josselina en haar onnozel Kind, alzo zy vreest dat dit een hinderpaal zal zyn voor haar Soons Huwelijk met Varina, dat zy niet alleen weigerd haar te helpen, maar is zo wreed en onmenschelijk dat zy hen beide wenscht in een andere wereld, 't welk voorwaar schriklijk, wreed, en onnatuurlijk is.

Josselinaas dwaasheid daar over.

Zy maakt Mortaigne zijn belofte indachtig.

Bid ook zijn Moeder om bystand.

Die geen ooren daar na hebben.

Eerst wasze van voornemen, gelijk haar Soon, den Brief onbeantwoord te laten, maar ten laatsten, zo schrijftze haar een bittere en wreede antwoord, en onder andere: *Datze nu mocht op haar zelfs zien met schaamte, en op haar Kind met berouw. Terwijl zy en haar Soon, aan haar en 't Kind zouden gedenken met verachtinge, en nooit met ontferming.*

Bitter antwoord zijner Moeder aan haar.

Josselina, hebbende dien bitteren Brief gelezen, en ziende dat Mortaigne zo onbeleeft was, dat hy aan haar niet eens wilde schrijven, valt van hartzeer en droefheid met haar Kind aan de Borst in zwijm, en hadze in tijd geen hulpe gekregen, zy had toen haar ellende met haar leven aldaar geeindigt, en namaals zo veel bitterheden niet moeten uitstaan. Maar dit is slegts een gedeelte van haar smerten. Want Calintha, nu wetende, waar Josselina was, brengt zo veel te weeg, datze met haar Kind, in een donkere koude nacht zeer wreedelijk werd ten huize uitgestoten, ja met zo onmenschelijken wreedheid, datze niet mocht rusten in de Stal by de Beesten, maar wierd gedwongen te leggen in 't open Veld, onder den blaauwen Hemel.

Haar wreedheid tegen Josselina.

In deze erbarmelijke staat zijnde, na datze een tijd lang zeer bitterlijk harer ellende had beweend, neemtze haar Kind op, en kuft het, en stort een regen van tranen op zijne wangen, dewijl zy geen Melk kon doen stroomen in zyn Mond.

Eindelijk den dag aankomende begeeftze haar na 't Dorp Villepond, daar-

ze

ze 's smorgens ten vijf uren aankomt, en gaat in een zeer arme Herberg, en, dewijlze geen geld had, waszе gedwongen, haar Bindzels en Opperrok te verkopen om den Waard te betalen. Eindelijk van alles gebrek hebbende, en ziende, dat'er niemand was, die haar eenige troost of hulpe wilde geven, besluitze, haar ongeluk te openbaren, en aan al de wereld te klagen over d'ontrouwigheid van Mortaigne, en de groote wreedheid van zyn Moeder Calintha, ja dreigt hem zyn Soon t'huis te zenden.

Josselina besluit haar ongeluk aan de werelt t'openbaren, en het Kind den Vader t'huis te zenden.

Dit geschiet zo heimelijk niet in Villepond, of Monsieur de Vassye en zyn Dochter Varina komt zulx ter ooren, waar door zy heel verkoeld in haar genegentheid, en hy in zyn eerbewijs tegen Mortaigne, zo dat de zaken achterwaarts gaan, en met weinig hope, dat'et Huwelijk zal voortgang hebben.

Mortaignes beminde komt zulks ter ooren.

Mortaigne wel merkende, dat Josselina d'oorzaak was van deze verandering, geeft zyn boosheid en toorn zo veele toe, dat hy voorneemd deze hinderpalen uit den weg te nemen, en Josselina met haar Soon van kant te helpen.

Des besluit hy Josselina en haar Kind van kant te helpen.

Om dit gruwel-stuk te beter te verbergen, veinst hy Josselina te vreden te stellen, daar op beschikt hy haar en haar kind in een beter Herberg in't zelve Dorp van Villepond, verwittigt haar dat hy een Minnemoer voor haar gekregen, en onderhout voor haar Soon verschaft heeft, en dat hy hem haast door zyn Lakkey zal laten halen, doch dat zy dit heel stil moet houden, alzo zyn Moeder Calintha zulx niet en moet weten.

Zijn list om dat uit te voeren.

Josselina is ten hoogsten verblijd, en schijnt van deze aangename tijdinge te verquikken; ja, zy begint haar vorige elende te vergeten, en lief koost haar zelven met deze hope, dat het geluk haar wederom toe lacchen zal.

Hier op zend Mortaigne binnen drie dagen zyn voetknecht la Verdure tot haar om het Kind, 't welk zy met vele kussen en tranen aan hem overgeeft, verhopende dat zyn Vader zorge zal dragen voor zyn onderhoud, weinig denkende dat hy voor had het zelve te vermoorden.

Het Kind werd verworgt.

La Verdure, volgende zyn Meesters gebod, is geen vier mijlen van Villepond, of hy, als een vervloekte booswicht, verworgt het onnozele Kind, en wind het in een Linnendoek, tot dien einde mede genomen, en werpt het zo in de Riviere Lignon.

Doch dit is voor Mortaigne nog niet genoeg, zyn duivelsche boosheid en helsche wrake moest noch volbragt worden aan d'arme Josselina. Tot welken einde, hy met la Palma haar Waard, en zyn Lakkey la Verdure, accordeerd voor twee hondert Franken, om haar te smooren in'er Bed. Het welke, deze twee boos-

En zy in'er Bed gesmoort.

wichten ook volbrengen, en begraven haar, in den Thuyn, daar zy gerustelijk lach en sliep. 't Welk gedaan zijnde, rijdenze in aller yl na Durency om Mortaigne dit bekend te maken en haar geld t'ontfangen. Deze tijding, is hem zo aangenaam, dat hy blijdelijk zyn beloften volbrengt: en zo gaanze haar daar meê vrolijk maken in 't Dorp. La Verdure geen haast hebbende na 't huis van zyn Meester Mortaigne, nog la Palma na zyn oud wijf Izabelle.

Zijn blijdschap daar over.

Als dit nu omtrent een maand geleden was, en Mortaigne dacht, dat zyn zaken nu klaar, en alle hinderpalen uit de weg waren, om 't Huwelijk met de schoone Varina voort te zetten; zo bewilligt hy zyn Vader de Concye en andere Vrienden om na la Palisse te rijden; verhopende 't Huwelijk te voltrekken: Maar zy vinden hen alle in hun hope bedrogen, want de Vassye en Varina, hebbende gehoord dat Josselina en haar Soon weg waren, en datmen van hen niets konde hooren of vernemen, vermoeden het ergste, en vreezen 't gene inder daad gebeurt was, en dieshalven, slaan het Huwelijk plat af. Deze blaauwe schеen

Zijn Huwelijk met Varina werd uit vermoeden plat afgeslagen.

gaat Mortaigne aan 't hert, zo dat hy nu 't hooft laat hangen, en begind zyn bloedige ſchelmſtukken te bemerken. Maar 't is nu te laat, de Goddelijke wraak volgt hem voort op de hielen, om hem, en die twee andere Schelmen loon na werk te geven.

Wijze op welke de Moord aan den dag kwam.

La Palma, na vijf weken uitblijvens, t'huis komende, en daar over in woorden rakende met zyn oud Wijf Izabelle, gaf de zelve zulken ſlag om de ooren, om datze hem ook onder andere verweet dat hy met de Hoer Joſſelina zo lang had opgetrokken, datze als dood ter aarde viel; ja de Knegten in huis, en al die 't zagen, riepen zo verbaaſt, als of zy alreê den geeſt gegeven had. Op dit geſchreeuw komen de buren by een, en oordelende dat Izabelle dood is, ſlaan zy de handen aan la Palma haar Man, en brengen hem voor den Fiſcaal van la Paliſſe, die toen in 't Dorp van Villapond was, en hem zonder verder onderzoek in den Kerker werpt, en daar op gaat hy zelfs Izabelle verzoeken, die nu wat begoſt te bedaren, doch niet buiten doods gevaar was: Zy verhaald hem al wat tuſſchen haar en haar Man geſchied was, als mede van zyn vertrek met Joſſelina, en lang vertoeven binnen Durency; ja haar verſtoortheid of veel eer Gods voorzienigheid, bragt haar zo verre, dat zy by d'Overigheid dit voor vaſt ſtelt, dat zo Joſſelina haar Mans boel niet en is, hy dan voorzeker moet zyn haar Moordenaar, en voegt'er by, dat haar Dienſtmaagd Jaqueta nog meer kan zeggen.

In 't kort, de Fiſcaal, doet zo ſcherp en neerſtig de zaak onderzoeken, dat hy genoegzame ſtoffe vind, om hem tot de Pijn-bank te veroordeelen. Op de welke hy d'eerſte pijniging deur ſtaat, maar op de tweede, bekend hy den gantſchen handel.

Mortaigne gevangen genomen.

Hier op zenden de Rechters (na datze 't vermoorde Lighaam van Joſſelina hadden gezien) den Provooſt terſtond om Mortaigne en zyn Lakkey gevangen te nemen, en worden alzo beide afzonderlijk gebragt na la Paliſſe, en ontfingen aldaar hun wel verdiende ſtraffe.

Een van de Moordenaaren Gehangen, d'andere Gerabraakt.

La Palma wierd veroordeeld Gehangen en verbrand te worden; la Verdure Gerabraakt, en 't Lighaam geworpen in de zelve Rivier, daar in hy het Kind verdronken had: En Mortaigne, om Gerabraakt en verbrand te worden, en d'aſſche in de lucht geworpen. Welk Vonnis in 't gezicht van een groote meenigte aanſchouwers, op een Marktdag alzo wierd uitgevoerd binnen la Paliſſe.

Mortaigne werd Gerabraakt en verbrand.

Belangende Mortaigne, na dat hy in 't openbaar hadde vertoond, dat hy zeer bedroeft was, dat hem zyn Rechters niet hadden d'eere gedaan van te mogen ſterven de Dood van een Edelman, 't welk is Onthooft te worden, zo beweende hy met vele tranen zyn overgroote ondankbaarheid, wreedheid, en onnatuurlijke boosheid, beide aan Joſſelina, en haar en zyn Kind gedaan. En verzogt aan een yegelijk der omſtanders God voor hem te bidden, om genadige vergiffenis; En verzogt desgelijx den Scherp-rechter, dat hy hem doch haaſtelijk uit dit leven wilde helpen, alzo hy bekende, dat hy onweerdig was om langer te leven. Aangaande la Palma en la Verdure, d'een vervloekte zyn Wijf, en d'ander zyn Meeſter, als oorzaak van hun Dood; maar beide warenze zo deſperaat en Godloos, datze niet eens bedachten, dat'et haar voorgaande zonden, en duivelſche boosheid was, de welke haar in deze ellende had gebragt.

DONA

DONA BEATRICE JOANNA,

Dochter van DON DIEGO DE VERMANDERO,

Hooftman van 't Kasteel der Stad Alicante,

En haar Gemaal

DON PEDRO DE ALZEMERO,

Spaansch Edelman.

Don Diego boord zyn Vrou, in overspel bevonden,
En hy door spijt genoopt, met haren Boel door 't hart,
Een deelgenoot haars woede en geile minnesmart,
Des boeten zy de straf van hunne gruwelzonden.

IN Valencen, (een oude en vermaarde Stad van Spanjen) woonde zekere Don Pedro de Alzemero, een jong Edel Ridder, wiens Vader Don Joan de Alzemero, door de Hollanders in een Zee-strijd te Gibralter verslagen zijnde, nam hy voor zich ter Zee ten Oorlog te begeven, om alzo dies te bequamer zyn Vaders Dood te wreken.

Don Pedro besluit zijn Vaders dood te wreeken.

Tot dien einde reist hy tweemaal na West-indien, van waar hy rijk en weeldrig t'huis komt, waar door hy de zeilen van eerzucht en grootachtbaarheid zo hoog optrok, dat hy, zyn moed met de jaren aanwassende, geen aanslag, als'er slegts eere aan vast was, te gevaarlijk hield, nog geen eere heerlijk genoeg, dan met gevaar bekomen.

In den Slag van Alarche en Mamora gaf hy veel heerlijke Proef-stukken uit van een Manhafte kloekmoedigheid door elf Wonden, welke eertekenen hem door gantsch Castilien vermaart maakten. Daar na ziende, dat'er binnen's Lands geen Oorlog meer en was, en dat ook op dezelve tijd, 't bestand van 12 jaren, tusschen Spanjen en 't Vereenigde Nederland was gesloten, nam hy voor die buiten's Lands te zoeken. Doch komende te Alicante, verliefd hy t'eenemaal op de groote schoonheid en bevalligheid van Dona Beatrice Joanna, Dochter van Diego de Vermandero, Hooftman van't Kasteel der Stad, en zy insgelijx verliefd op hem, en daarmeê leggen al zyn Oorlogs-gedachten en groote voornemens in d'asche.

Zijn dapperheid in den Slag van Alarche en Mamora.

Verlieft op Beatrice.

Maar hy was't niet alleen, die met zo grooten schoonheid ingenomen was, want een Don Alonzo Piracquo, een rijk Edelman, afkomstig uit een van de voornaamste en Edelste huizen van Alicanten, van professie een Hoveling, dewelke onbekent aan Alzemero zyn Tegenvryer was, trachte desgelijx Beatrice Joanna tot zyn Gemalin te bekomen.

Die ook van Don Alonzo aangebeden werd.

Ja Vermandero, was ook t'eenemaal genegen tot Piracquo, om dat hy zeker wist, dat de middelen van hem verre te boven gingen, die van Alzemero, daar by overwegende dat hy zyn woord gegeven, en zich met belofte eenigzints aan hem

Haar Vader is de laaste genegen.

hem had verbonden, zo besluit hy om zyn woord te houden, de hope en aanzoek van Alzemero te verhinderen, tot dien einde vertrekt hy met zyn Dochter na Briamata, zijnde een fray huis, dat hy hadde, tien mijlen van Alicante, van meeninge, om daar zo lang te blijven, dat hy 't Huwelijk met Piracquo en zyn Dochter zou hebben gesloten en volbragt.

Des vervoert hy haar om aan hem te Huwelijken.

Beatrice Joanna, dus tegen haar gemoed, van haar Vader te Briamata gebrocht zijnde, verre uit het gezicht van Alzemero, wist echter wel haast een middel uit te vinden, om hem te zien en te spreken. Zy ontbied hem, heimelijk by haar te komen. 't Welk hy wel haast in 't werk stelt, en neemt het voordeel van de nacht, en komende te Briamata, neemt hem Diaphanta, haar Kamenier waar, en geleid hem heimelijk in de Kamer van Beatrice Joanna, alwaar zy kostelijk gekleed zijnde hem zeer beleefdelijk ontfing.

Beatrice geeft zijn voornemen aan Don Pedro te kennen.

Na veel minnelijke bejegeningen, verhaald zy hem, 't verzoek van Piracquo, en haar Vaders wil, en eenigzints zyn dwang, om 't Huwelijk te volbrengen, en dat hy tot dien einde daar ook was in haar Vaders huis, en haar niet ongequelt en liet.

In 't kort, zy gaf zo veel te kennen, dat'er geen hope was voor Alzemero, om haar tot zyn Gemalin te hebben, voor dat Piracquo van kant geholpen was.

Hun beider overleg daar over.

Alzemero hier op, aanbied zijnen dienst om Piracquo uit te dagen, om met hem te Vechten, maar zy niet willende, dat hy zyn eigen leven zal wagen, om eens anders te nemen, bezweerd hem by de liefde die hy haar toedraagt, dat hy hem in geenderley maniere, met Piracquo in Gevecht begeven zal, maar hem verlaten op haar genegentheid en volstandigheid, niet twijffelende of zy zal zo veel vermogen by haar Vader, dat hy in 't kort zyn drift zal veranderen, en haar niet meer raden aan Piracquo, den welken, zy zeid, dat nog leven nog dood haar zal dwingen te Trouwen.

En om te beter en te eerder haar begeerte te verkrijgen, zo bid zy hem dat hy Alicanta verlate, en voor een tijd wederkeere na Valencen, niet twijffelende, of de tijd zal uitwerken, 't gene misschien de haastigheid en importuniteit nooit zou konnen doen. Hy dan, zijnde verzekert van hare, en zy van zijne liefde, scheiden van malkanderen, en zo begeeft hy zich na Valencen.

Haar Vader is over hunne byeenkomste misnoegd.

Vermandero, ondertusschen, kenniffe gekregen hebbende, van deze heimelijke byeenkomste, was daar over ten hoogsten verstoord, maar hield het zelve voor Piracquo verborgen, houdende met hem gemeenschap als vooren, ja zegt hem rond uit, dat eerlang hem zyn begeerte zal doen hebben, en dewijl zyn verzoek zyn Dochter niet kan verwinnen, dat het dan zyn gebod zal doen.

Beatrice besluit Alonzo om te doen komen.

Ondertusschen Beatrice Joanna ziende, dat zy haar begeerte niet kon verkrijgen van Alzemero te Trouwen, ten zy, dat Piracquo uit de weg was, beweegt daar toe, om dit moordadig stuk te volbrengen Antonio de Flores, een jong Edelman in 't Guarnisoen van 't Kasteel, die haar Vader volgde, en die haar zeer hoog eerde en beminde. Nu, zo haast als Vermandero verstaat dat Alzemero na Valentia vertrokken is, zo keert hy met zyn Dochter en Piracquo wederom na Alikanten.

Middelen daar toe aangewent.

Binnen drie dagen datze daar gekomen waren, begintze haar vervloekt voornemen in 't werk te stellen. Tot dien einde ontbiedtze de Flores, en maakt met veel vleyende lachjes en gezuikerde woorden, haar voornemen aan hem bekent, met bygaande beloften van groote vriendschap zo hy 't doen wil.

De Flores, hebbende haar al langen tijd bemind, is boven maaten verblijd over deze tijdinge, en voedende zyn hope met de lucht van haar belofte, is hy

in

in 't net van hare schoonheid zo verstrikt, dat hy 't geerne aan neemt, en belooft Piracquo van kant te helpen.

Om dan dit moordadig stuk te volbrengen, neemt hy de gelegentheid waar, als hy (op 't verzoek van Piracquo,) hem de sterkte des Kasteels eens zoude vertoonen, en t'zamen komende aan 't Gewelfzel van 't leste Schietgat of Casemat, zo opent de Flores de deur, bukt en kijkt door een Uitzicht, en zegt, dat, dat stuk Geschut de geheele Gracht kon bevryden: Piracquo bukt desgelijx neder om het te zien, en terstond grijpt de Flores zyn Ponjaard, en steekt hem van achteren door den Hals, en maakt hem voort af, en begraaft hem aldaar onder de Puin van een oude Muur waar van de Casemat gebouwt was. Alonzo werd vermoord.

De Flores deze Moord begaan hebbende, maakt zulx terstond aan Beatrice Joanna bekent, die hem met vele kusjes daar over bedankt. En om dezen vervloekten Moord te beter te verbergen, latenze zeer behendelijk een gerucht verspreiden, dat hy in de Stad was gezien, gaande in een Schuit (zo men dacht) om hem te verluchten op de Zee. Welk gerucht, eindlijk zo veel vermogen kreeg, by Piracquois Vrienden, datze niet anders dochten, of hy was in Zee verdronken. Haar list om de Moord te verbloemen.

In 't midden van de droefheid der Vrienden over 't ongeluk van Piracquo, laat Beatrice Joanna heimelijk Alzemero weten, dat Piracquo van kant was, maar met zulken bewimpeling van de zake, dat hy hem geenzints kon inbeelden, dat zy'er eenigzints handdadig aan was, en bad hem, derhalven op 't spoedigste tot Alicanten by haar te komen. Zy maakt Don Diego de Dood bekent, en ontbied hem.

Alzemero is over deze tijdinge verwondert, en om zyn schoone Meerstereesse te behagen, gelooft een gedeelte daar van, doch kan geenzins alles geloven. Doch hy is zo verzot op haar schoonheid, dat de gedagtenis daar van machtig is alle gedachten van Piracquo uit zyn Hooft te drijven: Hy dan zig gereed makende, om te gaan na Alicanten, zend eerst de voornaamste zijner Vrienden voor af aan Vermandero om zyn Dochter ten Houwelijk te verzoeken, daar na komt hy zelf in Perzoon, en brengt zo veel te weeg, dat hy ten laatsten de gunst van de Vader verwerft, en zo wordenze t'zamen tot hun groot genoegen in den Huwelijken staat bevestigt, de Bruiloft binnen het Kasteel van Alikanten met groote pracht en praal gehouden zijnde. Trouwen met elkander.

Naulijx haddenze drie maanden getrouwt geweest, of Alzemero word Jalours over zyn zo zeer beminde Beatrice Joanna, zo dat hy haar vryheid begind te besnoejen en in te binden, en wil haar naulijx toelaten met iemand te spreken; of eenig mans Perzoon te zien; ja zyn jaloursheid is zo heftig, dat hy haar veler mannen Hoer acht, en nochtans en weet hy niet wiens: Derhalven om zyn schande voor te komen, en zyn vreesachtig gemoed gerust te stellen, vertrekt met haar van Alikanten na Valencen. Hy werd van haar schoonheid Jalours. En trekt met haar naer Valencen.

Dit vertrek bedroeft Vermandero, en verbittert zyn Dochter tot aan 't hert, zo datze haar Gemaal nu niet langer aanziet met liefde, maar met verachting en spijt.

Weinig dagen verlopen zynde, zend de Vader, Antonio de Flores na Valencen, met Brieven aan hun beide, om te weten, hoe de zaken staan, tusschen zyn Dochter en haar Man. Haar en haar Vaders ongenoegen daar over.

De Flores is zeer verblijd met deze boodschap, dat hy nu gelegentheid heeft om zyn oude Meestereesse te zien, die hy liever heeft als zyn leven.

Hy komt te Valencen, en vindende Beatrice Joanna t'huis, maar haar Gemaal niet, geeft haar Vaders Brief, groet en kust haar met veel minnelijke omhel-

De Moordenaar van Alonzo na haar toegezonden, vernieuwt met haar zijn oude vryagie.

helzingen, die d'eerbaarheid niet toe laat te verhalen: Zy geeft hem haar Mans ondankbaarheid te kennen, waar over hy zich veel eer verheucht dan bedroeft, zyn oude vryagie hervat, en zyn nieuwe kusjes verdubbelt: en verkrijgt alzo zyn wenſch en begeerte. Want zy bedenkende wat hy om harent wil gedaan had, en daar by de Jalourſheid van haar Man, geeft haar zelfs aan hem over, niet alleen voor die reis, maar ook voor het toekomende, en bid hem dat hy haar dikwils kome bezoeken.

Alzemero t'huis komende, ontfangt zyn ſchoon Vaders Brief, verbergt zyn ongenoegt hert onder een vrolijk aangezicht, en heet de Flores welkom.

Die met antwoord van Don Diego te rugge gezonden werd.

Daags daar na, beantwoord hy den Brief, en zend de Flores daar meê wederom.

Hy komt zijn handel met zijn Vrou te weeten.

Hy is zo haaſt niet vertrokken, of Alzemero, word bericht, door Diaphanta zyn Gemalins Kamenier (die hy met geld omgekocht had) van al 't geen wat'er tuſſchen Beatrice Joanna en de Flores was omgegaan.

Zijn woede aanſpraak daar over aan haar.

Alzemero zulx hoorende is als razende dol, hy gaat niet met de reden, maar met zyn paſſie te rade; en daar op veel eer een Duivel als een menſch, vliegt hy na zyn Vrouws Kamer, en daar in brekende, met een blooten Degen in de Vuiſt, tot haar groote ſchrik en verbaaſtheid, ſpreekt hy haar aldus aan:

Zegt my nu op lijfs ſtraffe wat gemeenzaamheid is'er tuſſchen u en de Flores geſchied: Waar op zy, diep zugtende en vele tranen ſtortende, hem antwoord, *dat by de zaligheid harer Ziel, hare gedachten, woorden, en daden de palen van eerbaarheid geenzints te buiten gegaan zyn; en dat de Flores haar geen vriendſchap gevergt heeft, dan die een Broeder aan zyn eige Zuſter mag bewijzen. Waar uit ſpruit dan*, zegt hy, *deze uwe gemeenzaamheid?* hier op bleek wordende, verſtomt zy; haar Man zulx merkende, *voort*, zegt hy, *klapt op, of deze Degen zal terſtond door 't Herte gaan:* Hier op word zy in deze uitterſte benautheid genoodzaakt tegens haar zelven te getuigen, en om haar Hoerery te verbergen, haar Moordery t'openbaren.

Zy ontdekt om haar Hoerery te verbergen aan hem de Moord.

U zy, Alzemero, bekent, na dien gy my afperſt u aan te wijzen d'oprechte oorzaak van mijn kuiſche gemeenzaamheid met de Flores, dat ik grootelijx aan hem, en aan u nog meer verplicht ben: Want hy is de Man, die op mijn verzoek Piracquo aan een kant geholpen heeft: anders (gelijk gy weet) had ik u nooit tot mijn Man, noch gy my tot uw' Vrouw konnen bekomen hebben: En alzo openbaart zy hem alle omſtandigheden van dien wreeden Moord, te vooren verhaald; hem biddende die niet te willen openbaren, aangezien de Flores en haar eigen leven daar aan hangt, en dat zy veel eer duizend doden ſterven wil dan zyn Bed onteeren, of haar Eed en belofte aan hem in hun Trou gedaan breken.

Waar op hy haar al 't voorgaande vergeeft.

Alzemero, op haar hooge Eeden en proteſtatien, vergeet al 't gepaſſeerde (hoewel niet weinig bekommerd over de Moord by haar begaan) alleenlijk belaſt hy haar ſtriktelijk, gantſch geen gemeenſchap met de Flores te houden, of dat hy anders zo geſtreng aan haar zal wreeken, dat zich alle nakomelingen aan haar genoeg te ſpiegelen ſullen hebben.

Zy leeft echter openbaar met de Moordenaar in overſpel.

Maar Beatrice Joanna, niet tegenſtaande deze dreigementen van haar Man, en ſtaakt evenwel hare gemeenzaamheid niet met de Flores; ja, haar Man en trekt zo dra niet van huis, of hy is te Valencen by haar; en zy zyn zo ſchaamteloos geworden, dat het gene zy te voren in 't verborgen deden, doen zy nu als in 't openbaar, of ten minſten met opene Deuren.

Diaphanta, wetende wat een ſchandaal dit was voor haar Meeſters eer, en huis, gaat hem wederom daar van berichten. Waar op hy voorneemt, 't zelve

ſtren-

ſtrengelijk te wreeken. Hy belaſt Diaphante, wacht te houden en op d'ure te letten als de Flores van Alikanten tot Valencen komt. 't Welk zy doet; zulx vernomen hebbende, maakt hy zyn Gemalin wijs, dat hy na 't Land reiſt, en daar op heimelijk zyn Rapier, en Ponjaard met zich nemende, en twee geladene Piſtools, als of hy te Paarde wilde ryen, verbergt hy zich heimlijk in zyn Kantoor, welke ter zijden en binnen de Kamer was daar hy ſliep.

Haar Meid brieft zulks haar Man over.

Beatrice Joanna, meinende dat haar Gemaal, twee of drie mijlen van huis was, ontbied de Flores, die haar voort by komt: zy vallen wederom aan 't zoenen en ſabben, zy zeer verblijd zijnde over zyn komſte, en hy over haar Mans vertrek: Zy verhaald hem de waarheid en hoon van de Man haar aangedaan, 't welk de Flores met groote verſmaadheid en gramſteurigheid aanhoord, als ook met vele dreigementen.

Alzemero hoort het vaſt aan, maar houd zich heel ſtil. Van woorden komen zy tot hun vuile luſten.

Die haar beiden in overſpel betrapt en doorſteekt.

Alzemero niet machtig zich zelfs langer te konnen bedwingen, ſtoot de Deur met gewelt op, en vliegt'er in; daar hy haar beide vind op zyn Bedde, in 't midden van d'Echtbreuk: Hy ſchiet ten eerſten zyn Piſtolen op haar af, en toen met Zwaard en Ponjaard, doorſteekt ze beide, zo dat zy de macht noch tijd niet en hebben om een woord te ſpreeken, en verlaten beide alzo ellendiglijk het leven.

Werd door de Rechters vry geſprooken.

Alzemero dit bloedig ſtuk volbragt hebbende, wierd door den Rechter vry geſproken, en de doode Lighaamen begraven.

Daar na om een begane Moord tot ſterven Gevonniſt.

Alzemero dus in vryheid geſteld zijnde, beging kort daar aan zulken moedwilligen en voorbedachten Moord, dat hy daar over zyn leven moeſt laten op een ſchandelijk Schavot. Hy, door Don Thomazo Piracquo, Broeder van de vermoorde Don Alonzo Piracquo, in duël betrokken zijnde, alzo hy vaſtelijk vertrouwde dat Beatrice Joanna en Alzemero, daar niet onkundig van waren, en komende ter plaatze van 't Gevecht, haalt hy bedektelijk en verradelijk twee Piſtolen uit, en doorſchiet daar mede Thomazo Piracquo. Hy, menende zich in alleryl met de vlucht te ſalveren, wierd wel haaſt achterhaald, en dezelve nacht tot Alikanten gebracht.

By welk voorval hy de Moord van Alonzo ontdekt.

De Raad word vergaderd, en Alzemero te voorſchijn gebracht, de welke hem veroordelen (volgens zyn eigen Belijdeniſſe) het Hooft te verliezen. Op 't Schavot ſtaande heeft hy, om zyn gemoed t'ontlaſten, verhaald, dat, hoewel hy Thomazo Piracquo had gedood, hy nochtans geen ſchuld had aan de Moord van zyn Broeder Alonzo; maar dat de Flores op 't verzoek van Beatrice Joanna hem had vermoord en begraven in de Ooſt Cazemat van 't Kaſteel, en dat hy geenzints daar aan ſchuldig was, als alleen dat hy 't zelve had verſwegen. De Rechters op deze vordere bekentenis, doen hem 't Hoofd afſlaan, om de Moord begaan aan Thomazo Piracquo, en 't Lighaam werpen in de Zee om 't verſwijgen van de Moord van Alonzo. Dit gedaan zijnde, wierd 't Lighaam van Don Alonzo opgegraven, en aan de Vrienden gegeven om eerlijk na zyn ſtaat begraven te worden: En van daar keerende na de Kerk, daar de Lighamen van de Flores en Beatrice Joanna begraven waren, welke zy om hun gruwelijke Moord op de Gericht-plaats doen verbranden, en hun aſſche in de lucht verſtroyen, als onweerdig om eenige ruſtplaatze te hebben op aarde, die zy zo wreedelijk hadden bevlekt met onſchuldig Bloed.

Het Lighaam van Beatrice werd opgegraven en verbrand.

DONA VICTORINA,

Dochter van den Heere JACOMO BERALDI,

Venetiaansch Edelman,

En haar Gemaal de Heer

JOAN BAPTISTA SOURANZA.

En Anderen.

Een Strop rukt Victorine uit haar rampzalig leven,
Na dat zy twe Gemaals zo wreed hadde omgebracht;
Haar helpt noch zuchten, noch geschrei, noch jammerklacht,
Zy moet ter Moordschavotte om hare gruwlen sneven.

IN de laatste jaren der Regeeringe van Leonardo Donate, Hertog van Venetien, was'er in dezelve Stad een Edelman, oud ontrent vijftig jaren, van 't Edele Geslagt van Beraldi, geheten Jacomo Beraldi, die in de lente van zyn jeugt ten Huwelijk nam Dona Lucia, Dochter van de Heer Lorenzo Bursso, Edelman van Padua, by de welke hy zeven kinderen had, vier Sonen en drie Dochters: Doch dezelve storven alle inde tijd van zeven jaren, behalven d'oudste Dochter, genaamt, Dona Victorina, oud ontrent achtien jaren.

Kinderen van Biraldi.

Deze Edele en jonge Juffer, zijnde rijk en schoon, had volgens haar weerde, veel Vryers, die haar ten Huwelijk verzochten, maar zy was van Natuur, hooveerdig, cholerijk, trots en quaadaardig.

Aard van Victorina.

Onder al haar Minnaars en Dienaars was'er niemand die zy zo wel bezint had, als Sypontus, een Edelman van de zelve Stad, doch die meer Edel als rijk was: en meer gedebaucheerd en ondeugend als Edel: maar anders fraay van gestalte des Lichaams.

Sypontus haar ten Huwelijk verzoekende werd van haar Ouders afgeslagen.

Deze dan, na verloop van een jaar, hebbende van Victorina, toestemming verkregen, om haar te Trouwen, by aldien haar Ouders 't zelve wilden inwilligen, verzoekt zulx van haar Vader en Moeder, maar word t'eenemaal afgeslagen.

Zy werd gedwongen aan Souranza te Trouwen.

Sypontus is alzo zeer verstoort als Victorina bedroeft is over deze weigeringe: Maar om dat te vernietigen, en hier in te voorzien, treed hy in onderhandelinge met Joan Baptista Souranza over zyn Dochter Victorina, die een Heer is van goeden huize, en vry rijker als Sypontus; doch van ongelijke ouderdom: Want Sypontus is slechts 28 en Souranza by na 60 jaren oud; in 't kort, aan dezen ouden Souranza, word de jonge Victorina, (niet tegenstaande al haar tranen en klachten) met geweld gedwongen en Getrouwt. Maar wat ellendigen uitkomste,

komste, dit gedwongen en ongelijk Huwelijk gebaard heeft, zullenwe in 't kort hooren.

Victorina gaat wel te Bed by haar Gemaal Souranza, doch en kan hem niet lief hebben: haar groene jeugt kan zich niet vereenigen met zyn dorren ouderdom. Souranzaas hooge jaren, houd de jeugd van Victorina niet in zo grooten waarde, als zy verwachte, hy is meer Superstitieus als Amoureus, en heeft meer vermaak in een Dood-beeld in de Kerk, als in een levend Beeld in zyn huis. Zo dat Victorina, vindende weinig onderscheid tusschen een Maagd en een Wijf, van haar lusten zo wierd overheerd, datze alle deugd en eer met voeten tredende, in plaats dat haar genegentheid zoude zien van Sypontus na Souranza, zo zag zy gedurig van Souranza na Sypontus. Sypontus was insgelijk over dit ongelijk Huwelijk zeer t'onvreden; maar zyn droefheid vind dezen troost, en haar misnoegen deze verzachting, dat al is Victorina zyn Wijf niet, zy is evenwel zyn Meestereesse, en is Sypontus haar Man niet, hy is haar Dienaar. Sypontus komt Victorina dikwils bezoeken, ja Souranza is zo haast niet van der hand, of van huis, of terstond is'er Sypontus in; zo dat in kracht Souranza slechts de schaduwe, en Sypontus het wezen van Victorinus Man is: Doch gelijk het den aard is van de zonde van Echtbreuk, datze gemeenlijk vergezelschapt gaat met andere zonden, zo is Victorina niet vernoegt met Sypontus te beminnen, maar zy maakt een verder voortgang in Godloosheid, en wil haar Gemaal haten en van kant hebben. Tot dien einde maakt zy haar voornemen aan Sypontus bekent, die, ten laatsten besluit, hem zelfs te vermoorden, in zyn Gondol of Roeischuit, dat zy ook toestaat en goedvind.

Die de plicht van Man niet by haar waarneemt.

Haar gemeenzaamheid met Sypontus.

Zy besluit haar Man te vermoorden.

Tien dagen naar dezen helschen raadslag, laat hem Victorina weten, dat haar Gemaal zal gaan na zyn Speelhuis op 't Land ontrent Padua, Sypontus neemt deze gelegentheid waar, en voorziet hem zelfs voor 20 Zequins, van twee Godloze Gondeliers of Schuitevoerders, welke beloven dezen Moord geheim te houden.

Sypontus de Gondol van Souranza ontmoetende, stapt in de zelve vermomd, en met zyn Ponjaard in de hand op hem aanvallende, deursteekt hem het Herte tot drie verscheide reizen. Als hy nu voor zyn voeten neerviel, is hy nog zo wreed, dat hy hem de Baard en Neus afsnijd, om niet bekent te worden, en werpt hem zo in de Zee, en zyn Schuitevoerder by hem, op datze niet zouden klappen van elkanderen.

't Geen zy door de hand van Sypontus uitvoerd.

Dit zo beschikt, en t'huis gekomen zijnde, zend hy noch een Briefken aan Victorina, van 't geen hy uitgerecht had, dat hem daar na niet wel bequam. Want acht dagen daar na eenige Visschers hun Netten uitwerpende, halen dit doode Lighaam van Souranza op, en brengen 't te Venetien; en leggen 't aan de Trappen van Sint Marcus, alwaar 't haast van de Vrienden bekend wierd, dewelke 't zelve naakt ontkledende, bevonden dat hy drie verscheide Wonden hadde.

Het Lighaam van Souranza werd door een Visscher gevist.

Zy begraven hem eerlijk na zijnen staat, en wetende, dat hy deerlijk vermoord was, beweenen zyn ontijdige en jammerlijke dood.

Maar byzonderlijk wierd hy beschreid van Victorina, dewelke, gelijk zy eerst de Hoer gespeeld had, en daar na de Moordersse, nu ook zeer aardig de Hypocrijt vertoonde, schijnende uiterlijk van rouwe te sterven, maar God, die een gruwel heeft van zulke booze daden, bracht eer lang de zelve in 't licht, en dat op deze wijze.

Victorinaas gewaande rou.

D'overledene Souranza, had een jonger Broeder, genaamt, Hieronimo

Zy raakt by zijn Broeder in vermoede van de Moord.

Souranza, dewelke gemerkt hebbende dat Victorina haar Man niet recht lief had, nog na behoren hem minnelijk bejegende, 't welk hy ten deele toeschreef d'ongelijkheid hunner jaren, de koelheid van zyn ouderdom, en de frisheid van haar jeugd; zo had hy sterk vermoeden dat zy hem vermoord had, 't welk hem dikmaals in de gedachten speelde, als een enkele waarheid: in 't kort, hy brengt zo veel te weeg by Felicia zyn Nicht, welke Staat Dochter van Victorina was, dat die hem niet alleen ontdekt, de gemeenzaame ommegang tusschen hen beide, maar bekomt ook van de zelve een Brief, dieze heimelijk uit een Yvore Doosjen van haar Vrouw Victorina genomen hadde, en was juist dien zelven Brief, die Sypontus aan Victorina geschreven had, aangaande 't ombrengen van Souranza, daar hier voor van gewach gemaakt is, door welke Brief zyn achterdocht gestijft, en hy in zyn vermoeden gesterkt wierd. En zijnde dus gewapent met dezen Brief, gaat terstond na drie van de voornaamste Rechters in Criminele zaken, en beschuldigt hen beide van de Moord zijns Broeders Joan Baptista Souranza.

Bedraagt haar by den Rechter.

Zy en Sypontus gevangen genomen.

Hier op wordenze beide gevangen genomen, en elk in een byzondere Kamer gebracht. Sypontus word eerst onder vraagd, daar na Victorina, zy ontkennent beide zeer stantvastelijk.

Des anderen daags leggen de Rechters den Brief voor Sypontus ooge n, op welkx gezicht hy zeer verbaast en ontstelt wierd. Maar bleef echter even hartnekkig in 't ontkennen; daar op word hy veroordeelt tot de Pijnbank, en staat de zelve voor d'eerstemaal deur, maar den volgenden dag wederom dubbeld gepijnigt zijnde, maakte dat zyn herte zo week, dat hy bekende dat'et zijnen Brief was, en dat hy Souranza had vermoord, maar betuigde en verklaarde stantvastelijk dat Victorina daar geenzints aan schuldig was, hier op word hy veroordeeld, om 's anderen daags Onthooft te worden, tusschen de twee Pilaren van Sint Marcus plaats.

Sypontus bekent onder 't pijnigen de Moord.

Na dat de zake in 't lang en breed was overleid, by de Rechters, of men haar ook zou pijningen, of niet, wierd eindelijk besloten, haar niet te pijnigen, ten ware dat haar Sypontus beschuldigde als hy geëxecuteerd wierd. Maar hy, komende op 't Schavot, heeft terstond zyn misdaad bekent, en zeide dat hy daar op sterven zoude, dat Victorina onschuldig was aan de Moord van Souranza haar Gemaal. En daar op wierd hem 't Hooft van 't Lighaam gescheiden.

Werd Onthooft.

Drie dagen, na dat Sypontus Onthoofd was, zaten de Rechters wederom, en beraadslaagden over de zake van Victorina; maar vindende geen klaar bewijs nog getuigenis om haar te beschuldigen, zo waren zy eerst van meeninge haar t'ontslaan, en vry te laten. Alleenlijk oordeeldenze noodig haar met de Pijnbank te verschrikken, maar niet te pijnigen, eer zy haar vry laten: Dit stemmen zy alle toe: Hier op ontbieden zy haar, en dreigen haar met de Pijnbank: Maar zy sweerd dat alle tormenten des werelds haar een onwaarheid nooit zullen doen belijden, en dat zy in 't minste gee n vermoeden had dat Sypontus aan deze verfoeyelijke Moord haars Mans schuldig was; hare Rechters en geven haar nog geen geloof, over zulx laten zy haar op de Pijnbank brengen, waar op zy haar zeer blijmoedig en geduldig laat binden, zeggende tegen de Scherprechter, dat hy vry zijn beste doe: De Rechters deze hare stantvastigheid ziende en horende, uit deernis zo van haar jeugt en schoonheid als af komste, en uit medelijden met de tranen en smekingen van den eerwaardigen bedaarden Beraldi haren Vader, ontslaan zy haar van de Pijnbank, en spreken haar in 't openbaar Hof vry.

De Rechters dreigen haar met de Pijnbank.

Zy ontkent alles.

Werd vry verklaart.

Naar

Naulijx zijnde zes maanden na de Moord van haar Man Souranza en 't rechten van haar verliefden Sypontus verlopen, of zy heeft t'eenemaal vergeten beide deze droevige toevallen: ja dat meer is, zy is zo vrolijk en luſtig, dat zy haar Rouwklederen heeft afgeleid, en haar cierlijk Gewaad en glinſterende Juweelen aangetrokken, waar op de Edellieden en Juffrouwen van de Stad terſtond het ooge op hebben, en elk ſpreekt'er zyn gevoelen van.

Haar lichtvaardigheid daan na.

D'oude Beraldi haar Vader, en Lucia haar Moeder, beriſpen haar over deze hare onbeſcheidentheid en lichtvaardigheid, maar zy denkt datze nu niet meer ſtaat onder haar gebied, en daarom zy wil het doen, wie 't lief of leed is, zy is haar eigen voogd, en paſt op niemand. In 't kort, zy wil haar jeugdige tijd niet verwaarlozen, maar Trouwen.

Zy verſlingert op eenen Faſſino.

Haar Man Souranza was rijk geſtorven, en zy zijnde Weduwe erfde alles. Zy behoefde dan na geen Vryers uit te zien, daar zijnder genoeg die haar van zelfs zoeken. Onder die alle is'er een daar zy meeſt het ooge opheeft, en beſt toegezind is, geheten Ludovicus Faſſino, een net en fraay jong Edelman van de Stad, rijk en van grooten huize, zyn Ouders en Vrienden meeſtendeel Clariſſimos, en Raads Heeren, en altezamen Edellieden van Venetien. Met dezen wil zy het wagen, en beſluit hem te nemen tot haar Gemaal. Van buiten was hy jong en ſchoon, maar van binnen verdorven, en droeg een ondeugent loos hert onder een ſchoon gelaat en aangename tong. Hy beminde Victorina, meer om haar rijkdom, als om haar ſchoonheid, want hy had alzo veel ſchoonheden bezogt eer hy by haar quam, dat zyn krachten al verquiſt waren, en haar ſchoonheid by hem geen kragt hadde: doch ziende haar genegentheid tot hem, en voelende zyn genegentheid tot haar rijkdom, hy vrijd haar, en krijgt het ja woord, en kort daar aan tot verwondering van geheel Venetien, en tot droefheid van haar Ouders en al haar Vrienden, zy Trouwt Faſſino, daarze niet boven tien dagen met hem had omgegaan. Maar dit tweede Huwelijk en baarde geen beter vruchten als 't eerſte.

Met wien zy trouwt.

D'eerſte maand van 't Huwelijk hield Faſſino goede gemeenzaamſchap en correſpondentie met zyn Gemalin Victorina. Maar na dien tijd brak hy alle banden, en liep buiten alle palen. Bleef niet alleen des daags, maar ook des nachts uit'en huize, tot groote ſmaat, ſpijt en hartzeer van Victorina. En gelijk haar de droefheid quelde, zo pijnigde haar de Jalourſheid noch veel meer. Eindelijk, zijnde gewaar geworden, dat hy gemeenlijk was in 't gezelſchap van veel Courtizanen, en byzonder veel werks maakte van Mevrou Paleriana, diemen hield voor de ſchoonſte van Venetien. Zo weetze naulijx watze zal beginnen, want zy ziet weinig of geen hope om hem tot beter zinnen te brengen, dewijl hy niet alleen Paleriana zeer bemind, maar dat nog erger is, zyn eigen Gemalin om die Hoers wille veracht en verſmaad: Derhalven, om van zo laſtigen pak, ontſlagen te worden, beſluitze eindelijk, na datze hem met duizend ſcheldwoorden had bejegent, over zyn ongebonden en ontuchtig leven, hem van kant te helpen.

Hy vervreemt van haar.

Haar Jalouzy daar over.

Zy beſluit hem van kant te helpen.

Om dan haar boos voornemen in 't werk te ſtellen, zo ontbiedze zeker Apoteker Auguſtino geheten, welke zy, na datze hem had doen zweeren de zake geheim te houden, verhaald, hoe dat haar Gemaal Faſſino dagelijx met Hoeren verkeert, en haar alle verdriet en ſmaad aandoet; en dat zy, om hem dit te vergelden, is gereſolveert hem te vergeven, en bid hem dat hy dit wil volbrengen, en dat zy hem rijkelijk zal beloonen met drie hondert Zequins voor zijne moeiten.

Tracht te vergeefs een Apoteker ter zijner vergevinge om te zetten.

Maar als Augustino, in plaats van na haar boos voornemen te luisteren, haar met alle beweeglijke en Godvrugtige redenen daar van zocht af te brengen, maakt zy, datze door een tweede hand, Venijn krijgt van een vreemd Quakzalver, en wacht daar meê, datze bequame gelegentheid vind om Fassino dit in te geven. Welke wel haast voorviel, want het was onmogelijk dat het ongebonden leven van Fassino, en zyn groote en uitterste debauche hem lang kon bewaren van ziekte.

Hy dan ziek wordende, klaagt daar over aan Victorina; en daar op gaande te Bed leggen, verzoekt hy dat zy iets warms voor hem toe make, over dit verzoek is zy inwendig verheugt, hoewelze uitterlijk toonde dat'et haar leet was. Doch schoon zy deze gelegentheid niet wilde verzuimen om hem te vergeven, zo wildeze nochtans haar loosheid verbergen. En om haar gruwelstuk een beter verwe te geven, zo wil zy het warme Zop zelf niet toemaken, maar beveelt zulx haar Staat-dochter Felicia te doen, om door dien middel haar ook van kant te helpen, om datze den Brief van Syphontus (daar hier voor van verhaalt is) aan den dag gebracht had.

Haar list in het zelf te volvoeren.

Terwijl dan Felicia bezig is om het Zuipen te koken, zo loopt Victorina na haar Kamer, en haald het Vergift, gesloten in een Papier: zy neemt daar van twee derde deel, dat zy met haar beneden brengt, en terwijl zy met voordacht Felicia wech zend van 't vuur, zo loopt zy met'er haast, en werpt'et in 't Zop, 't welk daar door van koleur gantsch niet veranderde.

Werd vergeven.

Als nu Fassino riep, datmen hem 't Zop brengen zou, zo gaat d'onnozele Felicia, en brengt'et hem, 't welk hy uitzuipt, omtrent 's morgens ten 9 of 10 uren.

Terwijl nu Felicia onwetende deze droevige Tragedie speeld in de Kamer van Fassino, zo is Victorina bezig om een ander te spelen in haar Kamer, want zy neemt het overige derde deel van 't Vergift, en leid dat in een geschilderd Doosjen van Feliciaas Koffer, dieze heimelijk open gekregen had, en sluit het wederom toe, hopende, als haar Gemaal zou dood zyn, 't Lichaam geopent, en 't Vergift in de Koffer gevonden werden, zy dan veilig zou uitgeven, dat hem Felicia met het Vleesnat dien morgenstond vergeven had: Daar en boven, zou 't Vergift in haar Koffer gevonden zijnde, een klaar bewijs zyn dat zy schuldig was aan de Moord, om de welke zy dan nootzakelijk zou moeten sterven.

Dit Vergift begint nu alleenskens in Fassinoos Maag en Lijf te werken, waar op zyn Vrou ontbiedende, en zy met'er haast by hem komende, luistert hy haar in, dat hy vreest dat Felicia hem vergeven heeft met het Vleeschzop dat zy hem 's morgens gaf; en daar op verzoekt hy dat zy zyn Ouders en Vrienden op zyn Sterf-bedde gelieve t'onbieden, alzo hy niet leven kan.

Haar verdere list.

Victorina, vol beveinstheid, scheurt het haar, en schijnt van droefheid te zullen verdrenken in haar tranen, kust en valt haar Man om den hals, en in aller haast ontbied zy zyn bloed Vrienden van alle kanten, die hem by na dood vinden: Dezelve met droefheid vernemen na zyn ziekte; daar op sprak zyn Vrou Victorina met luider stemme, dat haar booze Dienstmaagd Felicia hem dien morgen met het Vleesnat vergeven hadde; 't welk Fassino, hoe krank dat hy was, ook bekende, en bevestigde het zeggen van zyn Gemalin, met zyn stervende Tong, van woord tot woord even gelijk zy verhaald had. Waar over al de Vrienden zeer bedroeft zyn en weenen: en doen terstond Felicia gevangen nemen en vast zetten in een Kamer. Waar over deze onnozele Dochter zeer ontstelde, vreezende dat deze boosheid en wraak voortkomt van haar Vrou Victorina.

Haar Staat Juffer werd met de daad beticht, en gevangen genomen.

Ter-

Terwijl Felicia dus bewaard word, sterft Fassino, welke tijdinge terstond door de gantsche Stad verspreid word, tot verwonderinge van een yegelijk. Hy sterft.

's Anderen daags 's morgens, smeten de criminele Rechters, na datze 't Lighaam van Fassino hadden geopent en beschouwt, en de zaak onderzogt, d'arme Felicia in gevangenis, evenwel niet zonder vermoeden, dat Victorina daar zelfs handdadig aan was, 't welk zy te eerder geloofden, ten aanzien van de vorige waarschijnelijke bedenkingen die daar waren dat zy haar eerste Gemaal Souranza had vermoord.

De Rechters ondervragen Felicia aangaande het Vleesnat, dat zy haar Meester had gegeven, en 't Vergift dat'er in was.

Zy bitterlijk weenende, bekent het eerste, en lochend het tweede, en met eenen geestze te kennen, datze vreest, dat het een trek en looze vond is van de booze wraakgierigheid van Victorina, om dat zy voor dezen den Brief van Sypontus in haar Kamer had gevonden, en aan haar Oom had behandigt, waar door de Moord van haar eerste Man ontdekt was geworden. Van welk gevoelen de Rechters niet zeer vreemd en waren. Maar om de zaak nader t'onderzoeken, keerenze hun op 't spoedigste wederom na 't huis van Fassino, alwaar zy Victorina in bewaringe stellen, en gaan terstond na boven op haar Kamer, en door zoeken haar Kabinet, Koffers, Kisten, Kassen, en Dozen, maar vinden geen Vergift. Desgelijx doenze ook aan de Koffer van Felicia, alwaarze in een Doosjen vinden een gedeelte van 't zelve Vergift, waar door klaarblijkelijk scheen, dat zy haar Meester had vergeven. De Rechters, hebbende dus zo zy meenden, d'Autheur van de Moord uitgevonden, gaan na beneden, en ondervragen Victorina wederom, en keuren haar vry; daar en tegen werpenze Felicia op de Pijnbank, die zy, met groot gedult en stantvastigheid uitstaat. Niet te min, wordze, als Stichter van de Moord verwezen, om 's anderen daags 's morgens Gehangen te worden op Sint Marcus plaats. De Staat Juffer werd door de Rechters ondervraagt. Victorina werd in bewaaring gestelt. Zy werd vry verklaart, en haar Staat Juffer gepijnigt. Werd ter Galge verwezen.

De tijd des gerichts gekomen zijnde, vergezelschapt de Raad van Venetien de droevige Felicia in den Rouw tot de plaats van de Executie, alwaar zy met groote zedigheid, stilte, swaarmoedigheid, en bedruktheid den Ladder opklimt. Maar ziet, alsze nu gereed was, om de wereld te verlaten, en een schandelijke dood t'ontfangen, wordze wonderbaarlijk daar van verloft, en Victorina, rechtveerdelijk van God gestraft.

Terwijl men nu vast bezig is met Felicia om haar ter dood te bereiden, en zy nu haar laaste affscheid van de wereld zou nemen, ja alrede haar leste woorden sprak, en Hemel en aarde tot getuigen nam van haar onschuld, zo komt daar door Gods wonderlijke bestieringe, den vromen Apoteker Augustino, van welke wy hier voor van gesproken hebben; deze arriveert zo terstond van Capo Istria, en hebbende zyn Schip gelaten te Malmocco, quam te Lande in een Gondol aan de Trappen van Sint Marcus, en ziende dat'er Recht zou gedaan worden, begeeft zich onder het gedrang van 't Volk, en als hy met verwondering, daar zo een jonge Dochter zag staan op de Ladder, gereed om te sterven, zo vraagd hy de gene die naast hem stonden, wie zy was, en wat zy gedaan had. Hem wierd geantwoord, dat haar Naam was Felicia, en Kamenier van Victorina, datze haar Meester Fassino had vergeven. Op de Naam van Victorina en haar Man Fassino wierd Augustino terstond ontstelt, en vraagd vorder, of niemand anders aan deze Moord schuldig was, en kreeg tot antwoord, dat Victorina zelf zeer verdacht gehouden wierd, maar was by de Rechters vry gestelt, en zy alleen schuldig bevonden: Welke woorden niet zo haart tot hem gesproken waren, Wijze op welke zy wonderlijk daar van verloft werd.

waren, of God gaf hem in zyn hert, en maakte hem indachtig, hoe Victorina hem voor dezen had gezocht te bewegen, met drie honderd Zequins om haar Man Fassino te vergeven, waar om hy, vastelijk gelovende, dat Felicia onschuldig was, met alle mogelijke spoed, wat hy lopen konde, aan 't Zuid-Oost van de hoek van de Galderye van des Hertogs Paleis, daar d'Officiers zitten om d'Executie te zien, op klom, dewelke hy ernstelijk verzoekt voor die tijd op te houden, alzo hy iets te zeggen hadde, aangaande de Moord van Fassino. Waar op zy terstond den Scherprechter toeroepen, dat hy zoude ophouden.

Victorina werd gevangen genomen.

Daar na vorder van Augustino onderrecht zijnde, hoe Victorina hem had zoeken te bewegen om Fassino te vergeven, bevelen Felicia van daar te brengen na haar Gevangenis, en geven terstond last om Victorina te vangen, die alreê Triumph-tekenen van vreugde in haar herte had gebouwt, ziende dat al haar bloedige schelmstukken zo wel waren gelukt. Maar nu huild en krijt zy over haar

Werd van den Apoteker beschuldigt.

Hechtenis, maar haar tranen veroorzaken veel eer toornigheid als medelijden in haar Rechters, dewelke haar, om kort te gaan, voort confronteren met Augustino, die, zyn voorgaande getuigenis in haar aanzicht alzo stantvastig bevestigt, als zy het onbeschaamdelijk lochend.

Gepijnigt.

Maar dit mocht haar niet helpen, de Rechters zonder eenig acht te geven op haar bidden, schreyen, en klagen, veroordeelen haar tot de Pijnbank, alwaar de tederheid van haar leden, de scherpheid der pijnen, en byzonderlijk de wroegingen en nepen van haar conscientie, maken dat zy Felicia ontschuldigt, het bewijs van Augustino bekent, en haar zelfs veroordeeld als stichterze, beide van haar eerste Mans Moord, en haar tweede Mans Vergifting. Daar op word terstond d'onschuldige Felicia in vryheid gestelt: En Victorina om haar gruwelijke misdaden veroordeelt, 'sanderen daags 's morgens Gehangen en verbrand te worden op Sint Marcus plaats.

En na bekentenisse veroordeelt Gehangen en verbrand te werden.

Op de verspreiding van dit gerucht, gelijk haar Ouders en Vrienden ten uitterSten bedroeft waren, zo dankte geheel Venetien God almagtig, dat d'onnozele Felicia is verlost, en de schuldige Victorina ontdekt en veroordeelt is, tot de schande en straffe van een welverdiende dood: De naafte morgen, wierd zy, volgens 't vonnis ter Executie gebragt.

Ende daar yeder een verwachte veel dingen van haar te hooren, daar was zy zeer stil en bedwelmt, vol diep gepeins, en zeide weinig: Alleenlijk zy verzogt dat'et Felicia haar wilde vergeven, als mede d'Ouders van haar eerste en tweede Man Souranza en Fassino, en desgelijkx die van Sypontus.

Haar dood.

Wijders heeftze God haar Zaligmaker en Verlosser aangeroepen om vergiffenis van haar gruwelijke zonden, van Overspel en Moord, en verzocht al d'omstanders God te willen bidden voor haar Ziel: Dit gedaan zijnde, wierd zy volgens Vonnis, eerst Gehangen, en daar na verbrand.

DONA

I. L.

DONA VICTORINA,** Dochter van* ***IACOMO BERALDI.
Venetiaansch edelman, binnen Venétien, gchangen en verbrand.

DONA BERINTHIA,

Dochter van DON GASPAR DE VILAREZO,

Portugees Edelman;

E N

DON ANTONIO DE RIVERO,

Eerſte en voornaam Edelman van den Hertog van

BRAGANZA.

Berinthia, genoopt haar Minnaars moord te wreeken
Op haren Broeder, ſnijd zyn Strot af, met een mes,
En toont zich door die daad een trouwe Minnares,
Doch voelt de ſtraf, die zy verleenigt door haar ſmeeken.

IN de Stad Avero in Portugal, woonde ten tijde des Hertogs van Braganza, een oud Edelman Don Gaſpar de Vilarezo, groot van goed en bloed, hebbende getrouwt de Nicht van den Marquis van Denia in Hiſpanjen, genaamt Dona Alphanta, een Juffrou zonderling voorzien van deugd en ſchoonheid, 't welk haar zeer bemind maakte by haar Gemaal, en grootelijx geërt en geacht, by alle die haar kenden. Don Gaſpars Huwelijk.

Zy hadden by malkander gewonnen een Soon en twee Dochters, Zebaſtiano, Cathalina en Berinthia.

Zebaſtiano zijnde gekomen tot d'ouderdom van 15 jaren, wierd door zyn Vader gemaakt Pagie van den Grave Manriques de Lopez, en volgde hem gedurig ten Hove. En de Dochters van haar tiende tot haar dertiende jaar woonden zomtijts te Coimbra, of te Liſſabon, maar gemeenlijk te Avero by haar Ouders, die hun zo zorgvuldelijk opbragten na haar ſtaat, en oeffenden in alle deugden, dat zy niet zo haaſt gezien wierden, of ieder dieze zag was over hun verwonderd. Doch beide warenze verſcheiden van zeden en gebreken. Zijne Kinderen.

Cathalina was wat kort van Perzoon, doch grof van Lichaam, en was wat meer aan de bruine als blanke kant, had een ſtuur gezicht, en was trots, heerſchzuchtig, en van een wraakgierig gemoed. Aard zijner Dochteren.

Berinthia was lang van Perzoon, en ſpichtig, niet bruin, maar aangenaam ſchoon, vriendelijk van wezen, en daar nevens zedig, beleeft, minnelijk en Godsdienſtig.

Deze twee Juffers nu huwbaar geworden zijnde, krijgen veel verzoek en aanval van veel treffelijke Ridders, zo om hun groote middelen, heerlijke afkomſte, als om hun ſchoonheid en deugden: Ja zy zyn zo wijd berucht dat verſcheide Edelen en Ridders van Liſſabon, en de voornaamſte Steden van Portugal hun Werden ten Huwelijk verzocht.

Vader van wegen zyn Dochters, komen begroeten en ten Huwelijk verzoeken. Maar Vilarezo, achtende zyn Dochters nog te jong om haar uit te huwen, sloegze alle beleefdelijk af.

Haar Broeder bied Don Antonio d'oudste aan.

Don Zebastiano hun Broeder zijnde dikmaal te Madrid, Vallidolid en Lisbon, is zeer gemeenzaam met Don Antonio de Rivero, een aanzienlijk en rijk jong Ridder, van geboorte ook een Portugees van de Stad Elvas, die de eerste en voornaamste Edelman was van den Hertog van Braganza; en om den band van hun onderlinge vriendschap onverbreekelijk te maken, bied hy hem zyn oudste Zuster ten Huwelijk, belovende alle hulpe daar toe aan te wenden.

Verlieft, haar ziende, op de jongste.

Don Antonio luisterd zeer vriendelijk en dankbaarlijk na deze presentatie, en besluiten daar op, te zamen na Avero te reizen, maar daar komende, viel voort het oog van Antonio zo krachtig op dat van Berinthia, dat hy weinig werkx maakte van Catalina. Ja bracht in 't kort zo veel te weeg by Berinthia, dat zy bereid was met hem in d'Echte staat te treden, als hy haar Ouders daar toe kon bewegen.

De Vader weigert hem haar, en bied hem d'oudste aan.

Antonio zonder lang te wachten, spreekt haar Ouders daar over aan, en verzoekt Berinthia ten Huwelijk. Vilarezo geeft hem daar op ten antwoord, dat hy Catalina eerst wil uithuwen, eer Berinthia, en dat hy wel genegen is hem d'eerste te geven, maar geenzints de tweede, en zo scheidenze voor die tijd van malkander.

Antonio niet te min, niet konnende zo haast verlaten het gezicht en de tegenwoordigheid van zyn beminde Berinthia, bedenkt een vond om daar te vertoeven, en des te langer haar byzijn te genieten. Hy gelaat zich, als of hy Berinthia verliet, en Catalina beminde; en begind dikwils by haar te verkeeren, maar altijd in generale termen, beleefd, maar koel, en niet meer als gemeen: Waar op zy evenwel veel Kasteelen in de lucht bouwt, en groote hope schept, dat het wel gaan zal, want zy hem alzo zeer beminde als Berinthia.

Hy vaard echter voort in haar te beminnen.

Alhoewel nu de liefde hem aandrong om langer te vertoeven binnen Avero, evenwel de bescheidentheid en beleefdheid gebieden hem te vertrekken na Lisbona. Hy belooft te schrijven en zy desgelijx. En op dat zyn Brieven niet zouden onderschept of in verkeerde handen komen, gebruikt hy daar toe zyn Pagie Diego geheten, den welken hy met voordacht belast, zich te veinzen of hy Anzilva de Dienstmaagd van Catalina Vrijd. Doch Catalina vol Jalouzy en achterdocht, hebbende door een zonderling toeval, zijnen laatsten Brief in handen gekregen, en daar uit wel merkende, dat'et voor haar te vergeefs was te hopen dat hy haar Trouwen zou: was daar over beide bedroeft en verblijd: bedroeft dat zy Antonio zou verliezen, en verblijd datze zyn Brief had gevonden.

Catalina krijgt een zijner Brieven van haar Zuster in handen.

Haar Jalouzy en haat daar over.

Om nu te betoonen haar genegentheid tot hem, en haar boosheid tegen haar Zuster, zo wil zy al haar krachten inspannen om te zien, of zy haar Zuster niet kon beroven van Antonio, om hem voor haar zelfs te behouden. Tot dien einde toondze den Brief aan haar Vader, die hier over ten hoogsten vertoornd is, ja zodanig, dat hy niet alleen Berinthia haar vrijheid besnoeid, maar ook resolveert, zo dra als hy Antonio schrijft, hem zyn huis en haar gezelschap te verbieden, ten zy dat hy Berinthia verlaat, en Catalina aanslaat: En vermoedende dat Diegoos Vryagie met Anzilva slegts een looze vond en dekmantel, is om de Brieven van Berinthia en Antonio te bestellen; was hy eenmaal gezint hem zyn Paspoort te geven, en 't huis te verbieden; had Catalina zulx niet verbeden, alzo zy haar Kamenier Anzilva geenzints t'onmin wilde hebben, om datze haar

hulp

hulp enbyſtand wilde gebruiken in een zaak van groot gewichte, te weten, om haar Zuſter van kant te helpen.

Zy beſluit haar Zuſter van kant te helpen.

Tot welken einde, zy Anzilva met honderd Ducaten beweegt om Berinthia te vergeven, en belooft noch veel als zy 't volbragt zal hebben. Om deze vervloekte daad te volbrengen, zendze in de Stad door een onbekende Bode om eenig ſterk Vergift, 't welk haar terſtond in een Potjen gebragt word. Maar aanmerkt hier Gods wonderlijke beſtieringe om dit gruwelſtuk te verhinderen. Want in de zelve nacht als Anzilva had beſloten, Berinthia het Vergift in te geven, zo zoekt Diego na haar, en vind haar eenzaam in een van de overdekte Prieeltjes van 't Hof, hy groet haar, en onderhoudze met veel amoureuze praatjes en kusjes, in 't midden van de welke zyn Neus zeer ſchielijk begint te bloeden, waar over hy verwondert, en zy bedroeft is, tot dat ten laaſten, als hy zyn eigen Neusdoek vol gebloed had, Anzilva met'er haaſt haar hand in haar Zak ſteekt om de hare daar uit te halen, en hem te geven, en vermits zy, om haar genegentheit tot Diego te toonen, wat ſtijf en haaſtig trok, en om 't Vergift niet en dacht, zo trok zy met haar Neusdoek ook het Zalf-potjen uit, 't welk vallende op de vloer van 't Prieeltje, met vierkante ſteenen gevloerd, voort aan ſtukken viel; Diegoos Patrijs-hondjen 't Vergift op lekkende, ſwelt voort op, en ſturf voor haar oogen; waar over Diego verbaaſt ſtond, maar veel meer Anzilva, dewelke ſchaamrood wordende, en dan bleek van angſt, en wiſt niet wat zy zeggen of doen zou, over dit ſchielijk en vreemd voorval.

Wyze op welke haar beſluit verhindert werd.

Diego, willende weten, voor wien dit Vergift was gehaald geweeſt, en van wien zy het had, belooft haar met veel hooge betuigingen en zware Eeden, dat hy niets zal melden, daar op ontdektze hem de geheele zaak, waar over hy ten hoogſten verbaaſt is, en zoekt terſtond gelegentheit om van daar te geraken, en dit zyn Meeſter te verwittigen: Derhalven onder 't pretext van remedie te zoeken om 't bloeden te ſtelpen, hebbende met veel kusjes zyn afſcheit genomen, en beloofd ſpoedig wederom te komen, laat hy haar in den Hof, en loopt terſtond na Berinthia, aan dewelke hy alles verhaald wat hem voorgekomen was, biddende, op haar hoede te willen zyn, en geen ding t'ontfangen of aan te nemen, van Catalina nog van Anzilva, en voor al een Brief te ſchrijven aan zyn Meeſter, alzo hy 's morgens vroeg meent te vertrekken na Elvas, om dit aan zyn meeſter t'openbaren.

Berinthia werd voor haar Zuſter gewaarſchouwt.

Berinthia ſtaat en beeft over deze vreemde en onverwachte tijdinge: en hebbende voor eerſt en voor al God gedankt over d'ontdekking van dit Vergift, en van haar Zuſters boosheit, zo belooftze hem een Brief aan zyn Meeſter mede te geven, en bedankt hem hertelijk van zyn getrouwigheit en goede genegentheit t'haarwaarts, die zy belooft te vergelden, en tot pand ende verzekering daar van trektze een Diamant van haar vinger en geeftze hem voor zyn getrouwen dienſt.

Haar verbaaſtheit daar over.

's Anderen daags 's morgens vertrekt Diego na zyn Meeſter Antonio, mede nemende een Brief van Berinthia, welke ziende, datze by haar Vader en Zuſter niet veilig was, reſolveerde haar eere en leven te bevelen onder zyn beſcherminge.

Op dien zelven morgenſtond als Diego vertrokken was, komt Anzilva in de Kamer van Catalina, welke haar voort vraagde, of zy nu bereid was om haar belofte te volbrengen? waar op Anzilva antwoorde, datze in min als drie dagen Berinthia zou van kant helpen. Waar over Catalina zeer verblijd is, maar wiſt niet wat Diego gezien en Berinthia gehoord had, en dat dit ſchelmſtuk nu niet verborgen was.

Catalina perſt de vergeefſter aan.

Anzilva vertrouwende op de getrouwigheit van Diego, en bouwende op zyn beloften van de zaak geheim te houden, verziet haar van een tweede vergiftigen Drank, die zy geenzints twijfeld, of die zal Berinthia in haar laatſte en eeuwige ſlaap brengen.

Don Antonio beſluit zijn Minnareſſe te verloſſen.

Ondertuſſchen komt Diego te Elvas by zyn Meeſter, aan den welken hy den Brief van Berinthia behandigt, en van ſtuk tot ſtuk wijdlopig verhaald, het heillooze voornemen van Catalina en Anzilva.

Antonio hebbende met groote verbaaſtheit deze onverwachte tijdinge verſtaan, beſluit daar op, om zyn waarde Berinthia, uit de klauwen van deze bloedgierige Wolven te verloſſen, en haar in zyn beſcherminge te nemen.

Zend zijn Knecht voor uit.

De tijd en ure dan geſtelt zijnde, welke was 's Maandags 's nachts ten twaalf uren, zend Antonio zyn Pagie Diego met een Brief voor uit, makende ondertuſſchen alles gereed om hem te volgen, nemende 's anderen daags 's morgens zyn Koetze met zes Paarden en drie kloeke Edel lieden zyn Vrienden, om hem by te ſtaan, elk met zyn Rapier en een paar Piſtolen.

Diego komt te Avero een dag en twee nachten voor zyn Meeſter. Anzilva beriſpt hem over zyn lang uitblijven, en Berinthia dankt hem duizendmaal over zyn ſpoedig wederkeeren.

En pord haar door een Brief ter gereedmakinge aan.

Hy geeft haar zyn Meeſters Brief, en bid haar tegen de beſtemde ure zich gereed te maken. 't Welk zy terſtond in 't werk ſteld, pakkende tot dien einde al haar vercierzels en Juweelen, in een Koffertjen of Kisjen, verwachtende met groot verlangen om in de bewaringe te zyn van Antonio.

Aangaande nu Diego met zyn Vriagie, die is zo geſlepen, en weet zo liſtig de oogen van Anzilva te verblinden, dat'et voor Catalina onmogelijk is, hier van iets te vernemen.

Maar ziet hier nu een tweede verraderie beſteld, om Berinthia van kant te helpen, alzo d'eerſte mislukt was: En in der daad het quam zo na by als 't diende, en zo God niet miraculeuslijk en genadelijk zyn hand had uitgeſtrekt om het te voorkomen, het had beſchikt geweeſt.

Haar werd op een verbloemde wijze Vergift aangeboden.

Want, die zelve nacht, als Antonio had belooft en vaſt geſtelt Berinthia te komen halen, en zy haar tijdelijk had begeven in haar Kamer, onderſchijn van te Bedde te gaan, en nu gereed was om haar nacht gewaad aan te trekken, zo komt Anzilva in, zijnde gezonden van Catalina, met een zoeten Drank (of eer doodelijke Vergift in haar hand, in een Zilvere overdekte Beker) zeggende tot haar, dat haar Juffrou Catalina, d'eene helft daar van had gedronken, en zend haar d'ander, zijnde gelijk zy betuigde, zeer koel en ververſchende, zeer goed voor de Lever, en aangenaam tegen de hitte van het weêr.

Zy houd den Drank verdagt.

Berinthia zijnde geleerd door het voorgaande perijkel, was op haar hoede: doch gelaat haar evenwel daar over zeer verblijd te zyn, en neemt het aan, bedankende haar Zuſter, zeggende, dat zy het zou drinken eer zy te Bedde ging. Zy bad alleenlijk, dat Anzilva eerſt zou gaan halen haar Gebedeboek en haar Handſchoenen die zy 's morgens in haar Kamer had gelaten. Terwijl, Anzilva nu heen gaat, zo giet zy 't vergiftige Drankje heimelijk in een Zilvere Beker in haar Schrijf-kamertjen, en hebbende de Beker ſchoon uitgewaſſchen, zo doetze daar in eenig Amandelmelk: En Anzilva wedergekomen zijnde, zo neemt Berinthia de gezeide Beker in de hand, en bid haar, datze haar Zuſter wil zeggen, dat zy 't op haar gezondheit heeft uitgedronken, en wenſchen haar met een van harent wegen, een goede nacht ruſt.

Giet hem uit, eenig gewaard nat.

Anzilva niet beter wetende, of Berinthia had het Vergift ingedronken in haar

haar tegenwoordigheit, wenscht haar ook goede nacht; maar met wat hert en conscientie kanmen licht denken. Zy loopt dan daar meê weg na haar Juffer Catalina, die haar terstond vraagde, *of de zake gedaan, en haar Zuster te Bed was?* zy antwoord, *zy heeft haar leste Drank gedronken, en is na haar eeuwige rust gegaan:* maar zy zyn beide bedrogen in haar boosaardige reekening. De vergifster mist leid.

Na dat Anzilva omtrent een uur geleden was vertrokken, zo komt Diego op ordre van Berinthia heimelijk in haar Kamer, om d'ure van zyn Meesters aankomst te verwachten, en haar in haar vlucht en vertrek by te staan.

Berinthia geeft hem te kennen, dat haar Zuster omtrent een ure geleden, haar een Drankje gezonden had door Anzilva, waar over hy zeer verwonderd is, als zijnde verzekert dat'et Vergift was, en bid haar ootmoedelijk de Proef daar van te nemen, aan Calatinaas Papegaay, die zy, dien namiddag had gebragt in Berinthias Kamer; hebbende van haar verlof gekregen, neemt hy de Papegaay, en giet met een Lepel iets van dien Drank in haar keel, waar van 't onnosele Beest dadelijk opsweld, en terstond sterft. Het Vergift ontdekt.

Berinthia is bedroeft over haar Zusters boosheit en wreedheit, doch verblijd over haar eigen verlossinge, dankende God als d'Autheur, en Diego als het instrument daar van.

Zy gieten het overschot van 't Vergift uit aan 't Venster, en leggen de doode Papegaay op de Tafel.

Ondertusschen de bestemde uur van twaalven naderende, komt Antonio met zyn Gezelschap, en rijden met haar in aller spoed na Elvas. Zy vlucht met haar Minnaar.

De bloeddorstige Catalina en de booze Anzilva konden dien gantschen nacht niet slapen van blijdschap, dat Berinthia zo zy meenden dood was, en daarom bereiden zy haar tegen den morgen, om hier over eenig jammerlijk gekrijt en geklag in 't huis te hooren, maar ziende, dat het nu by tien uren was, en dat men geen gerucht hoorde over Berinthias dood, zo gaanze beide, gelijk zy gewoon waren in haar Kamer, denkende haar oogen te verlustigen op haar doode Lighaam. Catalina in haar hoop bedrogen.

Maar tegen haar bloedige hope, vinden het ledig Bed, en Berinthia gevlucht, en de Papegaay op de Tafel dood leggen.

Zy zyn beide hier over verbaast, en zien malkander aan met vreeze en wanhoope.

Anzilva voor haar deel betuigd en zweerd, dat zy gezien heeft dat Berinthia het Vergift dronk. Daar na, missende het Kofferken van Berinthia, en hoorende dat Diego weg was, zo merkte Catalina wel, dat haar Zuster haar ontsnapt, en haar vergiftig voornemen ontdekt en voorgekomen was.

Daar op makenze alarm in huis, en zy gaat regelrecht na haar Vader, Moeder, en Broeders toe, en geeft hun de vlucht van haar Zuster te kennen, maar spreekt niet een woord van 't Venijn of van de Papegaays dood. Zy maakt haar Zusters vlucht aan haar Ouders bekent.

Vilarezo is bedroeft hem zelfs berooft te zien van zyn Dochter, en Zebastiano van zyn Zuster. Doch als zy verstonden dat Antonio haar vervoerd had na Elvas, en van daar na zyn Kasteel buiten de Stad, alwaar hy haar bewaarde met groote eere en respekt, warenze daar over geweldig t'onvreden en verstoord.

Vilarezo zend terstond, Zebastiano, met zes kloeke Edellieden na 't Kasteel, om reden te eischen van Antonio over deze ontschakinge, en zo, of door 't Gerecht, geweld, list of overredinge, Berinthia wederom t'huis te brengen. Maar hy daar komende, en ten vollen, wegen d'oorzaak harer vlucht, door den boozen handel van Catalina ende Anzilva onderricht zijnde, wilde evenwel zulx Haar Vader doet haar door 't Gerecht te rug eischen.

zulx niet geloven, maar hield het zelve voor een versierd schelmstuk, om haar eigen misdaad daar door te verschoonen, en ziende dat hy tot zyn voornemen niet kon komen, vertrekt met een verstoort gemoed na Elvas, en zend van daar zyn Neef Vilandras na Avero, om zyn Vader, zyn wedervaren bekent te maken, en wat hy vorder in de zake zoude doen.

Zy ontdekt haar Zusters voornemen, dat die ontkent.

Vilarezo hier op, vol droefheit en quelling, ondervraagd verscheide maal eerst Catalina, en daar na Anzilva, over dezen handel, diemen haar te laste legt, die alles stoutelijk ontkennen, en met veel zwaare en hooge Eeden hun onschuld staande houden. Zo dat hy Vilandras wederom zend, en schrijft aan Zebastiano, dat hy hun beide naukeurig onderzocht had, maar onschuldig bevonden; voorts beval hy zyn Soon, dat hy of door de Wet des Rijx, of door 't Recht van zyn Zweerd, op het spoedigste Berinthia wederom zou brengen.

Berinthia brengt zich uit vreeze zelfs om.

Ondertusschen dat Zebastiano zich beraadslaagt, hoe hy zyn Zuster Berinthia zal bevrijden uit de macht van Antonio, zo brengt Catalina, door eenen Meester Pedro Sermiata, die zy omgekocht had met hondert Ducaten, met een vergiftigen Drank van kant, ziende haar verraderie en bloedige vonden ontdekt en mislukt, denkende dat het nu hoog tijd was om haar uit de wereld te helpen: bouwende haar besluit op deze stokregel, *dat de Dooden niet klappen noch beschadigen.*

HaarBroeder daagt Don Antonio ter duëlle uit.

Terwijl dit Treurspel te Avero word gespeeld, begint Zebastiano een ander te Elvas. Want hebbende zyn Vaders Brief en last ontfangen, gelijk wy gehoort hebben, zo zend hy Vilandras in 't Kasteel om te vernemen de laaste resolutie van Antonio en Berinthia, doch ziende dat al zyn moeite te vergeefs was, en haar weêr te krijgen door 't Gerecht, dat, dat lang zou aanlopen, besluit het zelve te weeg te brengen door den Degen: tot dien einde kiest hy zyn Neef Vilandras tot zeconde, en zend hem de naast volgende morgen-stond na 't Kasteel, met een ontzeg Brief, om tegen Antonio te vegten, hem stellende tijd en plaatze.

Antonio blijft op de plaats dood.

Antonio (zonder weten van Berinthia) neemt d'uitdaging aan, en verschijnt met zyn Neef, Don Bellasco, een jong en kloek Edelman, die hy tot zyn zeconde had verkoren, op de bestemde uur en plaatze in 't Veld, alwaar, na dat d'een en d'ander verscheide Wonden hadden ontfangen, eindelijk Antonio op de plaatze dood blijft, desgelijx zyn zeconde Don Bellasco, tot onuitsprekelijke droefheit van Berinthia, en zijne twee Zusters.

HaarBroeder rukt haar met gewelt uit het Kasteel.

Zebastiano, door gunst van Vrienden en geld, nevens Vilandras Pardon verkregen hebbende, begeeft zich als overwinnaar na de Poorte van 't Kasteel, en eischt zyn Zuster Berinthia op, maar als hem zulx afgeslagen wierd, verzoekt hy hulp van de criminele Rechters, die de Provoost met een Compagnie Soldaten derwaarts zenden, dewelke de Poort van 't Kasteel openen met een Petard, en zo word de droevige en ongelukkige Berinthia overgelevert in handen van haar Broeder, die met zoete en zagte redenen hare tranen zoekt op te drogen, maar haar droefheit is zo groot, datze geen troost kan plaatze geven; in een woord, zy kan haar Broeder niet aanzien, als met d'ooge van wraake en verbolgentheit. 't Welk haar uitterste verderf geweest is.

Zy besluit haar aan hem te wreeken.

Zebastiano, dan, brengt haar by zyn Vader Vilarezo en zyn Moeder Alphanta, welke hem verwelkomen met groote lof, en haar met stuurheit en smaad redenen; doch zy, zo veel alsze kan, zoekt haar ongeneugt te smooren, maar besluit by haar zelfs, dat zy het zal wreeken aan haar Broeder, om de dood van Antonio.

Laat

Laat ons nu wederom komen tot Catalina, en zien hoe zy 't maakt in al deze beroerten. Zy ziende, dat Antonio, die zy lief had, dood was, en dat haar Zuster, die zy hate, weêr gekomen was, zo bekent zy heimelijk haar schuld tegens haar Zuster, dat zy haar te voren door Anzilva tweemaal getracht had te vergeven, bid haar om vergiffenis, betuigende voortaan haar haat in liefde te willen veranderen, en verzoent zich alzo met haar Zuster Berinthia, die zich daar toe genegen toont. Haar Zuster bekent haar voornemen aan haar.

Catalina heeft nu wel haar pais gemaakt met haar Zuster, maar nog niet met God, over de dood van Anzilva. d'Aarde mag deze Moord vergeten, maar den Hemel niet. Gods oordelen zyn alzo rechtveerdig als verborgen, en alzo waarachtig als wonderlijk, want hy heeft duizend middelen om ons te straffen, als wy meenen dat wy alderveiligst, en vry van alle straffen zyn. Gelijk wy in 't kort zien zullen aan Catalina en Sarnuata.

Een Zuster van Anzilva, Izabella genoemt, de Bruid zijnde in Avero, nodigt Catalina en Berinthia op haar Bruiloft.

Berinthia is al te droevig om zo vrolijk te zyn, en blijft derhalven t'huis, maar Catalina neemt de Karos met voornemen om de Bruid na de Kerke te geleiden: Maar ziet hier Gods voorzienigheit en rechtveerdigheit, hoeze deze snode Catalina verrast! want onder wegen word de Zon en Lucht schielijk met dikke Wolken overtrokken, waar op voort een vreesselijke Donderslag volgt, die haar zo een vreeze aanjaagt en ook zo treft dat zy by na de geest geeft in de Koets: Haar Kameniers, en de Koetzier van geen onheil wetende, staan nochtans ontzet over dit vreemd ongeval; achten 't derhalven bequaamst weder te keeren. Catalina ligt voor een tijd sprakeloos, haar Ouders zyn als dood van droefheit en hertzeer, men brengt haar te Bed, verneemd hoe zy gestelt is, en bespeurt dat het gantsche boven Lijf zo zwart is als een kool, de beste genees en heel Meesters worden ontboden, dewelke haar ziende, zo geslagen van den Hemel, oordeelen dat haar komst te vergeefs is. Derhalven komen eenige geestelijke Perzoonen by haar, om haar Ziele te bereiden voor haar afscheid; zy een weinig tot haar zelfs komende, word zo geparst van haar eigen conscientie, datze opentlijk belijd, datze tweemaal getracht heeft, haar Zuster met Vergift om te brengen, door haar Dienstmaagd Anzilva, en dat zy daar na aan Sarnuata had gegeven hondert Dukaten om Anzilva van kant te helpen, 't welk hy gedaan heeft, waar van zy vergiffenis bid van al de wereld, en byzonderlijk van God, die zy bid en smeekt dat haar Ziel wil genadig zyn. Zo dat, hoewel zy zeer Godloos had geleeft, zy nogtans storf met groot berouw. Die door een Donderslag geslagen werd. Waar van zy sterft.

De Moord van Anzilva dus ontdekt zijnde, word Sarnuata gevangen genomen, en met de Koorde gestraft, recht tegen over het huis van Vilarezo, aan een Galg, die aldaar met voordacht was opgerecht. De vergift Meester opgehangen.

De dood en bekentenis van Catalina, was evenwel niet machtig om uit te wisschen de wraakgierigheit van Berinthia tegen haar Broeder Zebastiano, om de dood van haar beminde Antonio. In 't kort, de Duivel heeft de Moord van haar Broeder ingegeven, en zy wilze uit voeren. Tot dien einde, voorzietze haar van een lang en scherp Mes, 't welk zy tien dagen na de dood van haar Zuster Catalina, 's morgens tusschen 4 en 5 uren verbergt in een van haar Mouwen, en, om haar schelmstuk te beter te bedekken, zo neemtze haar Luyt in de zelve hand, en treed zo in de Kamer van haar Broeder, die wat verre van de hare was, zy vind hem slapende, en zyn Pagie Philippo in een lager Kamer onder hem: Zy was van voornemen, zo zy hem wakker vond, datze dan op

haar

haar Luyt zou speelen, en zeggen datze quam om hem goeden morgen te wenschen, maar zyn ongeluk was, dat hy toen gerustelijk lag en sliep.

Catalina snijd haar Broeder, terwijl hy slaapt de Keel af.

Zy gaat stillekens na hem toe, en leggende haar Luyt zagjes aan 't Venster, trekt haar Mes uit haar Mou, en snijd hem de Keel af, op dat hy nog spreken nog schreeuwen zoude, daar na, geeftze hem nog zeven verscheiden Wonden door 't Lighaam, zo na by 't Hert als zy konde: en hem voort latende leggen roken in zyn Bloed, gaat stillekens, haar verbergen in haar Kamer.

De Knecht betrapt haar.

Deze wreede Moord en wierd zo heimelijk niet bedreven of Philippo, hoort een geraas in zijns Heeren Kamer, springt daar op uit zyn Bed, en slaande de Mantel om de ooren, en grijpende zyn Rapier in de hand, loopt hy de trappen op; en betrapt alzo Berinthia toen zy in haar Kamer liep, en de Deur na haar toetrok, lopende van daar na zyns Heeren Slaap-kamer, vind hy de Deur open, en zyn Heer in 't Bed zeer deerlijk vermoord; waar over een groot gebaar makende, raakt al het Volk in huis op de been.

Misbaar over de Moord.

Ondertusschen had Berinthia haar Taffa-rok, met bloed besprengt, afgeleid, en haar bloedig Mes daar in gerold, en, op dat het toch verholen mocht blijven, werpt zy 't in 't Secreet, en verwacht alzo de komste van haar Ouders, die op het deerlijk gekerm en naar geroep dat hun Soon wredelijk vermoord was, al schreyende na zyn Kamer lopen, welke Berinthia ook met bekretene oogen voort volgt. Zy staan alle verstelt, zo Vader, Moeder, Zuster als Dienstboden, en in dit droevig ongeluk zien zy malkanderen met bedrukte oogen aan, doorsnuffelen alle hoeken, worden niemant gewaar, nog de minste droppelen bloeds: Philippo de Pagie roept dat hy geen goed vertrouwen op Berinthia heeft, vermoedende haar Broeder vermoord te hebben, om dat hy haar met'er vaart na haar Kamer zag loopen, zo als hy de Trappen op quam.

Zy werd daar van verdacht.

Vilarezo en Alphanta haar Ouders staan hier over verbaast, maar Berinthia is geenzins verslagen, maar zegt, dat zy ook eenig gestommel hoorde in haar Broeders Kamer, en daar over is zy opgestaan en aan de trap gekomen, alwaar zy Philippo gewaar werdende, en in haar onderkleeren zijnde, heeft de eerbaarheid haar na haar Kamer gejaagt.

Haar verweering.

Zy alle geloven haar gezuikerde woorden en d'omstandigheden van haar verschooninge; des niet te min keuren zy haar niet onschuldig, aleer zy haar Kamers en Koffers door zocht hebben, en aldaar geen Mes nog eenig Geweer vindende, word zy van haar Ouders zuiver gekent: Maar niet van God. Niet te min moeten zy deze Moord aan de Rechters bekent maken, die daar op aankomende, het doode Lighaam bezichtigen, en alle hoeken van 't huis door zoeken: Edoch, zo dra als zy hoorden dat Philippo Berinthia verdacht hield, en daar na overwegende haar liefde tot Antonio, en hoe haar Broeder Zebastiano hem doorsteken had, giffen zy, dat zy 't uit een weemoedige wraakgierigheit gedaan mocht hebben; te meer, alzo uit het gevolg en d'omstandigheden der zake haar zulx toeschijnt; derhalven, doen zy haar vatten en gevangen zetten, zonder eens acht te nemen op het bidden, smeeken, karmen, klagen van haar Ouders, noch op haar eigen tranen.

Zy werd van den Rechter gevangen gezet.

De volgende dag 's morgens wort Berinthia voor de Rechters ontboden, dewelke met haar Ouders en vele harer Bloed-vrienden voor hun verschijnt: Zy ondervragen haar andermaal en overtuigen haar met Philippo; zy ontkent het stijf en sterk, de Rechters hebben wel eenige waarschijnlijkheit, maar geen genoegzaam bewijs; niet te min veroordeelen zy haar tot de Pijnbank; een van de Rechters haar af komste, jeugd, en schoonheit alzo zeer beklagende, als hy deze

Verdeedigt haar.

Moord

Moord verfoeid, verzoekt datmen haar Kamer eerſt vlijtig onderzoeke, eer men haar op de Pijn-bank brenge. Deze raad en dit verzoek wort voor goed gekeurt. Hy en twee andere Officieren, met zommige van hare Vrienden vergezelſchapt, gaan na Vilarezoos huis en Berinthiaas Kamer; zy doorzoeken alle plaatzen, Koffers, Kiſten, Dozen: Ja, hun nieusgierigheit, of, om beter te zeggen, hun yver en getrouwigheit tot de geregtigheit doolt zo lang, dat zy haar Koffer ofte plaats van Kamer-gang, niet overſlaan, en alzo zy geen Sleutel en hadden, opbreeken; en beſchouwt hier Gods voorzienigheit en rechtvaardigheit! Hier vinden zy Berinthiaas bebloede Rok, en daar in dat Mes, waar meê zy die onmenſchelijke Moord aan haar eenigen Broeder gepleegt had. Zy loven en danken God over deze bekentmakinge, en keeren alzo weder na de Vierſchaar, met zich brengende deze boven gemelde blijktekenen: die Berinthia ondertuſſchen zich had mogen quyt gemaakt hebben, ten ware tot Gods eere en haar ſchande de oogen haars verſtands blind waren geweeſt: op welkers gezicht zy, zonder eenige pijninge, de Moord belijd, en met vele tranen daar van berouw heeft; daar by voegende, dat de liefde tot Antonio haar vervoerd had, om zich zodanig te wreeken aan haar Broeder: en ſmeekt derhalven de Rechters deernis te willen hebben met haar jeugt; doch de vuiligheit van haar daad word by de Rechters zo ſwaar gewikt, dat haar ſchoon verzoek gantſch afgeſlagen word: En alzo is't dat zy hun beraden over d'uitſpraak van haar Vonnis, 't welk was datmen haar, om de wreede Moord tegens haar Broeder begaan, des anderen daags 's morgens op d'openbare Merkt zou ophangen. Tot onuitſprekelijke droefheit van haar Ouders. Maar ſchoon zy een wereld van droefheit en ongemak geſmaakt hebben, eerſt om de dood van hun Dochter Catalina, daar na van hun eenige Soon Zebaſtiano; dit ſnijd haar nochtans door 't herte dat deze haar laatſte Dochter en Kind Berinthia, op zo een ſchandelijk Toonneel haar dagen zou eindigen; tot een ſchandvlek van hun eerlijk Geſlagte, die de tijd niet en zou konnen afwiſſchen, noch afwaſſchen: Om het welke voor te komen, ſpannen haar Ouders en Vrienden al hun krachten in, om by de Rechters haar Vonnis te verzachten, en in een min ſchandelijke en meer eerlijke dood te veranderen; zo dat, ſchoon de Galg al opgerecht, Berinthia nu gereed zy om te ſterven, en gantſch Avero op de been, om dit droevig Schouſpel te zien; nochtans het ſtijf aanhouden, en de ellende van haar Ouders, haar eigen afkomſte, jeucht en ſchoonheit, mitsgaders haar innerlijke zucht en liefde tot Antonio, vermurruwen eindelijk het gemoed van haar Rechters, zo dat zy haar vorige Vonnis veranderen en herroepen, en desſelfs rigeur verzachten en verzoeten, met Sententie en ſtraf die wat zachter, eerlijker, en niet zo ſcherp, bitter, en ſchandelijk was, en veroordeelen haar, datze zal gemetzelt worden, tuſſchen twee Muren, om aldaar, met een zobere en ſchrale koſt, haar overige dagen te eindigen.

Zy belijd daar na de Moord.

Werd ten Galge gedoemt.

Op't voorbidden van haar Magen werd tuſſchen twee Muren gemetzelt.

Dit Vonnis word in aller haaſt uitgevoerd; waar over haar Ouders, Bloedvrinden, en goede bekenden, zeer bedroeft zyn; te meer, alzo niemand haar mag bezoeken: behalven de Doctoren en geeſtelijke Perſonen, d'eerſte om haar te bezorgen van Medicine voor 't Lighaam, en d'andere, voor haar Ziele.

En in dezen haren jammerlijken ſtaat is zy zeer rouwig over hare zonden in 't algemeen, en in 't byzonder dat zy haar Broeder zo ſchandelijk vermoord had: Ja, een kort Gevankenis, of veel eer Gods geeſt heeft haar de oogen des Geloofs geopent, dewelke nu den Duivel, die haar daar toe verlokt en verleid had, ver-

ſoeyende, haar vrede met God maakt, en haar zelver verzekert dat door haar oprechte boete God met haar verzoent is.

Waar tuſſchen zy haar dagen eindigt.

Eindelijk, alzo zy ongewoon was in zo een nauwe en donkere plaats gekerkert te zyn, zo overviel haar de Geelzucht en een brandende Koorts, en zo eindigde zy haar ellendig en zondig leven.

MADAMOISELLE LAURIETA

Van Avignon in Provence,

En Monſieur

BELLUILE,

Franſch Edelman, en Anderen.

De geile Lauriete, om Poligmy te wreeken,
Schiet haaren Lieveling met eigen handen dood,
En wreekt dus Moord met Moord om haren Mingenoot,
Doch ſneuvelt ten Schavotte, in felle vlam geſteeken.

IN de Stad Avignon gelegen in 't Koningrijk van Vrankrijk, en in 't Landſchap van Provence, zijnde de Hooft-ſtad van 't Hertogdom Veniſſa, toebehoorende den Paus, woonde een jonge Juffrouw, ontrent twintig jaren oud, genaamt Madamoiſelle Laurieta, dewelke een beſtorven Dochter was, rijker van ſchoonheit als Landen, en met veel heerlijke gaven begaaft, die aan haar ſchoonheit een luiſter gaven, gelijk ook haar ſchoonheit aan de zelve een luiſter gaf: Want zy was in de Latijnſche en Italiaanſche ſpraak zeer kondich, en in het Zingen, Danzen, Schilderen, Borduren en Naaldewerk, en Muzijk zo zeer uitſtekende, dat zy vermaard was in die Stad. Edoch men behoeft ſlechts een ondeugt tot verduiſteringe en verſmoringe van vele deugden; deze ſchoone Laurieta was ſchoonder als kuiſch, en niet half zo zedig als geil.

Schoonheit en Letterkunde van Laurieta.

't Is een groot geluk voor de Kinderen, datze haar vroome Ouders lang behouden mogen, en een groot ongeluk datze die vroeg verliezen. Laurietas Ouders waren zeer zorgvuldig geweeſt, om haar op te trekken in de Schoole van deugd en Godzaligheit, waar in zy in haar jeugd, gedurende het leven van dezelve, een zeer goede voortgang had gedaan: Maar toen nu haar Ouders overleden waren, en Laurieta in de wijde wereld zonder hooft, moeſt omſwerven, tegen deſſelfs onheilen en rampzaligheden ſtrijden, en door hare woeſte baren en onſtuimige winden, zonder Piloot en Roer zeilen: Toen heeft zy haar vorige eerbaarheit en kuisheit vergeten, en haar Lighaam aan alle wulpsheit en onkuisheit met luſt en vermaak overgegeven: Maar tot haar verderf en ondergang, gelijk hier na zal blijken.

Geeft na de dood haarer Ouders de kuisheit de ſchop.

De

De gene nu, aan welke, zy het grootſte deel van hare gunſte mededeelde, en met wien zy gemeenzaamſt was, was Monſieur de Belluile, een fray jong Edelman, woonende ontrent de Stad Arles, meer rijk als verſtandig: De welke komende tot Avignon, zo dra als hy Laurieta zag voort op haar ſchoonheit zo verliefde, dat hy daar in zyn hoogſte heil en geluk ſtelde, en niet alleen zyn gantſche tijd, maar ook een groot deel van zyn middelen, aan haar te koſte leide.

Belluile verſlingert op haar.

Laurieta ondertuſſchen (meer Jalours over haar Naam en Faam, als zorgvuldig om haar eere en kuisheit te bewaren) bericht zijnde dat Belluile, niet te vreden is, haar jeugt en ſchoonheit te genieten, maar zich zelfs zo verre vergeet, en zo onbeſcheiden is, dat hy daar van roem opdraagt, en zommige woorden hem laat ontvallen, dewelke ſtrekken tot haar ſchande en vermindering van haar eere. Waar over zy zo zeer verſtoord wierd, datze hem niet alleen beriſpte over deze zake, maar verbood hem ook haar huis en gezelſchap. Maar hy, in tegendeel, (die niet van haar duuren konde) hield geſtadig aan, om wederom in haar gunſte te geraken, en zogt door alle middelen zyn onſchuld te rechtveerdigen, en daar door alzo te volherden in zyn zonde. Zo dat, al hoe wel Laurieta ſteeds koel en afkeerig van hem blijft, hy evenwel volhard in zyn genegentheit tot haar, dewelke, ten leſten oordeelende van zyn onnozelheit uit zyn ſtantvaſtigheit, en van zyn ſtantvaſtigheit uit zyn menigvuldige Brieven en geſchenken, die hy geſtadig aan haar zend, neemt hem wederom in gunſte als vooren aan. Doch met deze waarſchouwinge, dat, zo zy ooit hier na quam te hooren van zyn dwaasheit ende ondankbaarheit in deze zake, zy hem nooit wederom onder de oogen zien zou, dan met verſmaadheit en verfoeyinge. Deze onluſten worden alzo met hooge Eden bygeleid en de vorige liefde wederom beveſtigt.

Werd om zijn loſſe tong haar huis verboden.

En door zijn aanhouden weder in genade aangenomen.

Niet lang hier na, verſlingert, zeker fraay jong Edelman van Mompelliers geheten Monſieur de Poligny, t'eenemaal op deze ſchoone Laurieta, en zogt door alle middelen, Brieven, en geſchenken, haar Dienaar te worden, niet in deugd en eere, en met voornemen van haar te Trouwen, maar om haar te gebruiken tot zyn Byzit, maar dewijl hy gantſch niet tot zyn oogmerk konde komen, leide hy al zyn verſtand aan tot loze vonden, om daar door deze ſchoone te genieten, waar toe zich een goede gelegentheit hem onverwacht voor komt.

Eene Poligny verſlingert ook op haar.

Madamoiſelle la Palaiſiere, een rijke jonge Juffer, woonachtig in Avignon by de H. Geeſts Brug, ziende Poligny danzen, word op hem zeer verlieft; maar zyn liefde, of om beter te zeggen, zyn geile luſt tot Laurieta heeft zyn hert en gedachten zo geheel ingenomen, datze geen plaats heeft overgelaten voor la Palaiſiere.

Op wien la Palaiſiere verlieft.

La Palaiſiere met liefde tot Poligny ontſteken zijnde, wetende dat hy na Laurieta vryde, en dat zy haar oog op Belluile geworpen had, geeft zulx aan hem te kennen, op hoop, om daar door zyn genegentheit van Laurieta tot haar te trekken.

Haar liſt om hem van Laurieta te trekken.

Dit klonk Poligny als een donder in de ooren, en om daar van te beter verzekert te zyn, beweegt hy de Dienſtmaagd van Laurieta, Lucilla genaamt, met geld, die hem alles ontdekt, hoe Belluile, haar voornaamſte Minjon en gunſtgenoot was, en ook hoe hy hem eens, in onwetenheit, of by de Wijn, eenige woorden had laten ontvallen, tot nadeel van haar eere, zo datze hem byna zyn Paspoort zou gegeven hebben.

Poligny verſtaande daar uit, dat Belluile was bloôhertig van handen, hoewel

niet van tong, bequaam om veel te zeggen, en weinig te doen: niet zo volkomen een Jongman als hy meende; hy ſcherpzinnig en vol loze boze vonden, reſolveert daar op te werken: en hy heeft'er dadelijk een gereed, die hy in 't werk ſtelt.

Zijn onderneeming daar op.

Hy gaat zeer liſtelijk een vrolijk aanzigt zetten op al zyn misnoegen, en al wil hem Laurieta niet zien, hy weet hem evenwel zeer fraay in te voegen in 't gezelſchap van Belluile, en maakt met voordacht dat hy heel gemeenzaam met hem word. Maar Poligny denkende, dat ieder uur een jaar was, zo lang hy zyn ſpel niet had uitgeſpeeld, en de prijs behaald, maakt met Belluile partye in het Kaatsſpel, om een Collation; en hy verwind hem. Dat gedaan zijnde neemt hy twee Edellieden la Fontaine en Borellas zijne Vrienden met hem, en gaan alle vier na een Herberg, en aldaar vrolijk zijnde, beweegd hy Belluile, om na Oranje te gaan, nevens la Fontaine en Borellas; maar Belluile groet eerſt zyn Meeſtereſſe Laurieta, en maakt haar zyn reize bekent. 't Oranje komende, en de zelve Stad en 't Kaſteel bezien hebbende, alwaar de Heer Vosbergen wegens den Prince van Oranje Gouverneur was, gaanze t'zamen in een Herberg, om 't Middagmaal te houden, en vallen na 't eten, luſtig aan 't drinken: Poligny, zijnde alzo boosaardig als vriendelijk van gelaat, begint zyn lokaas en ſtrikken uit te zetten, om Belluile daar in te vangen.

Zijn zamenſpraak met Belluile.

ô! Zeid hy, *hoe gelukkig zyn de Monſieurs van Italien by dat wy hier in Vrankrijk zyn, want daar gaat ieder een na 't Middagmaal onbeſchroomt na zyn Courtiſane zonder tegenſpreken. Ik weet niet*, zei la Fontaine, *hoe het hier in Oranje is, maar ik denk dat Avignon niet misgedeelt is van zoete Juffrouwen, die Venus voor haar Koninginne, en Cupido voor haar God houden. Gewiſſelijk niet*, zei daar op Belluile, *want ik ben verzekert, dat aangaande Joden en Courtiſanen, ten aanzien van desſelfs grootheit, zy met de beſte Stad van Italien mag vergeleken worden, want van de Juffrouw tot de Keuken Meid, durf ik wel zeggen, datze alle vriendelijk en gebuigzaam zyn. Neen*, zei Borellas, *uitgenomen onze Heilige Zuſters en Monneken; Neen zeker*, zei hy, *ook zelfs niet mijn Meeſtereſſe. Waarlijk*, zei Poligny, *zo ik wiſt dat gy een Meeſtereſſe had, van die Complexie, ik zou't wagen een Glas Wijn te drinken op haar gezondheit.* Daar op ſegt Belluile, hy had een Meeſtereſſe, welkers ſchoonheit zo uitmuntende was, dat hy wel wiſt dat hy daar geen ſchande van kon behalen, dat hy haar noemde; en zo 't u belieft haar en my d'eere te doen van te drinken op haar gezondheit; Ik beken dat Madamoiſelle Laurieta is mijn Meeſtereſſe en ik haar Dienaar.

Waar door Poligny moed grijpt.

Belluile zig zo ſchandelijk en dwaaslijk vergrepen hebbende in zyn Meeſteres Laurieta te verkleinen, heeft Poligny zyn oogmerk verkregen. 't Middagmaal gedaan zijnde, gaanze heel vrolijk wederom na Avignon. Die nacht konde Poligny niet ſlapen van blijſchap, dat hy nu weet, hoe hy hem in de gunſt van Laurieta zal indringen, en Belluile daar uit drijven.

Ruid Laurieta tegen Billuile op.

Om dan zyn voornemen te volbrengen, zend hy den volgenden morgenſtond, door zyn Lakkey, een Brief aan Laurieta, en verwittigt haar, hoe Belluile, met een loſſe tong, hem vergrepen had, tot merkelijk nadeel van haar eere, en om zyn Brief te bekrachtigen, zo was zyn Zwaard gereed om aan Belluile te beveſtigen, 't geen zyn Pen aan Laurieta had geſchreven.

Laurieta, hebbende met d'uitterſte toorn en verbaaſtheit, zulx verſtaan, ſchrijft een Brief aan Poligny van inhoud, dat zy niet en wiſt, of hy een waarachtiger getuigenis had getoont van zyn beſcheidentheit en toegenegentheit, als Belluile van zyn afgunſtigheit en dwaasheit. En gelijk ik aan u ten hoogſten verbon-

bonden ben, om de zorge die gy draagt voor mijn eere, zo ben ik van meeninge hem in 't kort te doen weten, wat hy verdient met te trachten om die te verduisteren en te verminderen. Daar na zendze om Belluile, en legt hem de leelijkheit van 't verkorten harer eere, voor zyn oogen, maar als hy met vele Eeden en vervloekingen, alles ontkende, toonde Laurieta hem den Brief van Poligny, waar op hy 't hoofd begint te hangen, maar niet te min, gaat hy bitterlijk en geweldiglijk voort in 't ontkennen. Doch dit alles is niet machtig om haar te bevredigen en te vernoegen: en dat slimst van al is, niets kan het doen, ten zy dat haar eere en zyn eigen onschuld dat goed maken, door een duël met Poligny aan te gaan.

Haar misnoegen tegen Belluile.

Belluile ziet dat hy in 't naauw is: hy heeft Laurieta gehoont en weet haar niet te verdadigen: Poligny heeft hem verongelijkt, en daar en is geen kans om zich zelfs te verdadigen, dan met Poligny uit te dagen en met hem te Vechten. Maar hy heeft Laurieta zeer lief, en moet derhalven met Vechten de kans wagen, of haar laten varen. Derhalven, om wederom onder de oogen van Laurieta te mogen komen (die hy uit zyn hert niet konde zetten) zend hy, door zyn Lakkey een uitdaag Brief, aan Poligny, hem stellende tijd en plaats, om zonder seconde aldaar te verschijnen: gelijkze deden, en vallen, met de bloote Degen in de vuist op malkander aan, maar met weinig voordeel en nog minder eer voor Belluile, want na dat hy, een Wond in de rechter Schouder, en een ander in de slinker Zijde ontfangen had, zonder Poligny in 't minste geraakt te hebben, werpt hy zyn Zwaard weg, en bid Poligny dat hy gelieve op te houden, alzo hy zich zelfs voldaan acht.

Hy daagt Poligny ten duëlle uit.

Bid om genade.

Poligny, niet willende zyn eere besmetten met de minste schaduw van oneer, neemt deze schandelijke bede van Belluile aan, en geeft hem het geluk en genot van zyn leven, en zoo scheidenze van malkander.

Dat hem gebeurt.

Belluile hebbende zich zo Manhaftig gequeten, en dorste van schaamte niet te voorschijn komen, veel min iemand te spraak staan. In tegendeel Poligny, en wist niet, hoe hy ras genoeg, zyn overwinninge, aan Laurieta (die zeer na d'uitkomst van 't Gevecht verlangde) zou bekent maken, want hy ging zelf in Perzoon by haar, en na veel complimenten verhaald hy haar, dat hy Belluile had twee Wonden gegeven, om harent wille, en zyn leven geschonken, om zyn zelfs wille: Zy vraagd hem, of hy zelfs niet was gequetst? hy antwoord neen. Over welke twee goede tijdingen, zy haar zeer verblijde, en in teken van dankbaarheit laat zy hem toe haar dikwils te kussen, en zo belooft hy van toen af, dat hy haar Dienaar zal zyn, en belooft hem, dat zy zal zyn, is 't niet zyn Meestereſſe, ten minsten zyn Vriendinne; en aldus vereenigen zy op het naauste hare genegentheden.

Poligny raakt in gunste van Laurieta.

Terwijle dan Laurieta en Poligny dus triumpheeren in de schande van Billuile, en in hare gemeenzaamheit en onderlinge genegentheit, hoe kon het anders wezen, of hy moest uit'er maten bedroeft zyn over 't verlies van zyn Laurieta; en la Palaisiere alzo treurig, te zien haar zelven berooft en t'eenemaal buiten hoope van haren Poligny ooit te verkrijgen! maar zy smooren hare passien en smerten met heel verscheide voornemens; want terwijl la Palaisiere haar zelfs baad in tranen en treurigheden, is Belluile resoluit en stout om zyn wraakluſt te blusschen in 't bloed van Poligny.

Belluile besluit zich daar over te wreeken.

Om dit vervloekte voornemen dan te volbrengen, gaat hy op zeker nacht met zyn Lakkey (als hy wist dat Poligny by Laurieta was) regelrecht na haar deure, en blijft daar staan op een hoek van een klein Straatje, met zyn Rapier uitgetrokken onder zyn Mantel, wachtende tot dat Poligny zou uitkomen. Als

nu de Klok een ure ſloeg, word de deur geopent, en Poligny komt heimelijk uit zonder Keerſſe, hebbende met voordacht zyn Lakkey weg gezonden, dewelke onwetend zyn Meeſters Rapier had meê genomen. Hy is zo haaſt niet op ſtraat, of Belluile ſpringt toe, en ſteekt zyn Rapier in zyn Borſt; daar na in aller yl 't Zweerd wederom trekkende, ſtoot hem door 't dun van den Buik, door de Nieren, waar op hy terſtond voor zyn voeten dood neder viel. Belluile, ziende, dat hy nu van kant was geholpen, maakt zich terſtond met zyn Lakkey van daar, en begeeft zich te Poſt na Aix, om dezen zynen vervloekten Moord te bedekken, welke ook verborgen bleef, hoe naukeurigen onderzoek dat'er over gedaan wierd.

Steekt Poligny moordadig dood.

La Palaiſiere verſtaande de droevige dood van Poligny, was daar over zeer bedroeft, maar haar droefheit, en is geenzints te vergelijken by die van Laurieta, want alzo zy zeker weet en gelooft dat deze wreede Moord by niemant anders begaan is als by haar openbaren Viand Belluile, of by yemand van zyn bloedige metgezellen van hem uitgemaakt, zo komen hier liefde en wraak, om twee verſcheide Vertooningen te doen, op het Toonneel van haar herte.

La Palaiſieres droef heit daar over.

De gedagtenis en diepe genegentheit tot Poligny maken, dat haar gepaarlde tranen, en droevige zugtingen zyn ongelukkig einde zeer beweenen en beklagen: zo dat de droefheit en grooten rouwe deden de rozen van hare wangen verdorren en verwelken, en de ſmerte maakte datze haar blinkend Gewaad afleide, en Rouw-kleederen aantrok, en nam 't moordadig feit van Belluile zo geweldig ter herte, datze met Eede zwoer het zelve te wreeken, gelijkze naderhand ook dede, maar tot haar ſchande en uitterſte verderf.

Beſluit de Moord te wreeken.

Belluile, hebbende zich ontrent zes maanden lang onthouden, zo tot Aix, Lions, als Parijs, zedert de Moord aan Poligny begaan, en 't meeſtendeel van zyn geld verquiſt met Hoeren en lichtveerdig gezelſchap, en zyn credijt te kort komende, begint hy te walgen van Vrankrijk, en trek te krijgen na Avignon; en met deze gedagten bezig zijnde, zo ſpeeld d'uitnemende ſchoonheit van Laurieta, wederom zo geweldig in zyn zinnen, dat hy eindelijk reſolveert alle middelen te verzoeken om wederom in haar gunſt te geraken, denkende dat'et voor haar onmogelijk was te vernemen en te weten dat hy Poligny vermoord had, tot dien einde dan zend hy door zyn Lakkey een Brief aan haar vol van complimenten en betuigingen van zyn overgrote liefde, en nevens dien een Diamant Ring van zyn vinger.

Belluile zoekt andermaal de gunſt van Laurieta.

Laurieta, dezen Brief, nevens den Ring ontfangen hebbende, gelaat zich, of d'oude liefde in haar wederom begon t'ontvonken, en datze niet minder verlangde om hem, als hy om haar te zien, en om 't zelve quanſuis te meerder te beveſtigen, geeftze den Lakkey een Brief wederom, met geen minder betuiginge van liefde als de zijne, met een koſtelijken Sluyer Geborduurt met Zilvere vlammen, met bevel van zyn Meeſter op 't vriendelijkſte van harent wegen te groeten, en dat zy hem haaſt hoopte binnen Avignon te zien.

Die zijn ſchrijven gunſtig beantwoord.

Hy, dezen Brief met overgroote blijdſchap van haar ontfangen hebbende, voorziet hem van een koppel goede Paarden, en ſteekt zyn Lakkeyen in nieuwe Kleederen, en begeeft zich met aller ſpoed na Avignon.

D'eerſte nacht van zyn aankomſt bezoekt hy Laurieta heimelijk, tuſſchen haar en hem is voor die tijd niet anders als kuſſen en omhelzen; ja zy zuſt hem zo zoetelijk in ſlaap met haar gezuikerde woorden, dat zy hem bid, haar doch dikwils te komen bezoeken, en dat een kleinen tijd hem zal kroonen met de vrugten van zyn begeerte: En zo ſcheidenze voor die nacht.

Hunne lief kozeryen.

Des

Des anderen daags komt hy wederom by haar, en in 't midden van zijn kussen en omhelzen, bid zy hem, dat hy haar dog wil verhalen wat hy om harent wil gedaan heeft. Waar op hy haar met Eede verbindende, de zake geheim te houden, en zy dat zweerende, zo verhaald hy haar, dat hy het was, die uit genegentheit tot haar, Poligny omgebragt had, als hy uit haar huis quam: Zy deze geheimenis uit hem zelfs uitgelokt hebbende, en wel ziende, dat'et geen wonder was, dat hy van haar niet konde swijgen, dewijl hy zo los van tong was in zijn eigen zaken, en die van zo grooten gewigte, wierd daar door beveſtigt in haar boosheit, en haaſt haar daarom te meerder in de reſolutie van zijn dood. Hy verhaalt haar de Moord van Poligny.

Zy merkende, dat hy altijd een Piſtool by hem heeft, verzoekt te mogen weten, waarom hy dat altijd by hem draagd? hy geeft haar tot antwoord, dat het is om hem zelfs te beſchermen tegen zijn Vianden, daar na vallenze wederom aan 't kuſſen, en omhelſen, en hy houd aan in zijn verzoek van een verder gunſt van haar te mogen genieten, 't welk zy hem voor die tijd wederom weigert, daar by voegende, zo hy morgen na de middag gelieft by haar te komen, zy zal de zaken zo beſtellen, dat zyn believen zal het hare, en zy zal niet haar zelfs, maar de zijne wezen. En dus ſcheidenze wederom van malkanderen.

Maar terwijle Belluile zich zelfs verzadigt met de hope van geneugte, doet zy niet minder met de begeerte van wrake, en beſluit hem den volgende dag met zijn eigen Piſtool van kant te helpen. Zy beſluit Poligny op hem te wreeken.

Des anderen daags nu, heeft Belluile zo haaſt zijn Middagmaal niet gedaan, of nemende zijn Paard en twee Lakkeyen, zeid tegen hun, dat hy dien na-middag om een luchje wil gaan in 't Veld, maar dat hy eerſt zijn Meeſtereſſe Laurieta eens wil aanſpreeken: daar komende, treed hy af voor haar deure, en zonder de minſte vreeze van eenig gevaar, klimd hy op na haar Kamer, heel vrolijk en wel gemoed: Laurieta als een geveinsde Hoer, komt hem zeer vriendelijk te gemoet, en ontfangt hem met alle beleeftheit: En om te beter haar moordadig voornemen te bedekken, zo is zy niet alleen mild in kusjes t'ontfangen, maar heel quiſtig in die te geven.

Hy, als een ongebonden wulps Jongeling luiſtert haar in 't oor, dat hy gekomen is, om de vrugten van zyn hope t'ontfangen, en vermaand haar van haar belofte en Courtoſie: Zy, daar en tegen merkende dat zyn Paard en twee Lakkeyen voor de deure waren, luiſtert hem dit wederom in 't oor, dat zy geheel de zijne is, en dat het buiten haar macht is hem eenig ding te weigeren, maar zy bid alleenlijk dat hy gelieve zyn Lakkeyen weg te zenden, alzo zy in die gemeenzaamheit geen getuigen van doen hadden.

Terwijl hy hun dan boven roept, en beveeld zyn Paard weg te brengen na de Poort die na Marzilien leid, en daar zyn komſt te verwagten, zo ſtapt Laurieta na haar Dienſtmaagd Lucilla toe, (die zy met geld had beweegt, om haar in die laſterlijke Moord te helpen) en belaſt haar datze haar Ponjaard gereed make, en dicht by haar ſta; *want nu*, zeid zy, *is de ure gekomen, dat ik my wil wreeken aan Belluile, over de dood van mijnen Poligny:* 't welk zy zo haaſt niet had geſproken of Belluile keerd weder tot haar; en zijnde nu gereed om te gaan in een vertrek-kamer, dewelke Laurieta zeide, datze met voordacht voor hem bereid had, zo neemt hy zyn Piſtool, en leid het op de Tafel van de buiten Kamer, daar in zy toen waren, 't welk zy ziende, neemt het in haar hand, en bid hem, haar te willen toonen, hoemen 't affchiet: hy nemende het van haar, zeide, zo het haar gelieſde, hy wilde het voor haar affchieten, om harent wille. *Hoe*, zeide Haar liſt om dat uit te voeren.

zeide zy, *is 't geladen? ja het* zei Belluile, *met een Kogel: wel, doet'er dan nog een meer by*, zegt Laurieta, *en zo gy een Kraay uit het Venſter op den top van een huis of Kerk gewaar wort, zo't u gelieft, ik zal my tonen als een Man, en om uwent wil daar na ſchieten:* D'onnozele Belluile begerig in alles haar te behagen, ziet ten Venſter uit en krijgt twee Kraayen in 't gezicht op het huis van d'Auguſtiner-Moniken-Kerk, 't welk hy blijmoedelijk Laurieta verhaalt: en zo zeer op haar verzoek zet hy'er den tweeden Kogel op: Want zegt zy, *zo ik ze beide niet en treffe, zo zal't de eene moeten ontgelden*; en daar op verzoekt zy dat hy uit de Venſter legge om te zien hoe na zy die beſchieten konde: Hy arme Man dit doende, laat zy achter hem de Piſtool recht op zyn Nieren los gaan; waar op hy met verbaaſtheit heen en weer ſlingerende, Lucilla haar bloeddorſtige Juffrou te hulpe komende, treed toe, en geeft hem met haar Ponjaard vijf of zes Wonden in 't Lijf, zo dat hy zonder woord of kermen voor hare voeten dood ter aarde nederſtort: Waar over Laurieta van vreugde opſpringende deze moordadige en Godlooze woorden uitbraakt: *O Polignу, terwijl gy in den Hemel zijt, ben ik dus doende op der aarden om uwent wil, en om uw' wrede dood te wreken!* Zy nu dit verricht hebbende, ſlepen het doode Lighaam, ſtijf van geronnen bloed, langs de trappen na een lage donkere Kelder, alwaar zy een langwerpig Graft gemaakt hebbende, hem in zyn kleederen begraven, een menigte van Hout op hem ſtapelen, doch deze Moord bleef niet lang verborgen, maar wierd kort daar na, wonderlijk ontdekt, tot haar uitterſte ſchande en verderf.

Zy en haar Dienſtmaagd vermoorden hem.

Haar vreugd daar over.

Zy begraaft hem in een Kelder.

Want de twee Lakkeyen aan de Stads-poort met hun Heers Paard tot op den avond toe vertoeft hebbende, keren zy weder en zoeken hem ten huize van Laurieta, daar zy hem lieten; Laurieta onderricht hen dat hy hun binnen een uur gevolgt is, en zedert hem niet gezien heeft, waar over zy zeer verſlagen zyn. Doch zy keren weder na zyn Herberg, en als gehoorzame en getrouwe Knechten, tuſſchen hope en vreeze, zien zy hem dien nacht en den gantſchen navolgenden dag te gemoet; maar te vergeefs. En nu beginnen zy hun te verwonderen over zyn langdurig en ongewoon uitblijven, en gaan in deze zo gewigtige zaak met eenige getrouwe Vrienden van hun Heer te rade; die met hun na Laurietas huis gaan, en haar wederom na Belluile vragen: Dog bevinden dat zy by haar eerſte antwoord blijft, en nogtans door Gods Vinger en voorzienigheit geſtiert zijnde, merken een veranderinge in haar wezen en woorden: Hier op indagtig zijnde aan haar vorige onbeleeftheit aan hem om Polignys wil bewezen, en zyn Gevecht met hem om harent wil, en met eenen datmen vermoede dat hy zo ſchielijk en wredelijk vermoord was, vrezen zy dat'er iets meer gaande is als zy wel weten, en maken derhalven zulx de Heeren van 't Gerechte bekent, dewelke haar, en Lucilla, en Belluiles Lakkeyen onderſcheidentlijk ondervraagt hebbende, beſluiten Laurieta gevangen te nemen, 't welk ook voort geſchied, waar over zy ten hoogſten verſchrikt is; des niet te min blijft zy by haar ſtuk, en verklaart dat zy onſchuldig is; de Rechters verwijzen haar ter Pijnbank, 't welk zy met een overſtout gemoed uitſtaat, zonder de minſte ſchaduw van vreeze of ſchuld te toonen; doch de Rechters houden haar echter gevangen.

Men vermoed de Moord op haar.

Zy werd by den Rechter aangeklaagt. En gevangen genomen.

Eenige dagen daar na, neemt Lucilla heimelijk de vlucht, 't welk de Rechters verſtaande, vermoeden nu veel meer als te voren, dat Laurieta is de Stichtſter en Lucilla haar helpſter en medeplichtige in de Moord. Derhalven ſtellen-ze over al ordre om haar gevangen te nemen. Doch Lucilla, vliedende uit vreeze, in der nacht van Avignon na Oranjen tot haar Ouders, verdronk aldaar, en wierd 's morgens gevonden en opgehaalt in een van de moeraſſige Poelen tuſſchen

Haar Dienſtmaagt vlucht. En verdrinkt.

schen de twee Steden. Welke tijdinge Laurieta gebragt zijnde, was daar over meer verblijd als bedroeft, verzekert zijnde, dat de doode niet klappen konnen.

Maar de Rechters oordeelende, dat de vlucht van de Dienstmaagd was een blijk van haar en Laurietas misdaad, bevelen wederom dat Laurieta zal gepijnigt worden: 't welk zy, wederom, gelijk d'eerstemaal met een wonderlijke stantvastigheit verdraagt, zonder in 't minste iets te bekennen. Laurieta werd gepijnigt.

De Rechters hier op overdenkende haar scherpe en bittere pijninge, en met eenen dat zy geen klaar bewijs en hadden, beginnen te vermoeden dat de Kamenier, en niet haar Juffrou, Belluile mocht vermoord hebben; en resolveren daar op om 's weekx daar aan, zo zy ondertusschen geen andere tijdinge hoorden tot haren laste, haar vry te laten. Zy staat het door.

Laurieta, dit verstaande, is de pijne die zy in haar Leden en Lighaam voelt niet met al ten aanzien van de vernoeginge en vreugde die zy in haar herte heeft, want op hope dat zy haast ontslagen zal worden, is zy vrolijker als te voren, en laat zulx aan haar gewaad en gelaat genoegzaam blijken.

Doch deze hare blijschap en vreugde, veranderde wel haast in de uitterste droefheit en ellende, want tegen alle verwachtinge word haar verfoeyelijke Moord ontdekt, en dat op deze wijze: Laurieta was schuldig aan haar Huisheer Monsieur de Richecourt, een jaar huishuur, en drie honder ponden Vlaams in geld, die hy haar geleend had; en willende haar niet langer borgen, te meer om dat zy in hechtenisse zat, verhuurt hy dat gedeelte van zyn huis, 't welk zy van hem in huur had aan den Deken van Carpentras, die toen om zyn gezondheids halven in Avignon overwinterde; en wanhopende van haar ontslag, en om zich zelven te betalen, verkoopt hy haar Huisraad, ja verschoont het Brandhout niet dat zy in haar kelder had, 't zelve voor zich behoudende; waar van zyn knegts de kelder zuiverende, vinden zy de aarde nieuwelings opgedolven, in de lengte als een Graft: waar over verwondert zijnde, geven zy zulx hun Heer voort te kennen, die 't zelve beschouwende, voort een inval krijgt, en vastelijk vertrouwt, dat Laurieta Belluile vermoord en aldaar begraven had: Hy, belastende zyn knegts de aarde te laten leggen, loopt na de Rechters en maakt haar zulx bekent, die met Richecourt van een gevoelen zijnde, haar na zyn huis en kelder spoeden, alwaar zy d'opgegravene aarde doende verplaatzen, het doode Lighaam van Belluile aldaar vinden in zyn klederen begraven, dezelve uitgetrokken zijnde, zien zy dat hy met twee Koegels door de Nieren geschoten, en 't Lighaam met een Rapier of Ponjaard op zes byzondere plaatzen doorsteken is: Hier over ontzet zijnde, en vastelijk vertrouwende dat Laurieta en haar meid Lucilla deze wrede Moord bedreven hadden, laten zy Belluiles doode Lighaam zeer heimelijk na 't Gevangen-huis brengen, en aldaar, toen Laurieta daar minst op dacht, stellen zy 't haar ten toon, met deze Moord haar rond uit betigtigende. Maar zy noch even hertnekkig in haar vervloekte wraaklust, wierd door dit deerlijk gezicht geenzins verschrikt nog verzaagt, maar dat meer is, blijft met veel schrikkelijke vervloekingen en Eeden staan op haar onnozelheit tot den uitterstten toe, en uit een boosaardig en toornig gemoed noemt hare beschuldigers Duivels en Tovenaars. Wijze op welke de Moord ontdekt werd.

Maar de Rechters die zich niet langer met meineedige ontkenningen willen laten payen, belasten datmen haar de Tepels met gloeyende Yfers afnijpe, om alzo de waarheit van haar wrede Moord van de valsheit, van haar Godloze en schaamteloze locheninge van dien t'onderscheiden. Werd daar op andermaal gepijnigt.

Zy hier over zeer verbaaſt en onſteld, ziende dit ſchrikkelijk torment gereed om aan haar te werk geſtelt te worden, was God hare zonden zo genadig en haar Ziele zo barmhertig, datze een overvloedige ſlagregen van tranen uit haar oogen dede vlieten, en ontallijke zuchten uit haar herte voortbragt, en werpende haar zelven ter aarden neder op haar kniejen, en verheffende hare oogen en handen na den Hemel, bitterlijk weenende en kermende, bekende eindelijk voor de Regters, dat zy, en haar Dienſtmaagd Lucilla Belluile vermoord hadden, verhopende dat God om haar verſlagen geeſt en hertelijk berou haar Ziele in het toekomende leven genadig zou zyn, ſchoon zy wiſte dat haar Rechters in het tegenwoordige haar Lighaam niet en zouden willen verſchoonen.

Zy bekent de Moord.

Waar op de Rechters het Vonnis des doods over haar uitſpreken, om des anderen daags na de middag eerſt opgehangen en daar na verbrand te worden, recht tegen over Richecourts huis daar zy woonde; en alzo Lucilla mede handdadig aan de Moord was, hebben zy geordineert datmen haar Lighaam zou opgraven, en nevens het hare in 't zelve vuur verbranden, 't welk ook voor een oneindelijk getal van Borgeren binnen Avignon geſchied is.

Werd ter Galge en verbrandinge Gevonniſt.

Laurieta op de Ladder een korte, doch zeer Chriſtelijke en boetveerdige reden voerende tot het Volk, dat zy zich aan haar wilden ſpiegelen, en die roepende vuile zonden van Hoerery, wraak, en moord ſchuwen: Ten anderen, dat zy met hare Godvrugtige en aandachtige Gebeden haar behulpzaam wilden zyn in haar Zielen opvlugt ten Hemel: Doch met eenen dit daar by voegende, dat gelijk haar misdaad zo ook hare droefheit verdubbelt was, om dat gelijk zy Belluile om Polignijs wille vermoord had, zy ook verzekert was dat Belluile Poligny om harent wille vermoord had.

't Welk uitgevoert werd.

Sodanig, Chriſtelijke Lezer, is geweeſt het ongebonden leven en droevige dood van deze twee ongelukkige Jonkers Poligny en Belluile, en van deze geile en bloeddorſtige Hoere Laurieta en haar Kamenier Lucilla.

Een droevige Hiſtorie die beide onze aanmerkinge en verfoeyinge waardig is. En voorwaar dit zyn de bittere vruchten van welluſt, hoerery en wraakgierigheit, welkers gezicht en overdenkinge den rechtveerdigen niet alleen konnen vertrooſten, maar ook den Godlozen verſchrikken.

PERINA,

Dochter van den Heere ANTONIO DE ARCONETO,

Savoyſch Edelman;

En haar Gemaal

FRANCISCO DE CASTELNOVO,

Ridder van Maltha.

Perine, alom vervolgt door 't noodlot en zyn woeden,
Berooft haar Schoonvaar en de moord haars Mans van't licht,
Voor wien zy in haar hart een tempel had geſticht,
Doch voelt om haar beſtaan Gods felle geeſſelroeden.

DE Hiſtorie die wy nu zullen verhalen, is voorgevallen te Niceen, een Stad, in Savoyen, gelegen, aan de middelanſche Zee. Maar om dezelve wel te verſtaan, zullen wy haar oorſprong en beginzel, voor eerſt in 't kort vertoonen.

Ouders van Perina.

In de Stad van St. Jan de Mauriena, woonde niet lang geleden, een bedaagt Edelman, van rijke inkomſten en groote goederen, genaamt Antonio de Arconeto, die by zyn onlangs afgeſtorvene Vrou Eleonora de Bibanti, een Soon en een Dochter gewonnen had, hy Alexander en zy Perina genoemt; hy 18 en zy 15 jaren oud. Doch beide van een byzondere Natuur, en geſtalte des Lighaams. Want hy was quaadaardig en korſelig, maar zy zachtzinnig, beleeft en minnelijk: Hy, gelijkende zyn Vader, was kort, krom van rug, en leelijk van aangezicht: En Perina, gelijk haar Moeder, was lang, recht, en ſchoon; zo dat, (gelijk 't meermaal gebeurd dat d'Ouders die Kinderen meeſt beminnen, die haar beſt gelijken) de Moeder, beminde Perina meer als Alexander, en in tegendeel, haar Vader, had Alexander veel liever als Perina. Maar gelijk God Eleonora uit dit leven had geroepen, en haar man gelaten om haar t'overleven, alzo word de blijſchap van Alexander bevonden te zyn d'ellende en 't verdriet van Perina: Want hy was zo gelukkig, dat hy zag hem zelven tederlijk gekoeſters en hertelijk bemind van zyn Vader, en zy in tegendeel zo ongelukkig, dat ze dagelijx moeſt zien dat haar Vader haar verachte en verſmade: En geen beter onthaal, ontfingze ook van haar Broeder, doch dezelve, wierd niet lang daar na, van de Peſt aangetaſt, en binnen drie dagen in 't Graf geſleept. Maar echter met weinig verlichtinge van Perina, want ſchoon, zy nu was, het eenigſte Kind van haar Vader, en hem alle eerbiedigheit en gehoorzaamheit betoonde,

Aard van haar Broeder.

De Vader bemind den Soon meer dan de Dochter.

de, als een Kind aan de Vader ſchuldig is, 't mogt gantſch niet helpen, ja zag haar nooit aan met liefde of genegentheit, maar altijd met verſmading en toornigheit. Welke onnatuurlijke bejegeninge, zy zo zeer ter herte trok, datze daar door verging als 't ſneeuw op 't Velt, gedurig quynende, van ziekte en zwaarmoedigheit.

Haar Vrienden gaat haar ramp ter harten.

Het welke, met groote deernis gemerkt zijnde van haar Vrienden, brengen die zo veel te weeg, dat haar Moeders Zuſter, die ook haar Peet was, genaamt Dominica, een Weduwe in de zelve Stad, haar Schoonbroeder Arconeto beweegd, dat hy te vreden is zyn Dochter Perina by haar te laten woonen, hopende dat haar afwezen haar Vaders genegentheit met'er tijd mochte tot haar trekken, of dat, dat God de Heere, haar mochte beroepen tot een goed Huwelijk, op datze alzo haar toekomende dagen mochte eindigen in ruſt en vrede, en met zo veel geluk en genoegen, als zy hertzeer en verdriet had gehad in haar Vaders huis: En voorwaar d'uitkomſte is eindelijk na hun wenſch en hoope afgeloopen.

Mevrou Dominica had te voren haar Dochter Bertha verlooft aan een Jongman van de Stad Niceen, geheten Bartholomeo Spelazze, Edel van afkomſte en goede middelen: op wiens Bruiloft, welke gehouden wierd te St. Jan de Mauriene, ook verſcheen een treffelijk Jongman, genoemt Franciſco de Caſtelnovo, een Ridder van Maltha, ook geboren te Niceen, een Soon en erfgenaam van de Heer Jacomo de Caſtelnovo, een zeer oud en rijk Baron van Savoyen.

Caſtelnovo, een Ridder van Maltha, verlieft op haar.

Dezen Caſtelnovo hebbende aldaar kenniſſe gekregen, aan Perina, wierd geheel op haar verliefd, en zy ook op hem, 't welk haar Motje Dominica merkende, was daar over zeer verblijd, te meer, als hy verzocht haar hulpe en voorſpraak te willen zyn, by haar Schoonbroeder Arconeto, om die tot het Huwelijk te bewegen, 't welk zy ook terſtond in 't werk ſtelde: Daar na, gaat Caſtelnovo zelfs by de Vader, en verzoekt zyn Dochter ten Huwelijk, die 't zelve, op d'aldereerſte voorſtellinge toeſtaat, op dat hy dies te eerder, bevrijd zou wezen, van haar by-wezen en gezelſchap.

Haar Vader ſtaat zijn verzoek toe.

Caſtelnovo, hebbende aldus 't Ja-woord gekregen van Perinaas Vader, rijd daar op te Poſt na huis toe na Niceen, om 't zelve zyn Vader Jacomo de Caſtelnovo bekent te maken, en komt met'er haaſt wederom tot St. Jan de Mauriena met zyn conſent en toeſtemminge: Zo dat dit Huwelijk van Caſtelnovo en Perina by na alzo ras voltrokken is, als dat van Spelazzi en Bertha: tot over groote vreugde, van die twee jonge gelieven.

Zy Trouwen.

Maar jammer is 't, dat twee zo deugdelijke jonge-lieden, die elkander zo uittermaten en hertelijk lief hebben, niet mogen in ruſt en vrede leven, en dat, om de zotheit, vuiligheit, en boosheit van een ontaarde Vader, gelijk wy hier na zullen hooren.

Hy brengt haar ten huize van zijne Ouders.

Caſtelnovo dan, hebbende zyn lieve en deugtzame Perina t'huis gebragt binnen Niceen, zo wierd zy zeer vriendelijk van zyn oude Vader Jacomo de Caſtelnovo en van Fidelia zyn Moeder ontfangen. Zy ontfing van zyn Ouders alle vermaak dieze konden bedenken, om te toonen hoe verheugt zy waren over haar Soons goed geluk in dit Huwelijk.

Haar onderlinge liefde.

En aangaande, de nieugetroude, die hebben malkanderen zo uitnemende lief, datze denken, dat'er geen Hemel op aarde is te vergelijken by het vermaak datze hebben in elkanders by wezen.

Maar helaas! deze ongemeene vreugde, en duurde niet lange. Want den ouden

ouden Baron Jacomo de Caſtelnovo, zijnde nu ontrent 68 jaren oud, geeft zyn vuile luſten en ongeregelde genegentheden zo verre den loſſen toom, dat hy de eerbare en kuiſche Perina lagen leid.

Zijn Vader verlieft op haar.

Op dat hy dan te beter tot zyn vuil en bloedſchandig voornemen mocht komen, zo beweegde hy zyn Soon (om hem van de hand en van huis te krijgen) den Oorlog te volgen, en dienen den Hertog Karel Emanuel, of den Prince Amadeus Victor zyn Soon en Erfgenaam, dewelke met haar Oorlogs troupen waren gereſolveert den Hertog van Feria Vice-Roy van Milanen met zyn Spaanſche Regimenten te verdrijven uit Vercellis, Caſſal, en de andere Steden van Piemont.

Zijn liſt om zijn Soon van de hand te zenden.

Zyn Soon Caſtelnovo, gantſch niet denkende dat'er zo een fenijnige ſlang ſchuilde, onder de groene bladeren van zyn Vaders gezuikerde woorden en aanradingen, maakt zich tot den Oorlog gereed, en na dat hy zyn waarde Perina menigmaal gekuſt, en zy hem met vele zuchten en tranen omhelſt had, verlaat hy zyn huis en Stad, en gaat den Hertog en zyn Armade vinden in Piemont.

Dat hem gelukt.

De oude grijzert over zyn Soons vertrek zeer verblijd zijnde, ſmukte zich heel mooy op, en gaat veel netter en jeugdiger gekleed dan hy ooit gewoon was; ja zyn vuile luſt, had hem in gedaante zo verandert, als ofze een heimelijke kunſt en kracht had, om oude lieden jong te maken, en dezen verdroogden grijzert in een jeugdigen Jongeling te veranderen. Om kort te gaan, zyn begeerlijkheit is zo onnatuerlijk geil en dertel, dat hy hem niet kan onthouden uit haar gezelſchap, nog by haar zijnde, zich niet kan onthouden van haar te kuſſen.

Hy liefkooſt haar.

D'onnozele Perina, deze groote beleeftheit en vriendelijkheit van haar Schoonvader ten goede nemende, en dezelve vergelijkende by de groote wreedheit van haar eigen Vader, zo denkt zy, arme eenvoudige ziel, datze ten dezen aanzien nu alzo gelukkig is, als zy te vooren ellendig was.

Maar de oogen van de ſnedige en deugtzame Fidelia, haar Schoonmoeder, zagen wat verder, als de hare, want zy bemerkende haar Gemaals onmanierlijke en dwaze gemeenſchap die hy betoonde aan de jonge Perina, haar Soons Vrouw, als mede zyn verandering in humeur en kleeding, en voornamentlijk zyn ongewoonlijke verrukking van zinnen en gepeinzen, en zyn zugten en ongeruſtigheit in zyn Bed en in zyn ſlaap, begint achterdenken te krijgen dat'et haperde; zy dan, meer uit deugtzame wijsheit, als zotte Jaloersheit, overwegende van hoe grooten gewichte, dat haar Mans dwaze begeerlijkheit was, ontrent zyn eigen Schoondochter, neemt eindelijk de vrymoedigheit, en ſpreekt hem met tranen in d'oogen, hier over aan, en zoekt hem met alle beweeglijke redenen van zyn vuil bejag af te trekken. Maar bemerkt eens de ydelheit en lichtveerdigheit van zyn geiligheit en Godloosheit, van zyn gedachten en voornemens: Want al haar Gebeden en afradingen dienen veel eer om zyn luſt en geilheit vaſt te zetten, als om die af te trekken, en brengen veel eer Olie om het vuur te vermeerderen; als Water, om de vlam van zyn vervloekte geilheit te bluſſen; zo dat hy, meenende dat hy nu ſtond op de weg om zyn beeſtachtig vermaak te verkrijgen, als een Profaan en Barbariſch man, haar niet meer noemd zyn Wijf, maar zijne Medea, en dat nog erger is, uit hitte, beide van zyn booze luſt en onrechtveerdige toornigheit, hy ſweerd, dat hy haar haaſt uit deze wereld in een ander zal helpen, 't welk hy ook in der daad volbrengt, door haar eigen Dienſtmaagd Jerantha, (daar hy voor dezen ook veel meê gemald had) die hymet vijfhonderd Dukaten beweegd, om zyn deugd-

Zijn vrouw krijgt vermoeden van zijn voornemen.

Zoekt hem van zijn dwaze drift af te trekken.

't Geen hy euvel opneemt.

zame Gemalinne, daar hy twee-en-veertig jaren in den Huwelijken staar meé geleeft had, te vergeven, met eenig Vergift, dat deze booze Dienstmaagd, deê in een wit Zop, datze zomtijds 's morgens was gewoon te maken, en aan haar Juffrou te brengen, en geeft haar dat, 't welk ingenomen zijnde, zo verspreid hem 't Venijn, in haar Aderen, en verdrijft de radicale vochtigheit van haar leven, en kracht, zo dat het binnen acht dagen, deze goede, oude, en deugdelijke Vrouwe in haar Graf, en haar Ziel in 't ander leven brengt. Tot groote droefheit van Perina, en al haar Vrienden.

Hy doet zijn Vrou door zijn Meid vergeven.

Doch dien Godlozen Grijzerd, al hoe wel hy in zyn hert lachte, wiste nogtans zo den Hypocrijt te speelen, als of hy de droevigste Man van de wereld was.

Terwijl dat deze droevige Tragedie gespeeld word te Nicé, zo is ondertusschen den Oorlog by geleid, tusschen Spanjen en Savoyen, zo dat onzen Castelnovo wederom t'huis komt, alwaar hy, denkende zich te verheugen met zyn jonge Gemalinne, zo ongelukkig is dat hy moet treuren over de dood van zyn oude Moeder, weinig denkende, wat'er d'oorzaak van was.

Perinas Man komt weder te te huis.

Zyn oude geile en moordadige Vader, schoon hy, om zyn vuiligheit te bedekken, opentlijk treurde, over zyn Vrouws dood, en hem verblijde over zyn Soons wederkomst, zo was hy evenwel daar en tegen innerlijk over 't eerste verblijd, en over 't lest bedroeft, om dat hy, zijnde [illegible] van zyn Vrouw ontslagen, achte dat hem niemand meer in de weg was, als zyn Soon.

Waar over zich zijn Vader bedroeft.

Om dan te beter, (zo hy meende) tot zyn vervloekt voornemen te geraken, beweegd hy zyn Soon, om na Maltha te gaan, alzo eenige groote Pensioenen en Officien, in 't kort zouden vergeven worden, onder een zeer eerlijke schijn, want hy te voren van daar de eere van de Ridderschap had ontfangen, en daar nu konde verkrijgen een Pensioen gedurende zyn leven lang.

Des beweegt hy zijn Soon na Maltha te gaan.

Na dat dan alles tot de reize gereed was gemaakt, en Perina ernstelijk had gebeden, en haar Man vastelijk beloofd had, dat hy op 't spoedigste zou wederkomen, zo geleid zy hem over den Berg tot Villa Franca, in haar Koets, alwaar zy beide, met onderling zugten, kussen, en tranen van elkander hun afscheid nemen. En dus keert Perina wederom al treurende na Nicé.

D'onnatuurlijke Vader, in zyn verdoemde lusten brandende, denkt dat hy nu de baan klaar heeft, alzo hy nu met zyn Schoondochter alleen t'huis is, en nu van haar zyn wil zal krijgen, 't zy met lief of leet.

Tot dien einde, geeft hy haar de geheele Regeeringe en opzicht over zyn huis, om daar door te beter tot zyn voornemen te komen: nauwelijx dan zyn vijftien dagen verlopen na zyn Soons vertrek of hy vindende haar op haar Kamer spelen op de Luyt, openbaart haar (na dat hy wat gepeinst, gehoest, en haar gekust had) zyn brandende genegentheit en begeerte.

En ontdekt Perina zijn geile begeerte.

De beestachtigheit en onverwachtheit dezer woorden, deden Perina, eerst boven maten schaamrood worden, en niet te min toornig, en daar na terstond wederom heel bleek zien met droefheit en versmadinge, en zijnde niet machtig op te kroppen of aan te horen zyn Godloze praat, veel min te verdragen zyn hatelijke bywezen, zo heeftze tot bescherming en bewaring van haar kuisheit, die zy verre boven haar leven achte, hem een scherpe antwoord en bittere weigeringe gegeven, en zijnde bedroeft te zien zulken Godloze Vader, die zyn eigen Soons Bed zoekt t'onteeren, zo werptze haar Luyt weg, en verlaat haastelijk zyn tegenwoordigheit en haar eigen Kamer: Waar op hy, op zyn Lippen beet van boosheit, en liet het hooft hangen van spijt. Maar hy, echter niet

Zy ontzet zich daar over.

op-

ophoudende van haar over al na te volgen, en moeilijk te vallen, wist zy niet hoe zy deze ſtorm zoude ſtillen, en dit vuur van boze luſt in hem bluſſen, en ſtond hier over zeer beducht en bedroeft. Want helaas! zy is zo ongelukkig dat haar eigen Vader Arconeto en Motjen Dominica te St. Jan de Mauriene zyn, haar lieve en waarde Man in Maltha, en haar Schoonmoeder Fidelia in den Hemel; invoegen dat zy geen trouwe Vrienden heeft aan wien zy dezen haren droevigen ſtand zou mogen openbaren. En is ten uitterſte verlegen.

Zy dan in deze bedwelmtheit en verſlagentheit zijnde, neemt Pen en Papier, en veel eer met tranen als met Inkt, ſchrijft een zeer beweeglijke Brief aan haar Gemaal, dat haar genegentheit verdiende, en haar eer vereiſchte, dat hy op 't ſpoedigſte t'huis quam. Zy ſchrift aan haar Gemaal.

Dezen Brief, geeftze aan Benedetto Sabia, een vertrouwt Vriend van haar Man, die dezelve aan hem behandigt: welke den Brief ontfangende, houd het daar voor dat het is een zoete liſt en looze trek van haar over groote genegentheit om hem weêr t'huis te krijgen by haar: En alzo hy niet geern zyn hope van bevorderinge in dat Eyland zou verliezen, die hem de Grootmeeſter nu al belooft had, zo vaardigt hy zyn Vriend Sabia met'er haaſt wederom af, met een Brief tot antwoord op de hare. Die haar verzoek voor een zoete liſt neemt om hem na huis te trekken.

Ondertuſſchen dat Sabia na Maltha is, zo laat de oude Caſtelnovo niet na, om haar tot zyn wil en overſpeelige luſt te trekken, tot onuitſprekelijk verdriet van Perina, welke ieder uur een jaar dunkt te wezen, eer zy haar Gemaal van Maltha ziet komen, wanneer ondertuſſchen niet hy, maar Sabia arriveerde met een Brief van haar Man, waar in hy haar verzekert, dat hy zyn zaken zal voortzetten met alle mogelijke ſpoed, om zo veel te eerder by haar te wezen. Zyn Vader klampt haar andermale aan boort.

Perina zulx verſtaande, werpt haar zelfs uit enkel droefheit en verdriet op 't Bed, en van daar wederom op de vloer, om datze zag datze bedrogen was in de hoope van haar Mans wederkomſte. Dus levende in haar ellende en benautheit, en ziende dat haar Schoonvader by zyn geile en onnatuurlijke Sollicitatien voegde hartrakende dreigementen, om alzo met geweld tot zyn vervloekte onkuiſche begeerte te komen, zo beſlootze eindelijk om niet alleen zyn ongehoorde geiligheid maar ook zyn wraakluſt te ontvlieden, heimelijk de vlucht te nemen, na St. Jan de Mauriene, om nog eens te beproeven, de vriendelijkheit van haar eigen onvriendelijke Vader Arconeto, 't welk zy op zeker nacht in 't werk ſteld, met hulp van Sabia, en komt alzo tot St. Jan de Mauriena: alwaar, hoewel zy niet waarlijk welkom was, by haar Vader Arconeto, zo is evenwel haar eere en leven beter bevrijd van de boze luſt en wraake van haar geile Schoonvader Caſtelnovo: Niet te min, d'oorzaak en manier van haar vlucht, en voornamentlijk haar Gemaals afwezen, in al deze hertbrekende quellingen, quelt haar ſteeds zo bitterlijk, datze heel bleek en ziekelijk word: waar op zy reſolveert Sabia wederom na Maltha te zenden met een twede Brief aan haar Man, in hope, dat die zyn wederkomſt zou uitwerken, 't welk d'eerſte niet had konnen doen: en daar in ſchreef zy; dat nademaal hy Maltha niet had willen laten, om Niceen te zien, om harent wil, zy nu Nicé had verlaten, om te leven, of veel eer, om te ſterven te St. Jan de Mauriene om zynent wil: Zy bekende dat haar genegentheit zyn wederkomſt begeerde, die hy haar niet vergunt had; en dat een, aan welke hy zeer nau verbonden was door de natuur, had gezogt haar t'onteeren, 't welk zy van herten volgens haar plicht had tegen geſtaan: In 't kort, dat hy hem moeſt haaſten om haar te zien, zo hyze ooit dacht meer te zien, dat zy dit genoegen in haar Graf mocht dragen, datze hem Hy voegt by zijn gebeden dreigementen. Zy beſluit tot haar Vader te vluchten. Zend andermaal iemand na haar Gemaal.

mocht

mocht ontdekken een geheim, 't welk zy voor de gantſche wereld wilde verbergen, behalven voor hem.

Zijn Vaders quelling over hare vlucht.

Terwijlen Sabia hem wederom met allerſpoed na Maltha begeeft, met deze tweede Brief, zullen wy een weinig ſpreken van d'oude Caſtelnovo, dewelke ziende dat zyn Schoondochter Perina gevlugt was, en dien volgens zyn hope met haar, is hier over zeer bekommert en ontſtelt: zo dat hem zyn gedachten dubbelt quellen en pijnigen, eerſtelijk, dat hy van zyn hope en begeerte verſteken was, en ten anderen dat zy zyn geil verzoek en genegentheit tot haar zal ontdekken aan haar Man zyn Soon, 't welk hem van alle kanten de grootſte ſchaamte en ſchande van de wereld zou veroorzaken.

Haar Gemaal komt by haar ten huize harer Vader.

Belangende nu den Ridder Caſtelnovo, hy en had zo haaſt den tweeden Brief van zyn waarde Vrouwe niet ontfangen, en daar uit verſtaan haar vertrek en heimelijk vluchten uit Nicé na St. Jan de Mauriené, en d'oorzaak van dien, of hy begaf zich zeer ſpoedig op de reis, en quam wel haaſt, by zyn lieve Perina, ten huize van zyn Schoonvader Arconeto. Deze twee getrouwe Torteldui[illegible]kens, achtende malkanders tegenwoordigheit haar grootſte gelukzaligheit op aarden, kuſſen en omhelzen elkander met de grootſte affectie en liefde ter wereld, om te betoonen hoe aangenaam deze by een komſt voor haar beide was.

Hy verſchrikt over zijn Vaders geile drift.

Hy, hoorende, wie d'oorzaak was, van al haar verdriet, ſtond zeer verſteld, over deze vreemde en onverwachte tijdinge, dat zyn eigen Vader in de Winter van zyn hoogen Ouderdom, had getracht zyn eere en Bedde te verontreinigen in de Perzoon van zyn Huisvrouwe Perina, neemt haar in zyn armen en kuſt haar, verheffende op het hoogſte haar kuisheit, en pryzende hare beſcheidentheit en voorzigtigheit in 't vlugten, zijnde zelfs wel geresolveert te blijven te St. Jan de Mauriene by haar Vader Arconeto, en niet weder te keeren na Nicé tot zyn Vader Caſtelnovo: Maar wat is de Menſch veranderlijk: want naulijks had zyn Vader verſtaan, dat hy van Maltha was wedergekomen, en hem te St. Jan de Mauriene onthield by zyn Gemalinne Perina, of zend derwaarts een Edelman aan zyn Soon, met een Brief, vol berou en leedwezen over zyn Misdaad, biddende ootmoedelijk om vergiffenis.

Zijn Vader bid hem om vergiffenis.

Gy zyt, ſchreef hy, *het eenig ſteunzel van mijn Ouderdom en vermaak of trooſt van mijn leven; maakt my zo ongelukkig nog ellendig niet, datmen my ſtraffe over mijn eigen ſchande, en uw afwezen: Maar breng uw Gemalinne te rug met u, want ik verklaar hier opentlijk voor Hemel en aarde, dat ik haar voortaan om haar eerbaarheit, alzo zeer eeren zal, als ik die te vooren uit een geile dertelheit getracht heb te ſchenden.*

Hy en zijn Gemalin ſmooren de zaak, en trekken naar huis.

Deze deugtzame en Godvrugtige Brief werkt zo kragtig op het gemoed van de Soon, en zyn kuiſche Perina, dat zy deze zake verſmooren, en binnen acht dagen van St. Jan de Mauriene, wederom na Nicé keeren, alwaar hun de Vader verwelkomt en vriendelijk onthaalt, die zig uitwendig zo bedroeft toont, dat de gedagtenis daar van, hem de tranen uit de oogen parſt: invoegen dat hy, voldoende 't geen hy belooft had, met groot berou en leedwezen hun om vergiffenis bid, 't welk zy hem voort openhertig toeſtaan; zo dat de gerugte en gedagten hier van t'eenemaal verdwijnen, als oft'er nooit geweeſt ware, en de partyen wederzijds zo verzoent, dat'er geen ding in de wereld, de ruſte van deze verzoeninge ſchijnt te konnen verſtooren; Maar helaas! wy zullen het tegendeel zien: Want de oude Caſtelnovo, niet tegenſtaande al deze religieuſe belofte en ſincere vertooningen van boetveerdigheit en tranen; zo haaſt als hy

Zy vergeven hem zijn fout.

de

de friſſche ſchoonheit van 't bevallig aanzicht van Perina wederom begint te zien, zo komt het vuur van onkuisheit wederom uit de aſſche, en word zo groot, ja grooter als ooit te vooren. Want overwegende, dat'et onmogelijk was om ooit tot zyn voornemen te geraken, zo lang zyn Soon leefde, zo neemt hy voor, om hem door Vergift om te brengen. Tot dien einde om te toonen dat hy een wanſchepzel der menſchen is, en het moordadigſte voorbeeld van een gantſch verbaſterde Vader, dat ooit deze of veele voorgaande eeuwen voortgebragt hebben, zo begeeft hy zich wederom tot zyn helſche Jerantha om den Soon (als te vooren de Moeder) voor vijf honderd Ducaten om hals te brengen.

Zijn Vader andermaal door haare ſchoonheit in liefde ontſtooken, beſluit zijn Soon van kant te helpen.

Maar als zy in 't eerſt, daar niet aan wilde, belooft hy haar te Trouwen, by aldien zy 't zelve wil aanvangen en volbrengen. Dit lokaas was zo kragtig, dat zy, denkende van een ſlegte Dienſtmaagt of Cameniere een groote Mevrouw te worden; datelijk zyn verzoek toeſtaat; en dat deerlijk is te verhalen, in minder als zes dagen uitvoert.

Hy doet hem door die meid vergeven, die zijn Vrou vergeven had.

Op deze ſchielijke dood was Perina zo verſlagen, dat zy van hertzeer meende te ſterven, ja haar zelfs in een vloed van tranen te verdrenken; En gelijk zy veel klagelijke tekenen van ware droefheit toonde, over de dood van haar Gemaal, niet minder dede zyn Vader Caſtelnovo over zyn Soon, dien hy hertelijk ſcheen te beminnen, en boven maten zeer te beklagen. Doch hy, kon de rouwe over zyn Soons dood zo konſtelijk niet aanſtellen nog veinzen, of, d'ongelukkige Perina, overleggende wat'er te voren gepaſſeert was, vermoede ſterk dat hy een hand in deze dood hadde; en gelooft ook ten deele, dat Jerantha insgelijx daar aan vaſt is, alzo zy nu veel meer het hoofd om hoog ſteekt, en veel gemeenzamer is geworden met haar Heer en Meeſter, dan ooit te vooren: En gelijk haar Jalouſie vermeerderde door haar hertelijke droefheit, zo bragtze haar tot een zeer gepaſſioneerde en geweldige reſolutie van wrake, beide tegen hem en tegen Jerantha, zo zy maar in 't toekomende kan verzekert worden, dat zy haar Gemaal vermoord en vergeven hebben.

Perinaas droefheit en zijn gewaande rou daar over.

Zy krijgt vermoede dat hy haar Man vergeven heeft.

Om nu hier in vaſt te gaan, redeneert zy aldus by haar zelfs, dat, zo haar Schoonvader, zyn Soon, haar Gemaal, omgebragt had, dat deze zijne boosheit en haat tegens hem ontſtaan is uit een beeſtachtige luſt tot haar; en dat hy nu aan een kant geholpen zijnde, hy haar nu wederom haaſt aan boord zou leggen; dit doende, proteſteert zy, zich ſcherpelijk aan hem te willen wreeken, 't welk hem niet min als zyn leven koſten zal.

En beſluit zijn Moord te wreeken.

En voorwaar wy en behoeven niet verre te gaan om d'uitkomſte en waarheit van dit haar achterdocht te zien; want binnen weinig weken, na dat haar Man begraven was, komt hy wederom het Kaſteel van haar kuiſche eerbaarheit beſtormen: zy, zulx gemerkt hebbende, bejegent hem wat koel, doch met zulk een afkeerigheit niet, als te voren, en dat om hem te meer gaande te maken, en te bequamer te verſtrikken, en alzo hare boosheit en wrake aan hem te plegen. En gelijk haar Schoonvader in zyn geile min tot haar volhard, zo ook zy in haar wraakluſt tot hem, en dat te meer, om dat zy merkt dat Jeranthaas dikke buik genoeg te kennen geeft, dat zy de Hoer geſpeelt heeft; en dat nog ſlimmer is, na haar vermoeden, met haar ſnoode Schoonvader: zo dat zy nu den geweldigen ſnellen ſtroom van haar wraakluſt niet langer konnende ſtuyten, vervalt zy tot deze moordadige Godloosheit, dat zy een Eed doet, van eerſt den Heer en Meeſter, en daar na de Camenier om hals te zullen helpen, gelijk hare gedagten haar ingeven, dat zy eerſt de Moeder, en daar na de Soon gedaan hadden.

Haar Schoonvader ſpreekt haar weer van liefde aan.

Zy bejegent hem ter verſtrikkinge met zo veel waarheit niet.

Nu, ondertuſſchen, alzo deze oude Boef haar Schoonvader, wederom zo on-

onbeſchaamd word, dat hy haar moeyelijk valt, en tot oneer verzoekt, zo word Perina zo ontaard van haar voorige deugden, en haar zelfs zo ongelijk, datze na veerlerley ſmeekingen, zeer geveinsdelijk zyn beede ſchijnt in te willigen, en zyn verzoek toe te ſtaan, doch met een moordadig oogwit, om hem aan kant te helpen.

Haar liſt.

Dit zondig en dodelijk ſtuk aldus geſloten zijnde, ontbrak'er niet dan de voleindinge: zy verſchillen alleen in de manier en omſtandigheden: De Schoonvader is gezint by de Dochter te Bed te gaan, de Dochter by de Schoonvader; maar beſluiten beide, dat de nacht en niet de dag, deze geile daad ten einde zal brengen. Zyn reden is, om d'achterdocht en toornigheit van Jerantha t'ontgaan, wien nu, ſchoon zy op het uitterſte ſwanger gaat, hy weigert te trouwen, maar Perinaas reden is, dat zy zyn eigen Bed bevlekken en beſchamen mag met zyn bloed, en niet de hare; maar inzonderheit, op dat zy hem te gevoegelijker vermoorden en doorſteken mag: en hier in zyn zy eens, tot dien einde is niet alleen de nacht maar ook de ure tuſſchen hun beſtemt: Dezelve nu verſtreken zijnde, en Caſtelnovo in 't Bed, brandende van ongedult en begeerte na haar komſte, hy nergens anders als op zyn vuile luſten denkende, nog zy dan op haar wreede boosheit en wraakluſt: komt zy al zoetjes in zyn Kamer treden, niet in haar onderklederen en nacht gewaad, maar in dagelijx habijt en volle poſtuur, en met een Ponjaard in haar mouw; de Kamerdeur na haar geſloten hebbende om dat haar niemand in dit haar moordadig voornemen ſtuiten mocht, genaakt zy zyn Bed, en hy zig oprechtende om haar t'omhelzen en te kuſſen, en zy zyn bloote borſt ziende, als een uitzinnige, trekt haar Ponjaard uit, uitende deze woorden: *Gy ſnoode Hoerejager en Moordenaar, dit geſchied om het leven van mijn eigen eere en om de dood van mijn waarde Man, uw' Soon*; en hem alzo ettelijke doodſteken gevende, laat zy hem wentelen in zyn bloet, zonder hem reſpijt te geven van een woord te ſpreken, alleen dat hy een zucht of twee haalde zo als zyn ziele haar affcheid nam van het lighaam; de Knechten in huis zulx horende, lopen na zyn kamer, en vinden daar Perina uitlopen, al-om beſprengt met zyn bloed, hebbende de bloedige Ponjaard in haar hand. Zy ſtaan verbaaſt over dit moordadig en droevig gezicht, waar op zy haar vatten, en 't geruchte daar van door de Stad vliegende, laten haar de Rechters die nacht vaſt zetten. Om dit feit dat zy niet gezint en is te ontkennen, maar te bekennen, als veel eer daar over roemende, dan treurende.

Zy doorſteekt hem op het Bed.

De Knechten komen op 't gerucht toeſchieten.

Zy werd gevangen genoomen.

Jerantha dit ten eerſten vernemende, is grotelijx beducht, dat haar twee begane Moorderyen nu aan den dag zullen komen, en daar op, zo na-gaande als zy was om haar leven te behouden, verbergt zy haar heimelijk ten huize van een waarde vriend in de Stad, die met het geruchte van deze Moord nu vol was; Ja 't wort ook over de Alpes verſtrooit, en haaſt ruchtbaar binnen St. Jan de Mauriene, alwaar ſchoon haar Vader Arconeto haar hier te voren niet en mocht zetten, nochtans is hy over dit haar moordadig beſtaan en aanſtaande gevaar zeer bedroeft.

De vergeeffter van haar Man en Schoonmoeder verbergt zich.

Ongeveer twee dagen daar na word zy voor de Rechters gebragt, alwaar zy haar feit rond uit bekent, niets tot harer verſchoninge inbrengende dan dat zy volkomelijk wiſte dat haar Schoonvader Caſtelnovo, en zyn Hoere Jerantha, haar Man ten minſten vergeven hadden, zo ook niet met een zyn Moeder Fidelia; ſchoon de Rechters nu reden hadden dit te vermoeden, om het ſchielijk vluchten van Jerantha, nogtans nu dit het vermoorden van haar Schoonvader geenzints konde verſchonen, word onze ongelukkige Perina veroordeelt om te han-

Perina bekent het feit, en waarom zy 't gedaan heeft.

hangen, en daar op wederom na de Gevangenis gezonden op dat zy haar bereiden mocht om te ſterven.

Werd veroordeelt te hangen.

Doch de raad van zommige, en de vriendſchap en medogentheit van andere, die het zeer jammerde, van wegen haar jonkheit en uitnemende ſchoonheit, en die haar zeer prezen om haar kuisheit, getrouwigheit, en liefde tot haar Man, brachten zo veel te weeg, met ſterke aanradingen, dat zy appelleerde van de Sententie te Nicé tot den Raad van Chambray (de Hooftſtad van Savoyen) waar heenen zy binnen korten tijd gebragt wierd.

Haar Vrienden appelleeren tegen 't Vonnis.

Belangende, nu, Jerantha, die hield haar zo heimelijk verborgen, datmenze nergens kon vinden, hoe zeer dat na haar gezocht wierd. Doch zy bleef echter niet lang ongeſtraft, want dit toeval van haar Heer en Meeſters moord, en de gevangenis van Perina, of om eigentlijker te zeggen, Gods rechtveerdig beſluit en Godlijk oordeel, brengen haar in de ſcherpe en bittere ſmerten van barens nood. De doodelijke nepen, flaauwten, en tormenten pijnigen haar zo, dat zy zelf, haar Vroed-vrou, en de Wijven die by haar zyn, gelijkelijk oordeelen, dat het voor haar onmogelijk is de dood t'ontgaan: Ziende dan geen hope van leven, en dat haar barens ſmerten haar alrede hadden gemaakt tot een beeld des Doods, begind haar de worm der conſcientie zodanig te knagen, datze niet alleen haar bedrevene Hoererye, maar ook zelfs, haar dubbelde moord belijd, en verloſt daar op van een jonge Soon, en word alzo, door Gods voorzienigheit en haar eigen belijdenis, den tweeden dag na haar verloſſinge, om deze hare vuile en moordadige zonden in de Gevangenis gezet, en den derden dag gehangen en verbrand binnen Nicé, en haar aſſchen in de lucht geworpen.

De vergifter bekent in barensnood de Moorden.

Werd gehangen en verbrand.

Tot beſluit van deze Hiſtorie, zo keeren wy wederom van Nicé tot Chambray, van de doode Jerantha tot de levende Perina, alwaar dien doorluchtigen Raad (ten aanzien van haar vermaarde kuisheit, en zonderlinge liefde tot haar Man, als mede om haar Edele afkomſt en jonge jaren, de Sententie van Nicé matigt, en in plaats van gehangen te worden, veroordeeld aldaar, dat haar de rechterhand zal afgehouwen worden, en in een eeuwige Gevangenis opgeſloten binnen Nicé: 't Welk alzo uitgevoerd zijnde, zo heeft de Goddelijke rechtveerdigheit, en het overdenken van haar overledene Man, en de levende droefheden en ſmerten haar zo gequelt en gepijnigt, dat zy niet lang in de Gevangenis heeft geleeft; maar verging zeer haaſt, verdorde, en ſmolt wech door een quellige Teeringe, en eindigde alzo haar dagen boetveerdiglijk, werdende boven maten zeer beklaagd van haar Maagſchap, en beweend van haar Vrienden en goede bekenden; en ten ware dat de liefde haar verblind had, en haar toorn en wraakluſt al te veel over hare gedachten en voornemen gezegepraalt hadden, zy had al immers zo gelukkig geleeft als zy ellendig geſtorven is, en geſtrekt tot een alzo groote çieraad van haar Land, als Jerantha en d'oude Caſtelnovo haar Schoonvader, een laſter en ſchandvlekke waren.

Perina werd gevonniſt de Rechterhand afgehouwen, en in een eeuwige Gevankenis gezet te werden.

Zy ſterft in den Kerker van hartzeer.

DONA DOMINICA,

Dochter van

DON PEDRO DE CARDINAS,

Opperbevelhebber in de West-Indiën;

En haar Gemaal

DON RODRIGO DE CORTEZ,

En Anderen.

Dominica, vervoert door minne en geile brand,
Brengt haar Gemaal door list met helsch Vergift om 't leven,
En heeft zich na zijn Moord tot snooder quaat begeven
Maar sneuvelt door een Strop van Beuls en Rechters hand.

Ouders en opvoeding van Dominica.

IN de Stad Granada, woonde over eenige jaren een oude Juffrou, geheten Dona Alicia Cervantella, van zeer Edele afkomst, die by haar onlangs overleden Man, Don Pedro de Cardinas, welke in de West-Indiës een opperste Bevelhebber zijnde, gestorven was, hadde twee kinderen, een Soon en Dochter, d'eene Garcia, en d'ander Dominica genaamt. Hy was 20 en zy 18 jaren oud; hy was lang van Persoon, maar niet heel mooy, en zy kort, maar uitnemende schoon. Haar Moeder, die van haar Vader geen rijke Weduwe was gebleven, heeft echter haar twee kinderen zeer eerlijk en deugdelijk opgebragt, en hieldze fraay in de kleeren, ja ging zelfs daarom te slegter gekleed.

Zy merkt, dat haar Soon is van een zoete en zagtzinnige aard, zeer verstandig en gauw; maar zy ziet met droefheit, dat het verstand van haar Dochter, nergens na zo groot is als haar schoonheit, en dat haar kuisheit verre zal te kort schieten by haar verstand: daarom heeftze hem veel liever als haar, doch hout echter zo een wakend oog over al haar doen, datze haar als noch hout binnen de palen van eerbaarheit en gehoorzaamheit, als houdende het verre beter, dat zy als een goede Moeder van haar bemind, als gevreest wierd, of dat de vreeze en liefde, by beurten elk haar werk mochten doen op haar jeugdig hert.

Don Hyppolito verzoekt haar ten Huwelijk.

Daar is een oud rijk Edelman van zeer Edelen huize in de Stad, geheten Don Hyppolito Sevino, omtrent 70 jaren oud, zeer gequelt met de Gicht, dezen ouden Hyppolito, word verlieft op dit jonge Jufferken Dominica, en verzoekt haar van haar Moeder ten Huwelijk, die, zyn geld meer beminde als haar Dochter zyn Ouderdom; Maar Don Garcia, op de veelvoudige smeekingen van zyn Zuster, eindelijk overwonnen zijnde, veranderde zeer haast zyn Moeders opinie

opinie en hoogachtinge van Hyppolito, zo datze ten laatſten, hem alle drie afwijzen.

Maar hy zulx niet achtende, houd echter aan, of 't haar lief of leed is, en komt alle dagen en alle uren haar bezoeken. Doch zy worden zyn zotte onbeleeftheit en ſufferyen moede, en byzonder Dominica, dewelke hem alzo zeer beſpot, en veracht, als hy haar bemind. En, achtende hare ſchoonheit en jaren nu een Man waardig (na hare jaren) is zo ſtout en oneerbaar, datze haar Moeder bad haar van een Man te willen verzorgen. Want, om haar eige woorden te gebruiken, zy zeid, datze moede is alleen te ſlapen, en alleen te leven, en ten vollen gereſolveert is, haar jeugd, en ſchoonheit niet langer te verwaarloozen. Werd afgeſlagen. Zy verzoekt haar Moeder om een Man.

Haar Moeder beriſpt met deugdelijke woorden, haar onbeſchaamtheit, en zeid, zo zy die oneerbare neigingen verzaakt en God vreeſt, en dient, hy dan zonder twijffel na zyn groote goedheit haar wel een Man zal beſchikken tot zijner tijd: Maar haar weeldrige Dochter is niet te vreden met dit antwoord van de Moeder, want zy is zo onbeſchaamd, datze haar Broeder gedurig bid, dat hy doch op het kragtigſte en ſpoedigſte by haar Moeder zoude aanhouden om een Man voor haar. Daar hy eerder om lacht, als gehoor toe geeft. Maar als hy wederom by zich zelfs overdenkt, haar lichtveerdigheit en dertelheit, vreezende het quaatſte, en op datze hier na haar zelfs en haar gantſche huis, geen ſchande zoude aan doen, zo handeld hy hier over met zyn Moeder, die met hem van een, en 't zelve gevoelen zijnde, zyn verzoek meer toeſtaat als weigerd, 't welk hy zyn Zuſter aandiend, die daar over zo verblijd is, als zy te vooren misnoegd was. Werd van haar Moeder beriſpt. Haar Broeder beweegt daar haar Moeder toe.

Het gebeurde niet lang daar na, dat Dominica, met haar Moeder, zijnde op een groote H. Dag 's morgens in de Kerk van de Benedictiner Moniken, en leggende achter haar op de kniejen, haar devotie zo kout was, datze, ziende een fraay jong Edelman, koſtelijk gekleed, insgelijx op zyn kniejen in zyn Gebeden, niet verre van haar, wenkt haar Moeders knecht om by haar te komen, en luiſtert hem in 't oor, dat hy ſtillekens zal gaan vernemen, wat dat voor een jong Cavalier is; haar Moeders knecht, vragende des Edelmans knechten wie hy was, komt haaſtelijk by zyn jonge Juffrou, en zegt haar in 't oor, dat het is Don Rodrigo, Soon en Erfgenaam van Don Emanuel de Cortez, daar op haar hert van vreugde opſpringt, en op 't eerſte gezicht hem tot haar Man begeert, meer als iemant ter wereld, ja boven alle aardſche gelukzaligheit. Zy neemt voor datze haar Moeder en Broeder niet met vreden zal laten, voor datze dit Huwelijk met Don Rodrigo hebben klaar gemaakt; welke door haar ſterk en onbeſchaamd aanhouden beweegt zijnde, zich hier over met malkander beraden, en de zake goed en vorderlijk vinden, als een Huwelijk dat voor hun beide eerlijk was. Zy begeert door zeker toeval Don Rodrigo tot Gemaal.

De Soon wil hebben dat zyn Moeder eerſt het Ys zal breeken by Don Rodrigo, maar de Moeder wilt de Soon opleggen, en dat hy een goede gelegentheit zal waar nemen, om hem t'haren huize te nodigen, om met haar te ſpreken: 't welk Don Garcia zo gelukkig doet, dat hy hem daar brengt. De moeder Cervantella, na veel Hooffſche Complimenten en redenen, komt tot de zake, hy ziet haar Dochter, en vindende haar boven maaten ſchoon en gau, heeft 'er behagen in, en bemindze, en neemt tijd om met zyn Vader hier over raad te plegen, want zyn Moeder was voor dezen geſtorven. Haar Moeder ontdekt hem de zaak.

Don Emanuel (zyn Vader) geen ſmaak hier in hebbende, zoekt 'er zyn

Zyn Vader zoekt hem daar af te trekken.

Soon af te trekken, alzo hy weet dat Dona Cervantella arm en van kleine gelegentheit is, als zijnde zeer bekommerd en beslommert met de schulden van haar overleden Gemaal.

Maar Rodrigo, 't zap der liefde, al te diep ingezogen hebbende, verlaat daarom zyn beminde Dominica niet, maar geeft'er goede hoop dat alles wel gaan zal; waar over de Dochter verrukt is met vermaak, en de Moeder en Soon met goed genoegen.

Don Hippolyto besluit Don Rodrigo uit jalouzy van kant te helpen.

Ondertusschen dat Rodrigo zyn Dominica dus onderhiel, wierd den ouden suffert Hippolyto daar over zo jalours, dat hy voornam Rodrigo van kant te helpen, hopende als dan de schoone Dominica wel te zullen krijgen.

Maar eer hy zulx in 't werk steld, dankt hem gevoeglijxst, eerst aan Rodrigo te schrijven, dat hy zoude assistant doen van zyn verzoek. Rodrigo, dezen Brief ontfangen hebbende, beantwoord de zelve, waar over Hippolyto zo verstoord was, dat hy, verstaande, dat Rodrigo dien zelven avond, als hy deze Brief van hem ontfing, by Dominica was, ten huize van haar Moeder, voor neemt, hem die nacht, zo als hy zoude uitkomen, om na huis te gaan, te vermoorden; en om dat heilloos stuk uit te voeren, laad een Pistool met drie Kogels, en wacht zo op zyn komst, maar 't ongeluk wilde juist, dat Don Garcia by geval uit quam gaan alleen, om een Vriend, die niet verre van daar woonde te gaan bezoeken: Hippolyto, meenende dat het Rodrigo was, brand op hem los, en treft hem zodanig dat hy dood ter aarde viel.

Hy doorschiet uit misverstand haar Broeder.

Werd door Don Rodrigo by de kop gevat, en in hechtenis gebracht.

Deze moord, was zo haast niet bedreven, of Hippolyto, wierd door de neerstigheit van Rodrigo, nog dien zelven nacht by de kop gevat, en in hechtenis gebragt, en wierd 's anderen daags morgens, volgens 't Vonnis der Rechters aan een Galge gehangen, stervende zonder eenig berouw of leedwezen.

Wy komen nu wederom tot Don Emanuel de Cortez, welke verstaande dat zyn Soon Rodrigo gedurig was ten huize van Dona Cervantella, by haar Dochter Dominica, en hoorende nu, van deze moord aan haar Soon voor haar deur bedreven, daar zyn eigen Soon toen binnen was, op wien het eigentlijk was gemunt, daar over zeer was misnoegt; en alzo hy hem van haar wil scheiden, en van een ander Partuur voorzien, zo zend hy hem na Asualos, een Landhuis van hem omtrent 10 mijlen van daar te Landewaard, met strenge last en bevel daar te blijven tot nader ordre. Rodrigo is boven maten zeer bedroeft, dat hy zo van het gezigt van zyn schoone Dominica word berooft, en zy, zo het scheen, was niet min ontstelt.

Rodrigoos Vader verzend hem om 't Huwelijk te beletten.

Maar naulijx was'er een maand verlopen na zyn vertrek, of Dona Cervantella, hebbende by aflijvigheit van haar Soon, iemand van doen om haar zaken waar te nemen, schreef hem een Brief, zo, om haar zelfs wille, als op 't verzoek van haar Dochter, dat hy doch geliefde weder te komen, zo hy hare zaken behertigde, en haar Dochters vermaak zocht, en eenige aandringende redenen meer daar by voegende.

Dominicaas Moeder schrijft aan hem.

Dominica, schrijft desgelijx, en voegt by de Brief een Diamant Ring van haar vinger.

Rodrigo, ontfangt beide deze Brieven, en beantwoord dezelve, schrijvende dat haast zoude komen, en toonen dat hy de zake van herten meende.

Zo haast hy beide deze Brieven had afgevaardigt, beraad hy hem den volgenden dag, en houd het niet voor goed zyn Vader zo haast te vertoornen door ongehoorzaamheit, en door zo een haastig vertrek van Asuallos, om die reden, dat de liefde van Dominica, hem in langen tijd niet konde rijk maken, maar

dat

dat zyn Vaders misnoegen, hem lichtelijk en zeer haast konde arm maken. Waar op hy resolveert tegen haar volstandig, en tegen zyn Vader gehoorzaam te zyn, en zich nog een weinig na de tijd te voegen, vertrouwende, dat Dominica, alzo getrou en kuis, als schoon is, en alzo stantvastig tegen hem als hy tegen haar is. Maar helaas! daar in heeft hy zich jammerlijk bedrogen gevonden, gelijk in 't vervolg zal blijken.

Hy besluit tegen Dominica volstandig, en tegen zijn Vader gehoorzaam te zijn.

Want, Dominica, alzo zy dertel en onkuis was, en het vertoeven van Rodrigo, boven zyn belofte, en haar verwagtinge, haar veel te lang viel, zo sprong zy uit den band, en bleef hem niet getrou in zyn afwezen, maar liet haar schandelijk misbruiken van twee jonge Edellieden van Granada, die zy heimelijk dikwils hare liefde mededeelde, 't welk zy evenwel zo bedektelijk niet konde beschikken, of haar Moeder wierd'et gewaar, en willende haar aftrekken van die vuile zonde van Hoererye, zoektze haar eerst met zagtigheit, door tranen en Gebeden tot beter zinnen te brengen, maar ziende dat'et niet en hielp, dreigt haar te beroven van haar Vaderlijk Erfgoed, en haar in een Klooster of Kerker te werpen, om daar haar dagen te eindigen.

Zy laat haar in zijn afwezen schandelijk misbruiken.

Maar dit spreken van de Moeder vermogt niet met allen by de Dochter, het vuur van haar onreine lust wierd daar door meer ontsteken als gebluft: 't welk zy merkende, als een zorgvuldige en wijze Moeder, om haar eigen en haar Dochters schande te verhoeden, sluit haar op in haar Kamer, alwaar Dominica, uit spijt, toorn, en droefheit, datmen dus haar vryheit benam, om haar vermaak en wellust te nemen, heel ziek wierd, mager en bleek, en zo het Bedde hield, 't welk de gauwe Moeder op nam als een goede gelegentheit, om wederom aan Rodrigo te schrijven, dat hy zyn t'huiskomst zoude verhaasten: want zy vreesde dat haar Dochters buik in zyn afwezen mogt beginnen te groejen, en dik te worden, dan zouden al haar spillen in d'assche leggen.

Haar Moeder tracht haar daar te vergeefs af te trekken.

Zy sluit haar op. En onbied Rodrigo.

Zy maand hem op zyn belofte, en schrijft van haar Dochters groote liefde tot zyn Perzoon, en verlangen naar zyn komst, en datze daar van ziek te Bedde legt, de Teering heeft, en te vreezen staat, datze het besterven zal: zo dat hy haar ziende, naulijx kennen zal: indienze dan komt te sterven, zal 't zyn schuld zyn, dat hy voor God niet zal kunnen verantwoorden.

Rodrigo, die goeden hals, is hier over zeer verslagen, dat zyn uitblijven zo hy niet beter weet, is oorzaak van deze ziekte, en de zelve t'eenemaal uit zuivere liefde spruit.

Hier op dan met zyn zelfs raad plegende, zo belast hy de Bode van zijnent wege te zeggen, dat hy alles ter zijden stellende, des anderen daags by haar zal zyn, en haar Brief by monde beantwoorden, over welke boodschap, de Moeder en Dochter heel verblijd zyn.

Hy belooft haar ylings by te komen.

Rodrigo, volgens zyn belofte, komt te Granada, bezoekt Cervantelle en haar zieke Dochter Dominica, d'eene groet hy met complimenten, en d'ander met kussen.

Dominica, die voor hadde, hem haar Lighaam, en niet haar herte te geven, ontveinst hare genegentheit tot hem, ziet hem heel bangaan, al of haar liefde tot hem, en de zijne tot haar, veel weerder by haar was, als de heele wereld, en dierbaarder als haar leven.

Dominica ontfangt hem met een geveinst harte.

Maar in tegendeel Rodrigo, meent zo als hy spreekt, en spreekt, zo als hy meent, ja hy is zo oprecht in zyn liefde tot haar, als zy geveinst en vals is tegen hem.

Hy dan, roemde in haar schoonheit, en triumpherende in haar jonkheit, ver-

Hy beweegt zijn Vader tot het Huwelijk.

verkrijgt eindelijk met veel moeiten zyn Vaders conſent, en Trouwt haar. De Bruiloft word gehouden binnen Granada, met groote pracht en ſtaatzy.

Nooit Man droeg hem zo eerbiedig, minzaam, en beleeft tegen zyn Vrou, als hy tegen zyn Dominica, want hy denkt, dat haar kleeding niet koſtelijk nog keurlijk genoeg kan zyn voor haar, ja, hy hadze zo bezind, dat hy haar gewillig toe liet te gaan, waar zy wilde, en te komen als 't haar beliefde, recht tegen de gewoonte van meeſt alle Spanjaards, die het meer voor zotheit als wijsheit houden, datmen de Vrouwen zulken ongebonden vryheit geeft, gelijk in andere landen, 't welk wy waarachtig zullen bevinden in de jonge Bruid Dominica.

Zijn liefde tot haar.

Zy verachtt hem.

Want hoe haar Man haar meer bemind, hoe zy hem meer veracht, waar over hy bedroeft, en zyn Schoonmoeder verſtoort is, en zyn Vader murmureerd.

Maar gelijk het verlooren arbeid is, datmen een Moor wil waſſchen, en wit maken, zo konnen zy met haar alle niet te weeg brengen dat Dominica haar Gemaal bemind, ja naulijx datze by hem ſlaapt. Hy ſtelt hier in groot hertzeer, die hem een langzame quyninge aanbrengt in ernſt, gelijk zyn Vrouwe die te vooren had in jok. Daarom zy hem dan te meer haat, om dat zyn ziekte en ſwakheit hem niet toelaat de plichten des Huwelijks aan haar te volbrengen. Doch, zy behoeft daar voor niet te zorgen, nog eenige hertzeer daar in te ſtellen; want zy neemt haar vermaak en beeſtachtig plaiſier buiten, terwijl haar zieke Man van quelling en verdriet t'huis by na leid en ſterft. Hy beweend zyn ongeluk, dat hy haar getrouwt heeft; en nogtans heeft hyze zo hertelijk lief, dat hy zelf niet qualik van haar ſpreken wil, nog zulx van een ander niet wil hooren, 't zy in zyn by of afwezen.

Waar door hy in een kwynende ziekte vervalt.

En haar liefde tot hem is zo verkout, al is de zyne tot haar zo vierig, dat zy hem in drie dagen naulijks eens ziet, of twee woorden met hem ſpreekt alsze hem ziet, en nogtans als hy zo gelukkig is, dat hy haar gezicht en gezelſchap mag genieten, zo is hy daar over zo verheugd, dat het ſchijnt dat hem zyn pijn voor die tijd pais geeft, en dat zyn ziekte overgaat.

Zy beſluit hem van kant te helpen.

Maar Dominica, in plaats van deze groote liefde en trouwe genegentheit, met weer liefde te vergelden, vat zulken haat en duivelſche boosheit in haar herte, datze niet alleen voorneemt haar Gemaal door Vergift van kant te helpen, maar 't zelve ook volbrengt, en dat in dezer voegen: Zy ontdekt dit heilloos voornemen aan haar Kamer-maagd Deniza, (dieze te vooren had vertrouwt het geheim van haar Hoererye, en daar na van haar overſpel,) en geeft dezelve vijftig Dukaten, daar by doende veel ſchoone beloften van zorge te dragen tot hare bevordering, zo dat dit ellendig wicht hier in conſenteerd: daar op zy malkander de hand geven, en zweeren getrouw te wezen.

Zy brengt hem door hulpe van haar Meid met Vergift om.

Dit duivels verbond, was zo haaſt niet opgerecht, of ſtellen 't ook in 't werk. Deniza, haald zeker ſterk Vergift by een onbekende Apoteker, verre van daar woonende, en doet het zelve, in tegenwoorheit van haar Vrouwe, in een witte Sop, voor Rodrigo toegemaakt, 't welk Dominica nemende, 's morgens aan haar Man geeft, onder ſchijn, dat hem zo wat warms heel dienſtig was, en zeer verſterken zoude; daar van hy voor den avond ſtorf.

En doet hem aanſtonds begraven.

Zyn Vader Emanuel de Cortez, was op die tijd gereden na Sivilien, om een gewigtige zake, welke gelegentheit van zyn afwezen, deze boosaardige Dominica waarnam, om haar ſchelmſtuk te beter te bedekken: Zy laat het doode Lighaam met'er haaſt kiſten, en met weinig omſlag of pracht begraven, niet na zyn ſtaat en qualiteit, tegen de opinie van haar Moeder Cervantella, die zeer be-

bedroeft was over het haaſtig afſterven van Rodrigo, vreezende dat haar Dochter hem een quaad Papje gekookt hadde.

Dit treurſpel, dus geeindigt zijnde, geeft Dominica, haar ongeregelde luſten den vryen toom, loopt dikwils heele nachten ravotten met de vryers en gedebaucheerde jonge Edellieden, daarze te vooren meê kennis gehad heeft, ja maakt het zo grof, datze word tot een ſpot voor de booſte, en tot een jammer voor de beſte in Granada: ja haar eigen Moeder is beſchaamt met haar te ſpreeken, en haar Schoonvader wil haar niet zien. Doch 't vervolg dezer Hiſtorie, zal ons in 't korte toonen, hoe de rechtveerdige God, over dit ſchepzel zyn toorn laat vallen, en als by trappen haar brengt op zyn Goddelijk wraak-toonneel.

Zy geeft haar ongeregelde luſten de toom.

Twee maanden zyn naulijx verloopen, na dat zy haar vroome en deugtzame Man zo wreedelijk en ontijdelijk na 't graf gezonden had, of zy, verdronken in haar vuile geile luſten, tot haar eigen ſchande, tot haar Moeders ſmerte, en haar Schoonvaders verachtinge, trouwt Don Louis des Andrada, een van haar voorgaande Minnaars.

En trouwt Don Louis de Andrada.

Hy wiſt wel wie zy was, hy zogt by haar geen eerbaarheit, die hy wel wiſt datze al lang quijt was, maar rijkdom, dieze had, en die hy hoopte dat zyn vervallen ſtaat zou onderſtutten.

Maar, ten leſten, als hy zag, dat haar rijkdom zo groot niet en was als hy zich ingebeeld had, en haar welluſtige begeerte zyn verwagtinge verre te boven gingen, zo dacht hy, dat'et meer als tijd was, wijs te zyn, en niet te volgen het exempel van zyn voorzaat Rodrigo, die haar te grooten vryheit gaf, maar dit weeldrig beeſt in toom te houden.

Hy houdze dan heel nau in dwang, en niet veel beter als een gevangen in haar kamer, en haar uitſporige gedachten moeten buigen onder de jalourſheit van haar nieuwe Gemaal, welke, niet zonder reden by zich zelfs dacht, al had hy haar voor dezen tot zyn Hoer gemaakt, zo wil hy echter nu niet toe laten, dat zy van hem een Koekkoek maakt.

Dieze nau in toom houd.

Maar Dominica, heeft nog al ſlimmer te verwachten, dat is maar een beginſel van ſmerten: want haar Man Andrada, willende haar ongebondentheit zo intoomen, datze nooit meer tot haar oude ranken en quade parten zou vallen, hield haar heel kort van geld, nam haar beſte kleederen, al haar Ringen, Ketenen en Juweelen van haar, in welke dingen de Spaanſche Juffers een groot deel van haar aardſche gelukzaligheit ſtellen.

En van al haar çieraden berooft.

Dominica, huilt en krijt over deze groote verandering, en ziet nu het groot onderſcheit dat'er is tuſſchen haar twee Mans, de groote liefde van Rodrigo, en de hardigheit van Andrada: zy ſpreekt haar Moeder aan, om haar met haar Man te verzoenen: Maar dewijl zy buiten haar kennis dit Huwelijk had aangegaan, zo wil zy met haar niet te doen hebben.

Haar Moeder wijſt haar op haar klachten van de hand.

Ondertuſſchen, hoe nau dat Andrada haar bewaard in zyn huis, zo moet zyn wakker en jalours oog, dit onbekend ongeluk zien, dat hy zo haaſt niet uit zyn huis is, of zy heeft een Lieutenant in zyn plaats, met welke zy haar vuiligheit pleegt; zo datze ongetwijffelt ook deze haar tweede Man zou vermoord hebben, zo wel als d'eerſte, zo God hem niet bewaard, en haar boosheit verhindert had, door een ander deerlijk en wonderlijk toeval, en waar in Gods rechtveerdige voorſienigheit klaarlijk blijkt.

Zy leeft in overſpel.

Want de vijftig Dukaten die Deniza van haar Juffrou had genoten, om haar Meeſter Rodrigo te vermoorden, hadden haar nu mooye kleederen en een nieu-

we Vryer verſchaft, wiens naam was Hugo, die de mijnen maakte als of hy haar wilde trouwen, maar had zulx niet in zyn zin, met wien zy zo lang malde, dat ze zwaar geraakte, 't welk zy voor al de wereld verbergde, behalven voor Hugo, die, dit merkende, uit vreeze van de ſtraf, of, datmen hem zoude dwingen haar te Trouwen, en derhalven genootzaakt zyn, voor haar en 't Kind, de koſt te winnen, daar hyze niet kon winnen voor zich zelf, verliet Deniza, en vertrok heimelijk van Granada na Muricia: 't Welk, Deniza zo zeer quelde, en zo euvel op nam, datze, ontrent een maand voor de tijd van een jonge Soon verloſt zijnde, dezelve, by-na zo haaſt verworgde, en 't leven benam, als hy 't van haar en van God door haar ontfangen had, en wind het dien zelven avond in een ſchoone witte Linnen-doek, en bind met een Pakdraat een groote Steen daar aan, en draagt het die zelve nacht een half mijl verre aan een Water-poel, buiten de Ooſt-poort van de Stad, en worpt'et daar in, 't welk terſtond ten gronde neerzonk.

Haar Dienſtmaagd buiten Huwelijk in de kraam gekomen, vermoord haar Kind.

Deze Kindermoord dus volbrogt hebbende, zo neemtze die nacht haar Logiment in de naaſte Herberg, dat een armelijke plaats was, daar St. Jans Hooft uit hing, daarze by de Waard en Waardinne klaagde, datze gevallen en haar bezeert hadde.

Naulijx, een uur daar na, komt'er een Knecht rijden om zyn Paard te water te brengen, in dezelve Water-poel, zyn Paard ſnuffeld, ſchrikt en ſpringt, en wroed zo lang met zyn voeten in 't Water, en ſnuift met zyn neuze, tot dat'et, ten laaſten, de Pakdraat, zo 't ſchijnt gebroken zijnde, het witte Kleed, te voorſchijn komt, en op het Water drijft, 't welk de Knecht op het vreemd gelaat van zyn Paard, maar inder daad door Gods wonderlijke beſtieringe, doet ophalen, en het zelve openende, in de tegenwoordigheit van eenige andere, die daar by 't Water quamen loopen, om te zien wat dit wezen mogt, vind daar in een ſchoon jong gebooren Kind, 't welk zy alle oordeelden, van d'een of d'ander Hoer, die'er de Moeder van was, omgebragt te wezen; om welke uit te vinden, zy al de bygelegen huizen door zoeken, en vinden ten leſten Deniza, in haar Herberg, daar de Officieren, die ondertuſſchen hier by gekomen waren, een Vroedwijf en eenige andere bedaagde Vrouwen by haar beſtellen, om haar t'onderzoeken; deze geven getuigenis, dat zy dien dag van een Kind verloſt was, daar op wordze gevangen gezet, en 's anderen daags te Recht geſteld, daarze met de Pijnbank gedreigt zijnde, bekende, dat zy het Kind verworgd en verdronken hadde, waar over zy verwezen word, om des anderen daags gehangen te worden.

Haar Kinder moord werd op een wonderlijke wijze ontdekt.

Werd daar over gevonnift gehangen te werden.

Hier op haar zonden gebiecht, en haar ter dood bereid hebbende, wordze 's morgens gebragt ter plaatze daarmen in de Stad gewoon is executie te doen, daar veel volx by een was; zy dan op de Ladder ſtaande, en haar voorige belijdenis herhaald hebbende, bekend daar by noch, dat zy uit laſt van haar Juffrou Dominica, haar Meeſter Rodrigo had vergeven, hier over ſtaan al de aanſchouwers verſchrikt, en de Rechters verbaaſt, die, om de waarheit hier van beter uit te vinden, haar van de Ladder doen afklimmen, om tegen Dominica geconfronteert en gehoord te worden, welke in 't midden van haar zorgeloosheit gegrepen, en voor de Rechters gebragt wierd, alwaar zy buiten haar verwachting hoord, wat haar Kamermaagd Deniza beleden heeft, aangaande de moord van haar eerſte Man Rodrigo: Zy ſchreeuwt en ſcheld met groote hevigheit Deniza voor een Toveres en Duivelin, en vervloekt de ure datze ooit zo een Adder had gevoed, om haar hert en leven af te knagen. Doch zijnde by de Rech-

Zy ontdekt op de Ladder ſtaande de begaane moord aan Rodrigo.

Waar op Dominica tegen haar gehoort werd.

ters

ters ook gedreigt met de Pijnbank, heeft alles met meerder ſtoutigheit als boetveerdigheit beleden.

Zy belijd het gruwelſtuk.

Het Vonnis van Deniza wierd verandert, want zy veroordeelt gehangen te worden om haar eerſte moord, en haar Lichaam daar na verbrand te worden tot aſſche, om de tweede.

Werd ter Galge verweezen.

En, Juffrou Dominica wierd verwezen om gehangen te worden; wat tranen de Moeder om Dominica ſchreide, en wat moeiten, zy, en haar Schoonzoon Andrada deden met ootmoedige Requeſten, het mocht niet helpen, het Joffertjen moeſt hangen.

Wijze op welke zy ter dood ging.

Men dede Deniza eerſt de Ladder opklimmen, die, een lang, fraay jong Vrouwenſch was, zy ſtorf met groot berou en leedwezen over haar zonden en misdaden. Terſtond daar na, quam Dominica, die de ydelheit des herten, en de vuiligheit der Ziele had opgeſchikt en toegeruſt in haar beſte kleederen, en koſtelijkſte verçierzel, 't welk was een Purpren gewrogte Fluweelen Tabbaard, en een nette groote gezette Kraag, en voorts alles op het keurlijkſte en koſtelijkſte; maar dat deerlijk is, zy was alzo zorgeloos voor haar Ziel, als zinnelijk op haar kleeren, en zorgvuldig voor haar Lighaam: Want de Prieſters en Moniken in de gevankenis by haar zijnde, konden haar niet neerſlagtig maken, maar gelijk daar, zo ook hier op de Ladder, begindze te vloeken en te evelen, zo tegen haar tweede Man Andrada, als tegen haar Dienſtmaagd Deniza, die zy zeide, dat nu eer voor den Duivel gevaren was, als tot God overgegaan: Maar geen vonkje van genade, nog ſchijn van droefheit kond men zien in haar oogen, nog hooren in haar woorden, over het vermoorden van haar vroome Man Rodrigo: Zy praatte daar niet dan een deel ydele dertele praat, dat d'aanſchouwers bedroefde, en verveelde te hooren; zo wierd dan dit ydel Joffertjen van de Ladder geſtooten, die alzo vuil was in haar ſterven als in haar leven: Zijnde in haar dood zelfs ongelukkiger als haar Kamermaagd Deniza, en lichtelijk alzo ledig van genade, als haar de Duivel kon wenſchen. Maar God is de Heere der Gerechtigheit, en de Vader der Barmhertigheit, aan wien ik haar bevolen late.

Sterft op een deerlijke wijze.

Mevrouwe La VASSELAY,

En haar Gemaal de Heer

De MERSON,

Soon van Monsieur

De MANFRELLE.

La Vasselay, reeds grys van oude, en groen door min,
Berooft uit jalouzy, door dolle drift gedreven,
Haar kuische Dienstmaagd en haar' Egemaal van 't leven,
En sterf op 't moord Schavot des moorders Gemalin.

La Vasselays Gemaal sneuvelt in den Oorlog.

In de Stad van Mans, de Hoofstad der Provintie van Maine in Vrankrijk, woonde ten tijde van Louis de XIII. een Juffrou van 63 jaren, geheten la Vasselay, van zeer goeden huize, en groote middelen, die haar onlangs overleden Gemaal Monsieur Froyset, haar had nagelaten, als hy wierd verslagen in den Oorlog van wegen de Koninginne Moeder Maria de Medicis, in 't beschermen van Pont de Saey, dat toen besprongen en ingenomen was door den Koning haar Soon. Zo datze toen Weduwe was van haar tweede Man; hebbende ontrent 25 jaren te voren haar eerste Man verlooren. Zy dan, wederom Weduwe geworden zijnde, hadde naulix 6 maanden rouwe gedragen over haar tweede Gemaal, of was wederom gerefolveert een derde te nemen.

Besluit ten derde maale te trouwen.

En niet tegenstaande dat veel oude Weduwenaars, en eenige rijke Edellieden, en aanzienlijke Raads-heeren van die Stad haar ten Huwelijk verzogten, zo was nochtans alles vergeefs, want de ydelheit van haar gedachten was zodanig, dat zy meende, zy was te jong voor haar lieden, of zy waren te oud voor haar, ja haar jeugdige lust scheen zulken wet te stellen aan haar ouderdom, datze haar jonge jaaren schijnt te lochenen, want zy leid haar roukleederen af, en gaat haar zelfs oppronken in een jeugdig çierlijk gewaad, zy poeyert haar hair, schildert en blanket haar aanzigt, met voornemen om geen oude suffert te hebben, maar een brave jonge Vryer te trouwen.

Merson aard en handel.

Gedurende nu den tijd, dat deze oude Zottinne, haar zelfs tot een spot en spreekwoord maakte van alle menschen, door haar lichtveerdig bedrijf, zo komt zeker Jongman t'huis van het Land van Maine, genaamt Monsieur de Merson, komende van zyn reize in Italien, wiens Vader woonde tusschen la Val en Gravell, geheten Monsieur de Manfrelle, een Man van goeden huize, en rijk, en de Merson, was zyn tweede Soon, dewelke in een jaar tijds, dat hy in Italien was geweest, daar hem zyn Vader had heen gezonden, om ervarentheit te krijgen in allerley zaken, zo weinig had gevordert, dat hy vergetende de Tale te leeren,

leeren, en alle genereuse oeffeningen te hanteren, had in geen ding zo grooten vermaak, als in den tijd te verdrijven met Hoeren en snoeren, zo dat hy in Vrankrijk wederkeerende, niet geladen met deugden en ondervindingen van goede zaken, maar met ondeugden en schulden: Doch om hem zelfs wat schoon voor te doen, en een luister te geven aan zyn reizen, had hy meê gebragt, of liever geborgt en te leen genomen eenige Italiaansche manieren van spreeken en complimenten, waar van hy zich wonderlijk wist te dienen, in alle gezelschappen, Bruiloften en Maaltijden; maar als zulken handel en wandel de Vader zeer verdroot, te meer dat hem ieder week, ja by na elken dag een nieuwe Reekening en schuld Brief wierd t'huis gezonden, zo trok hy zyn handen t'eenemaal van hem af, niet willende met iemand van zijne crediteuren te doen hebben; 't welk de Merson op nam, dat hy met een quaad hooft, en opgetogen ziel, zyn zelfs op nieuws werpt in nieuwe en swaare schulden; en willende niet langer verdragen zyns Vaders vermaningen en bestraffingen, zo pakt hy met'er haast en onbedacht al zyn Bagagie by een, verlaat zyn Vaders huis, rijd na Mans, met voornemen dien Winter aldaar zyn tijd over te brengen: ten deele hopende dat zyn Vader in zyn afwezen zyn schulden zal betalen, maar veel meer en bezonderlijk daar het oog op hebbende, om een rijke jonge Juffrouw of een oude rijke Weduwe tot zyn Wijf te krijgen, wiens staat en rijkdom, zyn hoovaardy moch ondersstutten, en zyn excessive verquisting en wellustigheit staande houden en voeden; en in der daad, al was hy in de twee eerste deelen van zyn hoope bedrogen, alzo zyn Vader, zyn schulden niet wilde betalen, nog eenige schoone rijke Juffrouw hem Trouwen, zo heeft hy zeer haast het derde en laatste, te weten, een oude rijke Weduwe gekregen, geheten Mevrouwe la Vasselay, de welke, alzo zy menigmaal had gehoord van de Mersons Fame en schoone Personagie, en hem eens had gezien in een Predikatie, en tweemaal op twee verscheide Bruiloften, daar zyn konst en gauwigheit hadden getoont, dat hy een voornaam Dansser was, wierd zo zeer op hem verlieft, datze niet eer ruste voor datze hem, door middel van een oud Raadsheer van het Presidiale Hof van die Stad, Monsieur de Pruneau geheten, tot haar Man had gekregen.

Hy bied la Vasselay zijn liefde aan.

Deze dorre Ouderdom dan dus gekoppelt zijnde aan de groene jeugd, May aan December, de jonge en dertele de Merson, aan de oude en geile la Vasselay, zo kon 't niet wel anders uitvallen, als tot hun beider verdriet en verderf.

En trouwt haar.

Want de Merson, hebbende naulijx twee maanden getrouwt geweest, kreeg zodanigen afkeer en walging van haar vervallen Ouderdom en gerimpeld voorhooft, en andere gebreken, die d'Ouderdom gemeenlijk voortbrengen, dat hy geen werk meer van haar maakte, maar dag en nacht zyn vermaak by andere Dames zochte, en voorts zyn tijd doorbragt in alle ydele en lichtveerdige plaisieren.

Balgt in 't kort van haar.

Welk leven en bedrijf, een groote haat en jalouzy in la Vasselay veroorzaakte, ja zodanig, datze 't zelve zogt te wreeken op haar Dienstmaagd Gratiana, een arm Edelmans Dochter, oud ontrent 18 jaren, van middelbare gestalte, neigende eenigsints tot vettigheit, hebbende een frisse bloedrijke complexie, blinkend Vlassen hair, in der daad allesins zeer minnelijk en schoon: Met deze Gratiana vreest zy, dat haar Man gemeenzamer is dan d'eerbaarheit en kuischheit toelaten, en evenwel zy heeft hier toe maar twee slegte en ongefondeerde redenen, dat is, haar lichtgelovigheit en jaloursheit. Want zy was alzo kuisch en eerlijk, als schoon en bevallig.

Haar spijt en jalouzy daar over.

't Is waar, de Merson, was al wat dertelijk verliefd op Gratiana, had al dikwils haar kuisheit lagen geleid, maar alles te vergeefs, want zy zeide hem rond uit, eens voor al, dat al was zy maar een arm Edelmans Dochter, echter zy dankte God, dat haar ouders haar zo deugdelijk hadden opgebragt in de School van eere, dat zy liever wilde sterven, als de Hoer zyn van eenig Edelman of Prince ter wereld. Welke kuische antwoord en Edelmoedig voornemen, de vlammen van zyn geile en ongematigde genegentheit tot haar zo uitbluschten, dat van toen af hy zyn onreine lust veranderde in reine en eerlijke liefde tot haar, en zwoer, dat hy haar zoude eeren als zyn Zuster. Alhoewel nu, dat zy beide deze zake geheim hielden, voor la Vasselay, niet te min, gelijk het d'aard is van de jalouzye niet te luisteren na eenige reden, nog geen geloof voor goed te keuren als haar eigen, zo vertrouwt zy vastelijk, dat hy meer by Gratiana slaapt, als by haar, 't welk zy sweerd te zullen wreeken, en geeft ook ten laasten haar vervloekte passie zo verre den toom, datze d'onnozele Gratia na ziekelijk zijnde, door Vergift, 't welk zy in een warm Suipen gedaan had, van 't leven beroofde.

Zy vergeeft haar Dienstmaagd.

De Merson, verstaande by-na alzo haast de dood van Gratiana, als haar ziekte, was daar over bedroeft en zeer misnoegd, en niet anders konnende bevroeden, of zyn Wijf had ongetwijfeld deze dood veroorzaakt, en haar jalousie in moord verandert: en derhalven vreezende, dezelve gang te gaan, neemt hy voor, haar heimelijk te verlaten: en om haar des te meer te plagen, zo neemt hy al haar Obligatien, Rente-brieven, huur Cedullen, Koop-brieven, Overdragten, als mede al haar Geld, Zilverwerk, Juweelen, en kostelijken Huisraad: En laat ook een verbod doen aan al haar Huurlieden, dat zy aan haar niet een penning Renten zullen betalen, latende haar niet meer behouden, als datze pas leven konde; en als zy het minste dachte of verwachte, klimt hy schielijk te Paarde, en rijd na zyn Vaders huis, met meeninge, om daar zyn meeste verblijf te houden, en al de tranen van zyn Vrouw, zyn niet machtig hem wederom te roepen ofte weer-houden. Ja, wat moeiten en schoone beloften, zy naderhant nog al dede, om hem te bewegen wederom te komen, 't was alles te vergeefs. Maar, 't geen dat haar 't aldermeest quelde en plaagde, was d'antwoort, die hy haar had laten weten in zeker Brief, waar in hy genoegzaam te kennen gaf, dat zy d'eenige oorzaak was van Gratianas dood, en dat hy derhalven vreesde, dat dezelve haar noch ellendig zou doen sterven.

Haar Gemaal verlaat haar, en neemt alles meê.

Verwijt haar by Brieven des Dienstmaagds dood.

Dit was een zeer groot torment voor 't oude Wijf, want de gedagtenis van de Mersons vermoeden als dat zy schuldig was aan Gratianas dood, doorsteekt haar hert met vreeze en droefheit: Want gelijk te vooren haar armoede hing aan zyn gunst, zo weetze hangt nu ook haar leven daar aan: Derhalven dan, om daar van bevrijd te zyn, besluitze in haar boos herte, om hem meê uit de wereld te helpen; om zulx uit te voeren, ontbiedze heimelijk la Valette, een Dienaar van haar Man, en presenteert dezelve duizend kroonen, om'er Gemaal van kant te helpen; maar ziende dat hy daar na niet luisteren wilde, mits hy in de grootheit van 't schelmstuk ook de grootheit van 't gevaar overwoog, zo gebruiktze een andere vond, en bied hem aan, indien hy haar wil uit de wereld helpen, dat zy binnen zes maanden, tot vergeldinge van dezen dienst, hem zal trouwen. Hy, overwegende, dat hy door dit middel, een rijk Man zou worden, en al zyn leven rijk genoeg zyn, belooft en zweerd dat hy het zal volbrengen: Welk heiloos verdrag, zy beide verzegelen met Eede en met kussen.

Waarom zy hem besluit van kant te helpen.

Koopt daar toe zijn Knecht om.

Kort daar na, volbrengt hy zyn vervloekt en moordadig voornemen, want als

als zyn Meester op een Generale Jacht wierd genodigt, door den Baron van St. Susan, Soon en Erfgenaam van Monsieur de Varennes, by de gemelde Stad Susan: als hy nu quam rijden na huis toe, in 't midden van een groot Bosch, omtrent het kleine Vlek van St. George, la Vilette, rijdende achter zyn Meester, lost zyn Pistool geladen met twee Kogels, schiet hem door de lenden in de Nieren, 't welk hem terstond van zyn Paard dood ter aarde deê vallen.

Die zyn Meester door schiet.

Deze Meester-moord volbragt hebbende, begint nu den listigen Hypocrijt te speelen in dit te verbergen, hy besluit dan by zich zelfs, dat hy zal zeggen, dat zy beiden wierden besprongen en aangevallen, en zyn Meester dood geslagen door eenige Rovers en Moordenaars, en om te maken dat het wat schijn had, en daar na geleek, zo laad hy zyn Pistool wederom, en schiet door zyn eigen Hoed, geeft zig zelfs een sneê over zyn linkerhand, en breekt zyn Rapier, neemt zyn Pistool en zyn Meesters Rapier, en werptze in een Poel daar dichte by, neemt insgelijx zyn Meesters Beurs en Horologie uit zyn Zak, en verbergt die heimelijk; ten laasten neemt hy twee kleine Touwen; met d'eene bind hy beide zyn voeten, en met d'ander maakt hy behendig zyn armen op zyn rugge vast, en zettende zig zelfs tegen een Boom, begint hy jammerlijk te weenen, te kermen en te krijten, erbarmelijk klagende over de Rovers, en Moordenaars van zyn Meester de Merzon: Daar op komen drie Edellieden van Brittanjen, reizende dien weg na Parijs toe, deze, hem door zyn schreeuwen gevonden hebbende, komen hem te hulp, aan de welke hy zeer omstandelijk verhaald, dat vijf struikrovers zyn Meester en hem waren aangevallen, dat zy beide, en bezonder zyn Meester hadden gevochten tot hen beschermínge, zo lang zyn Zweerd konde uithouden; dat zyn Meester was gedood met een Pistool, daar na uitgeschut en berooft van alles, en hy zelve deurschoten en gewond, en zo vast gebonden, gelijk zy zagen.

Zijn list om het schelmstuk te bedekken.

Als deze drie Edellieden met hertzeer dit droevig ongeluk zagen, en over zo een deerlijken en bloedigen spektakel ontstelt waren, sneeden zy terstond de Touwen los, daar hy meê gebonden was, en hebbende het doode Lighaam geconvoyeert tot aan het naaste huisken, lopenze het Bos op en neer, om die Dieven en Moordenaars te zoeken, dog te vergeefs, want zy hadden den Moordenaar zelfs by hen.

Hy dan, deze Edellieden bedankt hebbende voor hare affectie en liefde aan zyn doode Meester bewezen, en ook aan hem, gaat met een wonderlijke schijn van droefheit bezorgen, dat zyn doode Meester op het spoedigste, en betamelijkste mogt t'huis gebragt worden te Manfrelles, daar hem zyn bedroefde Vader ontfangt en begraaft, met overgroote rouwe, klachte, en tranen.

Ondertusschen geeft la Vilette hier van heimelijke kennisse aan la Vasselay, dewelke, al ist, dat zy innerlijk deze tijdinge ontfangt met het uitterste genoegen en blijschap, echter opentlijk voor 't oog van de wereld, om die daar door te beter te bedriegen; kleedze haar inden rouw, schijnende uittermaten zeer bedroeft te zyn; maar eer zes maanden verlopen waren, trouwtze (volgens haar heilose belofte) la Vilette.

La Vilettes gewaande rou over haar Mans dood.

Dog deze twee moordadige hadden naulijx zeven of acht maanden getrouwt geweest, of het quaad datze verdient hadden heeft hen getroffen, want la Vilette zullende met zyn Paard, na 't huis van Monsieur de Manfrelle rijden, (zyn Voorzaads Vader, daar hy groote questie meê hadde, over eenige Landen, en Brieven die Manfrelle noch by hem hielt,) begind het Paard, na dat het hem een geheele dag-reisens gerustelijk en welgedragen hadde, eerst te rugge te gaan, in

Zy trouwt den Moordenaar.

spijt

Die zich door een val van 't Paard doodelijk beseert. Ontdekt de moord.

spijt van spoor en sweep, en over einde steigerende, staande op zyn twee achterste beenen, valt los met hem achter over, en breekt by-na zyn borst en geheele Lichaam: zo dat hy, hebbende naulijx de macht om te spreeken, den adem hem begevende, niet dan de dood voor oogen zag, 't welk hem zeer verschrikt maakte, en zo benaude, dat hy, door Gods geest in zyn zondige ziel werkende, beweegt wierd te belijden, aan eenige Kooplieden die met hem reden, hoe zyn Godloze Wijf la Vasselay, hem beweegd had met haar beloften, om zyn Meester Merson te vermoorden; waar van hy nu hertelijk leedwezen had, en God om vergiffenis bad.

La Vasselay gevangen genomen.

Nu deze voornoemde Kooplieden, brengen hem in een Herberg binnen St. Georges, en elk ogenblik verwagtende, dat hy onder hen handen zou dood blijven, zenden zy te post, om het præsidiale Hof van Mans hier van te verwittigen, in welkers Jurisdictie St. Georges gelegen was, dewelke spoediglijk belasten, la Vilette aldaar tot hun te brengen, levend of dood: alwaar gekomen zijnde, bekende wederom de moord van zyn Meester, en beschuldigde la Vasselay, gelijk hier voor verhaald is: zo haast was hy daar op niet geëxamineert, of la Vasselay wierd gevangen genomen, dewelke met veel betuigingen en tranen alles ontkende, en wierp dit vuile schelmstuk van haar op hem. Maar de Rechters waren te wijs om te geloven deze haar swakke verdediginge: Terwijl zy dan met malkander raad plegen, komt Monsieur de Bremay, Vader van Gratiana, op 't gerucht van dit alles, en bezonder van la Vasselays gevangenis, alzo hy steeds vermoede en vreesde dat zy ongetwijfelt was oorzaak van de dood van zyn Dochter, alwaar hy haar daar van beschuldigde voor 't Hof van Mans,

Zy bekent de moorden.

dewelke op deze hare dubbele beschuldiginge haar veroordeelen tot de Pijnbank, en bekende voort op d'eerste pijniginge, dat zy d'eerste moord zelve gedaan, en de tweede aangeraden had: Waar op de Rechters, hem veroordeelen gehangen, en haar om levendig verbrand te worden, 't welk des volgenden daags alzo wierd geëxecuteert, op de gewoonlijke plaats des Gerichts, na-by de Hal, te Mans.

Zy werd levendig verbrand, en haar Man gehangen.

Aangaande, de bloeddorstige la Vasselay, zy was wel gezint haar te bedroeven over Gratianas dood, doch niet genegen te beklagen die van haar Man de Merson: Want gelijk zy vergiffenis verzogt, van de Bremay over het vergiftigen en vermoorden van zyn Dochter, zo sprak zy niet een woord, dat daar heenen strekte om Manfrelle vergiffenis af te bidden, van dat zy, zyn Soon had doen doorschieten: alleenlijk in 't bezonder bad zy God haar te willen vergeven d'ydelheit van haar jeugd, en in 't gemeen verzogt zy, de wereld te willen vergeten de misdaden van haar Ouderdom: Ende vermaande ernstelijk alle oude Weduwen en Vrouwen haar te spiegelen aan haar deerlijk exempel, en zo maakten de vlammen van het vuur en de Gebeden van haar mond een einde van haar Godloos leven.

De

De Hooftman
BENEVENTE,
Edelman van grooten Huize;
En zijne Dochters
FIDELIA EN CELESTINA;
Nevens des zelve Gemaal
ALONZO LUDOVICO.

Twee moordereſſen van een Vader, braaf van aard,
Gevoelen 's Hemels ſtraf en felle geeſſelzweepen,
D'een heeft zich door een ſtrik den gorgel toegenepen,
En d'ander ſnevelt op 't Schavot door 't Godlijk zwaard.

VEele jaren, na dat Duc d'Oſſuna van wegen den Koning van Spanjen was gemaakt Vice-Roy van Napels, woonde in de Stad Otranto in 't Landſchap van Apulia, een oud, rijk, en kloek Edelman van grooten huize, genaamt Kapitein Benevente, die by zyn overledene Huisvrouw Sophia Eleonora, Nichte van den Hertog van Piombino hadde twee Dochters, Fidelia en Celeſtina, en een Soon Richardo Alcaſero geheten. Ouders van Fidelia en Celeſtina.

Alcaſero, woonde niet t'huis by zyn Vader, maar meeſten tijd tot Napels, als een voornaam Edelman, in dienſt van den Vice-Roy, alwaar hy zich zodanig queet in alle Ridderlijke oeffeningen, dat hy de naam van een kloek en braaf Cavalier verkreeg. Maar wat belangt zyn Zuſters, waar van d'eene 20, en d'ander 18 jaren oud was, hield de Vader by zich, op dat zyn Vaderlijke zorge haar van een goed huwelijk mocht voorzien, en zyn ooge voorkomen en haar verhinderen met andere te trouwen, als hem behaagde en geraden dochte. Dapperheit harer Broeder.

Deze Hooftman Benevente, was van wegen zyn afkomſt, rijkdom, en Edelmoedigheit bemind en geëerd van den gantſchen Adel van Apulien, en om zyn menigvuldige dienſten, beide te Water en te Lande gehouden in zo grooten en hoogen achtinge binnen Otranto, dat zyn huis was als een Academy en Hoogeſchool, daar alle Edele Jongmans, zo van de Stad als van 't Land daar na toe quamen, om groote Paarden te berijden, na den Ring te loopen, en andere diergelijke hoffelijke Krijgs-oeffeningen te leeren en te practiſeren, waar toe dezen Heer Benevente, zo wel in zyn Ouderdom, als in zyn jeugd zeer genegen was: waar door het dan geſchiede, dat de ſchoonheit van zyn twee voornoemde Dochters, niet lang ongezien en onbegeerd konden blijven, want zy wierden met'er tijd zo boven maten ſchoon, en aangenaam van by wezen, datze met Krijgskunde harer Vader.

recht wierden gehouden voor een Meester stuk van de Natuur in aanzienelijke schoonheit, en voor het puikje niet alleen van Apulien, maar van geheel Italien.

Werden van veel Baronnen ten huwelijk verzocht.

Zy beide worden ten huwelijk verzogt van vele Baronnen en Cavaliers, zo binnen als buiten 's Huis: Maar hun Vader wil geen gehoor geven nog luisteren na iemand van allen, nog niet eens toelaten dat daar van gerept word by hem. Zy, in tegendeel, zyn zo ongemanierd, dat zy hier over zeer misnoegt zyn, en ten uitterstten bedroeft, datze moeten zien, dat eenige weinige jaren verlopen zijnde, zullen maken dat haar schoonheden veel eer zullen verwelken als bloeyen. Het is gemeenlijk zeer gevaarlijk voor d'Ouders haar zelven te vernoegen met het misnoegen van haar kinderen: want als de Natuur word tegen gegaan, zalze menigmaal ontaarden, en onnatuurlijk zich betoonen. Doch Fidelia en Celestina, willen noch eens de proef nemen, van eene vond en voorslag, eer zy haar misnoegen den losse toom geven, en het zeil strijken voor haar toornigheit en wrake.

Dat de Vader tegenstaat.

Zy ziende, datze haar Vader geenzins konden bewegen, om tot haar voornemen te geraken, nemen haar toevlucht tot hun Broeder, en hopen dat die zyn herte zal vermorwen en verzatten.

Haar Broeder zoekt den Vader daar toe te bewegen.

Alcasero, die zyn Zusters beminde, als zich zelfs, stelt haar verzoek in 't werk, en handelt daar over zeer ernstelijk met zyn Vader: welke, hem deze antwoord geeft: dat hy de Baron van Carpi heeft geschikt voor Fidelia, en den Ridder Bartholomeo Monteleon voor Celestina, en dat die binnen 15 dagen zouden komen tot Otranto om haar te zien: welke tijding, hem, en zyn Zusters zeer verblijden, maar helaas! haar blijdschap zal niet lang duren, want zy zal zo haast begraven als geboren worden.

Haar Vaders keur mishaagd haar.

Deze twee Edellieden komen op den voornoemden tijd, maar zy zyn hatelijk, en behagen de Dochters gantschelijk niet. Want de Baron van Carpi heeft een kromme rug, en ziet scheel: en Monteleon gaat mank met zyn een been. Zy dan beoogende voor alle dingen hun genoegen, zo nemenze deze resolutie in hun harten, datze liever willen Maagden sterven, dan te zien, datze zouden Vrouwen worden van zulke Mannen.

De Vader in tegendeel, zeid rond uit tot zyn Dochters, datze deze zullen Trouwen, en geen andere. Zy worden daar op geparst van hun Vader, en zeer moeyelijk gevallen van de twee Edellieden, om de zake ten einde te brengen, en dit contract te bevestigen. Doch Fidelia en Celestina toonden duidelijk en zonder veinsen dat zy daar geen smaak in hadden, en met een valsche schijn van courtoisie en beleeftheit weigeren zy het rond uit aan de Vader, en aan de Vryers in generale termen. Hy is onstuimig over haar ongehoorzaamheit, en de Minnaars leggen deze weigering op d'eerbaarheit van de Dochters liever als op haar onwilligheit, en hoopen, datze met'er tijd nog wel tot hun oogwit zullen geraken.

Zijn ongenoegen daar over.

Terwijlen zy nu dus bezig zyn om haar vryagie voort te zetten, zo beginnen Fidelia en Celestina, een geheel andere aanslag by der hand te nemen, want zy verzoeken met tranen en Gebeden op haar Broeder, dat hy op het ernstigste van harent wegen by haar Vader wil aan houden, dat hy hun niet gelieve te dwingen om die Edellieden te Trouwen, die, zy rond uit verklaren niet te konnen liefhebben, veel min te gehoorzamen, gelijk een Vrouw haar Man moet doen: 't welk hy als een waarde Broeder geerne doet met grooten yver en sterke aanradinge, zoekende zyn Vader door alle bedenkelijke redenen te bewegen, om

Vergeefze voorspraak des Broeders aan haren Vader.

hen

hen wat te gemoet te komen, en eenig genoegen te geven: Maar hy kan niets te weeg brengen by hem, nog haar eenig ander antwoord brengen, dan, dat zy moeten, en zullen Trouwen met die, en met geen andere.

Des besluiten zy haar Vader van kant te helpen.

Als zy dan zagen, dat hun Vader wreedelijk gerefolveert was geweld te doen op hare genegentheden, zo beginnen zy hem te haten, om dat hy haar niet meerder en bemind. En daarop treden ze in een vervloekte raads-plegings, en besluiten t'zamen om hem uit de wereld te helpen.

Haar lift om zulks uit te voeren.

Fidelia ftelde voor verfcheide zoorten van moorderyen, maar Celeftina had geen behagen in eene van die: in eenige vind zy al te veel gevaar, in andere al te weinig verzekertheit, en daarom zo jong alsze is, zy bedenkt een aanflag alzo vreemd als liftig, en alzo boos als vreemd: Zy onderricht haar Zufter, dat'er niet beter nog veiliger is, om van haar Vader ontflagen te worden, als den Baron van Carpi en Monteleon op te rokken, datze hem vermoorden. En om zulx uit te voeren, zeid zy, moftenze beide maken een geveinsde en vleyende fchijn, datze haar misnoegen nu hadden veranderd, en datze Carpi en Monteleon nu beminden, 't gene zy te voren niet konden doen; als zy hun dan aldus zouden verlokt, en in de ftrik gekregen hebben, en dat de Vryers daar op het huwelijk zouden beginnen aan te dringen, dan moeft haar Zufter en zy, daar in over een komen, dat elk de zijne zoude aanzeggen, dat het onmooglijk is hun oogmerk te bereiken, zo lang haar Vader leeft, want al ift dat hy na alle uitterlijke apparentie een fchoone fchijn maakt van hun zijne Dochters te willen geven, dat hy het evenwel niet meend, ja geen dink minder als dat: Want hy hun uitdrukkelijk laft en bevel gegeven heeft, hoe het ook zoude gaan, dat zy deze Vryers niet zouden beminnen, het welke dan de eenige oorzaak is, die haar zo lang weerhouden heeft van hare genegentheit t'hunwaarts te betoonen, na dien zy tegen zyn gebod dat tot nog toe niet hadden durven doen. Dit zeid zy, zal hun wel genoeg tergen, en op hitzen om het ftuk te volbrengen. Daar by doende, datze door dien middel twee Vliegen met een lap flaan, en zo doende niet alleen van haar Vader, maar insgelijx ook van deze twee Vryers ontflagen worden, en de welke miffchien om dat feit zouden mogen gegrepen en geexecuteert worden: en tot onze verzekering en geruftigheit, zeidze, zullen wy hun beide hoog en dier doen zweeren de zake geheim te houden.

Die zy werkftelligmaken.

Fidelia, deze bloedige voorflag, goed keurende, zo beloven deze twee fchone dog bloeddorftige Zufters malkanderen, datze zonder uitftel dit zullen in 't werk ftellen. Zy nemen dan den tijd tot haar voordeel, en by d'eerfte voorvallende gelegentheit makenze dit bekent aan Carpi en Monteleon, dat'er geen kans is om hen te huwelijk te krijgen, zo lang hun Vader leeft, om reden, hier boven gemelt.

Deze Edellieden laten zich overwinnen en verleiden door de fchoonheit en zoete woorden van deze twee verraderfche Juffrouwen, zonder te overwegen, wat Vergift daar fchuild onder hen woorden, en wat gevaar onder hen tong.

Kapitein Benevente was dikwils gewoon na 't Middagmaal te rijden na zyn Wijngaard, en zomtijds ook na Alpiata een naburig Dorp. Carpi en Monteleon nemen hun twee Lakkeyen Lorenzo en Anzelmo met haar; zo haaft, als zy nu weten, dat de Kapitein na buiten is gereden, met zyn Dienaar Fiamento: Na datze dan hun zelfs hadden vermomd, zo verwagtenze hem op de hoek van 't Bofch, daar hy moeft voor by komen. Aldaar gekomen zynde, fpringenze met hen vieren uit het dichtfte van 't Bofch, en vallen met hen Zwaarden en Piftolen op hun aan, en flaanze na weinig wederftand dood, en nemen voorts,

Haar Vader werd vermoord.

die twee vermoorde Lighamen, en werpenze neder in een diepe kuil van dikke dichte Heggen, Doornen, en Struwellen, en daar meê nemenze de vlucht.

Carpi, begeeft zich te Post na Napels, om voor een tijd hem daar te verschuilen, onder de meenigte van den Edeldom.

Monteleon rijd na Brunduzium met zyn Lakkey Anzelmo: maar hy had nog geen 12 mijlen gereden, of zyn Paard valt onder hem dood, zo dat hy genootzaakt was op zyn Lakkeys Paard te rijden, en laten hem te voet volgen. Hy rijd door nauwe paadjes en bywegen, maar ten laasten na by Blankettelle ontmoet hy een snelloopende Water-beek, daar men te Paard wel over konde, maar niet te voet: zo dat Monteleon hier genootzaakt was zyn Lakkey Anzelmo achter hem op 't Paard te nemen: Maar zijnde in het midden van het Waterken, struikeld het Paard, en valt met hen beide onder hem, 't welk zo schielijk toeging, dat Monteleon geen tijd had zyn Lakkey af te stooten, zo datze beide verdronken, eh hebben nog tijd nog kracht om hen adem te halen, of een woord te spreeken, ontfangende alzo van Gods rechtvaardige hand, hun welverdiende straffe.

Een der Moordenaren verdrinkt in een Rivier.

Aangaande nu, de vermoorde Lighamen, van Benevente en Fiamente, dezelve wierden na lang zoeken gevonden, en alzo dezelve Lighamen van de Krayen zeer mishandelt, en door 't lang leggen op d'aarde verdorven waren, zo wierdenze tetstont door zyn Soon Alcafero, begraven.

Dit gedaan zijnde, zo was nu al zyn zorg en bekommeringe om de Moordenaars van zyn Vader te zoeken: Zyn Zusters aangaande, die waren zo Godloos, datze meenden God te bespotten en de wereld te bedriegen met haar onmatige dog geveinsde droefheit, die haar gantsch niet ter herten ging.

's Morgens na de Begravenis van hen Vader, worden zy alle drie bericht, dat Monteleon en Anzelmo zyn verdronken alsze de Rivier Blankettelle passeerden: waar over Alcafero zich zeer verwondert, en zyn twee Zusters haar uittermaten zeer verblijden, bezonder Celestina, die nu haar zelven ziet ontslagen, niet alleen van haar Vader, die zy hate, maar ook Monteleon haar Vryer die zy niet konde beminnen, maar hoopte nu haast een ander te krijgen na haar zin; wat Alcafero belangt, hy doet niet als murmureren en peinzen op zyn Vaders moord en Moordenaars: Want hy vind dat heel vreemd, dat de Baron van Carpi niet eens komt om den rou te beklagen over zyn Vaders dood, en zyn Vryagie en verzoek by zyn Zuster Fidelia te achtervolgen, daar over is hy zeer verwondert, en neemt het niet alleen zeer qualijk, maar begind daar over quaad vermoeden te krijgen, en menigvuldige twijffelingen en Jalouzyen in zyn hooft te broeden, en wat d'uitkomst daar van wezen zal, of wat werkingen dat het zal voortbrengen, dat zullen wy in 't kort hooren.

Celestinas blijdschap daar over.

Een maand of meer verstreken zijnde, en Carpi hoorende geen achterdocht of praat van hem zelven, meent nu dat hy klaar is, en wel gerust mag zyn, en haast Fidelia zal Trouwen: op die ydele inbeelding neemt hy een nieuwe Lakkey, en geeft hem een heel ander Leverey, en zend hem heimelijk na Otranto, met een Brief aan Fidelia, strekkende tot geen ander einde, als om tot zyn voorgaande oogwit te geraken, en haar te Trouwen.

Fidelias angst wegens 't begaane gruwelstuk.

Zy ontfangt de Brief, en belooftze (volgens zyn verzoek) te beantwoorden. Maar zy is zeer benaud en ontroerd in haar gemoed: De wroeging zit als een gier op haar hert en conscientie te knagen, en al is 'er niet een dink dat haar doet vreezen, zy vreest achter alle ding. Zy ziet niet een menschachter haar lopen, of zy denkt, dat hy haar met voordacht volgt om na de Gevangenis te slepen. Haar ge-

gezicht is doorgaans zeer droevig, ſtuurs, vervaart en vreemd, 't welk zyn de rechte tekenen van wanhoop. Ten laaſten op 't aan houden van de Lakkey van de Baron van Carpi, om antwoord te hebben op zyn Meeſters Brief, zo beantwoordze dezelve, en ſchrijft hem onder andere, uit de droeſſem van misnoegen, en galle van wanhoope aldus:

Haar antwoord aan Carpi, den Moordenaar haars Vaders.

Dat haar Vaders dood haar heel had verandert, want zy t'eenemaal genegen is tot treuren en niet tot Trouwen. Zy bid hem, dat hy de moeiten ſpare van Napels te verlaten om tot Otranto te komen den rou beklagen, want dat het voor haar onmogelijk is eenige troost t'ontfangen. Voorts beſluit zy den Brief met deze woorden: *Leeft gy zo gelukkig, als ik vreeze, dat ik ellendig ſterven zal.*

Voorts, wierd'et met haar van dag tot dag hoe langer hoe erger. Haar Broeder Alcaſero, en veele van haar geſlagt en maagſchap, Vrienden en geburen, doen altemaal haar uitterſte beſt om haar te troosten en tot beter zinnen te brengen, maar alles te vergeefs. Zy luiſtert wel na hun heilzame vermaningen, maar kan nog wil die niet volgen: Haar ſlaap is maar een gebroken ſluimering vol ſchrikkelijke Droomen, die haar terſtond doen ontwaken en opvliegen met groote ſchrik, en altijd ſchijnt het, dat haar Vader tot haar ſpreekt, en haar volgt: In 't kort, zy is moede, beide van de wereld en van haar zelfs. Zy ziet nooit een Mes in een anders hand, of wenſcht dat het in haar herte ſteekt: Haar Zuſter Celeſtina komt by haar, om haar te bewegen tot beter gedachten: Maar ziet haar aan met haat en verfoeyinge, valt in haar woorden, en ſnijd datelijk haar redenen af met deze droevige en deerlijke klachte; *Ach, Zuſter! och! of wy geſlapen hadden, wanneer wy complotteerden over Vaders dood, want zoekende zyn verderf, zullen wy voorzeker het onze vinden: voorziet u zelven, en bezorgt uwe verzekeringe, want ik ben buiten hope van de mijne: en daar mede weg, pakt u weg uit mijn gezicht.* Eindelijk, deze rampzalige Fidelia, om een einde te maken van haar ellendig leven; zy voorziet haar zelfs van Vergift, neemt dat in, maar als het zelve niet en werkte, gelijk zy verwacht hadde, neemt zy haar Napelze zijde Gordel, en loopt haaſtelijk na haar Kamer, grendelt de deur, en dat ſchrikkelijk is om te denken en te verhalen, maakt de Gordel vaſt aan de ſtijl van haar Bed, en verhangt daar zich zelfs. Tot groote verbaaſtheit van haar Broeder en Zuſter. Voorwaar, dit zyn de droevige vrugten en beklagelijke werken van wanhoope en moord.

Haar gezeg tegen haar Zuſter.

Zy verhangt haar uit wanhoop.

Alcaſero gaat met groote droefheit en hertzeer zyn Zuſter ter aarde helpen, en zo haaſt en is dit niet beſchikt, of Celeſtina, hoewel zy weend over haar Zuſters dood, is evenwel zeer verblijd, datze in geenderley wijze, de moord van haar Vader geopenbaard had. Maar de tijd zal het beide ontdekken en wreeken.

Om nu voort deze Hiſtorie te vervolgen, en ten einde te brengen, zo zullen wy ons wederom keeren tot den Baron van Carpi; deze en heeft zo haaſt uit handen van zyn Lakkey, den Brief van Fidelia niet ontfangen, of hy is zeer verwondert en bedroeft over d'inhoud van dien. Doch, niet te min, zend hy haar wederom een Brief met Fieſco zyn Lakkey, hopende, dat die meerder zoude uitwerken als d'andere. Maar dezen Fieſco, Fidelia niet vindende, wijl zy al dood en begraven was, liet zich door Alcaſero (die vol achterdocht was op Carpi) omkopen met 20 Ducaten, en gaf alzo de Brief in zyn handen, en daar uit verſtaande, dat dezen Brief ſlaat op een voorgaande Brief, gaat na Fideliaas Cabinet, Koffer, en Kiſtjen, en vind daar dezelve Brief van Carpi aan haar, en de Copie van haar Brief aan hem, waar door d'achterdocht, aangaande de moord van zyn Vader merkelijk vermeerdert wierd, ja vaſtelijk geloofde,

Haar Broeder krygt een Brief van Carpi in handen.

loofde, dat Carpi en Fidelia gezamentlijk een groote hand daar in hebben. Maar heeft gants geen vermoeden op Celestina.

Zyn antwoord daar op aan Carpys kheelt.

's Morgens met den dag, roept hy Fiesco, aan wien hy dit bescheit gaf: *Zeg, den Baron van Carpi, uw Meester, dat mijn Zuster Fidelia in een andere wereld is: en dat ik gereisolveert ben hem in 't kort te komen zien tot Napels; en dat ik ondertusschen zyn Brief zal bewaren.*

Fiesco vertrekt daar mede, maar weet wel, dat hy zyn Meester verraden heeft, dat hy onder zyn oogen niet durft komen, en toond hem daarom de hielen.

Carpi door Alcasero voor den Rechter beschuldigt. Word vry gesproken.

Carpi is verwondert, dat zyn Lakkey zo lang uitblijft, en niet te voorschijn komt: Ondertusschen komt Alcasero tot Napels, en beschuldigt aldaar voor de criminele Rechters den Baron van Carpi, over de moord van zyn Vader: 't zelve bewijzende met de voornoemde Brieven van hem en zyn Zuster.

Daar op word hy terstond gevangen genomen, en alles ontkennende, op de Pijnbank geworpen, die hy met wonderlijke stantvastigheit deurstond, en derhalven by 't Hof in opene Vierschaar van de moord vry gesproken.

Waar over Alcasero zeer qualijk te vreden is, en grootelijx murmureerd. Roept hem derhalven, na 't verloop van zes weken, in duël, om te wreeken de dood van zyn Vader, maar met weinig voordeel, alzo hy meerder en zwaarder Wonden ontfing, dan den Baron van Carpi, doch ontging evenwel hier meê niet, de rechtveerdige straffe Gods, die hy verdiend had, gelijk hier na in 't kort zal blijken.

Zo haast nu, als Alcasero's Wonden genezen waren, verliet hy Napels, en keerde wederom na Otranto, alwaar zyn Zuster Celestina alzo zeer zitterde en beefde over de gevangenis van Carpi, als zy nu verblijd is over zyn vryheit: bezonderlijk, dewijl zy verzekert is, dat hy haar geenzints beschuldigt heeft, over de moord van haar Vader, 't welk haar veel vrolijker maakt als te vooren.

Celestina Trouwt met Alonzo.

Celestina dan, alle droefheit ter zijden stellende, wierd binnen zes maanden getrouwt met Alonzo Ludovico, die, zy altijd van haar kindsheit af, had lief gehad, met welke, zy leeft in groot vermaak, pracht, en staat; En niet min doet ook haar Broeder Alacasero, welke trouwde de schoone Beatina, eenige Dochter van Mevrouw Margereta Esperia, met de welke hy leeft, in 't hoogste vermaak en genoegen dat iemand zou konnen wenschen. Maar deze zonneschijn van voorspoed, en duurde niet lang, of wierden overvallen vaneen onverwachte storm, die hun in 't uitterste verderf storte.

De knecht van Carpi over Diefstal ten Galge veroordeelt.

Lorenzo, de gewezene Lakkey van den Baron van Carpi; dewelke, gelijk wy te vooren hebben gehoord, deze zijnen Meester geholpen heeft, om Benevento en Famiento te vermoorden, en zedert altijd begunstigt en geauthoriseert zijnde door zyn Meesters gunste, ten aanzien van dit gruwelijk feit, van die tijd af zo ongebonden van leven en zo ongeregeld van manieren wierd, dat hy verquiste, en Godlooslijk doorbrogte al wat hy konde krijgen: en daar en boven nog groote schulden maakte, niet alleenlijk by al zyn Vrienden, maar ook by al de gene die hy wist dat hem iets wilde vertrouwen: zo dat hy eindelijk verviel, in d'uitterste armoede. En, gelijk armoede zoekt list, en d'occasie een Dief maakt, zo gebeurde 't, dat hy, zijnde op zeker dag van den Baron van Carpi met een Brief na 't Raadhuis aan zeker Heer gezonden, aldaar in 't gedrang van 't Volk, een Beurze sneed van de zijde van een Juffrouw, waar in was omtrent 25 Ducatons in Goud, waar op hy terstond op de daad wierd gegrepen, en gevangen gezet: de volgende morgen wierd zyn Proces gemaakt, hy schuldig

dig bevonden, en verwezen om gehangen te worden. De Baron van Carpi, vreezende dat hy voor zyn dood iets mogt klappen tot zyn nadeel, gaat by hem in de Gevangenis, hem vermanende getrou te blijven in de zake daar hy van bewust was, belovende, dat hy tot vergeldinge van dien, zyn Moeder en Broeders zal verrijken. Lorenzo belooft zulx, zeggende, dat hy niet behoeft te vreezen, want gelijk geweest had in zyn leven, zo zal hy ook blijven in zyn sterven, zyn getrouwe Dienaar.

Maar de Baron van Carpi zal hem bedrogen vinden, Gods wrake nadert tot hem, en dien volgens hy ook aan zyn einde, want hy kan en zal niet vermijden het Oordeel van den Hemel. Want als het nu met Lorenzo op 't einde quam, en hy de Galg-ladder op klom, begind hy hem heel anders te bedenken, hy wil nu zyn Ziel niet langer beswaren met deze leelijke en vervloekte zonde van moord, en bekend derhalven, dat hy en de Baron van Carpi, zyn Meester, t'zamen met Monteleon en zyn Lakkey Anzelmo hadden vermoord den Kapitein Benevente en zyn Dienaar Famento. En, daar op eenige Christelijke woorden van berou en droefheit gebruikende, wierd hy opgehangen.

Bekend, op de Ladder staande, de moord van Benevente, en melt Carpi.

Lorenzo en was zo haast niet ter dood gebragt, of de Baron van Carpi wierd gevangen genomen, en door de Pijnbank, zyn leelijke moord bekend hebbende, wierd veroordeeld, om eerst zyn rechterhand afgehouwen, en daar na Onthooft te worden.

Carpi gevangen genomen en veroordeelt.

's Nagts te voren eer hy 's morgens zoude sterven, wierd eene van zyn Rechters aan hem gezonden, in de Gevangenis, om hem te bewegen, dat hy al zyn complicen en medepligtige zoude openbaren, insgelijx waren daar eenige Godsgeleerde tegenwoordig, die met veele religieuze vermaningen hem daar toe bragten; dat hy verklaarde, dat Celestina en haar Zuster Fidelia hem en Monteleon daar toe beweegd hadden, om haar Vader, en zyn Dienaar Fiamento te vermoorden, en indien het niet had geweest om hare aanlokkingen en verzoek, dat zy het nooit zouden gedacht hebben te beginnen of te voleinden: en dus hem zelven gereed makende om na den Hemel te gaan, en niet bekommerd zijnde voor eenig ter wereld, als alleen over de gedachtenis van zyn leelijk feit, verloor hy zyn Hoofd in 't aanzien van veel duizend menschen.

Melt Celestina en Fidelia.

Werd Onthooft.

Zo haast als dit Treurspel is geëindigt binnen Napels, zenden de Rechters een Post na Otranto om gevangen te nemen Celestina, die in 't afwezen van haar Man, meesten tijd daar woonde. Een Juffrouw, met de welke men behoorde medelijden te hebben om haar jongheit en schoonheit, zo de leelijkheit van haar feit, die niet verminderde en bevlekte.

Zy was op die tijd in een Edelmans huis, op de Bruiloft van zyn Dochter, alwaar zy wierd gegrepen, gevangen, en beschuldigt dat zy was d'Autheur en oorzaak van haar Vaders dood.

Celestina gevangen genoomen.

Al haar tranen, huilen, en krijten kan haar niet helpen: en al haar bidden en smeeken kan haar van deze schande en ellende niet bevryden.

Zy was eerst van voornemen alles t'ontkennen, maar verstaande, dat de Baron van Carpi en zyn Lakkey Lorenzo om het selve feit binnen Napels geexecuteert waren; zo bekend zy het zelve, met veele en overvloedige tranen, en bevestigt al 't gene wat Carpi getuigt had, waar over dan tot straffe van haar Vaders moord, zy verwezen wierd, Onthooft te worden, en verbrand, en d'asschen in de lucht geworpen.

Werd ter Onthoofding gedoemt.

Wat moeite haar Gemaal aanwende, 't was alles vergeefs, om haar hier van te verloffen.

Als

Als zy nu van 't Gerecht wederom na de Gevangenis wierd gezonden, brachtze die nacht over, of immers het grooſte gedeelte van dien, in Gebeden, zeer bezwaard zijnde, over haar zonden, en weende bitterlijk over haar bloedige misdaad.

Haar berou.

's Morgens daar aan, als zy ter executie wierd gebracht, en het Schavot opklom, was zy zeer ootmoedig, droevig, en rouwig, en verzogt met een vloed van tranen, dat haar Broeder Alcaſero en haar maagſchap haar wilde vergeven, datze oorzaak, raad en conſent gegeven had tot haar Vaders dood, en in 't gemeen verzogtze, dat een ygelijk voor haar wilde bidden.

Eindelijk haar zugten en tranen, braken hare woorden af, en deden de tonge ſwijgen, en zy, bevelende haar Ziel in de handen haars Zaligmakers, die zy zo ſchrikkelijk vertoornd had, met groote ootmoedigheit en bittere droefheit knielende, en haar oogen en handen ten Hemel verheffende, wierd Onthooft, en daar na tot aſſche verbrand, en d'aſſche, volgens het Vonnis in de lucht geworpen, en al de wereld door haar exempel te leeren, dat zo een onmenſchelijke en barbariſche Dochter, niet weerdig was te treden op het aanzicht van d'aarde, of begraven te worden, in den ſchoot der zelve, of ook haar adem te halen in de lucht van dit leven.

Werd Onthooft en verbrand.

Zy wierd beklaagt van alle die haar ooit kenden of zagen, niet om dat zy ſterven zoude; maar om dat zy zulx eerſt verdienden en daar op zo ellendige, en ſchandelijken dood bezuurde.

Echter zy was veel gelukkiger als haar Zuſter Fidelia, dewelke wanhoopte, daar deze hoopte op vergevinge der zonde, en zaligheit der Ziele. Alhoewel dan deze jonge Juffrouw Godloos leefde, even wel ſtorf zy Chriſtelijk.

MEVROUWE MARSILIA DE PEREZ,

En haar Gemaal de Heer

JOAN IDIAQUES,

Een voornaam Portugeeſch Edelman,

En anderen.

Een ſchelmſche Vader braakt het leven door een Zwaard,
Hem om zyn gruwelen door hals en ſtrot geklonken;
Terwijl Marcilia, van geile liefde dronken,
Haar dagen eindigt door een klauſlag van het Paard.

Ouders van Joan Idiaques.

IN de Stad Santarein, by zommige genaamt Saint Aren, en die na Lisboni is een van de beſt bevolkſte Steden van Portugal, woonde een Edelman van 55 jaren, van Edelen huize, en grooten ſtaat en middelen, geheten Zebaſtiano Idiaques, wiens Gemalin ontrent 50 jaren oud zijnde, was genaamt Honoria, die dezen honorabelen naam wel waardig was, want alle zoorten van deugden en eeren maa-

maakten haar jeugd vermaard, en haar Ouderdom heerlijk door geheel Portugal en Spanjen.

Zy hadden te zamen in den Echten ſtaat geleeft ontrent 30 jaren, met veel eere, genoegen, en geluk, en tot vrugten van haar onderlinge liefde en huwelijk hadden zy twee Soonen, en vier Dochters; dewelke alle ſtierven, behalven eenen Soone, genaamt Joan, een braaf jong Edelman, van ontrent 25 jaren, van geſtalte ſchoon, en genereus van gemoed, die na d'eerſte opvoedinge in zyn jeugd, onder zyn Vader, zyn voornaamſte vorderinge hadde, onder den Hertog van Braganza, by de welke hy eerſt was Pagie, en daar na een der voornaamſte Edelen van zyn gevolg; doch om de dood van zyn Broeder en Zuſters ontbood hem zyn Vader t'huis by hem, om zyn trooſt en ſteunzel van zyn Ouderdom te zyn: want hy wierd gehouden, om zyn goede hoedanigheden voor een volmaakt Edelman, en voor een van de voornaamſte Cavaliers van Portugaal. Zyn eerſte jeugd.

Belangende de Vader Idiaques, die hem altijd loflijk had gedragen, de zelve verviel in zyn Ouderdom tot de vuile ziel verderffelijke zonde van overſpel, tot groote droefheit van zyn deugtzame Vrouwe, welke, ziende, dat alle beweegredenen, gebeden, en tranen, om hem daar van af te trekken te vergeefs waren, en hy daar door veel erger als beter wierd, zo deed haar diſcretie 't zelve opkroppen, met zo veel gedult als haar moogelijk was; doch hier komt noch een ander toeval, 't welk voor haar beide, en voor haar Soon Joan niet dan groote zwarigheit en uitterſte ellende zal uitbroeyen van alle kanten. Zyn Vader vervalt tot overſpel.

Ontrent zes mijlen van Santarem, woonde een wonderlijke ſchoone jonge Weduwe, oud 22 jaren, geheten Marſilia, van goede afkomſt, maar die van haar overlede Gemaal, zeer kleine middelen waren nagelaten, echter droeg zy haar prachtig, en voerde een hooge ſtaat.

Op deze ſchoone Marſilia, wierd hy zo boven maten verſlingerd, dat hy alle middelen in 't werk ſtelde, om tot zyn geil en ontuchtig voornemen te geraken; maar wierd t'elkens met ſcherpe woorden afgeſlagen; Doch, als hy echter niet af liet, op allerhande manieren haar moeyelijk te vallen, neemt zy eindelijk, als een looze en deurtrapte Vrouw, haar ſlag waar, en zegt tot hem met veel liſtige lachjes en blosjes, dat zo hy ooit denkt tot zyn oogmerk te raken, dat hy dan dit middel moeſt gebruiken, van zyn Soon Joan aan haar uit te huwen, 't welk gedaan zijnde, zweerd zy hem heiliglijk, altijd zijnen wille te zullen voldoen; doch, ondertuſſchen zweerd zy hooge en diere Eeden, indien Joan haar Man word, dat zy den ouden Gek zal uitlacchen, en liever haar bloed en leven verliezen, als het echte Bed beſmetten. Verlieft op eene Marſilia. Haar liſt om hem te bedriegen.

Idiaques, een wonderlijke ſtrijd, door dit vreemd voorſtel, in zyn herte gevoelende, overlegt de zaak voor en tegen.

Hy wilde geern zyn Soons eere bewaren, en d'eere van zyn Bed onbeſmet houden, maar d'uitſtekende en wonderlijke ſchoonheit van Marſilia, overwon hem zodanig, dat hy haar belooft, al zyn krachten in te ſpannen, om te maken, dat zyn Soon haar trouwt. Zyn zelfſtryd over haar voorſtel.

Om dan dezen aanſlag uit te voeren, zo ſchildert hy de deugden en hoedanigheden van Marſilia, voor zijnen Soone, zo wonderlijk ſchoon af, dat Joan haar zo haaſt niet zag, of was terſtond, door haar overgroote ſchoonheit en aanminnige manieren, gevangen, en t'eenemaal door liefde weggerukt. Beſluit haar wil te volgen.

Terwijle dus de Vader heimelijk, en de Soon opentlijk bezig zyn, om Marſilia te vryen, en ten huwelijk te krijgen voor Joan, zo zoekt zyn Moeder, hem

Zyn Vrou zoekt zyn handel te dwarsboomen.

met veel krachtige redenen daar van af te trekken, en wijl zy niet alleen vreesde, maar verzekerd was, van d'ommegang van haar Man met Marsilia, en dat derhalven, daar uit niets konde spruiten, als alle oneer, schande, en haar Soons verderf, had ook 't zelve zo veel vermogen op hem, dat hy zich een maand of twee van haar onthield, zonder haar eens te bezoeken, als willende daar in handelen met voorzichtigheit, en niet met roekeloosheit en verhaasting: dewijl hy even groote reden hadde, om te vreezen, dat dit zyn huwelijk met Marsilia mogt ongelukkig uitvallen, als om te hoopen en te geloven dat het wel zou gaan: Maar ziet hoe aardig en listig zy haar personagie speeld, hoe de Soon meer verkoeld in zyn genegentheit tot Marsilia, hoe zy ook, tot vergelding van dien, te meer verkoeld tegen de Vader, waar over hy heel misnoegd is, en zy schijnt ook de lip te laten hangen van droefheit.

In 't kort, Idiaques ziende, dat hem niemand in de weeg was, om tot zyn vervloekte lusten te geraken, als zyn deugtzame Vrouw Honoria, zo poogt hy haar uit de wereld te helpen. Daar toe ook aangeport zijnde, door Marsilia, dewelke hem rond uit zeide, dat d'oude Vrouw, eerst moest in de Hemel zyn, voor en aleer, hy kan hoopen haar te krijgen tot zyn wil, of zy zyn Soon tot haar Man.

Hy besluit haar door aanradinge van Marsilia te vergeven.

Ja zy is zo opgemaakt door 's Duivels ingeven, datze haar dienst presenteert, datze zyn Vrouw wil gaan bezoeken en Venijn ingeven, dat 'er niemant van weten zal: Het welke hy afslaat en tegen spreekt: want hy wil het zelf doen, en stelt het ook in 't werk, om deze jonge Hoer te behagen, en tot zyn wil te krijgen.

Zy sterft door 't Vergift.

Hy voorziet hem heimelijk van sterk Vergift, en wetende datze geern geconfijte Besyen at, die zy gemeenlijk bewaarde, zo nam hy die gelegentheit waar, deed het Venijn daar in, van het welke zy drie dagen daar na storf, tot overgroote droefheit en verdriet van haar Soon Joan, die haar hertelijk lief had, en d'alderminste gedachten of vermoeden niet hadde, dat zyn Vader oorzaak van zyn Moeders dood was.

Joan Trouwt Marsilia.

Zo haast als Marsilia tijding krijgt, dat Honoria dood is, kan zy haar van blijdschap niet inhouden, maar juigt daar over zeer, en binnen minder als twee maanden na haar begravenis, weten 't Idiaques en Marsilia zo te beschikken, en Joan zo te belezen, dat hy haar trouwt, alhoewel zyn Moeders raad, die zy hem gaf, hem nog al gedurig in den zin leyde: Hy brengt dan zyn wellustige Bruid en Wijf t'huis, by zyn Godloze Vader te Santarem, alwaar hy zeer beestig en onmenschelijk menigmaal overspel en bloedschande met haar bedrijft, en zy doen het zo heimelijk en bedektelijk, dat in 't eerste jaar of twee, zyn Soon Joan, daar van geen kennis of 't minste achterdenken heeft.

Die met zyn Vader in overspel leeft.

Marsilia regeerd nu alle dingen, en is Meester in huis: ja haar dertelheit met haar Schoonvader maakt haar zo overgeven onbeschaamd en stout, dat zy niet alleenlijk over het huis en huisgezin, maar ook zelfs over hem gebied.

Haar Kamenier ontdekt zulks aan haar Man.

Haar Kamenier Mathurina, merkt klaarlijk, en neemt wel nauwe kennis van de geile en onwettelijke gemeenzaamheit van haar Juffrouw met haar Schoonvader Idiaques, 't welk Marsilia verstaande, slaat haar niet alleen daarom zeer dapper, maar geesfeld haar tweemaal moedernaakt in haar Kamer, en sleept haar by 't hair; 't welk Mathurina (zijnde van geboorte een Edele Dochter) zo euvel op neemt, datze by haar zelven zweerd, die vreedheit en tyrannye te wreeken. Zy gaat terstond, met een verstoord gemoed, na

haar

haar Meester Joan, en openbaard hem het vuil bedrijf van zyn jonge Vrouw met zyn oude Vader.

Joan zulx hoorende, is ten uitterſten hier over ontſteld, ja ſtaat verbaaſt en als buiten zyn zelven, over 't verhaal van zo een onnatuurlijk ſchelmſtuk.

Hy kan hem niet onthouden van tranen en toorne hier over, hem zelfs zo te zien mishandelt door haar ſchoonheit, en verraden door zyn Vaders geilheit. Derhalven, willende zyn Wijf niet meer zien, of zyn Vader ſpreeken (die hy beide onweerdig acht, om ooit zyn tegenwoordigheit of gezelſchap te genieten) klimt hy ſchielijk te Paard, en rijd van Santarem na Lisbon, alwaar hy zich zelfs voorziet van geld en andere nootzakelijkheden, en reiſt zo te Poſt na Spanjen, en neemt daar zyn verblijf plaats aan het Hof te Madrid.

Die, ontroert over dit gruwelſtuk, naar Madrid trekt.

Idiaques en Marſilia, ziende het haaſtig vertrek van Joan, en zijnde wel verzekerd, dat hy eenige heimelijke kennis had van haar ontugtigen handel, zo is de Vader zeer ontruſt, en de Vrouw vertoornd, want zy wel konnen merken, dat dit leelijk ſchandaal geheel op haar zal vallen, ja dat nu door dit ſchielijk en misnoegd vertrek hen geheelen handel openbaar zal worden.

Marſiliaas angſt daar over.

Marſilia haar zelfs verzekerd houdende, dat Mathurina, haar dit ſpel berokkend, en tot nadeel en krenking van haar eer dit geheim aan haar Man geopenbaard had, meend razende dul te worden, en is zo heet in haar toornigheit, datze haar zelfs voorziet van een goed getal ſcherpe Roeden, met voornemen om 's anderen daags 's morgens Mathurina daar mede te keer te gaan, eer zy uit haar Bed quam, om alzo haar heftige gramſchap te koelen. Maar Mathurina, achter deze haar beſluit gekomen zijnde, nam 's nachts te voren een Paard, en reed na huis toe, by haar Vader, in de Stad St. Salvador: en verhaalde hem den geheelen handel van Marſilia en Idiaques, en zo wierd hun ſchande ruchtbaar voor de heele wereld.

Haar ſchande werd ruchtbaar.

Marſilia, kreeg wel haaſt kennis van Mathurinaas ongetrouwigheit en klapachtigheit tegen haar in deze zake, en zogt derhalven, deze hinderpaal uit de weg te helpen; gelijkze ook deed, door haar Broeder Alonzo de Perez, (met wien zy ook, volgens 't gerucht dat'er van ging, in ontuchtigheit leefde) welke, alle nachten, haar waarnemende by 't huis van haar Vader, haar eindelijk aantrof, en dwers door ſtiet, zo datze zonder een woord te ſpreken dood ter aarde viel, en reed toen voort ter Poſt na Santarem, zijnde van niemant gezien nog ontdekt, tot groote blijſchap van Marſilia.

Zy laat de Kamenier door haar Broeder doorſteeken.

Maar nu deze hinderpaal uit de weg is, is'er nog een ander, en dat is Joan, haar eigen Gemaal, om deze, dan ook uit de wereld te helpen, weet zy geen bequamer middel, als dezelve Moordenaar daar toe te gebruiken, te weten haar eigen Broeder, welke zy, met loosheit, zoet lacchen en kuſſen zo tegen haar Man verbitterd, dat hy haar belooft en zweerd by God, dat indien hy wiſt waar haar Man is, hy tot verdeding van haar eer en onnozelheit, na hem toe zoude rijden, en met hem Vechten, ten ware hy haar, en hem wilde geven behoorlijke reparatie en een eerlijke ſatisfactie; welke belofte hy aan haar verzegelde met veel amoureuze en dertele kuſſingen en omhelzingen.

Die op zulks haar Man belooft te doen.

Maar de Perez is het perijkel al vry nader als hy meend: Want gelijk hy in de hitte van deze zyn zotte affectie tot zyn Zuſter, bereid is met haar Man te Vechten, zo hy maar wiſt, waar hy was, ziet, zo krijgt hy daar nu tijding als hy'er minſt op denkt, dat hy te Madrid is, welke tijding gebrogt wierd door Joans eigen knecht, die hy zond tot Santarem met twee Brieven, d'eene hield aan zyn Vader, en d'ander aan zyn Vrou Marſilia.

Joan hekeld zyn Vader en en Vrou door Brieven.

Aan zyn Vader schreef hy heel scherp en spijtig, hem verwijtende de gruwelijke zonde van Echtbreuk en bloedschande, en dat hy daarom Portugal had verlaten, om te Madrid in Spanjen te leven en te sterven; En, aan zyn Vrou, ging hy noch ruim zo scherp, en zeide onder anderen, dat hy haar gruwelijke zonde en straffe daar van, aan God bevolen zoude laten, in welkers genade zy kon gelukkig zyn, maar zonder die voorzeker ellendig.

Hun smerte daar over.

Idiaques hebbende doorlezen den Brief van zyn Soon, en Marsilia die van haar Man, zo zyn zy beide daar over zo aan 't herte geraakt met schaamte, en gesteken aan de conscientie met verdriet over 't verwijt van dit leelijk stuk, dat ze schaamrood worden, alze elkander aanzien, en beide vervloeken de naam en gedachtenis van Mathurina, die hem dit aldereerst had overgebrieft, en was alzo oorzaak geweest van zyn scherpe gramschap en schielijk vertrek.

En listen om Joan te prayen.

Om dan noch haar eere en reputatie voor de wereld staande te houden, en hun by hem te verdedigen, zo schrijvenze elk een Brief aan hem, tot antwoord op de zijne, protesterende en betuigende daar in met veel hooge en dierbare woorden hun beider onnozelheit, en dat alles valsch en boosaardiglijk was uitgestrooid, door de quaadaardige Dienstmaagt Mathurina, welke valsche uitstrooizelen nu met haar dood waren. Zo hy dan met tranen en gebeden wilde God; zyn Wijf, en Vader om vergiffenis bidden, zo zouden de Vaderlijke armen nu zo wel als ooit openstaan om hem t'ontfangen en t'omhelzen: en zy, zoude hem altijd lief hebben als haar waarde Man, en haar hert voor hem bewaren, gelijkze haar ziel voor God behielt:

In dezer voegen zochten noch deze vuile menschen, met groote listigheit haar quaad te bedekken, en haar Godloos bedrijf t'ontkennen, om daar door hun zelven en hun handel alzo te vertoonen voor de wereld, als zy in der daad schuldig en verfoeyelijk waren voor God en haar conscientie.

Haar Broeder bied hem aan om tot herstelling van haar eere met haar Man te Vechten.

Gelijk nu Marsilia, ongeregelt, dartel en geil was tot haar Broeder de Perez, en hy insgelijx tot haar, zo ging zy met veel zuchten en tranen hem haar Mans Brief toonen, en ook de hare, mitsgaders die van haar Schoonvader, die zy aan Joan gezonden hadden na Madrid, en met veele en zeer hooge Protestatien hem verzekeren, dat zy beide onschuldig waren; 't welk haar Broeder geloofde, ja haar geveinsde tranen en klachten hadden zyn lichtgeloovigheit zo verre aangenomen, dat hy, tot haar genoegen, en uit meêdogentheit van het ongelijk dat haar wierd aangedaan, dachte de Brieven zelf te brengen in Spanjen aan Joan; en daar met hem te Vechten tot reparatie van zyn Zusters eere: maar ten leste hem zelven wat nader bedenkende, vond hy goed, dat hare Brieven eerst zouden afgaan na Spanjen, en d'antwoord van Joan daar op verwacht worden, en na dat hy hem dan zal vinden of hartnekkig of buigzaam tegen zyn Vrouw, en Vader, hy ook hem zelfs daar na zal gedragen in zyn resolutien tegens hem: en hier in komen hy en zyn Zuster geheel over een, en stellen dat vast.

Joan haalt zyn Vader en Vrouw andermaal door Brieven over.

Don Joans knecht brengt hem deze twee voorgemelde Brieven, die hy opbreekt en leest: hy staat verwondert over zyn Wijfs onbeschaamheit, en zyn Vaders Godloosheit in het stout ontkennen van haar misdaad tegen hem begaan. Maar hy is niet weinig verbaast en ontroert, als hy leest; in zyn Vrouws Brief, dat Mathurina dood is, want hy nu vastelijk gelooft, dat niemant, als zyn Wijf, daar d'oorzaak van is, mits haar oude haat en wraakgierigheit. Hier op wist hy niet, wat hy doen zoude, doch eindelijk neemt hy Pen en Papier, en verachtende zyn Vaders Brief, beantwoord alleenlijk die van zyn Wijf, en zendze na Portugal door zyn knecht, daar in hy haar verzekert van zyn resolutie van nooit we-

wederom te komen: en dat hy alzo bedroeft was over de dood van Mathurina, als hy geloofde, dat zy haar daar over verheugde: en gelijk hy onwetende was, hoe zy aan haar dood was gekomen, zo mocht zyn Vader en zy indien zy daar van d'oorzaak waren, vrylijk weten, datze alle redenen van de wereld hadden om te geloven, dat God, die een rechtveerdig wreeker en rechter is, ten laasten het noch wreeken en ſtraffen zal tot zyn eere en hare ſchande.

Door het lezen van dezen Brief, raakte Marſilia, die te vooren ontſteken was in toornigheit, nu geheel en al in brand, want zy, en haar Schoonvader zien nu wel, dat hun vuilen handel vaſtelijk van haar Man gelooft werd, zo dat geen lochenen daar tegen gelden mag, en dat hy nu beſloten heeft nooit weder te keeren, maar in Spanjen te blijven. Zy houden dit zo verholen als zy immers konnen: doch zy konnen ook zien, dat'et eeniger tijd uitbreeken, en ruchtbaar worden zal voor de heele wereld, zo dat zy eerlang tot een ſpot en ſpreekwoord zullen zyn.

Hy is zo onchriſtelijk, dat hy wel wenſchte, dat zyn Soon in den Hemel was by zyn oude Moeder Honoria; en zy is zo ondeugende, datze wel wilde dat haar oude Schoonvader by haar jonge Dienſtmaagt Mathurina in 't Graf lach. Evenwel, meer beeſten, als menſchen gelijkende, gaan zy geſtadig voort in haar vuil en bloedſchandig bedrijf.

Hier neemt Marſilia, geen anderen raad wetende, wederom haar toevlucht tot haar Broeder de Perez: Zy toont hem wederom de twee Brieven van haar Man aan zyn Vader, en haar, en ook dezen leſten aan haar alleen geſchreven, en bezweerd hem, by al wat heilig en hem lief is, dat hy haar met raad en daad, zal byſtaan, tot herſtelling van haar eere en verkryging van haar Mans genegentheit en tegenwoordigheit, of anders, dat zy van hem mocht ontſlagen zyn, en uit de wereld geholpen worden, op dat alzo haar ſchande en het ongelijk dat hy haar aandeed, met hem mogt ſterven en begraven worden, in eeuwige vergetentheit en ſtilſwijgentheit. Zy verzoekt haar Broeder om haar op haar Man te wreeken.

De Perez, om kort te gaan, is zo zyn Zuſters eigen, dat hy niet meer zyn zelfs is, hy eert haar ſchoonheit met zulken ootmoedigen en dertelen toegenegentheit, dat zyn verſtant door de ſtralen van haar gezicht geheel blind is. Hy bid en ſmeekt haar dat zy deze geheele zake en zorge aan hem wil laten, hy neemtze tot zijnen laſte, daar op kuſt hy haar, en wenſchtze goede nacht. Dat hy haar belooft.

Des anderen daags 's morgens, neemt hy de reis aan na Spanjen, en komende te Madrid, treed met Joan in 't gevecht, en na datze malkander verſcheide Wonden hadden gegeven, bracht Joan voor 't laatſte de Perez zodanigen ſteek, dat hy terſtond daar na de Geeſt gaf. Doch ſnevelt in een twee gevecht door haar Man.

Idiaques deze droevige tijding ontfangen hebbende, was daar over zeer bedroeft, en Marſilia kon haar niet onthouden van uit te berſten in bittere klagten en tranen, over het ſneuvelen van haar Broeder, die zy meer, als 't betaamde, beminde. En evenwel, hoe bedroeft en ontroerd zy en haar Schoonvader zyn over dit droevig toeval, zo gaan zy echter voort in het beeſtig vermaak van haar bloedſchandige Echtbreuk, als of'er geen God was, die het zag, nog geen verdiende tormenten en ellenden om 't zelve te ſtraffen. Maar het tegendeel zal haaſt blijken. Marſiljaas droef heit daar over.

Marſilia, zullende van Santarem na Coimbra rijden, om aldaar te bezoeken een zeker Juffrouw, haar volle Nicht, alleenlijk vergeſelſchapt met haar knecht Andrea, en haar voet-jongen Piſcator, om op haar te paſſen, en haar te dienen.

Als zy nu een kleine halve mijl van de Stad was, en haar knecht Andrea voor uit gezonden had, en haar voet-jongen Piscator een weinig achter haar was, zo springter schielijk een Haas tusschen haar Paards beenen in, of dichte by, het welke haar Paard zo verschrikt maakte, dat het zich met al zyn vier voeten oplichtende, haar op d'aarde ter neder wierp, en schoppende haar met zyn achterste voeten in het vallen, sloeg haar 't voorhooft zodanig in, dat'er 't brein uit spatte. God, niet willende gehengen, dat zy de macht zoude hebben, een eenig woord te spreken, veel min, de genade of het geluk, om haar te bekeeren van haar schrikkelijke zonden van Echtbreuk, bloedschande en moord.

Zy, van een Paard gestort, werd van 't zelve 't hooft ingeslagen.

Nu is noch overig, om den Lezer te doen zien, hoe wonderlijk deze gruwelijke Echtbreuk, bloedschande, en moord van Mathurina is aan den dag gekomen, 't welk geschiede, in dezer voegen:

Wijze op welke haar bloedschande en moord is aan den dag gekomen.

Als Piscator, zeer weende, en bitterlijk kreet op het gezicht van die deerlijke en droevige dood van zyn Juffrouw, zo beliefden 't God, na zyn albestierende voorzienigheit, dat d'eerste die daar voor by quamen en aanschouwers waren van dit schrikkelijk Schouspel, waren juist twee Corrigadors ofte Officieren van de Stad Coimbra, rijdende dien weg langs in hun Carosse, om hun wat te verluchten: dewelke, uit mededogentheit over de beklagelijke dood van deze schoone onbekende jonge Juffrouw, klimmen uit haar Karosse, en hebbende onderzocht en verstaan uit haar schreyende jongen, wie zy was, doen met alle beleeftheit en eerbiedigheit haar doode Lighaam behoorlijk in haar Karosse leggen, die zy toedoen, en klimmende op de Paarden van hare knechten, keeren wederom na Coimbra: van waar zy Marsiliaas knecht te Post zenden na Santarem, om zyn Meester en haar Schoonvader Idiaques, deze droevige tijding te brengen, en hem te bidden, op 't alderspoedigste daar te komen, om ordre te stellen op hare Begravenis.

Zo haast als Andrea is vertrokken, om zyn Meester te halen, beginnen deze twee Officieren op dit droevig toeval te raadplegen, en op haar eigen profijt te zien, want zy verstaan, dat het Paard, het welke haar gedoot heeft, en al haar kleederen en Juweelen, volgens de gewoonte en Koninglijke voor-recht van hun Stad, aan hun Jurisdictie waren vervallen en verbeurt: hier op is 't dat zy de Ringen, Ketenen en Brasaletten haar afdoen nemen, en ook hare zakken na Goud en Juweelen vlijtig ondertasten; zo ist gebeurt dat zy in een van haar zakken in een kostelijke gewrogte Neusdoek vonden opgewonden, dien lesten Brief die haar Man Joan aan haar geschreven en gezonden had van Madrid, waar uit de Echtbreuk, en bloedschande, nevens de moord ontdekt zijnde, word Idiaques gevangen genomen, en na dat hy bekent had, dat hy niet alleen in overspel en bloedschande met Marsilia geleeft had, maar ook zyn Wijf Honoria vergeven had, welke Vergift Marsilia gekogt had, zo wierd hy daar over veroordeelt, om voor zyn eigen huis Onthalst, en beide zyn Hooft en Lighaam verbrand, en d'asschen in de lucht geworpen te worden, 't welk ook des anderen daags 's morgens volbragt wierde; stervende met groot berouw en leetwezen van zyn zonden, bekennende dat Marsiliaas schoonheit, door des Duivels ingeven hem tot den val gebragt had.

Haar Schoonvader werd gevangen genomen.

En Onthalst en verbrand.

Wat belangt het doode Lighaam van de schoone Marsilia, het zelve wierd ontgraven, en opentlijk op de Markt verbrand, om haar Godloos en moordadig leven.

En dit was het jammerlijk leven en dood van de Perez, Idiaques, en Marsilia, daar ieder een van sprak, na hy gezint was, alle man verfoeyende de moordadige

dadige wreedheit tegens de onnozele Mathurina, en van Idiaques tegens zyn eerbare Vrou Honoria. Wederom zommige beklaagden, andere verfoeyden Marſiliaas jeugt, ſchoonheit, en onkuisheit; doch beide Mannen en Vrouwen en allerley ſlag van Volk, hebben Gods voorzienigheit en rechtveerdigheit verheerlijkt in deze boosdoenders na verdienſten te ſtraffen.

De Heer De VIMORY.

En zijne Gemalinne

MASSERINA,

Eerſt Weduwe van den Heere

De BASSIGNY,

Raadsheer van 't Hof des Parlements van Dyon;

En Monſieur

De HARCOURT,

En zyn Gemalinne

La PRECOVERTE,

Dochter van den Heere

La VAQUERY.

D'onzaalge Meſſerine ontzielt haar' Bedgenoot
Door zijnen Broeder, en haar' Boel uit geile minne,
En word door overſpel en moord zyn Gemalinne,
Doch boet door eene Strop het bloed, dat zy vergoot.

IN de Parochie St. Simpliciaan, een mijl van de Stad Sens, in 't Hertogdom van Burgundien, welke vereerd is met de Titel en ſtoel van Aardsbiſſchop, woonde en ſtorf weinig jaren geleden, een oud Edelman, meer Edel van geboorte, als rijk in goederen, genaamt Monſieur de Vimory, die twee Soonen na liet, d'oudſte geheten Harcourt en de jongſte de Hautemond, twee brave jonge Edellieden, uitnemende wel opgebragt, in alle hoedanigheden, die vereiſcht worden in lieden van hun ſtaat en qualiteit. Aard der Soonen van de Vimory.

Harcourt was 32 jaren oud, zeer kuiſch, en eerbaar; Hautemond was 25 jaren, maar zeer genegen tot Vrouwen, en licht om te verleiden.

Aan

Aan d'oude Soon besprak de Vader zyn grootste Heerlijkheit nevens 800 kroonen jaarlijkze inkomste, en al zyn Huisraad en Vee; aan de jongste Soon gaf hy zyn tweede Heerlijkheit, waardig 400 kroonen 's jaars, en 1500 kroonen aan gereed geld.

De Broeders zweeren een onverbrekelijke trouwe t'onderhouden.

Zy dan, met hun beiden alleen zijnde, zonder andere Zusters of Broeders, zweeren elkander onverbreekelijk t'onderhouden een nauwe band van Broederlijke liefde en trouwe, zonder de zelve ooit te breken, als door de dood. Dit vast gestelt zijnde, beraden zig menigmaal over 't beleid van hun staat, dewelke zy beloven te bestieren, met meerder spaarzaamheit als luister, en met meer vaste bescheidentheit, als ydele vertooning van overdaad, en niet te gaan woonen te Parijs, of het Hof te volgen, maar haar verblijf te houden op 't Land: tot welken einde schaffen zy af veel onprofijtelijke monden van knegten, Paarden en Honden, die hun Vader onderhielt. Insgelijx belovenze malkander, zeer voorzigtig te zullen zyn in haar huwelijken, als wel wetende en voorziende, dat dit was het grootste gedeelte van hun aardsche gelukzaligheit of ellende.

D'oudste, de Vimory geheten, verzoekt Masserina ten huwelijk.

Anderhalf jaar was niet verstreken na 't overlijden van hun Vader, of de oudste Broeder, die wy nu zullen heten de Vimory (mits de dood van de Vader) zijnde uitterm iten eer en geldgierig, en verstaande, dat een rijk Raadsheer van 't Hof des Parlements van Dyon, genaamt mijn Heer de Basigny gestorven was, en nagelaten had, een zeer rijke Weduwe ontrent 40 jaren oud, geheten Madamoiselle Masserina, verzogt die zeer ernstelijk ten huwelijk.

Zy was kort van statuur, lijvig en vet, swart van hair, en volgens 't gerucht dat van haar ging, niet zo kuisch als rijk.

Zyn Broeder Harcourt raad hem zulx af.

Harcourt, zo heet nu de jongste Broeder, was zeer afkeerig, en bitter tegen dit huwelijk van zyn Broeder, hem onder anderen vertonende, hoe qualijk, dat haar Mans goederen gewonnen waren, want hy wierd gehouden voor een Rechtsgeleerde, die gaarn geschenken nam, en de Justitie in de tas droeg.

Hy Trouwt ze echter.

Vimory, weinig achtende op zyn Broeders raad en ernstig verzoek, stellende Masserinaas rijkdom verre boven haar eerbaarheit, Trouwt haar.

Maar zy is zo wijs, datze haar zelfs wel verzorgt by Huwelijze voorwaarden, dat het principaalste van haar goederen zal blijven in haar macht, om t'eenemaal daar over te disponeren na haar believen.

Harcourt Trouwt la Precoverte.

Niet lang daar na, Harcourt, zijnde op een groote Bruiloft van een Edelman zyn volle Neef, in de Stad Troyes in Campagne, zag daar onder het Danssen een zeer zoete, schoone, deugtzame, en boven maten wel gemanierde Juffrouw, geheten Madamoiselle la Precoverte, Dochter van een oud Heer van die Stad, genaamt la Vaquery, waar op hy geheel verliefde, dezelve vryde, en eindelijk ook ten huwelijk verkreeg, daar hy te lichter ook toe geraakte, wijl haar voornaamste goed en rijkdom waren, haar deugden en Lighamelijke schoonheit.

Die zyn beloft aan zyn Broeder vergeet.

Harcourt getrout zijnde, vergeet terstont de beloften die hy en zyn Broeder malkanderen zo hoog en dier gezworen hadden, en hy word binnen korten tijd, spilpenning en quist goed, en begeeft hem tot alle vuile gebreken, en tot een beestachtige manier van leven, en laat alles verloren gaan; eer het eerste jaar van zyn huwelijk ten einde is, kijft en raast hy al dikwils tegen zyn schoone en deugtzame Vrouw, die, om de waarheit te zeggen, zo schoon en deugdelijk was, dat nog Campagne, nog Bourgonjen geen schoonder nog deugtzamer jonge Dochter konde uitleveren: Zy was van stature lang en dun, had schoon blinkende blond hair, aangename oogen, een modest eerbaar wezen, een zuivere Lelyroosachtige verwe, zagt en vriendelijk van aard, een zeer zoete imborst,

eer-

eerbiedig en beleeft tegen een yeder, en zeer devoot en Godvrugtig, als makende gedurig haar werk daar van, en ſtellende haar vermaak daar in, datze een groot deel van haar tijd beſtede in 't Gebed en in den Godsdienſt.

Nooit Vrouw, was zorgvuldiger en begeeriger om haar Man te behagen, als zy, en gelijk het dat geheele jaar haar grootſte vermaak en genoegen was, te zien, dat hy hem aan haar betoonde een voorzigtig, neerſtig en vriendelijk Man te zyn, zo is het nu haar grootſte hertzeer en ellende, dat zyn goeden aard zo verandert, en datze ziet, dat hy zo t'eenemaal verkeert en vervoert word, al zyn liefde tot haar vergaat, en alle zyn genegentheit word verdronken en verzonken in Godloos gezelſchap. Zy gebruikt alle middelen, die zy kan bedenken, om hem tot beter zinnen te brengen: Zy gaat hem te gemoet met zoete vriendelijke vermaningen, zy raad hem ten beſten, zy ſmeekt en bid ootmoedelijk, en op het alderbeleeftſte, dat hy hem dog zoude wagten van dronkenſchap, vloeken, en zweeren, dobbelen en ſpeelen, quaad gezelſchap en hoererye: Maar dit mach altemaal niet helpen, zelfs ook niet de menigvuldige tranen, die zy by hem ſtort op 't Bed, of over huis, ja zy valt zomtijts voor hem op haar kniejen, en bid hem om Gods wille, dat hy doch zich zelfs en haar dus jammerlijk niet wilde bederven: Doch al te vergeefs, hy ging evenwel voort in zyn Godloos leven, niet tegenſtaande, dat zyn Broeder Vimory, en zyn Schoonvader de Vaquery, hem met alle beweeglijke redenen, daar van zogten af te trekken; ja in tegendeel, hy word zo ongebonden in zyn verquiſtingen, dat hy zyn Land, by ſtukken en brokken 't een voor en 't ander na verkoopt, en jaagt het alles door 't Keelgat, of werpt het op het Tiktakbort, of in de Beurs der Hoeren; en wat zyn Broeder, daar over tierd en raaſt, en zyn Vrou weend en kermt, hy gaat echter zyn gang, ja hy lacht om haar tranen, en ſpot met haar zuchten, en veracht haar in al haar vermaningen.

En van liefde tot zyn Vrou vervreemt.

Hy brengt alles door.

En, gelijk zelden een ongeluk alleen komt, zo geviel het nu, dat la Vaquery haar Vader, beide zyn Proceſſen (daar meeſt alle zyn middelen aanhingen) te Dyon verloor, alzoze door Vonnis van 't Hof des Parlements aldaar, hem wierden tegen gewezen.

Zyn Vrouws Vader verlieſt zyn Proces.

Hier op verachte en verſmade Harcourt zyn Vrouw nu zo bovenmaten zeer, dat hyze gedurig een bedelbrok en Bedelaars gebroet noemde, dreigende hy geſtadig, dat hy haar te Troyes zoude t'huis zenden, en voorts alles wat hy hadde, opzettende, was niet eens bekommert hoe 't met hem en haar af liep; waar mede hy haar het leven zo moede maakte, dat zy dagelijx wenſchte te ſterven, en alle uuren God bad, dat hy haar wilde uit deze bedroefde wereld halen in den Hemel, beklagende duizentmaal op eenen dag, dat zy zo ongelukkig was geweeſt, dat zy ooit dezen Man gezien of getrouwt had.

Dat hem tot verwytingen tegen zyn Vrou aan noopt.

In 't kort, hy wierd alle dagen erger, en ook armer: zo dat, in minder als drie jaren tijds, alles verteert hebbende, is hy geworden een ſchande van hem zelven, een ſpot voor zyn Vianden, en een jammer voor zyn Vrienden en Magen, en d'uitterſte hertzeer van zyn waarde en zoete Gemalinne: Want hy heeft het alles verſpilt, en by na niets overgelaten, om hem zelfs, veel min, om haar t'onderhouden, zo dat zy, van quelling en verdriet verſmelt, mager, bleek, en uitgeteert word, haar aangename oogen, duiſter door al het ſchreijen, zo datze van enkel hertzeer heel ziek word, en by na ook heel mistrooſtig.

Hy vervalt tot armoede.

Harcourt, deur zyn Godloos en reukloos leven, dus arm en kaal geworden zijnde, en geen middel ziende, om hem zelfs weêr op de been te helpen, be-

Zoekt zyn Broeders Vrou tot hem genegen te maken.

denkt een verfoeyde en heiloze middel, hy keert hem tot Masserina, zyn Broeders Vrouw, die hy weet dat rijk en weeldrig is, en zoekt die tot hem genegen te maken, en van zyn Broeder af te trekken; Hy dan, nemende de gelegentheit waar, stelt haar zyn vuile genegentheit en geil verzoek voor, en vind haar terstond gereet, ja, op dit zyn eerste verzoek, verklaard en zweerdze, dat het in haar macht niet is, hem eenig ding te weigeren, en verbinden zy zich alzo met hooge verklaringen en duure Eeden, aan malkanderen, en breken dus beide hun Echte trouw.

Die zich aan hem over geeft.

Hier mede krijgt hy nu weder de ruimte van geld, en steekt hem daar mede in een nieuw kostelijk kleed.

Verstoot zyn Vrou.

En op dat hy des te vryer en veiliger met haar mag verkeeren, stoot hy zyn Echte en deugtzame Vrou, Precoverte uit den huize, haar zendende na haar Vader te Troyes, gevende haar maar een arm klein Paardeken, en een arme voet knecht vol lappen en leuren, en naulijx zo veel geld, alsze op hun bedroefde reis van noden hadden.

Eer deze zoete, eerbare, en volmaakte Vrouwe, nog van hem scheid, of scheiden kan, vernedert zy haar zo verre voor hem, datze met diepe zuchten en bittere tranen, op haar kniejen voor zyn voeten neder valt, om ootmoedelijk te bidden en te smeeken, dat, gelijk zy door de Wetten van de Natuur en van de H. Echt, van conscientie en van Religie aan hem was verbonden, zy ook alzo mogt genieten het geluk en genoegen van met hem te leven en te sterven, verklarende, dat zy te vreden en ten uitterssten begeerig was, ('t welk zy dikwils herhaalde, en al knielende bevestigde) zoet en zuur met hem uit te staan, en haar deel te hebben, zo wel aan zyn tegenspoed, als aan zyn voorspoed: Doch, hy, als een onedel en snood mensch, hebbende al zyn genegentheit van haar afgetrokken, en ten vollen overgegeven aan zyn vuile en ontuchtige schoon Zuster, is zo hartnekkig, ondankbaar, wreed, en onbeweeglijk tegen haar, dat hy zonder te passen op haar tranen en gebeden, geenzins wil toelaten, datze by hem woone in zyn Broeders huis, of dat hy zoude willen met haar gaan, en woonen by haar te Troyes, in haar Vaders huis: Ja, hy bejegende deze zoete jonge Vrouw, met zulken boosheit en versmading, zo dat hy, eer een tyran, ja een Duivel als een mensch gelijkende, met donderende woorden, grauwen en snauwen, haar belast zich weg te pakken uit zyn oogen, zonder haar een eenige arme kus te geven, of eens adieu te zeggen op haar vertrek.

Veracht haar traanen en gebeden.

Zo wierd dan deze zoete, eerbare jonge Vrouw, brekende haar hert met zugten, en nattende haar schoone wangen met een vloed van tranen, ten huize uitgestoten van haar steenhertig Man; En zodanig, was de loosheit en boosheit van dezen Schelm, dat hy met voordacht, haar zo schielijk deê vertrekken, op een dag als zyn Broeder de Vimory met zyn Wijf Masserina, op een andere Hofsteê waren, omtrent acht mijlen van daar, op dat zy het niet zouden zien of afscheit van haar nemen.

En poogt met zyn Boelin door te gaan.

Harcourt, nu de baan klaar hebbende, doet dagelijx anders niet, als hem zelfs vermaken met zyn dertele schoon Zuster en Hoer Masserina, en hoe wel, hun schandelijk bedrijf, Vimory niet en merkt, zyn knechts en Dienstmaagden worden 't zo veel te beter gewaar, maar des niet te min, gaanze even onbeschaamt voort, in hun vervloekte welluften, ja, dat meer is, hy niet alleen te vreden zijnde, met de dagelijkze bezittinge van haar Lighaam, poogt ook desgelijx al haar geld en goed in zyn macht te krijgen, en alzo met haar deur te gaan.

Om

Om dit zyn Godloos voornemen in 't werk te ſtellen, vleid hy zyn ſchoon Zuſter met groote ſchijn van liefde, houd haar deze zaak voor, vind haar daar wel toe genegen, en op d'eerſte voorſtelling gereed, om met hem weg te loopen, tot welken einde, zy al haar geld en Renten heimelijk inzamelt, al haar Zilverwerk, Ringen, en Juweelen by een pakt, en zo gaanze t'zamen deur, op een Morgenſtont, als haar Man met al zyn Volk op de Jacht was. Dat hem gelukt.

Vimory, t'huis komende, en ziende dat zyn Vrouw en Broeder, zo ſchandelijk waren weg gelopen, was in 't eerſt heel verſchrikt; en alhoewel hy in 't begin, ten aanzien van zyn zonderlinge liefde tot zyn Wijf, van zin was, haar te doen achterhalen en vaſt houden, en wederom tot hem te brengen, evenwel ten laatſten, om het algemeen ſchandaal van de wereld te vermijden, alzo hy daar door, in plaats van eene mond te ſtoppen, veel tongen zoude los maken, en vele monden open doen, zo liet hy zulx beruſten, beval d'uitkomſt van dit verradelijk toeval aan de tijd, en de rechtveerdige belooninge desſelfs aan God. Vimory beveelt Gode de wraake daar over.

Hoe de deuchtzame la Precoverte te moede was, als zy dit ſnood en heimelijk vertrek vernam, kan ieder licht denken.

D'eerſte ſchuilplaats nu, daar deze twee heilloze menſchen, om veilig te zyn, na toe vlieden, is Geneven, daar zy twee kamers huuren, en t'zamen woonen, hebbende niemand om hun te dienen, als zyn oude knecht Noël. De Vluchters komen te Geneven.

Maar hier te Geneven zijnde, overvalt hun op 't onvoorzienſt een groote zwarigheit, die hun op 't ſpoedigſte van daar doet vertrekken.

Het beliefde God, dat Noël (Hercourts Dienaar) zwarigheit maakte in zyn gemoet, om langer, zo Godlozen Meeſter te dienen, om dat hy vaſtelijk vertrout, dat het God niet lang ongeſtraft zal laten heenen gaan.

Hem komen in gedachten, de ongemeene deugden van zyn voorgaande Juffrouw la Precoverte, en vergelijkt die, by de verfoeyelijke ondeugden van Maſſerina, en uit kracht van zyn ſchuldige pligt tegen d'eerſte, en verfoeying van de tweede, laat hy het Precoverte heimelijk weten, dat haar Man met Maſſerina huis hield binnen Geneven. Zyn knecht Noël verſtendigt Precoverte daar van.

Harcourts vroome Gemalinne, deze tijding ontfangen hebbende, is zeer bedroeft, en ſtort menigen traan op d'aard over dit leelijk feit. Ten laaſten haar met God beraden hebbende, den welken, zy gedurig bad, om hulpe in haar ellende, zo oordeelt zy, datze van wegen haare liefde en ſchuldige pligt tot haar Gemaal, gehouden was, haar uitterſte beſt te doen, om beide haar Man, en ook haar ſchoon Zuſter van deze vervloekte manier van leven af te trekken, tot dien einde, ſchreefze aan elk een byzondere Brief, maar dezelve deden gantſch geen vrucht.

Harcourt, verwonderde zich, over zyn Vrouws vrymoedigheit, dat zy aan hem zo durft ſchrijven; en Maſſerina is niet weinig verſchrikt en verſlagen, te zien, dat haar Man aan haar niet heeft geſchreven: Harcourt is misnoegt over zyn Wijfs Brief, en Maſſerina is bevreeſt over haar Mans ſtilzwijgen: haar gedagten veranderen zeer ongeſtadig, en zy ſtaan heel verzet, zyn ongeruſt, en hebben inwendig geen vrede. Hy denkt dat zyn Broeders ſtilzwijgen komt uit verachting, ſmaad, en haat. Zy, ziende op haar ſchoon Zuſters toornigheit, acht, dat die voortkomt uit groote hertzeer, en droefheit: Ten leſten hier op te zamen zich beradende, makenze dit beſluit, dat zy, om dit haar Godloos leven een ſchoone ſchijn te geven, deze Brieven moeten beantwoorden met een groote dekmantel van kuisheit, en Godvruchtigheit. Die haar Man daar op een Brief ſchrijft.

Zy verhuizen daar op uit Geneven.

En, om te beter voor te komen het gevaar dat ontstaan mocht uit Vimorys stilzwijgen, of wraaklust, zo dunkt hun nodig van Geneven op het alderspoedigste te verhuizen.

Harcourt, dan, schreef aan zyn Vrouwe, zy zou doch niet te haastig en t'onrecht haar zelven pijnigen met jalouzy over zyn afwezen, want zy zou daar van alzo grooten blijschap ontfangen op zyn wederkomst, als zy nu het tegendeel vreesde, en geloofde. Hy had een belofte gedaan, dat hy zyn schoon Zuster zoude vergezelschappen tot onze lieve Vrouwe te Lorette, daar heenen zy nu de reize aangenomen hadden van Geneven; tot welke heilige Vrouwe, de gebeden van Masserina voor haar Man, en de zijne voor zyn Vrouw zouden gedaan worden, alzo vol van zuivere genegentheit en Godzaligheit, als zy haar inbeelde, datze vol waren van oneerbaarheit, en diergelijke redenen meer; en van dezelve inhoud was ook meest den Brief van Masserina.

Komen te Lions.

Na datze dan de voorzeide Bode met de Brieven hadden afgevaardigt, pakkenze al haar goed by een, en gaan heimelijk deur, stellende haar cours na Lions, ontrent 22 mijlen van Geneven.

Masserina besluit la Precoverte door Vergift om te brengen.

Terwijlze dan te Lions waren, warenze gedurig vol schrik en vreeze, gingen zelden uit haar Logiment, en alsze uitgingen, zo vermomdenze haar zelven in verscheide kleeding, tot hun meerder verzekertheit. Zy ging altijd zo dicht gemaskert, datmenze niet kennen konde. Hy vreest gedurig zyn Broeders stilzwijgen en wrake, en zy neemt zeer qualijk haar schoon Zusters jaloersheit, en haar steekt gedurig in de krop dat versmadelijk woord van Hoere, dat zy haar verweten had in haar Brief, derhalven neemtze voor, het zelve op 't scherpste te wreken, het kost wat het wil, en besluit in 't kort, haar door Vergift uit de werelt te helpen.

Koopt een Kwakzalver daar toe om.

Om dit Godloos stuk uit te voeren, neemtze haar toevlugt tot een Italiaans Quakzalver, Baptista Tivoly geheten, en accordeert met hem, voor hondert kroonen op de hand, en nog hondert en vijftig als 't werk gedaan is, en nog daar en boven vijftig kroonen voor zyn reizen heen en weer. En geeft hem nog, een kleine Saphyr Ring van haar vinger, daar mede zy hem doet sweeren de zaak te volbrengen, en geheim te houden. De koop dan klaar, en den Eed gedaan zijnde, gaat deze vervloekte schelm op de reize.

D'onnozele en kuische la Precoverte, hebbende ontfangen uit Geneven, den Brief van haar Man, en van haar schoon Zuster, en overleggende den inhoud der zelver, weet niet watze denken zal, zo wel van de Brieven, als van de Perzonen.

Haar schoon Zusters Brief, ziet zy belooft grooten yver en devotie; en haar Mans Brief spreekt van zyn groote affectie tot haar: en evenwel, als zy gedenkt aan zyn voorgaande wreedheit, en hoe hy haar ten huize uitstiet, als mede de manier van haar heimelijk vertrek, dan denkt zy, dat het eerste vals, en het tweede geveinst is, en dat zy derhalven, geen reden heeft, om hem voor onschuldig te houden, of op zyn wederkomst te hoopen. Maar dit staat vast by haar; Harcourt, is haar Echte Man, daarom wil zy hem hertelijk lief hebben; en zy is zyn Vrouw, daarom wil zy altijd voor hem en voor zyn welvaren bidden.

Zy dus hopende, en dikwils met zugten en tranen wenschende na zyn gelukkig wederkeeren, en na de verbetering van zyn Godloos leven, leeft in zyn afwezen zeer zwaarmoedig en bedroeft by haar arme Vader: Want zy is zo omringt van quellingen, en besprongen met ziekten, dat zy haar leven erger acht,

als

als de dood, en wenscht, dat haar Man t'huis by haar, of zy in den Hemel by God in vreugde was.

Weinig dacht deze zoete en getrouwe Tortel-duive, dat'er zulken schelmstuk tegen haar gebrouwen wierd, daar zy doch niemand ter wereld eenig leed dede, maar alle menschen goed gunde. Weinig dacht zy, dat haar schoon Zuster, die zo beleeft en Godvrugtig aan haar geschreven had, nu zo schelmachtig tegen haar handelde, en dat de Moordenaar alreê op weg was, die haar het leven zoude benemen, gelijk deze Godloze schelm, ook kort daar na dede, onder schijn, van haar uitteerende ziekte te genezen, gevende haar drie morgens achter een, haar twee Pillekens, waar van zy drie dagen daar na schielijk quam te sterven; wordende 's nachts dood in haar Bedde gevonden: Den onbeschaamden schelm, verklaarde voor de Vader en Vrienden, dat al te voren, eer hy by d'overledene Juffrouw quam, het gewelt en de langdurigheit van haar uitteering al haar bloed in Water had verandert, en al de radicale vochtigheden van haar leven uitgeput, en verdroogt: D'eenvoudigheit van de Vader, en het gering oordeel van de Vrienden nam dit zeggen van de Quakzalver voor gereed en gangbaar geld op.

Die haar onder schijn van haare ziekte te genezen van 't leven door Vergif rooft.

En zo begraaft d'eenvoudige Vader zyn goede Dochter, en met haar al zyn aardsche vreugd en trooft.

Binnen drie dagen, na dat dit schelmstuk beschikt was, pakt zich Tivoly wech, en rijd van daar te Post na Masserina, die met vreugde hem d'andere 150 kroonen teld, en zweeren malkander wederom getrouw te zyn, en het feit verborgen te houden.

Masserina, dezen steen uit de weg geholpen hebbende, meend nu, datze een trap nader is, om hem te Trouwen, want dat is 't eenige datze beoogt. Maar het leven van haar Man Vimory, verhindert t'eenemaal deze vreugd.

In al dezen tijd, 't welk ruim een geheel jaar was, toonde Vimory, dat hy zyn Vrou Massarina, en zyn Broeder Harcourt zo hate, dat hy tot hun verachting en verfoeyinge van haar vuiligheit, niet de pijne waardig achte na haar eens om te zien, of te zenden: Maar d'eenige wrake die hy tegen hem gebruikte in zyn afwezen, was dat hy pretendeerde, dat hy hem een groote somme gelds schuldig was, en tot betaling daar van, sloeg hy de handen aan het overblijfzel van zyn Land, en by ordre van 't Gerecht ontfing hy de Renten en inkomsten van zyn huurlieden, en gebruikte die tot zyn eigen behoef. Het welk Harcourt en Masserina ten hoogsten quelde, (te meer, wijl zy in hun reizen, en andere onkosten al een goede somme gelds verteert, en den buyt die zy met hun namen al vry vermindert was) dewelke nu ziende in wat een gedurigen vreeze, en perijkel zy leefden, gelijk hun vuile lusten, zo ook hun bloedige intentien liepen al eenen weg, welke is te maken, dat haar Man mocht gaan de weg van la Precoverte: en dit stellenze beide vast. Om zulx uit te voeren, dunkt hem best deze zake zyn knecht Noël voor te dragen, en hem daar toe te gebruiken, waar toe hy hem aanbied twee hondert kroonen, en nog veertig daar boven voor een jaarlijx Pensioen, gedurende zyn leven.

Vimory slaat zyn Broeders goederen aan.

Waarom Harcourt en Masserina besluiten hem te vergeven.

Maar als Noël, als een eerlijk Man en goed Christen zulx weigerde, wil hy hem doen zweeren, dat hy dit secreet zal houden, en nooit melden van dit voorstel, 't welk Noël belooft, maar niet en zweert.

De knecht van hem aangezocht, weigert zulks te volbrengen.

Harcourt neemt eindelijk zelfs voor (aangeport zijnde van Masserina) zyn Broeder om 't leven te brengen.

Hy komt met een vermomde Baard, en een arm Pak kleeren tot St. Simpli-

Des besluit hy het zelf uit te voeren.

ciaan, daar wacht hy op zyn Broeder Vimory, aan 't einde van een playsierig Park of Boschjen, dat hem toebehoorde, een kleine mijl van zyn huis, daar hy wist dat hy gewoon was in zyn eenzaamheit alleen te gaan wandelen.

Hy houd zich als een arme bedelende Soldaat, en vermommende zyn tong, alzo wel als zyn Baard en kleed, ziende zyn Broeder aankomen, gaat met zyn Hoed in zyn hand na hem toe, biddende ootmoedelijk om een Aalmoes, 't welk Vimory ziende en hoorende, uit enkel medelijden en liefde, trekt zyn Beurs uit zyn Zak, en terwijl hy bezig is daar in te kijken om een klein stuk gelds te zoeken, zo trekt Harcourt zagjes zyn kleine Pistool uit zyn slinker mouw, welk hy met zyn Hoed bedekte, en hebbende 't zelve te voren geladen met twee Kogels, schiet op hem af, en treft hem recht in 't lijf, een weinig onder 't hert, waar van hy terstont dood ter aarde viel, en vreezende dat hy nog niet geheel dood was, stak hem met zyn Zwaard nog tweemaal door 't lijf.

En schiet hem verradelijks dood.

Deze gruwelijke Broedermoord beschikt hebbende, laat hy het dode Lighaam leggen wentelen en rooken in zyn bloed, springt in aller yl op zyn Paard, dat hy buiten 't gezicht, niet verre van daar, aan een Boom had gebonden, en rijd op het spoedigste weg na Masserina, die over 't verhaal van dit nieuws zeer verblijd was.

Zyn Boelin verblijd zich daar over.

Twee uuren na dat deze moord aan Vimory geschied was, wierdze t'zijnen huize, en te St. Simpliciaan bekent, als mede in de Stad Sens, en zo verspreid door geheel Bourgonjen, men zogt zeer nau na de Moordenaars, maar te vergeefs.

Ten einde van twee maanden, begeeft zig Harcourt na Sens, en van daar na zyn Heerlijkheit te Simpliciaan, die nu door de dood van zyn Broeder Vimory zonder kinderen stervende, hem ten deele viel: En gelijk hy hem te voren had getoond een Duivel in 't vermoorden van zyn Broeder, zo speeld hy nu den geveinsden, in 't betreuren van zyn dood, en kleed zig zelf, en alle zyn Dienaars in den rouw.

Zyn geveinstheit in zyn Broeder te betreuren.

Een maand daar na ontbied hy Masserina, die by hem gekomen zijnde, stellen zy hun zo vreemd aan, als of zy malkander in al dien tijd van hun afwezen niet eens gezien hadden, en zy schijnt ook als in tranen te swemmen, en draagt met eenen rouw over haar Man.

Welke rol Masserina ook naaapt.

Ten einde van twee maanden, ontbieden zy hun Priesters en twee Jesuiten, en de Vicaris van hun Parochie, en maken hun bekent hen begeerte en voornemen van te Trouwen: Dog deze geestelijke Vaders verklaren zulx regel recht te strijden tegen de regelen van de H. Kerke, als ook tegen de beschrevene Wet Gods, dat d'eene Broeder d'ander Broeders Weduwe Trouwe: derhalven weigeren zy zulx toe te staan, veel min te doen zonder dispensatie van de Paus of zyn Nuntius te Parijs residerende.

Men weigert hen zamen te Trouwen.

De Nuntius daar over aangesproken zijnde, slaat het hem glad af; maar door geld, en vermogende Vrienden, word het zelve binnen drie maanden van den Paus verkregen, en worden alzo in 't korte getrouwt; zich nu vastelijk inbeeldende datze nu buiten alle gevaar zijnde, in weelde en wellust mogen zwemmen; Edoch zy en zyn met God niet bevredigt nog verzoent.

De Paus staat door geld hun huwelijk toe.

Nu resteert, d'ontdekking van deze moord, die zy denken onmogelijk te zyn: en die geschiede aldus: d'Italiaansche Quakzalver Tivoly, zich op de hooge Jaarmarkt van Sens begevende, en aldaar zyn Konst aan een rijke Goudsmits Vrou (Du Bois geheten) in 't werk stellende, ontstal hy de zelve een Kasjen met Juweelen en Ringen uit een Kas, op 4000 kroonen geschat; en is daar mêe

dien

dien zelven nacht gevlugt na Maſcon, maar door de Goudſmit en twee Provooſten achterhaalt, en te rugge na Sens gebragt zijnde, werd hy door de Rechters veroordeelt om 's anderen daags gehangen te worden.

Een Cordelier of graau Monik wierd hem dien nacht in de Gevangenis toegezonden, om zyn ziel ten Hemel te bereiden: en hy, 's morgens daar aan, volgens zyn dood Vonnis ter Recht-plaats gebragt, alwaar hy op de Ladder ſtaande, tot ontlaſtinge van zyn gemoet, volſtandelijk en weemoedelijk bekend, Madamoiſelle la Precoverte, voor dezen door Vergift omgebragt te hebben, en daar toe van Madame Maſſerina omgekocht te zyn, daar op wierd hy, om zyn gemelde dievery opgehangen: en zyn Lighaam daar na verbrant, om 't vermoorden van la Precoverte; ſtervende zonder eenig berou of leedwezen.

De Kwakzalver, over diefſtal veroordeelt gehangen te werden, melt het vergeven van Precoverte.

Aleer zyn Lighaam geheel en al tot aſſche verteert was, wierd Maſſerina en Harcourt, uit laſt van de Rechters van Sens, in hun eigen huis te St. Simpliciaan gevangen genomen, zo als zy gingen wandelen en malkanderen kuſten, op geen gevaar, veel min op de dood verdacht zijnde.

Waar op Harcourt en Maſſerina gevangen genomen wierden.

Zy zien malkander met bedroefde oogen aan, voornamelijk Maſſerina dewelke verſtaan hebbende dat Tivoly, toen hy Gerecht wierd, haar, doch niet haar Man Harcourt had beſchuldigt, van la Precoverte door Vergift omgebragt te hebben, merktze wel, dat zy een Vrou des doods is; ziende nochtans, dat Tivoly Gerecht is, wil zy op haar recht ſtaan.

De gevangen ſpreeken elkander moed in.

Wat Harcourt belangt, hy zich zelfs aan deze moord onſchuldig kennende, is ten hoogſten bedroeft, als hy 't feit van Maſſerina overdenkt; hy belaſt haar nogtans goeden moed te ſcheppen, en luiſtert haar in 't oor, dat hy al zijne goederen en middelen te koſt wil leggen om haar leven te behouden, of dat hy anders met haar ſterven wil.

Zy bedankt hem, met duizend zugten en tranen, hem mede betuigende met veel hooge proteſtatien en Eeden, dat haar tonge nooit iets zal melden tot zyn nadeel.

En alzo worden zy van de gene, die hun vingen, geſcheiden, en elk byzonder na de Gevankenis te Sens gevoerd.

Maſſerina ontkent alles.

Maſſerina word eerſt voor de Rechters gedaagd en verhoort, alwaar zy, volgens haar eerſte beſluit, niet met tranen, maar met hooge woorden en trotze redenen alles ontkend, waar op de Rechters haar verwijzen tot de Pijnbank: zy nu, voor desſelfs pijnelijkheit ſchrikkende, en vrezende dat haar jonge tedere leden dit niet zouden konnen uitſtaan, belijd zy Tivoly daar toe omgekocht te hebben; zonder iets tot nadeel van haar Man Harcourt te melden. En daar op word zy verwezen om 's morgens gehangen te worden; niet tegenſtaande, dat Harcourt, door eenige van zyn Vrienden, tot behoudinge van haar leven, alle zyn Landen en inkomſten wilde geven.

Doch valt ter Pijnbanke gelegen door de mant.

Werd gevonniſt te hangen.

's Morgens, wordze, na luid van haar Vonnis, ter plaats gebragt, daarmen haar Rechten zou, doch op haar ernſtig verzoek, zo vroeg, dat 'er weinig by waren, toen zy Gerecht zou worden: den Ladder nu opklimmende, vervloekte zy den naam van dien eerlozen ſchelm Tivoly, en haar Man Harcourt, alle geluk en heil toe wenſchende, viel haar oog by geval op zyn Neef Monſieur de Pierpont, daar tegenwoordig zijnde, zy wenkt hem, en is zelfs in deze uure haars ſtervens, zo reukeloos, dat zy haar Hand-ſchoen van de rechterhand uittrekkende, en haar Brazelet van haar rechterhand en arm afdoende, hem bid, die, aan zyn Neef, haar Man te willen behandigen, en hem van harent wegen te verzekeren, dat zy zyn alderliefſte en ſtantvaſtige Vrou ſterft: 't welk Pierpont haar belooft getrouwelijk te zullen doen.

Haar gedrag ten Schavotte.

d'On-

d'Onder-Schout die daar toen by was om haar te zien sterven, zegt, dat uit bevel van de Rechters, zijne opperhoofden, hem bevolen was, haar aan te dienen, dat, alzo zy nu Gode haar ziele zou opofferen, de zelve nu in haar uitterste ure toch niet wilde bezwaren, maar in Gods naam aan d'omstanders rond uit verklaren, of haar Man Harcourt nevens haar handdadig ware aan zyn eerste Vrouw la Precoverte te vergeven, of daar eenigzints van wiste, dat zy derhalven Godvrugtelijk en Christelijk zou doen; de waarheit daar t'ontdekken, als zullende buiten twijffel strekken tot Gods eere niet alleen, maar ook tot behoudenisse van haar ziele: Zy verklaart aan hem, en voor al 't Volk dat haar Man Harcourt, daar nooit van geweten heeft, nog in gedagten, woorden of werken met haar of Tivoly ingewilligt of aangespannen heeft om zyn Vrouw te vergeven, en 't geen zy nu zeide, was de zuivere waarheit, zo als zy hoopte zalig te worden.

Zy verklaart al stervende haar Man onschuldig.

En voorts op een onhebbelijke wijze, met tranen in d'oogen, de tedere liefde haars Mans op het alderhoogste verheffende, had zy zo veel deugd in haar niet, dat zy met berou opwaarts zag tot God in den Hemel, of met verslagentheit nederdaalde in haar herte, om haar vuile zonden van overspel en moorden te beklagen: of, om God te bidden voor haar ziele, of d'Omstanders, dat zy voor haar baden; en alzo wierd zy van de Ladder gestoten, alle man, zig over haar moordadigheit verwonderende, en weinige haar schandelijke dood beklagende.

Werd gehangen.

Harcourt werd los gelaten.

Harcourt, op dien zelfden dag van de Rechters te Sens, zo van zyn gewaande schelmstuk als Gevankenis vry gekeurt zijnde, legt ten einde van twee of drie maanden zyn rou-kleederen af, en kleed zich veel kostelijker als ooit voor dezen, ja hy denkt zo weinig, of op het vermoorden van zyn Broeder Vimory, of op de jammerlijke en ontijdige dood van zyn twee Vrouwen, als dat hy met groote lichtveerdigheit, en met veel meer haast als achterdocht, nu gezint is binnen korten tijd zyn derde Vrou te Trouwen; maar hy zal zich door Gods rechtveerdig Oordeel deerlijk bedrogen vinden.

Zyn knecht Noël brengt zyn Broeder moord uit.

't Heeft God belieft, de vroome knecht Noël met een besmettelijke heete Koorts schielijk te bezoeken, en vreezende, dat hy sterven zoude, openbaart, om zyn conscientie t'ontlasten, aan twee van de Rechters van Sens, (tot dien einde by hem verzogt te komen,) in 't bywezen van drie of vier van zyn geburen, hoe dat zyn Heer Harcourt voor dezen op hem begeert had zyn Broeder Vimory te willen doorschieten, hem daar op 200 kroonen op de hand, en 40 kroonen 's jaars gedurende zyn leven aangeboden hebbende, doch dat hy hem afsloeg; en alzo hy nu wist dat Vimory zedert met een Pistool doorschoten was, hy volkomelijk geloofde, dat of zyn gemelde Heer of een ander voor hem aan deze deerlijke moord schuldig is, en binnen een half uur daar na sterft deze Noël.

Harcourt, andermaal gevangen genomen, bekent het feit.

Deze Rechters, zenden hier op terstont hun Officieren, na 't huis van Harcourt, halen hem daar uit, en brengen hem te Sens. 't Feit hem te last geleit zijnde, ontkent hy 't zelve, maar op de Pijnbank geworpen, belijd hy met schreyende oogen de moord zijns Broeders; waar op hy veroordeelt word, om 's anderen daags na de middag tusschen 4 en 5 uren levendig Gerabraakt te worden, op de gewoonlijke plaatze des Gerechts.

In een terneite Satijne kleed met een goude Kant, op het Schavot gekomen zijnde, belijd hy schuldig te zyn aan de moord zyns Broeders, en nogtans is hy veel meer bedroeft om de dood van zyn laatste Vrou Masserina, dan om die van zyn eerste la Precoverte.

Hy

Hy bad God en de wereld om vergiffenis, en datze uit zyn voorbeelt meer Godvrugtig en min bloeddorstig en Godloos leeren worden.

Aldus zyn ziele God bevelende, zyn Lighaam d'aarde, en zich zelfs drie of viermaal met het teken van 't Kruis kruissende, laat hy de Scherp-rechter zyn armen en beenen aan het Rat vast maken, en alzo Rabraken. Werd gerabraakt.

En dusdanig was het snoode leven, en rampzalige dood, van deze wreede en onmenschelijke Moordenaars.

MEVROUWE DE BLANCHEVILLE,

Dochter van den Heere

DE ROSAIRE,

Raadsheer van 't Hoger Hof van Chartres,

En haar Gemaal de Heer

DE CHAMPIGNY.

Mevrouw de Blancheville, uit spijt aan 't woeden, wreekt
Haar dooden Bedgenoot, genoopt tot wraak en tooren;
Maar gaat na 't smaaken van de zege zelf verlooren,
En blaast de ziel uit door een Strop, die haar verbleekt.

IN de Stad Chartres, Hooft-stad van 't Landschap Beausse, alwaar gekroond is, Hendrik de vierde, Koning van Vrankrijk, woonden twee rijke Edellieden van goeden huize, en beide Erfgenamen van hun twee overledene Vaders: D'eene geheten de Champigny, en d'ander de Beaumarais, binnenzeven mijlen van deze Stad, op de weg na Vendosme gelegen waren. Zy waren beide lang en spigtig, van een schoone bloedrijke humeur: Champigny was 26 en Beaumarais 24 jaren oud, en nogtans was de laatste gebaart, en d'ander niet. Champigny was ongelijk rijker, maar Beaumarais, van Edeler afkomste.

Om nu deze Historie wel te verstaan, staat t'aanmerken, dat'er een zeer rijk Raadsheer was, van het Hoger Hof van Chartres, genaamt Monsieur de Rosaire, wiens Gemalinne overleden zijnde, hem een eenige Dogter na liet, van ontrent 18 jaren, Madamoiselle de Blancheville geheten, zeer lang van Perzoon, bleek van gedaante, swert van hair en wijnbrauwen, en ongemeen spijtig, trots, en heerschachtig, welke, beide deze twee Jonkers te gelijk sterk vrijden; in voegen dat d'eene zo dra niet weg was, of d'ander was'er voort wederom by, waar door wel eenige onlust, maar meerder jalouzy ontstaan is; doch eindelijk, na dat de zake zo ruim een jaar lang gestaan had, is 't gebeurt dat Aard en zeden van Mevrou de Blancheville.

Huwt aan den Heer de Champigny.

Champigny met Blanchevilles begeerte, en haar Vaders genoegen, haar Trouwde; waar over Beaumarais, wetende dat Champigny ten aanzien van zyn afkomste en opvoedinge by hem niet te vergelijken is, zeer verstoort en heel moeyelijk zich toond, maar om 't zelve te beletten en weet hy geen raat.

Beaumarais gezeg van haar.

Op zeker tijd over Tafel zittende met vijf of zes Jonkers, alwaar van Blanchevile gesproken wierd, heeft hy (door boosheden en wraakgierigheit vervoert zijnde) zich zo verre vergrepen, dat hy tusschen jok en ernst, deze onbedachtzame woorden zich liet ontvallen; *dat zy, meer spijtig als kuisch was.*

Haar spijt daar over.

Deze onverdiende achterklap van Monsieur Marin, een Edelman van Chartres (meer lichtveerdig dan vroom) en die zich graag in de gunste van Blanchevile (wien hy van kinds been af bezint en bemind had) willende inwikkelen, vertelt haar deze woorden van Beaumarais, daar zy zeer moeyelijk en verstoort om is: maar voor dien tijd als een looze Vrouw, laat zy haar boosheit en wraakgierigheit niet blijken, maar rekent de geheugenis daar van op onder d'asschen van stilzwijgentheit; doch met voorwaarde, dat zy de vlamme daar van met meerder gewelt tegens hem zal doen uitbarsten.

Ondertusschen gebeurt'er een onverwacht en ontijdig geschil, tusschen haar Man en Beaumarais, 't welk haar zo weinig ter herten gaat, dat zy haar daar over verheugt.

Twist tusschen haar Gemaal en Beaumarais.

Beaumarais twist met hem, wie voor aan zitten zal in de Kerk (alzoze beide onder een Karspel behoorden) als mede om dat hy voor hem het Brood in 't H. Avondmaal ontfangt, en voor hem gaat in alle ommegangen, als voorgevende dat 'et hem uit kracht van zyn Adeldom en eigendom toekomt.

Champigny is al te hooghertig om hem toe te staan, 't geen hy nooit toegestaan heeft, en is derhalven gezint zijne gelijkheit van af komste te verdedigen, en dien volgens zijne voor Ouders in zich zelven niet te verkorten: ziende derhalven dat Beaumarais gantsch genegen was om staande te houden 't geen hy aangenomen had, sleept hy hem voor 't Hoger Hof van Chartres.

Dat ten voordeel van Beaumarais uitvalt.

Twee jaren zyn by na verlopen dat Beaumarais en Champigny met malkander, niet zonder groote onkosten Gerecht en Gepleit hebben over d'opperplaats in de Kerk, maar veel eer uit eigen stijfkoppigheit dan uit eenige Godvrugtigheit: na verloop van die tijd, word het Vonnis by 't voornoemde Hof Beaumarais toegewezen, oordelende dat hem d'opperplaats in de Kerk toekomt: en d'onkosten van vijf hondert kroonen aan hem zal moeten uitkeeren.

Mevrou de Blancheville hitst haar Gemaal tegen hem op.

Dit Vonnis, tegens Champignys trotze Vrouws hope zeer strijdig, maakt hem zeer moeyelijk, en haar t'eenemaal verstoort op Beaumarais. Hy kan Beaumarais met geen goede oogen aanzien, nog zyn Vrouw en mag hem niet luchten, maar met een onverzadelijke wraakluft tegen hem ingenomen zijnde, zoekt zy hem met woorden en werken daar toe op te hitzen.

Die hem in duël uitdaagt.

En nu begind haar oude haat en boosheit boven te drijven, en dat nu de bequame tijd geboren is, om haar Man die vileine en lasterlijke woorden van Beaumarais, tot nadeel van haar eere uitgebraakt bekent te maken, 't welk zy met groote weemoedigheit en veele tranen uitvoert.

Hier over is Champigny zo verstoort, dat zyn Vrou niet veel woorden behoeft te gebruiken, om hem zulx te doen wreeken.

Hy uit de mond van Marin 't zelve nader verstaan hebbende, beroept Beaumarais in duël, en neemt Marin tot zyn Seconde. Beaumarais, d'uitdaag Brief ontfangen hebbende, is terstond gereet, en neemt zyn Broeder Montagne tot Seconde.

Op

Op Dingsdag 's morgens zyn onze vier ongeduldige en zinneloze Helden te Velde op hun beſtemde plaats, alwaar 't ongeluk wilde dat niet alleen Champigny maar ook Marin, beide deerlijk quamen te ſneuvelen. Hy ſneuvelt.

Beaumarais en Montagne, dus overwinnaars gebleven zijnde, vlugten na Engelant, om aldaar zo lang te blijven, tot dat hun Pardon by den Koning verworven zou wezen. Beaumarais vlucht.

Mevrou Blancheville, de droevige tijding van haar Mans dood verſtaan hebbende, nam die zo hoog ter herten, datze ſcheen in tranen te verdrenken. 't Is niet alleen een droefheit in haar hert, maar ook een knaging in 't gemoet, dat haar Gemaal, en haar Vriend Marin beide haar leven verloren hebben om harent wil.

Derhalven neemt zy voor, het zelve op alle manieren te wreken; tot welken einde zy na Parijs gaat, en verrecht aldaar 500 kroonen, op hope, datmen na de Wet en gewoonte van Vrankrijk, zyn Beeltenis ophange: Maar hoewel haar Proces gerechtig zy, niet te min, om dat hy groote Vrienden aan 't Hof heeft, konze zulx niet verkrijgen. Mevrou d'Blancheville beſluit de dood haars Mans te wreeken.

Derhalven, na dat zy 12 maanden binnen Parijs te vergeefs vertoeft, en groote onkoſten gedaan had, neemtze een volkomen beſluit, zo hy ooit weêr te Chartres komt, of in eenige plaats in Vrankrijk, dat zy dan, beide zyn rechter en beul wil zyn, met haar Mans dood aan de zyne te wreeken.

Belangende nu, de twee uitlandige gebroeders, Beaumarais en Montagne, die hun tot Londen onthielden, deze verkregen, door de groote neerſtigheit van den Marquis van Bellary, en den Biſſchop van Chartres, hun Vriend en Neef, van den Koning Louis de XIII. Pardon, en keerden toen wederom na Vrankrijk in hun Vaderland. Beaumarais knegt Pardon.

Te Chartres gekomen zijnde, wierden zy, van hun Vrienden en bekenden zeer minnelijk verwelkomt.

d'Ouders alleen van Marin en konnen Montagne met geen goede oogen aanzien, en Blancheville is met een dodelijke haat tegens Beaumarais ingenomen.

Wat Montagne belangt, hy heeft zulke goê Vrienden, dat hy in minder als twee maanden, met d'Ouders van Marin volkomen verzoend is; maar of ſchoon Beaumarais door zyn Vrienden gelijke verzoeninge by Blancheville zoekt uit te werken, en zy daar wel zes maanden over doende waren, zo is echter alles te vergeefs: ja haar wraakluſt loopt zo hoog, datze niet eer wil ruſten, voor dat hy door 't eene of 't ander middel mede aan een kant geholpen is, gelijk hy haar Man gedaan heeft. En tracht zich met Mevrou Blancheville te verzoenen, die zulks weigert.

Om dan dit Godloos en vervloekt ſchelmſtuk uit te voeren, zietze geen beter middel, als om le Valley, Beaumarais knecht, die grootelijx op haar Kamermaagt Martha, een ſchoone jonge Dochter, verlieft is, en dieze had doen zweeren nooit zonder haar conſent te Trouwen, daar toe te bewegen. Tot dien einde, beloofdze hem 300 kroonen, en daar en boven dat hy Martha Trouwen zal, by aldien hy Beaumarais aan een kant wilde helpen. 't Welk hy ten laatſten aanneemt te volbrengen, en ook in 't korte volvoert, hem deurſchietende met een Piſtool, voornaamelijk, daar toe aangedreven zijnde, door zeker hoon van zyn Meeſter ontfangen, die hem vijf of zes oorbanden had gegeven, om dat hy vernam, dat hy Martha vryde. Zy vermoord hem door zyn Dienaar.

Zo haaſt le Valley deze moord volbragt had, komt hy daar na by Blancheville, welke verheugt over deze aangename tijdinge, hem 's avonds daar aan 150 kroonen geeft (hebbende te voren d'andere 150 op de hand ontfangen) en ſchenkt

hem daar en boven nog een Diamant Ring van haar vinger, waardig 100 kroonen: en vier weken daar na huwt zy de schoone en onnozele Martha, aan hem uit.

Nu is Blancheville moedig op de dood van haar doodelijke Viand Beaumarais, en le Valley, vol vreugde om 't genot van zyn zoete en jonge Martha, maar geen van beide met berou, over dit hun moordadig feit in 't gemoet getroffen; 't welk wy haast uit het navolgende zien zullen, dat God ontdekken en straffen zal.

Aanmerkelijke ondekkingen der moord.

Gelijk God, d'eerste oorzaak is van d'ontdekkinge dezes moords, zo is de tweede oorzaak daar van de bedroefde Broeder Montagne, dewelke alle andere getuigen dervende, daar toe als met de hand Gods geleid wierd, door vier aanmerkelijke omstandigheden, waar van de voornaamste was, dat twee maanden na 't vermoorden van Beaumarais, en een maand na le Valleys Trouw met Martha, hy de Kanker kreeg in zyn rechter hand, welke zich verspreidende, hebben hem de Heel-meesters geraden, zyn hand, om 't leven te behouden, te laten afzetten, 't welk ook geschiede.

De Moordenaar bekent onder 't pijnigen het feit.

Dit schielijk afzetten van le Valleys rechter hand, jaagt hem een schrik, Blancheville een vreeze, en Montagne een verwonderinge en verbaastheit aan, dewelke (door den geest Gods gedreven zijnde) nu vastelijk gelooft, dat die hand zyn Broeder met een Pistool doorschoten had, en dat in alle waarschijnelijkheit Blancheville hem daar toe omgekocht mocht hebben: op deze redenen dan steunende, beklaagt hy hem voor 't Gerecht, die hem terstond doen vatten: en werpen hem, wijl hy niets wilde bekennen, op de Pijnbank, alwaar hy in 't midden der pijne, alles bekend; daar op word terstont om Blancheville gezonden, welke zy in huis vinden spelende op de Luyt, en met eenige Jonkers en Juffers, hare Vrienden, een Party zingende: De Dienaars nemen haar gevangen, waar over zy zeer ontstelt is, en bitterlijk weend, zo doen ook die met haar zyn: Zy word voor de Rechters gebragt, die haar Beaumarais moord te laste leggen, en le Valleys belijdenis voor dragen: Zy in tegendeel, nu met tranen dan wederom met toorn schelt le Valley voor een schelm en een Duivel in haar zo valschelijk te beschuldigen: dat zy hem nooit een Ring of 300 kroonen gegeven had om zulx te doen, voor God betuigende dat zy aan deze moord onschuldig is. Edoch deze haar slechte verschooninge word geenzins by de Rechters aangenomen, die haar by le Valley brengen, dewelke stijf by zyn vorige beschuldinge blijft, dies niet te min is haar Geloof by God zo zwak en by den Satan zo sterk, dat zy met groot gebaar en veel vloekens haar onschult betuigt: Zy toonen haar den Ring, en een gedeelte van 't Goud, maar beide ontkent zy 't met stijve kaken: Daar op word zy voort ter Pijnbank verwezen, daar op zy haar met groote stantvastigheit laat binden, maar zo dra als haar tedere leden, d'eerste ruk gevoelen, valt zy door de mand, en roept voort met tranen in d'ogen dat zy schuldig is, en bekent voort alles.

Gevangenis van Mevrou Blancheville.

Zy ontkent het feit.

Men wringt haar, ter Pijnbanke gelegen, het geheim ter keele uit.

De Rechters vragen haar ook, of Martha, met raad of daad aan dezemoord nooit handadig ware geweest, maar zy op haar ziel en zaligheit, haar onschuldig verklarende, word zy op de Pijnbank los gemaakt, en nevens le Valley na de Vierschaar gevoert.

Haar Vonnis.

Le Valley word veroordeelt om 's daags daar aan levendig Gerabraakt te worden, en Mevrou Blanchevillé om te hangen.

Die na-middag, wordenze door last van de Rechters wederom in de Gevangenis gebragt, en 's nachts komen eenige Godsgeleerde by hun, om hun tot sterven te bereiden.

's Daags

's Daags daar aan, ontrent 10 uren voor de middag, wordenze gebragt ter plaatze, daarze Gerecht zouden worden: op dit bloedig Toneel verschijnt eerst met een neêrslagtige geest le Valley, verklarende, dat ten deele Blanchevilles Goud, maar voornamelijk zyn liefde tot haar Kamenier Martha, hem vervoert had, tot het vermoorden van zyn Heer Beaumarais, waar van hy nu hertelijk berou had, en God om vergiffenis bid, en na dat hy eenige Ave Mariaas gesproken, en zich zelven dikmaals gekruist hadde, wierd hy van den Scherprechter voort Gerabraakt, en alzo om 't leven gebragt.

De Moordenaar werd Gerabraakt.

Le Valley, en is zo dra niet aan een kant, of Madamoiselle Blancheville klimt de Ladder op, wiens jeugt, en schoonheit, deernis uit de herten, en tranen uit de oogen van de meeste aanschouwers persten: Haar wezen stond zeer bedrukt en rouwig, en nochtans, in de laatste vertooninge en uitkomste haars levens, had de hoovaardigheit, en lichtvaardigheit, nog zulk een macht over haar verstant, Godvrugtigheit der Ziele, dat zy haar laatste afscheit van de werelt quam nemen, opgetooit met een kostelijke swart gesworen Satijnen Rok, met een Carmozyne Damaste onder-Rok, geborduurt met witte Satijne Bloemen, een kostelijke uitgesneden hangende Kraag, en Hairsnoer, het hair geheel en al met welriekende Poeyer bestrooit, gestrikt met witte Linten, Knoopen en Roosjes, en een sneeuwit paar Hand-schoenen aan de handen, en alzo toegetakelt, verzoekt zy verlof, om eenige woorden voor haar dood te mogen spreeken, 't welk zy ook met een stemmig wezen dede, in maniere als volgt:

De groote en tedere liefde tot mijn Man Champigny, heeft deze mijn dodelijke haat tegens Beaumarais veroorzaakt, en zo dra, als hy hem in 't Veld doorsteken had, heeft mijne wraakgierigheit van stonden aan voorgenomen, en gezworen hem de zelve wech van mijn Gemaal te doen gaan.

Mevrou Blanchevilles redenen ten Schavotte.

Dat ik le Valley zyn Heer heb doen doorschieten, is my nu van herten leed, en dat ik nu zo ongelukkig en ellendig ben, dat ik hem nu om mijnent wil, en in mijn dienst moet zien sterven, in erkentenis van 't zelve, geef ik aan mijn oude Kamenier, zyn nieuwe Weduwe, al mijn kleederen, en een gedeelte van mijn Huisraad en Juweelen, wien ik voor God en zijne Engelen onschuldig kenne aan deze deerlijke moord, die my God uit genade wil vergeven, en gy alle die hier tegenwoordig zijt wilt God voor my bidden: Eindelijk, gy alle Madamen en Juffers, die nu droevige getuigen zijt van deze mijne ontijdige dood, laat doch mijn ongelukkig voorbeeld u waarschouwen, om de boosheit en wraaklust in u zelven alzo zeer te haten, als ik die bemind heb.

Eindelijk wederom verzoekende, dat alle de aanschouwers God voor haar wilden bidden, sprak zy eenige weinige Pater Nosters, en Ave Mariaas, en zo wierdze van de Ladder gestoten.

Werd opgehangen.

En zodanig is geweest de jammerlijke doch wel verdiende dood van deze twee moordadige Perzonen, le Valley en Blancheville, en zodanig heeft God in zyn rechtveerdige wraake deze hun gruwelijke moord gestraft.

LEONARDO STRENI,

Edelman van Florencen,

E N

JAQUINTA, BAPTISTINA,

E N

A M A R A N T A,

Zijne Dochteren.

De minzieke Amarante en Baptiſtina ſneven
Met noch een Zuſter, door een zelve vlam geraakt;
Dees braakt de ziel door Gif, die door een Strop, en ſmaakt
De ſtraffe, om dat zy bracht twee Zuſteren om 't leven.

Oorſpronk van Streni.

IN de laatſte dagen van Ferdinand, groot Hertog van Florencen, woonde in de zelve Stad, dicht by de Kerke der Dominikaner Moniken, een oud deugdzaam en edelmoedig Ridder, geheten Leonardo Streni, geſproten van Edelen geſlachte, niet verre van de Stad Piſtoja, alwaar zyn voorzaten ſchoone inkomſten en groot goed na lieten, 't welk hy zo zuinig aanleide, dat hy in den tijd van 20 jaren ſchatrijk wierd: Maar om de zoete weelde zijner voorſpoet met de bitterheit van droefheit wat te matigen, wierd hem zyn Vrou Alcidina door de dood weg gerukt, nalatende drie jonge Dochters, Jaquinta, Baptiſtina, en Amarantha, waar van de twee jongſte ongemeen ſchoon waren, en van een tamelijke lengte, maar Jaquinta d'oudſte, was bruin van aanzicht, klein van Perſoon, en gebochelt, echter hovaardig en trots. Baptiſtina was korzelig, ſpijtig en wraakgierig, en Amarantha, na 't oordeel van de werelt, vriendelijk en lieftalig.

Verlieſt zyn Gemalinne.

Aard zijner drie Dochteren.

De Heer Streni, by zig zelfs denkende, dathy een Weduwnaar was, en geen Soon had, om zyn naam voort te planten en Landen te bezitten, en dat zyn drie Dogters nu huwbaar waren, acht hy 't derhalven raadzaam zyn Hof-ſteê van Cardura by Piſtoja te verlaten, en binnen Florencen zig nu neder te zetten, hopende dat daar door zyn Dochters met minder moeite en meerder voordeel bequamer huwelijk zouden doen na hun ſtaat: 't welk hun wel aanſtaat, als zeer genegen zijnde in zo een groote Stadt te woonen, daar zy zien en gezien mogen worden.

Streni verlaat zyn Hoeve, en komt te Florence met'er woon.

De Vader nu met zyn drie Dochters te Florencen met'er woon gekomen zijnde, word om zyn groote rijkdom en vermogen van d'aanzienlijkſte dier Stad bezogt:

zogt: alwaar, schoon Baptistina en Amaranta van veele bemind, en ook ten huwelijk verzogt worden, de Vader nochtans gezint is hun oudste Zuster Jaquinta eerst uit te huwen, weshalven als'er eenige Edellieden of Jonkers ten zijnen huize komen, haar kan men zien en spreeken, maar Baptistina en Amaranta worden in een kamer opgesloten. Besluit zyn oudste Dochter eerst uit te huwen.

Zy zyn hier over moeyelijk, doch zyn woord moet hun tot een Wet verstrekken.

Jaquinta word op deze liefde haars Vaders zeer moedig en trots: zy ziet wel tot haar leetwezen, dat haar twee Zusters van verscheide Ridders ten huwelijk verzogt worden, doch zy merkt ook dat zy hun Vaders gebod niet derven overtreden, of iemant te woorde staan; en dit verheugt haar geest. Haar Zusters beminnen haar, doch zy hun niet; zy verdienen zo min haar haat, als zy hun liefde. Die versmaad werd.

Baptistinaas en Amarantaas schoonheit is Jaquinta groot hertzeer, veele van de deftigste Edellieden en Ridders van Florencen beminnen Baptistina en Amaranta, maar Jaquinta niet: of zy haar schijnen te vryen, 't is slechts op hoope van haar Zusters gezelschap te zullen genieten.

Maar gelijk de jaloursheit en boosheit, in plaats van twee vier oogen altijd hebben: zo is 't voor Jaquinta een smertelijke zo geen dodelijke wonde, dat haar twee Zusters van alle Vryers zo gezint en bemind worden, en zy van geene; om dan zulx voor te komen, en met een de stroom van haar eigen ongenoegen en verdriet te dempen, zo is 't dat zy zeer behendig haar Vader weet te bewegen, dat haar twee Zusters, als zy'er minst op denken, door zyn order en bevel schielijk met zyn Karos na zyn Hof-steê te Cardura by Pistoja worden gevoert, en aldaar de zorge van een oude leelijke Vrou Dona Malevola (eertijds hun Matres) bevolen, dat'er geen Jongmans by en quamen. Haar list om haar Zusters voor te komen.

Baptistina en Amaranta nu uit Florencen als gebannen zijnde, geloofden dat zulx alzo zeer uit trotsheit en boosheit van hun Zuster Jaquinta voortquam, als uit de gestrengheit van hun Vader; doch dus gedrongen zijnde van de noot een deugt te maken, steken zy deze hoon met alle mooglijk gedult op, hopende dat de tijd verandering baren zal; doch ziende dat hun bewaartster Malevola hun de vryheit van met yemand te spreken of te zien benam, scheppen zy eindelijk moed en schrijven aan hun Vader een vriendelijke en zeer beweegelijke, en aan hun Zuster een zeer nijpende Brief, dat zy wederom na Florencen mochten keeren, zendende die met Bernardo, een van hare getrouwe Dienaren. Dewelke, die twee Brieven aan Streni en Jaquinta behandigt, en zy lieden dezelve gelezen hebbende, heeft hy d'ongehoorzaamheit zijner twee Dochters tegens hem, en hun misnoegen op Jaquinta, veel eer hun onwetenheit en eenvoudigheit dan hun boosheit toegeschreven. Doch wat Jaquinta belangt, zy is door de trotze bejegening en Brief van haar Zusters, zeer ontroert geworden, te meer, om dat zy beducht was, of hun Brief aan haar Vader, hem bewegen mocht, tot het toestaan van hun wederkomst tot Florencen, 't welk zy geenzins wilde inwilligen noch gedogen, als die alleen haar Vader wilde regeeren. Om dan zulx voor te komen, spreekt zy haar Vader aan, met de vriendelijkste en zoetste woorden dieze kan bedenken; waar door zy by haar oude Vader, zo veel te wege bracht, dat hy op Baptistina en Amaranta geheel verstoort zijnde, haar een scherp antwoort toezend, en Jaquinta ook zulx belieft te doen, door Bernardo, welke twee Brieven zy ontfangen, gelezen en overdacht hebbende, zyn zy zeer moeyelijk over zyn onbeleeftheit, en haar geveinstheit en wreedheit tegens hun, dat De'twee jongste werden naar eene Hoeve gezonden. Verzoeken den Vader weer te te mogen komen. Jaquinta komt haar pogingen voor.

dat zy te Cardura op 't Land moeten leven, daar zy te Florencen langs de ſtraaten gaan pronken; zy beklagen de zwakheit van hun Vaders verſtant, dat hy door hun Zuſters archliſtigheit en behendige boosheit, zich zo laat verleiden: waar in, ſchoon hun plicht en gehoorzaamheit zyn Ouderdom zulx ten goede houden, hun bloet en ſchoonheit nochtans konnen hare trotzigheit en boosheit geenzins inſchikken, die zy alle uuren doet blijken aan d'ongewoonelijke harde bejegeninge van haar opzienſter Malevola: En achtende, dat'et voor hun onmogelijk is, aan mannen te geraken, eer zy'er een hebbe, zo is 't dat zy alle vreeze Gods verwerpende, eindelijk na lang beraat, beſluiten, om haar door Vergift om 't leven te brengen; en werpen daar over 't lot, welk op Baptiſtina valt.

Haar beſluit daar over.

Om dan van Cardura in Florencen te geraken, om dit ſchelmſtuk uit te voeren, laten zy door hun Dienaar Bernardo een Koets huuren om vier Dukatons, die hun in der nacht van Cardura na Florencen voert, en om gelijke ſomme gelds koopt hy den Hovenier om, dat hy hem de Sleutel van d'achterdeur van de Tuin geve, welke beide dingen hy met groote behendigheit volvoert, belaſt zijnde ſlechts op hun te paſſen, en hun op de reize te vergezelſchappen.

Vertrekken naar Florencen.

Dit werk dan aldus beſteken zijnde, komen zy ten huize van hun Vader, 's morgens omtrent 10 uren, hy zeer verwondert, en zy zeer verbaaſt zijnde over hun ſchielijke en onverwachte aankomſte, zy vallen de Vader te voet, en ſmeeken hem om vergiffenis, die hun in plaats van met een kus te verwelkomen een bang gezicht toond: hy wil de redenen van hun haaſtig vertrek geen gehoor geven, beſtraft ſcherpelijk haar ongehoorzaamheit, en ſweerd dat hy hun wederom ſchielijk zal doen vertrekken; als zy hier nu een wijle vertoefden, en Jaquinta wederom vernam dat de Jonkers van Florencen ten huize van haar Vader als vooren quamen loopen, om de ſchoonheit van hare twee Zuſters, en dat zy haar voor by gingen, zo word zy wederom jaloers en boos op hare Zuſters; zo dat zy op nieu alle loosheit pleegt en al haar krachten inſpand, om haar Vader te bewegen, dat hy haar wederom na Cardura weg pakke, of aan het Bagijn Hof uithuwe, op dat zy alzo na haar welgevallen mocht heerſchen, en eenige Erfgenaam van alle zyn Landen en goederen zijnde, des te grooter en rijker huwelijk mocht doen: en om de Vader hier toe te bewegen, heeft het haar aan geen zugten en tranen ontbroken.

Werden van den Vader ſcherp door gehaalt.

Jaquinta hitſt haar Vader tegen haar op.

Dit word tuſſchen de Vader en Jaquinta zo behendig niet beleit, of Baptiſtina en Amaranta worden zulx gewaar: om dit dan met alle macht tegen te gaan, beſluitenze t'zamen hun voorige ſchelmſtuk in 't werk te ſtellen, en hun Zuſter aan een kant te helpen; tot dien einde, koopt Amaranta, 't Vergift, en Baptiſtina, geeft het zelve haar Zuſter in een Limoen-drank, die zy des Zomers dikmaals plag te drinken: waar van zy omtrent veertien dagen daar na quam te ſterven.

Die daarom Jaquinta met Vergift ombrengen.

Gelijk deze onverwagte dood van Jaquinta in den Vader groote droefheit veroorzaakte, zo in hun groote vreugde, alzo zy nu t'huis na hun eigen zin opſchikken: Edoch God is alzo rechtveerdig als zy zondig zyn, en daarom zullen zy ſlechts arme en deerlijke vrugten van deze jammerlijke voogdyſchap genieten; want binnen zes weken na Jaquintaas dood, word Baptiſtina met een ſchielijke quynende ziekte bevangen, in voegen, dat haar ſchoone blanke kaken met de Geluwe overtrokken worden.

Baptiſtina vervalt in een ziekte, die haar ſchoonheit verſlenſt.

Maar Baptiſtina kan zo leelijk niet zyn, of Amaranta waſt dagelijx in alle mooyigheit op, zo dat al de Jonkers en Adel van Florencen, nu veel meer van Ama-

Amaranta als Baptiſtina houden, en alzo ernſtig d'eerſte vryen en begeeren, als zy de tweede voor by gaan en verſmaden.

Daar en tegen werd Amaranta goelijker. Baptiſtinas jalouzy daar over.

Dit is een dood-ſteek in Baptiſtinaas hert, 't welk zy nogtans voor den Vader zoekt te verbergen, en voor de Zuſter verhoolen te houden. Nu haar ſchoonheit en vreugde vaſt verdwijnen, begint zy de trotze aard van haar doode Zuſter levendig af te beelden; derhalven, alzo zy nu d'oudſte geworden is, en wil zy niet gedogen dat haar Zuſter haar gelijk zy, veel min over haar bravere; en hoewel de ziekte haar van een groot gedeelte harer ſchoonheit berooft heeft, nogtans heeftze haar luſt tot Trouwen niet uitgebluſt, maar veel eer ontſteken.

't Gezicht en geruchte van Amarantaas ſchoonheit, mag zy alzo node lijden, als zy d'ondergang van d'hare beklaagt; 't is haar groot hertzeer dat de Jonkers haar Zuſter zo vryen, en haar naulijx willen aanzien.

Zy bewerkt het wegzenden van haar Zuſter.

Gelijk nu de hoogmoet en boosheit doorgans malkander vergezelſchappen, zo is 't dat zy haar hier over zo duivels boos maakt, dat zy Amaranta by Jaquinta wenſcht, maar aan haar eerſte moord toen gedenkende, moeſt de tweede voor die tijd wijken: niet te min om haar boosheit aan haar te wreeken, zoekt zy de Vader onder de hand te bepraten dat hy haar onder het opzicht van Malevola wederom na Cardura zende, daar zy hem haaſt toe bewilligt; hier op word onze ſchoone en jonge Amaranta, genoeg tegen haar wil en dank, genoodzaakt Florencen te verlaten, om te Cardura huis te houden.

Amaranta aldaar gekomen zijnde, is op haar Vader zeer misnoegt, en op haar Zuſter heel verſtoort, als wetende, dat haar enkele trotsheit en boosheit haar zulx gebroud had, 't welk zy nu niet langer en verzwijgt, maar aan 't oude Wijf Malevola met haar gelaat, woorden, en werken genoeg laat blijken.

Die haar te rug komſt door Brieven aan haar Vader en Zuſter verzoekt.

Misſlag haarer Dienaar.

Zy kan haar niet genoeg verwonderen over de trotze bejegening van haar Zuſter, en hoe zy zo haaſt vergeten had hun t'zamenſpanninge in haar Zuſter te vergeven; welkers aanmerkinge haar zo bitter valt, dat zy 't niet langer kan nog wil verdragen: ja 't verdriet haar zo in Cardura langer te blijven, dat zy dikmaal in de zin had heimelijk na Florencen te vertrekken, in een vreemd gewaad, dat haar niemant mocht kennen, eer zy by haar Vader quame: doch wederom denkende dat dit tot nadeel van haar eere mocht ſtrekken, acht zy 't raadzaamſt eerſt aan haar Vader en Zuſter te ſchrijven, op hope of zy den weg om met blijſchap te Florencen weder te keeren, door Brieven eerſt mochte banen: en om daar een proeve van te nemen, zend zyze door haar oude getrouwe Dienaar Bernardo. Welke, met die twee Brieven tot Florencen gekomen zijnde, en Baptiſtina ontmoetende, behandigt hy haar, ('t zy door haaſt of onachtzaamheit) de Vaders Brief in plaats van de hare, zy zulx merkende, breektze met'er haaſt op, en leeſtze in alle ſtilte, waar op nu van boosheit rood, dan wederom van nijd bleek wordende, voudze op en ſteektze in haar zak, en gaande na Bernardo, vordert zy hem haar Zuſters Brief af, die aan haar hielt, want zegt zy, die ik alreê gelezen heb houd aan mijn Vader: Bernardo met verbaaſtheit zyn misſlag merkende, behandigt hy haar eigen Brief, en verzoekt op beide Brieven antwoort: waar op zy (de hare eerſt gelezen hebbende) met een ſtuur gezicht, haar Vaders Brief voor Bernards oogen verſcheurt, en hem deze ſcherpe antwoort geeft: *Boodſchap de ſtoute Meid, uw ſuffer, uit mijn naam, dat het mijns Vaders wil, en de mijne is, dat zy in Cardura blijven en Florencen niet zien zal, eer zy ander beſcheit van ons krijge; en geen ander beſcheit heeft zy van ons te verwagten:* en daarmê ſtoofze met een boze kop weg, en rukte de deur achter haar toe.

Baptiſtinas antwoort.

Bernardo, deze ſcherpe en trotze antwoort van Baptiſtina aan zyn Juffrouw Amaranta verhalende, (zyn misſlag in d'overleveringe van hare Brieven verzwijgende) is daar over zo boven maten verſtoort, datze zweerd, 't zelve niet langer te zullen verdragen; ja hier op de Duivel gehoor gevende, hervat zy haar voerige boos voornemen, om haar uit de werelt te helpen.

Amarantas beſluit daar over.

Om dan dit heilloos ſtuk uit te voeren, beweegtze daar toe Pieria, een ſchoone jonge Dochter, Maagd van Baptiſtina, en Bernardo haar Dienaar, welke op Pieria langen tijd verlieft was geweeſt, en die haar ſchoonheit wel beminde, maar haar armoede haate, en belooft hem, by aldien hy dit doen wilde, en Pieria Trouwen, zy hem dan een jaarlijxe inkomſte van 150 Ducatons zoude geven, en geeft hun ieder 50 goude Dukatons op de hand, met beloſte van noch zo veel, na 't gedaan werk.

De tijd gekomen zijnde, om dit moordadig ſtuk te volbrengen, komt Bernardo, in der nacht ten huize van de Heer Streni, en vind ten een uur de deur van het Tuintjen openſtaan, en zyn Pieria om hem te gemoet te zien en te verwelkomen; en alzo vangen zy hun by-een-komſt met kusjes aan; zy geleit hem by der hand na de buiten deur van haar Juffers kamer, en met malkander verdragen zijnde, over de maniere hoe zy haar in haar Bed zouden ſmooren, had zy tot dien einde twee Peluwen by der hand, waar van zy d'eene behoud, en hem d'ander geeft, om 't werk uit te voeren: en om te minder beſpiet te worden, trekken de Schoenen en doen de Keerſſen uit, treden ſtilletjes in de kamer, gaan d'een aan d'een zijde, en d'ander aan d'ander zijde van 't Bed, alwaar d'ongelukkige Baptiſtina in een vaſten ſlaap leggende, zy haar met Peluwen ſmooren, en daar na een Neusdoek in de mond ſteken, zo dat zy geen geluit altoos konde geven.

Zy laat haar Zuſter met een Kusſen verſmooren.

Bernardo en Pieria dit gruwelijk werk volbragt hebbende, laten Baptiſtinas doode Lighaam op 't Bedde leggen, en alzo uit de kamer gaande, trekken zy de deur, die een Springſlot had, na hun toe, de Sleutel werpt zy door een gat binnen in de kamer, en alzo beide, de Trappen afgaande, begeven zy hun na de Tuin, buiten welkers achter-deur zyn Paard, aan een yzere Ring in de muur vaſt gebonden zijnde, na hem wachte; alwaar zy met veele kusjes van malkanderen ſcheiden, hy haar vaſtelijk belovende te Florencen in een maand ten langſten te zullen by komen, en dan haar te Trouwen.

Terwijl nu Pieria in de diepe nare nacht na Bed gaat en aldaar geruſtelijk ſlaapt, rijd Bernardo langs de ſtraten van Florencen na de Poort daar men na Piſtoja reiſt, alwaar zyn Paard ſtruikelende hem uit de zaal werpt, zo dat hy den hals breekt, en terſtont ſterft; zyn Paard weder op de been rakende, gaat van hem dwalen, blijvende het doode Lighaam dien nacht op de ſtraat leggen.

De Moordenaar ſterft door een val van 't Paard.

In de morgenſtont wierd men gewaar, dat 'et door een val geſchiet was, ziende het Paard zonder Ruiter gaan dwalen.

d'Officieren van Florencen ſchouwen dit doode Lighaam, onderzoeken zyn zakken, alwaar zy, in plaats van goud, een Handſchrift van een jaarlijxe inkomſte door Amaranta ondertekent in vinden.

't Gerucht van Bernards dood, en was zo haaſt niet ter ooren van Pieria gekomen, of zy liep als een zinneloos menſch ter deure uit na de Venſter daar de minſte gang was, om in zekerheit te zyn.

Ondertuſſchen komen de Rechters ten huize van Streni, die zy dit ongeluk verhalen, toonen hem het Handſchrift, vragende of het zyn Dochter geſchreven had, en of dit het doode Lighaam van haar Dienaar ware; Streni, vol verbaaſt-

baastheit, vreeze en droefheit, bekent, ja dat'et zyn Dochters eigen hand is, en de doode Persoon Bernardo haar knecht: waar op zy vastelijk vertrouwen, en hy angstelijk vermoet, dat onder deze dood, en dat Handschrift eenig groot ongeluk schuilt: zy vragen hem vorder, na Amaranta, en haar Kamenier Pieria, waar op hy antwoort; dat d'eerste op zyn Hof-stede te Cordura is, dicht by Pistoja, en de tweede hier in huis zyn oudste Dochter dient; zy verzoeken Pieria te mogen spreken, na wien hy in alle hoeken van zyn huis doet zoeken, maar zy en is nergens te vinden; zo belast hy na haar Juffrouws kamer te gaan, die de Dienaaren zeggen in 't Slot te zyn, en dat zy van haar en Juffrouw Baptistina geen taal noch antwoort konnen krijgen; hier op gaan zy alle na de kamer, en op hun geroep geen antwoort krijgende, doen zy de deur openbreken; alwaar zy tegen alle vermoeden, Baptistina in haar dood, en by na kout vinden, 't Lighaam nu van Wond-meesters geschout zijnde, zyn zy alle van gevoelen, datze buiten twijffel in haar Bed gesmoort is. Zy staan verbaast, en Streni, zwemd by na in tranen, niet wetende wat hy'er van zeggen, of hoe hy hem hier in dragen zal.

Zyn medewerkster vlucht op 't gerucht.

Maar de Rechters, de vlucht van Pieria, de dood van Bernardo, en 't Handschrift van Amaranta ondertekent, vermoeden vastelijk, datze alle drie aan Baptistinas dood schuldig zyn, en doen daar op terstont de Poorten sluiten, en over al scherp onderzoeken na Pieria, 't welk met zo grooten yver geschiet, dat zy binnen drie uuren daar na in haar Motjes huis gevat word.

Amaranta werd van de moord verdacht.

Voor de Rechters gebragt, en met de moord van Baptistina, nevens Bernardo en Amaranta beschuldigt zijnde, ontkende zy alles, maar daar na met de Pijnbank gedreigt, bekende, zo haast zy dezelve zag, dat zy en Bernardo haar Juffrouw Baptistina in haar Bed gesmoort hadden; maar ontschuldigde t'eenemaal haar zuster Amaranta, zich zelfs, met deze hope liefkozende, dat ter oorzaake zy haar Juffrouw van deze hals straffe vry keurde, zy tot belooninge daar van niet minder konde doen, dan haar na vermogen, van de dood bevryen: Hier op veroordeelen haar de Rechters om gehangen te worden; maar zenden haar eerst wederom na de Gevangenis, en 's anderen daags 's morgens in het krieken van den dag, stuuren zy drie van hun Dienaars, na Cardura om Amaranta tot Florencen te brengen.

De medewerkster bekent voor de Rechters het feit.

Amaranta in Cardura geenzins vermoedende 't geen in Florencen Bernardo en Pieria wedervaren was, maar zig met een groote hoope en vreugde liefkozende, dat zy nu buiten alle twijffel haar zuster Baptistina aan een kant gemaakt hadden, en gevolglijk dat zy Florencen haast wederom zou zien, daar alleen t'huis opschikken, en dat de Vader haar aan een voortreffelijke Ridder zou uithuwen; zo is 't dat zy haar Dienaar Bernardo nu te gemoet ziende, en een aangename boodschap van hem verwachtende, haar die dag op het alderkostelijkste had opgeschikt; en alzo na haar kamer gaande, en na 't Venster dat na Florencen zag, verwacht zy zyn komste alle oogenblick met groot verlangen; edoch omtrent 10 uren voor de middag ziet zy, gantsch tegen alle vermoeden, drie mannen als Florentijners in haar huis komen, waar op zy vast peinst met alle verwondering, niet wetende wat dit beduiden mocht.

Deze drie Dienders in huis gekomen zijnde, nemen haar in hun Koets, en brengen haar te Florencen in de Gevangenis, schoon zy deerlijk bid, kermt en klaagt: daar op gaat Streni, in aller spoed (zyn gryze hairen van het Hooft en uit zyn Baart rukkende, en grootelijx vreezende, dat hier veel zwarigheit op volgen mocht) met schreyende oogen, en met een weemoedig gelaat na de

Amaranta naar Florencen gebracht.

Rechters, wien hy te voet vallende ootmoedig bid, aan zyn gryze Ouderdom, en aan zyn Dochters jonge jaren te willen gedenken, en dat hy zyn oudste Dochter ongelukkelijk verloren hebbende, hem met eenen van zyn jongste niet wilden beroven, nog haar leven op een blood vermoeden, of de verkeerde gerugten en boosheit van zijne en hare Vianden, wegwerpen: doch de Rechters, zetten hem met deze antwoort af: *Dat zy den Ouderdom eere, en zyn Dochters jeugd ontzien, dat haar recht zal geschieden, en hy volgens de Wetten van Florencen niet meer te verwagten heeft.*

Werd van de Rechters ondervraagt.

De volgende morgen, word zy voor de Rechters ontboden, dewelke haar vragen: eerst of zy haar Dienaar Bernardo en Pieria niet gebruikt heeft in 't vermoorden van haar zuster Baptistina, 't welk zy rond uit ontkent; ten tweeden, of zy hem niet gegeven had, een Handschrift van 150 Ducatons jaarlijxe inkomste, gedurende zyn leven op zyn Trou met Pieria; 't welk zy ook ontkent; daarop brengen zy haar eigen Handschrift te voorschijn, waar over zy zo zeer ontstelt wierd, dat zy haar niet kon bedwingen van hun meer tranen als woorden te geven.

De Rechters vorder met list en zoete woorden, vermengt met hoope des levens, daar by voegende, dat Pieria deze morgen, daar over Gerecht zijnde, zulx beleden, ja daar op de dood gestorven was, wisten haar gemoet zodanig t'overtuigen, dat zy hun te voet vallende, met schreyende oogen den geheelen handel belijd, met eenen in aller ootmoedigheit verzoekende, dat de Rechters haar, volgens belofte haar 't leven wilden schenken, schoon zy belijd de dood ten hoogsten verdient te hebben; maar de Rechters hebbende door deze list de waarheit uit haar mond getrokken, en haar by Pieria gebragt hebbende, die nu Amaranta, alzo veel in haar aanzicht zeide, als zy even nu zelfs beleden had; veroordeelen haar om 's anderen daags met Pieria te hangen! hoe wel dat haar oude bedroefde Vader, de Rechters en den groot Hertog het meestendeel van zyn rijkdom en Landen aan bood, om haar in 't leven te behouden.

Belijd de moord.

's Anderen daags 's morgens omtrent 10 uren worden zy ter gewoonlijke plaats gebragt om Gerecht te worden. Pieria stijgt eerst de Ladder op, en gebruikte eenige redenen tot d'omstanders, maar die meer smaakten, na een belacchelijke liefde ontrent haar Bernardo, dan na eenige zucht of aandacht tot God. En dus sturf deze rampzalige Pieria.

De medewerkster werd opgehangen.

Hier op volgde Amaranta, met veel meer lichamelijke schoonheit dan verslagentheit, en meerder pracht dan berouw; zy klom de Ladder op, verciert in een swart Satijne Tabbaart met Zilvere Kant, en met een Camerikze opgezette Kraag, met het hair om 't hooft zwierende, en met Zilvere gestrikte Linten: dus kostelijk op-getooit zijnde, beleet zy, met meerder versmadinge dan vreeze des doods, dat zy niet alleen haar Zuster Baptistina door Bernardo en Pieria had doen versmooren in haar Bed, maar dat haar Zuster Baptistina en ook zy zelfs hun oudste Zuster Jaquinta te voren vergeven hadden, en dat slechts hunne zucht tot Heerschappy en trotzigheit haar tot dit wraakgierig voornemen vervoert hadden; waar van zy verklaarde nu zo weinig berouw te konnen hebben als te vooren verbeteren; en dat zy ongelijk meer het jammerlijk leven van haar Vader beklaagde, dan haar eigen schandelijke dood.

Daar na Amaranta.

Het Lichaam werd tot asche verbrand.

Aldus, zonder eenig blijk van berouw, zonder eenig Gebed tot God, of haar oogen eens Hemelwaarts te slaan, of d'aanschouwers te smeeken God voor haar te willen bidden, den Scherprechter scherpelijk belastende zyn Ampt spoedig te volvoeren, wierd Amaranta om haar tweede moord gehangen, en daar na,

door

door een tweede Vonnis van de Rechters, word haar Lighaam na de middag, om de eerſte moord tot aſſche verbrant.

Het doode Lighaam van Bernardo, wierd in zyn Hembt, twee dagen lang, by de voeten opgehangen aan de zelve Galg, en daar na in de Riviere Arno geworpen.

Het Lighaam, van Baptiſtina wierd verſchoont, eensdeels, om dat'er anders geen bewijs was, als het bloote getuigenis van haar verwezen ſtervende Zuſter Amaranta, die 't lichtelijk meer uit boosheit, dan met waarheit gezeit mocht hebben; als anderdeels, dat God haar alrede een jammerlijk einde en ſtraffe had laten overkomen.

Nu zag de Heer Streni, zo hy anders door zyn overvloedige tranen zien konde, wat hy gewonnen had, met zyn eigenzinnigheit van juiſt d'oudſte Dochter eerſt te willen uithuwen, en d'andere te dwingen en op te ſluiten tegen haar zin. Ja zyn droefheit was zo boven maten groot, om d'ontijdige en beklagelijke dood van zyn drie Dochters, dat hy Florencen verliet, en eenzaam in Cardura ging woonen, daar hy niet lang na hun leefde, maar van enkel hertzeer en zwaarmoedigheit ſtorf. De Vader ſterft van hartzeer.

DONA IMPERIA,

Dochter van den Heere

HIERONIMO BONDINO,

EN

ANGELO MOROSINI,

Conſul te Aleppo wegens de Republijk van Venetien.

Imperia, verlooft aan Moroſini, moet
Vit dwang haars Vaders met een ouden rijkaart Trouwen,
't Geen hem en haar een reeks van rampen komt te brouwen,
En Moroſini ook doet ſtikken in zyn bloed.

IN Venetien woonde zeker Koopman Angelo Morosino genaamt, een Jongman oud ontrent 24 jaren, uit Edelen ſtamme geſproten, deze hebbende alreê twee byzondere togten gedaan naar Conſtantinopolen en Alexandrien, in welke beide hy 5 of 6 jaren toegebragt, en aldaar wat ſchatten vergadert hebbende, krijgt voor de derde maal de reize naar Conſtantinopolen in 't hooft, en gaat in de kleine St. Marcus van Venetien t'Scheep, met Aſtonichus en Philippo Donato, twee jonge Venetiaanſche Kooplieden, zyn zeer goede bekende; doch onderwegen overvalt hun Angelo trekt ten derdemaal naar Conſtantinopolen.

hun een Storm, waar doorze genoodzaakt wierden in de Haven van Anconate lopen. Alwaar zijnde, en de Wind tegen hebbende, rijdenze uit devotie na onze lieve Vrouwe van Loretto, vijftien kleine mijlen van daar gelegen landwaarts in.

De twee eerste dagen gaanze met groote aandacht deze H. Capel bezoeken, alwaar zy aan de H. Maria hun Gebeden offeren, en hun geloften van dankbaarheit betalen, van hun verlossinge uit den laasten Storm; Edoch op den derden dag ontmoete Morosino een vreemd voorval, 't welk deze Historie stoffe zal verschaffen.

Verlieft te Loretto op Imperia.

Hy laat zyn twee Vrienden in 't Gebed, vertrekt heimelijk na de H. Capel, alwaar hy op zijne kniejen biddende, niet verre van hem een zoete jonge Edel Juffer ook op haar kniejen biddende gewaar word, die zeer kostelijk gekleet en ongemeen schoon en bevallig was; hy, die te voren in geen Juffer nog Dochter behagen konde scheppen, word als op een sprong, t'eenemaal op haar verlieft.

En hebbende haar na de devotie, heel beleefdelijk aangesproken, en zyn dienst gepresenteert, heeft hy eindelijk, na eenige tegenstribbeling en heusche weigering, d'eere verkregen, van haar na haar Vaders huis, niet verre van deze kostelijke Kerk gelegen, te geleiden; en onder wegen verstaat hy, onder andere woorden, dat haar Vaders naam is Hieronimo Bondino van een oud en Edel geslagt, en zeer rijk, en de hare Imperia, zyn eenige Dochter.

Nu Morosini brengt hier Imperia t'huis, en zy vertoont hem en zyn beleeftheit aan haar Vader, die hem voor deze gedienstigheit en eere aan zyn Dochter bewezen, beleefdelijk en vriendelijk bedankt.

Verzoekt haar van haar Vader ten huwelijk.

Morosini, om kort te gaan, is zo zeer met liefde tot haar ontsteken, dat hy haar zyn naam en gelegentheit te kennen gaf, nevens zyn reize, die hy voor had op Constantinopolen, dog voornamentlijk zyn stantvastige begeerte en genegentheit, om haar by haar en haar Vader ten huwelijk te verzoeken; en na dat hy drie weken lang zyn vryaadje in 't werk gestelt hadde, wiert hy met haar zo verre eens, dat zy hem beloofde, op zyn eerste wederkomste van Constantipolen zyn Huisvrouw te zullen worden. Doch de Vader en wilde daar toe geenzins verstaan; want hy van de rijkdom zyn Afgod makende, en merkende dat Morosinis geboorte, zyn staat en middelen, en ook deze na zyn meeninge, zyn verstant of oordeel verre te boven gingen, wilde hy hem geen gehoor geven, ja zeide, dat hy liever zyn Dochter wilde zien ter Kerke brengen, dan met hem te Trouwen: over welk barsche antwoort, de twee gelieven niet weinig bedroest waren. Maar hier is goê raad duur.

Die zulks weigert.

Morosini nu openbaart zyn liefde tot Imperia aan zyn twee reis Broeders Astronikus en Donato, en brengt hun 's morgens by haar, die zyn keur hoog roemen, en haar schoonheit en deugden tot den Hemel toe verheffen.

Zy in Morosinis naam, zoeken Bondino tot dit huwelijk te bewegen, roemen zijne verdiensten tot de Sterren toe, maar 't is alles te vergeefs.

Ondertusschen, zo is 't dat hun de Wind dient, en de Schipper hun van Ancona te Post te Loretto de weet doet, dat hy de Wind en 't Gety niet en wil laten voor by gaan, maar voort gezint is af te steken, en naar Corfu 't Zeil te gaan.

Zy verlooven zich echter aan een.

Morosini, voor zyn vertrek, komt met de Hoet in de hant, en Imperia op hare knyjen voor de Vader met tranen in d'oogen, dat zy toch hun aan malkander mogen verloven, eer hy de reis aanneme; maar helaas! hy en is gantsch niet

te

te bewegen, ja dat meer is, hy zweerd, dat hy zulx nu nog nimmermeer zal toeſtaan.

Zy doet hem echter belofte van ongetrouwt te zullen blijven, tot dat hy wederkeere, en hy belooft en zweert ook binnen een jaar te zullen wederkeeren en haar Trouwen; geeft haar daar op een Ring van zyn hand op Trouw, en zy hem een ſchoone ſnoer Paarlen van haar hals, van welke verbintenis Aſtronikus en Donato blymoedige getuigen zyn, en daar mede ſcheidenze van elkander, en nemen de reis aan na Conſtantinopolen.

Haar Vader wil haar geduurende Angelos afzyn aan een ander Trouwen.

Terwijl Imperia dag en nagt het afwezen van Moroſini beweent, en gedurig bid om zyn behouden reize en wederkomſte, heeft haar oude Vader Bondino heel wat anders met haar in den zin; want binnen twee of drie maanden na Moroſinis vertrek, is zyn meeſte werk en zorge om zyn Dochter een ander Man te verſchaffen.

Onder anderen Vryers, die haar ſterk vryen, heeft hy in niemant beter gevallen, als in Palmerius, een rijk Koopman van Ancona, oud 60 jaren, daar zy niet boven de 24 was, en maakt met dezelve de koop zo verre eens, dat hy en niemant anders haar hebben zal, eer hy 't geluk noch hebbe om haar te zien. Doch eindelijk brengt de Vader haar by hem, gebied haar, dat zy haar zinnen op hem zette en Trouwe.

Deze woorden haars Vaders, en 't gezicht van den ouden Palmerius, die heel mager en ſchraal was, maakt Imperia zeer verbaaſt en verſchrikt. Zy hoort, en neemtze dan met groote ontſteltenis en droefheit aan, en hem met groote verſmaadheit en afkeerigheit; zo dat de Vader voor dit maal haar kan bewegen, met zoetigheit nog hardigheit, om Palmerius te woort te ſtaan of te zien, en hier meê ſlaat zy zyn eerſte komſt te Lorette af, doch als zy merkte, dat hy, en haar Vader alle middelen zochten in 't werk te ſtellen, om haar gemoet in te nemen, beſluit zy, om zulx voort te komen, Moroſini t'huis t'ontbieden, om haar te Trouwen; tot dien einde ſchikt zy Markario, een Vriend van Moroſini, met een Brief na Conſtantinopolen, waar in zy hem den geheelen handel van Palmerius en haar Vader bekent maakt, hem biddende, Conſtantinopolen te verlaten en haar met zyn tegenwoordigheit alzo gelukkig te maken, als zy buiten dezelve ellendig was.

Zy ontbied derhalve Angelo te rugge.

Moroſini dien Brief ontfangen hebbende, was daar over te gelijk verheugt en bedroeft. En na dat hy zyn Vriend Merkario acht dagen lang wel onthaalt had, zend hy hem met een Brief wederom, waar in hy haar onder anderen liet weten, dat vermits de Republijk van Venetien en Landy, hem Conzul van Aleppo gemaakt hadden, dat hy derhalven Turkyen zo dra niet kon verlaten; doch 't geen dit jaar, (ſchreef hy) niet geſchieden kan, zal zonder verſchooninge in 't toekomende geſchieden.

Die ſulks om zyn Conſulaat niet doen kan.

Imperia dezen Brief ontfangen hebbende, kuſte dezelve menigmaal, en was zeer bedroeft, ziende dat hy eere en profijt, meer dan haar Perſoon beminde, invoegen, daar zy te vooren hoopte, zy nu aan zyn ſpoedige wederkomſte geheel begint te twijfelen, en haar zelven buiten hem, alzo ellendig acht, als zy met hem gelukkig meende te zyn.

Doch dit alles niet tegenſtaande, arbeiden Palmerius en haar Vader zeer ſterk, om haar het Trouwen op te dringen, en zy haar daar tegen kantende, en alzo zyn vaſt zes maanden verlopen, in welken tijd, zy tegens Palmerus dank en ſpijt, en haar Vaders gewelt, haar t'eenemaal onbuigzaam toond, en Moroſini getrou blijft.

Pal-

De Vader tracht haar tot Palmerius Trou te dwingen.

Palmerius ziende, dat al zyn moeite te vergeefs was, bedenkt een nieuwe vond: hy bied Bondino aan, by aldien hy zyn Dochter, zyn Gemalinne word, de helft van zyn Landen haar te willen ſchenken, en het overige van zyn middelen hem in handen te geven, om voor haar daar meê winſt te doen: welke groote aanbiedinge zo krachtig op het gemoet van haar geldzugtige Vader werkt, dat hy hem belooft haar met alle macht en mogelijke vlijt daar toe te zullen bewegen; tot dien einde gaat Bondino na Imperia, maakt haar bekent deze groote aanbiedinge van Palmerius, zo zy hem Trouwen wil, zo niet, zweert hy, haar nooit voor zyn Dochter te willen aannemen.

Imperia, van droefheit als ter neder gevelt, over de harde en wreede woorden haars Vaders, valt hem te voet, en bid ootmoedelijk, haar Palmerius doch niet te willen opdringen tot haar Man, maar aan Moroſini uit te huwen, *alzo mijn hert* (zeide zy) *my in geeft, dat ik alzo gelukkig in het genot van d'eene, als ellendig in de by wooninge van d'ander zal zyn.*

Hier op gaf haar Bondino een zeer bitze en vinnige antwoort: zeggende, onder anderen, datze haar dwalinge en ſtijfzinnigheit zou laten varen, *ten zy, dat gy gezint zyt* (zeide hy) *alzo ellendig te ſterven, als ik begeere, dat gy gelukkig moogt leven, anders, ziet wel toe dat Moroſini u zo zeer niet tot ſchande als Palmerius tot roem gedye.*

Imperia ontbid Angelo ten twedemaal.

Imperia, ten uitterſten benaut en verſlagen zijnde, over de harde bejegeninge haars Vaders, weet geen beter raad, als Moroſini wederom door een Brief t'ontbieden, verhopende, dat zijne tegenwoordigheit deze donkere wolken van onweêr haaſt zou doen opklaren: daar op zendze Merkario wederom met een Brief naar Moroſini, nevens een koſtelijke Brazalet van Diamanten, tot een onderpant van haar oprechte liefde, en bid hem ſpoedig over te komen, *en beſchuldigt my niet* (ſchreefze onder anderen,) *maar u zelven, zo uw afwezen, en myn Vaders hertnekkigheit my mochten beroven van mijn lieve Moroſini, en u van uw waarde Imperia.*

Die haar tot zijne te rug komſte hoop geeft.

Moroſini, dezen Brief, en 't Brazalet, met groote blijſchap ontfangen hebbende, ſchikt Merkario wederom te rug, met een Brief, en ſchoone goude Keten, met een koſtelijke Diamant Ring daar onder aan vaſt zijnde, nevens een paar Turkze Brazeletten met Zilver ingeleit, en ſchreef haar onder anderen, dat hy hoopte in weinig maanden by haar te wezen, om te volbrengen hun beider begeerte.

Deze Brief van Moroſini ſluit Imperia zorgvuldiglijk op in het kofferken haars gemoets: en nu op hope, dat hy haaſt weder keeren zal, gaat zy in alle Kerken en Kapellen, in en omtrent Loretto bidden, om zulx eerder te bekomen: Terwijl ondertuſſchen haar wreede Vader (buiten haar vermoeden) haar werk op nieuw verſchaft, in zyn oud voornemen van aan Palmerius te huwen, te hervatten; en gaat zo fel en ſtraf met haar te werk, dat hy hare vryheit geweldig beſnoeit, haar van haar koſtelijke kleeren en Juweelen berooft, als mede van haar lekkere geregten; en houd haar zo ſtrikt, datze veel eer zyn gevangene als Dochter is.

Imperia, zo ſcherpen tucht en ſlecht onthaal ongewoon, is zeer bedroeft, en laat het hooft hangen, en hoe zy haar Vader meer bid, dat toch Moroſini haar Partuur mag worden, hoe hy haar feller gebied Palmerius met ten eerſten te Trouwen, zo dat al haare zugten en tranen hem veel eer verbitteren, dan payen.

En, nu bevindze, dat het langdurig achter blijven van Moroſini niet alleen haar

haar eerſte hoope, maar ook zyn laaſte beloften aan haar in zyn Brief te leur ſtelt, dies zy nu, eindelijk, tegen haar wil en dank zien moet, dat haar Vader alzo onbeleeft, ja wreed is, als Palmerius hertnekkig en driftig in zyn vryaadje.

Eindelijk, Moroſinis wederkomſte opgevende, en door haar Vaders wreedheit overwonnen zijnde, word zy door een onwillige gewilligheit genootzaakt zig van hem te laten vermeeſteren, en te gedogen dat de wallen van hare liefde en bolwerken van hare ſtantvaſtigheit beſtormt en nedergevelt worden, door de gedurige ſmeekingen, giften, en gebeden van Palmerius; zo dat hare belofte, en haar zelven vergetende, en haar voorig beſluit overtredende, zy haar ten laatſten aan hem verlooft, en hem ook trouwt, of veel eer de zwarigheden en ellenden, die wy haaſt daar op zullen zien volgen. Zy verlooft zich uit dwang aan Palmerius.

Hier is nu de jonge ſchoone Imperia aan den ouden zaggelaar getrouwt, die zich met dit huwelijk alzo gelukkig acht, als zy haar ongelukkig vind. Menigmaal beſchuldigt zy haar Vaders wreedheit, en niet te min met bittere zuchten en tranen haar eigen onſtantvaſtigheit in zulx toe te ſtaan. Zy kan, haar Gemaal geen eere nog liefde bewijzen, of om beter te zeggen, hem niet beminnen, om dat zy de Perſoon en gedachtenis van Moroſini zo zeer bemind.

Terwijl nu Bondino en Palmerius alzo zeer zig verblijden als Imperia zugt en treurt: en Moroſini zig vaſtelijk vertrouwende op de vaſte liefde en ſtantvaſtigheit van Imperia, in Aleppo ongeveer tien maanden boven zyn belofte aan haar vertoeft: zo is't dat hy eindelijk Turkyen verlaat, en met Aſtronikus en Donato, t'Scheep gaat na Italien, en bedachtelijk t'Ancona aan legt, alwaar hy en zy zo dra niet komen te Landen, of Merkario hem aantreffende, verwelkomt hem, met deze droevige tijdinge, dat zyn Meeſtres Imperia, nu in deze Stad Ancona is, en getrout aan den ouden Palmerius, waar over Moroſini ten hoogſten bedroeft, Aſtronikus en Donato zeer verwondert zyn. Angelo endelijk te rug gekomen, hoort het huwelijk van Imperia.

Imperia krijgt nu ook bericht van zyn aankomſte, waar over zy in een vloed van tranen ſchijnt te ſmooren, doch niet van droefheit, maar van blijſchap over zyn aankomſte.

Hy verzoekt door Merkario, dat hy haar in 't verborgen mag ſpreken, waar toe zy gantſch blijmoedelijk, de plaats in haar eigen huis, die aanſtaande nacht beſtemt, als wanneer haar oude Man in 't Bed lag te ronken. Zo dra als zy Moroſini in haar kamer zag komen, valt zy hem te voet, bid hem om vergiffenis, en zegt dat'et voornamelijk haar Vaders wreedheit en haar eigen ongeluk was in Palmerius te Trouwen. Hy verzoekt haar in geheim te ſpreeken.

Moroſini is alzo zeer verheugt over haar gezigt, als rouwig over haar misſlag. Hy neemt haar op in zijne armen, en omhelzende, vergeeft hy 't haar vrywillig. Hier ſlaat de vlamme van hun oude liefde met grooter gewelt uit; zy en heeft de macht niet om hem iets, ja niet haar eigen Perſoon te weigeren; want gelijk hy zweerd haar Dienaar te zullen leven, zo ook zy, zyn Dienſtmaagt altoos te leven en ſterven, en dat zyn wil haar een Wet, en zyn verzoek haar in alles een gebod zal zyn. Waar op zy die nacht met veel omhelzingen en kusjes ſcheiden. Zy beſluiten elkander echter getrou te blijven.

's Anderen daags na de middag ten drie uren, komenze wederom by malkander, op haar Hof-ſteê (die een ſtuk weegs van haar huis was) alwaar zy voor d'eerſte maal ſchipbreuk leê in haar eere; en alzo deze hare geile luſten in een gewoonte veranderende, pleegt zy zo in huis, als op de Hof-ſteê dikmaals by dag en nacht, deze bitter zoete zonde van overſpel, daar Palmerius Zuſters Soon Begaat met hem overſpel.

Richardo, omtrent 18 jaren oud, de lucht van krijgt, en ook door 't sleutelgat van haar kamer verspiet; waar over haar een heimelijke haat toedragende, (als beducht, dat zy het meeste deel van zyn Ooms middelen te zoek zou maken) die hy (alzo de Oom geen kinderen had) hoopte te zullen erven, houd hy boosaardiglijk deze zaak in gedachten, op dat, als het daar na gelegen mocht komen, aan den Oom 't zelve te verhalen; hy haar dan verlaten, en uit zyn zin zetten mocht, en gevolglijk onterven.

Wat Morosini en Imperia belangt, zy zoeken met alle vlijt d'oogen van haar Man Palmerius uit te steken, die (meenende dat zyn Vrou zo kuisch als schoon is) Morosini en zyn twee Vrienden uit een goedaardigheit in zyn huis al te met te gast heeft. Edoch dit zyn voor hem ongelukkige en schadelijke gasten, die hem dit zyn beleeft onthaal, met een gruwelijke ondankbaarheit en verraad vergelden.

Angelos voornemen om tot goederen te geraken.

Morosini wel wetende, dat zyn goed veel minder is als zyn afkomst, en Edeldom, en dat zyn groote onkosten, zo in Turkyen, als hier nu in Italien, meer zyn als zyn inkomst, en dat hy verre boven zyn macht teerd, zo wilde hy dan geern een middel vinden, om hem zelven in dezen staat staande te houden.

Hy weet dat Imperia alreê meer zyn Vrouw dan haar Mans is, en vertrouwt vast dat zy hem in alles, dat tot zyn voordeel, en hun beider vernoeginge strekt, te wille zal zyn; hier by voegende, de zoetigheit van haar schoonheit, de aardigheit van haar leden, en d'overgroote rijkdom van Palmerius, vallen zyn gedachten, op dit helsch besluit, om d'oude Man van kant te helpen, en aleer dit volbragt zy, en kan hy niet rusten.

Zy besluiten Palmerius te vermoorden.

En alzo Imperia van 't zelve gevoelen was, dat zy om zijnent wil haar zelven in 't graf, of haar Man in den Hemel wenschte, zo wierdenze haast eens, om dit moordadig feit in 't kort te volbrengen, en weinig weken daar na malkander te Trouwen, en niet langer in Ancona, maar in Venetien te leven.

Om dit heiloos stuk dan uit te voeren, beweegt hy ook daar toe Astronikus en Donato, en besluiten daar op te zamen, Palmerius des nachts in 't Bedde te verstmooren.

D'ongelukkige nacht dan, van deze vervloekte gezellen tot dit moordadig schelmstuk bestemt, verscheenen zijnde, en is de klok zo dra geen 12 uren aan Morosinis Horologie, of hy, Astronikus en Donato, begeven haar na Palmerius huis, alwaar Imperia op hun wachtende, hen stilletjes in liet, en bracht op de kamer daar Palmerius sliep, (behalven Donato, die binnen de deur, met zyn bloot Rapier bleef staan, om alle onheil voor te komen) zy op de deur passende, en Morosini aan d'een zijde van 't Bed staande, en Astronikus aan d'ander kant, alwaar zy hem, ten aanzien van zyn zwakheit lichtelijk dood smooren.

Die verstmoord werd.

En om hun banden vast te maken, steken zy hem met 'er haast een kleine Oranjen Appel in de mond, om deze hun schelmery voor de werelt te verbloemen, willende elk een wijs maken, dat Palmerius zich zelfs die Oranje Appel in de mond gesteken had, om hem zelven van kant te helpen; dit doode Lighaam, alzo verlatende, gaanze in alle stilligheit uit de kamer, zy haalt de deur na haar toe, en nemen voort afscheit van malkanderen, hy met zyn helsche makkers na zyn Herberg, en zy na haar Bed.

Doch wy zullen niet verre behoeven te gaan, eer wy God, deze hare zegepralen in tranen, en hun valsche vreugde in ware ellende en schande zien veranderen.

Ter-

Terwijl Morosini, Astronikus en Donato, in hun Herberg van blijschap het overige des nachts met drinken en klinken deurbrengen, en 's morgens ten 9 uren toe blijven leggen: Zo is't dat Imperia, na haar gewoonte, omtrent 6 uren in de morgenstond, met haar Kamenier, Bedeboek en Pater Noster in de hand, uitgaat om de Misse te hooren te St. Franciscus of der grauwe Moniken Kerk, met inzicht om daar in haar Gebedekens tot acht uren te blijven. Haar snoode geveinstheit.

Imperia is geen half uur ter Misse geweest, of een Waard van Loretto, komt in Ancona, met een Brief van Bondino aan Palmerius, de Neef Richardo hem sprekende, neemt de zelve aan, gaat daar meê na boven na zyn Oom, zo dra hy nu de kamer deur inkomt, treed hy op een paar kostelijke Hand-schoenen, welke op-nemende, wiste datze Morosini toequamen, alzo hyze hem twee of drie dagen na den anderen had zien dragen: hy steektze in zyn zak, en zyn Oom een goeden morgen toe wenschende, gaat hy naar zyn Bed om hem den Brief te behandigen; de Gordijnen opschuivende, vind hem dood leggen op zyn Bed, ten naasten by koud, met een heele Oranjen Appel in de mond; waar over hy zulk een yselijk geroep maakt, dat twee van de knechten, boven by hem komen, om te zien wat'er te doen was: Deze ook hier over verbaast zijnde, vertrouwen dat hun Heer in d'Oranjen Appel verstikt mocht zyn. Men vind Palmerius vermoort.

Doch Richardo (die kloek van oordeel en schrander van begrijp was) merkende dat dit Morosinis Hand-schoenen waren, die hy in zyn Ooms kamer vond, en overwegende zyn vuile gemeenzaamheit met Imperia, daar hy onlangs een oog-getuige van geweest was, zo is't dat hy, vastelijk vertrouwende, datze beide aan de moord zyns Ooms schuldig waren, met de Hand-schoenen en de Brief na de Postelaat of Richter loopt, geheten Ludovicus Cerano, en maakt aan dezelve bekent de moord zyns Ooms Palmerius, waar meê hy Morosini en Imperia grootelijx beschuldigt, verzoekende dat hun daar over recht geschiede. En verdenkt Angelo wegens een paar gevonde Hand-schoenen van dezelve.

De Rechters de zaak naukeurig en rijpelijk overwogen hebbende, doet in aller stilte Morosini, Astronikus en Donato by de kop vatten; en zend ondertusschen zyn twee Soonen, die van de zaak niet en wisten, met de Koets na St. Franciscus Kerk, om Imperia, onder schijn dat hun Moeder Honoria haar begeert te spreken, en dat zy haar in de Tuin (daar zy haar voor dezen wel bezogt had) verwachten zal. Hy werd met zijne medeplichters gevangen genomen.

Deze twee Soonen hun Vaders bevel in 't werk stellende, worden Imperia in 't uit gaan van de Kerk gewaar, en brengen met vriendelijke bejegening zo veel te weeg, datze met hun in de Koets treed; ter bestemder plaatze nu gekomen zijnde, geleiden haar deze twee Soonen naar de Galdery, alwaar niet de Moeder, maar hun Vader, de Schout met twee Schepens haar verwagten.

Hun gezigt is genoeg, om haar de moed-veeren te doen hangen, en haar herte met droefheit te doorsnijden.

De Schout haar bang aanziende, beschuldigde haar voort, nevens Morosini, met de moord van haar Man Palmerius, en dat hy derhalven genootzaakt was, ter eere van 't Gerecht, haar gevangen te zetten op het bevel van den Paus, zyn Heiligheit, zyn Sonvereine Heer en Meester.

Imperia met zugten, tranen, en krijten groot gebaar makende, ontkent met stoute en hooge woorden alles, doch de Rechters daar mede niet voldaan, wordze 's avonds in de gevankenis gebragt. Imperia ontkent van 't schelmstuk iets te weten.

Het geruchte van dit deerlijk ongeluk, word Imperia as wrede Vader, zo haast niet gewaar, of hy ziende Palmerius in zyn Bed verstmoort, en zyn eenige Dochter

Haar Vader ſterft van hartgeer.

ter Imperia nevens Moroſini en zyn twee makkers, als ſtichter daar van gevangen, word ſchielijk ziek en ſterft van hartzeer.

Terwijl deze vier gevangenen dus vaſt zitten, en treuren, en dat de Rechters van Ancona gezint zyn den Paus daar van eerſt te berichten, en beſcheit van zyn Heiligheit te verwagten, watze met hun doen zullen, heeft het Gode belieft Loretto, en inzonderheit Ancona met de Peſt zwaarlijk te bezoeken, zo dat door byzonder bevel en order uit Romen, zy nevens verſcheide anderen, naar de Stad Polognio, twee dag reizens van Ancona, gevoert wierden, om aldaar te worden verhoort.

Omtrent drie uuren na hun komſte te Polognio, wordenze alle vier voor de Rechters gedaagt, tot dien einde van Romen derwaarts gezonden, alwaar hun elk in 't byzonder de moord van Palmerius word te laſt geleit, 't welk zy hooft voor hooft met ſtijve kaken ontkennen; daar op word Aſtronikus voor eerſt op de Pijnbank geworpen, die hy als een kloek ſterk man zijnde, met een ongemeene hertvochtigheit uitſtaat; Een uur daar na, word het Donates beurt, die klein van Perſoon, bleek van aanzicht, zwak van lighaam zijnde, voort door de mand valt, en alles van ſtuk tot ſtuk bekent.

Die zelſde achter-middag worden Moroſini, Imperia, en Aſtronikus, voor de Rechters gebracht, die eerſt Donatos belijdenis en beſchuldinge tegens hun inbrengen, waar over zy zo weinig verſlagen zyn, dat zy alle zijne beſchuldinge ontkennen en weder leggen, en ſtijf ſtaan op hun onſchult: Edoch ziende dat Donato, in een Stoel in de Vierſchaal gebracht wierd, (want de vierige tormenten der Schorpioenen hadden het vlees van de zool zijner rechter voet tot het gebeente toe, by na zo deerlijk uitgebrant, dat hy geenzins gaan nog ſtaan konde) als een getuige tegens hun: en daar en boven verſchrikt zijnde, door de dreigementen der Rechters, van hun met de Pijnbank en Schorpioenen te pijnigen, toen was God haar ziele zo genadig, dat zy malkanderen bang aanziende, Imperia weenende, zy zuchtende, alle hope des levens opgevende, zy alle de gantſche waarheit belijden; daar op worden zy alle vier veroordeelt, om 's morgens te hangen, op de gewoonlijke plaatze des Gerechts. Zy wierden dan wederom alle na de Gevangenis gebracht, daar zy van daan quamen, daar al de beleeftheit, die Moroſini met zyn ernſtig ſmeeken, en Imperia met haar onophoudelijk zuchten en ſchreyen, van de Rechters konnen bekomen, is, dat zy hun een uur tijds gunnen om met malkander, die nacht in de Gevangenis te ſpreken, in 't bywezen van de Cypier, en eenige andere Perſoonen, eer zy ſterven.

Zy bekennen het feit.

En werden ten Galge gedoemt.

Moroſini en Imperia bidden elkanderen om vergiffenis.

Moroſini dan by Imperia gekomen zijnde, viel hy haar met duizent zugten om den hals, en zy met een vloed van tranen omhelsde Moroſini, met duizent kusjes elkander om vergiffenis biddende, dat d'een d'ander zo in lijden gebragt had.

Nu deze hun bepaalde uur en is zo dra niet verlopen, of zy worden elk na hun Gevangen-huis gebragt, alwaar hun twee Moniken en twee Nonnen worden toegezonden om hun tot boete en berouw te brengen.

Zy krijgt van den Paus vergiffenis.

Deze twee Moniken en hadden by Moroſini, en deze twee Nonnen by Imperia niet boven een uur geweeſt, of daar word door de Rechters een Onderſchout aan haar in de Gevangenis gezonden, om haar bekent te maken, dat haar Oom Alexandro Bondino een groot Raads-heer en vermaart Rechter in Romen, vergiffenis voor haar van den tegenwoordigen Paus Urbanus d'achtſte, bekomen had.

Maar deze tijdinge verblijd haar zo zeer niet, als zy wel nieusgierig is, om te ver-

vernemen, of haar Morosini ook Pardon gekregen had, geantwoort zijnde *Neen*, alzo hy toch den dood moest sterven: waar over zy ongelijk meer weenende dan zich verblijdende, zegt zy, *niet te willen leven maar sterven.*

De Rechters ontbieden haar, raden haar 't leven aan, maar zy bid hun alzo ernstig Morosini het leven alzo graag te willen schenken, als zy graag zyn dat zy zelfs het hare aan nam. Zy zeggen, dat'et in hun macht niet en is haar het eerste te gunnen, noch ook in mijn wil niet zegt zy, om het tweede t'omhelzen en aan te nemen. Zy geven zulx Morosini te kennen, die door hun order, en ook in hun zelven haar kragtig daar toe aanmanen, maar zy blijft by haar eerste antwoort en besluit, dat haar het leven niet en gevalt zo hy sterven moet, hy en wil ook geenerley dood weigeren te sterven, zo zy hem overleven mag. Zy besluit echter met Morosini te sterven.

De Rechters uit een goedwilligheit, laten haar een geheelen dag daar toe nodigen, edoch al hun smeeken en gelt niet, alzo zy gezint is met hem te leven, ofte met en voor hem te sterven.

Derhalven alzo zy nu niet te bewegen was, om dat hy sterven moet, wil zy ook sterven, daar zy haar blymoedelijk toebereit, met zo veel moed als genegentheit, daar ik my veel eer over verwondere, als dat ik het in haar pryze.

Zy worden dan 's morgens daar aan alle vier ten voorschijn gebragt om Gerecht te worden; alwaar Donato eerst de Leer opklimt, en afgerecht wierd. Hem volgde Astronicus, welke God om vergiffenis bad, en zyn ziel wil genadig zyn. Morosini was de derde, die op dit bloedig Tooneel verscheen in een Satijn kleed met Carmozyne zijde Kousen, en gestrikte Kouze-banden, met zilvere Kant; die zich in woorden en werken zo lichtveerdig aanstelde, dat eer hy eenemaal op God dachte, hy met ontallijke zuchten van Imperia zyn afscheit neemt, en van gantscher herten en zielen haar bid zyn leven in dank te willen aannemen, en na hem te leven: Zo dan gebeden en zyn ziele in de handen zyns Verloffers bevolen hebbende, ging de Scherprechter zyn gang. Werden gerecht.

Nu schoon onze schoone Imperia van de Rechters, Moniken, en Nonnen gedurig verzocht wierd haar leven te willen verschoonen, ziende nochtans dat haar ander Helft gestorven was, lust haar niet na hem te leven; zy draagt zo veel liefde in haar herte, dat zy nu weinig leven in haar lijf heeft, en nog minder vreugde in haar wezen.

Zy klimt de Leer op, in een slegte zwarte zyde Tabbaart, met een gezette Kraag zonder Kant, een witte Kamerix-doekze Muts, en een swarte Sluyer over 't hooft, met een paar witte Hand-schoenen aan, en haar Gebedeboek in de hand; en meer genegen tot weenen als tot spreeken, ziet zy haar doode Vryer met bedrukte en bedroefde oogen aan, en na veel diepgehaalde zuchten, gebruikt zy tot het Volk (welkers getal vry groot was) deze woorden:

Goede lieden, ik had gelukkiger geleeft en zo ellendig niet gestorven, had mijn Vader Bondino met zulk een geweld en wreedheit my niet gedwongen om Palmerius (wien ik niet konde beminnen) te Trouwen, en Morosini, dien ik altijd in mijn hert en ziel duizent maal liever heb gehad dan mijn eigen leven, te verlaten. Laat nu alle Vaders die my nu zien sterven, of hier na van deze mijne Historie mochten horen of lezen, zich aan my nu spiegelen, om meer medogende en min wreed tegens hare Dochters te zyn. Ik sterve nu vele dooden met deze eene dood, ziende dat mijn lieve en waarde Morosini om mijnent wil de dood hier voor mijne oogen gestorven is, want had hy my en ik hem geen ongemeene liefde toegedragen, hy en hadde nooit voor my noch ik voor hem gestorven, met zulk een wakker en vrolijk gemoed, als ik nu doe. En om hier met God en de wereld ter goeder trou te gaan, hoe wel ik mijn ouden Imperiaas aanspraak aan den volke.

Man Palmerius nooit heb mogen luchten nog lijden, nochtans is't my nu van hertenleed, dat ik ooit aan zyn onschuldige en ontijdige dood schuldig ben beweest, 't welk my God wil vergeven, en wilt gy alle ook met my hem daarom bidden. En om nu mijns herten grond t'ontblooten, ten roud my niet dat ik sterven, maar dat ik geen meer levens te verliezen heb om Morosinis halven, en zyn getrouwe liefde tot my, ik zucht en bidde God met grooten aandacht, dat hy zyn ziele genadig zy, en dit verzoek ik van herten, op u allen voor de mijne te willen doen. Hier meê wensch ik u allen een gelukkig en voorspoedig leven, my zelven een Godvrugtige en geduldige dood op aarden, en een vrolijke en heerlijke opstandinge in den Hemel.

Werd gehangen.

En alzo haar dikmaals kruicende, haalt zy haar Sluyer over 't aanzicht, en verzoekende dat zy by Morosini mocht begraven worden, beval zy den Scherprechter zyn gang te gaan.

Nooit zegtmen, zyn drie jonge gezellen en een schoone jonge Juffer, op deze wijze gestorven, die meer beklaagt zyn dan zy. Want Morosini sturf met meerder kloekmoedigheit als berouw, en Imperia met meerder berouw als kloekmoedigheit.

MEVROUWE URZINA PLACEDO,

Eenige Dochter van den Heere

AUGUSTINO PLACEDO,

Italiaansch Edelman;

En de Baron

SANCTIFIORE van CAPUA.

Vrzina, deerelijk door 's Minnaars list verleid,
Die Schelms, na't plukken van haar Maagdom, haar dorst wraaken,
Doet hem door dollen drift de ziel ten wonde uitbraaken,
Doch sneuvelt ten Schavotte om hare onmenschelijkheit.

IN tijde der Regeeringe van den Hertog van Ossuna, Onder-Koning van Napels, woonden in die Koninglijke Stad, twee rijke en jonge Edel Juffers, d'eene Urzina Placedo genoemt, eenig kind en Dochter van de Heer Augustino Placedo, en d'ander Bertranna de Tores, ook eenig kind, en Dochter van de Heer Thomas de Tores, d'eerste te Ferenzolo in Pulia, en d'ander te Materana in Calabrien geboortig, beide heel rijk, en Edellieden van hooge afkomst, die met hun Vrouwen en Dochters in Napels doorgaans woonden, doch voornamentlijk 's Winters.

Urzina was twintig, en Bertranna ontrent 18 jaren oud: d'eerste, was lang

en

en spigtig, de tweede kort en wat bultachtig: Urzina was de schoonste van hun beide, maar Bertranna ongelijk kloeker en verstandiger, en om kort te gaan, Urzina was aanvallig, en lieftalig, maar Bertranna spijtig, trots, en boosaardig. Aard en gestalte van Urzina en Bertranna.

Nu schoon deze twee rijke Juffers verscheiden treffelijke Vryers hadden, niemant had nogtans Urzina zo zeer bezint als de Baron Sanctifiore van Capua, een zeer rijk jong Edelman; Bertranna en konde ook in haar hert niemant zo zeer beminnen, als den voornoemden Baron. Santifire verlieft op Urzina, en Bertranna op hem.

Aldus zien wy Sanctifiore op Urzina, en Bertranna op hem verlieft te zyn, maar hy niet op haar.

Terwijl Urzina van Sanctifiores liefde verzekert is, zoekt Bertranna in tegendeel, zo door haar als haar Vrienden, hem van Urzina af te trekken, om haar te lieven en te Trouwen.

Sanctifiore, overwegende by hem zelven, dat hem Bertranna vereerde met haar stantvastige liefde, hielt hy zich zelfs verbonden haar zomtijds te bezoeken, hoe wel het in der daad meer was om haar, als zich zelfs te vernoegen. En dus staan de zaken tusschen Sanctifiore en Bertranna.

Maar aangaande Urzina, hun liefde tot elkander had meerder klem, en beter voortgang, want in korten tijd was de koop klaar, en de band door heilige beloften vast gemaakt; Edoch Sanctifiore, met de Dochters gonste niet vergenoegt zijnde, zoekt ook het ja-woort van de Vader te bekomen; dewelke, na dat hy zich een tijd lang hier in party getoont hadde, eindelijk zyn stemme daar toe gaf, behalven dat hy den Trouw-dag, om eenige redenen uitstelde. Urzinaas Vader bewilligt in zyn verzoek.

Terwijl de Baron Sanctifiore, aldus in Napels blijft, maken hem zyn langdurig verblijf, groot gesleep, dagelijxe groote onkosten, en zyn afwezen van Capua, daar zyn Landen en goederen lagen, vry wat benaut en kort van geld, en wetende dat Placedo, die zyn Goud liever had als God, zo hy van hem eenig huwegeld wilde leenen, hy hem zulx glad afslaan zou; en waarschijnlijk hier door de verquistende aard van d'eene en de geld-gierigheit van d'ander, dit zyn huwelijk mocht komen te verhinderen, dies hy als een loskop, wanhopende aan de Vaders liefde, gezint is eerst zyn banden met de Dochter vast te maken, en haar door zoete woorden tot zyn wil te krijgen, aleer hy haar komt te Trouwen. Hy tracht haar voor het huwelijk tot zyn wil te krijgen.

Urzina, over zyn oneerlijk verzoek niet weinig ontstelt, zoekt hem met veel Godvrugtige en beweeglijke redenen zulx uit het hooft te praten, hem voor oogen stellende het merkelijk gevaar, d'onfeilbare schande, en hun gewis verderf, dat daar uit te verwagten staat, daar by voegende datze wel zyn Vrou, maar niet zyn Boel begeerde te zyn. En voorwaar, het hadde haar en haar Vader, een geluk en eere geweest, dat zy in dit eerbaar en deugtzaam voornemen volhart had.

Hoe nu Sanctifiore van Urzina meer afgezet word, hoe zy meer aanval lijd, en hy grager aanbijt, zo dat zy nacht nog dag van hem, noch hy zonder haar kan rusten; maar het kasteel van hare eerbaarheit gedurig zo sterk belegert, dat zy 't eindelijk op geeft, en aldus berooft Sanctifiore Urzina van het kostelijkste Juweel dat haar ooit de nature gegeven had, te weten haar Maagdom; doch deze bitter zoete plaisieren zullen hun beide haast duur komen te staan, en hier begint nu zyn oneere, en haar droefheit en ellende. Zy slaat hem af. Hy komt tot zyn oogwit.

Want hy als een verbastert Edelman, vergetende zyn Eed en belofte aan haar, en haar ongemeene liefde tot hem, en dat meer is, zyn eere en zich zelven, God en zyn ziele, begind hy allengskens in zyn liefde tot haar te verkoelen, bezoekt

haar

haar zelden, en dat slechts met een koel gemoet; en als zy met een beschaamt aanzicht en tranen in d'oogen van Trouwen tegens hem praat, geeft hy haar zo een ongerijmt en dubbeldzinnig antwoort, dat zy met recht zyn liefde en getrouwheit in twijffel trekt: Zy en is ook in haar meeninge, dies aangaande niet bedrogen, alzo hy in drie maanden na dat hy zyn luft aan haar gekoelt had, haar Vaders huis en haar verlaat, haar tot vertroostinge niet dan zugten, tranen, en berouw, ja een bevrugt lighaam nalatende, als het rechte zegel van haar tegenwoordige droefheit en rouw, en d'onfeilbare leverey van haar toekomende schande, en ellende, waar over zy in haar herte en ziele bedroeft is; maar hier is goede raad duur, en nu (met alzo grooten haast, als trouwloosheit) gaat Sanctifiore zijne andere Meesteres Bertranna verzoeken, die hy nu, niet om haar schoonheit, maar om haar Vaders groote goet, en zyn eigen hoogdringende noot, duizendmaal meer schijnt te beminnen, en te vryen als te vooren, daar over zy ten hoogsten verblijt is; want zy onder den Hemel niet liever zoude zien, als dat hy haar Gemaal mocht worden.

Waar hy in zyn liefde verflauwt.

En Bertranna aanzoekt.

Tot dien einde met list ontdekt hebbende, dat'er vry wat onlust en verschil is, tusschem hem en Urzina, en dat hy verre van huis zijnde, van geld ontbloot is, om zyn staat in Napels te voeren, zo beweegtze haar Vader (die hem wel mocht lijden, en alzo zeer begeerde hem tot zyn schoon Soon, als zy hem tot haar Man) om hem eenige penningen te leenen, om hem daar door te nauwer aan haar te verbinden, en t'eenemaal van Urzina te vervreemden.

De Vader dan hem tellende 500 dubbelde Pistoletten, daar by voegende, zo hy meer van doen hadde, hy 't hebben mocht als 't hem beliefde, en wederom betalen na zyn welgevallen; En zo hy hem die eere wilde doen dat hy zyn Dochter troude, hy hem al zyn Land en goed ten huwelijk wilde geven.

Die hem van Urzina poogt te vervreemden.

Deze groote beleeftheit van de Tores deed Sanctifiore wel haast resolveren, dit aangeboden goud met dankbaarheit t'aanvaarden, en de hoope vermeerderen, van zyn Dochter Bertranna te trouwen; waar mede d'eene wel vernoegt, en d'ander wel te vreden is.

Ja met deze hoop van haar te Trouwen, voed hy haar gedurig, zelden of nooit van haar zijnde, en op haar jeugt, schoonheit, en Vaders goed zo verlieft, dat hy niet eens op zyn arme troosteloze en verlatene Urzina denkt, dewelke, wel haast tot haar leedwezen gewaar wiert, zyn onbeleefde bejegeninge, en hoe hy haar in 't stuk van eere en trouloosheit gehoond heeft; dies niet te min, is haar liefde tot hem zo groot, en haar vertrouwen op hem zo ongeveinst, dat al deze zijne onbeleeftheit slegts dient, om haar te toetzen, en dat aangemerkt hun onderlinge gemeenzaamheit, hy zo onbarmhertig en wreed tegens haar niet en kan zyn; dat hy haar eindelijk niet en zou Trouwen. Zy heeft hem ook te kennen gegeven, dat zy by hem bevrugt is, verhopende dat dit boven alle andere beweeg-redenen, zyn hert tot weder liefde zal vermurwen, om meê lijden te hebben met haar en zyn ongeboren kind.

Urzina werd zyn handel met Bertranna gewaar.

Edoch om al deze goede hope in haar rechte bloeizel neder te slaan, word de zake tusschen hem en Bertranna zo verholen niet gehouden, ofze komt haar ter ooren; weshalven zy ten hoogsten bevreest is, dat hy haar verlaten en Bertranna Trouwen zal: Zy derft niemant haar schande openbaren, veel min aan haar Vader, en het gezicht van haar dikke buik vermeerdert slegts haar rouw en droefheit; doch eindelijk alzo haar overmatige droef heit meer haar vreugde als verstant bedwelmt had, oordeelde zy, dat het een proef-stuk van schranderheit zyn zou, zo zy Sanctifiore Bertranna konde voorkomen, hem voor haar ten huwelijk

welijk te behouden, tot dien einde ontbiedze dien morgen haar Vaders Koetzier Zebastiano, en nemende een kostelijke Diamant Ring van haar vinger, die Sanctifiore wel kende, beval zy hem den Baron Sanctifiore in zyn Herberg, of elders op te zoeken, dien Ring hem tot een minne-pand te vereeren, en te zeggen, dat hy haar toch die eere wilde doen, en haar ten huize van haar Vader voor de middag komen bezoeken. Haar list om hem van haar af te trekken.

Zebastiano behandigt hem getrouwelijk zyn jonge Juffers Ring en boodschap, door wien hy dit tot antwoort laat toekomen: *Doet my de eerbiedenisse aan Mevrouw Urzina, en zegt dat ik haar kort na de middag zal by komen.*

Terwijl de droevige Urzina (tusschen hoop en vreeze) zich bereit om hem wel t'onthalen, komt hy in zyn eigen Koets voor haar deur, en haar Vaders Dienaren hem te gemoet gaande, geleiden hem in haar kamer, alwaar zy hem met een aanzicht vol liefde en droefheit tot aan de deur te gemoet gaat, en naar het venster, daarmen in de Tuin ziet, geleid, daar hy haar slegts een kus gevende, en zy haar Vaders Dienaren doende vertrekken, in tranen en zuchten uitbarst.

Zy klaagt van de koelte zijner liefde, van zyn langdurig achterblijven, van d'overtredinge van zyn hooge en diere Eeden en beloften, van haar bevrucht te zyn by hem, 't welk zy hem zegt, hy beter zien, dan zy verbergen kan, doch inzonderheit van zyn hooge belofte van haar te Trouwen, hem biddende tijd en plaatze te stellen tot deszelfs volvoeringe; en dat het gewisselijk tot zyn merkelijke schande en oneere zou strekken, zo hy haar quame te verlaten, en Bertranna te Trouwen.

Edoch, deze vuilaardige Baron is zo wreed tegens haar, dat hy niet een woort en antwoort op al haar redenen en klachten, als dat hy, aangaande het leste, aldus donderende uitvoer:

Weet dit Urzina, dat ik alle wettelijke en mogelijke middelen by mijn Ouders aangewend heb om mijn Trouw met u te bewilligen, maar ik heb haar nooit daar toe konnen krijgen, en zonder haar bewillinge en wil ik het niet doen. Wat Bertranna belangt, zy en wijkt u zo zeer niet in schoonheit als zy u overtreft in deugden; en derhalven ziet na uw geluk om, en zo zal ik ook doen: hier op met een bars gezicht, dat meer smaad als liefde toonde, werpt hy haar Ring toe, en zonder haar eens te kussen, of zyn afscheit van haar te nemen, loopt hy met een vaart ter kamer uit, en haar alleen latende, gaat hy wederom in zyn Koets zitten, zweerende in het uitgaan, geen Vader van een bastaart, nog geen Man van een Hoer te willen zyn. Zyn Barbarisch antwoort op haar verzoek.

Uit aanmerkinge van deze zyn onmenschelijke wreedheit tegens haar, versmacht zy by na van droefheit; en nu ziet zy te rug op haar tegenwoordig verdriet, en toekomende schande. Aangaande Bertranna, die was zo vol van vreugt, als d'ander van droefheit.

Urzina, aldus van haar trouloozen Minnaar verlaten zijnde, resolveert een maand daar na haar droefheit wat te staken, en zorg te dragen voor hare eere en achtbaarhiet; zy heeft als nog niemant dan Sanctifiore te kennen gegeven dat zy bevrucht was, zelfs niet haar Vader. Zy is zwak van Lighaam, en derhalven om deze schande voor haar Vader te verswijgen, en ook voor de werelt, en om alles tegens de kraam te verzorgen, acht zy 't noodig deze groote en gewigtige verborgentheit t'openbaren slegt alleen aan een oude Motjen, haar Moeders Zuster, Mevrouw Mellefanta geheten, die een rijke en wijze Weduwe zijnde, te Putzeole woonde, ontrent 10 mijlen van Napels: alwaar zy, met verlof van

Zy geeft haar Moeje haar zwanger gaan te kennen.

haar Vader voor een tijd lang na toe trekt (onder voor geven, dat de lucht van Napels wijl zy ziek en zwak was, ongezond voor haar was) alwaar gekomen zijnde, aan haar Motjen haar zwanger gaan te kennen geeft, haar biddende hier in behulpzaam te willen zyn, 't welk zy, na datze haar wat beſtraft hadde, getrouwelijk belooft.

Hier nu zijnde, en hebbende de volheit van alle lekkernie en vermaak, vallen haar gedachten en verliefde zinnen zo krachtig op Sanctifiore, dat zy vaſtelijk gelooft, dat hy haar zo een doodelijke haat niet kan toedragen, om haar te verſtoten en Bertranna te Trouwen, te meer, als zy overweegt, de hooge en dierbare Eeden, die hy gedaan hadde, om haar te Trouwen en nooit te verlaten. Ten anderen, peinzende, dat hy de Vader is van haar ongeboren kind, acht zy haar zelven voor een gantſch onbeleefde en onnatuurlijke Moeder, zo zy hem, alzo wel om haar Kinds halven niet en zou beminnen, als om zich zelfs wil, en dat God haar noch haar vrucht niet zou zegenen, zo zy hem eenigzints verwaarloosde; om deze redenen acht zy 't oorbaar hem door een Brief wederom tot haar te lokken.

En ſchrijft den trouloozen een bewegelijken Brief.

Derhalven, neemtze vol droefheit en tranen, de Pen in de hand, en ſchrijft hem, een zeer beweeglijk een deurdringende Brief, waar in men, als in een Spiegel, een eenvondig, oprecht, en verlieft herte, ten vollen kon aanſchouwen, en zend dezelve, aan hem door Zebaſtiano, haar Vaders Koetzier, welke Sanctifiore, te Napels aantreffende, in zyn kamer zittende by 't vier, behandigt hy hem den Brief, die ten eerſten (wetende van wieze quam) in beraat ſtont, of hyze lezen of verbranden wilde, doch eindelijk die opbrekende, en naulijx gelezen hebbende, ſcheurt den Brief (met een zuur en ſtuur gezicht) aan ſtukken, en werptze in 't vuur, waar op zich ſchielijk na Zebaſtiano keerende, die by hem ſtond, en al dat hy dede aanzag, ſprak hy dezelve met een verſtoort gemoet aldus aan: *Zegt die zotte en hoovaardige Vodde Urzina, dat ik haar alzo zeer verfoeye, als zy ſchrijft my te beminnen, en dat ik nu nog nooit, hier na haar en hare Brieven met geen ander antwoort, dan met verſmaatheit en ſtilzwijgen beantwoorden zal.* Op zo een Barbariſche wijze loond deze vuilaardige Sanctifiore de zuivere liefde en minnelijken Brief van die zoete en droevige Urzina.

Zyn antwoort daar op aan haar Koetzier.

Urzina, deze ſlechte tijdinge ontfangende, ſtaat ontzet, en is gantſch verſtelt over deze onmenſchelijke en wreede antwoort, en dat hy haar Brief eerſt ſcheurde en daar na verbrant: maar inzonderheit dat woord *Vodde* doorſneed haar herte, ja quelde haar daar over zo geweldig dat'et hare gezondheit krenkte, en 's Lighaams krachten zodanig verzwakte, en zulken verandering en ontſteltenis in haar veroorzaakte, datze met de vier maanden een miskraam kreeg van een jonge Soon, die dood ter wereld quam.

Waar door zy een miskraam krijgt.

Hoe wel het haar in deze nood aan geen gemak, trooſt en dienſt, van de Motje ontbrak, nochtans beweende zy zeer d'ontijdige dood van haar onnozel Kind, doch de Motje om haar te vertrooſten zeide, dat niet hare droefheit, maar de trouloze ondankbaarheit van haar valſche Minnaar Sanctifiore haar Kind om hals gebragt had.

Maar zal ik dit een liefde in Urzina tot Sanctifiore noemen, of veel eer een nodeloze ydelheit en overtollig gebaar: want zy begeert haar dood Kind ('t welk zy ook doet) om zijnent wil te kuſſen; 't zelfde duizend maal kuſſende, en daar na met hare tranen zyn aanzicht waſſchende; en kermende en treurende dat zy 't met haar zuchten geen leven in blazen konde, beveelt zy 't wederom haar Motjen, en deze in die nacht een eerlijke Begraaffenis.

Ter-

Terwijl Urzina aldus zeer zwak en ziek te Bedde legt, haar hert en zinnen nogtans gedurig op Sanctifiore, niet tegenstaande al deze zijne vuile ondankbaarheit en onmenschelijke wreedheit aan haar bewezen; ja in 't midden van haar ziekte en droefheit is zy op hem zo verzot, dat zy tegens alle recht en reden, noch eens een proeve wil nemen van zyn genegentheit tot haar; zy ontbiet dan in aller stilte Zebastiano by haar ziek-bedde, en hem de Eed van getrouwigheit afgenomen hebbende, belast hem (alzo zy zelfs te zwak is om te schrijven) ter vlucht naar Sanctifiore naar Napels te rijden, en hem aan te dienen dat zy zelfs dood krank, en van zyn en haar jonge Soon, die dood ter werelt quam, verlost is, dies zy hem deemoedig smeekt, dat hy doch om Gods wil in aller haast by haar wil komen, alzo zy ten hoogsten begeert, tot zyn voordeel en haar vernoeginge, haar gemoet en geweten t'ontlasten voor haar dood.

Zy is echter door minne op hem verzot.

Ontbiet hem andermaal.

Zebastiano nu ten huize van Sanctifiore komende, laat hy hem, door een van zijne Dienaren zyn naam weten, ernstelijk verzoekende, zyn Heer een woort te mogen spreken: maar Sanctifiore, wetende wie hy was, en van wie hy quam, doet hy hem de weet, dat hy hem niet spreken noch zien wil.

Zebastiano is gantsch verslagen over deze scherpe en korte antwoort, doch ten opzichte van de gewigtigheit zijns boodschaps, houd hy aan, en vraagt een ander Dienaar, wanneer hem dunkt dat zyn Heer uitgaan zal; d'antwoort is, dat hy binnen een half uur uit rijden gaat: Zebastiano daar op passende, treed naar de Koets, doet aan hem zyn Juffrouws boodschap, daar Sanctifiore eerst om lacht, doch voort daar op gram wordende, bijt hem dit in 't oor: zegt *die Hoere, uw Juffrouw Urzina, dat ik wenschte dat zy by haar bastaard begraven lag, en dat zy beide voor den duivel waren;* En alzo zonder een woort meer te spreken, haald hy met een verstoorde geest zyn hooft in de Koets, en spoet zich na zyn Meesteres Bertranna, daar hy nooit of zelden van is, aan wien hy de gantsche Historie vertelt, op dat zy'er om lacchen, en hy de tanden daar meê stoken mocht.

Zyn bitter antwoort aan haar Koetzier.

Urzina, die Godloze en vervloekte woorden, van dat Monster der Nature, uit Zebastiano verstaan hebbende, laat uit groote weemoedigheit en droefheit het hooft hangen, en d'armen in malkander slaande, barst uit in deze woorden; *Goede God! is 't mogelijk, dat Sanctifiore my dus honen wil? is dit de gunste, die ik van hem te verwagten heb, in vergeldinge van die ongemeene vriendschap die hy van my ontfangen heeft?* en alzo een keer of twee langs de kamer gedaan, Zebastiano bedankt, en hem eenige stukken Gouds voor zyn moeite vereert hebbende, ontbiet zy door hem haar Motje Mellefanta en haar Kamenier, dat zy haar te Bed brengen.

Haar droefheit daar over.

Omtrent een maand hier na, na datze haar gezondheit weder bekomen had, ontfingze zeer onverwacht een Brief, van haar Vader, en daar uit, onder anderen verstaande, dat Sanctifiore, gisteren morgen met groote pracht en statie getrouwt was met Bertranna, en had zy naulijx dien Brief gelezen, of ieder lid aan haar lijf zidderd en beeft van droefheit en moeyelijkheit, ja van hertzeer bezwijkende, konnenze met hun dryen haar naaulijx onderstutten en oprechten: eindelijk de handen t'zamen wringende, gestadig Hemelwaarts ziende, en haar Motjen de Brief om te lezen toewerpende, roept zy deerlijk uit over Sanctifiore op deze wijze: *En heeft eindelijk deze snoode Edelman, al mijn liefde vergolden met deze gruwelijke ondankbaarheit en trouweloosheit! O waar toe leef ik om zulx te lijden! of waarom zou hy leven daar hy my zulx gedaan heeft?*

Zy verstaat zyn huwelijk met Bertranna.

Mellefanta leest Sanctifiores Brief, en uit een verfoeyinge van zyn vuilaardigheit blaast zy 't vuur van haar Nichts gramschap tegens hem op, maar 't is onnodig alzo deze laatste daad, van zyn huwelijk met Bertranna haar geheel vuur en vlam doet spouwen, ja zweert, dat hem deze zijne ondankbaarheit en trouloosheit duur zal komen te staan, en haar wraakluft met geen minder prijs dan met zyn dood te payen is.

Zy besluit zich daar over te wreken.

Zo dra en komtze niet te Napels, of zoekt haar vervloekt voornemen in 't werk te stellen, om hem met Vergift, door haar eigen Apoteker Antonio Romancy die zy met geld zogt te bewegen te doen vergeven, maar deze, een vroom Man zijnde, sloeg zulx plat af, en zogt met veel Godvrugtige redenen haar van zo een moordadig voornemen af te trekken, maar te vergeefs; ja haar onverzoenlijke wraakluft word nog te meer gaande gemaakt, alzo zy verstaat dat Sanctifiore vast in zyn vuist lacht, en met haar spot, en dat hy zyn eere daar in stelt, dat hy haar onteerd heeft, als ook dat haar schande begint openbaar te worden, zo datze alle mans spot, en Bertrannas tijd verdrijf is. Dit kanze niet verduwen, daarom denktze op een ander middel om hem van kant te helpen.

Haar Apoteker slaat haar verzoek van hem te vergeven af.

Tot dien einde, zoektze haar getrouwe Koetzier Zebastiano, met hondert dubbele Spaansche Pistoletten, daar toe te beweegen, maar die als een vroom knecht, weigert zulx, en zoekt met tranen in d'oogen haar van haar Godloos en wreed voornemen af te trekken, doch te vergeefs, want zy niet kunnende rusten, dunkt haar elk uur een jaar, eer zy hem aan een kant geholpen heeft; zy ziet nu, datze niet veilig iemant anders gebruiken kan als haar zelven, dies zy dagelijx Zebastiano aanmaand, om te weten waar zig Sanctifiore doorgaans onthout; Eindelijk zeid hy haar, dat hy meest alle morgen en avonds met zyn Lijfknecht, maar veeltijds alleen, een mijl buiten de Stad uit rijden gaat voor by de Poort daarmen naar St. Germaines gaat, alwaar hy tusschen een rijg Olijf, en Oranjen Bomen dicht aan de kant van een Beek met een Boek in zyn hand, en zyn Hond by hem, een uur of twee in zyn eenigheit en oeffeninge doorbrengt, van waar hy daar na met de Koets van daar gehaalt wort: Zo dra als Urzina dit met groot vernoegen en vermaak verstaan had, wil zy geen tijd verloren laten gaan, maar bedenkt dusdanig een vond: Zy verzorgt haar heimelijk van een Moniks gewaad, te weten, een donker Terneite lange Rok, met een Hennipe Gordel met knoopen en houte Klompen, de ordre der Bonnes Hommes, (welke is de Gereformeerde ordre van die van St. Franciscus) eigen, met een gemaakte slordige oude Baard en hair voor 't hooft daar op passende, en in een van de zakken van deze lange Rok stak een bedelaars Doosjen, zulken een, daar die Moniken in de Stad en ten platten Lande, een aalmoesse meê gaan bedelen, by de goede lieden; en met eenen van een Mis-boekjen van de laatste Druk en Formaat te Romen, gebonden in blaau Turx Leer, kostelijk vergult; doch in de andere zak steekt zy een paar korte Pistolen, die zy uit haar Vader Placedos Wapen-huis heimelijk had genomen, en ieder met twee Kogels geladen had, en met laad-kruit verzorgt: dit alles in den langen Rok opgebonden hebbende, wacht zy slecht na een gelegentheit om Sanctifiore te treffen.

't Geen ook haar Koetzier doet.

Haar list om hem van kant te helpen.

Nu op een Dingsdag na Palm Zondag, Urzina van Zebastiano bericht zijnde, dat Sanctifiore dien dag omtrent drie uuren naar de middag alleen in zyn Koets gereden was na de voorgenoemde plaats, belast zy Zebastiano de Koets gereed te maken, en te laten staan buiten d'achterste Poort van haar Vaders Tuin, en zo dadelijk boven in haar kamer by haar te komen, wien zy nu op een geveinsde

wijze

wijze aldus aanſpreekt: *Zebaſtiano* (zegt zy) *ik heb nu door Gods genade mijn wreedheit in beleeftheit tegens den Baron veranderd, dies ik gezint ben hem van ſtonden aan met een vrolijke by een komſte op het Land te vereeren, waar over ik weet dat gy voor ons vertrek en wederkomſte u verblijden en hertelijk om lacchen zult als gy 't ziet*; 't welk voorwaar een aangename tijdinge was voor Zebaſtiano, aan wien zy dan dit Bondelken van goed geeft, en alzo met opzet haar Kamermaagt achterlatende, volgt zy hem blijmoedelijk en ſpoedig na de Koets, waar in zy gezeten zijnde, en dat Bondelken ook by haar hebbende, zy hem belaſt in allerhaaſt voort te jagen, en Sanctifiore te vinden, 't welk hy onnozel zijnde, blijmoediglijk doet.

Toen zy nu ongeveer twee ſchoten verre van hem waren, belaſt Urzina, Zebaſtiano niet verder te rijden, maar van den hoogen weg in een ſchaduwachtige plaats wat af te wijken, alwaar zy Sanctifiore mochten zien, maar als noch van hem niet gezien mochten worden; 't welk hy gedaan hebbende, klimt zy van de Koets af, trekt haar eigen klederen uit, en haar valſche Moniks klederen aan, als ook het hair en de Baard, hebbende voor heenen de baan klaar gemaakt, en daar onder voudze ook op de lokken van haar eigen hair, hebbende al willens het hair wat geſchoren van de kruin van haar hooft, en ondertuſſchen voert haar Koetzier haar Kamenier in 't Veld, om haar gereet te maken, alwaar hy zich van lacchen niet kan onthouden, merkende de vreemde veranderinge, die daar nu geſchiet is, hoe zyn jonge Juffrouw Urzina nu een oude Monik geworden is, maar de twee Piſtooljes houd zy voorzigtelijk voor hem verborgen in haar zak, als ook haar moordadig voornemen tegens Sanctifiore.

Alles nu vaardig zijnde, neemt zy uit haar andere zak haar bedelaars of Aalmisdoos, en houd die in d'eene hand, en haar Gebede-boek in d'ander; en alzo van de Koetzier haar afſcheit nemende, en met een geveinſt vrolijk gelaat, hem belaſtende te bidden om haar goed geluk, en met'er haaſt derwaarts te voeren, zo dra als zy hem met haar witte Neus-doek de leus ziet geven; zy gaat dan als een oude vrolijke Monik zoetjes heen na Sanctifiore; en Zebaſtiano, zo lang hy haar ziet, doet niet als lacchen, in plaats van bidden, meenende datze uit boertery haar zo vermomd hadde, niet eens denkende, dat onder dit Moniks kleed, zulken moordadig hert ſchuilde.

Zy treed dan vrymoedelijk naar Sanctifiore toe, die daar alleen ging wandelen en lezen, tot wien naarderende, en voor wien een of twee maal zig buigende, zy haar bedelaars Doosjen op hiel, en zich gebarende als een oude Monik, bid zy hem, om onze lieve Vrouw Mariaas, en ook om St. Franciſcus wil, hem iets te geven voor zyn Broederſchap en ordre; 't welk Sanctifiore (alleen zijnde, zyn Koets naar de Stad gezonden hebbende) gezint zijnde te doen, en ziende dat ſchoon nieuw Gebede-boek in des Moniks hand, neemt hy 't beleefdelijk van hem, 't zelve neerſtelijk beſchouwende; dit zijnde, 't geen zy zochte; zo is 't dan, dat zy quanſuis om beleeftheits halven, achter hem gaat, en zagjes een van haar geladene Piſtooltjes uit haar zak haalt, en het zelve van achteren in zyn rug loſt, waar van hy voort nederzeeg, waar op zy, om zeker te gaan, het ander in een ommezien uithaalt, en hem recht in de Borſt ſchiet, en zo na aan 't hert als zy immer kon. Zy doorſchiet hem in een Moniks gewaad.

Terſtont doetze haar valſche Baart af, en ontdekt haar aan hem zo als hy lag en ſtorf, en hem verachtelijk met de voet ſchoppende, nam zy met deze woorden haar afſcheit; *zulken dood, verdienen zulken ſchelmen, welke zegenpralen en roemen van onnozele Juffers te bedriegen.*

Dit gedaan en gesproken hebbende, wenkte zy de Koetzier toe met haar Neusdoek; waar op hy snel komt aan rijden, en ziende dit deerlijk gezigt, is hy gantsch verbaast en bedroeft, alzo Sanctifiore den geest nu al gegeven had: maar Urzina, zeide als triumpherende tot hem: *Verblijd u met my Zebastiano, dat ik my zo braaf gewroken hebbe aan dezen schelmzen Baron.*

Maar de vroome Zebastiano was zeer bedroeft, over haar beklagelijke misdaad, zeggende tot haar; *ik vreeze dat deze moord uw verderf en ondergang zal zyn, ten zy dat God barmhertiger zy aan u, als gy aan den Baron: daarom voorziet doch u zelven, en denkt op u behoudenis.* Dit gesproken hebbende, neemt hy haar voort in haar Moniks kleed in de Koets, en rend met haar na het Bosch daar zy van daan quam, alwaar zy haar Moniks kleed, Baart, hair, Doos en Boek aflegt, mitsgaders de Pistooltjes, die zy beide altemaal in den langen Rok oprollen, en in een diepen Gragt werpen, en alzo haar in haar eigen gewaad helpende, spoeid hy zich met meer haast als spoet naar Napels, want meenende zyn weg te korten, en jagende op een smal pad aan de kant van een heuvel, zo gebeurt'et dat een van zyn Koets-paarden ter zijden afvallende, het ander Paard, de Koets, Urzina, en de Koetzier Zebastiano van den heuvel af na zich rukte, door welken schielijken en schrikkelijken val, de Koets aan stukken raakte, Urzina haar rechter arm, en de Koetzier zyn slinker been brak, in voegen zy niet machtig waren, malkander te helpen, hy hippeld alleen met de rechter been uit de Koets, en snijd met zyn Mes het gereedschap van zyn Paarden aan stukken, op dat zy met de Koets en hun beide niet aan 't hollen mochten raken.

Zy breekt in 't wegrijden door 't vallen van de Koets haar rechter arm, en de Koetzier zyn slinker been.

Urzina en Zebastiano, malkander aldus vlak op de aarde met bedrukte oogen aanziende, en alle raad ten einde zijnde, neemt Urzina eindelijk tien dubbelde goude Pistoletten uit haar zak, en geeftze hem, doende hem zweeren, dat hy niet zoude openbaren wat hy gezien hadde, aangaande deze moord, 't welk hy met meerder wederstreving als gewilligheit doet.

Toen vonden zy goet, dat hy met luid schreeuwen, eenige arbeiders zoude te hulp roepen, die zy daar van verre in de Wijngaarden zagen arbeiden: 't welk hy nu zullende doen, quam Sanctifiores Koets op den Berg rammelen, daar zy beide bedroeft en troosteloos op d'aarde nederzaten: In de Koets was zyn Lijfknecht Hieronimo, die daar meê ging om zyn Heer den Baron te halen, deze zag en kende terstont Urzina, en haar Koetzier Zebastiano, en ziende haar Koets gebroken by haar leggen, en eenige stukken hier en daar verstrooit, was bedroeft over haar ongeluk, derhalven om 't respect dat hy haar toedroeg, om zyn Meesters wille, die hy wist dat haar te voren bemind had, neemt hy zyn Koetzier met hem, en gaat af om haar te helpen: als hy nu by haar komende, naarder verstont, dat de Koets, haar arm, en zyn been gebroken was, bied hy zeer beleefdelijk zyn Meesters Koets en zyn dienst, om hun na haar Vaders huis te voeren, weinig denkende, dat zy zyn Heer vermoort had, en dat zyn doode Lighaam daar nu lag tot een Aas voor de Vogelen des Hemels.

Haar bekommering over de moord.

Zebastiano is verschrikt, en Urzina noch veel meer over deze onverwachte ontmoetinge, van des Barons Lijf-knecht, Koets, en Koetzier, 't welk haar, indien ook niet hem, scheen te dreigen met groot ongeluk: Zy zien malkander bedroeft aan, en weten niet hoe hier in te dragen: Zy durft d'aangeboden beleeftheit van Hieronimo niet aannemen, en weet niet wel hoe ze die afslaan sal. Eindelijk is zy gedwongen, die goede gelegentheit t'omhelzen, en alzo worden ze beide gevoert na haar Vaders huis in de Stad: Die dien avond te gast gegaan

gaan was by de Prins van Salerno, die van zyn Moeders zyde zyn volle Neef was, alwaar Urzina haar blijmoediger toonde, dan zy in der daad was, bedankt Hieronimo hoogelijk, en geeft de Koetzier drie Dukatons voor zyn moeiten.

Dus nemenze oorlof van haar, en rijden snel na buiten toe om haar Heer den Baron te halen, die zy, die voorval meenden te vertellen. Ter plaatze nu, daar hy zyn Heer meende te vinden, gekomen zijnde, treed hy uit de Koets, en wend zyn oogen rondom om hem te zien: naulijx had hy veertig treden gegaan, of hy vind hem daar dood leggen in zyn bloed: hy en de Koetzier storden beide zo verschrikt datze niet wisten watze denken of zeggen zouden: of haar Heer hem zelfs had omgebragt, of dat'et Dieven of Moordenaars gedaan hadden. De Barons Koetzier vind zyn Heer vermoord.

Eindelijk besluit Hieronimo alleen by 't doode Lighaam te blijven, en beveelt de Koetzier met de Koets na de Stad te rijden, om Bertranna en haar Vader de Tores dit bekent te maken, waar over zy bitterlijk weend, en zy klaagt, en zo gaanze in de Koets, en rijden, na de plaats daar 't doode Lighaam leit.

Zy zien niemant daar ontrent, noch weten niemant, die hem gezien heeft, zo datze niet konnen bedenken hoe of door wien hy vermoort is.

De Vader, latende zyn Dochter by 't doode Lighaam, rijd haastelijk na de Stad, en brengt met hem d'Officiers van de Justitie, om het Lighaam te schouwen: en bevinden dat hy was geschoten met twee Pistool-kogels in zyn rugge, en met twee anderen in zyn Borst: En alzoze zyn Beurs misten, zo gelovenze dat hy van Dieven vermoort is.

Om dit dan te beter t'ontdekken, zenden de Rechters de Dienaren, en de Tores zyn Lijf-knecht en Koetzier uit, om al d'omleggende Velden te doorsnuffelen, en voor hun te brengen al wie zy daar vinden. Deze vinden niemant, als alleen een arme Boere jongen ontrent 12 of 14 jaren oud, die ongeveer 200 treden daar van daan, eenige Koejen bewaarde, die Melk voor de Stad gaven, deze vinden zy aan een Sloot zitten, en brengen hem voor de Rechters, alwaar hy dit doode Lighaam op d'aarde ziende leggen, van angst en vreeze zittert en beeft. Men zoekt naar den Moorder.

De Rechters vragen hem naar zyn naam, die hy zegt Bartholomeo Spondy te zyn, zy vragen hem vorder na zyn Vader en waar hy woont, hy antwoort dat zyn Vader een arme Vleeshouwer is, Pedro Spondy genaamt, te Napels in de Voor-stad van St. Jan wonende, 't welk de Rechters daar na zo bevonden, en vorder verhalende, dat hy gezien had, dat een oude Monik twee Pistolen gelóst, en den Baron, alzo deurschoten had, en dat'er voorts een Koets met twee swarte Paarden quam, die hem weg voerde, dat de Monik een Terneite lange Rok en Kap droeg, en de Koetzier een rode Mantel met witte Kant, (zo hem dachte) aan hadde, zo riep Hieronimo, Sanctifiores Lijf-knechts luidkeels uit, en verhaalde, al 't geen hem ontrent twee uren geleden wedervaren was met Urzina en haar Koetzier, doch verklaarde geen Monik by haar gezien te hebben; maar wel dat hy wist dat de Paarden zwart, en Zebastiaan de Koetzier een rode Mantel met witte Kant droeg; en dit zyn verhaal, wierd ook bevestigt, door Sanctifiores eigen Koetzier die daar ook by was. Wijze op welke de moord uit t komt.

De Rechters, hier op, door 't sterk aandringen, van Bertranna, zenden hun Dienaars naar Placedoos huis, om aldaar zyn Dochter Urzina en Zebastiano gevangen te nemen, die zy vinden in de Poort van het huis uitkomen in een frisse Koets, om met'er haast te vlugten na Putzeole tot haar Motjen Mellasanta, deze vinnige onbarmhertige Dienaren, stuiten terstont haar loop, vallen genomen. Urzine met haar Koetzier werden gevangen

len furieuzelijk op haar aan, brengenze in de gemeene Gevangenis van de Stad, elk in een byzonder kamer.

Nu binnen twee dagen daar na wordenze beide op Bertrannas ernstig verzoek, elk byzonder ter Vierschaar gedaagt en voor de Rechters gebragt, en aldaar aangeklaagt als uitvoerders van de moort, 't welk zy beide stoutmoedelijk lochenen; doch de Rechters overwegende 't gene Bartholomeo verhaalt hadde, en wat tusschen Urzina en Sanctifiore voorgevallen was, als ook dat zy by hem zwanger was geworden, en dat hy tegen Eed en belofte haar had laten zitten, geloven meer als half, dat d'onlust haar tot deze moord vervoert, en met goud haar Koetzier omgebragt had, om met haar t'zamen te spannen; hier op werpe ize 's anderen daags Zebastiano op de Pijnbank, welke pijne hy met een wonderlijke kloekmoedigheit en gedult uitstaat.

Zy lochenen het feit.

's Morgens daar aan is 't Urzinaas beurt, die zo dra, de pijne des Pijnbanks niet gevoelt, of zy bekent voort alles, doch haar Koetzier Zebastiano ontschuldigde zy t'eenemaal.

Urzina, op de Pijnbank gelegen, bekent de moord.

De Rechters dan, op deze hare belijdenisse veroordeelen haar om 's anderen daags te hangen ter plaatze daarmen gemeenlijk Recht doet.

Zy wort dan wederom naar de Gevankenis gebragt, alwaar de Vader (die haar die nacht niet en mocht zien) haar twee Moniken en twee Nonnen zend, door welkers bewegende redenen zy haar overtuigt vind en zeer weemoedig en zond-rouwig toond.

Werd ter Galge veroordeelt.

Aldus de gruwelijkheit van haar zonde meer dan de schande en gestrengheit van haar straffe betreurende, brengt zy het meerendeel des nachts en een gedeelte van de morgenstont door met Goddelijke Gebeden en heilige gedachten.

's Morgens omtrent tien uren word Urzina tusschen twee geestelijke Maagden op het Schavot gebragt, hebbende een swarte geborduurde Felpe Tabbaart aan, een groene Satijne Onder-rok, een Kraag met groote Kant, het hooft met groene gestrikte Lind behangen, en een paar witte slechte Hand-schoenen; alwaar zy met een droevig gelaat en heldere stem d'omstanders aldus aanspraak.

Haar reden aan d'omstanders.

Goede luiden! 't ontbreekt my aan woorden om mijns herten droefheit uit te drukken, en de verslagentheit mijns geestes te uyten, om 't vermoorden van de Baron Sanctifiore, hoe wel hy, om de naakte waarheit te belijden, zyn trouw en belofte van my te Trouwen niet nagekomen, en my geschonden heeft, wenschende dat allerley zoorten van Mannen, hier na door zyn exempel gewaar schouwt, en alle Madammen en Juffers door het mijne afgeschrikt mogen zyn. Voorts riepze Hemel en Aarde tot getuige, dat haar Koetzier Zebastiano t'eenemaal onschuldig was.

Vorders zeide zy, *om deze gruwelijke zonde (welkers bloote gedagtenis my nu een walginge is) bid ik eerst God, daar na mijn eigen lieven Vader, en eindelijk Bertranna om vergiffenis: En zo de woorden en Gebeden van een arme stervende Juffrouw eenig in-gang hebben op de gemoederen der levende, dan bid ik uw allen in 't gemeen en ieder van u in 't bezonder, God voor my te bidden, dat hy nu goedgunstiglijk mijne zonden vergeve en hier na mijn ziele uit genade behoude.* Dit gesproken en haar zelven eenige malen gekruist en gezegent hebbende, neemt zy haar afscheit van de werelt; en haar Sluyer op een zedige wijze over haar oogen en aanzicht halende, en hare handen Hemelwaards opheffende wierd zy Gerecht.

Werd gehangen.

Wat haar vroome Koetzier belangt, schoon zyn uitgestane pijn op de Pijnbank

bank en de ſolemnele belijdenis van Urzina in haar uitterſte, hem van deze moord genoegzaam vry gekeurt hadden; zo groot nogtans was Bertrannas levendige genegentheit tot haar verſtorvene Man, en haar dodelijke boosheit tegens de levendige Zebaſtiano, wanende hem nevens Urzina ſchuldig te zyn, dat haar gewelt en boosheit by d'oprechtigheit der Rechters zo veêl vermocht tot naarder onderzoek dezer waarheit, dat zy hem nu andermaal ter Pijnbank verwijzen, 't welk hy wederom met een onvergelijkelijke lijdzaamheit en ſtantvaſtigheit verdraagt, zonder iets te belijden; 't welk de Rechters met verwonderinge zienende, en hebbende geen bewijs tegens hem, ſpreken zy hem volkomelijk vry; en alzo zyn Lighaams krachten en gezontheit door deze ſcherpe en bittere tormenten merkelijk verzwakt en gekrenkt zyn, zo is 't dat zy uit enkele medogentheit, hem drie hondert Dukatons toewijzen voor zyn pijn en ſmerte, die zy Bertranna opleggen aan hem te geven, en daar zy haar geenzints van ontſlaan kan.

Haar Koetzier werd onſchuldig verklaart, en voor de geledene pijnen een ſchenkaadje gegeven.

MEVROUWE BELLINDE DE CORZORA,

Dochter van den Heere

EMANUEL DE CORZORA,

Portugeeſch Edelman,

En haar Gemaal

ALONZO DE MORA.

Bellindes geilheit baard een reeks van ramp en ſmart,
En doet Alonzo zelf met Moord-venynen ſneven,
Die een haar' Boel uit ſpyt en gramſchap roofde 't leven,
Waar na Gods wraak haar trapt op 't overſpeelig hart.

OMtrent een mijle van Stremos, een der ſchoonſte Steden van Portugaal, woonde weinig jaren geleden, een Edelman, van ongeveer t'zeſtig jaren, de Heer Alonzo de Mora geheten, geſproten uit een van de beſte en vermaardſte huizen van dat Rijk, als zijnde Neef van die doorluchtigen en verſtandigen Chriſtophorus de Mora, daar de Spaanſche en Portugeze Hiſtorien zo menigvuldig en heerlijk gewag van maken; en ſchoon zyn voorzaten en Ouders hem veel geld en Land na lieten, zyn eerzucht nochtans en edelmoedigheit dreef hem om Philips de derde Koning van Spanjen in d'Afrikaanſche en Vlaamſche Oorlogen te dienen, daar hy het meeſte deel van zyn tijd aan te koſte hing, veel Laurierkranſſen behaalde, en als een voortreffelijk Mars-kind veel lidtekenen van zyn dap-

Aard van de Mora.

dappere kloekmoedigheit na liet. Doch eindelijk den Oorlog zat zijnde, en genegen tot rust, begeeft hy zich op zyn groot Land-huis by Stremos, met voornemen, om d'overige tijd zijns levens, op 't Land en in de Jacht te besteden.

Hy is geen liefhebber van Vrouwen, maar spot met de liefde, en acht zich nooit gelukkig dan als hy uit der Vrouwen oog is, en zy uit de zijne. Het eenzame leven vergelijkt hy by Roozen en Lelyen, en d'Echte-staat by distelen en doornen.

Doch deze zyn koelheit en afkeerigheit, wiert haast verandert, door 't gezicht van een onverwachte schoonheit, die zyn koud en versteent herte, zeer schielijk vermurwde, en in vuur en vlam zette.

Verlieft door zeker toeval op Bellinda.

Want naulijx had hy, (by zeker voorval, zo als hy uit Jagen was) de schoone Bellinda, out 20 jaren, wandelende met haar Vader, een oud Jonker, Emanuel de Corzora geheten, in 't Bosch niet gezien, of hy was terstond, zodanig met liefde tot haar ingenomen, dat hy niet rusten konde, ja voorts alle middelen aanleide, om haar tot zyn Gemalinne te bekomen; tot dien einde dan, hebbende zo veel te weeg gebragt dat hy des Vaders gunst had verkregen, zoekt hy die van de Dochter ook magtig te worden; doch zy meer op zyn hooge jaren dan op zyn hooge staat en afkomst ziende, is haar dit zyn verzoek onsmakelijk; ja

Zy weigert het huwelijk.

is daar van zo afkeerig, als hy daar voorbarig in is.

Haar Vader komt haar met zyn bevelen aan boort, om dit huwelijk en geen ander in te gaan, en het geluk van zo een groot Edelman niet te verwerpen, met een dreigement van haar nooit voor zyn Dochter te willen erkennen, zo zy hem hier in geen gehoor geeft; waar op zy eindelijk haar wezen veel eer treurig dan blijmoedig aanstellende, haar heuschelijk by haar Vader verschoont, en de Mora niet vlak afzegt, maar van beide een maand uitstel beleefdelijk verzoekt om haar te beraden over zo een gewigtige zaake, daar haar heil of ellende aanhangt; welk antwoort en verzoek des Dochters, als op reden gegrondvest, de Vader en de Mora beide toestaan.

Reden daar van.

Maar eer ik verder in dit verhaal trede, dient den Lezer te weten, dat Bellinda zo kuis niet en is als schoon, want de Moeder gestorven zijnde, en de Vader haar al te veel vryheit gevende, had zy nu twee geheele jaren lang op een slecht doch aardig Jonker verlieft geweest van 25 jaren oud: zijnde haar Vaders buurman, Fernando Palura genaamt, die het kasteel van haar eerbaarheit een tijd lang sterk belegert hebbende, het zelve eindelijk (buiten iemands weten) vermeestert en ingenomen, en onderschijn en op hope van trouw nu en dan zyn wil van haar bekomen had: edoch zyn middelen zeer klein en zy niet bevrugt zijnde, was zy daar toe nog niet volkomen gezint, maar stelde de Trou van tijd tot tijd uit; 't is wel zulx, dat de Vader Corzora te vooren wel wiste, dat Palura zyn Dochter vryde, maar gelijk hier te voren zyn armoede d'oorzaak was dat hy hem voor zyn schoon Soon niet wilde aannemen, zo is 't dat hy nu uit aanmerkinge van de Moraas groot goet en aanzienlijkheit hem geheel verstoot, en zyn Dochter ook gebied hem te verwerpen; doch zy het vorige niet over denkende, en Palluraas jeugd alzo zeer beminde als zy de Moraas Ouderdom haate, was zy echter zo wispelturig, trots, en eergierig van natuur, dat zy liever een rijke Madam, dan een arme Juffer wilde zyn, en alzo Palura laten varen, om aan de Mora te Trouwen; doch haar begane fout en wroegent gemoet doet haar eerst Palura ontbieden, en ernstelijk de zake met hem overwegen, 't welk zy doen.

Palura dan bespeurende aan Bellindaas wezen en merkende aan haar woorden,

dat

dat de Moraas rijkdom by haar veel meer vermocht, dan zyn armoede, en dat dit nochtans haar gedurig oogmerk was, om Palura voor haar Man te houden, en de Mora voor een byzit; zo zegt hy eindelijk tegens haar dat hy wel lijden en gedogen mag, dat zy met de Mora trouwe, als zy hem eerst getrouwelijk belove deze driederley verzoek-beden na te komen, te weten: 1. *Dat hy zyn wil met haar mag doen, zo dikmaals als 't hem belieft.* 2. *Dat zy hem nu en dan van de Moraas goed zal by zetten om zyn armoede t'ondersteunen.* 3. *Dat, zo de Mora voor hem komt te sterven, dat zy dan in drie maanden na zyn dood hem Trouwen zal:* Welke drie onbillijke voorwaarden Bellinda hem terstond toestaat, ja met Eeden verzekert, en met menigte van kusjes verzegelt.

De tijd nu verstreken zijnde, die Bellinda had verzogt, om haar te beraden, aangaande 't huwelijk met de Mora, gelaat zy zich, volkomen gezint te zyn na haar Vaders bevel te luisteren, waar op de Mora zich aan haar verlooft, en binnen acht dagen daar na met groote pracht en statie Trouwt. Zy staat het eindelijk toe, en Trouwen.

De Mora is heel verblijd met zyn jonge en schoone Bruit, doch ten duurde niet lang, of dit huwelijk baarde hem bittere vruchten. Want hy is te oud voor zo een jong en dertel dier. Terwijl zy nu t'zamen te Bedde leggen, en hy hem tot ruste keert, zo keert zy haar tot berouw, maar deze rouw en moeyelijkheit weet zy wel voort te komen, door dien Palura dikwils overkomt in schijn om haar Man te bezoeken, en dan aan haar die liefde bewijst, die haar Man aan haar niet doen en kan.

De Mora nu twee maanden met Bellinde getrouwt zijnde, en ziende dat hy de bevalligheden van haar jeugt en schoonheit niet en konde verdienen, veel min vergelden, en merkende dat zy hoe langer hoe meerder, minder werk van hem maakt, en zy nochtans tegens alle Jonkers die tot zijnent komen haar vriendelijk en blymoedig toont; gelijk hy te vooren op haar verliefde, zo krijgt hy nu argwaan, en laat zyn onverstant zo verre blijken, dat hy al de gene, die haar eere en beleeftheits halven, een kus geven, vervloekt; doch inzonderheit Palura, die dikmaal in zyn huis is, en gemeenzaam met zyn Vrouw, en na zyn vermoeden buiten de palen van eerbaarheit: Om dan 't zelve voor te komen; beschoeit hy haar vorige vryheit, zet bespieders over haar, en wat hem zelfs belangt, zyn jalousheit geeft hem meer oogen dan Argus ooit had, om te bespieden wat gemeenschaamheit tusschen haar en Palura gepleegt wiert; in voegen dat zy veel eer haar Mans gevange als Vrouw is. Haar Gemaal werd jaloers. En laat haren omgang bespieden.

Bellinda neemt deze groote onbeleeftheit en harde bejegening van haar Man zeer euvel op, ja zweert hem zulx te willen betalen.

Ja, zo haast en zietze Palura niet aankomen, of zy is zo dertel in haar genegentheit tot hem, datze in spijt van haar Mans achterdocht en vreeze, haar vermaak met hem neemt, volgens haar vorige belofte, en Godloos verdrag.

Doch de jalousheit had zulken vreemden indruk gewrocht in de Mora, dat hy de volgende nacht, na dat Palura vertrokken was, Bellinda van 't Bed deê blijven, en beschuldigde haar van overspel met Palura, en belaste haar wel scherpelijk hem nooit meer te zien, of in haar huis, of gezelschap t'ontfangen. Beschuldigt haar van overspel.

Bellinda, om haar Gemaal eenig genoegen te geven in haar ongenoegen, gelaat zich zeer bedroeft te zyn, ontbiet haar Vader Corzora, en verzoekt ootmoedelijk, door zyn bemiddeling hun beide weder te verzoenen, maar te vergeefs.

Bellinda ondertusschen, die dubbelde schade leed, in haar vermaak en in haar goede

goede naam, en is van zinnen en verſtant zo niet ontbloot, of zal haaſt voor beide raad verſchaffen; tot dien einde haar weemoedig en gehoorzaam tegens haar Man tonende, acht zy 't raadzaam dat Palura voor een tijd zich uit de weeg houde; 't welk zy hem ſchrijft met ronde woorden, dat haar Man haar minneryen gemerkt heeft, dies zy hem bid, haar huis voor twee maanden te ſchuwen, in welke tijd zy hoopt de ſtorm te ſtillen.

Haar handel daar over.

Palura ontfangt den Brief met zuchten, en kuſtze menigmaal, en wijl hy haar zo lief had als zyn leven, zo wil hy tegens haar zin niet doen, 't welk hy haar met dezelve Bode ſchrijft.

Over welke Brief zy zo verheugt was, als zy over de jalouſy van haar Man bedroeft was; en ziende nu dat zyn raſerny tegens haar hoe langs hoe meer toe nam, zo laatze haar zuchten en tranen varen, veracht hem en zyn jaloersheit zo zeer, als hy haar en haar liſtigheit, en zy draagt haar veel heerſchiger tegen hem als ooit; welke trotsheit haar Gemaal nog te meer verbitterde, die vaſtelijk gelooffde, dat zulx alleen voort quam uit quaden raad, die haar Minnaar Palura haar gaf.

Hy dan, met een wakker oog, en een jaloers hert gedurig omſnuffelende, om ergens een Brief, van Palura aan haar te vinden, kreeg'er eindelijk een in zyn handen, waar door hy ten vollen verzekert wierd, dat de wagen niet recht en ging, 't welk hy zo euvel op nam, dat hy zwoer 't zelve te wreeken, waar op hy voort rijd na 't huis van Palura, (ſtilzwygens met hem nemende Emanuel Ferallo, Bellindaas knecht;) blijvende omtrent een half vierendeel van een mijle in een groene Weide, van zyn huis af, zend hy Ferallo aan hem, en bid hem dat hy gelieve met'er haaſt te Paard by hem te komen, om met hem te ſpreken van een zaak daar hem merkelijk aan gelegen was.

De Mora krijgt een van haar Minnaars Brieven in handen.

Palura zonder eenig knecht by hem te hebben, by de Mora gekomen zijnde, en de weder-zijds groetenis geeindigt zijnde, belaſt hy Ferallo aan een kant te gaan, en van daar niet te vertrekken.

Daar op begint de Mora zeer heftig Palura te beſchuldigen van overſpel met Bellinda, 't welk hy met hooge Eeden zoekende t'ontſchuldigen, toond hem de Mora zyn eigen Brief, maar als hy dezelve ook lochende, zeide hem de Mora rond uit, dat deze misdaat niet dan met zyn dood te verzoenen is, daar op hy, zo als hy te Paarde zat, trekt zyn Zwaart uit, en beveelt Palura desgelijx te doen. Daar op gaat het Gevecht aan, de Mora ontfangt twee Wonden, waar van hy vreeslijk bloede, Palura niet een; met weder zijds toeſtemming ſcheidenze van malkander om wat te bedaren; Palura hielt zyn Paard wat te ſtrak, want het Paard heet en furieus zijnde, keert zich door force en gewelt in 't ronde, 't welk de Mora ziende, ſchiet hem verradelijk met een Piſtool door 't hooft, en daar na met een ander Piſtool in zyn rug, waar door hy terſtont van 't Paard dood ter aarde viel.

Hy ſchiet hem verradelijk dood.

De Mora ziende dat hy dood was, wenkt met zyn Neus-doek Ferallo toe, om by hem te komen; wien hy aldus toeſpreekt: *Doet eerſt de weet aan Paluraas Dienaren, dat ik hun Heer in een tweede Gevecht heb verſlagen: Rijd dan naar huis en zegt mijn Vrouw, dat ik haar Pol aan een kant geholpen heb; komt dan zes dagen daar na by my te Lisbona, daar ik nu ter Poſt na toe rijde.*

Ferallo volgens zyn Meeſters ordre, doet Paluraas Dienaren de weet van zyn dood, en rijd van daar na huis, en verhaalt wijdlopig aan Bellinda, wat zyn Heer gedaan had.

Zy dit hoorende, was ten hoogſten bedroeft, want zy had hem liever dan haar

haar eigen leven; vorder overwegende, hoe dit ongeluk grootelijx tot haar nadeel en ſchande zal gedyen, zweerd zy Paluraas dood aan de Mora te wreeken.

Zyn Gemalin zweert de moord te wreeken.

Ontrent zes weken daar na komt de Mora wederom t'huis van Lisbona (hebbende door Vrienden en geld zyn Pardon verkregen.) D'eerſte groete die hy zyn Vrouw Bellinda gaf, met even zo veel verſmaadheit als gramſchap, was deze: *Hertjen*, zeid hy, *hoe veel Gebeden en Pater Noſters hebt gy gelezen voor de ziele van uw Pol Palura?* Zy, hoe wel zy van ſpijt by na berſte, echter om haar eer op te houden, veinſt en verbergt haar droefheit over de dood van Palura, en geeft hem deze korte antwoort: dat Palura haar Pol niet en was, maar een eerlijk Edelman, en daarom bad zy God, dat hy hem wilde vergeven deze zyn grove zonde en gruwelijke misdaad, in hem zo moordadig te vermoorden.

Haar Man verwijt haar overſpel.

De Mora geſteken zijnde met deze verantwoording, die hy wiſt dat valſch was, haalt den Brief voor den dag, leeſtze haar voor, en ſcheurt en verbrandze voor haar oogen.

Waar op zy vorder met een groote vrymoedigheit tot hem zeide, dat zy niet kon beletten, dat een Edelman haar een Brief ſchreef, en al ſtont in 't einde van kuſſen en omhelzen, zo zwoer zy echter, dat het eerſte niet verder had gegaan, als de Burgerlijke beleeftheit, en het ander als d'eerbaarheit vereiſchte.

Zy ontkent alles.

Zo wijs en gauw wiſtze haar zaken te beleggen; 't welk hy wel merkende, en ziende ook met wat een aangenaamheit zy het ſprak, alzo zyn dertele Ouderdom nog heel verzot was, op de friſheit en ſchoonheit van zyn jonge Vrouw, en ziende dat Palura, d'oorzaak van zyn jalouſye, nu uit de weg was, zo heeft hy tot behouding van zyn en zyn Vrouws eere, zo verre zich zelfs te vreden geſtelt, dat hy 't grootſte deel van zyn misnoegen begroef in het ſtof van vergetenheit, of in Paluraas graf, en tot dien einde bracht hyze altijd aan zyn Tafel, en zomtijds in zyn Bed. Doch als vooren houd hyze heel kort, en laatze nooit komen in 't gezicht of gezelſchap van al de Edellieden die in zyn huis komen.

Bellinda let met een wakker oog en dertel hert op dit doen van haar Man, en lacht om deze bejegeninge; maar alzo de geile luſt haar gedurig aan hitſte, om haar friſſe jeugt, met haars gelijke, in geneugte en welluſt te verſlijten; en zy geen Edellieden zien of ſpreken mocht, zo verkieſtze daar toe, haar Dienaar Ferallo, een Jongman alzo fray van geſtalte, als zy ſchoon van aanzicht, en ontrent van haar Ouderdom: aan deze beſteet zy haar liefde en gunſte, die haar en dezelve immers zo blymoedelijk en minnelijk aanneemt.

En verloopt haar met haar Dienaar Ferallo.

In voegen dat Bellinda en Ferallo hun in deze vleeſſchelijke welluſten drie maanden lang achter een vermaken, na welks verloop, ſchoon zy de zaak voor hem zoeken te verbergen, de Mora door een onverwacht voorval zulx gewaar word, door Herodia, Bellindaas Kamenier, met wie Feraldo zich dikwils in oneere verlopen had, onder ſchijn van trouw, zo dat Herodia ziende, dat Ferallo zyn liefde van haar geheel op Bellinda verplaaſt had, uit ſpijt en boosheit 't zelve aan de Mora bekent maakt; welke, hier door op nieuw met argwaan en boosheit tegen zyn Vrou, en knecht Ferallo ontſteken word, en hem voort laat gaan, zonder eenige reden daar van te geven, of iets te zeggen tegen Bellinda; En van die tijd af ziet de Mora Bellinda aan met een ſtuur en ſchalk gezicht, en houd haar veel korter als te vooren, 't welk Bellinda zeer qualijk neemt, en alzo zy vertrouwt dat Herodia haar dit gebrouwen heeft, ſtootze haar door gramſchap uit den huize.

Haar Man werd zulks gewaar.

En houd haar kort.

Ondertuſſchen, hoe kort de Mora haar hiel, wiſtze evenwel, zomtijds by

dag, en veeltijds by nacht, by Ferallo te komen, om hun lust te boeten: in welks genot zy zo grooten vermaak schappen, datze hun herssenen en hoofden t'zamen leggende hier in eens zyn, datze nooit rust zullen hebben op aarde, of de Mora most in den Hemel zyn: Vergif daar toe den weg banende, Ferallo 't zelve kopende, en Bellinda haar Man dat ingevende in Hoender-zop, waar van hy in korten tijd komt te sterven; zy doet hem met schijn van grooten rouw en droefheit statelijk begraven na de luister van zyn naam, en d'Edelheit van zyn geslacht.

Waarom zy hem vergeeft.

De Mora dus in zyn ontijdig Graf geleit zijnde, Trouwt zyn Weduwe Bellinda (volgens belofte aan Ferallo gedaan) doch met droefheit van haar Vader Corzora, tot verwonderinge van Stremos, en gantsch Portugaal, met haar Dienaar Ferallo.

En met den overspeeler Trouwt.

Zes maanden lang droeg Ferallo hem heel wel by Bellinda; maar na 't verloop van dien tijd, des huwelijx plicht en geneugten zat zijnde, zo dat hy in geen tien en dikwils in geen vijftien dagen zyn Vrouw eenige vriendschap bewijst, welke onbeleefde ondankbaarheit en kleinachtinge van haar jeugt en schoonheit, mitsgaders, van haar groot goet en hooge afkomste, Bellinda alzo zeer tegens hem verhit met boosheit, als hy in liefde en genegentheit tot haar koel is.

Hy vervreemt van haar.

Maar om d'oorspronk van deze onbeleeftheit tegens haar op te halen, staat ons te weten dat Ferallo, zo onbestendig en ondeugende was, dat hy op een nieuwe Kamenier van Bellinda verslingerde, Christalina genoemt, een zoete jonge en schoone Dochter, van 18 jaren, wiens Maagdom hy met weinige geschenken, vleyende eeden en valsche beloften, ontnomen had; ja hy was zo zeer op haar verzot, dat hy geheele nachten, ja by na alle nachten, in spijt van zyn eigen Gemalin by haar slaapt.

En verslingert op haar Kamanier.

Maar Bellinda, niet konnende verdragen, van een snijders Soon, als Ferallo was, zo gehoont en getrotzeert te zyn, die zy uit den drek geholpen, en tot een Man verheven had: Toen zy, zeg ik, nu zes maanden achter een, met d'alderzoetste en vrindelijkste woorden hem van Christallina gedurig had zoeken af te trekken, en tot haar te gewinnen, en dat al haar zorge, moeiten, bidden en smeeken te vergeefs was, neemtze voor, hem van kant te helpen.

Waarom zy hem besluit van kant te helpen.

Ja die eerste nacht dan, dat hy haar meid Christallina verlaat en by haar slaapt, voorziet zy haar van een scherp Scheer-mes, 't welk zy in een van haar Handschoenen steekt, en onder haar Oorkussen legt, waar mede zy vroeg in de morgenstont, toen hy in een diepen slaap lag, hem den hals affnijd, en in zyn bloed laat smooren, zonder dat hy de macht had op God eens te denken.

Snijd hem de hals af.

Dit moordadig werk aldus volbragt hebbende, staat zy op, en om dit gruwelijk schelmstuk te verbloemen, en te bewimpelen, neemt zy haar doode Mans Mes uit zyn zak, en 't zelve met zyn bloed verwende, laat zy 't zo op zyn Slaapkussen by hem leggen, om alzo een yeder wijs te maken dat hy zich zelfs zo deerlijk vermoort had; daar na neemt zy een fijn linnen Hembt, haar Kamerikdoekze, die zy droeg, uittrekende, welke met haar Mans bloed geverwt was, daar in zy het bloedige Mes op rolt en ook twee pond koper gewicht, om te beter te doen zinken, alzo zy gezint is, die morgen in een gracht te werpen.

Haar geveinsheit om het feit te verbloemen.

's Morgens omtrent zes uren, had Bellinda haar zo dra niet gekleet, of gaat zoetjes ter deuren uit, stekende haar bebloet Hembt en Scheer-mes in haar zak, daar zy, om zeker te gaan, een van haar blauwe zyde Kouzebanden omgebonden had, doet de kamer in 't slot, en werpt zeer behendig de Sleutel van binnen,

nen, gaat dan na de Tuin, alwaar zy Helena, een van haar Kamenieren by haar ontbiedende, belast, haar Bedeboek te halen, en gaat alzo naar de Parochie Kerk van St. Juliaan te voet, welke, omtrent een half mijl gelegen was van haar huis, willende van geen knecht derwaarts geleit zyn: van waar geen 125 treden van daar zijnde, zend zy Helena voor uit naar de Kerk met deze gemaakte boodschap, om na haar eigen Priester, Pater Zebastiaan, te vernemen, dat hy zich bereide haar de Mis te zeggen.

Nu op de middel-weg tusschen haar huis en de Kerk is een groot diep Water, daar zy voor by most gaan: doch een weinig te voren eer zy daar by komt, ontmoet haar een oud kreupel arm Soldaat, gecasseert uit het Guarnisoen van 't Kasteel van Cascayes (Rodrigo geheten) reizende na huis; welke haar bad om een aalmoes, die zy met een gemelijk en spijtig bescheit van haar wijst.

Rodrigo neemt haar dit zo euvel af, dat hy als een Soldaat, eens voor had zulx aan haar Persoon of kleeren te betalen; doch zyn gevaar meer vrezende, dan hy zyn profijt liefde, laat hy 't zelve varen, neemt zyn affcheit van haar, gaat twee schooten verre van haar tegen een groote Pijnboom aanzitten, daar hy haar, maar zy hem niet zien konde.

Bellinda aan die gracht nu gekomen zijnde, en in 't omzien niemant gewaar wordende, werpt zy het bebloet Hembt en Mes daar in, welke door de zwaarte van het gewicht voort ten gronde gingen; waar over zeer verheugt, gaat zy voort na de Kerk om de Mis te hooren.

Hoe wel Bellinda haar barmhertig hert en oog van Rodrigo wend, hy en konde nochtans zyn oog van haar niet wenden, want schoon zy dit bebloed Linnenkleed gantsch behendig in de gracht wierp, hy word het nogtans gewaar, en dat meer is, merkt dudelijk desselfs rondigheit en wittigheit; als wanneer hy by zich zelfs dachte, dat deze kostelijke trotze Madam (wiens naam en die van haar Man, hy van zekere Melk-boerin die daar voor by passeerde verstaan hadde) lichtelijk alzo oneerbaar en geil ware, als schoon en ondeugende, en dat zy, of een van haar Kameniers, een bastaart Kind mochte gehad, dat omgebragt, en nu in de gracht geworpen hebben: en dit lag hem gedurig in 't hooft te malen; dog is het gezint voor een tijd te verbergen, de waarheit daar van Gode en de tijd bevelende.

d'Ordre nu van deze Historie vereischt, dat wy van Rodrigo ons wederom naar Bellinda begeven, die voort na de gedane Mis, met haar Kamenier Helena naar huis gaat, alwaar zy voort na haar Man Ferallo vraagt, en van de knechten antwoort krijgt, dat zy hem dien dag niet gezien hebben, en meenen dat hy noch te Bedde legt; waar op zy de Dienaars naar zyn kamer zend, om te zien of hy ook wakker zy of slaapt, alzo hy niet gewent was zo lang te slapen; maar zy de Kamer-deur gesloten vindende, en op hun geroep geen gehoor krygende, boodschappen zulx aan Bellinda: die daar over schijnende verslagen te zyn, met hun naar zyn kamer loopt, alwaar zy op de deur bonssen en groot gebaar maken, en zy boven alle haar laat hooren; edoch al te vergeefs, alzo zy nog geen bescheit van hem krijgen; waar over zy uitterlijk schijnt te zidderen en beven, en hen belast de deur open te loopen, 't welk zy terstont doende, vinden hem dood en heel bebloet leggen in zyn Bed, de strot hem afgesneden zijnde; waar over de Dienaars recht bedroeft zyn, en Bellinda een groote schijn van geeft, met luid roepen en baren, zo dat zy haar niet wil laten troosten: Zy vinden dan de Kamer-deur in 't Slot, de Sleutel van binnen in de kamer, en zyn eigen bloedig Mes op zyn Slaapkussen, dies zy vastelijk geloven, dat hy zich zelfs moet

om

om hals gebragt hebben; van welk gevoelen de Rechters van Stremos mede waren, die 't Lighaam beschouwden.

Ende daar op doetze Ferallo, met alle behoorlijke eere en statie begraven.

Wijze op welke het feit uitkomt.

Maar gelijk Gods rechtveerdigheit en oordeelen dikwils traaglijk, maar echter gewisselijk voortgaan, zo moet onzen ouden lammen Soldaat Rodrigo, hier wederom te voorschijn komen, om deze Historie ten einde te brengen.

Hy dan gehoort hebbende van Bellindaas groote rijkdom en staat, hoopte dat haar nieuwe droefheit en rouw, om d'ontijdige dood van haar Man haar nu in haar huis alzo zeer zal doen ontfermen over zyn armoede, als zy onlangs te Velde onbarmhertig tegens hem was: dies hy haar aanzoekt, maar is in drie dagen zo gelukkig niet, dat hy haar spreeken nog zien kan; doch d'armoede hem gedurig drukkende, en aangemoedigt door d'aanmerkinge van 't gene hy haar in de gracht zag werpen, vind hy haar op den vierden dag wandelen in 't naaste Veld, dat achter aan haar huis lag, vergezelschapt met twee Dienaren en twee Kamenieren, alle in de rouw; Hy nadert tot Mevrouw Bellinda, met de vrymoedigheit van een arm Soldaat, alwaar hy haar, in haar eenigheit verstoorende, met groote eerbiedigheit wederom een aalmis bid, waar over verstoort, alzo haar hert niet dachte nog zorgde voor een oud Soldaat, maar t'eenemaal op een nieu jong Gezel tot een Man gezet waren, slaat zy zyn verzoek gantsch smadelijk af, en belast met groote verstoortheit haar Dienaren dat zy dezen ouden Bedelaar weg pakken.

Rodrigo, horende deze harde en onbeleefde bejegeninge van Bellinda, en ziende d'onbeschofte forszigheit van haar Dienaren, verlaat hy met een moeyelijk hooft en verstoort gelaat haar huis, doch tot betalinge daar van zweert hy, dat zyn wraak haar zo dra niet verlaten zal: Hy verneemt by andere, dat de Heer Gaspar de Mora, Neef en Erfgenaam van haar eerste Man de Mora, een groot recht had met zyn Motjen Bellinda over eenige onroerende en roerende goederen, die zy hem t'onrecht onthielt, en dat hy derhalven graag een vond wist, waar door hy haar uit het Zadel lichten, en alzo haar verderf en ondergang bewerken mocht: Derhalven, hy naar hem toegaat, en hem heimelijk bekent maakt, dat op dien zelven morgenstont, dat men Ferallo vermoort vond in zyn Bed, hy zyn Vrou Bellinda een wit en bebloed Linnen kleed in de gracht zag werpen, waar in God en zyn gemoet hem overtuigde dat zy daar een bastaart Kind van haar of van haar Kamenier ingewonden en verdronken had; daar by voegende dat hy niet rusten konde eer hy 't hem gezeid had, op dat hy 't aan de Rechters van Stremos mocht openbaren, ten einde zy de waarheit mochten na vorschen.

Gaspar de Mora, is over deze onverwachte tijdinge alzo zeer verheugt als verwondert, dies hy met boosheit tegen zyn Motjen ingenomen, zulx voor de waarheit aannemende, alle andere bezigheden staakt, naar Stremos rijd, de Rechters zulx bekent maakt, en Rodrigo met zig nemende, schroomt hy 't niet rond uit aan hun te verklaren: welke zonder uitstel Gaspar de Mora, Rodrigo en drie of vier zwemmers met hun nemen, en in aller yl naar de gracht gaan; alwaar een van de zwemmers het witte kleed op haalt, en by de Rechters brengt, en vinden daar in tegen alle vermoeden geen dood kind, maar als boven verhaalt, een Kamer-doeks Hembd, als noch dapper bebloet, en aan een zyde Kousseband vast gebonden, en in dat zelve bondelken een scherp bebloet Mes met een koper gewicht daar aan gebonden.

De

De Schout, de Mora, en al d'anderen ſtaan verbaaſt over 't gezicht van deze zo blijkbare tekenen, en vindende daar-en-boven de twee eerſte en laatſte letteren van haar naam aan 't Hembt, zo zyn de Rechters van gevoelen, dat zy, en niemant anders Ferallo vermoort had; derhalven met dit bebloet Hembt, Scheer-mes, en Kouzeband gaanze in aller haaſt na Bellindaas huis om haar te vatten: die onbekommert en onbezorgt (daar zy nog over haar eerſte Man rouw droeg, en de tweede in zyn graf naulijx kout was;) met allerley ſnaren-ſpel, danzen en ſpringen zich vermaakte by andere Jonkers van de Stad en Land: Zy dus onverwacht gevat zijnde maakt een groot gebaar, laat de veeren van haar hoogmoet vallen, en verandert haar Muzijk in tranen, alzo men haar na 't Gevangen-huis brengt: van waar zy 's morgens daar aan voor de Rechters gebragt wort om verhoort te worden, die haar met de moort van haar Man Ferallo beſchuldigen, 't welk zy met veel tranen en Eeden ſtoutelijk lochent: Zy toonen haar de bebloede tekenen, Hembt, Mes, koper-gewicht, Kouzeband, en Rodrigo als getuige: maar zy zulx echter met hooge Eeden ontkennende, verwijzen haar de Rechters tot de Pijnbank; doch zo dra en hadze de proef daar van naulijx geſmaakt, of beleet voort alles.

Bellinda werd gevangen genomen.

En bekent het feit onder 't pijningen.

Waar op de Rechters haar veroordeelen om 's anderen daags 's morgens buiten de wallen van Stremos aan de voet van 't Kaſteel levendig verbrant te worden; waar na toe haar een St. Claraas Non aan haar rechter, en een St. Franciſcus Monik aan haar ſlinkerhant geleiden, die haar te gelijk belaſten op de verdoemenis van haar ziele van alle grove bekende zonden haar t'ontlaſten, 't welk zy hun belooft.

Ontrent negen uuren wort zy naar de Paal gebracht, alwaar zy haar omringt ziet, eerſt met ettelijke Takke-boſſen, en dan met een groote menigte Volks: en hier is zy zo lichtveerdig van gemoet, dat zy al willens haar rouw kleederen af geleid hebbende, haar oppronkte met een koſtelijke geele Zatyne Bouwen, met Zilvere bloemen geborduurt, een groote Kraag om de hals, en een reine witte Sluyer van Taf om het hooft, met een koſtelijke Kant, als of de pronk en pracht haar eerder als Gebeden en berou na den Hemel zoude voeren.

Gaat ter dood.

De Monik en Non nu hun afſcheit van haar genomen hebbende, zo is 't dat zy (na eenige tranen op d'aarde geſtort, en ettelijke zugten na den Hemel gezonden te hebben) hare handen, daar zy een paar ſneeuwitte Hand-ſchoenen aan had, wringende en haar oogen ten Hemelwaarts opheffende, eindelijk het Volk met een flaauwe ſtem aldus aanſprak.

't Is mijn misdaat en uwe beleeftheit die u hier heeft doen komen, om een ellendige Juffrouw hier ellendig te zien ſterven. En, om dattet nu langer geen tijd voor my is, met God of de werelt te veinzen, derhalven, om mijn ziele in den Hemel te behouden, ſchoon mijn Lighaam hier op aarde verga, met groote droefheit en rouw beken ik rond uit, voor God, en u allen, dat ik niet alleen aan een, maar aan twee moorden ſchuldig ben; want gelijk ik nu onlangs mijn tweede Man Ferallo den hals afgeſneden heb, zo ben ik voor dezen zo vuilaardig en Godloos geweeſt, dat ik mijn eerſte Man de Mora vergeven heb.

Haar reden aan 't Volk.

Op welks verklaringe, en belijdenis, het Volk, om de Moraas voortreffelijke afkomſte, een groot getier maakte, en haar nu met meerder verſmaadheit, en minder deernis, als te vooren aanzag. Doch dit geroep ophoudende, heeft zy met een weemoedig hert aldus wederom aangevangen.

Ik weet zeer wel, en d'overdenkinge daar van is my zeer leet, dat deze twee vuile en wreede moorden, my onbequaam maken, om de aarde langer te betreden, of

opwaarts na den Hemel te zien: Doch in't midden van deze mijne ellenden heb ik deze troost nog behouden, dat op mijn oprechte belijdenis en berouw, God my alzo genadig kan zyn, als ik Godloos en zondig geweest ben; en op dat my zulx mag geworden, bid ik u allen hier tegenwoordig, dat gy God met, en voor my bid, en dit is de laatste vriendschap die ik van u verzoeken zal. Om dat nu d'exempelen krachtig zyn, en geen exempel zo kragtig en vermogende als de woorden van een stervende, aan de levende, geeft my derhalven, tot Godes eere, en mijn schande verlof, om u te verwittigen, dat voornamentlijk twee zaken, my tot deze gruwelijke moorden aan geport hebben, gelijk ze my nu rechtveerdelijk deze dood doen lijden; Eerst, de sloffigheit in't Gebed, en nalatigheit van God na behoren te dienen en te vreezen. Ten tweeden, het involgen van mijn dertele lusten en vermaak, 't welk ik niet had behooren te doen; het verzuim van het eerste heeft mijn ziele verstrikt, en het plegen van het laatste mijn leven besmet en vergiftigt: en beide deze zonden in een gevlogten, dwingen my nu hier te sterven, met alzo groote ellenden als schanden; gelijk ik zonder de zelve had mogen leven (en lichtelijk lang leven) in alle aardsche geluk en voorspoet. Derhalven ô goede lieden! spiegelt u aller aan my ellendige, laat mijn misdaat u tot vroomigheit, mijn val tot opstandinge, mijn schipbreuke tot behoudenisse strekken. Gelijk ik op mijn tong geen geveinstheit drage, zo ook in mijn hert geen boosheit: dies ik van herten Rodrigo vergeve, dat hy tegens Gaspar de Mora geklapt heeft, dat hy my eenig bebloet Lywaat in de gracht zag werpen. Ik vergeve ook Gaspar de Mora dat hy't de Rechters aangedient heeft, en hun dat zy my zo geregtelijk ter dood verwezen hebben. Ik bidde ook mijn Ouders, dat zy my deze vuile zonden en d'oneere en schande door deze mijn schandelijke dood hun op den hals gehaalt, vergeven en vergeten willen.

En nu beveel ik u allen en mijn ziele de genade Gods, hier en hier namaals in zyn gezegent Koningrijk der eere.

Die groote medelijden veroorzaakt.

Deze reden van Bellinda heeft een groot medelijden in de gemoederen der toehoorders veroorzaakt, en een vloet van tranen uit hunne oogen geparst. En nu bereit zy haar tot de dood. Hier neemt zy de Ringen van hare vinger, en een snoer Paarlen van haar armen, en tot een pant der minne, vereert zyze aan haar Kamenier Helena, die niet verre van haar zeer deerlijk zugte en weende, om dat zy nu niet meer weenen konde om de dood van haar waarde en lieve Juffrouw, die nu vele Gebeden en *Ave Mariaas* binnens monts doet; en alzo haar afscheit van de werelt nemende, haalt zy haar Sluiyer over haar witte kaken, en daar na haar zelven dikmaal kruicende, en zeggende, *in uwe handen &c.* Stak de Scherprechter met een brandende Fakkel het Stroo en Takkebossen aan brant, daar zy voort van storf, en 't Lighaam in korten stont tot asschen verbrant wiert: welke asschе de Rechters (op bekentenis van haar eerste misdaat, van haar eerste Man de Mora vergeven te hebben) wel nauw doen verzamelen, en ter zelver plaatze door den Scherprechter in de lucht werpen voor al het Volk, waar over zy hun verheugen en God loven, dat de werelt, zo schoon van zo een vuil en moordadig Vrouwelijk gedrogt ontslagen is.

Werd levendig verbrand.

CATHA-

I I

BELLINDE DE CORZORA, Dochter van **EMANUEL DE CORZORA**, Portugeesch Edelman, buyten de wallen van Stremos. Levendig verbrand.

CATHARINA FERNANDES.

Cathryna, opgevoed naar Moſes keure en Wet,
Gevoelt het klateren der Inquiſitie roeden,
En ſneuvelt, door 's Volks dolle en averechtſche woeden,
Dewijl zy 't Roomſch gebruik der Hoſtie beſmet.

TEn tijde dat Philippus de tweede, den titel had verkregen van Koning van geheel Spanjen, door de vereeniging der kroone van Portugaal, aan zyn andere Rijken, ende aldaar de Inquiſitie ingeplant had, is 't geſchiet dat vele huisgezinnen der Joden, in Hollant en andere plaatzen van Chriſtenrijk vertrokken: zommige begaven hun in de Dorpen en Voor-ſteden, op de grenzen van Biſcayen, dewelke in ſchijn als Chriſtenen leefden, maar ondertuſſchen wiert bevonden, dat zy haar Synagogen en Godsdienſt in heimelijke plaatzen en Kelders pleegden, tegen 't gebod des Konings van Spanjen. Vervolging tegen de Joden.

D'algemeene Stedehouder van Bayone hier van gewaarſchouwt zijnde, gaf laſt aan Liſſardy, Prieſter van St. Jan de Luz, wel acht te nemen op al 't doen der Portugeſche Joden, die aldaar met'er woon waren gekomen. 't Welk hy met zulken yver deê, dat den 19 van Lentemaant, op Sint Joſephs dag, eenige Portugeeſche Jongvrouwen het Sacrament zouden ontfangen, uit de hand van Don Anthonio, Prieſter, en Portugees van geboorte, dog berugt een Jode te wezen: De Prieſter van St. Jan de Luz, ziende deze Portugeeſche Vrouwen d'een na d'ander ten Sacrament gaan, merkte dat, zo haaſt zy d'Hoſtie ontfangen hadden, zy met de regter hand aan hun mond raakten, 't welk hem deê geloven datze dezelve weêr uit haar mond namen: ende alzo hy dicht by de laatſte Jodinne was die d'Hoſtie ontfangen had, genaamd Catharina Fernandes, zag hy, datze, zo haaſt zy d'Hoſtie ontfangen had, dezelve met haar Neusdoek uit haar mond nam, en in de mouw van haar Tabbart verbergde; 't welk Liſſardy niet konnende verdragen, vatte haar aan, en zeide: *Schelmſche Vrouw, wat doet gy daar?* zy ziende, datze beklipt was, antwoorde anders niet, dan datze zot was. Daar op riep Liſſardy aan de Prieſters en anderen die daar waren, om hulp, in een zaak van zo grooten gewigte, dewelke by hem quamen. Maar Don Antonio die 't Sacrament uitgereikt had, en d'andere Portugeeſche Vrouwen hier van verwittigt, en vreezende ook vaſt gehouden te worden, als meê deelachtig zijnde aan de zelve daat, begaven hun al t'zamen op de vlucht. Catharina Fernandes, in handen der Prieſters zijnde, deden dezelve, haar de Neusdoek uit de mouw ten voorſchijn brengen, waar in men de Hoſtie vond een weinig vogtig zijnde, dewelke met groote eerbiedigheit van d'omſtaande Prieſters ontfangen wiert, en in een geheiligde Ciborie of Ouwel-kas geleit. Dit gedaan zijnde, wiert Catharina door d'Officier en de gezwoornen van St. Jan de Luz gevangen gebragt in de Sacriſtie of Heiligdom van de Kerk. Catharina verbergt den ontfangen Ouwel in haar Neusdoek. Wert betrapt.

De tijdinge dan van deze daat tot Bayone gekomen zijnde, zo zyn voort 's anderen daags d'algemeene Steêhouder, met de Steêhouder van de Stad, tot St. Jan de Luz aldaar gekomen, om Catharina Fernandes t'onder vragen, dewelke

En daar over onder vraagt.

welke (om haar t'ontschuldigen) anders niet en kon zeggen, dat de Duivel haar zulx had gedwongen te doen, dat een hoest haar overvallende, de Hostie uit haar mond alzo geraakt was, en zy die in haar Neusdoek had ontfangen, om daar na t'huis gekomen zijnde, dezelve op haar gemak in te nemen; en brogt zo nog eenige andere onschuldigingen voort, maar en kon daar door haar misdrijf niet zuiveren.

Gedurende deze handelinge, is 't gemeen Volk met groote hoopen by een vergadert, en stelden hun heel onverduldig aan, door dien, 't onder vragen, al te lang na hun zin duurden, om ziende dat de Steê-houder van Bayone, en de Heer van Sansace Steêhouder van de Graaf van Grammont, Landvoogt van dit Lant, buiten de Kerk langen tijd t'zamen had staan spreeken, zo kregen zy quaad vermoeden, op eenig vals gerugt dat'er uitgestrooit wiert, dat d'andere Joden een beurs met Pistoletten hadden uitgemaakt, om daar meê de Regters de oogen te verblinden, en alzo Catharina Fernandes by 't leven te behouden, en dat, in die lange t'zamen-spraak, de Steê-houder, en de Heer van Sansac daar van handelde, waar toe zy nooit in 't minste geen gedagten hadden: en door die ydele inbeeldinge, heeft dat olijke graauw, en veelhoofdig monster, vergramt en als uitgelaten, over 't bedrijf van Catharina Fernandes voorgenomen, zelfs straffe over haar te doen: op dit besluit dan, zijnze als dol en uitzinnig, met een groot gedruis in de Kerk gekomen, en hebben d'arme Catharina, in tegenwoordigheit van den Steê-houder en andere Regters, die om 't feit aldaar vergadert waren, uit de Sacristie genomen, en op de Merkt geleit, steekende haar aldaar in een leeg Oly-vat, werpende op haar hooft een leege Teer-ton, en vullende voorts het Vat met Hars, Pik, Teer, Zulfer, Stroo, droog Hout, en ander lichtbrandende stof, en staken toen de brand daar in, en lieten zo deze ongelukkige levendig verbranden, in tegenwoordigheit van een groote meenigte Mannen, Vrouwen, en kinderen, zonder dat d'Overheit of de Dienaren van 't Gerecht zulx konden beletten.

Het grau slaat de handen aan haar

Zy wert verbrant.

Na dat haar Lighaam tot assche verbrant was, vondmen onder d'As, eenige kostelijke gesteenten ende Baggen van groote waardy, alzoze zeer rijk was. Dewelke dien woesten hoop, door de haastigheit dieze hadden om haar om te brengen, vergeten hadden, van haar handen te doen.

De Portugeesche Joden werden gedwongen te vertrekken.

Na haar dood, gebood het gemeene Volk, aan alle de Portugeesche Joden, datze binnen 24 uren uit de Stad zouden vertrekken, op verbeurte van levendig verbrant te worden, het welk zy, zonder tegen spreken genoodzaakt waren te gehoorzamen, en vertrokken dieshalven na een plaatze genaamt Biarnitel, omtrent een mijl van Bayone.

Daar na heeft d'algemeene Geregts-verzorger van Bourdeaux, na dit verbranden doen vernemen, en een besluit van hooge misdaad doen verkondigen tegen d'Officier en gezwoorenen van St. Jan de Luz, als ook tegen alle d'Inwoonders der zelve Stad, zijnde die daad van quader gevolge, tegen de hooge Justitie des Konings van Vrankrijk. Maar alzo 't een gemeene oploop was geweest, en uit een vergramde yver tot hun Godsdienst was geschiet, is 't daar by gebleven.

Geen wonder is 't, dat Catharina Fernandes, over 't geen zy had gedaan, zo veel heeft moeten lijden, daar zo meenig Martelaar, om veel minder oorzaak, ja die maar slegts vleesch op een Vrydag gegeten hadden, niet zyn verschoont geworden, maar hebben hun leven jammerlijk met de dood moeten betalen.

CATHA-

CATHARINA,

Een Edele Juffer van Milanen.

Cathrynaas Bedgenoot vergeet de huwlijks plicht;
En bakert zich alom in overdartle minne,
Doch ſtraft die misdaat zelfs in zyne Gemalinne,
Die hy door 't gladde Staal berooft van 't lieve licht.

EEn jonge en ſchoone Edel Juffer van goeden huize, Catharina geheten, out tuſſchen de 18 en 19 jaren, hebbende getrouwt een Italiaans Edelman, met de welke zy hoopte haar jonge jaren in vreugde en Echtelijke liefde deur te brengen, zich vindende in haar goede hope jammerlijk bedrogen, door dien haar Man geen werk van haar en maakte, en haar vriendelijke omhelzingen en minnelijke bejegeningen verachte en verſmade, en nog daar-en-boven by andere liep, en alzo het heilig Huwelijx-bed ſchond en onteerde; nam voor zich, naar dat zy zulx een tijd lang met goed gedult had verdragen, op hoop dat hy eenmaal 't zelfde zou na laten, tot voldoeninge van haar natuur, die ook niet beſtont uit hout en ſteen, maar van vleeſ en been, dezelve gang te gaan, en zig ook te dienen van een ander, dewelke haar jeugt, ſchoonheit, en beleefde onthalingen geen beter mogt erkennen, en alzo liefde met weêr liefde vergelden.

Catharina werd van haar Man veracht.

Catharina dan aangezogt en verzogt zijnde van zeker braaf en kloek Edelman Lactance genaamt, gaf hare zinnen ook zo verre den loſſen toom, dat zy zig met hem vermengde, ontfangende van een ander, 't geen haar Man haar ſchuldig was, en niet voldeê. Dog eer zy zig met hem gemeen maakte, klaagde zy aan zeker Jongvrouw haar gebuurin (met wien zy te rade ging, en die haar ook 't ongelijk dat haar Man haar aan deê ontdekt had) in dezer voegen: *u is genoeg bekent* (zeide zy) *hoe menigmaal ik u geklaagt heb het groot ongelijk 't welk my mijn Man my aan doet, en dat hy weinig acht nemende op mijn afkomſte, en dat ik zyn wettige Gemalinne ben, daaglijx hem verloopt, en zyn onkuiſche begeerten verzadigt, nu by d'een, dan hy d'ander, deurbrengende alzo 't meeſte van zijne inkomſten. Gy zyt ook de gene die my gewaarſchouwt hebt van de groote gemeenſchap die hy is houdende met d'Edelvrouwe in St. Raphaëls Parochie, om wiens wil ik dikmaal qualijk gehandelt ben geweeſt, als ik hem verhaalde het ongelijk dat hy my aan deê, en dat ik Vrouws genoeg was om zyn luſt te boeten, alzo wel, of beter als die ongeſchikte, die met hem doet al watze wil: maar dien eerlozen als hy is, in plaats van my ergens in te behagen, en my te verlichten van de zwaarigheit die my 't herte deurknaagt, my zelfs alzo veracht ziende, zo zend hy nog daaglijx geſchenken aan haar, die ik meerder haat als de dood zelfs, en is haar boden vriendelijker als my, die al mijn leven opregt en getrouw geweeſt ben, wat helpt my, dat ik koſtelijk gekleet ga, en wandelen mag daar 't my belieft, en uit en ingeven na mijn behagen, wat heb ik met deze voordeelen te doen? als ik 't beſte moet miſſen? wat vermaak kan ik ſcheppen in mijn ſchoone en koſtelijke kleederen, als hy, dieze my*

Verloopt zich daar over met eenen Lactance in overſpel.

Haar verdeging daar over.

geeft veracht, en mijn vriendelijke omhelzingen versmaad? hoe zou ik vrolijk konnen wezen, hoorende van hem niet anders als spijtige en smadige woorden, in plaats dat een openbare en gemeene alle vriendelijkheit van hem is genietende, en alle gezuikerde en minnelijke woorden van hem ontfangt. Ik en ben, immers zo leelijk of ongemaniert niet, of ik mag wel komen en my laten vinden by de schoonste en wellevenste dezer Stad, nog ook zo klein geacht, of veel Edellieden van goeden huize hebben hun best gedaan, om my te dienen, en mijn liefde te verwerven. Ik heb al te veel werx van hem gemaakt, en dat tot mijner schade, en heb my nederiger gehouden, als mijn afkomste vereischte om zijnent wille, ik heb mogen trouwen Edellieden die grooter van staat waren als hy, en die my meerder in waarden zouden gehouden hebben, als dezen Buffel en hitzigen haan. Maar dat ik nu oud of leelijk was, zo zou ik hem ontschuldigen, en niemant zulx klagen als mijn zelfs, maar ik ben nog naulijx twee-en-twintig jaren, en ik ben fris van lijf en leden, niet gerimpelt nog gebroken, ja ben nog waardig een kloeker en lustiger als hy is om my t'omhelzen, en daarom, dewijl hy my veracht, en de walg van my heeft, zo heb ik voorgenomen op gelijker wijze my van een lief te voorzien die my gerieven zal in plaats van dezen verdrietigen en onzaligen Man. Dus klaagde deze ongelukkige Catharina, voor 't ongelijk dat haar Man haar aan deê, en verzogt derhalven raat en hulpe van haar gebuurin, om haar voornemen te beter in 't werk te stellen, haar noemende, met wien zy zig meende te vermaken, welke gebuur Vrouw met hulpe van haar Kamenier, haar alle hulpe en bystant deden. Catharina dan, hebbende een jaar en meer, met groot genoegen en vermaak, d'omhelzinge en vriendschap van Lactance genooten, achte zig zeer gelukkig zulken getrouwen Minnaar gevonden te hebben. Maar de Fortuin, dien het verdroot dat deze twee gelieven de liefde hun geluk toe schreven, bereide hun een spel, veel verdrietiger, als wel geweest was de meeste vreugt, die zy genooten hadden, gedurende hun vriagie en liefkozery: want de Man van Catharina, zwemmende in zyn wellustigheden, zig meesten tijds buitens huis onthoudende, en vermakende met eene die hy binnen de Stad onderhiel, kreeg ten laasten achterdenken, zonder te weten hoe, waarom, en van wien, en begon te peinzen, of niet wel iemant anders, terwijl hy om zyn bejag uit was, hem ook alzulken spel binnens huis niet en speelde, als hy buitens huis deê. Deze gedagten maakten hem jalours, zonder te weten van wien, ten ware geweest van zyn eigen schaduwe, gelijk de Italianen dit schadelijk gebrek zeer onderworpen zyn; en om deze oorzaak bleef hy wat meerder by huis, als hy wel gewoon was, en voor al onthielt hy zig van veel buitens huis te slapen, als zeer zelden, 't welk Catharina een groote hertzeer was, als die geen groot behagen en had, in de onbequame en trage omhelzinge haars Mans, die half afgereden en magteloos was, te meer ook, wijl haar liefde nu ook in haat en nijd verandert was. Nu, hoe wel haar de Vrouw zo wijslijk droeg, dat hy in geenerley maniere aan haar wijze van leven 't minste kon bemerken, daar hy nogtans quaad vermoeden van had, door dien den Edelman zyn Stadhouder zyn Ampt niet meer en bediende, welke het verdrietig genoeg was, en wel gewenscht had dat den Man zo zorgvuldig niet en had geweest, nochtans dezen beul der jalouzy beving zo geweldig het herte van dezen Hoeren-jager, dat hy zig zelfs liet voorstaan, en ook vastelijk geloofde, dat'et niet moogelijk kon zyn, dat zyn Gemalin zo eerlijk ware als zy zig geliet, daarom besloot hy by zig zelfs, hier van de waarheit te onderzoeken, en wie den genen mogt wezen, welke in zyn afwezen, zyn Ampt waar nam. Tot dien einde gaat hy by haar Biegt-vader, en beweegt die om zekere zomme gelds, hem in zyn Celle te verbergen, op dien dag

Haar Man vermoed haar aan overspel schuldig.

En koopt, om achter 't geheim te komen, haar Biegt-vader om.

dag als zy haar zonden aan hem zou Biegten. Den verkooper van de verborgentheit der zielen, van den jalourschen Nar onder wezen zijnde wat hy Catharina zou af vragen, de weet gedaan zijnde, wanneer zy zou komen Biegten, liet terstont den Man zulx weten: Catharina dan, maakt zig veerdig, treet in haar Koets-wagen, en rijd na St. Ange, alwaar alreê den jalourschen Man was gekomen. In de vertrek-plaats van den vervloekten Monik, die de Biegt aanhoorde door zekere tralie, de Juffrouw gekomen zijnde, zag haar Man haar knielen voor den geveinsden Monik, dewelke overslaande ligtelijk alle gebreken, volgende het onderwijs van den genen die hem te werk stelde, quam tot het onderzoek der onkuisheden, na het welke den Man naukeurig luisterde, om te horen 't geen hy minst wenschte, en nogtans zogt dat hy wel gewilt had niet te vinden. De Juffrouw, veel aandagtiger als die haar verrade, sprak vrymoedelijk, en gaf ongeveinst te kennen, de zonden die zy had bedreven, niet denkende dat'er zulken verdrietigen getuige als haar Man, daar by was, die 't alles aan hoorde, zijnde by na aan haar mond. Dezen schelmschen Monik, horende deze vrywillige bekentenis, bestrafte haar dapper, waar op dit arm verdoolde schaap (vindende haar gemoet ontstelt) zeide: *Ik belijde, och mijn Heer! dat ik zwaarlijk gezondigt heb, en bid u, derhalven mijner in u Gebeden gedagtig te wezen, door dien 't vleesch my zo bestrijt, en dat mits het verdriet dat ik scheppe, wegen het boos en ongeschikt leven mijns Gemaals, gelijk ik u voor dezen meermaals verhaalt heb, dat ik qualijk deze zonde kan afleggen, ten zy my God van dit zware pak ontlast en my in genade aanneemt, en om de waarheit te zeggen, mijn Man heeft groot ongelijk, en is oorzaak van mijn quaad, dewijl hy van my geen werk en maakt, die jong, kloek, en gezont ben, en loopt by alle Hoeren die hy gereedst vint, waar door hy zyn Ligbaam bederft, zyn naam en faam verliest, en meest alle de middelen deurbrengt, welke ons God verleent heeft. Ik beken, dat ik qualijk voor God doe, en bid hem ootmoedelijk my 't zelve te vergeven, maar ik wenschte ook wel dat mijn Man een ander leven leide, en zyn ongeschikt leven na liet.* Dusdanigen leven (zei den Heiligen Vader haar ten besten radende) *is onbetamelijk, ende en konnen al deze uitvlugten u voor God niet ontschuldigen, die een berouw en beteringe van den menschе vereischt. Indien u Man boos is, ten volgt daarom niet dat gy hem in boosheit moet na volgen, veel beter is 't met gedult dit ongelijk te verdragen, en God te bidden, zyn hert te bewegen, op dat hy leedwezen van zyn zonden mag krijgen, en zyn boos leven beteren.* Dit alles stond den Monik vry te zeggen, en sprak als een Dienaar Gods betaamt, maar het quaatste was, dat hy tegen alle geestelijke rechten een verdrietigen toehoorder had, en meer vraagde als hy behoorde gedaan te hebben. Want voorts vragende, vraagde hy de Juffrouw, *wie dezen Minnaar was, die haar zo vervolgt, en van haar Mans liefde afgekeert had,* waar op zy antwoorde: *dat'et een schoon, jong, en wakker Edelman was:* Maar als hy den naam des Edelmans begeerde te weten, zo stond zy vertwijffelt, en vreesde voor verradery, maar te laat, en zei, *waar toe dient deze vrage, zijnde onbehoorlijk, en tegen uw instellingen? u zy genoeg eerwaarde Biegt-vader, dat ik u mijn zonden belijde, zonder u te verklaren den naam der gener, wiens ziel onder my gebied niet en is, daarom eindigt u reden, zonder zulx verder t'onderzoeken, dewijl het evenwel verloren moeite zou wezen.* De Biegt-vader aangestoten zijnde van den Man, twistede met haar, zo wel om te weten den naam des Edelmans, als om den zelven haar tegen te maken; maar ziende zulx te vergeefs was, weigerde haar d'Absolutie te geven, zy gewaar wordende d'opgeblazentheit des Moniks, stont op, en ging haar devotie doen in de Kerk: ondertusschen

Die op een geheim plaats haar Biegt aanhoort.

Haar reden met den Biegtvader.

ging

ging den Man vol quade gedagten uit het Klooſter, ſpuwende vuur en vlam, met een volkomen voornemen zig over dit ongelijk te wreeken. De Juffrouw haar devotie gedaan hebbende, klom in haar Koets-wagen, om te keeren, daar zy nooit levendig en quam, want ziende haar Man tot haar komen, beval zy den Koetzier, tot haar groot nadeel ſtil te houden, want zo haaſt haar Man by haar was, zeide hy: *O gy vuile Hoer, moeſt ik het wezen! die gy de hoorens planten zoud?* Zo haaſt en had hy deze woorden niet geſproken, of hy duwde haar den Ponjaart in 't hert, zo datze terſtont den geeſt gaf, en hy, vreezende in de handen van 't Gerecht te vallen, nam de vlugt. 't Lighaam van Mevrouw Catharina, wiert zeer heerlijk begraven, en met verſcheide Graffſchriften, op haar ongelukkige dood vereert.

Haar Man doorſteekt haar om haar overſpel.

VALERIA VAN PALERME.

Valeria zo kuiſch van Lighaam als van ziel
Bewaard haar eerbaarheit voor ſchandelijke lagen,
En ſterft grootmoedig in het prilſte haarer dagen,
Dewijl de dood haar meer dan geile min beviel.

Kuisheit van Valeria.

VEle verheffen hoog de kuisheit van Lucretia, die haar zelfs van 't leven beroofde, om datze van Tarquinius verkragt was, maar 't exempel van Valeria, dat wy nu verhalen zullen, is meerder lofwaardig.

De Galeyen van Bizerte, op zeker tijd een aanſlag tegen een Vlek naar de zyde van Palerme gemaakt hebbende, plonderden alles, en bragten veel lieden, die de vryheit van hun Land met de dienſtbaarheit van Barbaryen moeſten verwiſſelen, in hun Schepen. Men weet genoeg, dat in de ſlaverny de Meeſters volkomen magt over de Lighamen van hun Slaven hebben; 't welk beweenlijk is, ten opzigt van de Vrouwen en Dochters, die door deze middel zig aan de begeerten der Muzul mannen overgegeven bevinden. Een jonge Juffer Valeria genoemt, in 't getal der gevangenen zijnde, ontſtak door haar ſchoonheit en aangename glans in d'oogen van veel Afrikaners, die om deze roof brandende, daar meê alles, dat zy begeerden, deden, en haar aan malkander verkogten. Deze ſchoone en deugdelijke Dochter, die 't verlies van haar eer niet wilde overleven, en 't ſpeeltuig van d'onzuiverheit dezer Barbaren zyn, zou zig zelve wel hondert maal gedoot hebben, zo de vrees van 't verlies van haar ziel dit rampzalig voornemen niet in haar belet had. Wat raad? zou zy deze onbezuisden bidden dat zy haar zouden dooden? Zy had geen hoop hier toe, vermits zy te grooten liefde aan haar betuigden. Zy nam dieshalven haar toevlugt tot een liſt, om deze droevige jonſt, van 't getal der dooden te vermeerderen, te verwerven. Zy ziende dat haar leſte Meeſter een boven gewoone liefde tot haar betuigde, veinsde ook op hem verlieft te zyn, en beloofde aan hem, tot vergelding van zyn genegentheit, dat zy hem een konſt zou leeren, die hem ſchutvry tegen de Hand-buſſen zou maken; deze Man, die openbare belijdenis van dapperheit deê, geloofde dat hy door deze middel, zig in 't midden van 't ge-

Werd van de Turken gevangen genomen.

Haar liſt om haar kuisheit te bewaren.

vaar

vaar begevende, een groote naam zou verkrijgen, die voor hem de weg tot Rays, dat is, Hoofman, banen zou. Hy omhelsde deze Dochter, en beloofde aan haar het beste onthaal van de werelt, zo zy deze verborgentheit aan hem wilde openbaren. *Ik begeer* (antwoorde d'Edelmoedige Slavin, *geen andere jonst, dan dat gy my niet aan een ander verkoopt, dewijl ik geen gelukkiger vryheit verzoek, dan u te dienen.* Deze verpligtende redenen, wierden met zodanige pligt plegingen, als de liefde in de mont van deze Barbaren kon leggen, ontfangen. Zy eischte toen Papier en Inkt, en schreef daar op verscheide vreemde en zeldzame beeltenissen, met eenige onbekende woorden, bestreek die met eenige zoete kruiden, mompelde binnens monts eenige woorden, maakte een spooreloze gedaante, deê eenige Poejers in dit Papier, en meer andere geveinsde dingen. Zy plakte daar na dit Papier aan de slinker arm boven d'elleboog, en op het vleesch van de Krijgsknegt, en verzekerde hem dat hy daar meê tegen ontellijke scheuten vry zou zyn. *Maar*, zeide de Turk, *wat verzekering kan ik daar af hebben? Ik heb'er*, antwoorde Valeria, *wel hondert proeven af in een van myn Broeders gezien, die deze konst van my geleert heeft, tegen de welk ik in mijn tegenwoordigheit veel Bus-scheuten, maar drie treden van hem, heb zien schieten, en de Koegel voor zyn voeten neêrvallen. Ik kan*, antwoorde d'ongelovige weêr, *zo groot een wonder niet geloven, indien ik d'uitwerking van 't geen, dat gy tot my zegt, niet zie. Ik ben*, zeide Valeria, *zo verzekert daar in, dat gy, zo 't u belieft, de proef aan my zult doen.* Zy verdroegen daar in. Zy begon weêr het zelve gebaar, en gelijke kriskrassen te maken, en het Papier, ter zelver plaats gelegt hebbende, zeide tot hem: *schiet naar my met uwe Hand-bus: gy zult zien dat de Koegel, zonder my te quetzen, neêr vallen zal.* De Krijgs-knegt van Die haar begeerte om deze proef te zien brandende, laade zyn Hand-bus, zette een naar haare Koegel daar op, en loste die tegen haar Hooft, dat hy aan stukken schoot. Dus wille van storf, deze Edelmoedige Dochter, die niet van rouw kon sterven, schoon zy den lijve de twee dingen, die alleen het leven aan een kuische en dappere ziel konnen doen berooft. beminnen, te weten d'eer en vryheit, verlooren had.

QUIRIN DIRCKZ,

E N

LAMBERT JACOBZ,

Burgermeesteren van Haarlem;

Als ook de Huisvrouw en de Dochter van QUIRIN.

't Oproerig graau, genoopt tot buitensporigheden,
Rukt Lambert en Quirin ten naaren Kerker uit,
En rooft hen 't leven door een averechts besluit,
Dewijl 't de tucht verbreekt, en hoort naar recht noch reden.

Wreedheit der Spanjaarden.

IN tijde der Belegering van Haarlem, als de Spanjaards t'eenen dage, zommige Burgers en Soldaten, buiten de Stad met verze Jagers hadden achterhaalt, hingenze dezelve, ten deele by de keele, ten deel by de beenen, aan een Galg, op zekere Kattegerecht. 't Welk de belegerden, dog anders door de langdurige ellenden verbittert, en geen zins gestelt om zulk een smaat met geduldige oogen t'aanschouwen, een lasterlijk stuk deed bestaan. Zy planten ook een Galg op de Wal, en loopen om een Mr. Quirin Dirkz en Mr. Lambert Jacobz, beide oud Burgermeesteren, diemen uit eenig quaad vermoeden in Hechtenis gezet had; ende om Adriaan van Groeneveen, Haarlemer, die in dienst van de Spanjaarden, in een schermutzing gevangen was. De Wet-houders der Stad verfoeyen dit bedrijf, en kanten zig daar tegens.

De Burgermeesters Quirin en Lambert werden onschuldig opgehangen.

Verlooren Gebeden, verlooren aangewezen, dat het nog form van recht, nog schijn van reden voor zig bragt, of immermeer kon verantwoort worden. Zy varen'er meê voort, hangende nevens hem, nog vijf Soldaten, eenen Priester, en een Jongen van vijftien jaren, en laten 't den Viand aan kijken. Meester Quirins oudste Dochter Ursula geheten, een Bagijn, hielt niet op van hem moet in te spreken, om stantvastelijk het uitterste voor 't Roomsche Geloof te verdragen: Ja door geworstelt tot onder de Galg, verhief zy, als hy nu gewurgt was, stem en oogen, met aanbidding Gods, om nevens haren Vader, zo zaliglijk te mogen sterven. Zyn Huisvrouw desgelijx, verovert van ontstelrenis, liet niet af van smeeken, schreyen en karmen, haren man na te janken, zonder zig aan gevaar of dreigementen te keeren: tot dat het woedende graau, zo wel Moeder als Kint, met steenigen en stooten te lijf teeg, en in een binne graft plompte, daar zy beide verdronken.

Wreedheit aan zyn Vrou gepleegt.

FLO-

FLOCELLE EN LEOBINE.

Het gruwelijk woeden van den dollen Gordiaan
Rooft deerelijk Flocelle en Leobine 't leven,
Door jalouzye alleen tot zulk een moord gedreven,
Doch voelt Gods gramschap om zyn yſſelijk beſtaan.

DAar was, in een der Steden van Piedmont, een gemeen Krijgsknegt, die door zyn dapperheit, Leger-meester geworden was, en die, eenige goederen verkregen hebbende, en in hooge achting in de Wapenen zijnde, op een Dochter van slechte afkomst verliefde. Hy alle vlijt gedaan hebbende om haar door een ander weg, dan die van 't huwelijk, tot zyn wil te krijgen, trad, eindelijk, vermits hy haar, in haar tegenstant, onverwinlijk vond, door deze deur in haar bezit, en maakte haar zyn Gezellin: Zy leefden eenige tijd in goede eendragt en vrientschap. Deze Vrouw betoonde hem groote dankbaarheit van dat hy haar tot zyn Gemalin genomen had. Hy van zyn kant, betoonde haar, om haar gehoorzaamheit, groote liefde, en ziende datze schoon was, geloofde verpligt te zyn haar te bewaren, wetende dat dit geslagt van natuur bros is, schoon hy, door de lange tegen stelling die zy hem deê, toen zyn verzoek ongeregtig was, de stantvastigheit van deze Vrouw beproeft had. Hy gaf, eer om haar te bespieden, dan te dienen, haar een jonge Dochter van Milanen, die hy, door geschenken verpligt had, hem getrouw te zyn. Zeker Hopman, die wy Crescentius zullen noemen, wiert op Gordianus Vrouw, Flocelle genoemt, verliefd en ziende dat hy geen toegang tot haar kon hebben, dan door middel van Leobine, de Dienstmaagt, veinsden op deze verlieft te zyn, die hoovaardig van zig door een Hopman gestrookt te zien, en gelovende dat hy haar Trouwen zou, naar zyn liefkozing luisterde. Crescentius, die roemzugtig was, en die, in plaats van de ware jonsten te verbergen, valschen over al verkondigde, beroemde zig eens tegen een zyn bekenden, die Gordianus Vrient was, dat hy deel aan de jonsten van de Meesteres had, daar af hy de Dienstmaagt strookte. Deze Vriend, openbaarde dit aan Gordianus, die zonder de zaak verder t'onderzoeken, zig verraden achte, en niets dacht, dan hoe hy zig wreken zou. Hy belaagde Crescentius langen tijd, om hem by zyn Wijf te betrappen, en hen, naar 't verlof der Wetten te straffen. Maar hy wagte vergeefs. Hy bespeurde de handel tusschen Crescentius en de Dienstmaagt klaargenoeg. Maar het deerde hem hier niet. Deze kennis diende alleen tot versterking van zyn gissing. Hy 't wagten moê zijnde, en zyn wraaklust niet langer stutten konnende, besloot zig, in stilheit, aan deze twee Vrouwen te wreeken. Hy veinsde eenige dagen in 't Land te willen trekken, om daar de geneugt der Bloemen en zwoele Winden, vermits 't in de Vasten was, te genieten. Hy ging'er alleen, om zyn gruwel beter aan te leggen, en zig met kragtig Vergift verzorgt hebbende, bereide deze Drank voor zyn Wijf, die hy ongetrouw hielt, en voor Leobine, die hy deelgenoot van haar ongetrouwheit achte. Hy daar eenige dagen geweest hebbende, ontboot aan zyn Vrouw dat zy by hem komen zou. Flocelle, onder-

Flocelles huwelijk.

Crescentius verlieft op haar.

Haar Man bewaakt haar haar del.

Zyn gruwelijk voornemen.

tusschen

tusschen eenig verschil met Leobine gehad hebbende, had haar laten gaan, en met haar Broeder tot Milanen laten trekken. Gordianus ziende dat Flocelle alleen quam, geloofde dat de knaging van haar geweten haar eer Leobine had doen weg zenden, dan d'oorzaak, die zyn Wijf hem daar af verhaalde. Hy een nagt, met alle liefkozing, en betuiging van jonst, die een verliefde Gemaal aan zyn Gemalin bewyzen kan, versleten hebbende, veranderde 's morgens heel van toon. Want hy, in d'een hand Vergift, en in d'andere een Pook hebbende, deê haar een lang verwijt van de jonsten, die hy haar gedaan, en van de liefde, die hy haar getoont had. Hy verweet haar ook haar ondankbaarheit en Echtschendery, die hy door de getuigenis van zyn eigen oogen, zo hy zei, zeker wist.

Hy geboot dieshalven deze betraande Vrouw, zonder naar haar verontschuldiging te luisteren, vaardig d'een of d'ander slag van dood, die van 't Staal, of die van 't Vergift te kiezen. Zy vergeefs gebeden, geschreit, gezugt, geklaagt, en haar onschult betuigt hebbende, was, vermits zy een afkeer van 't bloet en Staal had, eindelijk genootzaakt 't Vergift in te drinken, dat zo vaardig werkte, dat zy, zo haast zy 't ingenomen had, half dood was. Deze vergifting, in 't Land geschiet, bleef verhoolen; en zy wiert begraven eermen haar overlijden wist. Gordianus, zig heel bedroeft veinzende, zei over al, dat zy een haastige dood gestorven was, in voegen dat 'er niemant naar vernam.

Hy dwingt haar Vergift in te drinken.

Deze wrede Vrouwen-beul, was nog in zyn wraak niet vernoegt; vermits Leobine, 't ander voorwerp daar af, nog leefde. Hy trok om zyn wraak te vernoegen, naar Milanen, daar hy in de goê week quam. Daar worden in deze week, voornamelijk op de witte Donderdag, groote Omgangen, van de genen, die zig zelfs slaan, deur heel Italien gedaan. Hy wist het huis Leobine, vernam wat Omgang door deze straat quam, en voegde zig, met een Zak, op d'avont, by de boete doenders, die met de zwarte Zakken gekleet waren. Hy voor Leobines huis zijnde, veinsde qualijk te worden, en in onmagt te vallen. Hy bleef daar, en liet d'Omgang voor by trekken. Men klopte om wat Edik te hebben, aan de deur. Hy wiert daar als Vriend, van de Moeder en Dochter ontfangen, en bemerkte, in zyn geveinsde bezwymeling, dat 'er niemant dan de Moeder, een Dienstmeit, een jong Kind, en Leobine, in huis was. Hy zont hen allé, om verscheide boodschappen te doen, en doode deze vier in 't weêrkeeren, d'een na d'ander, uit vrees van door een van hen beschuldigt te worden. Hy ging, met zyn Zak aan, weêr uit 'et huis, en voegde zig, met d'anderen in de Kerk. Leobines twee Broeders, die volwassen waren, d'Omgangen gezien hebbende, quamen weêr t'huis, daar zy al deze vermoordên vonden, daar af zy de heele buurt in rep en roer stelden. Gordianus ging 's anderen daags koels moets weêr van daar, gants geen vermoeden van zyn doodslagen latende, die niet dan veel jaren daar na, door zyn eige bekentenis, in zyn uitterste, ontdekt wierden. Maar hoe stierf hy? van zo veel schrikkelijke razeryen gedreven, dat hy alreê in de Hel, en van de booze geest gepijnigt scheen, die hem dwong zyn gruwelen aan den dag te brengen. Crescentius horende dat zyn beroemen deze raserny in Gordianus geest veroorzaakt had, betuigde dat hy nooit gemeenschap met Flocelle had gehad, die hy voor een rotz van stantvastigheit, en voor een perel van eerbaarheit af kondigde. Hy verklaarde Leobine ook eerbaar, schoon zy 't gestrook eenig behagen had.

Zyn verdere moord aan Leobine en andere begaan.

Zyn straf daar over.

FLO-

FLORIDAN EN LYDIE.

Een zee van rampen ſchikt de kuiſche Lydie,
Alom gedraiboomt door 't geval, getrapt, getreden,
En wreed ten doel geſtelt aan bittre zwarigheden
En nood, 't geen haar de draad van 't lieve leven ſne.

MEn zoude een groot verhaal konnen doen, van deze Edele en ongelukkige Juffrouw (welke den naam van Lydie gegeven wort, om haar geſlagt, om reden wille niet bekent te maken) maar beware 't zelve tot op een ander tijd, daar 't beter zal te paſſe komen.

Deze Jongvrouw dan, zijnde van een zeer Edel geſlagt uit Picardyen, wiert om haar zonderlinge ſchoonheit en uitmuntende gaven, ten huwelijk verzogt, van Floridan, een jong, groot en rijk Heer, dewelke, na dat hy haar een tijd lang met een ongemeene en zeer getrouwe liefde had vervolgt, ten laatſten buiten weten van zyn Vader, en hare Vrienden in Auvergne, op een Kaſteel van zyn Vader, door een Prieſter, in tegenwoordigheit van zyn Gouverneur la Garde, en zyn Kamerling Trouwde. Lydie door Floridan ten huwelijk verzocht. Zy Trouwen.

Dit Edele paar, dus getrouwt zijnde, genooten na wenſch hare begeerten. Zy hadden beide maar een hert en ziele. Zy waren altijd by malkanderen, ende d'een konde van d'ander niet wezen zonder groot hertzeer. Floridan was evenwel gehouden zomtijts een reis te doen na zyn Vader, maar dat deê hy immers zo weinig als hy kon. Ten einde van 't jaar baarde Lydie van dit heimelijk huwelijk een Soon, die wy Luce zullen noemen. Tot hier toe was d'arme Lydie gelukkig, en genoot met vreugde en vermaak, de zoetigheit van een gewenſcht huwelijk. De Hemel, dewelke voor hen was geweeſt zo kalm en ſtil, en was nu voort aan voor hun maar een Tempeeſt van zwarigheit en ongeluk. d'Oorzaak was zodanig: Floridan verſtaan hebbende, dat'er een groote Velt-togt voor handen was, en gedenkende, van wat Stam hy in Vrankrijk was, ende den roem die zyn Voor-vaders hadden behaalt, beſloot voor een tijd de Myrthen te verlaten voor den Laurier. Dit voornemen, en nog meer 't vertrek van Floridan, baarde een groote droefheit in 't herte van Lydie. Dog de welgegronde redenen, en de goede hoop die hy haar gaf, van haaſt weer te komen, ſtilde eenigzins haar bedroefde ziele. Oorzaak van Lydies rampen.

Aldus vertrok Floridan, en liet het Kaſteel daar zy hen op onthielden, tot laſt van zyn Gouverneur, hem biddende, zo zorgvuldig te zyn voor zyn Gemalinne, als voor zyn eigen Perſoon, hem belovende 't zelve te beloonen, als ook voor zyn andere dieniten. La Garde beloofde hem alle hulpe en getrouwigheit in deze zaak, ja zelfs zyn leven te wagen zo 't noodig ware. Dog de verrader, achte weinig op zyn belofte, als hier na zal blijken. Want zo haaſt en was zyn Meeſter niet vertrokken, of hy ging zyn Vader bezoeken, om te hooren wat men zeide, en of hy niets en had verſtaan van dit huwelijk. Cleon (dit is de naam van Floridans Vader) was zulx onbekent, dog had in 't rouw gehoort dat zyn Soon een Jongvrouw onderhielt in Auvergne, in 't Kaſteel daar wy alreê

van geſproken hebben. Dit quelde hem zeer, hy had wel willen zyn liefde beletten, en d'oorzaak desſelfs uit dees plaats verdryven, zo hy zulx had konnen doen, maar dezelve was zo ſterk en wel bewaart, dat'er niemant in en mogte zonder verlof van den Gouverneur. Ten anderen was hy bevreeſt zyn Soon, dewelke d'eenige was van zijnen huize; en die hy als zyn eigen leven beminde, eenig ongemak aan te doen. Zo haaſt, als hy den Gouverneur zag, begon hy zig te beklagen, en hem dapper te beriſpen, en over den hekel te halen, van wegen de kleine zorge en groote onachtzaamheit, die hy betoont hadde, omtrent zijnen Soone. La Garde, willende zig ontſchuldigen over dit verwijt, viel de Vader in zyn redenen, en brak dezelve met deze woorden: *Myn Sone is dan getrout, zonder myn wille, en dat met een ſlegte Dogter van lagen ſtate: is dit d'alliantie die ik hoopte te maken tot vergrootinge van onzen huize? ach! la Garde had gy my gewaarſchouwd, zo had ik behoorlijke middelen daar toe mogen gebruiken.* Zyn Vaders ongenoegen over het huwelijk aan den Gouverneur betoont.

Zo ik zulx had gedaan, antwoorde la Garde, *het zou my't leven gekoſt hebben, dog zo gy my wilt geloven, ende beloonen voor myn arbeit* (zeide dezen verrader) *ik weet een middel, om deze Vrouw van daar te trekken, en haar te verzenden in zulken plaatze, dat gy nooit meer van haar zult horen. Indien gy zulx doet* (zeide Cleon) *ik zal u zo treffelijk beloonen dat gy oorzaak zult hebben't overige van u leven zig te vernoegen.* Met dit voornemen vertrekt dezen ontrouwen ſchelm uit des Vaders huis, om weêr in Auvergne te keeren, onderweeg zijnde, bedagt hy, d'alderſnootſte verraderie, daar men ooit van gehoort heeft. Eer hy quam in't Kaſteel daar Lydie haar onthielt, kleede hy zig in't zwart, en ging met dat Vrouwgewaat, by de Meeſtereſſe van Floridan, geheel droevig, en met tranen in d'oogen, als een rechte Baziliskus. Zeggende: *helaas! Mevrouwe, wat een groot verlies is u en my overgekomen. Gy hebt zodanigen Man verlooren, wiens weêrga onmogelijk is ooit weêr te krijgen, en ik den beſten Meeſter van de werelt. Wy hebben beide wel oorzaak om te weenen en te klagen. Al onze hoop is dood met Floridan, dewelke in een Slag is omgekomen.* Liſt des Governeurs om haar te bedriegen.

De bedroefde Lydie, deze droevige tijdinge hoorende, viel in onmagt ter aarde neêr. Haar Kamenier en la Garde deden alle hulp, die ſy konden, om haar weêr tot zig zelf te doen komen, ende haar te vertrooſten. Daar na, weêr tot zig zelfs gekomen zijnde, ſprak deze ongelukkige, zo deerlijke en droevige woorden, datze magtig genoeg waren, om de hartſte Steenrotzen tot medelijden te bewegen; *Ach! valſche Fortuine* (zeide zy) *hebt gy my daarom verheven op zo hoogen throon van eere om my weder zo ſchielijk te doen daelen? tot wien zal ik helaas! nu voortaan myn toevlugt nemen, nadien ik verlooren hebbe, den voorſtander van myn geluk ende leven! ik heb myn Vrienden verlaten, dewelke nu met my zouden ſpotten, indien ik weêr by haar quame, ende om Floridan te volgen, heb ik my in den haat geſteld van alle myn Magen. Zo ik by zyn Vader ga, zal hy my, voor een Hoere ſchelden, en in plaats van my te handelen als zyn ſchoon Dochter, zal hy my doen ſtraffen, als een misdadige.*

Dit gezegt hebbende, bezweekze wederom. Ondertuſſchen liet la Garde haar brengen in haar kamer, ende te Bedde leggen, alwaar zy jammerlijk weende, ſchreide, ende haar zelven quelde, en gedurig de dood aan riep om haar droevig leven te eindigen. Dus jammerende over haar droevig ongeluk, quam la Garde, haar wederom bezoeken, en ſprak als een ſnoode verrader tot haar aldus: *Gy weet (Mevrouwe) dat de dingen, dewelke door de dood worden weg genomen, nooit weder en keeren in de wereld. Het is geen tijd meer, dat wy ons zelfs quellen, en onze herten verteeren door zugten en klagten, maar ordre ſtellen in onze*

zaken:

zaken: Gy zyt ontbloot van alle hulp, gelijk ik van mijn Meester. Men zal u nimmermeer aannemen voor zyn Vrouw, en dien volgens, en zullen uwe Vrienden, nog de zijne, u nooit handelen na uw staat en verdienste. Derhalven zo gy u ooren wilt neigen na een zaligen en goeden raad, die ik u geven zal, zo zult gy voortaan mogen leven, is't niet in zo grooten staat ende hoogheit, ten minsten in een vredelijke conditie. Ik achte zo groot uwe volmaaktheden, dat by aldien gy my wilt ontfangen voor uwen Bruidegom, ik zal tragten u niet alleen te bewijzen alle behoorlijke pligten als een Man betaamt, maar ook als u Dienaar: te meer, als ik overdenke, dat gy zyt de Vrouwe geweest van mijn Meester. Indien gy over weegt den staat daar in gy zyt vervallen, en mijn gelegentheit, zo zal u mijn aanbiedinge niet zo nadeelig dunken, als gy in't eerst hebt kunnen denken. Ik ben een Edelman van goeden huize, dewelke nog in Poictou twee duizent ponden Renten hebbe. By aldien wy bedwongen worden uit deze plaatze te vertrekken, zo zullen wy ons leven voort deur brengen met zo veel vermogen, als wy nu ongeneugten hebben.

Lydie, hoorende deze redenen, en wist niet wat zy zoude antwoorden, zo zeer vont zy haar bezwaart. Ten eersten stelde zy haar voor oogen, d'eere, die haar geschiet was, door het Trouwen van zo grooten Heere, van wien zy een Soon hadde, dewelke, na de Goddelijke en menschelijke wetten in't toekomende zoude moeten bezitten 't zeventig of tagtig duizent ponden Renten 's jaars: De dood nu, zo versch en onlangs geleden van Floridan, ende het verwijt datmen haar zou mogen doen, datze hem te weinig bemint hadde, indien zy zo haast bewilligde tot deze nieuwe liefde. Ten anderen, over woog zy haar tegenwoordige ellende, de kleine hulp die zy zou genieten van de gene die haar bestonden, en't onvermogen dat zy hadde om haar huwelijk te doen authoriseren. Deze leste consideratien, vermengt, met te schijnen datze nog ellendiger zou worden, dan zy nu was, hadden zo veel kragts op deze zwakke en ongelukkige Vrouwe, datze beweegt wiert het verzoek van la Garde toe te staan. Dewelke, een Pastoor van't naaste Dorp deê komen, en Trouwde alzo (in tegenwoordigheit van een van't huisgezin op den welken hy hem zeer verliet) deze ligt gelovige Lydie. Na dat hy nu eenigen tijd zyn vervloekte wellust met deze onnozele gepleegt had, zo zeide hy tot haar, dat hy verstaan had, dat de Vader van Floridan haar dreigde een Provoost te zenden, om haar Persoon in Hegtenis te nemen, zeggende, dat zy by zig hadde verscheide Baggen ende Juweelen, toekomende zyn overleden Soone, dat hy derhalven goet vont, om dit gevaar t'ontgaan, zig van daar te begeven, en haar beide t'onthouden in Poictou op een huis, dat hy daar hadde, alwaar zy haar leven zoude mogen deur brengen zonder eenige onrust. Lydie stelde zig hier meê te vreden, en wat hy wilde, wilde zy ook, en stelde haar geheel onder zyn magt, en gehoorzaamheit. Zy besloten dan haar vertrek, ende namen mede het kostelijkste dat Lydie hadde, ende reisden zo lang tot dat zy quamen in Poictou in een huis daar zig d'outste Broeder van la Garde op onthielt. Na dat zy daar een tijd lang hadden geweest, zo zeide den verrader tegen Lydie, dat hy een reize wilde doen na den Vader van Floridan, om van hem te eischen ende t'ontfangen de reste van zyn Gagie, ende om te tragten nog daar-en-boven te genieten eenig behoorlijk loon voor de lange diensten in't Gouvernement zijns Soons. Hy verzekerde haar wel haast weder te komen, om met malkanderen voortaan in alle vreugde te leven, en in haar tegenwoordigheit recommandeerde hy haar aan zyn Broeder en schoon Zuster, hem biddende zyn Gemalin het beste onthaal te doen, dat hen mogelijk was. Daar na belaste hy zyn Broeder in haar afwezen, dat hy, zes of acht dagen

Die hem gelukt.

na

na zyn vertrek, haar zonder eenige genade, ofte eenigzins te hooren ſpreken, zoude uit den huize dryven.

La Garde dan, vertrok, en quam in korten tijd in 't huis van Cleon, zo haaſt als hy hem zag, verhaalde hy hem de ſchoone trek die hy Lydie geſpeelt had, en de middel om haar weg te helpen. De Vader van Floridan op 't hoogſte daar in verblijt, omhelsde hem menigmaal, en gaf hem zulken belooninge als hy begeerde. Ondertuſſchen, d'arme Lydie, niet eens denkende, op al deze verraderien, en had nog naulix acht dagen in 't huis van den Broeder van la Garde geweeſt, of dezen wreedaart, ging des middernagts in haar kamer daarze lag en ſliep, wekte haar op, en geheel den verbaasden makende, zeide tot haar, dat een Provooſt van wegen de Juſtitie in 't naaſte Dorp was gekomen, om haar in 't begin van den dag gevangen te nemen, volgens zeker commiſſie die hy hadde, ten verzoeke van Floridans Vader, dat'et hem een groot hertzeer zou zyn, haar alzo te zien gevangen leiden, derhalven rade hy haar, terſtont op te ſtaan, en zig weg te helpen. Deze ellendige, zeer verbaaſt zijnde, antwoorde; dat'er voor haar geen gelegentheit was om te vertrekken, op zo onbequamen tijd, zonder te weten, werwaarts zy zoude gaan, zonder hulp of gezelſchap, waar op d'ander antwoorde, dat'et de noot vereiſchte, en nu geen tijd was om lang te praten, door dien (voegde hy'er by) dat den Provooſt miſſchien al in 't Veld is. D'ongelukkige Lydie, 't zy dat'et haar lief of leet was, wiert alzo gedwongen uit den huize te vertrekken, met een ſlaap-lijf aan, en een Muts op 't hooft, arm gewaat, voor zo een Edele Vrouw. De vreeze, diemen haar had aangedaan, dede haar lopen in een Boſch niet verre van daar, alwaar zy voorts den geheelen nacht al weenende door ging treden, zonder weg of ſtreek te houden. De ſtruiken en doornen hielden haar dikwils ſtil ſtaan, door dien haar ſchoone Hair-tuyten daar in verwarden, waar van zy merk-tekenen liet op verſcheide plaatzen, even wel zy en vraagde daar niet na, denkende dat zy wel haaſt zoude ſterven, 't zy van honger, of dat eenig wreet Beeſt haar zou verſlinden. Dus bragt deze ellendige, van vreeze en wanhoop gedreven, dien nagt deur, en by na den geheelen volgenden dag, zonder eenig huis of levendig menſche gewaar te worden, dan op den avont, hoorende 't geblaf van eenige honden, zo ging zy derwaarts, ende quam by een ſchuur, waar omtrent een oude Vrouw was, die een hoop Schapen verzamelde, dewelke zy bad om een dronk Water, zo zy 't hadde. Deze goede Vrouw, ziende datze geheel ongezien, bekrabt en bebloet was, kreeg meê-lijden met haar, en bragtze in haar hutte, alwaar zy haar voorſtelde, 't geen zy hadde. Lydie had nog een goude Bagge, dewelke zy d'oude Vrouw gaf tot vergeldinge van haar goet onthaal, ende kleede haar met een oude leelijke Rok, die d'oude Vrouw en haar Man haar gaf voor haar ſlaap-lijf. Dus gekleet als een arme Bedelares, gingze van Kaſteel tot Kaſteel, ende van Dorp tot Dorp, biddende Aelmoeſſen.

Andere rampen van Lydie.

Vervalt tot bittere armoede.

Elk kan ligt bedenken, wat droefheit zy in haar herte gevoelt heeft, haar ziende in zo ellendigen ſtaat, daarze nog onlangs zo hoog verheven, geacht, en geëert was geweeſt. Indien, de vreeze van haar ziele te verliezen, haar niet weder houden hadde, zy zou haar zelfs duizent maal de dood met haar eigen handen aangedaan hebben.

Alwaar 't dat la Garde van een Tyger was voortgebragt geweeſt, ik gelove nogtans, dat hy zou beweegt geworden hebben, als hy haar in zodanigen ſtaat had gezien. Deze ongelukkige, na veel reizens ende keerens, altijd meenende, datze vervolgt wiert, quam eindelijk tot la Val, in 't Land van Mayne. Ging

in

in de Stad, ende als andere Bedelaars, bleef voor de Poort van 't Kasteel staan, biddende om een Aelmoes. Mevrouw van la Val, zeer goet arms zijnde, en komende van de wandelinge, wiert van deze Bedelaresse om een Aelmoes gebeden. Dog horende, dat haar spraak anders was, als die van haar Land, vraagde deze deugdelijke Mevrouw haar, uit wat Gewest zy was. D'ander antwoorde, datze een arme Vrouw was, geboren in Pycardien, en komende van een Bedevaart, haar Man op de weg verloren hadde. Ende datze om 't leven te behouden, gedwongen was te bedelen. Mevrouwe van la Val, haar naarder aangezien hebbende, ende bemerkende, dat in haar iets uitmunte boven andere, hoewel haar aanzigt heel mismaakt was, vraagde haar, of zy haar wilde dienen, om de Schotelen te wasschen van haren huize. Lydie was te vreden, ende trad terstont in deze slegte dienst. Eenigen tijd in dezen slegten staat versleten hebbende, wiert een oud Dienaar, die opzigt op 't Zilver-werk hadde, op haar verlieft. Hy was een Weduwenaar, en vry rijk, en sprak dikwils van huwelijk met Lydie, dewelke haar ontschuldigde op haar armoede: Dog d'oude Man vertoonde haar in tegendeel dat hy goets genoeg hadde voor hun beide. In 't kort, zy op hoop van eenige stilstant te hebben in haar ongelukken, en 't overige van haar leven met wat rust deur te brengen, stont zyn verzoek eindelijk toe, mits dat Mevrouw haar Meestereesse daar in zoude bewilligen. Onzen Minnaar heel verheugt over deze blyde antwoort van Lydie, ging by Mevrouw van la Val, verzogt, en kreeg wel haast verlof, voor zyn getrouwe diensten, Lydie te mogen Trouwen. De Bruiloft wiert gehouden, en Lydie was nu getrouwt met drie verscheiden Perzonen, alle in 't leven zijnde, hoe wel zy niet en wiste, dat Floridan nog in 't leven was. Eenige dagen verliepen, gedurende dewelke Lydie, door de vreeze van in de handen van Floridans Vader te vallen, hadden haar alle andere gedagten benomen; Maar nu begon zy by zig zelfs te denken, en haar voor oogen te stellen, d'eere, die haar geschiet was, wezende de Bruit van zo grooten Heere: de misslag dieze begaan hadde, met zo ligtelijk la Garde te Trouwen, dewelke door eenig vals wijs maken, haar misschien mogte verraden hebben, ende daar-en-boven dit laatste huwelijk, een van zo slegten staat tot een Man te nemen. Zy gevoelde zo grooten droefheit met het overdenken van haar voorgaande zwarigheit, en met haar tegenwoordige ellendige staat, datze by na alle lust tot eten en drinken verloor. Zy, nam allengskens af, gelijk een bloeme, die door de hitte der Zon verdort, zonder eenige kragt t'ontfangen. Haar oude Man, die haar meer beminde dan zig zelfs, was hier over gants verslagen, en ook meê niet weinig deelagtig in haar zwarigheit. Hy deê zyn uitterste best om haar in alle manieren hulp en dienst te toonen, dog te vergeefs, want zy wiert eindelijk zo heftig met ziekte overvallen, dat de Genees-meesters van haar leven wanhoopten. Dog voor haar sterven, na datze haar zonden had gebiegt, en 't Sacrament ontfangen, zo badze haar Man, Mevrouw van la Val te bidden, datze haar mogt een geheim ontdekken, welk haar op 't herte lag, eer datze haar geest zoude geven. De goede Man, 't verzoek van zyn Vrouw, zyn Meestereesse voorgestelt hebbende, ging dezelve terstont na de kamer, daar Lydie lag, en vraagde haar of zy iets van doen hadde, haar verzekerende, dat'er niets voor haar gesloten zou zyn, wat in haar huis was. De kranke bedankte haar van de beleeftheit, en bad God, dat hy 't haar wilde vergelden. Daar na deê zy uit de kamer vertrekken, alle die'er binnen waren, behalven Mevrouw, en en haar Man, en openbaarde toen aan dezelve, wie zy was, van wat geslagt, en Ouders. Daar na verhaalde zy, hoe Floridan op haar was verlieft geworden,

Hertrout.

Vervalt door droefheit in een zwaare ziekte.

Zy openbaart stervende wie zy is.

hoe dat hy haar in Auvergne had gevoert, en aldaar getrouwt; en voorders, hoe dat hy van haar was geſcheiden om den Oorlog te volgen, de tijdinge van zyn dood haar gebragt zijnde van la Garde: haar tweede huwelijk met den zelven: de wreetheit zijns Broeders, en ten laatſten, op wat wijze zy was gekomen tot la Val, vreezende de gramſchap van Floridans Vader.

Mevrouwe van la Val, dit alles gehoort hebbende, weende door meê-lijden, dat zy hadde met deze ellendige, dewelke zo veel zwarigheden hadde uitgeſtaan. Zy deê haar beſt, om haar weder moet te doen ſcheppen, ende ontboot d'alder-ervarenſte Genees-meeſters van den Lande, om haar te genezen; maar 't was te laat: God, de Hemelſche Genees-meeſter, genas haar van alle droefheit en zwarigheit, en gaf haar een plaatze, dewelke bevryt is van alle verdriet. Mevrouw van la Val beklaagde haar zeer, dog inzonderheit, d'oude Man, die om haar dood, met zulken droefheit bevangen wiert, dat hy haar kort daar na volgde. Ondertuſſchen dat deze dingen alzo gebeurden, als wy verhaalt hebben, zo quam Floridan wederom uit de Krijg, geheel bedekt met Palmen ende Laurieren, dewelke wel haaſt zullen veranderen in diſtelen en doornen, Hy meende op zyn Kaſteel te vinden zyn lieve Vriendinne, maar daar was niemant anders dan la Garde, en eenige van 't huisgezin. Den Verrader betoonende een goet gelaat, liep zyn Meeſter te gemoet, om hem welkom te heeten, geheel droevig zijnde in den ſchijn. Floridan, vraagde hem terſtont, hoe dat'et met zyn Vrouw en Soon was: d'ander antwoorde, dat zyn Soon gezont was: maar dat de Dood die alle dingen vernielt, zyn Gemalinne in het Graf had geleit. Floridan dit horende, bleef ongevoelig van droefheit: daar na ſtorte hy uit een vloet van tranen, met duizent erbarmelijke klagten. Een weinig bedaart zijnde, deê d'Uitvaart houden over zyn Vrouwe, en God bidden voor haar ziele, droeg een rouw-kleed, desgelijx alle zyn Dienaars.

Sterft.

Floridans droefheit over haar.

La Garde, en bleef niet lang by zyn Meeſter, maar nam terſtont oorlof, onder dekzel, dat hy zig voortaan wilde ſtil houden, en moede was het Hof te volgen. Floridan gaf hem een eerlijke vergeldinge, in plaats dat hy had verdient een wreede ſtraffe. Dog Floridan, naderhand gewaar wordende de verraderie van la Garde, 't rampzalig leven, en droevige dood van zyn beminde Lydie, nam 't zelve zo zeer ter herten, dat hy eindelijk van hertzeer en quellinge den geeſt gaf. Insgelijx ook zyn Vader hebbende verſtaan 't overlijden van zyn Soon, en overdenkende de foute die hy begaan hadde, wiert daar over zo bedroeft, dat hy zyn Soon in weinig dagen volgde.

En ſterft van hartzeer.

Belangende den ſnooden Verrader la Garde, oorzaak van alle deze ellenden, ſtierf van wanhoop, en bittere quellinge in zyn gemoet, om dat hy zyn eigen Heer en Meeſter verraden, zyn Bedde geſchent, zo groote wreedheit gepleegt, en d'eenige oorzaak was van zo veel ongeluk en verdriet. Aangaande Luke, is daar na een treffelijk Man geworden, en van den Koning Biſſchop van Tharbes gemaakt, nog geen twintig jaren oud zijnde.

De verrader ſneuvelt door wanhoop.

MAG-

MAGDALENA VAN JAPON,

En haar Broeder

JACOBUS.

Godvruchte Magdalene, uit Chriſten bloed geſprooten,
Belacht het woeden der Iaponners om haar Godt
En deelt met haren Broer in een rampzalig lot,
Waar voor zy heeft de kroon des Marteldoms genooten.

IN den jare 1613. wierden in Japon, in 't Koningrijk van Arima, acht Perſonen door de Heidenen, om 't Chriſtelijk geloof, omgebragt. Onder welke, voornamentlijk uitmunten om haar groote ſtantvaſtigheit, een jonge Dogter, Magdalena geheten, die nevens haar Vader en Moeder, Leo en Martha geheten, als mede haar Broeder Jacobus, ten viere opgeoffert wierden. Groote blijſchap was daar onder de Chriſtenen (die boven de twintig duizent aldaar vergadert waren) den Martelaren alle geluk toe wenſchende, en met den name van Martelaren vereerende. 't Welk zy nogtans weigerden, meer begeerende, dat men voor hen bidden zoude, zulk eenen name, (zo zy zeiden) onweerdig zijnde: Jacobus, zijnde nog maar een Kind, riep voor al: *Wacht wat, wacht wat, ik zie de kroone, maar ik en hebbe die nog niet.* Ter plaats gekomen zijnde, daarmenze levendig verbranden zoude, hebben zy elk hun Staak, daar zy aangebonden zouden worden, zeer minnelijk omhelſt en gekuſt. Veel meenden uit mede lijden: Maar Jacobus riep: *wat weend gy lieden?* houd op van weenen, ende zyt blijde, zo gy ziet dat ik ben. Ondertuſſchen bindmenze aan de Staken, men ontſteekt het vuur, het vuur verbrant de Koorden haaſt, ende worden los; maar die met de liefde Gods gebonden waren, en ontlopen het vuur niet. Het onnozele Lam Jacobus, loopt naar zyn Moeder, alwaar het Jeſum ende Mariam driemaal aangeroepen hebbende, in den ſchoot van zyn Moeder den geeſt gaf.

Moord der Chriſtenen in Japon.

Moedigheit van Jacobus.

Aanziet nu de kloeke mannelijke Maagt Magdalena aan. Zy van gelijken los van de banden, heeft een ſtuk beſtaan, dat weerdig is, datmen 't tot een gedagteniſſe voor de nakomelingen niet en verzwyge. Tegen de ſchrik der natuure, van haar jongheit, van haar teere Vrouwelijke aart, verwintſter van alle deze, heeft met beide hare handen brandende Kolen, met groote eerbiedinge, haar zelven koelsmoets op het hooft geleit, ende als een blinkende goude Krans daar meê becingelt; ende zo allengskens neder-zinkende, al zoetjes haar geeſt gegeven.

En Magdalena.

CEBATA,

Princesse van Iberien.

Cebata, door den Pers gevangen en geplaagt,
Wil om 't genot van 't licht haar Godsdienst niet verzaken,
Des moet zy zijne wrange en bittere moord-kelk smaaken,
En krijgt de Martel-kroon, die haare ziel behaagt.

Wreedheit des Konings van Perzen.

DE Koning van Perzen een wreet Tyran en Viand van den Christelijken Godsdienst, om den Godvrugtigen Prince Teimurazi en andere rechtgevoelige Iberiers d'Oorlog aan te doen, is in den jare 1614. naar de Stad Cachet in Iberien, met een groot en magtig Leger opgetrokken, met geen ander voornemen, dan om zig zelfs, van de gantsche Provintie meester te maken. Tot dien einde heeft hy eenige Steden en Vlekken verbrant, zommige tot de gront toe gesslegt: heeft ook veel menschen, en onder andere veel stok-oude Vrouwen ende onnozele kinderen, met de scherpte des Zweerts omgebragt, en eindelijk de meeste rest met een grooten buit gevankelijk weg gevoert. Onder deze gevangenen is ook geweest Cebata des Princen Moeder, die hy in een Stad Cremen genaamt, gevangen heeft. Hier meê opgebroken zijnde, is de Koning wederom na Perzen gekeert, niet alleen mede nemende alle d'inwoonderen des Lands, maar ook nevens dien alderhande kostelijkheden van Goud en Zilver.

Cebata werd gevangen genomen.

De Koning, gelijk verhaalt wort, in zyn Rijk weder gekomen zijnde, heeft zig zelfs tot ledigheit ende stilte begeven, ende acht geheele dagen gerust, en laten uitroepen, datmen niemant van de gevangenen, dan alleen de Vrouwen zoude verkopen: Als de acht dagen om waren, is de Koning gaan zitten op zijnen Throon, ende heeft belast alle de gevangenen voor hem te brengen, van dewelke hy voor de hand ende terstont meer dan hondert, al t'zamen Magistraats Personen, en de voornaamste hoofden des Volx in Iberia geweest zijnde, op een uur heeft doen onthalzen; andere heeft hy, of tot belijdenis van zyn Heidensche superstitien gedwongen en getrokken; of die weigerig waren, aan zyn Volk tot slaven overgegeven. Daar na heeft hy ook Cebata des Princen Moeder voor hem ontboden, en dezelve aldus aangesproken: *O mijn lieve Cebata, het is zo, dat ik uwen hoogen Ouderdom niet dan met sonderlinge goedgunstigheit respecteere, ende ook in alle manieren in de plaatze van mijn Moeder groot achte ende eere: ja eindelijk ben gesolveert, u de overige dagen uwes levens in goede vreede ende ruste te vergunnen, in sodanigen staat en qualiteit als Princen Moeders behooren te genieten, en gy voornamentlijk, welke niet alleen uwe gryze hairen versieren, maar die ook door uwe verre ziende wijsheit en voorzigtigheit boven alle andere Vrouwen, glinstert ende uitmunt: Alleen is hier toe dit mijn begeeren van u, dat gy my in een zaak believen wilt, dat gy verzakende uwe Vaderlandsche Religie (want het, gelijk gy zelfs ligt verstaat, een schandelijke zake is, hem als uwen God aante bidden, die een zo gewreldigen, ende vervloekten dood des kruices gestorven is) onze gewoonlijke Godsdienst, zijnde de alderheiligste en waarachtigste*

'sKonings aanspraak aan haar.

wijze

wijze om God te dienen, aanneemt: zo ik dit alleen van u verwerve, en zult gy niet alleen het tegenwoordige ligt worder genieten, maar zal u ook met de hoogste eere bekleeden, ende onder mijn liefste Vrienden d'eerste plaatze laten betreden.

Naar dat de Koning alle deze woorden, en nog veel meer andere had uitgesproken, en heeft deze Princesse geenzins na alle zijne smeekingen ende schoone woorden geluistert, maar met een groote welsprekentheit tegens dien alleen disputerende ende weder leggende, is eindelijk tegens hare superstitien uitgevaren, eensdeels tegens den Koning zelve, die zy eindelijk aldus heeft geantwoort: *Wat verzoekt gy my dus gy alderschoodsten booswigt? waarom tragt gy my door beloften, van een hand vol, al te haast verdwijnende levens, van de regte eeuwigheit te beroven? want wat dagen ende tijd des levens zoude ik dog mogen verhopen, die tot zo hooge jaren gekomen ben? ende of ik al schoon vertrouwen wilde ende mogte, dat ik lang-leviger zoude wezen, dan alle andere menschen, zoud gy my ô ydel menschen raden, dat ik deze vlugtende schaduwe mijns levens, meerder zoude achten, als dat zalige ende eeuwige leven, dat nimmermeer verout, en sterft? of meend gy ook, dat ik zo uitzinnig ende zonder alle reden ben, dat ik mijn eigen zaligheit zoude geven, voor u beloofde ydele eere, welkers waardigheit te boven gaat alle de schatten des werelds? is u onbekend, dat al u pragt, overdaad, lekkernyen en delikatessen, by my niet een knip waard en zyn? voor al verhoede God, dat ik hem, met een eenig woord immermeer zou verlochenen, van den welken gy my verwijt, dat hy zyn eigen dood niet gestorven is; Want hy (Christus) heeft my door zyn eigen bloed van den Duivel, en van alle uwe tormenten verlost, ende door zyne verryzenisse, my het leven bereid, als aller Zaligmaker ende Almagtigen God.* Eindelijk zo verweet zy hem nog, dat hy was een Rover en onregtveerdigen Tyran, welke tegen alle Koninglijke waardigheit, op een slaafachtige wijze, haar ende den haren hadden overvallen, ende een groot deel Lands van hare Provintien verwoest.

Zy wil zyn Godsdienst niet aannemen.

Haar antwoord op zyn reden.

Haar verwijt aan hem.

Als Cebata, deze woorden, ende diergelijke meer voor de ooren des Konings hadde uitgesproken, vergrimden zijnen toorn uit'er maten zeer, en pogende haar goede volstandigheit vorders door scherpe dreigementen te verzwakken, heeft haar daar-en-tegen, als zijnde waarlijk getimmert op dien vasten ende onverbreekelijken gront-steen Jesu Christo, nog meer in alles versterkt ende bevestigt: Derhalven heeft de Koning belast, naar uitspraak van de Sententie, datmen haar levendig in een Ketel zieden zoude; tot de welke, zy Martelaresse met zulken bly gelaat heeft gespoet, als of het haar Bruits slaap-kamer geweest waar. Overzulx van den Scherprechter in den Ketel geworpen ende gezoden zijnde, heeft haar geest en ziele Gode opgegeven, ende de kroone des Martelaarschap ontfangen. Na de Executie van deze Sententie, wiert haar Lighaam op de straat weg geworpen: Dog daarna van Moachla, gewezene Dienstmaagt van de zalige Cebata, opgenomen, in een Kiste geleit, en alzo bewaart en verborgen gehouden; tot'er tijd toe, dat'er Vrede wiert gemaakt tusschen Teimurazes, Sone van Cebata, en den Koning van Perzen, aan wien zy toen 't zelve Lighaam overleverde, welken Prince zyn Moeders doode Lighaam in Iberia bragt, en aldaar in den Tempel van St. Joris Alebardalis dede zetten.

Hy veroordeelt haar in een Ketel levendig te zieden.

't Geen uitgevoert werd.

ANNA DE LIBA,

Gemalinne van

ANTHONELLI GROTTI

Van SCIO.

Klockmoedige Anna wil haar Godsdienſt niet verzaken,
Maar treed met heldenmoed de wreedheit in't gezicht,
Die haar onmenſchelijk berooft van 't lieve licht,
Om eens het zoet der kroone, om hoog bereid, te ſmaken.

Gedenkwaardige kloekmoedigheit van Anna.

SEer gedenkweerdig is ook de groote kloekmoedige dood van Anna de Liba, Gemalinne van Anthonelli Grotti van Schio, uit het Vincentiner gebiet, uit een oud en eerlijk geſlagt, welke om de vryheit der conſcientie voor eenige jaren uit Italien na Zonders, leggende in 't Land van Valtoline, was getrokken. Deze deugdelijke Vrouw, in de handen der bloetdorſtige Papiſten geraakt zijnde (ter zelve tijd als de ſchrikkelijke moort om de Religie in 't meeſte deel van Valtoline geſchiede) wiert eerſt van haar Vianden vriendelijk vermaant tot verlocheninge haars Geloofs, met belofte van haar Kind, zijnde twee maanden oud, en aan haar Borſten lag en zoogde, te verſchoonen, maar indien zy by haar Geloof wilde blyven, zouden zy hun beide doen ſterven: Daar op antwoorde Anna, dat zy niet uit Italien was gekomen, en aldaar alles had verlaten, om van 't Geloof dat Chriſtus in haar geplant had, af te wijken, ja liever, indien 't moogelijk was, duizent dooden wilde lijden: *en hoe*, zeide, deze uitverkoorne ziele, *zoude ik mijn Kind verſchoonen, daar mijn Hemelſchen Vader zijnen eenigen Soon niet geſpaart en heeft, maar heeft hem voor my, en alle arme zondaars overgegeven, &c.* En hier meê gaf zy hun 't Kind, zeggende: *Daar is het, God de Heere, die de Vogelen des Hemels bewaart, die zal dit, zyn Schepzel, alwaar 't in de bergen van de menſchen verlaten, wel weten te bewaren ende onderhouden:* Voort ſcheurde zy haar kleederen, en zeide: *Ziet hier is mijn Lighaam, dat kond gy dooden, maar mijn ziele, die ik in Gods handen beveele die en kond gy niet doen ſterven:* Daar op wiert zy in vier ſtukken gehouden, in 't 35ſte jaar haars Ouderdoms. Het Kint, zijnde een zeer ſchoone Dochterken, wiert verſchoont, en tot Caſtion, daar deze bloetdorſtige Vianden van geboorte waren, by een Paapſche Minne beſtelt, om gezoogt te worden.

Werd in vier ſtukken gehouden.

PAU-

PAULA BARETTE,

Een Adelijke Dochter.

Godvruchte Paula lijd om Christus lieven Naam,
Gehoont, geſcheurt, getrapt, en in 't gezicht geſpoogen,
Een deerlijk Schouſpel in haar deelgenooten oogen,
En ſterft geduldig met een onbevlekte faam.

PAula Baretta, ook van Schio uit het Vincentiner gebiet, een Dogter van 75 jaren, van een treffelijk Adelijk geſlagt, die voor 27 jaren, om in vrede haar Geloof te beleven, zig meê tot Zonders begeven had, moeſt ook in den jare 1620. om den name Chriſti lijden, want zy wiert met groote verſmaatheit door Zonders gevoert, met een Biſſchops Muts van Papier op 't hooft, werpende haar drek en vuiligheit in 't aangezigt, gevende haar kinnebak-ſlagen, en diergelijke wreetheden meer. Alsmen haar vermaande, dat zy de Maagt Maria, en andere Heiligen meer zou aanroepen, en daar op haar vertrouwen ſtellen: ſprak zy zeer kloekmoedig met een lacchende mont: *Mijn Geloof en zaligheit en is op geen Schepzel gegrond: maar ſtaat alleen op mijnen Heere Jeſum Chriſtum, daar by wil ik 't laten blijven: Ik hou Maria, voor d'allerheiligſte Maagt die'er ooit geweeſt is, en wezen zal, die ook voor alle andere Vrouwen ter werelt deze byzondere genade van God onfangen heeft, om te zyn een Moeder mijns Zaligmakers Jeſu Chriſti, en der geheele werelt: maar vermits zy den nood van een yegelijk niet en weet, wijl zy niet alwetende en is, en zelfs ook de verdienſte haars Soons van doen heeft, zo betaamd het my d'alwetende en eeuwige God alleen, en geen Schepzel, hoe hoog die ook begaaft zy, met aandagt aan te roepen.* Dit ſprakze, en leet voorts alle ſlagen en beſchimpingen met een ongelooflijke ſtantvaſtigheit en gedult, altijd zeggende: Ik lijde geerne, en zal 't gewillig doen: *ik wilt niet beter hebben, als mijn Heer en Heiland Jeſus Chriſtus, ende zyn H. Apoſtelen, en veel duizent Martelaren gehad hebben:* Dien volgens, wiert zy weg gevoert, om haar naar Milanen te verzenden: Maar zy bad, zeer ernſtelijk, datmen haar dooden zoude, om dat zy van meeninge was zo wel te Milanen als hier in haar Geloof te ſterven, dog zy mogt deze genade niet verwerven, maar wiert weg gevoert. Dingsdaags, den 18 van Hooimaant daar na, wiert in de Voltaline op de plaats van St. Gregorius een dood Lighaam van een oude Vrouw gevonden op de ſtraat leggende: welk (na zommigen gevoelen) deze oude Paula geweeſt is, van de Moordenaars aldaar gedoot zijnde.

Anna moet om Chriſtus naam lijden.

Werd vermoord.

MEVROUWE MARIA VAN PROVINS.

Het woen der geestlijkheit, een tuk op schelmsche lagen,
Berooft Maria van haar vryheit en haar staat,
Wijl zy haar Godsdienst vry van smetten noch verlaat
Noch afstaat, 't geen haar brouwt een reeks van bittre plagen.

Huwelijk van Maria.

MAria van Provins, Dochter van Jonker Levinus van Provins, in zyn leven Heer van Straten, Roy en Huize, &c. Raat van den Koning van Spanjen, en hoog Voorschepen van den Lande van Waas, &c. Is getrouwt geweest met een zeker Edelman, Nicolaas van Pietzen genaamt, Heer van Pietzen, &c. Deze Mevrouw was in haar jonge jaren, Roomsch gezint, dog naderhant begafze haar, tot wat meerder kennis gekomen zijnde, tot de Gereformeerde Godsdienst. Zy onthielde haar, na 't uitgaan van 't twaalf jarig bestant, nog een wijle tijds op haar Heerlijkheit van Straten, om aldaar uit kragt van 't zelve bestant, hare goederen te vervolgen, ter welker oorzaak zy, ook nog groote en zware Processen hadde in 't Hof van Mechelen: maar onthiel haar evenwel van alle Paapsche Afgodery, quam niet in haar Kerken, nog ter Biegt of ter Sacrament. Maar in tegendeel oeffende haar zeer neerstig in 't lezen der H. Schrift, ende andere goede Boeken, in 't zingen der Psalmen, en diergelijke Godzalige oeffeningen meer. Het welke de Roomsche geestelijkheit niet konnende verdragen, zo heeft den Bisschop van Mechelen, van Sprokkel-maant des jaars 1628. tot in den jare 1629. geduriglijk geschreven, ende op alle manieren aangehouden, datmen haar, als wezende een Ketterssche Vrouwe, gevankelijk na Gent zoude voeren, ende haar aldaar doen straffen, volgens de Placcaten der Pauzen van Romen, ende den Koning van Spanjen. Ende niet tegenstaande den Officiaal van 't geestelijk Hof daar op ten antwoort aan den Bisschop schreef, dat hy verstaan hadde, dat de voornoemde Mevrouwe van Provins, van hare Hoogheit d'Infante, Sauvegarde hadde, van ongemoeit op hare Heerlijkheit van Straten te mogen woonen; dat ook dezelve Vrouw van Provins aldaar nog was, ter oorzaak van 't vervolg harer goederen, die haar uit kragt van 't bestant toegelaten waren te vervolgen, wezende ook een stok oude Vrouw van in de tachtentig jaren; zo hebben evenwel de Bisschoppen van Gent ende Mechelen aan den voornoemden Officiaal geschreven, ende uitdrukkelijk belast, dezelve Vrouwe gevankelijk in 't geestelijk Hof tot Gent te brengen. Gelijk ook, in gevolge van dien, dezelve Mevrouwe van Provins van haar Heerlijkheit van Straten, gevankelijk na Gent gevoert, en aldaar in een strikter bewaring gezet wiert. Al waarze haar, met haar gewoonlijke ondervragingen, scherp hebben ondergaan. Ende hoe wel deze Edele Vrouwe, zeer nauw, zonder iemant te mogen spreken, gevangen zat, strenger dan haar Edel bloet, en hoogen Ouderdom wel verdragen mogt; zo en heeft zy niet te min, niemant nog gemelt, maar dat meer is, daar benevens nog verklaart, by haar Geloof te willen blijven, alwaar 't ook, datmenze daarom levendig verbranden zoude. Eindelijk, na vele quellingen ende tormenten haar aangedaan, is zy, by Vonnis van 't geestelijk

Moet wegens den Gereformeerden Godsdienst veel lijden.

Werd gevankelijk naar Gent gevoert.

En veroordeelt om levendig verbrand te werden.

lijk Hof van Gent, den 19 van Zomer-maant als een Ketterſche voor eeuwig gebannen uit het zelve Bisdom, op verbeurte van een eeuwige gevangenis, en boete van duizent guldens. Daar-en-boven wiertze gecondemneert in een breuke van vijftig ponden grooten, en voorts in de koſten en miſen van Juſtitie, naar hun taxatie. In 't voorſz. Vonnis was ook begrepen, datze moeſt verſchijnen in de Kerken-raat of geeſtelijke Raat-kamer, des Biſchdoms van Gent, ende aldaar met haar eigen handen in 't vuur werpen, en verbranden, de Gereformeerde Teſtamenten, Pſalm-boeken ende andere, die de Roomſch-gezinden by haar gevonden hadden. Volgens deze Sententie, hebben zy d'arme oude Vrouw van Provins geſleept, en getrokken in 't bywezen van honderden van menſchen, in de volle Conſiſtory van 't geeſtelijk Hof des Biſſchops van Gent, ende hebben het Pſalm-boek, ende andere Gereformeerde Boeken in haren ſchoot gebonden, ende haar alzo gebragt by een groot vuur, ende hebben daar de Boeken uit haar ſchoot geſchopt en genomen (alzo zy zulx niet doen en wilde) en voorts in 't vuur geworpen, ende tot aſſche verbrant. Waar op d'oude Mevrouw deze woorden ſprak: *Wat zal den Koning David zeggen, datmen zijne Boeken in Vlaanderen dus verbrand?* Maar de voornoemde Biſſchoppen, horende d'opſpraak van 't gemeene Volk over deze mishandelinge, te meer, om datze vry geley had van hare Hoogheit, en ook uit kragt van 't Tractaat van Trevis, hare goederen vervolgde: Zo hebben dezelve Biſſchoppen, om quanſuis te toonen, dat dit bedrijf van den Koning van Spanjen, ende niet van haar en quam, Brieven doen komen van den Koning in zijnen Rade tot Bruſſel den 27 van Slagt-maant 1629. by dewelke den Koning uitdrukkelijk beval, aan den Procureur Generaal in Vlaanderen, de voornoemde oude Vrouwe van Provins uit den Kerker van 't geeſtelijk Hof te brengen, in den Kerker van zyn Kaſteel, ende haar aldaar te ſtraffen volgens den Paus ende zijne Koninglijke Majeſteits Placcaten, &c. 't welk ook alzo geſchiet is. Ende na dat zy aldaar in den Kerker zeer nauw ende in groote ellendigheit is geweeſt, veel ſpijt ende verſmaatheit lijdende, zo heeft zy op den zevenden van Winter-maant, door aan houden der Biſſchoppen van Gent en Mechelen, nog een Sententy ontfangen, gewezen in den Raad van Vlaanderen, door dewelke zy haar leven lang gebannen wiert, uit alle de Landen van den Koning van Spanjen, ende voorts belaſt de Stad van Gent te ruimen binnen Zonne-ſchijn, 't Land van Vlaanderen binnen den derden dag, en alle zyn Majeſteits Landen, in den tijd van acht dagen, &c.

Bekomt echter een eeuwig gevangenis.

Ongelijk haar aangedaan.

Haar reden daar op.

Werd ter Lande uitgebannen.

Maar by andere Brieven in den Raat van den Koning wiert geordineert, dat, niet tegenſtaande, de voornoemde Sententy, de voorſz. gevangens zoude blijven zitten, tot dat dezelve in den Kerker zouden ſterven; op welke Ordonnantie de voornoemde Mevrouwe nog vele maanden in ſtrikte gevangenis wiert gehouden, tot dat zy eindelijk van kommer, en ongemak, en ontallijke quellingen, in zo ellendigen ſtaat geraakte (datze volgens 't aanbrengen van den gevangenhoeder, niet mogelijk en was langer te leven: Waar op den Raat, vreezende d'opſpraak van 't Volk, ende om andere redenen, d'oude zieke en uit gemartelde Vrouwe op eenen ſtoel hebben uit den Kerker doen dragen, ende op een boeren Wagen, in tegenwoordigheit van een groot getal menſchen, doen voeren na Yzendijk, met uitdrukkelijk verbod van in 's Konings van Spanjens Landen nooit meer te komen, op verbeurte van aan de lyve geſtraft te worden, van waar zy daar na tot Amſterdam quam, alwaarze kort daar na ſtierf, en van alle ellenden verloſt wiert, om t'ontfangen de kroone der eeuwige glorie, voor alle hare ellenden en zwarigheden,

Kwynt van ongemak in den Kerker.

Sterft t'Amſterdam.

Een Raads-Heer van Tectozaga, een Spaans Geestelijk Perzoon, en een Portugeesche Jonkvrouw.

Het geestlijk kleet is zelfs van geene tochten vry,
Veel min van gruwelen en snoode onmenschlijkheden,
Zie hier drie Monsteren ten Treur-Tooneele treden,
Met recht gestraft in hun vervloekte minnary.

Een Raats-heer en geestelijk Perzoon verslingert op een Portugeesche Jonkvrouw.

EEn Spaans geestelijk Perzoon, vermaart Voor-lezer in de Godsgeleertheit in de Stad van Tectozaga, en een Raats-heer, en van de voornaamste Overigheit in het Seneschaalschap van dezelve Stad, lieten zig allengs in d'aanlokzelen van een schoonheit, en in de bevalligheden der schoone en aanminnige redenen van een Portugeesche Jonkvrouw, met haar Vader, Moeder, Broeders en Zusters tot Tectozaga gekomen, verrukken, en verstrikken. Deze twee Minnaars, beide deze schoone Jonk-vrouw, die hen kragtelik door 't gewelt van haar liefde drukte, genietende, gaven aan malkander de hand, en verbonden zig in een enge vrientschap, tegen de gewoonte der gener, die op een zelve plaats, een zelve onderwerp genieten. Zy poogden in 't gemeen over al de lust en vernoeging van hun Meesteres te bevorderen. De Raats-heer bedagt, om haar met meer vryheit te genieten, aan Morain, zeker voorspraak, in de Stad Montgi, acht mijlen van Tectozaga, woonende, te huwen. Toen 't huwelijk besloten, en bevestigt was, gaf yder het zyn tot de Bruitschat; en de Bruiloft wiert gehouden. Haar Gemaal, besloot daar na zyn Gemalin met hem te nemen, en zyn wooning, in zyn geboorte Stad, daar hy zyn middelen had, te vesten; en schoon men hem hoop en beloften gaf, van datmen hem in zyn bediening van voorspraak wel tot Tectozaga gebruiken zou, wilde echter, of, om dat hy zig daar toe niet bequaam achte, of om dat hy de bekenden van zyn Gemaal verdagt hielt, van daar vertrekken, tegen de begeerte en 't voornemen van de Raatsheer, en vande geestelijke Perzoon, die, vergramt, om dat dit huwelijk, dat hem tot een dekmantel zou dienen, hen van 't gezigt, en van de tegenwoordigheit, van 't gene beroofde, dat zy het waartste hielden, en van deze hartstogt dronken geworden, een nieuwe vont, en nieuwe middelen bedagten, om dit vertrek te beletten. Maar de Raats-heer, eindelijk geen raat meer ziende, besloot hen in hun Stad te verzellen, en bleef daar drie weeken of een maant by de nieuw gehuwden in hun huis.

Zy genieten haar beide overschillig.

En huwen haar uit.

De Voorspraak kreeg met'er tijd kennis vande hoogmoedige en verwaande aart van zyn Gemalin, die de wooning van deze plaats, en d'Ouders, en staat van haar Gemaal verachte, en de begeerte, die zy had, van weer na de Stad Tectozaga te keeren, niet verbergen kon. Maar toen hy eindelijk Meester wilde blijven, en 't voor-regt dat de natuur en de wetten hem gaven, behouden wilde, daar d'argwaan zig onder mengde, en de versmading ook by quam, zo begonnen zy qualijk huis te houden. De Raats-heer keerde weêr na Tectozaga, en was om

de

de handel van de Voorſpraak verſtoort, en ten hoogſten bedroeft, om dat hy deze Vrouw misnoegt zag. Hy, van overmatige droefheit gepijnigt, vertrok zig in zyn huis, en vertoonde de geeſtelijke Perzoon, d'ongenoegt en 't verdriet van hun Jonkvrouw, en de ſtrengheit van haar Gemaal. Zy beſtaken dieshalven gezamentlijk zyn ondergang, de Raats-heer ontdekte zyn voornemen aan een Scholier, Dokanlas genoemt, van een eerlik geſlagt, en aan zeker ander Perzoon Diesbalt geheten, dien hy beval daatvaardige luiden op te zoeken, om dit werk uit te voeren. En tot dien einde gafmen hen een deel gelts. Om dit moordadig ſchelmſtuk te beter uit te voeren, ontboodmen de Gemaal quanzuis tot Tectozaga, om een regtvordering, die, zo men zeide, gevonniſt zou worden. Hy quam op goet vertrouwen aan, gants niet denkende op zo boos een ſchelmſtuk.

Zy bereiden zich tot den ondergang van haar Man.

Hy, in de Stad gekomen, wiert van al de Magen van zyn Gemalin, van de geeſtelijke Perzoon, en bezonderlik van de Raats-heer wel ontfangen. Want deze leſte, het goet onthaal, dat hy van hem ontfangen had, vergelden willende, ſtelde in ſchijn een pragtige Maaltijd voor hem toe; 't welk de ſtrik was, daar d'arme Voorſpraak in verſtrikt wiert; de geeſtelijke Perzoon, de Scholier Dokanlas, en Diesbalt waren daar meê tegenwoordig. Men at, en maakte goede cier. De geeſtelike Perzoon vertrok na 't Avondmaal. D'andere veinsden dat zy wat gingen wandelen. De Voorſpraak bleef alleen, en wiert lang van de Raats-heer onderhouden, op dat'et ſpade zou worden, en de Moordenaars ter geſtelde plaats konden wezen. De Raats-heer bragt hem, na veel koutingen, te wandelen deur d'agter deur, by de ſchutting van de wooning der Franciskaners, een plaats die van weinig bezogt wiert. De Moordenaars hem daar verwagtende, vielen op hem, en dooden hem met zeventien ſteken. De Raats-heer verdichte dat dit afzetters waren, die hem van zyn beurs wilden beroven, en dat de Voorſpraak, tegenſtant doen willende, gedood was.

Hy werd vermoort.

't Gerugt van deze moort, van de Raats-heer zelf ontdekt, vloog terſtont over de heele Stad. Hy deê de Wagt ter plaats, daar de doodſlag geſchiet was, komen. De Wagters, ontmoeten onder weeg (door Gods regtveerdige beſchikking) Diesbalt, die heel verhit voortliep en na zyn adem hygde. Hy wiert op dit kragtig teken aangetaſt; en het vermoorde Lighaam wiert in de Stads-herberg gebracht.

De Moorder gevat.

De geeſtelike Perzoon, vreezende dat hy door 't vangen van Diesbalt ontdekt zou worden, vertrok, en vloot eenige dagen daar na met Dokanlas, d'ander meêpligtige, en week met hem na Miſnes. Deze vlugt, en eenig begin van bewijs van quade ommegang met de Gemalin vande vermoorde Voorſpraak, gaven oorzaak aan den Raat van Tectozaga, om te bevelen datmen hem aantaſten zou. d'Eerſte Voorzitter zont over al Schouten uit. De geeſtelike Perzoon wiert tot Miſnes aangetaſt, en gevangen, en van daar na Tectozaga gebragt, daar zyn Regtsvordering, en eenige tijd daar na, zyn dood Vonnis gemaakt wiert.

Als ook de geeſtelijke Perzoon.

Toen het Vonnis van zyn dood hem voorgelezen was, beleet hy de daat, betigte de Raats-heer, als ſtigter en beleider van zo gruwelik een boosheit, beſchuldigde ook Dokanlas en Diesbalt meêpligtigen, en noemde de Moordenaars, van dewelke niemant gevangen wiert, vermits zy in Spanjen gevloden waren. De geeſtelijke Perzoon ter ſtraf gevoert, ſtierf met groot berouw, deê een treffelijk Gebed, en 't zelve geeindigt zijnde, wiert Onthooft; en 't Lighaam in vier ſtukken geſneden. Dusdanig een einde had ook de Raats-heer, desgelijx Dokanlas en Diesbalt.

En wert den Raats-heer ontdekt hebbende, Onthooft.

Aangaande de Portugeeſche Jonkvrouw, oorzaak van al deze ongelukken, en van d'ondergang en verdelging van al deze onbedagten; wiert het Hooft afgehouwen: Op 't ſtraf Toonneel ſtaande, ſprak tot d'aanſchouwers, deze volgende, en zeer gedenkweerdige redenen.

Des Jonkvrouw reden ten ſtraf Toonneel.

Eerwaardige vergadering, ik ſpreek tot u, na dat ik my met mijn God vertrooſt heb. Ik met de kragtigſte genegentheit, die my overig kan zyn, de byſtand van u meêdogende Gebeden aanroepende, vertoon aan u hier de ſchrik van dit ellendig Schouwſpel, van 't welk mijn leven 't werktuig, en mijn zonde d'oorzaak heeft geweeſt, op dat gy zien zoud wat ſteun dat'er op de beloften is, die de verwaandheit en ydelheit ons aan-doen. Gy ziet hier de gene, die van waan opgeblazen, onlangs de heele wereld verachte, die, zo my dogt, over de ſchoonſte en uitmuntenſte geeſten zou heerſchen, die zig beroemde dat zy alle zielen onder 't juk van haar wil kon doen buigen, die, zo ik waande, onder alle Juffrouwen, gelijk een Jeſus oog onder alle Bloemen was, die, zo ik meende, bequaam was, om aan alle de Wet voor te ſchrijven, en haar van niemand t'ontfangen, die 't gene, dat haar alleenlik behaagde, voor deugd achte, en, die 't gene, dat van anderen voort quam, beſpotte. Gy ziet heden de vrugt, die dit bloejende voor-jaar aan my beloofde. Gy ziet my hier gebonden en bewaard; mijn verwaanheit in ootmoedigheit, mijn aangename koutingen in treurige klagten, mijn gevley en aanminnigheit in ſtrengheit en bitterheit, en mijn blijſchap in een knagend berouw, van mijn God zo verſtoord te hebben, verandert. Daar ziet gy de vergeldinge van mijn verwaandheit. Ik ſterf in d'Ouderdom van zes-en-twintig jaren. En och dat de dood de draat mijns levens in mijn kindſche en onnozele jaren afgeſneden had; zo zou ik de Heer niet zo vertoornd hebben.

Vergeef, my ô Heer! mijn misdaden, gy die aan zo veel Martelaren vergiffenis hebt gegeven. Dog zy leden om d'eer van uw naam, maar ik ſtort mijn bloet alleen om mijn misdrijf, hoe wel ik onſchuldig van dit misdrijf ſterf. Ach! onſchuldig, d'oorzaak des doods van zo veel menſchen zijnde!

O Vrouwen! leert met mijn ſchade. Ombelſt de deugt, vliet de ledigheit, en luiſtert niet na de betoverde en verlokkende redenen der Mannen. Dit alles is niets, dan loosheit, ydelheit, en bedrog. De liefde koſt my 't leven.

Ik heb echter niet zo overgegeven geweeſt, alsmen, na ik verſta, de lieden heeft willen wijs maken. Ik heb veel ſtormen afgeſtaan, eer ik my heb overgegeven. Ik heb bemint, maar niet d'eerſte: en ik heb deze ſtraf verdient, om dat ik al te ſtantvaſtelijk beminde. Maar al deze volſtandigheden voorderen niets. Indien gy beminnen wilt, zo bemint God, en bemint deze Vader van barmhertigheit. Bemind uw Mannen en kinderen; en gy zult door een goede Wil, door 't Geloof, en door de goede werken, zyn liefde verkrijgen.

Vervloekte vryheit, die my verdorven hebt. Och dat ik mijn Moeder had gelooft, die my de waarheit leerde, en die my in 't gene, dat ik volgen moeſt, onderwees. Ach! indien ik nooit op dit Toonneel geklommen was, zo zou ik 't onderwerp van dit Treurſpel niet geweeſt hebben. Maar ik waande dat ik haar in verſtant overtrof. Ik gaf geloof aan mijn zinnen, en volgde d'aanradingen van mijn opgeblaze verwaanheit. Ik ombelsde 't gene 't welk mijn zotheit voor my vertoonde.

O hoe groot een ongelijk doe ik aan u, mijn Zuſters.

Mijn Heeren, ik heb twee Zuſters, ik bid u dat gy hen niet, om mijn ſchandelijke dood, met een quaad oog aanziet. Haar deugt heeft met mijn zonde niets gemeen. Ik heb ook Broeders; en och! dat mijn oneerlijke aart zig na hun eerlike vermaningen had konnen voegen, en dat ik, gelijk mijn Zuſters, my geſchikt had

om

om hen t'eeren. Ik heb nog ook mijn Vader, die my zo deugdelijk onderwezen, en die niets van zyn middelen gespaart heeft, om my tot zyn Dogter waardig te maken. Ach! Vader, genade, vergeef my mijn misdrijf, om Iesus lijden.

Ik ben verblijd van dat ik voor zo groot een menigte, die by dit treurig Schouwspel gevonden worden, aan dewelke mijn dood tot eenige beweeging zal dienen, sterven zal, om aan de jeugt te leeren wel te leven, en de zonden tegen te streven. 't Gerecht ontrekt my een vast voornemen van volkome boete te doen, zo ik dit gevaar ontkomen was. Ach! ik bedagt alreê een ernstige verbetering van mijn leven: Maar gy ô God mijn Heer, hebt het anders gewilt; en het strekt tot mijn welstant.

En gy ô Vrouwen van Tectozaga, verlaat, ik bid u, deze ydelheden, ontslaat u van deze pracht, scheit u van deze aanlokzelen, en aanschouwt waar toe deze zotheden my gebragt hebben, my, zeg ik, die zo groot behagen schiep in my zo net, pragtig en opgesmukt te toonen. Aanschouwt dan, ô Vrouwen, deze teere handen, met een Touw gebonden. Aanschouwt dit verwaande Hooft, met een grove Doek gehult, en dat terstont van 't Lighaam zal afgescheiden worden. Beziet haar, die zig in de wellusten des werelds baade, en die, om dat zy zig te zeer daar op betrouwde, aan u tot voorbeelt, om heur te verachten en te verwerpen, zal dienen; dewijl al deze dingen tot ongeluk gewordert hebben, 't welk my hier eindigen doet, om dat ik het te vieriglijk bemind heb. Deze woorden gesproken hebbende, bereidde deze haar ter dood, en wiert voort het Hooft afgeslagen, den 16 February anno 1609. Werd het Hooft afgeslagen.

JOACHIM CARPITZO,

Doet zyn Gemalin om overspel Onthalzen.

Ioachim doet zyn Vrou om overspel Onthoofden,
Wijl hy, vertoorent om 't verwijt dier gruweldaat,
Zyn drift niet smooren kon, herkeert in bittren haat,
Twe plagen, die zyn rust, en haar het leven roofden.

TErwijl het Heir-leger van den Graaf van Mansvelt in Embderland huis hielt, is'er een gruwelijke Procedure, van een onder d'Oversten van Mansvelt, geheten Joachim Carpitzo, tegens zyn eigen Huis-vrouwe voorgevallen: Deze voornoemde Carpitzo was een Waal van geboorte, heeft in de Pfaltz getrout een eerlijk mans Dogter, welke, nog een uitgehuwt had aan zeker Hopman, Kloot, genaamt, beide goede Krijgs-lieden, laast onder den Graaf van Mansvelt dienende, by dewelke zy haar in den Slag omtrent Flerou dapper gequeten hebben, en zyn ook in de loffelijke ontzetting van Bergen op den Zoom geweest: die, afgedaan zijnde, trokken mede met haar Volk na Embderland, alwaar zy in een Vetland komende, slagtende Hannibals Soldaten, haar tot alle wellust begaven, die dikwils prikkelen tot grooter zonde geeft, en meest tot luxurie, dit uit veel ende overdadig eten en drinken plaats grijpt, dat heeft deze Oversten alhier niet ontbroken, en hebben ook haar tijd veel daar in besteet, 't welk in 't einde een oor- Oorzaak van 't gruwel stuk.

oorzaak geweest is, van dit gruwzaam stuk: Het geviel dat de Graaf van Mansveld eenige zijner Oversten binnen Lier zynde, den zestienden Augusti te gast noodigden, op welke maaltijd zy alle compareerden, ende daar wiert goet çier gemaakt, altemet eens op d'een, dan op d'anders gezontheit gedronken, zo dat de wyn boven de man quam, en men begost onbequame propoosten voor te werpen, dan van d'eens, dan van d'anders Vrouwe; onder andere gevielt, dat de Overste Mansveld, Carpitzo voorwierp, dat de Tourlach met zyn Vrouwe boeleerde; hy dat in zo een volle Compagnie, die op haar wyze zo in eeren staat, verstaande, wierd zeer gealtereert, ende vertrekt heimelijk van daar, treed na den Tourlach, ondervraagt hem ernstelijk, ende met een verstoort wezen, of hy van zulks kenniſſe droeg, die, met zyn hand op zyn Degen tastende, zeide ja; ende voegt daar by, ende nog zulk een Ruiter mede: waar op hy Carpitzo, met een grimmig gemoet, iets quaats in zyn hert concipierende, datelijk vertrok, om een onbedachte en wreede actie aan te leggen tegen zyn Gemalinne, met dewelke hy veel jaren geleeft en vijf schoone Kinderen geteelt hadde, die ook alle wel gemaniert, by haar opgetrokken wierden.

Men verwyt Joachim sijn Vrouws boelagie.

Als hy van Tourlach, tegens den welken hy hem niet wreeken konde, onvoorzichtig bescheit bekomen hadde; komende omtrent den avond t'huis, in de huizinge van Ibeling Cops, gevluchte Raadsperzoon binnen Lier, zeid hy, tegen zyn Vrouwe, dat zy haar gereet maken zoude, hy wilde in de nacht met haar op Jemmigum (een heerlijk Vlek in Oost-Vriesland) varen; zy rust haar na gewoonte toe, terwyl haar Man last derwaarts gaf, om een kist te maken, ter plaatze daar hy logeeren wilde, 't welk zo bestelt wierd: De uure van 't vertrek gekomen zynde, vaart zy met haar Man wel opgepronkt voort, latende haar Kameniers en Kinderen t'huis; inder nacht te Jemmigum komende, ontbied den Predikant aldaar, dat hy zyn Vrouwe in de laatste uure zoude troosten, en vergiffenis harer zonden aankondigen, met een Scherprechter die haar (als dan) datelijk zoude onthalzen. De bedrukte Vrouwe, ziende haar in een ellendige staat, valt haar Man te voet, en bad zeer erbarmelijk voor haar leven, zeggende; zy wilde te land uit trekken, dat hy nooit van haar weten, of met haar doen beklad zoude worden: De Predikant verschrikte, biddende om verschooninge, ende dat hy van zyn opzet zoude afstaan: Maar Carpitzo vol toorn, rukte den Beul, die heel beteutert stond, en daar ook niet aan wilde, 't Zwaard uit zyner scheede, ja vatte zelfs zyn Vrouwe aan, en ontdekte van achteren haar hals, als of hy 't zelve wilde uitvoeren, waar door de Beul zo verbaast en bevreest was, zorgende dat de Overste hem zelfs eerst afmaken zoude, neemt de actie aan, en slaat de Vrouwe het hooft af: terstont gebood hy, het lighaam en 't hooft met çierſels en alles zo in de kist te leggen, en begraven, als ook terstont geschiede, en 't wierd zo ter aarde gedragen. Dit bestelt zynde, trekt Carpitzo na Delfszyl, en zo voort op Groeningen, daar hy wat vertoefde, en voorts op Leeuwaarden, alwaar hy van een Vrouwe die groene Kruideren omtrent de Poort verkocht, gekent wierde, en heftig aangerand, zo dat alle het Vrouw-getimmer op de been quam, en hem te poorte uit na Sneek dreef, en is zo voorts door Haarlem op den Hage gekomen, alwaar hy een wyle tijds hem vermaakt heeft, van daar is hy weder na Amsterdam verreist, en heeft hem weder na zyn Leger vervoegd.

Hy beveelt zyn Vrou haar tot de dood te bereiden.

Zy werd onthooft.

De Swager vande Overste Carpitzo, genaamt Kloot, dit vernemende, Hopman over een Vaandel Soldaten onder den Graaf van Mansveld zynde, heeft zyn affscheid van zyn Heer geeischt, en 't is hem vergunt, en is met zyn Vrouwe,

zynde

IOACHIM CARPITZO.
Doet zyn Gemalin om Overspel onthalsen.

zynde de Suster vande geëxecuteerde, na de Koning van Denemarken getrokken, om onder hem te dienen: den hoon zyner Schoonzuster aangedaan, niet konnende verdragen.

Om deze wreede daad, by Carpitzo gepleegt aan zyn eigen Vrouwe, wierde hy zo veracht, dat hy nergens zyn hooft dorst opsteken. En al hoewel zy van een zeer oneerbaar leven berucht was, zo vervloekte nochtans een ieder deze wreedheid.

Hy werd om zyn wreetheid van elk vervloekt.

Een Poolsch Jonker, snijd zyn Gemalinne den hals af, om een woord, onbedachtelijk van haar gesprooken.

Een laffe Pool, beknelt door der Tartaren woeden,
Snyd om een enkel woord zyn lieve Gemalin,
Het voorwerp van zijn vreugde en wettelijke min,
Den hals af, maar gevoelt des Hemels strenge roeden.

ALle die kennisse hebben van den stand en d'accoorden, die tusschen den grooten Tarter en 't Koningrijk van Polen zyn, die weten wel, dat de Koning van Polen gehouden is jaarlijx een Tribuit aan den Tarter te betalen, en die bestaat meest in Vachten of Schape-vellen, met dewelke zy d'injurien des Winters zoeken af te keeren, en haar daar mêe te bekleden: zo gebeurt het wel, dat die van Polen, of door hovaardy, of negligentie, dien pacht verstoffen te betalen; daar over de Tarter dan terstond gissinge maakt, dat de Polen hem in 't Veld door de koude willen doen sterven, of dat zy niet veel op de schuldige plicht en passen: dies hy ook niet verzuimt dat accoort in eeren te houden, als 't niet vervordert werd; zo is 't gebeurt dat de Koning der Tartaren in Polen een grooten inval dêe, overweldigende vele Vlekken, Heerlijkheden, Steden en Vestingen, alles buit makende, en dood slaande dat hy vond, behoudens dit, dat alwaar hy meester wierd, dêe hy in 't particulier vragen, met wie datze 't hielden, met discretie zyn furie modererende: wel denkende dat alle de Poolsche onderdanen van zinnen niet en waren om zyn Pacht in te houden: ende als de overwonnenen dan zeiden, datze het met den Tarter hielden, dan was 't wel, en hy nam niet dan zyn Schattinge, en trok voorts: Het geviel dat een Tarters Overste, op een Slot viel, en quam met den blooten Zabel onverziens in een Kamer, daar de Jonker met de Vrouwe zat, vragende met wie zy het hielden? de Jonker verbaast, valt datelijk onder stoelen en banken, achter de Tapyten, en raakt in een hoek, dat hy niet gevonden wierd; de Vrouwe wierd in de furie ook gevraagd, met wie zy het hield, zy antwoorde, met de sterkste: 't welk de Jonker in 't verborgen leggende, hoorde, en zo innam dat het haar qualijk bequam, zo onbedachtelijk een woord gesproken te hebben. Ondertusschen zocht d'andere troup den Jonker, maar men vond hem niet, alzo hy hem zelven uit de plaats vertrokken hadde, wel denkende wat

De Polen verstoffen de Schatting aan den Tarter te betalen.

Waarom hy in Polen valt.

Zyn wreetheit.

wat daar om gaan zoude: als hy daar niet gevonden wierd, ontfingen zy haren Pacht, en vertrokken, latende de Vrouwe en alles wat by haar was in goeden stant. Zo haast als de furieuse Pacht-eisschers verreist waren, quam de Jonker na zyn verlatene Vrouwe, al te diep in zyn herssenen geprent hebbende, dat zy in den nood geroepen hadde, dat zy het met de sterkste hield, snijd haar zonder vertoeven den hals af, en vlugt met het hooft na den Koning Sigismundus Batthori, dat hem vertoonende, t'zamentlijk de actie, en wat in die voorgevallen was. Verklarende, dat hy het gevoelen van Marcus Aurelius, gevolgt hadde, dat eens Vorsten Huis vry van zulke suspitie moet wezen: Dies de Koning, hem ook terstond op vrye voeten stelde, en vertrok los en liber na Huis toe, voorwaar een subijt oordeel in een twijffelachtige zake.

Een Pool snijd zyn Vrouw om een woord qualijk gesproken den hals af.

Zeker Portugees Edelman in Oost-Indien, 's nachts by zyn Vrouwe leggende, en dromende, dat zy met een Vriend van hem Overspel bedreef, zo wierd hy (wakker geworden zynde) door verwoedheiten jalouzy zo vervoert, dat hy haar terstont, terwylze sliep, met een Pook dood stak; en dit gedaan hebbende, vlugte hy, en ontquam zyn wel verdiende straffe.

Diergelijk voorbeeld.

Een voornaam Burger van Ferrara, slaat zyn Vrouwe 't hooft af, om datze van een Heer verkracht was.

De Neef van Paus Clemens verkracht een eerbre Vrou,
Na dat zyn Oom Ferrare uit drift hadde ingenoomen,
Des doet haar Egemaal haar bloed uit d'adren stroomen,
En maakt door eenen slag het einde van haar roo.

HEt gebeurde ten tijde van Clemens de achtste, Paus van Romen, dat 'er questie met hem voorviel, tusschen de Stad Ferrare, om haar onder zyn commando te begeven. Hy houd zyn gerechtigheid staande, die van de Stad opposeeren haar zo veel alsze konnen, in 't einde hy ziende, dat 'er geen beter middel was, dan dat hy met zyn presentie de Plaats zelfs ging vereeren, zo trekt hy, met al zyn byhebbende Krijgs-Oversten en Switzers, als een Werelds Vorst op, marcheert na Ferraren toe, en wierd van de Burgeren geadmitteert, zonder eenig dilay, en nam de possessie van zyn verzoek, daer een wijle tijds zijn residentie houdende.

Paus Clemens de VIII. maakt zig meester van Ferraren.

In zijn gezelschap was mede zijn Neef Aldobrandino, aldaar gekomen, om hem in deze actie te assisteren: daar en tusschen wierd 'er om geen wapenen, maar om wat anders, gelijk gemeenlijk in Italien om gaat, gedacht: en 't geviel, dat deze Aldobrandino met onbehoorlijke liefde ontstak tegens een eerlijke Burgers Vrouwe, die daar in de Stad woonde; om tot zyn voornemen te komen, nam hy de gelegentheid waar, als de Patroon van den Huize na de Misse was, toen

Zyn Neef verslingert op een Burgers-Vrouw.

gaat

gaat dezen Aldobrandius daar in, latende zijn gevolg, die wel twintig perſoonen ſterk was, voor de deur, en beſchikte daar binnen, door zijn luxurie aangehitſt zijnde, dat hy begeerde: ondertuſſchen quam de patroon na huis, en zag van verre een groote troup Lackeyen, en ander gevolg; 't welk hem zo verbaaſt maakte, dat hy de geburen dede vragen, om wat redenen dat 'er zo veel volks voor zijn deur hield? welke hem zeiden, dat den Neef van den Paus, daar voor een tijd ingetreden was, en dat 'et hem derhalven niet geraden was om in huis te gaan, alzo hy niet magtig was dat geweld te reſiſteren, en groot perijkel zijns levens loopen zoude. Hy zeer voorzichtelijk de tegenwoordige ſtand en tijd inziende, vertrekt voor een korte tyd, tot dat de geweldenaar Aldobrandino vertrokken was. Toen ſpoed hy hem na huis, en treed boven op de kamer van zijn Vrouw, die hy daar zeer deſolaat vond, met 'et hair om 't hoofd, heel beweegd en mismoedig klagende zitten. De man zulks ziende, merkte wel wat tragedie daar geſpeeld was, wilde dien eindigen: niet begeerende Cornudo geacht te zijn, neemt zijn Kortelas, en ſlaat zijn Vrouwe het hoofd af. Terſtond vat hy het hoofd op, noch bloedende, en gaat 'er meê onder de mantel na de Paus Clements toe, en toond het hem, verhalende hem d'oorſaak des gruweldaads: waar door de Paus zo heftig in toorne ontſtak, dat hy zyn Neef Aldebrandino terſtond uit de Stad, daar hy al uitgevlugt was, bande. De verongelykte perſoon vertrok datelijk na huis, meenende dat de Heilige Vader zulken ſchandelyken ſtuk, zo moedwillig van ſijn Neef bedreven, niet ongeſtraft zoude laten voorby gaan: maar terwyl hy daar was, dede hy niet voorders daar in; en ook niet als hy weder binnen Romen gekomen was, latende hem dagelijks door de Stad ongeſtraft rijden, als of hy niets misdaan hadde. Dit verdroot de verongelijkte zo zeer, dat hy om weêrwraak begoſt te denken, en trok na Romen, om door eenige braven (dat omgekochte ſchelmen zijn) den perpetrant af te veerdigen. Maar zo haaſt als den violeerder vernam, dat hy eenige op zyn lijf gehuurd hadde, beſtelde hy eens zo veel braven, om den wraakgierigen om te brengen; 't welk ook korts daar na geſchiedde; want eer een Maand verloopen was, wierd de gantſche Tragedie voleind; en men vond den perſoon van Ferrare op ſtraat geponjardeerd. Zulken eind hebben dikwils onbedachte daden.

En verkracht haar.

Waarom haar man haar onthooft.

Die ook vermoord werd.

ANNA en MARIA DE WEDE.

Een wrede Schoonbroer doet twee Zusters deerlijk sneven,
Door een geding gespoort tot deze gruweldaad,
Doch hy gevoelt Godts wraake, en schrikt voor 't feit te laat,
Wijl hy zijn misdoen boet door 't kneusen zijner leden.

DEn 26. December des Jaars 1675. op den tweeden Kersdag, zyn tot Antwerpen twee Gezusters, Anna en Maria de Wede, beide zeer deerlijk vermoord, door zeker Advocaat Perenotti geheeten, die hun zuster getrouwt had, met hulpe van zijn dienstmaagd Anna Bole.

Proces der twee gezusters tegen haar schoon-Broeder.

Deze twee Gezusters, Roomsch gezind zijnde, waar van d'eene een Geestelijke dochter was, zeer rijk van middelen, waren beide uit Holland tot Antwerpen gekomen, en hadden zeker proces tegens hun schoonbroeder Perenotti, die tot Antwerpen woonachtig was, gewonnen; maar 't zelve verwekte in hem een doodelyke haat en vervloekte wraakzugt: doch hy zulks veinzende, geliet sich, als of hy geen haat altoos tegens hun daar over droeg; ja dat meer is, heeft hun somwylen ten eten genodigt, en verzogt als vrienden voortaan met malkanderen te leven. Maar op den tweden Kersdag openbaarde hy sijn wraakgierig en moorddadig gemoed, want hebbende hun des avonds tot zijnen huize ten eeten genoodigt, heeft hy, met hulpe van sijn dienstmaagde Anna Bole, hun beide jammerlik om 't leven gebracht, en de doode lichamen daar na in een gracht geworpen. Den derden Kersdag, heeft men beide de vermoorde ligchamen gevonden; waar op terstond den Heer Markgraaf van Antwerpen nauw onderzoek gedaan heeft om de Moordenaars uit te vinden, ging derhalven na haar Logement, alwaar zy een kamer gehuurd hadden by zeker Kapitein, van wien den Markgraaf verstond, dat deze twee Dochters des avondts uit zynen huize gegaan waren, zeggende tot hem, dat zy tot haren broeder ten eten gingen, ende vroeg wederom zouden komen. Hier op is haar kamer gevisiteert, en bevonden dat sy hare Paarlen en Juweelen op dien tyd hadden afgeleid, de welke op seven duizend gulden geëstimeert wierden. Van daar begaf zig de Heer Markgraaf ten huize van hun broeder Perenotti, daar hy de tafel noch gedekt, maar niet een mensch in huis vond, maar waren alle geretireerd. De volgende dag wierden de Poorten gesloten gehouden, en op elk persoon, die handdadig aan deze vervloekte moorden mochten wezen, een somme gelds gestelt voor den genen die de selve in handen van 't Gerecht zouden aanbrengen ofte leveren. Voorts wierden de vermoorde ligchamen tot haren huize gebracht om begraven te worden. Doch als naderhand deze gruwelijke moorden aan den dag zijn gekomen, is den 15 May 1676. den bekenden Perenotti met zijn Meyd Anna Bole tot Antwerpen in Justitie gerabraakt, over 't vermoorden van de voornoemde Juffrouwen van Wede.

Waarom hy haar trachte te verderven

Werden vermoord.

Wyze op welke de moord uitkwam.

De Moorder werd gerabraakt.

Zoon

Zoon en Dochter,

VAN

C E N C I,

Een voornaam Roomsch Heer.

Het Huis van Cenci schokt van zijnen wortel af,
Door snoode gruwelen en felle onmenschlijkheden,
Nu moet de Dochter, nu de Zoon ter hooftstraf treden,
En daalen door de hand des beuls in 't naare graf.

TEn tijde der regeeringe van den Paus Paulus de vijfde, is den Huize van de Heeren Cenci, een heiloos en schandelijk geval overgekomen. Daar waren drie kinderen, van het huis van de Cenci, twee Zonen en een Dochter, voornaame Edelen van Romen, van welken huize ook was den Kardinaal Tiberio Cenci, onder Paulus de vijfde, welkers Vader zeer rijk en magtig was, dog oud, en in't byzonder zeer nau bezet, en gierig, waar over gezeide Kinderen genoeg van hem te lijden hadden, ja op dat hy zijn goed niet verminderen zou, weigerde hy zijn Dogter ten huwelijk uit te geven, die echter om haar schoonheid zeer begeerd was, zelf van de beste Edelen van Romen. Dezen Gryzaard was somwijlen niet wel by zijn verstand, invoegen hy somtijds duizend zottigheden in 't werk stelde. De Dochter, op zekeren tijd roepende haar voedster, zeid haar dat het wel zoud gedaan zijn, dat men den ouden zuffaard nam en ter Venster uitsmeet, om dies wille, dat wanneer hy dood zou zijn, zy met haar Broeders voogd van al zijn middelen zouden blijven, 't welk de voedster toestond, benevens een van de twee Broeders, en stelden op zekeren tijd hun aanslag in 't werk.

Val der Huize van Cenci.

De Dochter werp den Vader 't Venster uit.

't Welk gedaan zijnde, begostenze alle luid keels uit te roepen en met klagen het gantsche huis overeind te stellen, als over het ongeval, 't geen hun Vader was overkomen, gevende te kennen dat den ouden Man zig zelf van boven neder geworpen had. Dit komende ter ooren van het Geregt, wierdenze even wel alle vier gevangen gelegt: en doende onderzoek op het lighaam, zogtenze uit te vorschen of hy zig zelven, of een ander hem van boven neêr geworpen had. Men vond tekens genoeg, om het tot den Pijnbank te brengen: waar over de schuldige meermaals ondervraagd, en daar naar tot de Pijnbank gekomen zijnde, bekende de Jonge Dochter, die van ouderdom omtrent de zestien Jaren mogt zijn, terstond al wat'er geschied was, en alzo d'anderen 't zelve daar na mede toestonden, wierdenze ter dood veroordeeld. Zijnde dan gekomen aan de plaats van het Geregt, wierd de Maagd het hoofd afgeslagen, gelijk ook haar Broeder. Maar den derden, die te jong was om gestraft te werden, en de onschuldigste bevonden wierd, stelde men alleen onder de Galg. Ende dat is hy die heden, zegt den schrijver, Monsignore genaamd word, zijnde gemeene Regter in Burgerlijke zaken van den Kardinaal Ginetti, de welke de bank houd tot zijnen huize, aan de Boog genaamt de Boog van Cenci.

Zijn Kinderen wergen gevangen genomen.

En ter dood veroordeeld.

LEONHARD KAPPEREN,

Raadsheer des Keizers, en zijne

GEMALINNE,

Nevens,

SABSKY,

Boheems Edelman,

De Raadsheer Kapperen werd deerelijk vermoord
Door toedoen zijner Vrouw, aan hem door d'echt verbonden,
Die met haar boel de straf van haare gruwelzonden
Ten straftoneele boet, gegeesseld met een koord.

Moord van Kapperen, waar aan zijn Gemalin deel heeft.

IN den Jare 1626, omtrent het einde van Januarius, heeft zig deze droevige geschiedenis vertoond in Dr. Leonhard Kapperen, Keizerlijke Raad en Commissaris: want toen de zelve Heer, by gelegendheid in zijn Karos na zijn Heerlijkheid wilde rijden, zijn hem onderweegs eenige vermomde Perzonen te gemoet gereden, onder welke eenen geweest is, die hem terstond met een Pistool in zijn Karos dood geschoten heeft. Toen nu dit werk openbaar wierde, heeft men terstond vermoeden op zeker Boheemsch, Edelman Sabsky genaamd, wiens goederen eertijds in de Boheemsche troubelen ingetrokken, en voorts Kapperen geschonken waren, gehad; die ook, des wegen met zijn Dienaar in hegtenis gebragt, en daar over terstond ondervraagd wierden: de zaak zo bevonden zijnde, dat ook de Huisvrouwe van Kapperen zelfs, daar mede bemoeid was, is ook dien volgens gevangen genomen. Toen zy nu bekende, datze niet alleen aangezien hadde, dat haar Gemaal dood geschoten wierd, maar datze ook met den voornoemden Sabsky een tijd lang in overspel geleefd, en zulke dingen bedreven had, te weten: dat Sabsky niet alleen haar Gemaal, maar ook zijn eigen Huis-Vrouwe vermoorden zoude, op datze daar na zo veel te beter met malkanderen trouwen mogten; zo wierde eindelijk de Sententie geveld, dat de Vrouwe van Dr. Kapperen, eerst tweemaal met koorden gegeesseld, en daar na voor haar eigen huis zoude onthoofd worden. Welke straffe zy zeer geduldig uitgestaan hebbende, in een zeker Kerke begraven is geworden. Maar Sabsky, die insgelykx, dog in het byzonder, met het zwaard zoude gestraft worden, zig wat ongeduldig, terwijl de Executie zoude volbragt werden, aanstellende, kreeg zo een ellendigen slag van den Beul, dat de regter zijde van zijn hoofd by na afgeslagen wierd, en een de linker zijde de heele neus nog bleef; maar is evenwel door den zwaren slag gestorven.

Oorzaak der Moord.

Straffe der Moorders.

ME-

BEYVOEGZEL.

MEVROUW TIQUET,

Gemalinne van een Raadsheer in het Parlement van Parys.

Mevrouw Tiquet te sterk door haare wrok gedreeven,
Staat haaren Echtgenoot bloeddorstig na het leven:
Doch d'Alvoorzienigheid belet de gruweldaad,
En straft op 't Treurtooneel haar voorgenomen kwaad.

Quaat uit Vrouwelyke woede veroorzaakt.

WAt de woede van een Vrouw, wanneer zy een haat opvat tegens den geenen dien zy, ten inzichte van den Heyligen Huwelyksband, het meest der wereld behoorde te beminnen, te weeg kan brengen, hebben ons de voorgaande bladeren in verscheidene voorvallen overvloedig doen zien, en kan ook hier af tot een heel varsch voorbeeld verstrekken Mevrouw Tiquet, Gemalinne van een Heer die de eer heeft van Raadsheer in het Parlement van Parys te zyn. Deze (men weet tot nog toe niet grondig om wat reden) een wrok op haaren Echtgenoot, met wien zy verscheidene kinderen had helpen teelen, geladen hebbende, liet zich tot zo verre daar door vervoeren, dat zy een opzet nam van hem om 't leven te brengen. 't Gelukte echter niet: Want zynde haar godloos voorneemen, eer het ter volle uitvoering gestelt kon worden, uitgelekt, wierd zy in hegtenis gesmeeten. De bewyzen waren zo klaar dat de Rechters, vermits zy gestadig even hardnekkig de zaak ontkende, en dicre betuigingen van haare onnozelheid ten dien opzichte deed, geen swaarigheid maakten om te doen beproeven of de pynbank haar de waarheid niet uit den hals zou konnen wringen. Naauwelyks begon zy de eerste smerten te gevoelen of zy beleed, dat zy aan d'onderneeming nopende het vermoorden van haar Gemaal schuldig was, en al voor vier jaaren dien aanslag gebrouwen had: doch zy ontschuldigde eenen Monsr. de Montgeorge, Officier onder de Fransche Gardes, die verdacht wierd gehouden. D'overige Gevangens wierden ook onnozel bevonden, behalven eenen Auguste, welke overtuigd wierd van medeplichtig te zyn. Zy beleed ook nog, dat een zeker Sergeant, Grandmaison geheeten, welke twee dagen na 't misslukken van het feit ziek was geraakt, twintig pistoolen van haar ontfangen had, om het ter uitvoering te stellen. Hier op dan gevonnisd zynde tot met den swaarde gerecht te worden, ontfing zy niet alleen de verwyzing, maar ook d'aanzegging dat zy geen pardon te verhoopen had, en zekerlyk sterven moest, met een onverbeterlyke standvastigheid, en zonder het minste teken van een Vrouwelyk gemoed te toonen. 's Avonds ten zes uuren de 19de. van de Maand Juny des Jaars 1699. bracht de Lieutenant Crimineel haar met ruim twee honderd Archiers na de plaats la Gréve daar het straftooneel opgerecht was, 't geen zy met een onverschrokken gelaat aanzag, en ook onbeteuterd betrad. Omtrent een half quartier was de Biechtvader hier bezig met haar t'eenemaal te bereiden; waar na zy weder knielde, en den hals voor

Mevrouw Tiquet tracht haar Man om 't leven te brengen.

Word ter pynbank gebragt en bekent het feit.

Ontfangt haar vonnis met groote kloekmoedigheyt.

Word seer ongelukkig onthoofd.

den Scherprechter bloot stelde: doch d'onthoofding geschiedde zeer ongelukkig, en met zeven slagen, 't geen een diep medelyden onder d'omstaande menigte verwekten. Het Lyk wierd in een Rouwkaros, met vier Paarden bespannen gezet, en onder en sterk Geleide van Archiers na haare Parochiekerk van S. Sulpier gevoerd; terwyl haar Poortier, mede in den aanslag begreepen, ter zelve plaatse

De Portier gehangen.

wierd opgehangen. Veele duizenden van menschen waren al vroeg derwaarts gevloeid, om d'uitvoering van het gerecht aan te schouwen voor een kamer wierden tien pistoolen geteld; en het gedrang was zo groot, dat verscheidene hunne nieuwsgierigheid met het leven moesten bekoopen, andere gekweest raakten, schouwplaatsen onder de voet storten, Karossen, en Paarden over hoop gesmeeten wierden, enz. De Sententie wierd, ter eere van de Familie niet gedrukt; 't geen voor een groot gedeelte d'oorzaak is dat men van veele omstandigheden niet genoegzaam onderregt heeft konnen zyn. Den volgenden dag verweezen de Heeren van het Châtelet den genoemden Auguste tot de Galey, en lieten d'overige Gevangenen, welke onschuldig bevonden waren, uitgaan.

Auguste op de Galey gebannen.

Pardon door haar Man versogt, dog te vergeefs.

Aanmerkelyk is het, dat den Heer Tiquet eenige dagen voor de veroordeeling van zyne Gemalin, zelve by den Koning om pardon voor haar ging bidden: maar hebbende van zyne Majesteit ten antwoord gekreegen, *dat hy zich zeer edelmoedig toonde met het leven te willen behouden aan de geene die het zyne gezocht had te nemen, doch dat het recht zyn gang moest gaan*, toog hy met zyne kinderen uit Parys, om zich af te wyderen van een plaats daar hem verscheidene voorwerpen een al te gevoelige droefheid konden veroorzaaken.

Einde van 't geheele Werk.